הלכה · משנה תורה · מפרשים · מעשי למלך · ספר עבודה

מעשי למלך על משנה תורה, הלכות איסורי המזבח

רבי ישעיהו זילברשטיין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מעשי למלך על משנה תורה, הלכות איסורי המזבח

רבי ישעיהו זילברשטיין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מעשי-למלך-על-משנה-תורה-הלכות-איסורי-המזבח/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 54
הלכה ג 64
הלכה ד 70
הלכה ה 87
הלכה ו 87
הלכה ז 108
הלכה י 117
הלכה יא 128
הלכה יב 171
פרק ב 182
הלכה א 182
הלכה ב 184
הלכה ד 185
הלכה ה 187
הלכה ו 190
הלכה ז 191
הלכה ח 192
הלכה י 194
הלכה יא 218
הלכה יג 359
הלכה טז 362
פרק ג 379
הלכה א 379
הלכה ב 386
הלכה ג 386
הלכה ד 392
הלכה ה 420
הלכה ו 421
הלכה ז 424
הלכה ח 428
הלכה י 441
הלכה יא 445
הלכה יב 446
הלכה יג 459
הלכה יד 461
הלכה טו 463
פרק ד 465
הלכה ב 465
הלכה ג 473
הלכה ד 476
הלכה ה 481
הלכה ו 484
הלכה ז 521
הלכה ח 527
הלכה י 570
הלכה יא 572
הלכה יג 572
הלכה טו 585
הלכה יז 588
הלכה יח 589
פרק ה 612
הלכה א 612
הלכה ב 665
הלכה ג 666
הלכה ד 667
הלכה ה 668
הלכה ו 668
הלכה ז 678
הלכה ח 701
הלכה ט 702

הלכה י 721
הלכה יא 730
הלכה יב 746
הלכה יג 752
פרק ו 753
הלכה א 753
הלכה ב 754
הלכה ג 756
הלכה ד 756
הלכה ה 761
הלכה ו 762
הלכה ז 763
הלכה ח 770
הלכה ט 771
הלכה י 773
הלכה יא 774
הלכה יג 775
הלכה יד 776
הלכה טו 776
פרק ז 777
הלכה א 777
הלכה ג 778
הלכה ד 780
הלכה י 782
הלכה יא 783

פרק א

הלכה א

א') **מ"ע להיות כל הקרבנות תמימין וכו'**. הנה הרא"ה בספר החינוך כתב שורש המצוה נגלה עם מה שהקדמנו למעלה בענין הקרבנות ע"ד הפשט שהן לעורר ולכוין מחשבת בני איש אל הקב"ה כי האדם מתפעל בכח מעשיו ע"כ ראוי עכ"פ להיות הקרבן בלי מום כי מחשבת בני אדם לא ינוחו ולא יתפשטו במין הפחות כמו בחשוב כי הלבבות יתעוררו בחשוב ובשלם במינו יותר וזה דבר ידוע לכל מבין, ולי נראה טעם אחר לפי מה שכתב באבודרהם ה' ברכות דאין מברכין על מ"ע דנתינת שקלים יען כי לד' הארץ ומלאה ומבי גזא דרחמנא הוא נותן ולא מדידי' א"כ כל קרבן שמביאין להקריב הנה מגזא דרחמנא מביאין וכמו שהארכנו בפ"א מה' ביהב"ח לכן החיוב שיהא הקרבן תמים ומובחר דהוא חלקו של הקב"ה ולא לבחור לחלקו של הקב"ה מה שאינו תמים רק הגרועה והפחות.

ובהא ניחא לי הא דאיתא בתמורה דף ז' ובפסחים בספ"ב דהמקדיש תמימים לבדה"ב עובר בעשה דכ' נדבה תעשה ואין אתה עושה תמימים נדבה לבדה"ב והפודה אין פודה אלא למזבח וא"י מידי מזבח לעולם ורבינו בפ"ה מערכין יליף לה מקרא דכ' ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לד' כל אשר יתן ממנה לד' יהי' קודש כלומר כל הראוי לקרבן ע"ג המזבח יקרב ומבואר שם במשל"מ דזה דאורייתא ודבר זה לכאורה צריך טעמא דתורה תטיל חיוב על האדם להביא קרבן אף שאין דעתו כלל לקרבן [דסתם הקדש לבדה"ב כדאיתא בתמורה דף ל"א ושקלים פ"ד ה"ז] אמנם לדברינו נכון דהנה בתמורה דף כ"ה אמרו כללא דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין מעתה בהמה תמימה אשר יבחור האדם להביאה נדבה הנה מברר חלקו של הקב"ה ורצונו שיהא למזבח משום דאי מביאה למזבח מקיים בזה מ"ע שנותן לחלקו של מזבח מה שראוי לו א"כ לדברי הרב הוא עומד למזבח נדבה לד' א"כ זהו דנדבה לבדה"ב הוה דברי התלמיד ואין דברי התלמיד במקום הרב כלום וא"כ הי' מן הדין שנאמר דמה שעשה אין עשוי ויהיה קרב למזבח זה ילפינן מקרא דאף שעבר ועשה מה שעשה עשוי אבל אחר הפדיון שפיר קרב למזבח ולפי"ז הא דאמרינן דמקדיש תמימין לבדה"ב עובר בעשה ואף שעבר בעשה מה שעשה עשוי אין הכונה דעבר בעשה דהקדיש תמימין לבדה"ב ולא הניחה חולין דזה לא מסתבר דיהא עובר בעשה דאם אין דעתו להקריב קרבן גם לבדה"ב לא יתננה רק ישאר חולין אלא הא דאמרינן דעבר אעשה היינו מאחר שבורר זה לחלקו של גבוה הוה לי' לאקדושי למזבח דמקדיש תמימין למזבח מקיים עשה א"כ זה המקדישו לבדה"ב

ואין מקדישו למזבח שפיר עובר בעשה.

אולם קשיא לי בהא דיליף מדכ' נדבה תעשה אותו אותה עושה נדבה ואי אתה עושה תמימים נדבה לבה"ב מהיכן למדו זה דהא קרא מתפרש יפה בלי שום דרשא דהנה ברמב"ן על האי קרא דנדבה תעשה אותו כתב וז"ל והוצרכו חכמים לאמר כך כי לא יתכן בשום פנים שיהי' המומים כולם הגרב והילפת אסורין בכל קרבן בין בנדר בין בנדבה ויהי' השרוע והקלוט אסורין במקצתן ומותרין במקצתן ולא ימצא ככה בתורה במומי המקריבים ובטומאה לחלק בקרבנות ולכך אמרו תעשה אותו איננו כמו תקריב אותו וכו' ומסיים וז"ל וכללו רבותינו עוד בכלל נדבה תעשה אותו שהוא יעשה לנדבה לכל אשר ירצה אבל לא התמימים שהמקדיש אותן לבדק הבית עובר בעשה יעוש"ה.

ולפי"ז קשה לי דהנה בתמורה דף ו' אמר ר"ל שמא לא שנינו אלא בתם שנעשה בע"מ דאי בעל מום מעיקרא דיקלא בעלמא וכ' התוס' דה"פ לא שנו דעובר אבל תקטירו ואבל תזרוקו אלא כשהקדיש תם ונעשה בע"מ דכיון דחלה עליו קדושת מזבח קודם שהומם אסיק אדעתי' דחזו להקרבה אבל בע"מ מעיקרא קודם קדושה דיקלא בעלמא הוא דלא מסיק אדעתא דחזו להקרבה ולא לקי ומסיק דלקו משום דזילא למילתא דשבק תמים ואקדיש בע"מ. והנה אי נפרש כדר"ל אתי קרא כפשטי' ואיש כי יקריב וכו' תמים יהי' לרצון כל מום לא יהי' בו עורת וכו' לא תקריבו אלא וכו' והנה זה בתם ונעשה בע"מ איכא לאו דלא תקריבו וע"ז אמר אח"כ ושור ושה שרוע וקלוט דזה הוה בע"מ מעיקרא לכן ליכא בזה לאו דלא תקריבו אלא נדבה תעשה אותו וכיון דל"ה אלא נדבה ליכא בזה איסור לאו כשמקריבו למזבח דדיקלא בעלמא הוא ולכן כתיב אותו ללמוד דוקא בע"מ אלו דשרוע וקלוט אינו עובר כשמקדיש אותו למזבח דדיקלא בעלמא הוא אבל שאר בע"מ אף דהם רק קדבדה"ב עובר עליו (וכמו שכ' המשל"מ בה' ג' דלא ככ"מ) ולכן כתיב תעשה ולא כתיב תקריב דהא רק לכן שרי למזבח יען דל"ה הקרבה כלל ול"ה רק עשי' בעלמא לכן אין עובר ואף דגמ' הדר מיני' ומסיק דלקי דעכ"פ זילא מילתא היינו משום דסבירא להו ג"כ כהאי ברייתא דתמורה שם ע"ב דיליף מנדבה תעשה אותו דאין אתה עושה תמימין נדבה אבל הא גופי' קשיא מנ"ל דהא האי נדבה תעשה אותו צריכה שפיר לדרוש אותה אתה עושה נדבה למזבח ואין לוקה אבל תקריבו אבל תם ונעשה בע"מ עובר בלאו דאף אי הוה נדבה לבדה"ב כשמקריבו למזבה לוקה כנ"ל וצ"ע. ועימ"ש בפח"י מה' מעה"ק.

אח"ז ראיתי בירושלמי פ"ד דשקלים ה"ד פריך לה נמי והכי איתא התם רב חינא בשם רב אבהו בשם ר"יו קדשי בדה"ב שפודאן תמימים יצאו לחולין מתניתן אמרה כן וולדן

וחלבן מותר לאחר פדיונן וכו' ר"ח בשם ר' יוסה קדשי בדה"ב שפדאן תמימין יצאו לחולין, אן תימר לא יצאו לחולין האיך קדשי מזבח חלין על קדשי בדה"ב וכ' בפני משה דמכריח כן דאם תאמר שלא יצאו לחולין אלא כשנפדים הן מקריבין אותן למזבח, קשי' האיך קדשי מזבח חלין הן על קדשים שהוקדשו בתחילה לבדה"ב ולא הי' הקדישן אלא לדמים בלבד ליידה מילה לגיזה ולעבודה וכ' בפ"מ דאל תתמה על קדשי בדה"ב שנפדו דלעולם לא יצאו לחולין ואם תקשי' דלהקרבה למזבח לא חזי משום דלא הוקדשו לכך מ"מ לענין גיזה ועבודה אסורין וכ' במראה הפנים ע"ז אבל בבבלי סוף תמורה מסיק המקדיש תמימים לבדה"ב אינן נפדין אלא למזבח שכל הראוי למזבח א"י מידי מזבח לעולם וא"כ צריך תלמוד לגמ' בבלי דיקשה קו' הירושלמי דהאיך קדשי מזבח חלין על קדשי בדה"ב וה"נ דתיקשו הא כיון דלא הקדישו למזבח האיך נרכיב עליו קדושת מזבח. **וכן** קשה לי דבירושלמי ספ"ה דשקלים איתא תני קדשי מזבח מוציאין את הראוי להם מקדשי בדה"ב ואין קדשי בדה"ב מוציאין את הראוי להם מקדשי מזבח והא תנינן כלי שמצאו בו צורך לבדה"ב מניחין אותו א"ר חזקי' כינוי מתניתין ללשכת בדה"ב וכ' בק"ע לפרש כגון אם הקדיש בהמה או אבנים למזבח נוטלין אותן למזבח אבל הקדיש בהמה בע"מ או אבנים למזבח אין מוציאן לבדה"ב אלא ימכרו ודמיהן נופלים לבדה"ב וע"ז פריך מכלי שמצאו בו צורך בדה"ב מניחין אותו הא ראוי למזבח מוכרין אותו שמעינן דקדשי בדה"ב אעפ"י שראוין למזבח אין מוציאן מקדשי בדה"ב ומשני כן הוא משנתנו כלי שמצאו בו צורך היינו לצורך המזבח או לבדק הבית ללשכת בדה"ב מניחין אותו ומשם נוטלין אותו למה שצריכין אותו. וקשיא לי ממש"כ רבינו בפ"א מבהב"ח ה"כ אין עושין כל הכלים מתחילתן אלא לשם הקודש וכו' אבנים וקורות שחצבן מתחלה לביה"כ אין בונין להר הבית וא"כ כלים שהקדישו לבדה"ב הא אין ראוין כלל למזבח אך הנה בפ"מ ובמראה הפנים כ' פירוש אחר ולדבריו יש חילוק דכלי אין משנין מבדה"ב למזבח אבל דמים שהקדישו לבדה"ב מוציאין מבדה"ב לקדושת מזבח ולפי פירושו א"ש.

ב) **אך** הנה איתא בערכין דף כ"ו ובגיטין דף מ"ח כהא"ג מניין ללוקח שדה מאביו והקדישה ואח"כ מת אביו מניין שתהא לפניו כשדה אחוזה ת"ל אם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו יצאתה זו שראוי' להיות שדה אחוזה דברי ר"י ור"ש ר"מ אומר מניין ללוקח שדה מאביו ומת אביו ואח"כ הקדישה מניין שתהא לפניו כשדה אחוזה ת"ל ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו יצאתה זו שהוא שדה אחוזה הרי דגם בזה מצד המקדיש לא היתה עליו רק כהקדיש שדה מקנתו ותורה נתנה עליו קדושת שדה אחוזה דאינה נפדית לבעלים רק יוצאת לכהנים ביובל אך להא יש ליישב דבב"ב

דף ק"ל איתא דס"ל לריב"ב אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין ומבואר שם דף קכ"ט דאם אמר נכסי לך ואחריך לפלוני אם אחריך ראוי ליורשו קנה שני א"כ כיון דבנו ראוי ליורשו הוה כאלו אמר בשעת שהקדישו ואחריך לשדה אחוזה דהא המקדיש ראוי לירש וראוי להיות שדה אחוזה לכן קנה הקדש בתורת שדה אחוזה אמנם בהך דמקדיש תמימים לבדה"ב ל"ש זה לומר דהוה כאלו אמר ואחריך לקדושת מזבח דהיכא דאין שייך ראוי ליורשו אדרבא אחריך מגרע גרע, כדאיתא התם דף קל"ו איתמר מכר הבן בחיי האב ומת הבן בחיי האב אמר ר"י לא קנה לוקח ריש לקיש אמר קנה לוקח ר"י אמר לא קנה לוקח קנין פירות כקנהג"ד ור"ל אמר קנה לוקח קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי והא איפלגו בה חדא זימנא דאיתמר המוכר שדהו לפירות ר"י אמר מביא וקורא ור"ל אמר מביא ואינו קורא אמר לך ר"י אע"ג דבעלמא קנין פירות כקנהג"ד הכא איצטריך ס"ד אמינא אבא לגבי ברי' אחולי אחיל קמ"ל ר"ל אמר אע"ג דבעלמא קנין פירות לאו כקנהג"ד הכא איצטריך סד"א כל לגבי נפשי' אפילו לגביה בריה נפשי' עדיפה ליה קמ"ל והקשה הרשב"ם דאמאי לא קעביד צריכותא לאידך גיסא דאי איתמר בהא קאמר ר"י דקני' פירות כקנהג"ד משום דכל לגבי נפשי' אפילו במקום ברי' נפשי' עדיפא לי' וכיון דעכב לעצמו פירות שייר בקנין הגוף לעצמו אבל לגבי מוכר שדהו לפירות מודי ר"י לר"ל דקנין פירות שמקנה לאחרים לאו כקהג"ד דבכל דוכתא נפשי' עדיפא לי' ולר"ל נמי אי איתמר בהא קאמר ר"ל משום דאבא לגבי ברי' אחולי אחיל אבל לגבי מוכר שדהו לפירות אימא מודו לי' לר"י דקנין פירות כקהג"ד קמל"ן ולי נראה לישב דהנה בגיטין פליגי ר"י ור"ל דר"י יליף דקנ"פ כקנהג"ד ור"ל יליף דקנ"פ בעלמא לאו כקנהג"ד והנה האחרונים כתבו לפרש דפליגי בסברא דר"י מסברא פשיטא לי' דקנ"פ לאו כקנהג"ד וגלי קרא דכקנהג"ד וילפינן דבעלמא כקנהג"ד ור"ל ס"ל מסברא קנין פירות כקנהג"ד וגלי קרא כאן בעלמא לאו כקהג"ד ולי נראה לישב דשפיר י"ל דר"י ס"ל דבעלמא מסברא קנ"פ כקנהג"ד רק הא דיליף מולביתך הייינו לומר אפילו בכהא"ג דבעל מכחה דאשה בא כמש"כ תוס' יבמות דף ל"ו אפ"ה קנ"פ כקהג"ד ולר"ל מסברא לאו כקנהג"ד רק דהוה אמינא היכי דשמעינן דנחית אדעתי' דארעא קנ"פ כקנהג"ד כמו מוכר בזמן שיובל נוהג וא"כ גלי קרא דבעלמא אפילו בכהא"ג דנחית אדעתא דארעא דהא הבעל נחית גם כן לפעמים אדעתא דארעא דאשה נותנת לו כח בגוף דארעא לפי"ז מיושב קו' רשב"ם דל"ש לעשות צריכותא להיפך דאי איתמר בהא קאמר ר"י אבל בעלמא לאו כקנהג"ד דבוודאי אי מסברא ס"ל דלאו כקנהג"ד צריך לעשות צריכותא להיפך כקו' הרמב"ן דהו"א בהא ס"ל כקהג"ד אבל בעלמא מודה ר"י דקנין פירות לאו כקנהג"ד ולר"ל להיפך דהו"א

בעלמא מודה דכקנהג"ד כסברא חצונה אבל לפמש"כ דלר"י מסברא כקנהג"ד א"כ צריך לעשות הצריכותא ג"כ בכהא"ג אע"ג דבעלמא דהיינו מסברא כקנהג"ד הכא סד"א נגד הסברא יען דאבא לגבי ברי' אחילא אחיל ור"ל אמר אע"ג דבעלמא קנ"פ לאו כקנהג"ד דהיינו כסברא חצונה לא כקנהג"ד הכא הו"א דלגבי נפשי' עדיפא לי' והנה אחר כך פריך איתבא ר"י לר"ל אחריך לפלוני אם מת שני יחזרו ליורשי ראשון ואם איתא ליורשי נותן מבעי לי' ומשני אחריך שאני ופריך והתני' יחזרו ליורשי נותן תנאי הוא ופירש"י לר"ל כ"ע לאו כקנהג"ד ואחריך שאני ולר"י פליגי אי כקנהג"ד אי לא. והוא תמוה כיון דלר"ש דקנ"פ לאו כקנהג"ד עכ"פ באחריך מודה א"כ מנ"ל לריו"ח דלרשב"ג כקנהג"ד דילמא משום אחריך שאני א"ו ליכא לס"ד דסובר כקנהג"ד בפרט אי מסברא ס"ל לריו"ח דכקהג"ד רק דגלי קרא א"כ בודאי מסתברא לומר דבאחריך מודין כדי דנשאר אסברא חיצונה דלאו כקנהג"ד אבל לפי מש"כ ניחא דבודאי לר"ל דס"ל מסברא לאו כקנהג"ד מוקי תנאי דבאחריך מודה כדי שנשאר אסברא חיצונה דלאו כקהג"ד ולריו"ח דמסברא כקנהג"ד א"כ א"צ כלל לומר משום אחריך רק דנשאר אסברא חיצונה דקנהג"ד ודו"ק.

ובהא ניחא הא דאיתא עוד שם דרש ר"נ בר"ח אתרוג זה נתון לך במתנה ואחריך לפלוני נטלו ראשון ויצא בו באנו למחלוקת רבי ורשב"ג מתקיף לה רנב"י ע"כ לא פליגי רבי ורשב"ג אלא אי קנ"פ כקנהג"ד אלא הכא אי מיפק לא נפיק למאי יהבי' נהלי' אלא מיפק כ"ע לא פליגי דנפק מכרה או אכלה באנו למחלוקת רבי ורשב"ג והוא תמוה מנ"ל דפליגי אי כקנהג"ד דלמא פליגי באחריך ורשב"ם רצה לפרש דבאמת משום אחריך ס"ל כקנהג"ד. אבל לשון הגמ' לא משמע כן ועוד מאי ס"ד דרנב"ח דס"ל דא"י בו א"כ למאי יהבי' נהלי'. ונראה לפרש כך דהנה דעת הר"נ בנדרים דקנה"ג שאין לעולמות הי' רק קנ"פ והביא ראי' מהא דחוזר ביובל והנה בקצה"ח סי' רמ"א כתב דרק באישות אמרינן לאו כקנהג"ד אבל בממון קנין הגוף לזמן כקנהג"ד ומקרי לכם ויוצא באתרוג והיינו טעמא דמתנה ע"מ להחזיר יוצא בו ונתיבות השיג דהא הר"ן מייתא ראי' מזמן שיובל נוהג הרי דגם בממון אמרינן דלאו כקנהג"ד: אמנם לדעת הקצה"ח י"ל דס"ל באמת דבזמן שאין נוהג אין לו אלא קנין פירות דאין רשאי לחפור בו בורות כמש"כ הרמב"ם פכ"א כידוע אמנם לדעת הר"ן נראה דמייתי מדרב יוסף דס"ל גם באחין שחלקו לאו כקהג"ד והא באחין שחלקו פשיטא דיכול לחפור א"כ הנה רק כק"פ יען שאין כקה"ג דס"ל לר' יוסף לא מקרי לכם כמו דלא יכול לקראת האדמה אשר נתת לי לפי"ז יש לומר דבהא פליגי רנב"ח ס"ל דלא מקרי לכם למ"ד קנה"ג שאין עולמית לאו כקנהג"ד ולא מיקרי לכם וא"כ אף דבודאי יהבי לי' כדי דליפוק ונתן לו נמי קנה"ג אבל כיון שאין לעולמית דהא

אמר אחריך לפלוני אינו יוצא בו דלא מיקרי לכם ולכן מפרש דפליגי אי קנ"פ כקהג"ד ולא באחריך דס"ל לרנב"ח דמקרי כקנ"פ קנהג"ד א"כ לא איצטריך לאוקמא דבאחריך פליגי אלא כיון דמקרי כקנהג"ד [בקנ"פ שאין לעולמית] ואוקמינן דפליגי בק"פ כקה"ג ולא מוכרחין לאוקמא דפליגי באחריך ורנב"י הקשה ע"כ לא פליגי אלא בקנהג"ד דהיינו דהוא כטעמא דר"ח דס"ל דפליגי אלא בקנהג"ד דהיינו שאין לעולמית אי הוה כקה"ג אבל לענין מיפק פשיטא דיצא דלמאי נתן לו א"כ בנתן לו קנה"ג אף שאין לעולמית קרינן בי' לכם שפיר יוצא בו רק דהיכא שמכרה פליגי דהיינו באחריך אבל קה"ג שאין לעולמית שפיר ס"ל קנה"ג קרי' בי' לכם [ועי"ז בשמ"ק שנדחק לפרש במאי סברא פליגו רנב"ח עם רנב"י לענין לצאת בי' ולפמש"כ הנה נכון הדבר] ובהא ניחא לי מה שהקשה תוס' בגיטין לרי"ו דס"ל דמחזירין זל"ז ביובל תו לא משכחת שדה אחוזה דכולהו הוה שדה מקנה לא תתחלק לכהנים וגם יפדוה בשויה זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף לפמ"ש ניחא כיון דגם זה המקדיש הא הוה ראוי לירש עם אחיו א"כ הוה כח ההקדש בשדה אחוזה הבאה מכחו כאלו אמר לו אביו ואחריך לפלוני הראוי לירש דקנה א"כ כיון דגם הוא יורש עם אחיו הרי הוא ראוי לירש נעשית שפיר שדה אחוזה ואפשר לומר דזה באמת כונת התו' שתי' כיון דתחת זו תחזור לו אחרת לא קרינן בי' שדה אחוזה ולכאורה מאי סברא איכא בהא אבל לפמש"כ א"ש דלגבי כל אחד אנו דנין כאלו אמר אביו ואחריך לפלוני שראוי ליורשו דקנה שני וא"כ כח הקדיש שבא מכחו נעשה שפיר כדין הקדיש שדה אחוזה וא"ש.

וניחא בזה גם דברי רבינו דס"ל אחים שחלקו לקוחות הם וס"ל דקנ"פ לאו כקנהג"ד וקשיא לדבריו דלא משכחת דמייתא ביכורים די"ל דקשיא לי קו' התוס' שם דרבא ס"ל דקנ"פ לאו כקנהג"ד וס"ל דלקוחות הן ולישב נראה דלפמש"כ א"ש דרק רב יוסף הוה ס"ל דלא יכול לקרות האדמה אשר נתת לי דלא קרינן בקנ"פ שאין לעולמית דמיקרי לכם וכדס"ל רנב"ח אבל לרבא י"ל דס"ל כדקיימ"ל דבאתרוג לכו"ע יצא דמקרי לכם אף שאין לעולמית א"כ ה"ה קרינן בי' האדמה אשר נתת לי א"כ גם לרבינו דס"ל דשפיר קרינן בי' האדמה אשר נתת לי אף שאין קנין לעולמית.

והנה בהא דאיתא בגיטין דף מ"ח דאמר רב יוסף אי לאו דאמר רי"ו דקנין פירות כקנין הגוף דמי לא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש דסבירא לי' אחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל ולא משכחת דמייתיא ביכורים אלא חד בר חד עד יהושע בין נון ורק כיון דסבירא לי' כקנהג"ד שפיר מייתא ביכורים ואיתא שם בשמעתין דמדמי כל קנין פירות למוכר שדהו בזמן שהיובל נוהג.

הנה לכאורה קשה איך מדמה זה למוכר שדהו בזמן שיובל נוהג לפמש"כ הירושלמי הביאו המשל"מ סוף ה' שמיטה דאין יכול לחפור בו בורות שיחין ומערות משום דבעינן ושב אל אחוזתו ובוודאי אחין שחלקו יכולין לחפור דע"ד זה חלקו שיהא יוכל כל אחד לעשות בו כרצונו א"כ שפיר יוכל להביא ביכורים דכהא"ג קנ"פ כקנהג"ד לכן שפיר מביאין וקוראין [ועמש"כ הפנ"י דהא דמחזירין זל"ז הוא רק למצוה אבל החלוקה אינה בטילה לכן שפיר כקנהג"ד אבל לדעתי אי מהא לא איריא דהא מן הדין שמחזירין רק הא דאין החלוקה בטלה הוא רק דמספק מעמידין כל אחד בחלקו א"כ עדיין ל"ה אלא קנ"פ אולם לפי דרכי שפיר יש לחלק דנהי דמספק הוא דאין החלוקה בטלה עכ"פ בוודאי רשאין לחפור בו ועד"ז נתחלקו שיוכל כ"א לעשות בשלו א"כ יש לו קנה"ג ומביא וקורא] אך יש לומר דהנה מבואר בשמעתין דב"ק דף פ"ח דאף למ"ד קנ"פ כקנהג"ד אפ"ה אין יוצאין בשן ועין לא לאיש ולא לאשה וכ' תוס' משום דאין כח לשחרר קנה"ג של אשה א"כ מוכח אף למ"ד קנ"פ כקנהג"ד אבל קנין הגוף שנשאר למוכר לא בטל [וביאר בא"מ סי' י"ח גם קנין איסור ל"ב] לפי"ז י"ל כיון דלירושלמי אסור לחפור בו בורות משום דבעינן ושב אל משפחתו ואין רשאי למכרו לחפור בו בורות משום לא תמכר לצמיתות א"כ אף למ"ד קנ"פ כקנהג"ד אין הקנ"פ שיש לו יוכל לבטל קנה"ג דאחרינא שלא יקוים בו ושב אל משפחתו כמו שהי' א"כ לפי"ז ניחא נהי דבוודאי אחין שחלקו אדעתא דהכי חלקו שיהא כל אחד יכול לחפור בו אפ"ה קנין גוף של חבירו לא בטיל ונפ"מ דל"ש לקרוא מפרי האדמה אשר נתת לי דכיון דחלק חבירו לא בטיל ל"ה אשר נתת לי מיוחד לו כמו דאמרינן שם דאפי' לאיש ולאשה א"י בשן ועין משום דבעינן כספו המיוחד לו ומדמה שם לענין מכירה דא"י למכור בנכסי מלוג אפי' שניהם יחד דגם במכירה בעינן נכסים המיוחדים לו וא"כ ה"נ כיון דע"כ חלק קנין הגוף לא בטל שוב ל"ש מפרי האדמה אשר נתת לי דאין מיוחד לו לבדו ולכן שפיר מדמה רב יוסף דאי לאו דאמר רי"ו דקנ"פ כקנהג"ד ובטל כח קנין הגוף לגמרי כמש"כ הרשב"ם ב"ב דף נ' לא יוכל להביא בכורים אף אחים שחלקו דכיון דק"ג דידהו ל"ב ול"ה נכסים מיוחד לו לבדו לא יוכל להביא ביכורים ולקרות אשר נתת לי שמשמעותיו לו לבדו ואמנם כבר כתב הב"ש סי' צ' דאנן קיימ"ל כתירוץ קמא ב"ב דף נ' דלא בעינן במכירה שיהא נכסים מיוחדים רק לענין שן ועין בעינן כספו המיוחד לו וכ"כ הרמב"ן שם דלא קיימ"ל כתירוץ בתרא א"כ גם לענין האדמה אשר נתת לי יש לומר דל"ש לומר דקנין גוף דידי' לא בטל ונפ"מ לענין שלא נוכל לקרות בו אשר נתת לי שאין מיוחדים לו לבדו דלא דרשינן כן בעלמא אלא לגבי שן ועין דכתיב כספו וא"כ שפיר מביא ביכורים ול"ד למוכר בזמן שיובל נוהג דשם בוודאי

לא בטיל כח וזכות הגוף כיון דאין רשאי לחפור בו לכן אין מביא וקורא אולם קשיא לי טובא דמבואר בשמעתין דזו שקנ"פ כקנ"ה לית בי' דין שדה אחוזה כיון שכבר הי' קנוי לו ואי אמרת דאף למ"ד קנ"פ כקנהג"ד כח וזכות הגוף לא בטיל ואסור לחפור בו בורות דיש לו קנין גוף זה שישיב אל משפחתו בעין א"כ אמאי לא יהא שייך בו דין שדה אחוזה כשמת כיון שע"י ירושה נתוסף לו (דא"ל הא גם לכשירש צריך לחזור ביובל ואסור לחפור דלפמש"כ יורשים רשאים לחפור) זכות שיכול לחפור אולם יש לומר דבאמת בהא פליגי ר"י ור"ל דלר"י באמת בטל כח הגוף ויכול לחפור בורות [דאף דלירושלמי אסור לחפור רק משום מ"ע אבל קנין יש לחפור דהא נחית אדעתא דארעא] (והא דכתב רבינו פכ"א ממכירה דמוכר לזמן שיוכל לחפור צ"ל דעדיף ממוכר בזמן שיובל נוהג והנה לשיטתו בוודאי קשיא מ"פ מאחין שחלקו דהא פשיטא שיכולין לחפור דלא גרע ממוכר לזמן) אך י"ל דזה נכלל בדברי רב יוסף אי לאו דאמר רי"ו דקנ"פ כקנהג"ד ובטיל כח וזכות של קנה"ג ויוכל באמת לחפור בו גם בורות ויוכל לקרות גם האדמה אשר נתת לי דהוה קרקע המיוחד לו אלא הוה סבר דקנ"פ לאו כקנהג"ד דכח הגוף בוודאי לא בטיל [ולכן בזמן שיובל נוהג א"י לחפור בו בורות] א"כ אף אחין שחלקו [נהי דיכולין לחפור] אפ"ה עכ"פ קנין הגוף ל"ב ולא היה נכסים המיוחדים לו ולא מקרי האדמה אשר נתת לי אמנם להלכה ל"ב נכסים המיוחדים רק בשן ועין דכ' כספו דרשינן המיוחדים לו א"כ ל"ש לומר דאף דיכול לחפור בו קנין הגוף דידי' לא בטל דלמא ל"ב כיון דל"ב נכסים המיוחדים וקרינן בי' אשר נתת לי יכול כל אחד לקרות בחלקו המגיע לו אשר נתת לי אף שאין מיוחד לו דל"ב שיהא נכסים המיוחדים לו ולכן לדינא באמת ס"ל לרבינו דאחין שחלקו מביאין וקוראין ומיושב שיטת רבינו דסובר דאחין שחלקו לקוחות ואפ"ה ס"ל דמביאין וקוראין כיון דיוכל לחפור בו בורות אלימא קנ"פ דידהו שיכולין לקרות את אשר נתת לי.

ג) **והנה** בב"מ דף ס"ד בריבית ע"מ להחזיר הקשו מהא דערכין דפריך והתניא רבית גמורה הוא אלא שהתורה התירה ומשני הא ר"י והא רבנן והשתא לרבא דלכו"ע צ"א בריבית אסור היכי משני ועוד הוקשו ממגילה דף כ"ז דפריך לר"מ היכי דיירי בה הא הוי לי' ריבית ומשני סבר לה כר"י דצ"א בריבית מותר ונראה לישב דהנה לכאורה תמוה מה דאמרו לו חכמים משם ראי' מוכר אוכל פירות הי' ולא לוקח איך יהא פלוגתא בזה מהיפך אל היפך גם יש לדקדק דפריך מאי בינייהו אמר אביי צד אחר בריבית איכא בנייהו והא פלוגתא רבתא איכא דלרבנן אסור ולר"י מותר והנה רש"י הרגיש בזה ופי' מאי בנייהו במאי קמיפלגי אבל לשון הגמ' לכאורה לא משמע כן ולכן נראה לולי

פירש"י יש לפרש באופן אחר דהנה בדף ס"ה קתני מכר לו בית ואמר לו לכשיהיו לך מותר ופריך מ"ש רישא ומ"ש סיפא אמר רבא סיפא דאמר לי' מדעתי' ומסיק בגמ' כמאן דא"ל מדעתי' איתמר כיון דלוה מתנה הוה פטומי מילתא בעלמא והנה רבינו בפי"א ממכירה כתב ע"ז דתנאי קיים והלוקח אוכל פירות ותמהו עליו כיון דתנאי קיים איך אוכל פירות והטור סי' ר"ז תמה ע"ז וכתב ואיני מבין דבריו כיון שמחשיב אותו תנאי וצריך הלוקח לקיימו א"כ האיך אוכל פירות אלא וודאי אין כאן תנאי כלל ובכ"מ תירץ שרבינו מפרש שמועה זו דלא כדברי רש"י והרא"ש אלא דס"ד דר"א דרבא דאמר סיפא דא"ל מדעתי' הכי קאמר אם אמר לו לכשיהיו לך מעות אחזירם לו מדעתו ולא שתתבעני בדין מותר דאין כאן תנאי כלל ולפיכך מותר הלוקח לאכול פירות הא אם אמר לכשיהיו לך מעות אחזירם לך ולא אמר מדעתו תנאי קיים לדעת רבא ואהדר לי' דהכי קאמר אם אחר שנגמר המקח אמר לוקח כשיהיו לך מעות אחזירם לך אעפ"י שקנו מידו שתנאי קיים אפ"ה מותר הלוקח לאכול פירות משום דכבר נגמר המקח ולענין אכילת פירות הוי כאלו א"ל אחזירם לך מדעתי ולא שתתבעני בדין וכי היכא דהתם מותר ה"נ מותר כיון שכבר נגמר המקח הוי כאלו חוזר ומוכר לו אבל בההוא עובדא כיון דלא התנה מוכר קודם שימכור אלא לוקח הוא שהתנה אחר גמר המקח ולא קנו מידו פטומי מילי בעלמא הוא.

והנה בחו"ד סי' קע"ד העלה הא דאסור ללוקח לאכול פירות היינו כשאמר לו סתם לכשיהי' לך מעות תחזיר לי אבל כשאמר ע"מ שתחזיר כשיהיו לו מעות מותר דהנה הרא"ש בסוכה דף מ"א והרשב"א שם ובדף מ"ו כתב דמתנה ע"מ להחזיר מתנה חלוטה הוה רק שעל המקבל החיוב לקיים התנאי מש"ה כשמחזיר לו צריך להקנות לו בקניין ולמכור לו מחדש ומהא"ט לא מהני ליתן אתרוג לתינוק כיון דתינוק לא ידע להקנות בחזרה ובסי' ש"ה מבואר דיש חילוק בין אמר ע"מ שתחזירהו לו ובין אמר תחזירם לו דל"ה נתינה וא"כ ה"נ יש חילוק כשאומר ע"מ שתחזירהו לי דהוה כמכירה על תנאי וצריך להחזיר לו בקנין כשמחזירו לו א"כ כשמחזיר הוי כמוכר מחדש ומכירה הראשונה מכירה גמורה הוא רק שעל הלוקח החיוב לקיים התנאי ומותר לאכול הפירות וכשאמר לכשיהיו לו מעות תחזירנו לו דמי לאומר ותחזירם לי דלא הוה מקח כלל והמעות הלוואה ואסור לאכול הפירות ע"ש שכ' ליישב בזה דברי הש"ע חו"מ סי' ר"ז ומעתה נראה לפרש כן דמייתיא ר"י רא"י מבן זונן בן ביתום דצד אחד בריבית מותר וחכמים השיבו דמשם א"ר מוכר אוכל פירות הוי דהיינו דא"ר משם די"ל שם אייריא בכהא"ג דהלוקח הוא המוכר דהיינו משום דהמוכר אמר לו לכשיהיו לך מעות אחזירם

לך דבכהא"ג מותר לאכול פירות דהא אף דהתנאי קיים בקנו מידו כשמחזירהו צריך לחזור ולמכור לו ע"כ רשאי לאכול פירות ובזה ניחא מאי דפריך מאי בנייהו דהיינו בוודאי פלוגתת ר"י ורבנן היינו בצד אחד בריבית אבל בהא. דבין לר"מ ובין לרבנן הלוקח הוא אוכל פירות דלוקח דר"י היינו מוכר דרבנן א"כ מאי בינייהו ומדוקדק הלשון מאי בינייהו כיון דלכו"ע חד גברא הוא האוכל הפירות רק פליגי בהא דלר"י מיקרי לוקח לרבנן מיקרי מוכר וע"ז משני דאיכא בינייהו צ"א בריבית כיון דלר"י צ"א בריבית מותר ע"כ מוקי סתם בהתנה המוכר ואפ"ה שרי ללוקח לאכול פירות משום דצ"א בריבית מותר אבל לרבנן דצ"א בריבית אסור ע"כ מוקי דהמעשה דבן זונין כך הי' דלוקח התנה שיחזור לו וקנו מידו דאז מיקרי הלוקח גם מוכר שחוזר ומוכר לו ע"כ רשאי לאכול פירות כיון דמכירה גמורה הוא ורבא מפרש דאיכא בנייהו ריבית ע"מ להחזיר דלר"י שרי א"כ מצי אייריא בריבית ע"מ להחזיר אבל לרבנן דאסור א"כ לא מצי אייריא בריבית ע"מ להחזיר לבד אלא ע"כ אייריא בכהא"ג שגם השדה שקנה הי' בע"מ להחזיר דאז מותר לאכול פירות דהלוקח הוא נקרא ג"כ מוכר דצריך להחזיר ולהקנות א"כ הוה מכירה גמורה ושפיר מותר לאכול פירות כסברת חו"ד הנ"ל ולפי"ז לרבא יפורש הכי דבוודאי גוף הפלוגתא דרבנן ור"מ בצד אחד בריבית דלר"י צ"א בריבית מותר וגם רבא מודה דעיקר הפלוגתא בצ"א בריבית רק במה דמפרשי רבנן דמוכר הי' אוכל פירות בזה פליגי אביי ורבא דלאביי תליא גם זה בצ"א בריבית דלר"י אייריא בהתנה המוכר דאז יש למלוה דין לוקח ולרבנן אייריא בהתנה הלוקח דאז ע"כ אייריא בקנו מני' ויש לו דין מוכר ג"כ ע"כ הי' מותר לאכול פירות ולרבא לא ניחא לי' לאוקמא דאיכא בנייהו בכהא"ג שהתנה הלוקח ולכן מפרש דאיכא בנייהו בריבית ע"מ להחזיר דהיינו לעולם בהתנה המוכר רק דהתנה ע"מ להחזיר השדה א"כ צריך להחזיר ולמכור א"כ זה ראובן הלוקח מוכר ג"כ הוה דהוה מכירה גמורה ולכן רשאי לאכול פירות ולר"י א"צ לאמר דהתנה ע"מ להחזיר גוף השדה אלא בהתנה ע"מ להחזיר הריבית לבד סגי [ואפ"י א' צ"א בריבית אסור בעלמא כאן שרי בהתנה ע"מ להחזיר הריבית וא"צ לאוקמי בהתנה ע"מ להחזיר השדה דשפיר י"ל דהי' תנאי סתם שתחזירם לי ולא הוה אלא לוקח לחוד אפ"ה שרי כיון דהוה ע"מ להחזיר הריבית ולרבנן דע"מ להחזיר ריבית ג"כ אסור מוכרחין לאוקמא בע"מ להחזיר גוף המקח דאז יש לו דין מוכר ג"כ משום דקנה השדה לגמרי וצריך לחזור ולמוכרו ע"כ מותר לאכול פירות] וא"כ שפיר י"ל דבגוף הפלוגתא רבא מודה דצ"א בריבית מותר אלא כלפי מה דלחכמים אייריא שהתנה ע"מ להחזיר השדה ע"ז סובר רבא דלר"י א"צ לומר דאייריא בע"מ להחזיר השדה אלא סגי בע"מ להחזיר

הריבית דהיינו דהא אי המעשה הי' בלוקח אוכל פירות או בשמוכר אוכל פירות תליא בריבית ע"מ להחזיר כיון דריבית ע"מ להחזיר ג"כ שרי א"כ א"צ לאוקמי דמוכר אוכל פירות דהיינו שהלוקח הי' ג"כ מוכר משום דקנה ע"מ להחזיר השדה שצריך להחזיר ולמכור לו אלא דמעשה הי' בריבית ע"מ להחזיר דג"כ שרי לר"י ואין רוצה רבא לעשות מחלוקה רחוקה ע"כ אוקי דפליגי אי המעשה שהי' בע"מ להחזיר השדה או בע"מ להחזיר הריבית דג"כ שרי לרי"ו וא"כ נתיישב היטב קו' תוס' דרבא מודה דלר"י צ"א בריבית מותר ודו"ק.

והנה המג"א סי' תמ"ח סק"ה הביא דברי רדב"ז דאל יתן ממון לנכרי במתנה ע"מ להחזיר ומג"א חולק אבל העלה דלרדב"ז יכול לומר הרי לך במתנה ותחזירהו לי כיון שלא תלה בתנאי והח"י השיג מסי' ש"ה גבי פדה"ב דאם לא אמר ע"מ שתחזירהו לי רק סתם ותחזירהו לי דאין בנו פדוי ודגמ' כ' ליישב דשם איירי בלא קבע זמן אימתי תחזירהו לי אבל בקבע זמן אז עדיף באמר ותחזירהו לי יותר משאם אמר ע"מ שתחזירהו ובמנחת חנוך מצוה י"א תמה דבסי' שמ"ז איתא המוכר בהמה לל' יום דה"ל הלוקח שומר דמכירה לזמן ל"ה מכירה כלל אולם באמת מתבאר שם בהקנה רק לעשות מלאכתו ע"כ ל"ה מכירה רק כשומר כפירש"י בב"ק ס"ח וכ"כ הה"מ פ"ג מגניבה עוד י"ל במתנה ע"מ להחזיר או באומר ותחזירהו לי כיון דיכול ליתן לו דמיו ע"כ שפיר קנה אבל במוכר לל' יום דמיד שהגיע הזמן ממילא חזרה לבעלים וא"צ לחזור ולמכור לו לכן לא מהני לל' יום רק כמו שומר.

ד') **אמנם** יותר נראה לישב דהנה אמר רבא בבכורות דף י"ח דר' יוסי ס"ל עשו שאינו זוכה כזוכה ואע"ג דלא מטא לידי' כמאן דמטא לידי' וזבני' לישראל במומי' כן ה"נ י"ל הא"ט דעשו לקדושת מזבח כאלו זכה ע"י הקדש בדה"ב ולכן אין יוצא מידי מזבח לעולם אלא דהתם איתא דרק כשחלופיו נשאר ביד כהן אמרינן עשו שאינו זוכה כזוכה ולכן רק אחר שנפדו התמימים ודמיו לבדה"ב דיש חלופיו ביד הקדש בדה"ב קנו מזבח מטעם זה דעשו שאינו זוכה כזוכה.

[**ועמש"כ** לעיל בפ"ד מכהמ"ק ראי' מקרא דעשו שאינו זוכה כזוכה מדכ' מלבד ממכריו ועמש"כ מזה בה' מעה"ק].

והנה בירושלמי פ"ק דקידושין איכא פלוגתא בהא דאשה שאמרה תנוהו לעני דמקודשת פליגי בה חד מ"ד דרוצה שתהי' וכו' או דנעשה שלוחה לזכות לעני וחד אמר דעני זוכה לאשה וחוזר וזוכה לעצמו (והנה מזה ראי' לשיטת הרמ"ה בסי' ק"כ שסובר דלכך מהני כתבה היא הגט משלה דהיא זוכית בשביל הבעל לעצמה ובאים כאחד) אך עיין ברשב"א

ריש קידושין דף ח' דאינה זוכה ממש רק עשאוהו כזוכה מטעם ערב [ומשמע לכאורה דלכו"ע לא אמרינן כסברת הרמ"ה וראיתי בחי' הרי"ם סי' ק"כ שכ' לחלק דשם אין העני יודע כלל שצריך לזכות בשביל האשה דהבעל נותן לו סתם רק דנימא דעשאוהו כזוכה והיינו מטעם ערב ולכן פליגי בירושלמי משא"כ הכא דאשה יודעת שמתגרשת בזה וצריכה שיהא של הבעל [כדמסיק בגיטין דף כ"א דאשה יודעת לאקנוי'] שפיר מתכוונית לזכות בשביל הבעל י"ל דמהני לכו"ע וממילא נראה פשוט דכשאינה יודעת שהקלף של הסופר ולא נתכוונה לזכות בשביל הבעל דלא מהני לשיטת הרמ"ה הנ"ל וכן צ"ל בהילך מנה והתקדשי לפלוני דמקודשת מדין ע"כ שאינה מתכוונת לזכות בשביל המקדש רק מקודשת מדין עבד כנעני כדאיתא בקדושין דף ח' יעוש"ה.

אולם קשה לי לפי דבריו דהא בהך דהילך מנה והתקדשי לפלוני דמקודשת מדין עבד כנעני היינו משום דאין מתכוונת לזכות בשבילו דאי מתכוונת לזכות הנה היא זוכה בעבורו וחוזרת וזוכה לעצמה א"כ קשה לי למה לא מהני מע"ש מדין זה דמבואר בגיטין דף י"ד דהוה תק"ח מילתא בלא טעמא ולמה לא מהני מע"ש מדין זה דהיינו דמע"ש יהא מהני מה"ת וכבר הקשה כן במקנה בקידושין דף מ"ח דהא לעיל דף ח' אמרינן דוכן במכר קנה כהא"ג מדין עבד כנעני ותי' דלית הלכתא כרבא בהא דוכן במכר דהא רבינו לא הביאו באמת ולפי דבריו הנה זה דלא מהני רק מטעם דאינה מתכוונת לזכות אבל אי הוה מתכוונת דומיא דהכי גם במכר קנה א"כ אכתי יהא מע"ש מהני דבמע"ש הרי מתכוון ליקנות עבור חבירו.

אך הדבר ניחא דקו' המקנה י"ל דלק"מ דלא דמיא כלל להילך מנה והתקדשי לפלוני ודומיא דהכי במכר דקני לרבא משום דהרי נשאר חליפיו בידו שנשאר לה המנה רק שחוזרת ומזכה לאחר השדה או שהיא מקנית עצמה להבעל [ע"ד שכ' הר"ן בנדרים דאשה המתקדשת היינו שמפקרת עצמה שיזכה בה הבעל] אבל כאן שאין נשאר חליפיו בידו. ל"א דקנה מדין עבד כנעני דהרי אי זוכה לחבירו לא נשאר מאומה בידו (ולא שייך אלא מטעם מיגו דזכי לנפשא דזכי נמי לחבירו דבאותה זכי' זוכה לעצמו ולחבירו והא זה הי' באמת קו' הר"ן במע"ש בשטר נאמר דקנו מטעם מיגו דזכי לנפשי' זכי לחבירו מוכח דבממון שפיר אמרינן דהא"ט דקנו במע"ש משום דשייך מגו דזכי לנפשי זכי לחבירו אף דלא נשאר חלופיו בידו.

והנה כיוצא בזה איתא בגמ' דחולין דף קל"ז דלכן יכול לזכות לת"ח המתנות הואיל ואסחו כהנים דעתייהו מיני' כמש"כ הפ"ח סי' ס"א ובפלתי הקשה ע"ז וכי לא יכול לעשות שליח שיקבל עבורו המתנות וא"כ ת"ח המקבל מתנות זוכה בשליחות הכהן

שליח של אדם כמותו ובס' יריעות שלמה הקשה ע"ז א"כ למה צריך דוקא מכירי כהונה ולקו' הפלתי י"ל דבוודאי אי יכול הכהן לעשות שליח שיזכה בשבילו בתרומ"ע ושאר מתנות כהונה והיינו דזכין לאדם שלא בפניו אבל הכא דממנ"פ אם זכה שליח עבור כהן ולוי א"כ הוה של הכהנים ולא של השליח והכא הא רוצה הכהן לזכות לת"ח שיהא שלו ואיך מצי להקנות לו כהן ולוי מה דעדיין אינו ברשותו דהא אין מקנה דבר שלב"ל ודבר שא"ב ומשו"ה צריכין לטעם דאסחי כהנים דעתייהו מיני' והוה כמאן דמטי' לידו ושפיר יכול להקנות לת"ח שיהא מקבל מתנות בשביל הכהן ואח"כ יהא שלו ול"ה דבר שלב"ל כסברת תוס' ב"ב דף קכ"ג דהוי מתנה מועטת וא"י לחזור והוי כמאן דמטי לידי' ושפיר יכול הכהן לעשות שליח לת"ח ישראל לזכות עבורו במתנות ויזכה ממילא גם לעצמו.

ואמנם לכאורה משמע מגמ' ומשו"ע דבשעה שקיבל הת"ח המתנות מיד זוכה בשביל עצמו ולא בשביל כהן ונתינה לכהן מתקיים כיון דהוה מכירי כהונה אבל מרש"י חולין משמע שפיר דת"ח זוכה בשביל הכהן מכירו של בעל הבית ואח"כ יהא שלו דזה עדיף טפי דשפיר יצא ידי נתינה דהא אמר הכהן כן לת"ח שיזכה עבורו ויהא לו המתנות ול"ח להא דהוה דשלב"ל כיון דהוי מכירי כהונה.

והנה ממ"ש לעיל שיטת הפוסקים בקידושין מוכח דמצד הדין א"י העני לזכות לבעל שיקדש בו האשה אלא מצד דחכמים עשו שאינו זוכה כזוכה והיינו כמש"כ דל"ש עשו שאינו זוכה כזוכה כיון שלא נשאר חליפיו בידו אלא מצד תק"ח מהני אולם מש"כ דיכול לעשות שליח לקבל מתנות הנה לכאורה קשה מירושלמי דאין אדם עושה שליח לזכות במתנה אבל כ"כ די"ל במכירי כהונה או מכירי עניים דיש לו זכות במתנות כהונה וכן בפיאה יכול שפיר לעשות שליח לזכות עבורו כמשמעות גמ' דחולין הנ"ל.

וראיתי בקצה"ח סי' רמ"ג הביא קו' בשם תש"ו מים חיים לדידן דפסקינן ט"ה א"מ ולא מיקרי דע"א מקנה והא קתני בברייתא ד"פ נושאין על האנוסה ביבמות דף צ"ט עשרה אין חולקים להם בבית הגרנות ואלו הם חש"ו וכולן משגרים להם לבתיהם. והאיך משגרין לחש"ו לבתיהן והא בעינן דעת אחרת מקנה דאין זכי' לקטן וט"ה אינו ממון ליכא דע"א מקנה וקצה"ח הקשה יותר אף למ"ד ט"ה ממון הא שוטה אין לו זכי', אף בדע"א מקנה והאיך משגרין לבתיהן ובס' יריעות שלמה תי' כיון דאיתא בגיטין דף ל' דמזכי לכהן ע"י אחר חזינן דמצי ליתן תרו"מ לכהן ע"י אחר ומטעם זכי' וא"כ יוכל לזכות להם ע"י אחר היינו אותו שליח וזה עבור קטן ושוטה ובכמה דוכתין מבואר דזכין לקטן ושוטה כמבוא' בחו"מ סי' מ"ג סט"ז והיינו דקתני משגרין להם לבתיהן ולא קתני נותנים להם בבתיהם משום דצריך לזכות לו ע"י אחר והיינו משגרין ע"י שליחו ומזכה

להן על ידו.

והנה לפמש"כ לעיל הא באמת בירושלמי לא ניחא לי' לאוקמא משנה דגיטין במזכה לו ע"י אחר משום דסובר דבעינן ראוי לזכות לעצמו רק שמואל דמוקי כן לית לי' דירושלמי אבל האמוראי דמשני שנויא אחרינא דעשו שאין זוכה כזוכה א"כ משמע דאית להו כתי' הירושלמי דבעינן ראוי לזכות לעצמו וא"כ יקשה לדידהו מהך דיבמות דמשגרין לבתיהן אולם לי נראה לישב קו' המים חיים מיבמות דבאמת אי ט"ה אינה ממון הוה כהפקר א"כ הבעלים גופי' יכולין לזכות להם [והא דמוקי בגמרא דגיטין במזכה ע"י אחר היינו משום דא"כ הוה חב לאחרינא] וכאן ל"ש דחב לאחרינא כיון דחולקין להם בביהג"ר רק לחשו"ק דא"א לחלק להם בביהג"ר לכן משגרין להם לבתיהן וזה תק"ח א"כ לא הוי חב שהרי הם לקחו חלקם ואי לא שהי' משגרין לבתיהם ע"כ הי' חולקים להם בביהג"ר והוה מעמידין להם אפוטרופוס שיטלו חלקם בבית הגרנות וכיון דל"ה חב לאחרינא שפיר מצי הבעלים עצמן לזכות להם מהפקר דט"ה אינה ממון.

אך יקשה א"כ גם על הר"ן שכתב דמע"ש מהני דמטעם דעשו שאינו זוכה כזוכה והא ליכא חלופיו בידו ולא עשו שאינו זוכה כזוכה והא לא נשאר חלופיו בידו (וראיתי בפ"ח שהרגיש קצת בזה וז"ל דהגם דמצינו בש"ס שעשאו שאינו זוכה כזוכה היינו דוקא לאותו האיש שרוצים שיהי' לו הדבר הנזכה כמו בכל הפקר בי"ד אבל שיעשה ויהא נחשב הדבר כאלו בא לרשותו הגם שאינו רוצה כלל לזכות בו לעצמו רק לזכות לאחר זה לא מצינו שעשאו חכמים כזוכה ולענ"ד בפשיטות הוה לי' להקשות דהא דעשו שאינו זוכה כזוכה רק בחלופיו ביד כהן שהמעות השוי' בידו (וכן בהא שהבאתי מירושלמי דקידושין דמשני אהא דתן לעני ואקדיש אני לך דעשאו שאינו זוכה כזוכה שם גם כן נשאר חלופיו בידו דהא זכה באשה עי"ז) אך הדבר ניחא דבאמת הרי אמרו דהוה כהלכתא בלא טעמא ובקצה"ח סי' קכ"ה הקשה מ"ש משאר קנינים דרבנן דל"א דהוה כהלכתא בלא טעמא להנ"ל ניחא דבעלמא שייך דעשאו שאינו זוכה כזוכה והרי נשאר בידו מה שמקנה לו ע"י תקנ"ח אבל לעשות שאינו זוכה כזוכה לזכות עבור אחר שאין נשאר חלופיו בידו. זה שפיר הלכתא בלא טעמא.

ה') **והנה** רבינו בפ"ז ממעשר בהך דמלוה את הכהן להיות מפריש עליו כתב במזכה לו ע"י אחר או במכירי כהונה וקשה הא כיון דבהל' בכורות פסק כמ"ד עשו שאינו זוכה כזוכה א"כ למה צריך לטעם דמזכה לו ע"י אחר או במכירי כהונה אך הדבר ניחא דהנה הקשו מירושלמי במשנה דשיבולת של לקט שנתערבה מעשר שיבולת אחת ונותן ללוי ואמר להם ר"א וכי עני מחליף דבר שאינו שלו ומשני עשו שאינו זוכה כזוכה ומוקי

משנה כיחידאה ובמשנתינו לא רצו לאוקמא מטעם דכיחידאה לא מוקמינן אך הדבר ניחא דהנה הרשב"א מפרש דכל הקושיא והא לא משך היינו דבזה לא מתקיים מצות נתינה לפי"ז י"ל כך דנאמר דעשו שאינו זוכה כזוכה שיקיים מצות נתינה בזה ל"א והיינו במתנות כהונה דכתיב בהו נתינה אבל במתנות עניים דלא כתיב בהו נתינה רק עזיבה (עקצה"ח סי' רמ"ג שמחלק דמתנות כהונה כתיבה נתינה ג"כ הוה ברשות כהנים דחזקת השבט משא"כ במתנות עניים דכתב עזיבה לא הוה ברשותם ולפמש"כ אדרבא בעניים דכ' בהו עזיבה הוה יותר ברשותם ושייך בהו) עשו שאינו זוכה כזוכה.

ובהא ניחא מה שהקשה במשל"מ דבירושלמי דגיטין דחי וכי יש לעני מכיר ומבאר במשל"מ דבאמת לית להו כתירוץ במכירי עניים אלא במזכה לו ע"י אחר ויקשה לפ"מ דמשני במכירי כהונה ומשמע דקאי גם אמלוה את העני ויקשה וכי יש מכיר לעני לפימש"כ ניחא דבמלוה לעני אית להו שפיר דאמרינן עשו שאינו זוכה כזוכה כדמוקי בירושלמי גבי שיבולת שנתערבה.

והנה יש לומר עד"א דלכן במתנות עניים שפיר עשו שאינו זוכה כזוכה דהנה בע"ז דף ס"ב מוקי בחנוני המקיפו ובחי' רשב"א גיטין דף י"ד הקשה וכי יש אדם זוכה משלו לאחר אלא דחכמים עשו כאלו הקנה לו א"כ לפי"ז גם הא דאמרו בירושלמי דעשו שאינו זוכה כזוכה יש לפרש כן דלא מדינא הוא דל"ש שהבעלים מזכים לעני משלהם דוכי יש אדם זוכה משלו לחבירו אלא דחכמים עשאו כן ומצד תק"ח הוא ורק במתנות כהונה לא ניחא להו לאוקמי כן דהוה מצד תק"ח דא"כ ל"ה נתינה וצריכין לומר דמדינא הוא דאמרינן עשו שאינו זוכה כזוכה כר"י ומקיים שפיר מצות נתינה ובהא פליג שמואל דלא רצה לאוקמא משנה כיחידאה ולכן מוקי במזכה לו ע"י אחר אבל במלוה את העני באמת מצד תק"ח הוא דעשו שאינו זוכה כזוכה דהיינו דהוא זוכה לו משלו אף דאין אדם מזכה משלו לחבירו אבל חכמים תיקנו כך ומהני מצד תק"ח ואף דרבינו כ' גם בהך דמלוה את העני במזכה לו ע"י אחר אגב מלוה את הכהן נקט במלוה את העני הא"ט.

והנה לפמש"כ לעיל דברי ס' היריעות שלמה דלכן לא מצי לאוקמא דמזכה להם בעלים מתורת הפקר דהא טוה"נ א"מ משום דא"כ הוה חב לאחרינא כיון דמתורת הפקר קזכו להו א"כ ג"כ ניחא דמתכ"ה לא יכול לאוקמא כן אבל במתנות עניים הוה תק"ח כן לטובת העניים א"כ שפיר זכו להו בעלים דל"ש לומר דחב להם דניחא להו שימצאו לוים להם בעת דוחקן אבל עולא מוקי שפיר דעשו שאינו זוכה כזוכה דהיינו דמדינא כן דעשו כזוכה לר' יוסי ולא מצד דזוכה להם הבעלים מתורת הפקר והיינו כגון דחלופיו ביד כהן מהני לר' יוסי מעיקר הדין כאלו בא לידו.

אולם ראיתי כי בטיב גיטין הקשה באמת גם לר' יוסי עכ"פ זה דעשו שאינו זוכה כזוכה הוא ג"כ רק דרבנן ואיך מקיים בזה מצות נתינה דהפקר בי"ד הפקר לא מהני רק להוציא מרשות לא להכניס לרשות ולפמש"כ ניחא דכיון דעשו שאינו זוכה כזוכה מדרבנן ול"ה חב לאחרים שוב באמת מהני משום דהבעלים זוכים להם בעצמן מתורת הפקר כיון דל"ש חב וכקו' הס' יריעות שלמה לאמת (ביריעות שלמה כתב למ"ד דמוקי במכירי כהונה דהבעלים זוכין להו מצד הפקר דל"ה חב כיון דהוה מכירי כהונה כהנים אחרים אסחו דעתייהו ולפמש"כ גם למ"ד דמוקי משום דעשו שאינו זוכה כזוכה יפורש ג"כ עד"ז) ודו"ק.

עוד יש לחלק דבאמת הקשה הרשב"א הא הוה דבר שלב"ל ותי' דיכול לשעבד לו דבר שלב"ל לפי"ז י"ל שמואל לא ניחא לי' בהא ולכך משני במזכה לו ע"י אחר ואז הרי הוא בעולם אבל במתנות עניים דמהני מצד נדר אף בדבר שלב"ל כמש"כ רבינו בפ"ו מה' ערכין וכמו שנתבאר בפ"ב מה' אלו לכן גם לשמואל מצינו לפרש מטעם דעשו שאינו זוכה כזוכה יען דמצד נדר יכול לחייב עצמו בדבר שלב"ל וא"ש.

וכן הירושלמי לשיטתו אזיל דס"ל דאין לעניים מכיר (דס"ל הא דמכירי כהונה מהני היינו כסברת הירוש"ל דהבעלים גופי' זכין לכהנים וזה ל"ש בעני דל"ה הפקר ואין אדם זוכה משלו לאחר) אבל אי אמרינן דבאמת גם במתנת עניים יש מכיר ויכול הוא לעשר על מק"א (והיינו אי אמרינן כסברת הבית אפרים שפיר שייך גם בעניים דזוכה העני דאחרים עכ"פ נסתלקו ולכן גם בעניים שייך לומר במכירי עני דיש לעני מכיר) א"כ ה"ה דיכול להחליף ול"ש דמחליף בדבר שאין שלו דגם משנה דפיאה נוכל לאוקמא במכיר א"כ גם במעשר עני יכול ליתן ולהפריש על מק"א א"כ בוודאי מקיים בזה מצות הפרשה ועזיבה לעני וא"כ שפיר קאי לשנויי גם סיפא דמשנתינו דמלוה את העני אמנם לכאורה יקשה לדברינו שבארנו דממשנה דפיאה בשבולת של לקט שנתערבה מוכח דגם בעניים שייך לאוקמא במכירי עניים דירושלמי דמוקי בעשו שאינו זוכה כזוכה היינו משום דירושלמי לשיטתו דסובר דאין לעני מכיר אבל ש"ס דילן דס"ל דבאמת יש לעני מכיר א"כ א"ש המשנה דלא קשה קו' הירושלמי דכי עני מחליף בדבר שלא בא לרשותו דאייריא במכירי עניים כאלו בא לרשותו ויכול להפריש על מק"א ג"כ כמו במתכ"ה וקשה לפמש"כ המל"מ פ"ב מתרומות בהא דקיימ"ל דפיאה פטור ממעשר היינו אחר שבא ליד עני אבל אם לא בא ליד עניים דאחר שהפריש לקחו העשיר לא מפטר ממעשר וכמו שהבאתי לעיל בשמעתין דיש קנין לנכרי א"כ כיון דבעינן בא ליד עני (והיינו כסברת קצה"ח סי' רמ"ג שכת' לחלק דבמתנות עניים דכתיב תעזוב לה'

כבא לידם רק ביש להם רשות ליטלן שלא ברשות בעלים) א"כ לכאורה נסתר זה אך שם במשל"מ גופי' כתב דבלקט ל"ב אתי ליד זוכה ומשנה דשיבולת הא מלקט אייריא רק דדברי משל"מ דמחלק בין פיאה ללקט תמוה מסוג' דגיטין הנ"ל אך נראה ליישב דברי המשל"מ על נכון דס"ל דמלקט לא פריך הגמ' דכיון דהוא שלא מדעת הבעלים רק הוה אפקעתי' דמלכא ואדעתי' דנכרי לא אפקעתי' אבל בפיאה דמדעת ס"ל דל"ש לחלק ולומר דאדעתי' דנכרי לא אפקעי' ולכן פריך שפיר רק מפיאה וע"ז משני דאפ"ה גם בפיאה דהוה מדעת אמרינן דאדעתי' דנכרי לא אפקרי' א"כ גם אדעתי' דעשיר לא אפקרי' וחייב במעשר כמש"כ משל"מ.

והנה בברכ"י סי' תל"ד הקשה על המשל"מ מגמ' ערוכה ב"ק דף ל' דאית' שם דמי שהניח פיאה מצד זה ובאו עניים ונטלו מצד אחר זה וזה פיאה ופטרו ממעשר דאתיא כדתניא המפקיר את כרמו והשכים בבוקר וקצרו חייב בפיאה ופטור מן המעשר ופי' רש"י דבפיאה כתיב תעזוב יתירה אבל לענין מעשר כיון דהפקר פטור מן המעשר אף אם חזר וזכה בו פטור מן המעשר וא"כ ה"נ אף דנקט להו איהו פטורה מן המעשר א"כ מוכח דל"ב בא ליד עני אך נראה ליישב דהנה הא דפיאה פטורה מן המעשר ילפינן מקרא דובא הלוי אשר אין לו חלק ונחלה כמש"כ תוס' שם א"כ אחר דכבר גלי קרא דפטור מן המעשר הנה באמת פטור מטעם הפקר דעכ"פ אתיאשו בעלים רק דכל זמן דחיוב פיאה עליו ליתנו לעניים אין לו דין הפקר דהא הפקר בעינן הפקר לעשירים ג"כ אבל כיון שנטלו ממק"א וליכא חיוב ליתנו לעניים שוב פטור ממעשר מצד הפקר דאתיאשו בעלים מני' והו' הפקר גם לעשירים ופטור מן המעשר מצד הפקר לכן ל"ב אתי ליד זוכה וכהא"ג איתא בכריתות דף כ"ד בשוה"נ שהוזמו עדיו כל הקודם זכה בו כיון דמתחילה קסבר דעידי אמת הן אפקורי אפקר להו) ודו"ק.

ובהכי אשכחנא פתרי למה שנתקשה בפ"ח בסוגי' דמע"ש דאיך שייך לומר דמע"ש מהני להקנות החוב משום הפקר ב"ד הפקר כיון דחוב אינו ברשותו של אדם ואי' להפקיר א"כ הפקר בי"ד לא אלים מהפקר דידי' ולפמש"כ לעיל א"ש דדעת הר"ן כרשב"ם דכל הנותן מתנה מסתלק ואי הוה אומר אי אפשי הוה הפקר ממילא א"כ ה"נ עשו חכמים שאינו זוכה כזוכה דהיינו כיון שנסתלק הנותן ואי הוה אומר המקבל אי אפשי הוה ממילא הפקר (ול"ש לומר דאין ברשותו להפקיר כיון דהוה ברשותו להסתלק מהחוב) ואי לאו דמע"ש קנה וזהו המקבל הוה אמר אי אפשי הוה ממילא הפקר והוה מצי השליש זוכה לעצמו ושייך מיגו דזכי לנפשי' זכי לחברי' ודו"ק.

אמנם זהו שקשה על המשל"מ שכ' דירושלמי ס"ל דטוה"נ ממון ולכן בשלמא במתנות

כהונה דאין נוטלין בע"כ שפיר שייך לאוקמא במכירי כהונה אבל במתנות עניים דנוטלין בע"כ ל"ש לאוקמא במכירי עניים דאין לעני מכיר וגמ' דידן לא קאי באמת רק אירשא דמתני' וסיפא דמלוה לעני מוקי במזכה לו על ידי אחר וקשה אם כן דסיפא דעניים א"א לאוקמא במכירי עניים משום דעניים נוטלין בע"כ א"כ גם במזכה לו ע"י אחר לא מצי אייריא דהא הוה חב לאחרינא כמו בפיאה דלא מהני זכי' משום דחב לאחרינא ורק במת"כ ל"ש חב כיון דטוה"נ ממון והם של בעלים כמש"כ קצה"ח סי' ק"ה דכל אחד עושה בשלו מה שרוצה אבל במעשר עני דליכא טוה"נ וה"נ דל"ש מכירי עניים גם לזכות ע"י אחר ל"ש משום דהוה חב לאחרים ולפי מה שבארנו לכאורה י"ל דגם במזכה ע"י אחר א"צ לאוקמי רק במתנות עניים לכו"ע אמרינן עשו שאינו זוכה כזוכה משום תק"ח דבאמת הוא עצמו זוכה לו (אף דאין אדם זוכה משלו לאחרים אבל חכמים תיקנו שיהא מהני בזוכה משלו כהך דע"ז בהא דמקנהו לו דינר כמש"כ לעיל בשם רשב"א) ואין לומר איך יזכה משלו דא"כ הוה חב לאחרינא והוה כמו פיאה דלא מצי זכי משום דהוי תופס לבעה"ח די"ל כיון דמצד תק"ח עשו שאינו זוכה כזוכה א"כ ל"ש דחב לאחרים דהרי האי דתיקנו חכמים הוא משום דניחא לעניים גופייהו כדי שימצא מי שילוה לו בדוחקו א"כ ממילא לא מיחשב חב לאחרינא.

ואולם גוף קו' המשל"מ נראה ליישב דשפיר מוקי במכירי כהונה וגם בעני שייך כך דיש לעני מכיר דהנה הא דמשני במכירי כהונה יקשה עכ"פ איך יצא ידי נתינה וכן קשה בהא דאיתא בב"מ שם דיכול לעשות תרו"מ על מקום אחר דהוה כמתנה מועטת דקנה וא"י לחזור וע"ש בש"מ שעמד בזה [ועיין הג"א פ"ג דגיטין שם ועקצה"ח סימן רמ"ג ועיין תוס' ב"ב קכ"ג ובקה"ח סימן רע"ח].

והנה ראיתי ביריעות שלמה סימן ס"א ש"כ לפמש"כ רש"י בחולין דף קל"א דמתנות שלא הורמו כהורמו דמי ב' פירושים חדא דזכה מן ההפקר ועוד פירשו שמסר לו הטבל לזכות בתרומה שבו וכ' הפ"ח דלכן פירש"י ב' פירושים דלמ"ד טוה"נ אינו ממון הוי כמו הפקר אע"ג דאתי לידי' בתורת פקדון אפ"ה אין מוציאין כיון דא"מ ופי' שני כ' לפרש למ"ד טוה"נ ממון וא"י לזכות רק מדעת בעל הבית ויאמרו לו זכה בו וכ"כ רש"י ב"מ דף י"א דטוה"נ הוה הפקר ולפי"ז קשה מאי פריך הג"מ בגיטין ואע"ג דלא אתא לידי' למה לא יכול בעל הבית בעצמו לזכות לכהן ללוי ולעני דהא משעה שהפריש את התרומה ואת המעשר הוי הפקר דאין לך בו אלא טוה"נ ואינו ממון וא"כ יכול בעה"ב עצמו לאחר הפרשה לזכות לכהן ולוי בשלמא למ"ד ט"ה ממון והוי עדיין שלו א"י לזכות בעצמו לאחרים צריך שמואל לשנוי במזכה לו ע"י אחר אבל למ"ד ט"ה אינו ממון ומשעה

שהפריש אינו שלו והוי כהפקר וא"כ יכול הוא לזכות לכהן וללוי והוי כאתי לידי' ונ"ל מהא"ט לא יכול לזכות בעצמו עבור כהן ולוי אף דט"ה א"מ דמבואר בדברי רבינו פי"ב מתרומות דלאחר שהורמו לא יטלם הכהן אלא מדעת בעלים שנאמר איש את קדושיו לו יהי' והנה צריך להבין איך יכול לזכות ע"י אחר הא הוה תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים כמו בפיאה דאין אחר יכול לזכות עבור עני אך ז"א דהא זכי לי' רחמנא שיכול ליתן למי שירצה וא"כ התינח אם מזכה ע"י אחר אבל אם הוא מזכה לכהן וללוי דזוכה לו מתורת הפקר א"כ שוב הוה תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים מיושב קו' הנ"ל והתינח בסתם כהנים אבל במכירי כהונה דאסחי שאר כהנים ולוים דעתם א"כ ל"ה חב לאחרים שפיר מצי בעה"ב לזכות בעצמו למכירי כהונה מטעם דזוכה להם מן ההפקר למ"ד ט"ה א"מ והנה בטיב גיטין הביא לתרץ בשם בית אפרים דבאמת מדינא מתכ"ה של הכהן הן דרחמנא זכו להו וא"צ הקנאה רק כיון דבעלים יכולין ליתנן למי שירצה לכך אינו נחשב ממונו של כהן אבל כיון שאמר ישראל ליתן לו ומחוייב ליתן לו שאר כהנים אסחי דעתייהו ממילא שייך לו לבדו וכאלו כבר בא לידו לפי"ז הא דמוקי בשמעתין במכירי כהונה ואומר ליתן לו א"כ הרי זכה בו כהן ויכול לעשותו אפי' תומע"ש על מקום אחר לכשיבואו לרשותו אף קודם שבא לידו א"כ הוה כבא לידו לכן שפיר יכולין הבעלים לעכב לעצמן ומקיימין בזה מצות נתינה דכיון שיכולין הכהנים לעשותו תרומ"ע הרי זה גופי' הוה נתינה לידו מעתה במתנות עניים דיכול ג"כ העני להפריש זה המעשר על מקום אחר לכשיבוא לידו כדמוכח מהך משנה דשיבולת שנתערבה דפריך וכי עני מחליף דבר שאינו שלו לפי ג"מ דידן באמת יכול לעשותו תומ"ע על מ"א במכירי עניים.

אמנם דברי הרשב"א שהבאתי דחנוני נעשה כהקנה לו זוכה הוא מתק"ח אבל לא דבאמת מזכה לו קשה לי טובא דבירושלמי רפ"ב דקידושין מבואר דהוא משום דזכה לו באמת דאיתא בה"ז אמר לה התקדשי לי בסלע תנהו לעני ה"ז מקודשת אר"ת תניא כר"ז או כר' אילא דתני אומר אדם לפועלים הילך דינר זה לאכול בו אין חייבים לא משום שביעית ולא משום יי"נ אבל אם אמר לו צא וקח לך ככר ואני נותן דמים חיישינן אר"ז נעשה החנוני שלוחו של בעה"ב לזכות לפועלים א"ר אילא זוכה לבעה"ב משל חנוני וחוזר וזוכה לעצמו מה נפקא מן ביניהן הי' החנוני חרש ה"ד דר"א לא חושש שאין שליחות לחרש ע"ד דר' אילא חושש הוי הפועל חרש ע"ד דר"א אין חושש ע"ד רד"ז חושש הנה מתבאר דל"ל מתק"ח הוא רק שבאמת מזכה לו החנוני לבעה"ב.

והנה דעת הירושלמי לכאורה צריכין תלמוד דאי נפ"מ אף אי אמרינן דפועל זוכה לבעה"ב וזוכה לעצמו היינו משום דנעשה שליח של החנוני לזכות לבעה"ב דהא בעינן

שליחות מבעל הממון וכיון דהוא חרש ואין שליחות לחרש א"כ אמאי חושש משום שביעית לפי"ז מוכח דר"א לית לי' דבעינן שליחות מעל הממון אלא דנעשה שליח של המקבל דהיינו של הבעה"ב א"כ הא דקאמר בתר הכא דאם הפועל חרש דל"ר אילא א"ח וקשה כיון דהוא שליח של בעה"ב לזכות לו ולזכות לעצמו והא היכא דאיכא דע"א מקנה גם לחרש יש זכי' והא הרי בעה"ב מקנה לו שיקנה לו מהחנוני ומגו דזכי לנפשי' זכי לחברי' א"כ אמאי א"ח.

אמנם לפמש"כ בפ"ב מ"ה בהב"ח דתליא זה בפלוגתא דר"נ ורב ששת בביצה דף ל"ט בהא דפליגי אי הוה כרגלי הממלא אי כרגלי מי שנתמלאו לו וא"כ י"ל דבהא פליגי נמי ר"ז ור"א וכמש"כ שם ביאור הדברים.

ו') **והנה** על קו' האו"ד שתי' בח"ס דלר"א ל"א איבעי מפקיר לכולהו נכסי דלא מצי להפקיר כל נכסיו כמו שאין יכול להקדיש כל נכסיו.

והנה כעין קו' זו מצאתי בראשונים אמלתא אחריתא דהנה בב"מ מי שליקט את הפיאה ואמר ה"ז לפלוני עני ר"א אומר זכה לו ורבנן אמרו יתננה לעני הנמצא ראשון וכ' רש"י דפליגי באדם דעלמא דאי בבעל השדה ל"ה אמר ר"א זכה לו משום מיגו דזכי לנפשי' דאפי' יפקיר ויהא עני הא עני ג"כ חייב בשלו להניח פיאה ובשמ"ק תמה דהא כיון דר"א ס"ל תרי מיגו א"כ אפי' בבעל השדה נמי דהא אי בעי מפקיר לכרם וגם שדה זו בכלל להפקר ול"ה שלו וכן הקשה הר"ש בפ"ד דפיאה.

והנה לדברי הח"ס הוה ניחא דהפקר כל נכסיו ל"מ לר"א אך לפי אשר בארנו לעיל בפ"א מ"ה בהב"ח בזה דיכול שפיר להפקיר כל נכסיו הדרה קו' לדוכתי' אך הדבר ניחא דהנה ר"א סובר בב"ב דף קנ"ג דזכין לקטן ואין זכין לגדול א"כ ע"כ הא דאמר ר"א זכה לו לעני היינו כיון דמדין פיאה קזכו לי' דיש לעניים זכות בי' כיון דל"ה הפקר רק לעניים ולא לעשירים (דמהא"ט הא דפיאה פטור מן המעשר לא מטעם הפקר אלא מדין פיאה וכמ"ש תוס' ב"ק) שפיר מצי זכי לי' אבל בבעל הבית אי מפקיר גם שדה דידי' א"כ רק מתורת הפקר קזכה א"כ הא באמת לא מצי זכי לעני כיון דהוה הפקר גם לעשירים אין לעני זכות בגווי' א"כ אין יכול לזכות לאחר וא"ש ר"א לשיטתו.

והנה ראיתי כי בטיב גיטין הרגיש בזה אהא דר"א אמר זוכה לו דהא ר"א סובר דאין זוכין לגדול והניח בצ"ע ולדעתי מש"כ הוא פשוט ונכון.

אך יש לתרץ באופן אחר דהנה בירושלמי בדמאי פ"ב איתא דאין אדם יכול לזכות לחבירו אלא כשראוי לזכות לעצמו ובמחנא"פ ה' זכי' תמה מגיטין דף ל'. גבי מלוה את הכהן ואת העני להיות מפריש ממנו פריך בגמ' והא לא משך ומשני שמזכה לו ע"י אחר

וכתב לתרץ דהיינו בכהנים שראויין לזכות לעצמן אולם קשה לי דהא בירושלמי בגיטין פריך כמו בגמ' ומשני במכירי כהונה ופריך וכי יש לעני מכיר וביאר במשל"מ פ"ז מ"ה מעשר דירושלמי סובר דזה רק במתכ"ה דטוה"נ ממון משא"כ במעשר עני דנוטלין בע"כ לא מצי להקנות למכירים ובגמרא דידן לא קאי אמלוה את העני דמלוה את העני מצי לאוקמא במזכה לו ע"י אחר אבל בירושלמי דלא מביא אוקימתא זו דמזכה לו ע"י אחר לכן שפיר פריך וכי יש מכיר לעני.

והנה לכאורה במאי פליגי ירושלמי וגמרא דידן דירושלמי לא מוקי במזכה ע"י אחר אך הדבר פשוט דירושלמי לשיטתו דסובר ב"מ דמאי דאין אדם זוכה רק בראוי לזכות לעצמו אבל גמ' דידן פליג אירושלמי וסבירא לי' דיוכל לזכות ע"י אחר (ומש"כ להלן להקשות מזה על דברי ספר יריעות שלמה שלא עמד על זה) והנה טעמא דמילתא דל"מ במזכה לו ע"י אחר רק ביכול לזכות לעצמו נראה דגם בהא ירושלמי לשיטתו בגיטין פ' התקבל דפריך וכי אדם עושה שליח לקבל דבר שאינו שלו רק התם תורה זכתה לה גיטה והנה דעת המחנא"פ וכן דעת הנתיבות דכונת הירושלמי למש"כ הנמ"י בב"מ בשם הרנב"ר דבעינן שליחות דבעל הממון והיכי דל"ה שליחות מבעל הממון לא מהני רק בגט דתורה זיכתה לה א"כ ע"כ הא דאמרינן דאדם יכול לזכות לחבירו אין בתורת שליחות המקבל אלא משום דנעשה שליח של הנותן לזכות לחבירו ואיכא שליחות מבעל הממון מעתה בזה דקאמר ירושלמי דרק ביכול לזכות לעצמו יכול להיות שליח של הנותן ומדין זכי' קאתי עלה א"כ לפי"ז לדידן דהוכחנו דגמ' דגיטין ס"ל דיכול לזכות לכהן אף ע"י ישראל דלא חזי לזכות לעצמו הנה מוכח דבאמת לית לן לדידן הך דנימוקי יוסף דבעינן שליחות מבעל הממון (וכמו שהקשה באמת במחנא"פ דמדמוקי בשמעתין דמזכה לו ע"י אחר מוכח דא"צ להיות שליח מבעל הממון אמנם הא באמת לק"מ דנימוקי יוסף רק קאמר דא"י להיות לקבלה שיהי' כאלו אתי ליד המקבל כדאיתא בירושלמי אבל יכול להיות שפיר שליח של הנותן לזכות עבור המקבל ושפיר מוקי במזכה לו ע"י אחר רק יקשה ע"ד שכ' כיון דלירושלמי בעינן שיהא ראוי לזכות וכיון דגמ' דידן נקט סתמא ע"כ דלית לי' הך דירושלמי דבעינן שליחות מבעל הממון ושפיר יכול להיות שליח של המקבל א"כ לכאורה נסתר דינו של הנמ"י ושאר גדולי אחרונים שהעלו כירושלמי דבעינן שליחות מבעל הממון דלפמש"כ מוכח דגמ' דידן ס"ל דל"ב שליחות מבעל הממון אולם לכאורה דברי ירושלמי מסתבר מאד דאיך יעשה שליח על ממון חבירו מה זכות יש לו על נכסי חבירו ואיך יעשה שליח לקבל מתנה בתורת שליח כמותו דבשלמא בגט אין זה בתורת זכי' רק שהבעל נותן לידה דל"ב אלא נתינה לידה ואפי' נתינה בע"כ שמה נתינה גבי

גט לכן יכולה לעשות שליח אבל במתנה דהוה בתורת זכי' וקנין מה זכות יש לו על ממון חבירו שימסור לו כחו שיקבל מתנה מחבירו ושיהא כמותו כאלו הגיע לידו ונראה הטעם כמש"כ הר"ן גבי מע"ש דעשו שאינו זוכה כזוכה ומיגו דזכי לנפשי' זכי לחבירו ולכאורה דבריו תמוהים איך יזכה מה שנתן זה לחבירו שיהא לעצמו הא לא לדידי' נתן, אך הדבר ניחא דהנה ב"ב דף קל"ח מבואר ברשב"ם דכל הנותן מתנה כבר נסתלק הנותן ואי אמר המקבל אי אפשי הוה הפקר א"כ עשאו חכמים אותו כהפקר כיון שאמר ליתן במתנה א"כ נסתלק הנותן והוה הפקר וליכא כאן בעלים שפיר יכול לעשות שליח אף שאין בעל הממון דבהפקר דיכול לעשות שליח לזכות עבורו מהפקר כמש"כ הנתיבות סי' ק"ה אולם לפי דברי הר"ן יש לקיים דברי הנמ"י דבעינן שפיר שליחות מבעל הממון רק דנאמר הכי כמש"כ הר"ן דבמע"ש שייך מיגו דזכי לנפשי' כיון דהוה הפקר יען שנסתלק הנותן א"כ יכול לזכות לנפשי' רק חכמים אמרו שיזכה למקבל ה"נ במתנה שפיר הוה ראויין לזכות לעצמו כיון שנסתלק הנותן הוה הפקר (אי הוה אומר המקבל אי אפשי א"כ שוב זכות יש לו בגוה שיכול לזכות עבור חבירו ולכן אף דל"ש שליחות מהמקבל הוא נעשה שליח מצד הנותן שיזכה עבורו כיון שמסתלק ממנו הנותן אבל לעולם שליחות מצד המקבל ליכא רק בגט וכדברי הירושלמי.

מעתה יש לומר דזהו טעמא דר"א דס"ל ג"כ כהירושלמי דבעינן שליחות מבעל הממון מאי אמרת הא עכ"פ יכול להיות שליח של הנותן ס"ל כירושלמי דבעינן ראוי לזכות לעצמו (ועדיפא מירושלמי דהא לירושלמי בראוי לזכות סגי א"כ בכל מתנה דראוי לזכות לעצמו יכול להיות שליח של הנותן למקבל אבל ר"א ס"ל דבעינן ראוי לזכות בזכי' זו דהיינו היכא דשייך לומר מיגו דזכה לנפשי' דהא הנותן מעכב עליו שלא יזכה רק לפלוני) והיינו היכא דשייך מיגו דזכי לנפשי' זכי נמי לחברי' וא"כ מיושב קו' הט"ג דהא דר"א ס"ל דאין זוכין לגדול היינו היכא דאין ראוי לזכות לעצמ' אבל בפיאה דמצי זכי לנפשי' שפיר יש זכי' גם לר"א ואף דאכתי לא ידעינן טעמא דר"א מטעם מיגו דאיבעי מפקיר ואיבעי זכי לנפשי' רק מטעם תופס לבע"ח אבל עכ"פ ראוי הוא לזכות לעצמו לכן גם לר"א שפיר זוכין לגדול וה"ה דיכול לזכות לבעל חוב כיון דיש לו שיעבוד על הנכסים מצי לעשות שליח לתפוס כאלו הכניסו לרשותו (וא"ל א"כ הדרה קו' לדוכתי' לפירש"י יפקיר נכסיו ויכול לזכות א"כ גם בבעה"ב משכחת דיכול לזכות הנה לפירש"י אין אנו מוכרחים למש"כ דלפירש"י בוודאי רק בחזקת פיאה יכול לזכות לאחר אבל במתנה או בהפקר ומציאה א"י לזכות לאחר דאין זוכין לגדול כיון דבעינן שליחות מבעל הממון ובתורת זכי' לית לי' לר"א היכא דראוי לזכות לעצמו די"ל דס"ל הא דאיתא בירושלמי

דבעינן ראוי לזכות לעצמו זהו לרבנן דס"ל דזוכין לגדול אבל ר"א דס"ל אין זוכין לגדול היינו דפליג אף בראוי לזכות לעצמו ולפירש"י י"ל הא דמוקי בגיטין במזכה ע"י אחר אף דליכא שליח מבעל הממון ואף שאין ראוי לזכות לעצמו במתנות כהונה שאני כיון דבלא"ה שייכין בגווי' יכול לזכות אף שאין ראוי לזכות לעצמו יכול לזכות לכהן או לעני דגם לעניים יש זכות במתנות עניים וכ"כ לעיל דברי הרשב"א והאבודרה"ם דתרומה משלחן גבוה קאזכו אלא דשם מדבריהם נשמע דבמתנות עניים ל"ש דיש להם זכות במתנותיהם) אולם אי קשיא הא קשיא מש"ס דב"מ דף ט' דשם איתא תנן התם מי שליקט את הפיאה ואמר ה"ז לפלוני עני ר"א אומר זכה לו וחכמים אומרים יתננה לעני הנמצא ראשון ואמר עולא מחלוקת מעשיר לעני אבל מעני לעני ד"ה זכה בו אר"נ לעולא ולימא מר מעני לעני מחלוקת דהא מציאה הכל עניים אצלה ותנן דאם אמר אני זכיתי בה תחילה זכה בה ומעתה קשיא מאי פריך נהי דבמציאה הכל עניים אצלה אבל עכ"פ כיון דגם לעשירים הפקר א"כ אין לעניים זכות בה א"כ אין יכול לזכות לאחר לר"א דס"ל דאין זוכין לגדול וא"כ אי מוקי פלוגתא מעני לעני ואין זוכין לגדול רק מטעם דמיגו דזכי לנפשי' דאז ר"א מודה דמצי זכין לגדול אבל תופס לבע"ח לית לי' לר"א א"כ הך דמציאה דלא כמאן דבכהא"ג לר"א אין זוכין לגדול.

וליישב זה נאמר דלכאורה מוכח מכאן כשיטת תוס' דר"א דסובר דזוכה לעניים הוא משום תופס לבע"ח דבתורת תפיסה לבעל חוב מודה כיון שיכול לתפוס בעצמו יכול לתפוס ע"י אחרים (אכן לפירש"י כאן בשמעתין קשה) ונהי דרבנן פליגי אדר"א וס"ל דזוכין לגדול הנה כ"כ דעכ"פ בעינן [לרבנן דפליגי אדר"א] שהי' ראוי לזכות לעצמו א"כ הא דקאמר ר"א הכא דזכה לעני משום דכיון דאין רשות לעשירים לזכות בו א"כ יש לעניים זכות בהן כהא"ג יכול לזכות לעני ויש זכי' לגדול ורבנן סברי דיתננו לעני הנמצא ראשון אף דלרבנן יש זכי' לגדול אבל בעינן עכ"פ שיהא ראוי לזכות לעצמו ובעשיר דא"ר לזכות לעצמו אין יכול לזכות לעני אבל מעני לעני דיכול לזכות לעצמו גם רבנן מודין לר"א דזוכה לאחרים דהא דר"א ס"ל בעלמא דאין זוכין לגדול אפ"ה כאן בפיאה ס"ל דיש לעני זכות יכול לזכות א"כ מעני לעני בפיאה דיש לעניים זכות וגם דשייך מיגו דזכי לנפשי' דהא ראוי לזכות שפיר מצי לזכות לכו"ע אבל במציאה דהכל עניים חשובים דבזה גם עשירים יכולין לזכות א"כ אין לשום אדם בעולם זכות זה יותר מזה לכן לר"א כהא"ג אין זוכין לגדול אף דראוי לזכות א"כ רבנן דפליגי דבעלמא אדר"א וסברי זוכין לגדול במציאה אין זוכין כיון דליכא שליחות מבעל ממון וזכות ג"כ אין לאחד זה יותר מזה מודין חכמים לר"א דאין זוכין לגדול אף שראוי לזכות לעצמו [משום דנהי

דחכמים סברי בעלמא דזוכין לגדול היינו בדעת אחרים מקנה אותו דל"ש דיזכה לעצמו לכן בעינן שיהא ראוי לזכות לעצמו אבל במציאה דליכא דע"א מקנה א"כ אדרבא כיון שראוי לזכות לעצמו א"כ הנה הוא באמת זוכה לעצמו ולא מצי זכי לאחרינא].

ז') **שוב** ראיתי שכך מוכח ממשנה דשקלים ר"י אומר הראוי לפסחים פסחים וכ' הרע"ב והמוצאו מותר לו להקריב לפסחו ואם יבוא בעליו אח"כ יתן לו את דמיו וכ' ע"ז בגליון הירושלמי דיש לתמוה הכי יוכל אדם למכור לעצמו דהא בעינו שיצא מרשות לרשות והביא שכן הקשה המהרי"ט ותירץ דבשעה שמצאה אין דעתו לזכות לעצמו אלא להקדש ושפיר מצי זכי להקדש ונותן אח"כ דמיו לבעלים היינו כמו שאמרו דעשו שאינו זוכה כזוכה.

אמנם הרשב"א גיטין דף ל"ט כתב דהא"ט דא"י מידי מזבח משום דתמימין מועטין וכדי שלא יפסיד המזבח לכן אמרו שא"י מידי מזבח לעולם א"כ לפי"ז יש לומר דלא אהני מעשיו מה שהקדשו לבדה"ב א"כ חלה עליו מיד קדושת מזבח דכשאמר יהא מקדש לבדה"ב תפוס לשון ראשון וחל עליו קדושה קדושת מזבח ולא מהני מה דאמר בלשון אחרון שיהא קדוש לבדה"ב כדאמרינן בכה"ג בתמורה דף כ"ד וכמש"כ רבינו בפט"ו ממעה"ק.

ח') **אמנם** הנה רבינו הוסיף עוד דמ"ע שיהא מובחרין דמשמע לי' דקרא לא קפיד אתמים לבד אלא שיהא מובחרים וכמ"ש רבינו בפ"ז מהלכות אלו וז"ל לא כל דבר שאינו פסול מביא אותו לכתחלה כיצד הי' חייב עולה לא יביא שה כחוש וכעור ויאמר הרי אין בו מום וע"ז נאמר וארור נוכל וגו' אלא כל שיביא לקרבן יביא מן המובחר וכ"כ בסוף הלכות אלו וז"ל הרוצה לזכות לעצמו יכוף יצרו וירחיב ידו ויביא קרבנו מן היפה המשובח ביותר וכו' וה"ה בכל דבר שהוא לשם האל הטוב שיהי' מן הנאה הטוב אם בנה בית תפילה יהי' נאה מבית ישיבתו האכיל רעב יאכיל מן הטוב שבשולחנו וכו' הקדיש דבר יקדיש מן היפה שבנכסיו וכן הוא אומר כל חלב ל"ד (הביאו בב"י יו"ד סי' רמ"ח) והנה לכאורה קשה לי מיומא דף ל"ד דלרבנן הא דכתיב את הכבש האחד תעשה בבוקר אחד המיוחד שבעדרו ורבי ממובחר נדריכם נפקא ורבנן חד בחובה וחד בנדבה וצריכי וכו' הרי דבעי קרא לרבות דבעינן מובחר ואמאי לא נפקא מקרא דכל חלב כמש"כ רבינו ונראה דאי מכל חלב הנה הא פשיטא אי מצאה כחושה כהאי דמנחות דף ס"ד ויש לו שמינה ממנה דלא הי' צריך להביא אחרת דהא בשעת הבאה הי' זה בכלל חלב רק אח"כ איתגלאי דהיא כחושה ועוד דסברא הוא כיון שהתחיל כבר בעבודתו א"צ להניח המצוה משום שיהא מכל חלב אבל מקרא דמובחר נדריכם נשמע דאם נמצא כחוש

מביא אחרת ואפי' בשבת ובהא ניחא לי מה שנתקשה באמת בש"א אמאי משום מצוה דזה אלי ואנוהו צריך להביא אחרת ואפי' בשבת הנה הוא ז"ל הוכיח מזה דמשום זה אלי ואנוהו הוה דאורייתא ואמנם לדעתי אף אי הוה דאורייתא ל"ה נשמע דמשום זה יחללו שבת כיון דאינו אלא הידור מצוה והא קיימ"ל הידור מצוה אינו אלא עד שליש כדאיתא בב"ק דף ט' ופסקו רמ"א או"ח סי' תרנ"ו א"כ לא מסתבר דיחייבהו לחלל שבת משום הידור מצוה ולפמש"כ ניחא דלא מקרא דזה אלי ואנוהו נפקא הא אלא מקרא דמובחר נדריכם ולכן ל"ד למצוה דאינו אלא עד שליש דלא כתב בי' קרא מפורש דבעינן מן המובחר.

שוב ראיתי כי בשו"ת מהרי"א יור"ד סי' ש' הקשה באמת לדברי רבינו דכ' דבכל מצות בעינן מן המבחר כמו בקרבנות דילפינן מכל חלב א"כ תיקשי מ"ש דלמצוה מן המובחר כהך דמצא שמינה מחללין שבת ולמה מפני ציצין שאין מעכבין דהוה ג"כ מצוה מן המובחר מזה אוא"נ דבחול מחזירין ובשבת אין מחזירין וכבר הקשה כן בש"א אלא דמצינן לתרץ דשאני מצוה מן המובחר דקרבן זהו מה"ת אבל בשאר מצות רק דרבנן מזאוא"נ אבל לפמש"כ רבינו כאן דמשוה שאר מצות מן המובחר לקרבן יקשה אמאי אין מחללין שבת עבור ציצין שא"מ יעו"ש לפמש"כ ניחא דשפיר י"ל דאפ"ה קרבן שאני דכ' מובחר נדריכם לכן מחללין שפיר אלא דקושיא זו נראה לי דבלא"ה לק"מ דבוודאי אם כבר זרק אין מביאין אחרת משום מצוה מן המובחר אלא אמרינן דלא יזרוק וא"כ ממילא לא מקיימא המצוה כלל ומביאין אחרת ומקיים מצוה זו מן המובחר אבל בציצין שא"מ שכבר קיים גוף המצוה ופירש ממנה א"כ רק יחזור משום מצוה מן המובחר לבד משום זה אין מחללין השבת כמו אם זרק כבר דאין מביאין אחרת כמש"כ רבינו בפ"ב משגגות דא"ל דש"ה דאם זרק וכבר יצא א"א להקריב חטאת אחרת אפי' בחול דאין חטאת בא בנדבה דז"א דהרי במנחות דף פ"ד גבי ביכורים אמרינן אם הביאה קידש אף דשם אפשר להביא אחרת אחר שקיים המצוה דתנופה והנאה אפ"ה קידש ול"א דצריך להביא אחרת מוכח דהיכא דכבר קיים גוף המצוה משום מצוה מן המובחר א"צ להביא אחרת.

והנה בכריתות דף נ"ג בעי ר"א הוזלו טלאים בעולם מהו מי אמרינן מובחר נדריך בעינן והא איכא א"ד כסף שקלים בעינן וליכא ולכאורה יפלא מאי קמבעיא לי' הא קיימ"ל דלא דרשינן טעמא דקרא ואיך נדרוש טעמא דקרא דכשר הקרבן אפי' בפחות מכסף שקלים וראיתי בשו"ת חסד לאברהם חיור"ד סי' ל"א שעמד ע"ז ונ"ל לישב דהא איתא בקידושין ח' דמצי אמר לדידי שוה חמש סלעים בפדה"ב וא"כ לכאורה גם הכא נאמר לדידי שוה

לי כסף שקלים אך לק"מ דשם הוה ממון כהן מצי לומר לדידי שוה לי אבל כאן דלגבוה סלקי לא מצי אמר הכהן או הגזבר לומר לדידי שוה לי כסף שקלים אך הא בקידושין דף ו' בעי הג"מ אי אזלינן בתר נותן או בתר מקבל וא"כ ה"נ יש לאיסתפוקי הא דכתבה תורה כסף שקלים אי בתר נותן אזלינן דלגבי נותן בעינן כסף שקלים אבל לגבי מקבל לגבוה ל"ב רק שיהא מובחר נדריך והיינו דאיבעיא להו דסגי במובחר נדריך ולגבי נותן מהני משום דמצי לומר לדידי שוה כסף שקלים (וענובי"ת כהא"ג אהא דבב"ק דף מ' כופר אחד אמר רחמנא וכתבתי במק"א) ובהא ניחא לי אחריתא מה שהקשה בחס"ל או"ח סי' ע"ו לפמש"כ רש"י סוכה דף כ"ז דאם אין שו"פ לא מיקרי לכם א"כ אם הוזלו הד' מינים בפחות מפרוטה לא יהא מצי לקיים מצות ד' מינים לפמש"כ א"ש שם בדידי' תליא מילתא מצי לומר לדידי שו"פ שפיר יוצא.

והנה בב"י יור"ד סי' ס"ד כ' בשם הרשב"ם דהא דדרשינן כל חלב שור כשב ועז לא תאכלו דבעינן דבר השוה בשלשתן למעוטי חלב האלי' דליכא למימר דאיצטריך למעוטי חלב חי' די"ל כיון דאיסור חלב נאמר בפ' הקרבנות דבר הלמד מענינו שלא אסרה תורה אלא חלב הקרב למזבח וחלב חי' א"ר למזבח והביא בשם רבינו דכל שם חלב חד הוא מה שהוא המיטב כדכ' ואכלו את חלב הארץ ואין לך דבר טוב כדבר העולה לגבוה יע"ש והן הן דברי רבינו פה דיליף מכל חלב דבעינן חלב היפה.

אך קשה לי לפי"ז מהא דאיתא בחולין דף ק"כ חלב הותר מכללו לגבוה ולהנ"ל הא כל איסור חלב הוא משום דקרב למזבח ולגבוה קסלקי א"כ ל"ש הותר מכללו לגבוה דאי לאו דהותר לגבוה ל"ה חלב איסור כלל ועוד כיון דרק אסור להדיוט משום דאסור לגבוה אין כאן הותר מכללו כמש"כ הריטב"א נדרים דף כ"ט גבי הקדש לא פקע בכדי דל"א כן אלא כגון מקדיש דבר שלו ליום אחד דההוא יומא חל עליו הקדש לגמרי ואסרינן אכו"ע לבר מגבוה הלכך כיון דחייל כולי האי לא פקע בכדי וכן במקדש אשה ואמר לה היום את אשתי להההוא יומא מיהת שוי' כהקדש אכו"ע ואסורה לכל לבר מדידי' הלכך כיון דתפיס כולי האי לשעה לא פקע בכדי וכו' אבל באוסר אותו על מקצת בנ"א ולשאר ב"א אשתאר חולין ולא נאסר להם כלל וכו' ולא חייל איסורא כולי האי כי מטו זימנא פקע בכדי ואפי' באוסר דבר שלו על אחרים כיון דלא אסרי לנפשי' ואשתאר בשעת זמן איסורו לאחרים בהיתר אצלו דין הוא דפקע בכדי ולא דמי לאשה דלדידי' שריא היום ואפ"ה לא פקע בכדי דהתם לא הוי הקדש לאתסורי אגבוה כלל וזהו ענין ההקדש שיהי' להשם ואלו הי' אוסרו להשם לאו הקדש הוא וכן באשה אין שם אישות אלא להתירה להמקדש ולאוסרה לאחרים ואינו משום איסור אישות שתהא אסורה למקדש דאלו בא

לאוסרה אפי' עצמה לאו א"א היא כלל הלכך לאינשי דעלמא הוא בא לאסורו כבר חל האיסור היום לגמרי ומשו"ה לא פקע בכדי אבל הכא באוסר ככר זה לכל העולם זולתו אפשר הי' לאוסרו אף על עצמו והוה חייל ותפיס איסורו שפיר וכיון דשייר באיסורו דלא אסרי' אנפשי' ל"ה לגמרי חד"א ולהכי פקע בכדי עכתו"ד א"כ ה"נ איך שייך לומר דהותר מכללו לגבוה דכל האיסור רק יען דשריא לגבוה וכן יקשה מחולן דף צ' דאיתא התם גיה"נ לגבוה משום דבעינן ממשקה ישראל לרבי מידי דהוה אחלב ודם ורבנן מצותו בכך וקשה לרבי מה שייך לומר מידי דהוה אחלב ודם דהא עיקרו של חלב דנאסר להדיוט יען דעומד להקריב לגבוה וכן דם כל איסורו יען דעומד לזריקה דדם שבישלו אין עובר משום דבעינן ראוי לזריקה ועיקר איסור דם משום דהוה חלק לגבוה.

והנה בפ"ב דתרומות והובא בברכות פ' כיצד מברכין כל מקום שיש כהן תורם מן היפה וכל מקום שאין כהן תורם מן המתקיים ר"י אומר לעולם הוא תורם מן היפה והנה הרע"ב כ' דטעמו משום דכ' בהרימכם את חלבו לעולם בעינן ואי יפסיד יפסיד וקשה הכי יש לך מום גדול מזה שאין מתקיים ולא יכול לקיים בו מצות נתינה לכהן אולם נראה דטעמא דר"י דס"ל דמצות הפרשה הוא רק כשבא להתיר באכילה דזהו עיקר המצוה כשיתקן הטבל לאכילה יהא הרמתו מן חלבו אף שלא יתקיים ליתן לכהן כי אין זה עיקר המצוה וא"כ רבנן דפליגי דס"ל דיפריש מן המתקיים משום דס"ל דמצות הפרשה הוא מיד אחר שהודגן משום מצות נתינה לכהן ולא כדי לתקן באכילה ע"ד שכ' הטו"ז סי' א' וכבר דברנו מזה בפ"א ובפ"ו מה' בהב"ח ולכן בעינן מידי דמתקיים כי זה הוא הנקרא חלבו מה שמתקיים לא מה שהוא יפה במין.

ט') **אך** קשה לי מהך דב"מ דף כ"ב בהא דבא בעה"ב ואמר כלך אצל יפות דמבואר שם דלגבי תרומה מהני משום דהוה מצוה והוה כיאוש מדעת ולגבי אורחים הגונים איתא התם דמר זוטרא לא הוה אכל ול"א כיון דהוה מצוה להאכילם מן היפה הוה כיאוש מדעת ולדעת רבינו הכל מצוה אחת הוא בין להאכיל לרעב בין להביא לקרבן שיהא מן היפה ומן המובחר וכש"כ להאכיל לת"ח שאמרו בכתובות פ' הנושא המביא דורון לת"ח כאלו הקריב ביכורים שוב ראיתי שכן הקשה בס' מעיני החכמה.

אמנם נראה ליישב כאשר אקדים שמעתתא דב"מ דפריך אאביי דס"ל דיאוש של"מ ל"ה יאוש מהא דתניא הרי שבא בעה"ב ואמר לו כלך אצל יפות מהן תרומתו תרומה ואם לאו אין תרומתו תרומה וכי נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה אמאי בעידנא דתרם הא לא הוה ידע תרגמא רבא אליבא דאביי דשויא שליח אמימר ומר זוטרא ורב אשי אקלעו לבוסתנא דמרי בר איסק אייתי אריסי' תמרי ורימוני אמימר ור"א אכלי מר זוטרא לא

אכיל אדהכי אתי מרי' וא"ל לאריסי' אמאי לא אייתית מהנך שפירתא וכו' אמאי לא אכל מר אמר להו הכי אמר רבא לא אמרו כלך אצל יפות אלא לענין תרומה בלבד משום דמצוה הוא וניחא לי' אבל הכא משום כסיפותא הוא דאמר והנה יש לדקדק בגמ' דרבא תורגמא אליבא דאביי בדשוי' שליח מה הכריח לו לרבא לתרץ דברי אביי דפליג אשמעתתי' דסובר ישל"מ הוה יאוש ונראה לפרש דהנה הקשו המפורשים מ"פ מתרומה לאביי הא תרומה מצוה הוה ובמצוה הא עסקינן בשמעתין גבי הני רבנן דמצוה שאני וכן מסקינן באמת בקידושין דף נ"ב דמצוה שאני והנה בטו"ז סי' של"א כ' דהא דמצוה שאני רק מהני אלהבא אבל לא דנאמר משום זה דיהא מהני גם למפרע והא דבקידושין אמרינן כן גם בתרומה דמצוה שאני ומהני אלמפרע ג"כ הנה שם רבא קאמר לה דאית לי' יאוש של"מ הוה יאוש ולכן אהני גילוי דעת במצוה גם אלמפרע.

אמנם לי נראה לומר דבוודאי מרישא דתרם משל בעה"ב לא קשיא לי' די"ל מצוה שאני רק הא דפריך הגמ' לאביי היינו מירד ולקט לעצמו ותרם דהיינו שלא לקח רק כפי מה שתרם בעה"ב רק עיכב לעצמו התרומה ליתן למי שירצה ובזה ל"ש לומר דמצוה שאני דהוה ממון של אחרים ורק אי ישל"מ הוה יאוש ע"כ כשאמר כלך אצל יפות ניחא לי' שלקח לעצמו כיון שתרם זה על כל הכרי (כמש"כ הטו"ז שם) ולא מקפיד בעה"ב ולכן הוה תרומה דאמרינן איגלאי מילתא למפרע דלא מקפיד (ודבר שאין בעה"ב מקפיד יכול לקדש בו אשה ואף דרבינו בפ"ה מאישות כתב דס' קידושין הוה כבר כתב במנא"פ דרק ספק קידושין מכח שמא אין שו"פ אבל מה דאין מקפיד הוה כהפקר ומקדש בו אשה דלא כנוב"י סי' ל"א שכתב דבעינן לא מקפיד לכל העולם) אבל אי יאוש של"מ ל"ה יאוש אמאי - מהני בלקח לעצמו ותרם כיון שיש בזה דררא דממונא ג"כ והנה כל זה רק שייך אי ט"ה ממון ולכן נהי דלא מפסיד בעה"ב דהרי בלא"ה צריך לתרום אבל עכ"פ בזה שלקח לעצמו ותרם על יתר הכרי הרי פסיד הט"ה דהלוקח מעכב הט"ה לעצמו וכיון דט"ה ממון ל"א מצוה שאני אבל אי ט"ה אינו ממון לא מפסיד מידי כיון שעשה כל מה שלקט תרומה על כל הכרי (ואף דכ' מהרש"ל לענין ליטול בע"כ ל"א ט"ה אינו ממון כמש"כ המחנא"פ. אבל עכ"פ כיון דמצ"ע ט"ה אינו ממון שפיר אמרינן איגלאי מילתא למפרע במידי דמצוה דניחא לי' ול"ה כבע"כ וא"כ שוב הוה כמו תורם משלו על של חבירו דתרומתו תרומה וט"ה שלו דבא הגילוי דעת דניחא לי' שילקט לעצמו וחלות שם התרומה בב"א והוה כתורם משלו על של חבירו) וא"כ הא דקתני אי לאו חושש משום גזל הכונה שמפקיד על הט"ה וקשיא לאביי מדקתני דמהני באינו חושש משום גזל כגון באמר כלך אצל יפות (ועקצה"ח סי' רס"ב שהקשה דבחסרון ממון ל"ש

ניחא לי' לעבוד מצוה דהרי עכ"פ בעלים מחסרי ממון ולפמש"כ ניחא כיון שתורם על של בעה"ב וט"ה א"מ א"כ ליכא חסרון ממון ועוד הקשה בקצה"ח דכיון דתורם על של עצמו ל"ש מצוה דלאו עלי' רמיא ולפמש"כ ניחא דאיירי בתורם על של בעה"ב לא על של עצמו) וע"ז משני רבא אליבא דאביי בדשוי שליח כיון דכל זה רק למ"ד דסובר ט"ה א"מ ע"כ מתרץ לה רבא כדי שלא נידון מכאן דבאמת ט"ה א"מ (והא דחוששין משום גזל היינו מה שלקט ועשאו תרומה דלא איכפת לי' יען שאין מפסיד אבל לא משום ט"ה ממון) ולכן מהני אף יאוש של"מ וכיון דרבא הוה פשיטא לי' דט"ה ממון וכדי שלא נסתר זה מכח הברייתא מתרץ לה בדשוי' שליח כדי שיכול לאוקמא הברייתא כמ"ד ט"ה ממון (והא דקתני א"ח משום גזל היינו כשאמר כלך אצל יפות) לכן משני בדשוי שליח ולעולם ט"ה ממון אבל יאוש שלמ"ד דהוה יאוש לא שמעינן מהכא כיון דשויא שליח בפירוש דניחא לי' לרבא דנוקי ברייתא אף כמ"ד יאוש של"מ דל"ה יאוש משנאמר דברייתא אתיא כמ"ד ט"ה אינו ממון לכן מוקי בדשויא שליח והכונה דעשאו שליח ושיהא הט"ה דידי' דאורחא דמילתא דהעושה שליח שנותן התרומה לתורם עבור טרחתו ושיעשה שליחתו ושיכול לסמוך עליו א"כ לא הקפיד על הט"ה ולכן מהני אף דיאוש של"מ ל"ה יאוש וט"ה ממון (וכמש"כ המשל"מ פ"ד מבכורות לפרש דברי רי' דלכן מודה ר"ש בהאי דחולין דל"ה תרומה דילמא אינש אחרינא שמע דליכא תקלה משום דהבה"ב יכיר במידת הכרי שלא תרם ואחר שישמע לא אסיק אדעתי' ורא"ש כ' משום דאז מניח התרומה אצל הכרי וכ' המשל"מ דר"י סובר דעושה שליח לתרום מסתמא אף ט"ה לתורם משום טרחתו אייריא ל"ש כתי' הרא"ש שמניח אצל הכרי לכן מתרץ תי' אחר דידע במידת הכרי) והנה ע"ז קאמר ה"נ מסתברא דהא בעינן מה אתם לדעתיכם אף שלוחכם לדעתיכם והנה תוס' הקשו אף לרבא קשיא עכ"פ אין דעת בעה"ב לתרום רק מבינונית ול"ש כהא"ג איגלאי מלתא למפרע דהוה זה כדבר שיש בו סימן ותירצו דמצוה שאני אמנם הניחאן בתרם משל בעה"ב אבל בלקט לתרום דתרומה לעצמו ל"ש זה אי ט"ה ממון דכיון דתרומה שלו והט"ה מיפות הוי טפי מרעות בהא ל"א דמצוה שאני וא"כ בעינן שלוחכם לדעתיכם דוקא (דמהא"ט כתבו הראשונים בחולין דף י"ג דאמרינן שלוחכם מדעתיכם דאף בגילוי דעת דניחא לי' באחר דיודע לתרום בבינות (בעין בינונית לא כמש"כ התה"ד דבינונית אפירות קאי לא יפות ולא רעות) אבל באיש אחר לא ניחא לי' מהא"ט גם כאן שייך שלוחכם מדעתיכם דמפריש מן היפות ולא ניחא לי' מעיקרא ואף דמצוה הוה הא מפסיד ט"ה) וע"כ בדשויא שליח ויפורש הכי ה"נ מסתברא דהא אכתי יש קפידא שמעכב התורמה מיפות לעצמו ומהא קשיא גם

לרבא דבזה ל"ש איגלאי מילתא דהוה כדבר שיש בו סימן וע"כ בדשויא שליח ושיהא הט"ה לשליח א"כ נוכל לומר דלעולם ישל"מ ל"ה יאוש רק בדשויא שליח אייריא ושיהא הט"ה לשליח ואך כל זה אי ט"ה ממון אבל אי ט"ה ל"ה ממון ל"ק דגם לאביי י"ל דמהני למפרע הגילוי דעתי' ולכן אף שתורם מיפות מהני הג"ד דמצוה הוה להפסד ט"ה ליכא דט"ה לא חשיב ממון וכן לא הוה ק' קו' תוס' מדבר שיש בו סימן דכאן שאני דל"ה ממון מהני הג"ד למפרע ולבתר הכי מסיק דלרבא תרומה שאני יען דמצוה הוה וכן סובר בקידושין אף דסובר ט"ה ממון הא לדידי' יאוש שלא מדעת גם במציאה הוה יאוש לכן סגי בטעמא דמצוה שאני והיינו דרק אי אמרינן יאוש של"מ הוה יאוש וט"ה ממון ע"כ בדשויא שליח אייריא אבל אי יאוש של"מ ל"ה יאוש אף דט"ה ממון או אי ט"ה אין ממון אף אי יאוש של"מ ל"ה סגי בטעמא דמצוה שאני דהיינו דהיכא דלאו מצוה אף דניחא לי' דאין מקפיד כיון דאין זה זכות לו ל"א דמעיקרא זכין לו אבל כיון דמצוה הוה א"כ לא לבד דניחא לי' אלא דזכות הוה לי' לכן מעיקרא זוכין לכן מהני גם למפרע.

י) **ובהא** יש לישב שיטת רבינו דבפ"ו מתרומות כ' דתורם שלא מדעת או שלקט כדי ללקחם ותרם אמר כלך אצל יפות תרומתו תרומה והקשה בכ"מ הא רבינו פסק יאוש שלא מדעת ל"ה יאוש וא"כ ע"כ כדמוקי בגמ' בדשויא שליח רבינו השמיט הא דשויא שליח ועוד דבגמ' קאמר ה"נ מסתברא דבעינן שלוחכם לדעתיכם וע"כ בדשויא שליח והא רבינו לעיל בפירקין באמר לשליח לתרום ובא אחר לתרום פסק דל"ה תרומה דאמרינן בחולין דבעינן שלוחכם לדעתיכם ותי' דרבינו סבר דמצוה שאני ובט"ז סי' של"א הקשה דזה רק מהני להבא אבל לא סגי שיהא מהני למפרע ובמשל"מ כתב לישב עפ"י ירושלמי דתרומתו תרומה היינו להבא והנה קשה לי א"כ מ"פ בגמ' לאביי כיון דירושלמי מוקי לה בלהבא גם אביי מצי מוקי לה כך ונראה דהנה בקצה"ח סי' רל"ט הקשה לפמש"כ הרמב"ן במצא לפני יאוש לא מהני יאוש שאח"כ משום שנעשה שומר וידו כיד הבעלים וא"כ מאי קאמר בשמעתין אע"ג דשמעינן דאיאש אח"כ הא באיסורא בא לידו והביא בשמ"ק דהיינו כיון דבא לידו קודם יאוש דידו כיד הבעלים דחייב בהשבה אפי' אחר יאוש ל"מ כיון שהגביהו ע"מ להחזיר כבר נתחייב חיוב בהשבה אחר יאוש וא"כ נהי דעכ"פ לא קנאו בהגבהה קונה אח"כ וא"כ הא דפליגי בליכא סימן אי יאוש שלא מדעת הוה יאוש היינו ג"כ בהגביה ע"מ להחזיר א"כ ניחא לאביי דסובר דל"ה יאוש דכבר נתחייב בהשבה וכיד בעלים הוא ל"מ יאוש דלאחר כך אבל לרבא אמאי הוה יאוש ותי' כיון דישל"מ הוה יאוש א"כ גם קודם יאוש לא נתחייב בהשבה ושוב מהני היאוש שאח"כ שיזכה אחר היאוש יעי"ש א"כ לפי"ז ל"ה באמת קנין למפרע כלל א"כ

שפיר פריך מתרומה דלאביי דל"ה יאוש ול"מ אפי' מכאן ולהבא א"כ קשיא מתרומה דמהני עכ"פ מכאן ולהבא דהיינו דקריאת שם תרומה מיתלא תלי וקאי וכשאמרו בעלים כלך אצל יפות חייל לענין תרומה שאכל אחר זה כן ביאוש של"מ ל"ה יאוש למפרע דלא מתחייב בהשבה וקניא אחר היאוש וא"כ קשיא לאביי ומשני בדשוי' שליח וא"כ נסתרו דברי המשל"מ דאף דמכאן ולהבא אייריא מוקמינן לה בדשויא שליח א"כ עדיין קשה לרבינו דהשמיט הא דשויא שליח וכן יקשה דרבינו השמיט הא דאם לאו יש בו משום גזל כדאיתא בברייתא אולם לפי הדברים הניתנים למעלה ניחא הכל דרבינו סובר בפ"ה מאישות ובפי"ב מתרומות דט"ה אינה ממון א"כ ליכא משום גזל באמת לכך לא הביא רבינו אם חושש משום גזל וניחא דלא הביא בדשויא שליח כיון דט"ה אין ממון ל"ב שויא שליח וניחא ג"כ הא דלעיל סובר דבא אחר ותרם דל"ה תרומה משום דבעינן שלוחכם מדעתכם משום דאדם אחר אין יודע איך לתרום בעין יפה או בינונית ובזה ל"ש דמצוה שאני דהא גם ע"י השליח דידי' הי' מתקיים המצוה אבל כאן דגלי לדעתי' דניחא לי' במה שתורם מן היפות לכן כיון דל"ה רק ט"ה דא"מ אמרינן איגלאי מילתא למפרע וא"צ לומר בדשויא שליח.

אמנם לדברי רבינו יש לישב בפשיטות יותר דבוודאי אמימר ורב אשי דסבירא להו דרשאין לאכול דמדמו לתרומה דמהני כלך אצל יפות ג"כ ידעו לחלק דמצוה שאני אלא דסבירא להו דגם להניח לפני ת"ח לאכול הוה מצוה וכאילו הביא ביכורים רק מר זוטרא דלא אכיל ע"כ דס"ל אף במקום מצוה לא מהני אי יאוש של"מ ל"ה יאוש. ולכן ע"כ הא דבתרומה מהני באומר כלך אצל יפות משום דאייריא בדשויא שליח וכן הוה ס"ל לרבא מעיקרא כמר זוטרא ולכן מוקי רק בדשויא שליח אמנם למסקנא מסיק רבא דמצוה שאני דס"ל דטעמא דמר זוטרא דלא אכיל אף דמצוה הוה משום היכא דהוה חסרון ממון לא ניחא לקיים מצוה בממוני' כקו' הקצה"ח רק בתרומה נראה לי דבר חדש דל"ה הפסד ממון כלל דהא זהו חלקו של כהן כיון דמצוה לתרום מן היפה אמרינן זה חלקו של כהן (כמש"כ לעיל דהבאת קרבן לגבוה אינו אלא כמברר חלק הקב"ה וכמש"כ האבודרהם דשקלי גבוה לאו מדידי' קיהיב והבאתי ראי' לדבריו ממשנה פ"ב דשקלים דממשכנין ומוציאין את העבוט וכ' בתויו"ט אף דאסור להוציא העבוט לצורך גבוה שרי יעו"ש ונראה דהיינו מהא"ט דלאו מדידי' קיהיב אלא דמשלחן גבוה קיהיב וחלק גבוה קשקלו) ל"ה חסרון ממון לכן אמרינן שפיר דמצוה שאני אבל בדמר זוטרא דהוה חסרון ממון לא תלינן דניחא לי' במצוה רק תלינן משום כיסופתא אמר ולכן למסקנא א"צ לטעם דשליח שויא דסגי בטעמא דמצוה שאני וא"כ ניחא מה שהקשינו דשפיר גם זה להאכיל לעניים

ולת"ח מן היפה בוודאי במצוה הוה וחייב האדם לכוף את יצרו לקיים מצוה זו וכמש"כ רבינו אלא דבסתמא ל"א דניחא לי' לקיים מצוה במקום שיש חסרון כיס.

והנה מאו"ז בפ"ב דקידושין משמע הא דבעינן שליחות בתרומה ולא סגי בניחא לי' משום דאא"א דשא"ש וקשה לו מע"ז דף נ"ב דאמרינן מדעבדו ישראל לעגל גלי' דעתי' דניחא להו ואוסרי' דבר שא"ש הרי דלענין לאסור דבר שאינו שלו סגי ג"כ בגלוי דעתי' דניחא דהא בהך דע"ז אין מטעם שליחות דאין שליחות לנכרי כמש"כ ח"ס או"ח סי' פ"א ובאמת בתה"ד הובא בטו"ז סי' שכ"ד מבואר הטעם דבעינן שליח שויא משום דבעינן שיהא מבורר בשעת שליחות שרצונו בכך דומיא דאתם לדעתיכם וכ"כ הש"ך סי' שנ"ח ובתה"ד כ' עוד טעם אחר דלא סגי במה דגילה דעתו דניחא לי' בהפרשת תרומה ע"י שליח רק בשויא שליח משום דשליח מכיר אי בעין יפה או בבינונית אי ביפות או ברעים ולכן בתורם משלו על של חבירו סגי בניחא לי' דזכין לאדם עפמש"כ בפ"ו מפהמ"ק וב"ה ק"פ אולם לפמש"כ הא דמוקי בדשליח שויא קאי אשקל ותרם אבל בתורם משל בעה"ב י"ל דמהני הטעם דמצוה דמסתמא זכות הוא לו ול"ד להך דחולין באמר צא ותרום דשם רצה שיתקיים המצוה ע"י אחר.

י"א) **אולם** קשה לי לפי"ז מהא דאיתא בעירובין דף ע"א דמפרש עולא דטעמא דב"ה דמבטל רשות משתחשך דדמיא להך דכלך אצל יפות ואפי' בדלא שויא שליח יען דניחותא דמצוה שאני וכמו שכ' בקצה"ח סי' רס"ב ולהנ"ל קשה מאי דומיא בשלמא בתרומה דאיכא מצות עשה להפריש מן היפה כמ"ש רבינו לכן שפיר אמרינן דמצוה שאני אבל בעירובין דליכא מצוה אלא הצלה מאסור שיהא רשאי לטלטל בהא ל"ש לומר ניחותא דמצוה שאני כמש"כ הרשב"א יבמות דף ק"ג דל"ש מצללה"נ לענין עירוב דל"ה אלא הצלת איסור אמנם נראה דבאמת איתא שם גי' רב ניסים גאון אמר רבא דטעמא דב"ה משום דדמיא לכלך אצל יפות ורבא לטעמי' דס"ל בב"מ דיאוש של"מ הוה יאוש ובכל דוכתי' כיון דניחא לי' אמרינן איגלאי מילתא למפרע ניחא לי' ולא משום ניחותא דמצוה ודלא כקצה"ח ובזה נדחה מה שחידש בקצה"ח דאם שכח לבטל מחמת אונס עד אחר שש דמשום ניחותא דמצוה אמרינן מעיקרא ניחא לי' דלפמש"כ זה ל"ח ניחותא דמצוה דרק בכלך אצל יפות דהוה מ"ע להפריש מן היפה בזה מהני ניחותא דמצוה אבל משום שלא לעבור בב"י ל"ח ניחותא דמצוה במה דאין עובר בב"י ומ"ע דתשביתו הא אין מקיים בזה ואף אי איכא מ"ע דתשביתו ל"מ בזה ניחותא דמצוה דהא אף דאי אית לי' חמץ איכא מ"ע דתשביתו אבל אי אין לו חמץ אין עלי' מ"ע דתשביתו כמו שעומד בזה במנחת חינוך והבאתי בפ"א מבהב"ח א"כ ל"ד למ"ע דלתרום מן היפה רק דקצה"ח

כתב כן יען דהוא מפרש גמ' דערובין שמדמה לכלך אצל יפות ג"כ מהא"ט דהוה ניחותא דמצוה אבל כפמש"כ דהגי' שם רבא אמר דהוה ככלך אצל יפות משום דסובר יאוש של"מ הוה כמדעת ממילא נסתר דינו של קצה"ח וכבר השיג עליו הנתיבות מטעם אחר.
אך אי קשיא הא קשיא אפי' למאי דגרסינן רבא איך מדמה להא דכלך אצל יפות דהא שם ל"ה חסרון ממון כלל דזה הוא חלקו של כהן מעיקרא וכמו שיבואר בפ"ה מה' אלו בארוכה משא"כ בביטל רשות חצירו דהוה חסרון ממון מנ"ל דמהני ניחותא דידי' למפרע אבל י"ל דאפ"ה רבא לשיטתי' סובר דיאוש של"מ הוה כמדעת אף דמציאה הוה חסרון ממון כמו שביארתי בפ"ב מהב"ח דהא דבמציאה אמרינן דהוה חב לאחרינא היינו הבעלים ניחא שפיר.
אמנם לדינא נראה לקיים דברי הקצה"ח ולא מטעמי' דהנה זה לשון הקצה"ח ובשו"ת כ' באחד ששכח מחמת אונס לבטל חמצו קודם שש ואחר שש נזכר וביטל חמצו וכתבתי דמותר בהנאה כיון דעכשיו נהגו בנוסח כל חמירא ולא חיישינן להערמה א"כ הו"ל כמו כלך אצל יפות דאמרינן מסתמא ניחא לי' מעיקרא אלא ששכח ולא ידע ובנתיבות השיג הא בלא"ה אין ברשות של אדם רק רחמנא אוקמ' ברשות.
ונ"ל לישב דבריו דהנה בסוף מס' טבול יום איתא במשנה ר' יוסי אומר אף מי שהי' בו דעת להתנות ולא התנה ושברה אינה מדמעת מפני שהוא תנאי בי"ד וכ' הראב"ד שהי' בדעתו וחשב בלבו להתנות ושכח ולא התנה ובתיו"ט כ' דלפמש"כ הר"ש דהכונה חכם ובר דעת שיודע שראוי להתנות על כך א"כ גם רבנן דפליגי מודי דאזלינן בתר דעתו דמעיקרא כשרצה לתרום ור"י אומר אפי' לא עלתה על דעתו אלא דאנן ידעינן בי' שהוא חכם שיודע שראוי להתנות אעפ"י שעל תרומה זו לא עלה בדעתו מעולם הואיל וכבר ידע שראוי להתנות לב ב"ד מתנה על כל היודע שיהא כאלו הי' כן בלבו עכשיו על תרומה זו ולפי"ז י"ל לר' יוסי פשיטא דאמרינן בכהא"ג דלב בי"ד מתנה כאלו הי' בדעתו לבטל אלא אף לרבנן ניחא וכמש"כ הקצה"ח דעתה שנהגו לומר כל חמירא בוודאי הי' בדעתו לומר כל חמירא אלא ששכח גם לרבנן דאזלינן בתר דעתו דמעיקרא והוה כאלו ביטל בלבו בזמנו ול"ש אוקמוה ברשותו אלא דקשה לי טובא בהך דעירובין דמפרש טעמא דב"ה דהוה כאומר כלך אצל יפות דניחא לי' אלא דשכח אמאי לא הביא עדיפא מיני דמיא לי' טפי הך משנה דטבול יום רבי יוסי אומר אף מי שהי' בו דעת שהי' בדעתו אלא ששכח ולא התנה סגי ובאם הי' דעתו לכך אלא ששכח אזלינן בתר דעתו דמעיקרא ולרבי יוסי אפי' לא היה בדעתו אלא כיון שהיה בדעתו לעשות כך סגי ותקשה לשני הפירושים של המשנה דרבי יוסי בשכח איירי א"כ רבנן פליגי אפי' בשכח א"כ

תיקשי לאידך גיסא איך מוקי דב"ה כהך דכלך אצל יפות הא אדרבא מרבנן דר' יוסי נשמע דל"א כן אלא בתרומה אבל בעלמא ל"א איגלאי מילתא למפרע שאי נפרש דדעתו היה כך ואי כאידך פירושא דר' יוס"י איירי בלא היה דעתו לכך ובהיה דעתו גם רבנן מודו א"כ תקשה אמאי לא מפרש טעמא דב"ה דאתיא כהך משנה דטבול יום דאמרינן איגלאי מילתא למפרע ואזלינן בתר דעתו שהיה לו מעיקרא וצ"ע.

שוב ראיתי בת"כ דדריש מקרא דתמים יקריבנו תמים יקדישנו שידע בוודאי שתמים דצריך לבדוק אחר מומין קודם הקדש דבספק אי הוא בע"מ אף שנמצא אח"כ תמים לא מקיים העשה ור' יוסי אומר תמים יבקרנו ויקריבנו דקאי אהקרבה והיינו ג"כ אף דנמצא אח"כ בלא מום אבל המ"ע לא קיים וכן מוכח מדברי רבינו דבפ"ב מה' שגגות לא הביא דאם נמצא תמים דיהא חייב חטאת אף דס"ל בפ"א מתומ"ס דתמיד צריך ביקור וכבר תמה ע"ז בכפ"ת סוכה דף מ"ב ולפמש"כ ניחא דהכונה רק דלא קיים המ"ע [ובתוס' שם מפרשים דלר' יוסי אף אם נמצא תמים חייב חטאת ולפמש"כ רק ביטל מ"ע] ובהא ניחא מה שהקשו הראשונים בהא דדייק בחולין דף י"א מרישא של עולה דאזלינן בתר רובא והקשו הא ספק מותר מה"ת להנ"ל ניחא כיון דאיכא מ"ע שידע בודאי שאינו בע"מ ה"נ איכא מ"ע שידע בוודאי שאינו טרפה ומכל הפסולים אף דאיכא טרפות שאינו ניכרת אע"כ דאזלינן בת"ר וכיון שאינו טרפה בגלוי הוה כאלו וודאי אינו טרפה וקיים המ"ע אבל אי לאו דאזלינן בת"ר לא מקיים כלל המ"ע א"כ אינו קרבן כלל כדאיתא בתוספתא פ"ה דפסחים שמעתי שהשוחט תמיד שאינו מבוקר חייב שנאמר תמימים יהי' לכם. ותמוה למה לא יהא קרבן כלל אם נמצא תמים [ואף דלתוס' סוכה הנ"ל ס"ל דבאמת כך דחייב קרבן אם לא בדק אבל כ"כ דשיטת רבינו אינו כך ומסתברא כדבריו] אלא נראה לי כוונת התוספתא כמש"כ דאייריא דלא בדק ונודע רק אחר שנחתך לנתחים דא"א לבדוק עוד רק מחמת דנלך בתר רובא הוה מכשירין הקרבן אבל כיון דכ' תמימים צריך שיהא לו ידיעה שהוא תמים אבל כיון שאין ידיעה ברורה ל"ה קרבן כלל ול"מ בהא מה שרוב בהמות אינן בע"מ כיון דאפשר הי' לו לבדוק משא"כ ברוב שאינן טרפה שפיר הוה כאלו ידיעה ברורה שאינה טרפה דהא א"א לברר אבל עכ"פ ל"ש להתיר מטעם ספק מה"ת לקולא דכיון דכ' תמים מן הבקר כמו דמספק אין להתיר בע"מ דלא מקרי תמים ה"ה דמספק אין להתיר הקרבן ומוכח שפיר רובא ובמק"א כתבתי ליישב קו' הראשונים ע"ד אחר לפמש"כ הרמב"ן ריש חולין דשאני תרומה דבעי משמרת לכך ס"ט להחמיר ועד"ז כ' הריטב"א הבאתי דבריהם בפ"א מפהמ"ק לפי"ז י"ל בקרבן תמיד דכ' תשמרו לי להקריב לי במועדו וילפינן מקרא זה דקרבן תמיד צריך ביקור לכן ספק להחמיר מה"ת

ורק משום דאזלינן בת"ר שפיר קרינן בי' תשמרו רק דקשה לזה א"כ לכאורה אפי' אי אזלינן בת"ר בעלמא הכא בס' טרפה לא מהני רובא דהא כתיב בקרא ולהבדיל בין החי' הנאכלת ודרשו דהיינו בין טרפה לכשרה ומבואר בשו"ת הריב"ש סי' קצ"א היכא דכ' הבדלה ל"מ רוב בסימני עופות טהורים ובשו"ת מהר"ם שיק למד מזה דהיכא דבעינן ושמרתם את המצות לא מהני ג"כ רוב דזה לא חשוב שמור כיון דאין בוודאי א"כ ה"נ כיון דכ' תשמרו לי ל"מ רובא וא"כ תיקשי איך יליף מזה רוב הא אף אי בעלמא מהני רוב הכא לא מהני רוב שאינו טריפות.

ובהא ניחא לי הא דאיתא בסוכה דף מ"ה כל העושה איסר לחג באכילה ושתי' מעלה עליו הכתוב כאלו בנה מזבח והקריב עליו קרבן שנאמר אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח נראה לפרש דהנה דעת הרשב"א בתשובה סי' קכ"ד שהוכיח מהא דיבמות דף צ"ג דר' ינאי עשר אפירי דמייתי אריסא בע"ש משום כבוד שבת וסמכו לי' אקרא ולמען תלמד ליראה את ד' אלקיך כל הימים זו שבתות ויו"ט והאיך דחי משום עונג שבת איסורא דאורייתא דשלא מן המוקף והשיב ע"ז וז"ל ומאי דקשיא לך היכא שרי איסורי דאורייתא משום עונג שבת ליכא לאקשויי מידי שהרי התורה התירה להפריש שלא מן המוקף לעונג שבת מדכתיב למען תלמד ליראה עכ"ד אמנם זה לענין שבת אבל לענין יו"ט הא ילפינן כן מקרא דלכם כדאיתא בפסחים דף ס"ח דס"ל שמחת יו"ט מצוה הוא אולם מפירש"י פסחים דף ק"כ דדריש ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת מה שביעי רשות אף ששת ימים שאם רוצה יכול לאכול בשר בלא לחם או להתענות רשות בידו משמע דאיסור תענית ביו"ט אין איסור דאורייתא ובשו"ת רשב"א סי' תרי"ד מובא בב"י יור"ד סי' רל"ט נראה דס"ל דהוה דרבנן יעו"ש שהשיג על רבינו דס"ל דאין שבועה חלין עליו ולוקה משום שבועת שוא והא תענית בשבת רק מדברי סופרים וכתב דאפשר לומר שהוא סובר שאסור להתענות מדאורייתא מדאמרינן בברכות דף מ"ט אלא מעתה שבתות וי"ט דע"כ אכול ה"נ אלמא בשבתות צריך לאכול פת עכ"ד נראה דמסתפק בזה והנה במג"א סי' רנ"א סק"ו הביא בשם סדר היום דעונג שבת דאורייתא וכ"כ בשו"ת צמח צדק סי' צ"ח ובספר היראים עמוד זמנים הביאו הב"ח בסי' רס"ב נראה ג"כ דס"ל דהוה דאורייתא הנה חזינן דיש בזה פלוגתא בין הפוסקים אולם קשה לי ממגילה דף ט"ו דדרשינן אקרא דויעבור מרדכי אמר רב שהעביר יום ראשון של פסח בתענית ואי הוה דאורייתא איך גזר להתענות ביו"ט (אך י"ל דצרת כל ישראל שאני) אולם נראה דתליא זה בהא דפליגי תנאי בתענית דף י"ג אי היושב בתענית נקרא קדוש או נקרא חוטא דאי בכל שנה נקרא קדוש א"כ י"ל גם בשבת ויו"ט אין כאן איסור דאורייתא אבל למ"ד דנקרא

חוטא א"כ בשבת ויו"ט שפיר י"ל דאיכא איסור דאורייתא המצער עצמו וא"כ מצות עונג ג"כ דאורייתא ולפי"ז י"ל דהכי קאמר דהנה אמרו כל הנודר כאלו בונה במה והמקיימו כאלו הקריב עלי' קרבן וביאר הר"ן משום דהוה כאלו רצה להוסיף איסורין דלא דיו לו במה שאסרה תורה והנה כן הוא בירושלמי פ"ט מנדרים דדריש מקרא דלאסור איסר אמרה תורה לא די לך מה שאסרתה תורה שאתה בא להוסיף איסור א"כ כלפי זה אמרו כאן דכל העושה איסר באכילה ושתי' לחג הנה זה לא הוי כאלו בנה במה ומקריב עליו אלא כאלו בנה מזבח והקריב עליו קרבן ונשמע מזה דהוה מצות עונג דאורייתא כיון דהוה כאלו בנה מזבח והקריב עליו.

עוד נראה לי לומר דבמחלוקת הוא שנו' בירושלמי בפ"ד ממעשרות ה"ג הובא בר"ש שם פירות שלקטן שלא לצורך וקדשה עליו שבת ר"ש אומר טובלת ר"ל אמר אין שבת טובלת ונראה דפליגי בהא אי אמרינן דעונג שבת דאורייתא א"כ שבת מצ"ע הוא דקובעת למעשר אף שלקטן שלא לצורך כיון שקדש היום קובעת למעשר אבל אי הוה רק דרבנן א"כ הא דאמרינן דשבת קובעת למעשר כדאיתא בביצה דף ל"ד היינו משום דמחשבתו מחשיבו לאכילת קבע דנהי דהוה דרבנן עכ"פ דעת האדם לענג את השבת לקיים המצוה דרבנן ע"כ גם אכילת העראי חשוב אצלו כאכילת קבע ולכן אם לקטן שלא לאכילת שבת אין טובלת והנה בצל"ח שם וכן בשעה"מ ה' יו"ט כתבו דכמו דשבת קובע גם אכילת יו"ט קובע [וראי' לדבריהם נראה לי מברכות דף מ"ט דבשבת ויו"ט דלא סגי דלא אכל פת משמע דבכזית פת מחשיבו לקבע הרי דיו"ט דמי לשבת לזה ע"ש בתוס' ד"ה אי בעי ובצל"ח שם) וא"כ תליא נמי בהאי פלוגתא דירושלמי אי עונג יו"ט דאורייתא.

אמנם קשה לי מנ"ל לדרוש כאלו הקריב קרבן הא ביומא דף ע"א איתא א"ר ברכי' הרוצה לנסך יין על גבי מזבח ימלא גרונם של ת"ח יין שנאמר אליכם אישים אקרא א"כ הכא הוה לי' למדרש דהוה כאלו ניסך יין על גבי קרנות מזבח דיותר מסתבר לדרוש על ניסך יין דהוה בקרנות אבל קרבן הא אין מקריבין על קרנות המזבח אלא על מזבח גופי'.

והנה התם בביצה איתא אמר ר"נ לימוד ערוך הוא בידינו שבת קובעת בין נגמרה מלאכתו ובין לא נגמרה מלאכתו וקשה דהוה לי' למימר כך מקובלנו אבל לישנא דלימוד ערוך בידינו משמע שהוא לימוד מקרא ויש לנו לדעת מהיכן נלמד זה דאף דכתיב וקראת לשבת עונג מנ"ל דקובעת למעשר.

וביש"ש הקשה דהא באמת מבואר בשמעתין דר"א אית לי' דאין קובעת ומנ"ל לר"נ בפשיטות כ"כ דקובעת.

והנה בתוס' ד"ה שבת לאפוקי מדהלל הקשו אמאי לא אמר שבת לאפוקי מדר"א דאית לי' במשנתינו דקובע אפי' בדבר שלא נגמרה מלאכתו וכן הקשה בבעהמ"א.
עוד הקשה תוס' בד"ה רי"ו אמר אחד שבת וכו' איני קובע אלא בדבר שגמרה מלאכתו וא"ת מאי נפ"מ כיון שאין קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו ותי' דנפ"מ בלא ראה פני הבית ועיין מהרש"א שהקשה דזה כבר כ' תוס' לעיל. ועיין פנ"י מה שכ' ליישב דבריהם מה שהוסיפו כאן להקשות.
ונראה ליישב דהנה בישועות יעקב סי' תצ"ה הקשה דאיך דייק הש"ס ממתניתין דעומד אדם על המוקצה דשבת קובע למעשר בדבר שלא נגמרה מלאכתו דילמא מתניתין מייריא דבע"ש עדיין לא נגמרה מלאכתו ול"ה חזי' רק דבשבת נגמרה מלאכתו וכיון דבשבת כבר נגמרה מלאכתו שפיר שבת קובע ולכן אסור בשאר שני שבועות אבל בשביעית דא"צ לעשר שרי ולכן נקט המשנה דוקא שביעית ותי' דהנה בגמ' דחי דאתי לאשמעינן דטבל מוכן הוא דאם עבר ותיקנו מתוקן ופיר"י מדלא נקט העומד על המוקצה דהוי שמעינן דבשאר שני שבוע אף בדיעבד אסור ש"מ דאף בשאר שני שבוע מותר כיון דאם עבר ותיקנו מתוקן ורק דבשאר שני שבוע לא יעמוד לכתחילה אבל בשביעית עומד אפי' לכתחילה ולכך נקט עומד אדם על המוקצה דמשמע אפי' לכתחילה.
מעתה לפי"ז י"ל דהנה בפ"א דתרומות תנן אין תורמין מדבר שלא נגמרה מלאכתו אדבר שנגמרה מלאכתו רק בדיעבד תרומתו תרומה אבל ר"א סובר אפי' בדיעבד אין תרומתו תרומה כדאיתא בירושלמי הובא בר"ש שם ולפי"ז לר"א אף בדיעבד אין תרומתו תרומה כיון דבבין השמשות ל"ה נגמרה ואסור להפריש ול"מ אפי' בדיעבד דהוה כדבר שלב"ל א"כ ממילא אף בעבר ותיקנו אינו מתוקן א"כ לא חזי כלל בשאר שני שבוע וא"כ איך קתני עומד אדם על המוקצה ע"ש בשביעית דמשמע בשאר שני שבוע לכתחילה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי דאם עבר ותקנו אין מתוקן דהא בבין השמשות אסור להפריש מדבר שלא נגמרה מלאכתו וא"כ הו"ל למנקט העומד דמשמע מיני' דבשאר שני שבוע אף בדיעבד אסור אלא וודאי דמייריא דאף בשבת לא יגמור מלאכתו וא"צ לעשר כלל כיון דשבת אינו קובע למעשר בדבר שלא נגמרה מלאכתו וא"כ למה נקט שביעית ושפיר פריך הש"ס לר"א ומשמע מיני' דשבת קובע למעשר אמנם קשה לי דהנה ביבמות מייתיא הא דתניא למען תלמוד ליראה את ד' אלוקיך כל הימים אלו שבתות ויו"ט למאי הלכתא אילימא לעשורי ומיכל איצטריך קרא למשרי טילטול דרבנן ופירש"י כל הימים אלו יו"ט הוי למד להזהר שלא יבטל עונג שבת ויו"ט בשביל תיקון הטבל ומה אתי

קרא להזהורי כיון דהפרשת תרומה ומעשרות אינו אלא שבות אלא לאו כהא"ג ופירש"י דמותר לעשר על מה שלא בא לעולם לעתיד לבא לצורך עונג שבת ודייק דסובר ר"א דדשל"ב קנה ותוס' הוק' דמה לי שבתות ויו"ט משאר ימים ולכן כ' דאתי למשרי שלא מן המוקף וכ' הריטב"א דלר"ש ס"ל דשפיר הוה מן המוקף כיון דלא חל התרומה עד שיבא לרשותו ומעתה לפי"ז נהי דלר"א אף אם תורם מדבר שלא נגמרה מלאכתו דל"מ אף דיעבד היינו בימות החול אבל בשבתות ויו"ט דיליף מקרא דיכול להפריש אף דשב"ל א"כ אם תורם מדבר שלא נגמרה מלאכתו שיחול התרומה לכשיגמור מלאכתו מהני וא"כ אכתי תיקשי דנוכל לפרש דברי ר"א דבשאר שני שבוע ל"מ כשעומד ואומר מכאן אני נוטל כיון דכשיגמור מלאכתו יהא חייב במעשר ואסור להפריש לכתחלה ביו"ט אבל בדיעבד אם עבר ותיקנו מתוקן דבבין השמשות אם הי' תורם שיהא לו לאכול ביו"ט מתוקן אף דהוה דבר שלב"ל ולא נגמרה מלאכתו כיון דגלי קרא משום עונג שבת ויו"ט מותר לתרום דשל"ב א"כ רק אסור להפריש משום תקנת חכמים דאין מפרישין תרומ"ע בין השמשות אבל בדיעבד אם תיקנו מתוקן וא"כ אכתי קשה מ"פ לר"א (אך יש לישב דהנה במשל"מ פ"ה ממעשרות העלה כיון דשבת קובעת למעשר יען דכ' וקראת לשבת עונג א"כ הוה כמו פירות דטבילי היום דשרי לעשר בשבת והיינו דקאמר ר"א דהי' אוכל באשכול וחשכה דיגמור בשבת היינו דיעשרנו בשבת ויו"ט א"כ לפי"ז י"ל כך דלכאורה קשה הא דגזרו חכמים שלא לעשר בשבת ויו"ט הא כיון דילפינן מקרא דכל הימים לרבות שבת ויו"ט א"כ אין יכולין לגזור כמש"כ טו"ז סי' תקפ"ח דלכן במילה ל"ג כיון דכ' ביום אפי' בשבת אך הדבר ניחא דבאמת היכא דטבילי היום לא גזרו ורק בטבילי מאתמול שפיר גזרו דמקרא לא נשמע רק היכא דטבילי היום דלא הי' אפשר מאתמול וא"כ ניחא אי נוקי בנגמר בשבת ורשאי להפריש בביהש"מ אף דלא נגמר עוד מקרא דוכל הימים א"כ אף לכתחלה רשאי להפריש בשבת דהא הוה כמו פירות דטבילי היום וכסברת המשל"מ וא"כ גם בשאר שני שבוע מהני כשמעשר בבין השמשות ואומר מכאן אני נוטל אף שיגמר למחר ליתחייב במעשר הא כהא"ג רשאי להפריש גם בשבת) והנה תוס' חולקין שם אפירשי' דמ"ש יום טוב מחול יש לומר דהיינו למ"ד שלב"ל קנה. אמנם למ"ד לא קנה לכאורה לא קשיא די"ל דגלי קרא דאפ"ה בשבת ויו"ט מפרישין אף דהוה דשלב"ל (דאפי' בקנין מצינו דהיכא דרוצה ליהנות מקנין עח"מ סי' קע"ו ס"ג רק בחול כהא"ג אין מפרישין אך כל זה לא מסתבר דכיון דלא קנה דשלב"ל ולא מהני בחול ל"ש לומר דבשבת הוה תרומה דרק לגבי שלא מן המוקף שייך לומר דבחול בעינן מן המוקף דהא דבעינן מן המוקף אין מילתא דהוה חסרון בגוף הפרשת תרומה שפיר י"ל דגלי

קרא דמהני וכמ"ש הרשב"א בתשובה סי' רכ"ז אבל אי דשלב"ל לא קנה בשום מקום ול"ה תרומה כלל לא מסתבר לומר דגלי קרא דבשבת מהני והוה תרומה אמנם לרי"ו דסובר בקידושין דף ס"ב דכשאמר פירות זה לכשיתלשו יהי' תרומה מהני משום דהוה בידו לתלוש אבל כשאינו בידו לא הוי תרומה שפיר י"ל דר"א מפרש קרא דאתי לומר דיכול להפריש בשבת ויו"ט פירות מחוברין לכשיתלוש (דמה"ת פירות שנושרין בשבת מותרים באכילה) כיון דבידו לתלוש רק דהו"א כיון דשבת א"י לתלוש והו"א דיהא כדבר שלב"ל ע"ז קאמר קרא דמשום עונג שבת ויו"ט רשאין לתרום לכשיתלשו דחשיב כבידו (עתוס' חולין דף מ' דלכן חייב ג"כ בשוחט בחוץ בשבת משום דרק איסור שבת גרים מקרי ראוי לבוא אל אוה"מ ה"נ י"ל דגלי קרא דרשאי להפריש דהוה כבידו אף דאסור לתלוש ממחובר בשבת) אבל בחול כהא"ג דאין בידו דלא משום איסור אין בידו כגון דלא נגמרו עדיין אין רשאין לתרום לכשיתלשו א"כ לפי"ז גם לתוס' נוכל לומר דלרי"ו קרא אתי להתיר לתרום דשלב"ל היכא דבידו דאי לאו איסור שבת הוה בידו כיון שנגמרו ועומד לתלישה.

מעתה לפי"ז י"ל דיכול להפריש מפירות שלא נגמרו מלאכתן לכשיגמרו יהיו תרומה דהא הוה שפיר בידו (דהא אי נטלן לאכול מהן הרבה אף שלא נגמרו חייבין במעשר היכא דאין יכול לחזור כגון בגברא טמא כדאיתא בשמעתין א"כ מיקרי בידו להתחייב במעשר אף שלא נגמרו עדיין גם י"ל דאפשר דיתיבשו בתנור אי לאו איסור שבת א"כ שפיר הוי בידו כיון דרק איסורא הוא דגרים דא"י להביאן לידי גמר מלאכה ולכן בשבת ויו"ט גלי קרא דיכול לעשרן ול"ה כשאר דשלב"ל היכא דאין בידו דלא חל המעשר) וא"כ לרי"ו באמת אין הוכחה ממשנה דקובעת למעשר די"ל כקו' הישועת יעקב דא"ל דהוה מדבר שלב"ל דהא בשבת מפרישין אף דהוה דשל"ב דבידו הוה אי לאו איסור שבת.

וא"כ לפי"ז שפיר י"ל דלרי"ו מפרש המשנה במוקצה טהור וגברא טמא וא"י לחזור אי יטול וא"כ בידו הוא שיתחייב במעשר וע"ז ל"ש לומר דמוחזרין ועומדין דזה שייך לפי מאי דמוקי ר"א דבדיבורא בעלמא אייריא אבל לפמש"כ דעכ"פ בידו הוא ליטול הרבה ל"ש מוחזרין ועומדין א"כ מעתה שפיר יכול להפריש משלא נגמרה מלאכתן לכשיגמרו מלאכתן דנהו דאין בידו שיגמרו ממלאכתן אבל בידו שיתחייב במעשר שיטול הרבה בגברא טמא דאין מותרן חוזר לכן שוב י"ל דבשבת ויו"ט מותר להפריש דבר שלב"ל לצורך שבת ויו"ט היכא דבידו רק בחול לא מיקרי זה בידו כיון דאסור לגרום טומאה קודם הפרשת מעשר אבל בשבת ויו"ט הא גלי קרא דאף דאיכא איסורא לא מקרי דשלב"ל ובידו להפריש (דהא אפי' באיכא איסור תלישה בשבת חשוב בידו להפריש וגלי

קרא דחל תרומה ה"נ נהי דאסור לגרום טומאה אפ"ה חשוב בידו לענין שמהני הפרשה לצורך שבת ויו"ט) וא"כ לרי"ו לשיטתו נוכל לפרש שפיר דלר"א לית לי' שבת קובעת רק נקט שביעית לומר דבשאר שני שבוע כהא"ג אסור משום דחייב לעשר דלכשיגמרו בשבת יתחייב ולכן לכתחלה אסור משום דאסור לעשר בשבת ולכן רק בשביעית קתני עומד על המוקצה דלכשיגמרו ליכא חיוב מעשר.

ואין לומר דא"כ אפי' לכתחלה שרי משום דהוי כפירי דטבילי היום ויכול לעשר לכתחלה דז"א דאכתי לרי"ו יש לומר דאדרבא לכן נקט עומד על המוקצה בשביעית משום דרק בשביעית צריך לומר מכאן אני נוטל למחר אבל בשאר שני שבוע כיון דאיכא חיוב לעשר ורשאי לעשר אפי' לכתחלה כשנגמרו בשבת א"כ איסור מוקצה ג"כ ליכא דהא רי"ו לשיטתו דסובר בדף ו' באפרוח שנולד ביו"ט הואיל ומתיר עצמו לשחיטה מתיר איסור מוקצה ג"כ ולפי"ז העלה הצל"ח ביצה דף כ"ד דלכן בטבל אם תיקנו מתוקן וליכא משום מוקצה מחמת איסור כיון דמתיר איסור טבל מתיר איסור מוקצה ג"כ וא"כ לפי"ז כיון דיכול להפריש בשבת וטבילי היום א"כ גם איסור מוקצה ליכא וא"כ אדרבה דוקא בשביעית דליכא איסור טבל איכא איסור מוקצה ולא הותר רק באומר מכאן אני נוטל וכן לרבנן א"צ שירשום כיון דמתיר איסור טבל בהפרשה הותר גם איסור מוקצה וא"כ מיושב שפיר קושי' התוס' דרי"ו קאמר לאפוקי מדהלל ולא קאמר לאפוקי מדר"א משום דלרי"ו לשיטתו לא מוכח כלל מדר"א דמתני' סברי דשבת קובעת וא"ש מה שהקשו תוס' בנגמרה מלאכתו מאי נפ"מ דשבת קובעת ולפמש"כ נפ"מ דאי משום שנגמרה מלאכתו א"כ היכא דנגמר מלאכתו מע"ש וראה פני הבית בשבת אסור לעשר בשבת דל"ד לפירי דטבילי היום כיון דאיתחזאי למעשר מע"ש אם הי' רואה פני הבית מע"ש ולכן נקיט קובע דאף דלא ראה פני הבית חייב לעשר א"כ הוה פירי דטבילי היום ורשאי לעשר בשבת.

אמנם זה ניחא לרי"ו דסובר דבידו לתלוש חל תרומה א"כ מוקי קרא דכל הימים בכהא"ג דבידו לתלוש רק דאיסור שבת גרם דאין בידו לתלוש אפ"ה כבידו מקרי אבל ר"נ דסובר שם דבר שלב"ל ל"ק י"ל דסובר אפי' אי הוה בידו לתלוש ל"ה תרומה א"כ כיון דבחול כהא"ג ג"כ לא חל התרומה לא מסתבר לומר דקרא גלי דבשבת חלה התרומה אף בדבר שלב"ל א"כ לר"נ קרא דכל הימים יש לומר דאתי באמת לומר דשבת קובעת למעשר משום עונג יו"ט ושבת וחייב להפריש ולאכול כשהוא מעושר ואין רשאי לאכול בלי הפרשה א"כ ניחא דר"נ אמר לימוד ערוך הוא בדינו דהיינו דוודאי רי"ו דסובר דבידו מהני והוה כדבר שב"ל שפיר סובר דאין קובע למעשר דקרא דכל הימים אתי לומר

דמהני ההפרשה וחשוב כבידו אבל ר"נ דסובר דל"ק אף כשהוא בידו כיון דמחוסר מעשה א"כ קרא אתי לומר דשבת קובעת וחייב לעשר ולאכול כשהוא מעושר וזהו לימוד ערוך היא בידינו מקרא דכל הימים לרבות שבתות ויו"ט והנה בפנ"י ובצל"ח העלו דביו"ט לא שייך לומר דמעשר קובע דרק בשבת כתיב וקראת לשבת עונג אבל ביו"ט רק שמחה כתוב ושמחה ליכא רק בבשר לא במידי דבר עישורי היא ולפמש"כ מגמ' דיבמות מוכח דשייך עונג גם ביו"ט דהא דרשינן כל הימים לרבות שבתות ויו"ט ופירש"י משום עונג שבת מוכח דגם ביו"ט שייך להתיר משום עונג אף במידי דליכא משום שמחה ועוד דהא בברכות ד' מ"ט איתא דביו"ט צריך לאכול כזית פת מה"ת והא בפת ליכא שמחה אע"כ משום דגם ביו"ט בעינן עכ"פ עונג וכ"כ רבינו פ"ו מה' יו"ט דמצוה לענגה מדכתיב מקראי קודש ועיי' שעה"מ פ"ה ממעשר הוכיח מירושלמי פי"ד דדמאי וכ' תוס' כתובות ד' נ"ה הטעם דאימת שבת עליו משום דקובע למעשר ומבואר בירושלמי דגם ביו"ט מותר דיו"ט ג"כ קובע.

י"ב) **ומעתה** ניחא לישב גם שיטת רבינו בה' יו"ט העומד על המוקצה מערב יו"ט בשנה השביעית שכל הפירות הפקר צריך שירשים ויאמר מכאן ועד כאן אני נוטל ואם לא רשם לא יטול הקשה הה"מ למה נקט רבינו ביו"ט כיון דבמשנתינו נקט בשבת ותי' לפי שאין לנו מוקצה בשבת ונזכר בפ"א ובלח"מ הקשה הא בגרוגרות וצימוקין איכא מוקצה וא"כ אמאי לא תני דין זה אפי' בשבת דבגרוגרות וצימוקין אייריא והנה בשעה"מ תי' כיון דאיירי באחזי ולא אחזי ע"כ ל"ד לגרוגרות וצימוקין דדחו בידים אך הקשה ע"ז בספר ראש יוסף מהא דהוקשו תוס' באומר זה וזה אני נוטל סגי ותי' יען דדחו בידים גרע וכן הוא בירושלמי וא"כ כיון דרבינו כ' שירשום ע"כ משום דדחי בידים א"כ מצי למנקט גם בשבת עוד הקשה הה"מ למה נקט רבינו דוקא בעיו"ט של שביעית ותי' כדמסיק בגמ' דבשאמר שני שבוע הא שבת קובעת למעשר אפי' אכילת עראי כנזכר פ"ה ממעשר ואמנם גם ע"ז תמה בישועת יעקב סי' תצ"ה הא רבינו פסק באמת דשבת אינו קובעת אלא בנגמרה מלאכתן וא"ל דנקט לאשמעינן אם עבר ותקנו מתוקן דכבר כ' רבינו דין זה בפכ"ג משבת אמנם לפמש"כ ניחא דשפיר נקט רבינו העומד עיו"ט בשביעית צריך שירשום אבל בשאר שני שבוע א"צ שירשום משום דרבינו פסק כרי"ו דכשהוא בידו לתלוש הוה תרומה כמבואר בפ"ה מתרומות א"כ לדידי' קרא דכל הימים אתי לרבות דשבתות ויו"ט מפריש אף שלב"ל ומחוסר תלישה (וה"ה דמפריש כשלא נגמרו מלאכתו דיהא תרומה לכשיגמרו מלאכתו) וא"כ י"ל שפיר דבשאר שני שבוע משכחת בנגמר בשבת ומתחייב במעשר (כקו' ישועת יעקב) לכן נקט בשביעית דאפי' נגמר בשביעית

פטור מן המעשר והיינו בגמרו ולא גמרו א"כ לא משכחת אלא ביו"ט דשייך מוקצה אף בגמרו ולא גמרו היום וביו"ט יהא ראוי אבל בשבת דגמרו ולא גמרו ל"ה מוקצה רק היכא דהוה דיחוי גמור דלא איתחייב כלל ובכהא"ג אין דרך שיגמור בשבת אבל ביו"ט דאיחזי ולא איחזי ג"כ הוה מוקצה כמו שמתחלה הי' מוקצה בידים לכן בעינן שירשום משום דדרכו שיגמור למחר ביו"ט כיון שהיום כבר איחזי רק דלא איחזו לגמרי וא"כ שוב הוה כפירי דטבילי היום ורשאי להפריש ביו"ט ומוקצה ל"ה משום דכיון דמתיר איסור טבל מתיר איסור מוקצה וא"כ א"צ שירשום התינח ביו"ט אבל בשבת ל"ש מיגו דמתיר איסור טבל מתיר איסור מוקצה דרק לרי"ו דסובר גם באפרוח דמתיר עצמו לשחיטה מתיר איסור מלאכה דהיינו איסור נולד אף דלא תליא כלל באיסור שחיטה ה"נ במוקצה דגרוגרות וצימוקים דהוה מוקצה מחמת דדחאו בידים אפ"ה בשאר שני שבוע א"צ שירשום משום דכשמפריש בשבת מעשר ומתיר איסור טבל מתיר איסור מוקצה ג"כ אף דאין לו ענין עם איסור טבל אבל לרבינו דס"ל באפרוח דלא כרי"ו דלית לי' מיגו דמתיר עצמו בשחיטה מתיר איסור נולד, כיון שאין לו שייכות באיסור שחיטה ה"נ בשבת כהא"ג דליכא מוקצה לדידן רק בדחאו בידים א"כ אין לו ענין עם איסור טבל לכן כהא"ג בשאר שני שבוע ל"ש לומר דא"צ שירשום יען דמותר לעשר בשבת ומתיר איסור טבל מתיר איסור מוקצה דהא אין לו שייכות כלל עם איסור טבל אבל ביו"ט דאית לן כל מוקצה אפי' היכא דלא דחאו בידים א"כ כמו הטבל דאמרינן דהפרשה מתיר דאיסור טבל ה"נ מתיר איסור מוקצה דהיינו מוקצה מחמת איסור טבל וה"נ מתיר איסור מוקצה דגרוגרות וצימוקים דדחאי בידים שהקצהו ליבשן דאין לומר דאין איסור מוקצה דגרוגרות וצימוקים תליא כלל באיסור טבל די"ל בוודאי בשבת כיון דאיסור מוקצה רק היכא דדחאו בידים א"כ כל ענין מוקצה אין לו ענין כלל עם איסור טבל אבל ביו"ט כיון דשם מוקצה עכ"פ מיתלי באיסור טבל אף מוקצה דגרוגרות וצימוקים מצי להתיר מטעם מיגו דהא גרוגרות וצימוקים אף בלא טעמא דדחאו בידים הוה מוקצה ביו"ט מטעם דאינו מוכן מעיו"ט לכן שפיר שייך מיגו ואפי' לשמואל דלית לי' מיגו דמתיר עצמו בשחיטה היינו לגבי איסור נולד אבל לגבי איסור מוקצה דאסור משום דלא הי' מוכן שפיר אמרינן מיגו גם לשמואל (דלא כצל"ח שכ' דלשמואל דלית לי' מיגו גם בטבל לית לי' מיגו ולכן צריך תוס' לעיל דף ל"א ליתן טעם דליכא איסור מוקצה בטבל יען דאי עבר ותיקנו מתוקן דנסתלק דבר המוקצה ולפמ"ש ז"א דמוקצה מחמת איסור טבל כשבא מכח האיסור שפיר אמרינן מיגו דמתיר עצמו וכונת תוס' לעיל שכ' הטעם דנסתלק דבר המקצהו הוא באמת כסברת הצל"ח גופי' דהיינו דסברו כיון שנסתלק דבר המקצהו

שפיר אמרינן מיגו דמתיר איסור טבל מתיר איסור מוקצה כיון דמסתלק האיסור טבל מסתלק נמי איסור מוקצה ודו"ק).

ולפי"ז א"ש דרבינו כ' עומד בעיו"ט בשביעית הא בשאר שני שבוע בעיו"ט א"צ שירשום כיון דכשיגמור למחר יכול הוא להפריש דהוה כטבילי היום וכיון שמתיר איסור טבל מתיר גם איסור מוקצה וזהו שייך ביו"ט אבל אם הי' נקט בע"ש בשביעית ל"ה שייך למידק הא בשאר שני שבוע בע"ש א"צ שירשום כיון דמתיר איסור טבל ע"י הסתלקות האיסור מסתלק נמי איסור מוקצה דבשבת דליכא איסור מוקצה רק בדחאו בידים לא תליא כלל באיסור טבל ל"א מיגו אבל ביו"ט דקיימל"ן מוקצה אף בלא דחאו בידים א"כ גם מוקצה דגרוגרות וצימוקים אינן מוקצה מכח שדחאו בידים אלא משום דל"ה מוכן מעיו"ט וכיון שמסלק איסור טבל נסתלקה הקצאתו ודו"ק.

והנה בפנ"י ובצל"ח העלו דביו"ט ל"ש לומר דמעשר קובע דרק בשבת כתיב וקראת לשבת עונג אבל ביו"ט רק שמחה כתיב וליכא שמחה אלא בבשר ולא במידי דבעי עישורי הוא ולפמש"כ מגמ' דיבמות מוכח דבכלל שמחה הוא עונג ולכן מרבינן שבתות ויו"ט אף דאייריא התם במידי דליכא משום שמחה ועוד דהא בברכות דף מ"ט איתא דביו"ט צריך לאכול כזית פת מה"ת וכמש"כ הר"ן פ"ב דסוכה והא בפת ליכא שמחה אלא ע"כ דעכ"פ מטעם עונג איכא חיוב נמי ביו"ט דיו"ט נמי אקרי שבת וכ"כ רבינו ב"ה יו"ט דחייב לענגה מדכתיב מקרא קודש וכן יש להוכיח מירושלמי פ"ד דדמאי הובא בתוס' כתובות דף נ"ה הטעם דאימת שבת עליו משום דקובע למעשר כמו שהעלה בשעה"מ בה' מעשר ומבואר בירושלמי דגם ביו"ט מותר לאכול אצל ע"ה דאימת יו"ט עליו והנה בשעה"מ פ"ד מתרומות הקשה אמאי הוה טבל מוקצה הא יכול לאכול מצד אחד וליתן עיניו בצד אחר ולפמש"כ לעיל ניחא דהא מצות להפריש מן המוקף ואם כבר אכל בשעת הפרשה אין מן המוקף א"כ אין עומד להפריש ביו"ט ושפיר הוה מוקצה ולפי"ז י"ל דנהי דאסור לטלטל טבל אבל לענין לבטל כלי. שפיר י"ל דטבל מוכן הוא כדאיתא שבת דף מ"ג דהא אפשר ע"י נותן עיניו ומיושב קו' תוס' בשבת דף מ"ג שהקשו מבכור דל"א דעבר ותיקנו מתוקן אלא הוה מוקצה די"ל דלכן סגי בהא"ט דאי עבר ותיקנו מתוקן דל"ה מוקצה כיון דאפשר לאכול אם ירצה ע"י שיתן עיניו בצד זה לכן ל"ה כמתקן ודו"ק.

י"ג) **ובזה** נראה לפרש הא אמרו כל הנודר כאלו בנה במה הכונה דכלפי מה שאמרו דהעושה איסור לחג באכילה ושתי' כאלו בנה מזבח להקריב עליו קרבן דהיינו כאלו הביא קרבן אסור בתענית כמו שמבואר בפ"ו מכהמ"ק וע"כ כיון שמכבד היו"ט הוה

כבנה מזבח והקריב קרבן דאסור בתענית, ונוהג בו כיו"ט אבל מי שנודר ואוסר על נפשו מה שלא אסרתו תורה א"כ ל"ה כבונה מזבח אלא כבונה במה והמקיימו הוה כמקריב עליו קרבן.

ואמנם במה דנקטו בפשיטות דהוה כבונה במה משמע דאיכא בי' איסורא בבנין לכאורה מאי איסורא איכא בזה ונראה דהוא משום דכ' לא תקים לך מצבה דאסור אפי' לעבודת שמים כמש"כ רבינו בפ"ו מע"ז וע"ז הוסיפו ואמרו והמקיימו כאילו הקריב עליו דאיכא איסורא נמי אפילו במקדש כדאיתא במדרש דמצבה היתה אהובה להשי"ת ואח"כ נעשה שנואה יען שנעשה חוק לע"ז ולפי"ז לא אייריא באמת מאיסור קדשים בחוץ דלזה אין דמיון נדר לאיסור הקרבה בחוץ אלא אפי' בביהמ"ק איכא איסורא והיינו מהא"ט גופי' שכ' הר"ן משום דמראה דלא סגי לי' במה שהטילה תורה עליו אלא שחפץ להוסיף איסור על עצמו כמו בונה במה דלא סגי לי' במה שציותה תורה להקריב על המזבח עד שרצה להקריב גם בבמה וכן הוא בירושלמי לא דיו לך במה שאסרה תורה אלא שאתה חפץ להוסיף עליהן.

והנה המקים מצבה כדי להקריב עלי' ולנסך עלי' נסכים הוה נדר כדמצינו ביעקב אבינו ע"ה שהציב מצבה ואמר האבן הזאת יהא בית אלקים דחייב הי' לקיים משום נדר אבל אז עדיין היתה אהובה ואח"כ נעשה שנואה לכן עתה בוודאי איכא מצוה לאיתשילי עליו כמו כן כל הנודר מצוה לאתשולי עליו מה"ט דמה לי נדר זה או נדר זה וזהו שאמרו דנדר מצוה לאיתשילי דלכאורה בקדשים שהקריב ע"ג מזבח יקשה מאי פשיטות דמצוה לאתשולי איכא בקדשים אבל לפי באורינו ניחא דכמו דנודר להקריב בבמה מצוה לאתשולי עליו יען דנעשה שנואה למקים כן בכל נדר מצוה לאתשולי.

ובהא ניחא לי הא דאיתא בע"ז דף נ"ג זקף לבינה להשתחות לה ובא אחר והשתחוה לה אסורה מדגלי דעתייהו דניחא לי' כמו דנאסרה אשירה יען דניחא להו בעגל שלכאורה יקשה מאי ראי' מעגל שכבר נעבדה העגל אבל בזה שזקף הלבינה ל"ש דניחא לי' דילמא מיהדר הדר מלעבוד ע"ז ובשעה שהשתחוה לה נכרי דילמא לא ניחא לי' עוד בע"ז ולפמש"כ ניחא דהנה כתיב לא תקים לך פסל ומצבה ובזה הלא הוא עובר כשהעמידו לע"ז אף שלא עבד דעל זה גופי' מחייבת התורה דכמו דלא תקים מצבה לעבודת ד' חייב משום לא תקים מצבה דבוודאי יקיים מחשבתו להביא הקרבן להקריב עליו דסבור דמצוה קעביד כן חייבה התורה אהעמדת מצבה לע"ז אף דהי' לנו לומר דלא יגמור מחשבתו לעבוד ע"ז עלי' אפ"ה חייבה תורה מכיון שגלו דעתי' דניחא לי' בעבודה זו כמאן דעבדה כבר קמחייבה תורה (וכמש"כ תוס' חולין ל"ט) וכן בלבינה להשתחוות

דגלי דעתי' דניחא לי' הנה עבר אלא תקים פסל ומצבה לכן אם השתחוה להם אסרה מהא"ט גופי' דניחא לי' הנה במה שכ' הר"ן והם דברי ירושלמי דנודר כאלו בנה במה דלא די לך במה שאסרה תורה הנה כיוצא בזה איתא בירושלמי כל הפטור מן הדבר ועושה נקרא הדיוט וטעם הדבר כ' הריטב"א בקידושין דף ל"א אהא דאמר ר"ח גדול המצוה ועושה ממי שאינו מצוה ועושה. וז"ל לפי שאין חפץ הקב"ה בהמצוות אלא לזכותינו וא"כ מי שמצוה ועושה מקיים גזירת המלך אבל מי שאינו מצוה לא קיים גזירת המלך ומ"מ ראוי לקבל שכר לפי שבטוב לבבו הכניס עצמו לעשות מצות השי"ת ולפי"ז בדבר שצוה הקב"ה לאחרים שיעשו שעכ"פ חפץ השי"ב שאחרים יעשו אבל העושה מצוה שלא צוה כלל על זה אמרו כל שאינו מצוה ועושה נקרא הדיוט עכ"ל הנה מבואר דחד טעמא הוא במי שמקבל עליו לאסור איסור על נפשו מה שלא צוה תורה או שמקבל עליו מצות בקום ועשה במה שלא צוה תורה בהא ניחא הא דקיימל"ן עוסק במצוה פטור מן המצוה אפי' הכי אם קיים המצוה לא נקרא הדיוט דהיינו כיון דהוי מצוה לגבי אחרינא לא מקרי הדיוט אך הנה הובא בשמ"ק ב"ק דף פ"ז אסברא לן במילתא אחריתא וז"ל במדרשות אמרו כל הפטור מן הדבר ועושה נקרא הדיוט ודבר זה אינו אלא בדבר שכל כיוצא בזה העושה פטור ממנו ואינו דבר שיוצא ממנו שכל או מוסר או סלסול או הכנעת הלב וכיוצא בו ועושה ממנו על עצמו מצוה עכ"ל ובהכי ניחא לי הא דאיתא בחולין דף פ"ז מעשה ששחט אחד וקדם חבירו וכסה וחייבו ר"ג ליתן עשרה זהובים ומבואר בתוס' וברא"ש דזה רק במצוה שאין מוטל עליו רק חטפו מחבירו אבל מצוה המוטלת עליו כמו על חבירו כגון שקרא בתורה שחטפו מחבירו שקראהו לקרות בתורה אינו חייב לשלם כיון דגם עליו המצוה וכ"כ עוד הרא"ש לענין מצות מילה שחובה מוטל על כל ישראל כיון שאין האב רוצה למולו דהא ציוה לאחר למולו א"ח לשלם יעיי"ש והנה הש"ך סי' שפ"ב הקשה הא שליחו של אדם כמותו א"כ חטף המצוה של האב ומהא רצה לומר דבמצות מילה לא שייך שליח כמותו וע"ש בקצה"ח ולפמש"כ ניחא דהנה בכה"ד דאין מצוה רק על מי ששפך א"כ זה שחטף לקיים מצות כה"ד הרי הוה הדיוט דאין בזה דרך מוסר והכנעות הלב לעבודת השם לחטוף המצוה מאחר לכן צריך לשלם.

והנה דעת רש"י דהא דנודר כאלו בנה במה היינו לע"ז וכן משמע בירושלמי דנדרים דין א' דפריך עלה דר"נ ע"ז בסקילה והנודר בל"ת ואם אמרת כן לית לן אלא כדקאמר ר' ינאי כל השומע ליצרו עע"ז והנה יש להבין הא דפריך דע"ז בסקילה הא זה בהעובד ע"ז אבל בבונה במה לע"ז ל"ה אלא בלאו כדכתיב פסל ומצבה לא תקימו לכם כדאיתא בת"כ מה

פסל בבל תקים אף מצבה בבל תקים אעפי' שאינו לעבודה וא"ל דהירושלמי מקשה על המקיימה כאילו הקריב עלי' דהא פריך מהנודר בל"ת והיינו בשעת הנדר דיבא לעבור בבל יחל וצ"ע.

י"ד) **והנה** בתוספתא דפסחים פ"ה דריש מהאי קרא דתמימים יהי' לכם ונסכיהם כשהם מבוקרים תמימים כשאינן מבוקרים אינם תמימים והיינו כדתנן במס' תמיד פ"ג אעפ"י שהוא מבקר מערב מבקרן אותה לאור האבוקות וכמש"כ רבינו בפ"א מתומ"ס והנה צריך ביאור מה צריך לדרשא אם הם מבוקרין הם תמימים הלא גם בלא דרשא פסולים להקרבה אם אתה חושש למיעוטא בע"מ ואי אין אתה חושש למיעוטא לא הוה צריכין בדיקה כלל ולכאורה יש לומר דהאי אינו מפני שאנו חוששים למיעוטא די"ל בעלמא ל"ח למיעוטא רק דכאן ע"כ אנו חוששים למיעוטא דחיישינן שמא כשיבא להקריב ימצא בו מום כשיתעסק בו ויתברר שהיא ממיעוטא והיכא דאפשר שיתברר המועט חיישינן למיעוטא לברר עתה מיד ולא לסמוך על הרוב (וזהו שיטת הראב"ן פ"ק דחולין אם שחט ואפשר לרדוף אחריו צריך בדיקה דחיישינן שמא יתברר אחר זה שלא הי' מומחה וכמו שביאר דבריו בח"ס שם) אלא דקשה לי ע"ז מהא ד"כ הרשב"א חולין ד' ט' דהטעם דהצריכו בדיקת הריא' הוא משום ימצא בשעה שעוסק בו סירכא והוה כמעלים עין וזה אסור והיינו כסברתינו הנ"ל ואפ"ה בקדשים א"צ בדיקות הריאה ול"ח דשמא ימצא ריעותא ויתברר שהוא מהמיעוט ונמצא כמעלים עין וא"כ למה נצטרך בדיקה אם הוא בע"מ מחשש שמא יתברר אחר השחיטה שיש בו מום לכן נראה דהפירוש בתוספתא הוא כך דלא נקרא תמימים רק אם נתברר בבירור שאין בו מום אבל אם רק עפ"י רוב אנו דנין שאין בו מום לא מיקרי תמימים ע"ד ש"כ הריב"ש דהא דכתיב הבדלה לא סגי ברוב ובעינן ידיעה ברורה.

אמנם לכאורה קשה אמש"כ רבינו בפ"ו מביאת מקדש הי"א וז"ל בי"ד הגדול היו יושבין ודנין את הכהונה ובודקים הכהנים ביוחסין ובמומין ויקשה ג"כ האי קושיא למה לא סמכינן בהא ג"כ ארובא וכאן לא שייך דרשא הנ"ל וע"כ לומר דהיינו מהאי טעמא שאמרנו מעיקרא דחיישינן שמא יתברר אח"כ שהוא בע"מ ושהוא ממיעוטא ע"כ צריך לבדוק מעתה ולא לסמוך ארובא א"כ הדרה קושי' לדוכתא למה צריך לדרשא דתמימים דצריך לבדוק שמא יש בו מום הא גם בכהנים צריכין לבדוק אף דליכא בהו קרא רק מפני שמא יתברר שהוא ממיעוטא ונראה דדוקא בכהן שהוא בר דעת חיישינן שמא יתברר אח"כ לכן אין כשר עד שיבדקוהו בי"ד דעליו גופי' מוטל הדבר לברר שראוי לעבודה משא"כ בקרבנות ל"ש דעל הקרבן גופי' מוטל החיוב לבדוק ע"כ אי לאו קרא

דתמימים ל"ה מצריכין בדיקה וסמכינן ארובא ובהכי נראה לפרש שמעתין דקידושין דף ס"ו דאמר רבא מנא אמינא לה דתנן מעשה במקוה של פסקים ביבנה שהיתה עומדת בחזקת שלימה ומדדו ונמצאת חסירה כל טהרות שנעשו על גבה הי' ר' טרפון מטהר ור"ע מטמא אר"ט מקוה זה בחזקת שלם הוא עומד ומספק אתה בא לחסרו אל תחסרנו מספק אר"ע אדם זה בחזקת טמא הוא עומד מספק אתה בא לטהרו ואל תטהרנו מספק אר"ט משל לעומד ומקריב על גבי מזבח ונודע שהוא בן גרושה שעבודתו כשרה אר"ע משל לעומד ומקריב ע"ג מזבח ונודע שהוא בעל מום שעבודתו פסולה ע"כ התחיל ר"ע לדון מקוה פסולה ביחיד ובע"מ פסולה ביחיד ואל יוכיח בן גרושה שפסולו בשנים ד"א מקוה פסולה בגופו בע"מ פסולו בגופו ואל יוכיח בן גרושה שפסולו מאחרים האי בע"מ אי דקא מכחיש לי' מי מהימן אלא דשתיק וקתני מקוה פסולו ביחיד ובע"מ פסולו ביחיד ובן גרושה פסולו בשנים ואביי לעולם דקמכחיש וקאמרת אמאי מהימן דאמר לי' שלח ואחוי והיינו דקתני מקוה פסולו בגופו ובע"מ פסולו בגופו ובן גרושה פסולו מאחרים והנה תוס' הקשו הא במקוה אם נודע שהי' חסר בוודאי הטהרות שנעשו ע"ג טמאות ותי' דבתרתי פליגי בטהרות שנעשו על גביו למפרע דמר אזיל בתר חזקה דמקוה ומר אזיל בתר חזקה דאדם ופליגי נמי במקוה שטבל הכהן ועבד עבודה ובאו עדים והעידו שהי' המקוה חסר קודם הטבילה ר"ט אומר העבודה כשרה מדי דהוה אבן גרושה ואהא קאי המשל אמנם דבריהם תמוהים דפלוגתא שני' מנל"ן דלא הזכיר בברייתא כלל ועוד יש להקשות דר"ע דקאמר ד"א מקוה פסולו ביחיד מאי קשי' לי' לר"ע דקאמר ד"א ולא סגי לי' בפירכא קמייתא וכהא"ג הקש' הפנ"י דלסלקא דעתיך האי ד"א מיותר דלמסקנא היינו דלאשמעינן הטעם דשלח ואחוי ולדעתי גם למסקנא קשיא רק דאיפכא יש להקשות כיון דזה עיקר תירוצו דפסולו ביחיד א"כ פירכא קמייתא מיותר דסגי בפירכא בתרייתא דפסולו בגופו ונ"ל דהנה בריטב"א מבואר דפליגי דטעמא דר"ט דאזלינן בתר עיקר הדבר שנולד בו הספק דהיינו המקוה ור"ע אזיל בתר דבר היוצא לדין ממנו בתר האדם ונראה לי דחזקה דטמא אינה דומה לחזקה דמקוה דהנה לר"ט דאזיל בתר חזקה דמקוה הנה הוא חזקה המבררות את הספק דע"י חזקה דמקוה ממילא הטמא בטהרתו משא"כ חזקה דטמא אינו חזקה המבררות דלא נוכל לומר שע"י חזקת טמא המקוה חסירה רק דכיון דהי' בחזקת טמא לא נוכל מספק להוציא מחזקתו ולפי"ז נצמח עוד פלוגתא דלר"ט המקוה בחזקתה דאלימא לברר הספק א"כ בטבל ועביד עבודה ג"כ עבודתו כשרה דהא עבודתו הי' בהיתר דלא הוי' לי' למידע שמקוה נחסרה אמנם לר"ע דסבירא לי' דאזלינן בתר חזקת אדם א"כ ה"נ אם טבל ועביד עבודה דיש

למפסול העבודה כיון דחזקת המקוה לא סגי לאפוקי גברא מחזקת טמאתו וע"ז הביא ר"ט משל מב"ג ור"ע הביא משל מבע"מ והיינו כל אחד לפי דעתו דלר"ט צריך להביא דכבר מצינו דוגמתו בבן גרושה דעבודתו כשרה ולר"ע הביא ראי' דיש לנו לטמא כמו דפסול בבע"מ רק דלפי"ז יקשה אכתי דר"ע יפה דן לדמיהו לבע"מ ולא לב"ג למאי דהוא קאי בשיטתו דאזיל בתר חזקת טמא אבל אינו פירכא אדר"ט דלמאי דהוא אזיל בתר חזקת המקוה אכתי לכאורה יש לדמותו שפיר לב"ג דהא עבודה כשרה יען דבאמת עביד עבודה בחזקת שהוא כהן כשר לכן אומר דהיינו הד"א דקאמר ר"ע דתחילה דן ר"ע לדמותו לבע"מ ולא לב"ג לפי שיטתו דאזיל בתר חזקת טמא ולא בתר חזקת המקוה א"כ הוה כאילו אין כאן חזקה לטהר א"כ שפיר דן ר"ע דל"ד לב"ג דהא בשאר איסורין ע"א נאמן היכא דליכא חזקת היתר ולא חזקת איסור ובב"ג בדבר ערוה אף היכי דליכא חזקת איסור או חזקת היתר אין דבר שבערוה פחות משנים א"כ בוודאי יש לדמות יותר לבע"מ שפסולו ביחיד וב"ג פסולו בשנים דהוא דבר שבערוה אבל פירכא זו ל"ה תשובה לר"ט לשיטתו דסובר דאזיל בתר חזקת המקוה א"כ איכא כאן חזקת טהרה וא"כ דומיא דהכי לענין נאמנת ע"א במידי דאתחזק התירה או איסורא א"כ אין ע"א נאמן כמו דאין נאמן בדבר שבערוה א"כ ל"ה כלל פירכא דמקוה ובע"מ פסולו ביחיד וב"ג פסולו בשנים דהא בכהא"ג באיתחזק התירא גם באיסורא אין ע"א נאמן אפילו אינו מכחישו רק אמר אינו יודע לזה אמר ר"ע ד"א זה פסולו בגופו וזה פסולו בגופו משא"כ בב"ג שפסולו מחמת אחרים וזה הוה תשובה גם לר"ט לשיטתו דאזיל בתר חזקת מקוה אך אין לדמותו לנמצא ב"ג רק לנמצא בע"מ כיון שפסולו בגופו ומהא פריך רבא דעכ"פ בדבר ערוה אף בשתיק אין נאמן ודחי אביי במכחישו אייריא רק דשלח ואחוי והנה זה תשובה לר"ע לדעתו דאזיל בתר חזקת טמא ולא בתר חזקת מקוה לכן אין לדמותו לב"ג דל"ש שלח ואחוי אמנם לר"ט לשיטתו הפירכא הוא כמו לס"ד דל"ד לבן גרושה שזה פסולו בגופו והא דאמרו בגמ' והיינו דקאמר זה פסולו בגופו אין עיקר הטעם משום שלח ואחוי רק דמייתי ראי' כמו לר"ט הפירכא יען שפסולו בגופו כן לר"ע לשיטתו דהפירכא דפסולו ביחיד ג"כ הכונה יען דהוה בגופו דשייך שלח ואחוי לפי"ז באמת השני פלוגתות שכ' תוס' מבואר בברייתא והבן.

ט"ו) **וכל המקדיש בע"מ וכו' לוקה.** והנה בלח"מ הקשה הא הוה לאו שאין בו מעשה ותי' בדיבורא קעביד מעשה כדאמרי' בתמורה דף ד' דמימר בדיבורא קעביד מעשה אך הקשה הא בפ"א מתמורה שבקה רבינו להאי טעמא ובלח"מ פ"ח מסנהדרין הקשה עוד דרבינו כ' בחסימה דלקי משום דבדיבורא קעביד מעשה ומ"ש במימר דלא כתב רבינו

האי טעמא ותי' בחסימה וכן בעדות זוממין נמשך האיסור ע"י דיבורו אבל במימר לא נמשך האיסור רק הדיבור הוה האיסור כהא"ג ל"א דבדיבורא קעביד מעשה וקשה לי מה יענה אמקדיש בע"מ דאין האיסור נמשך דבשחיטה ועבודה איכא לאווי אחרינא ואפ"ה מחייב משום דבדיבורא קעביד מעשה לפי דברי הלח"מ כאן על כן נראה ליישב דהנה בלח"מ פ"א מתמורה הקשה דכאן כתב רבינו הי' בדעתו לומר שלמים ואמר עולה לא הוה הקדש ובאומר מותר הוה הקדש ובה' תמורה דאמר תמורת עולה לוקה משום תמורה ובאומר מותר אין לוקה ותי' דכאן דאנו דנין על המעשה אם ההקדש חל לכן באומר מותר אין טעות בגוף ההקדש לכן הקדישו הקדש אבל באומר עולה ובלבו הי' לומר שלמים הטעות בגוף ההקדש לכן אינו קדוש אבל שם ענין חיוב מלקות הנה בין אם הי' אומר שלמים בין שאמר עולה עכ"פ הי' מחשבתו לאיסורא לכן לקי אבל באומר מותר לא הי' מחשבתו לאיסו' לכן פטור יע"ש והנה בשבועות דף נ"ה אהא דאיתא התם בפסחים ולא שגמר בלבו להוציא פת חיטים והוציא פת שעורים גמר בלבו להוציא פת חיטין והוציא סתם מנין ת"ל לכל אשר יבטא וע"ש בתוס' דבגמר בלבו להוציא פת חיטין והוציא פת סתם אינו אוסר אלא בפת חיטין שבזה פיו ולבו שווין אבל בשאר מיני פת מותר דאזלינן בתר דברים שבלב בשאין הפה מכחיש והקשה מנדרים דנודרין להורגין ולחרמים שהן של בית המלך אעפ"י שאין של בית המלך ומוקמינן לה בגמ' משום דאגב אונסא א"א דלא עקר לי' לנדרה הא לא"ה הוה מיתסרו ואמאי הא לא גמר בלבו שיהי' אסורים עליו רק היום והר"ן שם כתב ע"ז דעיקרן של דברים כך הן דהתם בנדרים באומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי דינא הוא דאע"ג דאמר בלבו היום שיהי' אסורים עליו לעולם אי לאו טעמא דאונסא משום דהתם גמר בלבו לומר לשון שיהי' משמעותי' שיהי' הפירות אסורים עליו לעולם הלכך אע"ג דבלבי' לא ניחא לי' אלא בהיום הוה דברים שבלב ואינם דברים אבל הכא שגמר בלבו להוציא פת חיטין והוציא פת סתם לא גמר בלבו להוציא בשפתיו דבר שיהי' "משמעותי" להיות אסור בשאר מיני פת הלכך כי אמר פת סתם לישנא הוא דאיתקיל לי' דבלבי' לא ניחא לי' למימר הכי הא בעינן שיהא פיו ולבו שווין לפי"ז י"ל דבתמורה לא סגי בהאי טעמא בדיבורא קעביד מעשה דהא חייב אף היכא דליכא מעשה דהא לענין מעשה התמורה אינו חל כלל דהא נעשה הפעולה בטעות לכן שבק רבינו הא"ט בתמורה משא"כ במקדיש בע"מ דאין קדוש כלל דהי' בלבו לומר שלמים ואמר עולה אין חל כלל ההקדש רק היכא דפיו ולבו שווין ולכן שייך שפיר בדיבורא קעביד מעשה.

ולכאורה אכתי קשה לפמש"ך הה"מ בה' שכירות דלפעמים יש מעשה לקי אף כשאין

בו מעשה ובנובי"ת או"ח סי' ע"ו העלה דרק היכא דעכ"פ איכא דיבורא אמרינן דלקי כיון דלפעמים איכא מעשה גמורה וא"כ נהי דבארנו דלפעמים ליכא בדיבורא עביד מעשה כגון הי' בלבו לומר תמורת שלמים ואמר תמורת עולה דהמעשה בטל ל"ש לומר דלקי משום דבדיבורא עביד מעשה והא להה"מ כיון דלפעמים איכא מעשה בכל מימר דעלמא דעביד מעשה בדיבורא מהא"ט שפיר לקי אף היכא דל"ש בדיבור עביד.

ואכתי קשה על רבינו למה לא כתב הטעם דבדיבורא קעביד מעשה אך א"ש דזה רק שייך היכא דלפעמים עביד מעשה בפועל לקי גם כשלא עביד מעשה בפועל רק בדיבורא בעלמא אבל היכא דלא עביד מעשה בפועל רק דע"י הדיבור נעשה מעשה ממילא לא סגי הא"ט רק ללקות היכא דבאמת מתעביד המעשה ע"י דיבורו אבל לא סגי הא"ט שילקה אף היכא דלא נעשה ע"י דיבורו מעשה כלל.

והנה בשעה"מ פ"א מחומ"צ האריך לתמוה על הרא"ה שכ' להיפוך מדברי הה"מ דהיכא דלפעמים משכחת בלי מעשה אף כשנעשה מעשה לא לקי ולדעתי י"ל דהיכא דשייך בדיבורא עביד מעשה אף דלא אמרינן דחייב אדיבורא אבל כיון שמשכחת מעשה בידים שפיר לקי אף היכא דלא עביד מעשה ובהא יודה הרא"ה ודו"ק.

הלכה ב

א) **מפי השמועה למדו שזו אזהרה למקדיש בע"מ וכו'**. וכ"כ דבלח"מ הקשה הא הוה לאו שאין בו מעשה ותי' שאני הקדש דבדיבורו עביד מעשה דעושה מחולין קדשים אך הקשה לזה הא רבינו בפ"א מתמורה לא כתב האי טעמא גבי תמורה רק דמפי השמועה למדו דלוקה אף שאין בו מעשה ול"נ ליישב דלכאורה יש להקשות עוד דרבינו בפי"ח מה' פהמ"ק כתב המחשב בקדשים אינו לוקה דאין בו מעשה והאי המחשב בקדשים היינו בדיבור וכ"כ המשל"מ בפי"ג מפהמ"ק והא בפיגול ג"כ בדיבורא קעביד מעשה אך הדבר ניחא לפמש"כ בשמ"ק ס"פ המפקיד בפיגול ל"ש בדיבורא קעביד מעשה דהא במחשבה קמפגל קודם שהוציא בפיו רק דע"י מחשבה ל"ש מלקות לכן רק אם הוציא בפיו לוקין למ"ד לאו שאין בו מעשה לוקין דל"ש בדיבורא עביד מעשה דהמעשה כבר נעשה במחשבה וא"כ למ"ד לאו שאין בו מעשה אין לוקין ה"נ אין לוקין דל"ש בדיבורא קעביד מעשה.

והנה בנדרים דף י' תנן כנדבת כשרים נדב וכו' כנדר רשעים נדר וכו' וכ' שם הר"ן משום דנדבה מסתמא בלב שלם נדבה וכדכת' אשר ידבנו לבו משא"כ בנדר אין הקדישו בלב שלם לכן הוה נדר כנדרי רשעים ובכ"מ בפ"ד מתרומה הביא בשם הרי"ק דבתמורה כיון דהוא עומד להפריש הוי הדיבור כמעשה לא אתי דיבור ומבטל מעשה.

מעתה י"ל בתמורה ג"כ דהנה בכל מימר הא הוה דעתו להקדיש וחל בגמר בלבו א"כ כבר נעשה הקדש במחשבה ולאו דתמורה אינו עובר אלא בהוציא בפיו לכן ל"ש בדיבורא קעביד מעשה דהמעשה נעשה במחשבה משא"כ במקדיש בע"מ ל"ש לומר דנעשה קודש במחשבה דרק בראוי למזבח שייך דקדוש במחשבה אבל באין ראוי למזבח דהוא בלא ירצה ל"ש לומר דבמחשבה נעשה הקדש דלא אלים לחול ההקדש במחשבה א"כ רק נעשה הקדש בדיבורא שפיר שייך לומר בדיבורא קעביד מעשה ולוקין שפיר.

(**והא** דאמר רי"ו גם בתמורה בדיבורא קעביד מעשה מבואר להלן). ובהא ניחא לי הא דאיתא בתמורה דף ז' שמא לא שייכי אלא בתמורה אמר לי' רי' נמנו וגמרו דהמקדיש בע"מ עובר משום חמשה שמות ואי בתמורה נמי ששה הוויין דאיכא נמי לאו דתמורה וע"ש ברש"י שדקדק ולא מצאו יותר מוכח דבתמורה אין חייב משום מקדיש ולכאורה טעמא בעי דלמה יגרע ממקדיש ולפמש"כ ניחא כיון דבמחשבה דידי' שיהא הקדש לא מחייב כיון דאין ראוי למזבח לא חל ההקדש ורק כשהוציא בפיו לשון תמורה ואין לחייב אלשון תמורה משום שני שמות משום מקדיש בע"מ ומשום מימר דהא מבואר בתמורה דף כ"ז במשנה דאם אמר על בע"מ ה"ז עולה לא אמר כלום ה"ז לעולה ימכרו ויביא בדמיה עולה א"כ זה שמימר בבהמת עולה הנה אין משמעות דיבורו שיהא לעולה אלא שהוא עולה א"כ בתורת מקדיש לא חל רק בתורת תמורה שאומר שיהא זה תמורת עולה חל שפיר אף שאין אומר לעולה דבתורת תמורה חלה אבל משום מקדיש אין חל דהוה כאומר הרי זה עולה דלא תפיס א"כ ממילא נמי לא לקי.

וא"כ ניחא הא דרי"ו קאמר בדיבורא קא עביד מעשה דשפיר משכחת שיהא בדיבורא נעשה תמורה ולא קדמה לו הקדש דהא באומר הרי זה תמורת עולה ובלבו הי' לומר תמורת שלמים דס"ל לרי"ו בתמורה דף י"ז דרבי רחמנא שוגג כמזיד והתינח לענין תמורה אבל לענין דנאמר דבמחשבתו כבר נעשה הקדש קודם שהוציא מפיו שיהא זו תמורה ז' ל"ש כלל דלענין הקדש כיון שלא הי' פיו ולבו שווין ל"ה הקדש א"כ שפיר משכחת שיהא בדיבורא נעשה מעשה ומהא אייריא רי"ו (ועמש"כ לקמן בדרך אחר) ודו"ק.

אולם קשה לי ממש"כ רבינו בפרקין בה' י' דמקדיש בע"מ למזבח אעפ"י שלוקה הר"ז נתקדשה ותפדה ולדברי הלח"מ יקשה מאי אעפ"י הא אי לאו דנתקדשה וחלה הקדושה ל"ה לקי דהא לא איתעביד בדיבורא מעשה ורק יען דחלה הקדושה דנעשה בדיבורא מעשה לכן הוא דלקי ויהא מוכח מכאן דטעמא דרבינו דלקי אין משום דבדיבורא קא עביד מעשה אלא משום דס"ל דעקימת שפתיו הוה מעשה וקשה מפי"ג משכירות

כמש"כ הה"מ שם.

ולכאורה יש לומר דהמשך דברי רבינו כך דתפדה בערך הכהן ולא אתי לאשמעינן דהקדש חל דבוודאי פשיטא דחל ההקדש דאל"כ ל"ה לקי דאין כאן מעשה אלא דהו"א כיון דלקי לא חל רק כמו קדושת דמים דלא חזי רק לדמו וע"כ בוודאי לא היתה בכלל העוה"ע כדאמרינן בגמ' דמקדיש בע"מ כמקדיש דיקלא בעלמא ול"ה בכלל הערכה קמ"ל רבינו דתפדה בערך הכהן דאף דלקי חלה הקדושה אף לענין זה דתבעי ערך הכהן דס"ל דגם מקדיש בע"מ מעיקרא הי' בכלל העוה"ע וכדמפרש באמת הלח"מ לקמן דברי רבינו דלא כתי' הב' שכ' הה"מ דס"ל דלא הי' בכלל העוה"ע ועמשל"מ שתמה על הלח"מ ולפמש"כ א"ש.

שוב ראיתי כי בירושלמי פ"ד דשקלים פריך עלה למה חל הא אין הקדש מזבח חל אקדושת דמים ומשני לגיזה ועבודה והיינו כמש"כ דהו"א כיון דלקי לא חל רק כמו קדושת דמים ולא תהא קדוש רק לקדושת דמים קמ"ל דתפדה בערך הכהן והיינו כמסקנת ירושלמי דעכ"פ חל לאסור בגיזה ועבודה.

ב') **והנה** בגיטין דף נ"ג הכהנים שפיגלו במזיד חייבין והקשה בפנ"י הא איתא בזבחים דף כ"ט דהמחשב בקדשים לוקה למ"ד לאו שאין בה מעשה לוקין וא"כ הא אין לוקין ומשלמין ועוד דלכו"ע קשיא הא בתמורה אמרינן דבדיבורא עביד מעשה א"כ ה"נ בדיבורא עביד מעשה וא"כ אין לוקין ומשלמין וכן יקשה באמת אגמ' דזבחים דפריך הא אין בהא מעשה ולא משני דבדיבורא קעביד מעשה (וכ"כ שבשמ"ק כבר עמד בזה) ונראה ליישב דהא במנחות דף מ"ט מוקי גמ' משנתינו דאיריא בשוחט חטאת לשם שלמים דהוה חוץ לזמנו (וכן הוא בירושלמי דגיטין ודבר זה הי' בהעלם מפנ"י בב"ק דף ד' והארכתי במק"א) ולכאורה צריך תלמוד למה צריך לאוקמא בשוחט לשם שלמים ולא במפגל להדיא אך א"ש דהנה תוס' גיטין דף נ"ג הוקש' בשוגג אמאי פטור והלא קנסו שוגג אטו מזיד ותי' דממנעו ולא עבדו ופלא דמהיכא תיתי שיבואו לידי פיגול דימנעו מטעם זה מעבודה אע"כ דאיריא במחשב לשם שלמים דהוה ג"כ פיגול ובזה שפיר מימנעו ולא עבדו פן יבאו בשוגג לשחוט חטאת לשם שלמים שזהו שכיח וא"כ לפי"ז ל"ש לומר בדיבורא עבוד מעשה דהא לא נעשה החטאת שלמים כדאיתא בריש זבחים דבכל שינוי קודש בקדושה ראשונה עומד וצריך לעשות שאר כל העבודות לשם קרבן שהקדישו א"כ לא איתעביד בדיבורא דידי' מעשה משא"כ הך דזבחים דאיריא במפגל סתם שפיר לקי דבדיבורא נעשה מעשה רק דגמ' דפריך והא אין בו מעשה ס"ל דל"ש במפגל בדיבורא איתעביד מעשה דהא הוא לא הוציא דיבור שהקרבן יהא פסול

דנאמר דבדיבורא איתעביד מעשה אלא דיבור שהעבודות יהא נעשה חוץ לזמנו והא זה לא נעשה כדבריו דהא באמת כל העבודות נעשה בזמנו רק דהתורה פסלוהו אם דיבר כן שהעבודות יהי' נעשים שלא בזמנו לכן ל"ש בהא בדיבורא איתעביד מעשה (עכהא"ג בשו"ת בית אפרים אמילתא אחריתא אמה שהקשה המקנה בקנה חמץ בפסח אמאי לקי הא אעל"מ ובטל הקנייי ותי' דהא לא הזהירה תורה לא תקנה חמץ רק שלא יראה חמץ לכן ל"ש אעל"מ) ודו"ק.

אמנם קשה מ"פ מ"ש ממימר דבדיבורי' עביד מעשה דהא ל"ד למימר דאין נעשה במחשבה ע"כ הוה דיבור מעשה אבל תרומה דניטלת במחשבה א"כ כבר קדמה המחשבה קודם שהוצי' בפיו א"כ ל"ש בדיבורא עביד מעשה ועל מחשבה בוודאי אין לוקין אח"ז ראיתי כי במהרמ"ש פ' משפטים הקשה כן והניח בצ"ע, ול"נ ליישב עפ"י מה שהקשה עוד שם לדברי הרא"ש בנדרים דתרומה ל"ה דבר הנודר משום דמעיקרא חלק התרומה הוא דאסרתו וע"י הפרשה הוא דמתיר השירים א"כ ל"ש בתרומה בדיבורי' עביד מעשה דלא ע"י הדיבור נעשה זאת תרומה א"כ ל"ד למימר ול"נ דהא בהקדימו בשבלים ג"כ הוה תרומה אף דלא חל עליו איסור טבל קודם דאידגן א"כ רק ע"י דיבורא דחל איסור תרומה איתעביד מעשה ובהא ל"ש דבמחשבה נעשה תרומה דהמחשבה קדמה לדיבור שיהא תרומה דכהא"ג באמת אין ניטלת במחשבה דהא אין כאן איסור טבל שיחול עליו איסור תרומה במחשבה א"כ רק בדיבור נעשה תרומה א"כ ליילקי ג"כ וא"ש.

ואין להקשות א"כ תיקשי להרא"ש דאמאי כתב דאיסור תרומה הוה דבר האסור הא בהקדימו בשבלים הוה תרומה דבר הנדור כיון דעדיין ליכא איסור טבל י"ל דהא דחל תרומה בעודו בשבלין הוא ג"כ מחמת דכבר קדמה איסור תרומה בעודו בטבלו דע"י דיבורו שיהא תרומה כבר קדמה המחשבה שפועלת שהשבלים נעשין טבל ותרומתו בתוכו וכשהוציא בפיו שיהא תרומה הנה בא רק להתיר מה שע"י מחשבתו חלה איסור טבל והתרומה שבתוכו ודוק כי נכון.

ובהא ניחא לי מה שהקשה בתו' רי"ד קידושין דף מ"ו הפריש חלתו קמח אינה חלה מ"ש קמח דעדיין לא הוטבל והא גבי מעשר נמי כתיב דגנך וקודם דאידגן לא הוטבל וחל עליו שם מעשר ולפמש"כ ניחא דבתרומה ומעשר בזה שנותן דעתו להפריש הוטבל הדגן וממיל' חל שם תרומה בדיבור אבל אקמח אף שדעתו להפריש חלה מהקמח לא הוטבל לחלה דאין מחשבתו יכול לפעול שיהא חל שם טבל בעודו קמח דזה דמיא לתבואה שלא הביא שליש דגם שם תרומה לא חל (כמש"כ הריטב"א שם) אף אי קרא

עליו שם תרומה.

שוב ראיתי להדיא כדברי בתוס' ע"ז דף נ"ו שכתבו וז"ל ויש דוחין לומר דשאני התם דכל זמן שהוא קמח אין כאן חיוב חלה כלל אבל תרומה ראוי' משעה שהוא בענבים מידי דהוה אמעשר שהקדימו בשבלים אכן דבר תימא הוא להחשיבה טבול לתרומה קודם מירוח ולפמש"כ שפיר תבואה קודם מירוח מקרי טבול לתרומה כיון שדעתו להפריש בזה גופי' הוא טבול תרומה אבל בחלה ל"ש זה דקמח לא נעשה טבול לחלה דדומה לתבואה שלא הביא שליש כנ"ל.

אמנם קשה לי הא דפריך בתמורה והרי מקדים תרומה לביכורים דבדבורא עביד מעשה ואין לוקין ומשני דהוה לאו ועשה וקשה לי מקידושין דף נ"ט דקאמר דתרומה שאני דמחשבה כמעשה דכ' ונחשב לכם א"כ ל"ש דבדבורא קעביד מעשה דכבר קדמה המחשבה ובמחשבה בארנו דל"א לחייבו משום דבמחשבה קעביד מעשה משא"כ במימר ל"ש דיבור קדמה למחשבה כמו שבארנו רק דבדבורא נעשה תמורה לכן לקי דבדיבורא קעביד מעשה עוד קשה דהנה בנדרים דף י"ב גבי כחלתו ותרומתו כ' הרא"ש לפרש דלכן ל"ה תרומה דבר הנדור כי התרומה א"צ קריאת שם תרומה דהא תרומתו בתוכו בטבלו א"כ לפ"ז ל"ש במקדים תרומה לביכורים בדיבורא קעביד מעשה דפירש"י דנעשה בהא קודש דהא כבר קדוש הוא בעודו בטבלו ולכן ל"ה דבר הנדור.

והנה כה"ג יש להקשות מקידושין דף מ"א דגירושין מתרומה לא אתיא דישנו במחשבה לכן משוי שליח הא עדיפא מני' הוה לי' למימר דתרומה דעקרו אתיא להתיר השיריים לא לקרא עליו שם קודש דמעיקרא קדוש ועומד הוא בעודו בטבלו לכן מצי למשווי שליח וכן יש להקשות אהא דכ' הפוסקים (עש"ע ח"מ סי' רנ"ח) דבהקדש דאתי ליד גזבר אין לו שאלה כמו בתרומה דאתי ליד כהן להנ"ל לא דמי דשאני תרומה דמעיקרא קדוש ועומד הוא ועי' ריטב"א ספ"ד דבכורות) ואמנם הנה תוס' יבמות דף צ"ג כתבו דגם בתרומה שייך אמירה לגבוה כמסירה להדיוט משמע לכאורה דלית להו סברת הרא"ש דקריאת שם אינה אלא להתיר השיריים אלא דלפי שיטתם קשיא לי לאידך גיסא מהך דקידושין דקאמר דכתיב ונחשב לכם דנטלת במחשבה תיפוק לי' דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט ובאמירה לגבוה הא גלי קרא כל נדיב לב דסגי במחשבה כדאיתא בשבועות דף כ"ו ומזה ילפינן דכל מידי דהוה לגבוה דסגי במחשבה כמש"כ הפוסקים דאפי' בצדקה סגי במחשבה משום דאמירה לגבוה כמבואר בסי' רנ"ח בב"י בשם רש"י בתשובה ועט"ז או"ח סי' תקס"ב וכמש"כ בזה בפ"ב משהב"ח א"כ ל"ל קרא ונחשב דניטלת במחשבה אך לזה אפשר לומר דהא תוס' כ' דהא דאיתא שם דבתרומה וקדשים

הוה ב"כ דמהני במחשבה דלא קאי באמת אתרומה רק דחולין מקדשים לא ילפינן אבל קדשים מילף שפיר מתרומה א"כ ניחא דאי לאו ונחשב ל"ה תרומה וקדשים ב"כ והוה ילפינן לכל התורה כולה והא דבאמת לא ילפינן תרומה מקדשים דתרומה חול הוה לגבי קדשים כדאיתא בקדושין דף מ"א אבל הנה רש"י לא פירש כן רק דבתרומה היינו תרומת המשכן דכ' בי' ג"כ כל נדיב לב, אך י"ל דבאמת רש"י חולק אתוס' ולית לי' דבתרומה שייך ג"כ משום אמירה לגבוה (עפירש"י יבמות דף פ"ז שכ' דתרומה אינו שיורי שולחן מלך משמע דס"ל דבתרומה ל"ש משולחן גבוה קזכי אבל בדברי רבינו פי"ב מה' תרומות מבואר דס"ל דשייך לומר משולחן גבוה קזכו שכ' וכן אסור להם שיחטפו תרומה שעל שולחן המקום הם אוכלין ועל שולחנו הם שותים ומתנות אלו לד' הם והוא זוכה להם שנאמר ואני נתתי את משמרת תרומתי ולזה כיון גם הרשב"א בתשו' סי' י"ח שכ' דישראל אין הנותן לכהן אלא שהכהן נוטלן מעל שולחן גבוה והישראל מברך בתרו"מ רק על ההפרשה) ולשיטת התוס' הא באמת לא מפרשין דקאי אתרומת משכן רק אתרומת דגן ובאמת י"ל דמהא"ט נאדו תוס' שם בשבועות מפרש"י דמפרש דקאי אתרומת משכן (אח"כ ראיתי בשו"ת אבני צדק יו"ד סי' צ"ב שכ' לפרש פלוגתת רש"י ותוספות יע"ש דברים נחמדים) אלא דאכתי קשה כיון דבארנו דשיטת רש"י בתשובה דבצדקה ג"כ מהני גמר בלבו וע"כ דס"ל דגם בצדקה שייך אמירה לגבוה וכ"כ באבודרהם בה' ברכות דהכל בי' גזא דרחמנא ומשל גבוה קיהיב א"כ למה בתרומה לא נאמר אמירה לגבוה דהוה בבי' גזא דרחמנא לכן נראה דצריך שפיר קרא דונחשב שיהא כמעשה ונפ"מ דל"א דיבור ומבטל מעשה אבל אי הוה אמרינן דתרומה ניטל במחשבה מטעם אמירה לגבוה לא הוה ידעינן דהוה כמעשה אח"כ ראיתי בפנ"י בקידושין הקשה מטעם אחר לתוס' יבמות הנ"ל דבתרומה שייך אמירה לגבוה כמסירה להדיוט וכאלו אמר מעכשיו והיינו מדכ' מוצא שפתיך תשמור דבתרומה ג"כ אאמירה קאי קרא ואפ"ה אם ביטל השליחות בטל ול"א בזה מסירה לגבוה כמסירה להדיוט א"כ מ"פ לר"ל דס"ל דל"א אתי דבור ומבטל דבור בגוף הקידושין מהא דאם ביטל השליחות דאתי דבור ומבטל דבור דהא ע"כ שאני היכא דהדבור בגוף המעשה לדבור שבענין שליחות ותי' דהא"ט דהוי תרומה לאחר ל' בבירור חלה התרומה שייך אמירה לגבוה משא"כ בשליחות אבל לענין אתי דבור ומבטל דבור אין לחלק. אך קשה לי לפמש"כ הר"ן נדרים דף נ"ט דאשה המתקדשת משוית נפשה הפקר אל המקדש והנה הפקר הוא מטעם נדר וממילא שייך בהפקר ג"כ אמירה לגבוה כמסירה להדיוט דהיינו אמירה שיהא בגזא דרחמנה כמו בתרומה דהוה בגזא דרחמנא א"כ הוה ג"כ מעכשיו לכן ס"ל לר"ל דא"י לחזור משא"כ

בביטל שליחות התרומה ל"ש מעכשיו לכן גם לר"ל אתי דבור ומבטל דיבור רק דהיא הפקירה עצמה שייך בדידה אמירה לגבוה וכאלו אמרה מעכשיו אך הדבר ניחא דבאשה ל"ש לומר דהוה אמירה לגבוה א"י לחזור דהוא יכול לחזור ממילא גם בדידה ל"ש לומר אמירה לגבוה שלא תוכל לחזור אך זה ניחא למסקנה דהוא יכול לחזור דאתי דיבור ומבטל אבל לס"ד דפריך מתרומה הוה סבירא לי' לר"ל גם הוא אינו יכול לחזור ממילא גם היא אינה יכולה לחזור (עי' בראש שם) א"כ פשיטא דהוא אין יכול לחזור מה"ט דאמירה לגבוה ע"ז פריך מתרומה דיכול לבטל א"כ יכול הוא לחזור ממילא גם היא יכולה לחזור דל"ש לגבה אמירה לגבוה שיהי' כאמרה מעכשיו ואמאי ס"ל לר"ל דא"י לחזור ומשני דנתינת מעות לידה הוה כמעשה לכן הוא א"י לחזור דהיינו דקבלת מעות לידה הוה כמעשה.

ובזה אמרתי לפרש דברי הירושלמי בפ"ק דתרומות אמשנה דחמשה לא יתרמו רשב"נ שמע לכולהין מן הכא וכו' מאת כל איש פרט לקטן ופריך ויוכיח מעשה שלהן על מחשבתן כדתנן גבי הכשר ר"ש וכו' בשם ר"ו ונחשב לכם תרומתכם את שכתב בו מחשבה אין מעשה שלו מוכיח על מחשבתו והא שאין כתובה בו מחשבה מעשה שלו מוכיח על מחשבתו ופריך הרי גיטין אין כתוב בהן מחשבה ואין מעשה שלו מוכיח על מחשבתו דאמר ר"ה והוא שיהא פיקח עומד על גביו ומשני תמן זה כותב וזה מגרש ברם הכא הוא חושב והוא תורם ובחולין דף י"ג הקשו תוס' דמאי מקשה מתרומה הא ממעט מקרא מאת כל איש פרט לקטן ועוד דמתרץ מגט אתרומה ומזה לא הקשה אלא הקשה מגט אההוא דקטן יש לו מחשבה גבי הכשר לקבל טומאה ולפמש"כ ניחא דרש"י ותוס' שבועות פליגי דרש"י פי' הקדש ותרומה הוה ב"כ היינו תרומת המשכן ד"כ כל נדיב לב ותוס' כ' דתרומה ממש דכ' ונחשב לכם לפי"ז י"ל דבהא פליגי הס"ד והמסקנא בירושלמי דלס"ד הוה ס"ל דקדשים ותרומה הוה ב"כ היינו תרומת המשכן דמינה נשמע דבעלמא ל"מ גמר בלבו והנה בהאי קרא כתיב מאת כל איש אשר ידבנו למעט קטן והיינו כיון דאינו אלא במחשבה ל"מ מחשבת קטן אבל בעלמא מהני מחשבתו ניכרת מת"מ ואמנם הירושלמי פריך שפיר כיון דבאמת קיי"ל בקדשים מסל"א דאורייתא א"כ י"ל לא ממעטינן מאיש קטן או די"ל דתרומת דגן אפי' נתמעט מהך ב"כ דבזה מהני גמר בלבו אבל תרומה גופי' לא מהני במחשבה בעלמא רק בדבור כמש"כ רש"י בבכורות דף נ"ט ד"ה ישנה במחשבה דהיינו דבור א"כ שפיר י"ל דמהני מחשבתו נכרת ע"י מעשיו בקטן ג"כ א"כ קשיא מהא דהעלום לגג ומיושב קו' תוס' וע"ז משני בירושלמי שאני התם דכ' ונחשב לכם דבתרומה גופי' כתיב קרא והיינו כדעת התו' דבקדשים ותרומה

הוה ב"כ היינו תרומה ממש וכדעת התו' בבכורות שם דבתרומה לבד ל"ב דבור רק מחשבה לבד והוי ב"כ דרק בהני גמר בלבו מהני וממילא בקטן ל"מ מחשבתו נכרת רק בהעלם לגג דבעינן מעשה מהני מחשבתו נכרת וע"ז פריך בירושלמי א"כ כיון דתרומה נתמעט מב"כ ונחשב דהיינו דהוה ב"כ דסגי במחשבה ולכן ל"מ מחשבתו נכרת מכלל דבעלמא מהני מה"ת א"כ כיון דנתמעט מב"כ ממילא גם בגט כיון דבעי מעשה יהא מהני מחשבתו נכרת וע"ז משני כאן הרי זה מחשב וזה תורם הכונה דא"א למילף מב"כ דבעלמא מהני רק דומיא דתרומה וקדשים דזה מחשב וזה תורם אבל בגט דזה מחשב וזה מגרש לא נתמעט מב"כ לומר כיון דבעינן מעשה יהא מהני מחשבתו נכרת דאין הקטן המחשב והמגרש וא"ש הנ"ל.

והנה בפ"ק דתרומה פליגי ר"מ ור"י דלר"מ אפי' הגיע לעונת המעשרות אין תרומתו תרומה ולר"י הוה תרומה ומפרש בירושלמי דטעמא דר"מ דממעט מאת כל איש אשר ידבנו לבו ולקמן דף ג' הביא דרשא אחרת דבתרומה גופי' כתיב ונחשב לכם וקטן אין לו מחשבה וחד מ"ד ממעט מקרא דאין בו נשיאת עין לכן ל"מ תרומת קטן ומביא שם פלוגתא דראב"ח סובר אף דתורם אין מקדיש דממעט מאת כל איש דלא קאי אתרומה א"כ סובר דמפסל"א לאו דאורייתא ור' יוסי ס"ל אפי' למ"ד אינו תורם מקדיש ולפ"ז נראה דהסברא שכ' דבתרומה אמירה לגבוה כמסירה להדיוט א"כ ס"ל דדמי להקדש לכן למ"ד דאינו תורם אינו מקדיש אבל אפשר לומר דתורם אינו מקדיש דממעט קרא מאת כל איש אבל תרומה לא נתמעט שפיר תורם דמסקנא מפסל"א כמו דנדרו נדר כן תרומתו תרומה ולר"י דס"ל דאף שאין תורם מקדיש דל"א בתרומה אמירתו לגבוה א"כ רק מטעם זכי' לכהן כשאר קנינים ולקטן אין לו זכי' לזכות לאחרים עד שיגדל אבל להקדיש יכול דאמירתו לגבוה עושה הקנין והוה כשאר נדרים דמפסל"א נדרו נדר כנ"ל.

אך זהו שקשה לי מהא דאיתא בגיטין דף פ"ג נענה ר"א ואמר האיך אוסר לזה ומתיר לזה והרי תרומה וקדשים וכו' באיסור עשה קאמרינן וקשה לי הא באמת הטבל אסור לכו"ע גם לכהן משום חלק תרומה שבו כמו שביארנו לעיל וכן מבואר בדברי הרמב"ן פ' אמור אקרא דולא יחלל את קדשי בנ"י ורק לאחר שהרים הותר לכהן ומשלחן גבוה קא זכו הכהנים לכן לזה הותר ולזה אסור דהא מה דאמר לגבוה זהו שגורם האיסור לזרים ומה דשרי לכהנים רק שרי משום שזה שולחן גבוה דשרי לגבוה ושרי לכהנים בשלמא בקדשים דמעיקרא הותר לכל ואח"כ הותר למקצת שפיר פריך אבל מתרומה דבעודו בטבלו אסור אף לכהנים משום חלקו של גבוה דכולו קדוש לגבוה ואחר מעשה הפרשה זכו בהן הכהנים משלחן גבוה. (ואף דטבל אסור לגבוה דאין מביאין נסכים

מן הטבל היינו משום דעכ"פ אסרה תורה לבני אדם משום חלק גבוה שבו אסור לאדם להביא לקרבן לגבוה משום דבעינן ממשקה ישראל מן המותר לישראל כמש"כ רבינו בפ"ה מה' אלו).

והנה לכאורה יקשה גם אהא דפריך שם והרי אשת איש היינו משום דאסרי אכו"ע כהקדש משום דיחדה לדידי' א"כ דמי לקדשים דשרי לגבוה ואסור להדיוט דזה עצמו הוא האיסור מה דשרי לגבוה ה"נ מה שיחדה לדידי' זהו האיסור אכו"ע וכמו שהבאתי לעיל דברי הריטב"א בנדרים דכל ענין אישות מה דשרי לדידי' דאי אסורה לדידי' אין כאן איסור אכו"ע.

עוד קשה לי אדברי הרא"ש דנדרים שכ' דתרומה לא אתי אלא להתיר השירים אבל קדושת תרומה הוא בתוכו מעיקרא קשה לי התינח בתרומה אבל בחלה ל"ש לומר בטבלו כבר חלתו קודש בתוכו דהא עיסה הטבול לחלה קיל מתבואה הטבולה לתרומה כדמוח' בע"ז דף נ"ד דאף דאסור לגרום טומאה לחולין הטבולין לתרומה בעיסה שרי כמ"ש תוס' שם מהך דנדה דף ח' דחולין הטבולין לחלה קודם גילגול עיסה מותר לגרום טומאה וכ' התו' הטעם משום דכל זמן שהוא קמח אין כאן חיוב חלה כלל אבל תרומה ראוי משעה שהיא בענבים מידי דהוה אמעשר שהקדימו בשבלים א"כ ה"נ בשלמא בתרומה דראוי הוא לתרומה בעודו בשבלים שייך לומר דתרומה בתוכו אבל בחלה דכל זמן שלא גלגלה אין כאן חיוב חלה לא שייך לומר דחלתו בתוכו וכן נראה מהא דהעלה הטו"ז סי' א' דבתרומה נמי מצות הפרשה לא תליא באכילה ובמג"א סי' ח' כ' בחלה מצוה להפרישו בשעה שבא לאכול ונראה דהיינו מהאי טעמא דתרומתו הוא בתוכו וא"צ לקריאת שם להקדיש שקדוש ועומד הוא ע"כ שייך מצות הפרשה מיד משא"כ בחלה דע"י הפרשתו הוא דמתקדשת א"כ ל"ש מצות הפרשה וקריאת שם חלה רק כשרוצה לאכול צריך לתקן העיסה לאכילה וכן יש להוכיח מירושלמי דחלה פ"ב ה"ה הממרח כרי של חבירו שלא מדעתו ר"ש אמר נטבל רשב"ל אמר לא נטבל היתב ר"ל לר"ש נשים שנתנו לנחתום לעשות להם שאור פטורה מן החלה דהכא בין כולם יש כשיעור אפ"ה פטורה מן החלה דהוה כממרח כרי של חבירו שלא מדעתו ותיובתא דרי"ו ושני לי' דשאני הכא שעשאה לחלק וכ' באו"ז ה' חלה דשמעינן משמעתא דא דהמגלגל עיסתו של חבירו שלא מדעתו דנטבל לתרומה ה"ה מדרמינן מחלה אתרומה ולא משני דשאני חלה מתרומה וקשיא לי הא ע"כ שאני חלה מתרומה דתרומתו בתוכו ע"כ שפיר י"ל דהמגלגל עיסתו של חבירו לא נטבל לחלה כמו דמחלקינן לענין איסור לגרום טומאה לעיסה שבא"י וכן מסתבר דהא הפריש חלתו קמח תנן דלא עשה כלום

ובהפריש תרומה קודם שנתמרח חל התרומה.

עוד קשה לי מכתובות דף ל' דפריך לאביי מהא דאמר ר"ח הגוזל חלקו של חבירו ואכלו דחייב לשלם מדאגבי' קניא וחיוב כרת אינו אלא כשאכלו וכ' בשמ"ק וז"ל ואיכא למידק מאי פריך מחולין לתרומה דלמא שאני חולין כיון דאישתני אישתני ומ"ה האידנא דאגבהה קניא דכיון דיצא מרשות בעלים ונכנס ברשות אחר הרי הוא באחריותן של אחר אבל תרומה איכא למימר כל היכא דאיתא בבי' גזא דרחמנא איתא ואפי' אגבי' לא יצא שם תרומה מעלי' והרי הוא בקדושתה ולכן לא יתחייב עד שהוא אכלו ואז ודאי תשלומין ומיתה באים כאחד וי"ל דלכן כתב רשי' דהיכא דאכיל תרומה דגזלה מי מפטר פירוש דלא אמרינן כל היכא דאיתא בגזא דרחמנא איתא אלא בקדש אבל בתרומה דיש לה בעלים דהכהנים הם בעליהם שפיר מקרי גזילה בידו להתחייב בתשלומין אם תשרף עכ"ל א"כ מוכח מהכא דל"א בתרומה בי' גזא דרחמנא איתא וקשיא לדבריהם דיבמות כנ"ל.

והנה במהרמ"ש הקשה לפי' הרא"ש הנ"ל איך שייך שאלה כיון דל"ה דבר הנדור ונראה ליישב דהנה בוודאי אי אמרינן ברירה דהוברר הדבר שזהו חלק המעורב שהי' גורם האיסור הוה שייך שאלה אבל כיון דבאמת אין ברירה דאין מבורר דזה חלק האיסור שבתוכו א"כ חלק זה רק חל מכח משום שהמפריש בורר אותו וקראו עליו שם תרומה לכן שייך שפיר שאלה דעכ"פ חלק זה נאסר הוא מכח הבטת שפתיו אבל הנדור לא מיקרי דהא לא בא לחדש איסור בהבטת שפתיו רק לברר איסור שבתוכו.

אח"ז ראיתי כיוצא בזה במהרמ"ש גופי' על ענין אחר במה שהעלה בכ"מ כמש"כ בפ"ב דקודם שתרמו ל"א מעשר שני ממון גבוה הוא ול"א בזה כמי שהורמו דמי דתליא אי אמרינן ברירה א"כ הוברר הדבר שזהו חלק הגבוה ע"כ הוה ממון גבוה למפרע אבל אי א"ב א"כ ל"א דהוברר למפרע דזה חלק גבוה לכן קודם שתרמו ל"ה ממון ואין לומר דלא מצינו לומר א"ב להקל רק להחמיר וכאן אי אמרינן א"ב הוה ברירה להקל דלכן מהני שאלה אך א"ש דהנה קיימ"ל באתי ליד כהן לא מהני שאלה ולכאורה טעמא בעי להנ"ל ניחא אי אתי ליד כהן אמרינן הוברר הדבר שזהו חלקו אם כן לא שייך כלל שאלה דהא לאו דבר הנדור הוא אבל קודם דאתי ליד כהן ל"ש הוברר הדבר שזהו חלק הכהן כיון דמחוסר נתינה שפיר יש לו שאלה דמצי למפתח בחרטה דלא ניחא לי' בחלק זה שבירר לחלקו של כהן וכיון דמצי למפתח בחרטה שפיר יש לו שאלה.

והנה בתו"ס רע"א הקשה הא בהקדימו בשבלים אין כאן טבל ולא בא לתקן איסור טבל רק קדושת פה גורם לעשותו תרומה א"כ הוה דבר הנדור אבל לפמש"כ לעיל הטעם

הקדימו בשבלים דלוקה א"ש גם הא.

אח"ז ראיתי בשו"ת שו"מ מהד"ר סי' כ"ד שתמה ג"כ טובא דהא בקידושין דף נ"ב איתא המקדש בחלקו אין מקודשת משום דמשלחן גבוה קזכו ובמקדש בחומ"ע מקודשת מוכח דבמתכ"ה ל"א משולחן גבוה קזכו וכן הקשה מיבמות דף פ"ז מלחם אבי' תאכל לחם הקנוי לאבי' פרט לחזה ושוק דמשולחן גבוה קזכו.

והנה בגיטין דף נ"ג גבי הא דתניא תורמין ומעשרין להאכיל אבל לא להניח וכ' בתשו' מהר"ם מינץ הובא בד"מ סי' רמ"ח דהא"ט הואיל ואין מפריש תרומתן אלא להניח יכול להמתין עד שיגדלו והם עצמם יפרישו מזה יש להוכיח כי מצות תרומה רק להתיר הטבל באכילה (ועח"ס סי' קי"ח שכ' בפשיטות דתרומה הוה ג"כ בי' גזא דרחמנא ובי גזא דשבט) והא דעובר בב"י היינו משום דעכ"פ מיקרי מצוי בידו דאפשר לשאול עובר עליו.

אפי' הקדישו לדמים לוקה. עכ"מ שכ' דהגי' הנכונה אפי' לדמי נסכים והנה בלח"מ כתב לקיים הגי' לדמים דהוה רבותא יותר דהוה בזיון יותר דלא הקדיש תמים שהי' ראוי ליקרב הוא בעצמו והקדיש בע"מ שא"ר לקרבן אלא לנסכים ולכן סתם רבינו וכ' לדמי כלומר בין שהקדישו לדמי נסכים את"ד ובספר פרי האדמה תמה עליו טובא דאין זה סברא כלל ולכן העלה דכונת רבינו לאפוקי הקדישו סתם דבהקדישו סתם דאף דמסתמא לדמי הקדישו עכ"פ כיון שקרא עליו שם הקדש פשיטא דלקי אלא אפי' הקדש לדמי דהיינו שאמר בפירוש שמקדיש לדמיו אם כן לא נתן הבע"מ כלל להקדש אלא הוא מוכרו ונותן דמים נמצא שנתן דמים אפ"ה לקי א"כ אין רבותא בין אמר לדמים סתם או אמר לדמי נסכים ע"כ כ' רבינו סתם לדמים שהקדישו בפירוש לדמים ואולי יותר רבותא באמר לדמיו בין אמר לדמי נסכים דלדמי נסכים עכ"פ הגבאים לוקחין אותו לדמי נסכים מיקרי מקדיש בע"מ אבל בהקדיש לדמי עולה הוא עצמו מוכרו ונותן דמיו להקדש אפ"ה לקי הוה רבותא טפי ולכך כ' רבינו אפי' הקדש לדמים לוקה יעו"ש (ועיין בספר כפ"ת ר"פ לולב הגזול דזהו דכתיב והבאתם את הפסח) ודבריו נכונים.

הלכה ג

מי שדימה שמותר להקדיש וכו'. וראב"ד השיג שהוא הקדש טעות ועוד שלא מצינו לוקה על השוגג ותי' בכ"מ דזה לא מיקרי הקדש טעות רק בנתכוין לגוף אחד ונמצא גוף אחר ומבואר בפירש"י דבתמורה רבי קרא דשוגג כמזיד ואמנם בלח"מ פ"א דתמורה הקשה דזהו דעת ר' חזקי' אבל רבינו בפ"א בתמורה פסק דלא כחזקי' דבאומר מותר תמורה ואינו לוקה אולם לי קשה לכל הפירושים דהנה בתמורה דף ז' איתא מתקיף לה ר"ל שמא לא שנינו אלא בתם שנעשה בע"מ דאי בע"מ מעיקרא דיקלא בעלמא

ופירש"י שמא לא שנינו דילקה משום בל תקדישו אלא בתם שנעשה בע"מ משום דאיכא למימר הואיל ומעיקרא תם הוה סבר אעפ"י שנפל בו מום אקדישנו ואקריבנו וכיון דלהקרבה מצינו לאסוקי אדעתי' דאקדשו לכן לקו אבל בע"מ מעיקרא ממעי אמו דיקלא בעלמא הוא דאיכא למימר לא אסיק אדעתי' דחזי להקרבה אלא לדמו אקדשי' ולא לקי עכ"ל נראה מפירושו דיכול ליתן אמתלא לדבריו שהוא הוה סבור דא"ח בזה משום בל תקדישו דלא אסיק אדעתי' דחזי להקרבה למזבח אלא לדמי דהיינו דאף דהם התרו בו שלא יקדיש למזבח וקיבל התראה הוא הי' סובר יען דהוא מידי דלא חזו למזבח כמו מיא בעלמא מותר להקדיש דלא אקדשי' רק לדמי ורק כשהי' תם מעיקרא דאין לה אמתלא והיינו בתם מעיקרא ואח"כ נעשה בו מום והקדישו דבזה ל"ש לומר דהוה כדיקלא בעלמא ואין לו אמתלא לכן לקי (וכן לקמן באקדיש בע"מ לדמי נסכים כתב בפירש"י שני טעמים שאין ראוי לנסכים גם כי לדמי אקדשי') והנה בתוס' הקשו היכן מצינו למימר דלא אסיק אדעתי' לאקרובי והלא התרו בו לא תקדיש בע"מ למזבח והוא קיבל התראה ואמר ע"מ כך אני עושה דבלא"ה לא לקי לכן פי' דלא לקי אבל תקדישו אלא אבל תקטירו וה"פ ל"ש דעובר אבל תקטיר אלא כשהקדישו תם ונעשה בע"מ כיון דחלה עליהם קדושה למזבח קודם שהומם אסיק אדעתי' דחזי להקרבה למזבח אבל בע"מ מעיקרא קודם קדושה דיקלא בעלמא הוא דלא אסיק אדעתי' דחזי להקרבה לא לקי עכ"ל ובבה"ז תמה הא קיבל התראה דהא צריך להתרות אכל לאו וא"כ כיון דאתרו בי' לא תקטיר בע"מ ואמר ע"מ כן אני עושה האיך לא אסיק אדעתי' דחזי להקרבה ותי' דידע שאין ראוי להקרבה וכאלו התרו בו שלא יזרוק מיא בעלמא ובצ"ק תי' דכונת תוס' דלא מתרינן בי' רק בשעת ההקדש לא תקדיש בע"מ למזבח וכיון דמדכרינן שם מזבח כל העבודות בכלל כאלו התרו בו אכל עבודה בפני עצמו ולפי"ז ניחא אע"ג דאמר בשעת שהתרו בו ע"מ כן אני עושה היינו אהקדישו אבל לא אסיק אדעתי' דחזי להקטיר או לזרוק כיון שהי' בע"מ מעיקרא ולא לקי ודבריו תמוהים כיון דכל סברת תוס' הי' יען דהוא סבור דלא חל קדושת מזבח אמום דמעיקרא וא"כ כיון דהתרו בו שלא יקדיש למזבח הרי ידע שחל עליו קדושה ועוד דהנה רבינו בפי"ב מסנהדרין כתב דצריך שיעבור תוך כדי דיבור להתראה וכתב בכ"מ שהוכיח כן מברייתא דפ' היו בודקין וא"כ אי לא מתרין רק פעם אחד לא החזרה תוך כ"ד להתראה לכן מוכח כדברי הבה"ז דל"ה התראה יען דהוה כהתרו בו שלא יקטיר מיא בעלמא דל"ה התראה אך בב"ה כתב דהוא דוחק והנראה דדחוק לי' לפרש כן משום דתוס' גופי' מהא"ט דחו פירושו כיון דקיבל התראה ל"ש לומר דלא אסיק אדעתי' דחזי להקרבה.

אמנם לדעתי כשנדקדק בלשון התוס' נראה דשפיר הקשו לפירש"י ולפירושם ניחא דז"ל וקשה האיך מצינן למימר דלא אסיק אדעתי' לאקרובי' והלא התרו בו לא תקריבו למזבח הנה בפירש"י איתא לחד גי' דלא אסיק אדעתי' דחזי להקרבה אבל מתוס' נראה דהי' להם הגי' בפירש"י דלא אסיק אדעתי' לאקרובי אלא לדמי (ולא גרסי דחזי להקרבה) ולכן הקשו שפיר כיון דקיבל התראה הי' לו להשיב שאין מקדישו להקרבה א"כ שוב א"י ליתן אמתלא אבל לשיטת תוס' א"ש דלתוס' אייריא שעל ההקדש לא היתה התראה כלל והי' סובר דלא חל עליו כלל קדושת מזבח וא"כ כשרצה להקריב למזבח הנה הוא סבור שאין מידי דחזי כלל למזבח ומותר להקריב והם שהתרו בו שלא יזרוק אף שקיבל התראה לא הי' להשיב להם דמה יאמר להם שהיא הקדש בדה"ב כיון שהן רואין שיש להם מום מעיקרא וכמו דיקלא ומיא בעלמא א"כ לא עביד מידי אם יקריבנו למזבח ומה איכפת להם בזה ולכן אין נחשב בעיניו התראה כלל וא"צ להשיב להם ומה שקיבל התראה אינו כלום דבעיניו הוה כמשטין בו בעלמא והנה כל זה לפי גי' תוס' ברש"י דלא גרסי תיבת דחזי אבל לפי גירסתינו בפירש"י דמבואר בדבריו דלא אסיק אדעתי' דחזי להקרבה באמת גם לפירש"י ל"ק קו' התוס' דגם בזה שייך שפיר לומר אמתלא אף דקיבל התראה יען שהן התרו בו שלא יקדיש למזבח וכיון שלדעתו הוה מידי דלא חזי כלל למזבח א"כ התראתו לא נחשב בעיניו לכלום וכמשטין בו לכן קיבל התראה ורק לתוס' שהי' להם הגי' בפירש"י בלא תיבת דחזי א"כ משמע להו דיודע דחזי למזבח רק שהוא מקדישו לדמי אם כן כה"ג ל"ש לומר אמתלא דהקדיש לדמי דאם כן למה קיבל התראה הי' לו לומר להם שמקדישו לדמי לא לקבל התראה (ומה שנזכר בתחילת דברי תוס' שהעתיקו מדברי רש"י תיבת דחזי הוא ט"ס כדמוכח ממש"כ אח"כ בלשון קושיתם היכי נאמר דלא אסיק אדעתי' לאקרובי ולא הזכירו תיבת "דחזי") ודו"ק.

והנה מזה יש תשובה לדברי הפנ"י בכתובות דף כ"ב שהעלה דלכן צריך התראה דלא נאמר דמהני אמתלא כגון בא"א הוה מצי אמרה שנתגרשה אע"ג דהוה בחזקת א"א אפ"ה הא א"א להרוג על הספק משא"כ לאחר התראה שפיר קטלינן להו ולא מהני אמתלא לומר שנתגרשה או שמת בעלה יעו"ש דהא מכאן מוכח דמהני אמתלא אף שקיבל התראה (אך יש לומר דשם ליתן אמתלא שנתגרשה ומת בעלה לכן אחר שקיבלה התראה לא מהני אמתל' דומי' לאם התרו בו שלא יקדיש להקרבה דלא מהני אמתלא דלדמי הקדישו כמו שהקשו תוס' לפירש"י דהו"ל לי' להשיב להם דלדמי אקדשי') וכן מוכח מהא דמסיק בג"מ דלקי אפי' בבעל מום מעיקרא משום דכיון דיש באותו מין מידי דחזי למזבח יש ביזוי למזבח א"כ ליכא אמתלא דסבור דלא חזי כיון דאין הטעם משום

דמקריב פסולין אלא משום ביזוי מזבח ול"ש לומר אמתלא דסבור דלא חזי למזבח כמו דיקלא ומיא בעלמא דבזה באינו מינו למזבח ליכא ביזוי אבל אי לאו האי טעמא הוה מהני אמתלא אף דקיבל התראה.

כיוצא בזה בסנהדרין הפוער עצמו לבעל פעור זהו עבודתו ומפרש בג"מ אפי' כיון לבזותו וא"כ הוא מוטעה דהא סבור דהתראתם לאו כלום הוא כיון שרוצה לבזותם אעפי"כ חייב מיתה כמו שכ' הרמ"ך הביאו הכ"מ פ"ה מיסה"ת וכמש"כ הלח"מ שם אבל דעת רבינו דפטור ואין לוקין וגבי פעור א"ח אלא חטאת כמש"כ בפ"ג מעכו"ם משום דהתראתם לאו התראה הוא דהוא מוטעה דסבר דאין התראתם כלום.

ומעתה יקשה דהא נוכל לפרש דברי חזקי' עד"ז במקדיש בע"מ מעיקרא ובקיבל התראה רק הוה טעי בהא דכיון דלא חזי למזבח מותר להקריב כמיא ודיקלא בעלמא ולכן קיבל התראה דלא איכפת לי' בהתראה ומצי למימר אמתלא אבל בתמורה גלי קרא דשוגג כמזיד דבתמורה כהא"ג בהמיר על בע"מ מעיקרא דסבר דמותר להמיר בבע"מ מעיקרא לקי כיון דקיבל התראה אבל בשוגג ממש שלא קיבל התראה באמת גם במימר פטור דלא מצינו שוגג לקי וכקו' הראב"ד וע"ז פליג רי"ו ואמר דיהי' אתי לרבות בדעתו הי' לומר שלמים ואמר עולה משום דרי"ו הוא דמסיק דנמנו וגמרו דגם כהא"ג לקי משום ביזוי ולרי"ו הוה זה סברא פשוטה כל שיש במינו למזבח חייב משום ביזוי מזבח לכן לא מצי לומר דסבור הי' דמשטה בו ולכן קיבל התראה לכן מוקי בשדעתו הי' לומר לשלמים ואמר עולה וא"כ קשיא על כל הראשונים שלא פירשו דברי חזקי' בגוונא דא שלא נצטרך לומר דחזקי' ס"ל דלקי אשוגג (רק לראב"ד ז"ל י"ל דניחא לי' פירושו יותר יען דלענין ללקות אגוזו ועובד אין זה סברא רחוקה כיון דחל התמורה גם בשוגג אבל לפירש"י ורבינו קשה טובא).

ונראה לישב דלא ניחא להוא לפרש דברי חזקי' בכהא"ג דמדבריו משמע דתרתי מילי קאמר דבתמורה חייב ומשום מקדיש בע"מ פטור ואי איירי במימר על בע"מ א"כ באותו בהמה גופי' יש לחלק דמשום מימר חייב ומשום מקדיש בע"מ פטור דיהי' רק אלאו דתמורה קאי וא"ל דהא במימר על בע"מ אפי' במזיד אין חייב משום מקדיש בע"מ כדאמר רי"ו לעיל במקדיש עובר משום ה' שמות ובהמיר א"ח רק משום מימר לא משום מקדיש בע"מ כמו שהוכחנו לעיל מתמורה דף ז' ז"א דלאו מילתא דפשיטא כ"כ דהא שקיל וטרי בזה א"כ דחוק לפרש דחזקי' סתם כל כך ונקט בכהא"ג דמימר בבע"מ אשר לא מתני' בפירוש בעלמא דא"ח בכגון זו משום מקדיש בע"מ לכן פי' דאיירי דהוה שוגג אתמורה לחוד.

אולם עוד קשה לי לשיטת רבינו דקרא דיהי' מרבה ללקות אשוגג דאיך אפשר לומר כן הא שגגת לאו קיימ"ל דמותר דהנה בסנהדרין דף פ"ד אי' רב לא שביק לברי' למישקל סילוא מר ברי' דרבינא לא שביק לברי' למיפתח לי' כוותי' דילמא חביל אי הכי אחר נמי אחר שגגת לאו בנו שגגת מיתה ופי' חידה"ר וז"ל דשגגת לאו מותר מפני שלא מצינו שענשו הכתוב כלל ואפשר דאפי' בדיני שמים אינו מתחייב וכיון שכן לא מסתבר כלל לומר דכאן גלי קרא דלקי אשגגת לאו כיון דבעלמא שגגת לאו שריא, אך הנה מצינו בשגגת לאו דענש הכתוב דהא שבועת ביטוי הוא בלאו וחייב בקרבן וא"כ קשי' לחי' הר"ן, דכ' דאין מתחייב אלאו בדי"ש כלל ועוד קשה הא בכריתות דף כ"ה ס"ל לר"א דא"ת בא על ספק איסור לאו דל"א דשגגת לאו היתר גמור הוא לפי"ז י"ל דזהו שיטת רבינו דלא חייש לקו' הראב"ד דלא מצינו מלקות אשגגות לאו דהא לא מצינו ג"כ דחייב קרבן אלאו בעלמא רק בשבועות ביטוי גלי קרא ובאמת חידוש הוא כדאי' בשבת דף ס"ט (ותוס' שם כ' דהיינו שלא ידע שיש איסור לעבור על שבועה בשעה שעבר והוא ממש דומי' דכאן דלא ידע שיש איסור להקדיש בע"מ.

והנה על השגת הראב"ד דהקדש טעות ל"ה הקדש כתב בכ"מ כיון דאין טעות בהקדש עצמו ולח"מ פ"א מתמורה ביאר יותר רק לענין מלקות אומר מותר חשיב אונס או שוגג לפטור אבל לשאר מום ל"ה אומר מותר כשוגג ואין המעשה בטל ולדעתי כן מוכח ממנחות דף מ"ט דאומר מותר ל"ה עקירה בטעות ופיגולו פיגול רק דפטור מעונש הרי דהמעשה קיימת מדאמרינן דהוה עקירה.

ואמנם קשה לי ממש"כ רבינו פ"ג משבועות שבועות שוגג כגון שנשבע שלא להניח תפילין ולא ידע שמצוה היא והיינו אומר מותר והא פסק בפ"ד דנדרים דנדרי שגגות א"צ התראה הרי דאף המעשה בטילה וכהא"ג הקשה במחנא"פ פ"ג מנדרים ונראה לישב דדוקא אם הי' אומר מותר לישבע לבטל המצוה אז הוה דמי לכאן דאומר מותר להקדיש בע"מ אבל שם ידע דאסור לישבע לבטל המצוה רק דהטעות במילתא אחריתא דאומר מותר שתפילין אין מצוה כלל ורק אי דמיא להא דמיא למקדיש בע"מ וידע דאסור להקדיש בע"מ רק שטעה בדוקין שבעין וכדומה לומר דל"ה מום או בבע"מ עובר או במום שנולד עמו דיש סברא דמותר להקריב משא"כ להלן אי טעה בכהא"ג באמת יש לומר שבטל ההקדש (ועפ"ה מתרומות שכ' רבינו אומר מותר להפריש מן הטמא על הטהור הוא כמזיד).

ואמנם עכ"פ קשה מהיכן למד רבינו דין זה שלא נזכר בתלמוד ובס' שירי קרבן פ"ה דנזיר כ' דרבינו הי' לו גי' אחרת באומר תצא זו ותכנס זו גבי קדשים שנפלו בהן מום

נאכלים בפדיון קדש גבי תמורה לא לקי והכי פירושו האומר על בהמה תמימה תצא זו ותכנס בעלת מום זו תחתי' גבי קדשים לא לקי כגון שאומר קדשים תמימים נאכלים בפדיון ותהא בעלת מום זו קדושה תחתי' ותהא פדיונה קדש אעפ"י שדומה שזה מותר אפ"ה קדשה אעפ"י שאין בפדיון זה ממש גבי תמורה אם אמר תצא זו ותכנס זו לתמורה שדימה כל שאין שניהם שווים מותר להמיר לא לקי דזה אנוס היא.

והנה מדברי רבינו פ"ב משבועות נלמד דאיכא תרי גוונא בקיבל התראה וטוען שטעה והיינו בעדים שהתרו בו שלא יאכל שנשבע עליו שלא יאכל והוא מתיר עצמו למלקות ואומר אעפי"כ אני אוכל הגם שילקוני על האכילה כי טעיתי בלשוני ואמרתי לא אוכל אבל ברצוני הי' לומר לא אצא אבל אפי' אם השבועה מהני אעפי"כ אני אוכל אעפ"י שילקוני עליו, ב) בעת שמתרים בו ומקבל התראה ומתיר עצמו למלקות ולא אומר שטעה בלשונו ואח"כ אומר טעיתי בלשוני לא חפצתי לומר לא אוכל אלא לא אצא ומחלק בזה רבינו דהיכא דבעת שהתרו בו והתיר עצמו למלקות הזכיר מיד שטעה בלשונו אעפ"י שהתיר עצמו למלקות דהאמין כיון שיצא מפיו לא אוכל כדברי עדים יהי' הוא נלקה ומתיר עצמו למלקות אין לוקין עליו אלא א"כ חזר בו ומודה שנשבע שלא יאכל מהני התראה מה שהתיר עצמו למלקות אעפ"י שאמר אז שטעה בלשונו אבל אם בעת שהתרה בו וקיבל התראה לא אמר שטעה בלשונו אעפ"י שאח"כ אמר שטעה בלשונו לית דמשגח בי' אפי' לא חזר מדיבורו שטעה לוקין אותו יען שלא טען בשעת התראה שטעה בלשונו יעש"ה מעתה י"ל דמשכחת עשה בו שוגג כמזיד בכהא"ג שקיבל התראה ואמר בשעת התראה שטעה דבעלמא כהא"ג אין לוקין אף שקיבל התראה ובתמורה גלי קרא דלקי אף שטען שטעה כיון שקיבל התראה ומיושב השגת הראב"ד.

והנה במחנה אפרים ה' נדרים הקשה לדברי רבינו ממש"כ בפ"א מנזירות אם אמר יודע הייתי שנזיר אסור ביין אבל הייתי סבור שאינו יכול לחיות בלא יין אינו נזיר מפני שאלו נדרי שגגות הן וכ' הכ"מ משום דלבו אנסו והביא דברי המהרי"ט סי' ס"ח שכ' דהתם היינו טעמא שאנו רואים שאינו יכול להחיות בלא יין וזה ל"ש הכא ובהכי ניחא לי' הא דכ' רבינו שם דבאם אמר דלא הייתי יודע שהנזיר אסור ביין ואלו הייתי יודע לא הייתי נודר דאסור בכולן משום דבזה היה שפיר דברים שבלב.

אולם קשה לי דהנה בתמורה דף ה' פריך לאביי מקרא דלא ירצה ל"ל ומשני דהו"א דעובר וכשר קמ"ל א"נ בוודאי אי הוה אמרינן בדיעבד כשר להקרבה רק משום דטעה שאין איסור אמרי' לגוף ההקדש לא הוה זה טעות אבל כיון דבדיעבד ג"כ אינו כשר להקרבה ולא יצא בו בדיעבד א"כ זה שאומר מותר הנה סבור דגם להקרבה כשר וכיון

דבאמת א"כ להקרבה אפי' דיעבד א"כ אין כאן הקדש אלא הקדש טעות גמור דהא לא טעה רק בהאיסור אלא גם בזה שחשב שראוי להקרבה א"כ מ"ש מכל מקח אם נמצא בו מום דהמקח בטל אם לא ראה המום כמבו' בסי' רל"ב וה"נ כיון דסבור ראוי להקרבה א"כ הוה כאילו סבור שאינו מום דמקחו בטל וכן בקידושין אם קידש ונמצא בה מום דהקדושין בטלין והנה ראיתי בס' שושנת העמקים כלל י"ח הקשה כהא"ג לפמש"כ תוס' ב"מ דף קט"ו דלאביי דס"ל אע"מ אבל זכי' בטעות ל"מ א"כ אמאי קדוש בשוגג בשלמא לרבא ניחא דהא מסיק בגמ' דף ה' דמדכ' לא ירצה נשמע דמקדש קדשי ניחא אבל לאביי קשי' וכ' דבהקדיש גם לאביי מהני בשוגג אבל כפי אשר הקשיתי לא יעלה תירוץ זה וצ"ע.

ונ"ל ראי' לדברי רבינו מהא דאיתא בתענית דף ד' שלשה שאלו שלא כהוגן יפתח אשר יצא מדלתי ביתי יכול אפי' דבר טמא ובשו"ת מקום שמואל תמה דאיתא בתמורה האומר על בהמה טמאה הרי אלו עולה לא אמר כלום והאדם ג"כ א"ר להקרבה ולא חל עליו הקדישו כלל ותי' דע"ה הי' סבר שחל על אדם וגם על טמא ובע"מ (ובאמת הוא פלוגתא בב"ר פ' ס') ופלא דהיינו אם היה אומר כן שיחול על הטמא אבל הא לא אמר כן בפירוש, ונראה לפרש דבשעת ההקדש הי' הטעות הזה דאומר מותר הי' להקריב דבר טמא ולכן אמר כל אשר יצא מביתי והי' דעתו באמת אפי' כלב או חזיר כדאי' במדרש פ' בחוקותי ולכן כשיצא אח"כ בתו סבור דגם עלי' חל ההקדש כמו אם הי' יוצא שאר בע"ח ולכן טעה אח"כ שסבור שחייב לקיים הקדשו גם בבתו. ובזה מיושב קו' מהרש"א שם אמאי לא אמר דשאל שלא כהוגן יכול אפי' בתו לפמש"כ ניחא דבוודאי על בתו לא הי' שייך לומר דהי' אומר מותר דוודאי לא עלתה על דעתו שתצא בתו אלא דהי' אומר מותר על כל שיוצא מביתו בע"ח אפי' טמא ונזדמנה לו בתו וכיון דהי' אומר מותר על כל דבר טמא טעה נמי שגם על בתו חל הנדר דאף שאינו מין טהור דכש"כ הוא דטעה דאדם בר הקרבה הוא כדכתיב אדם כי יקריב מכם דרשו מפרשים שמעצמם יעשו קרבן כמש"כ האברבנאל ירמי' ל"ג.

הלכה ד

השוחט בע"מ לשם קרבן. וכתב בכ"מ דאתי לאפוקי קדשי בדה"ב ולכאו' תמוה דבגמ' מסקינן לדמי ג"כ יש איסור משום בל תקריבו וכמש"כ רבינו לעיל אפי' לדמי נסכים וצ"ל דוקא לענין בל תקריבו דהיינו שאסור להקדיש אבל לא לענין בל תקטירו ומזה יראה דרבינו מפרש הא דאי' בתמורה דף ז' דר"ל אמר דבבע"מ מעיקרא לא לקי לענין בל תקריבו וכפירש"י דאי כפי' התוס' דאיירי לענין בל תקטירו והתרו בו שלא יקטיר

א"כ הא דמסקינן דנמנו וגמרו דלוקה היינו אבל תקטירו ומשום בזוי מזבח א"כ איך כתב רבינו דבעינן לשם קרבן לאפוקי קדשי בדה"ב דמ"ש קדבה"ב כיון שמקריבין על מזבח אלא וודאי דמפרש כפירש"י וע"כ דימה זאת לשוחט בחוץ דפטור בשחט קדבה"ב בחוץ ועמשל"מ שדחה דשעיר משתלח יוכיח שאין בו משום ש"ח ויש בו משום מקדיש בע"מ שלא לשם קרבן דאין עובר בלאו דלא תשחט ונראה שכן הוא דומיא דשחיטה חוץ בשוחט בחוץ שלא לשם קרבן רק לשם הדיוט פטור כמבואר בזבחים דף ק"ז ומבואר בדברי רבינו בפי"ח ממעה"ק וע"ז ל"ש שעיר משתלח יוכיח.

ונראה לישב דהנה בת"כ יליף מדכ' אדם כי יקריב קרבן לד' דבעינן שיקדיש לקרבן קודם שחיטה אף דסכין הוה כ"ש, א"כ נתקדש ע"י שחיטת סכין כמו כל כ"ש דמקדש הראוי לו ל"ה קרבן כשר עד שיקדיש תחילה לשם קרבן וכמו שהעלה אדאמ"ו הגז"ל בספרו שבי"ד או"ח סי' תרמ"ט וביור"ד בכללי הפלאה הנה זה בקרבן כשר אבל לענין לעבור בשוחט בע"מ חייב אפי' לא הקדישו בפה רק ששחטו בפנים בסכין של שחיטה לשם קרבן חייב ונקט לשם קרבן לרבותא דאף שלא הקדישו בפה כיון ששחט לשם קרבן חייב אבל אם לא שחט לשם קרבן אינו חייב אי לא הקדישו תחלה דאינו קדוש כלל.

אח"ז ראיתי במנחת חינוך רפ"ט שתמה שוב על המשל"מ שכ' דהגע עצמך אם שרט א' מקדשי מזבח שלא לשם קרבן אלא לתכלית אחר א"ע בלאו דלא תשחט בע"מ לפי שאין לאו זה כי אם בשוחט לשם קרבן דומיא דזורק ומקטיר אבל בשוחט שלא לשם קרבן א"ע והקשה עליו דתליא תניא בדלא תניא וזורק ומקטיר ג"כ לא שמענו וגם איני מבין הכונה כיון דבכל הקדשים אם שחטם אפי' בסתמא כשר כמבואר בפ"ק דזבחים וברמב"ם פ"ד ממעה"ק וגם שחטן לשם חולין כשר וגם אפי' בפירוש שלא לשמה לשם קרבן אחר כשר חוץ מן הפסח וחטאת א"כ אמאי פשיטא לי' דא"ע כיון דכהא"ג בתמים כשר הקפידה תורה דבע"מ לא ישחוט ומאיזה מקום למד דין זה דאם שחטו לתכלית אחר לא יהי' עובר וגם מש"כ המשל"מ כמו המקטיר ובאמת בקדשים אין מחשבה פוסלת בהקטרה והאריך בזה וכתב כיון דבקדשים בעינן לשמה וילפינן מקראי דלשם קדשים אחרים פסולים או שלא עלו לבעלים אך סתמא דכשר מבואר בגמ' הטעם דסתמא לשמה קאי ולשם חולין מבואר שם דגזה"כ דחולין לא מחללו קדשים ונשאר סתמא וסתמא כשר א"כ בפסח נהי דכ' לד' ויליף דמחשבת חולין פוסלת משום דל"ה לשם השם במחשבת חולין אבל בסתמא דלשמה קאי הוי להשם ע"כ כשר בפסח סתמא אבל כאן כיון דהא בע"מ וא"ר להקרבה הו"ל סתמא שלא לשמו והוה כמו לשם חולין כי א"ע כלל לקרבן ולא הוי כונה להשם ע"כ צריך שישחוט בפירוש לשם קרבן דאז הוי לשמה וכן בזריקה

והקטרה כיון דא"ע לכך לא הוי סתמא לשם אם לא שאמר בפירוש לשם, וקשה דא"כ במקטיר לש"ע א"ע והא מבואר בזבחים דף ע"ז דלא נחלקו אלא על איברי תמימים שנתערבו באיברי בע"מ שר"א אומר יקרבו ורואים את בע"מ כאלו הם עצים וחכמים אומרים לא יקריבו ויצאו כולם לבית השריפה א"כ מוכח דאם מקטיר לשם עצים הוה איסורא יע"ש.

ונראה ליישב דהנה בריש זבחים רמי רבא מ"ש זבחים דסתמא כשר כדמוכח מדר' יוסי דאמר לקמן אף מי שלא הי' בלבו אחת מכל אלו כשר ובגירושין סתמא פסול עד שמכוין לשם אשה זו כדמוכח ממשנה דכותב טופסי גיטין ומשני זבחים סתמא לאו לגירושין קיימא והנה בטה"ק ובקרן אורה עמדו להקשות מנה להו לחלק בהכי דקדשים סתמא לשמה קאי ובגט לא הוי סתמא לשמה ובספר קרן אורה כתב ואיכא למידק אי בעינן כלל מה"ת שיחשב לשמה דלכתחלה וודאי משמע שצריך מחשבה לשמה וכדתנן לשם ששה דברים הזבח נזבח אבל לא מה"ת הוא דהא לר' יוסי משמע לכתחלה ג"כ א"צ לחשב ותנאי ב"ד הוא ואפי' לשיטת תוס' דתנאי ב"ד הוא שלא יאמר לשמו בפה אבל מחשבה, צריך מ"מ כיון דסתמא לגמרי ג"כ כשר ש"מ דל"ב כונה לשמה כלל מה"ת ועי' לקמן בפי' המשנה לרבינו ז"ל דפי' הא דלשם ו' דברים וכ' קאי אבעלים וז"ל לת"ק דבעלים ג"כ צריך שיחשבו בכל אלו הדברים ואתי ר' יוסי לאפלוגי ואמר דבעלים לא יחשבו כלל שאין מחשבה הולכת אלא אחר העובד ופשטא דלישנא דמתניתין משמע כפי' דלפירש"י ז"ל הא דמסיים שאין המחשבה וכו' דחוק קצת אלא דלפירושו קשה היכי מוכח הש"ס התם דסתמא כשר כיון דאבעלים קאי ומחשבת הבעלים לא נצרכה כלל לדידן אבל כהן העובד אפשר צריך שיחשוב לשמה וכ' עכ"פ זה ברור דליכא מצוה מה"ת לחשוב לשמה דאי מה"ת צריך שיחשוב לשמה מנא לן לחלק דאם לא חישב לשמה עלו לבעלים ובמחשבה שלא לשמו לא עלו לבעלים כיון דמחד קרא נפקא תרווייהו וא"כ קשה מ"ש מכל מצות התורה דאיכא למ"ד דצריך כונה ועוד בפלוגתא דר"א וריהו"ש דלעבור בבל תוסיף בזמנו ס"ל לר"י דא"צ כונה ור"א ס"ל דצריך כונה וכ' תוס' זבחים ע"ט דעיקר טעמא של ר"א משום דליכא בל תוסיף דרואה אני כאלו הוא מים ויקשה מאי אהני הא דרואין כאלו הם מים כיון דאצ"כ ואפי' נתן לשם מים יצא כמצותו וא"כ בל תוסיף נמי עבר כיון דלעבור בזמנו לא בעי כונה ונראה לכאורה דר"א לא שרי לשם עצים ומים אלא באיסורי מזבח כמו כל שממנו לאישים וכו' דאלו לא נאסרו אלא בהעלאה לריח ניחוח אבל לשם עצים ומים שרי אבל מתן ד' במתן אחת דאיסורו משום ב"ת אפי' לשם עצים ומים איכא ב"ת כמו עיקר המצוה דל"ב כונה את"ד.

והנה לפי"ז כש"כ דקשה אדברי משל"מ דבוודאי מקריב לשם עצים איכא נמי הל"ת דבל תקריבו בע"מ וכקושיות המנ"ח הנ"ל.

ול"נ לבאר וליישב כל מה שנתקשו בה כל גדולי המפורשים הנ"ל דהנה לא בלבד במצוה בעינן כונה אלא דהאיכא דבר רשות דבעינן כונה והוא בכל עניני קנין וזכי' והנה הוא גמ' ערוכה ביבמות נ"ב עודר בנכסי הגר וכסבור שהוא שלו דלא קני דבעינן כונה לזכות ולקנות והנה בשמ"ק ר"פ המפקיד העלה דהא דצריך קנין ולא סגי בדברים שרוצה להקנות וסמך דעתו לקנות היא באמת רק מטעם דילמא לא גמר להקנות בלא מעשה הקנין הא אי באמת ידעינן שגמר בלבו להקנות ל"ב קנין כלל דבדיבורא לבד קניא כיון שכונתו ורצונו להקנות ל"ב קנין כלל וזהו כונתו לקנות דהכל תלוי בכונתו שגמר להקנותו.

אולם קשה לי לדעת השמ"ק בשם הריטב"א דב"פ המפקיד אמרינן אימר דאמר ר"מ בפירות דקל דעבידי' דאתי מוכח דהטעם דר"מ קנה דבשלב"ל משום דעבידי דאתי והא ר"מ ס"ל בערכין דא"א מוציא דבריו לבטלה וה"נ אמרינן בכתובות דף נ"ח דלר"מ אמרינן דנעשה כאומר יקדשו ידיהם לעושיהם א"כ ה"נ תיפוק לי' דלר"מ אמרינן דנעשה כאומר שיקנה דקל לפירותיו וע"כ הא דל"א כן משום דלא אמר ר"מ כן רק בהקדש אבל בהדיוט ל"א הכי כמש"כ בשמ"ק כתובות דף ע' משום דבהקדש דנגמר באמירה ושפיר מתקנין דבריו אבל בהדיוט דלא נגמר בדבורו רק ע"י מעשה הקנין לא מתקנינן דבריו אבל אי נאמר כריטב"א דבדיבור לבד נעשה הקנין א"כ מ"ש הקדש מהדיוט דלא מתקנין דבריו.

(**ופלא** כי בשמ"ק שם כ' וצ"ע ובדיקה בתלמוד והא לפמש"כ הא ממקומו מוכח דאל"כ פירות דקל דקני לר"מ מנ"ל משום דאדם מקנה דבר שלב"ל דילמא משום דמתקנין דבריו דהוה כאומר דקל לפירותיו אע"כ דבהדיוט דצריך מעשה ל"א נעשה ואין מתקנין דבריו).

ועוד דהא מוכח בר"פ המפקיד דגם בהדיוט אמרינן נעשה דקאמר שם דנעשה כאומר פרתי קנוי' לך אמרן לגבותה הרי דגם בהדיוט אמרינן נעשה רק שם שאני דיש אומדנא אחרת דבוודאי מקנה לו בשעה שמוסרה לו לשמרה אבל אי נאמר דבהדיוט ג"כ קני בדיבורא אפ"ה ל"א נעשה יען דבהדיוט לא מתקנין דבריו א"כ למה שם מתקנינן דבריו אע"כ כמש"כ דבדיבורא לא מקני לי' לכן לא מתקנינן דבריו בהדיוט רק היכא דיש אומדנא דמוכחת.

אולם נראה לחלק רק במקח וממכר ס"ל לריטב"א דנעשה הקנין באמירה אבל במתנה לא קניא בלא מעשה הקנין דבאמירה לחודי' ל"ה קנין כלל ובהא ניחא לי הא דאיתא בסוף מסכ' ביצה דאין מקדישין בשבת ויו"ט גזירה משום מקח וממכר דהול"ל נמי

כמוציא מרשות הדיוט לרשות גבוה וכמש"כ רבינו בפכ"ד מה' שבת וראיתי בתפארת ישראל ספ"ד דדמאי דהקשה הא נותן מתנה לחבירו איתא בספ"א דביצה דשרי ביו"ט וזה הוה מוציא מרשות לרשות ממש ואמאי לא גזרו בהא וכתב לתרץ כיון דמכר א"א בלי פיסוק דמים באמירה לא דמי למתנה דאפשר ליתן מיד ליד בלי אמירה ומה"ט גם באמירה שרי משא"כ בהקדש דקני' באמירה. ואולם לדברי הריטב"א אתיא כמין חומר די"ל במקח וממכר דעיקר הקנין נעשה באמירה שייך גזירה מקדיש אטו מקח וממכר אבל במתנה דלא קניא בלא קנין לא גזרו אטו מקח וממכר.

והנה במש"כ לפי דברי השמ"ק פ' המפקיד וכ"כ תוס' בכורות דף י"ח דהיכא דשייך דגמר ומקני ל"צ קנין דבדיבורא לבד קני בזה ניחא לי ליישב על נכון מה שעמדו בתוס' ב"מ דף מ"ו להקשות בהא דהי' עומד בגורן וכו' ופריך שם א"א מטבע נקנית בחליפין ליקנו בחליפין והקשו תוס' דלמא לא הקנה לו המעות באודייתא לכאורה צריך טעמא אך הדבר נכון דהנה בכתובות דף ק"ח בהא דאמרינן שם הן הן הדברים הניקנין באמירה כ' הנוב"י הטעם ח"מ סי' כ"ה דכיון דידעו דגמר ומקני עשאו חכמים שזה יהא קנין ואמנם דעת השואל שם דהוא קנין מצד עצמו דגמר ואקני ואני אומר דשניהם אמת דבוודאי אי ל"ה דיבורא אלים כ"כ לעשותו קנין ל"ה מתקנים חכמים דקני אלא דבאמת דיבורא היכי דגמרו ומקני הוה קנין בדיבורא לבד כדברי השמ"ק הנ"ל אלא דאפ"ה אמרה תורה שצריך קנין פן לא גמר ואקני כן בדברים הנקנין באמירה צריך לתקנה פן לא גמר לאקני אבל מעיקר הדין הוה קני בדיבורא לבד לפי"ז היינו טעמא דאודייתא הוה קנין כיון דחזינן דדעתו שיקנה לו בדיבורא לבד אלא דאפ"ה מן הדין לא מהני דצריך שיהא אודייתא גופי' קנין כדברי הנוב"י הנ"ל מעתה הניחא בעלמא דשייך לומר דגמר ואקני אבל כאן גבי מעשר דכל הקנין רק כדי שיפטור מחומש ואערומי קמערים ומצד עצמו ל"ה גמר ומקני נפשי' באמת לא קנו כלל באודייתא. אמנם נראה לי להביא ראי' מהא דאיתא בנדרים דף מ"ח ר"ש אומר אחד כותב לנשיא ואחד כותב להדיוט והכותב לנשיא א"צ לזכות להדיוט צריך לזכות (ותוס' גרסי ליקנות) וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה צריך לזכות ולא דברו בנשיא אלא בהווה ולכאורה במאי פליגי נראה דפליגי בסברא הנ"ל דר"ש סובר דעיקר הקנין האמירה רק בלא קנין לא ידעינן אי גמר בלבו להקנותו א"כ בנש"י דאלים כחו ולא מהדרי בוודאי גמר להקנותו א"צ קנין ולכן ס"א דא"צ ליקנות אבל הדיוט צריך ליקנות דלגבי הדיוט שמא לא גמר בלבו להקנותו באמירה לבד אבל חכמים סברי דצריך ליקנות יען דסברי אף דבנשיא בוודאי גמר בלבו להקנותו אפ"ה צריך קנין משום דרק מעשה הקנין עושה גמר הקנין א"כ אם לא יעשה קנין במה יזכה הנשיא דבאמירה

לבד לא מצי קני (ובהאי ענינא קשיא לי ממשנה סוף מס' נגעים שני מצורעים שנתערבו קרבנותיהם קרב קרבנו של אחד מהם ומת אחד מהם זו ששאלו אנשי אלכסנדריא את ר"י אמר להם יכתוב נכסיו לאחר ויבוא קרבן עני יקשה מנדרים מוכח דכתיבה לבד בלא קנין לא מהני) ובהכי ניחא מה דאיתא בנדרים דף פ"ז דבכ"מ תוך כ"ד כד"ד חוץ ממקדש ומגרש וכתב הר"ן דלכך כד"ד משום דלא גמר בדעתו לקיימו דמסתמא דעתו שיכול לחזור תכ"ד אבל הני דחמירי אין אדם עושה אלא בהסכמה גמורה ולכן תכ"ד לאו כד"ד והביא בשם ר"ת דתכ"ד כד"ד מתקנתא דתיקון רבנן משום ת"ח הלוקח מקחו ופגע בו רבו שיכול ליתן לו שלום והשוו מידותיהם בכל מילי בר מהני והקשה הר"ן וכי בי"ד מתנין לעקור בקום ועשה בנדרים והנה דברי ר"ת תמוהים לכאורה אבל יתכנו דבריו לפי האמור דהנה אי אמרינן דכל קנין נגמר באמירה לבד והקנין אינה אלא כדי להורות שגמר בלבו להקנות א"כ מסברא תכדכ"ד דאתי דיבור ומבטל דיבור (דהא הדיבור לא חלה עד שיעבור השיעור דבכדי דיבור) אבל אי מעשה הקנין הוא הגומר לא האמירה א"כ מסברא תכ"ד לאו כד"ד דכיון דנגמר ע"י מעשה א"כ חל הקנין מיד לא אתי דיבור ומבטל מעשה למפרע רק מתקנתא דרבנן תיקנו שיכול לחזור בכל קנין כדי שאם פגע ברבו יכול ליתן לו שלום ויהא יכול לחזור מהא"ט גופי' דכיון דהוא ממהר לעשות הקנין כדי שיכול ליתן שלום אבל בדעתו הי' עוד להתישב בדבר א"כ מעיקרא בשעת מעשה קנין לא גמר בדעתו לעשות הקנין לא חלה המעשה מיד ויכול דיבור לבטל המעשה ולכן קיימ"ל בסי' קצ"ה דיכול לחזור מקנין תכ"ד והתינח במעשה הקנין אבל בנדרים דלא הוה אלא דיבור דל"ש שם מעשה שפיר מדינא תכדכ"ד ודו"ק.

ובזה ניחא מה דקשה לי דהנה בגיטין דף נ"ב אמשנה דהמדמע ומטמא ומנסך דחייב לשלם ומפרש בגמ' דהיינו מערב דהא מנסך קלב"מ ומ"ד מנסך ס"ל דמשעת הגבהה קניא ופירש"י דנטלה ע"מ לגוזלו קניא מתחייב בנפשו ל"ה אלא עד שעת ניסוך וקשה לי דהא בכל דבר תכ"ד כדיבור דמי חוץ מעע"ז ומגדף כדאיתא בב"ב א"כ יקשה דאכתי קלב"מ דהא לענין תשלומין שמתחייב אנטלה ע"מ לגוזלו ל"ש לחייבו רק אחר כ"ד דהא לא נגמר חיובו אנטילה ע"מ לגוזלו עד אחר כ"ד (דתכ"ד עדיין יכול להחזירו ולא נעשה גזלן עלי' כלל) ולענין חיוב המיתה אשעת ניסוך מתחייב מיד דעע"ז מתחייב בתוך כ"ד א"כ באים בב"א ונימא קלב"מ וצ"ע לכאורה. אולם לפמש"כ ניחא דהא דאמרינן תכ"ד כדיבור דמי היינו דמיד חלה הדיבור (דעיקר הוא הדיבור) אלא דאתי דיבור ומבטל דיבור אבל היכא דהקנין נגמר ע"י מעשה הנה כיון דהמעשה חלה מיד לא אתי דיבור ומבטל מעשה א"כ בגזילה דעיקר הקנין ע"י מעשה הגזילה דתורה אוקמוה ברשותו להתחייב

באונסין לא אתי דיבור ומבטל מעשה רק תק"ח הי' שיכול לחזור אם ירצה לחזור אבל כיון דלא חזר הרי למפרע כבר נתחייב שכבר נגמר הקנין מיד בתחילת הקנין א"כ כבר איתחייב בתשלומין והניסוך נעשה אחר כ"ד ולא באים בב"א לכן ל"א קלב"מ וא"ש.

והנה בנדרים דף ע"ב איתא אמרי פומבדיתא כל קני ע"מ להקנות לא קני ורנ"ח אמר קנה דהא סודרא קנה ע"מ להקנות אמר רב אשי מאן לימא לן דסודרא אי תפיס לי' לא מתפס ועוד סודרא קנה ע"מ להקנות הוא וקני מן השתא הלין נכסי דהדין לאימתי קני וכו' הדר סודרא למרי' ופלא להבין באיזה סברא פליגי ובח"ס בחי' הקשה מ"ט דרב אשי הא כיון דכל קנין כמעכשיו דמיא א"כ ה"נ הוה כאמר מעכשיו וקני שפיר מהשתא והעלה דפליגי אי אמרינן תרי ע"מ והנה הר"ן הקשה דרבא פריך לר' נחמן ממתנות בית חורין דקני ע"מ להקנות ומשני סעודתו מוכחת עליו ותמוה הא גם בהדיא עובדא הא אמר דלא מידי לברי' אפי' הכי הוה אמרינן דקני אי לאו דקשיא ממתנת בית חורין דלרנ"ח גם במתנות בית חורין הוה מתנה אף דאמר הינון לפניך א"כ מאי סעודתו מוכחת יותר ממה שאמר בפירוש הינון לפניך וביותר תמוה מאי מדמה לסודר דמקנה חפץ שלו למקנה כדי שיחזור ויקנהו לו חפץ אחר אבל הכא זה החפץ כשמקנה לו הנה חוזר ומקנה לאחר ונראה לפרש לפי דברי הריטב"א דכל קנין נעשה באמת באמירה לבד אלא דבלא מעשה אין הוכחה שגמר בלבו להקנות וע"י הקנין קנה באמת ע"י האמירה גופי' לפי"ז י"ל דהיינו טעמא דרב אשי דס"ל דעיקר הקנין באמירתו נעשה א"כ מסברא דלא מהני בע"מ להקנות דבאמירה רק יכול להקנות לאחד אבל לא מצי להקנות ע"י דיבורא בעלמא ע"מ להקנות לאחר וכיון שבדיבורא לא יכול להקנות ממילא ע"י מעשה הקנין ג"כ אינו יכול להקנות וא"כ אין ראי' מסודר דשם מה שמקנה לו החליפין אינו רק כדי לקיים אמירתו של המקנה שאמר ליתן לו במתנה כדי שנדע שגמר בלבו להקנותו א"כ לא דמי כלל לקני ע"מ להקנות וא"כ מיושב מה שהקשה הח"ס הא כל קנין הוה כמעכשיו היינו היכא דהאמירה מהני אמרינן דהמעשה הקנין הוא לראי' שגמר בלבו להקנות מיד דאל"כ לא מהני כלל הקנין אבל בקני ע"מ להקנות דלא מהני האמירה להקנות לבר ברי' גם מעשה הקנין לא מהני דנאמר דע"י מעשה הקנין גמר בלבו להקנות לו מעתה (רק דבשלמא אי נאמר דאי תפיס לי' מתפס וקני כל סודר להמקנה והוה אמרינן דכל קנין מעכשיו א"כ גם כאן הוה מהני באמת משום מעכשיו אבל כיון דבאמת לא פשיטא לי' האי סברא דאי תפיס מתפיס ממילא ל"ש לומר דיהא מהני גם בכהא"ג מעכשיו ומיושב שיטת רבינו דלא פסק כר"א משום דלר"א גופי' רק מספקא לי') והיינו דפליג ר"נ דהי' סובר כל כח קנין הוא המעשה והוא הגומר הקנין א"כ כיון דקנה זה החפץ בתורת קנין חוזר ומקנה

ה"ה דמהני מעשה הקנין לחזור ולהקנות אותו הדבר בעצמו דשפיר קני ע"מ להקנות קני ע"י מעשי הקנין וה"נ דקני מעכשיו דכל קנין כמעכשיו דמי ומייתי שפיר ראי' מכל סודר דקני ע"מ להקנות קני ולכן פריך רב אשי לר"נ ממשנה דמתנות בית חורין מוכח דקני ע"מ להקנות ל"ק וע"ז משני לי' שפיר דסעודתו מוכחת עליו והכונה כך דכל טעם דסבירא לי' דקני ע"מ להקנות קני משום דסבירא לי' דאין הדיבור עושה קנין רק המעשה א"כ אף אי המעשה מוכיח על הקנין ל"מ לכן אף דבדיבורא דידי' אמר לבר ברי' אפ"ה אי הוה מהני במתנות בית חורין הוה מהני גם כאן בע"מ להקנות דלא אזלינן רק אחר מעשה הקנין אם הקנין טוב לא אזלינן בתר אמירתו רק מפרשינן אמירתו דלעולם הקנה גם לו רק שבחר בהאי לישנא כדי שיהא ע"מ להקנות אבל כיון דסעודתו מוכיח עליו א"כ מעשה הקנין בעצמו מוכיח דלא הקנה לו דלא גמר להקנות לו א"כ אין כאן מעשה קנין כלל ודו"ק.

עוד נראה לי להביא ראי' לדברינו מהא דאיתא בנדרים דף מ"ג דרי"ו ס"ל האי"ט דר' יוסי דהפקר כמתנה מה מתנה עד דאתי מרשות נותן לרשות מקבל אף הפקר עד דאתי מרשות נותן לרשות מקבל והנה ראיתי במהר"ם שיק חלק יו"ד סימן שפ"ט שהקשה לפי מה שפירוש רשב"ם ב"ב דף קל"ח אליבא דרי"ו הנותן מתנה לחבירו והלא צווח ואינה רוצה לקבלה שכל הרוצה להחזיק יכול לזכות כר"ל בכריתות דף כ"ד דכיון שנתן הרי הסיח דעתו ממנו ולכן כל הרוצה להחזיק בו זכה וא"כ האיך קאמר רי"ו כאן דהפקר כמתנה עד שיבוא לרשות זוכה הרי במתנה עצמו ס"ד דמיד שיצא מרשות בעליו אינו שלו (קו' זו למאי דמפרש הרא"ש עד דאתי לרשות זוכה היינו דקשיא לי' דהא אם אמר אי אפשי בו המתנה בטלה וחוזר לרשות נותן ולרשב"ם קשיא דהא אדרבא אם אמר אי אפשי סובר רי"ו כר"ל דהוה הפקר) ונ"ל ליישב דהנה לכאורה קשה דפריך בגמ' עלה מברייתא ומשני גזירה אטו מתנת בית חורין ופירש"י דהיינו לעולם מדינא ס"ל דל"ב אתי ליד זוכה אלא דגזירה איכא משום מתנות בית חורין וקשה לי א"כ במתנה נמי דקתני במשנתינו דנותן לחבירו משום מתנה והלה בא ונוטלו ממנו ג"כ נאמר דגזרינן אטו מתנת בית חורין ולמה רק בהפקר גזרינן וע"כ לומר יען דבמתנה עכ"פ בא ליד אחר דיד אחר מפסיק אבל בהפקר נהי דלא בעינן אתי ליד זוכה אבל עכ"פ ליכא אחר מפסיק לכן גזרינן אטו מתנות בית חורין ובמתנה גופי' הא באמת אי לא גמר ונתן לא קנה המקבל דהיינו כמתנות בית חורין רק אפי' בהפקר דל"ב אתי ליד זוכה ואי אמר המקבל לא ניחא לי בהאי מתנה חוזר ליד הנותן לכן נמי היכא דאיכא אומדנא דלא גמר ואקנה ל"ה מתנה כמו במתנת בית חורין דל"ה מתנה כלל אבל בהפקר דלא אתי ליד

זוכה א"כ ל"ש לומר דלא מהני כמו דמתנת בית חורין משום דכיון דל"ב אתי ליד זוכה מיד שהפקיר כבר יצא מרשותו לא יכול הכניסן לרשותו באומדנא בעלמא דלא גמר והפקיר אלא משום שזה אין לו מה יאכל אבל גזירה עכ"פ איכא והנה כל זה למסקנא אבל לס"ד דהפקר דמי למתנה דבעינן אתי ליד זוכה א"כ מדינא ל"ה הפקר כיון דאיכא אומדנא דלא הפקיר רק משום זה שאין לו מאי יאכל א"כ לפי"ז יתפרשו דברי רי"ש כך כמתנה מה מתנה עד דאתי מרשות נותן לרשות מקבל ולכך באמת הדין אם יש אומדנא דלא גמר ואקני ל"ה מתנה (ורק במשנתינו שרי יען דאחר מפסיק אבל המקבל מתנה באמת לא זכה כדמפרש במשנה כ"ח דהיינו מתנת בית חורין) כך בהפקיר לא מהני היכא דאיכא אומדנא ולכך שפיר אסר ר' יוסי.

אלא דלפי"ז קשיא מאי פריך הגמ' מברייתא דקאמר ר' יוסי דזה בהפקיר אחר שנדר אבל נדר אחר שהפקיר לא ואי ס"ד דבעינן אתי ליד זוכה מה לי נדר אחר שהפקיר ולפמש"כ יקשה הא שפיר יש לחלק בהפקיר אחר שנדר דל"ה הפקר גמור דלא אפקרי' אלא משום שזה מודר הנאה ממנו א"כ ל"מ כמו דלא מהני במתנת בית חורין וצ"ע לכאורה אך א"ש דלפמש"כ י"ל דהא דקאמר ר"ש הפקר כמתנה קאי אעיקר הדין דאסור ליתן במתנה למודר הנאה ה"נ אסור ליקח ממנו בתורת הפקר דהנה סברת רשב"ם נ"ל כך לפמש"כ בשם הריטב"א הנ"ל דלכאורה כל קנין יהא מהני בדיבורא בעלמא והא דבעי קנין הוא רק משום דבליכא קנין לא ידעינן כלל אי גמר ואקני בדיבורא אבל כשעשה קנין ידעינן דגמר ואקני א"כ בנותן מתנה והוא אומר אי אפשי הנה מצד הנותן הלא גמר ואקני' א"כ בנותן מתנה והלה אמר אי אפשי הנה מצד הנותן הלא נגמר המתנה בדיבורא בעלמא ולכן כיון שזה אין רוצה לקבל הוה הפקר ואין חוזר לבעלים כיון דבדיבורא בעלמא נעשה הקנין (ורק אי הבעלים רוצים לחזור בו יכולים לחזור משום דכיון דחוזרין ולא נעשה מעשה הקנין הרי דלא גמר ואקני) דהפקר בדיבורא בעלמא נעשה (כמו שהקשה בפנ"י פרק השולח דף ל"ט למה צריך לימוד דהפקר מהני מקרא דונטשתה דיש לך נטושי אחרת ואיזהו זה הפקר הא מסברא מהני בדיבורא בעלמא ואמאי לא יהא יכול האדם לעשות בשלו מה שרוצה אך להנ"ל ניחא בדיבורא בעלמא אמרינן דלא גמר והפקר כמו במתנה כיון דכאן ליכא מעשה קנין ורק מקרא דונטשתה נשמע דמהני דאלים דיבורא דהפקר כמעשה ואמירה להפקר כמסירה להדיוט) ורק כל זמן דלא אתי ליד זוכה יכול לחזור דהא אי חוזר א"כ איגלאי מילתא דלא גמר והפקיר בדיבורא בעלמא ממילא לא הוי הפקר וא"כ כמו במתנה אסור במודר הנאה משום דכיון דיכול לחזור כל זמן שלא נעשה קנין דלא גמר ומקנה בדיבורא בעלמא וא"כ הוה כניסה מרשות נותן לרשות מקבל

ע"כ אסור במודר הנאה כן בהפקר יכול לחזור משום דאי חוזר איגלאי מילתא למפרע דלא גמר והפקיר בדיבורא בעלמא א"כ רק אז נגמר ההפקר כשזכה בו הלה א"כ הוה כניסה מרשות נותן לרשות מקבל לכן אסור במודר הנאה ושפיר פריך א"כ מ"ש קדם נדרו להפקירו או קדם הפקרו לנדרו ומיושב קו' המהרמ"ש דלפמש"כ אדרבא מכאן ראי' לרשב"ם דלפירושו א"ש הא דקאמר הפקר כמתנה.

והנה רבנן דפליגי ומתירין נראה דטעמייהו דסברי דהפקר באמת אין רשאי לחזור כמש"כ רבינו בפ"ב מנדרים משום דהוה נדר א"כ כיון דבאמת בדיבורא נעשה הפקר ונכנס לרשות הפקר כמו בכל מתנה דנעשה קנין בדיבורא אלא דלא ידעינן אי גמר ואקנה אבל בהפקר כיון דאין רשאי לחזור משום בל יחל דברו א"כ כיון דהוציא בדיבורא שיהא הפקר בוודאי גמר והפקיר וכיון שגמר והפקיר קנה בדיבורא בעלמא וא"צ אתי ליד זוכה (ועח"ס יו"ד סי' שט"ז מה שהשיג על הקצה"ח) והנה בקצה"ח הקשה לשיטת רבינו מנדרים דף ו' דקיימ"ל אין יד להקדש דאזלינן לקולא דלא דמי הפקר לנדר ולדעתי לק"מ דהנה בהא דבעי בנדרים אי יש יד להפקר משום דדמיא לצדקה או דילמא יען דהוה הפקר לעניים ולעשירים והכונה דהא איתא בשבועות דף כ"ה באומר אתן דינר לעשיר ל"ה נדר ובאמר אתן דינר לעני הוה נדר וא"כ כאן נמי כיון דהפקר הוה גם לעשירים הוה כאומר דינר זה לעני ולעשיר א"כ אין לו דין צדקה דצדקה דהוה רק לעניים אמרינן יש יד לצדקה בפיך זו צדקה הוה שפיר כנדרי קרבנות אבל הפקר דמכלל דבריו שאומר אתן לעשיר ג"כ לא דמיא לצדקה אף דבחד צד הוה כאומר אתן לעני א"כ בהאי צד לכאורה יש לו דין צדקה א"כ יתחייב מתורת יד י"ל דא"כ תליא באומר קני את וחמור דלא קניא (עח"ס סי' כ"ו בארוכה) אבל לענין חזרה הנה אם בעי לחזור הרי מפקיע גם צד זכות העניים א"כ אף דנכלל בדבריו כאומר אתן לעשיר ולעני אטו משום דמותר להפקיע זכות העשיר יהא מותר להפקיע צד זכות העניים וכיון דמשום זכות העניים אין רשאי לחזור מדיבורא מדיבורא דבזה הצד הרי יש לו נדר א"כ שוב הוה הפקר בדיבורא בעלמא דע"כ גמר ואקני כיון דעכ"פ אין רשאי לחזור משום זכות העניים ודו"ק.

והנה לכאורה יש להקשות למאי דס"ד דר' יוסי ס"ל הפקר כמתנה מה מתנה עד דאתי לרשות זוכה אף הפקר עד דאתי לרשות זוכה וכ' הרא"ש דלענין זה אייריא באי אמר המקבל אי אפשי חוזר לבעלים וקשה לי דהנה במגילה דף כ"ו פליגי ר"א ורבינא חד אסור וחד שרי ומפרש דפליגי אי מתנה כמכר משום דאי לאו דהוה לי' הנאה מיני' ל"ה נותן לו מתנה א"כ איך מצי לדמות הפקר למתנה כיון דמתנה גופי' כמכר לכן באמר אי אפשי חוזר לבעלים הראשונים משא"כ בהפקר בוודאי ל"ש לדמותו למכר אך י"ל הנה

בבכורות דף נ"ב פליגי בהא תנאי אי מתנה כמכר וא"כ י"ל דכאן קאי למ"ד מתנה אינה כמכר ולפי"ז יש ליישב דברי הר"ן שכ' לקמן בשמעתין דהלכה כריב"ל ותמהו עליו כיון דאיתותב ר"י למאי דבעי למימר דבעינן אתי ליד זוכה אין אי הלכה כריב"ל עיין בס' קהלת יעקב להנ"ל י"ל דרי"ו דאיתותב רק למאי דהוה בעי למימר דהפקר כמתנה כיון דבאמת י"ל במתנה הא"ט דהוה כמכר ולכן חוזר לבעלים הראשונים ולא מצינן לדמותו הפקר למתנה דאתי ליד זוכה דבהא לא איתותב ושפיר יש לחלק בין קדם הפקירו לנדרו ואיכא נפ"מ בהאי פלוגתא דריב"ל ולכן כ' הר"ן דהלכה כריב"ל.

ג) **הדרן** לדמעיקרא הנה לכאורה בכל קדשים אף שהקדישם בעלים עדיין לא נכנס כולו לרשות גבוה רק ע"י זריקה דהא אפשר בשאלה עד שעת זריקה כמש"כ תוס' כריתות דף י"ג לפי"ז יש לומר דהא דבעינן כונה לשם קדשים ולשם גבוה הוא דבזה הכונה נקנה הדבר לגמרי לגבוה א"כ י"ל הא דבעינן לשמה הוא מטעם קנין אמנם היכא דידעינן דגמר להקנותו הא בדיבורא בלבד קני כנ"ל א"כ סתמא ג"כ מהני דידעינן שגמר בלבו להכניס לרשות גבוה כיון שמביא הקרבן לכפרה או לדורן אמנם אי משנהי לשם קודש אחר א"כ הרי לא גמר להקנותו דהא לאותה קדושה שהקדישו תחילה אין רוצה עתה בקיומה דהא משנהו לשם קודש אחר או לשם בעלים אחרים או לשם וחולין לכן לא עלה לבעלים לשם חובה ומיושב קו' הקרן אורה על נכון דזה החילוק בין סתמא לשמה דכשר ועלו לשם בעלים משום דאמרינן דגמר ואקני בדיבורא בעלמא.

ונראה דזה תליא בשני לשונות בזבחים דף ה' דאיתא התם קשי' לי' לר"ל אם אין מרצין למה הם באים ומשני אמר קרא מוצא שפתיך תשמור ואם לאו נדבה יהא, הנה מבואר מזה דס"ל דכונת לשמה היינו משום דצריך כונה כמו כל מצות ובחסרון כונה בטלה מצות וע"ז משני דגלי קרא דנדבה יהא אולם לל"ב איתא התם אמר אביי ר"ל פתר לה מהכא ושחטו אותה לחטאת אותה לשמה כשרה שלא לשמה פסולה הא שאר קדשים שלא לשמה כשרה יכול ירצו ת"ל מוצא שפתיך תשמור מבואר מזה דס"ל דמסברא ירצו והיינו משום דטעם לשמה אין משום כונת המצוה או משום דס"ל מצוה אצ"כ לכן ס"ל דהו"א דירצו וע"ז משני מוצא שפתיך תשמור הכונה דכל זמן שלא גמר כל העבודות לשמה לא קיים מוצא שפתיך תשמור דהא לא קני לי' גבוה ולכן אין מרצה אבל הקרבן כשר דמטעם דלא קנה לי' גבוה ולא נפטר מחיובו אם לא עשה העבודות לשמה אין לפסול בדיעבד לכן מסתמא שפיר כשר דזה סגי לומר דמסתמא גמר להקנות לגבוה.

ובהכי ניחא דברי פי' המשנה הנ"ל דהכי דייק כיון דטעמא דת"ק דבעינן מחשבת בעלים דסובר הא דצריך כונה לטעם מצות צ"כ א"כ גם בעלים צריכין לחשוב שיהא לשם מצוה

ולכן ס"ל דסתמא לאו לשמה קאי.

אבל ר' יוסי סובר דאין מחשבה הולך רק אחר העובד כיון דלשמה מטעם כונת קנין דהכהן הוא שליחו של הבעלים וע"כ דעת הבעלים להקנות לגבוה ע"י הכהן ויכול להיות שליחו אם הוא מכוין להקנות לגבוה אף שאין הבעלים יודעים כלל מתי יעשה הקנין וא"כ הכי דייק בשלמא אי סתמא כשר משום דמסתמא גמר בעלים להקנות א"צ שיהא השליח להקנות (כמו וא"צ קנין היכא דידעינן שגמר להקנות) שפיר אתנו בי"ד דלא לימא לשמה כיון דבאמת מסתמא גמר להקנות בדיבורא בעלמא זכי גבוה אבל אי סתמא פסול ע"כ דאין משום כונת קנין אלא משום דמצות צ"כ א"כ ניחא לת"ק דס"ל דבעלים צריכין לחשוב לעשות המצוה דמצ"כ אבל ר' יוסי דס"ל דתנאי בי"ד שאין מחשבה הולך אחר העובד היכי אתי בי"ד ומתני דלא לימא לשמה אי סתמא מפסל משום דצריך כונת המצוה מעתה א"ש נמי הא דקאמרי דגרושין סתמא לאו לגירושין קיימא דפשיטא דל"ש בגירושין דגמר בלבו לגרש חדא כיון דלרחוקה קאתי כדאמרינן בגיטין דף ע"ד ועוד דבאמת דבמגרש ע"י שליח בעינן דעתה עכ"פ כמו שבארתי בה' מעה"ק בסוג' דלשמה בריש גיטין בוודאי סתמא לאו לגירושין קיימא.

ד') **אמנם** בפשיטות יותר נראה לי דהא"ט דבגירושין ל"א סתמא לשמה קאי לפמש"כ תוס' גיטין דף כ"ד דכיון דכתיב וכתב לה לשמה בעינן מבורר בשעת כתיבה א"כ ל"ש סתמא לשמה קאי דעכ"פ אין מבורר בשעת כתיבה משא"כ בקדשים אף דבעינן לשם קדשים הא פשיטא אם כל המעשים עשה לשם קודש כדינא דסגי דאמרינן מעיקרא ג"כ הי' לשם קודש ול"ב שיהא מבורר מיד בתחילת עבודה לכן שפיר אמרינן סתמא לשמה קאי משא"כ בגירושין ולפי"ז מיושב דברי רבינו דכ' דבעינן שיקריב לשם הקדש דהא בע"מ בוודאי ל"ש דגמר להקנות לרשות גבוה א"כ לא קני גבוה ממילא אין לחייב אבל תקריבו בע"מ דהא דחייב אד' שמות אהקדש בע"מ ואהקרבה משום דכ"ז שלא זרק לא קניא לגבוה לגמרי (ואף בהקטרה שייך סברא זו כמו שמבואר פח"י מפהמ"ק דהקטרה הוא ג"כ מתיר דמתיר הבשר לאכילה וזכו בו כהנים משולחן גבוה) וא"כ כיון דבסתמא ל"ש דגמר ואקני לגבוה כיון א"ר לגבוה אין לחייבו משום ד' שמות דמה שהקדיש ואקני לגבוה בשעת הקדישו הא כבר אקני אבל גמר הקנין שבשעת שחיטה זריקה והקטרה לא נעשה עדיין כיון שלא גמר להקנות לגבוה לכן בעינן שיקטיר לשם בפירוש דאז נגמרה הקנין ונכנס לגמרי לרשות גבוה וא"ש הכל והנה אמת נכון הדבר.

ה') **עוד** נראה דלכן בעינן שישחט לשם הקדש דהנה במנחת חינוך העלה דכיון דאין חזי להקרבה חייב אשחיטה משום מטיל מום בבעל מום ולי נראה בוודאי בשחט סתם

כיון דלא חזי להקרבה א"כ הרי מום בבע"מ וחייב בלא"ה אבל בשחט בפירוש לשם הקודש אף דלא חזי להקרבה אין חייב אמטיל מום דהא עשה כן לשם גבוה וכן בזריקה והקטרה יש לומר לפי מש"כ הצל"ח פסחים דף ע"ג דאי אמרינן אעל"מ השוחט בע"מ אעל"מ ונעשה נבילה והקשה במנחת חינוך א"כ איך חייב אזריקה והקטרה הא הוה נבילה דלא שייך לחייב אזריקה דהא א"ר כלל למזבח וכ' לתרץ לפי מש"כ בירושלמי פ"ה מפסחים הביאו במשל"מ פ"א מק"פ כיון דהפסול מחמת אחר פטור אבל הכא דנפסל מחמת איסור זה גופי' דשחט בע"מ לגבוה חייב על הזריקה ונראה דהא תינח אם עשה בפירוש הכל לשם גבוה אבל אם זרק או הקטיר סתמא לא מתחייבין כיון דהוה נבילה ע"כ דייק רבינו וכ' לשם הקדש כיון דסובר אעל"מ ונמצא דהוה נבילה לא מחייב אלא בעשה לשם הקדש.

ו') **עוד** נראה ליישב הא דכתב רבינו דשוחט לשם הקדש דהנה בתמורה דף ה' פריך על רבא דסבירא לי' דאעל"מ והרי מקדיש בע"מ למזבח דתנן מה שעשה עשוי והקשה בספר יבין שמועה מאי פריך הא אי רבא ס"ל דחולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא א"כ אי אמרינן דלא מהני הא הוה חולין גמור בעזרה דהא לא מהני הקדישו א"כ לא ליליקי אשחיטה דהא פקעה הקדישו והוה חולין בעזרה ונראה דלזה כתב רבינו דהשחיטה לשם הקדש א"כ אף דפקעה הקדושה ראשונה הא בשעת שחיטה חוזר ומקדישה ע"כ חייב שפיר אשחיטה ג"כ והנה לקמן פ"ה הבאתי דברי הת"כ דאם לא הקדיש הבהמה קודם השחיטה במה ששחט לשם קרבן לא נעשה קרבן צ"ל הכא שאני דהא הקדישו בפה אלא דפקע ההקדש משום דאעל"מ לכן אם שחטו בפירוש לשם הקדש שפיר חל ההקדש ולא הוה חולין בעזרה.

ותדע דא"כ חולין שנשחטו בעזרה דמסתמא נשחט בכ"ש איך משכחת דהא נתקדשה כקרבן אלא וודאי דלא נעשה קרבן אם לא הקדישו אלא דלכאורה יקשה עכ"פ יהא כקדשים שנפסלו דרק לקרבן לא חזי לפי דברי הת"כ וא"כ יקשה למ"ד חש"ב לאו דאורייתא ואמאי הא נתקדשה ע"י סכין כ"ש ודוחק לומר דאיירא דוקא בשחטו בסכין שאין כ"ש אע"כ כמש"כ התוס' מנחות דף ע"ט דאף את"ל דכ"ש מקדשים מה שאינו ראו ה"מ קודש אבל חולין לא מקדשי עכ"ל מוכח דאף ליפסול אין מקדש ואף מזבח דאלים מקדושת כ"ש אין מקדש לחולין כמבואר ברש"י נדה דף מ"א ד"ה מפטר שכתב בזה"ל דכיון דחולין הוא ל"ל קרא למעוטא פשיטא א"ע ירד (אלא דבאמת פירש"י סתראי נינהו דבסנהדרין דף ל"ה כתב רש"י בד"ה שומע אני בין שנראה בין שלא נראה כגון שאור ודבש איל צבי וחולין מבורר דס"ל דגם לחולין הו"א דמזבח מקדש אי לאו דרשא דמה

כבשים ראויים אף כל ראויים וכן נראה להוכיח דל"ש כלל שמזבח יקדש חולין אף ליפסל דהא ר"י ס"ל בפסחים דף כ"ג חולין שנב"ע ל"ד ויקשה הא ר"י ס"ל זבחים דף נ"ט דרצפה מקדש כמו מזבח א"כ יהא אסורה מטעם קדשים פסולין אע"כ דאין מקדש כלל.

אמנם הנה יש להוכיח מגמ' דחולין דף י"ז דל"ב הקדישו תחלה מהא דמוקי משנה דלעולם שוחטין כרי"ש דבשר תאוה הוה אסור ולא בא הכתוב אלא להתיר בשר תאוה ופירש"י מקרא דאל פתח אוה"מ לא יביאנו דהוה צריכין להביא שלמים ותוס' תמהו הא קרא אייריא מקרבן ולחייב אש"ח ונראה דקו' תוס' רק יתכן אי אמרינן דכל קרבן צריכין להקדיש תחילה א"כ אי ילפינן מקרא דאל פתח אוה"מ לאסור בשר תאוה וחייבין להביא שלמים א"כ ע"כ כבר הקדישו קודם ע"כ קרא אתי דאם כבר הקדיש חייב להביא אל פאוה"מ דאם שוחטין הרי הוה ש"ח ולא נשמע בשר תאוה אבל אי אמרינן דא"צ כלל להקדיש א"כ ל"ש לומר דאם שחטו בחוץ חייב משום ש"ח דהא לא הקדישו עדיין א"כ שפיר נשמע ממקרא דאל פתח אוה"מ דצריך להביא כל בהמה שרוצה לאכול אל אוה"מ לקרבן וממילא מתקדש כששוחט לשם קרבן הא אי שחטו ולא הביא אפה"מ אין כאן ש"ח אלא איסור בשר תאוה רק אם אירע שהקדישו תחילה ולא הביא אל פתח אוה"מ חייב כרת אש"ח ועיין רשב"א שהסכים לפירש"י א"כ מוכח דא"צ להקדיש תחילה.

ומיושב קו' התוס' על נכון אך זה יתכן לרי"ש אבל לר"ע דס"ל דבשר תאוה לא נאסר מעולם ע"כ משום דס"ל דא"א לומר דקרא בא להתיר בשר תאוה דמהיכי נאסרה דא"ל מקרא דאל פאוה"מ דזה אייריא בשחוטי חוץ כמש"כ התוס' והיינו משום דר"ע ס"ל דצריך כל קרבן להקדישו תחילה א"כ כי שחטו בחוץ חייב כרת א"כ קרא רק אייריא מקדשים דמכיון שהקדישו צריך להביא אל אוה"מ דאם לא הביאו ושחטו בחוץ חייב כרת הרי שלך לפניך דתליא בפלוגתא דתנאי.

ז') **עוד** נראה טעם אחר דאם לא הקריב לשם הקדש בפירוש דלא לקי דהא בקידושין דף ז' מדמי קידש אשה לחצ' דל"ה קידושין ופריך מ"ש מהקדיש חצי בהמה דפשטה קידושין בכולה וקאמר דהא לא דמי אלא לבהמת שותפין והקדיש חלקו דלא מצינן למימר דפשטה הקדש בכולה והנה בקידושין אם קידשה אשה סתם וכנסה ומצא בה מום דאינה מקודשת משום דאין אדם מתפייס במומין א"כ ה"נ בהקדש שייך סברא זו אם הקריבה סתם מצינן למימר דחזקה דאין מתפייס במומין ולא גמר והקדיש ולא גמר להקנותה להקדש לכן בעינן שיקריב לשם הקדש בפירוש.

והנה כהא"ג איתא בקידושין דף מ"ו והתנן התורם קישות ונמצא מרה אבטיח ונמצא סריח תרומה ויחזור ויתרום דמדאורייתא תרומה מעליא היא מדר' מניין לתורם מן

הרעה על היפה שתרומתו תרומה שנאמר ולא תשא עליו חטא בהרימכם את חלבו אם אינו קדוש נשיאת חטא למה מכאן לתורם מן הרע על היפה שתרומתו תרומה מבואר דלמ"ד תורם מן הרע על היפה דאין תרומתו תרומה מן התורה ואמרינן דאדם יודע שאין תרומתו תרומה וגמר ונתן לשם מתנה ויחזור ויתרום א"כ ה"נ נאמר דיודע דאין הקדש קדוה"ג חל על בע"מ ורק גמר ונתן לשם קדשי בדה"ב לכן צריך שיקריב לשם הקדש קדוה"ג בפירוש.

וכן יש להוכיח סברא זו מכתובות דף י"ב דאיתא במשנה הוא אומר עד שלא ארסתיך נאנסתי והיא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדך ר"א אומר נאמנת ור"י אומר לאו מפי' אנו חיין והנה לכאורה יש להקשות ממנ"פ אי טענתה משארסתני נאנסתי ותובעת מאתים א"כ איך קתני דהוא אומר מקח טעות ואין מגיע לה כלל דהא עכ"פ מגיע לה מנה דאי אמרת דאלימא טענתו שלא יגיע לה כלל אפי' מנה לא משכחת שלפי טענתה יהא מגיע לה מאתים כאשר אבאר דהנה בח"י הרי"ם הקשה דטענתה נסתחפה שדך זה יספיק לחייבו מנה אבל לא יספיק לחייבו מאתים כיון דעכ"פ מודית שנאנסה בעודה ארוסה והיתה בעולה בשעת נישואין בשעת חיוב כתובה ממילא אין מגיע לה אלא מאתים דל"ש לומר מזלו גרם לחייבו מאתים דאונס רחמנא חייבו ל"א כדאיתא ריש פרקין בחלה הוא (ובעודה ארוסה הא אין לה כתובה) ותי' כיון שנשאית לו אח"כ כבר חלה החיוב משעת קידושין ואז בתולה היתה ושפיר תובעת מאתים אך אכתי קשה לפמש"כ תוס' ריש יומא בשם ירושלמי דבעולה אין נקנה אלא בביאה ובתולה גם בחופה ולפמש"כ תוס' לעיל דף ז' דצריך כונת קנין בשעת חופה וביאה א"כ כיון שסבור שבתולה היא וניקנית לו בחופה לא הי' דעתו לקנותה בביאה א"כ אין נישואין כלל דהוה כעודר בנכסי הגר וסבור שהוא שלו דלא קנה א"כ עדיין ארוסה היא ול"ל כתובה ותי' דדע"א מקנה א"צ כונת קנין דהא הכא דעתה שתיקנית לו בביאה כיון שיודעת בעצמה שבעולה היא ואין ניקנית לו אלא בביאה אך אכתי תיקשי לפוסקים דס"ל גם בדע"א מקנה בענין כונת קנין ותי' כיון שכנסה לביתו א"צ קנין ורק בבא עליה בבית אביה צריך כונת קנין כדמוכח ביבמות דף נ"ח.

והנה בהפלאה הקשה הא דנמצאת בעולה אין לה כלום והוה מק"ט נאמר חזקה א"א עושה בע"ז וגמר ובעל לשם קידושין וממילא מתחייב לה בכתובה דאל"ה אכתי הוה בע"ז משום דכל הפוחת ממנה לבעולה הוה בע"ז וע"כ נתחייב עכ"פ במנה ואמאי אמרו דהוה מק"ט דמשמע לגמרי כדאיתא לעיל דף י"א ולישב קו' זאת נראה דהנה לכאורה במאי פליגי אי מקח טעות ממאתים או מק"ט לגמרי משמע כדאיתא לעיל דף י"א ונ"ל

דפליגי בפלוגתא רש"י ותוס' בפ' המדיר בהא דקידשה על תנאי וכנסה סתם דאמרינן חזקה אא"ע בע"ז ומפרש רש"י דלענין כתובה בתנאו קאי דרש"י סובר דאי לאו דבתנאו קאי הי' חייב גם בכתובתה כיון דבעל לשם קידושין והיינו משום דס"ל ארוסה יש לה כתובה או דרש"י סובר בהכניסה לביתו ביאה נישואין עושה וכמו שכ' שם הר"ן ולכן צריך לומר דבתנאו קאי והנה זה שייך בתנאי דמומין כיון דלא וודאי עקר לה אבל כיון שמצא בעולה א"כ וודאי עקר לתנאו א"כ כיון דבעל לשם קידושין ע"כ איתחייב בכתובה דאל"ה הרי הוה כמו תנאי וע"כ יש לה מנה כדין בעולה ואידך מ"ד דאית לי' דמק"ט לגמרי סובר דאף שבעלה בביתו אינו רק ארוסה ואין לה כתובה ולכך מק"ט לגמרי משמע וכן העלה בהפלאה לעיל דף י"א אלא שאני בארתי דתלי' בפלוגתת רש"י ותוס' מעתה תיקשי ממנ"פ אי אמרינן דהוה מק"ט דאף בביתו ל"ה אלא ארוסה א"כ מהני טענתה נסתפחה שדך הא לא מכוין לקנותה ואין לומר דבביתו א"צ כונה הא עתה קאי בסברא דאין חילוק דאף בביתו ל"ה אלא ארוסה ואמנם הנה בס' בני אהובה כתב דל"ש א"א עושה בע"ז כיון שלא ידע שבעולה היא (ולא ימצא דם ואי דפתחה פתוח י"ל בבוגרת פ"פ כמש"כ רבינו שם) ויקשה לכאורה ממנ"פ אי בלא ידע ל"ש נסתפחה שדך ומגיע לה מאתים הא ל"ה אלא ארוסה כיון דלא ידע שבעולה היא וסבור דקנאה בחופה וכקו' הרי"ם וא"ל בידע דבעולה הוא דפתחה פתוח (ולא אייריא בבוגרה) דא"כ שוב יקשה איך טוען טענת מק"ט לגמרי והא אאעבע"ז ובעל לשם קידושין לכן נראה לתרץ ע"ד שכ' הרי"ם דאייריא לעולם בלא ידע שבעולה היא ואפ"ה שייך נסתחפה שדך משום דבכנסה לבית א"צ כונת קנין ואפ"ה ניחא גם טענתו מק"ט לגמרי כיון דבלא ידע אייריא כמש"כ הבני אהובה דל"ש אא"ע בע"ז ולפי"ז היכיא דידע דבעולה הוא דשייך אאמבע"ז (כגון שלא בגרה דידע דפ"פ) מגיע לה עכ"פ מנה מעתה י"ל הכי נמי בנידון דידן כיון דידע דבע"מ אין ראוי למזבח וג"כ גמר והקדיש לקדושת בדה"ב כנ"ל.

הזורק דם בע"מ לוקה שהרי כתיב בהן לא תקריבו אלה וכו'. ובלח"מ כתב דצריך לגרוס לא תקריבו לד' כי הכתיב בו אלה קאי על השוחט בע"מ אך הנה ראיתי בפי' המשניות לרבינו פ"ח ממנחות שכ' וז"ל ונאמר בתחילת הפרשה כל אשר בו מום לא תקריבו וזה הוא המניעה מלהקדישו אח"כ נאמר תמים יהי' לרצון כל מום לא יהי' בו וזו הוא המניעה מלשחוט אותן אח"כ נאמר לא תקריבו אלה לד' וזו הוא המניעה מלזרוק דמו ואשה לא תתנו מהן המניעה מהקטיר אימוריו ונאמר אח"כ ומעוך וכתות ונתוק וכרות לא תקריבו לד' אפי' מקצת האימורים הרי כגי' רבינו אלא דשם קאי לפי הברייתא דעובר בה' שמות.

הנה שיטת רבינו דאין עובר אלא משום ד' שמות ותמה בכ"מ דנהי דלפי גרסתו רבא אמר אין לוקין יקשה הא מ"ד אין לוקין מסקינן בתיובתא וכתב בספר יבין שמועה לישב עפ"י גמ' דלעיל דתני עובר משום ה' שמות וחד מנהון בל תקדישו שמא לא שנוי' שעובר משום בל תקדישו אלא בתמורה שכן קדושה חלה על בעל מום קבוע אבל הקדיש בע"מ דיקלא בעלמא הוא א"ל רי"ו לא שמיע לך הא דאמר ר' ינאי בחבורה נמנו וגמרו המקדיש בע"מ עובר בה' שמות ואי בתמורה ששה כיון דאיכא נמי לאו דתמורה ופירש"י נמנו וגמרו משמע שלא מצאו יותר ולכאורה יקשה דילמא ס"ל לר' ינאי דאין לוקין על לאו שבכללת וא"כ בל תקטירו כולו ובל תקטירו מקצתו איכא רק לאו אחד והוה חמשה וצ"ל דרי"ו תלמידו דר' ינאי דס"ל דלוקין על לאו שבכללות אבל הא קשיא הא דמסיק ש"ס בתיובתא ונימא אפיק הקטרת מקצתו ועייל תמורה וצ"ל דבאמת הא דמסיק הש"ס בתיובתא אינו אלא על מאן דמתרץ אפיק תמורה ועייל קבלת הדם וא"כ ממילא דנכונים דברי רבינו דעל עיקר הדין אין כאן תיובתא יעו"ש.

אך הנה הרמב"ן מייתיא לישנא דספרא אשר בו מום אין לי אלא מום קבוע מום עובר מניין דכל אשר בו מום בשניהם עובר בכל חמשה שמות הללו בבל תקדישו אמנם הרמב"ן כ' שכן הוא בבבלי ובאמת בגי' שלפנינו ליתא בבבלי אלא דהרמב"ן הי' לו גי' זו בבבלי א"כ י"ל דרבינו ג"כ גריס כן וס"ל דחולק אירושלמי א"כ א"צ לדברי המ"כ שכ' כיון דחזינן דקפיד קרא אזביחה ה"ה בלאו דבל תקדישו כיון דכן הוא להדיא בגמ' דיליף מכל מום דעובר ב"ה שמות הללו והא דיקשה דרבינו לא הביא דרשא זו ידוע דרבינו דרכו לינקט דרשא הפשוטה.

והנה בגמ' קחשיב דעובר משום בל תקדישו ובל תקריבו ולשון זה מצינו כמה פעמים בש"ס עובר בבל יראה ובל ימצא וכן במשנה פרק קמא דקדושין דף כ"ט חוץ מבל תקיפו ובל תטמא למה אמרו חכמים שהוא בבל ולא נקטו כלישנא דקרא בלא תקדישו ולא תקריבו וכן אינך וראיתי בשדה חמד בכללים עמד על זה ולא תירץ כלום ונ"ל דכל היכא דאיכא בי' נמי עשה כגון בבל יראה וכן בבל תטמא איכא עשה וכן בבל תקיפו איכא עשה בקרא אף כשלא בא במנין תעשה וכן הכא נמי איכא עשה במקדיש בעל מום ומקריבו כמש"כ רבינו בריש פרקין לכן נקטו בל להורות שיש בזה חוץ מאיסור לאו עוד איסור עשה וכד תידוק תמצא שכן הוא בכל המקומות דנקט שהוא בבל שיש בזה איסור עשה דהיינו דתורה כתבה אצלו לישנא דיש בו קום ועשה אף שאין מצות ממש.

הלכה ה

אחד בע"מ קבוע ואחד בע"מ עובר וכו'. ודרשה זו הוא בספרי וקשה לי דבבכורות דף י"ד איתא דר"א יליף מהאי קרא דשחט בע"מ בבמת יחיד לוקה ושקלו וטרי אמוראי טובא אליבא דר"א וכן בזבחים דף ק"ט הלכה רווחת דלקי אבע"מ בבמת יחיד וא"כ איך פסק רבינו כספרי (הן אמת דרש"י בזבחים כ' משום דלא איתפרש להתירא אולם באמת תמוה דרש"י לא הביא הך דר"א נראה דרש"י הי' פשיטא לי' דלית הלכתא כרא"ה אולם נראה דר"א מודה לדרשת הספרי דאתי לבע"מ עובר והא דנקט רבינו אשר יהי' בו מום אסיפא דקרא דכל דבר רע סמוך דמיני' הוא דמרבה בספרי בע"מ עובר.

אך קשה לי לדברי רבינו מדברי הירושלמי פ"ה דנזיר דף כ' דפריך ומחובר הוא למכות מוכח דאין לוקין אמום שעובר ובס' שירי קרבן כ' דירושלמי סובר דהא דיליף בספרי לא תזבח לד' שור או שה אשר יהי' בו מום לרבות בעל גרב שהוא מום עובר היינו לאיסור זביחה אבל איסור הקדש לא ודלא כמש"כ הכ"מ כיון דחזינן דקפיד קרא אזביחה ה"ה דעובר בלאו דבל תקדישו ורק כתב ליישב דברי רבינו דבספרא איתא אשר בו מום אין לי אלא מום קבוע מום עובר מניין ת"ל כל אשר יהי' בו מום ובשניהם עובר בכל חמשה שמות הללו בבל תקדישו.

הלכה ו

ולא קרבנות ישראל בלבד אלא אף קרבנות עכו"ם אם הקריבן והם בעלי מומין לוקה שנאמר ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה. וקשה לי טובא ל"ל קרא ע"ז דהנה בתוס' חולין דף כ"ב בד"ה והביא תחלת הציהוב כתבו וז"ל אי נמי כיון שהביאן ליד הכהן יצא ידי נדרו מאוחר דמ"מ האחד מהם ראוי להקריב והנה זה פשיטא אם קדם מומן להקדישן דגם בעכו"ם פסול דהא לא חל ההקדש להקרבה רק אם הקדיש ונפל בו מום א"כ כיון דבכל קרבן מיד כשהביאן הבעלים ליד כהן נסתלק א"כ עכו"ם שמביא קרבן להקריב כיון שהגיע ליד כהן נסתלק העכו"ם והכהן שלוחי דשמיא להקריב הקרבן א"כ מאי נפקא מינה אי הוה הקרבן תחילה של בעלים עכו"ם בשעת העבודה אין זה קרבן עכו"ם עוד דשל גבוה הוא ומהיכא תיתי לומר דיהא רשאי להקריב בע"מ בקרבן עכו"ם ואין לומר דעכ"פ בשחיטה הוי שלוחי דידן א"כ צריך קרא לחייב גם אשחיטת קרבן בע"מ ז"א דהא בשל נכרי גם אשעת שחיטה היו שלוחי דשמיא דאין שליחות לנכרי וא"כ קשיא ל"ל קרא ע"ז (ועוד דהא כבר העלה בח"ס יור"ד סי' ש"י דבקרבנות גם בעכו"ם דינו כמו בישראל וא"כ ל"ל קרא) וצ"ע.

ונראה לישב לפמש"כ תוס' מנחות דף ע"ג ד"ה איש דאי לאו קרא דאיש הוה מוקמינון

האי קרא בשל ציבור אף שמוסר לציבור אין מקבלין כש"כ שאין מקבלין קרבנות של עצמו לכן אשמעינן קרא דאיש דמקבלין ומוקמינן האי קרא בבעלי מומין א"כ הא דמוקמינן בבעלי מומין רק הא ניחא לן אי אמרינן קרבנות של עצמו מקבלין רק דבקרבנות ציבור אין מקבלין א"כ י"ל דהוא"א גם בע"מ מקבלין ממנו דהא ע"כ לא הוה כאלו נמסר לבי גזא דרחמנא דהא ק"צ דלא מקבלין מיני' אף במוסרו לציבור כמש"כ תוס' וא"ש.

והנה בהך דתמורה דף ז' דמוקי קרא דמיד בן נכר לא תקריבו בב"נ דהוא"א דעל מחוסר אבר לא נצטוו ל"ש מזבח דידהו ול"ש מזבח דידן קמ"ל ולפי"ז צריכין לומר הא דלא קחשיב בין מצות שנצטוו בני נח יען דהוה בקום ועשה כמש"כ תוס' ע"ז דף ה' דאמרינן במ"א זיל הבא אחרת ובמשל"מ פי' דמלכים הקשה בב"נ הא לא נצטוו בבל יחל דבריו ובא"מ אה"ע סי' א' כתב יען דנשתעבדו נכסיו מכח שיעבוד חייב להביא אחרת וא"כ קשה מכאן אמש"כ תוס' ע"ז שם דלכן צריך קרא בישראל דמחוסר אבר פסול דלא נימא לישראל נאמרה ולא לב"נ א"כ היינו במזבח דידהו אבל בלאו דמיד בן נכר דאייריא במזבח דידן אכתי ל"ל קרא למעט מחוסר אבר בישראל במזבח דידן כיון דב"נ נצטוו במזבח דידן כש"כ ישראל אך בירושלמי סוטה דף מ' מסיק דלא קיימ"ל הא דמח"א אסור ל"נ.

והנה במשל"מ הקשה עוד הא בנדבה א"צ להביא אחרת א"כ ל"ה קום ועשה ונ"ל דלכאורה קו' תוס' דלא חשוב מחוסר אבר ל"ק כלל דרק מה דהוה מצוה המוטלת עליו קחשב בין ז' מצות אבל כאן הא אינו מחיוב להביא קרבן כלל א"כ גם הבאת קרבן בע"מ לא קחשיב בין המצות שב"ן מוזהר עליו וצ"ל דכונת דבריהם עתה שכבר נדר וחיובא עליו להביא הקרבן שוב הוה גם המצוה להביא קרבן שאין בע"מ חיובא א"כ ניחא זה בנדר אבל בנדבה שאף אחר שנדבה ל"ה חיובא עליו אי נפסלה מעיקרא לא הקשו תוס' דלחשוב איסור הקרבת בע"מ.

אמנם זה שכ' תוס' דאמרינן הבא אחרת דעובר בבל יחל לכאורה קשה הא בנדר להביא קרבן גם בישראל אינו עובר בבל יחל וכבר הוקשה כן בטו"א בר"ה דף ה' מהא דנדה דף מ"ו דאיתא שם דאם אכלו ממה שהקדיש הקטן עובר בבל יחל וכן תמהו דרבינו לא כתב דהמועל בהקדש עובר בבל יחל ובמהר"ש פ' ויקרא כתב דרק בקטן שהקדיש שייך דעובר בבל יחל דלא חל ההקדש רק בדיבורא אבל בגדול דכבר חל ההקדש במחשבה ל"ש בל יחל ולפי"ז ניחא דמהא"ט מי שנדר להביא קרבן ולא הביא דעובר בבל תאחר אינו עובר בב"י אך זה בישראל אבל בנכרי שהקדיש דלא חל הנדר עד שהוציא בפיו

שפיר איכא בל יחל וא"ש.

והנה בהאי ענינא דנאמרה ונשנית חדשות אני מגיד דהנה איתא בסנהדרין דף נ"ט כל מצוה שנאמרה לבני נח ונשנית בסיני לזה ולזה נאמרה והרי מילה שנאמרה לבני נח דכ' ואתה את בריתי תשמור ונשנית בסיני וביום השמיני ימול לישראל נאמרה ולא נאמרה לבני נח ההוא למשרי שבת הוא דאתי ביום השמיני אפי' בשבת והרי פרו"ר שנאמרה לבני נח דכ' ואתם פרו ורבו ונשנית בסיני שנאמר שובו לכם לאהליכם ולישראל נאמרה ולא לבני נח ההוא לכל דבר שבמניין צריך מניין אחר להתירו הוא דאתי ואיבעית אימא מילה מעיקרא לאברהם קמזהר רחמנא ואתה את בריתי תשמור אתה וזרעך אחריך לדורותם אין אינש אחרינא לא והקשו בתוס' מנלן דבני נח לא נצטוו ואי משום דלא חשבוהו בשבע מצות שנצטוו בני נח הא קאמר לעיל דקום ועשה לא קחשוב ובמהרש"א ה"ק גם אמילה תקשי מנ"ל דלא נצטוו בנ"ח דהא הוה קום ועשה ולא קחשיב עוד הקשו אמאי פריך הגמ' ממילה דכ' מאוחר בתורה והוה לי' למפרך מפו"ר דכ' קודם בתורה ועוד למה לא משני האי איבעית אימא אמילה קודם דפריך מפו"ר דהוה לי' לשנו' מיד ואיבעית אימא והנה במהרש"א ביצה דף ה' הקשה דגמ' שם דחי דאתי למצות עונה דהיינו למצות פרו"ר שיהא נאמרה ונשנית בסיני וכאן נשאר הגמ' באוקימתא דאתי לדבר שבמניין צריך מניין אחר עוד הקשה דכאן נקט דקרא אתי לפו"ר שיהא נאמרה ונשנית ושם אמר למצות עונה דע"כ היינו הך א"כ הוה לי' לתרץ שם דאתי כדי שיהא נאמרה ונשנית לישראל ולב"נ נאמרה עוד יש לתמוה לפי תי' של גמ' ביצה ההוא למצות עונה הוא דאתי דהיינו ע"כ דאתי למצות פרו"ר שיהא נאמרה ונישנית לישראל ולב"נ א"כ תיקשי באמת אמאי לא קחשיב בז' מצות שנצטוו ב"נ.

עוד קשה לי דגמ' משני דכ' ביום אפי' בשבת אמאי לא משני דאתי שיהא מ"ע דנאמרה לאחר הדיבור ונפ"מ דדחי ל"ת דיו"ט ולא דדחי נמי שבת וכן יקשה בקרא דפרו ורבו הוה מצי ג"כ לשנוי דאתי שיהא עשה דלאחר הדיבור ונפ"מ דדחי לל"ת כגון באסר אשתו עליו בנדר דהוה עשה דלאחר הדיבור וידחה לל"ת דלא יחל דברו ואף דאיכא עשה ג"כ הא איתא בשאלה כמש"כ רשב"א נדרים ד' י"ד (וכן נפ"מ בח"ע חצי ב"ח שהקשה תוס' לישא שפחה וידחה לל"ת דלא יהי' קדש) והנה תחילה אומר לישב קו' התוס' דהנה מוכח דב"נ לא נצטוו בפו"ר אף דנאמרה ונישנית דהנה הראשונים הקשו איך אנו מברכין אשר קדשנו במצותיו ואסר לנו העריות הא אין מברכין על מניעת איסור ותי' בח"ס דכאן דכ' את בתך לא תתן להזנותה ולא תמלא הארץ כמה שביאר רבינו בפכ"ט מאי"ב דא"כ נמצא אח נושא אחותו וא"כ אי אפשר לקיים מ"ע דפו"ר רק ע"י חופה וקידושין ולכן

שפיר מברכין על קיום עשה לקיים פרו"ר אלא דאי לאו שאסר לנו העריות ל"ה צריך לקדש ע"י חופה וקידושין והנה לפי"ז ואי נאמר דלכן נישנית לישראל כדי שיהא נאמרא לבני נח א"כ הוה כשלח לתקלה דהא לדידהו לא נצטוו לקדש בחופה וקידושין א"כ הוה לדידהו מצות פרו"ר כענין שלח לתקלה דנמצא אם נושא אחותו שגם בני נח מצווה על עריות (ועיין ספר מצות השם שכ' מצוה ליקח אשה שנאמר פרו"ר ותמוה ולפמש"כ מובן דאל"כ הוה שלח לתקלה ועיין במהר"ם שיק על המצות ואין לומר אפ"ה גם בב"נ אפשר לקיים ע"י שמיחד לו אשה כמש"כ רבינו בפ"ו מה' מלכים דבב"נ אם מיחד לו אשה נעשית א"א א"כ גם בדידהו שייך דהוה מצווין במצות פרו"ר ונאמרה שפיר גם לב"נ ואפ"ה ל"ה שלח לתקלה דגם אי מיחד לו אשה לא שייך דנמצא אח נושא אחותו א"כ לפי"ז גם בב"נ מצות עשה דפרו"ר מחייב אישות ע"י יחוד א"כ שוב עשה זו כולל גם שב וא"ת שלא ע"י יחוד ושב וא"ת הא קחשיב וא"כ כמו בישראל אמרינן דמברכינן גם על מניעת איסור עריות משום דמצוה זו כולל קום ועשה לקדש אשה ע"י חופה וקידושין כן גם בב"נ כולל זה גם מניעת איסור מעריות ואמאי לא קחשיב אע"כ דבאמת לא נצטוו ב"נ במ"ע דפרו"ר (ופשיט י"ל דלמ"ד ביבמות דאשה פטורה מפרו"ר משום דכתיב וכבשוהו ואין אשה דרכה לכבוש א"כ כאן דאמרינן דנכרי לאו בר כיבוש הוא א"כ הא גם בנכרי שייך לומר דלא קרינן בי' וכבשוהו א"כ מוכח דנכרי אינו מצוה בפרו"ר).

אולם לפי"ז קשה לי מ"פ הא פרו ורבו דלב"נ נאמרה ונשנית ואפ"ה לישראל ולא לב"נ נאמרה דנשמע מהא כדס"ד לעיל אי לאו דנשנית בסיני הו"א בין לב"נ בין לישראל נאמרה דבוודאי לא יצאו ישראל לקולא מכלל ב"נ והא דנישנית לישראל היינו לומר לישראל דוקא נאמרה ולא לב"נ הא ע"כ הכא שאני דאף אי בעלמא לישראל ולא לב"נ נאמרה משום דאי לאו דכ' בסיני הוה נאמרה גם לישראל דלא יצאו להקל אבל לב"נ בוודאי נאמרה דלא ניטלה מהם הא בפרו ורבו ע"כ אי לא הוה כתיב קרא ע"כ גם כן נדע דלישראל נאמרה ולא לב"נ דא"ל דלב"נ ג"כ נאמרה ולא נטלה המצוה מהם כיון דבישראל נתחדש המצוה דלא תתן בתך להזנותה כדי שלא ימצא אח נושא אחותו ותמלא הארץ זימה א"כ בנכרי דלא מצוה ע"ז ליחד לו אשה א"כ הוה המצוה כעין שלח לתקלה לכן הוצרך לכתוב ג"כ קרא בסיני דנדע לב"נ נאמרה ושיהא גם ב"נ מצוה ליחד לו אשה כדי שלא יהא המצוה לתקלה (ולפמש"כ לעיל יקשה פשוט ע"כ ליכא מצוה בב"נ דממתן תורה ואילך נכרי לאו בר כיבוש הוא) ועוד יקשה עד"ז דכאן שפיר לישראל נאמרה כיון דלישראל רק המצוה ע"י חופה וקידושין א"כ צריך לכתוב לישראל בסיני דאי משום דלא יצא להקל ל"ה נשמע דמצוה רק ע"י חופה וקדושין דהא בב"נ לא הי'

המצוה דוקא ע"י חופה וקידושין או ע"י יחוד ולכן ע"כ צריך לנאמרה בסיני לישראל שנשתנה דינו דהמצוה רק ע"י קידושין ולא לב"נ דבב"נ באמת ליכא מצוה דבהם אין המצוה ע"י יחוד ומאי פריך דהא לפי"ז בעלמא שפיר נאמרה ונשנית לב"נ ג"כ דלישראל א"צ לנאמרה ונשנית דבלא"ה נאמרה לישראל דלא יצאו להקל אך הדבר ניחא דהנה לכאורה יש להקשות מ"פ ממילה דהיינו דרוצה להוכיח דאדרבא דלישראל נאמרה ולא לב"נ דאי לאו דנשנית בסיני הוה נאמרה לישראל ולב"נ דלא ניטלה מצוה מהם ולישראל נדע מסברא דלא יצאו להקל מב"נ הא ע"כ נדע במילה דלא נצטוו ב"נ דהא דרשינן בע"ז ד' כ"ו מדכ' ואתה את בריתי תשמור אתה וזרעך דנכרי פסול לימול והא כאן לס"ד דלא ידע דלאברהם נאמרה א"כ ע"כ דרשינן מקרא דאתה וזרעך דרק ישראל יכול לימול את ישראל דנכרי פסול לימול ממילא ידעינן בנכרי אין המצוה במצות מילה א"כ אי לא נעשית בסיני הוה ידעינן דלישראל נאמרה ולא לב"נ א"כ יקשה תרתי חדא גם לדידך מי ניחא דע"כ אף דבעלמא נאמר דלישראל ולב"נ נאמרה אף היכא דלא נשנית בסיני כאן ע"כ לישראל נאמרה א"כ ג"כ יקשה למה נשנית לישראל כדי דנדע דלאו לב"נ נאמרה הא גם בלא קרא ידעינן דלישראל נאמרה ולא לב"נ (או עד"ז הא ע"כ מצות מילה שאני דל"ש שנאמרה ונשנית כדי שיתחייב נכרי ג"כ במילה דהא כתיב אתה וזרעך לפסול נכרי שמל א"כ ע"כ נשמע דמסיני נתחדשה הלכה רק לישראל ולא לב"נ וא"א לדרוש דלזה ולזה נאמרה ועטו"א שהקשה לס"ד דהי' נוהג בכל ב"נ יקשה הא קרא כתיב אתה וזרעך ולפמש"כ י"ל דאתי למעוטי שנכרי יכול למול אחרים לאחר מ"ת כמו בהא דכ' בגיה"נ בני יעקב לרבנן הכוונה לאחר מ"ת) וליישב זאת נאמר כי קושי' הגמ' באמת לא הי' להוכיח דנדע דלישראל נאמרה ולא לב"נ נאמרה דאי לאו דנשנית בסיני הו"א דגם לישראל נאמרה דלא יצא להקל וכס"ד לעיל דפריך מסברא (דזה ע"כ ל"מ להקשות דא"כ יקשה מע"ז ועריות דנאמרה ונשנית בסיני ואפ"ה נכרי מצווה כדמשני לעיל) אלא דהכי פריך דהנה במשל"מ הביא פי' המשנה בחולין פגיה"נ דרבינו מפרש היכא דלא נאמרה ונשנית אין הכוונה דנאמרה לישראל ולא לב"נ דישראל חייבין מכח מה שנאמרה לב"נ אלא דנאמרה להם ושוב נצטוו ע"ז בע"פ לישראל בסיני מה דנאמר לבנ"ח קודם סיני דכל המצות נאמרו לישראל בע"פ (וכמו שהבאתי לקמן דברי הרא"ם והרא"ש והמשל"מ) מעתה י"ל דר' יוסי דסובר דאי לאו דנאמרה ונשנית ג"כ ידעינן דנאמרה לישראל בע"פ בסיני והא דנאמרה ונשנית רק כדי שלא נאמר דנטלה מהם ונאמרה לישראל בסיני בע"פ אלא דנשאר המצוה גם בב"נ כסברת רבינו הנ"ל דאי כדעת הרא"ם שהביא המשל"מ פ"י ממלכים דלישראל נאמרה ולא לב"נ היינו דישראל חייבין מכח דנצטוו ב"נ תחילה

דלא יצאו מכלל ב"נ להקל א"כ לא נשמע דלישראל ולב"נ נאמרה די"ל דנאמרה ונשנית היינו כדי שיהא נאמרה המצות בסיני וחייבין מכח אלה המצות אשר ציוה ד' ונפ"מ דהם בכלל ערבות ואי לאו דנאמרה ונשנית אף דישראל הוה חייבין בה אבל כיון דלא נאמרה כלל בסיני אין בכלל אלה המצות ואין בכלל ערבות כמו שכ' הרא"ם הנ"ל וע"כ דר' יוסי סובר כשיטת רבינו.

ולפי"ז י"ל הא דפריך והרי מילה הכונה כך דהמקשן סובר דאי לאו דנאמרה ונשנית אף דנדע דלישראל נאמרה ולא לב"נ היינו דישראל חייבין מכח מי איכא מידי אבל לא דנתנה להם בסיני בפירוש ואין בכלל אלה המצות דל"ה בכלל ערבות אבל ב"נ שפיר ידעינן דאין חייבין ורק נאמרה ונשנית כדי שיהא בכלל הערבות דלישראל נאמרה בפירוש בסיני ולכך נכתבה שנית אבל לב"נ בין כך ובין כך לא נצטוו מאחר דנתחדשה תורה נטלה המצוה מהם זהו הי' קו' הגמ' (אבל לא מקשה דמדנשנית נדע דלישראל ולא לב"נ) וכן אתי לומר כיון דנשנית בסיני בפירוש הוה מ"ע דלאחר הדיבור ודחי ל"ת דלכן נאמרה בפירוש וע"ז משני דלעולם אי לאו דנשנית לישראל נמי לישראל נאמרה ע"כ בע"פ ונטלה מב"נ והא דמילה נשנית בסיני אף שע"כ לא נאמרה לב"נ דהא ממעטינן מואתה את בריתי תשמור וזרעך הוא משום כדי למשרי שבת דהיינו שיהא הותרה לגמרי ולכן לא אמר שידחה שבת רק למשרי שבת כמש"כ הרשב"א בשבת פראד"מ דמביום השבת נשמע דהותרה לגמרי דאי הוה אתי רק שיהא עשה דלאחר הדיבור מזה ל"ה ידעינן דהותרה לגמרי אלא דדחי שבת יען שנכרתו עליו י"ג בריתות ולכן לא מצי לשנויי דאתי לעשה דלאחר הדיבור דהא אף אי לא נאמרה ונשנית בסיני הוה עשה דלאחר הדיבור דהא להאי מ"ד אף אי לא נשנית בסיני רק שנאמרה לב"נ נאמרה לישראל שינית בסיני בע"פ א"כ כל עשה הוה עשה דלאחר הדיבור (וליתא באמת לטעם הירושלמי דסובר דעשה דלפני הדיבור א"ד שבת דהא לפי"ז כל עשה ע"כ נאמרה בסיני כיון דהוא בכלל אלה המצות ובזה מיושבין כל הקושיות שהקשה בש"א לפי הירושלמי דעשה דלפני הדיבור לא דחי דבגמ' דידן מוכח דלא כירושלמי יעוש"ה ולפמש"כ ניחא די"ל דירושלמי הוה סובר דעשה דנשנה לפני הדיבור לא נאמרה למשה בסיני בע"פ לישראל ואין בכלל אלה המצות ואין בכלל ערבות ע"כ לא אלים למידחי ל"ת והיינו כדעת ר' יוסי דסובר בגיה"נ דלב"נ נאמרה דלית לי' האי סברא כדמוכח מפי' המשנה הנ"ל ולכך רק משני משום דכ' ביום דאתי למשרי שבת שנאמרה דהותרה לגמרי וע"ז פריך הרי פרו"ר והכונה ג"כ עד"ז דגם המקשן סובר דאי לאו קרא לא נאמרה לב"נ דהוה כמו שלח לתקלה (אי מטעם השני דלאו בני כיבוש נינהו ולא קרינן בהו וכבשוהו) אלא דהכי פריך

דעכ"פ נשמע דאי לאו דנאמרה ונשנית לישראל נאמרה משום דלא יצאו להקל אבל לא דנאמרה בע"פ לישראל וע"כ כתיב שינית בסיני כדי שיהא בכלל אלה המצות ובכלל הערבות וגם דהוה עשה דלאחר הדיבור (ונפ"מ באסר אשתו עליו בנדר ועשעה"מ ה' נדרים דעשה דמצה לא דחי ללאו דבל יחל משום דהוה עשה דלפני הדיבור) ונשמע דאי לאו דנשנית בסיני לא נאמרה לישראל כלל בע"פ ולכן נשנית בסיני ושפיר לישראל נאמרה ולא לב"נ א"כ נשמע דגם בעלמא כן דלישראל נאמרה בפירוש דלכן נשנית בסיני וע"ז משני הכא משום דהוא דבר שבמניין צריך מניין אחר להתירו ע"כ הוכרח ליכתוב בתורה כמו האזהרה דכ' בתורה אל תגשו אל אשה דאי הוה נאמרה רק בע"פ לא הוה ידעינן דצריך מניין אחר להתירו רק הוה אמרינן דלכן נאמרה בע"פ דלישראל נאמרה ולא לב"נ דהיינו שנטל מהם ונתנה לישראל ול"ה ידעינן דבעלמא צריך מניין אחר להתירו אף שבטל הטעם לכן נכתוב בפירוש דנדע דבעלמא אף שבטל הטעם אפ"ה צריך מניין אחר להתירו.

ולפי"ז ניחא דמיד לא מצי להקשות מפו"ר דהנה על סברת התוס' שכ' דאין עשה דחל"ת אם נאמרה לפני הדיבור הנה בירושלמי באמת ליתא בלשון הזה דבירושלמי איתא כלשון הזה דבעינן כתובה בצידה (רק שתוס' פירשו דכונת ירושלמי דבעינן עשה דלאחר הדיבור) והנה לפי"ז ל"ק מפרו"ר די"ל דלכן נאמרה ונשנית לישראל כדי שיהא כתובה בצידה דהיינו לאחר הדיבור אף דאית לי' דאם לא נאמרה ונשנית בסיני אפ"ה ע"כ נאמרה בסיני בע"פ משום זה רק הוה מ"ע שלפני הדיבור (ולירושלמי הא לא סגי מה שנצטווה לאחר הדיבור אלא שיהא כתובה בצידה שנכתבה לאחר הדיבור דהא מצות מצה נכתוב קודם מ"ת ופשיטא דנאמרה בסיני בע"פ אבל אין כתובה בתורה לאחר הדיבור לא דחי כמו שבארתי זה לקמן בה' תומ"ס דהיכא דכתובה בצידה אמרינן דהותרה ודחי אף דל"ה בעידנא וה"נ אף דמצות עונה ל"ה בעידנא אפ"ה דחי משום דכתובה בצידה) א"כ ל"ק מפרו"ר דשפיר נאמרה לישראל כדי שיהא מ"ע הכתובה בצידה ודחי למ"ע (כגון באסר אשתו עליו בנדר וכמש"כ לעיל) וא"כ אף דאי לא נכתבה ובעינן דנאמרה לישראל בע"פ אפ"ה נשנית בסיני נכתבה בתורה כדי שיהא כתובה בצידה אמנם הקשה ע"ז ממצות מילה דמוכח דנאמרה לישראל ולא לב"נ ע"כ דאי לא נישנית בסיני לא הוה נאמרה לישראל בע"פ דאין לומר דנכתבה בסיני כדי שיהא כתובה בצדה ודחי עשה ול"ת הא כיון דכ' ביום השבת שעשה דמילה דחי שבת א"כ נשמע דלא משום זה נאמרה ונישנית כדי שיהא דחי שבת ויו"ט כדי שתהא כתובה בצידה דא"כ למה צריך לדרוש ביום אפי' בשבת הא כל עיקר של הקרא לא אתי רק כדי שיהא

נאמרה ונישנית ושיהא כתובה בצידה כדי שידחה שבת ויו"ט וא"כ התינח אי לא נאמרה לישראל רק ישראל חייבין משום שלא יצאו להקל ולכן נכתבה עתה שיהא נאמרה ונשנית לישראל והם בכלל אלה המצות ובכלל הערבות אבל לענין שידחה שבת לא נדע ע"כ צריך ביום שידחה שבת אבל אי אמרת דנאמרה בע"פ א"כ הא דכתובה לאחר הדיבור ע"כ כדי שידחה שבת א"כ ל"ל ביום וע"ז משני ביום למשרי שבת דהיינו דלא משום זה נאמרה ונשנית כדי שידחה דהא זה אתי מיתורא דביום רק לזה נשנית בסיני למילתא דנדרש ביום אפי' בשבת שיהא הותרה דאי משום עדל"ת ל"ה צריכה לכתוב שינית בסיני דהא כיון דכל מצות נאמרה בע"פ א"כ הוה עשה דלאחר הדיבור שפיר דחי (וכמש"כ תוס' בכונת הירושלמי דרק תליא אי נצטוו לאחר הדיבור ולא דבעינן כתובה בצידה דוקא דהיינו שיהא כתובה גם לאחר הדיבור) ואף שלא נשנית בסיני הוה ג"כ עשה דלאחר הציבור ודחי שפיר רק קרא אתי כדי לדרוש ביום אפ' בשבת שיהא הותרה לגמרי (ונפ"מ אפי' היכא דאפשר בלא חילול כמש"כ הרשב"א בפראד"מ) וע"ז פריך מפרו"ר דלישראל נאמרה א"כ מוכח דאל"ה לא נאמרה לישראל בסיני כלל אפ' בע"פ דא"ל דנאמרה בסיני בע"פ וקרא אתי שיהא כתובה בצידה כדאיתא בירושלמי א"כ ל"ל ביום אפי' בשבת שיהא הותרה הא כיון דכל קרא רק אתי רק כדי שיהא כתובה בצידה נדע נמי דהותרה ול"ל ביום אע"כ דלא נאמרה כלל בע"פ היכא דלא נכתבה ולכן נכתבה שיהא עשה דלאחר הדיבור ודחי ל"ת אבל לא נאמר דהותרה ושידחה אף באינו בעידנא) וע"ז משני דאתי לדבר שבמניין ואח"כ הדר לדמעיקרא לשנוי פירכא קמייתא ממילה דאיבעית אימא מילה לאברהם נתנה וא"כ הא דנשנית בסיני י"ל שפיר דהוא משום דכיון דמתחלה לאברהם נתנה והי' צריכין לקיים מפני שנאמרה כבר לאברהם ולזרעך אחריך ול"ה נאמרה להם בע"פ בסיני רק הי' מקיימין מצד שנצטוו בה אבותינו הם וזרעם ולכן נאמרה בסיני שצריכין לקיים מפני שנאמרה לישראל בסיני אבל לענין פרו"ר שפיר י"ל דלכן נאמרה ונשנית בסיני דיהא כתובה בצידה שיהא עדות דמצות עונה דחי (דמודה ר"י דאי לאו דנשנית הוה ג"כ עכ"פ נאמרה בסיני דכן רצון נותן התורה ית"ש דכל מצות נקיים ונשמרנה לעשות מצד שנתנה לנו בסיני רק הא שנשנית בפירוש כדי שיהא כתובה בצידה וידחה לל"ת אבל בעלמא הא דנשנית הוא כדי שלזה ולזה נאמרה דאי לישראל לחוד ל"ה צריך כתובה בצידה רק אמירה והא כל מצות נאמרה באמת לישראל בע"פ בסיני אף אי ל"ה נשנית וכתובה בתורה מסיני ולפי"ז למסקנא דמסיק האי איבעית אימא נדחה גם מה דמוקי לדבר שבמניין ואתי רק למצות עונה ולא לדבר שבמניין וא"ש הכל.

והנה בחגיגה פריך הגמ' למ"ד עולת תמיד הקריבו ישראל במדבר מי איכא מידי דמעיקרא לא בעי הפשט וניתוח ולבסוף בעי הפשט וניתוח וקשה לי לפי מה שהשריש רבינו בפי' המשנה הנ"ל דכל המצות שאנו מקיימין אף אותן שכבר נצטוו עליהן קודם מ"ת כז' מצוה של ב"נ ומצות מילה שניתן לאברהם אבינו אין אנו מקיימין אותה מפני שנתנו כבר לב"נ קודם מ"ת אלא מפני שנצטווינו על כל המצות בהר סיני במתן תורה יעוש"ה שדבריו קלורין לעינים מעתה מאי פריך מי איכא מידי אמאי לא כיון דאף אי עולת תמיד הקריבו והוה חובות הדורות מפי הגבורה כפירש"י יתכן שמתחלה לא הי' צריכה הפשט וניתוח ולאחר מ"ת צריכה הפשט וניתוח דהא אין אנו מקיימין מצות עולת תמיד מפני שנצטוו עליהן קודם מ"ת אלא מפני שנצטוו אח"כ בהר סיני לקיימה לדורות א"כ שפיר אמרה תורה אח"כ כשנצטוו בזה בני ישראל דנתחדשה הלכה דליבעי הפשט וניתוח אך י"ל דהא באמת דחי לה מהא"ט דהא חזינן דריוסה"ג ס"ל דעולה שהקריבו ישראל במדבר אינה טעונה הפשט וניתוח והיינו באמת מטעמא דאמרן.

ובהכי ניחא לי הא דאיתא ביומא דף כ"ח אנן מאברהם ניקום ונגמר אמר רבא תנא מאברהם גמר ולכאורה במאי פליגי להנ"ל דר"י ס"ל דכיון דהמצות צריכין לקיים יען שנצטווה בהן בהר סיני ע"י משה לא נוכל לילף מאברהם מידי אבל רבא ס"ל דפרטי המצוה כגון זמן תפלה או זמן מילה זה נוכל ללמוד מאברהם ובהא נראה לי לפרש הא דאיתא בקידושין כ"ח למולו מנ"ל דכ' וימול אברהם וכו' כאשר צוה אותו ולא אותה אשכחן מיד לדורות מנ"ל תנ' רב"י כל מקום שנאמר צו אינו אלא זירוז מיד ולדורות דכ' מן היום כאשר צוה ד' והלאה לדורותיכם ועיין פנ"י שהקשה מאי פריך ולדורות מניין פשיטא כיון שנצטווה גם על כל הדורות נצטווה ולכן נראה דהא גופי' פריך לדורות מניין שמה שאנו מקיימין לדורות המצוה הוא שנצטווה אאע"ה גופי' גם לדורות ולא שאנו חייבין לקיים מצד שנצטווה משרע"ה ונפ"מ דמיחשב זאת מצוה שקודם הדיבור כדאיתא ביבמות דף ה' ע"ז קאמר מדכ' כאשר צוה אותו דאין אלא זירוז מיד ולדורות דזירוז הי' לדורות דילפינן מאאע"ה דציוה משמע שאנו חייבין לקיים מצד שנתנה לאאע"ה.

ובזה נבואה לבאר דזה תליא לכאורה בפלוגתא דרי"ו ורבנן בחולין דף ק' דאיתא התם דר"י אמר והלא מבני יעקב נאסרה ועדיין בהמה טמאה מותרת הי' להם ורבנן השיבו בסיני נאמר אלא שנכתבה במקומו והנה רבינו בפי' המשנה שם כ' וז"ל שמה שאנו מרחיקים או עושים היום אין אנו עושים אלא במצות הקב"ה ע"י משה רבינו כגון זה שאין אנו אוכלים אבמה"ח אינו מפני שהקב"ה אסרו לב"נ אלא לפי שמשה אמר לנו

במצות השם בסיני אבר מן החי וכן מילה אין אנו מקיימין מפני שנצטווה אאע"ה אלא מפני שנתנה לנו בסיני הלא תראה שאמרו תרי"ג מצות נאמרה למשה מסיני וכל אלו מכלל המצות עכ"ל אמנם אליבא דר"י הנה פליגי בזה המפרשים דעת המשל"מ פ"ט ממלכים שגם לר"י אף שהכתוב איירי בב"נ אבל בע"פ נאמרה כל תרי"ג מצות לישראל בסיני כמו שאנו לומדים מקרא דאלה המצות אשר צווה ד' בהר סיני שאין הנביא יכול לחדש מעתה כדאיתא בריש מגילה וכמש"כ הרא"מ פ' בראשית (ועל אלה המצות ישראל ערבים בזה) ורק פלוגתתם דלר"י לא נכתבו בסיני רק נאמרה בע"פ ולכן ל"ש לדרוש מי שבשרו מותר גידו אסור ונוהג שפיר בטמאה ולרבנן עיקר קרא נאמר בסיני אלמא שנכתבה במקומו וקודם שנתנה בסיני הי' יעקב נוהג מעצמו באותו איסור כדמשמע מדברי רבינו פ"ט ממלכים (ובח"ס בחולין כתב דנפקא לי' מדכתיב עד היום הזה דמשמע דהי' נוהג האיסור גם ביעקב) אבל בח"י הראש יוסף כ' שגם לדעת רבינו דפסק כרבנן ס"ל דיעקב נצטווה מהשם אבל עיקר קרא נאמרה למשה בסיני ונכתבה במקומו ושפיר מצינן למדרש מי שבשרו מותר גידו אסור ואין נוהג בטמאה אך הוקשה ע"ז מדף צ"א דקאמר כמ"ד אמה"ח הי' נוהג בב"נ ולתרץ זה צריכין לומר דלרבנן לא נצטווה רק יעקב אבינו וזרעו אחריו ולר"י הא נוהג גם בב"נ אף דרש"י בסנהדרין בשמעתין פי' דלר"י לא הי' נוהג רק ביעקב ובניו הנה בתוס' משאנ"ץ הקשה דלשון דנוהג בב"נ משמע בכל בני נח ותי' דאיה"נ אף דכתיב בני יעקב ובמילה ג"כ כתיב אתה וזרעך אפ"ה ס"ד דנוהג בב"נ ולכן מפרש דבאמת הי' נוהג בכל ב"נ.

ולדעתי כן מוכח מגמ' דחולין דף צ"א דדריש טבוח טבח והכן טול גיה"נ בפניהם ואי לא הי' נוהג רק בבני יעקב איך נהג יוסף וציוה ליטול גם לאחיו הא לא הי' נזהרין רק בני יעקב וא"כ איך נהג יוסף ואחיו הא התנכר להם יוסף וגם הוא עשה עצמו כאלו לא ידע את יעקב וע"כ דנהג בכל ב"נ וכר"י והא דאמרו נאמרה ונשנית היינו שנכתבה דהאמירה הרי הי' בכל מצות אף בגיה"נ אמנם הביא המשל"מ דעת בעל יפה תואר דלר"י לא נאמרה בסיני כלל ובישראל נוהגין בה רק משום מי איכא מידי דלא יצאו ישראל להקל מכלל בני נח ולרבנן נצטוו בה ישראל בפירוש בסיני והנה לפי דיעה זו צריכין לומר בהא פליגי רבנן ור"י דלר"י נאמר לב"נ לבני יעקב לבד ולכן כתב בני ישראל וכפרש"י בסנהדרין וע"כ לא הוצרך לצוות בסיני כי מתחילה רק לישראל נאמרה ולרבנן הי' הציוו מעיקרא לכל בני נח והא דכ' בני ישראל היינו משום דעיקר קרא לאחר מתן תורה נאמרה ואי לא נצטוו בסיני הי' נוהגין ג"כ במצוות גיה"נ משום מי איכא מידי ולא יצאו להקל אלא דרצון השי"ת הי' שישמרו המצות מפני שציווה השם לנו וע"כ נאמרה

בסיני ונכתבה במקומו (ולפי"ז הא דאמרו בגמ' כמאן דאמר דהי' גיה"נ נוהג בב"נ היינו אדרבא לרבנן דלר"י לא הי' רק בבני יעקב לא מצינן לדרוש טול גיה"נ בפניהם אמנם לענ"ד באמת גם רבינו בפירוש המשנה סובר דלרבנן גיה"נ מעיקרא בב"נ נאמר ובזה הוא דכ' רבינו הסברא דמצות נאמרה על הר סיני כדי שיתחייב ישראל במצות שעל הר סיני וסובר רבינו כשיטת תוס' משאנ"ך דגיה"נ מעיקרא לכל ב"נ נתנה ובזה שייך שפיר סברת רבינו דבוודאי נאמרה על הר סיני כדי שיתחייבו במצות שנתנה לישראל לא בתורת מי איכא מידי ודו"ק) אמנם לפמש"כ הראש יוסף לדעת רבינו פליגי רבנן ור"י בהא דלר"י ג"כ נאמרה בסיני בע"פ ול"ש הדרשא דמי שבשרו מותר וגידו אסור וכן לרבנן ג"כ נצטוו בני יעקב רק עיקר הציוו נאמרה בסיני דישמרו ישראל המצוה משום שנתנה ע"י משה רבינו ע"ה והוא בכלל דאלה המצות אשר צוה ד' וקבלו ישראל הערבות עליהם.

והנה לפי"ז הא דפריך ממילה ופרו"ר דאף שנכתבה בסיני לישראל נאמרה שכונה להקשות דלפי"ז נשארה קו' הגמ' דלעיל אדרבא היכא דנשנית רק לישראל נאמרה דנטלה מהם ונתנה לישראל דאי לא נכתבה אלא נאמרה לזה ולזה נאמרה דאי לישראל ל"ה צריך לאמרה דבלא"ה חייבין מכח מי איכא מידי א"כ יקשה מפ' הא אי אפשר לפרש כן דהא כבר משני הגמ' לעיל מדנכתבה ונשנית ע"ז ועריות מוכח דלזה ולזה נתנה ונראה לישב דמקשן דפריך (משום דסובר כר"י לפמש"כ בשם ראש יוסף) דמוכח דלישראל נאמרה והיינו משום דאי לא נאמרה לישראל בע"פ ובאמת גם בגיה"כ ל"ה רק מכח מי איכא מידי חייבין (והיינו כאידך צד דפריך לעיל דנאמר דלב"נ נתנה ולא לישראל ולית לי' דנאמרה בע"פ לישראל רק חייבין מכח מי איכא מידי) וא"כ גם המקשן דלעיל הוה סבירא לי' כן דאי לא נכתבה לא הי' נאמרה כלל לישראל ומדכתבה שנית ע"כ לישראל נאמרה והוה סובר המקשן כר"י (וכמש"כ בראש יוסף וכדעת בעל פרי תואר דלא כמשל"מ) אלא דהקשתי ע"ז דאכתי קשה מ"פ דילמא נכתבה ונאמרה בסיני כדי שיהא עשה הכתובה בצידה ולזה כתבנו דא"כ ביום השבת ל"ל הא נדע מדקפיד שנכתבה בצידה ע"כ דנאמר הותרה וע"כ דלא נאמרה כלל בע"פ וא"כ צריך לכתוב כדי שיהא בכלל הערבות ושיהא עשה דלאחר הדיבור דעשה ודחי ל"ת (אבל לא דנאמר דהותרה) וע"ז אין קו' מעריות וע"ז דבוודאי לזה ולזה נתנה דזה רק משני גמ' לעיל על מה דפריך לי' אדרבא לישראל נאמרה דנטלה מב"נ ונתנה לישראל וא"כ הוה ס"ל אי לא נשנית בסיני היינו אומרים לזה ולזה נתנה דכל מצות נשנו עכ"פ בסיני בע"פ שפיר משני א"כ בעריות וע"ז דנשנית בסיני אפ"ה מצינו שחייבם הכתוב גם לב"נ ולא

אמרינן דנטלה מאומות ונתנה לישראל אבל כאן דפריך דנאמר לישראל נתנה היינו כאידך צד דאי לא נשנית לב"נ נאמרה וישראל רק חייבין מצד מי איכא מידי ולכן נשנית לישראל כדי שיהא עשה דלאחר הדיבור ובכלל אלה המצות א"כ אין ראי' מעריות וע"ז די"ל דבע"ז שפיר י"ל דחייבין דתורה גילתה דלא נטלה מהם רק הא דכ' בע"ז ונשנית בסיני היינו לומר שיהא המצוה נאמרה על הר סיני והם בכלל אלה המצות ולא נשמע באמת מזה דנטלה מן האומות וע"ז משני דכ' ביום למשרי שבת קאתי דלעולם נאמרה בע"פ והוה עשה דלאחר הדיבור והא דכ' שינית לא משום שיהא כתובה בצידה דלית לי' סברת ירושלמי דעדיפותא הוה היכא דכתובה בצידה ורק לכן נשנית משום דבעי לאשמעינן דרשא דביום אפי' בשבת דהותרה לגמרי וע"ז פריך מפו"ר דלישראל נאמרה מוכח ע"כ דנאמרה כדי שיהא מ"ע דלאחר הדיבור ואי לא נשנית ל"ה ישראל חייבין רק מכח מי איכא מידי ול"ה עשה דלאחר הדיבור א"כ לא מצי דחי לל"ת ע"ז דחי דבעינן לדבר שבמניין ושוב קאמר איבעית אימא דהיינו דמכאן אין להוכיח כלל דכאן מעיקרא נתנה לאאע"ה (והיינו כמש"כ לעיל לדעת היפה תואר שסובר דלר"י לא נצטוו בסיני דסובר דמעיקרא לבני יעקב נאמרה כפירש"י) וא"כ לפי זה דגיד הנשה מעיקרא ליעקב ובניו נתנה וא"כ בכהא"ג הוא דסובר דאי לא נאמרה ונישנית הי' רק נוהג מצד שנצטוו לאבותינו ולכן הוצרך קרא לכתוב במילה בפירוש כדי שנשמור מצד מצות ד' בהר סיני והוה בכלל הערבות אבל בעלמא פירש אף לר"י אף אי לא נכתבה עכ"פ נאמרה לישראל (ולא מצד מי איכא מידי לבד) דכל המצות נאמרה לישראל בע"פ ולכן בפו"ר אי לאו דנשנית בסיני הוה ג"כ עכ"פ מתחייבין באמירה בע"פ ורק הא דנישנית בסיני כדי שיהא כתובה בצידה וידחה לל"ת (וכירושלמי דלא דחי רק בכתובה בצידה וידחה לל"ת וכפי ביאורינו בירושלמי היינו היכא דל"ה בעידנא כמצות עונה בעינן כתובה בצידה) והיינו כדמשני בביצה ההוא למצות עונה הוא דאתי (ובשמעתא משמע דק' דלר"י דלדידי' הוא דנפ"מ מהאי כללא כמו דאמרינן ואנו אין לנו אלא גיה"נ אליבא דר"י וכן מוכח מדפריך מדרי"ו דהא הוא נמי לא איתני וא"כ לא נשנית בסיני ומשני הני לא איתני כלל מוכח דקאי אליבא דרי"ו) וא"ש.

והנה במש"כ יש מקום אתי לישב שיטת רבינו דפסק דבני קטורה חייבין שכ' בפ"י ממלכים המילה שנצטווה בה אברהם וזרעו בלבד שנאמר אתה וזרעך אחריך יצא ישמעאל שנאמר ביצחק יקרא לך זרע ויצא עשיו שהרי יצחק אמר ליעקב ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך מכלל שהוא לבדו זרעו של אברהם הן המחייבין במילה אמרו חכמים שבני קטורה שהם זרעו של אברהם שבא אחר ישמעאל ויצחק חייבין במילה

והיינו דיליף מואת בריתי הפר לרבות בני קטורה ובשאגת ארי' ה' מילה הקשה דהא גם לס"ד ע"כ ידע דלאברהם וזרעו נתנה כמו גיה"נ לר"י דנצטווה יעקב ובניו בלבד וא"כ כיון דמשני לעיל דקרא ביום השמיני למשרי שבת הוא דאתי כל כהא"ג הוה כלא נשנית ולישראל נאמרה ולא לב"נ (מסיני ואילך) א"כ אפי' את"ל דבכלל את בריתי הפר היו ב"ק וזרעם היינו דוקא עד סיני אבל לא מסיני ואילך אף דמסיק מעיקרא לאברהם נתנה אפ"ה כיון דקרא דביום השמיני צריך למשרי שבת א"כ לא נאמרה ונשנית א"כ מסיני ואילך לא נתחייבו ולפמש"כ ניחא דבוודאי לס"ד דמילה נתנה לכלל ב"נ א"כ כיון דכ' ביום השמיני למשרי שבת א"כ לא נאמרה ונשנית א"כ ע"כ לישראל נאמרה ולא לב"נ דהיינו דנאמרה בסיני בע"פ שישראל נצטווה במילה א"כ נטלה מבנ"ח ונתנה לישראל דא"ל דלזה ולזה נתנה כיון דלס"ד מה דכ' אתה וזרעך היינו לומר דנכרי שמל לא מהני א"כ מוכח דלא נאמרה לזה ולזה (דלס"ד דלכל ב"נ נתנה ע"כ דריש קרא דאתה ובניך שאחר סיני נכרי פסול למול) ורק הא דפריך ממילה דלישראל נאמרה עיקר ההוכחה דעכ"פ נשמע אי לא נאמרה לישראל בקרא בפירוש ל"ה אמרינן דנאמרה לישראל בע"פ בסיני. ע"ז שפיר משני דקרא למשרי שבת אתי ולכן אף שבאמת נאמרה בע"פ כמו בכל המצות אפ"ה כאן צריך ליכתוב קרא בפירוש למשרי שבת אבל לא משום זה נתמעט בני נח משום דלא נישנית בסיני דשפיר נשנית בסיני אלא דב"נ נתמעט מקרא דזרעך דנכרי פסול למול אבל למסקנא דמסיק מעיקרא לאברהם ניתנה א"כ כיון דמעיקרא הי' גם בני קטורה בכלל א"כ אף דקרא צריך למשרי שבת ל"ש לומר דנאמרה ונשנית א"כ לישראל נאמרה ולא לב"נ דהא לפמש"כ אי לאו דנכתבה ונשנית בסיני באמת ל"ה הכרח לומר שנצטוו בע"פ דשפיר מצינו לומר דלא נצטוו בע"פ כלל (כמו לר"י בגיה"נ דנהג בבני יעקב מעיקרא) והכריח מקרא שתהא נשנית בסיני למען ישמרו מצות ד' משום שנתנה בסיני ובכלל אלה המצות א"כ ע"כ אף דבאמת צריך קרא למשרי שבת עכ"פ נכתבה בפירוש בסיני והוה מצוה שנצטוו בסיני אבל בבני קטורה באמת חייבין מכח מה שנצטוו אאע"ה לא בתורת מה שנצטוו בסיני דהם לא נצטוו בסיני ואין לומר כיון דעכ"פ דלא נשנית לישראל ממילא נטלו מהם ונהנה לישראל בני אברהם דז"א דשפיר הוה נשנית בסיני אף דצריך למשרי שבת עכ"פ הרי נשנית בסיני דהא בני קטורה אין למעט מזרעך ליפסול למול (כמש"כ בש"א גופי') דהא זרעך אתי לומר דמעיקרא לא נצטוו רק זרעו של אברהם (הן אמת בש"א כתב לאמר דגם לס"ד ע"כ ידע דרק זרע אברהם נצטוו דאל"כ מאי עביד בקרא דזרעך כמו בניה"נ לר"י דרק זרע יעקב נצטוו ולמסקנא סובר דהיה נאמרה ונשנית שפיר י"ל דבני קטורה חייבין מסיני ואילך (ומזה הביא ראי'

לשיטת רבינו וא"כ לפי מה דרצה להקשות אדרבא מכאן לשיטת רבינו דלמסקנא ג"כ ל"ה נאמרה ונשנית דהא צריך למשרי שבת א"כ לדידי' גופי' ע"כ לס"ד דחייבין ב"נ היינו כל ב"נ א"כ שוב ל"ק קושיתו לרבינו די"ל כמש"כ דלס"ד דכל ב"נ הי' חייבין ל"ש דנשנית בסיני ובני נח ג"כ חייבין כיון דעכ"פ צריך למשרי שבת אבל למסקנא דרק בני קטורה חייבין משמע דהוה זרעו של אברהם אף דנישנית בסיני למשרי שבת עכ"פ נשנית א"כ לזה ולזה נאמרה דאי אמרת דלא הוה נשנית בסיני א"כ גם ישראל לא נצטוו בפירוש ול"ה בכלל ואלה המצות וע"כ דמחשב נישנית בסיני ועוד דלס"ד דממעט בני נח היינו מהאי קרא גיפי' דזרעך אתי לפסול בני נח למול) אמנם כבר בארתי דלס"ד גם בגיה"נ נצטוו בני נח כמש"כ תוס' משאנץ א"כ בוודאי במילה לס"ד נצטוו כל בני נח ודו"ק.

ומה שהקשה בש"א מע"ז אמאי לא קאמר איכא בנייהו בני קטורה שמלו דאת בריתי איכא הנה כ"כ במשל"מ הא דנקט גבעוני מהול משום דנתערבו בבני קטורה שדרכם למול מספק.

והנה איתא עוד שם גיה"נ אין נוהג בטמאה ר"י אומר נוהג אמר ר"י הלא לבני יעקב נאסר להם ועדיין בהמה טמאה אין נוהג אמרו לו בסיני נאמר אלא שנכתב במקומו והנה פשטא דשמעתא משמע דבהא פליגי ר"י סובר דנוהג בב"נ וא"כ הוה איסור חמור וחל על איסור קל ורבנן סברי דאין נוהג בב"נ ול"ה איסור חמור ולא חל על טמאה אמנם תוס' כתבו דלס"ד דר"י יש לפרש דבהא פליגי ר"י סובר כיון דטעמא דת"ק משום דדריש מי שגידו אסור ובשרו מותר יצאה טמאה שבשרה אסור וכדסובר ר"ש ע"ז אמר ר"י הלא לבני יעקב נאסר ואז לא הי' נוהג טמאה א"כ ע"כ שאין לדרוש כלל מי שבשרו אסור דאז לא הי' אסור בהמה טמאה ורבנן פליגי דבמקומו נכתב אבל האיסור מסיני נאמר א"כ שפיר מצינו לדרוש דמי שבשרו מותר גידו אסור (דלא הי' אסור כלל לב"נ) ואמנם תוס' לעיל דף צ' כתבו לפרש עוד באופן אחר דכיון דלבני יעקב נאמר ואז ע"כ הי' נוהג בטמאים ג"כ ל"ש לומר דאח"כ דנתנה תורה פקע איסורא ורבנן השיבו דלבני ישראל נאמרה אלא שנכתב במקומו ולא הי' מעולם איסור לגבי ב"נ והנה בפירוש המשנה לרבינו מבואר דמפרש דגם לרבנן הי' האיסור נוהג בבני יעקב רק דכיון דניתן לנו התורה ע"י משרע"ה מפי הקב"ה הנה הוא איסור חדש שאין אנו שומרים המצות משום שכבר נצטוה בו יעקב אע"ה אלא מפני שנצטוו ישראל ובישראל הא כבר בהמה טמאה נאסרה להם והנה יש להבין הנה אי אמרינן הטעם משום דלר"י הוה איסור חמור א"כ מ"ט דרבנן דסברי דלישראל נאמרה כיון דעכ"פ גם לבני יעקב נאמר וכמו שפירש הח"ס דבריו כדכתיב על כן לא יאכל בנ"י את גיה"נ עד היום הזה א"כ אכתי הוה איסור חמור

ואמאי אין חל אטמאה וא"ל דלית להו איסור חמור דהא בשמעתין משמע דרק פליגי אי הוה איסור חמור אבל בהא דאיסור חמור חל לא פליגי וכדמוכח בר"פ גיה"נ וכן הקשה בראש יוסף וכן אין לפרש דטעמא דר"י משום דאיסור גיה"נ הוה נוהג מתחילה לא פקע דהא לדעת רבינו דס"ל דנהי דלישראל נאמרה אבל כיון דעכ"פ גם ליעקב נאסרה לכן כיון דחל לא פקע ג"כ מאי השיבו רבנן לר"י דלישראל נאמרה כיון דהי' גם בבני יעקב שוב שייך כיון דחל לא פקעה והנה ע"כ לפרש לשיטת רבינו דטעמא דר"י דאי אפשר לדרוש מי שגידו אסור ובשרו מותר דהא בבני יעקב ג"כ הוה שייך איסור גיה"נ וע"ז שפיר השיבו רבנן נהי דגם בבני יעקב הוה איסור אבל זה הקרא דכתיב על כן לא יאכל בני ישראל את גיד הנשה זה הלאו כמו שנכתבה בתורה רק לישראל נאמרה שפיר ניכל לדרוש מי שבשרו מותר גיד הנשה אסור.

ונראה דתליא זה בשני פירושים שיש בפי' המשנה דהנה פשטות דברי פ' המשנה משמע לכאורה כך דלר"י רק נאמרה לבני יעקב וישראל מוזהרין בה משום דכל שלא נאמרה ונשנית לישראל נאמרה ולא לב"נ משום דליכא מידי דלב"נ אסור ולישראל שרי דלא פקע איסורא לגבי ישראל ורבנן סברי דכל המצות אין אנו שומרים משום דלב"נ נצטוו ולא פקעה איסורא דלא יצאו להקל וליכא מידי דלב"נ אסור ולישראל שרי אלא דישראל נצטוו בע"פ ע"י משה רבינו וכן הבין בראש יוסף דברי רבינו הנה לפירוש זה שפיר יפורש דטעמא דר"י דקאמר דנוח בטמאה דל"ש דפקע איסורא לגבי ישראל דהא מהא"ט בבהמה טהורה נוהג גיד בישראל משום דל"ש דפקע איסורא לגבי ישראל א"כ זהו הטעם עצמו שייך גם בבהמה טמאה (ועיין רשב"א לקמן דף ק"ב בד"ה ל"ל קרא ליתי אמה"ח וליחול אטמאה שכן איסורו נוהג בב"נ וז"ל קשיא לי גם ר"א ל"ל קרא תיפוק לי' מההוא טעמא דהא משמע דכי"ע מודין להאי טעמא דאיסורו נוהג בב"נ ונראה דהנה פליגו רש"י ביצה דף כ"ה וכן בשבועות דף כ"ד ס"ל בהמה בחי' בחזק"א היינו איסור אבמה"ח ותוס' הקשו הא כבר מתה ותי' משום איסור שאינו זבוח והנה נפ"מ במפרכסת אחר שחיטה מיד אזיל איסור אמה"ח ואיסור איני זבוח ובנכרי עד שמתה איכא איסור אמה"ח א"כ לפי"ז איסור אבמה"ח אין זה האיסור עצמו שנאמרה לב"נ דהא בישראל אף שעדיין מפרכסת ליכא אבמה"ח הרי דאיסור אבמה"ח של ישראל הוא איסור אחר רק עד שלא נשחטה וא"כ איסור אבמה"ח בישראל רק משום דאין זבוח עדיין דאי זבוחה אף שעדיין חי ליכא אבמה"ח ובנכרי איסור אבמה"ח כל זמן שלא מתה א"כ ל"ש לומר דחל יען שנוהג בב"נ דאיסור אמה"ח בישראל אין זה האיסור של אמה"ח שנאמרה לב"נ בילקוט סוף משלי קחשוב גם יבום הודה נצטווה ובה"ג מהגמצ"ח ריש יבמות הקשה

מגמ' דיבמות דמוכח דעשה דיבום ל"ה לפני הדיבור מדצריך על"י לומר דלא דחי לעשה דאחות אשתו ואמרינן דממילה ותמיד לא ילפינן דהוה עשה דלפני הדיבור ולפי המדרש הא הוה יבום ג"כ עשה דלפני הדיבור ולפמש"כ לק"מ דהא נשתנה המצוה דרק אח חייב ביבום ומהא"ט לא הביא הרמב"ם ב"ה מלכים דידהו נהג במצות יבום כיון דמצוה זו נשתנה בשעת מ"ת והוא נכון) ודו"ק ובהא ניחא מה שהקשה עוד שם הא שבת הוה ג"כ לפני הדיבור בבמרה נצטוו די"ל דבשעת מ"ת נשתנה ג"כ הציוו דלא מחייב רק במלאכה שהי' במשכן ובמרה דנצטוו על כל מלאכה הי' חייבין אפי' במלאכה דליתא במשכן וא"ל הא מילה דג"כ נשתנה המצוה דבמ"ת נצטיו בפריעה דלאברהם לא ניתנה מצות פריעה כדאיתא יבמות דף ע"ח יש לומר דזה ל"ח נשתנה אלא הוספה שיצטרך אחר הסרת הערלה גם לפריעה).

אבל במשל"מ בפ"י ממלכים כתב כונה אחרת בפירוש המשנה דדעת רבינו כמו גיה"נ דאמרינן דלישראל נאמרה אלא שנכתב במקומה א"כ עיקר המצוה הכתובה בתורה הוא נאמרה לישראל ולא משום דהי' נוהג גיה"נ בב"נ כך כל המצות שנצטוו בה ב"נ כמו אמה"ח או מילה לאאע"ה אין אנו שומרים משום שכבר נצטוו בה הם אלא דגוף המצוה שנכתבה בתורה נאמרה לישראל אף שכבר הי' גם ב"נ חייבין בה והיינו משום דמפרש שכונת רבינו שכמו גיה"נ גוף המצוה נאמרה לישראל כן כל המצות ולפי"ז ר"י דפליג אין אנו צריכין לומר דסובר דמה שאנו שומרים גיה"נ שהי' ב"נ חייבין הוא רק משום מי איכא מידי דגם הוא מודה דנאמרה אותן המצות בע"פ לישראל רק דגוף המצוה שנכתבה בתורה באמת נכתבה ונאמרה לב"נ א"כ גם הוא מודה דאין אנו שומרים המצות משום מי איכא מידי אלא משום דלישראל נאמרה בע"פ בסיני א"כ לפי"ז אין לפרש בטעמא דר"י דסובר דנוהג בטמאה הוא משום דלא פקע האיסור לגבי ישראל דלא יצאו ישראל מדין ב"נ להקל עליהם אלא להחמיר דהא לדידי' בבהמה טהורה דחייבין ג"כ אין משום הא"ט אלא דנצטוו בה בפירוש א"כ שפיר י"ל דנצטוו רק בבהמה טהורה א"כ אנו צריכין לפרש דטעמא דר"י דכיון דאותו הלאו הוא שנכתבה בתורח לב"נ נאמרה ובדידהו ע"כ לא מפרשינן מי שבשרו מותר גידו אסור ע"כ גם בישראל לא מצינן לפרש כן מה שנאמר להם האיסור בע"פ הוא רק במי שבשרו מותר ולכן ס"ל דנוהג בבהמה טמאה.

ובהא ניחא מה דקשה לפי' המשנה לרבינו מסנהדרין דאיתא התם דאנו אין לנו שנאמרה ולא נשנית בסיני רק גיה"נ לר"י ולרבינו קשה דהא לפירושו גם רבנן ס"ל שנצטוו בגיה"נ ואמאי נקט רק לר"י (אמת בדברי רבינו פ"ח ממלכים כ' כי יעקב אבינו מעצמו נהג כך אבל מפי' המשנה משמע דגם לרבנן חי' בני יעקב מוזהרין קשה) אבל לפי דברי

המשל"מ ניחא דלרבנן אף דבני"ע ג"כ הי' מיזהרין ונצטוו בה בעל פה אבל זהו הלאו שנאמרה ונכתבה בתורה ע"כ לא יאכל בני ישראל את גיה"נ זה גופי' לישראל נאמרה ולכן לא מצי לומר דלרבנן גיה"נ נאמרה לב"נ ולא נשנית בסיני דהא אדרבא גוף הלאו נאמרה ונכתבה בסיני לישראל וא"ש.

אולם בח"ס הקשה מלעיל דף צ"א דקאמר הכן וטול גיה"נ בפניהם כמ"ד גיה"נ נאסר לבני נח משמע דאיכא למ"ד דאינו נוהג בבנ"ח ולרבינו הא גם לרבנן נאסר לב"נ ותי' דרק מטעם מנהג נהגו כך וזה רק בא"י לא בחו"ל והנה זה ניחא לפמש"כ בה' מלכים דיעקב מעצמו נוהג איסור בגיה"נ אבל לפירוש המשנה דס"ל דנצטוו מפי הקב"ה ל"ש זה א"כ קשה מגמ' הנ"ל אולם נראה לישב דהנה תוס' הקשו מנ"ל דנצטוו בגיה"נ דילמא נהגו בו איסור כמו דנהגו איסור בשחיטה דאמר להם פרע להם ביה"ש.

והנה לכאורה יש להקשות כיון דלר"י רק לבני"ע נאמרה ולא לשאר ב"נ כמו שכתבו תוס' לעיל דף צ' ורש"י בסנהדרין פי' בפשיטות דלבני יעקב נאסרה א"כ יוסף דלא רצה להתוודע לאחיו איך אמר להם טול גיה"נ בפניהם הא בזה יתוודע להם כי הוא יוסף (ודוחק לומר דנכרים ידעו שבני יעקב נהגו איסור ועשה כן רק מפני שהם בניע"ק) אולם בתוס' משאנץ בסנהדרין כ' בפשיטות דגם לשאר בני נח נהוג כך ולפי"ז ניחא דזה רק לר"י דלרבנן רק לבני"ע נאסר וא"כ יפורש דברי הגמ' כן כמ"ד גיה"נ נאסר לבני נח דהיינו כיון דס"ל דגם לשאר ב"נ נאסר שפיר אמר להם טול גיה"נ בפניהם דלא יתוודע בזה שהוא יוסף אבל לרבנן דרק לבני יעקב נאמרה א"כ כיון שלא ידעו שהוא יוסף איך קאמר טול גיה"נ בפניהם וכן בגמ' דסנהדרין יפורש כן דרק לר"י נאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני ולישראל נאמרה אבל לרבנן רק בבני"ע הי' נוהג ל"ש כלל דנאמרה לב"נ דהא לב"נ לא נאמרה כלל וכך מפרש גם רבינו והנה לפי הפירוש דטעמא דר"י משום דהוה איסור חמור דנוהג בבני יעקב יקשה א"כ בבני יעקב גופי' איך נהג נהי דאיסור טומאה לא הי' אבל איסור אבמה"ח הי' נוהג וגיה"נ צריך לחול מחיים כמש"כ לעיל דף צ' (ואף אי ל"א דצריך לחול מחיים אבל פשיטא דל"ש דגיה"נ נהוג רק לאחר שחיטה דקרא סתמא בין מחיים בין לאח"ש כמש"כ מהרש"א לעיל דף צ' לפרש דברי תוס') ול"ש איסור חמיר דגם אמה"ח נוהג בב"נ (והנה כבר הקשו תוס' לעיל דף צ' לדידן איך חל אמה"ח ותי' בראשונים משום די"ל היתר בשחיטה במעי אמו והנה זה שייך לדידן אבל דברי ר"י דבא לחלוק על הת"ק מטעם דגיד הוה איסור חמור יקשה שפיר דלדידי' מי ניחא איך חל איסר אמה"ח דבב"נ ל"ש דהותר בשחיטת אמו בשלמא לת"ק י"ל דבאמת ל"ה נוהג בבני יעקב דרק בישראל שייך איסור גיד גם מחיים משום דיש היתר לאיסורי בשחיטת

אמו אבל לר"י דסובר דחל מטעם דהא נוהג בב"נ א"כ יקשה איך יליף דהוה איסור חמור הא לא הוה מצי לחול על איסור אמה"ח וכן הקשה בראש יוסף).

ואולם לפי הפירוש דפליגי אי דרשינן מי שבשרו מותר ניחא דהא אי הי' נוהג בבני"ע שפיר שייך דבשרו מותר דהא לאחר שחיטה ונחירה עכ"פ בשרו מותר אע"כ דבבני יעקב ל"ה דרשינן מי שבשרו מותר לאפוקי מי שבשרו אסור וא"כ לכאורה מוכח דטעמא דר"י אין משום דאחע"א באיסור חמור אלא כפי' התוס' דלא נוכל לדרוש מי שבשרו מותר דגם לרבנן הטעם כר"ש דדרשינן מי שגידו אסור ובשרו מותר וא"כ קשה דבשמעתתא דא משמע דפליגי אי חל באיסור חמור (וא"ל א"כ עכ"פ קשיא איך הוה נהוג בבני יעקב נהי דלדידהו לא משכחת מי שבשרו אבל עכ"פ איך חל איסור גיד אאמ"הח וכן יקשה לרבנן ג"כ לפי פי' המשנה דגם רבנן מודו דהוה נוהג בבני יעקב אלא דהמצוה נתנה ונכתבה בתורה מסיני ולישראל נאמרה ולא בב"נ עכ"פ האיך הוה חל באיסור אמה"ח אלא דלק"מ דאי אמרינן דטעמא דרבנן משום דדרש מי שבשרו מותר א"כ סבר דאחע"א היכא דלא מיעטה קרא ע"כ גם לר"י שפיר ומצינן לפרש דס"ל אחע"א דלא פליגי רק בדרשא דמי שבשרו מותר) לכך נראה לישב דהנה תוס' דלעיל כתבו דאמה"ח אין אלא לכשיצא לאויר העולם לכן גיה"נ שפיר חל והנה זה רק בישראל יען דיש היתר בשחיטה במעי אמו אבל בב"נ דאין להם היתר בשחיטה במעי אמו שוב ל"ש דחל משום דליכא אמה"ח רק לכשיצא לאויר עולם א"כ ע"כ הא דאיה"ג חל הוא משום דאי אפשר לגיד להיות באופן אחר כתי' קמא של תוס' א"כ זהו חומרא דגיד דגלי קרא דע"כ חל מחיים אאיסור אמה"ח דהא א"א לאסורו להיות באופן אחר לכן חל גם אטמאה (ובזה ניחא מה שהקשה בחי' הרי"ם דמאי קאמר ר"י והלא מבני יעקב נאסר להם הא שפיר כשהי' טמאה מותרת הי' איסור גיד יכול לחול משא"כ עכשיו דקדים איסור טומאה אין איסור חע"א לפמש"כ ניחא דנהי דאיסור טמא לא הי' אבל איסור אמה"ח הי' אפ"ה נאסר להם וחלה גיה"נ וכיון שיש לו חומרא זה דחל אאמה"ח חל נמי אטמאה ורבנן סברי רק לבני"ע נאסר להם ובהם נהג דין שחיטה על כן שפיר חל גיד אאמה"ח דיש לו היתר בשחיטה במעי אמו) ודו"ק כי נכון הוא.

והנה זה ניחא אי אמרינן דגם בב"נ הי' נוהג גיד אבל אי אמרינן דבני יעקב נצטוו הנה באמת בני יעקב נהגו גם בשחיטה אף דלא נצטוו על כך עכ"פ ל"ש חומר בגיד יען דהוה אבמה"ח דמה חומרא יש בזה דממנ"פ אי דנינן לי' כשאר ב"נ הא בשאר ב"נ ליכא איסור גיד כלל וא"כ אומר זה אינו אלא בבני יעקב בלבד וכיון שבאמת נהגו בשחיטה שוב לפי חומרא דידהו דנהגי בשחיטה אין כאן חומרא במה דגיד חל על איסור אבמה"ח רק

זה גופא הוה חומרא דנצטוו בגיה"נ אבל משום חומרא זו ל"ש לומר דאחע"א ולפי"ז יפורש הכי שכן חומרא דנוהג בבני נח לא לבד בבני"ע רק גם בב"נ ובדידהו הא איסור אבמה"ח נוהג קודם שיצא לאויר העולם דל"ש בדידהו שחיטה מתרת ע"כ לפרש דזהו חומר שהחמירה תורה בגיד א"כ מהא"ט נמי חל נמי אטמאה ורבנן לית להו דגיד הנשה הוה חומרא דהא בבני יעקב שפיר חל באיסור אבמה"ח דיש היתר בשחיטה ואין חלה אלא כשיצא לאויר העולם ואיסור גיד קדים ובזה יש ליישב קו' תוס' דלעיל ד' צ"א מנ"ל דנצטוו ב"נ הא אמר להם גם פרע להם ביהש"ח דמצד חומרא נהגו כן והנה לכאורה יש להוסיף להקשות יותר דע"כ כמו שנהגו בשחיטה החמירו שפיר לנהוג בגיד ג"כ דהנה איסור גיד כתבו התוס' אם אין חל מחיים אין חל לאחר שחיטה לפי"ז א"כ הכרח דלא נהג בב"נ איסור גיד דאיך יחול אאמה"ח (דהוא מידי דסברא ושייך כן בב"נ ולאו מקרא ילפינן דאאחע"א כמו שבארנו ב"ה כהמ"ק) וא"כ ע"כ לא הי' נוהג רק בבני יעקב דהם נהגו בשחיטה ושפיר שייך למימר כסברת התוס' דלא חל אבמה"ח רק כשיצא לאויר העולם (והיינו כסברת הרשב"א דיש היתר בשחיטת אמו דא"ל משום דיש להם היתר בשחיטת עצמן דזהו אין טעם להקל דהרי פשיטא לכשימות לא יהא אבמה"ח וכ"כ בראש יוסף ונראה להוסיף קצת דיש היתר בשחיטה היינו אפי' מפרכסת וחי עדיין אפ"ה יש לו היתר בשחיטה והוה קולא כאילו יש היתר לאיסורו וכ"כ הטו"ז דהוה איסור קל דיש לו היתר בשחיטה) וא"כ רק לבני"ע שייך דנהגו איסור ולא לשאר ב"נ דלבני יעקב יש היתר לאבמה"ח במעי אמו או במפרכסת ושפיר חל מעתה יקשה איך קאמר כמ"ד גיה"נ ניתנה לב"נ אדרבה הא זה רק שייך בבנ"י שנהגו באיסור שחיטה נהגו שפיר גם באיסור גיד דשפיר מצי חייל אאמה"ח אבל בב"נ דלית להו שחיטה איך יכול כלל גיה"נ לחול מחיים אאמה"ח וכיון דלא חל מחיים לא חל לאחר שחיטה לכן לא נוהג בדידהו כלל גיד אך הדבר ניחא דנהי דלבני יעקב הותר בשחיטה דיש להם דין ישראל אבל לשאר ב"נ ל"ש דהחמירו באיסור גיד דהרי הוה חומרא דאתי לידי קולא להתיר מפרכסת והכי דייק כמ"ד נוהג בב"נ והכונה לאפוקי מדרבנן דסברי דאינו נוהג רק בבני"ע דא"כ אין רשאין בב"נ להחמיר כלל דאתי לידי קולא וא"כ הי' יוסף מתירא שעי"ז יתוודע לאחיו שהוא יוסף אלא וודאי לבנ"י נאסר מדינא והא דחל אאיסור אבמה"ח היא מטעם דא"א בענין אחר והיינו באמת חומרא דידי' דנוהג בב"נ אף דקדים איסור אבמה"ח ולכן שפיר נהג יוסף איסור גיד דבכל ב"נ איכא איסור רק בשחיטה שפיר נוהג רק מצד חומרא ובזה לא יתוודע לאחיו אי נהיג גם חומרא זו אבל אי לא נהוג רק בבני"ע וע"כ משום דרק בבנ"י שייך האיסור גיד יען שיצאו מדין ב"נ לקולא ג"כ ושייך בדידהו יש היתר בשחיטה

א"כ איך עשה כן יוסף הא עי"ז יתוודע לאחיו שהוא מבני יעקב אע"כ דאתיא כר"י דגיד נאסרה לבנ"ח לכל בנ"ח (וגם פשוט י"ל דע"כ מדינא נוהג דאי סובר כמ"ד דאין נוהג בב"נ איך החמיר על עצמו דהא כיון דאאחע"א א"כ ל"ש להחמיר דאדרבא מהא דנהוג איסור גיד קולא הוא משום דיצא מדין בנ"ח ויש היתר בשחיטה במעי אמו ובמפרכסת ע"כ חל איסור גיד אע"כ כמ"ד בגיה"נ נאסרה לב"נ ומדין תורה נוהג בהן והיינו באמת חומרא דגיד דקאמר רי"ו שכן איסורו נוהג בבנ"ח כנ"ל) ודו"ק.

והנה בש"א סי' צ"ו הקשה אהא דפריך בריש פרק גיה"נ מוקדשין פשיטא אטו משום דאקדשה פקע איסור גיד מיני' ואמאי לא הא עשה דאכילת קדשים דחי ל"ת דגיד וכן הקשה עוד מהא דאיתא בפסחים דגיה"נ מק"פ בשריפה ואמאי לא יבא עשה וידחה לל"ת ותי' דהוה עשה דלפני הדיבור ל"ד ל"ת כמש"כ קדושין ד' ל"ח בשם הירושלמי אך קשה לר"י דל"ת דגיד הוה ג"כ ל"ת דלפני הדיבור א"כ אמאי לא ידחה עשה דלפני הדיבור לל"ת דלפני הדיבור והא מתניתין דריש גיה"נ מוקי בגמרא כר"י דס"ל דיש בגידין בנותן טעם א"כ קשה ידחה עשה לל"ת אמנם נראה ליישב דבאמת תמה בש"א אתוס' דכ' דעשה דלפני הדיבור א"ד דבירושלמי ליתא כן דבירושלמי פליגי ר"י ור' יוסי לר"י עשה דחי עשה ל"ת אף שאין כתובה בצידה ולר' יוסי דוקא בכתובה בצידה ונראה ליישב דהנה לסברת רבנן דסברי בסיני נאמרה אלא שנכתבה במקומו וכ' בפי' המשנה דכן בכל דבר הנאמרה לפני הדיבור כגון מצות ב"נ או מילה אנו שומרים מפני שהם נצטוו שנתנה למשה בסיני וא"כ לפי"ז עשה דמצה וכן עשה דק"פ אף דנתנה לישראל קודם מ"ת גם מסיני נאמרה בע"פ או שנכתבה בסיני כסברת המשל"מ וא"כ בפי דעת רבנן ל"ש כלל לומר דעשה דלפני הדיבור א"ד דהא לא משכחת עשה דלפני הדיבור דכל לה שנכתב בתורה הכל נאמרה בסיני ולפי"ז מ"ד דבעינן לאחר הדיבור דהיינו שנאמרה בסיני הוא סובר ע"כ דלא כחכמים דלא נכתבה בסיני והא דאנו שומרים אותה רק מפני שנצטוו בה ב"נ או אבותינו הקדושים וליכא מידי דלדידהו אסור ולישראל לא נאמרה דלא יצאו ישראל להקל והנה לכאורה לפי"ז קשה ר' יודן דסובר בירושלמי דל"ב עשה לאחר הדיבור משום דאף אי נאמרה קודם מתן תורה גם במ"ת בסיני נאמרה וא"כ קשה דר"י סותר עצמו דהרי במשנתינו פליג אחכמים דסברי בסיני נאמרה דלדידהו כל מצות בסיני נאמרה ולדידי' לית לי' א"פ לדידי' אינה כתובה בצידה לא ידחה אך הדבר ניחא דלפמש"כ בפי' המשנה פליגי לפי דעת המשל"מ דגם לר"י נאמרה בסיני בע"פ כל המצות אלא שלא נשנית ונכתבה בסיני א"כ לדידי' אינה כתובה בצידה אפ"ה דחי משום דעכ"פ נאמרה בסיני בע"פ א"כ הוה עשה דלאחר הדיבור ודחי שפיר לל"ת

ור' יוסי דסובר דא"ד משום דא"כ בצידה הוא דסובר דעשה דלפני הדיבור דכל מה דלא נכתבה בסיני גם בע"פ לא נאמרה בסיני א"כ הוה עשה דלפני הדיבור ולפי"ז יש ג' מחלוקת לר"י אף דאין נכתבה בצידה דהיינו שלא נכתבה בסיני דחי כיון דנאמרה בסיני בע"פ הוה עשה דלאחר הדיבור ג"כ ור' יוסי סובר דהוה עשה דלפני הדיבור דלא נאמרה גם בע"פ רק אנו שומרים אותם יען דהוה בב"נ דלא יצאו להקל ולרבנן כל עשה הוה עשה הנכתב בצידה וא"כ מיושב דברי התוס' שכ' עשה דלפני הדיבור א"כ בצידה דע"כ הכונה בירושלמי כן דעשה שאינה נכתבה בצידה דהיינו שלא נכתבה בסיני הוה עשה דלפני הדיבור דלא נאמרה ג"כ בע"פ ע"כ לא דחי כמו שפי' התוס' וא"כ לפי"ז הדבר מוכרע שהפירוש בדברי פי' המשנה דפליגי רבנן ור"י אי הוה עשה הנכתבה בסיני כמש"כ המשל"מ (דלא כפי' הראש יוסף והפ"ת שהביא במשל"מ דלר"י לא נאמרה כלל אלא לב"נ נאמרה ולא יצאו להקל דא"כ כל עשה דלפני הדיבור לא נאמרה בסיני והא דבירושלמי סובר דדחי אף דלא נכתבה בצידה משום דעכ"פ הוה עשה דלאחר הדיבור דנאמרה בע"פ ולפי"ז מיושב קו' הש"א לר"י דהא ע"כ בין לרבנן ובין לר"י הוה בין העשה ובין הל"ת דלאחר הדיבור וא"כ בוודאי קשה א"כ ליתי עשה דק"פ ולידחי ל"ת דלרבנן תרווייהו נכתבה בסיני לדעת רבינו בפי' המשנה וכמו שפירשו המשל"מ ולדעת רי"ו הוה תרווייהו עשה דלאחר הדיבור שנאמרה בע"פ למשה בסיני וע"כ לישב כך דכיון דלפי מה שבארתי גיה"נ חייל מחיים בין לר"י בין לרבנן דלר"י היינו חומרה דחייל מחיים לב"נ אאיסור אמה"ח ולרבנן דלא הוה חמור היינו משום דלבני יעקב נאמרה ובדידהו שפיר יש היתר בשחיטה ולכן חייל מחיים א"כ ל"ש בזה עדל"ת דבוודאי אי הוה אמרינן דלא חייל מחיים כמש"כ האחרונים עיין בלב ארי' שכ' דרק לרבנן דנכתבה במקומו ע"כ כדי דנדע דבעינן דומיא דיעקב דהי' מחיים אבל לר"י דלב"נ נאמרה אין מוכח דצריך לחול מחיים) אז שפיר קשיא א"כ כשקדשה וכבר הי' על חלק הגיד ג"כ מ"ע דאכילת ק"פ וקדשים א"כ אף דחל אח"כ בחולין עכ"פ בקדשים נאמר עשה דל"ת ופקע איסור גיד אבל אי מחיים הוה איסור גיד א"כ מעולם לא הי' על הגיד מ"ע דלא חל ע"ז מ"ע דאכילת קדשים ועל כן לא דחי (ועח"ס ר"פ גיה"נ שכ' דל"ש עדל"ת דאאיסור ליכא מ"ע וכהא"ג כתב אממוה"ג זצ"ל בסוף סיפרו שבי"ד על או"ח דכהנים משולחן גבוה קזכי אבל לפמש"כ דר"י סובר דחל לאחר שחיטה א"כ ל"ש דאאיסורא ליכא מ"ע דהא כבר חלה עליו בשעת הקדש מ"ע דאכילת קדשים קודם שחל עליו האיסור גיד לאחר שחיטה) ודו"ק.

והנה מדברי רבינו פ"ח מה' מלכים מוכח דגם ב"נ צריך לקיים אותן המצות מפני שצוה

בהן הקב"ה בתורה והודיענו ע"י משה אבל אם עשאה כן מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב ואינו מחסידי אוה"ע מכש"כ דישראל חייב לקיים רק משום שכן נצטוינו ע"י משרע"ה וכמו שכתבתי.

ונראה דהא"ט דאיתא בגמ' נדרים דף ז' הא קמ"ל דשרי לזרוזי נפשי' דהו"א דאסור לישבע דאז נראה שמקיים המצוה מכח שבועתו ולא מצד ציוה של השי"ב וקמ"ל דאפ"ה שרי לזרוזי כל דיש לחוש שיתרשל לקיים המ"ע.

הלכה ז

א) **אבל בזה"ז אעפ"י שעבר בל"ת אינו לוקה.** והקשה בלח"מ הא בע"ז דף י"ג מוכח דגרע ממטיל מום בבע"מ משום דלא חזי לדמי ובמטיל מום בבע"מ מוכח מדרי"ו דאפי' ל"ת ליכא וא"כ למה פסק בבזה"ז דעובר בל"ת.

ונראה לישב דהנה רבינו בהפה"מ פח"י כתב כל גורם פסול לקדשים הוה כמו מטיל מום ועובר בל"ת דלא יחשב ובספרי דרישׁ לי' מקרא דלא תזבח לד' אלקיך שור ושה אשר יהיה בו כל דבר רע ודרישׁ כל דיבור רע דהיינו מחשבה הפוסלת כמו בע"מ וכן נפקא לי' לר"י בזבחים דף ל"ו מהא שוחט בדרום הרי דכל פסול קדשים דומה למטיל מום וא"כ אף אם נאמר דאין עובר משום מטיל מום בקרבן בזה"ז עכ"פ הוא אסור מה"ת בזה"ז משום דגורם פסול בידים לקדשים וכ"כ תוס' שם בעי דאסור לגרום טריפות לקדשים ולכאורה מנא להו דילמא דוק' בע"מ שבגלוי אבל טריפות שבסתר מנ"ל דאיכא איסורא לגרור וע"כ דנפקא להו מהאי דרשא דכל דבר רע א"כ לפי"ז יש לומר דהא"ט דרבינו דל"ת איכא מקרא דכל דבר רע.

ועוד י"ל דהנה לכאורה קשה בהאי דע"ז דמשני אביי דא"א לעשות גיסטרא דלא תעשון כן לד' א"כ גם עיקור אסור מהאי קרא כיון דמפסידו ומשחיתו שייך דעובר משום לא תעשו ועוד כיון דאביי סובר דשייך בזה לא תעשון כן לד' אף בזה"ז משום דעדיין קדשי ד' הוא א"כ ה"ה דאסור משום מטיל בזה"ז דעדיין קדשי ד' הוא וא"כ למה צריך לתרץ דבעיקור איכא משום ביזיון דמ"ש דלאו תעשון כן דשייך בזה"ז ומ"ש מטיל מום דלא יהא שייך בזה"ז אך י"ל לפמש"כ תוס' דאיריא מקדשי בדה"ב ומקמ"ז כמש"כ מהר"ם לפרש דבריהם א"כ ניחא דבקבד"ה ל"ש משום ל"ת כיון דע"י עיקור אין מפסידו ומשחיתו שלא יהא ראוי לבדה"ב ורק לעשות גיסטרא דמאבדו ומפסידו גם לבדה"ב איכא משום ל"ת כן לד' ובקדמ"ז הי' סובר דבזה"ז ל"ש באמת גם לאו דלא תעשון ותי' רק משום תקלה אבל רבא תי' דנאסרה כמטיל מום הכונה דרבא קאי אקדמ"ז רק דממילא גזרינן גם בקדבה"ק וא"כ שפיר משני דאימא כמטיל מום וכונתו באמת דאסור עכ"פ משום

ל"ת כן כיון דמפסידו לגמרי ממזבח וע"ז פריך נראה כמטיל מטיל מום ממש הוא והיינו דפריך הא גופי' למה צריך לשנוי' כמטיל מום דעובר אלא תעשון כן תיפוק לי' דהוה מטיל מום ממש דהיינו דעובר אלאו דמטיל מום וע"ז משני דלא חזי לא לגופי' ולא לדמו א"כ משום לאו דהטלת מום ליכא אבל משום לא תעשון כן איכא וגזרינן בקדבה"ב ג"כ והטעם דמשום מטיל מום אין עובר ומשום לא תעשון כן עובר דהנה בזה"ז הוה כבע"מ עובר דהא מהרה יבנה ביהמ"ק והוה כמטיל מום בבע"מ עובר ורק בזה גרע ממטיל מום בבע"מ עובר משום דלא חזי דמי אבל משום לא תעשון כן חייב אף דלא חזי נמי לדמי משום דעכ"פ הרי מפסידו לעולם אף לאחר שיבנה לכן איכא משום לא תעשון כן לד' וא"כ ניחא דברי רבינו כיון דלמסקנת דברי רבא איכא משום דלא תעשון שפיר כתב רבינו דעובר בל"ת והכונה בלאו דלא תעשון כן ולא יקשה קו' הלח"מ הא רבינו ס"ל במטיל מום בבע"מ ליכא כלל איסורא דאורייתא משום מטיל מום דלפמש"כ ניחא זהו בבע"מ קבוע אבל בזה"ז הא ל"ה אלא בע"מ עובר בל"ת כן ואיה"נ במטיל מום קבוע בבע"מ עובר בזמן הבית דעובר נמי משום לאו דלא תעשון כן ועח"ס או"ח סי' צ' מה שפירש בפלוגתא דאביי ורבא והנלענ"ד כתבתי.

ואין להקשות אמאי שרינן בזה"ז כניסה לכיפה הא בזה ג"כ איכא משום ל"ת כן י"ל דהנה בח"ס סי' ל"ב שקיל וטרי באם סוגר דלתות ביהמ"ק מבלי באי מועד אי עובר אל"ת כן לד' וא"כ אי אמרינן דא"ע לזה משום ל"ת ה"ה דא"ע בכניסה לכיפה משום ל"ת כן.

והנה בריט"א הקשה דבבכורות דף ל"ד מסיק דמטיל מום בפהמ"ק אחר פדיון פטור א"כ למה לר"מ מטיל מום בבכור בע"מ חייב הא בכור שהומם הוה כמו מוקדשין שהוממו ונפדו ולמה יהא חייב לר"מ ול"נ לישב דהנה לכאורה קשה לי הא דקאמר הגמ' דר"מ אוסר בבכור שאחזו דם להטיל בו מום ולרבנן פטור דמדמי למטיל מום בבע"מ הא בכור שאחזו דם הוא עצמו ל"ה מום אלא דחשיב בע"מ משום דאי לא יקיז ימות ואין לך מום גדול מזה ויקשה התינח בשאר קדשים דאי מתו הוה כבע"מ ונפדין למ"ד פודין להאכיל לכלבים אבל בבכור דאין לו פדיון רק מום מוציא מידי קדושתו וא"כ דוקא מום הא אי מת לא יצא מקדושתו וכמו שהעלה בריט"א עצמו לעיל לענין אחר א"כ איך שרי להטיל בו מום הא לגבי בכור ל"ח מיתה כמום.

ואך נראה דחדא מתורצת בחברתה דבאמת ר"מ מחייב מטיל מום בבע"מ ורק אחר פדיון פטור לכן בבכור אף דמום בדידי' הוה כמו פהמ"ק אחר פדיון היינו במום גמור אבל אחיזת דם ל"ה מום גבי בכור אפי' מיתה ל"ח מום בבכור לכן ר"מ אוסר להטיל מום

בבכור שאחזו דם אבל אי באמת נפל מום גמור מודה ר"מ דפטור בבכור רק לרבנן דסברי מטיל מום בבע"מ פטור אפי' קודם פדיון א"כ אף בבכור שאחזו דם פטור (דאחיזת דם ל"ח מום בבכור רק בקדשים היינו רק לאחר פדיון עדיף קדשים מבכור) דהרי קודם פדיון אף בקדשים שנפל בו מום לא יצאה מקדושתו ואפ"ה פטור המטיל בו מום כיון דעכ"פ ל"ח להקרבה ה"ה בבכור שאחזו בו דם אף דל"ה כמום שיצא מקדושתו אפ"ה פטור דל"ח להקרבה.

ולפי"ז באמת לר"מ מטיל מום בבכור שהוא בע"מ גמור פטור א"כ ניחא ג"כ קו' ריט"א למה לר"מ מטיל מום בבכור שהוא בע"מ מעיקרא פטור הא ע"כ בכור דהוה מתנות כהונה קדוש אפי' בע"מ מעיקרא אינו בכלל מיעוטא דתמים יהי' לרצון דהא בכור בע"מ לר"מ חייב אף דמומו היינו פדיונו וע"כ דשאני בכור דהוה מתנות כהונה א"כ ה"ה אי הוה בכור בע"מ מעיקרא ג"כ יהא חייב ולפמש"כ ניחא דבאמת לר"מ פטור כשהוא בע"מ אלא באחיזת דם דאין בע"מ רק משום מיתה וזה ל"ח מום גבי בכור דרק מום מתירו לו וא"כ אין חילוק בין מת"כ כבכור לקדשים לענין זה ה"ה לענין בע"מ מעיקרא פטור אף דהוא מת"כ ודו"ק.

אך לכאורה נהי דמשום דבכור מת"כ אין חילוק בין בכור לקדשים אבל עכ"פ אמת הוא דבכור בע"מ מעיקרא קדוש קדה"ג א"כ אמאי יהא פטור לר"מ ונראה דתוס' בבכורות לשיטתם בזבחים דף ע"ה שגם בבכור בע"מ מעיקרא שייך בו פדיון הרי דגם בבכור יש חילוק בין בעל מום מעיקרא לאם נפל בו מום אח"כ ה"ה בזה.

ואמנם לפמש"כ התוס' בזבחים שם בתי' הב' דאף בבכור שנולד בו מום שייך פדיון א"כ נסתרו דברי ריט"א שכ' לעיל דבבכור דל"ש פדיון ל"ה טריפה או מיתה כמום להוציא לחולין והבן.

ובמש"כ ניחא מה שפסק רבינו בפ"ב מבכורות בבכור שאחזו דם דיקיז ובלבד שלא יתכוין לעשות בו מום והקשה בריט"א הא קיימל"ן כרבנן דמטיל מום בבע"מ דפטור ולפמש"כ י"ל דאחזו דם ל"ה בע"מ לענין בכור דאף מיתה לא חשיב מום לגבי בכור ואחזו דם ל"ה מום אלא משום דסופו למות אי לא יקיז דם ודו"ק.

והנה בירושלמי ספ"ק דפסחים איתא הא דפליגי בבכור שאחזו דם דלחכמים מקיזים ובלבד שלא יעשה בו מום ר"ש אומר יקיז אפי' שהוא עושה בו מום ומפרש בירושלמי דר"ש לשיטתו דמוקי לה בקדשים שהוא חייב באחריותו ור"ש לטעמי' דס"ל בקדשים שחייב באחריותו הוה ממון בעלים הלכך מותר אפי' לכוין לעשות בו מום ולכאורה טעמא בעי איך תליא זה באם הוא הוה ממון בעלים ונראה לפמש"כ הבית אפרים בה'

בכורות דאיסור הטלת מום משום מזיק ממון הקדש לכן י"ל בקדשים שחייב באחריותו דהוה ממון בעלים דליכא הא"ט שרי להטיל בו מום במקום הפסד ממון בעלים.

אחר זה ראיתי בשו"מ מהדת"ל ח"א סי' י"ד שהקשה דלא שמענו מעולם דבקדשים שחייב באחריותן יהא רשאי להטיל בו מום דהא בכור ג"כ ממון בעלים ואסור להטיל בו מום ותי' דהא"ט דרשאי להטיל בו מום מידי דהוה אם ישאל על הקדישו ואף דבאתי ליד גזבר א"י לשאל מבואר ברשב"א ובנוב"י מטעם דאולי משקר בחרטתו לכן כיון דחייב ליתן אחר במקומו יכול לשאול עליו וע"ש אבל לפמש"כ הבית אפרים הנ"ל כל מטיל מום הוה מזיק ממון הקדש וא"כ היכא דחייב באחריותן אין מזיק להקדיש לכן רשאי להטיל מום ואני הבאתי דוגמא מפי' המשנה פ"ד דשביעית מ"ו בהא דדרשינן לאכלה ולא להפסד דאם מפסיד הרי גוזל את הרבים דתורה רצתה שיהא הפקר לרבים יוע"ש ובירושלמי דפסחים איתא עוד כהא"ג בפ"ב ה"ב אית תניא תנא לא יראה לך שלך א"א רואה אבל אתה רואה לגבוה אית תניא תנא אפי' לגבוה מד"א לך שלך א"א רואה רואה אתה לגבוה בשהקדישו קודם לביעורו מד"א אפי' לגבוה כשהקדישו לאחר ביעורו וכו' תיפתר בקדשים שחייב באחריותן כר"ש.

ואמנם קשה לי לדברי ירושלמי אלו מדברי ירושלמי שביעית פ"ד הבאתיו בפ"ו מבהב"ח דמסיק כיון דיודע דשביעית בוודאי יבוא הוה כהפקירו קודם להקדישו א"כ ה"נ כיון שיודע שיבוא זמן ביעור חמץ הוה כקדם זמן ביעורו להקדש.

עוד קשה לי מירושלמי פ"ק דמעשרות ה"א מה בין הפקר ומה בין הקדש הפקר יצא ידי בעלים הקדש וכו' א"ר אבין אף ידי בעלים לא יצא מאחר שאומר לו פדה אותו ראשון ג"כ אף למאן דלית לי' דר"ש א"כ יהא עובר משום דלא יצא מידי בעלים דהא אומר פדה את ראשון ונראה שזה באמת קו' התוס' בפסחים דף מ"ו דיהא עובר משום דאי בעי פדה ובישועת יעקב כ' דל"ש הואיל בזה דלענין לפדות הא הוא לא הוה אלא כשאר אדם שפודה ההקדש אבל לירושלמי הנ"ל דאומר לי פדה את ראשון א"כ שייכות לבעלים יותר שפיר הקשו דנימא הואיל אי בעי פדה וא"כ קשיא על הירושלמי לשיטתו דלכו"ע יהא עובר כמו לר"ש מטעם דאומר פדה את תחילה.

ועוד יותר יקשה מירושלמי פ"ז דבב"ק דף כ"ד אמתניתין דגנב והקדיש ואח"כ טבח ומכר פטור מדו"ה ומפרש בירושלמי הא דלא מחייב אהקדש גופי' משום מכירה כר"ש ובקדשים שחייב באחריות ור"ל מפרש דלכן לא חשיב כמכירה משום דראוי לפדותן ובעלים פודים ראשון כמש"כ לפרש שם בגיליון הש"ס א"כ ה"נ תיקשי אפי' למ"ד דלית לי' דר"ש יהא עובר משום דראוי לפדותן דבעלים פודים ראשון וצ"ע כל בה.

ב) **עוד** נ"ל בישוב דברי רבינו דהמטיל מום בקדשים בזה"ז אין לוקה מהא דאיתא בע"ז דף י"ג דבזה"ז דלא חזי להקרבה אין איסור דהא קאמר רבא בע"ז דנראה כמטיל מום בקדשים אבל מטיל מום ל"ה משום דלא חזיא בזה"ז להקרבה משום דס"ל דל"א דקלע"ל כדמשמע במגילה דף י' דרבא ס"ל דלא קדלע"ל דהא איתא שם דרי"צ אמר שמעתי שמקריבין בזה"ז בבית חוניו וקאמר שם רבא האלקים אמרה וגמרה גמירנא מיני' משמע דסובר דלקע"ל והא בה' מעה"ק פסק רבינו מי ששחט והעלה קדשים בחוץ בזה"ז חייב מפני שהוא ראוי להקריב אעפ"י שאין בית שקדשה לע"ל א"כ רבינו מזכה שטרא לבי תרי ולכאורה י"ל דאדרבה רבינו לשיטתו בזה דהא הלח"מ הקשה אמאי כ' רבינו דבזה"ז עובר בל"ת דכל מום לא יהיה בו הא בע"ז איתא דגרע ממטיל מום בבע"מ דאפי' איסור תורה ליכא להנ"ל י"ל כיון דסובר דקלע"ל שפיר איכא ל"ת דרבא דסובר בע"ז דליכא אפי' ל"ת משום דסובר כר"ש דלקלע"ל אבל להלכה שפיר פסק דאיכא ל"ת אלא דקשה ע"ז דרבינו כ' ואין לוקה אלא בזמן המקדש שהרי הי' ראוי להקרבה ופסלו אבל בזה"ז אפי' שסבר בל"ת אינו לוקה משמע דלכן לא לקי יען שאינו ראוי להקרבה ונראה לישב דהנה בח"ס סי' שי"ח הקשה הא דאיתא בבכורות דבטלו מעשר בהמה כדי שלא יבוא לתקלה להטיל מום בו הא מטיל מום בזה"ז רק דרבנן ותי' דלכאורה למה מטיל מום בזה"ז רק דרבנן הא יש לחוש לשמא יבנה ביהמ"ק היום ותי' קלקלתן תקנתן שעדיין לא בא כדאמרינן במס' תענית דף י"ז תקנתן לכן הוא רק דרבנן אבל בדורות הראשונים חשו למהרה יבנה ביהמ"ק והוק' חשש הטלת מום שיבוא לאיסור דאורייתא ושפיר בטלי מעשה וכן כתב בא"ח סי' קנ"ד אמנם הנה בפ"א מביאת המקדש בארנו דהא דאמרי מהרה יבנה הביהמ"ק דעכ"פ יבוא ויהי' קלקלה בדורות הבאים אבל לא שחיישינן שמא היום יבוא דמשום זה לא הוה עושין תקנה א"כ יש תשובה לדברי הח"ס דהא באמת ל"ח לשיבנה היום רק שבאותו דור שיבוא יהא תקלה דאז יהא ראוי להקרבה ומטיל מום בקדשים עובר בלאו וא"כ ל"ש לומר דרק בדורות הראשונים הוה הטלת מום דאורייתא דלפמש"כ ממנפ"ש אי חשש לשמא יבנה גם עתה נאסר עבור סופו ואם אין לאסור מה"ת עבור סופו עבור הדור שסופו להבנות גם בדורות הראשונים לא מסתבר לומר דהוה דאורייתא אולם הטעם דביטלו מע"ש מפני שלא יבוא להטיל מום נ"ל כי הנה עוד הקשה בח"ס למה מטיל מום דרבנן הא גם בזה"ז ראוי להקריב דמקריבין אף שאין בית ולכן נראה דבאמת היינו טעמא דבדורות הראשונים שהי' ישראל קרובים למלכות והי' מצפין שיבנו הבית או מזבח שיתנו להם רשותן להקריב קרבנות בטהרה ואז הי' הטלת מום דאורייתא אבל בדורות האחרונים שנגדע קרן ישראל ואין

להם יד במלכות אין לנו עוד תקנה שיבנה הבית ברשותן המלכות ע"כ הטלת מום בזה"ז דרבנן עד"ז יש לישב דזה שכ' רבינו דבזה"ז אין לוקין היינו בזה"ז ממש היינו דורות האחרונים שאפס תקוה שמלכות יתנו רשות ליבנות ביהמ"ק ומזבח להקריב עליו לכן אין לוקין אם הטיל מום בקדשים וגמ' דע"ז דמשמע דלמ"ד קדלע"ל ל"ק היינו בדורותיהם שהי' מצפים שיבנה ביהמ"ק ומזבח ברשותן המלכות (וכמש"כ הכ"מ בפ"א מביאמ"ק שחששו שיבנה ביהמ"ק ברשות המלכות קודם שיבוא בן דוד) והבן.

ג') **ועוד** נראה דאיכא טעם אחר לחלק בין דורות הראשונים לדורות האחרונים דהנה בישׁ"ש פ"ה דב"ק סי' ל"ה העלה דבדורות האחרונים אין לנו כהן מיוחס דבאורך הגלות נתערבו הרבה מאוד וא"כ י"ל הא דכ' רבינו דחייב בחוץ בזה"ז היינו מדינא דגמ' דהי' להם כהנים מיוחסים רק דבעינן שיהא ראוי לפנים ע"ז ס"ל דכיון דקדלע"ל הי' ראוי' לפנים דרק מזה אייריא התם אי ראוי לפנים בזה"ז אבל הכא לענין מטיל מום לא תליא בזה לבד אי הוה ראוי לפנים מצד שיש בזה"ז בית ראוי להקרבה אלא באי איכא כהן כשר ולכן ס"ל דמלקות ליכא אבל בל"ת באמת עובר דהא ראוי לפנים אי הוה בא אלי' להעיד שזה כהן כשר (א"כ מש"כ רבינו בזה"ז היינו על זמנו כהא"ג בראב"ד פ"ה מנזירות ש"כ וז"ל אין לנו כהן טהור בזמן הזה ובימי התנאים הי' כהן טהור.

והנה במה שהעלה הח"ס סי' שי"ח דלכן מטיל מום בזה"ז דאורייתא כיון שבכל יום ראוי שיבנה ביהמ"ק הוי כאומר הריני נזיר ביום שב"ד בא שאסור לשתות יין בכל יום שמא היום וכן לענין הטיל מום אסור מה"ת בכל יום מאה"ט ולכאורה לא דמיא דבנזיר אסור ביום שבן דוד בא דעכ"פ אם יבוא באותו יום נמצא עבר למפרע משא"כ במטיל מום דבשעה שעובר עבירה עדיין לא בא כנ"ל וראיתי אח"ז בס' חתן סופר שעמד בזה וכ' דאיסור הטלת מום דנפקא מלא יהי' בו מום ודרשי חכמז"ל לא יהי' בו מום שימנע מלהקריב על גבי מזבח מחמת המום שיש בו ועבירה זה נמשכת מהיום שנעשה בו המום לזה שפיר עובר למפרע כשיבוא ב"ד נמצא שהוא עובר על לא יהי' בו מום דהא בלא עשיית המום הי' ראוי עכשיו להקריב ע"ג המזבח ובאמת מהא"ט כתב הח"ס אם מתה הבהמה קודם שבא בן דוד דפטור למפרע.

וכתב ע"ז החתן סופר דיש להסתפק אם עשה בו מום בבהמה חי' ושחטה מיד אי מחייב משום מטיל מום כיון דמיד שחטה ואם בא ב"ד כשבהמה חיה שהיתה ראוי להקריבה בשעה שהמזבח בנוי לולא שהומם נמצא ע"י עשיית המום נמנעת הבהמה עכשיו מהקרבה עובר בבל יהי' בו מום משא"כ כשנשחטה כשבא ב"ד אח"כ ל"ש לא יהי' בו מום וכו' וכתב דאפשר דעל השחיטה ג"כ עובר בלאו זה דגרם מום ע"י שחיטה

ואין לך מום גדול מזה.

אך מגמ' דע"ז דמשני על הקושיא ונשחטה מישחט דלמא אתיא בהו לידי תקלה ולא קמשני עדיפא דאין לך מום גדול מזה מוכח כסברת תוס' ב"ק דף ע"ו דמום דלאו מחיים ל"ה מום והביא דברי הח"ס דפשיטא לי' דשחיטה הוה מום וכל שוחט בחוץ עובר בלאו דהטלת מום אולם קשיא מר"פ בתרא דזבחים דס"ל לר"ש דאם שחט בע"מ עובר בחוץ עובר בל"ת וא"כ אי איתא דשחיטה הוה כמטיל מום בבע"מ עובר נמי הרי הוא עובר משום מטיל מום ואין לומר דבאמת משום מטיל מום בבע"מ עובר אלא דגם משום ש"ח עובר בל"ת דהא מיד ששחט נעשה זה המום כמום קבוע דאי אפשר להמתין עוד א"כ אמאי יתחייב משום ש"ח הא א"ר עוד לפנים ובשעה ששחטו הרי ג"כ לא הי' ראוי לפנים ומוכח דלא כחקירת הח"סופר הנ"ל.

והנה בהאי דע"ז הוק' בהגהות הש"ס להגאון רע"א הא בבכור קמייריא ובבכור לא שייך דחזי לדמי ועוד הוק' בהגהות שם מגאון אחר הא בזה"ז דמי לבע"מ מעיקרא והא בבע"מ מעיקרא פטור מטיל מום בבע"מ כדאיתא במנחות דף נ"ז ונראה חדא מתורצת עפ"י חברתה עפמש"כ התוס' זבחים דף ע"ה בבכור בע"מ מעיקרא שייך פדיון א"כ לפי"ז ניחא הכל דגמ' פריך וליהוי כמטיל מום בבע"מ והכונה נהי דהוה בע"מ מעיקרא הא בבכור אייריא דקדוש אף בע"מ מעיקרא ואם מטיל בו מום חייב כמש"כ תוס' גם בבכורות דף ל"ג כמו שכתבנו לעיל דבריהם אלו וע"ז משני בע"מ חזי לדמי כונה בבכור בע"מ מעיקרא חזי לדמי כתוס' זבחים הנ"ל אבל כאן לא חזי לא לדמי ולא לגופי' ומיושב חדא בירך חבירתה (אמנם לפמש"כ לעיל דברי ח"ס י"ל דעכ"פ ל"ש בזה"ז הוה כבע"מ מעיקרא דהא מהרה יבנה ביהמ"ק) והנה בטה"ק במנחות דף נ"ז הקשה הא דמבואר שם בשמעתין בבכור שאחזו דם דמיקרי כמו מטיל מום בבע"מ אף דאי מת הוה כמום ואפ"ה חייב הא אי מת אין פודין לכלבים והוה ג"כ לא חזי לא לדמי ולא לגופי' ולדעתי י"ל כיון דבבכור מייריא ובבכור הוה מת מום גמור דאין לך מום גדול מזה כיון דלא צריך פדיון אין זה גריעותא מה דלא חזי לדמי דהרי כל מום בבכור אין לו פדיון ואפ"ה מטיל מום בבע"מ חייב ה"ה במת וכמו שכתב בריט"א מזה.

ד') **כעת** אתי לידי הרדב"ז על לשונות הרמב"ם שעמד ג"כ אהך דע"ז דמשמע דלית בהני איסורא דאורייתא וכ' וז"ל תשובה הכי משמע מהך סוג' כפשטי' אך נ"ל שלמד הרב דאיכא בהני תרתי איסורא דאורייתא מדכתיב כל מום לא יהי' בו מהך סוג' דבכורות דתנן בכור שאחזו דם אפי' מת אין מקיזין אותו דברי ר"י וחכמים אומרים יקיז ובלבד שלא יעשה בו מום ואם עשה בו מום לא ישחוט עליו ר"ש אומר יקיז אע"פ שהוא עושה

מום ת"ר בכור שאחזו דם מקיזין לו את הדם במקום שהוא עושה מום דברי ר"מ וחכ"א אף במקום שעושה בו מום ובלבד שלא ישחוט על אותו מום ר"ש אומר אף נשחט על אותו מום ר"י אומר אפי' מת אין מקיזין לו את הדם הרי לך בהדיא דכולהו תנאי דמתניתין סבירא להו דאין עושין מום לכתחלה בכונה בבכור שאחזו דם דאפי' ר"ש דאמר יקיז אע"פ שהוא עושה בו מום מוקמינן לה בגמ' משום דשא"מ מותר משום הכי פסקינן כוותי' אבל אם הוא מתכוין לכל הני תנאי אסור ואפי' חכמים דברייתא דאמרי אף במקום שעושה בו מום דיקא שמכוין להקזה אם מכוין לעשות בו מום אסור לכו"ע וגם ר"ש מודה בפ"ר דאסור וא"ת התינח שיהא אסור מדרבנן אבל שיהא בלאו מניין וי"ל דבהאי סוגי' דנראם פליגי דאמרו לא נחלקו אלא במטיל מום בבע"מ דר"מ סובר כל מום לא יהי' בו ורבנן סברי תמים יהי' לרצון ומשום הכי פסק הרב דעובר אלאו דלא יהי' בו מום אבל לא לקי כיון שא"ר להקרבה וס"ל דלא גרוע תם בזה"ז מבע"מ בזמן הבית שזה פסולו בגופו וזה פסולו מחמת הזמן והך סוג' דע"ז אתא אליבא דרבנן דס"ל תמים יהי' לרצון וכל מום לגרמא הוא דאתא וא"ת הרב מזכה שטרא לבי תרי דדריש כל מום לחייבה מטיל בבע"מ ופסק גרמא דדרשו רבנן מריבויא דכל מום שלא יביא דבילה ובצק ויניחנה על האוזן כדי שיאכלנה הכלב ותי' דגרמא רק איסורא מדרבנן עכ"ד.

אח"ז כ' ומ"מ נראה לפרש לך כל סוג' דע"ז לפי שיטת הרב דגרסינן התם איזהו עיקור וכו' אלמא מותר לפדותם בכך ורמינהו אין מקדישין בזה"ז ואם הקדיש בהמה תעקר פירות כסות וכלים ירקבו מעות וכלי מתכות יוליכם ליה"מ ואיזהו עיקר נועל דלת בפנ"י ואין לה מה תאכל ותמות ופריך ונשחטו משחט והכי עדיף דליכא לא צער בע"ח ולא בזוי קדשים ורשי' מפרש בקדשי בדה"ב דאי בקדמ"ז האיכא משום ש"ח וקשה דרבא אמר מפני שנראה כמטיל מום ואי בקדבה"ב ל"ש הא"ט ותוס' פ"י בקדשי מזבח ובזה"ז אייריא דא"ר לפתח אוה"מ ואפשר לי לפרש דבכל גונא אייריא כדקתני סתמא אין מקדישין ואביי אתי לתרץ קדשי בדה"ב ורבא לתרוצי קדשי מזבח ומתרץ אתי בהו לידי תקלה שיבואו לאכלו הדר פריך וליעבוד גישטרא דהשתא לא אתי לידי תקלה ולא משום צעב"ח ולא משום בזיון קדשים דבקרינן לי' מיד ומשום מטיל מום בקדשים דמי ליכא דהא בקדשי בדה"ב אייריא ומשני אמר אביי ונתצתם את מזבחותם לא תעשון כן לד' רבא אמר בקדשי מזבח איכא טעמא אחרינא דאי אמרת מנסר את פרסותי' נראה כמטיל מום בקדשים ופריך מטיל מום מעליא הוא ומשני הנ"מ לעבור בלאו ולוקה משום כל מום לא יה"י אבל בזה"ז דל"ח להקרבה לית לן בה כלומר אין לוקין עליו ומשו"ה קאמר רבא מהני שנראה כמטיל מום בקדשים ולא מטיל ממש כיון שאינו לוקה והמקשן הבין

דלית בי' איסור כלל ומש"ה פריך וליהוי כמטיל מום בבע"מ דאע"ג דלא חזי להקרבה אסור והוי מצי לתרוצי אני לא אמרתי דהוא מותר אלא שאין בו מלקות אלא לפי דרכו מתרץ לו שהבין בדבריו שאין בו איסור כלל ולכן משני לי' בע"מ חזי לדמי לאפוקי הכא דלא חזי לדמי אבל לעולם המתרץ הי' סובר דבתרווייהו איכא כמטיל מום עכ"ד וזכיתי לכוין לדעתי הרמה במקצת.

שוב ראיתי בשו"מ סי' תי"ט הביא דברי הראב"ן שם בע"ז שכ' וז"ל מדקאמר משום ביזיון קדשים ולא משום מזיק קדשים בידים יקשה מ"ט התירו להזיק קדשים בידים משום תקלה וכ' וז"ל ונ"ל דכי אמרינן דאסור להזיק קדשים בידים היינו היכא דאין סופן אזלן לאיבוד אבל הני דקיימא לאיבוד מותר להזיק בידים כדאמרינן בפסחים דיטמאנה ביד כיון דסופה לטמא ה"נ משום תקלה התירו להזיק בידים היכא דאזלן לאיבוד מזה ראי' לדברינו דכיון דמטיל מום הוה משום מזיק ממון הקדש והכא דהוה באחריות הבעלים לר"ש כממון בעלים ל"ח למזיק ממון הקדש בידים כיון דבלא"ה אזלי לאיבוד והנה הראב"ן שם כתב עוד וז"ל ואומר כיון דלא חזי לא למזבח ולא לבדה"ב בזה"ז הוה כפיגול ונותר ויוצא דלא חזי ומאבדין אותו בידים לכאורה פלא פיגול ונותר מצותן לשורפן ומצותן לשרוף בקודש דוקא אבל לאבדן סתם אסור באמת.

ה') **עוד** נראה לי דסברת הירושלמי הנ"ל הוא כך לפמש"כ בריט"א פ"ד דבכורות לפרש שיטת תוס' כריתות דף י"ג דקרבנות נדר דאחריותן עליו ע"כ אית לי' שאלה עד אחר זריקה דשוב אין אחריותן עליו אבל בנדבה כיון שמסרו לגזבר שוב לא מהני שאלה א"כ י"ל זהו כונת הירושלמי כיון דאחריותו עליו א"כ אף שמסרו לגזבר יוכל לשאול לכן א"ח משום מטיל מום בבע"מ דבוודאי ישאל עליו כיון שא"ר להקרבה דאחזו דם ע"כ פטור אם הטיל בו מום (אבל לרבנן דפליגי אר"ש כיון שבא כבר ליד גזבר אף דא"ר להקרבה א"י לשאול דכבר נסתלקו הבעלים.

עוד נראה דהכא שאני דמעיקרא הוה של הבעלים וכיון שנשאר להם גול"מ יכול להפקיע עיקר ממון של גבוה כמש"כ תוס' כהא"ג בפסחים ו' גבי בהמת ארנונא (וכהא"ג העלה בפנ"י ב"ק דף ס"ו דלמ"ד גרלמ"מ כמ"ד יוכל למכור ובקצה"ח סי' שפ"ו השיג עליו אטו המקבל פקדון מחבירו באחריות יכול למכור דשא"ש להנ"ל ניחא דבפקדון מעולם לא הי' שלו אבל כאן הי' שלו וע"י גורל"מ כממון דמי עדיין כשלו והכא הא קאי לענין אחזו דם דהבעלים רשאי להטיל מום משום הפסד ממון דהוה עדיין כשלהם אבל לגבי אחרים אסור להם להטיל מום בבע"מ בשל קדשים אף במקום הפסידו דקדשים וכהא"ג אמרינן בכתובות דף צ"א דאחריות דנפשי' קבל עליו וכן הלכה בחו"מ סי' רכ"ו ומוכח

כן ג"כ ממנחות דף ק"ט גבי עולה בב"ח דכשאומר מ"ע שלא אתחייב באחריות מוכח בלא התנה הוה חייב דאחריות דידי' קביל עלי' עקצ"ה ונתיבות סי' ר"ג א"כ ה"נ לגבי עצמו אלים אחריות בדידי' דהוה עדיין כשלו.

הנה בראש"ש פ"ק דפסחים ס"ל רק באחריות דגניבה ואבידה והביא די"א אפי' אחריות דפשיעה אחריות דאונסין לא בעינן וקשה א"כ מ"פ בג"מ לר"ש לא ימצא ל"ל הא גלכמ"ד הא ר"ש דס"ל כמ"ד היינו בחייב גם באחריות אונסין (וכהא"ג איתא ביבמות דף ס"ו דעבדי צאן ברזל יאכלו משום דחייב באונסין משא"כ בכהן ששכר פרה מישראל כיון דלא מיחייב אלא בגניבה ואבידה לא אכולה) ונראה לישב לפמש"כ הצ"צ דרק בליתא בעינא גלמכמ"ד א"כ י"ל בחיוב אונסין חייב אפי' איתא בעינא ובאחריות גנו"א חייב רק בליתא בעיני' ושפיר פריך לא ימצא ל"ל דהא גלמכמ"ד אי ליתא בעיני' דהא דר"ש ס"ל גלכמ"ד באחריות אונסין היינו דאז חייב אפי' באיתא בעיני' (כהך דעבדי צאן ברזל) אבל בליתא בעיני' כמ"ד אפי' באחריות דגו"א לחודי' וא"כ הוא בכלל תירוץ הגמ' דמשני סד"א הואיל וכי איתא הדר בעיני' ודו"ק.

הלכה י

א) **ותפדה בערך הכהן ותצא לחולין וכו'**. והקשה בכ"מ הא לרי"ו בע"מ מעיקרא א"צ העו"ה דאתי אותה למעוטי בע"מ מעיקרא ותי' דעד כאן לא אמר רי"ו אותה למעוטי בע"מ אלא לומר דבע"מ מעיקרא אפי' מת נפדה דל"ב העו"ה אבל כשהוא חי נפדה בערך הכהן ובלח"מ הקשה מנ"ל לרבינו חילוק זה דאי נכנס בכלל העו"ה אם מת יקבר ואם לא נכנס אפי' חי ל"ב העו"ה ובמשל"מ כ' דדברי הכ"מ מוכרחין דלא גרע ממקדיש מטלטלין דנפדה בערך הכהן ע"כ תמה על הלח"מ דמשמע מדבריו דלא ניחא לי' בתירוצא של הכ"מ והנה בלח"מ הקשה עוד דא"כ אמאי אסיק בקשיא ללוי אותה למאי אתא נימא דלוי לא אמר בבע"מ מעיקרא דאם מת יקבר אלא יפדה רק כשהוא חי צריך העו"ה וכ' המשל"מ דקו' מעיקרא ליתא משום דהעמדה ל"ש אלא למעט מת אבל כשהוא חי ל"ש העמדה אלא הערכה וזה שכ' כאן ותפדה בערך הכהן ולא הזכיר העמדה ומש"כ בפ"ה ערכין הי"ב צריכה העמדה בבי"ד הכונה הוא למעט מת דל"ש בה העמדה דאי לא תימא הכי העמדה זו מה הוא וכי תימא שיביאו אותה לפני בי"ד שישומו אותה הא כל הקדשות נמי במטלטלין ושדות ע"י בי"ד הם נפדין וא"כ לוי דתני העמדה ע"כ ס"ל דאם מת יקבר ומה שהקשה דמנ"ל חילוק זה לא ידעתי היכן כ' רבינו דבעי העמדה דיקשה לו דאם מת יקבר ולפי מה שכתבנו לעיל דקרא דואם בבהמה טמאה אייריא במקדיש בע"מ א"ש דלא כתיב בי והעמיד אלא ונפדה בערך והנה הדבר צריך ביאור דלדברי המשל"מ

דהא דנקט העמדה היינו רק למעוטי מת א"כ הכי הו"ל לחכמינו ז"ל לומר דהי' בכלל העמדה או לא הי' בכלל העמדה ולמה נקטו בכל מקום דהי' בכלל העוה"ע הא עיקר רק בהעמדה תליא לאפוקי מת.

ואקדים הנה בגמ' דב"מ דף נ"ד תני תנא קמי' דר"א ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך מה בהמה טמאה מיוחדת שתחילת הקדש וכולה לשמים ומועלין בה אף כל שתחלת הקדשה וכולה לשמים מועלין בה (דהיינו לענין חומש) א"ל רב אשי לרבינא בהמה טמאה בתחילת הקדש איתא באמצע הקדש ליתא א"ל שאינה בסוף הקדש (ופירש"י שאינה בסוף הקדש דלא משכחת לה דלאו למזבח קיימא ולא לשקעה בבנין) ונדמיא לתחילת הקדש א"ל מסתברא לסוף הקדש הו"ל לדמוי שכן נתפס מנתפס (וכ' תוס' כגון שלקח אבנים ושוקעין בבנין ונמלך לפדותן אפ"ה מיקרי סוף הקדש כיון שמתחלה הי' דעתן לפדותן) ומייתיא תניא כוותי' דריב"ל פרה זו תחת פרה של הקדש טלית זה תחת טלית של הקדש פרה זו בחמש סלעים תחת פרה של הקדש פדוי על הקדש ראשון מוסיף חומש על הקדש שני אין מוסיף חומש וכתבו תוס' דברישא שלא הזכיר שום שוה לא הי' בדעתו לקנות ההקדש אלא לחללו שוה בשוה לכן ישלים ובסיפא אייריא שנתכוין לחלל הקדש אפי' שוה הרבה על דבר מועט מחולל כדקאמר שמואל לקמן והנה כדי לבאר ענין זה אתהלכה ברחבה.

והנה בב"מ במשנה ספ"ד דקתני דאלו שאין בהן אונאה קרקעות והקדשות דג"כ אין בהן אונאה ומבואר בגמ' בשם ר' יונה דביטול מקח יש להן ור"י משום ר"מ אמר אקרקעות ומפרש בגמ' אבל בהקדשות לא כדשמואל דהקדש שוה שחילל בשו"פ מחולל והנה לקמן פליגי רי"ו ור"ל לחד לישנא בהא אי דשמואל אפי' לכתחילה נמי אמר ותוס' תמהו איך נזלזל בהקדשות כל כך ותי' דבאמת לכתחילה אסור רק דקאמר לכתחלה נמי היינו בהי' סבור ששוה בשוה ואח"כ נודע שנתאנה הקדש מותר אפי' לכתחלה וא"צ לעשות לה דמים רק מדבריהם אולם בשמ"ק הביא לחלק בין בעלים דבידן לשאול כ"ז שלא בא ליד גזבר ע"פ בידן לפדותן אפי' לכתחלה לחד מ"ד אבל אחרים בוודאי אין רשאין לפדותן אלא אם חיללו בדיעבד מחולל ולאידך מ"ד גם בעלים א"י לפדותן לכתחלה והטעם נראה לי דבשלמא לשאול יכולין ול"א כיון דבי גזא דרחמנא איתא וכדאתא ליד גזבר דהא שאלה עוקר הקדש מעיקרא אבל בפדי' ל"ש כן דמכאן ולהבא יוצא לחולין א"כ זהו דהוה בי גזא דרחמנא אלים כאלו בא ליד גזבר והנה לפי"ז הא דאמרינן לעיל דבהקדישות אין בהן ביטול מקח כדשמואל ויקשה לכאורה הא בדשמואל טעמא אחרינא איכא משום דיכולין לשאול יכולין לפדותו וכאן בגזבר שמכר דל"ש שאלה א"י לפדותו בפחות משוי'

אך הדבר ניחא דזה רק אי כמ"ד אף לכתחלה אבל אי אמרינן דשמואל רק שחילל וקאמר דיעבד (וללישנא קמא בגמ' לכו"ע רק דיעבד קאמר) א"כ גם באחרים ג"כ יכולין לפדותן בפחות ושפיר קאמר כדשמואל.

אך לפי"ז קשה במשנה דת"ק סובר הקדשות אין בהן אונאה ור"ש קאמר קדשים שחייב באחריותן יש בהן אונאה יקשה דאדרבא בקדשים שיש בהן אחריות בוודאי ל"ש אונאה דהא לר"ש דגורם לממון כממון דמי א"כ קרינן בי' וגונב מבית האיש כדאיתא ב"ק דף ע"ח דחייב כפל א"כ ל"א בגזא דרחמנא איתא א"כ מסתברא דלר"ש בעלים יכולין לפדותן כמו דיכולין לשאול א"כ לפי"ז ל"ש אונאה לגבי הקדש כיון דבעלים יכולין עדיין לפדותן בכ"ש אין להקדש זכות בזה אלא בשו"פ וא"כ מאי אונאה להקדש שייך לומר ואין לומר דהתינח בקדשי בדה"ב אבל בקדשי מזבח ל"ש דיכולין לפדותן בפרוטה דהא עכ"פ צריכין להביא הקרבן ז"א דהא יכולין לחלל על עוף דאין שוה אלא דבר מועט כדאמר כהא"ג בב"מ דף ע"ח דיכול גנב לפטור עצמו בשה ועוף לראב"ע (ועיין עטרת חכמים שהקשה מגמ' זו מטעם דיכולין לפטור בשה ובמחכ"ת דבריו אין מובנים דכאן ל"ש דיכול לפטור עצמו בשה ולכן לא יהא בהן אונאה וא"כ אדרבה לכן איכא בהן אונאה ולכן אין להקשות רק עד"ז שכתבתי דלהקדש אין מגיע עכ"פ אונאה כיון דהבעלים יכולין לפדות בשה) ואולם נראה לישב דהנה בגמ' דפסחים דף ו' איתא אמר רבא בעירו חמירא דבני חילא משום דחייבין באחריותן אי מגנב ונאבד וכתיב לא ימצא ואיתא שם ל"ב התינח למ"ד לאו כגורם דמי אבל למ"ד כגורם ל"ל קרא ומשני אי מההיא הו"א היכא דליתא בעינא אבל באיתא בעינא לא קמ"ל לא ימצא נשמע דגל"מ כממון כ"ז שבעיני' רק בחמץ גזה"כ וקשה לי טובא א"כ מ"פ הגמ' מדר"ש דחייב באחריות הא שם מילתא אחריתא דר"ש סובר דל"א דבגזא דרחמנא איתא כ"ז שחייב באחריותן ולא נכנס כלל בגזא דרחמנא ונשאר שלו שלא יצא מרשותו אבל לא נשמע מזה עוד דנאמר גם היכא דלא הי' שלו דע"י חיוב אחריות יהא נחשב כאלו הגוף של החפץ שלו (וכהא"ג כתבו תוס' שם בפסחים לענין בהמות ארנונא וכן מחלקין בתוס' מענין הואיל דל"א אי בעי פריק כמו דל"א אי בעי קנה דל"ש משום הואיל יהא נחשב כשלו אמה דגוף הדבר אין כשלו רק אי בעי מתשל שפיר אמרינן דעי"ז לא יצא מרשותו והן אמת די"ל דזהו דמשני דר"ש לא קאמר רק באיתא בעיני' דגל"מ כמ"ד דהיינו דלכן יש חילוק בין אי מתחילה הי' שלו וע"י האחריות נאמר שעדיין ברשותו או היכא דהגוף של אחרים ואין עליו אלא חיוב אחריות והיינו הך דקמשני ה"מ היכא דליתא בעינא וא"כ זהו שייך אף בגוף שאינו שלו אבל באיתא בעינא לא אמר כיון דגוף אין שלו אמנם אי נפרש כן מיושב קו' קצה"ח

שנביא להלן) ועוד יקשה הא יש לחלק ולומר דאחריות דר"ש בקדשים אין מדין שומר אלא אגוף הקדשים שחייב להביא אחר מצד נדרו אי נאבד כמש"כ השמ"ק בכתובות דף ל"ד וא"כ שייך לומר דיש לו קנין בגוף הדבר אבל באחריות על חמץ דאחרים הנה חיוב האחריות אין אלא רק מדין שומר א"כ אין לו קנין בגוף הדבר ל"א כמ"ד וא"כ מ"פ הגמ' ממ"ד דגל"מ כמ"ד ועוד אני מוסיף לתמוה דהנה בריט"א בבכורות הקשה לדברי השמ"ק הנ"ל והוא גם דעת התוס' ח"ד בפ"ב דקדושין בעלים יכולין לפדות לכתחלה א"כ מ"ט דרבנן דסברי דפטור מכפל דלא קרינן וגונב מבית האיש וא"כ יקשה כיון דיכולין בעלים לפדותו בפחות משויו יש לבעלים זכות במה דביני ביני כדאמרינן בכהא"ג בבכורות בפדיון חמור דיכול לקדש במאי דביני ביני דיכול לפדות על שה כ"ד ומוכח מזה דלא כתוס' רי"ד אלא דלכתחלה אסור אף לבעלים אך התינח לרבנן אבל לר"ש דסובר בגל"מ כמ"ד א"כ כשהבעלים חייבין באחריותן ול"ה בגזא דרחמנא א"כ שפיר מסתברא דיכולין בעלים לפדות בשו"פ לכתחלה כמו דיכולין לשאול וא"כ לכן שפיר חייב כפל לכך יש בו דין אונאה דמיקרי של הבעלים והפסד שלהן דהא להקדש אין בהן אלא שו"פ והשאר זכות של הבעלים א"כ יש בהן שפיר אונאה לא משום הקדש אלא משום דמגיע אונאה לבעלים דהרי יכולין לפדות בשו"פ והשאר להם והדבר מוכרח לכאורה דהא כבר כתבנו דלכאורה מה אונאה שייך להקדש לר"ש כיון דיכולין לפדותו בשו"פ לכתחילה א"כ אין להקדש זכות בהן אלא בשו"פ וע"כ לומר דבאמת האונאה אין להקדש אלא לבעלים וא"כ מ"פ הגמ' בפסחים למ"ד גל"מ כמ"ד ל"ל ימצא דהא מהכא לא נשמע רק היכא דשייך לומר דיש לבעלים זכות בהן דיכולין לפדות בשו"פ כיון שחייבין באחריותן ולא נכנס בגזא דרחמנא וע"כ חייבין כפל ושייך בהן אונאה אבל לא נשמע מזה דלר"ש היכא דהוא אין לו בגווה אלא חיוב אחריות לבד דנאמר דהוה שלו ועובר בב"י ע"כ צריך קרא לא ימצא וצ"ע לכאורה.

אולם נראה לישב דהנה בשבועות דף מ"ב קתני ש"ח אינו נשבע מחלק ג"כ ר"ש בין קדשים שיש להם אחריות והנה שם אפשר לומר הטעם דר"ש הוא משום כיון שאמר הרי עלי א"כ נתחייב להביאו למקדש ובקדמ"ז להביאו ליד הגזבר א"כ עד שהביאו ליד הגזבר נעשה עליו שומר לרי"ו הא איתא בהמפקיד דף ל"ז דשומר שמסר לשומר חייב משום דאין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר וא"כ כיון שנגנב מבית השומר הרי נתחייבין הבעלים לשלם להקדש בתורת שומר ויש עליהם חיוב אחריות שומרים (אף דבהקדש ליכא דין שומרים הנה בפשיעה דעת רבינו דחייבין וכאן כיון שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר הוה כפשיעה וחייבין מדין חיוב שומרים) וא"כ שפיר ש"ח נשבע דהא יש

לבעלים חיוב אחריות וגל"מ ומ"ד א"כ קרינן בו של רעהו א"כ נשמע דגם היכא דחיוב אחריות של שומר הוא רק מצד דין שומרים אפ"ה ס"ל דגל"מ כמ"ד אך לכאורה ז"א דהא לענין כפל ואונאה בארנו דהא אלר"ש היכא דחייבין באחריות קרינן רעהו לא משום אחריות שומרים אלא משום דגוף החפץ לא יצא עדיין מרשות בעלים ש"כ כן לענין שבועה ג"כ נוכל לפרש דהיינו טעמא דר"ש הא משום אחריות דשומרים אך הדבר ניחא דהנה בר"ה דף ר"ו מבואר באמר הרי עלי עולה ע"מ שא"ח באחריות אבל החיוב להביאו בעזרה איכא וכמו שביאר היטב בנתיבות סי' ל"ג וא"כ הנה ר"ש דקאמר קדשים שחייבין באחריות הנה נכלל בדבריו גם קדשים שאמר הרי עלי עולה ע"מ שלא אתחייב באחריות דאין עליו חיוב אחריות מצד הנדר עצמו דהרי אמר ע"מ שלא אתחייב באחריות ואם נגנב פטור מקרבן אחר אפ"ה מוטל עליו חיוב אחריות להביאן לעזרה וא"כ אי עבר בפשיעה ולא הביאן הרי חייב מדין שומר (ואף לשיטת פוסקים דאין חייב מצד פשיעה הוא רק בסתמא אבל אם התנה שיתחייב בחיוב שומרים הרי בוודאי יכול לחייב עצמו ואף דבשמעתין דב"מ דף נ"ח מוקמינן בקני מיני' מוכח דבהקדש לא יכול להתנות לחייב בעצמו ול"א דש"ח מתנה להיות כשואל הנה כאן דאמר הרי עלי הרי ע"כ חייב מטעם נדר בחיוב אחריות ובפרט לענין פשיעה בוודאי יכול לקבל עליו שיתחייב אף בלא קנין רק לענין שיתחייב כש"ש בעינן קני מיני') ואפ"ה ש"ח נשבע עליו אף דבכה"ג ל"ש לומר דלא יצא מרשותו בהא כיון שאמר ע"מ שלא אתחייב הרי כבר הוא בגזא דרחמנא ואין עליו אלא שומר ואפ"ה מחייב שבועה א"כ נשמע דאפי' היכא דאין בגוה אלא חיוב אחריות שומרים לבד ג"כ גל"מ כמ"ד וא"ש דפריך בפסחים לר"ש על לא ימצא כיון דמדר"ש נשמע דאף באין בגוה אלא חיוב אחריות לבד גל"מ כמ"ד ובהא עלתה ארוכה לקושית הקצה"ח שהקשה אהא דפסחים מסנהדרין דף קי"ב דאיתא התם קד"ק דבעי העו"ה ימותו ומוק' לה כר"ש ובקדשים שחייב באחריותן מוכח דאף דאיתא בעינ' גל"מ כמ"ד ולפמש"כ ניחא דרק היכא דאין בגוה אלא חיוב אחריות שומרים אבל גוף החפץ ל"ה שלו בהא אמרינן דל"ה כממון רק בליתא בעינ' בשכבר נתחייב אבל היכא דבאמת איכא חיוב אחריות הנדר ל"ה כלל בגזא דרחמנא דעדיין לא יצא מרשות הבעלים דגם החפץ עדיין של הבעלים בכהא"ג אפי' איתא בעינ' גל"מ כממון לבעלים דמי ודו"ק כי נכון הוא ובהא ניחא לי לישב גם הא דאיתא לקמן בסוג' דבני העיר אהא דרי"ו משני נשבעין לגזברין דאתיא כר"ש דסובר קדשים שחייב באחריותן נשבעין עליהן ופריך בגמרא מברייתא דתורמין על האבוד והקשה בתוס' (ומבואר בחי' רע"א קושיתם) אמאי לא פריך לרי"ו גופא ממשנה גופא דקתני נשבעין לגזברין מוכח דבה"ע פטורים

דאי כש"ש וחייב באחריותן א"כ נשבעין לבה"ע מבעי לי' להנ"ל יש לומר הא דמוקי רי"ו כר"ש הא דנשבעין לגזברין הנה איחייב אחריות מצד חיוב המוטל עליו להביא שקלים א"כ ל"ה כלל בגזא דרחמנא וא"כ למה נשבעין לגזברין אלא הכונה כך דבאמת אייריא אחר שנתרמה דלשיטת רש"י תורמין על האבוד מה שכבר הי' אבוד בשעת התרומה א"כ מיד שתרמו הרי זה לחלקו בקרבנות כאילו כבר מסר השקלים ליד הגזבר ואין עליו אלא חיוב אחריות שומרים להביאם ליד גזבר דמיד שהפרישו השקלים נעשין עליהם שומרים להביאם ליד גזבר אם על ידם או ע"י שלוחם הנה כיון ששלחו ביד ש"ח נתחייבו בעלים באחריותן אם יגונב או יאבד (דבשלמא דבשלח ע"י ש"ש שייך לומר מאי הוה לי' למיעבד כמש"כ רבינו בפ"ג דשקלים אבל בשלחו ע"י ש"ח שפיר חייבין באחריותן מצד שומרים דל"ה להם לשלוח ע"י שליח ש"ח) וא"כ אי נגנב קודם התרומה א"כ כבר נתחייבו ליתן אחרים מצד חיוב אחריות שומרים שעליהם ובתרומה זכה להם רחמנא שיהא חלק בקרבנות כאלו כבר שקלו אבל מה שנתחייב לשלם מצד שומר ע"ז לא מהני התרומה דהא אף אי לא ישלם כבר יש לו זכות בקרבנות לכן שפיר נשאר עליהם החיוב שמצד אחריות שומרים דמזה לא נפטרו ע"י התרומה שתרמו בי"ד ולכן שפיר נשבעין לגזברין דהא ההפסד שלהם דהם צריכין לזכות לו בשליחות בי"ד חלק בקרבנות אף שלא נתן חלקו בשקלים ואפ"ה לא יקשה איך נשבעין להקדש הא אין נשבעין על ההקדש דכיון דאיכא עליו חיוב אחריות מצד שומרים דלר"ש כממון דמי שפיר נשבעין עליהם דקרינן בי רעהו ולכך ניחא לרי"ו לתרץ המשנה כר"ש אבל הגמ' פריך מברייתא דתורמין על האבוד שמשם נשמע דלא כפירש"י באמת ואין תורמין אלא אם בשעת התרומה קיימין השקלים ביד השליח וא"כ כיון שתרמו כבר זכה בהן ההקדש לגמרי ונפטר מחיובו לשקול השקלים ואין עליו חיוב אחריותו מצד חיוב לשקול שקלים וגם חיוב אחריות מצד שומרים ליכא דהא נאבד כשהוא ביד השליח אחר שנתרם וזכה בו הקדש לגמרי ול"ש לומר דחייב מצד שמסרו לשומר דהא הנתינה לשומר הי' קודם שתרמו וכיון שתרמו הוה כנתרצו שיהא השליח שלוחן לא שליח של בעה"ב וא"כ נפטרו הבעלים מאחריות שומרים ע"כ שפיר פריך אחר שתרמו ליכא חיוב אחריות כלל דהא מברייתא נשמע דנתרמה התרומה דקתני דנשבעין לגזברין והיינו בנאבד אחר שתרמו א"כ אין חייבין באחריות כלל לא מצד השקלים ולא מצד שומרים (גם בלא"ה אחר שנתרמה ל"ש חיוב מצד שומרים דכבר זכה בו הקדש לגמרי ואין דין שומרים בהקדשות) וזהו שפירש"י דר"ש קאמר לה בשבועות להדיא דנשבעין על ההקדשות כשחייב באחריותן והיינו כמש"כ דמשם נשמע דין זה דנשבעין מטעם דיש חיוב אחריות דשומרים עליו

כמו שבארתי ואולם דיש גורסין דר"ש דסובר דיש אונאה להקדש והיינו משום דלכאורה גם ממשנתינו יש להוכיח כן דמשום אחריות דשומרים נחשב כדידי' דהא קשה כמו שהקשנו לעיל דמאי סברא לומר דיש אונאה משום חיוב אחריות אדרבא כיון כדידי' דמיא ול"ה בגזא דרחמנא א"כ בעלים יכולין לפדותו אפי' לכתחלה ואין להקדש בו אלא שו"פ אך י"ל דאייריא בשאמר הרי עלי ע"מ שאין עליו אחריות דהוה שפיר בגזא דרחמנא ויצא מרשותו וא"כ בעלים הוה כמו אחרינא שא"י לפדות בשו"פ לכתחלה ורק חיוב אחריות דאית בה היינו משום דאמר הרי עלי דיש חיוב להביאו למקדש א"כ אי הוממה יפדה אותה בפחות משוי' א"כ יש עליו חיוב אחריות מטעם שהפסיד להקדש וצריך לשלם כיון דאמר הרי עלי קיבל עליו להביאו להקדש כמו שהוא וא"כ אי מכרה בפחות משוי' הרי הפסיד להקדש (וא"ל דהא רבא סובר בקידושין דבשליח דאמרינן לתיקוני שדרתיך ולא לעוותי אפי' בפחות מכדי אונאה נמי הנה זה רק לתירוץ אחד בתוס' ולהאי גי' באמת נוכל לומר לענין בכדי אונאה קאמר לה רבא) וא"כ נשמע דשפיר אית לי' לר"ש דכמ"ד משום אחריות לבד אבל רש"י לא ניחא לי' בהאי גי' כיון דמפורש כן בשבועות דסובר ר"ש דקדשים דחייב באחריותן נשבעין עליהן וגם משם נשמע שפיר זה הדין דמשום אחריות לבד ג"ל כמ"ד וא"כ עדיפא להביא מהך דשבועות דתני לה לענין שבועות.

ב') **אהדרן** לדמעיקרא דמסיק למ"ד אקרקעות אבל אהקדשות לא כדשמואל והנה לכאורה מה ראי' מדשמואל דשם יכול לעשות כן אף שיודע ששוה יותר וא"כ ל"ש מקח טעות דהא שמואל קאמר שחיללו דמשמע דיעבד ופירש"י ובתוס' דיעבד היינו דהי' רוצה לחללו בפחות משוי זהו רק בדיעבד ובלכתחלה פליגי דהיינו כשרוצה לחלל שוה בשוה דזהו מותר לכתחלה בהא פליגי אי צריך לעשות דמים מה"ת או מדרבנן וא"כ שמואל דקאמר שחיללו דיעבד א"כ אייריא רק ממי שרוצה לפדות בפחות משוי' ועיקר הדין דאין בו אונאה בהי' סבור ששוה בשוה זהו לא נשמע מדברי שמואל א"כ איך קאמר דמקח טעות אין לו כדשמואל הא מדשמואל לא נשמע כלל איך סובר לענין אונאה בהי' סבור דהוא שוה ונראה לישב דהנה בב"מ דף מ"ז פליגי רי"ו ור"ל אי מעות קונות או משיכה קונה ויליף רי"ו מקרא דונתן הכסף וקם לו דמעות קונות וכתב ח"ס בחי' דמזה נשמע דבפרוטה ג"כ יכול לקנות כל המקח יעו"ש ולפי"ז י"ל כך מדשמואל סובר דאם חילל בפרוטה מחולל אף דיודע ששוה יותר היינו משום האי סברא גופי' דבפחות מפרוטה יכול לקנות כל המקח בתורת קנין (משא"כ במקרקעי הא דיכול לקנות בפרוטה אין משום קנין כמש"כ הסמ"ע סי' ק"צ אלא בתורת פרעון כדכתיב וישקול

אברהם לעפרון ארבע מאה כסף דהיינו בתורת שויו) וע"כ מהאי סברא גופי' נשמע דגם בהי' סבור ששוה בשוה ובאמת אין שוה כל כך ג"כ ל"ש ביטול מקח דכבר נקנה לו בקנין גמור אין לבטל המקח ועוד דמה ששוה יותר אין זה נוגע להקנין דהקנין הא נגמר בפרוטה אף אם שו"פ הרבה רק האונאה הוא נוגע להפרעון שאין משלם לו כל השויו (דבשלמא אי כסף אין קונה אלא בתורת פרעון א"כ אם נתאנה הרי יש טעות בגוף הקנין אבל אי כסף עושה קנין א"כ אין הטעות בגוף הקנין אלא שמחסרהו ומטעהו בהפרעון לכך לא בטיל המקח לכן בקרקע שאינו בתורת קנין רק בתורת שויו ופרעון א"כ אי יש אונאה ביותר משתות א"כ ל"ה בדרך שויו ונתבטל המקח לגמרי ולכן במקרקעי שייך ביטול מקח) ולכן באמת צריך לעשות לה דמים או מדאורייתא או מדרבנן אבל אי לאו דשמואל הו"א דבהקדש נשבעין ג"כ כסף בתורת שויו וכיון שלא נתן כפי הערך השויו אין כאן קנין כלל.

ובהא יש לישב שיטת רש"י דפירש"י לקמן בפלוגתא דרי"ו ור"ל אי צריך לעשות דמים מה"ת ופירש"י משום דכתיב ערכך בשויו משמע ואידך סובר ערכך כ"ד ותמה בפנ"י טובא למה לא פירש"י דפליגי בביטול מקח ועוד הא דקאמר לעיל מ"ד אהקדשות כש"כ אקרקעות דילמא רק בהקדשות משום דכתוב ערכך וכן קשה עוד אמאי דפירש"י לקמן דמוקי דפליגי בדשמואל אי לכתחלה או דיעבד פירש"י דאונאה בין גדולה בין קטנה משמע ותמוה מאוד הא קאי למ"ד ביטול מקח יש בהן ונראה לישב דהנה בגמ' משני איפוך ופריך בגמ' במאי קמפלגי ומסיק בדשמואל קמיפלגי ויקשה למה נטר עד עתה לפרש דפליגי בדשמואל ומשמע דמעיקרא ניחא לי' אף אי לא פליגי בדשמואל ונראה דזה דדחקו לפירש"י לפרש דפליגי אי ערכך בשויו משמע משום דטרם דמסיק איפוך שפיר מצינן למימר דפלוגתא דרי"ו ור"ל אי עושה להם דמים לא תליא בדשמואל כלל דשמואל לא אייריא רק במחללו במכוון בפחות משוי' אבל בהי' סבור דהוא שוה בשוה יש בהן אונאה משום דערכך משמע בשויו.

אבל אחר דמסקינן דאיפוך דרי"ו דסובר עושה להם דמים מה"ת סובר יש ביטול מקח בהקדישות ולמ"ד עושה להם דמים מדרבנן סובר אין להם ביטול מקח עתה הוא דפריך במאי קמפלגי דאין לומר דפליגי בערכך אי כ"ד משמע בהא למ"ד ביטול מקח אין להם ע"כ דסובר כדשמואל משום דכמו דלשמואל אם חיללו במכוין מחולל משום דכסף מטעם קנין מהא"ט אין להם ביטול מקח דאין מבטל מקח שכבר נגמר ע"י קנין א"כ מ"ד דסובר עושה להם דמים מה"ת וסובר דיש להם ביטול מקח קשה עליו מדשמואל דסובר דהמקח לא יתבטל כיון דנגמר הקנין ואי משום דכתיב ערכך מזה לא נשמע

ביטול מקח לכן מסיק דפליגי באמת בדשמואל גופא דלמ"ד ביטול מקח יש להם לית לי' דשמואל ופליגי אי אף לכתחלה והיינו דעתה מחדש דאף דביטול מקח יש להם אפ"ה מצי סבור כדשמואל משום דנהי דלשמואל מחולל אף במכוין ורצה לחלל בפחות אבל לכתחלה דהיינו בסבור דשוה בשוה ונמצא דשוה בפחות בטל המקח וא"כ קשה שוב הא מעיקרא הוה פשיטא לי' מאן דסובר אין להם ביטול מקח סובר כדשמואל ובארנו משום דכיון דהחילול בהקדש בתורת קנין אין לבטל המקח רק צריך לעשות לו דמים וא"כ עתה אין חזר מזה הסברא ומחלק דשמואל רק דיעבד דהיינו במכוין סובר דמחולל אבל בסובר דשוה בשוה יש להם ביטול מקח ונתבטל הקנין שנגמר כבר בתורת קנין ולכן ליישב זה פירש"י דאין להם אונאה בין גדולה בין קטנה משמע רק הא דעושה להם דמים היינו מערכך והיינו דבאמת עתה חוזר לסברא הראשונה דהי' סבור דפליגי רי"ו ור"ל אי דרשינן ערכך כ"ד משמע ורק דא"כ יקשה לזה אין פליגי בערכך וקשה מ"ט דמ"ד יש להם ביטול מקח דמערכך לא נשמע רק דצריך לעשות לו דמים מה"ת אבל אין נשמע מזה דיתבטל המקח וע"כ לומר דהאי מ"ד דסובר ביטול מקח יש להם סובר דשמואל לא קאמר רק בדיעבד אבל לכתחלה לא דכתיב בערכך הכונה כך דהא דאמר רי"ו דביטול מקח יש להם לעולם אין חילוק בין אונאה גדולה לאונאה קטנה דהמקח קיים בכל אופן ומטעם שבארנו דכיון דמעות קונות מטעם קנין אין המקח בטל רק אם נתאנה צריך לעשות לו דמים דהיינו להחזיר האונאה א"כ ע"כ לומר דכיון דכתיב ערכך נשמע דבהקדש גלי קרא דבעינן לפעמים שיהא בתורת שויו ושפיר יש לנו לחלק דרק ברצה לחלל בפחות היא בתורת קנין אבל בכסבור שהיא שוה בשוה אז אין דעתו לעשות המקח רק בתורת שויו ולכן צריך לעשות לו דמים מה"ת להחזיר לו האונאה והיינו דפירש"י דפליגי בערכך דאין צריך לעשות לו דמים מה"ת להחזיר האונאה (ואף דלכאורה לפירש"י אין מחלקין בין מכוין לפדות בפחות דהא רש"י מפרש לכתחלה כפשטא הנה לפמש"כ רש"י חולק רק אפירושן של תוס' אבל בדין אין חולק) אולם כ"ז לר"יונה אבל לר' ירמי' דלא תיפוך י"ל דרי"ו ור"ל לשיטתם דפליגי אי מעות קונות דרי"ו דסובר מעות קונות יליף שפיר מונתן הכסף וקם לו כיון דסובר דעושה להם דמים מדרבנן אבל מה"ת יוצא לחולין הכל ע"כ דיקנה בפרוטה וא"צ ליתן שווי' א"כ שפיר נשמע דמעות בפרוטה בתורת קנין אבל ר"ל דסובר בעושה להם דמים מה"ת ולא יצא לחולין רק כפי ערך המעות א"כ הא דכתיב ונתן הכסף וקם לו אינו בתורת קנין רק בתורת שויו וא"כ אין לילף דבהדיוט ג"כ נקנה בתורת שויו עכ"פ משום דבהקדש אינו כלל בתורת מכירה רק בתורת חילול (כמש"כ הפנ"י בפסחים דף כ"ט וא"כ אין לילף

מהקדש או כמש"כ התוס' בכורות רפ"ב דשאני הקדש משום דלא שייך קנין משיכה אבל לרי"ו שפיר יליף דא"ל דשאני הקדש דל"ש משיכה דכיון דנשמע דבהקדש הוה קנין בפרוטה א"כ ה"ה בהדיוט דכיון דהוא משום קנין אין לחלק בין הדיוט להקדש דמה דהוה בתורת קנין בהקדש הוה קנין גם בהדיוט אף שבהדיוט איכא גם קנין משיכה דמה לי אי עושה הקנין משיכה במקח או שעושה הקנין משיכה במעות כמש"כ המקנה בקידושין דף כ"ו.

ועד"ז יש לפרש הא דקאמר דכו"ע אית להו דשמואל רק פליגי אי לכתחלה י"ל ג"כ דאפילו לשיטתם דפליגי אי מעות או משיכה קונה דהיינו דרי"ו סובר ביטול מקח יש להם אפ"ה עושה להם בדמים מה"ת לפירש"י דמצד אונאה אין חילוק בין אונאה גדולה או קטנה כיון דמקח נקנה בתורת קנין מעות לא מבטל המקח רק בהקדש הטעם דבטל הוא מדכתיב ערכך מזה נשמע דיש חילוק בין מכוון לפדות בפרוטה דאז שפיר מקח נקנה בפרוטה אבל במאנה בטלית המקח בטל דכיון דכתיב בערכך דקפיד שיהא בתורת שויו א"כ שפיר נשמע מנתן להקדש וקם לו דמעות קונות בתורת קנין דהא במכוון לפדות נקנה שוה אלף בפרוטה אבל לר"ל לא ילפינן מהקדש ולדידי' דעושה להם דמים מדרבנן משום דסבר ערכך כ"ד משמע דהיינו דבהקדש יש דין אחר דכל מה שערך הכל מקרי שויו ונקנה בתורת שויו משום דהקדש שאני דהוא בתורת חילול ולא בתורת מכר כנ"ל אבל בהדיוט דל"ש שיקנה בפרוטה שוה אלף זוז בתורת שויו ובתורת קנין לא מצינו לילף כיון דבהקדש ג"כ אין בתורת קנין רק בתורת שויו משום דגם דבר ששוה אלף זוז אם ערך בפרוטה הוה שויו דגלי קרא דהיינו ערכך דערכך כ"ד משמע ודו"ק וכן לל"ב דפליגי רי"ו ור"ל אי אונאה להקדש או אין אונאה דהיינו שאין לו דין אונאה דאף ביותר מכדי אונאה ג"כ המקח חוזר דלר"ל דעושה להם דמים מה"ת דהיינו דאף בפחות מכדי אונאה המקח חוזר ואין יוצא לחולין רק כנגד המעות שנתן ג"כ ניחא דרי"ו ור"ל לשיטתם דלרי"ו דיוצא לחולין ואינו עושה להם דמים מה"ת ואין המקח בטל ביותר מכדי אונאה שפיר ילפינן מהקדש דמעות קונות דהיינו דמעות עושה קנין כיון דחזינן דבפרוטה נקנה המקח כמש"כ בשם הח"ס א"כ מוכח דמעות קונות ושפיר ילפינן דאף להדיוט מעות קונות אבל לר"ל לשיטתו דמקח חוזר א"כ אינו יוצא לחולין רק כנגד המעות ע"כ הא דבהקדש מתחלל ע"י מעות לא בתורת קנין ורק בתורת חילול וא"כ לא נשמע מהקדש דמעות קונות כלל ומיושב קו' התוס' בבכורות דף י"ג למה ר"ל לא יליף מהקדש דמעות קונות ודו"ק.

ומעתה נתבארו דברי תוס' על נכון שכ' לחלק בין אם הי' דעתו לחלל בפחות משוי' דזה

נמי ערכך מיקרי בין אם אמר סתם דלא מיקרי ערכך בפחות אמנם אכתי צריך תלמוד למה בהקדש סגי בערכך כ"ד משמע דכ"ד גם כן הוה שוי' בשלמא אי הי' מטעם קנין ניחא אבל כיון דבארנו דהוא בתורת שוי' אלא דבהקדש בכמה שפודה היינו שוי' אכתי צריך טעמא ונראה הנה בהא דמשני שכן נתפס מנתפס הוה לו למילף כתב בשמ"ק וז"ל פי' שכל סוף הקדש הוא עצמו דבר קדוש ראוי לעמד הקדשתו וכן אמצע הקדש על הרוב שאין מחללין תחלת הקדש מסתמא אלא בהקדש שני שראוי להיות קדוש משא"כ בדבר הנקרא תחילת הקדש כגון בית ושדה וכיוצא דהוי דבר שאינו קדוש לעולם וסופו להתחלל דאי במידי דחזי לקדושת עולם סוף הקדש מיקרי עכ"ל בשם הריטב"א הנה בא לישב קו' התוס' כיון דפודין אינו סוף הקדש ותוס' תי' דהי' דעתו שיהא סוף הקדש ולריטב"א לא ניחא לי' ע"כ כתב שכל סוף הקדש הי' עצמו קדוש וראוי לעמוד בקדושתו והענין הוא.

ג') **הנה** בממון הדיוט יש לכל אדם בממון שלו ב' קנינים קנין שוי' וקנין גוף החפץ ולכן אף אם רוצה ליתן לו שוי' של החפץ ולקחנו בחזקה הוא חמסן דאמרו בב"ק דף ס"ב דיהיב דמי ועובר בלא תחמוד כמש"כ רבינו פ"א מגזילה וכיון שיש לו בו קנין חפץ אם שוה דינר ואינו רוצה למכרו במאה מנה אין אדם רשאי ללקחו ממונו בע"כ דידי' כדאיתא בב"מ דף נ"א דכלי תשמישי דבעה"ב יקירו עלי' לכן ל"ש בי' אונאה (ובאמת איתא עוד כהא"ג בב"מ דף ל"ח רוצה אדם בקב שלו אך לזה יש לדחות לפי מה שפירש"י מפני שעמל בהן חביבה עליו והיינו בזרע הוא עצמו מפני שהברכה מצוי בדבר שאין לוקח בדמים וכפירש"י ביבמות דף ס"ג והבאתי בפ"ב מה' ביהב"ח ואיתא להדיא כן בב"מ דף נ"ט דיהא אדם זהיר בתבואה בתוך ביתו ולכן אמרו בב"ב דף צ' דעושה אדם קבו אוצר א"כ אין ראי' מכאן אולם בריטב"א איתא דאפי' אינן מקרקע שלו אלא שעמל בהן וטרח אחריהן לקנותן וזה שייך בכל דבר דרוצה אדם בשלו אך מב"מ דף צ"ג דחייב לשלם כושרא דחיותא משמע רק בבהמה כן אבל בשאר חפצים א"צ לשלם עבור החפץ רק י"ל אדרבא משם ראי' דהא עכ"פ נשמע היכא דשייך דאפסיד כושרא דחיותא הוה ממונא כמש"כ המשל"מ פ"ג משכירות לדעת הראב"ד שם א"כ יש ללמוד מזה דגם בשאר דברים היכא דטרח ועמל בהן דחביבה עלי' הוה זה ממונא אלא דדעת הרמב"ן לפמש"כ המשל"מ כושרא דחיותא לא חשיב ממונא א"כ גם זה מה דטרח ועמל בכלי תשמישו ל"ח ממונא וכהא"ג בב"ב דף י"ב אמרי אחי מעלינן לי' כנכסי דבר מריון שיאמרו שהשדה משבחת לנו ובהכי ניחא הא דאיתא בקידושין דף נ"ב אמר רבא האי דחטף זוזי מחברי' וקידש בו אשה ואמר רבא לית דחש לה דר"ש דאמר סתם גזילה

יאוש בעלים משמע הא אי הוה יאוש מקודשת והא רבא ס"ל דיאוש ל"ק ולהנ"ל א"ש דבחפץ דקפידא על עצם החפץ ג"כ צריך לקיים והשיב את הגזילה בחפץ גופי' דכל זמן דהוה בעינא ברשותי דמרי' איתא כדאיתא בסנהדרין ולכן יאוש ל"ק דהא גלי קרא דצריך לקיים והשיב הגזילה בגוף החפץ משא"כ בזוזי דמה לי האי זוזי מה לי האי זוזי שפיר יאוש קני לי' דהא גם ביאוש עכ"פ חייב לשלם לו א"כ מקיים בזה והשיב הגזילה ויבואר עוד יותר בפ"ה מה' אלו).

אמנם בקנין הקדש בקדושת דמים של בדה"ב הנה אין להקדש בו רק קנין שוי' ולא קנין חפץ והכי מוכח מתוס' בכורות דף י"ג שכ' דמשיכה אין קונה בהקדש דא"א שיוצא הדבר מרשות הקדש בלתי שיכניס השוי' דמים לרשות הקדש והיינו כיון דאין להקדש קנין חפץ א"כ לא מצי קני במשיכה דהא קנין משיכה רק שייך במה שקונה גוף החפץ אבל אם ימשוך החפץ שלא לקנות גוף החפץ הא לא מהני המשיכה כמש"כ הריטב"א קידושין דף ח' ובנמ"י ב"מ דף ד' והג"א דף מ"ח א"כ כיון שלהקדש גופי' אין לו קנין בגוף החפץ איך יקנה ממנו הדיוט ע"י המשיכה (והכי מוכח מגמ' ב"ב דף פ"ח קשה גזל הדיוט יותר מגזל גבוה שזה הקדים חטא למעילה וזה הקדים מעילה לחטא עפ"י רשב"ם ולהנ"ל א"ש מאוד בגזל הדיוט איכא גזילת חפץ לכך קשה מגזל גבוה דאין בו אלא גזל השיוו לא גזלת חפץ ובפ"א ממעילה הארכתי בזה וכן מבואר ברשב"א חולין דף קל"ט שהקשה קדושה שבהן להיכן הלכו ותי' דקדבדה"ב אינו קנין הגוף אלא כשיעבוד ממון וכיון שנתיאש הגזבר מחמת שמרדו הו"ל כהפקר ופקעה שיעבוד שיש לגבוה עליו עכ"ל) ולכן רק צריך ליתן הדמים להקדש ואז יוכל לקנות החפץ ממנו דכיון שמקבל ההקדש הדמים דהיינו קנינו שיש בו משיכה נמי קונה כדכ' ונתן הכסף וקם לו ולכן באמת רק הבעלים יכולין לפדותו ונאמן מטעם בידו כדאיתא ביבמות דף פ"ח.

הלכה יא

ד') **אמנם** נראה לי דזה בתחילת הקדש או באמצע הקדש דסופו להתחלל ואין קדוש אלא לדמיו דעומד לפדותו אבל בסוף הקדש דעומד לבנין וכדומה הנה הוא עצמו קדוש ויש להקדש גם קנין החפץ וכיון שיש לו קנין חפץ ע"כ צריך לפדותן רק ברצון הגזבר והבי"ד כפי אשר ישומו דבהא יש להקדש דין הדיוט דא"י ליקחנו אם לא שיתרצה מחמת שיש לו הקנין חפץ וזה"כ בריטב"א דסוף הקדש הוא עצמו קדוש דהיינו דקנין להקדש גוף החפץ וכיון שאין פודה רק ברצון ההקדש ע"כ אין מוסיף חומש דרק במידי דלא הוקדש אלא לדמיו דעומד לפדיון וא"צ רצון הגזבר בזה הוא דצריך ליתן החומש אבל בזה דאין נפדה אלא ברצון הגזבר א"צ להוסיף חומש וא"ש מאוד כל הענין מעתה יתבאר דזהו נמי

הענין לענין העמדה והערכה דמידי דאין קדוש אלא לדמיו דעומד לפדות ואין להקדיש קנין חפץ א"צ רצון הגזבר וכל מה שנותן עבורו היינו ערכך כמו שבארנו זהו מידי דא"צ הערכה אבל מידי דא"י לפדותו בלא הגזבר והבי"ד דיש להקדש גם קנין החפץ שהוא סוף הקדש זהו נקרא הערכה דצריך ליתן ערכו ממש ולפי"ז תליא הא בהא במידי דבעי העמדה דהיינו דאין לו פדיון אלא כשהוא חי לאפוקי כשהוא מת אז יש לו דין סוף הקדש זהו בעי נמי הערכה ואין נפדה אלא ברצון הגזבר והבי"ד והכהן המעריך אבל מידי דלא הי' בכלל העמדה דגם כשמת יש לו פדיון ול"ב הערכה דהיינו נמי תחילת הקדש כיון שיש לו פדיון תמיד א"צ הערכה ברצון הגזבר והבי"ד והכהן אלא בכמה שירצה דערכך כ"ד משמע דכל מה שנותן היינו שוי' כיון שאין לו קנין חפץ.

ולפי"ז לכאורה צדקו דברי הלח"מ דכיון דרבינו כתב ונפדה בערך הכהן משמע דס"ל דהי' בכלל העוה"ע דאי ל"ה בכלל העמדה לא הי' בכלל הערכה ונפדה בלא הערכת הכהן רק דיכול ליתן ערך כ"ד דזהו ערכך דכל מה שנותן היינו ערכו דהוא תחילת הקדש ואין להקדש קנין חפץ כלל אע"כ דהי' בכלל הע' והע' א"כ גם כשמתה תקבר.

אמנם לישב דברי רבינו נראה לי דא"כ יקשה הך דב"מ באמר פרה זו תחת פרה זו בה' סלעים דפדוי וכ' תוס' דאייריא בהקדיש בע"מ למזבח וכן פסק רבינו בפ"ז מה' ערכין דפדיונו פדוי והיינו דהוה תחילת הקדש ומוסיף חומש ע"כ דאין להקדש קנין חפץ דא"ר לא למזבח ולא לבדה"ב רק עומד לפדות א"כ דלא הי' בכלל הע' ממילא לא הי' בכלל הערכה שיפדה בערך הכהן רק פודה בכ"ד דזהו ערכך וא"כ ע"כ דס"ל דלא הי' בכלל הע' והערכה וא"כ א"ש שכ' דאם מתה תפדה דגם מחיים לא אקדשי' ע"ד שיהא צריך הע' והערכה וא"כ ניחא דזהו שכ' רבינו ותפדה בערך הכהן אין הכונה בתורת הערכה עיקר אלא דאתי לאשמעינן דתפדה דההקדש חל וצריך פדיון ואם פדאו בלא הערכה רק בפדיון כ"ד פדיונו פדוי כיון שאין להקדש קנין חפץ כל מה שנותן להקדש אף בלא רצון הגזבר היינו שווי' וזה ערכך דקרא וכמו שבארנו.

ה') **וראי'** לדברינו נראה לי מהא דאיתא בפסחים דף כ"ט דפליגי באוכל חמץ של פסח אי מעל לר"ש דאחה"פ שרי בהנאה וגורם לממון כממון דמי והקשה בפנ"י מאי זה גורם לממון הא זה ממון גמור של הקדש וא"כ אף למ"ד לאו כממון דמי כיון דאחה"פ בר דמים הוא הוה ממונו ממש של הקדש אבל לפמש"כ ניחא דרק בהדיוט דאף אם אין שוה דמים לא פקע רשות בעלים מגוף החפץ דעכ"פ הא גוף החפץ הוא שלו ורוצה אדם בשלו בזה הוא דאמרינן דהוה ברשות של אדם אי לאו דחייב לבערו ולכן צריך לפרש דאין ברשותו יען דחייב לבערו אמנם בהקדש שבארנו שאין להקדש זכות רק

שווי הדמים דלגוף החפץ אין אנו דנין לגבי הקדש כלל א"כ בחמץ בפסח אין להקדש בו זכיה דלאו בר דמים הוא לכן רק צריך לידון מצד דין גורם לממון ול"ש לומר הא הממון עצמו הוה להקדש כיון דיהי' מותר לאחה"פ דכל זכות הקדש בחפץ הוא רק שיוו הדמים וכיון דלאו בר דמים הוא כעת אין להקדש לו זכיה כלל אבל אי למ"ד דגורם לממון כממון דמיא שפיר דיש להקדש בו זכות דמי שווי ולפי"ז י"ל עוד לאידך גיסא דבהדיוט עיקר הקנין שיש לאדם בחפץ היא קנין החפץ ונראה דבהא פליגי אי קנ"פ כקנהג"ד דהנה הרשב"ם ב"ב כתב דלכן קנ"פ כקנהג"ד דכל עצמו וגופו של חפץ הוא עומד לתשמישו לכן למי ששייך התשמיש שייך ג"כ הגוף דהגוף כמו טפל לתשמיש וא"כ למ"ד דלאו כקהג"ד צריך טעמא לפמש"כ יובן כיון דבהדיוט עיקר הקנין החפץ שיש לו לא קנין דמי שווי ותשמישו לכן ל"ח קה"ג כטפל לגבי קנין דמי שויו ובזה נראה דהא"ט דפליגי בכמה דוכתין אי טוה"נ ממון או אינו ממון דכיון דבתרומות ומעשרות וכל מתנות כהונה אין לבעלים קנין חפץ דהוא של הכהנים ובי גזא דרחמנא ודשב"ל א"כ אף שיש לבעלים זכות דמי שווי דיכול לקבל דינר ליתן לבן בתו כהן כיון דאין לו קנין חפץ ל"ח זה כאילו יש לבעלים קנין בהחפץ לכן ל"ח טוה"נ ממון שיהא ע"י זכות הדמים קנין בהחפץ וכמו שיתבאר ובהא נמי תליא הא דפליגי בסוכה דף ל"ה אי לכם הוה כל שיש בו היתר אכילה או בעינן שיהא לו בו דין ממון וכמו שיתבאר בפ"ה מה' אלו בארוכה.

ובהא ניחא לי מה שהקשה בחי' רע"א בפסחים דף ל"ב דאוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג חייב לשלם והקשה דהא בב"ק דף צ"ח איתא דהכל מצווין לבער חמצן של ישראל וכיון דמצוה קעביד דמבערו ע"י האכילה איך יתחייב בתשלומין ולפמש"כ ניחא דרק בהך דבב"ק דקאמר דגזל חמץ ובא אחר ושרפו אחר המועד חייב לשלם דהי' יכול לומר הרש"ל במועד פטור שהכל מצווין לבערו משום דבגזלן ל"ש דרוצה בגוף החמץ דבגזילה בא לידו רק לגבי נגזל שייך לומר דרוצה אדם בקב שלו ורוצה הוא בגוף החפץ ולכן יכול הגזלן לומר הרש"ל דטב לך עבדי לך דאתה מסתמא רוצה וניחא לך בגוף החמץ דרוצה אדם בקב שלו א"כ אף דאסור בהנאה מיקרי השבה דאף דאין מחזיר לו השווי' כיון דמחזיר לו עצם הגזילה יכול לפטור עצמו ולכן אם שרפו אחר המועד חייב לשלם לו דהא הפסידו החפץ אבל במועד דחייב לבערו א"צ לשלם לגזלן דהא אין שוה כלום דא"ל עכ"פ הפסידו גוף החמץ ורוצה אדם בשלו ויכול לומר הרש"ל ז"א דהא חייב לבערו א"כ מה זכות יש לו בגוף החמץ אבל באוכל תרומת חמץ לריוה"ג דמותר בהנאה אף דחייב לבערו והכל מצווין לבערו הנה זה יספיק לפטור מצד מה שיש לאדם קנין בגוף החפץ

דבחמץ שחייב לבערו אין לו זכות בגוף החמץ אבל כיון דמותר בהנאה והוה ממון דידי' ל"ש לפטור מטעם דהכל מצווין לבערו דזה רק הוה מילתא בטעמא דהיכי דאנו באים לחייבו מטעם דעכ"פ יש לו זכות בגוף החמץ דיכול לפטור עצמו בטענת הרש"ל דהוה עכ"פ השבה לגוף החמץ ע"ז אמרינן אדרבא הרי חייב לבערו אבל היכא דהפסידו השיוו ממון שלו ל"ש לפטור מטעם דהכל מצווין לבערו הא עכ"פ ממון דידי' דהא רחמנא אוקמי' ברשותו (אף דחייב לבערו ואין ברשות של אדם רחמנא אוקמי' ברשותו) ודו"ק.

והנה בש"א הקשה אמאי בנטמאת החלה עובר הא מצי לבטל והעלה אי טובת הנאה אינה ממון א"י לבטל דהא א"י להפקיר אם טוה"נ אינה ממון אבל אכתי יש להקשות דהא לכאורה בחמץ ל"ש כלל טוה"נ דהא כיון דאסור לכל העולם לא יתנו לו אפי' שו"פ א"כ אמאי עובר בב"י משום דיש לבעלים טוה"נ וצ"ל כיון דאי לאו איסור חמץ הוה עובר ממילא אוקמא רחמנא ברשותו היכא דמבטל שוב לא אוקמוה ברשותו וא"כ ממילא אין לו טוה"נ כלל ואף דא"י להפקיר לטוה"נ עכ"פ הא גלי דעתי דלא הוה ברשותו ובהא לא אוקמוה ברשותו שוב אין לו טוה"נ כלל אך יש לישב על נכון לפמש"כ בפ"א מבהב"ח דהרמב"ן בליקוטיו כ' דלכן בחמץ אוקמוה ברשותו משום דהא רוצה בקיומו של איסור מדלא מבערו ורק אי מבטל בלבו שא"ר בקיומו אדרבא השוה דעתו לדעת התורה שיהא אצלו כעפרא דארעא לכן מהני הביטול לפי"ז התינח בחמץ דעלמא אבל בחלה דצריך לקיים בו מצות נתינה א"כ אי אין מבערו ל"מ הביטול דהא רוצה בקיומו לקיים בו מצות נתינה ואי יבטלנו לא מקיים בו מצות נתינה דלאו דילי' הוא והכהן מהפקירו קזכה א"כ ע"כ רוצה בקיומו לכן ל"מ הביטול אמנם הנה במק"ח ובישועת יעקב סי' תל"ב הקשו לדברי הש"א הנ"ל דהא איתא בערכין דף ל"ב דיכול להקדיש הטוה"נ שיש לו בקדשים א"כ ה"ה דיוכל להקדיש ולהפקיר ולבטל דרק לענין קידושין הא"ט דכיון טוה"נ אין לו זכות באותה תבואה לא יכלה האשה ליקנות ע"י משיכה לכן אינה מקודשת אך הנה בנדרים דף פ"ד גבי קונם כהנים ולוים דיטלו בע"כ מוכח דטוה"נ אינה ממון כלל אך לפמש"כ ניחא דהא דטוה"נ אינה ממון היינו משום דעיקר קנין האדם בחפצים שלו הוא עצם החפץ לא השיוו ממון וכיון דצריך ליתנו לכהן הוה התרומה בבי גזא דרחמנא ואין גוף החפץ והתבואה של הבעלים לכן טוה"נ לא מחשב ממון לגבי בעלים א"כ ניחא בוודאי כהנים באים ליטול את החפץ שלהם א"י לעכב דמה לו ולהם דהא גוף החפץ שלהם והוה בבי גזא דרחמנא וכמו שהארכנו לעיל אבל בעוד שהחפץ ברשות הבעלים שאין הכהנים באים להוציא מידו שפיר הוה הטה"נ ממון מצד הקנין דמום שיש לבעלים בהם.

ו') **אמנם** קשה לי לפי דברי המשל"מ ממש"כ הרשב"א בחולין דף קל"ד דלכן א"א לאוקמא בהעמיד והעריך וגזז ופדה דכ' והעמיד והעריך בעינן שיהא ביחד ואי כהבנת המשל"מ דרק בעינן שיהא מחיים אבל ל"ב העמיד כלל ל"ש לפרש דבעינן העוה"ע ביחד והנה תוס' שם כתבו בלשון אחר דבעינן העוה"ע בשעת פדיון וזה יש לפרש שפיר דבעינן העמדה בשעת פדיון אבל לפי לשון הרשב"א קשה אולם יש להוכיח כדברי המשל"מ ממעילה דף ט"ו דפריך לא יהי' אלא אשפה ותוס' הקשו הא קדשים שמתו לאו בר פידיון הוא ותי' בהעמיד והעריך מחיים ומתה דיכול לפדותה מוכח דל"ב העמדה א"כ אי העמידה מחיים גם הערכה צריך שיהא מחיים אע"כ כפירושו של משל"מ דהעמידם רק קאי לומר שיהא מחיים ושפיר תי' דמשכחת בהעמיד והעריך מחיים ומתה אלא דלכאורה גם לדעת המשל"מ לא ניחא דעכ"פ קשה מדבריהם בחולין שכ' דבעינן הערכה בשעת פדיון א"כ במתה גם כן לא מצי לפדות דבעינן העוה"ע בשעת פדיון אך על קו' זו כבר עמד בגיליון הש"ס בחולין שם אולם לק"מ דמשכחת במסוכנת שמיד שהעריכה מתה משא"כ בגזז ל"ש לאוקמא במתה מיד.

והנה תוס' בכורות דף נ"ה הקשו מהא דאיתא בר"ה התוקע בשופר עולה יצא משום כיון דמעל נפיק לחולין משמע דשייך פדיון והא בעי העוה"ע וכך הקשו עוד שם אהא דבעיא להו התלש צמר מעולה תמימה והוממה ואח"כ נפדית ושחטה ותימא והא בעי האי למר העוה"ע כדאיתא בחולין דמוקי לה בקדבד"ה ופריך והא בעי העוה"ע ולא מהני לי' לצמר העוה"ע של בהמה ונראה דהא בגיטין דף ל"ט דפליגי במקדיש עבדו אי מועלין ומוקי לה דפליגי בעומד לגזוז כגזוז דמי וכן הוא בסנהד' דף ט"ו ולפי"ז י"ל הא דפריך והא בעהו"ע וס"ל דל"מ העו"ה של הבהמה לגיזה היינו דמסתמא אייריא בעומד כבר לגזוז כיון דכחשי אי מניחין על הבהמה א"כ כגזוז דמי לכך ל"מ לי' העוה"ע של הבהמה אבל בשופר של עולה דלא עומד לגזוז לכן שפיר מהני העוה"ע של הבהמה אל הקרן וא"צ לחילוק שכ' תוס' דבקדמ"ז בטל הצמר אגב הבהמה אפי, אותו שנתלש והוה בר העוה"ע אלא דבכל קדשים כך היכא דא"ע לגזוז הגיזה והצמר בטל הגיזה והצמר אגב הבהמה ובר העוה"ע אפי' מה שנתלש וראי' לסברתינו מדברי רבינו פ"י מביכורים ה"ב כיצד הרי שהקדיש בהמות לבד ה"ב וגזזן יכול יהא חייב לפדות וליתן לכהן אי הקדיש בהמה חוץ מגיזותי' יכול יהא חייב בראשית הגזז ת"ל צאנך ואין אלו צאנו והקשה בכ"מ הר' בגמ' אמרינן דא"א לאוקמא בהא משום דבעי העוה"ע ולפמש"כ ניחא דגמ' קאי למ"ד עומד לגזוז כגזוז דמי ורבינו י"ל או דס"ל דלאו כגזוז דמי (וכמו שהארכנו בזה בה' מעילה) או דס"ל דאיירא דאין עומד לגזוז כלל א"כ מהני באמת העוה"ע של הבהמה גם

לגבי הגיזה דהגיוה בטלה אגב הבהמה ובהכי ניחא מה שהקשה בס' מנ"ח הא משכחת בתולש דחייב בראשית הגז ולענין קדשים בתולש א"ח משום גוזז להנ"ל ניחא דהא דחייב בתולש משום דעומד לגזוז כגוזז וזהו ראשית גיזו וא"כ התולש היינו גזיזה דידי' אבל בשל קדשים הא קדשי מזבח אין עומד לגזוז דהא אסור משום גוזז קדשים מאי אמרת הא רשאי לתלוש אבל פשיטא דאין עומד לתלוש א"כ לאו ראשית הגז מיקרי ולפמש"כ לעיל ניחא גם דאיתא בחולין דף פ"ד דפטור מכה"כ משום דבעי העוה"ע וא"א לפדותו ואכתי הא אפשר בהעריך קודם שחיטה דיכול לפדותה אח"כ וצ"ל דבעינן מיד ממש אמנם קו' זו רק יקשה לפירוש של משל"מ משא"כ לרשב"א ניחא בפשיטות דבעינן הערכה הפדיון בשעת עמידה דהיינו הערכה כשהוא חי.

ז') **ומצות עשה הוא לפדות קדשים שנולד בהן מום וכו'**. והנה בספר החינוך כ' ע"ז וז"ל משרשי המצוה שהי' מחסדי האל עלינו להרשות אותנו ליהנות מבהמות הקרבן אחר שנפל בהם מום ואע"פ שכבר נפרשו להיות קודש וכח שמים חל עליהם צדיק הוא השי"ת וצדקה יעשה עם בריותיו ושבט מלכותו ורוממותו וקל מעליהם ולא ידקדק עמהם לומר אל תגעו בקודש מאחר שהי' שלו אפי' רגע אחד ועוד הפליא חסדו עמנו וחייבנו בדבר במ"ע שאלו הניחו הדבר ברשותינו לבד אולי עדיין נחוש מדרך חסידות ליגע בהן אבל אחר שיש קיום מצוה בדבר לא שום חשש בענין ומטעם זה ביאר הכ' ביאור רחב לאמר הטמא והטהור יחדיו יאכלנה כצבי וכאיל לומר שאין קדושת הגוף חלה עליהן לעולם כלומר אכלוהו בלי שום פיקפוק עכ"ד הנעימים אלא דקשה לי ע"ד מחולין דף י"ז דקאמר בשלמא לר"ע דבשר תאוה לא איתסר כלל היינו דכ' אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כך תאכלנו אלא לר"ש צבי ואיל גופי' מי הוי שרי ולדברי החינוך מ"פ הא קרא מתפרש שפיר דיאכל כמו צבי ואיל דעתה דהותר בשר תאוה אין בצבי ואיל שום צד פיקפוק כן בזה אף שהי' קודש עתה שנפדה אין בו שום צד פיקפוק מחמת קדושתא.

והנה כיוצא בזה איתא בסוכה דף מ"ה אר"י אמר רשב"י אקרא דאסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח כל העושה איסור לחג באכילה ושתי' מעלה עליו הכ' כאלו בנה מזבח להקריב עליו קרבן שנאמר אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח ונראה לפרש עפ"י דברי החינוך הנ"ל דכתיב במשלי לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי וכ' בספר תורת משה פ' קרח ע"ד דמזכי המתקן מאכלו כהל' בנין ביהמ"ק כי העושה שולחנו מזבח לכפר עליו חלף זאת יזכה לחזות בנועם ד' ותיקון השולחן הוא לראות ולהבחין מפעלותיו ולהודות על טובותיו עמו ולמשוך לב עניים אוכלי שולחנו כאברהם אע"ה והנה לחמו ר"ת לכו

חזו מפעלות ד' ועי"ז ישתו ביין מסכתי יין ר"ת בהיפך נדחי ישראל יכנס וע"ז אמרו בסנהדרין משנכנס יין יצא סוד כי ליבא לפומי' לא גליא וכבר כ' במק"א זה אלי ואנוהו פירש"י אעשה לו נוה הוא ביהמ"ק וחכמז"ל במס' שבת עשו ממנו נוטריקון ואנוהו אני והוא ע"ש דף קל"ג ולפי דרכינו יאמר כך כשמתקן שולחנו כמזבח נמצא שביתו הוא בית דירה ונוה מתוקן להקב"ה וגם הוא דר עמו וזה אלי ר"ת זה השולחן אשר לפני ד' ועי"ז ואנוהו אעשה לו נוה אני והוא פי' דירה שאוכל לדור אתו בבית אחד הוא ביתו אשר שולחנו עומד בהיכל עכד"ק מעתה י"ל זהו שאמר כל העושה איסור לחג באכילה ושתי' על כונה הנ"ל כי זה גם כן מחסדי האל שיהנה האדם על שולחנו כדברי החינוך הנ"ל על כן מעלה עליו הכתוב כאלו בנה מזבח והקריב עליו והבן כי נכון הוא.

ח') **המקדיש בע"מ למזבח אעפ"י שלוקה הרי זה נתקדשה**. הנה הטו"ז סי' רע"ו הקשה אהא דכתב שם בשו"ע המקדש שמות חול דאינן קדושים דהוה כמתפיס בע"מ לגבי מזבח והרי במתפיס בע"מ לוקה מ' וצריך לפדות ובשו"ת שו"מ כ' לתרץ דש"ה דעכ"פ חל לבדה"ב משא"כ כאן דלא חזיא לשום קדושה וראי' דהא באמת לכאורה קשה למה ילקה והא הדיבור לבד אין בו מעשה רק מטעם דבדיבורא קעביד מעשה והוי גם אמירה לגבוה כמסירה להדיוט ולפי"ז הרי כל דליכא רווחא להקדש לא חל אמירה לגבוה וע"כ דקדוש לבדה"ב וא"כ זה שייך בבע"מ אבל כאן לא חל קדושתו.

ובזה נ"ל ליישב מה שהקשה עוד באותה תשובה בהא דתמורה דף ה' ולאביי אי לאו דאמר רחמנא ולנדר לא ירצה הו"א דעובר על מצוה וכשר קמ"ל והקשה הא במנחות דף פ"א קאמר בפשיטות ארבעים בכתפי' וכשר להנ"ל י"ל דבלא"ה אין כאן ארבעים בכתפי' כלל דהא אין בו מעשה ורק אי כשר אז הוה ארבעים בכתפי' קמ"ל לכן דאף אי אין כשר אפ"ה שייך ארבעים בכתפי' דהוה מעשה יען דחלה עכ"פ לבדה"ב דקדשי בדה"ב איקרי נמי קרבן דכ' ונקריב את קרבן ד' כפירש"י בערכין דף כ' ובחולין דף קל"ט. **אמנם** על קו' הטו"ז נ"ל בפשיטות דשמות חול לד' לבע"מ רק דמי למקדיש חי' ועוף שא"ר כלל למזבח דלא הו' של ההקדש כלל כמבואר בפ"ג מה' אלו ורק חדא מנייהו נקט כמקדיש בע"מ אבל הדין אמת מטעם אחר דהוה כמקדיש חי' ועוף שא"ר כלל למזבח. **ועוד** נ"ל דהא באומר על בע"מ שיהא עולה לא חל רק באומר לעולה אז חל והכא בוודאי רק יש לדמותו לאומר שיהא עולה דלא חל כלל.

ט') **הרי זה נתקדשה ותפדה**. הנה בתמורה דף פ' פריך והרי הקדיש בעלי מומין ולמזבח דרחמנא אמר כל אשר בו מום לא תקריבו ותנן המקדיש בעלי מומין לגבי מזבח אעפ"י שהוא בלא תעשה מה שעשוי עשוי תיובתא דרבא אמר לך רבא שאני התם דאמר ולנדר

לא ירצה רצוי הוא דלא מרצה הא מקדש קדשי וקשה לי דהנה בירושלמי פ"ד דשקלים דף י"ז פריך בעלי מומין קדשי מזבח חלה עליהם ומשני לגיזה ולעבודה מוכח דס"ד דירושלמי דאין קדוש כלל כיון דא"ר למזבח רק דמשני דאפ"ה קדוש לגיזה ולעבודה והיינו ג"כ מהאי דרשה דרצוי אינה מרצה הא מקדש קדשי וא"כ קשה לי לפמש"כ רבינו בפ"ו מה' בכורות במוכר מעשר בהמה וכן בפי"א משמיטה דמוכר שדה לצמיתות דלא מהני משום דאין לו רשות למכור ובכגון דא ס"ל אעל"מ לכו"ע ולא לקי ג"כ והא הכא במומין דג"כ מסברא דאין יכול להקדיש כלל דהא לא חלה הקדישה ובכהא"ג הא אעל"מ לכו"ע (וכדפריך באמת בירושלמי לכו"ע ולא תליא בפלוגתא דאביי ורבא) א"כ תיקשי מ"פ לרבא הא לאביי נמי קשיא ועוד למסקנא דאמרת דגלי קרא דמהני אף דלא חזו א"כ נשמע דלאו כללא הוא דנאמר מה דאין רשות למכור אעל"מ ולא לקי ג"כ דהא חזינן דכהא"ג נמי חלה הקדישה א"כ ה"נ נאמר דחלה המכירה במעשר לאביי אף שאין לו רשות למכור ומינה לרבא דס"ל דלא מהני עכ"פ מילקי לקי ה"נ ילקה ואמאי כתב רבינו דלא לקי.

והנה ראיתי בספר מנחת חינוך שעמד כהא"ג לחקור באם אמר הרי זה עולה דלא חל ההקדש דאין נתפס כלל אם לקי כיון דמה דלא מהני אין משום האיסור אלא משום דלא חל ההקדש לא לקי וא"כ יקשה הא הכא נמי אין חל ההקדש כלל א"כ איך לקי כלל במקדיש בע"מ דהא הכא אי לאו קרא דלא ירצה הא מקדש קדשי ל"ה קדוש כלל רק לדמים והוה שרי גם בגיזה ועבודה א"כ לס"ד דלא ידע דיליף מקרא דמקדש קדשי א"כ תיקשי לכו"ע גם לאביי הא בכהא"ג לא מהני ואמאי לקי והנה בס' מנחת חינוך הקשה מטעם אחר לפמש"כ מהרי"ט דהיכא דלא יתקן האיסור גם לרבא א"ע מהני א"כ ה"נ הא לא יתוקן האיסור דהא עיקר האיסור מטעם דביזוי מילתא כדקאמר רבא גופי' בתמורה דף ז' ואיסור זה הא לא מתוקן אף אי נאמר דלא מהני והעלה שם דכל דנאמר דלא מהני ואין הקדישה תופס ל"ה ביזוי מילתא ודוחק.

אמנם הנה מצאתי ראי' לסברת רבינו שהבאתי לעיל מירושלמי ב"ב פי"נ דף קי"ח דפריך שם ולא קרא הוא לא יוכל לבכר אר"א העבודה שיכול ואינו רשאי יכול הוא משום מתנה וצריך ביאור אמנם לדברי רבינו א"ש דהכי פריך ולא קרא כתיב ולא יוכל לבכר א"כ כהא"ג א"ע לא מהני וע"ז משני ר"א דיכול הוא משום מתנה וכיון דיכול ליתן במתנה א"כ כבר יש כח ורשות א"כ ל"ש לפרש לא יכול ואעל"מ דאין לו רשות וכח דהא בתורת מתנה יכול הוא וע"כ לפרש רק דאינו רשאי וכיון דרק כונת הקרא דאינו רשאי אע"מ לאביי וא"כ ראי' לדבריו דהיכא דכונת הקרא דאינו יכול שפיר אעל"מ לכו"ע אך יש

לדחות דכונת ירושלמי ע"ד דאיתא בחו"מ סי' ר"ח היכא דאפשר בהיתר אע"מ וכאן דאפשר בהיתר במתנה אע"מ (וענוב"י יור"ד סי' ח') ודו"ק.

שוב ראיתי שכן הוא ברמב"ן פ' תצא לא יוכל לבכר משמע תרתי מניעה ולאו דאי ללאו לבדו ליכתב לא יבכר אלא לכן כתיב לא יוכל דנאמר אעל"מ (ובקצה"ח סי' רפ"א הקשה מב"ב דף ק"ל יעו"ש מה שתי') ולפמש"כ כך מוכח מירושלמי כדברי הרמב"ן ופלא שהרמב"ן פ' בהר הביא דברי רבינו דלא ימכר לצמיתות עובר בלאו ולא יועיל להם כי תחזור ביובל וכ' עליו כענין שאמרו במאי דאמר רחמנא לא תעביד אם עבר ל"מ והאי דלקי משום דעבר אמימרא דרחמנא עכ"ל וקשיא דהא בלא ימכר לצמיתות לא לקי דאין ביכלתו למכור כלל ול"ד לשאר אעל"מ כמו שביארו וכן בפ' בחוקתי לא יקדיש איש אותו וכו' לד' ופירש"י לשם קרבן אחר לפי שאינו שלו ולכאורה כיון דאין שלו א"י להקדיש כלל ול"ש אזהרה שלא יקדיש אבל לפמש"כ ניחא ויפורש הכי לא יקדש א"י להקדיש לפי שאין שלו והרמב"ן כ' שהוא כמו שלילות דא"צ להקדיש והוא ג"כ פלא דהא מבואר בבכורות רפ"ד ובנדרים דף י"ב דמצוה להקדיש בקדושת פה).

והנה בהא שהבאתי דברי רבינו בה' בכורות שכתב נראה לי דאם עבר ומכר לא קנה לוקח ולא לקי ולכאורה נראה דפסק כאביי ותמהו הא הלכתא כרבא ועוד הקשו מדפסק מערבין לקרנות מוכח ג"כ דפסק כאביי והנה לקו' קמייתא הי' נראה לתרץ דבאמת תמהו המפורשים לרבא השוחט בשבת למה כשר וכן הקשו מבב"ק דף ע"ב עקוץ לי תאנה ויקנה לך חצרי אמאי והא עבד באיסור ולא מהני ובמנחת חינוך העלה דרך חדש דפלוגתא דאביי ורבא רק בדבר דהלאו בא על ענין פרטי לא יוכל לשלחה או לא יגאל ולא ימכר משום דאז מפרשין דאין לו כח לעשות דבר זה אבל היכא דנאמר הלאו בכללי כמו ל"ת מלאכה דאי אפשר לפרש הכונה דאין לו כח לעשות המלאכה דבוודאי יש לו כח לשחוט אלא דאין רשאי לשחוט כהא"ג באמת מהני.

אולם קשה לי ע"ז דבגמ' מסיק דפליגי בריבית קצוצה והיינו בריבית ג"כ הלאוו בענין פרטי ושם אי אפשר לפרש דאין לו כח ליקח הריבית דבוודאי יש לו כח ליקח הריבית מה שנותן לו אלא דאין רשאי ליקח הריבית ע"כ לענ"ד הי' נראה להיפך ולמסקנא דפליגי בריבית קצוצה פלוגתא דרבא רק בכהא"ג דמפרשינן הלאו דאין רשאי ולכן סובר שפיר דלקי משום דעבר אמימרא דרחמנא אבל בלאו דמתפרש דבאמת אין לו כח לעשות כמו לא יגאל ולא ימכר דשם מסתבר דלא מהני כמש"כ רבינו הנ"ל גם אביי מודה דלא מהני וגם רבא מודה דלא לקי דלא הועילו מעשיו כלל וא"כ א"ש דרמב"ם פסק דלא קנה לוקח דגם לאביי ולרבא לא מהני ולא לקי ואתיא גם כאביי ודו"ק.

אולם קו' שני' מהא דמערבין בקרנות לא נתישב בהא דא"כ קשיא הם ל"ל כיון דגם לאביי לא מהני ע"כ לומר דדמים לא נתבטלו ויקשה הא כיון דפסק מערבין לקרנות ונשמע דאין בטל וא"צ קרא דהם לומר דלא מתבטלין.

ע"כ נראה לי באופן אחר ואני אומר כלל חדש בזה דהנה בגמ' מסיק דפליגי בשינוי קונה ופירש"י דלרבא ל"מ ולא קנה והקשה רש"י הא רבא סובר בב"ק דש"ק והנה בקצה"ח ובנתיבות ישב שיטת רש"י דנפ"מ בשינוי החוזר דל"ק משום דלא מהני ולי נראה לישב באופן אחר גי' הגמ' דהיינו דיש לומר הכונה להיפך לרבא מהני לאביי לא מהני כדמשמע בב"ק דלאביי לא מהני דהנה בשמ"ק הקשה אמאי לא פריך מלאו דלא תגזול גופי' דנאמר אע"מ ויקנה בלא שינוי ותי' דהא גלי קרא והשיב ומוקמינן בלא שינוי אבל בשינוי שפיר מהני ולי נראה באופן אחר דבאמת רק משום מצות השבה לא מהני וא"כ לאביי י"ל דקנה הגזילה משעת הגזילה כדאיתא תוס' בב"ק דף י"א דרק מצות השבה עליו ולפי"ז י"ל הא דשינוי קונה לא מטעם השינוי דהא כבר קניא אלא דמהני דלא נאמר דמצות השבה עליו ולאידך מ"ד ל"ק משום דעכ"פ מצות השבה עליו אף אחר השינוי ולרבא דאעל"מ ל"ק הגזילה כלל ורק ע"י השינוי קנה.

אך יקשה גם לפירוש זה וכן יקשה על פירש"י איך שייך לומר דפליגי בשינוי קונה בגזילה א"כ איך קאמר אביי מדלקי ע"כ מהני ורבא אמר דלקי יען דעבר אמימרא דרחמנא הא בגזילה ליכא מלקות דניתן להשבון ולכן נראה ליישב דהנה רש"י הביא פירוש אחר דש"ק היינו דמה דעבר ושינה מדעת השי"ת בהא פליגי אי קניא והוא יותר תמוה אי רצה לומר דש"ק ולא פליגי לדינא א"כ למה שינה עתה בלשון דאמרו תחילה אביי קאמר בעבר אמימרא דרחמנא מהני ורבא אמר ל"מ גם עתה הוה מצי לומר דלא פליגי אלא בטעמא אי מהני בעבר אמימרא דרחמנא אף דלדינא אין נפ"מ כיון דגלי קרא אבל בטעמא פליגי ולמה שינה עתה לפרש ונקט בהאי לישנא דש"ק וגם דפירוש זה דחוק דא"כ לא פליגי כלל לדינא וכמו שנראה מפירש"י דהאי פירושא דחיקא לי' ולכן נראה לפרש דרצה לומר דפליגי בשינוי קונה ששינה דעת המקום דלא קניא דהיינו בגוונא דע"י שעבר יש איזה שינוי שם או שינוי רשות אז דוקא לא מהני.

מעתה יש לומר דהרי ב' פירושים אחת הם ויבוא הכל על נכון דאני אומר כלל חדש דהא דפליגי אביי ורבא הוא רק במידי דיש בו שינוי רשות או שינוי שם או כל מידי דלא נגמר בינו לבין עצמו וצריך ענין אחר שיועילו מעשיו וע"י שינוי שם זה גרם שינוי רשות כגון אונס שגירש יש שינוי רשות שמוציא מרשותו והדבר להאשה דל"ש דהלאו גמור בינו לבין עצמו או קרא שם תרומה מרע על היפה דצריך לזה התבואה וע"י קריאת

שם תרומה נכנס תבואה לרשותו דטבל יש בו חלק כהן כמש"כ תוס' פסחים דף ל"ח או מימר דרוצה שתכניס זו ותצא זו או שתהא שניהם קדושים וכן בלא יגאל ולא יפדה אי אפשר בלא שיכנס לרשות כהן אחר או לפדות המעשר להפקיע שם מעשר שיכנס לרשותו בתורת חולין או כה"ג שקידש אלמנה דבלא קידושין לא לקי בבא עלי' רק ע"י קידושין מתחייב ואיכא לא יחלל יש כאן אישות ויש כאן שינוי רשות שתכנס לרשותו וכן מקדיש בע"מ או תמימין לבדה"ב יש כאן שינוי שם ושינוי רשות להקדש וכן לא תגזול מוציא מרשות בעלים לרשותו וכן ריבית מוציא מרשות חבירו לרשותו כהא"ג היא דסובר רבא דלא מהני דהיינו דשינוי אין קונה דשינוי זה שמשנה להוציא מרשותו או להכניס לרשותו לא מהני ולא יקשה מעתה עכ"פ במאי פליגי דבכל הני איכא קראי ובין לרבא ובין לאביי מהני או לא מהני מדגלי קרא דע"ז נאמר דשפיר יש נפ"מ דכמו דפליגי אי ש"ק בכל מה דשינה ממימרא דרחמנא נולד מזה גם נפ"מ דפליגי גם בגזילה אי ש"ק דלאביי גם בגזילה שינוי קונה ולרבא מסברא בגזילה שינוי אין קונה.

ובמש"כ ניחא מה שהקשו משוחט בשבת דכשר ול"א דאעל"מ משום דבזה ליכא שינוי שם ולא שינוי רשות והאיסור נעשה בינו לבין עצמו כהא"ג גם לרבא מהני.

ובהא מקום אתי לישב מה שהקשתי בה' ביהב"ח פ"א דאמאי לא אמרו בתמורה דנפ"מ במקיים כלאים בשדהו או במקיים אשירה במקדש אי מהני מעשיו או לא דבהני דליכא שינוי שם ושינוי רשות לכו"ע מהני.

י') **אם מתה קודם שתפדה תקבר וכו'**. ובמשל"מ הקשה תיפוק לי' דאין פודין הקדשים לכלבים והביא בשעה"מ בשם בני יעקב לתרץ דהא דאין פודין הוא רק מדרבנן כתוס' פסחים דף כ"ט ותמה בשעה"מ דרק בקדב"ה אבל בקדשי מזבח הוא מה"ת ולכן תי' בשעה"מ דאי משום אין פודין רק לכלבים אבל להסיקו תחת תבשילו פודין כמש"כ תוס' ב"ק דף נ"ג אלא דקשה ע"ז ממש"כ רבינו לקמן בפ"ב מה' אלו בנולדה בה טריפות תקבר ואמאי לא תפדה להסיק תחת תבשילו ע"כ להסיק גם כן אין פודין כתוס' פסחים שם דהביא ראי' מבכורות דפריך ממאי משום דבעי העמדה והערכה דילמא משום דאין פודין לכלבים ויקשה אכתי אמאי תקבר הא ראוי' להסיקה ובשעה"מ הוסיף להוכיח כן מתמורה דף ל"ב דקאמר ש"מ דפודין לכלבים ואמאי לא משני דמאי פודין פודין להסקה עוד הקשה מזבחים דף ק"ג המפשיט את הבכור ונמצא טריפה דבשר בקבורה דא"ר להאכילן לכלבים ובריט"א פ"ה דבכורות הקשה עוד ממש"כ רבינו פ"ז ממעילה קדשים שמתו אין בהן משום מעילה וזה ע"כ משום דלא שוה כלום להסקה דאי שוה להסקה אמאי אין מועלין ועוד הקשה ממשנה דתמורה דף ל' נמצא טריפה אין פודין שאין

פודין לכלבים וכ"כ לשון זה רבינו בפ"ב מה' אלו ואי רק לכלבים אין פודין אמאי תני לישנא יתירא אין פודין לפי שאין פודין וע"כ גם לשאר הנאות אין פודין ול"נ לישב דהנה בריט"א חקר דהא דאמרו קדשים שמתו אין בהם משום מעילה היינו דאין חייב לשלם להקדש אבל לעולם דאסור בהנאה דאי ס"ד דמותר בהנאה א"כ איך אמרינן דאין פודין להאכילן לכלבים ואפי' לשאר הנאות וע"כ במת קודם פדיון ג"כ אסור בהנאה מה"ת (וזה דלא כדברי פנ"י ביצה ל' וקידושין דף נ"ח שכ' בקדשים שמתו אפילו איסור מה"ת ליכא כלל) ולפי"ז אני אומר בוודאי קדשים שמתו ולא נפל בהם מום רק דמיתה אין לך מום גדול מזה ע"ז שפיר אמרינן דל"מ פדיון לשאר הנאות רק תקבר אבל בנפל בהן מום א"כ קודם שמתו פקע מיני' קדה"ג רק יש בו מעילה כק"ד ועי' פדי' מותר באכילה א"כ כשמת אמרה תורה ואכלת ולא לכלביך דל"מ הפדיון רק להאכילן לכלבים דרק בחיים מהני פדי' דהוה לאכילה אבל לא לאחר שמת דהפדי' אינו לאכילה אלא לכלבים לכן שפיר י"ל כסברת תוס' בב"ק כיון דממעטינן מואכלת ולא לכלביך לא ממעטינן רק לאכילת כלבים אבל שאר הנאות שפיר י"ל דשרי דל"ד לקדשים שמתו שאין בו מעילה אבל איסור הנאה איכא דזהו בשמת קודם שנפל בו מום דאסור בהנאה וא"ר לפדות לא שוה מידי ליכא מעילה אבל איסורא איכא אבל בנפל בו מום אחר שנפדו שרי בשאר הנאות לכן קודם שפדאו שפיר מועלין בו דהא שוה מידי אבל אחר הפדיון דמפקיע איסור מעילה שרי ממילא אח"כ ליהנות בו שאר הנאות דא"ל דאסור בהנאה דהרי גם מחיים ליכא בו רק איסור מעילה ולא איה"נ ואי לאו קרא הוה שרי אף לכלבים בקבה"ב רק תורה גילתה ואכלת ולא לכלביך דלאכילת כלבים אין לו היתר אבל שאר הנאות שפיר שרי.

ואמנם מה דקשה ע"ז מבכורות ותמורה דמשמע אף בע"מ שמת ג"כ יקברו י"ל דמדרבנן עכ"פ אין פודין לשאר הנאות ג"כ דמדרבנן שווה דינו לקדשים שמתו דאין פודין מה"ת בין לכלבים בין לשאר הנאות וא"ש ג"כ מה דקתני נעשה טריפה אין פודין לפי שאין פודין לכלבים דבאמת היכא דלא נפל בו מם רק נטרפה א"פ אף לשאר הנאות וכן א"ש הך דבכור שנטרף דבשר בקבורה.

ולפי"ז מיושב דברי רבינו שכ' הטעם דצריך העמדה והערכה דאי משום אין פודין כיון דאייריא בנפל בו מום קודם שמת א"כ ראוי לשאר הנאות ולכן נתן רבינו הטעם דבעי הע' והע' שהוא מה"ת ולפי"ז יצא לנו כשני תירוצי שעה"מ שכ' דאין פודין דרבנן ודחי דקמ"ז מה"ת א"פ ועוד תי' לשאר הנאות פודין וגם זה דחי מגמ' דבכורות אבל לפמש"כ ניחא דנאמר דשני תירוצים כאחד עולים יפה דלענין שאר הנאות אף בקמ"ז פודין היכא

דנפל בו מום ורק מדרבנן א"פ לכן כ' משום דבעי הע' והע'.
ובזה ניחא דבפ"ב כ' דנעשה טריפה תקבר דא"פ מה"ת לשאר הנאות דבלא נעשה ב"מ אייריא וכן קו' הריטב"א דבדה"ב אין מועלין בו דלא שוה כלום דבלא נפל בו מום א"פ אף לשאר הנאות.
או יפורש עד"ז דלמ"ד דבעי העו"ה דבעינן ועמד חי א"כ שפיר דריש משעת זביחה ואילך היתר אכילה בין לאדם בין לכלבים כיון שראוי לאדם וכש"כ שאר הנאות אבל אם מת אחר הפדיון דאין ראוי לישראל א"ר לכלבים כסברת תוס' בבכורות דף ל"ב אבל שאר הנאות שרי כשמת אחר הפדיון ולפי"ז בנטרף ובא לפדות ע"י העו"ה כיון שעדיין חי יכול לפדותן דתורה רק אסרה הנאה דמחיים אבל הנאה דאחר זביחה לא אסרה תורה (דשחיטה מהני גם לטריפה לטהרה מידי נבילה) דרק לכלבים לא יען דאף בפדאן קודם שנטרף ונטרף אח"כ אסור להאכיל לכלבים א"כ מ"ד דבעי העו"ה שיעמד חי מצי סובר שפיר שאר הנאות שרי אבל למ"ד לא הי' בכלל העו"ה דל"ב שיעמד חי לא מצי לדרוש אין לך היתר אכילה אלא משעת זביחה דהפדיון הוא גם אחר שנשחט (וא"כ מאי פסקי לדרוש אין לך היתר אכילה רק משעת זביחה) וא"כ ע"כ דריש מילתא דפסיקתא ואכלת ולא (לכלביך) ולא שאר הנאות ודריש תזבח ואכלת אחר שזבחת ובאת לפדותו אתה יכול לפדות לאכול אבל כשהוא טריפה דא"ר לישראל אין אתה יכול לפדותו לכלבים וה"ה לשאר הנאות ולפי"ז הכי פריך כיון דסובר דל"ב העו"ה א"כ ע"כ דאין פודין לא לכלבים ולא לשאר הנאות ודו"ק.
י"א) **ואם מתה קודם שתפדה נפדית אחר שתמות**. והנה במשל"מ הקשה הא קיימל"ן דא"פ את הקדשים להאכילן לכלבים והביא דרש"י בכורות ד' כ' דבע"מ מעיקרא דיקלא בעלמא הוא ובשעה"מ הקשה דפסחים דף כ"ט מסיק ר"א דלכו"ע א"פ את הקדשים להאכיל לכלבים ובשעה"מ העלה דבקבדה"ב דשכיח יותר גזרו חכמים דאין פודין ואמנם בפנ"י העלה דהגי' הנכונה דלכו"ע פודין והא דהקשו תוס' על גירסא זו א"כ אמאי לא מעל ימכרנו לנכרי העלה הפנ"י דא"א למכור לנכרי קודם פדיון משום דנכרי לאו בר פדיון הוא ולדעתי נראה דסברת הפנ"י יתכן רק בקדשי מזבח בקדם מומן להקדישן אבל בקדבדה"ב גם ע"י מכירה לנכרי יכול לפדותו ובזה הונח לי ליישב מה שהקשה בשעה"מ דהנה מהרש"א הקשה לרש"י דמפרש דר"י מוקי דפליגי אי פודין ואליבא דריוה"ג הא אף לרבנן מצי קאי פליגי ורק דלמ"ד פודין מוכרין לנכרי ולמ"ד א"פ אין מוכרין לנכרי שמא יאכילן לכלבים ותי' דניחא לאוקמא בכלבים דידי' דדוחק לפרש דלכלבים דנכרי אייריא ר"י והקשה ע"ז בשעה"מ אכתי על רבי יוסף גופא קשה אמאי לא מוקי כרבנן

ופליגי במאכילן לכלבים דנכרי דלמ"ד פודין מוכרין ולמ"ד אין פודין אין מוכרין ולהנ"ל ניחא דהנה חזינן רבי יוסף מוקי בפלוגתא דמאכילן לכלבים והקשה מהרש"א אכתי אמאי לא מעל הא אפשר להסיקו תחת תבשילו כדפירש"י ותוס' אליבא דרב אשי דאף דאין פודין לכלבים אבל להסיקו פודין ותי' מהרש"א דרב יוסף ס"ל דבקדבדה"ב דמי לקדמז"ב דאין פודין אפי' להסיק תחת תבשילו וכ"כ תוס' ב"ק דף נ"ה להדיא ולפי"ז ר"י ס"ל דקדבדה"ב דמי לקדשי מזבח וכ"כ דבהא סברת הפנ"י נכונה דא"י למכור לנכרי בלי חילול ורב יוסף אין מחלק בין קדשי מזבח לקדשי בדה"ב א"כ גם לענין למכור סובר דאין חילוק ע"כ לא יוכל ר"י לאוקמא בכהא"ג.

ובהא יש ליישב גם מה דיש להקשות לכאורה לדברי מהרש"א דלר"י א"פ אפי' להסיק ורב אשי הוא דמחדש זאת דלהסיק פודין א"כ עיקר התירוץ חסר מן הספר ולפימש"כ דהא בהא תליא ניחא דהנה כבר הקשה הפנ"י איך שייך פלוגתא בקדבה"ב דאין פודין הא בקדם מומן להקדישן לכו"ע פודין בקדבה"ב והנה בשעה"מ תירץ דבאמת רק מדאורייתא פודין וכ"כ בשבועות ד' י"ב אבל מדרבנן א"פ והנה לפי"ז כמו דפליגי בקדשי מזבח פליגי בקדבדה"ב דמדמי קדבדה"ב לקדה"ז שקדם מומן להקדישן דא"פ מדרבנן הנה להאי סברא אין חילוק בין לכלבים ובין להסיקו דהרי בקדה"ב אי אין פודין מדרבנן גם להסיק אין פודין זהו סברת רב יוסף אמנם ר"א דמסיק לכו"ע אין פודין דלרב אשי לא תליא כלל בפלוגתא דפליגי בקדמ"ז אי פודין לכלבים וסובר דבקדמ"ז בקדם מומן להקדישן פודין מדרבנן ג"כ כמו שהוא שיטת רבינו ורק בקדשי בקדה"ב א"פ וכמש"כ השעה"מ לשיטת רבינו וכיון דרק לקדבה"ב ס"ל דא"פ י"ל דרק לכלבים א"פ דבזיון הוא להקדש אבל להסיקו שפיר פודין וא"כ בהא דמשני לכו"ע א"פ נשמע שפיר ג"כ דלדידי' פודין להסיק תחת תבשילו ובדרך הזה ניחא לי לישב מה שהקשה בח"ס סי' רי"ט בשם הגאון מו"ה משלם טיסמנוץ ז"ל על תוס' ב"ק דף נ"ג שכ' דרבא דמפיק מוהמת יהי' לו שור פהמ"ק אתיא כרב יוסף בפסחים דף כ"ט ודלא כרב אשי והא בב"ק דף י' איתא מתקיף לה רב אשי ליתני חומר בשור מבבור שהשור חייב בו פסהמ"ק משא"כ בבור הרי דרב אשי עצמו ס"ל כן ולפמש"כ ניחא דרק אליבא דרבא כתבו כן דלא מצי אתיא כרב אשי אבל רב אשי דידי' מצי סבור דהטור חייב בו פהמ"ק.

אחר זמן רב ראיתי בשו"ת דברי חיים שהקשה כן ושמחתי כי זכיתי לכוון לגאון הקדוש זצ"ל שכתב וז"ל ומעולם תמהתי דהאיך קאמר מעיקרא דפליגי אם נפדים להאכילן לכלבים או לא יקשה הא ראוי לאור צ"ל דגם להבעיר בהם אסור לפדות וא"כ כשמסיק רב אשי אלא דכו"ע א"פ ופירש"י דראוי להסקה עכ"פ א"כ עיקר תירוצי חסרו מן הספר

ולמה לא פירש רב אשי דגם למ"ד דא"פ להאכילן לכלבים מ"מ להסקה פודין ועפי"ז כתב הגאון הקדוש לתרץ דברי רבינו באורחא חריפתא ומאחר כי חביבין עלי דבריו אכתבנו וז"ל ולכן נראה דהנה קשה למה פטור ממעילה הא ראוים הם לפדות לעצים שבמקדש דהא קיימל"ן אבל אתה מעלה אותם לשם עצים אך לכאורה כיון שהקדיש לבדקה"ב אינן רשאין להעלותן לעצים רק לפדותן מקודם והמעות יהי' לצורך בה"ב כמבואר כ"פ בש"ס ולפדותן במעות הקדיש לעצים א"א דהא א"פ הקדש בהקדש אך לכאורה הא ראוי לפדותן לצורך מי שירצה להתנדב לעצים למערכה כמו שפודין לצרכי עולה כמבואר גבי המקדיש תמימים לבדה"ב וה"נ ראוי לפדות למי שירצה להתנדב לעצים אך הא מבואר דצריך העצים להיות של ציבור ובחמץ א"א לעשות כן דא"כ משהה אותו ע"מ שלא לבערו ועובר על בל יראה אך לפי מה דאמרינן בתמורה בהקדיש עולה לבדקה"ב שפודין אותו למי שירצה שיקריב עולה לעשות מצוה הגם שהוא לא יצא כלל בזה דהא כבר עליו קדושת עולה מ"מ מצוה מיקרי ויש שיפדהו בענין זה וא"כ כאן נמי יפדהו לשם ציבור ומעולם לא יהי' שלו ולא יעבור על בל יראה אך י"ל דע"ז אין מועלין כיון דגוף ההקדש אינו שוה למכרו רק שהי' גורם שיהי' יכולין להרויח ממון שאחר יפדהו לשם הקדש בזה אינו מועל מה"ת רק דעדיין י"ל כיון דבאמת נתקשה הפנ"י טובא במה דאמר הש"ס לענין חמץ של הקדש דאף שמותר לאחר הפסח אינו מועל דזה הוה רק גורם לממון ולמ"ד לאו כממון דמי פטור והקשה הוא ז"ל וכי שייך בממון שלו גורם לממון הא הוא שלו ממש והכא הוא של הקדש ממש ובשביל שלא יכול עתה להיות ממון היא אינו שלו וזה דבר קשה מאוד אך י"ל דכונת הגמ' דמאי חיסר להקדיש הא באותה שעה לא הי' ראוי לכלום ואי משום שיהי' ראוי לאחר הפסח למ"ד גול"מ לאו כממון דמי זה לא מקרי רק מניעת מה שהי' ראוי להיות אבל בשעת אכילתו לא חסרו כלום להקדש כנ"ל וא"כ לפ"ז י"ל כיון דקי"ל (ב"ק כ' ע"ב) גבי זה נהנה וזה לא חסר אם אפי' אינו מחסרו רק כ"ש מגלגלין עליו הכל ומש"ה שפיר חייב בחמץ של הקדש כיון דראוי עכ"פ לפדותו ע"י אחר לצורך עצים להקדש שפיר חייב משום דבר דמים הוא לאחה"פ ובדבר שהוא של הקדש ל"ש לומר לאו כממ"ד וכסברת הפני יהושע עכ"ה ואי דלא הוי גופן ממון (כנ"ל) מ"מ הרי נהנה מהקדש וחסרו עכ"פ באיזה צד שיהי' אפי' פחות מש"פ מגלגלין עליו את הכל והכא חסרו עכ"פ להקדש עתה במה שהי' אחד פודה אותו לשם עצים להקדש עכ"ה ומש"ה שפיר אמר ר"א דכ"ע א"פ ורק דס"ל כריה"ג (ומ"מ לא) [וממילא] יש בו ש"פ ששוה לחללו לצורך עצים כנ"ל וע"כ מגלגלין עליו את הכל אפי' למ"ד לאו כממ"ד עכ"ה משא"כ ר"י שס"ל בב"ק שם דף כ"א דקאמר

ר' יוסף סתמא דהדר בחצר חבירו שלא מדעת אין צריך להעלות שכר משום דביתא מיתבא יתיב ולא מחלק בין אם חסרו מעט שפיר י"ל דלא ס"ל הך דמגלגלין עליו הכל ועיין בש"ע שס"ג דיש שני דיעות בזה עכ"ה דכה"ג פטור מש"ה א"א לפדותו (לצורך עצים דע"ז אין מעילה) רק לצורך גוים שפיר אמר דא"פ ואז גם לאור א"פ ור"א ס"ל כפי דמסקינן שם בב"ק דזה נהנה וזה ל"ח חייב בחסרו כ"ש מוקי לה לענין לפדותו לצורך עצים להקדש ושפיר נוכל לומר דאיירי בדבר שראוי לקה"ג וע"כ אמר דכ"ע אין פודין לכלבים ואפ"ה יוכל לפדותו לצורך עצים לציבור דעכ"פ שוה פרוטה וע"כ מעל ומשלם הכל מה ששוה לאחה"פ אבל מה שמתחלה ראוי רק לקדושת דמים שפיר פסק הרמב"ם דפודים לכלבים עכ"ה דפח"ח.

אמנם ל"נ ליישב דברי רבינו עוד עד"א דהנה מה שכתב הגאון זצוק"ל דמעולם תמה למה לס"ד הוה ס"ל דגם להסקה אין פודין ולרב אשי פשיטא לי' דפודין להסקה נראה לי ליישב על נכון דגם לרב יוסף הוה ס"ל דפודין להסקה אלא דר"ל דא"א לפדות להסקה דא"כ קשיא קו' תוס' הא מיד עובר עליו וס"ל דמשהה ע"מ לבערו עובר עליו משא"כ אי פודין להאכיל לכלבים יכול לפדות דהא יכול למכרו לנכרי והוא יאכילנו לכלבים אבל אי אין פודין להאכיל לכלבים אין יכול למכור לנכרי לכן לא משכחת פדיון לכן לא מעל ורב אשי הוא דמתרץ דאתיא כריוה"ג והיינו דראוי להסיקה תחת תבשילו דמשהה ע"מ לבערו אין עובר א"כ יכול הוא עצמו לפדותו להסיקה תחת תבשילו, ולפי"ז א"ש גם דברי רבינו דהא דמשמע בסוגין דגם ק"ד אין פודין להאכילן לכלבים היינו דרך מכירה דע"כ בדרך מכירה לגוי אייר לא בדרך חילול דא"כ מיד כשפדה הוא עובר ובדרך מכירה אין חילוק בין ק"ד לקדה"ג כאשר אבאר דהנה אמש"כ תוס' דאי גרסינן פודין מ"ט דמ"ד לא מעל דימכרנו ההקדש גופי' הקשה בפנ"י סברא דפשיטא דלכו"ע אסור להקדש למכור להאכיל לכלבים אם לא ע"י פדיון דע"י פדיון נכנס המעות לקדושה תחת ההקדש ויוצא ההקדש לחולין ואף דקיימ"ל דאפי' דרך מכירה מותר היינו נמי מהא"ט כיון שהמעות נכנס לקדושה תחתיו ואח"כ יוצא ההקדש לחולין א"כ ל"ש זה רק במכרו לישראל אבל במכירה לנכרי ל"ה דרך פדיון א"כ ל"ש מכירה לעכו"ם קודם פדיון כלל ומשו"ה לא מעל לרבנן אבל לריה"ג מעל כיון שראה לפדות ע"י ישראל להאכילו לאלתר לכלבים או להסיקה תחת תבשילו (ועבכ"מ פ"ז ממעילה דבר תורה אין מעות קונות בהקדש ועתו"ס בכורות דף י"ג דלא קנה משיכה בהקדש דבגזא דרחמנא איתא כל זמן שלא פדאו ועבשו"ת מהרי"א או"ח סי' קפ"ז) אמנם לפימש"כ יקשה לדבריו קו' הדברי חיים א"כ למה לס"ד הוה פשיטא לי' דאין פודין להסקה ולרב אשי ס"ל בפשיטות דפודין להסקה

ג"כ וע"כ לומר כמוש"כ דלס"ד ס"ל למ"ד פודין לכלבים שרי במכירה לגוי שההקדש עצמו מוכרו לגוי אבל אי א"פ א"י למכרו לגוי ומה שהקשה בפ"י דאין רשאי למכור רק דרך חילול נראה לי דתליא בהא דאיתא בסוכה דף מ' דר"א אמר אין שביעית מתחללת אלא דרך מקח ור"ש אמר בין דרך מקח בין דרך חילול ור"ח ס"ל בין דרך חילול בין דרך מקח לפי"ז י"ל דזה שכ' הפנ"י דהא דהקדש יוצא לחולין דרך מכירה אינו ג"כ רק בתורת פדיון זה ניחא לר"א דאין לדרך מקח עדיפותא בשום מקום רק כמו חלול אבל לר"א דס"ל דדרך מקח עדיף (ולמסקנא לרב אשי לכו"ע דרך מקח עדיף עכ"פ בפירי ראשון) שפיר י"ל דהא דדרך מקח יוצא הקדש לחולין אין בתורת פדיון רק דהא גופי' סגי בע"י מכירה מתחלל א"כ שפיר שרי למכור לגוי א"כ ניחא דלס"ד דרב יוסף ס"ל דלמ"ד פודין לכלבים מעל דהקדש עצמו יכול למכור לגוי בתורת מכירה יוצא לחולין א"כ לפי"ז י"ל דלמ"ד א"פ להאכילן לכלבים היינו דרך מכירה לגוי ולכן אפי' בקדושת דמים א"פ אבל לישראל דהוה דרך פדיון לא בדרך מכירה שפיר פודין ק"ד וכן בקמ"ז שקדם מומן להקדישן להאכילן לכלבים וכמש"כ רבינו.

ונתישב מה שהקשה בשעה"מ ממש"כ רבינו בפ"ה מערכין אבל אם הקדיש שחוטה או נבילה לבדה"ב הרי זה תפדה כשאר מטלטלין והשתא קשה הא קדבדה"ב אף בקדם הקדשן למומן אין פודין להאכילן לכלבים לפמש"כ בדרך פדיון שפיר פודין והא דבשבועות דף י"ב פריך והא אין פודין להאכילן לכלבים יש לחלק עד"ז שכתבתי לעיל דהיכא דבשעת ההקדש לא הי' עומד לפדות לכלבים אפי' נפדה לא הי' עומד לפדות כלל דהא אח"כ הוא דנפל בו מום משא"כ הקדש נבילה דמעיקרא הקדישו שיהא נפדה לכלבים שפיר פודין ודו"ק.

אמנם יש להוכיח שדעת רבינו בקדבה"ב פודין לשאר הנאות עכ"פ דהנה רבינו בפ"ג דמעילה כתב דקדמב"ח שמתו א"מ מה"ת ובכ"מ הקשה גם בקדבה"ב כן ובבה"ז מעילה דף ט"ו כ' שנעלם ממנו גמ' שם דקדבדה"ב שמתו מועלין בו מה"ת ובתוס' שם מבואר דהטעם דאף דא"פ לכלבים אבל לשאר הנאות פודין ואי דבעי העוה"ע משכחת בנערך קודם שמתו ולכן יש לו דמים ומועלין בו וא"כ כיון דרבינו כתב כן בקדשים שמתו אבל בקדבה"ב מועלין ע"כ דס"ל דפודין עכ"פ לשאר הנאות כנ"ל וראי' לדברינו דהנה בתמורה דף י"ד דקאמר שמואל הקדיש טריפה בעי מום לפדות עליו ופריך אין פודין לכלבים ומשני קדושה חלה כשתקבר כשמתה ואח"כ פריך מר"א דאמר כלאים וטריפה אין קדושין ומשני אנא דאמרי כרבנן ויקשה מנ"ל דלרבנן בהקדיש טריפה מעיקרא דבעי מום דנהי דלרבנן חלה קדושה דילמא רק כמו בע"מ מעיקרא דמהני פדיון כן זה קדושה

חלה עליו ומהני פדיון אע"כ דזה רק במום דמתיר לשאר הנאות עכ"פ אבל כשפודה משום דנטרפה לא מהני להתיר בשאר הנאות לכן הוא במיתה ותקבר כשתמות ואף אם נעשה בע"מ אין פודין לענין פדי' הוה כהקדש ואח"כ נעשה בע"מ דא"פ ומוכח דאף דטרפה מעיקרא א"פ היינו מטעם שכ' דבשלמא בע"מ דמחיים דמותר בהנאה ע"י פדיון רק הא דאין לו פדיון כשמת הוא משום שאין פודין לכלבים אין פודין לחצאין א"כ בבע"מ מעיקרא שפיר פודין אבל להאכיל לכלבים אסור רק בשפודה לא מתיר הפדיון בהנאה לכן קאמר שמואל דקדוש לענין שתקבר כשמתה.

ואמנם מה שהקשה בשעה"מ מהא דתמורה ובכורות דפודין למ"ד דל"ב העו"ה הא אין פודין לכלבים והקשה הא עכ"פ פודין לשאר הנאות נראה ליישב עוד עד"א דהנה בתמורה דף ל' מפרש מ"ד א"פ לכלבים דריש תזבח ולא גיזה ואכלת ולא לכלביך בשר ולא חלב ואידך דריש אין לך היתר אכילה אלא משעת זביחה א"כ משמע דלא דריש ולא לכלביך וסובר דפודין להאכילן לכלבים ונראה דהא תליא אי הי' צריכין העו"ה דהנה במשל"מ כאן העלה הא דאמרינן דבעי העו"ה אין הכונה העמדה בבי"ד אלא הכונה שיעמוד חי לאפוקי מת ומ"ד דל"ב העו"ה היינו דל"ב שיעמוד חי מעתה מאן דסובר דבעי שיהי' חי א"כ שפיר מצי לדרוש אין לך היתר אלא משעת זביחה לאפוקי בחיים אסור בגיזה וחלב כיון דהפדיון מחיים א"כ לא מצי לדרוש ואכלת ולא לכלבים כיון דהפדיון כבר קודם זביחה לכן רק דרשינן אין לך היתר אכילה בין לך בין לכלבים אלא משעת זביחה ואם נטרף ופדאו לכלבים שרי דשייך ג"כ לדרוש משעת זביחה ואילך דשחיטה אהני גם בטרפה אף דא"י לאכול הא יכול להאכילה לכלבים ואידך מ"ד סובר דל"ב שיהא עומד חי א"כ ל"ש לדרוש אין לך היתר אלא משעת זביחה לא מחיים דמאי פסקי דבפדאו מחיים איירי כיון דל"ב שיעמוד חי רק ע"כ למעט ואכלת ולא לכלביך.

לפי"ז י"ל דבר חדש דהאי דאין פודין הכונה כיון שאין פודין לכלבים שוב א"פ כלל דא"פ לחצאין אבל לא דאסור בשאר הנאות דמצד איה"נ הוה שרי ליהנות אלא דא"א בפדי' דאין פדיון לחצאין והאי דאסור להאכיל לכלבים זהו האיסור גופי' מצד ממון קדשים ומעתה י"ל דהיינו פריך בוודאי למ"ד דבעי העוה"ע שיעמוד חי א"כ פדיון רק מחיים ודריש אין לך היתר אלא משעת זביחה כשנטרף דאי מותר באכילה אסור להאכיל לכלבים ולא לשאר הנאות רק תזבח אחר פדיון ואכלת דהיינו כשראוי לך שאין טרפה א"כ רק נתמעט מקרא שלא להאכילו לכלבים אבל לא דאסור לפדות א"כ פודה ונהנה בשאר הנאות אבל למ"ד דל"ב העו"ה דל"ב יעמוד חי' א"כ מצי לדרוש כך תזבח אז רשאי לך לפדות כשאתה יכול לאכול אבל לא כשאין אתה יכול לאכול רק לכלבים א"כ נשמע

ממילא מקרא דאסור לפדות אפי' לשאר הנאות דא"פ לחצאין ושפיר פריך ולפי"ז י"ל דהא דבתמורה פליגי אי פודין היינו אי מהני פדיון אבל כו"ע מודין דאסור להאכיל לכלבים והפדיון באמת אהני רק לשאר הנאות וא"כ רבינו שפיר פסק דפודין רק דאסור להאכיל לכלבים אבל לשאר הנאות מותר אבל כשאין בו מום רק נטרפה או מת אין פודין משום דהא אסור בהנאה וממילא אף לשאר הנאות אין פודין.

אמנם קשה לי נהי דילפינן מקרא דשה אפי' מקצת שה הנה זה שייך במידי דלאו לכפרה אבל קרבן דלכפרה בא הא כ' תוס' ב"ק דף מ' דבכפרה בעינן כפרה שלימה א"כ היכא דליכא אלא מקצת שה ל"ה כפרה שלימה דמקצת צבי לאו מידי דבר כפרה הוא וצ"ע.

אם מתה קודם שתפדה וכו' צריכה העוה"ע. והקשה במשל"מ תיפוק לי' דא"פ את הקדשים להאכילן לכלבים ונראה ליישב דהנה רש"י קדושין דף נ"ח פי' דש"ח דאסור משום דלא נזרקה דמן ותוס' הקשו הא קדשים שמתו יצאו מידי מעילה ולייש ע"כ נאמר דרק במתה כיון שהולכת לאיבוד לאו קדשי ד' מיקרי אבל נשחטה כיון דשחטה כשהוא בפנים אינו מוציא מידי מעילה אף כשהוא בחוץ אינו מוציא מידי מעילה עמהרש"א מעתה י"ל דוקא בטריפה או שנשחטה או מתה דוודאי לאו קדשי ד' מקרי דגם אי נשחטה בפנים והיתה נמצאת טריפה לאו קדשי ד' מקרי א"כ הפדיון רק הועיל להתירה לכלבים בהא אמרינן א"פ להאכילן לכלבים אבל בקדשים בע"מ שנשחטו דלא יצאו מידי מעילה א"כ הפדיון הוה מועיל להוציאן מידי מעילה שפיר פודין אף לאחר פדיון ע"כ מאכילן לכלבים דהפדיון הא אהני להתירה מידי מעילה מעתה רבינו שכתב רק מתה ע"כ אין הכונה שמתה שנעשית נבילה אלא שאינה בחי' דכששחטה יצאה מידי חיותה ונקט מתה רק משום ש"כ אח"כ אם מפרכסת פודין וזה ברור.

ובהא ניחא ליישב מה שהקשה בשעה"מ דרבינו בפ"ה מפ"א כ' דפרה נפדית כשמתה לעורה לא להאכיל בשרה לכלבים וקשה כיון דס"ל דאחד קמ"ז ואחד קדבדה"ב צריך העוה"ע וע"כ כדאמרינן בשבועות דף י"ב לב בי"ד מתנה עליהן דלהוו כמו בע"מ שהקדישו לקמ"ז דל"ב העו"ה וא"כ אמאי אין נפדית לכלבים הא בבע"מ מעיקרא סובר כאן בהלכה זו דמהני פדיון אפי' להאכיל לכלבים משום דדיקלא בעלמא הוא דלא כתוס' פסחים וא"כ אמאי לא נימא גם בהא לב בי"ד מתנה שיהא כבע"מ מעיקרא בשלמא לתוס' הנ"ל דבע"מ מעיקרא ג"כ מדרבנן א"פ ניחא אבל לרבינו קשה.

ונראה ליישב דהנה תוס' כ' דלב בי"ד מתנה כאלו הי' בע"מ מעיקרא ול"נ דאין אנו צריכין לומר דוקא כאלו הי' בע"מ מעיקרא דהא לא מחמת מום נפסלה הפרה אלא כיון דל"ח עתה מחמת פסול שאירע בה לב בי"ד מתנה כאלו הי' בו פסול מעיקרא וכבר כתבנו

דהיכא דהפסול אין מחמת מום אז אין הפדיון בהעו"ה (דהערכה רק שייך בפדיון ע"י מום) לכן ל"מ להתירה לכלבים ולכן ל"ש לב בי"ד כאלו ל"ה מעיקרא להתיר לכלבים דרק שייך לב בי"ד מתנה כאשר הי' בו פסול מעיקרא ובפסול אחר שאין בע"מ ל"מ פדיון להאכילה לכלבים ודו"ק.

עוד נ"ל בישוב דברי רבינו דהמטיל מום בקדשים בזה"ז אין לוקה וכדאיתא בע"ז דף י"ז דבזה"ז דלא חזי להקרבה אין אסור והך דקאמר רבא בע"ז דאמר דנראה כמטיל מום בקדשים אבל מטיל מום ל"ה משום דלא חזי בזה"ז להקרבה א"כ א"ש דל"א דקדלע"ל וכן משמע במגילה דף י' דרבא ס"ל דלא קדלע"ל דהכא איתא שם דרי"צ אמר שמעתי שמקריבין בזה"ז בבית חוניו וקאמר שם רבא האלקים אמרה וגמרא גמירנא מיני' משמע דסובר דלקדלע"ל והא בה' מעה"ק פסק רבינו מי ששחט והעלה קדשים בחוץ בזה"ז חייב מפני שהוא ראוי להקריב אעפ"י שאין בית שקדשה לע"ל ע"כ רבינו מזכה שטרא לבי תרי.

ולכאורה י"ל דאדרבא רבינו בזה לשיטתו דהא הלח"מ הקשה אמאי כ' רבינו דבזה"ז עובר בל"ת דכל מום לא יהי' בו הא בע"ז איתא דגרע ממטיל מום בבע"מ דאפי' איסור תורה ליכא להנ"ל י"ל כיון דסובר דקדשה לע"ל שפיר איכא ל"ת דרבא דסובר בע"ז דליכא אפי' ל"ת משום דסובר כר"ל דלקלע"ל אבל להלכה שפיר פסק דאיכא ל"ת.

אלא דקשה ע"ז דרבינו כ' ואין לוקה אלא בזמן המקדש שהרי הי' ראוי להקרבה ופסלו אבל בזה"ז אפי' שעבר בל"ת אינו לוקה משמע דלכן לא לקי יען שאין ראוי להקרבה.

ונראה ליישב דהנה בח"ס סי' ש"ו הקשה הא דאיתא בבכורות דבטלו מעשר בהמה כדי שלא יבוא לתקלה להטיל בו מום הא מטיל מום בזה"ז רק דרבנן ותי' דלכאורה למה מטיל מום בזה"ז רק דרבנן הא יש לחוש לשמא יבנה ביהמ"ק היום ותי' דתקנתן קלקלתן שעדיין לא בא כדאמרינן במ"ס תענית דף י"ז לכן הוא דרבנן אבל בדורות הראשונים חשו למהרה יבנה ביהמ"ק והוה חשש הטלת מום שיבואו לאיסור דאורייתא ושפיר בטלו מעשר בהמה וכ"כ באו"ח סי' קנ"ב.

אמנם הנה בפ"א מביאת מקדש בארנו דהא דאמרו מהרה יבנה ביהמ"ק דעכ"פ יבוא ויהא קלקלה בדורות הבאים אבל לא שחיישינן שהיום יבוא דמשום זה לא הוה עושין תקנה א"כ יש תשובה לדברי חת"ס דהא באמת ל"ח לשיבנה היום רק שבאותו דור שיבוא יהא תקלה דאז יהא ראוי להקרבה ומטיל מום בקדשים עובר בלאו וא"כ ל"ש לומר דרק בדורות הראשונים הוה הטלת מום דאורייתא דלפמש"כ ממנ"פ אי יש חשש

לשיבנה גם עתה נאסור עבור סופו ואם אין לאסור מה"ת משום סופו עבור הדור שסופו להבנות גם בדורות הראשונים לא מסתבר לומר דהוה דאורייתא.

ילדה יקרב ולדה. והנה בלח"מ הקשה הא בנקבה לעולה פסק דילדה ירעה וכן הקשה בפ"ד דתמורה ותי' דגם לרבנן יקרב דאל"כ קרא מאי עביד לי' ובשעה"מ פ"ד מק"פ השיג דא"כ למה אמרו ר"פ ודברי הכל הוא גם לשמואל ד"ה הוא ותי' כיון דקיימ"ל בע"ח אנ"ד רק בנקבה לעולה משום דדחי בידים אבל בולד בע"מ ל"ה דיחוי בידים ולכן קרב ואמנם לכאורה גם לדין יש תשובה לפי מה שהעלה בשעה"מ אח"כ דע"כ בולד בע"מ עובר אין הטעם משום דיחוי דהרי אף למ"ד בע"ח נדחים בבע"מ גלי קרא דאנ"ד כדאיתא ביומא דף ס"א ורק ע"כ משום עובר ירך אמו דלא חזיא להקרבה וא"כ לרבנן דסברי בולד עולת נקיבה ירעה משום דעי"א והיא לא חזיא גם ולדה לא חזיא לכן גם וולד בע"מ ל"ח אף דבע"ח אנ"ד פסול ולד בע"מ להקרבה משום עי"א (רק מבכורות דף ט"ו מוכח להדיא ולד בע"מ לא יקרב משום דמכח קדושה דחוי' באה ופרש"י דאם נפסל מכח שנדחה ואף אם מקדיש קדושה אחרת פסול דכבר אידחי והדרה קו' לדוכתי.

אך הנה בשמ"ק בבכורות דף ט"ו כ' לר"ח לכן מתפיס בקדושה אחרת דסובר במעי אמן הן קדושים ועובר י"א א"כ ע"י פדיון האם יוצא לחולין דהוה כבע"מ עצמו ורק שלא יגדל וולדות מתפיסו בקדושה אחרת הנה מבואר דפסול וולד בע"מ משום בע"מ דלא כסברת השעה"מ א"כ צ"ל דאף בולד שקודם פדיון דרועה הוא ג"כ משום דהוה כבע"מ עצמו ורבינו יסבור להלכה עובר לאו ירך אמו לכן שפיר ס"ל דקרב.

אולם מהך דבכורות מוכח להדיא דולד בע"מ לא יקרב משום דמכח קדושה דחוי' באם ופרש"י דאם נפסל מכח שנדחה ואפי' אם מקדיש קדושה אחרת פסול דכבר אידחי א"כ שפיר י"ל כתי' השעה"מ דל"ד לולד עולת נקיבה דהוה דיחוי בידים.

אך י"ל עד"א דהנה בשמ"ק בכורות הנ"ל הקשה למ"ד ולד בע"מ לרעי' א"כ למ"ד במעי אמן הן קדושים אמאי אין קדוש ליקרב ותי' כיון דהאם אין ראוי להקריב רק לפדות לא מהני הקדשה לוולדותי' וקשה א"כ בנתערבה קודם פדיון מאי איכא למימר לכן נראה דרבינו סובר באמת כקו' השמ"ק שאמת דלמ"ד במעי אמן הן קדושים קדוש שיקרב ורק למ"ד בהווייתן הן קדושים קדוש רק לרעי' ומטעם שאבאר דבשמ"ק הקשה למ"ד בהווייתן קדושים א"כ במעי אמן חולין גמורים הם א"כ בנולדו לאחר פדיון הו"ל לאקושי לוולד צבי ואיל ותי' כיון דלאחר פדיון עכ"פ יש בה קדושה דאסור בגיזה ועבודה א"כ מהני מה שנתעברה קודם פדיון ואהני קדושה שאסור בגיזה ועבודה לאחר פדיון להקדיש הוולדות כשנולדו וא"כ י"ל שכן אף בנולדו קודם פדיון רק לרעי' משום דאם בא

לפדות קודם שילד לא יהא בו קדושה רק קדושה זו דפהמ"ק לאיסור גיזה ועבודה וחל זאת הקדושה על הוולד כיון דנתעברה לפני פדיון אבל למ"ד במעי אמן הן קדושים א"כ אף אם פודין האם לא אהני הפדיון להוולד שהולד תמים זולת אי אמרינן עי"א (כמש"כ בשמ"ק שם בפלוגתא דר"ה ור"ח) וא"כ יש בוולד קדושה מעליא וקדושה באמת ליקרב וגמ' דתמורה מצי קאי למ"ד בהווייתן קדושים (או אפי' למ"ד במעי אמן אלא דסובר עי"א ומהני הפדיון דאם גם לוולד כמבואר בשמ"ק שם ולכן אין בוולד קדושה גמורה כיון דעומד לפדות ואז לא יהא בו קדושה גמורה רק קודשת פהמ"ק ולכן אף בנולד קודם פדיון אין קדוש ליקרב) ורבינו בפ"ד מתמורה פסק דבמעי אמן קדוש לכן ס"ל דקדוש ליקרב.

הנה בריט"א הקשה דבבכורות דף ל"ד מסיק דמטיל מום בפהמ"ק אחר פדיון פטור א"כ למה לר"מ מטיל מום בבכור בע"מ חייב הא בכור שהומם הוה כמו מוקדשין שהוממו ונפדו ולמה יהא חייב לר"מ ול"נ לישב דהנה לכאורה קשה לי הא דקאמר הגמ' דר"מ דאסר בבכור שאחזו דם להטיל בו מום ולרבנן פטור דמדמי למטיל מום בבע"מ הא בכור שאחזו דם הוא עצמו ל"ה מום אלא דחשיב בע"מ משום דאי לא יקיז ימות ואין לך מום גדול מזה ויקשה התינח בשאר קדשים דאי מתו הוה כבע"מ ונפדין למ"ד פודין להאכיל לכלבים אבל בבכור דאין לו פדיון רק מום מוציאו מידי קדושתו וא"כ דוקא מום הא אי מת לא יצא מקדושתו וכמו שהעלה בריט"א עצמו לעיל לענין אחר א"כ איך שרי להטיל בו מום הא לגבי בכור ל"ח מיתה כמום.

ואך נראה דחדא מתורצת בחברתה דבאמת ר"מ דמחייב מטיל מום בבע"מ ורק אחר פדיון פטור לכן בבכור אף דמום דידי' הוה כמו אחר פדיון היינו במום גמור אבל אחיזת דם ל"ה מום גבי בכור אפי' מיתה ל"ח מום בבכור לכן ר"מ אוסר להטיל מום בבכור שאחזו דם אבל אי באמת נפל מום גמור מודה ר"מ דפטור בבכור אבל לרבנן דסברי מטיל מום בבע"מ פטור אפי' קודם פדיון א"כ אף בבכור שאחזו דם פטור (דנהי דאחיזת דם עצמו ל"ח מום בבכור רק בקדשים היינו רק לאחר פדיון עדיף קדשים מבכור) דהרי קודם פדיון אף בקדשים שנפל בו מום לא יצאה מקדושתו ואפ"ה פטור המטיל בו מום כיון דעכ"פ ל"ח להקרבה ה"ה בכור שאחזו דם אף דל"ה כמום לגבי בכור שיצאה מקדושת' אפ"ה פטור ולפי"ז באמת לר"מ מטיל מום בבכור שהוא בע"מ גמור באמת פטור א"כ ניחא ג"כ קו' ריט"א למה לר"מ מטיל מום בבכור שהוא בע"מ מעיקרא פטור הא ע"כ בכור דהוה מתנות כהונה קדוש אפי' בע"מ מעיקרא ואינו בכלל מיעוטא דתמים יהי' לרצון דאל"ה למה בכור בע"מ לר"מ חייב הא מומו היינו פדיונו וע"כ דשאני בכור דהוה

מתנות כהונה א"כ ה"ה אי הוה בכור בע"מ מעיקרא ג"כ יהא חייב ולפי מש"כ ניחא דבאמת לר"מ פטור כשהוא בע"מ גמור אלא באחיזת דם דאין בע"מ רק משום מיתה וזה ל"ח מום גבי בכור דרק מום מתירו לא מיתה וא"כ אין חילוק בין מטעם מת"כ בכור לקדשים לענין זה ה"ה לענין בע"מ מעיקרא פטור דהוא מת"כ ודו"ק.

אך לכאורה נהי דמשום דבכור מת"כ אין חילוק בין בכור לקדשים אבל עכ"פ אמת הוא דבכור בע"מ מעיקרא קדוש קדה"ג א"כ אמאי יהא פטור לר"מ ונראה דתוס' בבכורות לשיטתם בזבחים דף ע"ה שגם בבכור שבע"מ מעיקרא שייך בו פדיון הרי דגם בבכור יש חילוק בין בעל מום מעיקרא לאם נפל בו מום אח"כ ה"ה בזה.

ואמנם למש"כ התוס' בזבחים שם בתי' הב' דאף בבכור שנפל בו מום שייך פדיון א"כ נסתרו דברי ריט"א ש"כ לעיל דבבכור דל"ש פדיון ל"ה טריפה או מיתה כמום להוציאה לחולין והבן.

ובמש"כ ניחא מה שפסק רבינו בפ"ב מבכורות בבכור שאחזו דם דיקיז ובלבד שלא יתכוון לעשות בו מום והקשה בריט"א הא קיימ"ל כרבנן דמטיל מום בבע"מ דפטור ולפי מש"כ י"ל דאחזו דם ל"ה מום לענין בכור דאף מיתה ל"ח מום לגבי בכור ואחזו דם ל"ה מום אלא משום דסופו למות אי לא יקיז דם ודו"ק.

הנה בירושלמי ספ"ק דפסחים איתא הא דפליגי בבכור שאחזו דם דלחכמים יקיז ובלבד שלא יעשה בו מום ר"ש אומר יקיז אפי' שהוא עושה בו מום ומפרש בירושלמי דר"ש לשיטתו ומוקי לה בקדשים שהוא חייב באחריותן ור"ש לטעמי' דס"ל בקדשים שחייב באחריותן הוה ממון בעלים הלכך מותר אפי' לכהן לעשות בו מום לכאורה טעמא בעי אך י"ל דתליא באם הוא הוה ממון בעלים ונראה לפימש"כ הבית אפרים בה' בכורות דאיסור הטלת מום בקדשים הוא משום דמפחית ממון גבוה לכן שפיר י"ל בקדשים שחייב באחריותן דהוה ממון בעלים דליכא הא"ט שרי להטיל מום במקום הפסד ממון בעלים.

לי נראה טעם אחרינא דלכן אסור מה"ת דבבכורות דף י"א איתא דפודין בכ"ד דלא יהי' חמור מן ההקדש לא אמרה תורה להחמיר עליו אלא להקל עליו דבטו"א במגילה דף כ"ז הקשה הא הקדש אם פדה שוה מנה בפרוטה פדוי וכאן בעינן שה והעלה ראי' מזה לתוס' תמורה דף כ"ז דבאחרינא בעינן דוקא שיפדה בשוי' רק בבעלים יען שהקדיש הוא פודין בכ"ד א"כ בכור דמאליו קדוש ולא בא הקדושה ע"י הבעלים לא חשיבי כבעלים ובעינן שיפדה בשוי' אפ"ה התירה תורה בשה ע"כ להקל בא יעו"ש וראי' לטו"א נראה מב"מ דף ו' דמסיק שאני בכור דמאליו קדוש לכן תקפו כהן אין מוציאין מידו הרי דלא חשיבי

כבעלים מהא"ט דמאליו קדוש א"כ י"ל דהא"ט דבכור אין נמכרין באיטלז דהא הקדושה לא בא ע"י הבעלים איך נתיר למכור באיטלז משום הבעלים אבל פהמ"ק דהקדושה בא ע"י הבעלים שפיר נמכרין באיטלז.

עוד יש לומר דאיכא סברא דאורייתא לחלק בין בכור לשאר קדשים דהנה המכירה שמוכר בזה"ז גופי' מתחלל לקדושתו דכל מכירה דרך חילול הוא כדאיתא בסוכה דף מ"א לכן נמכרין נמי באיטלז אבל בבכור דל"ש חילול לכך המכירה אין פועל על הקדושה של הבכור להחליש מקדושתו לכן אין נמכרין באיטליז.

וילדה אחר שנפדית וכו'. הנה מבואר דפסק כר"ח בבכורות דף ט"ו וקשה לי טובא דהא לר"ח ליכא כלל קדושה מכח האם דהנה בשמ"ק כתב דפלוגתא דר"א ור"ה תליא אי במעי אמן קדושים והיינו דר"ה מצי אתיא בין למ"ד בהווייתן א"כ לא חל הפדיון על הוולד דחולין עדיין רק אסור משום דעכ"פ חל עליו הקדושה לכשתלד ואף אי במעי אמן קדושים סובר כיון דתמימים הן, לא שייך בהו פדיון אבל ר"ח לא אתיא רק כמ"ד במעי אמן קדושים א"כ ע"י הפדיון דאם יוצא לחולין גם הולד ולכן מתפיסן לשם זבח לומר שמיד לאחר פדיון האם תחול עליו קדושה חדשה לשם אותו זבח שלא תהא שעה אחת בלא קדושה אבל קודם פדיון א"א לחול כיון שקדוש בקדושת האם וע"ז פריך כיון דע"י פדיון יוצא לחולין והוה כשאר פהמ"ק למה צריך להתפיסן לקדושה חדשה ותי' דגזר שיגדל עדרים עדרים ועוד הביא שם פי' הר"ם שמפרש דהקו' לר"ה למה לא מתפיסן והיינו דגם ר"ח מצי אתיא כמ"ד בהווייתן קדושים ופדיון אמן ל"מ א"כ מה"ת קדוש כשנולד לכן מתפיסן קודם שתלד דאז עדיין חולין הוא ופריך לר"ה אמאי אין מתפיסן ומשני שמא יגדל עדרים כיון דצריך להמתין עד שיומת והמעיין יראה שהם שני פירושים שהביא רש"י והנה רבינו לא מצי מפרש כפירוש הזה כיון דפסק בפ"ד מתמורה דבמעי אמן קדושים א"כ הקדושה פקע ע"י פדיון האם והוה הולד כפהמ"ק ורק צריך להתפיס משום גזירה דיגדל עדרים וא"כ קשה לרבינו שכ' דא"י להקריב מכח קדושה דחוי הא לפי שטתו הוה כשאר פהמ"ק שנפדה ופשיטא דאין ראוי להקריב וכן יקשה שכ' הולד אסור ואין נפדה והא נפדה כבר אגב אמו ונראה דהנה בשמ"ק ביאר שני טעמים דמהני הפדיון לולד ג"כ חדא משום דע"י אמו הוה כבע"מ עצמו משום דכל דלא כלו חדשיו אין לך מום גדול מזה ולפי"ז י"ל רבינו סובר כתוס' יומא דף ס"ד דמחו"ז דלא כלו חדשיו מיקרי בע"מ ול"ה דיחוי (אמנם מתוס' בכורות דף י' דמותר להקדיש לכתחלה עובר והביא ראי' מתוס' בכורות וליתא שם וכ' בטה"ק זבחים דף י"ב דצ"ל בכורות דף כ"ו ועכ"פ מוכח דל"ח בע"מ במעי אמן מדמותר להקדיש לכתחילה וא"כ רק ע"כ טעמא

דר"ח משום עובר י"א) ורבינו סובר עובר לאו ירך אמו כמו שנתבאר לקמן בה' אלו לכן ל"מ הפדיון דאם לוולד אבל הקדושה חלה דהא ס"ל במעי אמן הן קדושים (ואין להקשות לפי' הר"י דמתפיס קודם הפדיון ויקשה מ"ש משדה זו לכשאפדנה תקדוש דלא קדשה וצ"ל דכאן בלא"ה קדוש שפיר יכול להקדיש קדושה שני' לכשתפדה ודומה להא דאמרינן דאילן יהא קודש לכשיקצץ אף דלכי פדאה חוזר וקדוש ול"א דהוא כמקדיש דבר שלא ב"ל) וא"ש.

והנה מדברי רבינו נתבאר דוקא נתעברה קודם שנפדה אבל נפדה ואח"כ נתעברה הוה כצבי ואיל כדאיתא בבכורות וראיתי בלח"מ פ"ג דבכורות שהקשה דרבינו סובר דתמורת קדשים אחר פדיונן מתה ומ"ש מולד קדשים אחר הפדיון דחולין הוה והנה אם כי דברי לח"מ תמוהים מאוד שבמחכ"ת נעלם ממנו הסוגי' דבכורות דאמר ר"נ דמתה אולם קושיתו לרבינו אלימתא הוא וכבר עמדו תוס' ע"ז וכ' דוולד גרע ולדעת רבינו א"א לומר כן דהנה הביא הח"מ דרש"י בחולין פ"ו תמורתן הקדש קודם שנפדה משמע דלאחר שנפדה חולין הוה ויקשה לפירש"י מסוגי' דבכורות ולישב פירש"י נאמר דהנה תוס' בכורות שכ' דוולד גרע הכריחו כן מוולד שנתעברה וילדה קודם פדיון יראה וכן אחר פדיון חולין גמורים ותמורה קודם פדיון קריבה לכן אחר פדיון מתה הנה זה שייך למ"ד יראה אבל למ"ד קריבה באמת ל"א דוולד גרע מתמורה וע"כ זהו דפירש"י דתמורה קדוש לפני הפדיון כונתו כך דלכן אף אחר פדיון קדוש רק שמתה אבל ולד שקודם פדיון ג"כ יראה לכן אחר פדיון חולין הוה וע"כ ממילא קשיא לרבינו דסובר דקודם פדיון נולדה קרב א"כ ולד ל"ג מתמורה אפ"ה אחר פדיון חולין הוה א"כ שפיר קשיא אמאי דס"ל דתמורה אחר פדיון תמות.

אמנם נראה ליישב דהנה בה' מעילה הבאתי דברי תוס' חיצונית לענין גיזה דהקדש דממילא גרע מהקדיש בפירוש וע"כ י"ל גם לענין וולד הוא הקדש דממילא י"ל דקדושה דפהמ"ק לא אלימא לחול ממילא על וולד אבל תמורה הנה הוא מקדש בפירוש בקדושת פהמ"ק לכן שפיר מתה והבן.

אולם נראה לפרש ע"ד אחר דהנה בבכורות דף ל"ב משני רב אשי דהאי לא יגאל לא ימכור הוא דהא לא יגאל לא ימכר הוא דהא בעי העוה"ע ופרש"י אלא ודאי ליתיה בתורת פדיון כלל ואינו קדוש לתפוס את דמיו בקדושה והאי לא יגאל לא ימכר הוא ומשום דעביד ביה עובדא דחול קאסר ליה רחמנא הילכך מחיים דחמירא קדושתיה אסור לאחר שחיטה דאקלישא קדושתיה דהא נשחט בחוץ לאכילת זרים שרי למכור לפי"ז הסברא בחיים דשייך העמדה אז הפדיון בתורת חילול לתפוס קדושתו בעי הערכה

דהיינו להעריך בכמה יפדה לאחר מיתה דא"א בהעמדה אינו בהערכה דהיינו דא"א לפדותו בתורת חילול למתפס פדיונו ול"ה אלא כמכירה והא זה אסור בפהמ"ק דהוה איה"נ ע"כ צריך קבורה א"כ הפירוש הערכה היינו פדיון לאפוקי מכירה וזה ברור ופלא על המשל"מ שלא עמד ע"ז.

הנה במה שהעלה המשל"מ דבעי העמדה והערכה לאפוקי אם מתה דא"י לעמוד אין לו פדיון וקשה לי הא כבר בארנו לעיל דהקדש דאין לו אלא מכח שויו יכול לפדות בפחות שוה מנה בפרוטה א"כ הערכה זו למה בשלמא אי נאמר דתורה הקפידה בבע"ח בהעמדה י"ל דע"כ גזה"כ דבעלי חיים דינו משונה דא"י לפדות בפחות רק כפי הערכה אבל אי ל"ב כלל העמדה אלא שלא יהא מתה דלא בר העמדה אז לא מצי לפדות בהערכה ג"כ אמאי הא לאחר מיתה הוה כשאר מידי דהקדש דיכולין לפדות אפי' בפרוטה.

אך א"ש דהא מבואר לעיל דרק דיעבד מהני בפודה בשו"פ ובדיעבד באמת מהני אף בעבר ופדה בלא העמדה והערכה כמו שהעלה בשעה"מ פ"י מביכורים אלא דאכתי קשה לפימש"כ בשמ"ק בב"מ שם בשם הרשב"א והריטב"א כמו שהביא בריט"א פ"ק דבכורות דאף לכתחלה יכול לפדות פחות משוי' א"כ קשיא מהא דבעינן העו"ה לפי פירושו של המשל"מ.

אך כבר הקשתי לפי שיטה זו מגמ' דמעילה דף י"ד דקאמר בפשיטות דרק דיעבד מהני בפחות משוי' וע"כ לומר כמוש"כ תוס' תמורה דף כ"ז דרק בבעלים יכולין לפדות בפחות אבל לא הגזבר וא"כ ניחא דבעינן העו"ה לכתחלה וכמש"כ בשעה"מ דבדיעבד פדוי.

עוד נראה לי לבאר בסברא עפמש"כ בחלק ראשון דברי הירושלמי דיש לחוש למפקיע הקדושה א"כ י"ל דכל שאין נמכרין באיטלז ממילא נאכלין בקדושת פה"מ אבל אי נמכר באיטלז כבר נתחלל הקדושה ונאכלין בתורת חולין לגמרי לכן בפהמ"ק דנמכרין באיטלז ביוקר ואיכא רווחא להקדש א"כ בזה"ז נמכרין ביוקר מתחלל הקדושה ונאכל בתורת בהמתך אבל בבכור שליכא רווחא להקדש דאין נמכרין ביוקר וממילא נאכל בתורת פהמ"ק א"כ זהו גופי' הוה טעמא דאין נמכרין באיטלז כדי שיאכל בקדושת פהמ"ק.

עוד נראה דזה תליא בפלוגתא דתנאי בנדרים דף י"ג אי בכור הוה דבר הנדור כיון דמצוה הוה להקדישו ולפי"ז י"ל אי הוה דבר הנדור הוה כשאר קרבן דכשנפל בו מום נמכרין באיטלז וא"כ בבכור אלימא לי' קדושה דקדושתו מאיליו לכן מה"ת אין נמכרין באיטלז.

והנה כה"ג הקשה בירושלמי פ"ה מתרומות דף י"ח ולא כך אמרינן אין להקדש אלא מקומו ושעתו אר"ח תפתר שחרב אותו מקום ולא מצא למכרו אפי' בדמי עצים וכ' המפרש דפריך אהא דקתני ימכור לכהנים בדמי תרומה וכי דוקא בדמי תרומה צריך

הוא למוכרן והכא נמי הול"ל ימכרו חוץ מדמי אותה הסאה וע"ז משני כשחרב אותו מקום ולא ימצא קונים עד שיבואו כהנים ממקום אחר וישלמו לו כפי דמי תרומה והנה זה ל"ש הכא א"כ תקשה אמאי אין מוכרין באיטלז הא אין להקדש אלא מקומו ושעתו. **ונראין** ליישב קו' התוס' במה שהקשו מסנהדרין דמוכח מדרשא דבבהמתך שכל דנאכל בתורת בהמתך יצא זה שאין נאכלין בתורת בהמתך מוכח שאין נמכרין באיטלז הוה דאורייתא ונראה לישב דהנה בפסחים דף צ"ח איתא במשנה דאם נתערב בשאר קרבנות ממתין לו עד שהוממו ואכיל לי' בתורת בכור בע"מ ופירש"י איזו הוא תורתו שאין נמכרין באיטלז הנה חזינן דרבא נקט לישנא בתורת בכור כהך לישנא דסנהדרין לא כהך לישנא דגמ' דזבחים דקאמר רק דיאכל כבכור ומעשר דהוא לא פליג אגמ' דזבחים וע"כ לומר דהך דאין נמכרין באיטלז ששני טעמים דשורת הדין ג"כ לא יהא נמכרין באיטלז רק הא דשאר קדשים נמכרין באיטלז הוא משום חיבת הקודש שיהא רווחא להקדש אף דאמר דליכא איסור למכור באיטלז רק בבכור חידשה תורה האיסור שאין נמכרין באיטלז ולכן הוה ס"ל דאיכא רווחא לקודש בזה"ז לא חידשה תורה דין זה אבל לעולם דהוה דאורייתא רק כיון דהוה עיקר הדין בבכור י"ל באיכא רווחא להקדש מוכרן.

לעיל כתבתי דא"צ להקדיש בהמת קרבן תחילה ונראה דהיינו דאמרו חכז"ל והביאה הרמב"ן פ' יתרו מניין שלא יאמר אדם לד' עולה לד' חטאת אלא יאמר עולה לד' והלא דברים קו"ח ומה את מי שהוא עתיד להקדיש אמרה תורה לא יחול שמי אלא בקרבן קו"ח שלא יזכור שמו לבטלה נשמע מזה דא"צ להקדיש תחילה רק אח"כ נעשה הקדש דהרי קאמר מי שהוא עתיד להקדיש משמע שיהא לבסוף הקדש ע"י מעשה השחיטה אפ"ה כשיזכור שמו צריך להקדים שם הקרבן דאי לענין הקדש בפה תחילה א"כ אין רבותא כל כך אם מקדישו קודם הקרבה שצריך להזכיר תחילה שם הקרבן ודו"ק.

והנה רבינו בפ"ד מאימ"ק הי"ג כתב קדשי בדה"ב יפדו ואח"כ שורפין אותו וקשיא דבפרק כה"ד דף ס"ד ממעט קדשי בדה"ב מכיסוי דכתיב ושפך וכיסה יצא זה שמחוסר פדיי' וכיסוי א"כ ה"נ לא ליבעי שריפה וכדאמרינן בסנהדרין דף קי"ז גבי אילנות מחוברין דל"ב שריפה משום דצריך קציצה ותורה אמרה תקבוץ ושרפת אך נראה דהנה תוס' בגיטין כתב דלכן ממעט קדשי בדה"ב דצריך פדיי' דלהוציא מקודש לחולין הוה כמעשה בגוף הדבר וא"כ התינח בכה"ד דלאחר הפדיי' נעשית היתר הוה כמעשה בגוף הדבר כמש"כ הר"ן שם אבל בעיהנ"ד דאחר פדי' אסור בהנאה משום עיהנ"ד ולא נפיק ע"י הפדיון להתירא ל"ה הפדיון כמעשה בגוף הדבר והוה רק כהקנאה שמשנה מרשות הקדש לרשות הדיוט דזה ל"ה מחוסר מעשה בגוף הדבר כמוש"כ הר"ן שם.

שוב ראיתי במנ"ח סי' תמ"ז שכתב ליישב דמיירי כאן שנתעברה קודם שנולד בה מום ע"כ יקרב ואם ילדה לאחר פדיון אין תקנה אבל בנתעברה אחר שנפל בה מום פשיטא דירעה וא"צ רבינו לאשמעינן זאת דהוה כש"כ ממפריש נקיבה לעולה דירעה את"ד.

כתב רבינו וז"ל שאין לו בו קנין גמור והנה בזבחים דף י"ב ע"א במשנה בנתערב בטרפה דירעו עד שיסתאב וימכרו ומשמע סתמא אפי' לגוי כיון דנתערב בטרפה והקשה בריט"א בבכורות דף ל"ג למה יהא מותר למכור סתם הא אין יכול למכור אלא מה שיש רשות לו לישראל דאסור בגו"ע ונכרי הא עושה בו גו"ע והקשה דישראל רק מצוה לכבד את הקודש אבל אינו מצוה לשומרו שלא יבוא לידי בזיון דאי אנו מצווין שלא לבוא לידי בזיון אצל גוי א"כ אפי' שחוט אינו רשאי למכור שמא ימכור באיטלז ובמש"כ דאסור מה"ת משום בזיון קדשים א"ש אמנם מהכא קשיא הא כתב רבינו דאין לו בו קנין גמור וא"כ ה"נ כיון שאין לו לישראל קנין גמור לגו"ע איך יכול למכרו לנכרי הא אין אדם יכול למכור רק הזכות שיש לו מקודם.

והנה למש"כ בקצה"ח הא דאיתא בפסחים דלריה"ג דקדק"ל ממון בעלים הוא יכול למכור ואמאי הא עכ"פ מחיים אסור בהנאה כמו כל איה"נ להנ"ל א"ש אי מטעם איה"נ שפיר י"ל דמיקרי בידו דהרי בידו למסרו לכהנים להקרבה דשליחי דידן הם ושליחי דבעלים לזכות בהן ע"י השחיטה דלאחר שחיטה יש לבעלים חלק בהן ואי דעדיין צריך לזרוק דמם הא עומד לזרוק כזרוק דמי דבשלמא לענין שלל שמים בארנו דמיקרי שלל שמים דאין לך אלא מקומו ושעתו אבל אי מטעם איה"נ כשאר איה"נ.

ראיתי בקרית ספר למבי"ט ש"כ וז"ל קדשים שהנאתן להקדש נוהגין בהם בזיון להצריך בדמיהן שהנאתן לבעלים כבכור ומעשר אין נוהגין בהם בזיון וכ' בתוספתא דאע"ג דמפרש הטעם משום דהנאתן לבעלים ג"כ מדאורייתא הוא דדרשינן עו"ה מי שנאכל בתורת בהמתך בכור ומעשר שאין נאכלין בתורת בהמתך דאין נמכרין באיטלז וכו' ושמא משום קרא נפקא דאין נוהגין בזיון בדבר שאין הנאתן להקדש דכתיב בהן לא תאכלו דאיה"נ משמע דלאו בר מכירה הוא כמש"כ הרמב"ן בהא שפיר דמיקרא בר מכירה דבידו למוסרו בכל שעה לכהנים לשחיטה ולזריקה.

בענין אחריות קדשים כ"כ לעיל ועוד נראה דקדשים שהוממו אי בזה"ז שפיר שייך לומר כיון דחייב באחריות הוה כשלו דזה לא מיקרי בעינא כדמוכח מב"מ דף נ"ו קדשים שיש בהן אחריות יש להם אונאה פירש"י אמר הרי עלי עולה והפרישה והוממה ומכרה יש להם אנאה כיון דאם מתה או נגנבה חייב באחריותה דידי' הוא א"כ ה"נ בבכור שאחזו דם ואין ראוי להקרבה לכן הוא כשלו ולכן ס"ל לירושלמי דאין חייב משום מטיל מום

בבע"מ אבל בבהמה גם דחייב באחריותה אסור להטיל בה מום כיון דכל זמן שהוא בעיני' לא מיחשב שלא ע"י חיוב אחריות.

עוד נראה לי בטעמא דבעינן העמדה והערכה בחיים ותחילה נפרש הא דאיתא בשמעתין דתמורה דפליגי דר"י אמר לרבנן אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדה"ב היו בכלל העוה"ע ור"ל אמר לרבנן קדשי בדה"ב היו בכלל העוה"ע קדשי מזבח לא היו בכלל העוה"ע וזה וזה מודה לר"ש דקדשי בדה"ב לא היו בכלל העוה"ע וקדשי מזבח היו בכלל העוה"ע וכ' תוס' דהוי סברות הפוכות, ול"ל ליישב דלא יהא סברות הפוכות רק דר"ש לשיטתו כן שורת הדין דהנה במעילה דף י"ט פליגי ר"ש סובר דעד שלא הביא ליד כהן או ליד גזבר חייב באחריותו אבל משבא ליד כהן או לגזבר א"ח באחריותו וא"כ כשבא ליד כהן מעל ור"י ס"ל דלא מעל עד שיזרוק הדם משום דלא יצא מחיוב אחריותו עד שנזרק הדם, והנה נפ"מ בפלוג' עוד דלר"י יכולין לשאול עד שנזרק הדם כמש"כ תוס' בכריתות דף י"ג אף דבקדשי בדה"ב כיון שאתו ליד גזבר א"י לשאול בקדשי מזבח יכול לשאול עד שנזרק הדם וכמו שביארתי בפי"ד מה' מע"ק אבל לר"ש בקדשי מזבח ג"כ כיון שבא ליד כהן א"י לשאול ואדרבא עדיפא עוד קדשי מזבח מקדשי בדה"ב דהנה בקדמז"ב דהוי קדוה"ג אמרינן דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט ובגזא דרחמנא איתא ובאלו אתי ליד גזבר ממש כמש"כ הרשב"א בנדרים דף כ"ט דכמו דאמרינן שם באשה דהוה קדוה"ג דכמו דפקעה פקעה ונכנס כולה לרשות הבעל דאין שיור בקדושין ה"נ בקדוה"ג הוי כנכנס כולה לרשות גבוה ממש משא"כ בקד"ד כתב הרשב"א גופי' בגיטין דף ט' דכ"ז שלא בא ליד גזבר יכולין לשאול משום דאף דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט רק לענין שזכי בי' הקדש כל היכא דאיתא אבל לא הוי כאלו בא ליד גזבר ממש ולכן יכול לשאול ועייש"ה, ולפי"ז י"ל דהיינו הטעם דבעי העמוה"ע מחיים בקדמ"ז ולא בקדשי בדה"ב דבקמ"ז דמיד שהקדישה הוי כבא ליד הגזבר ממש והא דיכול לשאול על ההקדש היינו משום דכיון דע"י שאלה עוקר הנדר מעיקרא ונעקר הדיבור ממילא פקע מרשות הקדש והדר לרשות בעלים אמנם ע"י פדיון דאין נעקר מעיקרא הוא צריך להעמוה"ע מחיים דא"י להפקיע מרשות הגבוה רק אם גם הערכה מחיים כמו שהי' בשעת ההקדש אבל בקדו' בדה"ב דבשעת ההקדש ל"ה כאלו אתי לרשות גבוה באמירה בעלמא דשייר בקנינו ולכן נמי אמרינן בקדבה"ב דרק נכנס להקדש באמירה לבד אבל גוף החפץ אם בא לפדותו קודם שבא ליד גזבר א"צ העוה"ע מחיים כיון דלא נכנס כולו מעולם לרשות גבוה דהגוף עדיין ברשות בעלים ואין להקדש רק שיעבוד לכן אף בבא ליד גזבר ג"כ א"צ העוה"ע ולכן אמרינן בקד"ד דפקעה בכדי כמש"כ תוס' גיטין דף מ' לחלק בקדוה"ג

דכיון דפקע פקע דלא שייר בקנינו אבל קד"ד דלא קני הגוף ואף דחל שעה אחת יכול להפקיע הקדושה וא"ש ר"ש לשיטתו.

אמנם לרבנן דר"ש כר"י דעד שיזרוק חייב באחריותו לכן לית להו דר"ש דקדבה"ב א"צ וקד"מ צריך העוה"ע אלא דפליגי ר"י ור"ל אליבא דרבנן דר"ל ס"ל קדבה"ב צריך העוה"ע וקדשי מזבח א"צ להנ"ל היינו טעמא דקדשי בדה"ב דל"ה בבי גזא דרחמנא ממש כמש"כ הרשב"א כנ"ל ול"ה בבי גזא דרחמנא אלא כשימסרו לגזבר אבל עכ"פ כשמסרו לגזבר קני' להו לגבוה כשאר קנין ויש להקדש בי' קנין דמים אבל קדוה"ג הנה כל ענין קדושתו הוי איה"נ דנאסר אכו"ע ולכן בקדוה"ג שייך מעילה אפי' אין שו"פ כמש"כ תוס' ישנים כריתות דף ס"ג לכן ל"ש לומר דצריך העוה"ע כמו בשעת הקדש כיון דקדושתו אין מילתא דתליא בקנין דמים שיש בחפץ אמנם דבר זה תלי' בפלוגתא דבכל איה"נ הא פליגי בסוכה דף ל"ה באיה"נ אי מיקרי לכם לחד מ"ד לא מיקרי לכם לפי שאין בו דין ממון ולחד מ"ד לא מיקרי לכם משום דאין בו היתר אכילה א"כ ה"נ למ"ד דאין בו דין ממון דהיינו דבכל איה"נ אם מכרן דמיו לאו דמיהן כשיטת הירושלמי פ"ב דקדושין א"כ ה"נ בקדוה"ג דהוה איה"נ אין להקדש בו דמים לכן א"צ העוה"ע אבל למ"ד דבכל איה"נ אין לו רק היתר אכילה אבל דין ממון יש לבעלים ול"א אם מכרן דל"ה דמיהן א"כ יש בהקדש קדוה"ג דין ממון לגבוה ולכן גם בקדוה"ג צריך העוה"ע דכפי דקדוה"ג הוי רק כאיה"נ דאסר' אעלמא הנה גם באיה"נ איכא קנין דמים דאם מכרן הוה דמיהן ולכן גם בקדוה"ג צריך העוה"ע מחיים כמו שהי' בשעת ההקדש.

ובהא אמרתי ליישב קו' הקצה"ח סי' ת"י א"כ קשה הא דאיתא בקדושין דמקדש אשה בחלקו מקודשת לריוה"ג דממון בעלים הא אסור בהנאה וכן קשה מפסחים דף פ"ט דאיתא לריוה"ג המוכר שלמיו הוי מכירה אמאי הא אסור בהנאה עמהרש"ש סי' שכ"ט להנ"ל י"ל למ"ד לפי שאין לו היתר אכילה א"כ קאמר שפיר הוי דמיהן אף דאסור בהנאה היינו דאסור למכור אבל אם מוכרה הוי דמיהן אבל למ"ד לפי שאין לו דין ממון א"כ אף אם מכר אינו דמיהן דא"י למכור כלל ע"כ אף לריוה"ג דהוי ממון בעלים אפ"ה מכר שלמיו לא עשה כלום כיון שאסור בהנאה אין לו רשות למכור [כמו בכל איה"נ אם אין נקנה ללוקח והמוכר לא קנה מעותיו] ובהא ניחא הא דכ' רבינו בפ"ד ממעילה דמוכר שלמיו לא עשה כלום ותמה בלח"מ שהוא נגד גמ' דפסחים דלריוה"ג דקדשים ממון בעלים אם מכרן הוי מכירה להנ"ל ניחא דרבינו סובר כיון דהוי איה"נ לאו דמיהן הן והמעות חולין וגמ' דפסחים קאי כמ"ד לפי שאין לו דין אכילה אבל רבינו הא ס"ל בפ"ו מהמ"צ כמ"ד לפי שאין בו דין ממון כמש"כ הלח"מ שם [דלא כדעת הכ"מ פ"ו

מביכורים] אך כל זה אם מוכר שלמיו אבל במקדש בחלקו הוי רק כמוכר לבשרו לאחר שחיטה וזריקה ואז כבר אזיל האיה"נ לכן שפיר מקודשת.

המקדיש בע"מ לגבי מזבח מה שעשה עשוי אעפ"י שעובר בל"ת. הנה הטו"ז סי' רע"ו הקשה אהא דכ' שם בשו"ע המקדיש שמלת חול דאינן קדושים דהוה כמתפיס בע"מ לגבי מזבח והרי במתפיס בע"מ לוקה מ' וצריך לפדות ובשו"ת שו"מ כ' לתרץ דש"ה דעכ"פ חל לבדה"ב משא"כ כאן דלא חזי לשום קדושה וראי' דהא באמת לכאור' קשה למה ילקה והא הדיבור לבד אין בו מעשה רק מטעם דבדיבורא קא עביד מעשה והרי גם אמירה לגבוה כמסירה להדיוט ולפי"ז הרי כל דליכא רווחא להקדש לא חל אמירה לגבוה וע"כ דקדיש לבדה"ב וא"כ זה שייך בבע"מ אבל כאן לא חל קדושתו ובזה נ"ל ליישב מה שהקשה עוד באותה תשובה בהא דתמורה דף ה' ולאביי אי לאו דאמר רחמנא ולנדר לא ירצה הו"א דעובר על מצוה וכשר קמ"ל והקשה הא במנחות דף פ"א קאמר בפשיטות ארבעים בכתפי' וכשר להנ"ל י"ל דבלא"ה אין כאן ארבעים בכתפי' כלל דהא אין בו מעשה ורק אי כשר אז הוי ארבעין בכתפי' קמ"ל דהיינו משום דאף אי אין כשר אפ"ה שייך ארבעין בכתפי' דהוי מעשה יען דחל עכ"פ לבדה"ב דקדשי בדה"ב איקרו נמי קרבן דכ' ונקרב את קרבן ה' כפירש"י בערכין דף כ' ובחולין דף קל"ט אמנם על קוש' הטו"ז נ"ל בפשיטות דשמלת חול ל"ד לבע"מ רק דמי למקדיש חי' ועוף שא"ר כלל למזבח דלא חל ההקדש כלל כמבואר בפ"ג מה' אלו ורק חדא מינייהו נקט כמקדיש בע"מ אבל הדין אמת מטעם אחר דהוי כמקדיש חי' ועוף שא"ר כלל למזבח ועוד נ"ל דהא באומר על בע"מ שיהי' עולה לא חל רק באומר לעולה אז חל והכא בוודאי רק יש לדמותו לאומר שיהא עולה דלא חל כלל.

והנה רבינו בה' יו"ט כתב קדשים שנפל בו מום ביו"ט א"ר מומין שמא יבוא לשחטו והוא אסור משום מוקצה והקשו עליו דנקט בהמת קדשים ובמשנה איתא בכור שנפל לבור עוד קשה דלא נקט שנפל לבור כדקתני במשנה ועוד קשה דהנה תוס' הק' דר"י דסובר בעלמא מוקצה סובר כאן דרואין ול"ל מוקצה ור"ש דמקיל בעלמא ול"ל מוקצה סובר הכא דאין רואין משום שמא יבוא לשוחטו והוא מוקצה ונראה ליישב דהנה באמת הסוגי' סותרת עצמן דבביצה איתא הטעם משום דא"ר מומין ביו"ט ובשבת דף מ"ו משמע דהוא מטעם מוקצה ועוד קשה דגמ' בביצה פריך אי נימא ברואין מומין פליגי ליפלגי בעלמא משמע מהאי לישנא דיש אוקימתא אחרת והקשה בפנ"י הא קושטא דמילתא דפליגא בא"ר מומין ומאי אי נימא שייך הכא והנה מפרש"י נראה דיש אוקימתא אחריתא לומר דבמוקצה פליגי ואך הפנ"י הקשה גם אי במוקצה פליגי קשה ג"כ דלפלגי

בעלמא גם יש לדקדק דגמ' משני בכור שנפל לבור איצטריך לי' ויקשה דלכאורה משמע דקושית הגמר' הי' ליפלגי בעלמא בבכור סתם ולמה נקט נפל לבור וא"כ הכי הול"ל שנפל לבור איצטריך לי' ונראה ליישב דהנה רש"י פי' בכור בזה"ז מוכח דדעת רש"י בכור בזה"ז אינו חייב כרת והנה זה תליא בפלוגתא אי אמרינן דקד"ש קדשה לע"ל אבל אי לקלע"ל בכור בזה"ז מותר מה"ת לשחוט בחוץ דאין ראוי לבוא לפנים, אמנם הנה תוס' זבחים דף ס"א כ' דאף למ"ד קלע"ל א"ר להקריב משום דאין לנו מזבח בנוי ואף דאפשר לבנות מזבח הא כיון דמחוסר מעשה ל"ה ראוי לפנים ורק בקטורת שייך דמקריבין בזה"ז אף שאין בית משום דא"צ למזבח דמזבח שנעקר ממקומו מקטירין עליו קטורת כאשר ביארנו לעיל ומוכח דדעת רש"י בבכור בזה"ז חייב כרת דל"ד לקדשים משמא דבכור קדוש מרחם וכ"כ בריטב"א פ"ה דבכורות.

ואיתא בזבחים דף קי"א דר"ש סובר דמח"ז כגון קדשים שנפל בו מום עובר אף דרק עובר ע"י רפואה עובר בל"ת אם שחטו בחוץ וכמש"כ בריט"א שם דאף דרק עובר ע"י רפואה אפ"ה אם שחטו בחוץ עובר בל"ת וא"כ לדידי' אף בשאר קדשים ג"כ עובר בזה"ז אף דמחוסר מעשה דבנין מזבח דלר"ש אף בכהא"ג עובר כמו בבע"מ עובר דמחוסר מעשה הרפואה ולפי"ז י"ל ר"ש לשיטתו שפיר אית לי' הכא מוקצה דהוה מוקצה מחמת איסור דאורייתא אבל לר"י י"ל דסובר במח"ז דשוחטו בחוץ א"ע בל"ת א"כ בקדשים בזה"ז דמחוסר מעשה בנין מזבח א"כ בשוחטו בחוץ ע"כ ל"ה מוקצה רק מחמת איסור דרבנן דל"ל לר"י כמש"כ תוס' ביצה דף ל"ו וא"כ שפיר י"ל דלפ"י גבי דשבת דפליגי במוקצה ניחא דנקט בכור לרבותא דאף בבכור ל"ה אלא מוקצה דרבנן דאף דקדוש מרחם אפ"ה בזה"ז ליכא איסור תורה לשחוט בחוץ [לאפוקי מדעת הריט"א הנ"ל] וכיון דנקט בכור צריך לאשמועינן כן בנפל לבור לרבותא דר"ש דאפ"ה אוסר אף שיש פסידא אפ"ה מחמיר כאן אף דבעלמא ל"ל מוקצה הכא דאין יושב ומצפה אית לי' לר"ש מוקצה מחמת איסור דאורייתא ואסור אף במקום פסידא דהו"א כיון דר"ש מקיל בעלמא הכא יודה לר"י בנפל לבור דאיכא פסידא דיותר יש להתיר מטעם פסידא מטעם דצבע"ח וס"ד דנתיר גם כאן לראות אם יש מום ולהעלותו ולשחטו משימות בבור כדמצינו בשבת דף קנ"ד דמשום פסידא התירו איסור ביטול כלי מהיכנו ואיכא רבותא לר"ש וע"ז בא הגמ' בביצה כמסתפק ושואל אי נימא ברואין כמיפלגי הכונה דתרצה לומר דטעם פלוגתתן ל"ה במוקצה כסוגי' דשבת משום דחזינן דבעלמא ר"ש מקיל במוקצה מדר"י ולכן תאמר דפליגי בפלוגתא אחריתא דהיינו ברואין מומין ביו"ט ומטעם דמתקן או דן את הדין א"כ ליפלגי בעלמא דהיינו בשאר קדשים וגם ל"ה צריך לאשמעינן דוקא בנפל לבור

דכיון דטעם דר"י דל"ל הטעם דמתקן ולכן ס"ל דרואין ביו"ט אין רבותא במה דנקט בכור יותר מבקדשים ומצי זה לאשמעינן דלר"י שרי לראות מומין ביו"ט בשאר קדשים [ואף דעכ"פ נשמע דל"ה מוקצה לר"י הנה כיון דאין פלוגתתו משום מוקצה דגם לר"ש אין אסור משום מוקצה אלא משום מתקן ל"ש לאשמעינן רבותא יותר שאין בו משום מוקצה לר"י] ור"ש סובר דאין רואין מטעם דס"ל דהוה מתקן או משום דן את הדין א"כ הוי מצי לאשמעינן כן בשאר קדשים ובלא נפל לבור דבשאר קדשים אף בלא נפל לבור שייך לאשמעינן רבותא זו לר"ש דאסור לראות בשאר קדשים דבודאי אין בזה רבותא לומר דאף במקום פסידא אין מתיר ר"ש לראות מומין ביו"ט כיון דחייש לטעמא דמתקן פשיטא דגם במקום פסידא אין להתיר וא"כ ל"ה צריך למנקט כלל בנפל לבור דדוקא אי איירי בבכור ולרבותא דר"י דלית לי' הכא מוקצה א"כ הו"א דר"ש עכ"פ מודה לר"י במקום פסידא כיון דר"ש מיקל בעלמא ואיכא בזה רבותא לר"ש.

ובדברי הח"ס שהבאתי נראה לי לפרש הא דאיתא בחולין דף פ"ד דרש רב עינא אפתחא דבי ר"ג השוחט לחולה חייב לכסות ופריך מהא דתני' ר' יוסי אומר כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שוחטו אין מכסין אותו ביו"ט מקו"ח ומה מילה שודאה דוחה שבת ואין ספיקה דוחה יו"ט כיסוי שאין ודאו דוחה שבת דהיינו בשוחט לחולה א"ד שאין ספיקו דוחה יו"ט ופירש"י חייב לכסות כיון דניתנה שבת לדחות אצל שחיטה זו נדחית לכל מצותה של שחיטה זו ועח"ס בחי' מה שפירש ולדעתי אין מספיק, ולי נראה לפרש דבודאי מה דשוחטין לחולה אין ראי' שנדחית לכל מצותיה רק הכונה היכא דיש לחולה בשר נבילה אפ"ה מצוה לשחוט עבורו א"כ אין המצוה מה שדוחה השבת אלא המצוה שמוטל על האדם לפקח עבור החולה וכמש"כ הח"ס דל"ש זה חוטא עבור שיזכה חבירו שלא יאכל נבילה דהוא גופא הוא הזוכה א"כ חזינן דהמצוה שיש בשחיטה זו דוחה שבת א"כ שפיר הו"א דגם שאר המצוה שיש בשחיטה זו וע"ז פריך מברייתא והיינו דר' יוסי ס"ל דבאמת אם יש לו נבילה א"ד שבת רק הפנ"פ דוחה שבת א"כ הכיסוי דאינו אלא מצוה באמת אין דוחה א"כ קו"ח דאין ספיקו דוחה יו"ט ובזה יש לישב קו' תוס' שהקשו מה שייך קו"ח הא הטעם דאפר כירה אין מוכן לספק להנ"ל י"ל כך דהנה בריש יומא מבואר דמדמה חילול שבת לחולה לאוכל נפש דדוחה יו"ט דהותרה לגמרי אמנם לפמש"כ היכא דיש לחולה נבילה רק מצוה דקדחי לכאורה אין הוכחה מאנ"פ דדחי לא משום מצוה רק דתורה התירה, אך י"ל דהנה דעת הב"ח דאוכל נפש דדחי יו"ט היינו מצד עדל"ת חזינן דאפ"ה הותרה לגמרי ה"ה המצוה דפנ"פ דוחה שבת ור' יוסי דלית לי' הסברא סובר דל"ד לאונ"פ דהותרה ולא משום המצוה דלית לי' הטעם ביו"ט אונ"פ הוא

משום עדל"ת ועתה אי מ"ע דאונ"פ דוחה יו"ט ביש חולה ה"ה דעשה דכיסוי ידחה יו"ט לפי"ז זה שאמרו בביצה דלכן אין מכסין משום דאין מוכן לספק יקשה לכאורה אי איתא דהטעם משום דעדל"ת א"כ מה ראי' מהא דאין מוכן לספק לכסות צואה מקטן דל"ש בזה משום עדל"ת רק דצורך אדם הוא והותרה ע"ז שייך לומר מוכן לודאי ואין מוכן לספק אבל היכא דאיכא מצוה עליו לכסות בודאי יש לומר דמוכן הוא גם לספק לקיים המצוה משום ספק אמנם הא בהא תליא בודאי אי הוי אמרינן דמצוה דפקנ"פ דוחה שבת ה"ה דמצות כיסוי דוחה יו"ט אפי' בספיקה דדעתו גם לספק כיון דמצוה מוטלת עליו וא"כ שפיר עביד קו"ח כיון דאין דוחה שבת דס"ל דאין המצוה של פקנ"פ דוחה שבת וה"ה דאין המצוה של אונ"פ דוחה יו"ט א"כ גם עשה דכיסוי אין דוחה לספיקה דגם במצוה אמרינן דאין דעתו על ספק וכן לאידך תירוצא משום התרת חלבו תלי' בזה אי משום מצוה דוחה שבת לחולה ה"נ משום ספק מצוה דוחה יו"ט ולא יבואו להתיר חלבו דידעו כיון דמצות עשה שיש באונ"פ התירו לשחוט א"כ גם מצות כיסוי שיש בזה השחיטה דוחה יו"ט אפי' בספיקה כיון דעכ"פ המצוה מוטלת עליו אבל כיון דלא דחי שבת משום דאין המצוה שיש בפנ"פ יכולה לדחות השבת רק פנ"פ ממש דוחה השבת א"כ בכיסוי דוחה שבת דמה ענין מצוה לפנ"פ א"כ גם אונ"פ דדחי יו"ט היינו דהותרה אבל לא משום המצוה א"כ לא משום המצוה לשחוט ה"ה מצות כיסוי שיש באותה שחיטה להתיר בשיש ספיקה א"כ אתו להתיר חלבו שיאמרו שהוא וודאי ומיושב קו' תוס' על נכון.

אמנם הנה יש להוכיח מגמ' דחולין דל"ב הקדישו תחילה מהא דמוקי משנה כרי"ש דבשר תאוה הוה אסור ולא בא הכתוב אלא להתיר בשר תאוה ופירש"י מקרא דאל פתח אהל מועד לא יביאנו דהמה צריכין להביא שלמים ותוס' תמהו הא קרא איירי מקרבן ולחייב אש"ח ונראה דקו' תוס' רק יתכן אי אמרינן דכל קרבן צריכין להקדיש תחילה א"כ אי ילפינן מקרא דאל פתח אוה"מ לאסור בשר תאוה וחייבין להביא שלמים א"כ ע"כ כבר הקדישו קודם א"כ קרא אתי דאם כבר הקדיש חייב להביא אל פאה"מ דאם ישחטנו הרי הוה ש"ח ולא נשמע בשר תאוה אבל אי אמרינן דא"צ כלל להקדיש א"כ לא שייך לומר דאם שוחטו בחוץ חייב משום ש"ח דהא לא הקדישו עדיין א"כ שפיר נשמע מקרא דאל פאוה"מ דצריך להביא כל בשר מה שרוצה לאכול אל אוה"מ לקרבן וממילא מתקדש כששוחט לשם קרבן הא אם שחטו ולא הביא אין כאן ש"ח אלא איסור בש"ת רק אם אירע להקדישו תחילה ולא הביא אל פאוה"מ חייב כרת אש"ח ועיין רשב"א שהסכים לפירש"י א"כ מוכח להקדיש תחילה.

והנה בהאי דע"ז הק' בהגהות הש"ס להג' רע"א הא בבכור קמיירי ובבכור ל"ש דחזי לדמי ועוד הקשה בהגהות שם מגאון אחר הא בזה"ז דמי לבע"מ מעיקרא א"כ בע"מ מעיקרא פטור מטיל מום בבע"מ כדאיתא במנחות דף נ"ז ונראה חדא מתורצת בחבירתה עמש"כ תוס' זבחים דף ע"ה בבכור בע"מ מעיקרא שייך פדיון א"כ לפי"ז ניחא הכל דגמ' פריך ולהוי כמטיל מום בבע"מ והכונה נהי דהוה בע"מ מעיקרא הא בבכור איירי דבבכור אף בע"מ מעיקרא ואם מטיל מום בו חייב כמש"כ תוס' גם בבכורות דף ל"ג כמו שבארנו במק"א דבריהם אלו וע"ז משני בע"מ חזי לדמי הכונה בבכור בבע"מ מעיקרא חזי לדמי כתוס' זבחים הנ"ל אבל כאן לא חזי לא לדמי ולא לגופו ומיושב חדא בירך חבירתה והנה בטה"ז הקשה במנחות דף נ"ז הא דמבואר שם בשמעתין בבכור שאוחזו דם דמיקרי כמו מטיל מום בבע"מ יען דאי מת הוה כמום ואפ"ה חייב הא אי מת אין פודין לכלבים והוה ג"כ לא חזי לדמי ולא לגופי'. ולדעתי י"ל כיון דבבכור איירי ובבכור הוה מת מום גמור דאין לך מום גדול מזה כיון דלא צריך פדיון אין זה גריעותא דלא חזי לדמי דהרי כל מום בבכור אין לו פדיון ואפ"ה מטיל מום בבע"מ חייב ה"ה במת וכמו שהאריך בסברא זה בריט"א בארוכה ענין זה ומבואר עוד להלן בפרקין.

והנה תוס' בשמעתין שלא תי' כן נראה דל"ל האי סברא משום דזהו ניחא לפי שיטת הירושלמי שמפרש שלכן מוכרן וקידש בדמיהן מקודשת משום דאין דמיהן וסובר דמקדשין בגזל והיינו יען דבירושלמי לשיטתו דסובר כן דמקדשין בגזל אף לפי גמ' דידן בדף נ"ב דסובר דאין מקדשין בגזל ע"כ ל"ל סברת ירושלמי דאין דמיהן וחשוב כגזל בידו [ועמש"כ פ"ב מאישות שכ' דלאו הא בהא תלי' דהא דמקדשין בגזל לא קאי אדרב זעירא דרק בלא ידע הלוקח שייך שהוא גזל בידו אבל בידע שהוא איה"נ ל"ה גזל וכמש"כ הרא"ש בשמעתין וע"כ כתב אף דלא קיימ"ל כירושלמי לענין קדשה בגזל אבל לענין זה דלאו דמיהן לא מצינו חולק בבבלי והנה פירושו דחוק לומר דלא קאי כלל אדרב זעירא ולא נראה כן מדברי הר"ן בחולין שהבאתי דלא איירי מלא ידע הלוקח אפ"ה כ' שהוא גזל בידו ע"כ דקאי אדברי ר"ז והטעם יען דאין לו רשות למכור א"כ באו לידו שלא ברשות תורה חשוב שפיר כגזל אפי' בידע הלוקח] ע"כ לא ניחא להו לתוס' בשמעתין לתרץ כן [שוב ראיתי שכ"כ בח"ס בחי' לע"ז] ונראה שזה תליא ג"כ בפלוגתא דאמוראי הנ"ל דר"ח סבר דאיה"נ לא מיקרי לכם משום דאין לו היתר אכילה ור"א סובר משום דאין לו דין ממון ונראה דתלי' זה אי אמרינן דאיה"נ לא מהני מכירה למכור ולכן בודאי לא מיקרי לכם אבל ר"ח סובר דבאיה"נ אסרה תורה למכור אבל אי מכרן שפיר הוה דמיהן דלא כירושלמי לכן קאמר רק הא דאיה"נ לא מיקרי לכם היינו משום דאין לו בו

היתר אכילה דכל דבר שמותר בהנאה יש לו בו היתר אכילה כדאמרינן בפסחים דף כ"ב דהנאה בכלל לא יאכל דמביא לידי היתר אכילה א"כ דבר שאסור בהנאה ממילא אין יכול לבוא לידי היתר אכילה וכ"כ לפרש בריטב"א סוכה שם אבל דין ממון יש לו בו שאם מכרן הדמים הן שלו דתורה לא הפקיע כח הקנין מאיה"נ ולכן נפ"מ גם להיפך במע"ש בירושלמי דמותר באכילה רק דין ממון אין לו בו היתר אכילה א"כ במע"ש בירושלים דמותר לאכלו שפיר יש לו בו היתר אכילה ולר"א עכ"פ אין לו דין ממון דהרי ממון גבוה הוא וכל היכא דאיתא בגזא דרחמנא איתא דהאכילה דמותרת לו היינו משום דמשולחן גבוה קזכו כמש"כ ריטב"א וא"כ תוס' בשמעתין קאי כמ"ד לפי שאין בו היתר אכילה.

מעתה אני אומר התינח בשאר איה"נ אבל בפיגול נותר וטמא שפיר י"ל לכ"ע אין בו דין ממון דאם מכרן אין דמיהן דהנה כבר הקשה מהרש"א מה הקשה תוס' מפיגול ונותר הא היינו המקדש בחלקו ועוד דל"ש לומר מכרן וקידש מקודשת דהרי קודש תופסין דמיו [ותי' דע"י איה"נ פקע איסור קודשי ותמורה דרש"י בכריתות כ' בפירוש דאיה"נ מיקרי קדשי ד' כיון דאם עלה לא ירד אלא הנכון בזה דתוס' קאי על קדשים קלים דממון בעלים הם ומקדש בחלקו איירי מחלק הבעלים כמש"כ תוס' בב"ק דף י"ב וכמש"כ בשעה"מ פ"ה מאישות] ולפי מה שבארנו א"ש דאף דאי נאמר דבשאר איה"נ אם מכרן הוה המעות דמיהן משום דבאיה"נ דעלמא סברי תוס' דהטעם משום דאין בו דין אכילה לא משום דאין בו ממון אבל בקדשים [אף בקק"ל דלריה"ג ממון בעלים ויכול למוכרן היינו לחזקי' דל"ל דלא תאכל איה"נ במשמע] אבל לר"א דאיה"נ במשמע א"כ אף דהוה ממון בעלים א"י למכור דבאיה"נ דקדשים לכו"ע לית בהו דין ממון ואם מוכרן אינן דמיהן דהא בהקדש ל"ש מכירה רק דרך חילול כמ"ש הפנ"י פסחים דף כ"ט [ועיין קדושין דף נ"ג במכר מאי ופשטינן דליכא בי' מעילה ל"ש בי' דין מכירה והיינו דדמים נשארים ברשות הקדש דלאו דמיהן לכן לא נקנה החפץ] א"כ מצד עצמו ל"ש דין מכירה בקדשים וא"כ נתיישב קושית תוס' דלא מיחשב פיגול ונותר כיון שאסורים בהנאה אין דמיהן מצד הקדש דאין דין ממון בהקדש דלא שייך בהו מכירה כלל [רק לאחר שחיטה וזריקה דמותר באכילה ובהנאה לכן מהני מכירה לבשרן על זמן לאחר שחיטה וזריקה דכיון דיש בהן היתר אכילה ממילא יש בהן גם דין ממון ג"כ ול"ש לומר דלאו דמיהן הן דבודאי הוה דמיהן וכיון שיכול למכור יכול לקדש בהן.

הנה בשעה"מ הקשה לשיטת תוס' בקדושין שכ' דלכן אינה מקודשת דסבורה שיכולה ליהנות כדרך הנאתן א"כ הא דפריך בבכורות דף ט' דתתקדש בהך דביני ביני ואמאי

הא סבורה היא שיכולה ליהנות בכולה, אמנם לכאורה לק"מ דהא איתא התם דלר"י קידש כמו במע"ש משום דאשה יודעת שאין מע"ש מתחלל על ידה ועולה ואוכלתו בירושלים ה"נ יודעת דפ"ח איסורא אית בה ופרקה ליה בשה ומקדשה בהך דביני ביני הרי מבואר דיודעת שפיר ודעתה להתקדש בהך דביני ביני, אך יקשה עד"ז די"ל דהיינו במזידה דומיא דמע"ש דלר"י קידש דאיירי במזידה וביודעת אבל משנתינו דהמקדש בפ"ח דאין מקודשת היינו ע"כ באין יודעת כמ"ש תוס' שפיר הקשה בשעה"מ א"כ מאי קאמר תתקדש בהך דביני ביני נאמר דכסבורה שתתקדש בכולי' וע"כ משום דאמרינן דאדרבא דכל היכא דניחא לה בקדושין אינה מקודשת ותתקדש בכל צד קידושין שיש בו כדמשמע בההיא דתתקדשי לי בפקדון שיש לי בידך אם נשתייר בו שו"פ מקודשת ובההיא דשמין את הנייר ובקדשה במע"ש בשוגג דאיצטריך לטעמא דטירחא דאורחא משמע דאל"כ היתה מקודשת אע"ג דדמי.

הנה בריש זבחים פריך רבא מ"ש קדשים דסתמא כשר ומ"ש גט דסתמא פסול ומשני קדשים סתמא להקרבה קאי אבל אשה סתמא לאו לגירושין קאי והוא תמוה מאוד מאי פריך מקדשים דכבר הקדישו וההקרבה הוי גמר ההקדש לכן סתמא כשר אבל גט לא התחילה מעשה הגירושין מל"ש דסתמא עומד לכך, ונראה ליישב על נכון הנה רבינו פ"ג מגירושין דין ח' כתב גט שכתבו סופר לשמו ולשמה וחתמו עדים שלא לשמה כשר כן היא גי' התה"ד דמפרש דרב אשי דמוקי בגיטין דף ד' המשנה דצריך לומר בפנ"כ ובפנ"ח משום דלר"א ל"ב חתימה דל"ל הטעם דראב"א דר"א מודה במזויף מתוכו והלכה כרב אשי אולם בשו"ת מהרי"ו סי' כ"ז כתב דטעמו של רבינו כיון שכבר כתב הסופר לשמה שוב אם כ' עדים סתמא לשמה קיימו כיון שכבר נכתב לשמה אמנם הנה הטור וכל נושאי כליו גרסו דהוא פסול רק שאינו בטיל אבל פסול הוא מסברא דמזויף מתוכו דהלכה כר' אבא במזויף מתוכו מודה ר"א לפי"ז מוכח שאעפ"י שכ' להדי' לשמה מ"מ עדיין החתימה סתמא לאו לשמה קיימא ובס' טה"ק בזבחים כתב דתלי' זה בשני תירוצי התוס' בזבחים דאשה לאו לגירושין קיימא אפי' זינתה אין סתמא עומדת להתגרש בגט זה ע"כ חתימת העדים הוי סתמה לשמה אבל לתירוץ אחר שכ' תוס' דאפשר לקיימה בביתו ע"כ אפשר שימלך ולא יגרש אותה כלל ע"כ גם בחתימה סתמא לאו לשמה קאי אפי' היכא דנכתב לשמה אפשר שימלך ולא יגרש אותה כלל א"כ גם בחתימה סתמא לאו לשמה קאי, ולי נראה דמוכרחין ע"כ לומר כן לרבא דאף חתימה לאו לשמה קאי דהא בריש גיטין פריך הגמ' לרבא מ"ט לא אמר כרבה דא"כ ליתני בפנ"נ לשמה ובפנ"ח לשמה והתינח אי סתמא לאו לשמה קאי ואין כשר רק אם נכתב ונחתם בפירוש לשמה

שייך למיתני בפנ"ח לשמה אבל אם חתימה סתמא כשר א"כ לא שייך למיתני בפנ"ח לשמה דהא א"צ בפירוש לשמה וא"כ כיון דבחתימה לא מצי למיתני בפנ"ח לשמה גם בפני נכתב לא שייך למיתני בפ"נ לשמה וא"כ שפיר פריך רבא מ"ש גט דהא בגט נמי אפי' בהתחיל מעשה הגירושין שנכתב לשמה אפי"ה החתימה הוי סתמא שלא לשמה וצריך שיאמר בפירוש שחותם לשמה [וניחא בהא מה דהקשה הפנ"י בקונ"א ריש שמעתין אתוס' ע"ז דף ל"ז דצריך שיכתוב בפירוש לשמה דהא מסיק בשמעתין דזבחים דאשה לאו לגירושין קיימא ותמה בפנ"י דבזבחים איירי בסופר שכתב להתלמד או כותב תופסי גיטין שלא בציוי הבעל משו"ה אמרינן סתם אשה לאו לגירושין קיימא אבל הכא דבעל מצוה לסופר שיכתוב גט לאשתו וודאי סתמא לגירושין קיימא ואדעתא דהכי כתב הסופר, ולפימש"כ ניחא דלדבריו קשה מאי מתחיל רבא להקשות מ"ש גט אשה הא לא דמי כלל לקרבן דכבר התחיל מעשה ההקדש אבל בגט בלא ציווי הבעל אין כאן התחלה] אמנם הנה זה תליא בתרי אוקימתא הנ"ל דלאוקימתא דר"א דמודה במזויף מתוכו הנה זה שיך אי סתמא כשר בחתימה ולא פסול בשלא לשמה שפיר הוי מזויף מתוכו אבל אי סתמא פסול א"כ ל"ש הטעם דמזויף מתוכו דהא נהי דחתימה פסול סתמא היינו רק לר"י דס"ל גם חתימה בעינן לשמה שייך לומר אף בחתימה סתמא שלא לשמה פסול אבל לר"א דל"ב כלל חתימה ורק פסול במזויף מתוכו ל"ש לומר דסתמא הוי ג"כ מזויף מתוכו א"כ לפי אותה אוקימתא ע"כ דסתמא כשר ולא פסול אלא בפירש שלא לשמה ואז שפיר הוי גם החתימה שלא לשמה מזויף מתוכו א"כ לפי"ז צדקו דברי המהרי"ו דלאוקימתא אליבא דר"א במזויף מתוכו בחתימה סתמא כשר דאף אי הוי חתימה סתמא שלא לשמה פסול אבל מזויף מתוכו לא הוי לכן שפיר כתב רבינו דחתמו שלא לשמה כשר דסתמא לשמה קאי א"כ לפי"ז האוקימתא דרבא לא אמר כרבה משם דלא קתני בפנ"ח לשמה שביארנו דל"ש למיתנא אלא אם אמרינן סתמא פסול גם בחתימה וצריך לחתום בפירש לשמה א"כ ע"כ קאי לפי האוקימתא דרב אשי דמשנתינו כר"י אבל לר' אבא דטעמא דר"א משום דמזויף מתוכו ומשנתינו כר"א א"כ סתמא כשר בחתימה ל"ש לתרץ דליתני בפנ"ח לשמה דזה שייך רק אי סתמא פסול ולא מתכשר רק בנחתם בפירוש לשמה א"כ מוכח שרבא מוקי משנתינו כר"י א"כ מוכח דהלכה כר"א דמודה ר"א במזויף מתוכו א"כ ע"כ הגי' בדברי רבינו דנחתם שלא לשמו כשר משום דהחתימה סתמא לשמו כשר כפירושו של מהרי"ו אבל בשלא לשמה בפירוש גם לר"א פסול דמזויף מתוכו ונתיישבו דברי רבינו ובהכי ניחא לי פרש"י לעיל דף ב' דכתב דבני חו"ל אין בקיאין לשמה דלא דרשו לה לשמה אבל שאר דרשות דנפקא מוכתב דבעינן

שיצוה הבעל בקיאי שפיר כדאיתא בדף כ"ד ולמסקנא מפרש"י דרבנן אצרכוהו דילמא אשכח גט כתוב והא זה איתמעט מוכתב לא מדרשא דלה ובזה הא בקיאי להנ"ל נראה דרש"י מפרש לה לשמה לס"ד דהפסול שנכתב סתמא ונתמעט מלה דבעינן שיכתוב בפירוש לשמה ובהא חיישינן דבהא לא בקיאי ולכן מפרש רש"י דשיילינן דל"ש לפרש כתוס' דמעיד סתמא לשמה כיון דצריך לומר בפירוש לשמה א"כ תו לא נשמע מדבריו דבפ"נ ונחתם דנעשה בפירוש לשמה אבל למסקנא דפריך ליבעי תרי ג"כ לומר דבאמת ל"ב בפירוש לשמה מה"ת וסתמא לשמה קאי אפי' בחתימה אלא דהחשש שמא יבוא הבעל ויערער שאפי"ה נכתב ונחתם שלא לשמה שמא אשכח שכתב וחתם בפירש שלא לשמה, אולם קשה אכתי מ"פ רבא מגט דסתמא פסול דאין לומר דפריך מחתימה דהא למסקנא דגמ' דתקנו בפנ"נ רק משום דאי אתי בעל ומערער שנכתב שלא לשמה פסול ע"כ הא דרבא ל"ל דרבה אין הטעם משום דא"כ ליתני בפנ"ח לשמה רק דטעמא דרבא משום דלא מסתבר לי' כרבה דאף ממדינה למדינה צ"ל בפנ"נ משום דלא בקיאי לשמה דהא עיקר המשנה לא איירי ממדינה למדינה אלא המביא ממדה"י לארץ קמיירי ל"ש לפרש הטעם משום שלא לשמה דהא ממדה"י צריך לומר בפ"נ משום קיום א"כ למסקנא גם לרבא בחתימה סתמא לשמה כשר א"כ מ"פ מגט דבגט ג"כ כשר בהתחיל כבר כמו בקדשים.

עוד קשה לי דלקמן דף ו' איתא אמר מר המביא גט ממדה"י אפי' הוא בבית וסופר בעלייה הוא בעלייה וסופר בבית אפילו נכנס ויצא כל היום כולו כשר מאן אילימא שליח וכו' אלא סופר פשיטא משום דנכנס ויוצא נפסליניה לא צריכא דנפיק לשוקא ואתא מהו דתימא אינש אחרינא אשכחי' ואמר לי' קמ"ל ומבואר ברשב"א דלאו לענין שיכול לומר בפנ"נ קאי דלא קיי"ל כרבה אלא גוף הדין קמ"ל דלא חיישינן שבאמת כתבו שלא לשמו קמ"ל כיון שהתחיל חזקה שליח עושה שליחותו וגמר לשמה הרי דבאמת היכא דכבר התחיל בהיתר אמרינן דבודאי כתב לשמה א"כ כש"כ היכא דהתחיל דשייך לומר דאם כתב לשמה דסתמא לשמה קאי ורק הא דסתמא לאו לשמה היינו היכא דעדיין לא התחיל כלל מעשה הגירושין אבל בהתחיל באמת לכתוב בגמר הכתיבה באמת גם בגט הוי סתמא לשמה וא"כ מאי פריך רבא מ"ש קדשים מגט אשה.

ואמנם לפימש"כ לעיל יש ליישב הסוגיא בדרך אמת ומיושב קו' מריש זבחים הנה לס"ד דרבה ל"ל דרבא הנה הא דס"ל לרבה דטענינן שנכתב שלא לשמה במיגו דמזויף וכיון שכן חיישינן שנכתב סתמא דאין בקיאין בדרש' דלה לשמה דבעי' שיכתוב בפירוש לשמה אבל לחוש שמצא גט כתוב לא חיישינן דהא לא שכיח כלל ואמרינן דבאמת מצי

סובר בכה"ג בקיאין רק בדרשה דלה לשמה אין בקיאין אך למסקנא דרבה אית לי' דרבא רק דמוסיף טעמא דשלא לשמה ע"כ א"א לפרש דטעמא דרבה משום דטענינן שלא לשמה במיגו דמזויף דהא ליכא מיגו דהא במקויים איירי דהא למסקנא רק הנפק"מ באייתוהו בי תרי וממדינה למדינה במדה"י דיכול לקיים בחותמיו א"צ לומר בפנ"נ ונחתם רק דאיכא טעמא דשלא לשמה א"כ לא שייך שלא לשמה במיגו דמזויף ע"כ אמרינן דבאמת לא טענינן כלל דהוא שלא לשמה רק דחיישינן דילמא אתי בעל ומערער שנכתב שלא לשמה הוי מהימן לכך צ"ל בפנ"נ א"כ כיון דכל החשש שמא יבא ויערער איכא נמי חששא דשלא לשמה דיטעון דכ' בפירוש שלא לשמו כמו שפירש במסקנא דהא איכא חשש דישכח גט כתוב דנמלך מלגרש והבעל הוי נאמן גם על זה אף דשני יוב"ש לא שכיח אי טעין כן הוי מהימן אבל לעולם פסול נמי בנחתם סתמא ואי טעין הבעל כן הוי נאמן בוודאי רק דאנן לא חיישינן לטעון כן שלא לשמה במיגו דמזויף דהא נתקיים בחותמיו ע"כ הא דחיישינן דכ' שלא לשמו וצ"ל בפנ"נ רק משום אי אתי בעל ומערער דנכתב שלא לשמו בפירוש א"כ גם למסקנא י"ל דאי נחתם סתמא פסול דשייך לומר דצריך להעיד בפנ"ח לשמה לכן רבא ל"ל דרבה דא"כ ליתני בפנ"נ ובפנ"ח לשמה בפירש דהא אי אין מעיד כן והבעל אומר שנכתב סתמא ולא אמרו בפירוש לשמה דהיינו שלא אמר הריני כותב לשמו ולשמה ג"כ פסול לכן ל"ל לרבא דרבה כדמשני לעיל א"כ לפי"ז נתיישב הסוגי' דריש זבחים דגם למסקנא דרבה אית לי' דרבא איכא אותה חששא דנכתב סתמא לפסול ואי טעין הבעל כן הוי בוודאי מהימן דחיישינן שיבא ליטעון כן לכן תיקנו בפ"נ ובפנ"ח א"כ שפיר קאמר רבא דאי מה"ט נמי צריך שיאמר בפ"נ א"כ יתקנו שיאמר בפ"נ לשמה ובפנ"ח לשמה כיון דהחשש שכתב סתמא יפסול אף בחתימה א"כ בהאי דאמר בפ"נ לא נשמע עוד דמעיד לשמה א"כ ע"כ הגי' דכתב רבינו דנכתב שלא לשמו פסול משום דקיי"ל שפיר אף בנחתם סתמא פסול ושפיר פריך רבא מ"ש קדשים מגירושין דסתמא פסול אף דכבר התחיל במעשה הגירושין דהא הכתיבה הי' לשמה בפירוש.

ובהא ניחא לישב מה שהקשינו אמאי אמרו דאי אתי בעל ומערער ופסיל לי' והא כיון דהאמינהו בשלא בפניו לומר בפנ"נ שוב נאמן גם בפניו דהא כבר הוחזק בהיתר כמו בשטר שנפל וכמ"ש תוס' בשמעתין, להנ"ל ניחא דהא לא האמינוהו כלל שלא בפניו אם לא חיישינן לי' שנכתב שלא לשמו אלא כל עיקר החשש פן יבא ויערער אחר נתינת הגט דמצא כתוב שמו כשמו ושמה כשמה דהא הוי רק כחד נגד חד והיינו דפריך דלזה לא מהני בפנ"נ דאכתי אתי בעל ומערער ופסיל לי' וע"ז הוא דמסיק אח"כ בסוף הסוגיא

דמשכחת לכאורה גם בסופר נהי דבקיאי אפי"ה כיון דנפיק לשוקא ניחש דאינש אחרינא אשכחי' דשמו כשמו אף דלא הוחזק שני יוב"ש כמ"ש בפנ"י קמ"ל דחזקה שליח עושה שליחותו וכיון דהתחיל גומר לשמה וא"כ יקשה הנ"ל מ"פ רבא מ"ש מגט דסתמא לאו לשמה הא י"ל בהתחיל גם בגט סתמא לשמה ובהא ניחא לי דרש"י מפרש הא דרבה אית לי דרבא אבל רבא ל"ל דרבה דבקיאין הן, ותמהו דלעיל אהא דממדינה למדינה ל"צ כתב רש"י אף דאין בקיאין א"צ לומר בפנ"נ כיון דמצויין לקיימו ופלא למה פירש"י למסקנא דרבא ל"ל דרבה, להנ"ל ניחא דלס"ד דלרבה ס"ל דאנן טענינן שלא לשמה שנכתב סתמא במיגו דמזויף דהיינו באין בקיאין שבעינן בפירוש לשמה כמש"כ תוס' בע"ז דף כ"ז ובש"ע סי' קל"א ובפנ"י בשמעתין בקונ"א וטוען דסתמא כשר [ואתי' לס"ד כר"י דבעי כו"ח לשמה דכר"א ע"כ לא אתיא דל"ב בחתימה לשמה כמש"כ לעיל] שפיר י"ל דגם רבא ס"ל דאין בקיאין דסבר דכשר סתמא רק כיון דמצויין לקיימו ליכא מיגו דמזויף לכן ס"ל לרבא דאנן לא טענינן לי' אבל למסקנא דרבה אית לי' דרבא א"כ ליכא מיגו היכא דיכול לקיימו א"כ גם לרבה לא טענינן מזויף אלא דאי אתי בעל ומערער מהימן א"כ אי לרבא ג"כ אין בקיאין במאי פליגו רבה ורבא ע"כ דבאמת בקיאי כמו בא"י אנן לא חיישינן דילמא אתי בעל ומערער שנכתב שלא לשמו לכן מוכרח רש"י לפרש דרבא ל"ל דרבה וא"כ למסקנא קאי כר' אבא דפסול במזויף מתוכו ע"כ ס"ל דא"צ לכתוב בפירוש לשמה רק מדרבנן, לפי"ז א"ש די"ל לעולם סתמא לאו לשמה קאי רק דרבא ס"ל דמשנה כר"א דרק במזויף מתוכו פסול אבל אי נחתם סתמא ל"ש מזויף מתוכו אפי' מדרבנן כדקאמר רב אשי דמה"ט מוקי המשנה כר"י דס"ל היכא דסתמא לאו לשמה קאי לא מפסל משום מזויף מתוכו אבל בהא דר"א מוקי כר"י לית לי' כר' אשי.

קשה לי הא דאיתא בפסחים דף כ"ט דאוכל חמץ הקדש בפסח דלא מעל ומוקי לה כר"י ואידך ברייתא דמעל מוקי כר"ש דדבר הגורם לממון כמ"ד ויקשה הא בהקדש אמרינן דאין לך אלא מקומו ושעתו והא השתא אינו שוה כלום א"כ אמאי מעל אך נראה דהנה בבכורות דף י' איתא דאמרינן נמי סברא לאידך גיסא אם אין לו ממון השתא יש לו ממון אח"ז ולהכריע בין שני הלכות אלו נראה כך דדבר שמצ"ע אין שוה השיעור שנתנה תורה אמרינן אין לך אלא מקומו ושעתו אבל דבר שמצ"ע שוה ממון רק מצד האיסור אין שוה בזה אדרבא אמרינן אם אין שוה השתא שוה הוא לאח"ז וא"כ הכא בחמץ בפסח דרק משום האיסור אין שוה פרוטה בזה אמרינן למ"ד דהגל"מ כמ"ד הוה ממון דאי אין לו ממון השתא יש לו ממון אח"ז.

ובזה יש ליישב מה שהקשה הפנ"י קו' חמורה הא דתלי' בגמר' אי דגלמכמ"ד הא זה הוי

ממון גמור בין דאין חייב לבער שהוא הקדש ולאחר הפסח יהא בוודאי שוה ממון כה"ג ממון גמור הוא א"כ לכו"ע מעל, להנ"ל י"ל דהנה בפ"ד מה' אלו בארנו דזה תליא אי בעינן דבר שיש לו דין ממון או שיש בו היתר אכילה אבל דין ממון יש לו א"כ מצ"ע הוא שוה ממון רק איסור דגרם לו ואמרינן אם אין לו ממון עתה יהא לו ממון אח"ז אבל למ"ד שאין בו דין ממון אם גם איה"נ חשוב אינה שוה ממון מצ"ע א"כ י"ל להאי אוקימתא דמוקי כר"ש ס"ל דאין בו היתר אכילה א"כ מצ"ע ממון הוא רק איסור דגרם לו לכן ל"א אין לך בו אלא מקומו ושעתו ולכן מעל ולאידך מ"ד דסבר דלא מעל ס"ל דאין בו דין ממון ובעינן שיהא בו עתה דין ממון וכיון דדבה"ג ל"מ לאו כממון דמי רק דיהא לך שוה אחר הפסח אמרינן אין לך אלא מקומו ושעתו.

ובהא ניחא לי ליישב מה שהקשו תוס' בקידושין דף נ"ז אמאי לא קחשיב חמץ בפסח להנ"ל י"ל דחמץ בפסח דחייב לבער גרע משער איה"נ דיש לו דין ממון מצ"ע רק משום האיסור אין שו"פ ע"כ צריך לאשמעינן דאפ"ה אין מקודשת אבל בחמץ בפסח דחייב לבערו א"כ מצ"ע אין שוה כלום אף דרק משום האיסור צריך לבערו אבל עכ"פ רק הוא דחייב לבערו ממילא מצ"ע אין שוה כלום א"כ פשיטא דאין מקודשת דלאו מידי יהיב לה [ואף לפמש"כ הרשב"א בסוכה דף ל"ה דאיה"נ יש לו בעלים היינו בשאר איה"נ דא"ח לבערן הוה ממון מצ"ע רק איסורו גרם לו משום זה לא פקע זכות של הבעלים אבל בחמ"פ דחייב לבער ומצ"ע אין שוה כלום גם לרשב"א אין לו בעלים ומיושב בזה קו' הקצה"ח על הרשב"א מגמ' דפסחים דקאמר חמץ בפסח אין ברשותו ורחמנא אוקמוה ברשותו להנ"ל שאני חמץ בפסח דחייב לבער גם לרשב"א ל"ה ממון עמש"כ ספ"ק דפסחים] שוב ראיתי בחי' הרי"ם אה"ע סי' קכ"ד שכ' ליישב קו' הקצה"ח דכוונת הרשב"א דכמו בהפקר בעינן אתי ליד זוכה כן איה"נ הוה לכם כ"ז שלא אתי ליד זוכה דהיינו כ"ז שלא נטלו ממנו אבל אם בא אחר ליטלו א"י לעכב דלאו ממון בעלים הוא וע"כ אין יכולין לקדש בו דאין לו זכות להקנותו לאחרים, [ובהא הוה ניחא מה דכתב רבינו בשמעתין גבי חבז"ע דאיה"נ לאו דידי' הוא וכ"כ בתשובה סי' תר"ב] אולם קשה לי לפי דבריו הדרא קו' לדוכתי' אמאי לא קחשיב נמי חב"פ כיון דגם שאר איה"נ אין יכול להקנותו לאחרים וקתני א"כ גם חמב"פ לאשמעינן דאין מקודשת אמנם לפמש"כ לחלק בין שאר איה"נ דיש לו בעלים א"ש דבאמת יש לבעלים זכות להקנותן יען דמצ"ע הא הוי ממון ורק איסורו דגרם לו דאין שוה ממון אבל זכות הבעלים להקנותו לאחרים לא פקע רק חב"פ דחייב לבער אין לו שום זכות ופשיטא דאין יכול לקדש דא"י להקנותו לה לכן לא קתני ובהא ניחא גם אידך קו' תוס' אמאי לא חשיב פיגול נותר וטמא דלהנ"ל

י"ל ג"כ דכיון דצריך לשורפן אין לבעלים בו זכות וא"י להקנות לאחרים לכן פשיטא דא"י לקדש וא"צ לחשבינהו.

בח"ס ח"מ סי' ק' הביא קו' רע"א בב"ק דף צ"א דפריך ליהדר ולידייניה ומקשה הא לעיל דף ל"ג איתא דאם הקדישו אינו קדוש רק מדר"א שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון משום דלא הוה ברשותו להקדיש א"כ איך נהדר ולידייניה הא כבר יצא מרשותו ואנן בעינן גמר דין בבעלים ובח"ס כ' לחלק בין הקדישו קדוה"ג דשפיר חל ורק קד"ד לא חל, והדבר תמוה דרש"י ב"ק דף צ"ה פירש הא בשור שהמית קודם שנגמר דינו מכור משום דאם מוכרו שוב אין יכולין לגמור דינו וא"כ אי יכול למכור א"כ מהא"ט גם קד"ד יכול להקדיש והא דאיתא בדף ל"ג דאם מכרו אינו מכור והקדישו אינו הקדש היינו לאחר שעמד בדין רק דלא נגמר דינו אבל קודם שעמד בדין יכול למכור וגם להקדיש גם קד"ד ואמת שדברי רש"י תמוהים דהא בדף מ"ו אהך ברייתא דשור שהרג פירש"י במכור לרדיא והקדישו הקדש נפ"מ דאם נהנה מעל ויקשה ממנ"פ אי סובר רש"י דמכירה אינו חל א"כ הקדישו אין הקדש רק מדר"א א"כ אמאי מעל ואי סובר רש"י דקדוה"ג שפיר חל אף דמכרו אינו מכור למה כ' דנפ"מ אם מעל הא נפ"מ טובא כיון דחל הקדישו אין יכולין לגמור דינו כלל ע"כ לומר דפירש"י בדף מ"ה קאי לרבנן דפליגי אר"י דאף אם הקדישו יכולין לגמור דינו ושפיר כ' דנפ"מ רק דמעל דהקדישו הקדש בקדוה"ג א"כ יקשה להא דכ' בדף צ"ח דא"י לגמור דינו היינו רק לר"י א"כ אף אם הקדישו קד"ד ג"כ חל ואין יכולין לגמור דינו והא דבדף מ"ו פירש"י דמכור רק לרדיא ובדף צ"ח כתב דמכרו מכור לגמרי צריך לומר דבאמת הא בהא תליא דלר"י דאי נאמר דמכור א"י לגמור דינו שפיר מכירה חל ובדף מ"ו דקאי לרבנן דגומרין דינו א"כ המכירה ל"ה אלא לרדיא דהרי באמת גומרים דינו, ולי נראה ליישב דהנה בדף מ"ד מבואר הא דלר"י בהפקירו אין גומרים דינו היינו במת הגר שאין לו יורשים דע"כ נעשה הפקר כיון שאין לו בעלים, ל"ש לומר דאין הפקירו הפקר דא"ב דהא ממילא נעשה הפקר וא"כ גם הא דהקדישו הקדש יש לפרש בכה"ג שהקדישו מחיים שיחול ההקדש לכשימות וכיון שמת ונעשה הפקר זכה ההקדש מהפקר או שהי' בחצר ההקדש כשמת וזכה בו רשות ההקדש אף דאין חצר להקדש היינו לענין שאין מועלין בו כמ"ש הקצה"ח סי' ר'.

עוד י"ל דאיירי שעמד בדין כבר גם לענין היזק ממון רק שקדמו וגמרו דינה למיתה וכיון שכבר עמד בדין אין חל ההפקר להפקיע זכות הניזוק דלענין זה אין ברשותו והא דאיתא בדף י"ג דאם הקדיש קדוש והפקירו הפקר היינו קודם שעמד בדין [אף דגמ' מסיק דבעינן מיתה והעמדה בדין וגמ"ד כאחד משמע דחל מיהת ההקדש וההפקר אף

שכבר עמד בדין ע"כ לומר דרק לענין שור שהרג איירי] ומעתה לפי"ז שוב י"ל דלעולם איה"נ אין לו בעלים אפי"ה ל"ק משמעתין דבב"ק משום די"ל נהי דל"ה בעלים אפ"ה מהני הפקירו כיון דההפקר רק בא מכח שאינו מחשב בעלים של השור ע"כ גם הוא מפקירו מדעתו [דאיסורו והפקירו באים כאחד עקצה"ח סי' ל"ז וכן הוא בשמ"ק ב"ב דף מ"ד] והא דצריך להפקירו תיפוק לי' כיון דאין עוד בעליו של השור דז"א דא"כ אי הוזמו עדים שוב הוה בעליו דמה שאינו בעליו רק משום איסורו ולכן צריכין לטעם דמסתמא מפקירו גם מדעתו ולכן אף דהוזמו עדיו אח"כ כל הקודם זכה והא דפריך הגמ' וליהדר ולידייניה ד"מ ולי נראה דהא דאין גומרים דינו בהפקירו היינו אם קדם וזכה בו אחר כמבואר בדברי המחבר סי' ת"ו להדיא אבל אם לא קדם וזכה בו אחר גומרים שפיר דינו דנהי דהפקירו הוה אף קודם שזכה בו אחר כיון דהפקר דמהני הוא רק מטעם נדר כמש"כ רבינו וביאר הרי"ם בחי' פ"ב דב"מ היינו משום דאי לאו מטעם נדר ל"ה מהני ההפקר דהא יכול לחזור בו וממילא לא יצא מרשותו לכן עדיין קרינן בי' והועד בבעליו משעת מיתה עד העדאה בבי"ד יהא בבעליו ולכן רק אם זכה בו אחר ל"ה בבעלים וא"כ ניחא דכאן אף שנגמר דינו והוה הפקר כיון שלא זכה בו עדיין אחר קרינן בי' והועד בבעליו ויכולין לגמור דינו.

הלכה יב

ואין מוכרין אותו שם וכו'. הנה לא פורש בדברי רבינו אי מדאורייתא אי מדרבנן דדעת רש"י וכן תוס' בבכורות ובתמורה דף ח' דהוא מה"ת מדכתיב לא תפדה לומר שאין נמכר באיטלז אולם דעת הרמב"ן והרא"ש בפסקים בבכורות דהוא דרבנן ודעת רבינו לא נתבאר כאן אולם נראה להוכיח שדעת רבינו שהוא מדרבנן דבפ"ד מעכו"ם כתב בכור ומעשר בע"מ בכלל בהמתה של עיהנ"ד א"כ מוכח דסובר דאין מה"ת דהרי בתמורה שם איתא דלר"ש דסובר בסנהדרין בכור ומעשר אין בכלל בהמתה יען דנאכל בתורת מעשר ואין נמכר באיטלז ורבינו דסובר דבכלל בהמתה הוא ע"כ דסובר דאין נאכל בתורת מעשר וקשה עליו מג"מ הנ"ל ולריש"ב י"ל דסובר דזה רק לר"ש אבל לרבנן ל"ש לומר דמה"ת אין נמכר באיטלז דמ"ש משאר פהמ"ק דאי משום דרווחא להקדש משא"כ בכור ומעשר דרווחא לבעלים ושייך בזיון כדכ' תוס' בבכורות סברא זו לא מסתבר כלל לומר שהוא מה"ת דרבנן לא דרשי טעמא דקרא רק ר"ש דס"ל דדרשינן טעמא דקרא לדידי' י"ל דמה"ת בכור ומעשר אין נמכרין משום דאין רווחא להקדש משא"כ בפהמ"ק וא"כ י"ל דרבינו סובר דרבנן דפליגי בסנהדרין על ר"ש ס"ל דלא דרשי טעמא דקרא לכן הא דאין נמכרין מסתברא רק מדרבנן ולכן פסק רבינו כוותי'.

והנה בריט"א הקשה עוד דתוס' כ' לא תפדה צריך דאין נמכרין באיטלז ע"י פדיון אבל אי רק דרבנן יקשה האי תפדה ל"ל ותי' דעכ"פ במת בלא מום דכ' תוס' בכורות דף ל"ב דאין נפדין למכור לנכרים ולשאר הנאות ובזה ע"כ רק איסור תורה יש אבל לא איסור מלקות דל"ש אהדרי' לאיסורא משום דאף קודם פדי' כיון שמת מה"ת אין בו מעילה ולא לקי רק איסור הנאה יש לכן צריך לא תפדה דבבכור לקי במת ומכר לנכרי על סמך הפדיון וקשה כיון דעל לא תפדה לא לקי כמ"ש רבינו בה' בכורות ובספר החינוך כיון דלא עביד כלום דלא מהני המכירה א"כ איך שייך דלקי על המכירה לנכרי משום סמך הפדיון דזה ל"ה רק מחשבה.

אמנם י"ל לפמש"כ לעיל היכא דנפל בו מום ומת בשאר קדשים פודין לשאר הנאות דאין אסור בהנאה י"ל דלא תפדה לאיסורא בשאר הנאות דבשאר קדשים רשאי ומהני הפדיון ובבכור לא מהני.

עוד נ"ל די"ל דאתי הקרא לומר דל"מ פדיון לגיזה ועבודה וא"ל הא גם בפמ"ק ל"מ פדיון להתיר בגיזה ועבודה ולקי דאהדרי לאיסורא קמא י"ל דהו"א בכור שאני משום דבפהמ"ק י"ל דל"מ הפדיון להתיר גיזה ועבודה משום דפדיון לא אתי להתיר רק דמצוה לפדות ומהא"ט במת ל"מ פדיון אפי' לשאר הנאות אבל בכור דאין מצוה לפדותו ואין בא אלא להתיר בכל הנאות הו"א דמהני להתיר בגיזה ועבודה ואולי זהו כוונת תוס' זבחים דף ע"ה שכ' דבכור שאני יען דפדיונו חולין הו"א דמהני לגיזה ועבודה הכונה כיון שאין פדיונו קדוש אין מצוה לפדותו מהני להתיר גיזה ועבודה לכך צריך קרא לא תפדה.

והנה עוד הקשה בריט"א מתמורה דף י"ג דקאמר דמעשר יצא לידון בדבר החדש כמו דמהני תמורת שם במעשר כן תמורת גופו רק דתמורת שם כשאין בע"מ תמורת גופו כשהוא בע"מ ופירש"י דחל אף אבע"מ שיהא נאכל בתורת מעשר שאין נמכר באיטלז מוכח דמה"ת הוא דאין נמכר לדעתו ז"ל לפמש"כ רבינו בפ"ו מבכורות דמעשר בע"מ אין נמכר חי הוא מה"ת רק בשחוט הוא מדרבנן כמ"ש בריט"א דלא כדעת הכ"מ א"כ י"ל דהיינו דקאמר תמורת גופו חל על בע"מ לענין שלא יהא נמכר חי.

עוד י"ל דנפקא שיהא אסור בגיזה ועבודה דבשאר קדשים שקדם מומן מהני הפדיון לגיזה ועבודה משא"כ מעשר אסור בגיזה ועבודה אף כשהוא בע"מ מעיקרא לכן גם תמורתו חל אבע"מ מעיקרא לאסור בגיזה ועבודה רק רש"י לשיטתו דמה"ת אינן נמכרין באיטלז פי' כן דנפ"מ אף בדבר שחוט אבל לדעת רבינו שמדרבנן הוא מפרש לענין מכירה מחיים וגיזה ועבודה והבן.

אפי' התפיס בכור לבדה"ב וכו'. והנה בזבחים בעי אי מהני פדיון לצאת לחולין ודחי דכתיב לא תפדה והק' תוס' ל"ל קרא תיפוק לי' אף קדשים פהמ"ק אסור בגיזה וכ' ב' תירוצים בבע"מ מעיקרא משום קדשים יוצא לחולין לכן צריך בבכור לא תפדה או דבכור הוא דגרע ולכן רק פריך מלא תפדה דשמעתין דאף בע"מ מעיקרא דבכור אסור בגיזה ועבודה ע"י פדיון כן פי' בטה"ק וכן הבין בריט"א פ"ה דבכורות אך הקשה טובא על תוס' אלו כמו שהבאתי לעיל והנה כיוצא בזה איתא בספרי לענין בכור בה"ט ב"פ קראי מה ת"ל אך פדה תפדה אם אינו ענין שפודין בכור כל בהמה טמאה תנהו ענין שמקדישין בה"ט לבדה"ב וחוזרין ופודין אותה מהקדש בדה"ב וקשה הא כבר למדנו דמקדישין בהמה טמאה לבדה"ב ופודין אותו מקרא ואם בהמה הטמאה ופדה בערכך ויסף חמישתו עליו כדאיתא בת"כ ותמורה דף ל' והעלה בריט"א פ"ח דבכורות שרצה לאשמעינן דהקדש חל עליו כמו שיכולין לקדש בו אשה אפי' לר"י דסובר פ"ח אסור בהנאה דפריק לי' בשה ומקדשה בהך דביני ביני וא"כ אם הקדיש פ"ח לבדה"ב חל הקדש במאי דביני ביני וההקדש פודה אותו בשה הקדש בדה"ב ונותן אותו לכהן דהא כדי דמי השה לא חל ההקדש עליו דממון כהן הוא וזה השה שפודין אותו מהקדש בדה"ב מתחלל בשיעור השה שבגוף הפ"ח דחולין הוא דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו עכ"ד והנה לכאורה קשה הא בבכורות דף י"ב בעי מהו לפדותו בפהמ"ק לר"י דאסור בהנאה אין אסור חע"א או דילמא כיון דלא תפיס פדיונו אפקועי איסורא בעלמא הוא ע"כ יקשה כיון דשה של בדה"ב אסור בהנאה דמועלין בו א"כ אין אסור חע"א ואין יכול לפדות בשה בדה"ב אך י"ל כיון דהשה מתחלל ויוצא לחולין והותר בהנאה ע"י פדיונן זה א"כ אף אי הוה תפיס פדיונו ג"כ פודין דל"ש אחע"א דהרי ע"י פדיון זה פקע איסור הקדשו ומתחלל על החמור וחל עליו איסור שהי' על החמור וכן שפיר חל ההקדש על החמור דהיינו אף על חלק הכהן כיון דע"י פדיון זה יפקע איסור פ"ח ויחול איסור הקדש ותרווייהו בהדדי קאתי.

ובהא ניחא לי מה דאיתא בירושלמי פ"ב דפסחים פ"ח שהמית אי מיתתו בעריפה או בסקילה ובשו"ת מהר"ם מינץ הקשה מאי בעי הא כיון דפ"ח אסור בהנאה א"כ הוה כהקדישו והפקיר ונגח דליכא חיוב סקילה דאין לו בעלים דאיה"נ אין לו בעלים להנ"ל ניחא כיון דיכול להקדיש הפ"ח משום רווחא דביני ביני א"כ ל"ש לומר אין לו בעלים מהא"ט דיש לו רווחא דביני ביני.

שאין יכול להתפיס אלא דבר שקנוי לו קנין גמור. וכ' הכ"מ דהוא איבעיא דאי פשיטא יקשה לי דהא בזבחים איתא דא"ר אמי כלום הקנה זה אלא מה שקנוי לו ופירש"י

דלא יכול להקנות לבדה"ב אלא דמי מה שקנוי לו אבל מה שכ' רבינו הטעם דאין יכול להתפיס אין במשמעות הלשון של רבי אמי אך בשיטה מקובצת ראיתי שכ' לפרש עד"א וז"ל כלומר מ"ט בעית למימר דלישקיל בליטרא משום רווחא דהקדש משום דדעת הנודר להני ולא הוא דהא וודאי דעת הנודר לא הי' להני למה שאינו קנוי לו וא"כ לא חל הקדש ע"ז עכ"ל ונראה דכן מפרש רבינו דכוונתו דא"י להתפיס שאין דעת האדם להתפיס למאי שאינו קנוי לו קנין גמור לכן לא חל קדושת הקדש על זה.

שאין אדם יכול להתפיס אלא מה שקנוי לו קנין גמור. הנה בריט"א פ"ד דבכורות הקשה לשיטת הרמב"ן וכן לשיטת תוס' דמפרשי האי דנמכרין באיטלז רק דרבנן אפ"ה א"י להקנות להקדש דהפקר בי"ד הפקר א"כ קשה מערכין דיכול להתפיס את הבכור להקדש בדה"ב ונותן ט"ה לבד"ה ויקשה הא בבכורות פ"ד איתא דחכמים הפקיעו הט"ה בבכור א"כ א"י להקדיש לבדה"ב ול"נ לפמש"כ תוס' תמורה דף ל"ב וכן דעת רבינו בר"פ מערכין כמ"ש במשל"מ שם דהאי דמתפיס בכור לבדה"ב חוב הוה ואין חל על גוף הבכור וא"כ י"ל דל"ש הפקיעו בכה"ג דעכ"פ יכול לקבל עליו בחוב ליתן להקדש מה שמה"ת יש לו הנאה אלא דיקשה דהא רבינו שם מפרש דמי שירצה יתן להקדש והבכור שלו וליתן לכל מי שירצה ויקשה הא מדרבנן אסור ליקח בכור בט"ה דחכמים הפקיעו הט"ה ובשלמא לפירש"י דהמקדש צריך לפדות בט"ה ניחא די"ל כמש"כ דרק חוב קיבל עליו אבל לרבינו קשה.

ואין קנוי לו קנין גמור. ונראה דטעמא של רבינו דהנה בטעמא דאין נמכרין באיטלז נראה לי דבר חדש דאיתא בעריכין דף כ"ד וכן פרה אם ממתינים אותה לאיטלז משבחת היא וכן מרגליות אם מעלין אותה לכרך משבחת היא אין להקדש אלא מקומו ושעתו ואיתא בגמרא ת"ר ונתן את הערכך ביום ההוא שלא ישהה מרגלית לקלים א"כ מהא"ט נמי אין להתיר למכור באיטלז דאין להשהות כדי למכור באיטלז מעתה ניחא דאם הקדיש לבה"ב דא"י למכור באיטלז דהא כיון דאין להקדש אלא מקומו ושעתו א"כ מעיקרא לא הי' להקדש בדה"ב קנין כלל רק למה שנמכר באותה שעה ובאותו ענין אבל להשהותה ולימכור באיטלז לא הי' לו מעולם קנין לזכות בגוה והנה אמת נכון הדבר, אמנם יש להקשות לאידך גיסא א"כ מאי קמבעי לי' כלל אי רווחא דהקדש עדיפא פשיטא דכיון דאין להקדש אלא מקומו ושעתו לא זכה קבדה"ב בהאי רווחא מעולם אך י"ל דהכי קמבעיא כיון דפהמ"ק נמכרין באיטלז יקשה לכאורה ג"כ אמאי הא אין להקדש אלא מקומו ושעתו ואין להשהות כדי להרויח להקדש, אך א"ש דהנה מירושלמי פ"ב דמו"ק שהבאתי לעיל נשמע דס"ל דהא דבכור ומעשר אין נמכרין באיטלז הוא משום תקנה

כדי שימכרו בזול א"כ להאי טעמא ע"כ דזה דרכו למכור באיטלז ול"ש אין להקדש אלא מקומו ושעתו דזהו מקומו ושעתו דעיקר דרך מכירה בכך לכן מסתפק לומר דרווחא דהקדש עדיפא.

אמנם קשה לי מאי קמבעיא לי' אי יכול להתפיס הא בתמורה דף כ"ו אמר אביי תחת משכחת לה לישנא דאתפוסי ולישנא דאחולי הלכך גבי קדשי מזבח דעבדין תמורה לישנא דאתפוסי הוא וכו' אף בוודאי טוב לו שלא יתפוס בתמורה כי היכי דלא ליילקי וגם שלא יתפסו שניהם בקדושה ואעפי"כ חזינא דכונתו לישנא דמהני ואחרי שבלשון חילול לא חל כלל גבי קדשים תמימים אמרינן דכונתו לישנא דאתפוסי ולמה, [גם קשה מכאן מש"כ תוס' גיטין דף ל"ב שכ' לישב גירסא דכריתות דטוב לו שיתבטל הגט וטוב לו שלא יתבטל המתנה].

אמנם יש לעיין אי בכל מילי אמרינן האי סברא דאין להקדש אלא מקומו ושעתו כאשר אבאר והנה בקדושין דף י"ב איתא אמר שמואל קדשה בתמרה אינה מקודשת חיישינן שמא שו"פ במדי ופריך ממשנה דב"ה אומרים בפרוטה ובשו"פ ומשני הא בקידושי ודאי הא בקידושי ספק והנה תמוה טובא חדא הא עיקר הקושי' ממה דקתני בשו"פ א"כ למה נקט כל דברי ב"ה בפרוטה ובשו"פ וכבר הקשה כן במהרי"ק שורש קפ"ד ועוד קשה ודקארי לה מאי קארי לה הא בוודאי שמואל רק מקידושי ספק איירי דהא חיישינן קאמר וכבר הקשה כן הב"ח סי' ל"א ותי' הב"ח דלס"ד הוי סבירא לי' בידוע ששו"פ במדי מקודשת וודאי לכן בא"י הוי ספק קידושין ופריך ממשנה דקתני שו"פ משמע דבעינן שו"פ במקומו וע"ז משני הא בקידושי וודאי דהיינו מה"ת בעינן במקומו והא בקידושי ספק דהיינו מדרבנן אסור משום גזירה אטו יהא אם יבא אחד ממדי לכאן ויבוא גם להפקיע הקידושין במדי ואף בידוע ששו"פ במדי אינו רק מדרבנן אמנם הנה תי' זה לא יספיק לדעת רבינו דפסק דבידוע ששו"פ במדי הוי וודאי קדושין ואי לא ידעינן הוי ספק קידושין וכן משמע פשטא דלישנא הא בקדושי ספק וכמש"כ הרשב"א לדעת רבינו וא"כ יקשה קו' הב"ח מ"פ ממשנה דהא בפירוש קאמר שמואל רק חיישינן דל"ה אלא קידושי ספק, והנה הרא"ש הקשה לשיטת רבינו הא לעיל אמרינן דאשה בפחות מפרוטה לא מיקניא נפשה ומסתברא דכשאין פרוטה במקומה דאין לך אלא מקומו ושעתו כדאמרינן בערכין דאין להקדש אלא מקומו ושעתו ולכן מפרש הר"י דאף כשיודעין ששו"פ במדי אינה אלא קידושי דרבנן ושמא איש ממדי יראה דקידושין בתמרה לא מהני ויבוא להתיר גם במדי אך הרשב"א הקשה אשיטת ר"י א"כ האיך אמרו הא בקידושי ספק דהא ל"ה כלל קידושי ספק אלא גזירה דרבנן.

מעתה נתיישב קו' הרא"ש מה דאשה לא מקני' נפשה בפחות מפרוטה די"ל בפשטה ידה וקבלה אי שו"פ במדי מקודשת דס"ל כרבינא דפשטה ידה וקבלה מקודשת בתורת קנין דהא לדידי' ל"א באמת הטעם דלא מקני' נפשה בפחות מפרוטה אלא דלא מיקני בפחות מפרוטה כגמ' אחריתא שהביא תוס' לעיל דף ג' א"כ בששו"פ במדי שפיר מיקני' דהוי שו"פ במדי ונקנה בתורת קנין וכן לא יקשה מהא דאמרינן אין להקדש אלא מקומו ושעתו דהיינו במידי דתלי' בשיווי כנ"ל.

אח"ז מייתי הגמ' דאמרו לי' רבנן הא איכא עדים באידית בההוא שעתא הוה ביה שו"פ ואמר עדים באידית ותאסר ואבי' ורבא סברי דאם הקילו בשבוי' יקילו בא"א, ותמהו על רבינו שלא הביא כלום מהנך עובדא דר"ח ותי' בלח"מ דלדידן דקיי"ל כשמואל שמא שו"פ במדי לא צריכין כלל להאי סברא דאיכא עדים באידית דחוששין לה אבי' ורבא דבלא"ה חוששין שמא שו"פ במדי ותמהו על הרמ"ה שהביא הטור סי' ל"א בשמו שהביא להך דשמואל ופסק כאבי' ורבא דהיכא דיצא קול חוששין, ותי' דנפ"מ בקידש בכספא פחות מפרוטה דבהא ל"ש שו"פ במדי [וכה"ג כ' הרשב"א] אך הקשה שוב א"כ למה לא הביא רבינו כיון דנפ"מ בקדשה בכספא, ונראה ליישב דהנה הטור הביא בשם הרמ"ה דאם יודה משני ולא גירש ראשון הולד כשר דנהי דחייש לקידושי ראשון להצריכה גט ולא לפסול הולד משני ותמה בח"מ דבגמ' איתא דפרשו מינה רבנן ומפרש בגמ' ולאו משום דס"ל כשמואל אלא משום דס"ל כאבי' ורבא מוכח דאי כשמואל ג"כ הוה סברא לומר דהולד פסול, ולכן אמר דבאמת הקשו לרבינו דפסק כשמואל והא בגמ' משמע דקאמר לא משום דס"ל דשמואל אלא משום דס"ל כאבי' ורבא משמע דרבנן לא חיישו לדשמואל, ונראה דא"ש דהנה דעת רבינו דבידוע ששו"פ במדי מקודשת וכ' הרא"ש משום דאי אית לי' אורחא להתם שוי' פרוטה השתא נמי חשוב כסף לדידה אבל מר"ן נרא' טעם אחר יען דכיון ששו"פ במקום אחד מצית אמרה לדידי שו"פ.

אלא אייריי דהוה ידוע דשו"פ במדי ויתיב וקמעיין בדינא אי בעינן שו"פ במקומו אז מקודשת ואי אין שוה כאן אינה מקודשת ופריך לי' מדשמואל והיינו דמקשן הוא דטעי דהוה מפרש דרב שימי קמעיין אי שו"פ בכאן ואי לא לא ואף אי שו"פ במדי דהיינו אי ניחש לה ששו"פ במדי ולכך פריך מדשמואל דס"ל דחיישינן וע"ז משני הא בקידושי ודאי הכונה דעתה מחדש לי' דרב שימי ל"ה מסופק אי ניחש ששוה במדי ויהא מקודשת מספק דזה פשיטא לי' דחיישינן באמת כדשמואל רק הוה מסופק בקדושי ודאי דהיינו בידוע ששו"פ במדי רק שהי' מסופק בדאוריי' אי סגי בשו"פ במדי דבתורת קנין קני אף שאין שוה בכאן אי בעינן שו"פ במקומו דאין להקדש אלא מקומו ושעתו דאינה

מקודשת רק בתורת שיויו ואח"כ מייתי דרב חסדא אבל בדר"ח לא נקט וקא מעיין אלא דיתיב וקא משער דהני לא נסתפק בדין דמה"ת ודאי בעינן שו"פ במקומו אף אי ידוע ששו"פ במדי אלא קא יתיב וקא משער רק אי אית בי' כאן שו"פ ואי לא לא ולכך פריך מדשמואל דחיישינן מדרבנן עכ"פ וא"כ לא מצי לתרץ לר"ח כאן בקידושי ודאי כאן בקדושי ספק דהא זה גם המקשן הוה ידע ול"ה פריך מדר"ח כקו' הב"ח הנ"ל דפשיטא דשמואל רק מספק חייש אע"כ מדפריך ע"כ מדפשיטא לי' דר"ח לא הוי מצריך לי' גיטא כלל ול"ח לספק כלל מדיתיב וקא משער אי דהקושי' הי' כיון דלשמואל חיישינן מדרבנן קאמר מפני הרואים א"כ ל"ש לומר הא בקדושי ספק דהא משמואל לא מספק חייש אלא מגזירה דרבנן וכקו' הב"ח הנ"ל לאמת וא"כ אמאי לא חייש ר"ח להאי גזירה והוי פשיטא לי' דמה"ת לא מצריך גיטא כלל דלפמש"כ הא דמשני הא בקדושי ספק דמחדש לי' דטעמא דשמואל הוא משום דאף דבקדושי ודאי ס"ל לשמואל דמה"ת הוה קידושין בקדושי ספק ל"ה אלא חששא דרבנן שמא שו"פ במדי דמדרבנן ל"ב שיהא שוה במקומו אלא מקומו ושעתו ובהא לא מיתרצי דברי ר"ח דרק מסופק אי שו"פ במקומו אבל לא מספקי לי' כלל אי שו"פ במדי לחוש מדרבנן וכן לא מצי לשנוי' אדר"ח דמיירי בקדושי ודאי דהיינו דהיכא דיש קדושי ודאי שבודאי שו"פ במדי מקודשת אלא שמסופק אי בעינן שו"פ במקומו דהא ר"ח הוה משער ולא הוה מעיין כלל בדינו דפשיטא לי' דל"ח לקדושין אם אין שו"פ במקומו לכן מוכרח לתרץ דל"ל באמת דשמואל ומיושב קו' הנ"ל על נכון דלא משני כאן בקדושי ודאי כאן בקדושי ספק.

הקשה תוס' כיון דנותר ופיגול איה"נ א"כ לאו בר דמים הוא א"כ אמאי מעל כדאמרינן בפסחים דף נ"ח ותי' תוס' דבקמ"ז שאני דמעל אף דלאו בר דמים, ולכאורה תמוה דלקמן דף פ"ג איתא דבנותר ליכא חיוב מעילה היכא דליכא שו"פ רק בנסה ובהיג"ש דהוה שו"פ מועל א"כ קשי' בתרתי חדא דנשמע דגם בנותר דאיה"נ איכא שו"פ ועוד נשמע דגם בנותר אי ליכא שו"פ אין מועיל אף דהוה קמ"ז וכן ראיתי בח"ס או"ח סי' ק"פ שהרגיש בזה ונראה ליישב דהנה לעיל דף נ"ג מפרש הטעם הא דלר"י במקדש במע"ש בשוגג שאין מקודשת משום דלא ניחא לי' באונסא דאורחא ופירשא לישנא בתרא דלא ניחא לי' שתהא תרעומות עליו שקדשה בדבר שאין נהנית ממנה אבל לעולם מקודשת במזיד מעתה בגבולין אף דאין שו"פ רק כשתוליך לו לירושלים והקשה הרשב"א הא אין לך אלא מקומו ושעתו וכיון דכאן אינו שוה כלום איך תהא מקודשת משום דשו"פ בירושלים ותי' הב"ח [שנדפס אצל הרי"ף] כיון דמצ"ע שו"פ רק דאיסורו גרם לו לכן לא אמרינן בהא דאין לך בו אלא מקומו ושעתו דרק היכא דמצ"ע אין שוה כאן פרוטה

אמרינן דאין לך בו אלא מקומו ושעתו, ובבני אהובה פ"ש מאישות הוסיף להוכיח כן מדצריך לאשמעינן במתניתין דאין מקדשין באיה"נ ופשיטא כיון דאין שו"פ במאי תהא מקודשת והא בעי' בכל דבר שיהא שו"פ אע"כ משום דמצ"ע שו"פ רק איסורו דגרם לו הו"א דתהא מקודשת קמ"ל דאין מקודשת וא"כ לפמש"כ י"ל דהיינו טעמא משום דאין נהנית אבל לא משום דאין שוה כלום ולא נתן לה מידי כיון דמצ"ע הרי שו"פ מיחשב כנתן לה שו"פ אלא דאין מקודשת דבעינן שתהא יכולה ליהנות ובאיה"נ א"י ליהנות אבל כיון דעכ"פ יכולה ליהנות בשלכדה"נ דהנאת שו"פ אף בשלכדה"נ, וזהו דקמ"ל דאינה מקודשת משום דבעינן שתהא יכולה ליהנות דאף אי נאמר דיהיב לה מידי מצד דידי' דרק איסורא גרם עכ"פ צריכה שתהא יכולה ליהנות לסוף הנאת שו"פ והיינו כדברי תוס' לעיל דף נ"ג ובח"ס סי' ע' הביא דברי רש"י סנהדרין דף ע' ותמה למה בשר ישן יום אחד אין חשוב ולדעתי נראה שרש"י הוציא כן משמעתין דמשני דנותר אין בו שו"פ וא"כ אין צריך לדחות ולפרש כמ"ש ח"ס דל"ב בנותר שו"פ רק כזית וע"כ יש חילוק בין גסה לדקה דלפמש"כ שודאי צריך ש"פ דהיינו שיהא שו"פ מצ"ע ובנותר ליכא ש"פ מצ"ע ופטור ממעילה אבל בגסה דיש בו שו"פ מצ"ע שפיר מועיל אף דאין שו"פ מצד איה"נ, לפי"ז י"ל דבודאי מצ"ע צריך שתהא שו"פ בחולין דכוותה ואי ליכא שו"פ בחולין דכותה דגם בקמ"ז א"מ אבל היכא דמצ"ע הוה שו"פ כמו בגסה וביהג"ש אף דמצד איסור נותר לאו בר דמים דא"י ליהנות שייך מעילה בקמ"ז [והא דקאמר שם דבדקה ליכא בנותר שו"פ לאו משום איה"נ אלא כיון דאיתותב אין שו"פ דלא חשוב כמש"כ רש"י סנהדרין דף ע' ולכן בכזית חלב דביומא הוה שו"פ מצומצם כשנתותר ליום מחר אין שו"פ דאין חילוק רק בגסה דאיתא ביומא יותר מש"פ משכחת שביום שלאחריו אף דנפחת משויו עדיין יש בו שו"פ רק בק"ד בעינן שיהא בר דמים השתא אבל לענין קדמ"ז שפיר מועלין כיון דלכפרה אתי' וכמ"ש בנתיבות סי' ר"ח,] והנה בח"ס שם כתב לישב קו' הנ"ל יען דחזי לגבוה דאם עלו לא ירד כמש"כ רש"י שם לכן יש בו שו"פ ותמה ע"ז כיון דלכתחילה לא יעלו אין לו דמים ולא זכיתי להבין דהא דאיתא התם דבנותר ליכא שו"פ אין משום איה"נ אלא משום דאין חשוב שו"פ וכוונת רש"י שם אם עלה לא ירד היינו לומר דלא תימא כיון דאיה"נ אין עושים קדמ"ז מיני' וכמש"כ באמת במהרש"א ובשמעתין ע"ז כתב רש"י כיון דאם עלה לא ירד קדוש"ד מיקרי וכיון שכן מועל אף דהוה איה"נ.

אח"ז ראיתי בירושלמי פ"ד דשקלים ה"ד פריך לה נמי והכי איתא התם רב הונא בשם ר' אבהו בשם רי"ו קדשי בדה"ב שפודין תמימים יצאו לחולין מתניתין אמרה כן וולדן

וחלבן מותר לאחר פדיונן וכו' ר"ח בשם ר' יוסה קדשי בדה"ב שפדאן תמימין יצאו לחולין אין תאמר לא יצאו לחולין האיך קדשי מזבח חלין על קדשי בדה"ב וכ' בפני משה דמכריח כן דאם תאמר שלא יצאו לחולין אלא כשנפדים הן מקריבין אותן למזבח קשי' האיך קדשי מזבח חלין הן על קדשים שהוקדשו בתחלה לבדה"ב ולא הי' הקדשן אלא לדמים בלבד ליידא מילה לגיזה ולעבודה וכ' בפ"מ דאל תתמה על קדשי בדה"ב שנפדו דלעולם לא יצאו לחולין ואם תיקשה דלהקרבה למזבח לא חזו משום דלא הוקדשו לכך מ"מ לענין גיזה ועבודה אסורין וכ' במראה הפנים ע"ז אבל בבבלי סוף תמורה מסיק המקדיש תמימים לבדה"ב אינן נפדין אלא למזבח שכל הראוי למזבח א"י מידי מזבח לעולם וא"כ צריך תלמוד לגמ' בבלי דיקשה קו' הירושלמי דהאיך קדשי מזבח חלין על קדשי בדה"ב וה"נ דתיקשי הא כיון דלא הקדישו למזבח האיך נרכיב עליו קדושת מזבח.

אך הנה איתא בעירוכין דף כ"ו ובגיטין דף מ"ח כהא"ג מניין ללוקח שדה מאביו והקדישה ואח"כ מת אביו מניין שתהא לפניו כשדה אחוזה ת"ל אם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו יצאתה זו שראוי' להיות שדה אחוזה דברי ר"י ור"ש ר"מ אומר מניין ללוקח שדה מאביו ומת אביו ואח"כ הקדישה מניין שתהא לפניו כשדה אחוזה ת"ל ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו יצתה זו שהוא שדה אחוזה הרי דגם בזה מצד המקדיש לא היתה עליו רק כהקדיש שדה מקנתו ותורה נתנה עליו קדושת שדה אחוזה דאינה נפדית לבעלים רק יוצאת לכהנים ביובל, אך יש ליישב דבב"ב דף ק"ל איתא דס"ל לריב"ב אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין ומבואר שם דף קכ"ט דאם אמר נכסי לך ואחריך לפלוני אם אחריך ראוי ליורשו קנה שני א"כ כיון דבנו ראוי ליורשו הוה כאילו אמר בשעת שהקדישו ואחריך לשדה אחוזה דהא המקדיש ראוי לירש וראוי להיות שדה אחוזה לכן קנה הקדש בתורת שדה אחוזה אמנם בהך דמקדיש תמימים לבדה"ב ל"ש בזה לומר דהוה כאלו אמר ואחריך לקדושת מזבח דהיכא דאין ראוי ליורשו אדרבא אחריך מגרע גרע כדאיתא התם.

אבל קשה לי בירושלמי בפ"ה דשקלים איתא תני קדשי מזבח מוציאין את הראוי להם מקדשי בדה"ב ואין קדשי בדה"ב מוציאין את הראוי להם מקדשי מזבח והא תנינן כלי שמצאו בו צורך לבדה"ב מניחין אותו א"ר חזקי' כיני מתניתין ללשכת בדה"ב וכ' בק"ע לפרש כגון אם הקדיש בהמה או אבנים למזבח נוטלין אותן למזבח אבל הקדיש בהמה בע"מ או אבנים למזבח אין מוציאין אותן לבדה"ב אלא ימכרו ודמיהן נופלים לבדה"ב ועוד פריך מכלי שמצאו בו צורך בדה"ב מניחין אותו הא ראוי למזבח מוכרין אותו שמעינן דקדשי בדה"ב אעפ"י שראוין למזבח אין מוציאין מקדשי בדה"ב ומשני כן הוא

משנתינו כלי שמצאו בו צורך היינו לצורך המזבח או לבדה"ב ללשכת בדה"ב מניחין אותו ומשם נוטלין אותו למה שצריכין אותו וקשיא לי ממש"כ רבינו בפ"א מבהב"ח ה"כ אין עושין כל הכלים מתחילתן אלא לשם הקודש וכו' אבנים מקורות שחצבן מתחלה לביה"כ אין בונין להר הבית וא"כ כלים שהוקדשו לבדה"ב הא אין ראוין כלל למזבח אך הנה בפ"מ ובמראה הפנים כ' פירוש אחר ולדבריו יש חילוק דכלי אין משנין מבדה"ב למזבח אבל דמים שהוקדשו לבדה"ב מוציאין מבה"ב לקדושת מזבח ולפי פירושו א"ש.
בחולין דף צ"ב איתא שלשים מצות קיבלו עליהן בני נח ואין מקיימין אלא שלוש א' שאין שוקלין בשר המת במקולין ופירש"י מת אדם וראיתי בשו"ת יעב"ץ סי' מ"א שהוכיח מזה דמת אדם אסור בהנאה ונענשין כשנהנין ממנו רק שעכ"פ כהוגן עושים במה שאין נוהגים בו מנהג בזיון כל כך לשוקלו בבית המטבחיים כשאר בשר ולא זכיתי להבין מנ"ל מזה דאסור בהנאה דהא רש"י פי' שאין שוקלין בשר המתים דאף שעוברין ואוכלין גם בשר המת אבל אין מוכרין אותו עכ"פ באיטלז שאין נוהגין בו מנהג בזיון למוכרו בפרהסי' והנה רש"י פי' לישנא אחרינא דקאי אבשר נבילה שמתה הבהמה והנה בשר נבילה ודאי מותר להם בהנאה רק דלאכילה אסור להם והם עוברין ואוכלין רק שאין שוקלין במקולין וכ' היעב"ץ דפירוש ראשון עיקר וקשה לי מנ"ל הא איתא בפסיקתא אקרא דכל רמש אשר הוא חי לאפוקי נבילה שמתה מאלי' פוק חזי בספר עשרה מאמרות חקור דין פ' ס"א שכתב באמת לשני פירושים ויבוא דבריו לקמן.
והנה הביא דברי תוס' ב"ק דף ו' שכתב דמת נכרי ועבד מותר בהנאה וכתב לדחות דכונת דבריהם רק בעבד דקנין כספו הוא כשורו וחמורו [כאשר כתבתי במק"א דברי רבינו בפי' המשניות בפ"ק דגיטין דעבדו כשורו וחמורו] לכן שוב אין בו איה"נ לעולם ואף דתוס' כ' גם נכרי היינו בנכרי הקנוי גופו לישראל רק שלא טבל לשם עבדות הנה כך העלה בשו"ת שבות יעקב ח"א ובמק"א הארכתי בדברי תוס' בב"ק ומקומו אין כאן.
במשנה סוף ידים אמר צדוקי גלילי קובל אני עליכם פרושים שאתם כותבים את המושל עם משה בגט אמרו פרושים קובלין אנו עליכם צדוקי גלילי שאתם כותבים את המושל עם השם בדף ולא עוד אלא שאתם כותבין את המושל מלמעלן ואת השם מלמטן שנאמר ויאמר פרעה מי ד' אשר אשמע בקולו לשלח את ישראל וכשלקה מהו אומר ד' הצדיק ונראה דהנה יש ב' בחינות צדיקים מי שטבעו נוטה לרע רק בכח לוחץ עמו עד שמנצחו וצדיק כזה נקרא מושל כמבואר בכוזרי ששאל לחברו שיאמר לו מדריגות צדיק והשיב לו מי שמושל על זה ועל זה ואמר לו הלא על צדיק שאלתיך ולא על מושל והשיב לו כי המושל על תאותו נקרא צדיק וכדכתיב ע"כ יאמרו המושלים ביצרם באו חשבון

ונחשוב חשבונו של עולם ויש צדיק שלבו חלל בקרבו קדוש מבטן שאין מתאוה כלל לענינים החומריים והנה במשה רבינו כתיב ותרא אותו כי טוב דהיינו שנולד קדוש מרחם ונתמלא הבית אורה אמנם חכמז"ל נתנו קדימה למדריגות האיש אשר מתגבר על יצרו ממדריגות צדיק שלבו חלל בקרבו כמו שאמרו לפום צערא אגרא או שעכ"פ הם במדרגה אחת והנה ענין גט כתבו המפרשים דלכן נקרא ספר כריתות גט יען שאיתא בירושלמי שיש אבן שנקרא גט אשר כל אבן שיניחו עליו נפל ממנו ואין יכול לנוח עליו וזהו המשל איך יחשבו מדריגות אלו שהם שווים ובאמת אינם שווים כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים והיינו בגט דמורה על התפרדות המדרגות וחכמים רוצים לקרב המדריגות והארכתי בפתיחה למס' גיטין ומקומו אין כאן וע"ז השיבו הפרושים קובל אני עליכם צדוקי גלילי שאתם כותבים את המושל אם השם בדף ולא עוד אלא שאתם מקדימים את המושל מלמעלה ואת השם מלמטה ונראה לפרש דהנה בברכות איתא דמרע"ה ביקש לעשות את הארון ואח"כ את המשכן ובצלאל א"ל לעשות משכן תחילה ואח"כ כלים [ובספרי ח"א פ"א מביהב"ח ביארתי על נכון] ובספר יערות דבש דרוש ב' כתב לפרש דהנה ידוע שתמיד הקליפה קודם לפרי והחיצונים קודם לפני ימיו של הגן שלא יתערב זר בקודש ולכן כל שקדושתו יותר גדול נעשה לבסוף שיהי' כשומר לפרי קודם לפרי ודוקא בזה"ז שיש מגור ופחד מפני החיצונים אבל לע"ל שיעבור רוח הטומאה מן הארץ יהי' הפרי קודם לקליפה ולכן כתיב הטיבה ברצונך את ציון מקום המקדש ואח"כ תבנה חומות ירושלים שיקדים הפרי לקליפה ומרע"ה חישב שהגיע זמן התיקון בימיו ואלמלא לא חטאו ישראל הי' מצד זכותו של משה באמת כן אבל עונות הדור גרמו ולכן מרע"ה ביקש לעשות ארון ואח"כ מקדש אבל בצלאל ידע מצב הדור ולכן הקדים משכן לארון וכלים יעוי"ש ובזה אמרתי ליישב הא דאיתא בשבת דף פ"ח כתפוח בעצי היער מה תפוח זה פריו קודם לעליו כך ישראל הקדימו נעשה לנשמע והקשו בתוס' דהא זה קאי אהקב"ה דהא כתיב כן דודי בין הבנים להנ"ל ניחא דקרא איירי מלע"ל דיהא הפרי קודם לעליו כתפוח הזה דיהי' הקדושה קודם לקליפה ובמעמד הר סיני היו גם ישראל באותו מעמד פריו קודם לעליו שהקדימו הקדושה לקליפה וזהו שאמרו שכותבין המושל קודם לשמו יתברך יען דבעוה"ז הקליפה קודם והחיצונית קודם לפנימיות וה' הצדיק הוא המושל באמת כנ"ל.

הקשו האחרונים מקרא דאשר תדע כי לא עץ מאכל הוא אותו כרות וקשי' לרבינו דס"ל ספק מותר מה"ת ונראה ליישב דהנה איתא בפסחים דף ב' דדריש מקרא לאור יקום רוצח וכו' ובלא"ה יהא כגנב מדקאמר יהא כגנב מכלל דאור יממא הוא ומשני הכי

קאמר אי ברי לך כנהורא דאנפשות קאתי רוצח הוא וניתן להצילו בנפשו ואי מספקא לך מילתא כלילה לא ניתן להצילו בנפשו ופירש"י דהא דפשיטא לי' דאנפשות קאתי איירי באינש בעלמא ומסתמא בן מספקא בא על ספק ותוס' הקשו מסנהדרין ומפרשין אי פשיטא לך באב על הבן דידוע לי' שאנפשות קאי אבל אי לא ידוע לו אזי מסתמא לא אתי רק אממונא כגנב מעתה אני אומר זה כונת הכתוב עץ מאכל הוא לא תכרות כי האדם עץ השדה והיינו כמו לאדם אסור להורגו כן אסור לכרות עץ מאכל והנה האדם אסור להורגו משמע אפי' בא במחתרת [דומי' דעץ מאכל במלחמה] דבא על מנת להורגו והיינו באב על הבן א"כ הדיוק מזה הא אי ידוע לו שבא להורגו אז מותר להורגו גם באב על הבן ודומי' דהכי בעץ מאכל דוקא בידוע שהוא עץ מאכל דאי אין ידוע הוה סתמא עץ מאכל דהוי משמע לאיסור יותר מלהיתר ובהא לרבינו אזלינן להחמיר דהא גם בספק השקול ס"ל לרבינו להקל א"כ בעץ מאכל דמסתמא נוטה יותר לאיסור שפיר כתב קרא דלא שרי' אלא כאשר תדע בבירור דלא עץ מאכל הוא בשלמא לפירש"י דמפרש דנהורא קאי איש ידוע דעלמא סתמא הוה כמבורר כנהורא והיינו דמספקא לי' בלילה היינו ספק השקול ה"נ מפורש הקרא רק אשר תדע היינו דהוה ספק השקול אסור דלהחמיר אבל אי ס"ל כפי' תוס' דברור לו כנהורא בירור שלא על אב בא שחייב א"כ ההיפך היינו בנוטה לאיסור ביותר אסור ה"נ מתפרש הקרא הכי אשר תדע שעץ מאכל בבירור אותו שרי הא היכא שנוטה לאסור אותו אסור א"כ כהא"ג גם לרבינו ספיקא אסור ובהא ניחא לי הא דאיתא שם בפסחים דף ג' דמייתי הקרא מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה לדבר בלשון נקי' ומהרש"א הקשה למה לא מייתי הקרא דכתיב קודם מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר לא טהורה להנ"ל ניחא דבהמה טהורה ודאי ואשר לא טהורה היינו ספק ואינה ראוי להקרבה.

פרק ב

הלכה א

כל המומין הפוסלין באדם וכו'. והנה לעיל בפ"ו מה' באהמ"ק דין ג' כ' אחד נולד כך וכן כ' בת"כ בפ' שופטים מנין נולד בע"מ ת"ל כל מום וכל הפוסל באדם פוסל בבהמה כמש"כ רבינו כאן א"כ גם בנולד בע"מ כך וכ"כ בספרי פ' שופטים אשר יהי' בו מום רע לרבות נולד כך והנה כהא"ג דריש בפ' ראה על פסוק כל דבר רע לרבות נולד בע"מ ולדעתי יש להוכיח כך מבכורות דף י"ד דקאמר ר"א השוחט בע"מ מעיקרא בבמת יחיד לוקה על לא תזבח שור ושה אשר יהי' בו מום כל דבר רע ופריך ואימא לבכור דהו"א

כיון דקדוש מיקרב נמי קרבה ומשני כתיב פסח ועור ולכאורה יפלא הא מקרא דלא תזבח יליף בספרי אפי' נולד כך וא"כ אכתי בבכור שקדושתו מרחם הוא דקרב בנולד כך וזהו לא מוכח מקרא מפסח ועור וא"כ לכן כתיב לא תזבח שור ושה דזהו מסתמא אפי' בנולד כך וא"כ נוקי עדיין לבכור ולאשמעינן אף בנולד בע"מ כדדרשינן בספרי באמת דחייב אף בנולד כך, אך י"ל דכיון דבבכור כתיב פסח ועור כל דבר רע ומרבה מינה ג"כ נולד כך א"כ ל"צ האי לא תזבח כל מום רע לבכור שנולד כך והא דמשני פסח ועור כתיב י"ל דסמיך אכל דבר רע דכתיב בסיפי' דקרא ואולם לפמש"כ להלן דפסח היינו נולד כך א"ש בפשיטות דמשני דמפסח מוכח בכור שנולד בע"מ ג"כ פסול ובזה ניחא מה שהקשתי שם והבן.

ומכאן אני תמה טובא על פירש"י תמורה דף ז' דמקשה שם בע"מ מעיקרא מניין ופירש"י בנולד בע"מ מנ"ל דחייב דהא בודאי הקדישה והקריבה להקריב ויפלא דבספרי מוכח אדרבא דדריש מלא תזבח כל דבר רע אף נולד בע"מ בשלמא מהא דדריש מכל מום רע דכתיב בבכור נולד כך לא קשה דבכור שאני דקדושתו מרחם אבל מהאי דלא תזבח דדריש לשאר מומין שבבהמה דהיינו למום עובר כמש"כ רבינו בפ"א מאימז"ב ודרש ג"כ אף הנולד כך מוכח דאדרבה עדיף בנולד כך וצע"ג ולכאורה י"ל דספרי מצי איירי בוולדות קדשים במעי אמן קדושים אגב אמן א"כ הו"א בנולד בע"מ קדוש עדיף אבל להקדיש בנולד בע"מ לא מהני ז"א דהרי בבכורות שם פריך אהאי לא תזבח ואימא לוולדות קדשים שנולד בע"מ דהו"א דקרב ומשני מתדרי"ש נפקא וא"כ ע"כ קרא דכל דבר רע אתי לנולד בע"מ והקדישו דג"כ פסול א"כ זה היפך פירש"י דתמורה וצע"ג ואולי י"ל כיון דקרא זה איירי בבע"מ עובר לכן הו"א דקרב בנולד כך אבל זה דחוק מאוד בשלמא לפי' תוס' שם דכונה בע"מ מעיקרא אינו נולד כך רק אקדם הקדישו למומן דעובר אהקרבה אבל בנולד כך לא ס"ד כלל דמיגרע גרע ניחא אבל פירש"י צע"ג, לפמש"כ ניחא לי מה דהקשה בשמ"ק בבכורות דהא מלא תזבח לא ידעינן רק הקדישׁ ואח"כ נולד מום אבל מנ"ל לר"א אף בבע"מ מעיקרא דחייב בבמות יחיד דדיקלא בעלמא הוא ותי' כיון דלקי ה' שמות בבע"מ מעיקרא ע"כ חל הקדש א"כ ה"ה במות יחיד ולא דיקלא בעלמא הוא ולפמש"כ ניחא דהרי בספרי דריש מלא תזבח שור אשר יהי' בו מום כל דבר רע אפי' נולד בע"מ א"כ הרי אף בבע"מ מעיקרא לקי אך לכאורה יקשה להיפך דילמא דוקא בנולד כך אבל בנעשה בע"מ אחר שנולד והקדישו מנ"ל דחייב בבמות יחיד י"ל דזה דריש בספרי מאשר יהי' בו מום וא"ל בהקדישה ואח"כ נעשה בע"מ דזה כבר ידעינן מלא תקריבו דכתיב בפ' אמור אך י"ל דהרי קרא זה לבע"מ עובר וא"כ י"ל רק

בע"מ עובר שקדם הקדישן אבל נעשה בע"מ ואח"כ הקדישו לא לקי בבמות יחיד ולכך נראה לישב ע"ד שכ' השטמ"ק ליישב קו' שלו כיון דעובר משום ה' שמות ע"כ דקא"ש א"כ ה"ה בבמות יחיד עובר.

הלכה ב

עגול כשל אדם וכו'. ובכ"מ תמה דלא מחלק בין אוכמא לצירא ותי' בלח"מ דלשמואל בנדה דף כ"ב הטעם יען דנאמר בהן יצירה כאדם ולכן א"צ לטעם דגלגל עינו כשל אדם. **ול"נ** בדרך אחר דהנה בפי' מאי"ב פסק רבינו דבעינן פניו דומה לשל אדם דסובר כדר' ירמי' דפליג אשמואל ורי"ו דסברי משום דנ' יצירה או משום גלגל עינו דומה לאדם אלא דבעינן דומה בפניו לאדם וא"כ אין מחלק בין אוכמא לצירא דהא לא פסק כרי"ו בהא וכן מוכח מהא דפסק בהל' אי"ב בילדה כנחש טמאה לידה דגלגל עינו דומה לשל אדם א"כ משמע דס"ל בבהמה אין סגי בעינו דומה לשל אדם רק דבעינן דומה בפני' לשל אדם. **אלא** דעדיין קשה דבכ"מ הקשה באמת מ"ש מבהמה דשוה ג"כ לאדם ותי' דאין שוה רק באוכמא או בצירא אבל של נחש דומה ממש א"כ הדרא קושי' לדוכתי' דהו"ל לחלק ונראה דטעמו של רבינו אינו כמש"כ הכ"מ אלא דסובר דפליגי לרבב"ח אליבא דרי"ו דקאמר גלגל עינו שוה לשל אדם אף באינו שוה ממש אפי' באוכמא או בצירא אפ"ה טמאה לידה והא דפריך ממום משום דאף או דמי ממש בצירא או באוכמא ל"ש לומר דמום הוה כיון דדרכו ששוה קצת ולכן משני הא באוכמא הא בצירא אבל ר' ירמי' סובר כיון דאף באוכמא או בצירא אין שוה ממש לשל אדם אין טמאה לידה רק אם פניו דומה לשל אדם אבל בנחש אף אם אין שוה רק באוכמא או בצירא כיון דשוה ממש לשל אדם טמאה לידה וכן משמע הלשון בבהמה קאמר שעיניהם דומות לשל אדם ובנחש אמר שגלגל עינו עגולה כשל אדם משמע שהוא ממש כשל אדם ובבהמה רק דומה לשל אדם. **אם יש בלובן עינה יבלת שיש בה שער וכו'**. עכ"ל. ובספר לחם יהודא כ' תימה אם הוא גורס כגיר' רש"י ומפרש כפירושו הא מוכח לדעתו ז"ל דדוקא ביבלת שבשחור הוא דשוחטין במדינה אפי' אין בו שיער אבל בלבן אין שוחטין במדינה אלא אם יש בה שיער אין שוחטין במקדש ובאין בה שיער שוחטין אפי' במקדש דתם מעליא הוא ולקמן כ' רבינו דאין שוחטין במקדש מי שבלובן עינו יבלת שאין בה שיער ואי כגיר' התוס' הא מוכח גירסתם דבשחור הוא דיש חילוק בין יש בה שיער לאין בה שיער אבל בלובן לעולם אין בו מום כלל אפי' ביש שיער ואפשר לומר דרבינו גורס כגיר' רש"י אבל מפרש בע"א ור"ל אידי ואידי בלבן היינו מתניתין דשוחטין במדינה ומתניתין דאין שוחטין במקדש ואע"ג דמעיקרא פריך והא אין מומין בלבן היינו לפי מאי דמוקי

דמתניתין דשוחטין במדינה הוא בשחור אבל בלבן לא חשוב כלל מום לשחוט עליו במדינה לכן דין הוא דלא נאסר אותו במקדש אבל למסקנא דמסקינן דאיכא צד בלבן דהוא מום גדול שנשחט עליו במדינה ונאכל דהיינו ביש שיער שפי' גזרו במקדש באין שיער ליחשב מום.

מיהא מה שהקשה בלח"מ מפירוש המשניות צ"ע דאם היבלת בגופו ויש בה עצם מום גמור הוא ואי לית בה עצם אינו מום כלל רק די"ל דלבתר דמסיק אידי ואידי בעינו הכונה בין בגופו בין בעינו בעי עצם דבלא עצם אינו מום כלל ועל מומין שבעינו קאי הפי' משניות.

אח"ז ראיתי במרכבת המשנה שכ' דרבינו מפ' הא דמשני אידי ואידי בעינו היינו בלובן שבעינו והא ביבלת שחור שעל הלובן והא ביבלת לבן שעל הלבן וכהא"ג בבכורות דף ל"ה הא בדוק שחור הא בדוק לבן, ולפי"ז המסקנ' דהא דתנן דיבלת הוה מום היינו בשחור שע"ג הלובן שבעין וע"ז פריך הא אין מומין בלובן ובזה תבין מש"כ רבינו פ"ז מבאמ"ק ה"ה וכן אם הי' נקודה שחורה בתוך הלובן אפי' צפה אינו מום שאין מומין בלובן וע"ז מסיק דאידי ואידי ביבלת לבן ובדאית בי' שער הוה מומא ובדלית בי' שער פסול הוא אותה.

הלכה ד

העור שחופה את גיד הבהמה אם נפגמה וכו'. עכ"ל. ומבואר בגמ' דאם ניטל כשר, והנה בתיו"ט כתב ואל תתמה שהרי בטרפות אתה מוצא כן בניטל הטחול, וקשה לי דהנה תוס' הקשו א"כ נפגם אמאי הוה מום קבוע לשחוט עליו במדינה הא יש לו תקנה ליטול כולו, ותי' כיון דאין מתרפא כי אם ע"י מעשה מיקרי מום קבוע וקשה לי מ"ש מטריפות דכאן ל"ש כדברי התיו"ט דאל תתמה דהרי בטרפות כן דהא באמת בטריפות כהא"ג אין חוזר להכשירו, אולם תוס' תי' עוד דכי נפגם תחלה אין לו תקנה אף אם יטלנו אח"כ והיינו כמו בטריפות דאין חוזר להכשירו, וקשה לי מיבמות דף ע"ו דמשמע רק בטריפות אינו חוזר להכשירו אבל במילתא אחריתא כגון לענין פצוע דכא חוזר להכשירו א"כ למה לענין בע"מ אין חוזר להכשירו והכי איתא התם נסתם כשר וזהו פסול שחוזר להכשירו זהו למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה ולתוס' הנ"ל יקשה עדיפא הל"ל לאפוקי בע"מ דהוה פסול שאין חוזר להכשירו דבטריפות ל"ש כל כך לומר פסול דבטריפות ל"ש כ"כ לישנא דפסול עיין חולין דף י"ט ועוד מ"ש מהא דאיתא התם דף ע"ה כל שאין לו אלא ביצה אחת דכשר והביאו תוס' מירושלמי עובדא הוה קמי' דר' אמי א"ל אין כרתי את שריי ליה אלא הוי ידעה דלא מוליד מוכח דכשר ופי' כך אין דאם יחתוך ביצה

הפצועה את שריית ליה להנשא דחוזר להכשירו ע"י כריתות הביצה והסביר בח"ס סי' י"ז דאם נחתך אזי כל כח הולך אל ביצה אחת א"כ מ"ש בע"מ דא"ח להכשירו אמנם דעת הרא"ש באמת דאם נפצע אח"כ א"ח להכשירו ע"י שנחתך והיעב"ץ בספרו אגרת בקורת הקשה לשני השיטות מהא דאמרו נסתם זהו פסול דחוזר להכשירו זהו למעוטי מאי למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה אין קרום והקשה לתוס' למה אמר זהו הרי יש עוד פסול בנפצע ואח"כ חתכו דחוזר להכשירו ולהרא"ש הקשה איפכא למה אמר למעוטי טריפה הא מצי לאוקמי בנפצע ביצה וחתכו דא"ח להכשירו ולפמש"כ קשה כן מבע"מ ג"כ דרך ממנ"פ אי חוזר להכשירו אמאי לא אמר למעוטי בע"מ ואי אינו חוזר להכשירו כתי' קמא בתוס' א"כ אמאי קאמר זהו הא איכא עוד פסול כגון בע"מ דג"כ א"ח להכשירו.

ונראה ליישב דהנה בחולין דף ס"ח אמר רבה כטרפה מה טרפה כיון דנטרפה שוב אין לו היתר אף בשר שיצא חוץ למחיצתו שוב אין לו היתר והנה נחלקו בזה הראשונים דאיתא שם דף ע"ו ללישנא בתרא למטה היינו למטה מן הארכובה ומצוה"ג למעלה היינו למעלה מן הארכובה ומצוה"ג נמצא ללישנא בתרא אם חתך במקום צומה"ג טרפה ולמעלה מצוה"ג כשרה והקשה הרמב"ן א"כ אם נחתך כל הרגל למעלה מצוה"ג תחזור להכשירו ותי' דאין ה"נ אבל השתא באותו ענין שהטרפות בה אינה חי' ולכן אם חתך למעלה קודם שחיטתה וחיתה ואח"כ שחטה לאו נטילת הגידין הוא זה אלא חתיכת הרגל למעלה מן הארכובה וכשרה וא"ת כבר התחילה המכה זו להכניס בה מיתה מסוכנת היא ולא טרפה וכשרה, וכתב בפלתי סי' נ"ו דהיינו דאמרו חותכה מכאן ומתה וחותכה מכאן וחי' דלאחר שחתכו לגמרי וחי' וחוזר להכשירו והרא"ש כתב ע"ד הרמב"ן שדעת זו רחוקה שתחזור טרפה להכשירו בי"א וכו' ואין לו תקנה שכבר נכנס בה חולי הטרפה וברשב"א הוסיף לתמוה ממנ"פ אי הוה טרפה איך חוזר לכשרותו כגמ' הנ"ל שהבאתי ואם תאמר שחוזר להכשירו א"כ שוב ל"ה טרפה מעולם דהרי אמרינן גמורי דאי בדרי לה סמא חי' משמע כיון דאפשר לעשות רפואה ל"ה טרפה כלל.

אם הי' הזנב קצר וכו'. במשנה בכורות דף מ' זנב העגל שאינה מגעת לערקוב אמרו חכמים כל מרבית עגלים כן ופירש"י הלכך בציר מהני הוי מומא והקשה ב"י סי' ש"ט למה לא מנה רבינו מום זה ונראה דמפרש דמרבית עגלים להיות קצרים ואח"כ כשהן מגדילין נחתכות ול"ה מומא ופלא שכ"כ רבינו בפי' המשניות והביאו גם תויו"ט וז"ל כל מרבית עגלים כן ואינו מום לפי שגדילים לאחר מכאן.

הלכה ה

בעל חמש רגלים וכו'. לכאורה קשה הנה בחולין דף נ"ח קאמר עלה ל"ש אלא ביד אבל ברגלה אפי' טריפה נמי הוה וא"כ למה כתב רבינו שהוא בע"מ דטריפה נמי הוה ונראה לישב דהנה הקשיתי לדעת רבינו בה' שחיטה דנחתך מרגל האמצעי שלא במקום צומת הגידין כשר אי יש שם יתרת הרגל ג"כ כשר וא"כ גם ברגל שייך לומר דאי יתר הוה מום ול"ה טריפה והרי במשנה אחריו תנן נשבר יד נשבר רגל אף שאינו ניכר הוה מום וא"כ בנשאר למעלה מצומה"ג איירי דאל"ה טריפה נמי הוה א"כ יתרת ג"כ מצי איירי בנשבר עצם אמצעי [עס"י נ"ה דיעות הפוסקים בזה בב"י ובטו"ז] ונראה דגמרא אזיל כאן לל"ק דרב בחולין דף ע"ד דאם נחתך למעלה מצומה"ג טרפה דגם עצם אמצעי טריפה א"כ אם יש שם יתרת ג"כ טריפה אבל לל"ב דרב והכי קיימ"ל לדעת רבינו דכשר בעצם אמצעי אם יש יתרת בעצם אמצעי כשר באמת א"כ האי יתרת משכחת גם בעצם האמצעי ולכן כתב רבינו אם יתר ה' רגלים הוה מום.

אך לכאורה יקשה א"כ לכו"ע הרי משכחת יתרת כשר ברגל ג"כ דהיינו בארכובה תחתונה דהא לל"ק דרב בנשבר עצם למעלה מצומה"ג טריפה א"כ הא דתנן בבכורות שברגל הוה מום ע"כ היינו בארכובה תחתונה א"כ ע"ז שייך למיתני גם לענין יתרת רגל דכשר והיינו בארכובה תחתונה אך י"ל דבאמת לשיטת הפוסקים דטריפה נחתך עצם האמצעי גם בארכובה תחתונה פסול דהוה כניטל כל העצם בין הפרקים שג"כ טריפה עיין היטב בב"י ובטו"ז ובש"ך סי' נ"ה לדעת רבינו דניטל עצם אמצעי כשר א"כ נהי דיתרת בעצם האמצעי טריפה משום דהוה כניטל כל העצם וכאלו ניטל בין הפרקים במקום שמחוברין הירך לשוק [ואף דנחתך כשר בחסר כל הרגל טריפה נמי הוה דלא כב"י שכ' דבחסר כשר אלא כדעת רמ"א בת"ח ובסי' נ' בהג"ה דסובר חסר רגל טרפה לדעת רבינו שכן נראה מדבריו פ"ו שכתב חסר רגל מתחילת ברייתה טרפה וטעמא דמילתא דחסר טרפה אף דרבינו סובר דכללא דמילתא היכא דניטל טרפה חסר כשר נראה דרבינו סובר דניטל טריפה מצד עצמו אבל בחסר אין טריפות מצ"ע אלא מצד דהוה חסר צוה"ג דטרפה והנפ"מ הוא ע"ד שכ' ההש"ל דאי הטריפה מצד הסברא דחותך מתתאי טרפה ולמעלה יהא כשר מהני שהיה יב"ח כן יש לומר בזה ואין להקשות אכתי אמאי גרע מנחתך למעלה מצומה"ג דאין טריפה אפי' מצד צוה"ג לדעת רבינו פ"ח משחיטה י"ל ע"ד שכ' הפלתי לתרץ דגמ' דף נ"ז פריך הא דמכשיר שמוטה בעוף ותנן ניטל צוה"ג בעוף טרפה והקשה הפלתי לקשי לנפשי' ניטל צוה"ג טרפה ונחתך למעלה כשר ול"א הא עכ"פ ניטל צוה"ג ותי' כיון שניטל כל האבר אין סברא לומר כן כיון שחיות

תלוי בו שיש בו צוה"ג וכן אין סברא לומר אם שמוטה דהוה כניטל כל האבר שיהא כשר כן י"ל לענין חסר מתחילת ברייתה כל עצם השוק דטריפה אף דלרבינו נשמט עצם אמצעי כשר ולא בטריפה מצד צוה"ג והנה לעיל בפ"ז מביאת מקדש כ' משום דהדר בריא אבל בנברא חסר כל עצם השוק טרפה דהא הוה ניטל צוה"ג וכיון דנברא חסר עצם השוק טרפה ה"ה יתרת בעצם השוק טרפה דהוה כניטל צוה"ג אבל יתרת בעצם תחתון כשר בודאי וא"כ משכחת יתרת ברגל כשר בארכובה תחתונה אבל לל"ק דרב אף בארכובה תחתונה טרפה משום דהוה כניטל כל הארכובה במקום שמחובר לירך ששם צוה"ג ג"כ טרפה כאשר אבאר דהנה רש"י פסק כל"ק דרב דארכובה היינו ארכובה תחתונה והראשונים תמהו כי איתותב ל"ק דרב והטעם דאיתותב משום דא"כ ניטל צוה"ג ל"ל למיתני' כיון דקתני ברישא נחתכו והנה זה קשה רק אי אמרינן דנחתך דקתני ברישא קאי גם אסיפא בעצם האמצעי ע"כ ל"ל למיתני' צוה"ג אבל אי אמרינן דנחתך קאי רק ארישא ובסיפא בנשבר איירי ניחא דקתני וכן שניטל צוה"ג דהיינו צוה"ג בלי העצם והעצם שנשבר וצוה"ג קיימין.

והנה רש"י דמפרש דהא דפליגי רב ושמואל היינו לענין עצם האמצעי א"כ ע"כ צריך לפרש דנחתך לא קאי אסיפא דעצם האמצעי דזה אפי' בנשבר טריפה לרב וע"כ שפיר ל"ק דרב ממשנה דקתני וכן שניטל צוה"ג כיון דהא דקתני נחתך קאי רק ארישא ולא אסיפא ואדרבא יש ראי' לרב ממשנה דקשי' דיוקא אהדדי דברישא משמע דמן הארכובה ולמעלה טרפה הא ארכובה עצמה כשרה והנה זה רק קשה אי נאמר דנחתך קאי גם אסיפא אבל אי לא קאי רק ארישא אין כאן סתירה דברישא קתני מן הארכובה ולמטה כשרה הא בארכובה עצמה טרפה בנחתך וקתני בסיפא מן הארכובה ולמעלה טרפה היינו בנחתך אבל בנשבר בין הארכובה כשר [ועכה"ג ברא"ש שכ' כן אליבא דשמואל בעצם שלישי נשבר כשר ונחתך טרפה הרי דנחתך גרע] וא"כ יצא לנו מזה לרב ל"ק נחתך בארכובה עצמה טרפה א"כ אי יש יתרת בארכובה תחתונה הוה כניטל בין הפרקים ונחתך שם נטרפה ולכך ניחא דלא משכחת בגמ' יתר כשר רק ביד [ובזה נראה לפרש הא דקאמר רש"י ולקמן פסקינן כרב נשבר טרפה כ"ש נחתך ותמהו דהא משם לא מוכח דאיירי בעצם אמצעי עיין רשב"א ורא"ש שנתקשו ונראה לפמש"כ ניחא כיון דהלכה כרב נשבר טרפה אפי' אי קאי עצם אעצם שלישי ע"כ נשבר ג"כ טרפה א"כ הא דקתני נחתכו רק משום רישא אבל סיפא בנשבר איירי וכיון דע"כ איירי בנשבר שוב לא איתותב רב די"ל דלכך קתני שניטל צוה"ג כיון דאיירי בנשבר בלא צוה"ג ולא קשה נחתכו דקתני אבל אי הכונה כשמואל רק נחתכו טרפה אז הוה איתותב רב מדקתני

נחתכו וראיתי בכ"ס סי' נ"ו שהאריך בדברי רש"י ומש"כ נכון.
אבל רבינו לשיטתו בעצם אמצעי נחתך כשר א"כ נהי דיתרת בעצם אמצעי טרפה דהוה כניטל עצם אמצעי בין הפרקים שמחובר לשוק טרפה אבל בעצם תחתון כשר דהוה כניטל עצם התחתון דכשר ולכך כ' סתם יתרת בעצם התחתון.
יצא לנו מזה דלא כשיטת הפוסקים דיתרת בעצם תחתון טרפה משום דהוה כניטל כל הרגל ונראה להביא הוכחה לזה ביתרת בעצם אמצעי טרפה ובעצם תחתון כשר דהנה רב פריך לשמואל יש לך אבר שנשמה תלוי' בו ומוטל באשפה ומותר והנה יש להבין הא בעצם אמצעי כשר א"כ אין הנשמה תלוי בו וכן הקשה ברשב"א ויש לומר דעכ"פ מקרי נשמה תלוי בו אי יש בו יתרת טרפה דהוה כניטל בין הפרקים והנה לפי"ז מוכח יתרת בפרק תחתון כשר דאי טרפה א"כ גם לרב מי ניחא דיקשה יש לך אבר שנשמה תלוי בו מוטל באשפה ומותר דהרי יתרת טרפה בו והוה אבר שהנשמה תלוי בו וע"כ דבתחתון יתרת כשר.
אמנם יש לפרש הא דפריך אבר שנשמה תלוי בו לדעת הראב"ד נתקפלו הגידין טרפה משום דיונקים מן העצם א"כ שפיר מקרי נשמה תלוי בו וזה ל"ש בעצם תחתון ואולי לזה כיון הרשב"א שכ' דהוה אבר שנשמה תלוי בו דהיינו שיש בו צומה"ג.
והנה לדעת הפוסקים דשמואל קאי אעצם שלישי קשה מאי קאמר רב אבר שנשמה תלוי בו הרי לשמואל כשר ול"ה עצם שנשמה תלוי בו אך הדבר ניחא דרא"ש כ' דמודה שמואל בנחתך טרפה א"כ הוה נשמה תלוי בו לענין נחתך עכ"פ [והנה דעת הרמב"ן דכשר ואפי' נחתך אח"כ למעלה, ולי נראה מגמ' דפריך מי איכא מידי דאם מלעיל כשר ומתותי טרפה והו"ל להקשות איפכא מי איכא מידי דאי מתחת איפסק טרפה ומלעיל כשר וע"כ דלא כרמב"ן דאי מתחילה נשבר למטה ואח"כ חתך למעלה טרפה ועמש"כ בקונטרסי טרפה חי' הנדפס אצל שבי"ד לאאמ"ו הגאון זצ"ל].
אך לכאורה י"ל דלדעת רבינו יתרת רגל לאו היינו יתרת ברגל גופי' אלא ביתרת גמור איירי שיוצא מגוף הבהמה עוד רגל אחד והוה כניטל כל הרגל וע"ז אמרו דטרפה הוה וביד כשר ול"ש לפלוגי ברגל גופי' כשר ברגל שלישי כיון דלא איירי מיתרת רגל כלל כאשר יתבאר דהנה רבינו פ"י משחיטה פסק חסרון רגל מתחילת ברייתה טרפה הוה וכ' הכ"מ משום דגריס בהא דאמרו בגמ' ל"ש אלא חסר ויתיר ביד אבל חסר ויתיר ברגל טרפה נמי הוה הרי דמיקרי חסר והנה בישש"ס סי' ק"י העלה הא דחסר רגל מתחילת ברייתה טרפה היינו ממקום המחובר לגוף [והוה כשף מדוכתי' מתחלת ברייתה דלא כתוס' בכורות דף מ' עפמ"ג סי' נ"ה] א"כ גם יתר היינו ברגל התלוי בגוף והוה כחסר

אבר הרגל מתחילת ברייתו וטרפה הוה.

והנה זה נוכל לפרש רק לפי שיטת רבינו דסובר יתר כנטול היינו מתחילת ברייתה כאשר יבואר דהנה בנוב"י סי' ה' העלה דהאי יתר היינו ברגל דאי ביוצא מן הגוף ע"כ הוה כניטל ירך וחלל שלה דהוה נבילה וא"כ ה"נ נבילה הוה וע"כ ביתר רגל היוצא מן הרגל איירי אך כתב שם לדעת רבינו דיתר כחסר מתחילת ברייתה ניחא דהוה כנברא חסר רגל דל"ה רק טרפה [ועיין רש"י פי' יתרת בירך דאם ניטל נבילה הוה והקשה בלח"מ א"כ נבילה נמי הוה להנ"ל ניחא דנברא כך ל"ה נבילה וכ"כ בפמ"ג סי' נ"ה] וא"כ לפי' רבינו איירי שפיר ביתרת רגל היוצא מן הגוף וא"כ לא מצי לחלק ברגל ג"כ בין יתרת בעצם שלישי לעצם אמצעי וא"כ הדרה קושי' לדוכתי' אמאי לא כתב רבינו יתרת ביד וכ' בעלת ה' רגלים דנוכל למיטעי דאיירי נמי ביתרת רגל ושם טרפה נמי הוה וכן נמי יקשה ממה שכ' בעלת ג' רגלים כיון דאיירי בחסר כל הרגל דטרפה אף מתחילת ברייתה איך כתב סתם בעלת ג' דמשמע אף דהחסרון ברגל והנה ליישב זה מוכח כשיטת הרמ"א בת"ח וכן בסי' נ' ברמ"א דאם חסר רגל טרפה אף דהחסרון בשוק א"כ יתרת ג"כ ביתרת יוצא מן הרגל איירי שפיר יש לחלק בין יתרת בעצם שלישי או באמצעי ובין יתרת בעצם התחתון וחסר ג"כ לא קאי אכל הרגל דאיירי בחסרון בשוק אבל למטה פשיטא דכשר או דאיירי שהחסרון באמצע הקוליות ולכן טרפה ולא משום שמוטה דלא איירי מחסרון רגל שלישי וא"ש פסקי רבינו ע"ד שכ' למעלה ודו"ק.

הלכה ו

זקן וכו'. והנה במשל"מ חקר מהו זקן והנה אני ראיתי בשמ"ק כתובות דף ע"ה וז"ל רש"י במהדור' קמא הזקן לא ידענא מאיזה זמן קרי לי' זקן דבאדם קיימ"ל עד שירתת עכ"ל הנה נפתח הדבר בגדולים והנה מתוס' יומא דף ס"ה ד"ה משום נראה דס"ל דפסולות מבן ג' מדאורייתא הוא וביש"ש שם הביא דברי מש"צ שהקשה מסוטה דאין שנים פוסלות בקדשים ותי' דאיה"נ דהוה מצי תלמודא לתרוצי התם אטו כולן קדשים לא פסלו בהו שנים מדרבנן אלא בעי לתרוצי ככו"ע אפי' לר"מ דפסול מדרבנן מפני הכבוד או אפי' מה"ת מפני הכבוד אבל לא לעכב וכמו שפי' ראב"ד ותאמר דלא צריך קרא דמקו"ח דעגלה לא מצי אתיא דמה לעגלה שכן שנים פוסלות בהו מ"מ אטו אפי' לר"מ מ"מ ליכא קדשים דפסלו בהו שנים מה"ת באותן שהצריכן הכתוב בן שנה כמו שפירש"י וכיון שכן כי איצטריך קרא לאותן קדשים דפסול בהו שנים דהוה אתי מקו"ח מעגלה וכן משמע בת"כ פ' ויקרא גבי פר כהן משיח דקאמר יכול זקן ת"ל בן אי בן יכול קטן ת"ל פר הא כיצד בן ג' כדברי חכמים משמע מה"ת.

הנה ביומא דף נ"א מוקי קרא דעתי אפי' בשבת בחלה השעיר ותמוה הא חולה פסול לקרבן ובשו"ת שו"מ מהד"ב סי' כ"א כתב דהנה מבואר בדברי רבינו דזקן וחולה אף שאינו כשר לקרבן מ"מ אינו נפדה וירעה ונסתפק במשל"מ לענין זקן אם עבר והקריבו אם כשר וא"כ י"ל דמכאן מוכח דבדיעבד כשר וא"כ כשר לעזאזל כיון דלשם ג"כ אם עבר והקריבו כשר, רק שכתב דאפשר לחלק דלא איירי בחולה שחולה כ"כ עד שיהא פסול רק באופן שהיה צריך לנשאו ושוב כ' דדוחק לחלק בכך רק מחוורתא דחולה אינו פסול בדיעבד, ול"נ דבודאי אף בדיעבד פסול כדמוכח בר"ה דף ו' דמוקי כגון שהי' וולדה חולה בעצרת ואי ס"ד דכשר בדיעבד אכתי הוה לי' להקריבו בעצרת כדי שלא יעבור בעשה אמנם מש"כ השו"מ דדוחק לחלק בהכי דהיינו דמה שיעור חולה אשר נוכל לומר שפסול להקרבה נראה לי דהיינו כהך שכ' רבינו בפי' מה' שחיטה חולה שנטתה למות אף שלא הוכה מכה הממיתה מותרת אבל עכ"פ כיון שהיא בכלל מסוכנת פסולה אף דיעבד, ונראה ראי' לדברינו מירושלמי גיטין אמשנה דחטאת גזולה וז"ל והבאתם גזול את הפסח וחולה מה פסח וחולה בגלוי אף גזול בגלוי ויפורש חולה בגלוי כמין מסוכנת אבל חולה שא"י להלוך ל"ה חולה וכן מוכח מתוס' קידושין דף נ"ו דהקשו איך משכחת פסח שעברה שנתה הא מזהר זהיר' וכ' דמשכחת בהי' חולה דפסול לקרבן והיינו בחולה שבגלוי.

והנה במה שהבאתי לעיל משו"ת שו"מ מהד"ב ח"ג סי' כ"א שהקשה אהא דיומא דעתי אתי דבחלה השעיר דדחי יוה"כ והא חולה פסול לקרבן ובעינן ראוי לשם וכ' לחלק דאין חולה כ"כ רק שצריך לנשאו על כתיפו וכ' דזה דוחק ומחוורתא דבדיעבד כשר ניחא דביומא לא משני דהכשירו בכך כיון דבחולה איירי דלכתחילה אין ראוי ל"ש הכשירו בכך רק בכריתות דלא מוקי בחלה שפיר מסיק דהכשירו בכך יעוי"ש.

הלכה ז

גרב לח. עכ"ל. בלח"מ העלה דהכא איירי בלח מבחוץ ומבפנים ולעיל בביאת מקדש איירי בגרב יבש בחוץ ובפנים והנה בשו"ע יור"ד סי' קצ"ח איתא דגרב חוצץ וצריכה האשה קודם טבילה לרכך אותו ואחר הריכוך אינו חוצץ או שתסיר אותו לגמרי ובשו"ת השיב משה סי' מ"ה הביא מדברי רבינו כאן ובה' ביאת מקדש דיש חילוק בין גרב לשאר שחין דגרב היינו יבש מבחוץ ומבפנים ואפשר בהסרה וא"צ ריכוך אבל אם יתרכך א"צ להסירו והא דנקטו גרב אורחא דמילתא נקטו דגרב קשה להתרכך ולפעמים א"א להתרכך אבל שאר שחין וודאי מתרכך כשחופפין במים היטב ועוד נ"ל דלכך נקטו גרב דהסרה ל"ש רק בגרב שאם תרצה לסבול הכאב תוכל להסירה ולקלפו שהוא רק

כקליפה על בשר אבל שחין דעלמא המלאה ליחא ומוגלא ומושרש בבשר ממש אין באפשרות להסיר לגמרי והחוש מעיד ע"ז ואף אם יש אפשרות רחוק מ"מ הכאב גדול מאוד עד ששב להיות נמנע קיים והוי כלא אפשר והוא נכלל בכלל גליד שע"ג מכה דחוצץ והביא ראי' משו"ע סי' ש' שכ' דם יבש שע"ג המכה חוצץ לפיכך אשה בעלת חטטין צריכה לחוף במים עד שיתרככו דקשה פתח בדם יבש וסיים בחטטין ולמה לא כתב אהך גופי' דתחוף במים עד שתתרכך ולמה כתב סתם דחוצץ א"כ כש"כ דבדם יבש לא שייך ריכוך כלל כיון דביתרכך יוסר לגמרי ועוד דשוב לא הוי יבש והכי פירוש דדם יבש חוצץ אלמא בדבר יבש חוצץ לפיכך בעלת חטטין וכו' יעוש"ה.

והנה הביא שם לתמוה אפירש"י בהך דנדה דקאמר האי ריבדא דכוסילתא תוך ג' א"ח דהוא רך ונדבק היטב בבשר והוה ממש כגופו לאחר ג"י חוצץ ובמנחות דף כ"א על הא דמשני שם הגמ' הא דסריך והא דלא סריך דכשמתחיל להתיבש נדבק מאוד בבשר אמנם נראה לישב על נכון דדם היוצא ממקום המכה דהיינו דם מגיפתה כל שנסרך ודבוק שפיר הוה כגופה דמעולם לא הי' נפרד והוא חלק מגופה אבל במנחות איירי מדם שנפרד ממקום אחר ונסרך באדם לכן ל"ה כגופו א"כ אדרבא כל שהוא דבוק חוצץ.

ויותר י"ל דרש"י בנדה רד"ל תלתא יומא גלדן רך ומחובר והוא כגוף הבשר ובינתי דהגלד הוא קליפת עור וקרום שעולה מחמת מכה וגידולו מגוף האדם ע"כ כל זמן שהוא רך הוא דבוק ולאחר שנתיבש פסק חיותו וגידולו ונפרד ע"כ חוצץ ובמנחות קאי אדם שנפרד מעיקרו ונדבק כאן כל שנדבק יותר חוצץ דאין שם מקום חיותו וכהא"ג בסוף פ' אלו טריפות בהא דתולעים שבבהמה כיון דמגופה קא רבו הוה כגוף הבהמה וניתרין עם הבהמה [ועמש"כ ב"ה ביאת מקדש פ"ה בדברי הפנ"י גיטין דף י"ז דמחלק בין מים שנפרדו מהמקוה דחשוב חיבור ע"י משקה טופח או קטפרס ובין מים שבאים ממק"א דל"ה משקה טופח וקטפרס חיבור ועמש"כ בפ"ו מ"ה אלו חילוק זה גם לענין מילתא אחריתא] ודו"ק.

הלכה ח

יש שם ארבעה חוליים וכו'. ויש לתמוה שייחד רבינו להנך ד' מומין מדור בפ"ע וקראם חליין ולא מומין ומפיק להו מדרשא דמבחר נדריך והא בבכורות דף מ"א כיילינהו בחדא מחתא עם הנך ד' מומין עוברים שאם הקריבן לא הורצו וראיתי במרכבת המשנה שעמד ע"ז וכ' דקשי' לי' לרבינו דבשלמא גרב לח וחזזית הדר מתסי וכן סנורירן ומים שאינן קבועין הם מומין עוברין ומש"ה אין שוחטין עליהן במדינה משא"כ הנך אמאי אין שוחטין עליהן כיון שהם מומין קבועים אלא וודאי משום דהנך לא הוה מום כלל אע"ג

שהם בגלוי ואינן חוזרין לא הוה מום דומיא דפסח ועור וכ"ש חוטין הפנימיים דממעטינן להו מכל מום רע כדאיתא בר"פ על אלו מומין ע"כ אינם אסורים אלא מדבריהם משום מבחר נדריך ומש"ה כ' דיראה לי שאם הקריבן הורצו דכיון שהם קבועים אין שוחטין עליהם מכלל דאין עליהם שם מום.

לפי שאינה מן המובחר והכתוב אומר מבחן נדריך וכו' ואם הקריבן יראה לי שהורצו עכ"ל וקשה לי דבגמ' דזבחים איתא אמר רבא השתא דאמור רבנן לא יקריב אם הקריבו פסול ופירש"י כיון דהודחו הודחו וא"כ קשי' הכא אמאי הורצו כיון דאמרו רבנן דלא יקריב ממילא אם הקריב הדין שלא ירצו, ונראה ליישב דהנה בטו"א ר"ה דף כ"ז הקשה אהך דרבא דכיון דאמרו רבנן לא יקריב אם הקריבן פסול מהא דאיתא בר"ה שופר של עולה לא יתקע בו ואם תקע יצא וכן בלולב של ע"ז לא יטול ואם נטל יצא ואמאי הא כיון שהודחה הודחה.

ונראה לתרץ דהנה תוס' סוכה דף ג' אהא דאמרו רבנן אם כך היית נוהג לא קימת מצות סוכה מעולם פירשו שם דכל דרבנן שאמרו דפסול אף מדאורייתא לא קיים המצוה כיון דמשום גזירה אמרו רבנן דלא קיים שמא ימשך ראשו ורובו אחר שולחנו ואז בודאי לא יצא לכן משום גזירה אף מה"ת לא קיים המצוה יעו"ש לפי"ז היינו דאמר רבא השתא דאמרו רבנן לא יקריב משום גזירה שיקריבו מן הקבוע דאז בדיעבד פסול לכן גם השתא דאמרו רבנן לא יקריב גם בדיעבד לא הורצה משא"כ בשופר של עולה ובלולב של ע"ז שם ל"ה משום גזירה אשר גם בדיעבד לא יצא מעתה ניחא הא דכתב רבינו דנראה דאם הקריבן הורצו דכאן ג"כ לא הוה משום גזירה אטו מילתא אשר גם בדיעבד לא הורצה רק משום דל"ה מבחר נדריך לכן בדיעבד שפיר הורצו.

אמנם הנה הר"ן ר"פ ערבי פסחים גבי הא דאמר ר"ג כל שלא אמר ג' דברים אלו לא יצא ידי חובתו כתב כי הך דאמרו אם כך היית נוהג לא קיימת מצות סוכה היינו מצוה מן המובחר לא קיים וקשה לפירושו מהך דאמר רבא כהנ"ל דס"ל דהשתא דאמר רבנן לא יקריב גם בדיעבד לא הורצה וכן יקשה מהך דסוכה גופי' דאיתא שם דף ב' דגשמים סימן קללה בחג דלא יכול לקיים מצות סוכה ויקשה הא אפשר בשל סכך דנסרים מה"ת וע"כ כיון דחכמים גזרו משום גזירת תקרה דאפי' בדיעבד לא יצא לכן שוב אף מה"ת לא קיים המצוה אבל להר"ן דמה"ת עכ"פ קיים המצוה א"כ מאי סימן קללה שייך אך נראה דמהא לא קשי' משום דעכ"פ מה"ת ג"כ ע"י נסרים לא הוה מצוה מן המובחר כהא"ג גם הר"ן מודה דהשתא דגזרו רבנן דפסול אטו בית שוב אף מה"ת לא קיים כלל המצוה דרק בסוכה ששולחנו חוץ מסוכה ס"ל דמה"ת אף לכתחילה לא בעי שיהא שולחנו

בסוכה לכן נהי דמדרבנן לא קיים המצוה משום גזירת שימשוך אבל מה"ת שפיר קיים המצוה אבל מהך דזבחים תקשה עדיין ונראה דהר"ן ס"ל לחלק דזה רק לגבי קדשים משום דיחוי אבל במצות דלא משום דיחוי אתינן עלה דאי משום דיחוי א"כ תליא לה בהאיבעיא דסוכה דף ל"ג אי יש דיחוי אצל מצות וכמש"כ בטו"א שם אקו' הנ"ל משופר ולולב דיצא בדיעבד בהא ס"ל להר"ן דמה"ת עכ"פ קיים המצוה ודו"ק.

אך אכתי תקשה מברכות דף י"א דהא דאם הטה לב"ש בק"ש דלא יצא ופריך מהא דסוכה דא"כ לא קיימת מצוה סוכה ולהר"ן דקיים עכ"פ המצוה מה"ת מאי פריך לסוף אך הנה ברשב"א סוכה דף י"ד מבואר דאף בסוכה דנסרים דאיכא גזירת תקרה דבדיעבד פסול אפ"ה היכא דהוה שעת הדחק מסכך בנסרים מקיים עכ"פ מצוה מה"ת והביא דבריו במחצהש"ק ססי' תרכ"ט וקשי' א"כ ליכא סימן קללה כיון דמה"ת שרי בנסרים שוב ראיתי כי תוס' סוכה דף ב' ד"ה כי הקשו כן וע"כ דבשיטתם אזלו יען דבסוכה בשעת סכנה סוברין דמסכך בנסרים.

ואם הקריבן יראה לי שהורצו. עכ"ל. ונראה דיצא לו לרבינו דאם הקריבו הורצו דהא דאין שוחטין עליו במקדש רק מפני שאין מן המובחר משום דקשי' לי הא נפגמו או נגממו לא הוה מומין שבסתר דלא פליגי בדף ל"ט אלא בנעקר היינו כדאיתא בדף ל"ה דמ"ד דמותר לשחוט עליהם במדינה סבר כיון דכי פעי מיחזי חזי הוי מומין שבגלוי ולמ"ד דשוחטין במקדש דכיון דכי פעי עכ"פ מיחזי הוי מומין שבגלוי ולמ"ד דשוחטין במקדש סבר הואיל דכי אכל לא מיחזי הוה מום שבסתר ומ"ד דאין שוחטין לא במדינה ולא במקדש סבר כיון דכי פעי עכ"פ מיחזי גזרינן אטו מומין שבגלוי וא"כ בנפגמו או בנגממו לגי' התוספות לקמן דף מ"א ד"ה אי לימא לכו"ע הוה מומין שבסתר כמבואר בפירש"י לעיל דף ל"ה וא"ל משום גזירת או חיצוניות או אטו שנעקרו א"כ נעקרו נמי נגזור דלא לשחוט במדינה אטו נפגמו וכן בנפגמו חיצוניות אטו פנימיות לכן הוכיח רבינו דהא דאין שוחטין בנפגמו או נגממו לפי שאין מן המובחר ואם הקריבו הורצו.

הלכה י

אם נולד אחת מהטריפות וכו' אסור למזבח שהרי הוא אומר הקריבהו נא לפחתך. עכ"ל. ובכ"מ כתב דרבינו סובר דהא דממעטינן ממן הבקר טריפה הוא רק אסמכתא בעלמא וטריפה אינ' אסור' לקרבן רק משום הקריבהו לפחתך ובשעה"מ פי"א משחיטה תמה א"כ איך מוכח רוב בחולין דף י"א מקרבנות הא רק מדרבנן פסול לקרבן והנה בח"ס סי' ע"ב תי' דעכ"פ דרוסה דמפורש בקרא נתמעט שפיר ממן הבקר ומזה מוכיח רוב ורק על שאר טריפות שאין מפורש בתורה כתב רבינו דאסור רק מהקריבהו לפחתך.

ולדעתי לא הועיל בזה מידי דעכ"פ קשי' אמאי לא הביא רבינו דרש' דמן הבקר משום דרוסה דפסול מה"ת לקרבן לכן אני אומר ליישב דברי רבינו על נכון דרבינו נפק לי' טעם זה משמעתין דמנחות דף ה' דמצריך קרא דמן הבקר להקדישה ואח"כ נטרפה דאי לא הי' לו שעה"כ נשמע ממשקה ישראל דאסור והקשה תוס' מתמורה דמייתא הך דרשא ממשקה ישראל אהא דפריך נעבד מנ"ל שמותר להדיוט ותי' בגמר' מדאסרה תורה נעבד לגבוה ממן הבקר מכלל דלהדיוט שרי דאי אסור להדיוט קרא ל"ל תיפוק לי' ממשקה ישראל הרי דממשקה ישראל רק נוכל לאסור מה דלא הי' לו שעה"כ אבל בהקדישן קדים מנ"ל ותי' דאחר דגלי קרא בטריפה דאין חילוק שגם היכא דהקדישן קדים אפ"ה אסור לקרבן שוב הכל בכלל ממשקה ישראל ולפי"ז י"ל גם רבינו אית לי' כתי' התוס' דמדגלי קרא מן הבקר מכלל דאין חילוק והכל בכלל ממשקה ישראל ומזה הוכיח רבינו דמן הבקר רק אסמכתא אבל לא לומר דהוה רק מדרבנן אלא הכונה שאין זה עיקר הטעם דעיקר הטעם משום ממשקה ישראל דקרא דמן הבקר אתי רק להורות שהוא בכלל ממשקה ישראל אף שהי' לו שעה"כ ולכן לא הביא רבינו דרשא דמן הבקר רק קרא דהקריבהו לפחתך דחדא טעמא הוא עם דרשא דממשקה ישראל מן המותר לישראל כי זה שהקפיד קרא על ממשקה ישראל הוא ג"כ משום הקריבהו לפחתך שזה גנאי למזבח להקריב עליו מה דאסור להדיוט וכן משמעות לשונו שכ' בהמה שנולד בה טריפות האוסרת אותה באכילה וכו' ואם איתא דרק לכן הוה הקריבהו לפחתך משום דמאוס לגבוה להקריב טריפה כמו דמאוס לגבוה להקריב בע"מ א"כ למה הקדים טריפות האוסרת אותה באכילה דהא אין זה הטעם אלא כיון שעכ"פ ניקב קרום של מוח מאוס לגבוה אלא ודאי שכאן עיקר כונתו יען דאסור באכילה להדיוט הוה הקריבהו לפחתך דהיינו דבעינן ממשקה ישראל מן המותר לישראל דגנאי להקריב לגבוה מן מה שאסור לישראל וא"כ שפיר יליף מזה רוב דהא באמת טריפה דאורייתא דהא גלי קרא מן הבקר למעט את הטריפה דמזה נשמע דבכל ממשקה ישראל אף שהי' לו שעה"כ שזהו טעמא דאורייתא שיהא ממשקה ישראל דמה"ת פסול מה שאין ממשקה ישראל וכמש"כ רבינו בפ"ה מה' אלו וכן נמי הקריבהו לפחתך הוא מה"ת כדמוכח מתוס' ע"ז גבי בע"מ וכן מוכח מרש"י זבחים דף ס"ח ופ"ה דמחוסר אבר בעוף משום הקריבהו לפחתך ותוס' שם הקשו ג"כ לפירש"י הא ילפינן ממן העוף פרט לשיבר גפה גם זה יש ליישב ע"ד הנ"ל דאחר דגלי קרא מן העוף שוב הוה בכלל הקריבהו לפחתך עכ"פ נשמע דהוה מה"ת, וכן מוכח ממש"כ רבינו בפ"ז משגגות שכ' נמצא הראשונה טרפה בבני מעים פטור מחטאת והנה בגמ' דמנחות שממנו מקור דברי רבינו איתא נמצא

הראשונה כחושה בבני מעים כי טעה שהי' סבור שהוא שמינה ולרבינו לא ניחא לפרש בכחושה ומוקי לה בנמצאת טרפה בבני מעים וא"כ יש לתמוה אגמ' למה נקטו כהאי לישנא דנמצאת כחושה כיון דאיירי מנמצאת טריפה להנ"ל ניחא כיון דנמצאת טריפה פסולה לקרבן רק משום דהקריבהו לפחתך נקטו בהאי לישנא דכחושה שאמר דאינה נאה להקריבה לגבוה משום דהקריבהו לפחתך וגנאי הוא לגבוה להקריב מה שאסור להדיוט דהכל חד טעמא הוא ודו"ק.

ועל מה שתירץ הח"ס קושי' השעה"מ הנ"ל דקרא דמן הבקר לא ממעט אלא טרפה המפורש בתורה דהיינו דרוסה ורבינו נקט הקריבהו לפחתך למעט שאר טריפות קשיא לי טובא אי קרא לא ממעט אלא דרוסה יען שמפורש בתורה א"כ גם זה דריבה קרא דשחיטה מטהר טריפה מידי נבילה ל"צ אלא לטריפות דרוסה המפורש בתורה ויקשה ל"ל קרא ע"ז הא נדע מדממעט מבן הבקר דרוסה לגבוה דאי לא מטהר שחיטה ל"ה צריך קרא למעט גבוה דפשיטה דנבילה פסול לגבוה וצע"ג, וראיתי בירושלמי הקשה כהא"ג ותי' דצריך קרא ליתרת דחי דאסור לגבוה אבל שאר טריפות אכתי הו"א דלא מטהר ופלא היא קרא דמן הבקר ודאי לא ממעט אלא דרוסה המפורש בתורה ולא איירי קרא כלל ביתרת בפרט דקשה לדעת רבינו שכתב דלכן דרוסה מפורש משום דמה לי קטלה כולה מה לי קטלה פלגא ומבואר שם בפ"ד דטריפות תחילת נבילה ומהא"ט באמת צריך קרא דאפ"ה שחיטה מטהר א"כ יקשה טובא דזה נדע מדצריך בן הבקר וצע"ג, ונראה לישב דצריך קרא דנפ"מ בודאי דרוסה אי אירע דחי יב"ח טרפה דכה"ג דשחיטה מטהרתו וכשר לקרבן לכן צריך למעט מבן הבקר ואידך קרא דאף קודם יב"ח אפ"ה מטהר.

ובזה נדחה מה שרצה ביר"ש ליישב דרבינו לא הביא קרא דמן הבקר דקרא א"צ אלא ליתרת ולהלכה א"צ ליתרת קרא דהוה מום דחסרון מבפנים שמי' חסרון ולפמש"כ אין כאן הוכחה דמן הבקר למעט יתרת דצריך לשאר טרפות אם אירע דחי יב"ח דבכה"ג מסברא שחיטה מטהר והבן.

והנה בפ"ח סי' כ"ט הקשה עוד כיוצא בזה אמש"כ רבינו בה"ה משחיטה דאין לך טריפה האמורה בתורה אלא דרוסה והקשה א"כ דל"ה מה"ת איך מוכח רוב והנה כונתו ע"כ דנהי דהוה הללממ"ס הא קיימ"ל ספק הלכה להקל אך כבר כתבתי דהא עכ"פ לענין קרבן דעת רבינו דאין אסור מה"ת רק משום הקריבהו לפחתך וכ' הח"ס סי' ע"ט ליישב דמין הבקר אין ממעט אלא דרוסה א"כ לפי"ז אף אי טרפה רק הלממ"ס א"ש דמוכח רוב מס"ד דהוא מפורש בקרא.

אך בקונטרסי "טריפה חי'" תמהתי טובא הא דרוסה הוה חזקה שנתבררה כמו שהוכיח הפלתי סי' נ' מתוס' דף מ"ג והדרה קו' תוס' לדוכתי' יש חזקה ג"כ המסייע לרוב לכן נראה ליישב דמוכח רוב שפיר דאי משום ספ' דמותר מה"ת למה גזרה תורה ועצם לא תשברו בו או ונתח אותה ולא נתחיה לנתחים וע"ז לא נוכל לבדוק נהי דשרי עכ"פ יש כאן תקלה שאין יכול לבדוק א"כ זה עולה ליישב אף אי טרפה רק הלממ"ס דשרי ספיקא אבל הא אפשר לברורי דחייב לברורי וכיון שאסרה תורה לנתחה נעשה דלת לבדוק ושפיר מוכח רוב.

עוד על הנ"ל שכ' רבינו טריפה פסול משום הקריבהו נא לפחתך וכ' הכ"מ דקרא דמן הבקר רק אסמכתא בעלמא והקשה בשעה"מ מה' שחיטה א"כ האיך מוכח רוב כיון דטריפה אין מה"ת והנה ליישב זה כבר העלתי בקונטרס אבל אם דקרא דהקריבהו לפחתך מה"ת כדמוכח מנחות דף ס"ד נמצא כחושה אמרינן הבא שמינה פירש"י משום הקריבהו לפחתך אולם לי קשה קושי' אחרת דגמ' יליף מונתח אותו לנתחיה והנה בחו"י כתב לכן לא נתחיה לנתחים משום דזה הקריבהו לפחתיך א"כ איך מוכח רוב דדילמא טריפה הא כל פסול משום הקריבהו לפחתך וא"כ מה לי הקריבהו לפחתך מכח טרפה או משום שהוא נתחיה לנתחים.

ועוד יותר קשה דכבר הקשתי שם בקונטרסי אי ל"א בתר רוב ויש לחוש לכל אחד שהוא טריפה ל"ש הקריבהו לפחתיך דלא בריא מילתא דכולם הם כן וצריך לומר דעכ"פ למה הקפידה תורה ונתח אותה ולא לנתחים הא יותר עדיף לנתח כדי לבדוק אולי ימצא טריפה וא"כ כיון דבולא נתחיה לנתחים ג"כ שייך הקריבהו לפחתיך א"כ לכן לא התירה התורה לנתח דזהו ודאי הקריבהו לפחתיך משא"כ ספק שמא טרפה ל"ה ודאי הקריבהו לפחתך שכולן בס' טריפה הן.

לכן נראה דהנכון כמש"כ שם דהכונה לדרשא דממשקה ישראל דלכך בעינן ממשקה ישראל משום הקריבהו לפחתיך אם מקריב מה שאין ראוי לאכילת אדם ועיקר הטעם משום ממשקה ישראל וזה גרע יותר מהקריבהו לפחתיך דגבי נתחים שזה אין ראוי לישראל אך אכתי קשה דהנה בחו"ד כ' ליישב מה דקשה לרבינו דס' מותר מן התורה איך מוכח רוב מקרבנות ותירץ דספק עשה לחומרא וכאן כתיב מן הבקר למעט טריפה ממעט אף ס' טריפה וע"כ מטעם רוב וקשה לי כיון דרבינו סובר דהטעם משום הקריבהו לפחתך או כמ"ש משום ממשקה ישראל א"כ כיון דס' מותר מה"ת הוה שפיר ממשקה ישראל אך י"ל דבאמת רבינו אית לי' ג"כ דרשא דמן הבקר אלא נקט טעמא חדא דהקריבהו לפחתך והוא טעמא דממשקה ישראל כדאיתא בגמ' אבל הוכחת הגמ' בחולין

לעולם מקרא דמן הבקר א"כ שפיר י"ל דהוה לי' עשה לחומרא אבל רבינו מודה לדרשא דמן הבקר ג"כ ונקט הקריבהו לפחתך דהיינו הטעם דממשקה ישראל ודרשא חדא נקט ושפיר מוכח רוב ודו"ק וכן מדוקדק לשון רבינו שכתב טריפה האוסרת באכילה פסולה לקרבן משום הקריבהו לפחתך א"כ מבואר מלשונו דמקרא דהקריבהו לפחתך לאו משום דאין שלם ודמי לבע"מ אלא משום שאין ראוי לישראל לאכילה ודו"ק היטב.

אלא דקשה לפמש"כ תוס' שם דאחר דגלי מן הבקר גלי דהכל בכלל ממשקה ישראל יקשה איך אפשר לכלול דהכל בכלל ממשקה ישראל כיון דמן הבקר בא לאסור אפי' ספק וזה אינו בכלל משקה ישראל ועוד א"כ הדר' קו' לדוכתי' איך מוכח רוב דילמא משום ספק דא"ל ממן הבקר ממעט ס' כיון דמן הבקר לא גלי אלא דהכל בכלל ממשקה ישראל א"כ ספק אין בכלל ממשקה ישראל דשרי באמת א"כ לא מוכח רוב לכן נראה עפמש"כ בקונטרסי שם ס' טריפה אי ל"א בת"ר ל"ה מותר מה"ת דהוא ספק ההוה א"כ לפי"ז ניחא דאף באכילה לישראל אסור בלא הקריבהו וליכא ממשקה ישראל ודו"ק.

ובזה ג"כ מדוקדק לשון רבינו שכ' אם נולד בה טריפה האוסרת באכילה הכונה אם נולד טריפה האוסרת ודאי טריפה אבל אם נולד ס' טריפה שרי דזה ל"ד ספק ההוה כיון דכבר אזלינן בת"ר רק על בהמה זו נולד ס' זה לא מיקרי ספק ההוה תמיד רק ספק במקרה ודו"ק.

ואולי רמז לנו דוקא אם נולד ס' האוסרת באכילה פסולה אבל אם נולד ס' שאין אוסרת באכילה שרי גם לקרבן אבל רק בנולד אח"כ דהוה ס' הבא במקרה אבל אי הס' אי נברא כך ובא בתולדה אזלינן בס' להחמיר בטריפה ע"ד שכ' הישׁ"ש לדעת הרשב"א והיינו משום דעכ"פ הוא ג"כ ספק ודמי לספק ההוה ורגיל תמיד ודו"ק.

הנה הקשה בח"ס וכן בשו"ת מהרי"א כיון דטריפה רק הלמ"מ איך שייך למעט מקרא טריפה הא אין אלא מהלממ"ס ולדעתי י"ל דקרא אין ממעט באמת משום דאסור להדיוט אלא אף אי שרי להדיוט אסרה תורה להקרבה כמו בע"מ כל מה שהוא טריפה דהיינו שיש בו חסרון שאין יכול לחיות וכש"כ דא"ש לפי דברי ד"מ באמת כל טריפות ידעינן משום דאין חי' אלא הלממ"ס צריך אף אי אירע דחי וזה לא ידעינן רק מהלממ"ס אבל קרא דמן הבקר ממעט עכ"פ טריפה מכח שאין חי ואם אירע שחי דלא ידעינן דאסור להדיוט רק מהלממ"ס אפ"ה מקרא לקרבן נתמעט שפיר ובזה ניחא ג"כ שכ' רבינו טעם דהקריבהו לפחתך דסובר דאי מקרא דמן הבקר ל"ש למעט טריפה דחי' יב"ח דאין רק מהלממ"ס לכן צריך לטעם דהקריבהו וא"ש דמוכח רוב דניחוש שהוא טריפה ועדיין לא עבר יב"ח.

כ"כ לעיל דכיון דבשבת איתא דטריפה הוה כמתה א"צ לדרשא דבן הבקר רק כדכתב רבינו משום הקריבהו נא לפחתך.

והנה בהא דפליגי במס' אהלות ב"ש וב"ה כמה חסרון בשדרה ב"ש אמרי שתי חוליות וב"ה חוליא אחת ואיתא בעירובין ובחולין דכן פליגי לענין טריפה הרי דס"ל כיון דטריפה וא"ח מיקרי כבר מתה אפי' בעודו חי ואין מטמא אח"כ באוהל ומוכח ג"כ דסברי טרפה מתה הוה אולם יקשה הא בחולין קאי אליבא דר"ש דס"ל ט"ח ול"ש לומר דהוה כמתה וע"כ צריך לפרש דרק בשדרה הוה כמתה וכשיטת התוס' דפליגא גם בגולגולת והאי דקתני כדי שינטל מן החי גם אריאה קאי דשיעור כדי שינטל וימות שייך גם למ"ד ט"ח דזה קרובה למות יותר משאר טריפות ולכן חשוב כמתה כמש"כ מהרש"א בחולין אבל שאר טריפות אפי' למ"ד טא"ח ל"ה בכדי שימות משמע מכאן דאדרבא בשאר טריפות אפי' למ"ד טא"ח ל"ה כמתה וקשה להני דקאמרי דפליגא כמתה הא מוכח מב"ש וב"ה דהא דטא"ח ל"ה כמתה דאי הוה כמתה גם במחיים שייך לומר דהוה כמתה א"כ אין חילוק בין שאר טריפות לחסרון בשדרה.

אולם לפי"ז קשה לי א"כ מ"פ לר"ש מחסרון בשדרה דהא י"ל דבאמת טריפה הוה מהא"ט גופי' כיון דהוה כמתה והא דקחשיב י"ח טרפות היינו אף דט"ח הלל"מ אבל איה"נ דאיכא שאר טרפות אשר לא מהלל"מ טרפה רק מכח דחזינן דהוה כמתה דא"ח ע"ד שכ' הדמ"ר סי' כ"ט דיש טרפות אשר לא מצד הלמ"ס כגון שא"ח הוה טריפה כהך דרכיש אולם נראה כמו שכתבנו בתחילה דאדרבא מכאן מוכח דטריפה דא"ח הוה כמתה וכמו שכ' רבינו ניטל לחי העליון טרפה משום דסופו למות וכמסקנת הגמ' בשבת ובשמעתין דחולין באמת הקושי' לר"ש בתרתי דמוכח דאיכא עוד טרפות בשדרה ומוכח נמי דב"ש וב"ה סברי דטא"ח [דאין לומר דרק בשדרה ס"ל כן דהוה בכדי שימות דא"כ קשי' קושי' הנ"ל] וע"ז משני דאפיק חדא ועייל חדא וא"כ עייל חסרון בשדרה וא"כ למסקנא באמת הכי קאמר דמודה ר"ש דיש טרפות שא"ח אבל לא משום הכי טרפה יען דא"ח אלא דהלל"מ הוה דטריפה ומיושב קושיתו דבכדי שינטל מן החי באמת רק כונתו לומר דא"ח יב"ח וא"צ לפרש כמהרש"א.

אמנם קשה לי אכתי מהא דאיתא לעיל דפריך וליחשב בהמה שנחתכו רגליה ומשני סבר לה כרשב"א דיכולה היא ליכוות ולחיות ופריך הא לרי"ש ט"ח ס"ל וקשה לי הא רשב"א ס"ל בשבת דטרפה מתה הוה וע"כ אמר נשברה רגלה שיכולה ליכוות ולחיות ול"ה כמתה ות"ק דפליג דלית לי' דיכולה ליכוות ולחיות א"כ הוה כמתה א"כ מאי קושי' לרי"ש דילמא מודה רי"ש דבהמה שאנחנו יודעים מהנסיון דא"ח והוה כמתה

דהוה טרפה גם לרי"ש וכעין סברת הדמ"ר כמש"כ לעיל דהוה כמתה יתכן בודאי סברת הדמ"ר דלזה א"צ הלממ"ס וא"כ מ"פ הגמ' כדי שיכולה ליכוות ולחיות הא רי"ש ט"ח ס"ל דאדרבא דכש"כ דא"ש דטרפה הוה כיון דא"י ליכוות וא"ח גם רי"ש מודה דהא כיון דא"ח הוה כמתה.

ונראה ליישב דס"ל דת"ק דרשב"א בשמעתין היינו ת"ק דראב"ש במס' שבת דמשמע דלית לי' הסברא דהוה כמתה א"כ הא דפליג כאן וס"ל דטרפה לאו משום דס"ל דהוה כמתה אלא משום דס"ל דאפי' אי חי ג"כ טרפה דט"ח וא"כ ליחשוב נמי הא ודו"ק.

ואמנם לשיטת הר"ת דסובר דוכן לטרפה לא קאי אגולגולת דבחסרון גולגולת קתני כל שאלו ינטל ימות ולא קאי אירישא דחסרון בשדרה רק הא דהוה חסרון בשדרה היינו משום כיון דטא"ח מיקרי חסרון ואין מטמא ורי"ש סובר ג"כ כך דאיכא טרפות דא"ח כנ"ל והנה דעת הר"ת דלכן אי אפשר לפרש דוכן לטרפה אגולגולת קאי דזה רק באדם דטרפתו עם הקרום דאית לי' מזלא לא מיטרף רק עם הקרום רק דהקשו תוס' ע"ז א"כ מ"פ הגמ' לקמן לריב"י מישפוך לארץ מרירתו ועדיין איוב קיים הא אדם שאני דיכול לחיות וכן לקמן דף מ"ו בהאדימה מקצתו מסיק אלא ל"ש וכשרה מדר"נ גבי מילה יקשה מאי ראי' מאדם דאית לי' מזלא וכן לקמן דף נ"ז גבי מעשה בענבול מאי מייתי מאדם דיכול לחיות בנפחתו ראש ולפמש"כ י"ל כך בודאי למאי דקיי"ל דכל טרפות הם מהלממ"ס לא כרי"ש אלא דנכלל בזה הכלל כל שאין כמוה חי' אין לחלק בין אדם שיש לו מזלא ולכן בהאי דאיוב פריך שפיר כיון דנקבה מרה הוא מהלממ"ס דרק לרי"ש ל"ה הלממ"ס דל"ל דריב"י אבל אנן דקיימ"ל דהכל אסורה מהללממ"ס אין לחלק רק תוס' כתבו כן לרי"ש דס"ל ט"ח רק דאפ"ה איכא טריפות דאינה חי' ולזה א"צ הללממ"ס רק דטרפה מחמת שא"י לחיות שפיר י"ל זה רק בבהמה אבל באדם יכול לחיות וכן לקמן בהאי דענבול כיון דקאי דלא כרי"ש אלא דטרפה מצד הלממ"ס אין לחלק בין אדם לבהמה דבהמה לית לי' מזלא א"י לחיות בלא קרום באמת מודה רי"ש דטריפה הוה כסברת הדמ"ר מהאי טעמא ודו"ק.

הקריבהו לפחתך וכו'. וקשה לי ממש"כ רבינו בה' רוצח אין מומין פוסלין בע"ע ואעפי"כ אם היתה טרפה פסולה כפרה נאמר בה כקדשים וקשה לי כיון דבקדשים גופי' רק פסול משום הקריבהו לפחתך וזה ל"ש רק בקרב על המזבח אבל בעגלה ערופה דאינו קרב כלל מה מהני לזה הטעם דכתב בה כפרה כקדשים דהא דאיתא בשמעתין דחולין דטרפה פסול משום דכפרה כתיב בה כקדשים אין ראי' דבודאי אי בקדשים פסול מקרא דבן הבקר לכן כיון דבעגלה כתיב כפרה כקדשים שפיר מיפסל אבל אי מקרא דהקריבהו

לפחתך דל"ש כלל בעגלה ליכא למילף משום דכתיב בה כפרה כקדשים דהא מומין ג"כ אין פוסל בעגלה כדאיתא בסוטה א"כ טרפה נמי כיון דל"ש הא"ט לא גרע מבע"מ ולכאורה י"ל דמבואר בירושלמי סוטה מחוסר אבר פסול בע"ע והא מחו"א ג"כ פסול משום הקריבהו לפחתך א"כ נשמע דגם טרפה פסול אבל זה אינו דהא רבינו לא מביא כלל הך דירושלמי דמחוסר אבר פסול כאשר תמה עליו בכ"מ שם א"כ אמאי יפסול טרפה.

והנה מבואר שם בדברי רבינו אם מתה או נשחטה לאחר ירידתה אסורה בהנאה ותקבר וקשה לי מגמ' דבב"ק דף ק"י דאיתא שם באשם ישנו דאדעתא דהכי לא אקדשי' א"כ ה"נ כיון דנשחטה יכול לומר אדעתי' דהכי לא אקדשי' שתאסר בהנאה ולא יתקיים המצוה וא"כ יהא מותר בהנאה ואפי' באכילה כיון דנשחטה כראוי וכן יש לתמוה אמש"כ המשל"מ שם בשם הירושלמי דאם נמצאת טריפה העריפה מטהר מידי נבילה ויקשה ג"כ כיון דנמצא טריפה אדעתא דהכי לא אקדשי' ואין כאן מצות עריפה איך תטהר מטומאתה אך לזה י"ל דכיון דהוא לריעותא למקדיש ל"א אדעתי' דהכי לא אקדשי' אבל קושי' ראשונה קשיא טובא.

הנה רבינו פסק דאיסור הקריבהו לפחתך כל דאסור להדיוט אסור לגבוה הנה תורת אמת היתה בפי בקונטרסי טרפה חי' שכונת רבינו כתוס' תמורה דף כ"ח דאחר דגלי קרא מן הבקר הכל בכלל ממשקה ישראל אף שהי' לו שעה"כ ורק הא דקפיד תורה ממשקה ישראל היינו משום הקריבהו לפחתך וכמו שבארנו שם בארוכה.

אך עדיין צריכין אנו למודעי מה קשי' לרבינו דהוצרך להוסיף מטעם הקריבהו נא לפחתך והא הטעם מה שיהא עכ"פ כתוב דבעינן ממשקה ישראל מן המותר לישראל וא"כ הו"ל למנקט הטעם דממשקה ישראל.

אך דבר גדול רמז לנו רבינו בזה דהנה מתורת רשב"א במנחות דף ס"ח למדנו דהא דממשקה ישראל יש לפרש בתרי אנפין חדא דהיינו כיון דאסרה תורה להדיוט מהא"ט גופי' אסור לגבוה דלא יהא עדיף שולחן הדיוט משולחן גבוה [ע"ד שאמרו בגיטין שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות] ואמנם יש לפרש הא דכתיב ממשקה ישראל דבעינן מן המותר לישראל היינו דלמדנו מקרא דמה שאסרה תורה לישראל אסרה תורה ג"כ לגבוה דמזה הטעם שראתה חכמת התורה לאסור לישראל מהא"ט ראתה חכמת התורה לאסור לגבוה ונפ"מ מזה לענין חדש דלישראל אסור עד עומר ולגבוה עד הבאת שתי הלחם דאי נאמר כפי' השני א"כ בעבר והביא קודם לשתי הלחם פסול דל"ה ממשקה ישראל אבל אי אמרינן ממשקה ישראל רק מה שאסור לישראל א"כ אחר עומר מותר להדיוט

ממילא שרי לגבוה בדיעבד דל"ש ממשקה ישראל ומבואר ברשב"א שם דתלי' בפלוגת' דתנאי ואנן קיימ"ל דהביא קודם שתהל"ח כשר דסבירא לן ממשקה ישראל רק מה דאסור להדיוט כפי' הא' וא"כ לפי"ז זה דהשמיענו רבינו דאסור לגבוה טריפה האוסרת באכילה דרק מה שאסור להדיוט שייך דאסור לגבוה והיינו דגנאי הוא לאכילת מזבח מה שאסור לאדם והיינו מטעם דקפיד קרא הקריבהו לפחתך הירצך והיינו דאי הוה נקט רבינו ממשקה ישראל היינו טועין לפרש דמהא"ט דאסרה להדיוט אסרה לגבוה ונפ"מ אף בגוונא דשרי להדיוט מצד טריפות יהא אסור לגבוה וכמו שיבואר [וכגון ס"ס דמותר להדיוט דהוא שיהא אסור לגבוה דנחמיר לגבי גבוה] ע"ז כתב רבינו הקריבהו לפחתך לגלות לן דהטעם דממשקה ישראל הוא דרק לכן אסור יען שאסור לישראל אסור לגבוה ממילא בגוונא שמותר לישראל שרי לגבוה לכן רק טריפות האוסרת באכילה אסור לגבוה [הא ס"ט דשרי להדיוט שרי לגבוה ודו"ק].

ובזה אור לנו לבאר סוגי' אחת התמוה מאוד בחולין דף נ"ח איתיבי' ר"א לאמימר בל"ק ממשנה דתמורה דפליגי ר"א ור"י בולד טריפה במאי קמיפלגו בזוז"ג ליפלגו להדיוט ומשני להודיעך כחו דר"י דמתיר אפי' לגבוה משמע דלרב אשי דמוקי פלוגתא בעובר י"א ניחא דפליגי רק לגבוה.

ובל"ב איתא דאיתיבי ר"א ג"כ מפלוגתא דר"א ור"י וקאמר במאי קמיפלגו בעובר י"א לפלגו להדיוט משמע להיפך דלרב אשי דמוקי להאי לישנא פלוגתא דר"א ור"י בזוז"ג ניחא דפליגי רק לגבוה וא"כ מ"ש לל"ב ניחא אי מוקי בזוז"ג וללל"ק איפכא דניחא לי' אי מוקי בעובר י"א דלא פליגי רק לגבוה וכבר הקשו כן בתוס' ולא תירצו כלום.

אמנם לפי שיטת רבינו יבואר על נכון דהנה יש להקשות עוד דגמ' משני להודיעך כחו דר"י להיתרא וכן פליגי לגבוה ויקשה לפירש"י דסיפא קאי אפלוגתא דר"א ור"י ואי פליגי לגבוה אין נפ"מ בביצה לענין גבוה.

והנה לפי שיטת רבינו קשה לכאורה הא דפריך ליפלגו להדיוט הא כיון דפליגי להדיוט ממילא ידעינן דפליגי לגבוה דהרי לא אסרה תורה לגבוה רק מה דנאסרה להדיוט וכן מה משני להודיעך כחו דר"י להתירא הא אי פליגי להדיוט ידעינן דשרי לגבוה דאיך יאסור לגבוה אי שרי להדיוט הלא הא בהא תליא.

ואמנם לפי הקדמות מילין בביאור דברי רבינו יבואר על נכון דרק לרב אשי לשיטתו ניחא דמצי פליגי רק לגבוה הא להדיוט יהא מותר לכ"ע בין אי נוקי פלוגתא בעובר ירך אמו בין אי פליגי בזוז"ג דהנה אי אמרינן דהפירוש ממשקה ישראל מן המותר לישראל היינו דמהא"ט שאסרה תורה לישראל אסרה תורה לגבוה א"כ משכחת שיהא בפרטות

אסור לגבוה ושרי להדיוט כמו אסור חדש דלהדיוט עד הבאת עומר ולגבוה עד הבאת שתי הלחם ואם הביא מקודם פסול משום ממשקה ישראל כדסובר ר"ט במנחות דף ס"ח ומעתה אומר להוכיח דרב אשי ע"כ סובר כהאי פירוש דהנה במנחות דף ה' מן הבקר להוציא את הטרפה ופריך ל"ל קו"ח מבע"מ דשרי להדיוט אסור לגבוה טרפה שאסור להדיוט א"ד שאסור לגבוה וא"כ ל"ל מן הבקר ומשני ר' אשי דטרפה הותר מכללה במליקה דאסור להדיוט ושרי לגבוה ודחי ר"א ברי' דרבא דבעוף גם בע"מ מותר ואי דהותר טרפה לכהנים כהנים משולחן גבוה קזכי אלא הפירכא משום דמומו ניכר ולפי"ז יש להבין טעמו דרב אשי אף הדבר ניחא דהנה בגמ' מפרש ל"ל מן הבקר הא כתיב ממשקה ישראל ומשני רק בלא הי' לו שעה"כ וצריך קרא להי' שעה"כ ואמנם אחר דאיכא קרא כתב תוס' בתמורה דידעינן דגם הי' לו שעה"כ הוא ג"כ בכלל ממשקה ישראל והנה לפי"ז צריכין לפרש הא דפריך הגמ' דניתי בקו"ח דאסור להדיוט דזהו סברת ממשקה ישראל הא אמת דלא שייך סברת ממשקה ישראל רק בלא הי' לו שעה"כ ואך הכונה כך דניתי בקו"ח א"כ ממילא נדע דאף בהי' לו שעה"כ שייך לאסור לגבוה מה דאסור להדיוט מקו"ח דבע"מ ונדע מכח קו"ח דהוה בכלל ממשקה ישראל ולמה לי קרא דמן הבקר לגלות שזה בכלל ממשקה ישראל מכח קו"ח נדע שזה ג"כ בכלל ממשקה ישראל ובפי' זה ניחא מה שהקשה חוט המשולש לימא פירכא שאין במקריבין כקרבין לפמש"כ ניחא כיון דס"ד דנדע ממשקה ישראל בלא הי' לו שעה"כ דאסור לגבוה בקרבין אף שאין במקריבין עשה קו"ח לענין הי' לו שעה"כ ג"כ ודו"ק ובזה ניחא קושית משל"מ על תוס' חולין דף ק"מ שכ' דלא ממעטינן ממשקה ישראל בהי' לו שעה"כ ותמה מתוס' מנחות שכ' מאחר שגילה הכתוב בטרפה אמרינן בכל מקום ממשקה ישראל ולפמש"כ י"ל זהו רק בטרפות וכדומה דבאמת למסקנא יש קו"ח מבע"מ דאין לומר שמומו ניכר רק בטריפות מומו ניכר אבל באיסור שאין מומו ניכר ליכא קו"ח מבע"מ וא"כ י"ל דוקא היכא דיש קו"ח אמרינן דקו"ח גלי שאין חילוק בין הי' לו שעה"כ אבל בליכא קו"ח ל"א דשייך ממשקה ישראל אף בהי' לו שעה"כ ודו"ק וע"ז קאמר רב אשי דלא נדע מכח קו"ח דזהו בכלל ממשקה ישראל משום דמה לטרפה שכן הותר מכללה אצל גבוה בעוף דשרי לגבוה אף דאסור להדיוט א"כ אי לאו קרא הו"א דאיסור טריפה בהי' לו שעה"כ לא אסרה תורה כלל לישראל דמהיכי תיתי לומר דנוהג גם בהי' לו שעה"כ אסרה תורה לגבוה ונצטרך לומר בעוף דהתירה תורה מליקה מה שאסור להדיוט אף דבבהמה אסור לגבוה כיון שאסור להדיוט יותר ניחא לן למימר דסברי בהי' לו שעה"כ לא נאסרה אף בבהמה לגבוה ומליקה לאו חידוש הוא כלל דשרי לגבוה [וחטאת העוף באמת רק משום

דמשולחן גבוה קזכו] אמנם ר"א ברי' דרבא דחי דגם בע"מ שרי בעוף היינו דהוא סובר דממשקה ישראל הכונה כיון שאסור להדיוט ע"כ אסור מהא"ט גופי' לגבוה וא"כ בהי' לו שעה"כ דעשה קו"ח דיהא שייך בו ג"כ ממשקה ישראל היינו דנאמר דמהא"ט ע"כ אסור לגבוה כיון שאסור להדיוט מקו"ח מבע"מ דמותר להדיוט אסרה תורה לגבוה הרי דקפידת התורה לאכילת מזבח יהא דבר שלם ובריא כש"כ דמה דמאס לאכילה לישראל יהא אסור מהא"ט גופי' לגבוה אף דהי' לו שעה"כ וממילא נאמר גם בהי' לו שעה"כ הוא בכלל ממשקה ישראל ולכך שפיר דחי דאין זה פירכא מה לטריפה שהותר מכללה במליקה דהרי גם לענין בע"מ בעוף מצינו קולא א"כ עדיין י"ל דמה שאסור לגבוה ע"כ אסור להדיוט ומליקה ע"כ חידוש הוא שהקילה תורה בעוף כמו שהקילה תורה לענין בע"מ אבל לרב אשי דסובר דהקו"ח הוא שנאמר גם בהי' לו שעה"כ יהא שייך ממשקה ישראל דהיינו דנאמר דמהא"ט דאסרה תורה לישראל אסרה תורה לגבוה מקו"ח דבע"מ די"ל אדרבא הרי מליקה הותרה מכללה בטרפות לגבוה אף דאסור לגבוה א"כ נאמר דלא אסרה תורה כלל לגבוה מה שאסור להדיוט היכא דהי' לו שעה"כ ומהיכי תיתי דנאמר דאסרה תורה לגבוה גם בכהא"ג ונאמר אח"כ מליקה חידוש הוא ומשום דגם בעוף הקילו במום בדוקין שבעין הקילה תורה בטרפות דיותר ניחא לומר שלא אסרה תורה בהי' לו שעה"כ מה דאסור להדיוט לגבוה ולכן מליקת העוף שרי לגבוה דגם בבהמה מותר לגבוה בהי' לו שעה"כ א"כ הרי ביארנו דרב אשי סובר דהכונה ממשקה ישראל היינו דכמו דאסרה תורה להדיוט כן אסרה תורה לגבוה ור"א ברי' דרבא סובר דממשקה ישראל היינו דמהא"ט גופי' שאסרה תורה להדיוט זה עצמו גורם האיסור לגבוה ולכן קאמר פירכא אחריתי דמומו ניכר והכי קיימ"ל.

ועוד יש להסביר מטעם אחר דסובר רב אשי ממשקה ישראל היינו דמהא"ט שאסרה תורה להדיוט מהא"ט אסרה תורה גם להקדש דהנה בשעה"מ פ"ד ממא"ס הקשה על מש"כ מהרש"א דמליקה דשרי לכהן הוה ממשקה ישראל וכן גיד במוקדשין דשרי להדיוט הוה ממשקה ישראל ושעה"מ השיג דשם משום דכהנים משולחן גבוה קזכו וכדאיתא להדיא במנחות דף ו' או משום דמצותו בכך וכן אמרינן התם גבי מליקה דחשוב ממשקה ישראל משום דמליקתה אוסרתה להדיוט אבל קודם לכן לא נאסר משא"כ טרפה וג"ה יעו"ש והנה רב אשי דלית לי' הטעם במליקה יען דכהנים משולחן גבוה קזכו ואית לי' דבאמת מיקרי מליקה אישתרי מכללו משא"כ טרפה דלא הותר מכללו א"כ אית לי' ממילא כסברת מהרש"א דמליקה הוה ממשקה ישראל דהנה סברת השעה"מ ומהרש"א תליא ג"כ בפלוגתא דמנחות שהבאתי לעיל בטעמא דממשקה

ישראל דאי אמרינן דממשקה ישראל היינו דמזה הטעם שנאסר להדיוט מזה הטעם נאסר לגבוה א"כ לפי"ז ע"כ כסברת השעה"מ דכהא"ג ל"ה ממשקה ישראל דנהי דמותר להדיוט עתה לכהן אבל זה רק משום דמצותו בכך ומליקתה אוסרתה ולא משום דכהא"ג הוה ממשקה ישראל דהרי כיון דבעלמא מליקה הוה נבילה א"כ הי' מן הראוי לאסור גם לגבוה וע"כ גם מה שהותר לגבוה מליקה משום מצותו בכך אבל אי אמרינן דרק מה שאסור להדיוט אסור לגבוה א"כ מליקה דשרי להדיוט שרי לגבוה דהוה ממשקה ישראל אי לאו הא דמליקה שרי להדיוט גופי' משולחן גבוה קזכו וא"כ מעתה ניחא דרב אשי דל"ל משולחן גבוה קזכו א"כ הא דמליקה אישתרי לגבוה דל"ה ממשקה ישראל א"כ הותרה מכללה שפיר אבל רב אחא סובר דטריפה דהיינו מליקה לא אישתרי מכללה משום דהא דשרי לגבוה היינו יען דאישתרי להדיוט אי לאו דהא דשרי להדיוט משום דמשולחן גבוה קזכו ובשולחן גבוה דשרי משום דגם בבע"מ הותרו מכללו בעוף ולא מיקרי הותרה מכללו אבל אי לא"ה הי' באמת מקרי ממשקה ישראל כיון דשרי לכהן הוה ממשקה ישראל לגבוה כסברת מהרש"א דאית לן למימר דהא דבעינן ממשקה ישראל הוא משום דתורה אסרה לגבוה מה שאסור להדיוט אבל מה דשרי להדיוט לכהן שרי לגבוה ודו"ק ומעתה נתיישב הכל דרב אשי הכי קאמר בין לל"ק בין לל"ב ניחא לי לדידי בין אי נוקי בפלוגתא דזוז"ג בין אי נוקי בפלוגתא דעי"א ניחא דלא פליגי רק לגבוה דלהדיוט אפשר דמודו וא"ל אי שרי להדיוט בכהא"ג שרי גם לגבוה דלדידי אף איסור שאסור להדיוט אסור לגבוה משום ממשקה ישראל דמהא"ט דנאסר להדיוט בעלמא נאסר הא לגבוה דפליגיתו עלי במנחות ואית להו דממשקה ישראל רק מה שאסור להדיוט אסור לגבוה אדמיפלגי לגבוה ליפלגי להדיוט דהרי ע"כ פליגי גם להדיוט דא"ל דלגבוה שרי ג"כ א"כ ליפלגי להדיוט גופי' ודו"ק.

טריפה האוסרת באכילה וכו'. נראה הכונה שלא תאמר דלכן כתב הקריבהו לפחתך יען שטריפה הולך וחסר א"כ אי חזינן דמשבחת והולכת א"כ הוה שרי לקרבן לכן אמר האוסרת באכילה דכיון דעכ"פ אסור באכילה שייך בי' הקריבהו לפחתך.

הקריבהו לפחתך וכו'. הנה כבר הבאתי דברת הח"ס שכתב לישב דרבינו מפרש דקרא קאי על דרוסה המפורש בתורה ורבינו נקט הקריבהו משום שאר טריפות וכבר הישבתי על דבריו במק"א וכעת אומר תחילה לבאר שמעתין דריש אלו טרפות וממנו ניקח תשובה לדבריו זצ"ל דאיתא התם אמר ר"ל רמז לטריפה מה"ת מניין ופריך מניין והא כתיב ובשר בשדה טריפה אלא רמז לטריפה שאינה חי' מה"ת מניין ת"ל זאת החי' אשר תאכלו שאינה חי' לא תאכל ויש לדקדק דא"כ תחילה אמאי לא אמר ר"ל רמז לטריפה

שא"ח מה"ת מניין כיון שבא לשאול רק על טריפה שא"ח וראיתי אח"ז שכך הרגיש בחוט המשולש ונראה לפרש בהקדם דברי רבינו פ"ד ממא"ס שכתב דמדכתיב לכלב תשליכון אותו נשמע דאינה טריפה עד שעשאו בשר הראוי לכלב שקרוב למות ואין חילוק בין ע"י ארי' או ע"י חולי או ע"י אדם כיון שא"י לחיות הוה טריפה ולא דיבר הכתוב אלא בהוה וכתב הה"מ דרבינו מפרש דמדכ' לכלב תשליכון מכאן יצא לו דטריפה א"ח דהוה בשר הראוי לכלב והא דבא הלמ"מ היינו רק להודיענו איזהו המחלות שא"ח ואחר שהודיענו הלמ"מ המחלות שא"י לחיות אנו יודעין כיון שא"י לחיות הוה בכלל טריפה האמורה בתורה.

והנה המפרשים הקשו דבגמ' יליף ר"ל מהקרא דזאת החי' ולא ניחא לי' לילף מלכלב תשליכון ולמה יליף רבינו מקרא זה וכן ר"ל בהאי לכלב תשליכון מאי עביד לי' ולכאורה יש להקשות עוד דלכאורה סתירה לדבריו שכ' בפ"ד משחיטה אין לך מפורש בתורה אלא דרוסה בלבד וכאן כתב דכיון דא"י לחיות הוה הכל בכלל טריפה האמורה בתורה.

אך הדבר פשוט דעכ"פ אין מפורש דזה דכתב רבינו דמה לי טרפה ארי' או טרפה אדם זהו סברא אבל לא מפורש בתורה ומעתה יתבאר הכל דר"ל הא דקרא רק מפורש בדרוסה ודייק ר"ל על שאר טריפות שהיא מה"ת לא לבד מהלמ"מ אלא גם שיהא נרמז בתורה והיינו בלכלב תשליכון אותו והתרצן השיב בלשון תמיה דמה פריך מניין הא מפורש בתורה ובשר בשדה טריפה ואמרינן דדבר הכתיב בהוה מה לי טריפה ע"י חול' מה לי ע"י אדם כיון שא"י לחיות הוה בכלל טריפות כיון דהוה בשר הראוי לכלב דבסיפא דקרא כתיב לכלב תשליכון אותו וסמך עצמו אסיפא דקרא א"כ נרמז בקרא כל טריפה ג"כ וע"ז השיב ר"ל דזה ניחא אי כבר ידעינן טריפה א"ח מקרא אחר כדמסיק אח"כ דהוא סובר דמלכלב תשליכון לא נשמע דאינה חי' וא"כ ל"ש לומר דמרומז בתורה כל טריפה מסברא דמה לי טריפה ע"י חולי מה לי ע"י אדם דזה שייך אי כבר ידעינן דאין ט"ח אבל קודם שידעינן מקרא דטריפה א"ח לא נשמע שאר טריפות מבשר בשדה טריפה וזהו כונתו מניין לטריפה מה"ת כיון שלא נודע עדיין דטריפה א"ח וע"ז מסיק מזאת החי' שאינה חי' לא תאכל וכיון דנרמז בקרא דא"ח נוכל לפרש דבכלל בשר בשדה טריפה הם גם שאר טריפות דמה לי טריפה ע"י חול' או ע"י אדם כיון שאינה יכולה לחיות הוא טריפה וסמך אסיפא דקרא לכלב תשליכון דמזה נשמע דהא דכתיב ובשר בשדה טריפה היינו שעשאו לבהמה גופי' לבשר בשדה דכל הבהמה נעשה כחתוכה ועומד ובשר בעלמא הוה לכן לדידי' לא נשמע מלכלב תשליכון אותו דטא"ח לכן יליף ר"ל מזאת החי' והבן.

עוד אומר לישב בדרך אחר דהנה רבינו כתב בפ"ד ממא"ס דבשר הפורש מן החי לוקה משום ובשר בשדה טריפה והיינו כרי"ו ומפרש רבינו הטעם דמה לי טרפה חי' מה לי טרפה בסכין מה לי טריפה כולה ומה לי טריפה מקצתה אלא דדיבר הכתוב בהוה חזינן דלרי"ו הוה זה הסברא דדיבר הכתוב בהוה סברא אלימתא עד שנאמר דלקי עליו משום ובשר בשדה טריפה א"כ לרי"ו ה"ה דשאר טריפות שפיר נכללין בקרא דובשר בשדה טריפה והיינו כיון דבקרא כתיב לכלב תשליכון ידעינן דטריפה א"ח כשאין יכול לחיות טריפה ה"ה שאר טריפות שבא הלמ"מ דא"י לחיות כמש"כ הה"מ או אנסיון דחזינן שא"י לחיות ע"ד שכתב הדמ"ר סי' כ"ט הוה שפיר בכלל ובשר בשדה טריפה דמה לי טרפה חי' או טרפה אדם הכל בכלל ובשר בשדה טריפה לא תאכלו ושפיר נשמע מלכלב תשליכון דטריפה א"ח בדרוסה ושאר טריפות ידעינן מהלמ"מ וכיון שידעינן מהלמ"מ איזהו א"ח א"צ קרא עוד דידעינן מצד סברא דמה לי שהכל בכלל קרא דובשר בשדה טריפה ל"ת ואמנם ר"ל דסבר דמובשר בשדה טריפה לא נשמע בשר מן החי משום דל"ל סברה דמה לי טרפה אדם או חי' מה לי מקצתה או כולה רק דיבר הכתוב בהוה או דסובר דעכ"פ אין זה סברא ברורה כ"כ דנאמר דלוקין עליו ולכן גם סברא זו דמה לי שכתב רבינו דמה לי טרפה אדם או טרפה חי' או ע"י עצמה הכל בכלל בשר בשדה טריפה ל"ת ובכל מיני טריפות לא נשמע דנהי דמהלמ"מ ידעינן דגם שאר טריפות א"ח אבל כיון דל"ל סברא דמה לי ודיבר הכתוב בהוה א"כ לא נשמע שאר טריפות מקרא זה ורק אחר דכתיב זאת החי' חי' אכול שאינה חי' לא נשמע רמז מן התורה דטריפה א"ח ואותן שאין חי' ישנן בכלל לאו דובשר בשדה טריפה ולוקין עליה משום לאו כיון דיש סברא דמה לי טרפה חי' או אדם ודיבר הכתוב בהוה וכמש"כ הה"מ פ"ב ממא"ס עד"ז דנהי דאין מזהירין מן הדין היכא דיש לאו הבא מכלל עשה מזהירין ה"ה בזה לוקין על הסברא דמה לי ואמרינן קרא רק בהוה דיבר ומעתה יתבאר המשך לשון הגמ' ר"ל פריך רמז לטריפה שאר טריפות מה"ת מניין שיהא כאמור בכלל לאו ולוקין עליו והתרצן השיב בפשיטות דכתיב ובשר בשדה טריפה וא"כ מוקי על כל טריפות כיון דכתיב בסיפי' דקרא לכלב תשליכון ונדע דרוסה א"ח ה"ה כל טריפות הבאין מהלמ"מ או מסברא שא"י לחיות בכלל ולוקין עליו והיינו דתרצן סובר כרי"ו דאית לי' מכח סברא דמה לי ואמרינן דיבר הכתוב בהוה לוקין עליו אבל ר"ל לשיטתו דל"ל סברא זו השיב אלא רמז לטריפה א"ח מה"ת מניין הכונה דכ"ז דליכא רמז מה"ת נהי דמהלמ"מ טריפה א"ח ידעינן אבל כיון דליכא רמז מקרא לא נדע שזה בכלל ובשר בשדה טריפה משום סברא דמה לי טרפה חי' או אדם דע"ז אין לוקין ואין זה סברא אלימתא ולכן אני שואל רמז לטריפה א"ח מניין

ומשני וזאת החי' שאינה חי' לא תאכל עתה שמרומז בקרא דטריפה א"ח ושאסורה כלאו הבא מכלל עשה שפיר אמרינן סברא דמה לי טרפה חי' או אדם ואמרינן מהשתא דקרא דובשר בשדה טריפה בכל טריפות איירי ולוקין עליה כמו דמזהירין מה"ד היכא דיש לאו הבא מכלל עשה ורבינו פסק כסתם גמ' דמשני דילפינן מובשר בשדה טריפה כיון דרבינו פסק כרי"ו בהא דבשר מן החי ג"כ לוקין מסברא דובשר בשדה טריפה וא"צ קרא אחרינא לגלות דטריפה א"ח ודו"ק.

[**ויש** להבין באיזה סברא פליגי ונראה דפליגי או סמה"ת לקולא או לחומרא והוא דאנן רואין רוב טריפות מתין אבל לא נודע אולי הי' מת בלא"ה כבהמה בריאה שמתה ורק אי ספק מה"ת לקולא אנו תולין לקולא שבודאי מתה דטא"ח וממילא אמרינן כל טריפה א"ח א"כ בס' טריפה תולין מדחי ע"כ לאו טריפה הוא ומ"ד ס' מה"ת לחומרא לא תלינן אלא אמרינן שבלא"ה מתה וליכא רובא וממילא אזלינן גם באירע ס"ט להחמיר אף דחי' יב"ח אסורה ועח"י הר"ן שנתקשה במה פליגי וכפמש"כ יובן דבריו היטב דהיינו דר"ע מהדר למצא רמז לזה הסברא מקרא דניזל לקולא ואידך מהדר למצא רמז מקרא דט"ח והולכין לחומרא].

ובזה מובן הא דפריך אח"כ למ"ד ט"ח מנ"ל והק' המפורשים הא ט"ח רק נפ"מ לענין דיעבד להחמיר וע"ז ל"ש להקשות מנ"ל אבל לפמש"כ מובן דפריך אי ט"ח א"כ מנ"ל לטריפות מקרא דלכלב תשליכון אותו כיון דט"ח וע"ז משיב מזאת החי' חי' אכול אחרת לא תאכל מכאן שט"ח והנה זה דנקרא טרפה מורה שמו על דבר שנטרף ונחתך רק דאפ"ה חי' א"כ הא גופי' קשי' אמאי לא תאכל וצריך לומר דסובר אינה משבחת לכן לא תאכל א"כ שוב הוה בכלל לכלב תשליכון אותו כיון דאינה משבחת סופה למות קודם שאר בהמות א"כ שוב נשמע דהוה בכלל לכלב תשליכון דנעשה בשר בשדה בעלמא.

אך אכתי יש להשיב דהנה רי"ו סובר לקמן דף נ"ב דמ"ד ובשר בשדה טריפה נלמד דבשר מן החי לוקה דגם זה מיקרי ובשר בשדה טריפה וכדמתרגם הביאו רש"י בחומש ובשר דתליש מן חיוא חייא לא תיכלון לכלבא תרמון יתיה ומפרש רש"י בשר שנתלש ע"י זאב או ארי מבהמה בחי' והנה זה אסור לנכרי ומוכרח לכתוב לכלב תשליכון אותו אך י"ל דאי נפרש דקאי על בשר מן החי' כרי"ו יש לפרש באופן אחר איך נשמע מכאן דטריפה א"ח והא דכ' רבינו מדכ' לכלב תשליכון אין הכונה דהו"ל לכתוב לנכרי אלא דלישתוק לגמרי כמש"כ הדרישה ומדכתב לכלב תשליכון נשמע דטא"ח כאשר אומר.

דהנה לכאורה יש להבין איך נשמע מדעשאו בשר הראוי לכלב דטרא"ח דהרי מודה דיכול לחיות יב"ח ול"ה בשר הראוי לכלב א"כ דילמא לעולם ט"ח דהא תוס' סנהדרין

דף ע"ח כתבו דאף דט"ח עכ"פ סופו למות לאחר איזה שנים מחולי זה א"כ הוה ג"כ בשר הראוי לכלב וא"ל דכיון דיחי' כמה שנים ל"ה ראוי לכלב כן נאמר דיכול לחיות יב"ח ג"כ ל"ה ראוי לכלב רק אי ימות יום או יומים ונראה לפרש עפמש"כ תוס' זבחים דף ס"ט בשם הר"ח למ"ד טא"ח סובר נהי דבהמה ל"ה נבילה בשר החותך ממנו מחיים הוה נבילה ואני אומר זה שייך אליבא דרי"ו דסובר דבשר מן החי מיקרי טריפה אף דבהמה ל"ה טריפה על הבשר הפורש ממנו כיון דיצא חיותו מקרי טריפה וכן סובר שם בתלש אבר מן הבהמה וטרפה אותה אתי איסור טריפה וחייל אאיסור אמה"ח כן נמי כאן אף דבהמה ל"ה נבילה חייל על הבשר הפורש ממנו איסור נבילה וגם אתי שפיר דחייל איסור נבילה על איסור אמה"ח וא"כ לפי"ז זה כונת רבינו דעשאו בשר הראוי לכלב דהרי הבשר הפורש ממנו נבילה הוה א"כ ע"כ דגם הבהמה ניטל' חיותי' ממנו אלא כל זמן שחי עכ"פ לא שייך דיהא נבילה לכן הבשר הפורש הוה נבילה א"כ גם הבהמה כמו שהיא עתה בחיותי' מיקרי בשר הראוי לכלב משא"כ אי טרפה חי' אף דסופו למות מחולי זה כיון דבשר הפורש ממנו אין נבילה ל"ה הבהמה עתה בעת שהוא חי' בשר הראוי לכלב וכל זה לרי"ו אבל לר"ל דל"ס כסברת הר"ח דגם אי טא"ח ל"ה בשר הפורש ממנו נבילה ואמנם בטעמא דר"ל דלא יליף מלכלב תשליכון אותו דטריפה א"ח וצריך קרא אחרינא נראה דר"ל לשיטתו לא מצי יליף מזה דהנה בדרישה כתב דרבינו דרש מדכ' לכלב תשליכון דא"ל להיתר הנאה דהו"ל למיכתב לנכרי תמכור כמו בנבילה [ועיין בחי' הרי"ם שתמה הא בעינן קרא לכלב תשליכון אותו למילף היתר הנאה ולפמש"כ כבר הרגיש בזה הדרישה] דא"ל דהכונה מדכתיב לכלב תשליכון אותו ואמאי הא מצי להשהותה לחרישה זה לא נוכל לפרש משום דגם אי טריפה א"ח ג"כ יקשה אמאי לא ישהנה לחרישה וכן הקשה בדרישה לכן נראה דלקמן דף ע"ג פליגי ר"ל ורי"ו אליבא דר"מ ורבנן אי שחיטה עושה ניפול דלר"ל סובר ר"מ שחיטה עושה ניפול ולר"י אין שחיטה עושה ניפול לר"מ אלא מיתה עושה ניפול והנה אי שחיטה עושה ניפול הוה אמה"ח ואסור לנכרי א"כ עכ"ח אתה צריך ליתן האבר לכלב וא"כ צריך קרא להיתר הנאה ולא מוכח מדכ' לכלב תשליכון דטא"ח כיון דאסור ליתן לנכרי אבל אי שחיטה אינה עושה ניפול ולא הוה אמה"ח ומותר לנכרי א"כ הוה מצי למיכתב שימכרנה לנכרי וכתיב לכלב תשליכון ע"כ דכונת התורה שעשאה בשר הראוי לכלב דטא"ח ולפי"ז ר"ל דקאי אמתניתן דקתני כל שאין כמוה חי' טריפה ע"כ דטריפה א"ח וסתם משנה ר"מ ולר"ל אליבא דר"מ שחיטה עושה ניפול והוה אמה"ח ואסור לנכרי ומוכרח לכתוב לכלב תשליכין וא"כ לא מוכרח מקרא דטריפה א"ח לכן מהדר אחר קרא דזאת החי'

שאינה חי' לא תאכל אבל לדידך דהמשנה דשחיטה אין עושה ניפול כרי"ו אליבא דר"מ רק מיתה עושה ניפול ולכן מדלא כתיב שימכרה לנכרי וכתיב לכלב תשליכון להורות דבעינן שיהא בשר הראוי לכלב שקרוב למות ולפי"ז שפיר כתב רבינו דמהאי קרא מוכח דשאר טריפות ג"כ בכלל כולן דמהאי קרא מוכח שטריפה א"ח וכתשובת הסתם גמ' לר"ל אהא דפריך טריפה מניין ומשני מדכ' ובשר בשדה טריפה שע"כ הכונה דמהאי קרא נשמע גם דטריפה א"ח דאז יש למדרש דהכל בכלל דמה לי טרפה אדם מה לי טרפה חי' כיון דא"י לחיות טריפה ומכאן יצא לרבינו דרשה זו ונתישב הכל ברווחא ב"ה, והנה לכאורה יקשה אכתי לפי מש"כ רבינו בפ"ד ממא"ס דמצות פירש אף שאין שחיטה עושה ניפול היינו דלא לקי אבל איסור תורה איכא והיינו מקרא דבשר בשדה טריפה א"כ נסתר זה דצריך לכתוב ובשר בשדה טריפה לק"מ דהנה אף לדידך דאסור מדרבנן דעת הפוסקים רק לישראל אבל לא לבנ"ח כמבואר בש"ך סי' נ"ה כך נמי לדעת רבינו דסובר דאיסור פירש יש היינו לישראל אבל לא לנכרי דהרי בנכרי אין חילוק בין איסור תורה לאיסור לאו דאי אסור מה"ת חייב עליו ג"כ וכיון דל"ה אמה"ח לחיוב ע"כ דאיסור ג"כ ליכא לב"נ ול"ה צריך לכתוב לכלב והוה מוכרין לנכרי ועכ"ח להורות דעשאו בשר הראוי לכלב והבן היטב.

בענין הקריבהו לפחתך קשה לי לדברי רבינו שנקט משום הקריבהו לפחתך לפי"ז מ"פ הגמ' ל"ל קרא נילף בקו"ח מבע"מ הא איתא בזבחים דף כ"ה דאם נעשה בע"מ בין שחיטה לקבלה פסול משום דבעינן שיהא שלם בשעת קבלה והא אי נעשה טריפה קודם קבלת הדם פשיטא ג"כ דפסול מדממעט קרא מבן הבקר אבל אי לאו קרא ל"ה ידעינן מקו"ח כהא"ג שנטרפה לאחר שחיטה דליכא קו"ח כיון דשרי להדיוט לכן צריך מן הבקר דכיון דגלי קרא דטרפה פסול לגבוה יען דמגונה לגבוה א"כ גם אחר שחיטה מגונה הוא כמו בע"מ שמגונה לגבוה וא"ל גם לדידן יקשה דצריך מן הבקר לפסול אחר שחיטה ז"א לדידן דטרפה פסול לגבוה אין משום דמגונה אלא משום כיון דכל טרפה סופו למות כמש"כ תוס' ע"כ כתבה תורה מן הבקר לפסול לגבוה ול"ש לומר דקרא אתי לאחר שחיטה דהא ל"ש עוד לפסול משום סופו למות אבל לדעת רבינו דמשום הקריבהו לפחתך פסלה תורה טרפה לגבוה דהא גם משום מגונה שפיר פסולה אף אי נטרפה אחר שחיטה וזה לא נשמע מקו"ח וא"כ קשה מ"פ הגמ' דנילף בקו"ח.

במשל"מ הקשה מתוס' חולין דממשקה ישראל רק היכא דהי' לו שעה"כ ונראה ליישב היכא דליכא קרא כלל רק מסברא ממעטינן רק ממשקה ישראל בלא הי' לו שעה"כ.

עוד י"ל בציפורי עהנ"ד לא משכחת רק בהיתה שעה"כ דהרי ביצי אפרוח עפרא בעלמא

כדאיתא תמורה דף ל"א א"כ רק ביצא לאויר עולם א"כ רק משכחת בהיתה לו שעה"כ [אך אי אמרינן דיליף מה שבא לאחר גמ"ד לעולם ג"כ נאסר אז משכחת בלא היתה שעה"כ דבשעה שיצא לאויר עולם כבר נגמר דין דכל מה שבא לעיר דגם זה נשרף משכחת שפיר] אח"ז ראיתי כי בברכ"י סי' קמ"ו הביא כעין זה מריטב"א בקידושין שם. **ובברכ"י** כ' לחלק בין פסול הגוף כגון רובע ונרבע מוקצה ונעבד ובין דבר שאין פסולו בגופו כמו ציפורי עהנ"ד וכשהוחלפו בע"ז שאין פסולם מגופם ומצ"ע ואין דומין לטריפה אז לא ממעטינן ממשקה ישראל רק בלא היתה לו שעה"כ.

והנה איתא בתמורה בע"מ יוכיח ודחי אין מומו ניכר ובת"כ איתא זה בשם ר"ע וקשה לי דבקדושין דף ס"ה קאמר דר"ע סובר בע"מ נאמן במכחישו דשלח ואחוי דמומו ניכר לית לי' האי סברא ויקשה דמת"כ מוכח דר"ע סובר האי סברא אך באמת בתוס' שם מבואר דגם רבא מודה דבמומו אף דמכחישו נאמן רק דסובר דפליגי גם בשתק כמש"כ במקנה שם [וע' תוס' בכורות דהביא דבת"כ איתא בשם ר"מ אך בת"כ שלפנינו ובמדרש ילקוט מבואר שכן אמר ר"ע] ועוד קשי' לי דקאמר דחורש בשור וחמור אין במיתה וקשה לפירש"י בסוטה דף מ"ח דהא דממעט דחורש בשור וחמור לא נאסר קאי אחורש בשבת הרי אף דבמיתה לא נאסר, ועוד קשי' לי דהנה בתמורה דף כ"ט משמע ברש"י ותוס' דמקרא דמן הבקר דממעט נעבד היינו למעט נעבד כשהוא חולין וכן בנדה דף מ"א משמע דיותר ממעטינן רובע ונרבע כשהוא חולין מכשהוא מוקדשין וקשי' מתמורה דף ל' דבנרבע כשהוא הקדש חמור יותר ומסתבר יותר שפסול יען דבזוי מילתא יותר דכשהוא חולין והקדישה אישתני וכן משמע גם בסוטה דף מ"ח דכשהוא נעבדה בו עבירה לאחר שהקדישה מסתבר יותר לפסול לגבוה, בשלמא אהא דאמרינן בטריפה דממעטינן יותר נטרפה ואח"כ הקדישה לא קשי' דשם אין האיסור מצד שהוא עשאו טרפה אלא כל שנטרף מעצמו טרפה ולכן אמרינן דסברא הוא דלא נאסר אלא נטרפה ואח"כ הקדישה משא"כ בדבר שהאיסור תלוי באדם שהוא עשה עבירה מסתברא דלא הותר רק כשהוא חולין לא בשהקדישה דבהקדישה קודם איה"נ דיש לאסור לגבוה אבל מרובע ונרבע ונעבד דע"י עבירות האדם נאסרה קשיא, והנה לכאורה קשיא האיך א"א דשא"ש אך י"ל לגבוה א"א דשא"ש אמנם קשה לי לח"ס סי' מ' דבשימוש להדיוט בדבר קדוש או אין אדם אוסר דבר שאינו שלו יקשה א"כ חורש בשור וחמור ג"כ אין נאסר כשהוא קדוש כבר.

בענין טריפה שאין לו תקנה, הנה בחולין דף ס"ח איתא אמר רבה כטרפה מה טרפה כיון שנטרפה שוב אין לה היתר אף בשר כיון שיצא חוץ למחיצתו שוב אין לו היתר

ונחלקו בה הראשונים דהא שם דף ע"ו איתא ללישנא בתרא מפרשינן המשנה למטה היינו למטה מן הארכובה ומצוה"ג למעלה היינו למעלה מן הארכובה ומצוה"ג נמצא ללישנא בתרא אם חתך במקום צוה"ג טרפה ולמעלה מצוה"ג כשרה והקשה הרמב"ן א"כ אם נחתך כל הרגל למעלה מצוה"ג תחזור להכשירו ותירץ דאין ה"נ אבל השתא באותו ענין שהטרפות בה אינה חי' ולכן אם חתך למעלה קודם שחיטתה וחיתה ואח"כ שחטה לאו נטילת הגידין הוא זה אלא חתיכת הרגל למטה מן הארכובה וכשרה, ואם תאמר כבר התחילה המכה זו להשית בה מיתה מסוכנת הוא ולא טרפה וכשרה וכן מצינו טרפות וכשרות ריאה, ריאה שנקבה וסביך בבשרא כשרה ובפלתי סי' נ"ו כ' שזה כונת חותכה מכאן ומתה חתכה מכאן וחי' שהכונה שאח"כ חותכין מדלי' וחי' שחוזר לכשרותו ובראש כ' ע"ד הרמב"ן שדעת רחוקה היא זו שתחזור טרפה להכשירו בידי אדם ואין לו תקנה שכבר נכנס בה חולי הממיתה ולא דמי לריאה דסביך בבשרא שמעצמה עומדת ומתחיל להסתבך וברשב"א שם הוסיף לתמוה ממנ"פ אי הוה טרפה איך חוזר להכשירו כגמ' הנ"ל ואם תאמר שחוזר להכשירו א"כ שוב לא הי' טרפה מעולם דהא אמרינן גמירי דאי בדרי לה סמא חי' מוכח כיון דאפשר לעשות רפואה ל"ה טרפה מעולם וכן כאן הא תקנתה מצי ל"ה טריפה כלל ול"ד לריאה דשם נעשה מעצמו ובפלתי סי' נ"ו הקשה אהא דהיקשו בתוס' בע"ז מנח דחי אחר המבול דילמא טרפה הי' בצומה"ג ואח"כ חתך הרגל וחי והנה עוד מצינו פלוגתא כהאי בסי' מ"ב דכוליא שניטלה ע"י חולי טרפה דהא טרם שניטלה היתה אסורה אולם המהרש"ל פא"ט סי' פ"ה חלק ע"ז וכ' דדוקא בצוה"ג ששם ההכשר בידי אדם הוא דאמרינן דאין חוזר להכשירו משא"כ ע"י חולי ניטל מעצמו הכוליא דמי שפיר לריאה דסביך לדופן דחוזר להכשירו והנה גם לדבריו קשה מנח ועוד הקשה בפלתי מאי מקשו תוס' בסוגי' דרוב דנשהי לרוצח יב"ח דאכתי דילמא טרפה הוה רק ניטל כוליתו וחי' וכן הקשה מחולין דף נ"ח דשפיר משכחת נטרפה ואח"כ נתעברה.

ואני הקשתי הנה דבר זה נראה דפשוט בסברא בהני טריפות דרק טריפה על שם סופו דשפיר חוזר להכשירו וא"כ קשה דבסי' ל"ז מבואר דתרי בועי דסמיכי אהדדי טריפה אפי' הן מלאות מים זכים והשמ"ח הביא דיש מכשירין במים זכים ובטעם דבסמיכי להדדי דטריפה דעת רש"י ורבינו משום נקב דבודאי יש נקב תחתיהם ודעת רשב"א כיון דסמוכות זו לזו דוחקות אחת את חברתה וסופה לינקב והו"ל כאלו ניקב מעכשיו ובפר"ח תמה א"כ במים זכים מ"ט דמכשירין הא גם שם סופו לינקב ותי' בפלתי משום דבמים זכים סופו שיתהפך למוגלא וישוב לבשרו ולכן כשר דטרם שיבוא לידי ניתוק

יתרפא ולא יהי' עוד וכהא"ג כ' בישועות יעקב סי' מ"ה גבי לקותא דל"ח שיתקלקל יותר דאפשר שיתרפא טרם שיגיע לחריץ ובפ"ח סי' מ' כתב לחלק לפי סברת רשב"א דל"ח שיתקלקל יותר גבי לקותא ול"ד לסירכא שדבר אחר גרם לו סיבות חיצוניות המטריפות אותו אולם דעת השו"ע שהוא שיטת הרא"ש דטרפה במים זכים ג"כ ע"כ דסבר נהי דאם נעשה מוגלא וישוב לבשרו יהא כשר אבל קודם שנעשה מוגלא לא מכשירין ולפי"ז ע"כ ג"כ נאמר דדוקא בלקותא מכשירין שלא יתפשט יותר וכמש"כ בפ"ח אבל כאן חיישינן לנקב אמנם אם נעשה באמת מוגלא ושב לבשרו א"כ הדרי כל הני קו' לדוכתי דהא כהא"ג ודאי טרפה חוזרת להכשירו וכן יקשה לפי מה דאיתא בסי' מ"א בניקב טרפשא דכבדא ונסרך לצלעות דכשר והטעם ביאר בש"ך סקי"ד ובטו"ז משום דאין הטריפות מצד עצמו רק סופו שינטל הכבד מפני סתימה והנה מבואר דחוזר לכשרותו וצריך לומר לכל הני דבאמת אמרינן איגלאי מילתא למפרע דל"ה טרפה כלל ע"ד שכ' הר"ן גבי סרכה בכסדרן.

אמנם אכתי קשה דהא בסי' נ"ג מבואר בב"י שכ' בשם ר' ירוחם וכן דעת מהרש"ל עש"ך וטו"ז דיש בזאב דרוסה עכ"פ בעגלים ומבואר עוד שם בשו"ע כי שאר החיות אפי' גדולה מזאב אין לו דרוסה בגדולים אלא בקטנים גדיים וטלאים ומבואר גם שם דהנץ אין לו דרוסה בגדולים שבעוף הגס כתרנגולת אבל בקטנים יש להם דרוסה ולפי"ז אם שהה אותם יב"ח ונעשים גדולים שוב אין הדריסה מזיק להם נמצא גם בדריסה שייך דחוזר להכשירו ואין לומר דכיון דשלטה הדרוסה בעודן קטנים שוב לא משכחת דכשיתגדלו יתרפאו דא"כ גם בשאר טריפות נאמר כן וכאשר טען באמת הרא"ש על הרמב"ן מטעם שכבר התחיל בה החולשא וכהא"ג הקשה הפלתי סי' מ"א בדין כבדא ועמ"ש ולכן נראה פשר הדברים כך די"ל דבודאי אם היינו יודעין בעת שאירע לו הטריפות בעודו קטן שיחי' יב"ח היינו מכשירין אותו בעוד קטן ג"כ וא"כ עתה דחזינן דחי א"כ מעיקרא נמי ל"ה טריפה כלל.

עוד קשה לי הא אף לשיטת הרא"ש דס"ל דאין חוזר להכשירו דהיינו דאסורה אבל פשיטא דיכול לחיות כאשר מוכח מדברי רבינו שכתב בפי"א משחיטה כל בהמה או עוף שנולד בהם ספק טריפות מטריפות או כגון שנדרסה וא"י אם האדים בשר כנגד בני מעיים או לא האדים הרי זה בחזקת שלימה ובפ"י משחיטה כתב וכן אלו שמנו חכמים ואמרו שהן טריפה אעפ"י שיראה בדרכי הרפואה שבידינו שמקצתן אינו ממיתין ואפשר שתחי' מהן אין לך אלא מה שמנו חכמים שנאמר עפ"י התורה אשר יורוך והקשה בבכור שור חולין דף נ"ח דלמה לענין דרכי הרפואה כתב רבינו שאם חי ע"י רפואה אפ"ה

הוא טרפה ולמה לענין יב"ח ל"א כן אם שהה אפ"ה הוא טרפה ועוד הקשה דא"כ דיש טריפות שחי' ומוליד רק דדינא הכי דהוא טריפה א"כ קשה מדף נ"ח דמשכחת וולד טריפה בנטרפה ואח"כ נתעברה ונראה דהנה בס' איגרת בקורת הקשה דבגיטין דף ס"ט איתא דיש רפואה לטריפות הריאה [עס"י מ"א הדין בשו"ע שם] וא"כ למה הוה טריפה ובהא דכולייתא אמרינן דמחי בכלייתא כשר משום דגמירי דאי בדרי סמא חיי כשרה נמי הווה והעלה דרפואה זו לא שכיחא כלל והוא ע"ד הפלא משא"כ בכולייתא הוי רפואה המצוי הם וטבעה בכך ולכן אינו טרפה לפי"ז יהא כונת רבינו כך כי אף שנמצא בדרכי הרפואה דיכול לחיות היינו דהוא בנמצא ואינו מן הנמנע אבל בכ"ז טרפה כי זה דמהני רפואה רק על צד הפלא אבל טרפות שלא מנו חכמים גמירי דמהני רפואה וטבעה בכך ובהכי ניחא לי הא דכ' רבינו בפ"ב מרוצח דהורג הטריפה פטור כשיאמרו הרופאים שמכה זו אין לך תעלה באדם ובה ימות אם לא ימיתנו דבר אחר ובס' יריעות שלמה הקשה למה צריך אמירת הרופאים כיון דעכ"פ טרפה הוא ואמרו ההורג הטרפה פטור ותי' דלמהרש"ל ניחא דיש טריפות דחוזר להכשירו לזה צריך אמירת הרופאים שגם אם יוטל הכוליא לא יחי' ולפמש"כ א"צ לזה משום דאף אם נאמר דלא כמהרש"ל דאין טרפה חוזר להכשירו היינו לענין איסור אבל באדם דאין אנו דנין על איסור רק אי יכול לחיות וע"י שניטל הכוליא יכול לחיות לכן צריך אמירת הרופאים ובזה מדוקדק לשון רבינו שכתב אין לך תעלה באדם היינו דוקא באדם תליא באמירת הרופאים דאין יכול לחיות אבל אי יכול לחיות חייב אבל בבהמה ל"מ אמירת הרופאים שיכול לחיות דעכ"פ נשאר באיסורו דאין חוזר להכשירו [ואפשר שלכן נקט רבינו באדם דהיינו לפמש"כ ר"ת באדם יכול לחיות צריך אמירת הרופאים שיאמרו שבזה המחלה גם אדם אין יכול לחיות או ר"ל לפמש"כ הח"ס סי' נ"ב באדם מצד הטבע אין יכול לחיות דטבעו יותר דק ומכאיב לו יותר רק ע"י מזלו יכול לחיות מעתה יתכן לומר אף בטרפות שבבהמה יכול לחיות כגון לאחר שניטל כוליתו וכדומה באדם דכאיב לי' טובא א"י לחיות לכן כשהעידו העדים דבאדם א"י לחיות מחמת דכאיב לי' כאיבי יותר מבבהמה פטור] מעתה יש להקשות הא דקאמר בפשיטות מה טריפה אין חוזר להכשרו הא ערבך ערבא צריך דמאי פשיטות לי' דטרפה אין חוזר להכשרו אי מצד הדין אי מצד דאפשר ע"י רפואה או שניטל כל האבר כמו בכולי'.

אין פודין אותה שאין פודין קדשים להאכילן לכלבים וכו'. עכ"ל. הנה כלשון הזה הוא במשנה פ"ז דתמורה ובריט"א עמד לדקדק אמאי לא תני נמצא טריפה אין פודין לכלבים ולמה כפל בלשונו אין פודין אותו שאין פודין לכלבים, והעלה דמזה מוכח דאין פודין

אותו לשום דבר דאסור בהנאה.

ונראה ליישב דאף דמותר בהנאה אתי שפיר לשון המשנה דהנה בריט"א הקשה עוד אהא דמצינו בכמה דוכתי' דפליגי אי פודין לכלבים דהרי אף בכבר פדאו אותן ומת או נטרף אין מאכילין לכלבים וי"ל דהנה אי פדאו ומת או נעשה טרפה הנה באמת שאר הנאות מותר להסיק תחת תבשילו רק להאכיל לכלבים אסור אמנם אי מת או נעשה טרפה קודם שפדאו אז אין פודין אפי' לשאר הנאות ולא משום דאחר פדי' אסור בהנאה דא"כ אפי' אי מת אחר שפדה או נטרפה יהא אסור בהנאה אלא לכן אין פודין אותן כיון דאין פודין להאכילן לכלבים אין פודין לחצאין ולכן אין פודין אף לשאר הנאות [או עד"ז כיון דאף דפדאו אסור להאכילן לכלבים א"כ כשפודהו ועי"ז רוצה להוציאו לחולין שיהא ראוי לכל דבר וממילא גם לכלבים וזה באמת אסור לכן אין פודין כלל דכל פדי' הוא דבר המוציאו לחולין ועי"ז בעצמו הוא עושה אותו ראוי לכלבים וזה באמת אסור לכן אין פודין כלל אף לשאר הנאות] וכהא"ג העלתי בפ"ח מכהמ"ק בהא דאמרו דאין פודין כ"ש מטעם דלאו אורח ארעא לאשתמושי בי' להדיוט ולכאורה א"כ כשפדאו לדבר מצוה או שלא להשתמש בו כלל יהא לו פדיון ולכן העלתי שם כיון דע"י פדיון עושהו חולין שיהא ראוי להשתמש להדיוט וכיון דאסור לאישתמושי להדיוט לכן אין פודין וה"ה בזה דזה עצמו שעושהו חולין ע"י פדיון ושיהא ראוי לכלבים אסור לפדותו והבן.

והנה עפי"ז נ"ל לישב מה שהקשה בשעה"מ פ"א מה' אלו אמש"כ רבינו בפ"ה מפא"ד דאין פודין רק לעורה ולא להאכילה לכלבים והקשה הא ע"י תנאי בי"ד הוה כבע"מ מעיקרא דפודין אף לכלבים דהא כ' רבינו דכשמתו פודין אותן לפמש"כ ניחא דבאמת אף דפודין אין מאכילין לכלבים דאסור להאכיל לכלבים הוא אפי' בפדאו מחיים כשמת או נטרף אסור להאכיל לכלבים רק החילוק כן בין בע"מ מעיקרא לבע"מ שנעשה אח"כ דאז אין פודין כלל אפי' לשאר הנאות דאין פודין לחצאין אף דאם פדאו מחיים קודם שנטרף ומת או נטרף אח"כ שרי לשאר הנאות אבל לפדות אפי' לשאר הנאות אין רשאין דאין פודין לחצאין אבל בע"מ מעיקרא אמרינן דפודין אותו ובכהא"ג ל"א אין פודין לחצאין דקיל טובא אבל פשיטא דאסור להאכיל לכלבים דהרי אפי' בפדאו מחיים ומת אסור להאכיל לכלבים, א"כ זה שכ' רבינו אם מת פודין היינו רק לומר דאיסור פדיי' ליכא אבל פשיטא דאסור להאכיל לכלבים דזה אפי' בכבר פדאו וממילא ידעינן דמה שפדאו רק אהני לשאר הנאות ואף שכ' רבינו סתם פודין היינו רק לשאר הנאות כיון דאכילה לכלבים לא תלי' בפדי' רק הנאות שאר הנאה תלי' בפדי' וכיון שפודין ממילא ידעינן לשאר הנאות שרי אבל לא להאכיל לכלבים ולפי"ז א"ש בהא"ד אף שפודין אבל

לא להאכיל לכלבים ולא כפירש"י שאין פודין הבשר כלל דבודאו פודין הבשר ג"כ אלא שאסור להאכילה לכלבים דזה לא תלי' בהיתר פדיי' דאף בע"מ מעיקרא שפודין אסור להאכיל לכלבים.

אך לכאורה יקשה דרבינו כתב אם נעשה בע"מ אין פודין דבעי' העמוה"ע והקשה שעה"מ ומשל"מ אמאי לא אמר הטעם דאין פודין, והנה בפ"א העלתי לישב דכשנעשה בע"מ פודין לשאר הנאות אבל לפמש"כ דהחילוק בין בע"מ מעיקרא דפודין לשאר הנאות אבל בע"מ שנעשה אח"כ אין פודין אפי' לשאר הנאות דאין פודין לחצאין הדרא קו' לדוכתי' אמאי לא כתב הטעם דאין פודין לכלבים, ונראה ליישב דהאי דאין פודין אף לשאר הנאות.

הנה כבר הבאתי קו' הריט"א בהא דפליגי אי פודין את הקדשים להאכיל לכלבים או אין פודין ויותר הי' להו לפליגי אי מאכילין או אין מאכילין, והנה לכאורה יש להביא ראי' מכאן לשיטת תוס' בכורות דף ל"ב וזבחים דף ע"א דהיכא דמותר לישראל לאכול שרי לנכרי ואפי' לכלבים ורק היכא דל"מ לישראל אז אסור א"כ ל"ש לפליגי אי שרי להאכיל דבאמת היכא דחזי לדידי' שרי אף לכלבים ורק היכא דל"ח לדידי' אפי' להאכיל לכלבים אסור אלא דאכתי לא ניחא עכ"פ היכא דל"ח לדידי' ג"כ אין האיסור משום פדיון אלא להאכיל האיסור וא"כ לפליגי להאכיל לכלבים ולכן נראה מכאן אדרבא ראי' לשיטת הר"ן ורשב"א חולין פרק בהמ"ק דאף היכא דחזי לדידי' אין פודין דהנה יש לחדש נהי דלהש"א ור"ן הביא בריט"א בכורות שם אין פודין היינו אין פודין להאכיל לכלבים אבל אם פדה לדידי' מותר להאכיל לכלבים [ועי' ט"א פ"ג דבכורות מה שכ' שם בשיטת תוס'] וטעם פלוגתת הר"ן והרשב"א עם בעלי תוספות נראה דפליגי בהא דהנה תוס' מעילה הביא י"מ דכמו דדרשינן תזבח ולא גיזה רק לאיסורא כן נמי הדרשא ואכלת ולא חלב רק דאסור לחלוב אבל החלב אין נאסר בהנאה ותוס' חולקין וא"כ לי"מ דדרשינן ואכלת בשר ולא חלב רק דאיסור גברא יש לחלוב כך נמי דרשינן ואכלת ולא לכלביך רק לאיסור גברא דאסור לפדות להאכיל לכלבים אבל הבשר אין אסור להאכיל לכלבים גם לרשב"א ור"ן היכא דחזי לדידי' אבל היכא דלא חזי לדידי' גם לרשב"א ור"ן אסור בהנאה כיון דמת או נטרף לא הותר באכילה ולא הותר מהיקישא דצבי ואיל א"כ ממילא באיסורא קיימי ולא צריך כלל למעט מואכלת ולא לכלבים וא"כ שפיר פליגי אי פודין להאכיל לכלבים רק לענין הפדיון אבל להאכיל באמת מותר כיון דחזי לדידי' לא מסתבר לאסור בהנאה לכלבים ודו"ק.

והנה לפי"ז יצא לנו עוד נפ"מ דהנה לתוס' דרק דריש למעט ולא לכלבים היכא דל"ח

לדידי' והאיסור הוא לא הפדיון אלא להאכיל הוא האיסור א"כ לפי"ז יש סברא לומר דלא נתמעט רק להאכיל אבל שאר הנאות מותר כמש"כ תוס' ב"ק דף נ"ג אבל לסברת רשב"א היכא דל"ח לדידי' ל"צ קרא למעט כלל מכלבים דאסור בהנאה ממילא דלא הותר מהיקש דצבי ואיל ואיסור קדשים עליה לכן אסור בהנאה אף בשאר הנאות, אך י"ל גם לשיטת תוס' יש לאסור בשאר הנאות דכיון דדרשינן ואכלת ולא לכלביך א"כ אהדרי' לאיסורי' קמא ואסור בשאר הנאות אלא דקשה על זה הא גם איסורא קמא דהיינו מת קודם שנפדה ג"כ לא ידעינן דאסור מה"ת אלא מקרא דפהמ"ק דואכלת ולא לכלביך כמש"כ הריט"א פ"ה דבכורות וכן יקשה לפי דרך הרשב"א דהיכא דל"ח לדידי' אסור מסברא דאיסור קדשים עלי' הא אפי' מת קודם פדיון לא ידעינן הך מפסולי המוקדשים דאסור בהנאה מואכלת ולא לכלביך ולרשב"א איירי זה היכא דחזי לדידי' אבל היכא דל"ח לא ידעינן רק מסברא דהוה קדשים וזה ניחא אי מת קודם פדיון ידעינן מקרא דאסור אז שייך גם במת לאחר פדיון לאסור משום דהוה קדשים דלא הותר מקרא דצבי ואיל אך לפי מסקנת הריט"א דכיון דמת קודם פדיון הוא מן הנקברין לכן אסור בכל הנאות ניחא.

והנה בדעת הרשב"א י"ל עוד בדרך אחר דהנה לכאורה קשה איך אפשר דלדידי' שרי ולכלב יהי' אסור מצינו דבר שבאכילה שרי ובהנאה אסור וצ"ל בודאי לדעת הרשב"א רק לכלב אסור אבל שאר הנאות שרי ובזה ניחא לדעת ראב"ד שהביא בשמ"ק ב"ק ובריט"א שם דמפרש בהיפך דהיכא דל"ח לדידי' פודין לכלבים משום פסידא דהקדש והיכא דחזי לדידי' אין פודין ויקשה עכ"פ היכן מצינו דבר שהוא מותר באכילה ואסור בהנאה ולהנ"ל ניחא דראב"ד יסבור רק ואכלת ולא לכלביך ממעט אכילה אבל שאר הנאות שרי בודאי ודו"ק.

בעניין כל שאין כמוה חי' נראה שיש נפ"מ לדינא על פמש"כ באשל אברהם בחי' חולין לאסור אווזת שמלעיטן מפני שאין כמוה חי' יען שוב אינה אוכלת מעצמה וקרובה למות אבל זה אינו דבעינן מעשה דמיחסרא או מכה הממיתה וזה ל"ש בנידון דידן דרק סופה לעשות מסוכנת אם לא תאכל מעצמה וכיון שמלעיטין אותה ולא תבוא לזה שתהא מסוכנת לכן גם בכלל מסוכנת ל"ה אבל חשש טריפות בודאי ל"ה שלא נעשה בה מכה הממיתה אולם יש לקיים דבריו מטעם אחר יען שטעם המתירין הוא כמש"כ הטו"ז דל"ה אלא לקותא מחמת חולי א"כ כיון דאי מעצמה לא תאכל יתקרב מיתתה מחמת חולשא הבא מחמת חולי הלעטה יש לדמותה שפיר לכל שאין כמוה חי' מחמת לקותא זו.

הלכה יא

השוחט ונמצא טריפה כו'. אמרתי לפרש הסוגי' דמוגרמת דיש לדקדק במשנה דקתני השוחט בטבעת ושייר כחוט ע"פ כולה כשרה ור"י בר"י אמר אפי' רובה וקשה לי אמאי נקט לישנא דדיעבד הוה לי' לאשמעינן תחילה דעיקר הדין דהמצוה לשחוט בטבעת כדקתני באמת בתוספתא שהביא בפירש"י מצות שחיטה בטבעת גדולה עד סוף כל הקנה וגם צריך תלמוד למה לענין לשווי' מקום שחיטה ל"א רובא ככולה לרי"ש ובמה פליגי עם ר"י בר"י, ונראה דהנה לקמן דף כ"ז איתא איתמר רב אמר מחצה ע"מ כרוב ורב כהנא אמר מע"מ אינו כרוב ומפרש טעמא דרב הכי אמר רחמנא לא תשייר רובא ורב כהנא אמר שחוט רובא והנה למסקנא גם לרב בעינן רוב הנראה לעיניים בכל זה נראה דטעמא דרב דס"ל לא תשייר רובא מהא לא הדר חדא די"ל דנפ"מ לענין רוב מצומצם דפליגי הראשונים אי סגי ברוב מצומצם במדידה או בעינן רוב הנראה לעינים ממש דדעת הרשב"א דסגי ברוב מצומצם, ונראה שכך דעת רבינו בפי' המשנה לקמן דף ל"ב כדי ביקור טבח חכם וכתב דהיינו לבדוק אי נשחט רובא ותמוה דבדף ט"ז מפרש דקאי אבדיקת סכין לחכם, ולפימש"כ ניחא דרבינו ס"ל כרב לא תשייר רובא א"כ גם למסקנא סגי ברוב מצומצם א"כ צריך לעיין יפה לזה בעינן בדיקות חכם כמש"כ בחי' ח"ס ולשאר פוסקים בעינן רוב גמור [ובהא ניחא ליישב קו' רשב"א אי איתא דצריך לשחוט בטבעת דוקא א"כ ליצטריך בדיקה ויהא אסור לאוכלו עד שיבדוק, ולכאורה מאי קושיא הא בלא"ה צריך בדיקה אם שחט רוב, ובפשיטות י"ל דזה בדיקה קלה אבל אי אפשר לראות בקל אם לא הגרים ויצא מטבעת, אך זה ניחא לדידן דבעינן רוב הנראה לעינים א"כ בדיקה מועטת וקלה לראות אם שחט רוב אבל זה אין יכול להכיר אם לא הגרים אבל לרב דס"ל לפמש"כ דבעינן בדיקה טובא במדידה אי איכא רוב כ"כ בזה גופא הוא יכול לבדוק נמי אם לא הגרים עוד י"ל דכונת רשב"א דבשלמא בדיקת רוב סימנים הוא רק מדרבנן משום דרוב פעמים שחט רוב ול"ב מה"ת בדיקה כלל אבל בחשש שמא הגרים זהו מה"ת ג"כ צריך בדיקה דהא ליכא רוב דשחט בתוך טבעת לכן קשי' לי' א"כ ליצטריך בדיקה א"כ ג"כ יש לומר לרב דסגי ברוב כ"ד זהו חשש דאורייתא והבדיקה מה"ת א"כ בזה יבדוק נמי אם שחט הכל בתוך הטבעת ועיין שו"ת רע"א, ועס"י י"ח בטו"ז ולי נראה דלרב סגי ברוב מצומצם ולרב כהנא שחוט רובא היינו רוב הנראה לעינים ממש עתוס' חולין דף קכ"ג דרוב הנראה לעינים היינו יותר מרוב מצומצם ואף אי אין חילוק להלכה דגם לרב בעינן רוב הנראה לעינים ממש אפ"ה טעמא דרב לא תשייר רובא קיימא כמו שאבאר להלן דרק אי איכא מצוה בשחיטה אז אמרינן הלממ"ס

שחוט רובא אבל אי שחיטה רק להציל מאמה"ח אז הללממ"ס לא תשייר רובא להורות דליכא מצוה בשחיטה דאי הוה באה ההלכה שחוט רובא הוה משמע דאיכא מצוה בשחיטה] ונראה דפליגי רב ורב כהנא בהא דאיתא לעיל רב כהנא אמר שחיטה מן הצוואר מניין דכתיב ושחט במקום שסח חטהו ולחד גי' דכיהו ופירש"י חטהו מדם או הכשרהו לאכילה והנה אי הפירוש חטהו מדם אמרינן דאיכא מצוה בשחיטה כמש"כ רמב"ן על התורה דמצות שחיטה הוא לחטהו מן הדם ואז י"ל דהוה מצוה כמש"כ בספרי "מעשי למלך" דאז דרשינן כאשר צוויתך בקדשים דאתי ג"כ השחיטה משום דצריך לדם אבל אי אמרינן רק דכיהו להכשירו לאכילה אז ל"ה מצוה וע"כ באה ההלכה לא תשייר רובא אבל רב כהנא ס"ל חטהו מדם ואיכא מצוה לכן ס"ל דההלכה באה שחוט רובא דמצוה איכא בשחיטה.

ובזה אפשר ליישב דברי רבינו שבפי' המשנה דהשוחט בשבת שכתב דנעשה מומר דבתחילת השחיטה חלל שבת וכשגמר השחיטה חילל פעם שנית ונעשה מומר והא דרב דקאמר אסורה לאכילה ליומא קאי בשוגג ותמהו עליו דהא בגמ' פריך ונוקמי במזיד וכר"מ, ונראה דלכאורה סברת רבינו צריך תלמוד לעשות ממעשה אחת מהשחיטה כאלו הי' שני מעשות מהיכי תיתי לחלקהו לשנים, אך להנ"ל י"ל כיון דבשחיטה יש שני תכליות אחד להתירו באכילה ושנית לחטהו מדמו א"כ שפיר י"ל דתחילת השחיטה נחשב למעשה אחת להכשירו באכילה ובגמר השחיטה מחטהו מדמו וא"כ ניחא רב דס"ל לא תשייר רובא דס"ל דשחיטה להכשירו באכילה א"כ ליכא רק תכלית אחת וליכא רק מעשה אחת א"כ ל"ה מומר ע"כ אסורה לאכילה ביומא וגמ' פריך שפיר א"כ נוקמי במזיד וכר"מ אבל רבינו קאי להלכה דשחוט רובא וכן פסק באמת רבינו בפ"א משחיטה מ"ע לשחוט א"כ איכא תרי תכליות לחטהו מדמו ג"כ ושפיר יש לחלק המעשה לתרי חיובים ונעשה מומר אמנם אני אומר עוד להוסיף מיא וקמחא בטעמא דרב דקאמר דהלכה בא לא תשייר רובא, דהנה לעיל דחי הגמ' דברי רב כהנא דהאי ושחט אתי לומר דלא לשוייה גיסטרא ובתוס' תמהו מאי ס"ד דלשוייה גיסטרא ונראה דהנה לקמן דף ל"ג אמרינן ישראל בשחיטה תלי' מילתא נכרי במיתה תלי' ממילא קודם מתן תורה הי' גם לישראל במיתה א"כ הי' צריך לעשותו גיסטרא כדי שימות אבל משבא הצווי של שחיטה בשחיטה תלי' מא"צ לעשותו גיסטרא והיינו דקאמר ושחט שלא לעשותו גיסטרא דבשחיטה תלי' מילתא ולא איכפת לן מה דעדיין מפרכסת א"כ י"ל דרב כהנא דל"ל הטעם דלא לשוייה גיסטרא דס"ל מהיכי תיתי נעשיהו גיסטרא א"כ שפיר קאמר דהלכתא שחוט רובא אבל רב י"ל דס"ל כדדחי בגמ' דאתי קרא דלא נעשהו

גיסטרא א"כ הכי קאמר ושחט דלא תחתוך המפרקת רק תשייר המפרקת ואפי' כל הסימנים א"צ לשחוט דסגי אם תשחוט רוב מסימנים, מעתה י"ל הא דקתני במשנתי' השוחט ושייר ע"פ כולה היינו דשמעתין כרב דההלכתא אתי דלא תשייר רובא ע"כ קאמר כהאי לישנא אם שייר בטבעת גדולה כל דהו ע"פ כולה כשרה ותוספתא דנקט מצוה לשחוט ס"ל כרב כהנא דשחיטה מצוה הלל"מ שחוט רובא.

והנה לפי"ז ניחא דרו"ש דסברי דל"ה מקום שחיטה דבוודאי לר"כ דס"ל דהלכה שחוט רובה א"כ גם בהטבעת שייך שחוט רובה עד שיהי' רוב חללה א"כ למה לא יהי' הטבעת מקום שחיטה רק לרב דס"ל דהלכה לא תשייר דהו"א דצריך לעשותו גיסטרא קמ"ל דא"צ לחתוך המפרקת אף גם לא כל הקנה רק שתשייר רוב הקנה א"כ הקרא קאי אקנה לא על הטבעת א"כ שפיר י"ל דמקום טבעת לא הוי מקום שחיטה, ועוד דל"ש כלל לומר דרובא דהוי ככולה משוי לטבעת למקום שחיטה דהא לא אמרה כלל ההלמ"ס דאם עשה הרוב הוה כאלו עשה כולן דאז הוה שייך לומר דהרוב טבעת המקיף הקנה הוה ככולו והוה מקום שחיטה אבל ההלכה הוא רק בא בשלילה שלא תשייר רובה א"כ לא אמרה תורה בשחיטה דרובו ככולו א"כ בטבעת לא שייך לומר דרובה ככולו, והיינו אמשנתינו דקתני שייר דס"ל דהלכה בא לא תשייר רובה אבל התוספתא דנקט מצוה לשחוט בטבעת א"כ ס"ל דהלכה בא שחוט רובה לכן ס"ל לתוספתא דכל הקנה כשר לשחיטה ומיושב קושית תוס' דלפירוש הקונטרס ג"כ קשה מתוספתא דלפמש"כ לפירוש הקונטרס לא קשיא מתוספתא ודו"ק.

ובהא יש לומר פרפרת דלקמן מייתי יתיב רב כהנא קמי דרב יודא ומבעי לי' שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש מאי א"ל פסולה הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש מאי א"ל כשרה שחט במקום נקב א"ל כשרה שחט ופגע בו נקב מהו מהו א"ל פסולה ומ"ש א"ל שחט במקום נקב הוה כשחט נכרי וגמר ישראל פגע במקום נקב הוה כשחט ישראל וגמר נכרי קרי עליה נכרי נכרי פירש"י דליגלג עליו וזהו פלא גם עיקר פירושו דבנכרי דהוה כל הקנה שלימה לפניו דהוה כאלו שחטו נכרי לגמרי ע"כ פסולה אבל בפגע בנקב הרי הי' כאלו כל הקנה שלימה ושחט ישראל וכשרה צריך תלמוד גם יש לתמוה דרש"י מפרש בדרב כהנא ורב יהודה דהטעם דהוי כאלו שחט ישראל וגמר נכרי ובפגע בנקב הוה כגמר נכרי וקשה הא בגמרא דחאו להא"ט ולגלג עליו רי"ו ואיך מפרש רש"י שכן טעמא דרב כהנא ורב יודא להנ"ל י"ל כך רב כהנא דס"ל הלכה שחוט רובא דמצוה לשחוט א"כ בפגע במקום נקב שפיר טריפה דהא עכ"פ לא נעשה מעשה השחיטה והיכא דאיכא מצוה צריך לעשות המעשה לא שייך שיהא נחשב הנקב כאלו

נחתך ע"י אדם וא"כ דומה ממש לישראל שחט שליש וגמר נכרי שעשה מעשה בפסול ה"נ הא עכ"פ לא נעשה מעשה המצוה דבמצוה צריכין שיהא נעשה מעשה המצוה והא דרי"ו דחי נכרי היינו דס"ל דאין כאן מעשה מצוה לשחוט רק הכשר אכילה א"כ לא דמי לנכרי דנעשה מעשה בפסול אבל בנקב הא לא נעשה מעשה בפסול דנהי דלא נעשה מעשה הכשר אבל ג"כ מעשה פסול ליכא וכיון דליכא מצוה לא איכפת לן שלא נעשה מעשה הכשר רק שלא יהי' נעשה מעשה הפוסלת כמו ע"י נכרי וא"כ ניחא דפירש"י דהוי כשחט ישראל וגמר נכרי והא בגמ' דחי לה ולגלג עלה ר"ע להנ"ל ניחא דרש"י פי' כן שפיר לרב כהנא דחוי' דדחי לה היינו משום דסבירא לי' דליכא מצוה בשחיטה א"כ לא דמי' לנכרי דנכרי הוה שחיטה הפוסלת אבל נקב הא לא עשה מעשה הפוסלת רק דליכא מעשה המכשרת וכיון דליכא מצוה ל"ב מעשה המכשיר רק דלא יהי' מעשה הפסול ולכן ליגלג עליו וקרי לי' נכרי נכרי דהנה בהא דנכרי פסול יש שני טעמים אחד דלא הוי בר זביחה או כמש"כ רבינו מויקרא לך ואכלת מזבחו והנה לב' הטעמים לא דמי לנכרי דאי לאו בר זביחה בודאי יש לפסול יותר נכרי מבנקב ואפי' למ"ד דרק פסול משום יקרא לך ואכלת מזבחו אפ"ה לא דמי לנקב דעכ"פ אין שחיטתו מכשירו לאכילה ועשה מעשה שאין מכשירו לאכילה משא"כ נקב אין כאן כלל מעשה שפיר עולה לו בשחיטה ודו"ק.

עוד אמרתי לפרש כל הסוגי' דהנה בפ"א מה' פהמ"ק הבאתי דברי החי' הר"ן על חולין בהא דפליגי רבנן ור' נתן אי שחיטה צריכה כונה דלכאורה תלי' זה אי מצ"כ וכתב דלא תלי' באמת די"ל אף למ"ד מאצ"כ אבל שחיטה דרך הכשר מצוה צ"כ גם להיפך למ"ד מצ"כ היינו במצוה גמורה אבל בהכשר מצוה אצ"כ ועדיין אינו מובן במאי פליגי דלכאורה סברת הפוכות והעליתי דלכאורה תלי' זה באי אמרינן דבר שא"מ בשאר איסורין אסור מה"ת משום דאזלינן בתר המעשה ולא אחר הכונה ואי אמרינן דבר שא"מ אסור דאזלינן בתר המעשה ולא אחר הכונה א"כ בשחיטה נמי כיון דעשה מעשה השחיטה לא איכפת לן אם חסר הכונה, א"כ לפי"ז אמרינן כך אף דמצ"כ י"ל בשחיטה אצ"כ דהוה כמו שאר איסורין דא"מ אסור כדס"ל לרב באמת בבכורות דף ל"ב דא"מ אסור ואזלינן בתר המעשה ואצ"כ בשחיטה וכן למ"ד מאצ"כ אפ"ה כיון דר"ש בא"מ מותר דעיקר הכונה י"ל בשחיטה ג"כ צריך כונה דרק במצוה סגי במעשה דודאי רוצה בהמעשה כמש"כ הרמב"ם בפ"ג מגירושין דכופין עד שיאמר רוצה אני רק בדבר אסור או אפי' בשחיטה דל"ה דבר איסור עכ"פ מצוה ל"ה צריך כונה דמעשה בלי כונה לא מהני מידי' והנה רבינו בפ"א משחיטה כתב וז"ל השוחט אף שלא כוון כיון

דשחט כהלכתו ובמקומו הראוי כשרה, ויקשה פשיטא דבעינן שישחט במקומו הראוי דאל"ה הא הוי שחיטה פסולה ונראה דהכונה כן דהנה אם שחט בקנה בטבעת הגדולה דל"ה כגוף הקנה השחיטה כשרה אף שלא כוון, כיון דהוה במקום הראוי' לשחיטה א"כ איכא מעשה עכ"פ אזלינן בתר המעשה [דבשאר איסורין ס"ל לרבינו דא"מ אסור דאזלינן בתר המעשה לכן אצ"כ לשחיטה] אבל בשחט בשאר טבעות הנה אי שחט בכונה א"כ השחיטה בכונה משוי לי מקום שחיטה כדאמרינן בעלמא בשבת דף ק' מחשבתו משוי לי' מקום, אבל אי הפיל סכין ושחט בשאר טבעות כיון דלא הוי מקום הראוי לשחיטה וכונה ג"כ ליכא השחיטה פסולה וא"כ ניחא דרו"ש סברי דשאר טבעות ל"ה מקום שחיטה בשחיטה בלא כונה כגון הפיל סכין ושחטה, ובזה מיושב קו' רש"י מתוספתא דאיירי במכוין לשחטה דהא קתני מצות שחיטה בטבעת הגדולה וכל הצוואר כשר לשחיטה דאיירי בשחט בכונה דודאי המצוה לשחוט בכונה אבל במשנתינו לא נקט מצות שחיטה רק שחט ושייר כל דהו והיינו דמשמעות המשנה בשחט בלא כונה רק שהפיל סכין ושחט לכן בשאר טבעות ל"ה מקום שחיטה כיון שאין מקיף כל הקנה, ובזה יש לפרש ג"כ הא דסבר רב לקמן דהללמ"ס אתי לא תשייר רובא ורב כהנא ס"ל שחוט רובה דרב לשיטתו דס"ל חולין אין צריך כונה א"כ ל"ש שחוט רובה דאז הוה משמע דצריך כונה בשחיטה רק לכן באמת באה הלממ"ס לא תשייר רובה דאצ"כ וא"כ אי הפיל סכין ושחט ולא שייר רובא כשרה ורב כהנא ס"ל שחיטת חולין צריך כונה דהכשר מצוה ג"כ צריך כונה ע"כ ס"ל דשפיר באה הלכה שחוט רובא דעל מעשה בכונה שייך לומר שחוט רובא והיינו רב כהנא לשיטתו דיליף ברפ"ב מושחט במקום שסח חטהו ופירש"י מדם חטהו והיינו כמש"כ לעיל דילפינן מוכאשר צויתיך בקדשים דמצוה לשחוט הסימנים משום הדם ה"נ בחולין מצוה לשחוט להוציא הדם א"כ הוה מצוה שפיר באה הלכה שחוט רובה.

והנה יש לבאר עוד מה שהקשיתי לעיל לומר במאי פליגי אי אמרינן רובא משוי לו מקום או לא ונראה דתלי' בסברא שאמרינן דאי בא הלכה שחוט רובא א"כ אחשבי' רחמנא להאי מעשה שחיטה להתירו באכילה א"כ ממילא כיון דבא הלכה דהקנה מקום שחיטה בשחט רובא שפיר אמרינן דרובא משוי לו מקום דזה ג"כ בכלל ההלכה דשחוט רובא והא שחט רובא אבל אי בא ההלכה אל תשייר מחצה בשלילות א"כ ל"ש לומר כיון דלא שייר מחצה כשר ע"כ יהא הטבעת מקום שחיטה דהא מעשה השחיטה לא חשיבה כלל דהא אינה לשחיטה אלא בסוף כשלא נשתייר הרוב ודו"ק.

וכן לפי דרכינו דלעיל דתליא אי מצותו לשחוט כל הסימנים או דבא ההלכה רובו

ש"א כמוהו יש לומר דתליא ג"כ אי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף דלמ"ד רובו של אחד כמוהו לכתחילה ל"ב כולו וסגי ברוב לכתחילה א"כ עכ"ח דסובר ישנה לשחיטה מתחוע"ס דחשובה מעשה הרוב להכשיר באכילה ע"כ דישנה מתוע"ס, אבל אי אמרינן דמצותו לשחוט כל הסימנים א"כ אין לשחיטה אלא לבסוף כשנשחטו כל הסימנים וא"כ נהי דאמרינן דסגי ברוב בדיעבד כמו בכל התורה אבל אינה אלא בסוף כששחט הרוב ודו"ק.

עד כה דברנו לפי שיטת רש"י ז"ל מעתה נראה לבאר גם שיטת היש מפורשים דפליגי במשנה בשאר טבעות ג"כ אי סגי ברוב דלרבנן בעינן כולו ולריב"י סגי ברוב ואי הגרים קודם ששחט הרוב טרפה ולפי"ז ע"כ הא דקאמר רו"ש דריב"י לא אמר אלא בטבעת גדולה אבל בשאר טבעות לא אמר היינו דבשאר טבעות בעינן רוב חלל ואי הגרים קודם ששחט הרוב חלל טרפה וע"ז פריך והתני' ריב"י אומר דאם שחט בשאר טבעות כשר ע"כ דאתי לאשמעינן דסגי ברוב טבעות ברוב עוביו וכמבואר ברא"ש ובשאר ראשונים ובפלתי תמה א"כ ר"ז דאכל מוגרמת דסבר דלא אמרה רב כלל דלא סגי ברוב עובי' א"כ קשה הא איתא לקמן דף מ"ג דרב בדק ברוב חללה וא"כ אי ס"ד דהוה סגי ברוב עובי' לענין שחיטה א"כ גם טרפה ברוב עובי' והניח בצ"ע, ונראה ליישב דהנה לפירוש זה דלא אתי רו"ש רק לאשמעינן דבשאר טבעות לא סגי ברוב עובי' ולא איירי מהגרמה א"כ עכ"ח צריך לפרש דכל פלוגתא דרבנן וריב"י אין רק בהגרמה רק לענין מעשה שחיטה עצמה דלת"ק בעינן כולה כדאמרינן בגמ' דהא דתנן רובו שא"כ ריב"י היא ולריב"י סגי ברוב עובי' וע"ז שייך לומר בשאר טבעות לא סגי ברוב עובי' רק בעינן רוב חללה והנה זה ניחא אי אמרינן כלישנא קמא דלקמן דפליגי בשחט ב' שלישים והגרים שליש אבל אי אמרינן כלישנא בתרא דפליגי בהגרים שליש ושחט שני שליש דלרבנן לא סגי בששחט שני שלישים אבל בשחט ואח"כ הגרים סגי ברוב א"כ כש"כ דבשחט ולא הגרים כלל דסגי גם לרבנן ברוב וא"כ ל"ש כלל לומר דאף ריב"י לא אמר רק בשאר טבעות ברוב בהגרים שליש ושחט ב' שלישים דהיינו ברוב עובי' אבל בשאר טבעות לא אמר דסגי ברוב עובי' רק ברוב חללה דהא זה אי בעינן רוב חללה אין ענין לענין הגרים שליש ושחט ב' שלישים דזה גם בשחט רוב לבד שייך לחלק בשאר טבעות לא סגי ברוב עובי'.

ועוד אי איירי בהגרים שליש ושחט ב' שליש ל"ש לומר בשאר טבעות יען דאין מקיף כל הקנה לא סגי ברוב עובי' רק ברוב חללה דאדרבא כיון דבב' שלישים האלו כבר כלתה הטבעת וא"כ בודאי יש באותן ב' שלישים עובי' גם רוב חללה דהא כיון שכלה הטבעת אין שם רק רצוע' דקה וא"כ ל"ש לומר דהוה זה טעם לומר דלא סגי ברוב עובי' [ועיין

בר"ן שמפרש שהמשנה באמת כלישנא בתר' ולפירושו רו"ש דבשאר טבעות לא אמר היינו רו"ש כפירש"י דל"ה מקום שחיטה כלל] וא"כ ע"כ להאי לישנא בתרא צריך לפרש להיפך דריב"י סובר דבעינן רוב חללה ולא סגי ברוב עובי' וע"ז בא לומר דבשאר טבעות לא אמר ריב"י דבעינן רוב חללה וסגי ברוב עובי' וא"כ לפי"ז ר"ז דאכל מוגרמת דרב ושמואל משום דסובר דלא אמרה רו"ש מעולם.

וכבר הקדמנו דצל"ח הקשה דר' יוסף רק בא לתרץ דברי רב אבל לא בא להכחיש דרב לא אמר דבשאר טבעות לא רק לפמש"כ י"ל דר"ז סובר כלישנא בתרא ומפרש דברי רו"ש דבשאר טבעות לא אמר דבעינן רוב חללה וסגי ברוב עובי' והא דקמ"ל ריב"י בברייתא דבשאר טבעות כיון דמקיף רוב הקנה כשרה עכ"ח לאפוקי דלא נימא דל"ה מקום שחיטה כלל אבל עכ"פ לרב אין כאן קושי' דרב הא לא איירי מזה דל"ה מקום שחיטה רק קמ"ל דסגי ברוב עובי' כיון דאין מקיף כל הקנה ברוב עובי' בודאי יש רוב חללה וא"כ לא יקשה מרב דמדבר ברוב חללה דהיינו בשחט בטבעת גדולה או בשחט ב' שלישים ולא הגרים כלל דשחט במקום טבעת שם צריך שפיר לשער ברוב חללה ונתיישב קו' פלתי על נכון ודו"ק.

והנה אח"כ מייתי הגמר' דבעי מר"א בשחט במקום נקב ואמר כשרה שחט ופגע בנקב ואמר דטרפה ופריך מ"ש ומשני דהוה כשחט ע"י נכרי וגמר ישראל אבל פגע בנקב הוה כגמר נכרי וקרי עלי' רי"ו נכרי נכרי ואמר רבא דשפיר קרי עלי' נכרי נכרי דשם הוה לי' לגמור השחיטה על ידי ישראל וגמר נכרי ע"כ טרפה אבל כאן דלא שחט מה לי במקום נקב מה לי שלא במקום נקב, והנה רשב"א תמה מ"ט דר"א דמדמה פגע בנקב לשחט ע"י נכרי הא לא דמיא כלל ותוס' הקשו הא מ"ש מחצי קנה והוסיף עליו כ"ש והנה לשון תוס' מ"ש לכאורה צריך ביאור הא היינו הך, ונראה דכאן איירי בהי' בו נקבים קטנים דאי הוה רוב הוה מצטרף לרובא כדאיתא לקמן דף מ"ד אבל כאן איירי שלא הי' רובא רק שליש וא"כ לאו היינו ממש דחצי קנה פגום דשם בודאי לא שחט כלל אבל כאן הא שחט בין הנקבים הקטנים רק תוס' הקשו מ"ש דהא לדינא הכל חד כיון דנקבים מצטרפין הוה כאלו חצי קנה פגום והוסיף כ"ש וא"כ מאי קמבעיא לי' אולם נראה ליישב דשפיר ס"ד דלא דמי לחצי קנה פגום דהנה בהא דפליגי אי בעינן רובא בשחיטה או דמיפק חיותא בשחיטה נראה דתלי' בהא דאיתא לקמן דף כ"ח דרב אמר מע"מ כרוב ורב כהנא אמר מע"מ אינו כרוב ומפרש במאי פליגי חד אמר הכי אגמרי' רחמנא למשה לא תשייר רובא וחד אמר הכי אגמרי' רחמנא למשה שחוט רובא ובארתי במקום אחר דתלי' אי אמרינן דמצוה לשחוט אז ע"כ אגמרי רחמנא איך יקיים המעשה ואגמרי' רחמנא

ברובא אבל אי בא רק להיתר אמ"ה שייך שפיר לומר דרחמנא אגמרי' אי לא נשאר הרוב נתרוקן האיסור אמה"ח וגם אינה נבילה והיינו דפליגי בהא אי אמרינן ישנה לשחיטה מתוע"ס ע"כ אגמרי רחמנא שחוט רובא אבל אי אינה אלא לבסוף דאגמרי רק אל תשייר רובא ואף דלמסקנא נדחה זאת דלכו"ע מחצה אינה כרוב אבל בטעמא דרוב מהא לא הדרה דשפיר י"ל דתורה אמרה לא תשייר מחצה בהא אינה לשחיטה אלא לבסוף אבל מעשה השחיטה באמת אינה כלום, ומעתה י"ל דלמ"ד בעינן רובא בשחיטה סובר דהכי אגמרי' שחוט רובא אבל אי אמרינן דהכי אגמרי' לא תשייר מחצה א"כ דליכא רובא בשחיטה אלא דעכ"פ לא נשאר מחצה שפיר אומרים כיון דנפיק חיותא בשחיטה סגי מעתה י"ל כיון דשאלו מני' אי הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש ואמר דטרפה א"כ סובר עכ"ח דבעינן רובא בשחיטה וא"כ לפי"ז בשחט במקום נקב דיש כאן מעשה השחיטה גם במקום נקב והא באמת בעינן רובא בשחיטה כשרה והא כאן ליכא רוב בשחיטה כשרה דהא הי' בין הנקבים ופשיט לי דכשרה ואח"כ בעי מיני' בפגע בנקב ואמר דטרפה ופריך מ"ש הא בשחט במקום נקב ג"כ נקב הוה ע"כ בדרך שחיטה אפ"ה אמרת דכשר א"כ פגע במקום נקב נמי וע"ז משני דהוה כשחט נכרי וגמר ישראל דכשר אף דשם שחיטה פסולה עליה כשר כיון דאין במקום שעושה טריפה אבל שחט ישראל וגמר נכרי טרפה ה"נ פגע במקום נקב הוה כששחט נכרי דהא ע"כ שם שחיטה עליה כיון דאסרת דבעינן רובא בשחיטה וע"ז דחי נכרי נכרי ואמר רבא דשפיר אמר נכרי נכרי דשם הוה לישראל לגמור אבל כאן הא לא שחט כלל מה לי שחט בנקב מה לי פגע בנקב משום דלדידי' הוה פשיטא לי' הא דשחט במקום נקב היינו כמו חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא דאין ההכשר משום דנחשב כאלו נשחט רובא דהא לא שחט רק כ"ד דהא בחצי קנה פגום לא עשה מעשה שחיטה כלל וא"כ מתכשר ע"י משהו ששחט ה"נ במקום נקב ששחט הוה כאלו הי' פגום ואין נחשב כלל למעשה שחיטה רק כשר משום משהו שהוסיף עליו א"כ גם בפגע במקום נקב מתכשר ע"י משהו ששחט.

ואמנם יש להוסיף עפ"י דפליגי טו"ז וש"ך סי' ב' בשחט כ"ד בקנה לע"ז דלטו"ז לאו שחיטה כלל כחצי קנה פגום ולש"ך חשוב מעשה כ"ד ונאסר ומבואר בשבי"ד לאאמו"ר ז"ל וכן בירש"ל דתליא זה אי ישנה לשחיטה מתוע"ס ע"כ דקרא שחיטה אף דלא מיטרפא בהכי ולפי"ז דהוה סובר בשחט נכרי שליש הוה ג"כ שחיטה דהא בשחט לע"ז כהא"ג נאסר משום דמעשה שחיטה עליו אפ"ה בנכרי כשר כמו כן בשחט במקום נקב מעשה שחיטה עליו אפ"ה כשרה ול"א דל"ה רובא בשחיטה כשרה דהוה כמו שחט נכרי וגמר ישראל אבל בשחט ופגע נקב דהוה כשחט ישראל וגמר נכרי טרפה דהוה שחיטה

פסולה כמו כן בשחט ופגע נקב הוה כשחיטה פסולה דיש כאן רובא בשחיטה אבל אין כאן רובא בכשרות ורבא דחי דל"ד משום דהוא סובר אינה אלא לבסוף כדאיתא לקמן דף כ"ט א"כ לדידי' הא דשחט נכרי שליש דכשר הוא משום דל"ה כלל שם שחיטה עלה דאפי' לע"ז כשר א"כ הא דשחט במקום נקב דכשר אינה משום דהוה שחיטה אלא דהוה כשחט נכרי דהא שחיטת נכרי בשליש ג"כ לאו שחיטה כלל ע"כ מתכשר אבל בהתחיל ישראל וגמר נכרי דהוה מעשה שחיטה במקום שעושה טרפה שפיר אסור אבל בשחט ופגע בנקב כשר דלאו שחיטה כלל במקום נקב ולא מתכשר אלא משום דהוסיף כ"ש וכשר שפיר כמו בשחט במקום נקב דכשר רק משום דהוסיף עליו כ"ד דהא בשליש ראשון לאו שם שחיטה כלל אפי' בנכרי רק מתכשר משום כ"ד שהוסיף לכן גם בפגע במקום נקב כשר דמתכשר ע"י כ"ד שהוסיף עליו.

עוד יש נפ"מ דאי אמרינן הלמ"ס דרובו שא"כ בפירוש בשחיטה א"כ גם בשאר טבעות אף דלא מקיף כל הסימנים הוה מקום שחיטה כיון דבא הלכה דסגי ברוב וא"כ בכל הטבעות יש רוב סימן שפיר הוה מקום שחיטה אבל אי אמרינן דמצות שחיטה בכל הסימנים רק הא דסגי ברוב הוא משום דבכל הת"כ סגי ברוב א"כ בטבעות דאין מקיף כל הקנה ע"כ דלאו מקום שחיטה הוא דהא אף אם ישחט כל הטבעת אכתי לא נשחט בזה כל הסימן א"כ ע"כ צריך לשחוט הסימן אחר שכבר כלה הטבעת א"כ שפיר י"ל דטבעת לאו מקום שחיטה הוא רק הקנה הוא המקום שחיטה.

ועוד נפ"מ דאי אמרינן דהלמ"ס רובו שא"כ בשחיטה נאמר וע"כ דגם הטבעת הוה מקום שחיטה כיון דהוה רוב סימן כנ"ל א"כ גם מה שלמעלה מן הטבעת הגדולה הוה מקום שחיטה דנהי דלמעלה מטבעת הגדולה לא מצי לשחוט כל הסימן דהא מיעוטו דבוק בהעור ובשר כמש"כ הפלתי כיון דיכול לשחוט רוב הסימן הוה שפיר מקום שחיטה אבל אי אמרינן דמצות שחיטה באה שישחוט כל הסימן אלא דמעלמא נשמע ונלמוד דסגי ברוב הנה זה שייך במקום דיכול לשחוט כל הסימן אבל במקום דלא יכול לשחוט כל הסימן דהיינו למעלה מטבעת הגדולה אין כלל בכלל מקום השחיטה וע"כ למעלה מטבעת הגדולה ל"ה כלל מקום שחיטה.

ומעתה יתבאר הכל על נכון דהכי פירש"י דמצות שחיטה בכל הסימן מה"ת אלא כיון דבעלמא סגי ברוב ה"נ סגי בשחט רוב אבל התינח בלא שחט בפסול אבל בשחט בפסול דהגרים לבסוף פסול דהא כיון דמצות שחיטה מה"ת נאמרה בכולו וע"ז בא הלמ"ס הגרמה פסול א"כ ע"כ אפי' במיעוט בתרא ג"כ פסול הגרמה ולא יקשה מהא דאמרו דרבנן לית להו רשא"כ הכונה דזה דרובו שא"כ הוא הלממ"ס דבשחיטה סגי ברוב דיליף

מכאשר צויתיך זהו ל"ל לרבנן דאי הוה ס"ל רשא"כ מהלממ"ס א"כ גם בהגרים הי' לנו להכשיר כיון דהלממ"ס באה בפירוש דסגי ברוב א"כ ע"כ הא דבאה הלממ"ס דהגרמה פסול ע"כ היינו בהגרים קודם שישחוט הרוב וע"כ אמרו בגמרא דל"ל דרשא"כ דהיינו דלית להו דבא הללממ"ס דבשחיטה רשא"כ אבל אה"נ דמהני רוב מסברא כמו דמהני בעלמא בכל דבר ברוב כסברת המגי"ש וא"כ זהו בלא שחט כלל אבל בשחט בפסול שפיר פסול אפי' במיעוט בתרא כיון דלא בא הלממ"ס דבשחיטה סגי ברוב וא"כ ע"כ הא דבא הלממ"ס דשהיי' דרסה חלדה הגרמ' פסול היינו אפי' בסוף שחיטה בהא הלכה באה על מה שנאמרה המצוה דצריך לשחוט ב' סימנים ע"ז באה ההלכה דאם נעשה בפסול כגון שהי' חלדה הגרמה ועיקור א"כ ממילא נשמע דאפי' במיעוט בתרא פסלה כפירש"י בשמעתין ולקמן דף ל"א א"כ נתיישב קו' הצל"ח א"כ למה פליגי בהגרמה כיון דפלוגתתם אי בעינן שחיטת כולו או רובו דלפמש"כ לענין שחיטה גם רבנן מודין אם נשחט רוב הסימנים ולא שחט יותר דכשר דהא נשמע עכ"פ מעלמא מכל התורה דסגי ברובא וכפירש"י במשנה דרק בנשחט בפסול סברי רבנן דלא סגי ברוב סימן ודו"ק.

וע"ז אמרו רו"ש דאמרי תרווייהו הלכה כריבר"י ואף ריבר"י לא אמרה רק בטבעת גדולה אבל בשאר טבעות לא משום דל"ה מקום שחיטה דהיינו כיון דמצוה מה"ת בכל הסימנים וטבעות הא ל"ה מקיף כל הסימן א"כ לא משכחת שחיטה כשרה רק כששחט כולו שלא במקום הטבעת א"כ לא קאי כלל השם שחיטה על הטבעת אלא על הקנה ואף דריבר"י סובר דסגי ברובו גם בהגרמה לא משום דאית לי' רשא"כ מהלממ"ס אלא דסובר כיון דעכ"פ נשמע מכל התורה דסגי ברוב א"כ הגרמה אין לפסול רק בלא שחט הרוב וא"כ כיון דלית לי' הלכה בשחיטה רשא"כ א"כ לענין לשוי' למקום שחיטה ל"א דרובו ככולו דאדרבא אנו אומרים כיון דמצוה מן התורה לשחוט כל הסימנים א"כ לא יכשר בשחט בטבעת באמת רק בשחט כל הסימן דשם שחיטה לא קאי רק אקנה כולו לא אטבעת דלא איקרי קנה כיון שאין מקיף כל הקנה ולפי"ז אם באמת שחט כל הקנה באמת כשר אף בשחט מן השאר טבעות דהא כל טעמי' דטבעת לאו מקום שחיטה הוא משום דאמרינן דמצוה מה"ת לשחוט כל הקנה א"כ מה דשחיטה כשרה בכל הקנה אין משום שחיטת הטבעת דזה לא מיקרי קנה אלא משום כיון דנשחט כל הקנה מה שהוא אחר שכבר כלתה הטבעת א"כ ממילא מוכח אם באמת שחט הקנה במקום הטבעת כשרה.

ואולם אם יצא לחוץ בין טבעת לטבעת שוב הגרמה הוה דבשלמא אם שחט גם למטה מן הטבעת כשרה אף דתחילת הקנה ל"ה מקום שחיטה אבל כיון דמצוה מן התורה

לשחוט כל הקנה א"כ כאן דאי אפשר לשחוט מה שתחת הטבעת אם לא שחט מקודם הטבעת ע"כ לא הוה הגרמה אבל אם יצא לבין טבעת לטבעת וגמר שם השחיטה כולו א"כ הוה התחלת השחיטה שבמקום הטבעת שלא במקום השחיטה וזה שפיר מיקרי הגרמה כפירש"י לקמן כמו בהגרים שליש ושחט שליש כיון דנגד שליש השני הוה תחילת השחיטה שלא במקום שחיטה ולפי"ז לא קשה מתוספתא דכל הקנה מקום השחיטה דבוודאי כל הקנה מקום שחיטה אם גמר במקום הטבעת שהתחיל ולא יקשה ג"כ דהא מתוספתא נשמע דאם הגרים מטבעת הגדולה לבין אויר הטבעת למטה דל"ה הגרמה דלק"מ דבוודאי בטבעת גדולה דהתחלת השחיטה הוה במקום שחיטה לא מיפסל משום דיצא לאויר שבין טבעת לטבעת דהא גם שם מקום שחיטה אבל בשאר טבעות דהתחלת השחיטה ל"ה במקום שחיטה רק אם גמר במקומו שפיר כשר דכן מצות שחיטה לשחוט כל הסימן אבל ביצא מטבעת שפיר הוה הגרמה וזה נכון מאוד בסברא ומיושב קו' רשב"א א"כ איך אנו שוחטין דאין יכולין לכוון שיהא בין טבעת לטבעת דלפמש"כ גם בטבעת כשר אם גמר שחיטת כל הקנה במקומו ורק בהגרים לבין טבעת לטבעת אז לא הוה שחיטה כשרה רק הגרמה מיקרי, ואין לומר א"כ גם במשנה למה מיאן רש"י לפרש כן דפליגי בהא דלרבנן צריך שיהא כל השחיטה בטבעת ולריב"י רובו יען דהוה הגרמה כיון שהתחיל במקום הטבעת דל"ה מקום שחיטה הוה הגרמה אי יצא לחוץ לבין טבעת לטבעת דלק"מ דכיון דלריב"י ברובו כשר בשאר טבעות ע"כ דאית לי' דהוה מקום שחיטה א"כ שוב אמאי אי הגרים קודם ששחט רוב פסול מ"ש משחט בטבעת גדולה והגרים למטה לאויר שבין טבעת דכשר אפי' קודם ששחט רוב וע"כ שפיר דחי רש"י פי' זה במשנה אבל בדברי רו"ש שפיר מצינן לפרש כן כנ"ל.

ואמנם בדברי רו"ש דאף ריב"י לא אמר אלא בטבעת גדולה דמקיף כל הקנה אבל בשאר טבעות לא נוכל לפרש עוד כונה אחרת הפכיות דאתי לשלול דעת היש מפרשים דבשאר טבעות ג"כ הגרמה פסול אי לא שחיט רוב בטבעת רק להיפך דבשאר טבעות אפי' אי לא שחט הרוב ויצא לחוץ לבין האויר ג"כ כשר והיינו משום דלכאורה הוה מצינו לפרש דטעמא דסובר דרוב סגי משום דבכל התורה הוה רובו ככולו וא"כ לענין מקום שחיטה ל"א רובו ככולו וא"כ כיון שאין מקיף כל הקנה ל"ה מקום שחיטה (וא"כ הוה סברא לומר דצריך לשחוט עכ"פ הרוב במקומו) אלא דכיון דכל הסימן כשר לשחיטה כדאיתא בתוספתא וכן במשנה דלקמן דף כ' א"כ רק אם נשחט ולא הגרים אבל בהגרים ויצא לחוץ לאויר דל"ה כל השחיטה במקומו לכן תחילת השחיטה שבטבעת הוה כנשחט שלא במקום שחיטה כך הוה מצינן למיטעי ע"ז בא רו"ש לאשמעינן דבשאר טבעות

לא אלא דכל מקום שהגרים כשר משום דהא דריבר"י סובר רובו ככולו הוא משום דסובר הלממ"ס רובו של אחד כמוהו בשחיטה נאמר וא"כ ה"ה בטבעת דמקיף רוב הקנה מקום שחיטה מיקרי כמו שהקדמנו לעיל וא"כ כיון דהוה מקום שחיטה א"כ אף שהגרים קודם שחיטת רוב ל"ה הגרמה כיון דהכל מקום שחיטה וזהו דקאמר רו"ש ע"כ לא קאמר ריבר"י אלא בטבעת גדולה דמקיף כל הקנה ע"כ בעינן רובו במקומו ולא שיגרים למעלה אבל בטבעת קטנה שאין מקיף כל הקנה ולא משכחת דיתכשר אי לא רובו ככולו אלא אי ישחוט גם שלא במקום טבעת דהיינו אחר שכלה הטבעת א"כ מה לי אי שחט במקומו דע"כ הוא שוחט אח"כ שלא במקום טבעת או שהגרים מיד ושחט שלא במקום טבעת רק באויר שבין טבעות ולא אמרינן דבאמת גם טבעת הוה מקום שחיטה משום דטעמא דריבר"י דסגי ברוב הוא משום הלממ"ס דרשא"כ א"כ גם לענין טבעת דהוה מקום שחיטה אמרינן רשא"כ וכיון דהוה מקום שחיטה אמרינן רשא"כ וכיון דהוה מקום שחיטה ע"כ כשר אף שיצא לאויר שבין טבעת לטבעת וא"כ לפי פי' זה לא אמרה רו"ש מעולם דטבעת הוה שלא במקום שחיטה] רק הגמ' פריך והתני' דאם שחט במקום הטבעת כשרה יען שמקיפות רוב הקנה מוכח דהמקשן הוה מפרש דברי רו"ש (כפירוש קמא) יען דאין מקיפות רוב הקנה ל"ה מקום שחיטה ולא כשר רק בגמר כל השחיטה במקומו אבל ברובו פסול וכן בהגרים ויצא לאויר פסול ודייק מכאן דלריבר"י דמכשיר בשאר טבעות משום דמקיף רוב הקנה הוה מקום שחיטה א"כ סגי גם ברוב סימן וקשי' לרו"ש.

ומשני דריבר"י תרתי קאמר דהיינו דלדידי' ודאי הוה מקום שחיטה דלדידי' הא דסגי ברוב הוא משום דסבר דהלממ"ס רובו של אחד כמוהו א"כ ממילא נשמע דטבעת ג"כ מקום שחיטה כיון שמקיף כל הקנה דהא הלכה בא דכל הקנה כשר לשחיטה וכיון דטבעת הוה רוב קנה א"כ ע"י ההלכה דרשא"כ גם בשאר טבעות אבל רו"ש סבירא להו בחדא כריבר"י ובחדא פליגי עלי' משום דרו"ש סברי הא דסגי ברוב אינו משום דבא ההלכה דרשא"כ בשחיטה אלא משום דבכה"ת כן דרוב סגי א"כ זה שייך במקום שחיטה אבל לשוי' טבעת שאין מקיף כל הקנה למקום שחיטה לא נשמע מהא דאדרבא כיון דמצוה מן התורה לשחוט כל הסימן וכיון דטבעת אין מקיף כל הקנה ע"כ לשחוט גם מה שאחר שכלתה הטבעת א"כ שם שחיטה ל"ה אלא משום דנשחט כל הסימן א"כ שוב אמרינן דטבעת שאין מקיף ל"ה כלל מקום שחיטה דעיקר הכשרה משום מה שיש בהסימן קנה אחר שכלתה הטבעת וע"כ לית להו דהלכתא בהא כריבר"י רק כרבנן דהא לרבנן דסברי דבעינן שחיטה כולה בטבעת גדולה ע"כ דסבירא להו דבשחיטה לא בא

ההלכה רשא"כ אלא דבשחט שפיר סגי ברוב כמו בכהת"כ אבל בהגרים פסולה משום דהלממ"ס דהגרמה פסול הא קאי אמצות התורה לשחוט כל הסימן וע"ז בא הלכה דאם הגרים למעלה פסול א"כ נשמע דבעינן כל שחיטת הסימן במקומו וא"כ כיון דלית להו הלממ"ס רובו של אחד כמוהו א"כ בודאי שאר טבעות ל"ה מקום שחיטה כמו למעלה מן הטבעת דל"ה מקום שחיטה לא משום דל"ה שם מקום חיותא דעד שיפוע כובע הוה מקום חיותא אלא משום דכיון דאין יכול לשחוט שם כל הסימן ע"כ מצות שחיטה לא עלי' קאי ולכן גם בשאר טבעות ג"כ לא אטבעת קאי מצות שחיטה כיון דלא מקיף כל הקנה ול"ה מקום שחיטה ונהי דאם שחט כל הסימן כשר היינו משום דשחט אז גם מה שיש בקנה אחר שכבר כלתה הטבעת ועל כן בהא סבירא להו רו"ש דהלכה כרבנן דבעינן שחיטת כל הטבעת דל"א רובא משוי' לי' מקום כיון דל"ל דהלממ"ס דרשא"כ בשחיטה וא"כ נתיישב שפיר קושית הצל"ח דלרבנן הוה פשיטא לי' לרו"ש דפליגי אריבר"י בשאר טבעות כיון דל"ל הלממ"ס דרשא"כ ע"כ לא שייך לומר דרובו משוי' לי מקום שחיטה.

והנה בברייתא הכי איתא מוגרמת פסולה העיד רחב"א על מוגרמת שהיא כשרה והנה רש"י פי' דמילתא בפ"ע הוא וקאי אמוגרמת דטבעת גדולה והנה נראה דזה למסקנא דמסיק אח"כ דר"ז דאכל מוגרמת דרב ושמואל ופירש"י דקרי לי מוגרמת כיון ששחט בטבעת שאין מקום שחיטה הכונה כך דהא בשחט בשאר טבעות לא יכשר אלא אם גמר כל הקנה במקומו אבל אי יצא לאויר שבין הטבעות טרפה כיון שלא התחיל במקום שחיטה דכיון דגמר שחיטה באויר שבין הטבעת ל"ה טבעת מקום שחיטה כמו שביארנו לעיל אבל ר"ז סובר דרק ריב"ח אמרה יען דמשני דפליגי עלי' בחדא ע"כ דהוה מפרש דברי רו"ש דקאמרי אבל בשאר טבעות לא היינו דלא סגי ברובא וע"כ קשי' מברייתא וצריך לומר דלא אמר היינו דלית הלכתא כוותי' אבל באמת אין כוונת רו"ש כן אלא דבשאר לא היינו דבשאר טבעות לא שייך הגרמה כלל דאף דהגרים לאויר שבין טבעת ג"כ כשר דלריבר"י איתי לי' דהוה מקום שחיטה דסבירא לי' דבא הלממ"ס דרשא"כ וא"כ גם הטבעות דמקיף רוב הקנה הוה שפיר מקום שחיטה ורק לרבנן דל"ל הלממ"ס רובו שא"כ לדידי' שאר טבעות דלא מקיף כל הקנה ל"ה מקום שחיטה אי הגרים לאויר שבין טבעות הוה הגרמה אבל כיון דרו"ש פסקו הלכתא כריב"י ע"כ שפיר אכל ר"ז להאי מוגרמת וא"כ לפי"ז אין לפרש האי מוגרמת פסולה רק דקאי אמוגרמת דטבעת גדולה אבל לפי מה דפריך ארו"ש באמת זה הי' קושית המקשן דע"כ גם בשאר טבעות איירי ריבר"י וחכמים דריבר"י וסברי דהוה מקום שחיטה ואם שחט הרוב בטבעות

כשר אבל אי יצא לאויר שבין טבעת קודם ששחט הרוב טרפה כמו שהוא באמת ליש מפרשים במשנה וא"כ האי מוגרמת פסולה דקתני בברייתא קאי אכל טבעת (דהיינו לומר דנהי דריבר"י סובר דכשר יען דמקיף רובו של קנה הוה שפיר מקום שחיטה דהא בא הלממ"ס דכל קנה כשר לשחיטה ובא הלממ"ס רובו שא"כ א"כ ע"כ גם בנשחט ברוב טבעת ג"כ כשר) אבל הגרמה הוה אפי' אם נשחט הרוב בטבעת ולריבר"י כשר כיון דנשחט הרוב אבל אי לא נשחט הרוב טריפה ופליגא בין בטבעת גדולה בין בשאר טבעות א"כ מוגרמת דקתני בברייתא היינו מוגרמת דשאר טבעות ג"כ א"כ הא דפליגי במשנה בשוחט בטבעת והגרים לא קאי רק אטבעת גדולה אלא בכל טבעת שייך פלוגתא זו דלרבנן בעינן כולו בטבעת ולריבר"י סגי ברוב אבל בהגרים לאויר שבין הטבעות בהא מודה ריבר"י לרבנן דהגרמה עכ"פ הוה דנהי דטבעת הוה לדידי' מקום שחיטה היינו בשחט במקומו אבל ביצא לאויר מודה ריבר"י לחכמים דהוה הגרמה דלגבי אויר שבין טבעת הוה מקום הטבעת שלא במקום שחיטה והוה כהתחיל שלא במקום שחיטה דהיינו כהגרים שליש ושחט שליש ורחב"א העיד ע"ז דכל מוגרמת בין בטבעת גדולה בין בשאר טבעות כשרה ודו"ק.

[**וא"ל** דא"כ קשי' מתוספתא שהביא רש"י דל"ש הגרמה בשאר טבעות היינו דמתוספתא עכ"פ מוכח דפלוגתתם במשנה ל"ה אלא בטבעת גדולה דהטעם דנתן התוספתא דבטבעת גדולה הוה הגרמה ל"ש אלא בטבעת גדולה אבל בברייתא דמייתא בגמרא שפיר י"ל דפליגי בשאר טבעות ג"כ כמו דפליגי בטבעת גדולה במשנה אי שייך רובו או כולו פליגי בברייתא גם בשאר טבעות].

וא"כ לפי"ז האי מוגרמת דאתי' לומי' דרב וטרפה מספיקא יש לעיין באיזה מוגרמת איירי דאי במוגרמת דטבעת גדולה א"כ מאי מספקא לי' הא כאן פסק להדי' כריבר"י אלא ע"כ דאיירי במוגרמת דשאר טבעות ושחט בין אויר טבעת דבזה שפיר מספקי' לי' כיון דכאן אמרו דעד כאן לא אמר ריבר"י רק בטבעת גדולה אבל בטבעת קטנה לא אמר דנהי דלרבנן גם בטבעת קטנה שייך הגרמה אבל ריבר"י לית לי' בהא מוגרמת כלל דסובר דהוה מקום שחיטה ובהא לא פסיקא לרב כל כך דהלכה כריבר"י [כדחזינן בשמעתין לס"ד דטעמא דריבר"י דסובר דהוה מקום שחיטה משום רובו ככולו [אבל אי הגרים פסולה דעכ"פ ל"ה מקום שחיטה ממש כמו באויר שבין טבעת לטבעת ובעינן רובו בטבעת] א"כ נהי דלמסקנא לר"ז לא אמרו רב ושמואל דבטבעת ל"ה מקום שחיטה אלא דאדרבא דסבר דלריבר"י לא בעינן אפי' רובו בטבעת אפ"ה י"ל דלא ברירה לי' לרב דהלכתא כוותי' דריבר"י בהא אלא מספקא לי' דילמא הלכה כרבנן דטבעת ל"ה

מקום שחיטה] וא"כ לרבנן בעינן שישחוט כולו בטבעת דהא ל"ל הלממ"ס דרובו שא"כ ולריבר"י אפי' רובו בטבעת ל"ב א"כ כיון דלא פסיקא לי' אי הלכה כריבר"י ע"כ אסור האי מוגרמת מספיקא דעובדא הי' שהגרים קודם ששחט הרוב והיינו מנהגא דנהגו איסור במוגרמת דרו"ש דאימא הלכה כרבנן כדמספקא לי לרב ולא מדינא אלא דנהג כן משום חומרא בעלמא ליחוש לדברי רבנן וע"כ טרפה ופטרי מלשלם אבל ר"ז דאכלה משום דכיון דלא אמרה רב מעולם דלית הלכתא בשאר טבעות כריבר"י א"כ הוה מנהגא בטעות כיון דמדינא הלכה כריבר"י גם בהא אין לנו להחמיר ליחוש לדברי רבנן דליבעי שחיטה כולו בטבעת.

ומעתה נתיישב שיטת רש"י בב"ק דפי' דקאי אמוגרמת דשאר טבעות ותלי' בפלוגתת רבנן וריבר"י דרק במוגרמת כזה שייך מספקא לי' כיון דלרבנן ל"ה מקום שחיטה וע"כ אי שחט והגרים לאויר שבין טבעת טרפה דליכא הלכה מפורשת דהלכה כרבנן (דמדינא כשר רק מחמירין לחוש לדבריהם דבעינן שחיטה כולו בטבעת) אבל בטבעת גדולה כיון דבפירוש אמר רב הלכה כריבר"י אין לומר שחשש להחמיר לחוש לדברי רבנן והיינו דפירש"י דלריבר"י בעינן שחט רובו בטבעת ופליגי ריבר"י ורבנן בהאי פלוגתא ממש דפליגי בטבעת גדולה אי בעינן רובו בטבעת או כולו בטבעת היינו משום דגמ' דבב"ק אית לי' ממש כהמקשן דשמעתין וכרב יוסף דלריבר"י כשר בשאר טבעות אבל הגרים טרפה ואם שחט רוב כשר ובזה דאיירי לית הלכתא כריבר"י ולכן פירש"י דקאי בס"ד דמקשן ודר' יוסף אליבא דריבר"י דשחיטה כשרה בשאר טבעות ואפ"ה אי הגרים פסולה דהא בפירוש קתני בברייתא דמוגרמת פסולה ע"כ קאי אירישא דשאר טבעות ג"כ וכיון דרו"ש סברי דלית הלכתא ברורה בהא כריבר"י ע"כ שפיר טרפה רב כרבנן אבל כיון דספק דשמא הלכה גם בזה כריבר"י דסגי ברוב ע"כ פטר אותו מלשלם ע"כ פירש"י שפיר לפי אותו מסקנא דמסיק דלית הלכתא כריבר"י והיינו משום דאמרו בגמ' דטעמא דטרפה רב משום דמספקא לי' אי הלכה כריבר"י ואמנם למאי דמסיק ר"ז דלא אמר רו"ש מעולם דלית הלכתא בהא כריבר"י רק דאמרי דלריבר"י אפי' רוב ל"ב דלשחוט באותו טבעת דכל קנה מקום שחיטה א"כ ע"כ דר"ז ידע דלא מטעם דמספקא לי' אי הלכה כריבר"י או כרבנן דהא לדידי' לא אמרה רב דלית הלכתא כריבר"י רק דרב טרפה להחמיר לחוש לדברי רבנן דבשאר טבעות ל"ה מקום שחיטה אבל פטר אותו מלשלם משום דעיקר להלכה כריבר"י דכשרה ומשום זה נולד המנהג לאסור מוגרמת יען דרב עבד עובדא וטרפה אבל ר"ז ור"נ ידעו דרק לחומרא פסק רב כך ע"כ לא נהגו כולם בזה המנהג רק נהרא נהרא ופשטי' וע"ז מייתא הגמ' אח"כ מאמר ר"נ מוגרמת

כשרה ומשני נהרא נהרא פשטי' היינו דלא חשו להאי מנהגא לחוש לדברי רבנן לאסור הגרמה בשאר טבעות, ושוב מייתא אח"כ דשייר בחיטי כשרה והלכתא משיפוע כובע ולמטה והיינו ור"נ דשייר בחיטי אמר משיפוע כובע ולמטה כשרה וכן אמר רי"ו וכן אמר ריב"ל ומסיק אח"כ דהלכתא כרחב"א דקאי ר"נ כוותי' ותמה מהרש"א הא כל עדות הלכתא היא ולמה צריך לסייע מדר"נ ועוד למה לא נקט דקאי רי"ו וריב"ל וכל הני אמוראי כוותי', ונראה דהנה בצל"ח דקדק דבתוספתא דמייתא פירש"י קאמר ורחב"א מכשיר ולא קאמר דרחב"א העיד דמוגרמת כשרה ונראה דהנה לס"ד דמוגרמת דקתני בברייתא היינו בשאר טבעות וע"ז קאמר רחב"א העיד שכשרה א"כ קאי אמוגרמת דשאר טבעות ובזה בוודאי הלכתא כרחב"א אבל בתוספתא דקתני דפליגי בטבעת גדולה בהאי מוגרמת דלמעלה מטבעת גדולה שם לא קתני העיד רק דרחב"א סובר דכשרה ואפשר דבהאי מוגרמת אין הלכה כרחב"א ושפיר פסקו רו"ש כריבר"י א"כ להאי ס"ד ניחא דלית הלכתא כרחב"א, אבל ר"נ אמר דמוגרמת כשרה היינו דהביא לסיוע דלא אמרה רב מעולם דאדרבא בשאר טבעות סברי רו"ש דל"ש כלל הגרמה לריבר"י וע"כ ר"נ דהוה מבבל אפ"ה אכשר א"כ ע"כ הא דקתני בברייתא העיד רחב"א דמוגרמת כשרה היינו אמוגרמת דטבעת גדולה קאי וא"כ מוכח דגם בזה הלכה כרחב"א דכל עדות הלכתא ע"כ אמר ר"נ דאם שחט למעלה משיפוע כובע כשרה והיינו דר"נ קמ"ל דהאי דהעיד רחב"א לא קאי אמוגרמת דשאר טבעות דהא לריבר"י ג"כ כשר דל"ש כלל הגרמה בשאר טבעות רק דקאי אמוגרמת דטבעת גדולה משום דסובר דגם למעלה מטבעת גדולה מקום שחיטה הוה א"כ ע"כ הלכתא הוא דהאי עדות הלכתא הוא [אף דבתוספתא אחריתא לא קתני דהעיד רחב"א אפ"ה ע"כ דלא מפרש התוספתא ושבק להך עדות].

וע"כ מסיק אח"כ דהלכתא כרחב"א דקאי ר"נ כוותי' דפשוט אין ראי' דהלכה כרחב"א מדקתני העיד דהא מצינן לפרש דקאי אמוגרמת דשאר טבעות דלריבר"י טרפה ורחב"א העיד דכשרה אבל במוגרמת דטבעת גדולה ליכא עדות דהא באמת בתוספתא לא קתני העיד וא"כ לא מוכח דהלכה כרחב"א וע"כ מייתא מדר"נ דקאמר ר"ז דמוגרמת כשרה דהיינו דמוכח דר"נ סובר דלא נהגו בבל להחמיר במוגרמת דשאר טבעות דגם לריבר"י כשר דלא אמרה רב מעולם א"כ ע"כ האי מוגרמת דהעיד רחב"א רק על מוגרמת דטבעת גדולה קאי א"כ מוכח דהלכה כרחב"א דכל עדות הלכתא הוא ועל כן לא מייתא משאר אמוראי דמשאר אמוראי לא מוכח דהאי דהעיד דמוגרמת כשרה מפרשי דקראי אמוגרמת דטבעת גדולה דהא דסברי דמשיפוע כובע ולמטה כשרה היינו משום דסברי כרחב"א בתוספתא דסובר דמוגרמת כשרה אבל לא דהעיד עלה וא"כ לא מוכח דהלכה

כוותי' דהא אדרבא רו"ש דסברי הלכה כריבר"י ע"כ ל"ל כרחב"א וע"כ מייתי מדר"נ דמדידי' מוכח שפיר דהאי דהעיד רחב"א דמוגרמת כשרה קאי אמוגרמת דטבעת גדולה ושפיר מוכח דהלכתא כוותי' והא דקשה א"כ רו"ש דסברי דהלכתא כריבר"י איך פליגי ארחב"א דהא כל עדות הלכתא כמו שהקשה בלב ארי' ובח"ס הנה לפימש"כ אין מזה קושי' משום דנוכל לפרש דברי רו"ש הכי דהלכתא כריבר"י בהא דפליגי ארבנן דסברי דלא סגי ברוב בהא הלכתא דסגי ברוב ונפ"מ גם אליבא דרחב"א דסובר דמוגרמת רק טרפה כששחט למעלה משיפוע כובע א"כ לריבר"י לא מטרף בשחט רוב בטבעת גדולה ואח"כ הגרים למעלה משיפוע כובע ולרבנן מיפסל אפי' במיעוט בתרא אי הגרים עד למעלה משיפוע כובע והיינו לפי פירושי דהכי קאמר רו"ש דבשאר טבעות לא אמר ריבר"י דבעינן אפי' רוב א"כ עיקר מה דבא לאשמעינן דהלכה כריבר"י דבטבעת גדולה סגי ברוב ובשאר טבעות אפי' רוב ל"ב א"כ שפיר נוכל לפרש דהא דאמרו דהלכה כריבר"י אין הכונה לומר דאם הגרים למעלה מטבעת גדולה טרפה אם לא שחט רובו אלא דעל שיעורו דריבר"י קאיירי דסגי ברוב ובשאר טבעות אפי' רוב ל"ב אבל בהא דלריבר"י הגרים למעלה מטבעת טרפה בהא לא קמיירי כלל דבזה הלכה כרחב"א דכשרה ולא מטרף אלא אם הגרים עד שיפוע כובע אם שחט רוב כשר דבודאי אי מפרשינן דברי רו"ש דבשאר טבעות לא היינו דטרפה דל"ה מקום שחיטה א"כ רו"ש אייריי גם ממקום שחיטה א"כ הא דקאמר הלכה כריבר"י קאי גם אגוף הדין דאם הגרים למעלה מטבעת גדולה הוה טרפה שפיר קשי' הכי פליגי ארחב"א אבל אי מפרשינן דבשאר טבעות לא אמר דבעינן רוב א"כ רו"ש לא אייריי כלל לאשמעינן מקום שחיטה היכן רק אשיעורא קאי שפיר נוכל לפרש דלעולם סבר כרחב"א אלא הא דאמרו הלכה כריבר"י היינו לאפוקי מדרבנן דבעינן כולו בטבעת גדולה אלא דסגי ברובא אבל לא קאי הלכה כריבר"י במה דמטריף או הגרים למעלה מטבעת גדולה דבזה הלכה כרחב"א דלמעלה מטבעת גדולה הוה מקום שחיטה ג"כ ואדרבא מהא"ט גופי' דהלכה כריבר"י דסגי ברוב מוכח דהלכה בהא כרחב"א דגם למעלה ממקום טבעת הוה מקום שחיטה דכיון דהלכה כריבר"י דסגי ברוב משום דסובר דהלממ"ס דרובו שא"כ א"כ מהא"ט גם למעלה מטבעת גדולה מצינן למימר דהלכה כרחב"א דהוה מקום שחיטה אף דשם לא מצי לשחוט כל הקנה רק רובו אפ"ה הוה שפיר מקום שחיטה כיון דבא הלכה בפירוש דבשחיטה רשא"כ א"כ כל מקום שיכול לשחוט רוב קנה הוה מקום שחיטה אבל אי לאו דאשמעינן רו"ש דהלכה כריבר"י דסגי ברוב אלא דהלכה כרבנן דלדידהו לית להו הללממ"ס בשחיטה אלא דילפינן מכל התורה א"כ מצות שחיטה לשחוט כל הסימן א"כ

כיון דלמעלה מטבעת גדולה אי אפשר לשחוט כל הסימן א"כ ע"כ ל"ה מקום שחיטה וא"כ רחב"א גופי' לא מצי סבר רק כריבר"י דסגי ברובא ע"כ שפיר אמרו רו"ש הלכה כריבר"י דסגי ברוב אבל בהא דהגרים למעלה מטבעת מהא לא קמיירי דבזה בודאי הלכה כרחב"א דגם למעלה מטבעת הוה מקום שחיטה כיון דהוה מקום חיותא ויכול לשחוט רוב קנה ודו"ק.

ובזה ניחא שיטת רש"י שכתב דכיון דקיימ"ל הלכה כרחב"א ליכא נפ"מ בהאי פירושים דהא רחב"א קאי באמת אכל מוגרמת דשאר טבעות דכשר ועוד דכיון דרחב"א למעלה מטבעת גדולה הוה מקום שחיטה ע"כ אית לי' ג"כ דרובא משוי' לי' מקום א"כ ע"כ הא דאמרו רו"ש אבל במקום שחיטה לא אין לומר כלל ע"ד פירושם דבשאר טבעות לאו מקום שחיטה הוא דהא רובו משווי לי' מקום וגם אין לומר כאידך פירושים דבשאר טבעות סגי ברוב טבעות אף דל"ה רוב חללו רק אדרבא רב דאמר בשאר טבעות לא הכונה דרוב לא בעינן בשאר טבעות דאי הגרים בין אויר לאויר כשר דהא טבעת ג"כ הוה במקום שחיטה משום דרובא משוי' לי' מקום שחיטה.

בסוגי' דרוב

הנה הראשונים הקשו לשיטת רבינו דס"ל ספק מה"ת לקולא מנ"ל דאזלינן בתר רובא מרישא של עולה ומק"פ דילמא משום ס' מה"ת לקולא.

הנה בתוס' הקשו מ"פ מנ"ל הא דאמרו רבנן זיל בתר רובא כיון דיליף מנגע דאזלינן בתר חזקה קו"ח דאזלינן בת"ר דרובא עדיף מחזקה.

עוד הקשו אמאי לא ילפינן מכל קרבנות דדחי שבת דילמא טרפה הוא ולא קיים המצוה ונמצא חילל שבת, עוד הקשו בתוס' אמאי לא ילפינן מרוצח גופי' דהא טרפה שהרג פטור ועוד דהא הוה התר"ס ושוב היקשו מ"פ מעדים זוממין דילמא דנחבשינהו י"ב חדשים ונתברר שאין טרפה ולכן חייבין הע"ז.

ובספר ת"ח הקשה אמאי לא ילפינן רוב מכל כהן העובד עבודה דילמא לאו אבוה הוא וביש"ש הקשה אמאי לא ילפינן מדאמר רחמנא קהל וודאי אמר רחמנא ולא ספק קהל ואיך משכחת וודאי קהל דילמא לאו אביו הוא וגם ידוע קושית העולם לפמש"כ תוס' בשמעתין דממיתה למיתה ל"א בת"ר האיך משכחת בת כהן שזינתה בשריפה דניחוש דילמא לאו אביה הוא ואין מגיע לה שריפה רק סקילה והוה ממיתה למיתה דל"א בת"ר.

ונראה ליישב דהנה בכל בהמה יש לנו לדון מצד ב' רובא חדא הוה רובא דאיתא קמן דיש מיעוט טרפות בעולם שניכרים שהן טרפה ורוב בהמות בעולם כשרים זהו רובא דאיתא קמן, אבל יש לדון עוד מצד אחר דהא כל טרפה מתנוולת והולכת [אפי' למ"ד

טרפה חי' כמש"כ תוס' בע"ז דף ז' וסנהדרין דף ע"ח] וכשאנו רואין בהמה לפנינו שבאנו לדון עליה שהיא שלימה ובריאה יש לנו עוד רוב אחר שהוא רוב טבעי' דרוב בהמות שאנו רואים שהם שלימים ובריאים אינן טריפות בסתר ג"כ וזהו רובא דליתא קמן והנה כאן אין אנו באים לדון מצד רובא דאיתא קמן דהא רובא דאיתא קמן כ' בשמ"ק בפ"ק דב"מ דהוה ספק וא"כ אי איכא לברורי לבדוק הוה צריכין בדיקה והרי אנו באים ללמוד דאזלינן בת"ר דלא נצטרך בדיקה [ועוד דאי משום רובא דאיתא קמן אין להתיר כל בהמה דהוה קבוע וכל קבוע כמע"מ דמי היכא דבא לשחוט בבית הבעלים ששם הבהמה קבוע בדיר שלה דא"ל דבעינן ניכר במקומו דהא בוודאי יש טרפות ניכרים במקומן והספק אצלינו אם זה הבהמה טרפה בסתר והוא ג"כ אסורה לנו כמו אלו הקבועות וניכרים במקומן וגם בלא"ה י"ל דכל הטעם דבעינן ניכר במקומו דאל"ה הרי מתבטל ברוב וכאן בטרפה ל"ש ביטול ברוב כמש"כ בחו"ד סי' ק"א כיון דכל הבהמות בכלל הספק] רק מה דבאים להתיר מכח רוב הוא משום רובא דליתא קמן דהיינו רוב שהוא בטבע כיון שהוא שלם בפנינו עפ"י רוב אינו טרפה בסתר ולכן א"צ בדיקה דרוב כזה הוה רוב מכח וודאי ע"ז פריך מנ"ל הא דרובא הוה כוודאי ושמהא"ט לא הצריכה תורה בדיקה ודייק לה מרישא של עולה אמרה תורה וניתח אותה לנתחי' ולא נתחי' לנתחים וכן בק"פ ועצם לא תשברו בו ואי אמרת דל"א בת"ר דליתא קמן דהיינו רובא שאינן נמצאות טרפות בסתר כמו שהיא בריאה ושלימה לפנינו א"כ אמאי סמכה תורה שלא ינתח לנתחים שלא יהא אפשר לבדוק וכן שלא לשבור עצם דאי לאו המצוה זאת הי' אפשר לבדוק ולקיים המצוה בתורת וודאי וע"י מצוה זאת דלא נתחי לנתחים ועצם לא תשברו בו אי אפשר לקיים המצוה בתורת וודאי כיון דרובא דליתא קמן ג"כ אינו וודאי, דומיא דהכי דאמרינן בקידושין דף ק"ח לא אמרה תורה שלח לתקלה והקשה במשל"מ פ"ז ממעילה הא בטיל ברובא ותי' דהוה כמבטל לכתחלה ולא אמרה תורה שלח שעי"ז יבטל איסור לכתחילה ה"נ אם עי"ז יקריב בהמה מספק טריפות הוה כעין תקלה אע"כ דאזלינן בת"ר דליתא קמן דהוה כוודאי ואף אם הי' אפשר לבדוק ל"ה צריך לבדוק ע"כ צותה תורה שפיר להביא הקרבן באופן זה שלא יהא נתח לנתחים ובק"פ בלא שבירת העצם מעתה מיושב קו' תוס' דל"ש דנילף מחזקה משום דרובא עדיף מחזקה די"ל דזה רק אחר דילפינן דאזלינן בת"ר דליתא קמן ושא"צ לבדוק דרובא הוה כוודאי אז הוא דקיימ"ל דרובא עדיף מחזקה אבל כ"ז דלא ידעינן דרובא דליתא קמן הוה כוודאי רק מכח ספק התירה תורה רוב באמת ל"ה אמרינן רובא עדיף מחזקה דהא דחזקה א"צ לברורי כמו שהוכיח בח"ס בשמעתין דחזקה מדאמרה תורה ויצא דרך פנים ונסמוך

אחזקה ממילא נשמע דמהני חזקה אפי' היכי דאיכא לברורי דאל"כ אמאי אמרה תורה ויצא דרך פנים ולא יצא דרך אחורים כדי לברר א"כ לא נשמע מזה דרוב עדיף מחזקה דהא כיון דרוב ספק הוה כדילפינן מעשירי וודאי ולא עשירי ספק כדאיתא בפ"ק דב"מ ל"ש דרובא עדיף מחזקה [אף דרובא דסנהדרין עדיף מחזקה דהא ממש כ"כ תוס' ריש פ' המניח דסנהדרין מילתא אחריתא וכן בסנהדרין דף ג' כ' תוס' דסנהדרין הוא ענין אחר] לכן רק אחר דילפינן רובא דליתא קמן שא"צ בדיקה נשמע דהוה וודאי שוב מסברא עדיף מחזקה אף דגם חזקה וודאי אפ"ה רובא עדיף, ומיושב קו' תוס' שהקשו דתיפוק רוב מדמחללין את השבת דלענין חילול שבת שפיר אמרינן כיון דאיכא רובא דאיתא קמן דכשירות הן שפיר מחללין את השבת כיון דמחיים ליכא למיבדקי' בזו דאי סמכינן ארובא דאיתא קמן אף דאינו וודאי הא עכ"פ רובא דאיתא קמן התורה התירה [וכן אין לומר דא"כ הוה קבוע דלענין זה ל"ש קבוע כמע"מ דהא בשאר קרבנות אפשר בבדיקה אחר שחיטה רק אי ל"א בת"ר הוה לנו לחייש שימצא טרפה בבדיקה א"כ נמצא דחילל שבת וכיון דאיכא רובא דאיתא קמן סמכינן דלא ימצא טרפה בבדיקה א"כ ל"ש קבוע דליכא למימר יען דקבוע כמע"מ ימצא הבהמה טרפה בבדיקה לאחר שחיטה דאטו משום דקבוע ישתנה הטבע דעפ"י רוב נמצא הבהמות כשרות אחר בדיקה דקבוע ל"ש רק היכא דאנו דנין אם מותר או אסור אבל לא היכא דאנו דנין אם ימצא כשר או טריפה ע"י בדיקה].

והנה אחרי כן יליף ממכה אביו ואמו דרוב בעילות אחר הבעל ולכאורה יקשה נהי דרוב בעילות אחר הבעל אבל כל אנשים שבעולם אסורים לה ורוב נכרים פרוצים בעריות א"כ כשאנו דנין על האשה ממי היא מעוברת אדרבא יש לנו לומר שנתעברה מרובא דעלמא רוב פסולים אצלה, אך להנ"ל ניחא דבאמת אין אנו דנין מצד רוב דמרובים בעולם דאז אדרבא הרי אי רק הוה אזלינן בתר רוב דריבוי בעולם הי' לנו לומר דלאו אבוהו אלא שנבעלה לאחד דעלמא אלא דאנו דנין אפי' אי נבעלה גם לאחד דעלמא הילד עכ"פ כשר דעכ"פ בא עליה גם בעלה שוב איכא רוב בעילות אחר הבעל שמקבלת הרוב מבעלה דהיינו רוב שבטבע דבזנות הא אשה מזנית ומתהפכת ושפיר נשמע דאזלינן בת"ר שבטבע, ולכן בבהמה ג"כ כיון דבריאה לפנינו אין לנו לחוש שאירע לה מקרה ונטרפה בסתר דזהו הוה רוב דליתא קמן דהוה כוודאי שלא אירע לה טריפות [ומש"כ במ"ש לפמש"כ תוס' נדה דף ב' דחשש דילמא לאו אבוהו דשמא טרפה ואין מוליד וכונתם יען דכל דיוקא דגמר' רק מחשש טריפה לא משום חששא אחר ואיך קבעו בגמ' לימוד זה באמצע הסוגי' אע"כ גם לימוד זה מכח דניחוש שמא טרפה] שוב יליף

מרוצח דנשמע דרוב הוה כוודאי מדנהרג עליו [דא"ל הא ברוב סנהדרין ג"כ הורגין אף דל"ה רק רוב מכח ספק, לק"מ דרובא דסנהדרין הוא בא לסלק חזקת פטור של האדם כמש"כ תוס' ריש המניח לענין חזקת ממון וכהא"ג כ' הפנ"י בקידושין דף ע"ט דלכן חזקת מקוה עדיף דהאי חזקה בא לסלק החזקת טומאה של האדם] אבל מרוצח אין להוכיח משום די"ל דלזה דלא ניחוש שמא הרוצח טרפה הא סגי ברובא דאיתא קמן ואינו טרפה אף דל"ה וודאי אפ"ה הא חייבה רחמנא ארוב כזה כיון דמצד רובא הוא בר חיובא ככל בני אדם ולאו גברא קטילא הוא בהא חייבה רחמנא ואי בי"ד יעשו בו משפט מות ממנ"פ שפיר עבדי כיון דמצד הרובא דאיתא קמן בר חיוב קטלא הוא ואם בכל זה יצא זה מרובא דאיתא קמן א"כ גם הבי"ד הא לא עבדי מידי דגם הם דנו להרוג רק גברא קטילא ולא מוכח דאזלינן בת"ר דליתא קמן שיהא כוודאי דלא יצטרך בדיקה כלל לענין טרפות לאכילה וכדומה אבל מנרצח שפיר נשמע דאזלינן בת"ר דליתא קמן שהוא כוודאי וא"צ בדיקה וע"ז פריך וכ"ת דבדקינן הא קמתנוול ושוב פריך וכי תימא משום איבוד נשמה דהאי ננוליה [ופירש"י כדי דלימות רוצח ופלא דלשון הגמ' משמע דלבדוק כדי לפטור מושפטו העדה והצילו העדה רק דרש"י הוכרח לפרש כן דבגמ' רצה לדחות דלא נילף רוב די"ל דבדקינן לי' באמת כדי דאם לא ימצא טרפה אבל פשטות הגמ' לכאורה לא משמע כרש"י וכבר עמד ע"ז בנבי"ת ובח"ס בחי' אבל לפי מש"כ א"ש דהכי פריך דבאמת ע"כ צריך לבדוק כדי דלימות משום דעכ"פ איכא רובא דאיתא קמן ולפירוש זה חייב מיתה ע"כ אי אפשר לפטרו וצריך לבדוק כדי דלימות א"כ לא מוכח רוב דליתא קמן דשאני הכא דע"כ צריך לבדוק כדי דלימות דאין לומר ושפטו והצילו העדה כיון דאיכא רובא דאיתא קמן ודחי דלעולם אין בודקין כלל אף מה דאפשר לבדוק דהא א"א לבדוק שמא במקום נקב נקוב א"כ אי אמרת דלא אזלינן בת"ר דליתא קמן ל"ש לחייב לבדקו משום רובא דאיתא קמן דהא א"א לבדוק שמא במקום נקב אע"כ דאין בודקין כלל משום דאזלינן בת"ר דליתא קמן לכן אף מה שאפשר לבדוק אין בודקין משום דאזלינן בת"ר וא"צ לבדוק] הכונה דע"כ צריך בדיקה דהא איכא רובא דאיתא קמן וע"כ לדונו ולחייבו מיתה לכן משום איבוד נשמה דהאי ננוליה דהא כיון דאיכא רובא דאיתא קמן אי ימצא שאינו טרפה נמצא דיש לעשות בו הדין רק ע"כ פטור דנהי דאיכא רובא דאיתא קמן אפ"ה כיון דל"ה וודאי אלא ספק, [ובזה מובן פירש"י שכתב תרתי דסתרי דנבדקי' משום והצילו העדה וסיים דיהא חייב מיתה אם לא ימצא טרפה וכבר עמד ע"ז בנוב"י ולפמש"כ ניחא וכן הוא בפירושו של רבינו גרשון], וע"ז אמר דילמא ניקב קרום של מוח וא"א בבדיקה וע"כ דאזלינן בת"ר דליתא קמן [וא"ש לישנא דגמר'

שלכאורה אינו מדויק דהא בלא"ה לא ימות מספק עח"ס ולפמש"כ ניחא דהא דאיכא רובא דאיתא קמן והוה מחויב מיתה עפ"י רוב אפ"ה לא לימות משום איבוד נשמה דהאי ניחוש למיעוט דאיתא קמן ודו"ק.

וע"ז מייתי ראי' מעדים זוממין דהיינו דקאי אדלעיל דרצה לדחות דלא לימות עד שיבדוק משום דעכ"פ איכא רובא דאיתא קמן ונבדקנו שמא ימצא אינו טריפה ולימות ורק גמ' דחי דילמא ניקב קרום של מוח סבירא לי' להאי מ"ד דזה דוחק לחוש חששא רחוקה כזו כמו שהקשו בתוס' ולכן יליף מע"ז דמזה מוכח שפיר דאי אמרת דאין מחייב רק בבדקו ע"כ גם העדים אין יכול לחייבו רק אם יתברר ע"י בדיקה שאינו טרפה והא א"א בבדיקה אע"כ דאזלינן בת"ר דליתא קמן וא"צ בדיקה דהוה כוודאי ושפיר חייבוהו מיתה בלא בדיקה לכן גם הע"ז מתחייבים שפיר מיתה אף דא"א בבדיקה האי גברא דאסהידו בי'.

ובזה א"ש קושית תוס' דהוה הת"ס דהא לפמש"כ דאחר רובא דאיתא קמן ידעינן דאזלינן רק שבאנו ללמוד ברובא דליתא קמן וא"כ נהי דדחי דבדקינן לי' כדי דלא לימות אמרה תורה להצריך בדיקה שמא ימצא טרפה ולא לימות אבל לענין הת"ס בוודאי ל"ה הת"ס כיון דאיכא רובא דאיתא קמן הוה התראת וודאי [ועח"ס שהקשה באמת אתוס' יבמות דאמרינן איגלאי מילתא למפרע ול"ה הת"ס ותי' דלפי תוס' בנדה דף מ"ו הוא רק אם יש גם רובא דמביאין ב' שערות וכאן הא קאי דלא ניזל בת"ר אמנם לפמש"כ דאיכא רובא דאיתא קמן א"כ ל"ה הת"ס כמש"כ תוס' נדה הנ"ל] וא"ש מה שהקשו תוס' דנחבשינהו יב"ח דהא לא קאי לחייבו מיתה רק ע"י בדיקה לכן לא מהני במה שנחבשינהו יב"ח דאין זה בירור גמור כמו בדיקה ואינן יכולין לחייבו מיתה מה שלא רצו הם לחייב זה דאסהידו בי'.

והנה אח"ז יליף משחיטה עצמה דניחוש שמא במקום נקב קשחיט ואי אמרת דל"א בת"ר דליתא קמן וצריך לבדוק משום דרוב ל"ה כוודאי א"כ אי בשחיטה עצמה ג"כ איכא חששא דשמא במקום נקב קשחט נהי דא"א לבדוק ואיכא למימר דלאו משום רובא דליתא קמן מתירין אלא משום רובא דאיתא קמן רק כיון דא"א בבדיקה סמכינן ארובא דאיתא קמן אפ"ה נשמע שפיר דמשום רובא דליתא קמן הוא דאי משום רובא דאיתא קמן כיון דאיכא ספק שמא במקום נקב קשחיט הוה נגד חזקת איסור ול"מ רובא דאיתא קמן למדחי חזק"א דהא דרוב עדיף מחזקה הא בארנו רק רובא דליתא קמן דהוה וודאי אבל רובא דאיתא קמן דרק מטעם ספק מתירין לא עדיף מחזקה וא"כ אמאי ל"ח שמא במקום נקב קשחיט.

וא"ש נמי קו' העולם די"ל דרק בת"ר דאיתא קמן דהוא מטעם ספק לא אזלינן ממיתה

למיתה אבל בת"ר דליתא קמן דהיינו רוב בעילות אחר הבעל שהוא רובא דתלי' בטבע וזה הוה וודאי ע"כ אזלינן גם ממיתה למיתה בתר רוב ודו"ק.

והנה בתוס' הקשו אמאי לא יליף מכל קרבנות דדחי שבת ודילמא ימצא טרפה ותי' דתורה התירה הקרבת הקרבנות בשבת מספק כמו שהתירה לחלל שבת משום ספנ"פ, וקשה לי לפמש"כ הרא"ש ביומא פ"ח בשם הרבינו מאיר דכיון דהתירה תורה פנ"פ הוה כל מלאכה שעושה בשבת כאלו עשאה בחול ודמיא לאוכל נפש ביו"ט דהתירה תורה אף דאפשר לנחור ע"י נכרי וע"כ משום דכחול שוינהו רחמנא א"כ לא דמיא הקרבת קרבנות בשבת לחילול שבת לצורך חולה דבקרבנות ל"א דכחול שויא רחמנא כדמוכח מיבמות דף ל"ג דקאמר דרק לכהן הותרה ולאלתר א"כ לדידי' הדרה קו' תוס' לדוכתי' דנילף מכל קרבנות דדחי שבת דאזלינן בת"ר.

וא"ל דתוס' לית לי' כסברת הר' מאיר דס"ל דפנ"פ רק דחוי הוא א"כ קשה להיפך דהנה האי דס"ל דפנ"פ רק דחוי הוא כמש"כ בשו"ת עטרת חכמים דל"ש הותרה רק בקרבנות יען דכן מצותו דא"א בתמידין שלא יהא בשבת כמש"כ הרמב"ן בס' תק"א דלכן הותרה טומאת כהנים במת מצוה יען דא"א שלא ידחה טומאת כהנים דכך מצותו א"כ מאי ראי' שהביאו מפנ"פ דדוחה שבת דהא שם באמת אין הטעם משום דהותרה דהא דחוי' הוא אפ"ה דחי שבת א"כ ע"כ גזה"כ הוא א"כ אין הוכחה מכאן על קרבנות.

והנה הרשב"א הביא דברי הר"י הלוי דס"ל אם נאבדה הריאה טרפה דהוא מיעוט המצוי, והרשב"א כתב דיש להביא ראי' שנאבדה כשרה מכל הני דילפינן בשמעתין רוב מפרה אדומה ומעגלה ומשעיר המשתלח דאזלינן בת"ר מכל הני מוכח דבנאבדה כשרה דמוקמינן הבהמה בחזקת כשרה ותמוה האיך מוכח מכאן דלא החמירו חכמים גם בנאבדה הריאה דטריפה כיון דחכמים הצריכו בדיקה וכתב בח"ס לפרש דהכונה דכל דבר שנאמר בפירוש אין כח ביד חכמים להחמיר אבל לענ"ד דחוק לפרש כן דברי הרשב"א ועוד הא בגמ' דחי דא"א שאני ופירש"י דאכולהו קאי דדוחק לומר דהרשב"א חולק ארש"י וסובר דרק אשחיטה דחי דא"א דבוודאי גם פרה מיקרי א"א בבדיקה אך נראה לי הכונה כך דהנה בגמרא דחי דאין לילף רוב מכל הני משום דאי אפשר משא"כ קטן וקטנה דאפשר ועפי"ז העלה רש"י לקמן דף י"א דילפינן מסנהדרין דהוה רובא דאיתא אבל במצוי הצריכו חכמים בדיקה ועפי"ז דן הר"י הלוי דאף בנאבדה כן אבל רש"י גופי' סובר דבנאבדה לא החמירו חכמים ולפי"ז י"ל דרשב"א בא לדחות דעת הר"י הלוי כך דנהי דגמ' דחי דלא נוכל לילף רובא דליתא קמן מכל הני משום דאי אפשר שאני אבל עכ"פ הוא אמת דבכל הני דפרה ועגלה ושעיר סמכינן ארובא גם בחשש

טרפות הריאה אף דהוי מצוי ע"כ משום דכיון דסמכינן ארובא דאיתא קמן ל"ש לחלק בין רוב המצוי או לא דמאי נפ"מ אי הוה עשרה יותר מהרוב או מאה יותר מהרוב [וזה כונת רש"י חולין נ"א דמפרש דנשמע מפרה אדומה דאזלינן בת"ר והיינו ע"כ דאף דדחי א"א שאני אבל אינו אלא דיחוי בעלמא דלא נשמע מכאן רובא דליתא קמן דאזלינן בתרה כמו בקטן וקטנה אלא דבאמת רוב כשרות הוה גם רובא דאיתא קמן ושפיר נשמע מפרה אדומה דא"צ לבדוק אחר טרפות אפי' היכא דאפשר בבדיקה כיון דבאמת הוה רובא דאיתא קמן דהתירה תורה בפירוש מאחרי רבים להטות לא התירה תורה לחצאין לכך מהני אף היכא דמצינן לבדוק אחריו כגון שאר י"ח טרפות] א"כ ממילא נשמע דגם בחולין א"צ בדיקה אף דהוה מיעוט המצוי דהא עכ"פ הרי רובא דאיתא לקמן לפנינו דהא דבגמ' דחי דא"א שאני היינו למאי דרצה לילף מכל הני רובא דליתא קמן והוה סבר דרוב כשרות הוה רובא דליתא קמן אבל כיון דגמ' דחי דאין לילף מכאן רובא דליתא קמן דילפינן מסנהדרין א"כ אמרינן דגם רובא דכשרות הוה רובא דאיתא קמן [דכ"כ לעיל דלכך הוה רובא דליתא קמן משום דלא ידעינן אי גם בהמה זו מרובא דכשרות כיון דלא ראינו בחי' ריעותא ע"כ חשוב רובא דליתא קמן אבל זה רק לס"ד אבל למסקנא עיקר הטעם דסמכינן ארובא דאיתא קמן משום דרובא הם כשרות א"כ ל"ש לחלק בין מצוי לאינו מצוי לגבי רובא דאיתא קמן] וגם ל"ש לחלק בין אפשר ללא אפשר דלא התירה תורה לחצאין כמש"כ הרשב"א אח"ז [כמו שיבואר] דעכ"פ התירה תורה מטעם רובא דאיתא קמן ולכן בנאבדה כשר דע"כ הא דהחמירו להצריך בדיקה אין משום מצוי דהא ברובא דאיתא קמן ל"ש לחלק בין מצוי לאינו מצוי רק הא דצריך בדיקה מטעם שכתב הרשב"א אחר זה שלא יבא לידי תקלה אם אח"כ בשעת אכילה ימצא סירכא ויהא קשה לפרוש מגודל ההפסד וזה ל"ש בנקב.

ובזה ניחא מש"כ הרשב"א וז"ל ואפי' ר"מ דחייש למיעוטא נמי משמע וודאי דאית לי' הכין מדלא פליג עלייהו דרבנן אלא בקטן וקטנה לבד וטעמא דמילתא כדאמרינן לקמן דלר"מ היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר אע"ג דבחולין אפשר למיבדק כיון דגבי פסח וקדשים לא אפשר וסמכינן ארובא אף בחולין כן דלחצאין לא שרי לן רחמנא עכ"ל.

ובח"ס השיב מה רצה בזה דהוכרח לפרש כך והעלה דכתב כן כדי לתרץ דלא יקשה ר"ע דמתיר בביצה דף כ"ה לשחוט מסוכנת ע"מ לאכול מבית טביחתה והא ר"ע חייש למיעוטא ולכך כתב הרשב"א לתרץ זאת דלא שרא לן רחמנא לחצאין והקשה בח"ס הא גם בקדשים גופי' י"ל דכיון דאפשר בבדיקת הריאה צריך בדיקה [ורק במקום נקב

קשחיט או אחר חי' טריפות דקשה לבדוק זה בקדשים א"צ בדיקה וממילא גם בחולין א"צ לבדוק] ולדעתי כונת הרשב"א לומר דנהי דגמ' דחי דלא אפשר לא אפשר אבל היכא דאפשר אפשר היינו רק למה דרצה ללמוד רובא דליתא קמן משחיטה עצמה וסובר דכל טריפות הוה רובא דליתא קמן ע"כ שפיר דחי דרק היכא דא"א כגון שמא במקום נקב קשחיט שפיר דחי דילמא רק משום דא"א אבל בחולין דאפשר לא דא"ל דלא התירה תורה לחצאין דהא לא מצינו עוד דאזלינן בת"ר דליתא קמן רק משחיטת פסח וקדשים אתי' למילף אהא שפיר דחי דשאני משום דא"א התירה תורה לסמוך ארובא דליתא קמן רק הא דבאמת מהני רוב לא משום דליתא קמן רק משום דסמכינן ארובא דאיתא קמן וזאת התירה תורה בפירוש לכן שוב אין לחלק בין אפשר דלא שרא לן רחמנא לחצאין גבי אחרי רבים להטות וא"כ ע"כ גם ריאה א"צ בדיקה דל"ש לומר דהוא מצוי יהא צריך בדיקה בקדשים דהא כיון דמטעם רובא דאיתא קמן קאתי עלי' ע"כ גם בדיקת הריאה ל"צ אף דמצוי דברובא דאיתא קמן אין חילוק בין מיעוט המצוי דהא איכא עכ"פ רובא לפנינו [גם דבקדשים א"א בבדיקה דשמא במקום נקב קשחיט וא"א בבדיקה לחתוך העור דנעשה בע"מ כמש"כ תוס' חולין דף כ"ח ועוד דגם בדיקת שאר טריפות א"א בק"פ וקדשים משום הקריבהו לפחתיך כפירש"י בזבחים דף ע"ד] ע"כ דהתירה תורה מטעם דהוה רובא דאיתא קמן גם מקרא דלא התירה תורה לחצאין לכן גם בחולין דאפשר בבדיקת הריאה א"צ בדיקה אף דמצוי דהא כיון דהוה רובא דאיתא קמן שהתירה תורה מאחרי רבים להטות [ואף ברובא דאיתא קמן רק ספק הוה וא"כ יהא צריך לברורי הא גלי תורה בפסח וקדשים דא"צ בדיקה ולא התירה תורה לחצאין וע"כ גלי קרא דא"צ לברורי דגם באיתא קמן א"צ לברורי] וא"כ ל"ש להחמיר גם מדרבנן מטעם דמצוי דהא ע"כ אין חילוק בין מצוי לאין מצוי ברובא דאיתא קמן [בשלמא לפמש"כ רש"י דרק מהלממ"ס וא"כ לעולם רוב כשרות רק רובא דליתא קמן א"כ שפיר הוה מדייק לחלק בין מצוי דבמצוי ל"מ רובא דליתא קמן, אלא דיש לתמוה מרש"י דף נ"א דמפרש שם ג"כ דרובא ידעינן מפ"א אפ"ה מסיק דבסירכות הריאה צריך בדיקה משום דמצוי א"כ נשאר עליו תמיהת הרשב"א כיון דרש"י ע"כ סובר דלמסקנא לא נדחה הילפותא מפ"א וע"כ דל"א דא"א שאני דלא התירה תורה לחצאין א"כ ל"ש להחמיר במיעוט המצוי דהא עכ"פ רובא דאיתא קמן איכא לפנינו].

עוד נראה בדרך אחר ליישב כל קו' הנ"ל דהנה כל בהמה כל זמן שהיא בחי' הרי היא בחזקת שלימה ובריאה כדאמרינן בעלמא דרוב בני אדם הם בריאים ואינם חולין [כדאיתא במס' ב"ב ובקידושין דף ס"ט] ומעתה כשאנו דנין על הבהמה בעודה בחי' אם

אירע לה איזה טרפות והא אנו רואים הבהמה שלימה לפנינו אין לנו לחפש על איזה מקרה שאירע לה ומוקמינן אחזקת כשרות דהיינו רוב אינן חולים ורק כשאנו באים לדון על הבהמה אחר שנשחטה דבזה ל"ש הרי היא בחזקת שלימה ובריאה דהא אין לה חיות כלל [אף דרבינו בה' שחיטה כ' דכל בהמה שנשחטה כשרה משום דאוקמינן אחזקת שלימה היינו אחר שידעינן דאזלינן בת"ר כל בהמה יש לה חזקת שלימה מכח רוב וזה שייך גם אחר שנשחטה] והנה אהא הוא דפריך הגמ' מנ"ל דאזלינן בת"ר דהיינו דקאי אהא דאמר רב הונא נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נשחטה [וכ"כ בחי' ח"ס] דאין לומר דילפינן מחזקה דרובא עדיף מחזקה דמזה רק נשמע דאזלינן בת"ר כהא"ג שאנו חוששין שמא נולד דבר חדש דהיינו שנולד ענין טרפות אף שהי' הבהמה בחזקת בריאה ואהא באמת ל"ח דעיקר מה דחיישינן היינו דבהמה שנשחטה דאזלה חזקת בריאים וע"כ יש לנו לחוש שמא טרפה כיון דאין לך שינוי גדול מזה דשור שחוט לפניך וזה ל"ש דנילף מחזקה דהכא שאני דהענין נשתנה ממה שהי' עד עתה כיון שנטלה חיותה ע"ז פריך מנ"ל דאזלינן בת"ר ומשני דיליף מרישא של עולה שאנו באין לדון עלי' אחר שנשחטה אם הוא כשרה להקרבה כיון דאין אנו יכולין לבדוק דבעינן שלימה ולא נתחיה לנתחים ולפי"ז לא יקשה מה שהקשה תוס' דנילף רוב מדמותר לשחוט קרבן בשבת מזה אין להוכיח רוב דבהמה שנשחטה כבר דבהמה קודם שחיטה אנו מעמידין בחזקת שלימה כיון שאנו רואים שהיא בריאה ושלימה אין לנו לדון כשאירע לה איזה מקרה וחולי בסתר וגם דפשיטא דאזלינן בת"ר כהא"ג דרובא עדיף מחזקה וכן הא דיליף דרוצח דניחוש שהנרצח טרפה היינו כיון שהוא מת לפנינו יש ספק שמא טרפה אע"כ דאזלינן בת"ר אבל מרוצח אין להוכיח דאזלינן ב"ר וכיון שהוא חי לפנינו ושלם ובריא לפנינו מהיכי תיתי לחוש שאירע לו איזה טרפות וחולי בסתר ושפיר אזלינן בת"ר מסברא דרובא עדיף מחזקה ע"כ אין להוכיח מזה דגם בבהמה שנשחטה דל"ש חזקת חי' וחזקת בריאה דלא ניחוש שמא אירע לה איזה טרפות בסתר וניחא נמי מה שהקשה תוס' נוקמא אחזקת אין טרפה דטרפה אינה חי' דהא כיון דשחוטה לפניך ונשתנה הבהמה ממה שהי' בחי' גם חזקה זו דמדחי' אינה טרפה אזלה לה וכן לא יקשה דא"כ הוה התראת ספק דהא בשעת התראה חי לפנינו ועומד בריא ושלם בוודאי לא חיישינן שאירע לו מקרה חולי בסתר והוה התראת וודאי א"כ גם מהא אין להוכיח דגם בבהמה שנשחטה כבר ויצאה מחזקת חי וחזקת בריאה דלא ניחוש לשמא טרפה אירע לה ולכן רק פריך דילמא הנרצח טרפה כיון שכבר מת ל"ש חזקת בריא לפנינו ע"כ ניחוש שטרפה אירע לו ומדלא חיישינן מוכח דאזלינן בת"ר אף היכא דל"ש דבאותה שעה הוא

בחזקת בריאה ושלימה לפנינו וע"ז דחי וכי תימא דבדקינן לה הא קמנויל ושפיר מוכח רוב ודחי משום איבוד נשמה דהאי ננווליה דהיינו דקשני נהי דאזלינן בת"ר בעלמא בבהמה שנשחטה ואינה בחיים אכתי הכא ברוצח לא ניחא דהא כיון שאפשר עכ"פ שימצא הנרצח טרפה דהא כבר אזלה החזקה שהי' לו בחיים יש לנו לומר דבדקינן לי' כי היכא דלא לימות כדכתיב והצילו העדה א"כ בלא"ה ע"כ מסתמא איירי שבאמת בדקינן לי' ואין הורגין אותו עד שבדקו ומצאו שאינו טריפה א"כ אין להוכיח מהכא רוב בעלמא ע"ז דחי ניחש שמא ניקב קרום של מוח וא"א בבדיקה ומוכח שפיר רוב, ושוב דייק מעדים זוממין ניחוש דהאי דאסהידו בי' טרפה הוה דבהא אין לומר הא קיימא קמן והוא בחזקת בריא ושלם לכך ל"ח שמא אירע לו מקרה טרפות וחולי בסתר דז"א דהא הם מעידים עליו שהרג א"כ הם מעידים שחייב הרוצח מיתה וחיוב מיתה שהם רוצים לחייבו הא אי אפשר רק אם הוה בודקין לזה הנרצח ע"י פלוני [דהא עתה קאי בסברא דבאמת הוה אמרינן דאין הורגין הרוצח רק אחר בדיקה כדדחי לעיל וכי תימא דמה שדחי שמא ניקב קרום של מוח נראה לי' דוחק דהוה מיעוטא דמיעוטא ע"ז לא חיישינן לכן רצה לילף מע"ז דא"א בבדיקה] דהא זה האיש שנהרג ע"י פלוני לפי עדותם שפיר יש להסתפק שמא טרפה דהא כיון שנהרג ליכא חזקת בריאים א"כ כיון דהם לא רצו לחייבו מיתה רק כשיתברר בבירור גמור ע"י בדיקה שאינו טרפה א"כ העדים זוממין אף שהם קיימים לפנינו ועומדים בריאים ושלימים לפנינו אי אפשר לחייבם מיתה רק אחר שיתברר שהרוצח אינו טרפה דהיינו ע"י בדיקה והא אי אפשר לבדוק וא"ש דבודקין להאי דאסהידו בי' דהא כיון שאם הורגו אין נהרגין ע"כ דאזלינן בתר רובא.

וניחא בזה קו' תוס' שהקשו דנחבשינהו יב"ח די"ל דהא יב"ח אין בירור גמור דהא בודאי טרפה לא סמכינן על יב"ח [והיינו כשיטת מהרש"ל שרק רוב טרפות אינו חי'] דלפמש"כ הם הא לא רצו לחייבו מיתה רק אם יתברר בבירור גמור ע"י בדיקה שאינו טרפה כמו כן אין לחייבם מיתה רק אם יתברר בבירור גמור ע"י בדיקה שאינו טרפה והא בע"ז ל"ש לומר דבדקו באמת לרוצח דהא לית כאן רוצח לפנינו ובבדיקה הא אפשר דהרגו אין נהרגין וא"ש קו' הח"ס דתוס' הקשו הא איכא חזקת כשרות דחי יב"ח ותי' דהוה חזקה שלא נתבררה ויקשה נהי דליכא חזקה אבל מהיכא תיתי לחוש למקרה שנשתנה ונפל בו טרפות ולפמש"כ א"ש כיון דהם אינן באים לחייבו מיתה רק ע"י שנתברר שהנרצח אינו טרפה דלגבי הנרצח ל"ש הסברא לומר דלא ניחוש שנשתנה דהא הוא לפנינו שנשתנה מחיותא דידי' [ועוד דהא זה שנהרג הוא אפי' אינו בן שנה דאקטן בן יומו ג"כ חייבין מיתה] ולכן גם העדים זוממין אין יכול לחייב רק אם יתברר שאינו טרפה אע"כ דאזלינן

בת"ר וגם הנרצח א"צ לבדוק א"כ הא באים לחייבו מיתה ג"כ אף בלא בירור ע"י בדיקה א"כ לכן גם הם נהרגין שפיר אף שלא נתברר בבירור גמור שאינו טרפה ודו"ק.

שוב יליף ר' אשי משחיטה עצמה והיינו ע"ד שכ' דניחוש שמא במקום נקב קשחיט א"כ איירי בלאחר שכבר נשחט ליכא חזקת בריאה לפנינו ומכח רוב דל"ח שטריפה בסתר הי' במקום שחיטה ומוכח שפיר רוב כהא"ג וא"צ בדיקה, והא דנאיד מלימוד מרוצח וע"ז נראה לי דרב אשי באמת אדלעיל קאי דהוה שקיל וטרי ללמוד רוב מכח רובא כשרות ע"ז אמר אתי' משחיטה עצמה וכן נראה מפירש"י ורק רב אשי סים הלימוד מרוצח ומע"ז מקודם יען דרב כהנא הקשה לו דא"א שאני א"כ ל"ה מצי להביא דרשות דרב כהנא ורבינא מרוצח וע"ז כלל ולכן ס"ד דרב כהנא ורבינא ילפי מרוצח וע"ז דדרשות אלו עדיפא בהא דהוה מאדם אאדם משא"כ הלימוד מבהמות דרובם כשרות אפשר הי' לדחות דאין לילף מבהמה לאדם דאית לי' מזלא ודחי בגמ' דא"א שאני ומעתה נבואה ליישב שאר הקושיות דהנה בח"ס הקשה איך יליף ממכה אביו ואמו דאזלינן בת"ר דמהיכי תיתי נחוש למקרה שמא אחר בא עלי' באונס משא"כ ס' טרפות דאין הספק שמא אירע בה מעשה טרפות אלא שחיישינן שמא ממיעוט טרפות מבטן וכן בס' שמא איילונית הוה ספק בטבע שנולדו כך דבהא שפיר חיישינן למיעוטא, ונראה ליישב דע"כ איירי קרא דמכה אביו ואמו חייב אפי' בכהא"ג שיש לחוש שאירע מקרה שזינתה כגון שפרוצה בעריות ואפ"ה חייב אם הכה אביו ע"כ משום דרוב בעילות אחר הבעל והיינו דהנה בקידושין דף ס"ח יליף מקרא דלא יוכל לכבר בן האהובה לבן השנואה ומפרש כגון ששנואה בקידושין של עבירה ותוס' הקשו דלמא שנואה במעשי' להשי"ת ותי' דמשום זה לבד אין לבכר בן השנואה להפסידו חלק הבכורה והנה זה ניחא אי כבר ידעינן רוב ואזלינן בתר רוב בעילות אחר הבעל אבל אי ל"א רוב בעילות אחר הבעל א"כ באמת איכא סברא לומר כיון ששנואה במעשי' שפרוצה בעריות יבכר בן האהובה על פני בן השנואה דילמא לאו בנו הוא ולא יקח עכ"פ חלק בכורה [דבשלמא מה שהוא יורש חלק פשוט שלו היינו משום דאי לא יטול כלל הוה הם כמוציאים ממנו זכותו ואין יכולין להוציא ממנו זכותו שיטלו הם גם חלקו בירושה אבל חלק בכורה דהוה הוא המוציא לא יטול לכן כתיב לא יוכל לבכר משום דבאמת אף בפרוצה [אם לא שפרוצה ביותר] אזלינן בת"ר בעילות אחר הבעל א"כ לפי"ז גם קרא דמכה אביו איירי אפי' בכה"ג שפרוצה בעריות [דהא אחר פרשה זו דבן סורר סמוכה לה] חייב מיתה ושפיר נשמע רוב ומיושב קו' הח"ס וממילא ניחא קושית העולם משרפת בת כהן דאיירי מסתמא בצנועה רק דאיכא לחוש שנאנסה ע"ז שפיר י"ל כסברת הח"ס מהיכא תיתי כלל לחוש שנעשה

איזה מעשה ובא לה מקרה אינו טהור שנאנסה ונאסרה לבעלה כהן כהא"ג שפיר גם ממיתה למיתה אזלינן בת"ר כיון דאין לנו כלל מקום לחוש שיש כאן מיעוט בעילות שאין מן הבעל ודו"ק כי נכון הוא.

וכן ניחא בהא דלא יקשה מכהן עובד עבודה דהיכא דאיכא ספק אי נעשה כלל מעשה ונפלה אותה מקרה שנאנסה אין בכלל מיעוטא כלל לכן שפיר אזלינן בת"ר ולא נשמע מזה בהא דבהמה לחוש לי"ח טרפות דשור שחוט לפניך ובהכי ניחא הא דיליף בשמעתין משעיר המשתלח רוב מטעמא דבעינן ראוי לשם ואמאי לא ילפינן מיעמד חי כמש"כ רבינו ב"ה עביוהכ"פ להנ"ל ניחא דהא כל זמן שחי לפנינו הוא בחזקת בריא ושפיר מיקרי חי אבל מה דאנו באים ללמוד דאזלינן בת"ר אחר שנשחטה דל"ש חזקת בריאים לפנינו זה לא נשמע מיעמד חי לכן צריך הגמ' ללמוד מטעם דבעינן ראוי לשם דהיינו להקרבה לשם שהוא אחר שחיטה דליכא חזקת בריאים וא"כ אי ל"א בת"ר לא יהא ראוי להקרבה בלי בדיקה לשם אע"כ דאזלינן בת"ר בכל בהמה שנשחטה ושפיר ראוי לשם וכן ניחא קו' תוס' דנילף מקרבנות בשבת דהא אז הבהמה עדיין חי' שאין לנו להסתפק כלל שיש ספק דחזינן דשלימה היא.

ובזה מדויק לישנא דגמ' מנא הא מילתא דאמור רבנן והא רובא מה"ת ואמאי נקט אמרו רבנן [וכבר עמד בשעה"ת ע"ז בשמעתין דחזקה דקאמר ג"כ מנא הא מילתא דאמרו רבנן זיל בתר חזקה ויתבאר להלן] ונראה לפרש דהנה בוודאי יש רוב דמסברא מהני רובא דהיינו במיעוט הבא במקרה לחוש שזינתה ונעשה מעשה אשר אין לפנינו שום רגלים לדבר שנשתנה ממה שהי' והא א"צ לילף מה"ת רק מסברא כן וכן בספק אי נעשה כלל מעשה הנטרף מסברא דאזלינן בת"ר דרובא עדיף מחזקה ורק פריך מנ"ל הא דאמרו רבנן דהיינו שאינו מסברא רק חכמים למדו כן מה"ת כגון בספק הבא בתולדה וספק הבא בהוה תמיד דבזה סברא ליכא וצריך לילף מה"ת ע"ז פריך מנ"ל דאזלינן בת"ר מה"ת ולא בא לומר דרבנן אמרו ואינו מה"ת אלא שאינו מן הסברא חיצונה רק מכח הוכחה מה"ת.

(**ובהא** ניחא מה שהקשו על רבינו דהא דסובר רבינו ספק מה"ת לקולא הוא רק בספק הבא במקרה שאנו מסופקים אם נעשה מעשה חדשה אבל האי חששא שמא טרפה אשר גמ' איירי בה אין החששא משום שמא נפל בו טרפות אלא שמא טרפה מבטן ולכן כ"ז שחי לפנינו והוא בחזקת בריאה ל"ש לחוש שמא טרפה כמו שבארנו אלא אחר שנשחטה דליכא חזקת בריאה אנו צריכין לרוב משום דאיכא מיעוט טרפות בתולדה ובספק כהאי גם לדעת רבינו ספק מה"ת להחמיר [ואף אי חי יב"ח כ' בח"ס דדומה

לספק הבאה בתולדה ול"ד כספק הבא במקרה יען דכל הני חיוי ברייתא הכי אית בהו מיעוט טריפות וכבר ישבתי על מדוכה זו בקונטרס טרפה חי' דהיינו ספק ההוה תמיד סד"א לחומרא] ונתיישבו דברי רבינו על נכון).

וביש"ש הקשה לאמת דאזלינן בת"ר הא רוב ל"ה אלא ספק דעשירי וודאי אמר רחמנא א"כ גם קהל וודאי לא משכחת דילמא לאו אבוהו הוא ולפימש"כ ניחא דרוב בעילות אחר הבעל הוה רובא דליתא קמן וזהו וודאית ושפיר איקרי קהל וודאי [ובלא"ה לק"מ דכונת התורה שלא יבא ממזר בקהל וודאי מה שהוא וודאי אצלינו ולגבי דידן הוא זה וודאי קהל דהא ליכא קהל וודאי אחרינא רק ע"י סמך דרוב בעילות אחר הבעל ועל קהל וודאי כזה הקפידה תורה שאל יבא בשלמא בס' ממזר דהתירה התורה היינו דממזר ספק הוא ספק הבא במקרה שייך למעט שפיר אבל בקהל וודאי ל"ש דילמא אין קהל וודאי כיון דאין לנו קהל וודאי אחר זהו שאסרה תורה בבל יבוא].

והנה לכאורה יקשה הא דדרשינן עשירי וודאי ולא ספק איך משכחת עשירי וודאי דילמא טרפה וילפינן מכל אשר יעבור תחת השבט דטרפה אין בה תורת מעשר ובשלמא לאמת י"ל דרובא דליתא קמן היינו וודאי אבל לס"ד יקשה דנילף מינה דאזלינן בת"ר י"ל דבאמת הוה אמרינן דאין נאכל בקדושת מעשר רק אחר בדיקה ואין פוטר אחרים רק אחר בדיקה ונמצא כשר אך לכאורה יקשה הא דיליף משעיר המשתלח והא שם א"א לברורי דא"א בבדיקה כלל שפיר קרינן בי' ראוי לשם משום דאזלינן בת"ר דאיתא קמן ואיך נשמע מהתם דאזלינן בת"ר דליתא קמן שהוא כוודאי דהיכא דאפשר בבדיקה דלא נצטרך בדיקה, ונראה ליישב דבאמת הקשו למה צריך להקדים דבעינן שניהם שווים דמזה לא מוכח כלל ולפמש"כ ניחא דמהא דראוי לשם אין להוכיח דהא ראוי לשם הוא מטעם רובא דאיתא קמן אלא כיון דבעינן שניהם שווים א"כ לא משכחת שניהם שווים אי לא אזלינן בת"ר דהאי דלשם נתברר לנו ששלם ואין בו שום חסרון או נקב ובזה שלעזאזל לא נתברר א"כ אין שוה אע"כ דאין צריך בדיקה.

עוד נראה לי בישוב קושיית העולם מבת כהן דהא הוה רוב ממיתה למיתה דלא אזלינן בת"ר כמו שכ' הר"ת בשמעתין בנתערבו נסקלין בנשרפין אבל לענ"ד לק"מ דכהא"ג ל"ה כלל רובא ממיתה למיתה דבבת כהן אנו דנין על הבי"ד היכא לדיינו בי"ד להאי דינא דכל זמן שלא החליטו בי"ד באיזה מיתה חייב אין חייב כלום וכיון שעפ"י רוב היא בת כהן וצריך הבי"ד לחייבה בשריפה א"כ אינה כלל בת סקילה דכל זמן שבי"ד לא החליטו שהיא בת סקילה אינה חייבת כלל בסקילה וכיון שהבי"ד אין יכולין להחליט שבת סקילה היא דהא ע"י רוב היא בת כהן ומגיע לה שריפה א"כ מעולם לא היתה בת סקילה

ושוב יכולין להחליט שבת שריפה היא מכח רוב משא"כ בנסקלין בנשרפין שמקצתן בר חיוב סקילה ומקצתן בר חיוב שריפה הם וא"כ כשיבואו לפני בי"ד לשאול מה דינם יכולין הבי"ד לחייב כל אחד כדינו שפסקו עליו דהיינו דהרוב בשריפה והמיעוט בסקילה אלא דאנו לא ידעינן איזהו הוא בהא כתב ר"ת דממיתה למיתה ל"א בת"ר דהוה כנתערב נסקלין בנשרפין אחר שכבר נגמר דינם דל"א בת"ר וידונו בקלה ודו"ק היטב.

הנה נודע בשערים מה שהעלה החו"ד ליישב קו' הראשונים האיך ילפינן רוב מקרבנות הא ספד"א לקולא ותי' דמדרב גידל בסוף דף כ"ט דדריש מדכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל הא ספק יאכל וכתיב והבשר כל טהור יאכל הא ספק לא יאכל לכן גם במצות עשה רק בוודאי יוצאין וכן בקרבנות רק בוודאי יוצאין ולא בספק וע"כ מטעם רוב את"ד וקשה לי אדרבא מכאן יקשה סתירה לדברי רבינו דהנה בחולין דף ס"ז ת"ר ממשמע שנאמר אכול את שיש לו שומע אני אל תאכל את שאין לו וממשמע שנאמר אל תאכל את שאין לו שומע אני אכול את שיש לו ולמה שנאו לעבור עליו בעשה ול"ת ואמאי לא דרשינן גם הכא כן ממשמע שנאמר אכול את שיש לו וודאי אכול הא ספק לא תאכל וממשמע שנאמר לא תאכל את שאין לו שומע אני וודאי לא תאכל הא ספק אי אין לו אכול אע"כ דרק בס"ט מצי למדרש דספק לקולא אבל באיסורין דספק איסורא לחומרא לא מצי למדרש הכי א"כ אדרבא מוכח מהכא דלא כשיטת רבינו אך לכאורה י"ל דלכך בהך דחולין לא דריש הכי דא"כ סתרי קראי אהדדי דמאידך קרא משמע ספק לחומרא ודוקא בהך דרב גידל דרשינן הכי משום דמוקמינן חדא ביש לו דעת לשאול וחדא באין לו דעת לשאול אבל באיסורין ל"ש למדרש הכי דא"כ הא דכ' בחוו"ד דמצה א"י בספק מצה יען דכתיב בלשון עשה יקשה הא במצה ע"כ לא דרשינן האי דרשא דהא כתיב ל"ת עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות א"כ תדרוש ג"כ בוודאי חמץ בל"ת הא ספק חמץ מותר ומאידך קרא דתאכל מצות תדרש הא ספק מצות לא תאכל וא"כ סתרי קרא אהדדי א"כ גם עשה דבערב תאכלו מצות ל"ש למדרש הכי.

ועוד קשה לי' מהא דאיתא במנחות בעי מיני ר"פ מרב אמי מניין לכל המנחות שהן באות מצה ופריך הא כתיב מצות תאכל א"ל מצוה לא קמבעיא לי לעכב מנ"ל א"ל לעכב נמי כתיב לא תאפה חמץ אלא מצה מתקיף לה רב חסדא ואימא לא תאפה חמץ אלא שיאור כגון שיאור דר"י לר"י ולחוו"ד יקשה הא שיאור דר"י לר"י ספק הוה א"כ דון מינה איפכא מדכתיב מצות תאכל וודאי מצה תאכל הא ספק לא תאכל דספק מצוה להחמיר וא"כ דיוקים סתרי אהדדי וכיון דדיוקים סתרי אהדדי ע"כ אי אפשר למדרש כלל מדרב בשלמא גידל לא קשי' די"ל דרב גידל לא אמרה אלא לגבי מילתא דרשות משמע לי'

שפיר היכא דכתיב בלשון עשי' דנשמע הא ספק איסורא נמי איכא אבל היכא דכתיב למצוה מצות תאכל גם בספק מצה שפיר אזלינן לקולא ולא מחייבין דוקא במצה וודאית ולכן כיון דדריש לא תאפה חמץ אלא שיאור לקולא דספק לקולא ה"ה בעשה דכתיב מצות תאכל למצוה אזלינן לקולא דבספק מצה תאכל ומתקיים המצוה בספק אבל לפי שיטת החוו"ד דהיכא דכתיב עשה דרשינן באמת לחומרא דא"י בספק מצה א"כ מאי פריך דנימא לא תאפה חמץ אלא שיאור דבספק יוצא הא מאידך קרא דמצות תאכל נשמע להיפך דבוודאי מצה יוצא אבל בספק מצה אין יוצאין וחייבין להביא למנחה וודאי מצה וכיון דאיכא למדרש איפכא ע"כ לא מוקמינן קרא דלא תאפה כלל דבשיאור יוצאין ידי מנחה ואין לומר דהכי נמי לא סתרי קרא אהדדי דיש לומר מצות תאכל וודאי מצה למצוה אבל ספק מצה לא יצא וחייב להביא אחרת ואידך קרא לא תאפה חמץ דאין עובר בלאו רק בחמץ אבל שיאור דהוה ספק אין עובר אבל מצוה לא מתקיים דא"כ יקשה מאי צריך כלל לתרץ דמצוה לא קמבעיא לי' רק לעכב הא מצי לפרש דר' פרידא בעי מניין לכל המנחות שהן באות מצה היינו וודאי מצה אבל ספק מצה כשיאור אין יוצאין בו דספק להחמיר ולא יקשה מקרא דלא תאפה חמץ אלא שיאור דמשמע דספק להקל היינו דאין עובר אבל אין יוצאין בו דלגבי מצוה ספק להחמיר.

שיטת רש"י בסוף שמעתין דמסיק דא"א שאני כתב רש"י דלהלכתא אין חילוק בין אפשר ללא אפשר בין מהלכתא בין דילפינן מאחרי רבים להטות בין באיתא קמן בין דליתא קמן נשמע מקרא דאזלינן בת"ר והנה זה תמוה דבכל הסוגי' שקיל וטרי לפי מה דקאמר דמאחרי רבים להטות לא נשמע רק רובא דאיתא קמן והשתא בסוף הסוגי' נהפך כחומר חותם דאיירי בין באיתא קמן בין בליתא קמן מה הכרח יש לו לזה ואי משום דמדר"מ נשמע דבא"א אזלינן בת"ר ע"כ דגם רובא דליתא קמן ילפינן מאחרי רבים להטות לכן לדידן אפי' באפשר דאזלינן בת"ר נשמע מקרא דאחרי רבים יקשה הא כן הדין נותן דלר"מ דסובר דהכל תלי' בא"א א"כ קרא דאחרי רבים מוקמי בא"א וכיון דאיירי בא"א שפיר אמרינן דקרא דאחרי רבים איירי בין באיתא קמן בין בליתא קמן אבל לדידן דקרא איירי אפי' באפשר אכתי מצינן למימר כדס"ד דמקרא דאחרי רבים לא נשמע רק בדאיתא קמן אבל ברובא דליתא קמן לעולם לא נשמעת מקרא דאחרי רבים ובמה ניחא לי' עתה לפירש"י דנפרש דקרא איירי אף בליתא קמן וביותר אף באפשר אזלינן בת"ר ואמנם לפמש"כ יש לומר כך דהנה בהא די"ב מחייבין דבעינן שיהא שנים מחייבין דכתיב לא תהי' אחרי רבים לרעות ראיתי במהרמשי"ק על המצות דכתב ע"ד שכ' הפוסקים דלכן בעינן בביטול ביצים ששים ואחת פן אחת מהם קטנה כן י"ל פן

אחד מהם קטן בחכמה ע"כ צריך עוד אחד להוסיף על זה שקטן בחכמה ואני בספרי מעשי למלך כתבתי דחיישינן פן זה הי"ב הוא קטן מהם בחכמה אבל בשנים לא חיישינן שהם אינן חכמים כמו דבעינן ב' עדים דבב' ל"ח למיעוט שהם אינן כשרים לעדות והנה זה דשנים מכריעים שהם עם השאר הרוב בחכמה זהו הוה רובא דליתא קמן וא"כ לפי"ז ניחא דמי"ב מזכין נשמע רובא דאיתא קמן אבל הא באמת אחרי רבים איירי גם במחייבין רק דאם מחייבין בעינן באמת תרי ואותן תרי הוה מכח רובא דליתא קמן א"כ מי"ב מחייבין נשמע רובא דליתא קמן והיינו מסקנת הגמ' דלר"מ בא"א ע"כ אזלינן בת"ר והוא בכלל אחרי רבים דהיינו דלר"מ יליף מי"ב מזכין כמו שבארנו לעיל ולכך ברוב גמור גם לר"מ ל"א סמוך מיעוטא לחזקה מה"ת אלא מדרבנן כמש"כ תוס' ביבמות א"כ מדר"מ נשמע לרבנן דילפינן מי"ב מחייבין דאזלינן בת"ר א"כ נשמע אפי' בליתא קמן דהאי דבעינן שנים לרעות הוא רובא דליתא קמן דבשנים הוה רוב בחכמה או עכ"פ שווין בחכמה דזה הי"ג משלים כמש"כ המהרמשי"ק הנ"ל א"כ כיון דע"כ ילפינן רובא מאחרי רבים בליתא קמן שוב מסתברא גם באפשר אזלינן בת"ר דכמו דלרבנן באיתא קמן אין חילוק בין אפשר ללא אפשר דקרא דאחרי רבים איירי בכל גונא דהא איתא קמן ילפי רבנן מי"ב מזכין וזהו אפי' באפשר דכיון דאיכא ילפותא מקרא דתורה גילתה די"ב מזכין סגי אף דליכא חזקה דמסייע דהיינו חזקת כשרות כמש"כ לעיל דאפי' רוב גרוע מהכי לא מסתבר לומר דרק באפשר איירי קרא כן נמי למסקנא דילפינן מי"ב מחייבין מסתברא דאיירי אפי' באפשר דומיא די"ג מזכין וא"ש פירש"י על נכון.

והנה לפי"ז יש לומר הא דאיתא בב"ב דף קנ"ב דאף דרובן למיתה בספינה שנאבדה וכן בעיר שכבשוה כרקום דהיינו במלחמה אפ"ה נותנים עליהן חומרי חיים וחומרי מתים דמשמע מזה דהוה ספיקא מה"ת והנה בנוב"י סי' מ"ג רצה לומר ברובא למיתה ל"ה אלא איסורא דרבנן ותמהו עליו לפי גמר' בב"ב אף דרובא למיתה הוה ספק דאסור מה"ת דהא נותנים עליהם חומרי חיים להנ"ל י"ל זהו לפי גמר' דחולין דלרבנן לא נשמע מקרא דאחרי רבים רובא דליתא קמן רק דילפינן מדמצינו ברישא של עולה ובפ"א ושאר ילפותות לכן אף בדאיכא רובא למיתה נוכל לומר דהוה ספק מה"ת כיון דאיכא חזקת א"א או להריב"ש משום דהוה ב' חזקות לא אלים מתרי חזקות אבל כיון דלמסקנא ילפינן הכל מאחרי רבים א"כ מפורש בתורה דאזלינן בת"ר אף ברובא דליתא קמן שפיר י"ל כסברת הנוב"י דל"ה אלא מדרבנן אף דאיכא חזקה או אפי' תרי חזקות דהא בי"ב מחייבין ג"כ איכא חזקה ונגדה חזקת כשרות של הנידון וגם חזקת פטור כמש"כ הצל"ח ספ"ק דפסחים מוכח מרובא דסנהדרין דרובא עדיף מתרי חזקות א"כ הא דנותנים עליו

חומרי חיים היינו כמש"כ רבינו בפירוש המשנה שרק נשברה מושיטין ובזה ליכא רובא למיתה וגמ' דבב"ב דמשמע דאיכא רובא למיתה היינו דקאי לפי ס"ד דגמ' חולין דלא ילפינן מאחרי רבים להטות אבל לפי המסקנא באמת היכא דאיכא רובא למיתה לא רמינן עלה חומרי חיים והך דקתני נותנין חומרי חיים היינו רק היכא דנשברה מושיטין דליכא רובא למיתה וכן בכבשוה כרקום ל"ה רובא למיתה אבל בטבע במים שאל"ס או במלחמה ליכא רובא למיתה ובאמת הא מבואר אם דרבה לא חש לי' לקושית אביי מהא דנותנים חומרי חיים והיינו דסובר היכא דאיכא רובא לא נותנים עליו חומרי חיים כמסקנת גמר' דחולין לפי דרכי והא דנותנין חומרי חיים איירי בנשברה מושיטין ולפי"ז י"ל הא דר"י אף ס"ל דבשנים איכא ג"כ בדדמי היינו לס"ד דחולין אבל לפי מה דמסיק דילפינן מאחרי רבים והיינו מי"ב מחייבין ובעינן ב' לרעות משום דבשנים לא חיישינן למיעוט כמש"כ בספרי שם ה"ה דל"ח התם לדדמי.

והנה בהא דרב אשי יליף רוב משחיטה עצמה קשה לי איך נשמע מזה לכל התורה כולה דאזלינן בת"ר דהנה אף אי אזלינן בת"ר היינו אף דגבי רחמנא גליא דטרפה היא לא קעביד איסורא כמבואר בח"ס יור"ד ולפי"ז יש להקשות לפימש"כ הר"ן בחי' לסנהדרין ר"פ הנחנקין דשגגת לאו מותר דלא קעביד איסורא כלל א"כ על האכילה גופי' א"צ לסברת ח"ס הנ"ל כיון דהיא מותר מטעם שגגת לאו ורק לענין לכתחילה צריכין לומר דמותר לכתחילה לאכול משום רוב לכן שפיר אזלינן בת"ר אבל באיסור כרת דשגגתו ג"כ צריך כפרה דצריכין לטעם רובא אף אם כבר אכלו ועבד מעשה אמרינן דהתירא קאכל כסברת ח"ס הנ"ל מנ"ל משחיטה עצמה דבאמת אמרינן באיסור כרת דלא קעביד איסורא אף בדיעבד פן יאמרו קמי שמיא גליא דאיסור קעביד אף דהוה שוגג דהא איכא רוב עכ"פ איסורא קעביד ויצטרך כפרה ונראה ליישב הנה בכריתות סבירא לי' לר' אלעזר דגם אלו דנבילה חייב אשם תלוי דצריך כפרה ע"כ אפשר לומר דהר"ן לא כתב כן אלא לגבי איסורא דאינו מידי דאכילה כגון חובל בחבירו אבל במידי דאכילה צריך כפרה כדמוכח מתוס' שכ' דגבי איסור אכילה הוא דאמרינן דאין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים והיינו אפי' באיסור לאו ומאי תקלה איכא הא שגגת לאו מותר וא"צ כפרה ע"כ דבאיסור אכילה שפיר שגגת לאו צריך כפרה ונשמע שפיר רוב.

ובהכי אמרתי ליישב קושית המפרשים מר"ע דס"ל דחיישינן למיעוט והוא ס"ל בביצה דף כ"ה דשוחטין ביו"ט ואיך שרי לשחוט להנ"ל ניחא כיון דבדיעבד הוה שגגת לאו דחילל יו"ט דזמנא גרים רק אלכתחילה צריך רוב בהא מודה ר"ע דאזלינן בת"ר, מעתה ניחא גם פי' רבינו שכתב הטעם מהקריבהו לפחתיך דבוודאי הא דיליף רוב מקרבנות

סמוך אקרא דמן הבקר דלא קיים המ"ע אם הקרבן טרפה א"כ הוה שגגת עשה דביטול מ"ע בשוגג וצריך כפרה וע"כ דאזלינן בת"ר ולכן אף אי קמי שמיא גליא דטרפה לא ביטל המ"ע ונחשב כאלו קיים המ"ע ואי הוה רק פסול להקרבה משום הקריבהו לפחתיך ל"ה נשמע רוב די"ל דהא הוה רק שגגת איסור שהביא מה שאין ראוי להביאו לפני ה' אל פתח אוה"מ ומשום דעכ"פ אין מביא לכתחלה קרבן ע"כ דניזל בת"ר הנה מזה לא הוה הוכחה דאזלינן בת"ר היכא דאיכא איסור אף בדיעבד במידי דשגגה נמי צריך כפרה כגון באיסור כרת כנ"ל אבל הכא לענין להביא טרפה לגבוה א"צ לדרשא דמן הבקר אלא דאסור להביא משום הקריבהו לפחתיך אבל בוודאי מודה רבינו לדרשא דמן הבקר.

ובהא ניחא לי מה דקשי' לכאורה איך יליף מאחרי רבים להטות רוב דש"ה דהוה ספיקא דדינא אבל בספק דמציאות מנ"ל דאזלינן בת"ר אבל לפי מש"כ ניחא דסמך אילפותא דפרה אדומה דע"כ גלי תורה דהכל בכלל אחרי רבים להטות אח"ז רב ראיתי בהגהות הש"ס מהג' ר"א גרידץ שעמד ע"ז איך ילפינן מאחרי רבים להטות רוב דשם הוה ספיקא דדינא וכ' דחכמים ידעו דלשון זה דאחרי רבים להטות קאי אכולהו מילתא דאי רק בספק דדינא הוה התורה מפרש לה בלשון מבורר דקאי רק אספיקא דדינא ולפימש"כ ניחא יותר.

[**והנה** שם הביא קו' כיון דבשבת דף ו' איתא דאיסי בן יהודא ס"ל דאחת מל"ט מלאכות חייב עליה א"כ איך משכחת שיתחייב מיתה דילמא זה המלאכה אינו אותה מלאכה שחייב עליה מיתה וכ' מטעם רוב מלאכות שחייב עליהן וזה דוחק אבל לפמש"כ ב"ה בהבח"י פ"א דמלאכות מחובר לא קאמר איסי דפטור ממיתה ניחא].

ואמנם אי קשי' הא קשי' דרש"י חולין דף נ"ב הביא דברי הלכות גדולות דדרוסה ונפולה צריכין בדיקה אבל אנחנו אין בקיאין בבדיקה ורש"י העלה דאין לנו אלא מה שעינינו רואות דכ' אל השופט אשר יהי' בימים ההם ותמוה טובה מאי ראי' משם דהוה ספיקא דדינא אבל בספק במציאות מנ"ל דיש לנו לסמוך אנפשין ושם בחי' ביארתי.

הנה מה שהוכיח שעה"מ דרוב מהני אפי' באיכא לברורי מדיליף משבירת עצם לכאורה כוונתו דמשמע דיליף רוב מפסח ומרישא של עולה דמכח רוב א"צ לבדוק ונהי דגמ' דחי וכ"ת דבדקינן לי' ונתח לנתחים אמר רחמנא ועצם לא תשברו בו אבל קו' הראשונה משמע דבא להוכיח דמכח רוב א"צ לברורי בלא הטעם דעצם לא תשברו בו ואולם זה יש לדחות דאולי באמת גמ' סמך אהא דא"א לבדוק מכח עצם לא תשברו אולם נראה דהדבר נכון לפי מה שהקשו על הרמב"ם דאיך מכח רוב הא ס' מה"ת לקולא וצריכין ליישב כמו שאמרתי במק"א בפ"ב מאימ"ז דההוכחה הא כאן איכא לברורי ונהי דתורה

אמרה ל"ת הא אמרינן לא אמרה תורה שלח לתקלה ה"נ האיך אמרה תורה עצם ל"ת וכן ונתח לנתחים ולא נתחי' לנתחים דעי"ז צריכין אח"כ להקריב קרבן פסח ולא נוכל לבדוק ונצטרך לסמוך על הספק [וכן איתא להדיא במהרי"ט סי"ב ובשעה"מ פ"ט מטמ"כ דבאמת דחי לה בגמ' ע"י גומרתא ולא מכח רוב] ועפ"ח שתי' כן דאיכא לברורי ובקנ"א לפלתי תמה על דבריו הרי אסור לשבור עצם לפמש"כ ניחא דהוכחה מדהפקיד התורה ע"ז היכא דניתח שטרפה] ולפי"ז שפיר מוכח רוב דמשמע דאי אזלינן בת"ר א"צ לברורי ע"כ שפיר אמרה תורה עצם ל"ת יען דכן הדין נותן שלא יצטרך בדיקה וא"ש לפי"ז לרמב"ם בס' מה"ת לקולא מוכח דרוב מהני אפי' באפשר לברורי אבל לרשב"א דס' מה"ת לחומרא אין הוכחה מהא דיליף רוב מק"פ דבאיכא לברורי מהני רוב די"ל דמאחר דאסרה תורה עצם ל"ת א"כ ל"ה אפשר לברורי וסמך מיד אהא דעצם ל"ת דלא אפשר בבדיקה וא"כ אין הוכחה דלרשב"א דסובר ס"ס מכח רוב דמהני אפי' באיכא לברורי דגם רוב ל"מ באיכא לברורי וכמש"כ הרשב"א בחי' בחולין דף נ"ג דבמקום דאיכא לברורי לא סמכינן אס"ס.

והנה בשעה"מ הקשה מפסחים דף ט' ב' צבורין א' של חמץ ואחד של מצה ולפניו ב' בתים א' בדוק ואחד שאינו בדוק דהיינו ב' קופות משום דבדיקת חמץ דרבנן והו"ל ס' בדרבנן לקולא והרי ס' אחד בדרבנן כמו ס"ס בדאורייתא ואף דאיכא לברורי ומוכח אף באיכא לברורי מקילין וקשה לרשב"א חולין דמצריך בדיקה ותירץ בשעה"מ דש"ה דהו' לו חזקת בדוק דאחד מבתים הי' בדוק אבל בבהמה לא הי' לה חזקת היתר מבוררת ואדרבה בהמה בחי' בחזקת איסור עומדת ע"כ לא סמכינן ובעינן בדיקה בס' דרוסה ושוב כתב דמש"ך אין נראה לחלק דהרי הביא דברי בעהת"ר והסמ"ג דכתבו גבי רואה מחמת תשמיש דמותרת בלא בדיקה משום ס"ס ואי ס"ל לחלק בהכי איכא למימר דאף רשב"א יודה דאוקי אשה אחזקתה דבחזקת טהרה היתה עכ"ד.

ולפי"ז דלש"ך אין חילוק שפיר יש הוכחה מהאי דנדה דמהני ס"ס אפי' באיכא לברורי ע"י שאלה דא"ל משום חזקת טהרה דהרי לש"ך אין חילוק אולם י"ל דשאלה דהוה דבר קל לברורי ל"מ בס"ס רק היכא דיש חזקת טהרה גם לש"ך ובעהת"ר.

והנה בשעה"מ הביא ראי' לשיטת ר"ת דסובר ס"ד שנתערב מותר אף דאיכא לברורי מהא דזבחים דמוקי בנפילה ולא מוקי בס' דרוסה או אפי' בוודאי דרוסה רק אין ניכר דהוה כספק דרוסה לשיטת הפוסקים דבדיקה בעי אבל בדיקה עכ"פ מהני ולר"ת דמותר משום ס"ס ניחא ולפמש"כ בפ"ב מאיסמ"ז יש ליישב דהרי לשיטה זו הא דצריכה בדיקה היינו אולי ימצא ארס בפנים אבל אי לא מצא מותר לא מטעם וודאי אלא משום ס' כיון

דלא מצא אולי אין ניכר בפנים כמו דלא ניכר בחוץ ולפי"ז ניחא דלכ"ע כהא"ג מהני ס"ס דל"ה ס"ס דאיכא לברורי [ועשעה"מ פ"ט מט"מ כתב ג"כ] דגם אחר הבדיקה רק מותר מטעם ס"ס.

והנה בש"ך סי' נ"ג הוכיח מזה דלא כר"ת דבס"ס מהני אף באיכא לברורי דמוקי בנפולה והרי נפולה ג"כ ספק אפ"ה בעי בדיקה בנתערב ולא מותר מטעם ס"ס ושעה"מ תמה דשם אייריי בודאי נפולה וכן השיג בפ"ח ובקונטרסי טריפה חי' תירצתי קו' זו באריכות ובזה יש להשיב על דברי דמ"ר סי' שהקשה לשיטת הר"ן בהכה בכח ל"מ הלכה וצריך בדיקה ואמאי לא מוקי בנתערב בבהמה שהכה בכח דצריך בדיקה להנ"ל ניחא דהוה ס"ס וא"צ לברורי ולכן מוקי בנפולה דהוה וודאי כסברת פ"ח ע"כ ל"ה ס"ס וצריך לברורי ודו"ק.

אמנם מסברא נראה לי להכריח דל"מ ס"ס היכא דאיכא לברורי דהנה מהי תיתי יען דס"ס כרוב הנה הא דס"ס כרוב נראה שרק אי רוב מטעם ס' אבל אי רוב מטעם וודאי ע"כ אין לדמותו לרוב והנה אי רוב רק מטעם ספק באמת גם ברוב צריך לברורי כמו שיבואר דהנה רב ושמואל פליגי אי חוששין לסד"ר ועשת"כ שהאריך במה פליגי לפמש"כ נראה דרב לשיטתו דאין הולכין בממון אחר הרוב א"כ סובר רוב מטעם וודאי כמש"כ פלתי ע"כ סובר א"ח לס"ד דכיון דאיכא חזקה אוקמי אחזקה וא"צ לברורי דחזקה ג"כ הוה וודאי כמש"כ בש"ת אי רוב מטעם וודאי י"ל דגם חזקה מטעם וודאי ובזה מדוקדק הלשון דרב בחולין דף מ"ד דאוקמי אחזקה והוה לי' ס"ד ולכאורה איפכא איבעיא לי' דהוה סד"ר וא"ח ואוקמי אחזקה אבל מלשון זה משמע רק משום דאוקמי אחזקה ע"כ הוה סד"ר להנ"ל ניחא דהכא קאמר כיון דאוקמי אחזקה וחזקה מטעם וודאי א"כ אף דיש ריעותא חזקה דאיתרע הוה חזקה כיון דהוה מטעם וודאי ולא נשאר רק ספק וע"כ א"ח דא"צ לברורי דהרי אי חזקה מטעם וודאי א"צ לברורי ושמואל דסובר הולכין בממון אחה"ר דרוב מטעם ס' וה"ה חזקה רק ספק ואיתרע החזקה ע"כ חוששין לסד"ר וצריך בדיקה דהיכא דליכא לברורי ל"א בתר חזקה כיון דרוב מטעם ספק גם חזקה הוה מטעם ספק ואיכא לברורי צריך לברר נמצא אי אמרינן ברוב א"צ לברר ע"כ רק יען דרוב מטעם וודאי ואז ס"ס לא דמיא לרוב וממילא צריך לברורי ואי רוב מטעם ס' דאז ס"ס שפיר דמיא לרוב אז באמת ברוב ג"כ צריך לברורי ומה דהוכיח בפ"ח ובשעה"מ מדיליף רוב מק"פ מוכח אף דאיכא לברורי מהני רוב הנה זה הוכרח רק למאן דסובר ספיקא דאורייתא לקולא והרי רב דסובר דרוב מטעם וודאי סובר באמת סדא"ו לקולא דבעינן ב"ח ולשמואל דרוב מטעם ס' הנה באמת סובר סדא"ו לחומרא יבמות דף קי"ו וא"כ

לדידי' לא מוכרח כלל דרוב מהני באיכא לברורי מהך דחולין דשפיר מצי איירי בליכא לברורי אפ"ה מוכח רוב דאי מספיקא הא סדא"ו לחומרא ודו"ק היטב.

מה שהקשה אם נימא דל"א בת"ר גבי פ"א כיון דאיכא חזקות והיינו חזקת א"ז א"כ מי יימר לן דלא נטרפה עוד בבטן אמה וא"כ לא חל עלה איסור א"ז וליכא חזקה כלל הנה כונתו כפי קו' הח"ס דנגד ב' חזקות ל"א בת"ר דבפ"א ליכא ב"ח דליכא ח"ט רק חא"ז ומוכח דרק רוב נגד חזקה א"ז אמרינן א"כ מה זה קושי' אי לא ניזל בת"ר ליכא חא"ז דלמא טרפה בבטן דבוודאי נגד א"ז אזלינן בתר רוב וע"כ דכוונתו להיפך לדברי נוב"י דדייק דאזלינן בת"ר נגד ב"ח וילפותא מפ"א וע"ז יקשה מנ"ל דילמא ל"א נגד ב"ח בעלמא רק כאן ליכא רק חט"ו דחא"ז ליכא כלל דלא חל במעי אמן כיון דאי ל"א בת"ר חיישינן שהיא טרפה מבטן ולא חל א"ז וא"כ רק הרוב עומד נגד חזקת טומאה לבד ואמרינן דאזלינן בת"ר נגד חזקה אחת ובוודאי כשר הוא ושוב חל איסור א"ז והנה זהו מצינן להקשות אי אמרינן דא"ז לא חל על טרפה רק מצד הסברא אבל הביא הסברא דבמעי האם ל"ש א"ז דלא מיקרי בקר וצאן וא"כ כיון שיאמר כן א"כ שוב לא תלי' בטרפה דאפי' אי אין טרפה לא חל במעי האם איסור א"ז דלאו בקר וצאן הוא, אמנם אפי' דכונתו נימא דאין כאן דרשא רק מצד סברא דא"כ לא הוה חל טרפה אא"ז משום זה נאמר דע"כ אין חל א"ז אאיסור טרפה דהיינו דדילמא נטרפה מן הבטן ביצירה ואיסור א"ז לא מצי חל אטרפה ז"א דא"כ הוה איסור ב"א דמיד ביצירה בא איסור א"ז וא"ל דכונתו דכיון דלא חל במעי האם איסור א"ז משום דבקר וצאן כתיב עכ"פ מיד בלידה חל אלא דאיסור טרפה קדים אי ל"א בת"ר א"כ מה זה שתי' לבסוף דבפ"א דהוה ב"ש א"ט חי' ע"כ לא נטרפה במעי אם הנה ניחא דלא נברא כך טרפה אבל דילמא נטרפה זה חצי שנה קודם לידה א"כ לא מצי חל איסור א"ז ואין לומר דהוה חזקה כיון שלא נברא טרפה גם אח"כ לא נטרפה א"כ הוה חזקה שלא נתבררה דהרי כל חקירת הנוב"י דהוה רוב נגד ב' חזקות הוא רק אי אמרינן דחזקת חי לא נוכל לצרף משום דהוה חזקה שלא נתבררה דאל"כ יש כאן חזקה ורוב נגד ב' חזקות שוב כתב ליישב דאף טרפה ל"ח במעי אמו כ"ז שיש היתר עם האם א"כ רק חל כשיצא לאויר העולם והוה ב"א דשני איסורים חלים בב"א א"כ שפיר הוה ב"ח אך דחי זה דרק תינח אם האם כשרה אבל אי ל"א בת"ר הוה חשש שהאם ג"כ טרפה ואז חל איסור טרפה על הולד במעי האם ואיסור א"ז לא מצי חל עד לכשיצא לאויר א"כ אין כאן לדון רק נגד חזקת טומאה דליכא כלל איסור א"ז וכי תימא דהאם ג"כ כשר משום דרוב בהמות כשרות וליכא איסור טרפה ושוב חל א"ז א"כ שוב רק מכח הרוב יש כאן חא"ז וזה ניחא בחטאת דרק שנה אחת יש חשש שטרפה מבטן

וכן הא דבהמה בחי' בחזקת איסור עומדת דכ' הראשונים דשחיטה הוה איתחזק איסורא לענין נאמנות עד אחד הא ל"ה כלל איתחזק כיון דהוא רק חזקה יען שיש רוב.
וכן הא דבחולין דף נ"ט אמרינן מ"ט בהמה בחיה בחזקת איסור עומדת נשחטה הותרה יקשה הא אי לאו דהוה אמרינן דנשחטה הותרה שהוא מטעם רוב כמש"כ הרא"ש בסוגי' דרוב גם חזקת איסור ליכא דלא חל איסור א"ז כלל וע"כ לומר כמש"כ דיש חזקה שנתבררה להאם ואיכא ממילא איסור א"ז בלא רוב ונסתרו דברי'.
ואמנם בגוף הסברא שהעיר הנה בקונטרסי העירותי בכהא"ג דאין שייך בחזקת איסור עומדת ומחזקינן מאיסור לאסור לפי דברי שעה"מ דיש חזקת היתר א"כ נאמר דע"כ אין טרפה וישבתי שם על נכון.
הנה ביומא דף פ"ד אמר שמואל לא הלכו בפנ"פ אחה"ר ופריך הגמ' אי נימא בט' ישראל וכותי אחד אמאי הא רובא ישראל ובס' תויה"כ הקשה איך ס"ד לומר כן דרוב ישראל אין מפקחין ועוד דגמ' פריך איני והאמר רי"ו וכו' אמאי לא מקשה אגוף מימרא דשמואל לרי"ו האיך משכחת הא דלא הלכו בפנ"פ אחר הרוב ונראה ליישב דהנה בזבחים דף ע"ד אמר רב טבעת של ע"ז שנתערב ונפל אחד לים הותרו כולן והנה בגמ' איתא דרב דלא כר"א דסובר ימותו כולן והקשו המפרשים כיון דרב מתיר רק בנפל לים אבל בהפילה לא א"כ כאן הא דימותו כולן היינו בידים לכן ל"א דאיסורא מית ותי' כיון דמצוה להרוג ל"ה כהפילה בידים [ויבואר במק"א].
והנה לכאורה קשה לי לשמואל דלא הלכו בפנ"פ אה"ר מנ"ל הא דילפינן מוארב לו פרט לזורק אבן לגוו דל"א בת"ר היינו מצד דקבוע כמחע"מ דילמא בעלמא בקבוע אזלינן בת"ר היכא דסגי לומר דאזלינן בת"ר אף דהוה ספק דהתורה התירה הספק ורק בדיני נפשות דל"ש לומר דאזלינן בת"ר אי הוה מטעם ספק שם אמרינן קבוע כמחע"מ וא"כ בט' ישראלים וא' נכרי ביניהם וזרק אבן לגוו ל"ש לומר דבשעה שזרק הוה וודאי שימות ישראל משום דרוב ישראלים וכל דפריש מרובא פריש דהא ז"א אלא מטעם ספק מכש"כ בעודו בקביעות לכן גלי קרא דפטור והא גופי' גלי קרא דכל דפריש מרובא פריש רק ספיקא הוה ובדיני נפשות ל"א בת"ר כהאי אבל באיסורין דסגי ברוב דכל דפריש דתורה התירה מהני באמת גם בקבוע כמו דדרשינן עשירי וודאי ולא עשירי ספק דנתמעט אפי' רוב כן נאמר דלכן נאמר וארב לו דבעינן וארב לו וודאי ולא ספק ע"כ בקבוע ל"ה כוודאי וע"כ פטור והנה בשטמ"ק בספ"ק דכתובות הקשה מנ"ל לילף קבוע מקרא דוארב לו דילמא רק בספק נפשות להא אמרינן כל קבוע כמעמ"ח ותי' בשם הר"פ דכל הא דאזלינן בת"ר מדיני נפשות ילפינן דאחרי רבים להטות בדנ"פ כתיב וע"כ אי בדנ"פ ל"א בקבוע

בת"ר ע"כ גם בשאר איסורין ל"ש רוב דמהיכא נילף רוב גם בקבוע אבל ע"ד שהקשיתי אכתי קשה דבעלמא היכא דסגי לומר דאזלינן בת"ר בתורת ספק דתורה התירה שפיר גם בקבוע אזלינן בת"ר דאף בקבוע ל"ה רוב כוודאי אבל ספק הנוטה להתיר מלאסור אכתי הוה והוה בכלל הא דהתירה תורה רוב מטעם ספק ורק לגבי דיני נפשות גלי קרא דבעינן וודאי ארב לו ול"מ רוב מטעם ספק וע"כ הזורק אבן לגוו פטור משום דהאי רוב שבקבוע רק רוב מטעם ספק הוה לא רוב וודאי ונראה דבאמת אחר"ז הדר הגמר' לומר דטעמא דשמואל דאין הולכין בפנ"פ אחר הרוב קאי גם ארוב נכרים דעלמא דהוה רוב גמור וכשיטת הרמב"ם שיבואר דס"ל כל רוב הוה מטעם ספק והתירה התורה וא"כ הא דגלי קרא וארב לו דהיכא דקבוע ל"א בת"ר ע"כ גם בשאר איסורין דא"ל רק בדנ"פ גלי קרא כן משום דבעינן רוב מטעם וודאי דהא כל רוב אפי' גמור לשמואל ספק הוה והא בעלמא גם בדנ"פ אזלינן בת"ר כדאיתא בסנהדרין דף ס"ט וע"כ רק לענין פקונ"פ כמו דכתיב וחי' בהם שלא יבא בשום צד למיתת ישראל לזה אמרינן כיון דכל רוב ל"ה וודאי שייך לדרוש בו וחי בהם ולא שימות בהם.

והנה לפי"ז בתינוק הנמצא בעיר שרוב נכרים י"ל לרב ע"כ הולכין בפנ"פ אחר הרוב דרב סובר רוב מטעם וודאי [ומזה מוכח שפיר כשיטת רבינו דלרב הולכין בפנ"פ אח"ר ופליג אשמואל] וכ"כ הפלתי סי' ס"ג דרב סובר מטעם וודאי ושמואל סובר מטעם ספק לכן גם בעיר שרובו נכרים ג"כ ל"א בת"ר דלגבי נפשות כספיקא דיינינן לי' ומחללין עליו את השבת והנה זה למסקנא דקאמר דאין הולכין בפקונ"פ אחר הרוב לאו אתינוק שנמצא בעיר שרובו נכרים אבל לס"ד הא לא ידע מפלוגתא דרב ושמואל בהא לס"ד דגם לשמואל בתינוק שרוב נכרים נכרי ואין מחללין עליו את השבת ולפי"ז הי' מקום לומר כיון דרובא דעלמא נכרים הוה וזה הוה רובא דאיתא קמן ג"כ דעכ"פ ידעינן דרוב נכרים [דל"ד לרוב בהמות כשרות דהוה רובא דליתא קמן משום דאיך ידעינן אם עתה רובא כשרים כמש"כ הח"ס בחי' לחולין א"כ גם סנהדרין ל"ה רובא דאיתא קמן שהרי הא דכתב' תורה אחרי רבים להטות משום דרוב פעמים מכוונים האמת א"כ הוה רובא דליתא קמן אולם לפימש"כ תוס' חולין מ"ג דהא דקיימל"ן דהלכה כב"ה אף דב"ש חריפי טפי א"כ י"ל דאח"ר להטות מגזה"כ לא משום דרוב פעמים מכוונ] א"כ היכא דהוה ט' ישראל ונכרי אחד ונפל עליו הגל הו"א דאין מפקחין דהא רוב נוכרים והוה רובא דאיתא קמן כמו בעיר שרוב נכרים וקמ"ל שמואל דאין הולכין בפקונ"פ אחה"ר נכרים דעלמא כיון שעכ"פ רובא ישראלים לפנינו באותו מעמד לכן מפקחין וע"ז שפיר דחי הא רובא ישראל ניהו והכונה דנהי דרובא דעלמא נכרים אבל כיון שהי' קבועים לפנינו רוב

ישראל באותו מעמד שהן הרוב אזלינן בת"ר אותו מעמד שהי' לפנינו וא"כ אין הטעם משום דל"א בת"ר אף ברוב גמור אלא מטעם דרוב ישראל לפנינו אזלינן בת"ר אותו מעמד ועדיפא לי' מרוב נכרים דעלמא שלא הוחזק לפנינו.

הנה פש גבן לבאר דברי רבינו פ"ב מיו"ט דכ' הטעם משום ספק מוכן עוד בע"ז כתב משום דרובא עדיף מקורבא ובפרט דקשה מפ"ז מע"ז דקן מותר דאזלינן בתר רוב עצים דעלמא ול"א בתר קרוב דמעצי איסור הוא ונראה דהנה יש לדקדק למה אמר אביי בסיפא בדף ולא מוקי רישא ג"כ בדף ועוד מנ"ל דרוב עדיף מקרוב דילמא כהדדי נינהו וס' מוכן אסור דעכ"פ קרוב לא עדיף מרוב והוה ספק והנה לכאורה קשה דל"ד כלל לדר"ח דהיכא דספיקא לקולא רק מכח קורבא יש לאסור שפיר י"ל כיון דרוב מנגד לקורבא ל"א בתר קורבא ומתירין משום ספיקא לקולא אבל כאן במשנה הוא להיפך דספק מוכן מותר וגם מצד קורבא שרי והרוב בא לאסור שניזל בספיקא להחמיר שפיר י"ל דל"א בת"ר להחמיר כיון שהקורבא מסייע לספק אזלינן בי' לקולא (אך י"ל לפימש"כ לעיל דרוב מצד וודאי א"כ אין לחלק דשפיר אזלינן בת"ר אף היכא דמצד קורבא הוה אזלינן להקל דמסייע לספיקא דאזלינן בלא"ה לקולא) אמנם י"ל דתלי' זה אי ספיקא מה"ת לקולא דאי אמרינן ספק מה"ת לחומרא א"כ ל"ש לחלק כנ"ל כיון דאי לאו הקורבא ג"כ הוה אזלינן בספק מוכן להחמיר ורק מצד קורבא באת להתיר א"כ היכא דרוב דעדיף מקורבא מנגדתו הוה לן למיזל לר"ח בת"ר אמנם הנה אביי ס"ל בחולין דף ט' דסד"א לקולא מדס"ל דילפינן מס"ט ברה"ר דאזלינן לקולא א"כ לדידי' י"ל דבאמת א"צ לאוקמא בדף דבלא"ה ל"ד לדר"ח די"ל דכיון דהוה ספק מוכן דאזלינן לקולא א"כ כשיש גם קורבא המסייע דניזל לקולא ל"א בת"ר להחמיר כיון דעיקר ספיקא מה"ת לקולא וע"כ הא דאסור משום דס' מוכן אסור ולא משום דרוב עדיף מקורבא דאפי' אי' לא עדיף מקורבא כיון דעכ"פ קורבא לא עדיף מרובא ונשאר בספיקא אזלינן בס' מוכן להחמיר ולכן באמת א"צ לאוקמי בדף ואמנם גמ' דמוקי בדף דקאי אי סד"א לחומרא ואפ"ה היכא דאיכא רובא אזלינן בתר רוב אף דקורבא מסייע לספיקא להחמיר א"כ ע"כ דרוב עדיף יען דרוב מטעם וודאי אבל אי לאו דאיכא רובא הוה מותר משום דכל דאיכא למיזל בתר קורבא ל"א בספיקא להחמיר וא"כ רק ע"י דאיכא רובא אזלינן לקולא לכך צריך לאוקמי בדף.

אמנם בסיפא בשהכין בקן ומצא לפני הקן דהוה קרוב ומצוי דלדעת הרא"ש עדיף אפי' מרובא אף לר"ח כדאיתא ב"ב דף כ"ב א"כ עכ"פ אף אי ל"א כסברת הרא"ש דלר"ח גם כהא"ג רוב ומצוי עדיף מקורבא דמוכח אבל עכ"פ זאת בוודאי י"ל דשפיר קאמר לימא בר"ח דאי לאו דר"ח הוה האי קרוב עדיף אפי' מרוב והוה שרי' אף דס' מוכן אסור משום

דקרוב ומצוי עדיף טפי ורק לר"ח רוב עדיף אפי' מקרוב ומצוי וע"ז משני אביי שפיר בדף דגם הרוב דעלמא הוה קרוב וא"כ ניחא דרבינו פסק בע"ז דרוב עדיף דהנה ס"ל סד"א לקולא ורק משום דהוה קרוב יש לאסור א"כ בזה הרוב עדיף דנסמוך ארובא להכריע ליזל לקולא אבל כאן בס' מוכן אסור א"כ א"צ לומר דאסור משום דרובא עדיף מקורבא והא דבזימן בתוך הקן ומצא לפני הקן דהוה קרוב ומצוי וא"כ הוה לן להתיר מצד קרוב א"כ ע"כ דרוב עדיף אפי' מקרוב ומצוי א"כ אכתי הוה לי' למנקט הטעם דרוב עדיף מקורבא לזה י"ל דרבינו נקט הא"ט דס' מוכן אסור לומר לך דלכך אהני רובא לאסור אף דאיכא קרוב ומצוי דאי הוה ספק מוכן שריא אז באמת הוה אזלינן בתר קרוב ומצוי ולא בתר רובא כנ"ל.

בגמ' דחולין אתיא מעדים זוממין דכ' ועשיתם לו כאשר זמם לעשות ותנן כאשר זמם ולא כאשר עשה ואם הרגו אין נהרגין ותמהו למה צריך להאי דרשא להוכיח רוב.

ונראה דהא דאם עשו אין נהרגין היינו טעמא דבעינן אחיו קיים כדמוכח במכות ולפי"ז אם חיישינן דזה דאסהידו בי' הוא טרפה אפי' אי יש לחוש שנעשה טרפה אחר הזמן שהעידו שהרג כיון דהוה כגברא קטילא א"כ בשעה שבאים בי"ד להורגם כבר הוה כמת ואין אחיו קיים א"כ איך נהרגין הא יש לחוש שעתה הוא טרפה ולא קרינן בי' אחיו קיים א"כ אין נהרגין אע"כ דאזלין בת"ר אמנם לפי"ז קשה מכאן אשיטת רבינו דכ' דהרגו אין נהרגין משום דאין הקב"ה מביא תקלה על הבי"ד מסתמא הי' חייב מיתה ולא מטעם דבעינן שיהא אחיו קיים א"כ קשה למה צריך להביא כאן הדרשא הרגו אין נהרגין להוכיח רוב מזה.

נראה לי לפרש טעם פלוגתת ר"מ רבנן דבחולין דף י"א דקאמר מנא הא מילתא דאמור רבנן זיל בת"ר רובא דאיתא קמן לא קמבעיא לן ט' חנויות וסנהדרין פירש"י די"ב מזכין וי"א מחייבין והקשה בא"ה למה לא פירש"י י"ב מחייבין וכתב דנפ"מ דלחיובא בעינן תרי לחיובא דכתיב לא תהי' אחרי רבים לרעות בעינן שיהא שנים יותר לחיובא ובאמת קיימ"ל אפי' אם רק כ"ש יותר מיקרי רוב כמבואר בסי' ק"ט, אמנם לענ"ד אין זה דמיון דשם משום ביטול ולא מטעם רוב [ותלי' בשיטת רש"י אי ביטול ילפינן מאחרי רבים להטות אבל לשאר מפרשים ביטול לא מטעם רוב רק דהוה איסורא כליתא כיון דנתערב ברוב] רק נראה לפרש כך דהא פליגי ר"מ ורבנן בתינוק הנמצא ובצק בידו כמבואר בחולין פו' דר"מ מטהר דכיון דלא הו' רק רוב גרוע הא דרוב תינוקות מטפחין וסמוך מיעוטא וחזקה הו' פלגא ופלגא ולרבנן תולין דרוב גרוע ג"כ הו' רוב רק כיון דלא הו' רוב גמור לכך אין שורפין רק תולין ולפי"ז ניחא דנקיט רש"י י"ב מזכין דנשמע אפי' רוב

גרוע אבל אי הו' נקיט מחייבין דאז בעינן רוב גדול כמו דילפינן מלא תהי' אחרי רבים לרעות, לא הו' משמע דרוב גרוע הו' ג"כ רוב ומעתה שפיר מוסבר פלוגתא דר"מ ורבנן דר"מ סובר דילפינן רוב מסנהדרין מרוב מחייבין דהו' רובא אלימתא אבל ברוב גרוע לא אזלינן באמת בתר רובא משום דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה מה"ת רק ברוב גמור כהך דמחייבין רק עפי' רוב גמור באמת לא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה ורבנן ילפי' רוב מי"א מזכין ומשמע אפי' רוב גרוע ג"כ הו' רוב ולא אמרינן מה"ת סמוך מיעוטא לחזקה והא דבאמת לא יליף ר"מ רוב מי"א מזכין משום דטעמא דר"מ דבמזכין י"ל דאיכא חזקת כשרות המסייע לרוב כמו שהוקשה באמת החס"ו אפי' רש"י אמנם לרבנן לא קשיא היכי ילפו רוב ממזכין הא חזקת כשרות מסייע לרוב דהא משכחת מזכין אפי' בליכא חזקת כשרות כגון לאחר שנתחייב סקילה עבר עבירה שחייב בו שריפה וי"ב מזכין ואין מחייבין שריפה ונידון בסקילה והיינו י"ב מזכין לפוטרו משריפה וכה"ג ליכא חזקת כשרות.

והנה בטעמא דחייש למיעוטא נראה לי כך דהנה נהי דאזלינן בתר רובא אבל ודאי לא הו' רק דהכי אמרינן אף אם קמי' שמיא גליא שהוא טריפה אבל מצד רובא לא הו' טריפה כמש"כ בחסו' בתשובה והנה זה ניחא לדידן דאית לן ביבמות דף י"ב דכהא"ג בסכנה אמרינן שומר פתאים ואין לך לחוש לסכנה כן גם באיסורין אם דקמי' שמיא גליא דבאמת אסור ויבוא באמת לידי איסור סמכינן ארובא ואחרי רבים להטות כמו דאין חוששין אם באמת יבוא לידי סכנה ולר"מ דחייש לסכנה ולא אמרינן שומר פתאים ד' כן נמי באיסורין חיישינן שמא קמי' שמיא גליא דהוה מן המיעוט.

והנה בחזקה מודה ר"מ והיינו משום דילפינן מנגע וקשה מיבמות דף ק"ג דאמרינן שם איסורא מטומאה לא ילפינן ונראה במידי דילפינן דבכ' התורה כן ל"ש לומר דלא ילפינן מטומאה דבכל התורה בוודאי יש כמה דברים דנקראים טומאה וגם יש בהן חומרא דחיוב מיתה שפיר ילפינן רק במידי דל"ש כלל בכל התורה כהך דיבמות דף ק"ד רק בדבר אחד במילתא דהו' איסורא כגון בחליצה שם בהא אמרינן איסורא מטומאה לא ילפינן דהא ל"ש זה כלל בכל התורה רק בדבר אחד.

בענייני חזקה

אמר ר"ה בהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במאי נטרפה משמע שידוע שלא הי' טריפה מתחילה רק אנו דנין אם נטרפה אח"כ וקשה מנא ידעינן וכבר עמד ע"ז בישועות יעקב סי' ל"ז ונראה ליישב דהנה כבר הבאתי קו' השעה"מ ב"ה יבום על תוס' דף י"א שכ' דהו' חזקה שלא

נתבררה הא שפיר הו' חזקה שנתבררה כשנולדה שלא הי' טריפה דאל"כ נוציא אותה מחזקת היתר שבמעי אמה דהא במעי אמו אף אם הי' נקיבת הדקין או קרום של מוח הוא מותרת כמבואר בסי' י"ג בשוחט את האם ומצא בה בן ט' חי דאין טריפות פוסלת בו וא"כ עכ"ח נאמר שגם כשנולדה אינו טריפה ומותרת ותי' בשעה"מ דלא הו' חזקה גמורה דהרי אם תתנבל אמו בשחיטה יהא אסור הוולד אם הוא טריפה, ובשעה"מ הוסיף עוד שגם אולי ימצא אמו טריפה ולדעתי נראה שכתב זה רק אגב גררא דאז אזלינן בתר חזקה זו ממעי אמה וכן תמיד דהא גם לאמה יש חזקה ממעי אמה חזקת היתר ורק יש לדון לומר אולי תתנבל אמת בשחיטה דבר זה לא הו' לה מעולם חזקת היתר דחזקת היתר הי' להאם ג"כ רק כשיותר בשחיטה והנה שיטת רש"י ביצה דף כ"ה דמחזיקין מאיסור אמה"ח ואינו זבוח לאיסור טריפה ושיטה זו צריכה למודעי מאי סברא יש בזה שנחזיק מאיסור א"ז לאיסור טריפה אך לפי דברי השעה"מ הנ"ל י"ל דזה החזקת היתר שהי' לה במעי אמה הי' לה רק כשתשחט האם שחיטה כשירה אבל אם לא תבוא לידו שחיטה הגונה ממילא לא הי' לה מעיקרא חזקת היתר במעי אמה וא"כ א"ש זה החזקת היתר שהי' לה במעי אמה אם תשחט אמה זה יש לה גם עתה לומר שמותרת אם תשחט וולדה דהיינו הבהמה שאנו דנין עלי' מעתה זה סברא מחזיקין מאיסור א"ז לאיסור טריפה דזה אגיד בזה דהרי לפמש"כ כל החזקת היתר שבמעי אמה הי' רק אם תשחט האם תהי' מותרת דאז אהני שחיטת אמה גם לוולד אבל כשלא תשחט האם כהוגן לא כיון שכן גם עתה שנולדה לא נוכל לומר אוקי אחזקת היתר שממעי אמה כי החזקת היתר הי' לה רק כשנשחטה כהוגן וא"כ מוקמינן אחזקת איסור א"ז היינו חזקת איסור א"ז של האם ממילא יש לחוש שהוולד טריפה דחזקת היתר שלה תלוי רק בשחיטה [והנה כ"ז אם לא אזלינן בתר רובא ויש חשש במחיים שהוא טריפה שייך לומר מחזיקין מאיסור לאיסור ושזה תלוי בזה וכן אף אי נולד ריעותא מחיים שייך ג"כ מחזיקין מאיסור לאיסור טריפה ושתלוי זה בזה אבל אם אזלינן בתר רובא ולא נולד ריעותא מחיים ונשחטה שפיר הותרה דשוב חזר וניעור החזקה שהי' לה במעי אמה דהא הי' לו זה החזקה כשיהי' נשחטה אמת כהוגן תהא מותרת ובכה"ג נשחטה בחזקת היתר עומדת וכיון שנשחטה יש כאן חזקת שבמעי אמה שהי' מותרת לכשתשחט האם וא"כ ע"כ תאמר שלא נולדה טריפה דאם נולדה תוציאנה מחזקתה וכיון שעכ"ח לא נולדה טריפה א"כ ג"כ לא חיישינן שנטרפה אח"כ] [ואין לומר א"כ מאי הוקשה השעה"מ על תוס' דהו' חזקה שנתבררה עי' חזקת היתר שבמעי אמה דלפמש"כ לק"מ דהרי לא הו' לה חזקה רק לכשתשחט כהוגן אבל בחיים אין כאן חזקה כיון דאי לא אזלינן בתר

רובא חשוב כריעותא מחיים ומחזיקין מאיסור אינו זבוח לאיסור טריפה ושוב גם לאחר שחיטה לא תהא מותרת משום חשש טריפה וליכא כאן חזקה, אך ניחא דבאמת זה נכלל בתירוץ של שעה"מ] ובהכי נראה לפרש דברי רבינו שכתב כל בהמה בחזקת בריאים הם וא"ח להם שמא יש בהן טריפות ומשנשחטה הרי הן בחזקת היתר ומדברי רבינו נראה דהיינו טעמא משום דבחזקת ברואים עומדת לפמש"כ ניחא דעיקר החזקה משום שממעי אמה היתה כשירה, ובזה מדוקדק דברי הגמרא דפריך נימא נשחטה הותרה והכוונה דנשחטה בחזקת היתר משמע רק כשנשחטה אבל בחיים לא הי' חזקת היתר א"כ הכי הול"ל נשחטה הותרה דיצא מחזקת איסור א"ז וממילא מותר ואין צריך לחזקה וחזקת כשרות שזה גם מחיים יש רק שיש גם חז"א אינו זבוח וכשנשחטה הותרה וע"ז משני דזה רק בלא אתילד ריעותא שייך נשחטה הותרה ואין צריך לחזקה שגם בחיים יש לה חזקה חזקת כשרות אבל כשיתילד ריעותא יצא מרוב וליכא חזקת כשרות שבחיים שהרי נמצא עתה ריעותא רק שיש עכ"פ חזקת היתר שהי' לה ממעי אמה וכשתשחט תהא מותרת, ובהכי ניחא הא דאיתא בביצה כ"ה דאסור לאכול כזית בשר קודם הפשט וניתוח לאפוקי מדר"ה והוקשה בישועות יעקב סי' ל"ט הא גם כר"ה אתיא דהא מודה בבדיקת הראי' דבוודאי צריך בדיקה לפמש"כ ניחא דעכ"ח ר"ה סובר דגם בבדיקת הראי' אין צריך בדיקה ומוקמינן אחזקת היתר דאל"כ אמאי הוצרך לומר בחזקת היתר עומדת הא כבר ידעינן לי' דיש חזקת שלימה ובריאה בכל בהמות כמוש"כ רבינו הנ"ל אעכ"ח דבטריפות הראי' לא מהני חזקת שלימה משום דשכיח ע"כ צריך לטעם נשחטה הותרה ואהני החזקת הותר שהי' לה במעי אמה גם ל"ס טריפות הראי' א"כ לדידי' שרי לאכול מבית טביחתה ושפיר קאמר השס' לאפוקי מדר"ה וא"ש.

לא בדק בסימנים מאי טריפה ואסורה באכילה יש לדקדק כיון דחיישינן שמא לא נשחטה יפה א"כ ס' נבילה הו' ואף דלענין טומאה כ' התוס' דלא מטמאינן משום דמה"ת וודאי שחט שפיר ולא אסרינן אלא לענין איסור לא לענין טומאה א"כ עכ"פ הו' לי' למימר נבילה ואין מטמא דהא בלא שחט הסימנים עכ"ח משום נבילה אסור לא משום טריפה דא"ל אי הו' נבילה עכ"ח מטמא די"ל כשמפרכסת ולא מתה לגמרי אין אלא כנבילה מחיים דהו' רק כנקובת הוושט לדעת הפוסקים דלא הו' נבילה לענין מיתה רק לענין איסור א"כ בשעה ששחטה ולא בדק ועדיין מפרכסת אסור מספק משום איסור נבילה מחיים שמא נקובת הוושט ברובו דהו' נבילה כיון דשמא לא נשחטה רוב קנה אבל טומאה ליכא דלענין טומאה שפיר אמרינן כיון דמה"ת בוודאי שחט שפיר אין מטמאה אבל איסור נבילה שייך שפיר ומוכח מזה כשיטת הפוסקים דנקיבת הוושט

לא הו' אלא טריפה לא כשיטת הרמב"ם דהוא נבילה מחיים כיון דאין מטמא עכ"ח רק איסור טריפה יש ולא נבילה דהא לא מצינו איסור נבילה שלא יהי' מטמא בשום מקום, אולם גם לרמב"ם נראה לתרץ עפ"מ שהוקשה המהרש"א בבכורות אמאי לא אמרינן סמוך מיעוטא שמא ניקב הוושט לחזקת א"ז ותי' כיון דנשחטה אזלא איסור א"ז שהרי שחיטתה מטהרתה מידי נבילה וא"כ הא תינח אי נשחט רוב בוודאי אבל כיון דמדרבנן חיישינן שמא לא נשחטה הרוב א"כ יש לנו עוד חשש שמא במקום שחיטה ששחט נקב הו' ונהי דמה"ת לח' שלא נשחטה שפי' א"כ ליכא חזקת א"ז וממילא לא חיישינן ג"כ לאיסור נבילה אבל כיון דמדרבנן איכא חששא שמא לא נשחט הרוב ולא אזיל איסור א"ז א"כ נהי דע"ז לא יכלו חכמים לאמר שניחוש לאסור נבילה מספק כיון דרוב שחיט שפיר אבל חששו שמא נקב הו' במקום שחיטה כיון דעכ"פ אין בידוע שאזיל איסור אינו זבוחה ואם כן הו' ספק נקובת הוושט דהו' טריפה דא"ל הא נקיבת הוושט ג"כ נבילה לרמב"ם דע"ז שפיר י"ל דסובר דרק אם נקב הוושט ברובו הו' נבילה כמוש"כ בתפארת שמואל סי' לג' ובחי' חסי' בסוגי' דרוב וא"ל א"כ מעיקרא ל"ק קושייתי דהא כיון דספק אי שחט רוב א"כ לא הו' נבילה מחיים די"ל דלענין שחיטה בעינן רובא דנראה לעינים אבל לענין שיהי' נבילה מחיים לא בעינן רובא דנראה לעינים דאי ברובא הנראה לאו היינו נקיבת וושט רק פסוקת הוושט ודו"ק.

ובזה ניחא הא דמביא כל דברי ר"ה כיון דרק ברישא פליגי א"כ לאיזה צורך הביא סיפא דר"ה דיש לפרש המשך דברי ר"ה בהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה הותרה דהיינו כסברת מהרש"א דליכא חשש שמא במקום נקב קשחיט אבל אי לא נשחטה בידוע כראוי עי' בדיקה לא הותרה והוא בספק נקובת וושט ואסורה באכילה והו' בספק טריפה ולכן בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה והיינו דפריך לימא נשחטה הותרה והוקשה הפני' פשיטא מאי קמל"ן ולפמש"כ ניחא דקמל"ן טובא דלא נימא סמוך מיעוטא לחזקה א"ז קאמר כיון דנשחטה הותרה ואזיל חזקת א"ז ממילא ליכא חשש שמא במקום נקב קשחיט אבל אי לא ידוע שנשחטה בודאי א"כ אסורה מספק שמא נקב וושט והו' ספק טריפה ואסורה באכילה אבל לא מטמא ואידך מד' סובר דגם מטמא [ולכאו' טעמא בעי דהא שפיר קאמר דבחזקת איסור אמרינן בחזקת טומאה לא אמרינן ולפמש"כ ניחא דבהא פליגי דלמ"ד אסורה באכילה לא נאסרה משום נבילה רק משום טריפה שמא במקום נקב קשחיט דאי נבוא לאסור משום נבילה א"כ עכ"ח יהא מטמא ג"כ דאי אפשר לאסור לחצאין וכיון דבחזקת טומאה לא אמרינן דהא לא הי' בחזקת טומאה לכן גם באכילה משום איסור נבילה אין לאוסרה רק משום איסור

טריפה ואידך מ"ד סובר דאסור באכילה משום נבילה וכיון דאסור משום נבילה ע"כ מטמא ג"כ דאי לא הא לא קיימא הא וא"א לעשות גזירה לחצאין ולכך אף דליכא חזקת טומאה ע"כ החמירו שתטמא ג"כ כיון דאסור משום נבילה ע"כ מטמא ג"כ ודו"ק] ע"ז משני שפיר הא קמל"ן אף דאיתילד ריעותא דבא זאב ונטל ב"מ והחזיר כשהן נקובין דהיינו דבלשון זה דנשחטה בחזקת היתר עומדת קמל"ן עוד דין דלא לבד דלא חיישינן שמא במקום נקב קשחיט דע"ז הא ליכא ריעותא אבל דבא זאב דאיכא ריעותא הו' אמינא דבמקום נקב קנקיב קמל"ן דלא חיישינן וא"ש, וע"ז פריך מראה ציפור המנקר באבטיח דחיישינן שמא במקום נקב קנקיב והקשה הפנ"י א"כ מאי באי ר' אבא מר"ה כיון דידע מברייתא נפשוט לנפשי' דחיישינן כיון דהוא מדמי איסורא לסכנתא וגם דהא גופא תמוהא איך ס"ד לדמות איסורא לסכנתא ונראה לפמש"כ דבוודאי ר"א בעי בהחזיר נקובין אבל רק במקום שיניו וזה שפיר ניחא לי' דלא חיישינן דלא דמי לציפור המנקר דשם איכא נקובים גם שלא במקום שיניו וע"ז איכא ס"ס שמא הנקבים לא מציפור הן ואת"ל מציפור הן שמא הי' שם כבר מקודם אבל רה' דפשיט לי' דלא חיישינן שמא במקום נקב נקוב ודקדק בפנ"י הו' לי' להשיב בקצרה דלא חיישינן ולא להאריך אין חוששין שמא במקום נקב להנ"ל י"ל דהיינו דקמל"ן דאף שלא במקום שיניו ג"כ לא חיישינן ובאמת זה נמי דיוק של התוס' ד"ה אמר לי, וכו' ע"כ שפיר פריך מציפור המנקר דאין לומר דחיישינן בשלא במקום שיניו א"כ גם בבא זאב והחזיר כשהן נקובים בשלא במקום שיניו ניחוש שהי' נקב לא ע"י זאב דאין לומר דשאני סכנתא דהא אמרת דגם באיסורא היכי דלא ידוע ששחט הרוב דיש לחוש שבמקום נקב קשחיט משום דסמוך מיעוטא לחזקה והחמירו חכמים עכ"פ באכילה א"כ גם בידוע ששחט הרוב אלא שספק אם הנקבים באים מכח הזאב יש לנו לחוש שהי' כבר שם נקבים אף דליכא הכא חזקה לסיוע מ"מ כיון דמצינו כזה כבר בסכנתא דחיישינן אף דהי' לתפוח חזקת היתר ואפ"ה משני מי קמדמית איסורא לסכנתא דסכנה שאני דיש לנו לחוש אף באיכה חזקת היתר ודו"ק.

ע"ז אמר רבא מ"ש ספק סכנתא לחומרא ספק איסורא נמי לחומרא הכוונה דהנה הרשב"א הביא דעת רבינו יצחק הלוי דסובר דאם נאבד הריאה ולא נבדקה טריפה דמצוי עליו הסרכות והא דאמרו נטל בני מעים והחזירם נקובים שכשירה לאו אריאה קאי דבריאה אי נאבד ולא יכול לבודקה טריפה והרשב"א הביא דרבינו יונה דחי זה הטעם דטרפות הריאה מצוי' דא"כ הי' לנו להצריך נפיחה לכל ריאה דהא אין סירכא בלא נקב וניחוש שמא יש נקב בלא סירכא דגם זה מצוי' ועכ"ח דלא חיישינן לזה והו' בכלל בני

מעים דשמעתין דהחזירן כשהן נקובים מותר ואף דנקבים מצוי' אפ"ה אין צריך נפיחה לבדוק אחר נקבים בלא סירכות משום דיש לנו לומר דמסתמא אי הי' בחיים היתה מעלת סירכא כסדרן ולא הי' נטרפת בכך כמוש"כ אח"כ לתרץ דעת הרי"צ אבל בראינו ריאה ויש בהן נקב שלא במקום שינא שפיר יש לנו לומר כיון דמצוי נקבים בריאה בהא אין סירכא בלא נקב והנקבים הו' שלא עי' זאב והיינו דפריך רבא מ"ש ספק סכנתא לחומרא וחיישינן לשלא במקום שיניו ספק איסור נמי לחומרא כיון דהנקבים מצוי כי הכא דבאמת בכל ריאה מצוי' נקבים והי' לנו להצריכה נפיחה אלא דכ"ז שלא ראינו נקב אמרינן אף אי הו' כאן נקב הו' מעלה סירכא אבל כשיש כאן לפנינו נקבים שלא במקום שיניו יש לנו לילך להחמיר שבמקום נקב דהא החשש דנקבים מצויין הם וכיון שכן יש לנו לומר שבמקום נקב נקב כמו היכא דלא בדק בסימנים דחיישינן גם באיסורא שמא במקום נקב קשחיט א"כ הכא נמי אף דיש חזקת היתר כיון דמצוי יש לנו לילך ולחוש להחמיר כמו בסכנתא ולומר דבמקום נקב כנקיב.

וע"ז דחי אביי ולא שאני לן בין איסורא לסכנתא והא ספק טומאה ברה"ר טהור ואילו ספק מים אסור והכוונה כך דהנה התוס' הוקשו בשמעתין וכן במס' נדה כיון דלא למדנו הני כללא אלא מסוטה וסוטה אי נימא דלית בה חזקת טהרה משום דאיתרע חזקתה כיון דקינא לה ונסתרה א"כ היכי יליף מיני' לטמא ברהי' אפי' היכא דאיכא חזקת טהרה ואי דלא איתרע חזקתה עי' שקינא ונסתרה א"כ היכי יליף לטהר ברה"ר אפי' ליכא חזקת טהרה כיון דסוטה אית בה חזקת טהרה [ובש"ש תי' דכיון דכתיב ונטמאה ונטמאה תרי פעמים אחת לבעל ואחת לבועל והא לבועל ליכא חזקת היתר ומזה נשמע דברה"ר טהור אף היכי דליכא חזקת טהרה] אבל לי נראה ליישב בדרך אחר דהנה התוס' סוטה דף כ"ח ד"ה אינו דין וכו' הקשו אמאי לא פרכינן מה לסוטה שכן רגלים לדבר שהרי קינא לה ונסתרה כדקאמר ברפ"ק דף ב' ואין לומר משום דלעיל איירי מטומאה דבתר קינוי וסתירה דמהימן ע"א התם וודאי איכא רגלים לדבר אבל הכא ילפינן מסתירה דבתר קינוי גרידא דליכא למפרך שכן קינא לה דקינוי לא חשוב רגלים לדבר בלא סתירה דהא בריש נדה מסיק דשניהם לא למדוהו אלא מסוטה ופריך אי מסוטה מה סוטה טמאה ודאי הכא נמי טמא ודאי הכי השתא התם רגלים לדבר שהרי קינא לה ונסתרה אלמא אע"ג דמסתירה דבתר קינוי יליף כי הכא אפ"ה קאמר דהו' רגל"ד וי"ל דסתירה ע"י קינוי בסוטה הו' ספק מגע שרץ שהרי בלא קינוי לא הו' שום ספק בסתירה גרידא ורגל"ד היכי דהריעותא לפניך השרץ והבועל אבל גבי מקום דלמפרע אנו דנין לה' ריעותא לפניך ומעתה ניחא דשפיר נשמע תרווייהו דהנה בסוטה בע"א שנטמאת שטמא משום דרגל"ד

ועשאו כודאי והנה בודאי כיון דכבר קינא לה ונסתרה הו' סתירה רגל"ד וא"כ ממש אזלא חזקת היתר וע"ז באה הלכה דומיא דסוטה דברהי' טמא עי' העדאת עד אחד שנעשה כודאי אבל ברה"ר טהור אף באיכא רגל"ד ולכן ס"ט ברה"ר טהור אף דע"א אומר דנטמא והשני אומר לא נטמא דטהור כדאיתא בפ"ה דטהרות ובסוטה אינו כן אם ע"א אומר נטמאת והשני אומר לא נטמאת הראשון נאמן דכל מקום שהאמינה תורה ע"א הרי הוא כשנים ואין אחד במקום שנים כדאיתא ברפ"ק דסוטה והיינו מה"ט גופיא דהתורה עשאו כודאי טמא על פיו ולהיפוך ברהי' דטמא שפיר ילפינן אף באיכא חזקת טהרה דהיינו בקינא לה ונסתרה דליכא רגל"ד וכיון דליכא רגל"ד שפיר יש לה חזקת טהרה ומעתה נשמע דברה"ר טהור אף באיכא רגל"ד דהיינו אפי' בספק המצוי ולפי"ז דנהי דלאביי לא יליף ס"ט ברה"ר מסוטה רק אדרבה ס"ט ברהי' דלהחמיר ילפינן מסוטה אף דהו' ספק הבא במקרה וכמוש"כ הרשב"א אבל בהא הו' ס"ל לאביי ג"כ דבס"ט דרה"ר טהור אף דמצוי ואפי' באיכא רגל"ד ובספק מים מגולים אסורים א"כ נשמע דשאני ספק איסור דמתירין אפי' במצוי לאיסורא ע"כ דספק הבא במקרה אף במצוי לא חיישינן לא כדס"ד דפשיטא דחיישינן לנקבים בריאה רק דלא חיישינן במקום כנקיב אלא דל"ח כלל אף במצוי לאיסורא וכסברת רשב"א דלקמן דאף דמצוי נקבים בריאה אזלינן לקולא וא"כ ל"ק מציפור המנקר דשם שפיר חיישינן שמא נקב ורבא דחי התם מסוטה ילפינן דהיינו הא דברה"ר טהור באמת אפי' במצוי זה גופא רק מסוטה ילפינן דהיינו מס' טומאה שלאחר סתירה דאיכא רגל"ד אפ"ה רק בסוטה להחמיר דברהי' טמא אין צריך לילף מסוטה דזה ידעינן מסברא דאיסורא לחומרא ואפי' היכא דאיכא חזקת היתר כיון דאיכא רגל"ד עי' הרגל"ד אזלא חזקת היתר ואזלינן לחומרא כיון דמצוי ושוב אמרינן דחיישינן שבמקום נקב נקב כמו דחיישינן בשחיטה וכן בברייתא דציפור דאמרינן דבמקום נקב כנקיב והא דילפינן ס"ט ברהי' היינו בליכא רגל"ד דאינו מצוי ושפיר נשמע לרבא מסוטה תרווייהו ס"ט ברה"ר וס"ט ברהי' ומיושב קו' הנ"ל ודו"ק.

א"ל אביי ולא שאני לך בין איסורא לסכנתא והא ספק טומאה ברה"ר ספק טהור ואלו ספק מים מגולין אסורין ותמה רשב"א מאי ס"ד דאביי לדמות לס"ט ברה"ר אדרבה נדמוי' לס"ט ברהי' ובאיסורין הא ליכא לחלק בין רה"ר לרהי' ותי' דאביי ס"ל דס"ט ברהי' דטמא הלכתא גמירי לה מסוטה וגזה"כ הוא דמדינא הו' לי' למימר העמד דבר על חזקתו וחזקתו טהור וס"ט ברה"ר אוקמוה אדינא ולכן גבי איסור יש לדמותו לס"ט ברה"ר ורבא משני דס"ט ברה"ר מסוטה גמרינן לה דהלכתא גמירי לה והוקשה שוב א"כ אטו לית לי' לרבא דאזלינן בתר חזקת טהרה דצריך הלכתא לטהר ברה"ר ולכן

תי' דלעולם איירי בליכא חזקת טהרה וחזקת היתר ואפ"ה הו' סובר אביי דמדינא שרי משום דהו' ספק הבא במקרה ובספק הבא בתולדה אזלינן לחומרא ולכן שפיר דחי רבא דהלכתא גמירי לה דטהור אף בליכא חזקת טהרה, שוב הקשה רשב"א הא דפריך ר"ש משרץ בפי חולדה וחולדה מהלכת ע"ג ככרות ספק נגע או לא נגע ספקו טהור אפי' ברהי' ורבא דחי דהלכתא גמירי לה יקשה דקארי מה קארי דהא מ"ש ככרות משאר ס"ט ברהי' אעכ"ח משום דאין בו דעת לשאול א"כ מאי ס"ד לדמוי' לאיסורין ותי' דרב שימי סובר כיון דלרבא ס"ט ברה"ר ילפינן לטהר מסוטה אבל ס"ט ברה"י לדידי' מדינא אסור בדבר שבטלה חזקתו דאיתרע חזקה משום דבספק הבא במקרה ג"כ לחומרא א"כ ככרות ברהי' אמאי טהורות דהא נפקא להו מחזקת טהרה כיון שחולדה מהלכת עליהן בשלמא לאביי דסובר דס"ט ברה"י הוא דילפינן מסוטה ניחא דבאין בו דעת לישאול לא דמי לסוטה וקם אדינא דטהור ע"ז משני אנא נמי רהי' מסוטה גמירי לה דלחומרא וע"כ שפיר באין בו דעת לישאל טהור, ולי נראה ליישב קו' הרשב"א באופן אחר דהנה בחידושי חס"ו הוסיף להקשות דהא כיון דטומאה ברה"ר ביש בו דעת לישאל דאפשר בטהרה במקוה דזילי טבילו ואפ"ה להקל עכ"ח משום דילפינן לה מסוטה א"כ גם באין בו דעת לישאל דאין לו טהרה במקוה כהך דככרות ברה"י רק לכך לקולא דילפינן לה מסוטה, ונראה ליישב דהנה הרמב"ם ב"ה אה"ט כתב דלכך ס"ט ברה"ר טהור אפי' מדרבנן דמצינו ציבור עושין בטומאה והוא מירושלמי פ' כשם וטעם זה תמוהא ובתוי"ט פ"ד דטהרות משנה י"א תמה למה צריך להאי טעמא ונראה דהנה באמת יש סברא להחמיר בס"ט ברה"ר משום דאמרינן זילי טבולו בנהרא [כדאמרינן בישל"ם בספק לחומרא עצל"ח פסחים י"ד שכ' סברא זו מהך דע"ז] אך הדבר ניחא דהנה מצינו ציבור עושין פסח בטומאה ואמרינן בפסחים ס"ט דיחיד טמא פטור מכרת וערל כשלא מל חייב כרת דבטומאה כיון דבציבור עושין הפסח ולא אמרינן להו זילו טבילו ביחיד נמי פטור אבל בערלים כיון דגם בציבור לא נדחה ואמרינן זילו מהלי נפשייכו ע"כ היחיד חייב כרת ולפי"ז היינו קולא דעושין הפסח דלא אמרינן זילו טבילו וזה"כ של ירושלמי דאין לומר להחמיר בס"ט ברה"ר מדרבנן משום דזילו טבילו דהא עושין פסח בטומאה וכיון דחזינן דבציבור לא אמרינן האי סברא זילו טבולו בנהרא ה"נ מה"ט ס"ט ברה"ר טהור ולא מחמרינן מטעם דזילו טבולו משום דמוכח דברבים לא אמרינן כן [ויותר יש להסביר הדבר דהנה דעת הרמב"ם בסה"מ דמ"ע לטמא שיטבול ודעת הרמב"ן דלא חשוב זה למ"ע ורשאי לעמוד בטומאתו והנה זה אי נימא דיש להחמיר מטעם הסברא דיש לו טהרה במקוה דזילי טבולו בנהרא יש לומר דתליא אי אמרינן כשיטת הרמב"ם

דמ"ע לטמא שיטבול עצמו שפיר יש סברא להחמיר ג"כ מה"ט דאמרינן זילו טבילו דהא אי נטמא אותו לא מפסידין כלום דבודאי יטבול ויקיים המצוה בזה ושפיר יש להחמיר מהא"ט כדאמרינן נדרים נ"ט כיון דמצוה לאיתשילו הו' דשיל"מ אבל אי לא הו' מצוה א"כ אי נטמא אותו מספק והוא אין מחוייב לטהר עצמו א"כ מונעין אותו מאכילת קדשים ע"כ אין להחמיר משום זה דיש לו טהרה במקוה והנה מדאמרינן בציבור דעושין בטומאה ואין חייבין לטבול דלא אמרינן זילו טבולו בהרא ע"כ נשמע מזה דלא כרמב"ם דאין חייב לטבול ולא הו' מ"ע לטבול וע"כ ממילא אין להחמיר בספק] ולפי"ז ברה"י שפיר יש סברא לטמא בס' משום דאמרינן זילו טבילו אבל ברה"ר דמצינו בציבור דלא אמרינן זילו טבולו ע"כ מהא"ט יש להקל ברה"ר והנה כל זה ניחא אי מדינא ספק מותר באיסורין אז יש סברא לומר דברהי' טמא משום זילו טבילו בנהרא וברה"ר דליכא סברא זו יש להקל אף מדרבנן [ועיי' פני' שכ' לתרץ קושיות רשב"א דאביי הכי קאמר דס"ט ברה"ר טהור ואפי' מדרבנן לא מחמרינן ומוכח דעכ"ח משום חזקה לא מחמרינן אפי' מדרבנן א"כ גם באיסורין אזלינן לקולא ולפמש"כ ניחא יותר דהי' לנו להחמיר מדרבנן ונימא זילו טבולו בנהרא ואפ"ה לא מחמרינן מוכח דגם באיסורין להקל] ומעתה מיושב קו' הרשב"א שהוקשה מאי מייתי ראי מס"ט בר"ה ולא מייתי ראי' מס"ט ברהי' ולפמש"כ ניחא די"ל ברהי' היינו טעמא דלחומרא דאמרינן זילו טבולו אבל ברה"ר לא אמרינן זילו טבולו דהא עושין פסח בטומאה וכ"ז אי באיסור מצד הדין להקל אבל אי באיסורין להחמיר כרבא דמדמי לסכנתא א"כ אמאי ס"ט ברה"ר לקולא ורבא דחי דמסוטה ילפינן בס"ט להקל וע"כ אפי' מדרבנן לא אזלינן להחמיר משום זילו טבולו דמצינו דבציבור ל"ש לומר כן והא דברהי' להחמיר אין משום זילו טבילו אלא מדינא להחמיר כמו בכל איסורין ורק הא דילפינן מסוטה ברהי' דהיינו דעשאו כודאי טמא היינו דאי משום טעמא דס' איסור להחמיר לא הו' כודאי טמא אבל משום דזילו טבילו הו' כודאי טומאה אבל לא מהאי טעמא בלחוד דאי רק מה"ט לא הו' אלא ס"ט אבל מסוטה ילפינן זה גופא דברהי' הו' ודאי.

ע"ז בא רב שימי להוכיח משרץ בפי החולדה דמטהרין והיינו דמוכח מכאן כאביי דהא בס"ט ברה"י טמא היינו משום דאמרינן זילו טבולו שוב ילפינן מסוטה דהו' כודאי טמא ולכן באין בו דעת לישאל כגון בככר דל"ש זילו טבולו לא ילפינן לה מסוטה דרק בספק טומאה ביש בו דעת לישאל דמספק עכ"פ טמא מטעם זילו טבולו שוב ילפינן מסוטה דהו' ודאי ורבא דחי דזה ילפינן מסוטה להקל דאין בו דעת לישאל דהיינו דמספק הו' טמא אפי' אי ליכא טעם זילו טבילו ומסוטה ילפינן להקל ודו"ק.

וניחא בזה קו' התוס' שהקשו ממנ"פ אי בסוטה יש חזקת טהרה ולכן ברה"י טמא אפי' ביש חזקת טהרה א"כ מנ"ל ס"ט ברה"ר דטהור באין לו חזקת טהרה ולהנ"ל א"ש דיש לומר באמת בסוטה ליכא חזקת טהרה דהא נסתרה כמוש"כ התוס' אפ"ה שפיר נשמע בס"ט ברה"י דטמא אפי' ביש חזקת טהרה כיון דאיכא סברא זילו טבולו א"כ אזלא החזקת טהרה וכיון דנשמע מסוטה דעכ"פ בליכא חזקת טהרה ספק להחמיר לכך אמרינן גם ביש חזקת טהרה טמא מטעם זילו טבולו בנהרא דעי"ז אזלא החזקה אבל ברה"ר לא שייך לומר דאזלא החזקה מטעם זילו כיון דעושין פסח בטומאה לא שייך בציבור זילו ודו"ק וא"ש.

הנה ביארתי במק"א דחזקה דילפינן מנגע היינו הריעותא שהוחזקה נעשה חזקה כמו שהעלה במגי"ש בזה נראה לפרש על נכון פלוגתא דר"ח ור"ה בשוחט בסכין ונמצאת פגומה דטעמא דר"ה כשמעתי' ופריך מ"ט דר"ח ומשני הו' ספק וודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי והנה רש"י פי' בטעמא דסכין פגום דכתיב וזבחתם וזה לא הו' שחיטה רק קריעה ויש להבין מה רצה רש"י בזה ופריך רבא לסיועי' לר"ה טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אם נתעסק באותו מין טהור ואי לא נתעסק באותו מין לא מהני טבילה הרי דספק מוציא מידי ודאי ומשני הגמרא הרי שחיטה לפניך והרי סכין פגום לפניך סכין איתרעאי בהמה לא איתרעאי התוס' הוקשה אמאי אמרינן הכי דבהמה לא אתרעאי דהא הסכין נמצא פגומה ואמאי לא אמרינן במקוה שנמדד ונמצא חסר דכל טהרות שנעשו ע"ג למפרע כולן טמאות ונימא מקוה איתרעאי ואדם לא איתרע והמפורשים הוקשו אמאי לא פריך רבא לסיועי לר"ה ממקוה שנמדד ותוס' הוקשו עוד אמאי לא פריך כאן מהך דפסחים דאמרינן אין ספק מוציא מידי ודאי וכן להיפוך בהך דפסחים אמאי לא פריך מהך דטבל ועלה והנה בגמרא לקמן קאמר רב יוסף הלכתא כר"ה בלא שיבר עצמות הלכתא כר"ח בשיבר עצמות ופריך אח"כ מכדי מתלא תלינן נימא דבמפרקת דאחרונה נפגם ואח"כ מייתא דר"ה שטריף מאי לאו אקמייתא לא אבתרייתא א"ה תיבעי בדיקת חכם דכתוב ושחטתם בזה ומשני ע"א נאמן באיסורין דילפינן מושחט דכל אחד נאמן אשחיטתו ופריך א"ה מעיקרא נמי ומשני לא הוצרך אלא מפני כבודו של חכם ויש לתמוה מאי זה דמשני ע"א נאמן באיסורין הכי לא ידע מזה דע"א נאמן באיסורין רק דס"ד דיליף מקרא דושחטתם בזה לכן צריך בדיקת חכם כפירש"י וא"כ אף דע"א נאמן באיסורין הא קרא כתיב שהצריכו בדיקה והנה רש"י פי' דעתה לית לי' הא דקאמר לעיל מכדי מתלי תלינן לקולא ותמוהא איך הדר בלי טעם מידי דלעיל פסיקא לי דלר"ח תלינן לקולא ועתה הדר מזה בלי שום הכרח והנה יש לדקדק לעיל בלשון רבא דקאמר

מתיב רבא לסיועי לר"ה והוא לישנא יתירא כיון דמתיב לר"ח ממילא הו' סייעתא לר"ה דהא בהא תליא ועיי' בח"ס שעמד בזה ונראה ליישב דאנן אמרינן כיון דנשחטה הבהמה א"כ איתרע חזקת איסור שהי' לבהמה בחיי' ונעשה מזה חזקת חדשה כמו שביארתי שנשמע כן מנגע וא"כ ניחא דלרב חסדא אזלינן לקולא דתלינן בעצם מפרקת או בעצמות דהרי שחוטה לפניך דבוודאי אי פגומה לה' כקורע ל"ל דהוחזק שחוטה לפניך דהרי שחיטתו בספק אבל כיון דקורע עם סכין פגום ולא הו' שחוטה ובאמת אין אנו רואין ריעותא בשחיטה א"כ נעשה חזקה חדשה וכ"כ במהרש"א לקמן ע"ב סברא זו ממש דהרי שחיטה לפניך הוא חזקת שחיטה והנה ר"ה דקאמר עד שיודע לך במה נשחטה נראה כונתו דלא תימא כאן שנשחטה א"כ אזלא החזקה ונולד חזקה חדשה דשחוטה לפניך ע"כ קאמר עד שיודע לך במה נשחטה משום דבאמת לית לי' לר"ה האי סברא דחזקה כזו ילפינן רק מנגע והוא סובר כרב אחא בר יעקב דלא יליף מנגע וחזקות ידעינן מהללמ"ס וא"כ שפיר קאמר עד שיודע לך במה נשחטה לאפוקי בסכין פגומה דל"א הרי שחוטה לפניך ואמנם ר"ח לית לי' האי עד שיודע לך במה נשחטה דהא כאן דנשחטה יש כאן חזקה חדשה ואמרינן הרי שחוטה לפניך כדמסיק אח"כ רק בתחלה הו' ס"ל דסגי בטעמא דאין ספק מוציא מידי ודאי ואין צריך לומר דאיכא חזקה חדשה וע"כ מתיב רבא לסיועי לר"ה מטבל ועלה דלכאו' בטבל ועלה ג"כ יש לנו לומר דנולד חזקה חדשה דהרי טבל לפניך וא"כ יש סיועי לר"ה דלא אמרינן האי סברא דחזקה חדשה וקשיא גם לר"ח דלא אמרינן אין ספק מוציא מידי ודאי ומשני הרי שחוטה לפניך וכיון דחזינן דשחוטה א"כ יש כאן חזקה חדשה משא"כ בטבילה ליכא למימר דנתהוה חזקה חדשה דהא אין ניכר שטבל ל"ל דנולד חזקה חדשה ואמנם זה שייך אי אמרינן דסכין פגום ל"ה מ"ה שחיטה רק דעושה נקב אמרינן הרי שחיטה לפניך והו' חזקה חדשה כיון דאין אנו רואין שום ריעותא בשחיטה אמנם אי ר"ח אית לי' ושחטתם בזה א"כ הו' מ"ה שחיטה ל"ל הרי שחוטה לפניך דהא אי הו' פגום אין כאן שחיטה והו' שחיטתו בפסול וספק בשחיטה א"כ ליכא חזקה חדשה דע"ז אנו דנין דזה השחיטה אף שהוא שחיטה מ"מ לא מועיל השחיטה ועכ"ח טעמא דידי משום דאין ספק מוציא מידי ודאי ואז הו' קשיא לר"ח אבל סיועי לר"ה ליכא דהא אמרינן דהו' כנקב יש כאן חזקה חדשה דנשחטה לפניך דהא אין אנו רואין שום ריעותא בשחיטה ובטבל ועלה שאני דשם לא מינכר מידי שטבל וליכא שום חזקה חדשה ואיכא שפיר נפקותא דקשיא לר"ח אבל מ"מ ליכא סייעתא לר"ה.

ומעתה יפורש הסוגיא כולה דקאמר בשלמא ר"ה כשמעתי' אלא ר"ח מ"ט ולכאורה

כיון דלית לי' דאזלינן בתר חזקא ממילא ניחא דר"ח ומאי קאמר אלא ר"ח מ"ט ואין לומר משום דבחזקת איסור לכ"ע אית לי' א"כ קשה מאי קאמר אין ספק מוציא מידי ודאי דהא כיון דבחזקת איסור עומדת בוודאי אזלי' לחומרא בספק וליכא למימר אין ספק מוציא מידי ודאי לאפוקי מחזקת איסור אבל להנ"ל ניחא דהנה בהאי דבחזקת איסור עומדת דעת רש"י משום חזקת א"ז ותוס' בשבועות דף כ"ד פליגי בזה אבל רשב"א בשמעתין כתב משום דמחזיקין מאיסור אמה"ח לאיסור טריפה או נבילה [ובשמן רוקח כתב דמחזיקין מאיסור אמה"ח לאיסור מפרכסת עחס"ו בסוגיא דרוב] ולפי"ז י"ל אי הו' חזקת איסור אינו זבוח א"כ לא מהני באמת הטעם דאין ספק מוציא מידי ודאי הא עכ"פ בחזק"א עומדת רק אי אמרינן משום מחזיקין מאיסור לאיסור א"ז שפיר יש לומר אין ספק מוציא מידי ודאי ולא מחזיקין כהאי גוונא במקום דהו' מאיסור לאיסור והנה ר"ח דקאמר לקמן וצריך בדיקה לחכם דכתיב ושחטתם בזה א"כ הו' מהלכות שחיטה מה שצריך בדיקה ושייך שפיר חזקת אא"ז וא"כ גם ר"ח אית לי' דר"ה ע"כ שפיר פריך מ"ט דר"ח דהא סובר ג"כ כר"ה בזה ומשני אין ספק מוציא מידי ודאי דעכ"ח באמת לית לי' לדר"ה לגמרי דר"ה סובר משום דבחזקת איסור א"ז עומדת ולדר"ח הטעם משום דמחזיקין מאיסור לאיסור וע"כ בכהא"ג במקום דאין ספק מוציא מידי ודאי לא אמרינן מחזיקין מאיסור לאיסור.

אמנם לטעמא דר"ח דסובר דיליף מקרא דושחטתם בזה דהו' מהלכות שחיטה א"כ איכא איסור א"ז צריך טעמא לר"ח דמכשיר צריך לומר כמסקנת הגמרא אח"כ משום דהרי שחיטה לפניך והיינו כסברתי דילפינן מנגע דכהא"ג מחזיקין בחזקה חדשה דהרי שחיטה לפניך וכמוש"כ במהרש"א לקמן ע"ב ור"ה לית לי' חזקה זו דסובר כר"א בר יעקב דילפינן חזקה מהללמ"ס כמוש"כ לעיל.

וע"ז קאמר מתיב רבא לסיוע לר"ה משום דיש כאן שתי סברות דיש לומר דאיכא תיובתא לר"ח ואפ"ה אין ראי' לר"ה משום דאי אמרינן הטעם דסכין פגומה משום דלא הו' שחיטה אלא קריעה ומונקב נקב ולא הו' רק טריפה ויש להכשיר אפי' לר"ה כשנישבר בה עצמות דהא אין כאן חזקת איסור א"ז דלא הו' אלא טריפה ונהי דמחזיקין מאיסור לאיסור מ"מ כהא"ג במקום ספק וודאי לא מחזיקין מאיסור לאיסור ואין ראי' מהא דטבל ועלה ורק לר"ח קשיא דהא י"ל דילפינן מקרא דושחטתם בזה בדיקת סכין והו' מהלכות שחיטה א"כ הו' בחזקת איסור וקשה מטבל ועלה דמוכח דכהא"ג אין ספק מוציא מידי וודאי דשם הו' בחזקת טומאה והכא נמי הו' בחזקת איסור א"ז אבל סיוע אין לר"ה משום די"ל דלר"ה איסור דבדיקת סכין רק משום שמא ניקב ולא הו' מהלכות שחיטה

אין כאן בזה חזקת איסור רק אי אמרינן מחזיקין מאיסור לאיסור מאיסור אמה"ח לאיסור טריפה כמוש"כ הרשב"א א"כ בכה"ג שפיר יש לומר דאין ספק מוציא מידי וודאי כיון דלא הו' חזקת איסור אחת וא"כ לכאו' אין ראי' לר"ה אף דאקשה לר"ח ע"כ ברר דבריו וקאמר מתיב רבא לסיוע לר"ה דפשיטא לי' לרבא דטעמא דר"ה הוא משום דבחזקת א"ז עומד דהא מדקאמר עד שיודע לך במה נשחטה אתי לאשמעינן דלא תימא דכהאי גוונא בנמצא סכין פגומה אמרינן אין ספק מוציא מידי ודאי משום דכל החשש רק משום נקב ולא הו' רק טריפה ואין כאן חזקת איסור א"ז ממש רק מטעם מחזיקין מאיסור לאיסור ואמרינן אין ספק מוציא מידי ודאי לא תימא הכי אלא הו' וודאי בחזקת א"ז דהוא ג"כ ס"ל דזה דהו' כאינו זבוח דהסכין קורע כפירש"י ובקרא כתיב וזבחת וזה לא הו' זביחה א"כ שוב הו' ג"כ סייעתא לר"ה, ובזה מיושב קו' התוס' אמאי לא מייתי הך דטבל ועלה שם בפסחים והך דחבר כאן דלפמש"כ ניחא דמהך דחבר רק הו' קושיא לר"ח אבל לא הו' סיוע לר"ה משום די"ל דוקא שם הו' חזקה אחת אבל הכא הו' חזקה חדשה דהרי כבר נשחטה והרי שחוטה לפניך ולכן מייתי מטבל ועלה דאיכא ג"כ חזקה חדשה שהרי כבר טבל ושם בפסחים לא מייתי מטבל ועלה משום די"ל דנגד חזק"א וחזקת טומאה לא אמרינן דספק מוציא מידי וודאי כיון דהו' נגד חזקה דבהמה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה בבירור והנה ע"ז משני הש"ס דהרי שחיטה לפניך והכונה דעתה מחדש לו דלא דמי לטבל ועלה דשם בטבילה ליכא למימר נעשה חזקה חדשה דאין הטבילה דבר הניכר שנוכל לעשות מזה חזקה אבל בשחיטה דהו' מעשה חדשה שפיר אמרינן דאיכא כאן חזקה חדשה ולפי"ז מיושב קו' התוס' דל"ש לומר הרי טבל לפניך ונעשה חזקה חדשה דאין הטבילה דבר הניכר ואפי' לס' דלא ידע משנוייא דהרי שחיטה לפניך ידע ג"כ דל"ש להקשות ממקוה שנמדד דגם מזה לא הו' רק קשיא לר"ח אבל לא הו' ראי' לרב הונא משום דידע דאיכא כאן חזקה חדשה דהרי נשחטה כבר ובמקוה שנמדד הא ל"ל כלל חזקה חדשה דהא לא ידעינן כלל אי טבל במקוה כשירה דלא הוחסרה ולכך רק מטבל ועלה פריך שפיר דאיכא ג"כ עכ"פ חזקה חדשה דהא טבל שפיר אלא שדבר אחר גרם שנמצא חציצה.

והנה אח"כ קאמר הלכה כר"ח בשיבר עצמות וקאמר מכדי מתלי תלינן ניחוש שבמפרקת קמייתא דהיינו דס"ל עתה כסתם גמרא דלקמן דף י"ח דפגום רק נקב עושה אבל לא הו' מהלכות שחיטה וליכא חזקת איסור אינו זבוח ולית לי' מחזיקין מאיסור לאיסור טריפה ע"כ תולין לקולא דלא הו' נגד חזקת איסור א"ז רק אח"ז מייתא דרב כהנא דטריף והצריך בדיקה בין כל חדא מאי לאו לאכשורי קמייתא לא לאכשורי בתרייתא

ופריך אי הכי תיבעי בדיקת חכם ופירש"י דכתיב ושחטתם בזה הכוונה דעתה ס"ל דצריך בדיקה משום דהו' מהלכות שחיטה א"כ איכא איסור אינו זבוח ובחזקת א"ז מוקמינן לה א"כ תיבעי בדיקת חכם דהא כיון דאיכא חזקת א"ז א"כ אין ע"א נאמן נגד איתחזק איסורא והיינו דפירש"י דעתה לית לי' דתולין לקולא כאן דהא מעיקרא הו' ס"ל פגימה מטעם נקב וליכא חזקת א"ז לכך שפיר מצינו לילך לקולא אבל עתה לר"ח גופי' קאי דס"ל מושחטתם בזה א"כ שייך להלכות שחיטה ואיכא חזקת איסור א"ז ולא מצינן למימר דתולין לקולא ומשני ע"א נאמן באיסורין ופירש"י דילפינן מושחט דכל אחד נאמן על שחיטתו וע"כ מטעם דהו' בידו כפירש"י בריש גיטין ונאמן אף באתחזק איסורא ע"ז פריך א"כ מעיקרא נמי דהיינו דכיון דאמרת דהו' מטעם בידו א"כ אף דהו' מהלכות שחיטה דילפינן מושחטתם בזה ג"כ לא ליצטרך דכל אחד נאמן מטעם בידו ומשני דבאמת רק מפני כבודו של חכם דאף לר"ח דהו' מהלכות שחיטה אפ"ה לא הו' רק מפני כבודו של חכם ודו"ק היטב.

עוד נראה ליישב קו' התוס' שהקשו אמאי לא מייתא הך דפסחים דחבר שמת דספק מוציא מידי ודאי וכן הך דהטילה נפל לבור דספק מוציא מידי ודאי וכן למה לא מייתי הך דטבל ועלה שם בפסחים עוד הקשו תוס' דהא רבא בנדה מחלק בין חפף סמוך לטבילה וכאן בברייתא לא מחלק עוד הקשו דקאמר הכא ודאי טבל והא כיון דעלה אנו דנין אם הי' עליו בשעת טבילה א"כ ל"ש ודאי טבל ובח"ס תמה דהו' לי' למימר הכא ודאי נתעסק באותו מין כמו דאמר עצם ודאי פוגם עוד הקשו דאכתי קשה ממקוה שנמדד ומה שתי' בתוס' הקשה הפני' עכ"פ וקשה לס"ד אמאי לא פריך רבא ממקוה שנמדד ונמצא חסר והנה לקמן מסיק הגמרא דר"ח מכשיר אפי' בלא שיבר עצמות משום דאימור במפרקת נפגם ומייתא מדרב יוסף דטריף חיותא מאי לאו כר"ה לא כר"ח ואיבעית אימא כר"ה דאי כר"ח מכדי מתלי תלינן ממאי בעצם דקמייתא דילמא בעצם דבתרייתא ואח"כ בדר"כ קאמר דאתיא כדרב חסדא דמצריך בדיקה להתיר בתרייתא ותמה רשב"א הא כבר דחי לעיל מכדי מתלי תלינן מנ"ל דבמפרקת דקמייתא דילמא במפרקת דבתרייתא ועוד הקשה לשיטת רש"י דנראה דמפרש דבודאי נגע איירא ומפרקת ודאי פוגם יותר מעור א"כ מאי קאמר מכדי מתלי תלינן כיון דידעינן דודאי נגע במפרקת דקמייתא גם דקדקו דקאמר מתיב רבא לסיוע לר"ה ואמאי לא קאמר מתיב לר"ח וממילא קיימא הך דרב הונא עיי' לב ארי' וח"ס בח"י.

ונראה ליישב דהנה הרמב"ן הוקשה דלכאו' משמע דר"ה פוסל רק בנמצא סכין פגומה אבל בנאבד לא פליג וא"כ מאי קאמר ר"ה כשמעתא דהא לפי שמעתי' דידי' אפי' לא

נמצאת פגימה פסולה דהא קאמר בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה משמע עד שיתברר שהסכין אין פגום ונראה ליישב דהנה ר"ה קאמר נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה לאשמעינן דאפי' נמצאת ריעותא ומעתה לפי"ז הא דקאמר ברישא עד שיודע לך במה נשחטה היינו ג"כ בנמצאת ריעותא וא"כ נשמע ממילא מדר"ה דרק בנמצא ריעותא בסכין פוסל אכן בנאבד הסכין ואין יכול לבדוק לא בעינן עד שיודע לך במה נשחטה דהא בבא זאב ונטל בני מעיים קאי אף אריאה דבעי בדיקה משום דמצוי נקבים כמוש"כ אפ"ה אי נאבד או אפי' נמצאת ריעותא שבא זאב ונטל הריאה הרי הוא בחזקת היתר ממילא נשמע דרישא דנשחטה בחזקת איסור עומדת קאי אי נמצאת ריעותא בסכין דאי אמרינן כיון דצריך בדיקה אף אי לא נמצאת פגימה רק נאבדה הרי הוא בחזקת איסור א"כ בריאה דג"כ צריך בדיקה א"כ בנאבד הריאה ג"כ לא שייך לומר דנשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה דהא אדרבה כיון דצריך בדיקה אי נאבד ולא יכול לבדוק יאסר אך י"ל היא הנותנת דחזקת היתר אמרינן אפי' בריאה דצריך בדיקה אי לא בדק שנאבד או שבא זאב ונטלה והחזירה היא בחזקת היתר א"כ ממנה נשמע דברישא דבחזקת איסור עומדת אי נאבדה הסכין ולא בדק בחזקת איסור עומדת אך הדבר ניחא דהא הרשב"א דייק דבנאבדה הריאה כשר מדלא אמר נשחטה הותרה ואמר בחזקת היתר לומר אפי' איתילד ריעותא ואי הי' אמר נשחטה היתרה נשמע דהותרה אפי' נאבד ולא בדוק הריאה כן נמי מה דקאמר בהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה היינו דוקא בנמצא ריעותא בסכין דהרישא דומיא דסיפא דכמו דסיפא דנשחטה בחזקת היתר ע"כ לא איירי בנאבד דעל נאבד הו' סגי אי הוה אמר נשחטה הותרה א"כ ברישא דקאמר עד שיודע לך במה נשחטה היינו ג"כ בנמצא ריעותא בסכין דאי נפרש דעד שיודע לך במה נשחטה היינו בסכין שנאבד וע"כ אמר בחזקת איסור אף שיש ספק שנאבד הסכין א"כ גם סיפא שפיר הו' מתפרש דחזקת היתר עד שיודע לך במה נטרפה דהיינו בנאבד הריאה דכשר ואין נשמע מיני' דאפי' בנמצא ריעותא דבא זאב ונטל בני מעיים והריאה בכלל והחזירה כשהוא נקובה דכשר דאין לומר א"כ סגי שיאמר נשחטה הותרה דהי' שפיר מוכח דבנאבד כשר דזה רק שייך אי רישא לא איירי בנאבד הסכין וכשר בנאבד א"כ בסיפא דיאמר הותרה נדע שהכוונה כיון שנאבד הריאה הותרה אבל אי ברישא אסור בנאבד אף דליכא ריעותא בסכין א"כ אי יאמר נשחטה הותרה לא נדע בנאבדה הריאה שמדינא צריך בדיקה שיהא כשר וא"כ אמר בחזקת היתר דהיינו אף שנולד ריעותא שנאבד הריאה ואין יכול לבדוק כשר וטעם שבחזקת היתר עומדת.

והנה לפי"ז כמו בסיפא דאמרינן עד שיודע לך במה נטרפה דאתי לאשמעינן כיון דבחזקת היתר ל"א שבמקום נקב כמו כן להיפך ברישא עד שיודע לך במה נשחטה קאי לאסור בנמצאת סכין פגומה ששובר בה עצמות ויש ספק שמא בעור נפגמה וע"י ששיבר בה עצמות רק הוסיף בפגם ובאותו נקב שהי' בסכין חיישינן שבמקום נקב נקב וא"כ לפי"ז שפיר קאמר ר"ה כשמעתי' דהא ר"ה עכ"ח אייריי בכהא"ג דוקא שנמצאת פגומה דהא מזה אייריי ר"ה בין ברישא ובין בסיפא דהיכא דבחזקת היתר ל"ח שבמקום נקב נקב והיכא דבחזקת איסור חיישינן שבמקום נקב נקב ונתיישב היטב קו' הרמב"ן.

וע"ז קאמר הגמ' שפיר אלא ר"ח מאי טעמא ולכאו' יש להבין כאן דקאמר בשלמא ר"ה כשמעתא ממילא כיון דר"ח לא ס"ל כר"ה מוסבר שפיר טעמא דמתיר אבל לפמש"כ ניחא דהכי קאמר דודאי דר"ח לית לי' דר"ה בהא דקאמר בחזקת איסור עד שיודע במה נשחטה שנשמע דר"ה סובר דחיישינן שמא במקום נקב נקב ואתי והוסיף בפגם זה לית לי' לר"ח ולכך בשיבר בה עצמות דעכ"ח נפגם עי' עצמות רק תאמר שכבר הי' נקב ובמקום נקב ופגם קמפגים ואזיל זה לית לי' כיון דלית לי' דר"ה דל"ח לזה אפי' היכא דבחזקת איסור עומדת אבל היכא דלא שובר בה עצמות וא"כ יש רק ספק אי בעור איפגם או במפרקת איפגם א"כ כיון דעכ"פ בגוף הדין דר"ה דבהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת לא פליג א"כ כיון דיש ספק אי בעור איפגם א"כ מ"ט דר"ח דמכשיר ע"ז משני עצם ודאי פוגם והיינו כמוש"כ הרשב"א דלשון עצם משמע עצם מפרקת דלא קאמר עצמות ועור ספק פוגם ואין ספק מוציא מיד ודאי ותמה הרשב"א והרז"ה דהא לא שייך בכהא"ג אין ספק מוציא מידי ודאי דהא אין הספק מתנגד לודאי דהא שפיר י"ל ע"י עור נפגם וגם ע"י העצם נפגם ולפמש"כ ניחא דכיון דהא פשיטא לי' דר"ח לית לי' שמעתי' דר"ה בהא דקאמר דחיישינן שמא במקום נקב נקב היכא דהוא בחזקת איסור וא"כ כיון דעצם ודאי פוגם א"כ יש כאן ספק אי נפגם בעור ונגד זה הספק הא הסכין בחזקתו דהא ליכא ריעותא כלל והו' כנאבד הסכין דל"ח שנפגם בעור דמה שאנו רואים ריעותא בסכין אין ריעותא להחזיק החשש שהפגם נעשה בעור השחיטה כיון דאנו תולין דהפגימה נעשה בודאי בעצם א"כ ממנ"פ אי באת לומר דהי' כבר נקב בסכין ע"י העור א"כ תצטרך לומר שבמקום נקב נקב והא למאן דלית לי' דר"ה לא חיישינן להא אף היכא דהוא בחזקת איסור דלגבי חשש זה ליכא ריעותא בסכין וא"כ מהיכא תיתי נוציא הסכין מחזקתו דהריעותא שאנו רואים הא אנו תולים דבעצם ודאי פוגם ורק מאי אמרת דרק בעור נפגם ולא נתלה כלל במצוי שגם במפרקת א"כ שוב הספק סותר לודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי ומיושב היטב קו' הרשב"א ודו"ק היטב.

ובזה נכון לשון דר"ח שמא בעצם נפגמה והא אנן אמרינן עצם ודאי פוגם ולפמש"כ ניחא דאי אנן מסופקין שמא נפגמה קצת קודם שחיטה בעור ואח"כ ניתוסף פגם אז שייך עצם ודאי פוגם אבל כיון דלר"ח הספק שמא כלו נפגמה בעור רק משום דאין ספק מוציא מידי ודאי תלינן יותר בעצם א"כ ל"ש לומר לר"ח דכשירה דודאי בעצם נפגם דהא למ"ד דספק מוציא מידי ודאי תלינן שהכל נפגם בעור ע"כ שפיר נקיט שמא בעצם נפגם דלר"ה דהספק שמא מקצת הפגם הו' בעור אז שפיר אמרינן עצם ודאי פוגם אלא דחיישינן שמא הי' פגם כ"ד מעור ול"ש אין ספק מוציא מיד ודאי דאין הספק סותר לודאי כקו' הרשב"א ולכן נקיט לר"ח שמא בעצם נפגמה לומר דלדידי' אף דיש ספק שכלו נפגם בעור וא"כ לא נפגם ודאי בעצם אפ"ה כשירה משום דאין ספק מוציא מידי ודאי דהיינו דעכ"פ נגד הספק הו' זה ודאי כיון דמצוי יותר לתלות בעצם ודו"ק היטב.

ע"ז פריך רבא מברייתא דטבל ועלה דהא גם שם ודאי טבל דהיינו דהא יש כאן חשש שמלבד שמה שנמצא עליו מאותו מין שנתעסק בו אחר הטבילה הי' כבר עלי' מעט מתחילה קודם שנתעסק באותו מין דהא כיון שלא יכול לומר ברי לי שלא הי' מתחילה עליו דבר החוצץ א"כ יש ספק שמא הי' עליו כבר מקצת מזה המין ועתה שנתעסק באותו מין נדבק בו עוד יותר מזה המין על כן לא עלתה לו טבילה עד שיאמר ברי לי שלא הי' עליו שום חציצה דהיינו כגון בחפף סמוך לטבילה א"כ נשמע דאף דבודאי אנו תולין שנדבק בו ממה שעסק בו אחר הטבילה אבל הא יש חשש שמא הי' עליו מעט מזה המין חוץ מזה שנדבק בו לאחר הטבילה דאף דבלא נמצא כלל לא חיישינן אם לא בדק אחר הטבילה כמוש"כ הרשב"א היינו בליכא ריעותא אבל בנמצא דבר חוצץ ויש ריעותא אנו חוששין שמא הי' עליו מקצת מזה החציצה כבר קודם שטבל א"כ הה"ד בנמצאת פגומה דבודאי תולין שנפגמה בשיבר זה עצמות אפ"ה אנו חוששין שמא כבר הי' פגם כ"ד ע"י עור והו' סייעתא לר"ה אבל לדידך דסברת דלית לך שמעתתא דר"ה ולא חיישינן שמא במקום נקב נקב והוסיף בפגם א"כ ה"נ כיון שבודאי טבל דהא כיון שעסק באותו מין אנו תולין לכ"ע שנדבק בו מאותו מין לאחר שטבל א"כ הו' רק ספק אי הו' עליו קודם טבילה ג"כ מאותו מין ולגבי זה הספק הא ליכא ריעותא לפנינו כלל א"כ הו' טבל ודאי וספק אי הו' עליו מקצת מזה המין קודם שטבל אפ"ה אמרינן דלא עלתה לו טבילה ונשמע דספק מוציא מידי ודאי א"כ הו' סיועתא לר"ה וניחא דנקט הכא ודאי טבל דלר"ה צריך למינקט ודאי טבל דהא ליכא לר"ה ריעותא כלל אפ"ה חיישינן ולא עלתה לו טבילה אבל לר"ח עכ"פ נשמע שחיישינן שהי' עליו הכל קודם וקשיא לר"ח דס"ל דלח' שנפגם קודם רק תולין שהכל נעשה אחר השחיטה ה"נ יש לתלות

שנדבק אחר טבילה כשעסק באותו מין ולר"ח הקי' מכח ודאי עסק באותו מין וא"ש קו' הח"ס ודו"ק.

ומעתה לא קשה קושיות התוס' דמהך דפסחים לא הו' מצי להקשות רק אדין דספק מוציא מידי ודאי אבל אגוף טעמא דר"ה ור"ח דפליגי אי אמרינן במקום נקב נקב וא"כ לא הו' סייעתא לר"ה רק קשיא לר"ח ע"כ לא מייתינן הך דפסחים כאן וא"ש דו"ק.

והנה כל זה לפי מה דפריך אלא ר"ח מ"ט דפשיטא לי' דלא פליג אעיקר דינא דר"ה דבהמה בחזקת איסור עומדת וצריך לשנוי' אין ספק מוציא מידי ודאי וא"כ עכ"ח צריך לומר דעצם ודאי פוגם וא"כ ע"כ אמרינן כפירש"י דבודאי נגע איירי בעצם מפרקת ושהוא ודאי פוגם וכמו שהקשה באמת הרשב"א לשיטת דפליגי אפירש"י וסובר דאיירי בספק נגע והוצרך לפרש דהך דאין ספק מוציא מידי ודאי קאי אודאי שחט ולא אסכין אמנם אי נאמר דרב חסדא באמת פליג אגוף הדין דבחזקת איסור עומדת דלית לי' דמחזיקין מאיסור לאיסור אז שפיר נוכל לפרש דר"ח סובר אף בספק נגע ג"כ מותר דתלינן לקולא וא"כ לפי"ז ניחא הא דמסיק לבסוף אליבא דר"י דטריף היינו כר"ה דאי כר"ח מכדי מתלי תלינן לקולא איסור בעצם מפרקת דבתרייתא איפגם דאזלינן לקולא משום דלית לי' בחזקת איסור עומדת שפיר אזלינן לקולא משום דהוי ספק הבא במקרה וכמוש"כ הרשב"א לעיל אבל בדרב כהנא מסיק דמצריך בדיקה היינו כר"ח ולאכשורי משום דקאי משום דקאי כסברא דלעיל דר"ח לא פליג אגוף הדין דבחזקת איסור עומד ורק טעמא משום דספק מוציא מידי ודאי ולפי"ז ע"כ איירי ר"ח בו דאי נגע בעצם מפרקת ועצם ודאי פוגם ולא שייך לומר מכדי מתלי תלינן לקולא כיון דבודאי נגע כקו' הרשב"א וא"כ עכ"ח רק לאכשורי בתרייתא קאמר רב כהנא דצריך בדיקה וא"כ נתיישב קו' הרשב"א דהוקשה דלעיל דחי דאי כר"ח מכדי מתלי תלינן ועתה שוב חזר דלא מכשירין רק קמייתא דלפמש"כ ניחא דכיון דבריש שמעתין הו' פשיטא לי' דר"ח לא פליג אר"ה אגוף הדין דבחזקת איסור עומד א"כ עכ"ח איירי בודאי נגע לא שייך לומר דנתלי לקולא דבבתרייתא אפגום כיון דאיירי בידעינן שודאי נגע בקמייתא ורק לעיל רצה לדחות דרי' כר"ה משום כיון דאפשר לומר דר"ח פליג אגוף הדין דבחזקת איסור עומד א"כ לא איירי בודאי נגע רק שתלינן שנגע א"כ נוכל לתלות לקולא דבבתרייתא אפגום ודו"ק.

ובמה שכתבתי יש ליישב דברי הרמב"ם שפסק נמצאת הסכין פגומה הו' ספק נבילה ותמהו מ"ש ממקוה שנמדד דאמרינן דתרתי לריעותא הו' ודאי וה"נ איכא חזקת איסור והרי סכין פגום לפניך ולפמש"כ ניחא כיון דטעמא דר"ה משום דבמקום נקב נקב הוה ותלינן שהי' פגום ועתה נתוסף פגם דאי לא תימא הכי רק שתאמר שהכל נעשה קודם

השחיטה שוב שייך אין ספק מוציא מידי ודאי דהא סותר הספק לודאי ועכ"ח רק ספק הוה דלא דמי למקוה דאמרינן דהכל נחסר קודם שטבל ע"כ שפיר הו' ודאי טמא אבל כאן דעכ"פ גם עתה נעשה פגם רק שתאמר שכבר הי' פגם ובמקום פגם נתוסף עוד פגם ע"כ הו' רק ס' נבילה.

הנה התוס' חולין י' הקשו גם גבי מקוה נאמר מקוה איתרעאי אדם לא איתרעאי ונראה דהנה ידוע שיטת מהרי"ט בתשובה וכן בחידושיו בקידושין דף ה' דחזקה דאיתרעאי לא הו' חזקה אמנם העלה שם דזה דוקא בספק קרוב לה דעכ"פ איתרעאי החזקת פנו"י אבל אי הספק בזמן ל"ח איתרע החזקה דהא אמרינן השתא דאיתרע א"כ החזקה שלמפרע לא איתרע וכן בנגע אף אי חסר שנגע ויש כאן ריעותא אבל כיון דנוכל לומר השתא דאיתרעאי א"כ חזקת הנגע לא איתרעאי וע"כ הגברא שנכנס לשם קודם שנחסר טמא מכח החזקה, והנה לפי"ז י"ל דהא צריך תלמוד הא דאמרינן סכין איתרעאי בהמה לא איתרעאי הא עכ"ח הא בהא תליא אך הדבר נכון דאמרינן סכין איתרעאי רק מכאן ולהבא ואין הריעותא דהשתא מרעי לחזקת סכין למפרע דהא נוכל לתלות השתא דאיפגום א"כ ממילא בהמה לא איתרעאי דנשחטה שפיר בסכין קודם שנפגם ולכן אמרינן כיון שנשחטה בחזקת היתר עומדת ולא איתרע החזקת היתר דהרי בהמה שחוטה לפניך ואזיל החזקת איסור דהרי אינה עוד בחי' לכן אמרינן בחזקת היתר עומדת דאין לומר הא אי נשחטה בסכין פגום א"כ הרי עדיין בחזקת איסור עומדת דע"ז אמרינן הא לסכין יש חזקת שלם דמה שנמצא פגום אין מרעי חזקת הסכין למפרע ואין לומר עכ"פ נאמר בהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת והרי סכין פגום לפניך והו' תרתי לריעותא די"ל דלא נוכל לעשות מזה תרתי לריעותא דהרי אף אי הבהמה איסורא עכ"פ הבהמה אינה עוד בחיי' א"כ עכ"ח החזקת איסור דבהמה איתרעאי ולא הו' חזקה להצטרף לתרתי לריעותי' ומיושב קו' התוס' בזה דנימא שם ג"כ מקוה איתרעאי וגברא לא איתרעאי דהא לפמש"כ היינו משום דאמרינן דהסכין שעתה נפגם אין מרעי לחזקת הסכין משא"כ חזקת איסור של הבהמה זה איתרע שפיר א"כ היינו הא דפריך באמת שם בנדה אדרבה אוקי מקוה אחזקתה דהיינו אף דאיתרע דהרי נחסר אבל לא חשוב זה חזקה דאיתרע כיון דתליא בזמן ונוכל לומר עתה דנחסרה משא"כ החזקה דטמא הא טבל לפניך ואיתרע החזקת טמא ע"ז הא משני שפיר התם איכא תרתי לריעותא דהחזקת טמא אף שטבל ואיתרע החזקה מ"מ מצטרף לתרתי לריעותא דהא חסר לפניך א"כ לא יוקשה דהא הכא ליכא תרתי לריעותא דלא נוכל לצרף חזקת איסור של בהמה לסכין פגום לפניך שיהי' תרתי לריעותא כיון דכאן כששחט בסכין פגום לא נוכל לומר

שהבהמה עודנה בחיים דהרי עכ"פ אין עוד בחיים א"כ החזקה הראשונה עכ"ח איתרע דאמרינן כיון דאינה בחיי' אדרבה יש כאן חזקת היתר דבהמה שנשחטה בחזקת היתר עומדת א"כ ל"ש תרתי לריעותא דבטמא שטבל נהי דחזקה איתרעאי אבל עכ"פ ל"ש חזקת היתר אבל כאן הרי שייך חזקת היתר כיון דעכ"פ חזקת איסור הראשונה שהי' בחיי' אזלא דאינה עוד בחיי' ובאתה תחתיו חזקה מחזקת היתר ממילא לא נוכל לצרף עכ"פ אפי' לתרתי לריעותא.

וכן בחביות דפריך שם בנדה ממתני דתנן הי' בודק את החביות להיות מפריש והולך ואח"כ נמצא חומץ ופריך אדרבה אוקמא היין בחזקת שלא החמיץ היינו ג"כ דאף דהחמיץ לפניך אבל לא מקרי חזקה דאיתרע למפרע וכיון דלמפרע לא איתרע וחזקת טבל אתרעאי דעכ"פ הפריש א"כ למה הו' ספק טבל ע"ז משני שפיר ג"כ דהו' תרתי לריעותא דעכ"פ כיון דאין לנו חזקת היתר והרי החמיץ לפניך הו' תרתי לריעותא ומיושב בזה מה דתמהו מאי פריך אדרבא היין בחזקת שלא החמיץ הא עכ"פ לא הו' אלא חזקה נגד חזקה וא"כ שפיר ספק הו' ולפמש"כ ניחא דכיון דחזקת יין לא הו' חזקה דאיתרע וחזקת טבל הו' איתרע לכן הו' לי' למימר דמותר ואמאי ספק הו'.

והנה בנוב"י סי' ס"ה כתב ג"כ לחלק כהא"ג בעירובין בספק הונח לא הו' חזקה דאיתרע דספק אי נעשה כלל המעשה המוציאו מחזקה אבל בטבל ואין ידוע לו באיזה מקוה טבל הו' חזקה דאיתרע דהא עכ"פ טבל בוודאי אלא דספק אי טבל שפיר מקרי חזקה דאיתרע אף דלכאו' לא דמי לתוס' כתובות כ"ג שכתבו דספק קרוב לה וספק קרוב לו הו' חזקה דאיתרע דהא כיון דעכ"פ עשה מעשה הקידושין איתרע שפיר חזקת פנוי' משא"כ בספק אי טבל במקוה כשירה א"כ לא עשה הטמא מעשה המתירו אפ"ה ס"ל לנוב"י דזה מקרי חזקה דאיתרע כיון דאין ספק אי עשה מעשה המתירין דהא עכ"פ טבל רק ספק אי הו' טבילה כשירה הו' שפיר חזקת טמא חזקה דאיתרע ודו"ק].

ועוד יש להוסיף דסברא רבא איכא לחלק דהנה בנמצא סכין פגום אף דנחזיק ריעותא מזמן לזמן ונאמר דקודם שנשחטה כבר הי' הסכין פגום הנה מטעם זה אין הבהמה עדיין אסורה דהא על הבהמה אנו דנין אם נשחטה בסכין במקום הפגימה אף דנחזיק ריעותא למפרע עדיין אין הבהמה אסורה בוודאי דאכתי יש ספק אי נשחטה במקום הפגם ע"כ לא מחזיקין ריעותא מזמן לזמן ואמרינן סכין איתרע בהמה לא איתרע [דלא מסברא אחת אנו באים לאסור דעל הסכין אנו דנין שכבר נפגם ועל בהמה אנו דנין אי נשחטה במקום הפגימה וזהו כדעת רשב"א חולין מ"ו לחלק בין בהמה שנמצאת טריפה דאפ"ה גבינות מותרים ועתב"ש חולין דף י'] אבל בטבל אי מחזיקין ריעותא למפרע אז

הטמא שטבל טמא בוודאי וכן החבית טבל וודאי כהאי גוונא מחזיקין מזמן לזמן [וכן מצד סברא אחריתי דעל האדם שטבל ועל המקוה יש לנו רק ספק אחד אי הי' המקוה חסירה כבר בשעה שטבל והיין חומץ בשעה שהפריש] ודו"ק היטב ועמג"א סי' תס"ז סקי"א וטו"ז סקי"ד ובמק"ח שם וראי לדברינו].

עי' ירושלמי פ"ג דעירובין גבי נשרף העירוב ס' מבעוד יום וס' משחשיכה דכשר ואמרינן דמשחשיכה נשרף ופריך מ"ש מנגע בלילה למחר מצאו ומת דטמא למפרע דאזלינן בתר שעת מציאתן ומשני דעירובין דרבנן הנה מוכח מירושלמי דלא לבד לעניין קדשים אזלינן בתר שעת מציאתן ועתוס' נדה דף ד' דרק משום חומרא דקדשים אזלינן בתר שעת מציאתן, ונראה לפמש"כ הרשב"א גבי גבינות לחלק בין היכא שנוכל לומר דעתה יצאה מחזקתו לא מחזיקין למפרע אבל היכי דלא נוכל לומר דעתה ממש יצאה מחזקתו מחזיקין למפרע וירושלמי איירי בכה"ג שמסתמא לא נוכל לומר שעתה ברגע זו ממש נשרפה א"כ גם בלאו חומרא דקדשים נמי מחזיקין למפרע ע"כ צריך הירושלמי לטעמא דעירובין דרבנן הנה מדברי הירושלמי הנ"ל יש ללמוד נגד דעת הטו"ז בסי' רצ"ז שכ' רק במצאו מת אזלינן בתר שעת מציאתן דהא עומד להשתנות למות ומירושלמי נשמע אפי' בנשרף דלא שייך עומד להשתנות ג"כ אזלינן בתר שעת מציאתן ולדינא עכ"פ יש ללמוד מירושלמי דבדרבנן לא אזלינן בתר שעת מציאתן ומקילין בעירוב וה"נ באבילות דרבנן דאי אזלינן בתר שעת מציאתן פטור מאבילות א"כ מקילין ואמרינן דאזלינן בתר שעת מציאתן.

עוד נראה במה שהקשו התוס' ממקוה דג"כ נימא מקוה איתרעאי אדם לא איתרע נראה לחלק בין הנושאים דכאן דבר הניתר שעומד במקומו ואין צריך לעשות פעולה כדי לבוא לכלל היתר רק המתיר השוחט והסכין הם צריכין לעשות פעולה וכיון דבהניתר שעומד ואין צריך לעשות שום פעולה אין בו ריעותא רק בדבר המתיר אשר צריך לעשות פעולת השחיטה יש ספק אי נעשה בהיתר ובכשרות שפיר אמרינן דנהי דיש ספק בסכין שמא הי' פגום אבל הא בהבהמה שעומד במקומה אין שום ריעותא שפיר אמרינן בהמה לא איתרעאי דהא שאנו מתחילין לדון אין אנו מתחילין לדון אי נשחטה הבהמה אי נעקרה ורק אנו מתחילין לדון אי נשחט בסכין טוב או פגום ע"כ אנו אמרינן בהמה לא איתרעאי דהא אין אתה דן עלי' תחילה רק על הסכין אבל במקום הניטהר צריך לעשות פעולה לקרב עצמו אל המים וכאן שיש ספק אי נעשה כדינא דהיינו אי הפעולה שמביא להתיר נעשה בעת שכבר הי' נחסר המקוה או הי' קודם שנחסר המקוה בזה ל"ש הרי טבל לפניך כיון שתחילת הספק הוא אם הניתר עשה מעשה הפעולה בעת

שהי' המקוה שלימה או אח"ז והספק עיקר בהניתר ל"ש לומר הרי טבל לפניך דהרי אנו מסופקין בו אם טבל במקוה שלימה או חסירה אבל כאן עיקר הספק אינו בבהמה אם נשחטה או נעקרה רק הספק אי השוחט שחט בסכין כשר או פגם ע"כ כשבאנו לדון אנו מתחילין לדון על הסכין שייך לומר הא בהמה לא איתרעאי אבל במקוה אנו צריכין להתחיל לדון על האדם לא על המקוה שפיר אמרינן תרתי לריעותא אף דעכ"ח אנו צריכין לדון גם על המקוה דהא בה הריעותא אבל עליו יש עכ"ח לדון תחילה אי טבל ועשה מעשה המכשירו ועוד דהא זה הספק שישנו במקוה זהו הספק עצמו נמצא גם ע"ג אדם דהספק במקוה אי חסירה וזהו הספק הוא באדם גופא שמא טבל במקוה חסירה אבל בבהמה אתה צריך לעשות הספק כן שמא נשחטה או נעקרה ואין זה הספק עצמו שיש בהסכין כי הספק בסכין אי נפגם והספק בבהמה אי נעקרה אי נשחטה ואין בבהמה הריעותא ע"ז הספק גופא ע"כ בהמה לא איתרעאי דהא הספק שבבהמה היא ספק אחר ממה שיש בסכין ולדין ספק זה שמא לא נשחטה רק נעקרה אין לך לדין כיון דאין בה ריעותא והבהמה אינה עושית פעולה שתשחט כראוי' אבל במקוה אנו דנין גם על האדם בתחילה כיון שהיא עושה פעולה המכשרת ע"כ שפיר אמרינן תרתי לריעותא ודו"ק וממילא נתיישב האגודה גבי שוחט דק' עליו ממקוה דהא גם בשוחט אנו צריכין לדון עליו תחילה כאן שהוא עושה הפעולה א"כ הספק עיקר בדידי ושוב אמרינן בהמה לא איתרעא ודו"ק.

הנה בהא דמקוה שנמדד ונמצא חסר דכל טהרות שנעשו על גביו טמאות הוקשה הריטב"א בקידושין אמאי לא נימא איפכא דאזלינן בתר חזקת טהרה של הטהרות ותי' דבוודאי נגע ל"א אוקמת ובריטב"א עירובין כתב תי' אחר דאזלינן בתר עיקר הדבר שנולד בה הספק דהיינו בהטמא שירד לטבול אם במקוה שלם טבל וקשה לי לשני התירוצים דאיתא במכות דף ד' חבית מלאה יין שנפל לים הגדול הטובל שם לא עלתה לו טבילה חיישינן לשלשה לוגין שאובין שלא יהא במקום אחד וכן ככר של תרומה שנפל לשם טמא ופריך מאי וכן היינו הך ומשני מהו דתימא התם אוקי גברא אחזקתה הכא אוקי תרומה אחזקתה אחזקת טהרה קמל"ן וקשה לי א"כ תקשה באמת אמאי טמא ניזול באמת בתר חזקת טהרה דלא שייך בהא סברת הריטב"א לא האי תי' דוודאי נגע דאין זה וודאי אלא ספק שמא נתערב היין ועומד במקום אחד וכן ל"ש התי' דאזלינן בתר עיקר הדבר שנולד הספק דהכא נולד הספק בים לא באדם וא"כ מה יענה הריטב"א להך דמכות.

והנה התוס' עירובין דף ל"ו כתבו לחלק לר' יוסי דאזיל לחומרא בטומאה דרבנן בין

טומאת גברא דיש תקנתא בטבילה כדאמרינן לעניין טומאה ברה"ר הא מיא בנהרא זול טבול בין טהרות דא"א דטבילה ובשעה"מ פ"ה דתרומות תמה א"כ דתוס' לית לי' סברת הריטב"א תקשה גם במקוה שנמדד נילך בתר חזקת טהרה ועיי"ש מה שתי' וקשיא ג"כ מהך דמכות דיוקשה באמת אמאי קאמר וכן הא שאני טומאת גברא דאפשר בתקנתא דטבילה משא"כ טהרות לית לי' תקנתא בטבילה יש לן ליזול בתר חזקת טהרה וכן יש להוכיח מפסחים דף ט' דגם ברה"ר יש לחלק בין יש תקנתא דטבילה דהנה בפסחים קאמר שם שני ציבורים ושתי בתים ונכנס לאחד מהם היינו פלוגתא דחכמים ורבי בשני שבילין ספק על וספק לא על היינו פלוגתא דר"א וחכמים דבקעה דר"א מתיר בספק על והוקשה שם בתוס' דלעיל מדמה לס"ט ברה"ר וכאן מדמה לס"ט ברה"י והנה רש"י פי' בשני שבילין ובא לשאול בפ"ע דשייך לומר כל אחד לקולא דספק בדיקה דרבנן והוקשה בפנ"י מהאי טעמא דספק דרבנן לקולא גם בבא לשאול בבת אחת ניזול לקולא והעלה שם לתרץ כיון דאפשר בבדיקה אין חילוק בין רהי' לרה"ר דגם ברה"ר אמרינן זילו טבילו וכן בספק על דמתיר ר"א אף דאפשר בטבילה מטהר ר"א לכן גם בבדיקה אף דאפשר דבדיקה מותר א"כ מוכח גם ברה"ר שייך הסברא דאפשר ומה"ט מטמא רבנן בספק על א"כ יוקשה ה"נ במכות אמאי תני וכן בתרומה הא בתרומה לא שייך זיל טבול וצ"ע.

הנה כתבתי בחי' בחזקת נגע אף דמעיקרא הי' בית בחזקת שלא הי' בו הנגע אבל כיון דאיתחזק זו הנגע אנו דנין בתר חזקה זו ולא אזלינן בתר חזקת הבית שהי' קודם שאירע בו הנגע אמנם קשה לזה מפסחים דף ט' אין חוששין שמא גיררה החולדה מבית לחצר או מחצר לבית דא"כ אין לדבר סוף וקשה למה ניחוש לזה כלל הא יש לבית חזקת בדק וכבר עמד ע"ז אדמו"ר הג' זצ"ל בספרו שבילי דוד או"ח ולכאו' נראה דהחשש משום דיש להבית חזקת חמץ בכל השנה וא"כ לא אזלינן בתר חזקת בדוק כמוש"כ הר"ן בחולין דבכל מקום דאיכא לברורי מבררינן והביא ראי' מהא דפסחים דף ד' דבעיא בית בחזקת בדוק אי לא ופריך למאי נפ"מ לשיילי' משמע דאף אי הו' בחזקת בדוק צריך לברורי והיינו מטעם דהו' לבית חזקת חמץ כמוש"כ המג"א בסי' תל"ד א"כ ה"נ לא אזלינן בתר חזקת בדוק שהי' לבית חזקת איסור חמץ וא"כ לכאו' מזה סתירה לדברינו, אולם באמת יוקשה דטעמא בעי איך נחשב לבית בחזקת חמץ כיון שבדוק הבית ועשה מעשה לסלק חזקה ראשונה א"כ אין לנו למיזל רק אחר חזקה שלפנינו שהבית בחזקת בדוק ול"ד למש"כ המג"א דלכך צריך לברורי יען דהי' לבית בחזקת חמץ כל השנה והאי חזקת בדוק שיש להבית בי"ד הוא אינו חזקה וודאית שנבדקה דהרי ע"ז אנו דנין אי נעשה

המעשה של בדיקה אף דמטעם חזקת כשרות נאמר דבית בחזקת בדוק דרוב בודקים בי"ד שוב חזקה זו אינו אלא חזקה מכח רובא בזה שפיר כתב הר"ן בפ"ק דפסחים ושאר ראשונים בפ"ק דחולין דצריך לברורי כמו בשוחט דכיון שאין אלא מכח רוב שפיר צריך לברורי דעכ"פ הרי איכא מיעוטא לאיסורא אבל כאן לענין חשש שמא גיררה חולדא שחזקת בדוק חזקה ודאית למה יצטרך לברורי ונראה דה"ט דנהי דחזקת בדוק אבל כיון דיש לחוש שגיררה חולדה א"כ לא מהני חזקה זו להבא דאטו נוכל להחזיק שלא תגרור החולדא לעולם אלא עכ"ח דבאמת ל"ח שתגרור החולדא דאי תבוא לחוש לזה א"כ אין לדבר סוף וכיון שכן עכ"ח מוקמינן אחזקת בדוק שנבדקה לפנינו וכוש"כ הרמב"ם בפי' המשנה במס' נזיר דטעם דאזלינן בתר חזקה דאי ניחוש שנשתנה החזקה א"כ אין לדבר סוף א"כ זהו גופא הטעם דאשמעינן משנתינו דל"ח דאין לדבר סוף ממילא איכא חזקה לפנינו ואזלינן בתר חזקת בדוק ולא בתר חזקת הבית שהי' בחזקת חמץ כל השנה ודמיא שפיר לנגע דאזלינן בתר חזקת הנגע של עתה לא בתר חזקת הבית דמעיקרא.

ליישב דעת רבינו שפוסק בפי' מ"ה מקוואות מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו ע"ג כולן טמאות ודאי וגבי חבית פוסק בפ"ה מ"ה תרומות הכ"ד דבודק את החבית להיות מפריש עליהן ואח"כ נמצא חומץ כל ג' ימים הראשונים הוא ודאי מכאן ואילך פסק ותמה שם הכ"מ דהא בש"ס נדה מוכח דמתני' דחבית אתיא כר"ש דסובר גם במקוה שנמדד ונמצא חסר לא הו' רק ספק טומאה אבל לרבנן דסברי במקוה שנמדד הו' ודאי טומאה ה"נ בחבית הו' ודאי טבל למפרע והרמב"ם מזכי שטרי לבי תרי.

ונראה ליישב דרק ר"ש לשיטתו ספק הו' דאיתא במס' טהרות פ"ו המסוכן ברה"י והוציאו לרה"ר והחזירהו לרה"י כשהוא ברה"י ספיקו טמא כשהוא ברה"ר ספיקו טהור ור"ש אומר רה"ר מפסקת מבואר מזה דרבנן סברו דאין קצתו מכריע קצתו ולכן כשהוא ברה"י טמא וכשהוא ברה"ר טהור אבל ר"ש סובר קצתו מכריע קצתו וא"כ לעולם הוא טהור ור"ש פ"ד כתב דר"ש לשיטתו בשמעתין דסובר ברה"י תולין וברה"ר ודאי טהור א"כ ודאי מכריע קצתו ורבנן לשיטתייהו דסברי ברה"י ודאי טמא א"כ אין ודאי מכריע את הודאי יעיי"ש ולי נראה להוסיף קמחא דמשמע דעת רבינו דסובר ספק טמא ברה"י טהור יען דבכל איסורין אמרינן ספיקו להקל וכן ברה"י וילפינן מסוטה להחמיר ואמנם לדעת רשב"א דסובר ספק מה"ת להחמיר צריך דהא דרה"ר ספיקו להקל זה ילפינן מסוטה דאל"ה הי' לנו לילך לחומרא כמו בכל איסורין לפי"ז יש לומר כך דרבנן סברי כשיטת רבינו ספק מה"ת להקל א"כ ברה"ר מדינא לקולא וברהי' הי' ג"כ מדינא טהור רק דגלי קרא בסוטה א"כ אמרינן כסוטה שוודאי טמא לכן אין קצתו מכריע קצתו דלאו

מחד טעמא הוא ור"ש ס"ל ספק מה"ת להחמיר א"כ מדינא אסור בספיקא ולכן ס"ל דקצתו מכריע קצתו דמחד טעמא הוא דילפינן זו להקל וזו להחמיר ולכן ס"ל ברה"ר ע"כ כוודאי משווינן דילפינן מסוטה דאי מספיקא הו' לן להחמיר גם ברה"ר א"כ י"ל הא דאמרינן בשמעתין דלר"ש בחבית ספק גם במקוה ספק היינו משום דתרווייהו מחד טעמא דספק מה"ת להחמיר א"כ אין חילוק בין טומאה לאיסור דגם טומאה לא הו' ודאי דרק אסור מספיקא משום ספק מה"ת להחמיר כמו בחבית דמחמירין משום ס' מה"ת להחמיר אבל אנן קיימ"ל דספק מה"ת לקולא רק ברהי' ודאי טמא אבל באיסורין אזלינן מה"ת להקל כן הכא משום חזקת טבל אזלינן להחמיר אבל לא שיהא ודאי טבל א"כ משום זה ל"ש להקשות דנאמר גם בחבית ודאי טבל דלא דמי טומאה לאיסורין.

השמטה הקשו תוס' מנ"ל דאזלינן בתר חזקה דילמא משום דספק טומאה ברה"ר טמא ותי' דבכל ענין טימא הכתוב אפי' הוא רה"ר ואב"ד לשאול, והנה בפנ"י תמה מה מקשו תוס' הא כאן בנגעים דתליא במה שמטמא הכהן דכ"ז שלא טימא הכהן הבית טהור א"כ אמאי מסגירו הכהן כיון דלאחר שיצא מן הבית אפשר דבציר לי' שיעורי' וא"כ אין כאן טומאה כלל דהא הכהן מצוה ופינו את הבית א"כ כ"ז שלא אמר טמא אין הבית טמא, אמנם לק"מ דאדרבא משם מוכח להיפוך דכהן מצוה לפנות קודם שראה דלאחר שראה ע"כ הכהן מטמא ומסגיר את הבית מיד כמש"כ בחי' ח"ס וכיון שחייב להסגיר ולטמאו מיד א"כ כיון שרואה שיש כאן נגע הנה צריך להסגירו ולטמאו א"כ הרי יש כאן נגע ודאית רק כיון שעתה יש ספק שמא עד שעת ההסגר פחות הנגע א"כ שוב הו' [ס' טומאה דרגלים לדבר שלא נשתנה] כמו שביארתי להלן ביותר ביאור עוד הקשה בפנ"י מ"פ תוס' הא כאן יש חזקת טהרה של הבית דאף דבטומאה ברה"י טמא אף ביש חזקת טהרה לענין נגעים מבואר בכמה משניות בנזיר ובנגעים כל ספק נגעים בתחילה טהור עד שלא נזקק לטומאה ומשנזקק לטומאה ספיקו טמא וכתב דתוס' סברי דהא רק אחר שידעינן מנגעים דאזלינן בתר חזקה אבל אי לאו דידעינן דאזלינן בתר חזקה לא תליא בס' טומאה אי איכא חזקת טהרה דברה"י בכל ענין טמא וע"ז תי' תוס' דאירי באמת ברה"ר.

והנה בשע"ת עמד ומדקדק על לישנא דגמ' מנ"ל הא מילתא דאמרו רבנן אוקמא אחזקתי' ולא אמר דזיל בתר חזקה כדאמרינן לקמן גבי רובא זיל בתר רובא, וכתב ליישב דבאמת יש כמה גוונא חזקה, חזקה דמעיקרא דידענו דהי' כך ואנו מוקמינן אחזקה דלא נעשה שינוי דאין אנו חוששים לשינוי דמהיכי תיתי נחוש לשינוי תלינן דהדבר נשאר בקדמותו כדאמרי' במשנה דנזיר שרגלים לדבר הו' שלא נשתנה, אבל יש עוד חזקה היינו שלא הי'

ידוע מעולם בבירור שכך רק שנתחזק כן מכח רובא כחזקת היתר דבהמה כדקאמר ר"ה בהמה בחי' בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה ואח"כ בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה וזה החזקה גרוע ושמעינן כן מנגע דהא רק הוה חזקה ע"י כהן שאמר שהי' הנגע כשיעורו, ואהאי מילתא אמרינן אוקמוה אחזקה דהיינו אחזקה שנשאר בלתי שינוי דרגלים לדבר דלא נשתנה כדאמרינן בנזיר הטמא בטומאתו והטהור בטהרתו שחזקת טהור טהור וחזקת טמא טמא כפירש"י בנזיר רק דרצה ללמוד להביא ראי' מן הקרא כמש"כ תוס' שבועות דף כ"ב שאם אין סברא ברורה כ"כ מביא קרא, ולי נראה בביאור יותר דכמו ברובא איכא רובא דאיתא קמן ורובא דליתא קמן כמו כן יש בחזקה שני מיני חזקה חזקה דאיתא קמן כגון הך דנגע הו' חזקה דאיתא קמן שהי' כגריס אזלינן בתרא ול"א דנפחת ממה שהי' אבל יש חזקה שידעינן שהדבר מוחזק כגון בעלמא ואנו מסופקין אם נלך בהאי מילתא בתר דבר שהוחזק בעלמא בכך זהו חזקה דליתא קמן ואהאי מילתא קאמר אוקמא אחזקתי' כנ"ל, ובח"ס בחי' ביאר יותר דלא קאי הך אחזקה קמייתא דהא חזקת היתר דבהמה אין אנו דנין אם נשתנה עתה לאחר שחיטה אלא דאנו דנין אם ניזל בתר חזקת היתר דעלמא שכל בהמה אצלינו בחזקת היתר ואינו טריפה דהא אם היא טרפה לא היתה בכלל החזקת היתר ול"ש אוקמה אחזקה רק בחזקה קמייתא, והנה בשערי תורה כתב דמנגע נשמע חזקה אף שאין ידוע רק עפ"י כהן, ותמוה בעיני הא בעה"ב ג"כ רואה שיש כאן נגע כנגע נראה לי בבית או אנשים אחרים וכי מי שאינו כהן אין יודע להבחין אם יש בנגע כגריס, אולם בשערי תורה תמה א"כ ל"ש לומר אוקי מילתא אחזקתי' דמשמע דעתה ליכא חזקה והא חזקת כשרות מכח רוב וזה שייך גם עתה ול"ש אוקי אחזקתי' ועוד דהוה חזקה מכח רוב וכן מפרש הח"ס דקאי ארובא דנשחטה הותרה.

אולם לי נראה עוד בדרך אחר דהנה בשערי תורה כלל ק"ח הביא בשם המגיני שלמה לחקור בהא דאמרינן בנדה ובפסחים גבי שפחתו של מציק שהטילה נפל לבור ובא כהן והציץ בו ובא מעשה לפני חכמים וטהרוהו מאוהל המת מפני שחולדה וברדלס מצוי שם והא הכא דבודאי הטילה נפל לבור וספק גררוהו ואתי ספק ומוציא מידי ודאי וקשה מאי מקשה הגמ' דילמא שאני התם דאמרינן העמד כן על חזקת קמייתא שהי' טהור ולא נטמא מעולם וא"כ ל"ד לנדה דבודאי ראתה ספק טבלה אבל הכא שמא לא נטמא מעולם, ונראה מזה דכל חזקה דאיתרע אע"ג דמספקינן שמא בטלה הריעותא אין החזקה מועלת עוד כמו הכא כיון שהטילה נפל והכהן האהיל לא אמרי' דבטלה הריעותא שגררה חולדה אלא אדרבא העמד הריעותא על חזקתו והנפל עדיין בבור וכן

מוכח מנדה עצמה דאמרינן היכא דבודאי ראתה או אי ווסתות דאורייתא דאסורה בספק טבלה ואמאי לא מוקמינן אחזקה קמייתא שלפני ראייתה טהורה היתה ובטל הריעותא בטבלה אלא ש"מ כמש"כ עכ"ל, ונראה שגם תוס' בשמעתין מפרשי כך שהקשו חזקה דאיתרע כגון בסכין שנמצא פגום מנ"ל ופירש המהרש"א דהיינו דר"ח ומהר"ם הקשה על פירש"י דשם אין משום חזקה אלא משום דאין ספק מוציא מידי ודאי ולפי מש"כ המגי"ש ניחא דדין אין ספק מוציא מידי ודאי היינו משום דאוקמינן מילתא אחזקתי' רק בהך דנדה אמרי' ספק מוציא ודאי חזקה ור"ח סובר אין ספק מוציא מידי ודאי אבל עכ"פ נשמע דהך ודאי דאמרו בש"ס הכונה על חזקה וכמש"כ באמת בחי' הר"ן וכמו שהביא במהר"ם.

והנה כך הן הדברים גם בנגע מתחילה הי' חזקת טהרה לבית ואח"ז נראה נגע כגריס וכל זמן שלא נסגר הבית טהור אם יחסור מכגריס וא"כ הי' לנו לומר זיל בתר חזקת טהרה דבית שעודנה טהורה ואף דנפלה ריעותא שהי' כאן כגריס נאמר דנחסר ואין כאן הסגר כלל ועוד לאחר הסגר מיד באמת ראינו שחסר נאמר שהריעותא נפלה עוד קודם הסגר ואפ"ה ל"א כן ואמרינן דכהן יכול להסגיר ואפי' אם ראינו שנחסר אח"כ לא אמרינן שחסר קודם הסגר והבא אל הבית טהור הוא ל"א כמש"כ תוס' וע"כ משום דאוקמינן הריעותא אחזקתי', אמנם ליישב קושית תוס' י"ל לכאורה מאי דאיתא בירושלמי פ"ג דערלה ובת"כ משמע אפי' הבית מוסגר אסור בהנאה, כ"ז שלא עשאו סיד רק עומד בצביונו א"כ ל"ש דמטמא בס' טומאה ברה"י דהא יש גם חזקת היתר להבית שאין אסור בהנאה, וזהו דפריך מנא הא מילתא דאמרו רבנן אוקי מילתא אחזקתי' דהיינו הריעותא מוקמינן אחזקתי' כ"ז שלא נדע שנעשה איזה שינוי תלינן שלא נשתנה ועקרינן לחזקת היתר קמייתא וזהו בודאי חידוש דאשמעינן קרא דאפי' כהא"ג אוקי מילתא אחזקה ומדיוק לשון אוקי מילתא אחזקתי' ונשמע מנגע דינו של המגיני שלמה.

ובזה ניחא ליישב גם מה שדקדק בשערי תורה לישנא דקאמרי רבנן, והא אדין תורה קאי אבל להנ"ל ניחא דקאי אהא דאמר לעיל ר"ח דאוקמי סכין אחזקתה אף שהוא נגד חזקה קמייתא דא"ז וכסברת המגיני שלמה ורב הונא דפליג רק בנמצא פגום אחר שיצא בהיתר לפנינו כמבואר בסי' י"ח וזה הוה ממש דומיא דנגע כהאי דירושלמי, אבל בסכין גם ר"ה מודה דאזלינן בתר חזקה דסכין אף דהו' נגד חזקת איסור דא"ז ל"א דאסורה כמו בשחט ולא בדק בסימנים וע"כ משום חזקת סכין.

ולכך לא נקט סתם מנ"ל להא מילתא דאזלינן בת"ר דאז הו' משמע דקאי אחזקה דמסברא מהני ככל חזקה מעיקרא דמהני מסברא דרגלים לדבר שלא נשתנה ויליף מקרא

דסמכינן אהאי סברא ולפימש"כ ז"א דבאמת ל"צ קרא לזה דכיון דרגלים לדבר ואיכא סברא דלא נשתנה א"צ קרא לזה דממילא מוכח דאי באת לחוש א"כ אין לדבר סוף כסברת רבינו רק קרא צריך בכהא"ג דליכא סברא רק רבנן אמרו ויליף לה מקרא.

וניחא בזה מה שהקשה הרמב"ן דקאמר תני' דלא כראב"י הא ראב"י ג"כ סובר דאזלינן בתר חזקה רק דסובר דמקרא לא נשמע וא"כ ברייתא דיצא לביתו להסגיר דמהני הוא יען דבאמת סובר ברייתא דאזלינן בתר חזקה מהלממ"ס לפמש"כ ניחא דבאמת ראב"י לית לי' האי חזקה רק אזיל בתר חזקה קמייתא ומברייתא נשמע דאית לן האי חזקה כסברת הירושלמי ודו"ק.

וניחא ממילא קו' הפנ"י דהנה בשמעתין מסיק דהיכא דלא איתחזק אבל הכא דאיתחזק לא ולכאורה אי ל"א בתר חזקה מאי איתחזק שייך ולפמש"כ ניחא דשפיר איתחזק דהא באמת איכא סברא דלא אישתני דהא רגלים לדבר בכל חזקה דלא משתנה בכל רגע שזהו דבר המסתבר אלא דאי ל"א בתר חזקה אין לנו לסמוך להתיר או לטמא על סמך סברא זאת אבל הסברא אי אפשר להכחישה א"כ יש כאן שפיר איתחזק נגע לפי דעת הכהן נגע כזה שתהא חייב להסגיר עליו וא"כ כאן דאיתחזק נגע שוב יש לומר הא דמטמאין אין מחזקה אלא משום ס"ט ברה"י ונתיישב היטב קו' הפנ"י דל"ש לומר דאי ל"א בתר חזקה אין כאן טומאה כלל דהא מסברא שיש כאן טומאה ולא יתחסר לדעת הכהן הוא להסגר עליו רק שאנו באים לחקור איך יכול הכהן לסמוך להסגיר הבית על דעת זו שמסתמא לא יחסר הבית ולעשות מעשה על סמך סברא זו אבל כיון דס"ט ברה"י טמא שפיר יכול לסמוך על סברתו להסגיר הבית דאף אם אין סברא זו ודאית הא ספק טומאה עכ"פ הו' ודו"ק.

והנה הקשו עוד בתוס' מנ"ל בנולד ריעותא ותי' בראינו שנחסר אח"כ מוכח שאיתרע החזקה אזלינן בתר חזקה ולכן הקשו אמאי לא קאמר דהרי חסר לפניך והו' תרתי לריעותא ובנדה תי' תוס' משום דדרך הנגע להתחסר בכל רגע [והנה אריכות לשון תוס' בנדה תמוה כמש"כ המהר"ם אבל דבריהם מתבארים עפ"י חכ"צ סי' ג' שכ' לתרץ דיש לתלות יותר בזמן מרובה מזמן קצר וע"כ תלינן שנחסר הנגע במשך ז' ימים משנאמר שנחסר קודם ההסגר והנה תוס' סברי ג"כ כחכ"צ רק דסברי היכא דשייך חסר ואתאי א"כ ע"כ נעשה בזמן קודם אבל כיון דנעשה בפעם אחת יש לתלות יותר שנחסר במשך ז' ימים אך התינח אי נחסר במשך ז' ימים ג"כ טמא א"כ יש לתלות במשך ז' ימים אבל אי אמרינן בנחסר במשך ז' ימים אחר ההסגר טהור מי שנכנס לתוכו א"כ אכתי הו' קשה אמאי טמא מי שנכנס ביום ו' או ז' כיון דחסר לפנינו הרי שנחסר תוך ז' דאי לא נחסר

רק עתה בסוף ז' ימים א"כ תלינן בזמן קצר והא יותר יש לתלות שנחסר במשך ה' ימים משנאמר שנחסר רק עתה בשעת סוף זמן הסגר ע"כ הקדימו דאם נחסר תוך ז' מיד אחר ההסגר אפ"ה מי שנכנס לאותו בית אף אחר שנחסר כבר נטמא כיון שהי' טמא ברגע ההסגר וזה ברור.]

אולם לפי דבריהם יקשה הא דקיימ"ל דאזלינן בתר חזקה קמייתא אפי' לאחר זמן מרובה וכבר תמה בתה"ד הביאו בשערי תורה כלל א' כגון באשה שהיתה בחזקת א"א והלכה למרחקים ושבה לכאן ואמרה גרשני בעלי אינה נאמנת דשלא בפני' מעיזה כדקיי"ל בסי' טו"ב ואם זינתה נהרגת מנ"ל בשיעור גדול שהוא לאחר כמה שנים דג"כ אמרינן אוקמוה אחזקתי' כיון דחזינן בנגע תלינן השינוי בזמן מרובה לא בזמן מועט דדרך יותר שישתנה בזמן מרובה מבזמן מועט כמש"כ הח"צ הנ"ל וכפי מש"כ כן כונת תוס' בנדה, ולפימש"כ ניחא דכאן שאני דבאמת יש חזקת טהרה לבית אלא דאנו דנין על הריעותא דמוקמינן אחזקה זאת ילפינן מנגע ובזה שפיר יש לחלק בין בזמן מרובה לזמן מועט דבזמן מרובה יותר מסתבר לתלות סילוק הריעותא מבזמן מועט אבל היכא דיש חזקה ידוע לפנינו בלא ריעותא בודאי אין לחלק בין זמן מרובה לבזמן מועט כיון שהיתה בחזקת א"א לא תלינן שנשתנה הדבר ודו"ק.

ויותר י"ל דלפמש"כ גם ראב"י ס"ל היכא דאיתחזק איתחזק כיון דנגע זה אין החזקת הבית מתנגד שפיר ס"ל ג"כ דאזלינן בתר חזקת הנגע א"כ לענין זה ג"כ אזלינן בתר חזקת הנגע שפיר ולא יתחסר ויבוא לידי הסגר ואיכא טומאה לכן שפיר הקשו מס"ט ברה"י.

ובזה ניחא נמי ליישב קו' תוס' שהקשו מ"פ מנ"ל דאזלינן בת"ר כיון דאזלינן בתר חזקה ורובא עדיף מחזקה אמנם לפי דרכינו צריך ביאור א"כ מנ"ל כלל דחזקת טהרה חזקה קמייתא מילתא הוא דבאנו לדון ולילף דאוקמינן ריעותא אדוכתי' לאפקועי חזקה קמייתא דחזקת הבית הא גופי' מנ"ל כלל דיש ליזל בתר חזקת הבית דמעיקרא.

ונראה דהוא מסברא כמו שפירש רבינו בפי' המשניות דנזיר הנ"ל שכתבנו וז"ל והטעם בזה מה שאמר שחזקת טמא לפי רגלים לדבר שהענין יצא לדבר שאין לו תכלית כל זמן שנלך אחר האפשריות ואמנם העיקר כשנתקיים איזה ענין שיהי' יניחהו בחזקתו עד שיבוא דבר מבואר שניטלוהו מזאת החזקה וכל דבר שיש בו ספק ואפשריות אחר הרי זה לא יסתלק החזקה עכ"ל.

והנה בשערי תורה ובח"ס הבינו ברבינו שפליג אפירש"י דסובר דיש סברא בזה רק דלא חיישינן לזה משום דא"כ אין לדבר סוף וכתב הח"ס משום דרבינו לשיטתו דסובר ס' מה"ת לקולא ולדעתי קשה לומר כן דמשום סברא זו נלך לקולא בכל ספק אף בספק

דשכיח משום דא"כ אין לדבר סוף, ולפימש"כ י"ל דרבינו ג"כ סובר כפירש"י דיש סברא שלא נשתנה אלא דקשיא לי' מנ"ל לסמוך על סברא זו דל"ח שמשתנה ולהתיר או לטמא אסמך סברא זו ולזה הכריח רבינו משום דאי באת לחוש א"כ אין לדבר סוף. וכן נראה מוכרח מבשר שנתעלם מן העין דהנה ללוי מותר ולרב אסור מכח חומרא אבל מדינא אין לחוש ואי אמרת דחיישינן אף לדבר רחוק מה"ת בכל דבר יש לחוש ולאסור אף בשר שנתעלם מן העין וזה סברת רבינו א"כ אי באת לחוש הרבה יש לחוש אף אם הניח בשר ויצא על שעה חדא כבר יהא צריך לחוש שנתחלף ע"י עורב או ע"י נכרי אע"כ דאין לנו לחוש מה"ת [והא דרב חייש מדרבנן ולא סמך אסברא דאין לדבר סוף והא מהאי טעמא דאין לדבר סוף יש להקל אפי' מדרבנן עיין בשבי"ד או"ח לא"א מו"ר ז"ל שעמד בזה].

דומיא לזה אמרינן ברישׁ יומא דאם באת לחוש למיתה אין לדבר סוף וכן אין חוששין שמא גררה חולדה משום דאין לדבר סוף וכן פירש"י ביבמות בהא דאמרינן דע"א נאמן באיסורין סברא הוא משום דאל"כ אין אדם יכול לאכול ולסמוך על בני ביתו ועל כן זה ידוע דאזלינן בתר חזקה דאל"כ אין לדבר סוף אם באת לחוש לאפשריות ורק כאן יליף דחזקה להעמיד בדוכתא.

ומעתה יש ליישב קו' תוס' כיון דאזלינן בתר חזקה א"כ רובא עדיף מחזקה ומאי פריך מנ"ל דאזלינן בת"ר ולפמש"כ ניחא דבוודאי אחר דידעינן דאזלינן בת"ר שפיר אמרינן דעדיף מחזקה דכל סברת חזקה משום דאל"כ אי באת לחוש לספק אין לדבר סוף אבל אי יש כאן רוב המכריע א"כ בזה שתחוש לרוב ל"ש דא"כ אין לדבר סוף דלמה שיש רוב אנו חוששים ולמה שאין רוב אין אנו חוששים וא"כ כיון דליכא סברא דאין לדבר סוף בוודאי רובא עדיף מחזקה דהא כיון שיש רוב חזקה לאו מילתא הוא כיון דליכא סברא דאין לדבר סוף א"כ במקום רוב חזקה לאו סברא הוא כלל אבל ללמוד מחזקה דניזל בת"ר כנגד מיעוט טריפות מנ"ל דהא לא נוכל להכחיש שיש מיעוט טריפות וזה לא נשמע דשפיר י"ל דחזקה עדיפא משום דאל"כ אין לדבר סוף אבל אחר רוב לא ניזל משום דהא בטריפה אפשר בבדיקה ובקטן וקטנה ג"כ ל"ש לומר דאין לדבר סוף אי באנו לחוש למיעוט סריסים אין לדבר סוף פעם תחוש לזה פעם לזה דהא ע"כ אמת שכן הוא שמיעוט סריסים יש בעולם ואין להעביר ולבטל אותו מיעוט מן העולם כיון שבטבע כך שמיעוט בני אדם סריסים ע"כ שפיר גרע מחזקה ודו"ק.

והנה במה שהקשו תוס' דניזל בתר חזקת גברא הנכנס לשם תמה בלב ארי' כיון שכבר נתחזק הבית לטמא בשעת ההסגר אטו משום שנכנס עתה אדם לתוכו יהא הבית טהור ע"י חזקת טהרה דידי' ולדעתי דבריהם נכונים דהא כיון שהקדימו דנשמע מנגע אפי'

איתרע ג"כ אזלינן בתר חזקה א"כ שפיר הקשה נהי דאזלינן בתר חזקה דאיתרע אבל עכ"פ הא לנגדה חזקת גברא דאין לומר דהא כבר טימאו הבית בשעת ההסגר דהא אז ל"ה ריעותא שפיר סגרו הבית אך כשבאנו לדון על הגברא אחר שנחסר הנגע מטעם חזקה דאיתרע נגד זה שפיר הקשו הלא יש חזקת גברא.

והנה אריכות תוס' בנדה תמוה ולפמש"כ ניחא דתוס' תי' דרגילות להתחסר בפעם אחת לכן אוקמוה אחזקה שנחסר בסוף שבוע ומסתמא נכנס הגברא קודם א"כ שוב י"ל דגברא טמא כמו שהבית טמא כקו' הלב ארי' באמת.

אולם ראיתי בשערי תורה סי' כ"ט שכתב באמת דזה כונת תוס' במה שהאריכו בלשונם ואדם הנכנס לתוכו אח"כ אפי' נחסר הנגע קודם שנכנס הוא טמא וכתב דכונתם כך דדוקא במקוה שייך שרגילות לחסור מעט מעט איכא למימר דמעיקרא חסר הוה אבל בעלמא לא כן וכיון שנתחזק לן הנגע שהוא שלם כשיצא הכהן מן הבית בזמן שלא היינו דנין על הגברא שעדיין לא נכנס ממילא חזקת גברא שבא אח"כ לומר אולי הי' חסר נגע מיד ומיהו הקשו כיון דעכשיו אנו דנין על גברא נימא דאין החזקות מנגדות ונימא שבאמת כשיצא הכהן מן הבית הי' כשיעור רק אח"כ קודם שנכנס זה לבית נחסר הנגע וע"ז כתבו כשטימא הכהן את הבית אפי' נחסר אח"כ גזה"כ שהבית טמא עד שיראו בסוף השבוע ויטהרנו.

אמנם אנחנו בארנו לעיל כונת תוס' עפ"י דברי החכ"צ על נכון וקו' הלב ארי' והשערי תורה דהקשו הא כבר איתחזק הבית בשעת ההסגר שהנגע בשלימות ולא הי' ריעותא לפנינו לק"מ כיון שעתה הנגע חסר לפניך וא"כ עתה אנו דנין על חזקה דאיתרע שפיר י"ל דל"ה חזקה כשנגדה חזקת גברא דבשלמא בהבית דטמא אף כשראינו לבסוף שנחסר הנגע ל"א דטהור למפרע דכיון דבית איתרע חזקתה אבל גברא הא לא איתרע חזקתו א"כ אמאי הגברא טמא דחזקת גברא מתנגדת לחזקת נגע כיון שריעותא לפנינו [כדאמרינן לעיל סכין איתרעי בהמה לא איתרעי].

והנה בשערי תורה שם העלה דבר חדש דהא דאמרינן רובא עדיף מחזקה היינו אם לא נתחזקה לן החזקה מקודם אבל אם כבר נתחזק לן החזקה קודם שבא הרוב לדון עליו אין בכח הרוב הבא אח"כ לדחותו והנה לפי"ז מכש"כ דחזקה הבא אחר הרוב שכבר איתחזק עפ"י הרוב דאין לחזקה כח לדחות לרוב א"כ הקשה מנ"ל דרובא עדיף מחזקה משום דאזלינן בת"ר גבי פרה אדומה כמש"כ תוס' אף דיש חזקת טמא כנגדו הא התם שאני דכבר איתכשר ויצא בהכשר ע"י רוב בהמות כשרות שהפרה נעשה בהכשר דאז לא הי' חזקה כנגדו וא"כ אין לכח החזקת טמא שבא אח"כ לסתור שנאמר דפרה לא

היתה כשרה וכן הקשה באמת בלב ארי' אולם יש לומר דפרה שאני דהא כל מעשה פרה רק לתכלית לטהר גברא שהוא טמא שפיר מתנגד החזקת טמא דגברא מיד בשעת מעשה הפרה אמנם מה שרצה בנוב"י לילף מדברי התוס' דרובא עדיף מב' חזקות דהא בפרה יש חזקת טמא וחזקת א"ז אפ"ה רובא עדיף ע"ז שפיר יש לומר דשאני פרה שעכ"פ בשעת שחיטה לא הי' כנגדו רק חזקת א"ז דאז אין אנו דנין על הטמא אלא בשעה שאנו באים לטהרו.

אולם ראיתי בח"ס בחי' שתמה מכח קוש' אחרת איך נשמע מפרה דעדיף מחזקת טמא הא בפרה לא כתיב דבעינן כשרה רק מדקריא חטאת והרי לחטאת כשרה דלנגדה ליכא חזקת טמא ולא נשמע דרוב עדיף מחזקה והנה לפי דרכו הדרה קו' הלב ארי' לדוכתי' דהא בשעת מעשה הפרה שאני מחזיק שהפרה כשרה לא משום דהפרה צריך שתהא כשרה אלא שתהא דכותה ראוי' לחטאת ובזה אין לנו לדון על חזקת טמא.

אולם נראה דצדקו דבריהם דהנה בחטאת יש לאדם חזקת חיוב א"כ בזה שמביא החטאת הוא מפקיע מחיובו א"כ מחטאת נשמע ג"כ דמהני נגד חזקה [דהא בחזקת חיוב קיימ"ל דאזלינן לחומרא כמש"כ בפ"ח סי' ס"ז ובצל"ח ברכות דף כ"א יעו"ש] רק הא דתוס' הצריכו להביא ראי' מחזקת טמא הוא להיפך דלא נימא דהא בחטאת לא כתיב קרא להדיא דאזלינן בת"ר דאפשר בבדיקה וא"כ לא נשמע דעדיף רוב מחזקת חיוב רק בפרה מצינו דאיקרי חטאת וא"א בבדיקה והא שם ל"ש חזקת חיוב על אדם דלא נתחייב הטמא להביא פרה אדומה לטהר עצמו ע"ז כתבו דבאדם הא איכא חזקת טמא לדון עליו והוא ג"כ נגד חזקה וא"כ נתיישב קו' הח"ס והלב ארי' דאין לומר דהא בפרה לא נשמע דבעינן כשרה רק מדקרי' חטאת [ובשעת הכשר מעשה הפרה אין אנו דנין רק אי ראוי' לחטאת] והרי לחטאת הוא ראוי' דאין כנגדו חזקת טמא דלפמש"כ דגם לחטאת א"ר בלי בדיקה כיון דהוה נגד חזקת חיוב א"כ שפיר נשמע דרובא עדיף מחזקה מפרה אדומה אי משום דאיקרי חטאת וא"ר למי שחייב חטאת דהוה נגד חזקת חיוב אי משום דאין עושין מעשה הפרה לטהר האדם א"כ הוה כנגד חזקת טמא ודו"ק. והנה בשערי תורה דקדק למה נקט אמרו רבנן ולפמש"כ יובן לאפוקי חזקה אשר מסברא אזלינן בתרה דמסברא שלא ניחוש לשינוי דא"כ אין לדבר סוף.

והנה רש"י פי' אהא דמנא הא מילתא דאמרו רבנן דאוקי מילתא אחזקה כדאיתא לעיל בין לאסור בין להתיר והנה מזה נראה דרש"י מפרש דקאי אהא דאמר ר"ה בהמה בחיה בחזקת איסור וכו' נשחטה בחזקת היתר עומדת דהיינו בין לקולא בין לחומרא אולם הקשה ע"ז בשערי תורה דא"כ ל"ש אוקמי' אחזקה דהא גם עתה חזקה זו לפנינו וכיון

דהחזקה רק מכח רובא והרי גם עתה רוב כשרות הן ול"ש לומר אוקמו אחזקה אולם בחי' ח"ס כתב דמנא הא מילתא דאמרו רבנן זיל בתר חזקה וכן הא מילתא דאמרו זיל בתר רובא תרווייהו אדר"ה קאי דהיינו דנשחטה בחזקת איסור זהו מטעם חזקה ע"ז אמרו מנ"ל דאזלינן בתר חזקה ונשחטה בחזקת היתר שזהו חזקה מכח רוב ע"ז אמרו מנ"ל דאזלינן בת"ר אולם רש"י דפירש כדאיתא לעיל בין לאיסור בין להיתר משמע כדברי השע"ת אך י"ל דכונת רש"י כדברי חי' הר"ן שכ' דקאי אשמעתא דלעיל דסכין שנמצא פגום ושבר בה עצמות דלר"ח אוקי סכין אחזקתי' ולר"ה אוקי בהמה אחזקתה כשמעתי' מוכח דאזלינן בתר חזקה בין לקולא בין לחומרא ומיושב קו' הח"ס על נכון ודו"ק היטב.

והנה בח"ס הביא דעת האחרונים שהוכיחו מכאן דאזלינן בתר חזקה אפי' באיכא לברורי דהא משמע כשיצא דרך אחוריו ומביט תמיד בנגע ליכא למיחש למידי א"כ הוא גופא קשי' מ"ט לא יצא דרך אחוריו לברר הדבר אע"כ אף באיכא לברורי אפי' לכתחלה וח"ס דחי דילמא קפיד קרא איציאה דרך פניו דכל דיני נגעים גזה"כ הוא ורחמנא קפיד. [עד כאן השמטה]

בעניין חזקה דלהבא הנה בנוב"י אהע"ז סי' נ"ז כ' דלא אמרינן חזקה אלהבא הנה תוס' חולין ל"ט כתבו דמודה ר"ל דחייב מיתה ולא אמרינן דילמא מימלך ולא יזרק לע"ז דכיון דעביד מעשה ששחט ע"מ לזרוק לכ"ע ל"א דמימלך וכן בתוס' שבת דף ד' בהדביק פת בתנור דאזלינן בתר חזקה להבא דלא ירדנה קודם שתאפה וצריך לומר דהנוב"י לא אמרה רק במידי דהו' ממילא לא אזלינן בתר חזקה אלהבא ולפי"ז בהך דאי אחזוק שבארתי במקום אחר דהו' חזקה להבא היינו ג"כ כיון דעביד מעשה תמיד דאמרינן סירכא נקיט ואתא.

והנה מדברי רבינו כאן בה"ל י"א מבואר דניטל הכוליא מתחילת ברייתא כשר אבל אי ניטל ע"י חולי טרפה מדשינה לשונו לגבי הכוליא כתב נמצאת כוליא אחת ולגבי טחול כתב ניטל הטחול הו' חסרון אבל טריפה לא הו' משמע בכוליא אי ניטל הו' טריפה ג"כ וכן העלה בירש"ל והיינו משום כיון דכוליא שהקטינה טריפה א"כ אי ניטלה אח"כ אין טריפה חוזר להכשירה.

ובזה ניחא לי מה דהוקשו המפרשים על רבינו דפסק ח' טריפות נאמרו למשה מסיני ואפ"ה פוסק לקותא דרכיש ובש"ס קאמר למיעוטי לקותא דרכיש והנה בפלתי ובשאר אחרונים כתבו דהא דאמרינן לעולא לאפוקי לקותא דרכיש היינו משום דבלא הגיע לחריץ מטריף ובהא לא קיימל"ן כרכיש אבל כיון דמערבא אמרי בלקותא בחריץ טריפה בהא שפיר קיילי"ן כרכיש ולי קשה לדבריהם הא לקמן אמרי הלכתא כרכיש בר פפא

וכבר עמד הנוב"י סי' מ"ז להקשות איך קאמר הלכתא כרכיש הא לרכיש לא בעי במקום חריץ ואי משום דלבני מערבא בעינן מקום חריץ לכן קאמר הלכתא כרכיש א"כ למה אמר לית הלכתא כר' עוירא הא בסומכא קיילן כר' עוירא ולייישב י"ל דהטעם דלרכיש ל"ב במקום חריץ דלקותא סופו להתפשט עד החריץ א"כ סופו להגיע לשם ולבני מערבא אין טריפה אלא א"כ כבר הגיע לחריץ שייך שפיר לומר הלכתא כרכיש כיון דגם לרכיש טריפה משום החריץ אלא דסובר דסופו להגיע לשם אמנם בניקב הטחול טריפה לר' עוירא מצד עצמו אפי' ניקב בקולשי' לא משום דעתיד לינקב בסומכי' ובהא לא קיילן כן אלא בעינן ניקב בסומכי' א"כ ל"ה בכלל דר' עוירי ולכן קאמר לית הלכתא כר' עוירא א"כ עכ"פ בהא דקאמר הלכתא כרכיש נכלל הא דבני מערבא דהגיע לחריץ א"כ הא דקאמר לאפוקי דרכיש ג"כ להוציא אפי' הגיע לחריץ וכן מוכרח גם בפירש"י שכתב לפרש דלעולא מפקינן לקותא אבל דרמ"ת הוא בכלל נטולה ויקשה אי נפרש כפלתי לאפוקי לקותא היינו בלא הגיע לחריץ א"כ כן הא דרב מתנה אין בכלל נטולה בלא עיכל נובי' דלא קיילן כרב מתנה וא"כ רש"י דכתב דלעולא לא מפקינן דרמ"ת דבעיכל ניבי' טריפה למה קאמר להוציא לקותא דרכיש הלא בהגיע לחריץ גם לעולא טריפה לפי דברי הפלתי וע"כ צריך לפרש ע"ד דהנה הא דרמ"ת דטריפה בלא עיכל ניבי' ג"כ ע"ש שסופו שיעכל ניבי' ובהא לא קיילן אלא בעינן עיכל ניבי' ממש ושייך לומר דאית לן דרמ"ת כיון דגם לרב מתנה הטריפה משום עיכל ניבא ובלקתה הכוליא דטריפה ג"כ משום סופו שיגיע לחריץ א"כ לדידן דבעינן הגיע לחריץ היינו דרכיש גופי' כיון דלדידי' ג"כ טריפה משום החריץ א"כ הא דאמרינן לאפוקי לקותא דרכיש היינו אף בהגיע לחריץ לית לי' לדעולא הא דרכיש ונפרכין דברי הפלתי ולכן ליישב דברי רבינו נראה ע"ד האמור דבניטל ע"י חולי טריפה משום דאין חוזר להכשירו כדעת הפוסקים בסי' מ"ד ולפי"ז יש לומר זהו עולא לשיטתו דסובר טריפה חוזר להכשירו כדמוכח לקמן דף ע"א דלעולא גם לאבר היוצא יש תקנה ומהני חזרה דלית לי' דרשא כטריפה משום דטריפה גופי' חוזר להכשירו וכן העלה בישועות יעקב בסי' נ"ה וא"כ לכן סובר לקתה בכוליא טריפה דהרי אפי' ניטל כלו ע"י חולי כשר דא"ל דיהא טריפה יען דהקטינה ע"י חולי קודם שניטל כלו וא"כ כיון דסופו להקטין יהא טריפה דזה אינו דהרי גם סופו שינטל כלו ויהא חוזר להכשירו אבל אנן דקיילן דאין טריפה חוזר להכשירו כיון דקיילן דאין חזרה מהני לאבר היוצא דדרשינן כטריפה שאין לו חזקה א"כ לקתה כוליא שפיר טריפה דהרי סופו שיקטין ע"י חולי ואף דסופו שינטל כולו אין חוזר להכשירו ולא כסברת הטו"ז סי' מ"ד שכתב כיון דסופו ליטל כולו לא נטרף כלל ע"י מה שהקטינה ע"י חולי כדמוכח מדפסק

רבינו כאן דניטל כוליא טריפה ע"כ משום דהקטינה קודם שניטל ונטרפה ואינו חוזר להכשירו ושפיר לקותא דרכיש ג"כ טריפה והוא בכלל נטילה והבן.

ועוד י"ל דלכאו' יש להבין דגמרא קאמר לאפוקי לקותא דרכיש וקשה לפמש"כ הד"מ וכן נראה דעת הנקודת הכסף דאי מצד הלמ"ס אפי' אי חי טריפה ולקותא דרכיש טריפה רק אי אין חי' א"כ מאי קאמר לאפוקי לקותא דרכיש דילמא אית לי' לקותא דרכיש והא דלא הלכה על לקותא דרכיש משום דאי הו' נאמר לקותא טריפה הי' טריפה אף בריאה ואנן קיי"ל מוגלא בריאה כשר ובכוליא טריפה וצ"ל דגמ' סובר כאן כדס"ד בדף מ"ח דהא דמוגלא אריאה קאי משום סופו לינקב א"כ אמאי לא בא הלכה אלקותא דהו' נדע דקאי אכוליא דאף דאין טריפה משום נקב טריפה מצד הלקותא עצמה אבל כיון דקיי"ל דמוגלא בריאה כשר א"כ אי הו' בא הלכה לקותא טריפה הי' טריפה אף בריאה אפי' אי חזינן דחי ולכן אמרינן דבאמת לקותא דרכיש טריפה משום דאין חי' ובריאה כשר משום דחזינן דחי והבן היטב.

והנה הד"מ כתב ליישב כיון דרבינו כתב דרוסה מפורש בתורה ע"כ הא דמנה רבינו דרוסה היינו לקותא והנה לכאו' אין לדבר שחר איך נכלל לקותא דרכיש בכלל דרוסה אמנם נראה שנכונים דברי' מאוד דהנה לקמן דף נ"ג אמרינן נתמסמס הבשר טריפה ומפרש כדעת רש"י דהיינו ע"י דרוסה לא כדעת הרא"ש שכ' דלא קאי אדרוסה וא"כ חזינן בדרוסה יש שתי מיני טריפות חדא אי מצינו ארס ועוד אי חזינן שנתמסמס ולכן בלקותא דרכיש דהיינו ג"כ נתמסמס הבשר כמבואר בדברי רבינו בה' שחיטה שפיר הו' בכלל דרוסה דהיינו דרוסה דנתמסמס ובזה ניחא די"ל דעולא לא הו' סובר הא דלקמן דנתמסמס טריפה משום דרוסה קאמר לאפוקי דרכיש דאין נכלל בח' מיני טריפות אבל להלכה נכלל שפיר בדרוסה ומובנים היטב דברי הד"מ.

על דברת הרמב"ם דבספק דרוסה החמירו דכ' אעפ"י שכולן הלמ"ס אין לך בפירוש אלא דרוסה לפיכך כל ספק שיסתפק בדרוסה אסור ועי' טו"ז סי' כ"ט שתי' דכוונת הרמב"ם על ספק ספיקא דבדרוסה אסור ובשאר טריפות מותר עיי' מש"כ בקונטרס טריפה חי' הכוונה על ספק אחד בגוף וס' אחד בתערובות שפיר י"ל בדרוסה ובשאר איסורים אסור דלא מקרי ס"ס אבל בשאר טריפות כנפולה מותר יען דאין מפורש בתורה אמנם נראה לפרש עוד באופן אחר עפי' מה שהקשה הט"ז בסי' צ"ח על הטור שפסק דס' חסרון ידיעה כבדיקה בסירכות מצטרף לס"ס ובסי' צ"ח הביא דברי הרשב"א דס' שאין יכול לשער אי יש ס' אזלינן לחומרא משום דהו' הס' חסרון ידיעה ותי' דשם אין הס' לכל העולם לכן לה' ס"ס ותמה א"כ מה דמיון הביא הטו"ז מכחל דבכחל הס' לכל

העולם ולדעתי תירוצו אין עולה יפה דהרי רשב"א שכ' דאין יכולין לשער אייריי עכ"ח אפי' בכהא"ג שאין יכול לשער וכמו שכתב הש"ך כגון בנפל איסור ואין איש יודע כמה נפל א"כ הו' ספק לכל העולם וממילא לא קשה למה הביא הטור ראי' מכחל דהרי הטור עכ"ח אייריי גם בכהא"ג שאין איש יודע וספק לכל העולם ולענין הקו' מגבינה בסי' פ"א נראה לתרץ עפ"י האמור דבטריפה אי יש ספק חסרון ידיעה מצטרף לס"ס ובדרוסה וה"ה בשאר איסורין ס' חסרון אין מצטרף לס"ס אף ד"ס לכל העולם כיון שמפורש בתורה ומעתה ניחא הקו' מגבינה בסי' פ"א דלענין טריפות הסירכא שפיר אמרינן ס' חסרון ידיעה הו' ספק אבל לענין שאר איסורין דמיא לדרוסה ספק חסרון ידיעה לכל העולם ל"ה ס' להצטרף לס"ס ולכן אף באיסור דרבנן כן דעשו חיזוק לדבריהם והבן.

וליישב דברי הטו"ז שכ' יען דבדרוסה מפורש בקרא ע"כ ס"ס אסור וקשה הא גם בשאר איסורים דמפורש בקרא מ"מ ס"ס מותר נראה ליישב דהכוונה רק עפי' שכ' הנוב"י לפרש דברי הרמב"ם בה' סנהדרין דבניתק לעשה התראת ספק שמא התראה יען שמפורש בתורה וכתב הנוב"י דכונה שמפורש הלאו על הספק וכן יש לפרש כאן שמפורש בדרוסה על הספק דהרי דרוסה ספק הו' דכך פסק רבינו אם שהיה יב"ח שריא ואפ"ה אסורה מספק ושאר ספיקות מה"ת שריא לכן כל ספק שנולד בדרוסה אף ס"ס אסור אבל שאר איסורין ס"ס מותר דאין מפורש בתורה על הספק והבן.

עוד נראה ליישב דברי הרמב"ם שכתב דבדרוסה אזלינן בספיקא לחומרא אבל בס"ט לקולא עפימש"כ הרמב"ם בכלאים שאבד בבגד דיצבענו ומותר מספק אזלינן לקולא והראב"ד השיג מדרבנן לחומרא ותי' בחסו' בחידושיו דהכוונה אחר צביעה שרק מדרבנן אסור מספק שפיר מותר למכור לנכרי ומעתה אומר דבספק דרוסה מבואר בגמרא דאסור למכור לנכרי אבל בשאר הטריפות שפיר יש לומר דמותר למכור דמ"ש מכלאים בשלמא בספק דרוסה יש להחמיר יען שנאמר מפורש בתורה על הספק אבל בס"ט ל"ש ע"כ לקולא היינו למכור לנכרי וזה הכונה ג"כ בדברי רבינו שכתב בס"ט לקולא היינו ע"י מכירה לנכרי משום דהו' ס"ס אבל שאר ספק ספיקות להתיר לעצמו אסור לעשות בידים רק ס"ס כהא"ג לנכרי מותר ודו"ק.

ובהאי ענייא אמרתי ליישב בזה קו' תוס' דרבא טעה שתי פעמים נגד ברייתא דבגד שאבד בו כלאים ולפמש"כ י"ל דמעשה דהכא הי' קודם ואך בהא דפסחים הי' סובר כקו' מהרי"ט הובא במג"א סי' תס"ז דגם למכור לנכרי הרבה ביחד יהא שרי דילמא ימכור לישראל קבא ויאכלנו קודם פסח ותי' אין עושה ס"ס בידים ורבא הי' סובר דמותר ופשט לו מכאן דבגד שאבד כלאים אף דאפשר שישראל יצבענו וימצא הכלאים וא"כ יהא

שרי למכור לנכרי ואפ"ה אסור דאין עושין ס"ס בידים כהא"ג כיון שהס"ס נעשה אחר המכירה ובעת המכירה אין כאן רק ספק אחד שמא לא ימכרנו לישראל אסור ולכן הדר בי' רבא באמת אבל היכא דצבעו קודם שפיר גם לרבא אחר חזרה מותר לנכרי למכור דיש כאן ס"ס בעת המכירה כיון שכבר צבעו ודו"ק.

ובזה יש לפרש היטב סוגיות הש"ס דקשה לכאו' דפריך תחלה מכלאים דאסור למכור ואח"כ פריך ממשנה להיפך דיהא שרי לגמרי דאין מבוקעות ואדרבה מזה הו' לי' להקשות תחילה ונראה ליישב דהנה בישועות יעקב הקשה מאי פריך ממשנה דילמא במשנה דאיירא לרבא בחמרא חדתא בעינבי דמב"מ בעלמא וא"מ בשלמא דלדעת ש"ך סי' צ"ח בטבל מה"ת לכן מקילין באין מבוקעות ול"ח שמא בלע מספיקא אבל בחיטין דהו' א"מ וטע"כ מה"ת חיישינן מספיקא שמא בלע ונראה ליישב דיש לומר מה"ט באמת מעיקרא לא קשיא ממשנה די"ל דהי' סבור דרק מספיקא שמא בלע אסרה רבא למיכלי' דטעם כעיקר מה"ת א"כ יש כאן ספק מה"ת ועכ"פ מדרבנן ואזלינן להחמיר ורק התיר למכור לנכרי כסברת הרמב"ם בכלאים כן הי' סובר סתם גמרא דפריך ממשנה אמנם רבא ידע טעמא דידי' משום דיש כאן ודאי בליעי כיון דכמבוקעות דמיין כרמב"ם פט"ו ממא"ס וכן ידע המקשן הראשון שזהו טעמא דידי' ולכן הקשה מכלאים דשם אסור למכור יען שיש כאן ודאי איסור דאורייתא מזה למד הגמ' דרבא הדר דהי' סובר דהו' ודאי בליעי ואסור מה"ת לכן הדר דאין יכול למכור משום דהי' פשיטא לסתם גמרא דבכלאים גופי' אי צבעו מותר למכור כסברת הרמב"ם א"כ אמאי הדר הא גם בכלאים מותר היכא דצבעו וליכא אלא ספק וכאן ג"כ לא הו' ודאי בליעי אלא ע"כ שיש כאן ודאי בליעי וקשה ממשנה מוכח דלא הו' ודאי בליעי ומשני כמבוקעות והו' ודאי בליעי אבל בספק באמת מותר למכור כשיטת רבינו ממש והוא נכון מאוד.

והנה ראיתי בשערי תורה כלל א' כתב ג"כ דדעת רמב"ם דמותר למכור יען דהו' ספק כמוש"כ ח"ס וכתב דהראב"ד דחולק השיג ג"כ כן ברמב"ם אפ"ה חולק דסובר אף דספק הו' אסור למכור לנכרי ועפי' דבריו נראה לי ליישב קו' ישועות יעקב מאי פריך מכלאים הא רבא לשיטתו לשיטת רש"י דטעכ"ד לאו דאורייתא לכן מותר שרק אסור מדרבנן ולהנ"ל ניחא דגם בכלאים אף שצבעו וליכא רק איסור דרבנן אפ"ה אסרו למכור כשיטת ראב"ד ושפיר קשיא לרבא והדר רבא משום דאית לן כראב"ד גם מדרבנן אסור למכור לנכרי ודו"ק.

והנה מה דלא פריך מעיקרא ממשנה דאין מבוקעות מותר הנה לשיטת הראב"ד יש לפרש עד"ז דס"ד דגמרא דרבא סובר טעכ"ע דאורייתא לאסור מספק דרבנן שמא בלעי

ולכן התיר למכור דאז הו' ס"ס ופריך לי' מכלאים דאסור למכור ומשמע אפי' בצבעו דלא הו' ספק שמדרבנן אסור והטעם עכ"ח משום דלא נחשב הא לספק דבודאי ימכרנו וכמוש"כ השע"ת והדר רבא וציוה לאפינהו וא"ש קו' המג"א סי' תס"ז אמאי לא התיר למכור קבא ולביתו צריך והוכיח מזה דלא אמרינן דלביתו צריך אפי' בדבר מיעוט והנה קשה עדיין עכ"פ ודאי לא הו' שימכרנו כיון שלקח רק קבא דילמא לביתו צריך וא"כ הו' אכתי ס"ס אעכ"ח דסובר דבלעי בודאי ולרב אסור למכור קבא דלא הו' רק ספק אחד וא"כ קשה ממשנה דמוכח באין מבוקעות לא הו' ודאי דבלעי אלא ספק ומותר בדרבנן ומשני דהו' מבוקעות ובלעי ודאי ודו"ק.

והנה לכאו' א"כ יקשה מהכא לשיטת הרמב"ם דסבר רבא ג"כ טעכ"ע לאו דאו' וסבר בכלאים דרבנן מותר למכור א"כ מ"פ מכלאים הא בכלאים דאסור למכור עכ"ח היינו בלי צביעה אבל בחיטין דטעכ"ע רק דרבנן מותר למכור ונראה דעכ"ח גמרא עתה טעה בדרבא וסבר דטעכ"ע דאו' לרבא מדלא פריך ממשנה דאין מבוקעות מותר ע"כ הי' סבר טעכ"ע דאו' וחיישינן מספיקא שמא בלע ושפיר פריך מכלאים ומשמע לי' עתה שגם בכלאים אסור ע"י צביעה שרק מדרבנן אסור וכיון דרבא הדר סובר המקשן השני ע"כ לכן הדר יען דודאי בלעי וטעכ"ע דאורייתא דאי ספק בלעי אמאי הדר דהוא סובר כרמב"ם דבכלאים גופי' מותר למכור אחר צביעה ע"כ משום דודאי בלעי ופריך ממשנה דאין מבוקעות מותר וע"ז משני דכמבוקעות דמיא ובלעי בודאי ולכן אסור למכור דאין כאן ספק אלא ודאי ובכלאים בצביעה באמת מותר למכור דלא הו' אלא ספק והא דקשה א"כ להלכתא איך פסק רבינו דאסור למכור הא טעכ"ע לאו דאורייתא לק"מ דלהלכתא ניחא דהרי בפסחים מוכח דשמא ימכרם לנכרי לא הו' ספק אלא ודאי ול"א לביתו צריך רק במיעוט אמרינן לביתו צריך כדעת הכ"מ שהובא במג"א סי' תס"ז א"כ ניחא דבגד שאבד בו כלאים יש לדמותו לקבא קבא דאין בודאי שימכרנו לישראל ולכן מותר לאחר צביעה וא"כ ניחא הכל דמקשן הי' סבר אליבא דרבא טעכ"ע דאורייתא אבל רבא דהדר לא משום דטכ"ע לאו דאורייתא אלא משום דסובר דלא הו' ספק כלל שמא ימכרנו לישראל הרבה חיטין.

השמטה הב"ח בסי' ל"ג הקשה אדברי רבינו הנ"ל שכתב כל ספק שיסתפק בדרוסה טריפה דאין לך בפירוש אלא דרוסה א"כ מאי פריך הש"ס בדף מ"ג ולעולא מ"ש מספק דרוסה דהא שאני ספק דרוסה דלהחמיר משום דמפורש בתורה ותי' באשל אברהם דלעולא לשיטתו דסבור שמונה מיני טריפות הלממ"ס ודרוסה מינייהו א"כ לית לי' דמפורש בתורה דרוסה והנה זה ניחא אשמעתין אבל על רבינו דפסק דלא כעולא וסובר

דחיישי' שמא הבריא והיינו כיון דחיישינן לספק דרוסה וקשה הא רבינו לשיטתו דדרוסה מפורש בתורה ואזלינן להחמיר אין ראי' מספק דרוסה ולמה פסק דלא כעולא וסובר דחיישינן לשמא הבריא עיין בהגהות הארוך מש"ך שהאריך בזה, ונראה ליישב בהקדם קו' הרא"ש לרי"ף וכן לרבינו דמ"ש מהמסס וביה"כ דלא חיישינן שמא הבריא וכמו שהוכיח באמת הראב"ן דמהא מוכח דלא חיישי' שמא הבריא אף אי קיי"ל דחיישינן לספק דרוסה אמנם לשיטת הראב"ן קשיא איפכא מ"ש מספק דרוסה דבגמרא משמע דהא בהא תליא כמו שהקשה הרא"ש ותי' דדרוסה שכיח וקשה דתוס' יבמות ל"א סוברים קוץ שניקב שכיח ולכן אומר ליישב דהא בהא תליא דראב"ן דסובר דלא דמי לדרוסה שפיר יש לו הוכחה מהמסס וביה"כ ורבינו ורי"ף דמדמי ל"ד אין קו' מהמסס וביה"כ ונראה דהנה התוס' וכל הראשונים הקשו דאיך קאמר רבה ניקב זה בלא זה כשר ניחוש שניקוב החיצון ואין לו בדיקה לנקב בחיצון דאין לומר דסובר כעולא דהא לית הלכתא כעולא והנה הקשו הראשונים למה קאמר נפ"מ לספק דרוסה ולא קאמר נפ"מ לספק נקובה דגם כן אין לו בדיקה מבחוץ לשיטת רש"י וכן הוא שיטת רבינו עוד דקדקו המפורשים דקאמר ורבה לחדודי דאביי קאמר מאי חדודי דהראה אבייי בזה.

ואומר ליישב הכל בחדא מחתא דהנה לכאו' פשוט יש ליישב דשפיר מדמה לספק דרוסה דהרי ישב לו קוץ הו' נולד ריעותא מחיים כמש"כ תוס' יבמות ולכן אף דבשאר טריפות סובר רבינו לקולא אבל בספק הנולד מחיים דליכא לאוקמי' בחזקת היתר אזיל שפיר לחומרא לפמש"כ הש"ך בסי' נ' דלאביי ורבא ביבמות דמוקי המשנה דיגיד עליו ריעו דמשכחת המשנה גם בספק בגירושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה ע"כ דלית להו כתי' רבה דאוקי המשנה משום דחזקת היתר לשוק קיימי' ולכן שפיר להלכה חיישינן שמא הבריא כמו בס"ד אף דמפורש בתורה כיון דנולד הספק מחיים אין חילוק אך זה בורכא דא"כ למה צריך רבינו בדרוסה לתת הטעם שמפורש בתורה תיפק לי' שנולד ריעותא מחיים אך בכל זה ניחא הדבר די"ל דכיון דנולד מחיים הספק אתי שפיר כאן בושט וא"ל למה צריך בדרוסה לטעם דמפורש בתורה אמינא ליישב דהנה אני אומר לסתור דברי הש"ך שכתב דלאביי ורבא חיישינן להיכא דנולד ספק מחיים דהנה ביריעות שלמה הקשה וכן הקשו בשבילי דוד בפתיחה להלכות טריפות לאדאמו"ר הגרד"ל זצ"ל לפמש"כ רש"י בחולין דף קל"ד לכך בחלה ספק להחמיר משום דבחיוב מיתה לא אזלינן בתר חזקה וכ"כ רבינו בפ"ט מה' ביכורים א"כ מאי פריך הגמרא לרבה דמוקי אשה בחזקת היתר לשוק דגם בגירושין נוקי בחזקתה ליבם הא אשת אח שלא במקום מצוה חיוב מיתה לא אזלינן בתר חזקה והנה באמת קו' זו לא קשה מידי דהרי

רבה הוא דקאמר ביבמות דף קט"ז מה לי איסור לאו מה לי איסור כרת לענין חזקה] עיין ח"ס בה' נדה בכמה תשובות מה שהעלה בכונת רש"י אהא דמה לי איסור לאו מה לי איסור כרת] וא"כ שפיר פריך לרבה לשיטתו אולם א"כ יקשה לפירש"י מרבה דסובר מה לי איסור לאו מה לי איסור כרת אך י"ל דבאמת נאמר לכאו' ביבמה אהדרי' לאיסורא קמא לענין כרת וצריך לומר לענין כרת לא אמרינן אהדרי' לאיסורא קמא כדמוכח בבכורות דף ט"ו דבזה מיושב קו' התוס' שם והנה לכאו' י"ל לפימש"כ תוס' בביצה דף י"ב היכא דהותרה עכ"פ לדבר אחד ושייך מתוך לא אמרינן אהדרי' לאיסורא קמא וכאן ג"כ הרי הותרה עכ"פ ליבם ל"ש אהדרי' לאיסורא קמא אך מוכח שם דרבה סובר דלא אמרינן מתוך בשוחט עולת נדבה וכמו שהוא גם שיטת רבינו במבשל לנכרי רק מותר משום הואיל ולא משום מתוך והעלה בשעה"מ דרבינו סובר דאמרי' אהדרי' לאיסורא קמא ולכן צריך לטעם הואיל ומוכח בסוגיא דמתוך דרבה אית לי' האי סברא א"כ קשיא לרבה דנאמר אהדרי' וע"כ דלחיוב כרת לא אמרינן אהדרי' אבל לענין חומר האיסור בודאי אמרינן אהדרי' וכה"ג שפיר אמר מה לי איסור לאו ומה לי איסור כרת דגם הלאו חמור וכמו שהעליתי בארוכה בפ"ד מהלכות בכורות והיינו דרבה גופי' בדף פ"ב סובר דלא אמרינן מה לי איסור לאו ומה לי איסור כרת והנה לפי"ז בשאר לאו שפיר יש לחלק בין איסור מיתה דנוקי אחזקה וא"ש פירש"י וא"ש ג"כ דפריך לרבה בקידושין דנאמר אוקי בחזקתה ליבם אף דהו' איסור מיתה כיון דגם חזקתה לשוק הו' באיסור מיתה משום דאהדרי' לאיסורא קמא [ועיי' ביריעות שלמה שהעלה דאיסור יבמה לשוק הו' כספק בשחיטה ממש דלא הו' מאיסור לאיסור כדפירש"י יבמות דף מ"ט אין קידושין תופסין בה אין בה הוי' והו' איסור אחד משם אחד דבחי' בעל לא הו' קידושין תופסין משום דאגודה בי' וכן יבמה עדיין אגודה בי' ותמוה בעיני א"כ מה הקשה אח"כ לשיטת רש"י די"ל דשפיר חמור כמו איסור אשת איש כיון דשם איסור אחד עליו] וכש"כ אי נאמר דקידושין מפלת כיבמות דף י"ג בודאי הו' כאיסור אחד דמחיים נחשב כבר כאלו נזקקין ליבם וממילא מחיים כבר נאסרה לשוק מכח היבם ג"כ.

אולם לפי"ז קשיא קו' חמורה דהא תוס' הקשו' דנאמר בנולד ריעותא מחיים ל"ש חזקה כדמוכח בספק דרוסה ותי' דשם משום דשכיח אבל בנולד ספק מחיים שייך אוקי אחזקת היתר וקשה נהי דשייך אוקי אחזקה אף בנולד ריעותא הנה זה רק מטעם דאין מחזיקין מאיסור לאיסור דאיסור טריפה איסור אחרת מאין זבוח דמחיים או מאיסור נבילה דאין ראוי' לאכילה אי עשה מעשה המכשיר השחיטה כמוש"כ הרשב"א חולין דף ט' ואיסור נבילה אחרת והיינו משום דאין מחזיקין מאיסור לאיסור כמוש"כ הש"ש

והנה זה ניחא בטריפות אבל יבמה לשוק דהו' איסור אחד דאהדרי' לאיסור קמא הוא איסור אחד עם א"א בודאי יש לנו לומר כיון דנולד ספק מחיים אין כאן חזקת היתר וקשה לרבה דסובר בגירושין שייך אוקי אחזקת היתר לשוק הא נולד מחיים אך הדבר ניחא דהנה רשב"א הקשה באופן אחר אמאי סובר רבה אוקי בחזקת היתר מ"ש מספק אי שחט רוב סימנים דאסור משום דנולד ספק אי פקע איסור הראשון ותי' דשאני בספק אי שחט רוב סימנים ספק אי נעשה מעשה המכשיר אבל כאן נעשה מעשה המכשיר דהיינו מיתת הבעל רק ספק בקידושין כהא"ג אוקי שפיר בחזקת היתר הנה מבואר דרשב"א הקשה רק מספק שחיטה ולא מס"ד משום דאס"ד ידע די"ל משום דשכיח דשם לא שייך באמת נולד ספק מחיים דהרי ספק דרוסה טריפה הו' ואין מחזיקין מאיסור לאיסור ולכן הקשה מס' אי שחט רוב דהו' ספק בשחיטה דהוא איסור אחד עם מה שהי' עליו מחיים כהא"ג הקשה דגם הכא דלא שייך חזקת היתר ויפלא הא כאן יבמה לשוק הו' איסור אחר לא דמי לספק בשחיטה אבל לפמש"כ ניחא דבאמת גם ביבמה לשוק הו' איסור אחד והוקשה באמת כקו' וע"ז תי' דעכ"פ כבר נעשה המכשיר דמת בעל כהא"ג אף שנולד מחיים והו' איסור אחד אין מחזיקין מאיסור לאיסור כיון שנעשה מעשה לסלק האיסור הראשון שפיר שייך דיש חזקת היתר דהרי הו' לה חזקה כשיעשה מעשה ההכשר שימות הבעל יהא לה היתר לשוק וזה ברור מאוד [ותוס' ג"כ סברו כרשב"א דיש לחלק בין נעשה מעשה ההכשר ולא קשיא להו מספק דרוסה ג"כ נעשה מעשה ההכשר בשחיטה אפ"ה מוציאין מחזקתה ותי' משום דשכיח א"כ היכא דלא שכיח אף דהו' כאיסור אחד כיון דנעשה מעשה המכשיר אין מחזיקין מאיסור לאיסור].

ומעתה אביי ורבא דסברי יגיד עליו ריעו וסברו דבאמת גם בגירושין משכחת בספק קרוב לה ולא אמרינן אוקי אחזקה היינו משום דסובר כקו' הרשב"א דכאן באיסור אחד יש לנו לומר דנולד ספק מחיים אסור ולית להו כסברת רבה יען דעכ"פ נעשה מעשה המכשיר אבל בשני איסורין כגון בטריפה וס"ד גם אביי ורבא סברי בנולד ספק ריעותא מחיים שייך אוקי אחזקת היתר משום דאין מחזיקין מאיסור לאיסור וכפסק המר"ם בתשובה דאף בנולד הספק מחיים אוקי אחזקת היתר דלא כרמ"ל בסי' נ"א והוא דבר חדש.

[**והנה** בפשיטות י"ל לפמש"כ בשערי תורה דתליא זה אי אזלינן בתר שעה שנולד הספק או בתר שעה שנודע הספק דאז יש חזקת היתר דנשחטה הותרה ע"כ אף דהו' ריעותא מחיים אין מחזיקין מאיסור לאיסור ולפי"ז י"ל אף אביי ורבא דפליגי ארבא רק משום דשם נודע הספק בשעה שבעל הי' חי ואף אי בתר שעה שנודע הספק לא הי' חזקת היתר אבל בטריפות שנודע אח"כ שפיר י"ל גם אביי ורבא לא מחזיקין מאיסור לאיסור

אך קשה לפי"ז הא דדייק מנפל הבית עליו ועל אשתו דחולצת הא התם לא נולד ס' מחיים ותי' בש"ש דמיד שנפל הבית נולד הס' הו' כנולד מחיים משא"כ בבא זאב מיד דנשחטה הותרה ולפמש"כ עדיין קשה הא כיון דלא נודע מחיים ממש שפיר אזלינן בתר שעה שנודע הס' ויש לה חזקת היתר וצ"ע ורק לפמש"כ בשערי תורה לפרש דהאי חזקה לא הו' חזקה מבוררת כשעה"מ ה' אישות א"כ אביי רק חולק כיון דאין מבוררת ל"ה חזקה אבל בחזקת מבוררת כטריפה דכתב הרא"ש אחר דאזלינן בתר רובא הו' שפיר חזקה מבוררת לא נשמע דאביי פליג ונסתר דברי הש"ך] אך לפמש"כ במקום אחר דתליא אי מיתה מפלת דאז ל"ש אהדרי' לאיסורא קמא ע"כ הא רבא סובר מיתה מפלת ל"ש דהו' איסור אחד אך לכאו' קשיא א"כ קשיות הפרמ"ג והמהרש"א גם לדידן ניחוש שבמקום נקב קשחיט דסמוך מיעוטא לחזקה דנקובת הוושט נבילה הוא ובח"ס ובש"ש העלו כיון דנעשה מעשה המכשיר ליכא חזקת איסור דמחיים והנה לפמש"כ זהו דוקא לרבה אבל לרבא ואביי לא אמרינן הכי א"כ תהדר הקו' לדוכתי' אך הדבר נכון עפמש"כ בקונטרס טריפה חי' דעיקר הקו' דניחוש לניקב זה שלא כנגד זה דהו' רק טריפה כמוש"כ הפלתי ובטריפה שפיר לא שייך אוקי אחזקה כיון דהו' איסור אחר ואין מחזיקין מאיסור לאיסור וכמוש"כ המהרש"א בבכורות כ' ואך א"ש הכל די"ל דשפיר דמי ישב קוץ בוושט לספק דרוסה יען דנולד ריעותא מחיים דאין לומר בדרוסה ג"כ נולד מחיים די"ל דנפ"מ בדרוסה היכא דרק טריפה הו' כגון שלא כנגד הסימנים לכן רק משום דמפורש בתורה אבל בישב לו קוץ בוושט דחוששין בה וכן באמת בדרוסה בסימנים עצמן א"צ לטעם דמפורש בתורה א"כ שפיר כיון שנולד מחיים ל"ש אוקי אחזקת היתר ולא יקשה מה פריך דלא חיישינן שמא הבריא דשם רק חשש טריפה לא איכפת לן בנולד ספק מחיים דאין מחזיקין מאיסור לאיסור א"כ לפי"ז לרבא דסובר גם באיסור אחד כיון דעכ"פ נעשה מעשה המכשיר אמרינן דאוקי אחזקת היתר ע"כ גם בנקובת הוושט שייך אוקי אחזקת היתר כיון דנעשה מעשה המכשיר דעכ"פ נשחטה כמוש"כ הח"ס וא"כ לא דמי לספק דרוסה די"ל דס"ד חמור משום דמפורש בתורה ואין צריך לטעם דשכיח דגם נקובה שכיח בישב קוץ בוושט וא"כ ע"כ לא חיישינן לשמא הבריא דהרי קשיא מהמסס דלא חיישינן שמא הבריא אף דנולד הספק מחיים דאין לומר שם איסור טריפה הו' איסור אחר ואין מחזיקין מאיסור לאיסור דהרי לרבה אף באיסור אחד אין מחזיקין מאיסור לאיסור היכא דעכ"פ נעשה מעשה המכשיר וא"כ לרבא אית לן דל"ח לשמא הבריא דהיינו שמא ניקב וא"כ ניחא קו' ראשונים דאיך קאמר רבה ניקב זה בלא זה כשר ניחוש שמא ניקב החיצון ואין לו בדיקה דהרי ע"כ סובר כעולא דלא

חיישינן לשמא הבריא ועכ"פ בדיקה מהני ודו"ק.

וא"ש ג"כ דלא קאמר לספק נקובה דהרי בספק נקובה ע"כ יש בדיקה גם מבחוץ דלא חיישינן לשמא הבריא כיון דבדק ולא מצא נקב והיינו דמסיק דרק נפ"מ לספק דרוסה משום דאף אי חיש לספק דרוסה אפ"ה לשמא הבריא בישב לו קוץ לא חיישינן משום דשאני דרוסה דמפורש בתורה וזהו לחדודי דאביי משום דנוכל לטעות דהא דקאמר דוושט אין לו בדיקה מבחוץ רק מבפנים היינו לענין נקובת הוושט אבל אביי ידע דרבה לשיטתו ביבמות סובר דלא חיישינן לשמא הבריא ע"כ זה דקאמר אין לו בדיקה קאי לס"ד דמפורש בתורה וזהו חידודי דאביי ורבה רצה לבדוק אותו אי יבין דאיירי דוקא בס"ד והנה לפי"ז י"ל גם עולא שפיר סובר דלא חיישינן לשמא הבריא דסובר כרבה דאף בנולד בוושט ריעותא מחיים אמרינן אוקי אחזקה א"כ קשה מהמסס דל"ח לשמא הבריא וע"כ גם בושט לא ניחוש לשמא הבריא לשמא ניקב והא דקשה מס"ד דרוסה לזה תי' עולא לשיטתו דסובר דל"ח לס"ד דלא מצי לומר משום דמפורש בתורה דהרי עולא לשיטתו סובר ח' טריפות הללמ"ס וגם דרוסה הללמ"ס אבל להלכה דמפורש בתורה י"ל אי אמרינן כרבה דאף בוושט דהו' נבילה מחיים אפ"ה אמרינן אוקי אחזקה אף שנולד ספק מחיים א"כ ל"ד לדרוסה דדרוסה מפורש בתורה לכן שפיר פסק הראב"ן מה"ט דלא חיישינן לשמא הבריא משום דרק עולא דסובר דהו' דרוסה הללמ"ס מוכרח לתרץ דל"ח לס"ד אבל אנן דקיי"ל דמפורש בתורה וסובר בזה כרבינו רק דסובר כרבה ביבמות דאף באיסור אחד בנעשה מעשה המכשיר אמרינן אוקי אחזקת היתר אף דנולד ריעותא מחיים א"כ ל"ד לדרוסה דמפורש בתורה אלא אדרבא מה"ט עצמו יש לדמותו להמסס דל"ח לשמא הבריא אף דנולד ריעותא מחיים דאין לחלק ישב קוץ בושט הו' איסור אחד שייך לאסור בנולד ריעותא מחיים דסובר הראב"ן דהלכה כרבה [ואולי מפרש דגם רבא ואביי לא פליגי ארבה בהא כמו שצדד גם הש"ך סי' נ"א] דאף באיסור אחד בנולד ריעותא מחיים אמרינן אוקי אחזקה כיון דנעשה מעשה המכשיר דלכך לא חיישינן לשמא הבריא כמו בהמסס וא"ש הראב"ן אבל רבינו והריא"ף סברי דהלכה כאביי ורבא דפליגי ארבה וסברי באיסור אחד אמרינן בנולד ריעותא מחיים ל"א אוקמי אחזקת היתר וא"כ שפיר דמי לס"ד דנהי דמפורש בתורה היינו משום דדרוסה רק טריפה ל"ש להטריף משום שנולד ריעותא מחיים אבל נקובת הוושט דנבילה מחיים לשיטת רבינו הו' איסור אחד מחיים שפיר ל"ש חזקת היתר ויש לאסור כמו בס"ד ולא יקשה מ"ש מהמסס דל"ח לשמא הבריא די"ל דהמסס טריפה הו' ואין מפורש בתורה ודו"ק. [עד כאן].

הנה בפ"ד מה' שחיטה פסק רבינו דהמסס ובה"כ שניקבו כשר דלא חיישינן שמא

הבריא ואפי' בדיקה אין צריך והקשו הראשונים מרבי דהפכה ומצא עלי' קורט דם משמע דצריך עכ"פ בדיקה ונראה ליישב רק רבי לשיטתו צריך בדיקה ואקדים שיטת הטור דפסק דצריך בדיקה וכרבי והקשה הש"ך סי' מ"ח הא הטור פסק לעיל כרא"ש והראב"ן דל"ח שמא הבריא כוושט והביא הרא"ש ראי' מביה"כ דמצד אחד כשר וע"כ דאף בדיקה אין צריך והנה אני מוסיף לתמוה דרבינו דפסק דחוששין שמא הבריא בוושט ואפ"ה בביהכ"ס פסק דלא חיישינן שמא הבריא והטור להיפך פוסק בוושט דלא חיישינן שמא הבריא ובהמסס פוסק דחיישינן שמא הבריא וצריך בדיקה והנה רש"י פסק דבהמסס חיישינן שמא הבריא דעורו דק והקשה התוס' בשבת דף ל"ד א"כ קשיא ברייתא לעולא דלא חיישינן שמא הבריא ואומר ליישב דהנה יש לחדש הך דאי חיישינן לשמא הבריא תליא באידך פלוגתא דרבוותא בחולין י"א דסובר רשב"א אי נמצא בהמה טריפה והגליד פי המכה וע"כ מטריפין שזה ג' ימים וא"א לומר עתה קודם שחיטה נטרפה א"כ עכ"ח מוציאין אותה מחזקתה דהרי מה שהחזקניהו עתה בכשר הוא בטעות לכן גם למפרע מטריפין ושיטת הרא"ש לעיל דף י"א דאף כה"ג אוקי אחזקה כל זמן שנוכל להחזיקה ואין מטריפין רק ג' ימים ולפ"ז יש לומר אי אמרינן כשיטת רשב"א ע"כ חיישינן שפיר שמא הבריא ונתרפא דאי תחוש שמא הבריא שנתרפא ע"כ תאמר שזה ג' ימים כבר נטרפה א"כ שוב טריפה מספק גם למפרע לכן חיישינן שמא הבריא דאין לומר אוקי אחזקה ולא ניחוש לניקב ונתרפא זה אינו דהרי אי אתה חושש לנתרפא אתה מטריפה למפרע ואתה אומר שלא הי' לה חזקה אבל אי אמרינן כשיטת הרא"ש דאין מטריפין רק ג' ימים א"כ אי ניחוש לנתרפא אין מטריפין אותה רק על ג' ימים ואין מוציאין אותה מחזקתה לגמרי א"כ אתה אומר שהי' לה חזקה עד ג' ימים לכן גם מג' ימים ועד עתה אוקי אחזקה ולא ניקב כלל גם עתה ומעתה י"ל דסברת הרשב"א ורא"ש תליא אי טריפה חי' דהנה אי טריפה חי' ליכא חזקת הגוף שאין טריפה רק חזקה מכח הרוב לכן כיון שחזינן שהחזקה בטעות זה ג' ימים לכן גם למפרע הו' חזקה בטעות דע"כ ממיעוט טריפות א"כ לכן ל"ח שמא הבריא אבל אי טריפה אין חי' מסתבר כדעת רא"ש שפיר דל"מ למפרע כיון שיש חזקת הגוף ואין טריפה רק ג' ימים מספק והנה הא דטריפה אין חי' כתב המהרש"ל דהו' רק רוב א"כ ליכא חזקה גמורה אלא מכח רוב לכן אף אי טריפה אין חי' מטריפין למפרע א"כ א"ש דעת רשב"א אף אי טריפה אין חי' והנה בנקובת הוושט דהו' נבילה מחיים א"כ אפי' מיעוט אין חי' שפיר הו' חזקה גמורה א"כ בודאי לא מטריפין למפרע להוציא מחזקתו וגם לא חיישינן לשמא הבריא דניקב ונתרפא לכן לעולא לא חיישינן שמא הבריא בוושט אפ"ה יודה בהמסס דרק

טריפה הו' חיישינן שמא הבריא אפי' אין טריפה חי' כיון דלא הו' אלא רוב ולכן נקטו בברייתא רק בהיכ"ס לא חיישינן לשמא הבריא אבל בהמסס שעורו דק וכיון דלא הו' רק טריפה חיישינן שמא הבריא ובזה ניחא גם שיטת הטור דלא חיישינן בוושט שמא הבריא ובטריפה חיישינן שמא הבריא ולא יקשה מרא"ש דמוכיח דלא חיישינן שמא הבריא מביהכ"ס די"ל דהנה הטו"ז והש"ך פליגי בניקב מצד אחר דצריך בדיקה אי אבד או הדיחו דאין לו בדיקה לט"ז טריפה הו' כיון דצריך בדיקה ולש"ך כשר דהבדיקה רק להחמיר שמא ימצא קורט דם ובא"א בדיקה כשר ורק בניקב מב' צדדים בבדיקה להקל דאי לא ימצא קורט דם יהא כשר ולכן א"א בבדיקה שהודח טריפה והנה כל זה אי לא חיישינן בוושט לשמא הבריא אבל אי חיישינן בוושט שמא הבריא גם בביהכ"ס יש לחוש שמא הבריא ויהא טריפה בהודח וא"א בבדיקה ושפיר הוכיח הרא"ש דלא חיישינן שמא הבריא ולכן נהי דבהיכ"ס עכ"פ צריך בדיקה דחיישינן לכתחלה שמא הבריא יען דבטריפה גרוע מוושט דל"ה חזקת הגוף גמורה אבל לחוש להטריף בהודח לשמא הבריא והו' קורט דם ושפיר הו' ראי' דהלכה כעולא דלא חיישינן שמא הבריא ומעתה ניחא גם שיטת רבינו הרמב"ם דהנה רבינו פסק בפי"א מ"ה שחיטה דכל בהמה יש לה חזקת שלימה מבואר מדבריו דיש לה חזקת הגוף שהוא שלימה א"כ בכל טריפה יש חזקת הגוף דלא חיישינן שמא הבריא והא דבוושט פסק דחיישינן שמא הבריא היינו שביארתי דנקובת הוושט נבילה היכא דנולד ריעותא מחיים מטריפין שפיר משום דהו' איסור אחד עם איסור שאין זבוח דמחיים ולא יוקשה מרבי דהפכה רבי וכנ"ל דרבי סובר בנדה כ"ד דטריפה חי' א"כ לכך בוודאי חיישינן שמא הבריא אבל רבינו דפסק טריפה אין חי' ואיכא חזקת הגוף שלימה לכן לא חיישינן לשמא הבריא בטריפה רק בנקובת וושט משום דנולד ריעותא מחיים ודו"ק היטב.

וניחא ליישב מה שהקשה הלב ארי' מ"פ בדף מ"ט אהא דמחלק התם בין קופא לגו ובין קופא לבר מ"ש מביהכ"ס דמצד אחד כשירה ולא אמרינן ליתא אי קופא לבר או לגו ומ"פ בשלמא בחתיכא דכבדא שפיר חיישינן שמא באתה דרק הוושט מבחוץ ואי היתה שלימה הי' ניכר הנקב אבל הכא דבית הכוסות שלמים הם אתנו ולא נראה הנקב מבחוץ מה"ת להחזיק ריעותא ולחוש שבא מבחוץ ונראה ליישב דלפמש"כ לעיל דלרבי דצריך בדיקה היינו לכתחלה אבל אי נאבד כשר ודבר זה מוכרח מברייתא דקתני כשירה דאי ס"ד כשיטת הטו"ז דבנאבד ואינו יכול לבדוק טריפה איך קתני כשירה וכמוש"כ הראשונים לעיל דף מ"ה דמדקתני כשירה משמע כשירה בלא בדיקה וא"כ לפי"ז כיון דעכ"ח איירי הכא ג"כ בנאבד אפ"ה כשירה מוכח דרק לעיל בריאה דאין דרך לבלוע דכך

הקנה ע"כ בנאבד או בחתיכא טריפה אבל בבהכ"ס דדרך לבלוע דרך הוושט אפי' נאבד ג"כ כשירה וא"כ שפיר פריך מ"ש דשם מחלקינן בין קופא לגו בין קופא לבר וכאן בנאבד כשר ואמאי לא מחלקינן ג"כ אי הי' קופא לבר ע"כ דרך הוושט יצא וחזר ונכנס לבהכ"ס ואי הי' אולי ניכר קורט דם מבחוץ וע"ז משני התם אוכלין ומשקין דחקוה ודו"ק.

עוד נראה ליישב דהנה לישנא דגמרא דחתיכא דכבדא טריפה ויאמר לי' אי משכח בבשרא כהא"ג טריף מר אלא חזינן אי קופא לגו אי קופא לבר והנה לכאו' תמוהא מאי ס"ד דבבשרא יהי' טריפה ופירש הרשב"א דהיינו לומר דכמו בבשרא כהא"ג כשר ול"ח שמא יצא לחוץ וניקב איברים הפנימים מוכח הא אי הו' שייך לומר דבכבדא טריפה בניקב הו' שפיר חיישינן שמא יצא לחוץ וחזרה וכמוש"כ הר"ן אבל כיון דנקב בכבדא כשר ע"כ לא חיישינן שמא יצא לחוץ ונקב איברים הפנימים רק מחלקין בין קופא לגו ובין קופא לבר וע"ז פריך מ"ש מביה"כ וליחזו אי קופא לגו אי קופא לבר והכוונה דבביה"כ דטריפה בנקב לחוץ א"כ כאן אי קופא לגו יהא טריפה שמא יצא לחוץ וחזרה אי לבר ל"ח שיצאה לחוץ וחזרה דהא אין דרך לנקוב בקופא ומשני ש"ה דאוכלין ומשקין דחקוהו אי ס"ד דיצא לחוץ ל"ה הדרה דהא ע"י אוכלין ומשקין נדחק לחוץ ואיך חזרה הא אוכלין ומשקין שדוחקין אותה לחוץ ל"ה מניחין לחזור לפנים והבן.

עוד יש ליישב ע"ד הנ"ל דפסק רבינו המסס וביה"כ מצד אחד כשירה ומשני צדדים טריפה אם נמצא קורט דם משמע דאין צריך בדיקה לראות אם יש דם דבשני צדדים טריפה רק אם אירע שמצאו דם והקשו המפרשים הא בגמרא איתא דרבי בדקה ומצא קורט דם וטרפה משמע דצריך בדיקה אחר קורט דם ונראה ליישב דהנה קשה לי בשמעתין דאייתא עובדא דר' עוירא דמחט בעובי ביהכ"ס טרפה רבי ואח"כ מייתא דעובדא הי' שבדקה ומצא ק"ד וטרפה רבי ואביי אמר מתניתין הוא ויש לתמוה הלא מיד הו' לי' לומר דמתניתין ומהיכי תיתי לטעות בדברי ר' עוירא דטרפה אפי' בלא מצא ק"ד ונראה דאביי ידע דבודאי איירי במצא ק"ד רק דס"ל דרב עוירא דבא לאשמעינן דבר חידוש היינו אפי' נמצא שלא כנגד המחט וע"כ הי' רוצה לידע איך הי' העובדא וכאשר אמר לו דהי' עלי' ק"ד משמע כנגד המחט זהו פשיטא דטריפה וע"כ אמר מתניתין הוא או י"ל דתחילה הו' ס"ל דרב עוירא דטרפה דאין צריך בדיקה כלל רק אם מצא ק"ד טריפה עד שדרש אביי היכי הו' עובדא אז אמר דברים כהווייתן דבדקה ומצא ק"ד וע"ז אמר אביי א"כ דרק אם בדקה ומצא ק"ד טריפה ע"ז אמר מתניתין הוא.

ועתה אומר עוד דבאמת לרב עוירא הי' ס"ל מתחילה דאין צריך כלל בדיקה וכשירה בלא בדיקה רק אם אח"כ מצא דם טריפה והיינו דזה אי צריך בדיקה נראה לי דתליא

בפלוגתא אי טריפה חי' דהבאתי פלוגתא בראשונים חולין י"א דלרשב"א אם נמצא סירכא אחר ג' ימים חיישינן למפרע כיון דהוחזקה בטעות אבל הרא"ש ס"ל דאין טריפה למפרע אלא דאזלינן בתר חזקה ואמרתי דפליגי במה שביארתי דיש חזקת היתר וחזקת שלימה כמוש"כ רבינו וזה חזקת הגוף לכן אין טריפה למפרע אבל רשב"א ס"ל רק חזקת היתר איכא ע"כ חיישינן למפרע ג"כ ואמנם חזקת הגוף שייך דוקא אי טריפה אינה חי' א"כ איכא חזקת הגוף שאין טריפה כיון דחזינן דחי אבל רשב"א ס"ל טריפה חי' ועכ"פ מיעוטא איכא שחי כשיטת מהרש"ל א"כ אין כאן חזקת הגוף רק בחזקת היתר עומדת וכיון שנתחזקה בטעות חיישינן למפרע וזה הנפ"מ בין שני החזקות אי מטריפין למפרע א"כ י"ל דהאי עובדא דר' עוירא וגם רב ספרא דהאי עובדא דרבי איירי דאירע שבדקה וטרפה אבל אין צריך לבדוק אחר ק"ד כיון דאיכא חזקת שלימה [דטריפה אינה חי] כיון דלמפרע כשר אפי' אם נמצא ק"ד א"כ עומדת בחזקת שלימה לכן אין צריך כלל בדיקה רק אם אירע שבדקה טריפה אבל אביי הי' מסופק בזה אי אזלינן בתר חזקת הגוף או אחר חזקת היתר כיון דמיעוט איכא דטריפה חי ליכא חזקת הגוף רק חזקת היתר וא"כ אי ימצא באמת דם יהא טריפה למפרע א"כ ליכא חזקת הגוף כלל רק כ"ז שלא בדקה איכא חזקת היתר לכן צריך בדיקה וכאשר ראה ר' עוירא דאביי דחק עליו לידע גופי' דעובדא אז הבין ר' עוירא דאביי הו' ס"ל דצריך בדיקה ולכן הי' אצלו חידוש מה שלא הגיד רב עוירא דבדקה אז אמר רב עוירא דבאמת הי' המעשה שבדקה דהיינו דגם לרבי ס"ל דבעי בדיקה ומצא עליו ק"ד ואז טרפה וע"ז אמר א"כ מתניתין הוא כיון דאין טריפה באמת רק דחייב לבדקה ממילא אי מצא דם טריפה וא"כ עכ"פ מר' עוירא ורב ספרא נשמע דיש פנים לומר דאין צריך בדיקה כלל דכשירה בלא בדיקה משום דאזלינן בתר חזקת הגוף כיון דקיימ"ל טריפה אינה חי' לכן פסק רבינו כן דלא כמסקנא דהעיד רב עוירא דס"ל דצריך בדיקה דלא אזלינן בתר חזקת הגוף רק בתר חזקת היתר ודו"ק.

ודע דיש לי לחקור לפי דברי רבינו הנ"ל דכל בהמה יש לה חזקת שלימה לכן בנשחטה אין יכולין לאסור מספק א"כ עכ"ח אין לחלק בין ספק בנקובת הוושט אי שאר ספק בטריפה ונראה דכוונת רבינו מה דשינה לשונו מהגמרא דקאמר נשחטה בחזקת היתר עומדת והרמב"ם כ' בחזקת שלימה דהנה המהרש"א הקשה נימא סמוך מיעוטא לחזקה וניחוש שמא במקום נקב שחט והעלה בחס"ו עפי' רשב"א בנעשה מעשה המסלק האיסור אין מחזיקין מאיסור לאיסור ולכך גם בנקובת הוושט הי' לה חזקת זו שאם תשחט תהא מותרת והרי נשחטה לפנינו שפיר מוקמינן אחזקה והן הן דברי רבינו בחזקת שלימה עומדת ולכך אפי' בספק ניקב הוושט ל"ש אוקמי אחזקת איסור דהרי

הי' לה חזקת שלימה שאם תשחט תהא מותרת וכאן שנשחטה אין לך לאסור מספק אפי' בספק בוושט וזה ברור.

אמנם יש לומר דבר חדש דאפי' בטריפה שייך לאסור בנולד ריעותא מחיים משום דסברת רבינו דלכך מותר יען שהי' לה מחיים חזקת שלימה א"כ בנולד ריעותא מחיים דלא שייך האי חזקה יש לנו לאסור ולפי"ז יש ליישב קו' התוס' בדרוסה אמרינן דחיישינן לספק דרוסה משום דנולד הריעותא מחיים וביבמות מוכח דמוקי בחזקת היתר לשוק אף דנולד ריעותא מחיים ותי' משום דשכיח וביאר בש"ש משום דנולד ריעותא מחיים שייך אוקי אחזקת היתר משום דאין מחזיקין מאיסור לאיסור ולהנ"ל הדבר נכון דבדרוסה כיון דנולד הריעותא מחיים א"כ ל"ש לאוקמי אחזקת ברואים ושלימה דהרי איתרע חזקתו ושפיר י"ל כיון דנולד הריעותא מחיים לא אמרינן בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך אבל בהאי דיבמות שם לא שייך דאיתרע חזקת חיים לבעל ע"י ספק קידושין אלא איתרע חזקת היתר לשוק ע"י שנולד ריעותא מחיים שפיר אמרינן אין מחזיקין מאיסור לאיסור יבמה לשוק אבל בטריפות אין דנין אחזקת היתר אלא הא דנשחטה בחזקת היתר היינו משום דבהמה בחיי' בחזקת ברואים וכיון שנולד ריעותא מחיים ליכא חזקת שלימה ולכך חיישינן לספק דרוסה ונתיישב קו' התוס' על נכון.

ועמש"כ התב"ש והחוו"ד אי יצא ע"י ריעותא מחיים מרוב דלחוו"ד לא יצא מרוב אבל לפמש"כ עכ"פ יצא מחזקת ברואים ושפיר י"ל בנולד ריעותא מחיים לא אוקמינן אחזקה אמנם זה שייך אי טריפה אינו חי' אז יש לה חזקת ברואים אבל אי טריפה חי' ומשבחת והולכת א"כ אף דיש לה חזקת ברואים אין כאן חזקה שאין טריפה רק חזקת היתר יש לכשנשחטה א"כ בנולד ריעותא מחיים אין לאסור משום דאין מחזיקין מאיסור לאיסור ולפי"ז רב סובר בנדה טריפה חיה שפיר סובר דאין חוששין לס"ד ודו"ק.

ובדברי רבינו האמורים דבהמה בחזקת ברואים יש ליישב קו' המפרשים לר"ע איך שוחטין ביו"ט דחייש למיעוטא ודילמא טריפה ולית לי' מתוך עיי' מעה"ח כמה תו' וכן קו' מהרש"א נאמר סמוך מיעוטא לחזקה וניחוש שבמקום נקב שחט די"ל דלכאו' אדברי רבינו הנ"ל דבהמה בחזקת ברואים א"כ מנ"ל רוב דילמא משום חזקת ברואים להנ"ל יש לומר למ"ד טריפה חי' לא שייך חזקת ברואים ושפיר מוכח רוב אבל אי טריפה אין חי' יש חזקת ברואים דהרי משבחת והולכת וא"כ להלכה שפיר לא חיישינן לשמא במקום נקב שחט דבחזקת ברואים עומדת וא"ש קו' המהרש"א וגם מיושב הקו' דאיך שוחטין ביו"ט ניחוש למיעוטא דר"ע יסבור טריפה אינו חי' ושוב איכא חזקה דחזקת ברואים ול"ח למיעוטא ודו"ק.

ע"ד הטו"ז בסי' ל"ג למה בשנים לבנים טריפה דהו' לקותא בכולי' הא באין לו אלא עור אחד כשר ואין לומר דלקותא מגרע גרע א"כ קשיא מריאה דאיגלד כאהינא סומקא כשר ומוכח כשנלקה עור אחד ג"כ כשר ולא אמרינן דלקותא מיגרע גרע ונראה דהנה בוושט כל שני עורות יש להם פעולה אחרת דהא מהוושט יוצאין לבית הכוסות ולקורקבן ויש לבית הכוסות וקורקבן ג"כ שני עורות מבפנים והיינו דעור הפנימי של הוושט סופו הוא העור הפנימי של הכוסות ועור החיצון של הוושט סופו הוא עור החיצון של בית הכוסות והקורקבן גופי' אף דבינו לבינו יש קצת בשר המחבר השני וושטין הו' רק כאלו בני מעיים נתפרדו ונתחברו וחזרו ונפרדו דשכיח בבני מעיים כמבואר בסי' מ"ו והנה ג"כ מבואר בפוסקים בטעמא דיתרת טריפה משום דהיתרת שיש להאבר לוקח החיות שלו קצת מהחיות של אותו אבר א"כ נתחלק חיות של אותו אבר לשנים ואין לכל אחד קרום דסופו שיחלה ויפול כן נמי בשתי עורות של הוושטן יש לכל אחד חיות מיוחד לפעולה שלו עור הפנימי יש לו חיות הצריך לעור הפנימי של ביהכ"ס וקורקבן לפרנסו ולהחיותו ואמנם אם חסר אחד אז מקבל זה האבר כל החיות מעור אחד שצריך להוושט לפרנס פנימי וחיצון של ביהכ"ס וקורקבן אבל כשיש כאן השני עורות שמקבל עור אחד רק חצי חיות והוא נלקה כולו א"כ אין יכול לעשות פעולתו לכן טריפה אבל בריאה השני עורות שיש לו אין לשניה רק פעולה אחת להקיף בשר הריאה לשומרו שלא יצא הרוח ומה שניתן לה שתי עורות הוא רק פן ינקוב האחד כי שכיחי דמינקב עור אחד ע"כ יהא עור השני לשומרו לעכב הרוח שלא יצא לכן אם אחד בריא ואחד לקוי ג"כ כשר כי אין לעור אחד פעולה בפני עצמו ולא גרע כשהוא לקה מכשהוא חסר לגמרי ודו"ק.

והנה בטעמא דרבינו דפסק דנקובת הוושט הו' נבילה מחיים נראה דהוכחתו הי' דיש להבין דר"ע אמאי מעיקרא הי' סבר דרק טריפה ואח"כ הודה לר' ישבב דהו' נבילה ונראה דהנה אי אמרינן דלא הו' רק טריפה מחיים ונבילה לאחר שחיטה קשה איך חל איסור נבילה אאיסור טריפה כיון דאין איסור חל על איסור אף בכולל ומוסיף וצריך לומר באמת לרע"ק אחר שחזר סובר באמת איסור חל על איסור דהרי תוס' הקשו בדף ק"א דר"ע פעם סובר אחע"א ופעם סובר אאחע"א להנ"ל ניחא דאחר חזרה סובר אחע"א בכולל ומוסיף דמוסיף איסור טומאה אמנם רבינו מפרש דרע"ק סובר באחרונה דאאחע"א וא"כ עכ"ח מפרש דבאמת לרע"ק או דאף אחר שחיטה רק טריפה אף דנפסלה בשחיטה או אף דמחיים הו' נבילה לא איסור טריפה וא"כ מעיקרא הי' עכ"ח סובר רע"ק דהו' רק טריפה ולאחר שחזר והודה דנבילה הו' עכ"ח דסובר דהו' נבילה מחיים וא"כ הא דמשני הגמרא לרע"ק נבילה דלא מטמא מחיים קתני היינו דאין מטמא מחיים אבל

איסור נבילה מחיים יש כמו שתי' בתב"ש ופלתי ודו"ק.
והנה האחרונים הקשו הא דמשני רי"ו קודם חזרה ומשנה לא זזה כיון דאין נפ"מ בהא דטריפה הו' דלאחר חזרה נבילה הוא אמאי לא זזה ממקומה [להנ"ל י"ל דלכך לא זזה ממקומה דהא ע"ז דאין אחע"א רק בב"א לא משכחת דיחול איסור נבילה והו' רק באיסור טריפות או כדי דנלמוד דהו' נבילה מחיים דו"ק] ונראה דהנה פלתי הוקשה מאי פריך הש"ס מאלו טריפות דילמא מיירי בנקובת התורבץ דרק טריפה לשיטת רבינו או בניקב זה שלא כנגד זה דרק טריפה וגם בגרגרת משכחת בנקבים קטנים דמצטרפין מה שביניהם דסופו ליפסק א"כ לא הוי רק טריפה ומאי פריך אמנם הא לא קשיא דדוחק לאוקמי' מתני' בכהא"ג דוקא אמנם אי קשיא הכי קשיא דהקשו אחרונים למה קתני במתני' פסוקת הגרגרת תיפק לי' כמאן דמנחה בדיקלא וכנקב הריאה ולמה צריך למיתני פסוקת הגרגרת כלל וצריך ליישב דאיירי בנקבים קטנים דלא הו' כמנחה בדיקלא א"כ לפי"ז מאי פריך מפסוקת הגרגרת דכהא"ג לא הו' רק טריפה ואין לומר דפריך מנקובת הוושט דגם נקובת הוושט י"ל דקתני דומי' דפסוקת הגרגרת בגוונא דלא הו' רק טריפה בניקב זה שלא כנגד זה או בתורבץ הוושט ואולם יש ליישב קו' המפרשים הא קתני ריאה שניקבה דלס"ד דלא הו' רק טריפה שפיר צריך למיתני פסוקת הגרגרת דלא נטעי דהו' נבילה אבל לעולם איירי בפסוקת הגרגרת ברובא במקום אחד ואיירי באמת בכל גוונא בבא דפסוקת הגרגרת ושפיר פריך וכן קשיא שפיר מנקובת הוושט דעכ"ח בכל גוונא איירי ומעתה א"ש דאף אחר חזרה דלרע"ק טריפה לא זזה ממקומה דעכ"פ נפ"מ להיכא דלא הו' פסוקת גרגרת במקום אחד ובוושט לענין תורבץ ולפ"ז מיושב היטב דברי רבינו דסובר תורבץ הו' רק טריפה ודו"ק היטב.
ומה שהוקשה בירש"ל הא דפריך הש"ס ממתני' דאלו טריפות דפסוקת הו' טריפה לוקי בנפסקה רוב עובי' ולא רוב חללה ורק טריפה אבל רע"ק דחזר ואמר נבילה היינו בנפסקה גם רוב חללה ויש ליישב דשם בגמרא משני אימא וכבר שחט הוושט ופריך לרבא היינו הך דרישא ויש לתמוה מאי ס"ד בוודאי היינו רישא אך י"ל דמפרש דפסק גרגרת ברוב עובי' ושחט הוושט ואח"כ פסק הגרגרת גם ברוב חללה א"כ היינו וכבר שחט הוושט דקודם שפסק ברוב חללה שחט הוושט א"כ הו' שפיר נפסלה בשחיטה ואפ"ה קתני פסק הגרגרת ושחט הוושט דבאמת פסק גרגרת תחילה א"כ מיושב קו' הנ"ל דהא מוכח מגמרא דס"ל ברוב עובי' לא הו' טריפה כלל רק כחצי קנה פגום וא"ש היטב.
ועוד נראה ליישב דהנה בירש"ל הקשה עוד אהא דמשני קודם חזרה דאכתי קשה ממשנה דפסוקת הגרגרת בעוף רק טריפה והא שם ליכא רק סימן אחד בודאי נבילה

הו' ולי נראה דלא קשה משום דלא מסתבר שיהא הדין בעוף שאני מבהמה דבהמה טריפה ובעוף יהא נבילה ומסתמא קודם חזרה בעוף ג"כ רק טריפה אבל הא תינח אי בנפסקה רוב חללה בבהמה ג"כ רק טריפה אבל אי בנפסקה רוב חללה בבהמה עכ"פ נבילה הו' מסתבר בעוף גם ברוב עובי' נבילה הו' דחיותה זוטר וא"כ א"ש דלא מצי משני דמשנה דאלו טריפות ברוב עובי' לכך רק טריפה דאכתי יוקשה מאידך משנה דאלו טריפות בעוף דבעוף אף ברוב עובי' מסתבר שיהא נבילה אי בבהמה ברוב חללה נבילה הו' ודו"ק.

והנה הקשה עוד הירש"ל מאי פריך בדף מ"ד מרב דשלחה קמי' דר"ה לאכשורי' ופריך חכם שאוסר אין רשאי להתיר וקשה הא נפיק מיני' חורבה דאי טריפה ברוב עובי' גם בשחיטה סגי ברוב עובי' ונפיק מיני' חורבה להכשיר שחיטה ברוב עובי' והעלה מכח זה דבשחיטה לכ"ע בעינן רוב חללה והנה קשיא לי לפי"ז מדף מ' ע"ב דמשני בחצי קנה פגום והוסיף עליו כ"ש וקשה הא ברוב עובי' טריפה וע"כ בח"ק פגום דליכא אף רוב עובי' א"כ בהוסיף כ"ש ליכא אלא רוב עובי' ואין כשר רק אם יוסיף עוד כ"ש שיהא רוב חללה ויקשה מכי שחט בה פורתא אסורה ואידך לאו דמר"י קטבח לכן נראה ליישב קו' הירש"ל דלעולם גם בשחיטה סגי ברוב עובי' ורק הא דפריך איך עביד הכי חכם שאוסר אין רשאי להתיר היינו משום דרבה לקח מאותו בשר ולמה לקח אי משום דשלא יצא דבר תקלה להתיר בשחיטה הי' די לפסוק הדין וא"כ עיקר הקושיא מלקיחת הבשר ולפי"ז הא דמשני אגמרי' סמיך ע"כ לא מהדר אקו' ראשונה במקומה דרק לא אסיר מיסר אך לפמש"כ דהש"ס לעיל דף ל"ב כבר הו' פשיטא לי' דברוב עובי' כשירה הו' א"כ בחצי קנה פגום היינו רוב עובי' והוסיף עליו כ"ש היינו רוב חללה דבזה הו' שחיטה ונדחה הגמרא דדף מ"ד דפליגי ברוב עובי' דמהכא נשמע דהלכה דבעינן רוב חללה לענין טריפה וא"ש הסוגיא דדף מ' הנ"ל ודו"ק.

הנה בחולין מ"ג קאמר הש"ס יתיב ההוא מרבנן קמי' דרב כהנא ויתיב וקאמר נמצאת איתמר אבל ישב חיישינן אמר להו רב כהנא לא תציתו לי' ישב איתמר אבל נמצאת לא איצטריך לי' לעולא דכולהו חיוי ברייתא קוצי אוכלן ולכאו' במאי פליגי בודאי הכי אית להו ונראה דהאי ונמצאת אין הכוונה נמצאת ממש לאורכו אלא נמצאת תחוב בפנימי מצד הפנימי ובזה הו' ס"ל דלא שייך כ"כ הני חיוי ברייתא הכי אית להו לכך קמל"ן עולא דלא חיישינן ומסיק דאפ"ה כל הני חיוי ברייתא הכי אית להו דישב במקצת כל הני הכי אית להו והו' נמצאת וכמוש"כ בחסו' לדעת הראב"ן ומעתה קשה לי א"כ נוכיח מכאן דאזלינן בתר רובא וכבר הוקשה בחס"ו בשמעתין בשם ספר שיחת חולין דאל"כ איך

אכלינן בישרא אפי' אי לא חיישינן למקום נקב קשחיט הא כיון דכל הני אוכלים קוצים איכא למיחוש להבריא ונתרפא ולא מהני בדיקה וכוונתו דלא שייך לומר היכי דאפשר אפשר והיכי דאי אפשר שאני כיון דהו' כאלו ראינו ריעותא לפנינו ותי' החסו' דזה הו' מיעוטא דמיעוטא וקשה הא תינח בבהמת חולין אבל בבהמת קדשים לפמש"כ החוו"ד לתרץ דברי רבינו דס' דאו' מה"ח לקולא דמקשין עלא האיך ילפינן רוב מקרבנות ותי' דבקרבן דהו' מ"ע אזלינן לחומרא א"כ לא משכחת בהמה כשירה דאכלי קוצים וכל הני חיוי הכי אית להו שנתחב להו קוצים בפנימי שבפנימי הו' ספק אף דהו' מיעוט דמיעוט כיון דבעינן ודאי כשר לסברת החוו"ד וביותר קשה לפמש"כ בים התלמוד ליישב בטעם אחר הקו' על רבינו הנ"ל דכיון דאיכא חזקת חיוב בקרבן אזלינן להחמיר מטעם חזקת חיוב בודאי לפי"ז אף דהו' מיעוטא לא מהני שנאמר דקיים חזקת חיוב ואעכ"ח דאזלינן בתר רובא והנה כל זה אי אמרינן גם בישב מצד אחד נקרא נמצאת אבל לתנא דתנא קמי' רב כהנא נמצאת איתמר דפירשנו דהיינו ישב במצד אחד אבל בנמצאת ממש מודה דלא הו' איצטריך לעולא א"כ יש לומר דגמרא דלעיל דשקול וטרי מנ"ל דאזלינן בתר רובא ולא קאמר כנ"ל ס"ל כהאי תנא דבכי הא ל"ש לומר כל הני חיוי ברייתא הכי אית להו רק בנמצאת ממש ובכי הא דישב לא הו' בכל חיוי ברייתא א"כ ל"ש להקשות דילמא הבריא ונתרפה דמהיכי תיתי ניחוש להבריא ונתרפא כיון דבישב מצד הפנימי ליכא הו' בכל חיוי ברייתא א"כ רק הקושיא דניחוש למיעוטא א"כ היינו דר"א ואמרינן שוב הא אי אפשר שאני אבל בל"ז הי' כריעותא לפנינו כיון דכל הני חיוי ברייתא הכי אית להו ודו"ק היטב.

ונראה להוכיח שכן דעת רש"י כהראב"ן דרש"י כתב אבל ישב חיישינן דניקב ונתרפא ויש לתמוה דרש"י מפרש בתחלת שמעתין שני פירושים על שמא הבריא ונתרפא ועוד פי' הבריא ניקב ואח"כ כדפריך מספק דרוסה מפרש דניחוש שניקב ולבסוף מפרש רק ניחוש שנתרפא ונראה דרש"י מפרש תחילה דאין לנו לחוש לא להבריא שניקב ולא לניקב ונתרפא לעולא דלא חיישׁ לספק דרוסה אבל גמרא דפריך מ"ש מספק דרוסה הנה אי חיישינן לספק דרוסה וצריך בדיקה באמת הו' לנו לחוש נמי שניקב ואין לו בדיקה דנקב כ"ש אין לו בדיקה דזה ודאי שכיח כמו דרוסה כמוש"כ תוס' דדרוסה שכיח ומשני דסובר דלא חיישינן לספק דרוסה וע"ז פריך מ"ש משתי חתיכות ולכאו' תמוה הדמיון לשתי חתיכות אבל הקו' דנהי דלא חיישת להבריא שניקב ואין לו בדיקה כמו דלא חיישת לספק דרוסה אבל עכ"פ יש לך לחוש שנתרפא דזה דמיא לשתי חתיכות דהיינו שני עורות הו' כשתי חתיכות דהא השני עורות באמת ניקבו דעור אחד הו' ניקב לפנינו

ועכ"ח יש לנו לילך בחתיכה השני דהיינו בעור השני ג"כ לחוש שניקב ונתרפא ומשני התם איתחזיק איסורא אבל הכא דלא איתחזיק איסורא ופירש"י כיון דלא אינקב הו' כלא כלום דהיינו דעולא דקאמר ישב לאו היינו עור אחד ניקב מעבר לעבר רק עור האחד ניקב רק בצד פנימי לחוד ובזה מכשיר דלא אינקב אפי' עור אחד ולא הו' איקיבע איסורא ופריך מ"ש מסכין פגומה כיון דמצד אחד עכ"פ ניקב דמיא לסכין שנמצאת פגומה ומשני התם איתיילד ריעותא אבל הכא לא איתיילד דנקב מצד אחד בפנימי לא הו' ריעותא וכדמסיק אח"כ דכל חיוי ברייתא הכי אית להו וע"ז פריך עכ"פ לילך לחומרא כמו בספק ברה"י דמבואר בפסחים דף י' דאפי' בספק על מחמירין ברה"י דס"ל סדא"ו לחומרא א"כ גם מצד אחד נילך לחומרא דספק על הו' אי הקוץ נתחב כלל ומשני הלכתא גמירי מסוטה ומייתיא ע"ז דתנא תנא קמי' רב כהנא נמצא איתמר דהיינו כנ"ל ישב במצד אחד דמקרי נמצאת אבל ישב ממש דהיינו שניקב עור אחד לגמרי באמת אסור כנ"ל דכיון דנקב עור אחד חיישינן לשני דנקב והבריא ולכן פירש"י דניחוש להבריא ונתרפא אבל גמירא דאפ"ה לא תציתו לי' דישב איתמר דעור אחד בהא קימל"ן עולא דלא חיישינן להבריא שנתרפא אבל נמצא דהיינו ישב במצד אחד לאו איצטריך לי' לעולא כלל דגם בזה כל הני חיוי ברייתא הכי אית להו והא דקשיא משתי חתיכות התם שאני דאיקבע איסורא אבל הכא לא איקבע איסורא דאף דעור אחד ניקב לא הו' איקבע איסורא רק מתחלה ס"ד דהא דשתי חתיכות אסורה משום דאיתחזק איסורא ולכך ספיקא מה"ת להחמיר אבל השתא ס"ל דהכא אף נקב במצד אחד בפנים ג"כ מותר דבשתי חתיכות הטעם לא משום דאיתחזק איסורא רק הטעם משום דאיקבע אבל בישב קוץ וניקב עור אחד עכ"פ לא איקבע איסורא ודו"ק.

והנה הקשו המפרשים עיי' ב"ח בסי' כ"ט מאי פריך הש"ס על עולא מ"ש מספק דרוסה הלא רבינו כתב אעפ"י שכולן הלממ"ס אין לך בפירוש אלא דרוסה לפיכך כל ספק שיסתפק בדרוסה אסור א"כ דרוסה שאני דמפורש בתורה לכך ס"ד אסורה ונראה דעולא קאמר לעיל ח' טריפות נאמרה הללממ"ס וקחשיב דרוסה והוקשה בדרכי משה סי' כ"ט הא דרוסה מפורש בתורה ל"ל הלממ"ס ונראה לישב דעולא לית לי' ע"כ כן דס"ל אי ס"ד דרוסה מפורש בקרא א"כ באמת יש לנו להחמיר בספיקו מה"ת א"כ איך אכלינן בישרא הא אי אפשר שיהא משומר שלא יהא נדרסו מן החיות בשלמא אי אין מפורש בתורה ספיקו להקל ולא חיישינן להכי [ובחס"ו הרגיש קצת ונדחק] אבל אי הוה מפורש יש לילך להחמיר ואיך אכלינן בשרא אלא ודאי דדרוסה גופא לא מקרי מפורש בקרא רק מהללממ"ס דקרא איירי בבשר הנתלש מן החי כמוש"כ האונקלוס תרגום וברש"י

בנימוקי החומש [ורבינו דכ' דאזלינן להחמיר היינו דמדרבנן החמירו דעכ"פ משמעות יותר דקרא אטריפה דדרוסה משאר טריפות א"כ שפיר פריך עולא לשיטתו דלא חשיב מפורש בקרא מ"ש דחיישינן לספק דרוסה משום דשכיח ולא חיישינן לנקב מדרבנן ובהא נראה לי לפרש הא דאיתא לעיל דרבה אמר אין לוושט בדיקה אלא מבפנים נפ"מ לספק דרוסה ההוא ספק דרוסה דאתיא לקמי' דרבה בדקה מבחוץ א"ל אביי והא מר דאמר אין לך בדיקה מבחוץ אלא מבפנים הפכה ובדקה ורבה לחדודי' דאביי קבעי ויש להבין מאי חידושי' בזה דקבעי לחדודי' ונראה דרבה דקאמר אלא מבפנים ולכאו' יש לפרש דרבה ס"ל דרק לעניין לבדוק מבחוץ הו' צריך בדיקה בס"ד כיון דאפשר בבדיקה אבל כיון דאין לו בדיקה א"כ אין צריך בדיקה כלל וקאמר אלא מבפנים אודאי דרוסה קאי כמו שכתבו דרבה עיקר קאי אודאי דרוסה אמנם הכא דעובדא אתא לקמי' בס"ד והקשה לו אביי והא מר דאמר אין לך בדיקה מבחוץ אלא מבפנים הרי דהבין דבאמת רבה גם בס"ד מצריך בדיקה מבפנים משום דס"ל דספק דרוסה להחמיר דמפורש בתורה דלענין לבדוק מבפנים ל"ש ה"ט דשכיח שכתבו התוס' רק הטעם משום דמפורש בקרא ע"כ בדקה רבה מבחוץ לראות מה יאמר אביי דהא אביי הוה מצי כן להקשות והא מר דאמר אין לו בדיקה מבחוץ בזה הו' סגי ולמה בדקה מבחוץ כלל כיון דאין לו בדיקה אבל אביי הוסיף להקשות אלא מבפנים דהיינו דאית לך ס"ד להחמיר וצריך בדיקה דוקא מבפנים וזה רצה רבה לחדודי דאביי אם יקשה סתם הא אין לו בדיקה מבחוץ או יקשה ממה דאמר אלא מבפנים דספק דרוסה להחמיר דו"ק וא"ש.

הנה בטעמא דדרוסה כתב רש"י ותוס' על המשנה דקתני ודרוסת הזאב ורי' אומר דרוסת הזאב בדקה ודרוסת ארי בגסה ופירש"י ותוס' דסופו למות דאי משום דסופו לינקב הו' כשאר נקובי והנה רש"י פי' כן בדר"י לא אדברי ת"ק אמנם בגמרא דף נ"ג פירש"י דסופו לינקב וכבר הקשה בפלתי סתירת רש"י והנה קשה לי לפי"ז איך שייך למתני בזה הכלל הא דרוסה סופו למות וכל שאין חי' טריפה הא ילפינן מקרא דבשר בשדה טריפה לכלב תשליכון אותו היינו שעשאה בשר הראוי לכלב והיינו דסופו למות אבל מנ"ל דכל טריפה משום נקובה שאין משום דסופה למות דעכ"פ חי יב"ח בשלמא אי דרוסה דסופו לינקב וע"ז כתבה תורה לכלב תשליכון אותו ניחא דגם זה הו' בכלל לכלב תשליכנו דעשאו ראוי לכלב אבל אי דרוסה סופו למות לא נשמע מזה הכלל [ונפ"מ דהא דטריפה א"ח רק רובא אבל מיעוטא איכא דחי אבל אי דסופו למות בודאי אפי' מיעוטא ליכא ומתנוולת והולכת ואינו אפי' יב"ח] אך ניחא דהא בגמרא איתא אר"ל רמז לטריפה מניין ופריך מניין והא כתיב בשר בשדה טריפה אלא רמז לטריפה שא"ח מנ"ל

ותמוה אמאי לא קאמר כך ר"ל מתחילה מניין שאינה חי' ונראה דבאמת ר"ל לא חזר רק ר"ל סברא לי' דובשר בשדה טריפה היינו בדרוסה שסופו למות וא"כ לא נשמע משם שאר טריפות דאסורה וגם לא נשמע דאין חי' רק הס"ד הו' ס"ל דטריפה דדרוסה היינו משום שסופו לינקב א"כ כל טריפות ילפינן מבשר בשדה לכלב תשליכון וע"ז אמר ר"ל רמז לטריפה שאינה חי' מניין דהוא סובר דמקרא דדרוסה לא נשמע רק בסופו למות אבל שאר טריפות מנל"ן דכל זמן שאינו נשמע מקרא דטריפה אין חי' לא נשמע כלל דטריפות דרק משום נקובה הו' בכלל טריפה וע"ז משני זאת החי' שאינה חי' לא תאכלו וע"כ היינו טריפה דטעם דטריפה אסורה היינו משום דאין חי' ושוב שייך ובשר בשדה טריפה לא תאכל לכלב תשליכון דזה מיקרי ג"כ עשאו בשר הראוי לכלב ומעתה יש ליישב קו' התוס' להלן נ"ד דמוכח מרב דגם לודאי דרוסה מהני בדוקה דבדוק מכפא דמוחא דהנה יש לומר הנפ"מ בין שתי הסברות הנ"ל דרבינו כתב דדרוסה מפורש בקרא לכך אזלינן להחמיר בספק ומעתה אי נאמר דרק דרוסה מפורש בקרא מסתבר משום דסופו למות דאי משום שסופו לינקב א"כ אין עדיפותא משאר נקובים שהם טריפות מצד הלממ"ס, אבל אי אמרינן דכל טריפות להחמיר משום דמחזיקין מאיסור לאיסור א"כ י"ל רק טריפה משום שסופו לינקב והה"ד די"ל דאי אמרינן משום נקב יש בדיקה דהו' כמו מקום ידוע ליבדק במקום הדרוסה אם מינקב לפנים אבל אי אמרינן דסופו למות א"כ לא מהני בדיקה משום דארס בכל מקום שהוא שורף עד שתכלה החיות וימות [שקורין בלוטפערגיפטונג] ומעתה לרב דסובר אין חוששין לספק דרוסה עכ"ח דסובר דדרוסה הטעם משום נקב לכך יש לו בדיקה ודו"ק.

עוד יש ליישב קו' התוס' דמרב נשמע דיש בדיקה אף לודאי דרוסה ונראה דתליא זה במה דפליגי דרב סובר דלא חיישינן לס"ד ושמואל סובר דחיישינן לס"ד דהנה לעיל בסוגיא דרוב איתא אימור דאמרינן זיל בתר רובא דאיתא קמן כגון בסנהדרין רובא דליתא קמן מנ"ל ופירש"י סנהדרין י"ב מזכין ונשמע דאזלינן בתר רובא והוקשה בחס"ו אמאי לא נקיט י"ב מחייבין [עיי' מש"כ לעיל בדף ל"ח ע"ג] ואמרתי דהשתא דמחלק בין רובא דאיתא קמן ע"כ סבירא לי' דרק מי"ב מזכין נשמע דאזלינן בתר רובא דרוב מטעם ספק דמי"ב מחייבין לא נשמע דיש לומר דשאני התם דהו' גזה"כ דהא לחייבין בעינן ב' לחיוב וא"כ לא נשמע דרובא להקל וספק התורה התירה ולכן רובא דליתא קמן מנ"ל אבל למסקנא פירש"י דבאמת ילפינן מכל הני קראי דאזלינן בתר רובא דליתא קמן דהיינו דילפינן מי"ב מחייבין והו' רובא מכח ודאי לכן גם ברובא דליתא קמן אזלינן בתר רובא דרוב הו' כודאי.

והנה בפלתי מבואר דרב דסובר דגם בממון אזלינן בתר רובא משום דסובר דהו' כודאי והיינו דילפינן מי"ב מחייבין והנה לרב דאין חוששין לספק דרוסה ואוקמא אחזקתו זה שייך אי רוב מטעם ודאי ואין ספק מוציא מיד ודאי אבל אי הו' רק מטעם ספק לא שייך לומר אין ספק מוציא מידי ודאי ול"ש לומר אוקמא אחזקה ולפי"ז היכי דנדרסה בודאי אפ"ה מהני בדיקה דהא הבדיקה דמהני רק מטעם רובא דאיתא קמן ורובא דאיתא קמן הו' מטעם ספק רק דהתורה התירה ואף אם קמי' שמיא גליא דנדרסה התורה התירה אבל אי רוב מטעם ספק א"כ אף קודם שנדרסה אפשר שטריפה הוא רק דהתורה התירה וא"כ מאי מהני הבדיקה דג"כ לא הו' רק ספק וקמי' שמיא גליא ל"ש לומר דהתורה התירה דתרתי באמת לא התירה התורה [ועיי' ר"ן גבי ביצים טמאים דשני מיעוטים לא התירה התורה והיינו ג"כ משום סברא זו דרוב לא הו' ודאי] ולכן לא מהני בדיקה לכן כאן דכתבי רש"י דאיירי בס"ד דקאי לשמואל דסובר חיישינן לספק דרוסה דלדידי' רוב מטעם ספק דילפינן רוב רק מי"ב מזכין א"כ אין לו בדיקה דהבדיקה מטעם רובא דאיתא קמן ושני מיעוטים לא התורה התירה שהוא כשירה לכן אין בדיקה לודאי דרוסה לזה כתב רש"י דרק לס"ד מהני בדיקה ולפי"ז מיושב קו' התוס' דבזבחים מוקי באיתערב דרוסת הזאב וירעו עד שיסתאבו הא אפשר בבדיקה ולהנ"ל א"ש דהנה כיון דבדיקה לא מהני רק מכח דאיתא קמן א"כ אין זה ודאי ורק דשרי להדיוט משום דאף דאי קמי' שמיא גליא דטריפה מותר אבל להקרבה אי קמי שמיא גליא דטריפה אין ראוי לגבוה ולא חזי להקרבה א"כ לא מהני בדיקה דע"י בדיקה לא הו' ודאי כשירה לכך אמרינן ירעו דבדיקה לא מהני וא"ש.

הנה לקמן קאמרינן ניקבה כנפה מצטרפים לרובא היינו באין בו חסרון בעופא מאי ומסיק דמקפלו על פי הקנה ואם חופה רוב פי הקנה טריפה והרא"ש הפליא על הרי"ף שכ' דהא דחופה רוב פי הקנה קאי אחסרה כסלע בבהמה ובעופא בחופה רוב פי הקנה סגי ותמה אם כן למה פריך הגמרא דוקא כאן בעופא מאי ולא בגולגלת ובכבד רק התם ידוע לנו דהגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו א"כ גם כאן למה בעי בעופא מאי ולכך העלה כפרש"י דקאי אניקבה לכך פריך שפיר בעופא מאי כיון דגם הא דנשער לפי ערך גדול לפי גדלו וקטן לפי קטנו יהא השיעור קטן מאוד ואי נחמיר לשער עם השלם שבניהם יהא חומרא גדולה ובפלתי תמה מאוד כיון דהדין כן לשער קטן לפי קטנו מאי איכפת לן אם נחמיר לשער עם השלם שבניהם והוא פלא גדול ונראה ליישב דהנה בירש"ל הקשה מאי פריך הגמרא ארב מחסרון בגלגלת דנשער בכאיסר לפמש"כ התוס' בדף מ"ג דטעם בחסרון בכאיסר משערין משום דסופו ליפסק ברובא וא"כ נצטרך לומר דסופו ליפסק

השלם שבניהם וגם סופו ליפסק עד רובא והו' תרי רואין דלא אמרינן כמבואר בסי' מ"א דנסרך טרפש הכבד כשר דלא אמרינן דסופו ליפסק הקרום כיון דאין הטריפות מצד עצמו אלא משום שסופו ליטל הכבד וא"כ מפ' הש"ס מחסרון הגלגלת שם טריפות מצד עצמו לכך מצטרפין השלם שבניהם אבל בגרגרת דטריפות בכאיסר משום סופו לינקב לכך אין מצטרפין השלם לכאיסר אלא משערין ברובא ולי נראה דלא קשה מידי דשם שתי פעולות בשתי איברים שהקרום שנסרך בטרפש סופו ליפסק ועי"ז סופו שינטל הכבד אח"כ אבל לא בפעם אחד אבל כאן הכל באבר אחד ופעולה אחד בשעה אחת אפשר שיפסק השלם וגם השאר עד רובא כהא"ג שפיר אמרינן תרי רואין והבן.

ומעתה ניחא דהנה על קו' הרא"ש על הרי"ף נראה דבודאי היכי דטריפות מצד עצמו משערין קטן לפי קטנו אבל היכא דהשיעור משום סופו ליפסק י"ל דאין לשער בנקב לפי קטנו דבנקב קטן בעוף אין סופו ליפסק דאפשר דרק בגדול כאיסר סופו ליפסק אף בגדול ובנקב קטן אף בעוף אין סופו ליפסק וכהא"ג העלה בירש"ל סי' מ"ו לענין נקרע כרס החיצונה דהשיעור ברוב טפח אף בקטן ול"א לשער לפי קטנו משום דהיכי דהטריפות משום שסופו ליפסק רובו י"ל דאין סופו ליפסק רק בנקרע טפח אף בבהמה דקה ועייש"ה.

ואמנם הרא"ש דהשיג על הרי"ף עכ"ח סובר דאף בקטן לפי קטנו שייך דסופו לינקב עד רובו ואמנם הוא חומרא להטריף בנקב קטן כזה לפי שאין טריפות מצד עצמו רק משום סופו ליפסק אבל להחמיר עוד שנאמר שסופו ליפסק השלם שבניהם עד שיהא רוב זהו הו' חומרא יתירה דהו' תרי רואין אף דהו' באבר אחד כיון דגם בנקב אחד לפי קטנו דלא חומרא שנאמר סופו ליפסק כש"כ שלא נחמיר בתרי רואין ודו"ק.

בענין מסוכנת הנה בקונטרס טריפה חי' בארנו על נכון שמעתין לשיטת רבינו וכעת נראה להוסיף ליישב עפימש"כ שם קו' התוס' בשמעתין דמאי פריך אי היינו טריפה היינו מסוכנת ל"ל לאו דנבילה הא נוכל לאוקמי' דמסוכנת רק בעשה וטריפה בעשה ול"ת ונבילה ללאו במסוכנת אתי ונראה דהנה הראש יוסף הקשה מאי מק' היינו טריפה היינו מסוכנת א"כ ל"ל קרא דבשר בשדה טריפה לא תאכלו למדרש דאם טרפה ארי הו' טריפה הא כש"כ ממסוכנת דזה לא מיחסרא וטרפה ארי הו' כמיחסרא כיון דסופו לינקב ואומר דחדא מתורצת בחברתה דבודאי אי לאו ובשר בשדה טריפה ל"ה דרשינן דהיינו טריפה היינו מסוכנת אלא הו' אמרינן דמסוכנת בעשה וטריפה בעשה ול"ת כקו' התוס' אבל כיון דכתיב ובשר בשדה טריפה דמזה ילפינן אם טרפה ארי והכה בה מכה הממיתה דהו' טריפה דכל שאין כמוה חי' טריפה כמוש"כ רבינו בפ"ד ממא"ס א"כ

עכ"ח מסוכנת הו' ג"כ בלאו דטריפה דהרי ג"כ אין כמוה חי' דהרי גמרא עתה לא מחלק בין עשה בה מעשה ללא עשה בה מכה הממיתה אלא בין מחסרא ללא מחסרא ומאי דלא מחסרא קרי מסוכנת אף דהכהו מכה הממיתה וא"כ כאן דהכה בה מכה הממיתה אף שלא מחסרא עכ"פ אסור בעשה דזאת החי' אכול שאין חי' לא תאכל א"כ אמרינן כיון דגם זה אינה חי' ע"י מכה הממיתה אף דלא מחסרא ואסורה עכ"פ בעשה דוזאת החי' א"כ שוב אמרינן שהוא גם טריפה דהרי נתרבה מקרא דובשר בשדה טריפה דכל שהכה בה מכה הממיתה טריפה הו' דאי לאו דנתרבה מזאת החי' לא הו' דרשינן מקרא כל שאין כמוה חי' טריפה דהרי מסוכנת שהכה בה מכה הממיתה כיון דלא מחסרא שרי וע"כ לא הו' ילפינן מהאי קרא רק טריפה דמחסרא אבל לא מסוכנת שאין יכולה לחיות אבל כיון דאסורה מעשה דוזאת החי' שפיר דרשינן ובשר בשדה טריפה כל שאין יכולה לחיות ע"י מכה הממיתה טריפה וא"כ גם מסוכנת עכ"ח בכלל טריפה וא"כ לא קשיא ל"ל ובשר בשדה טריפה כל שאין יכולה לחיות דהרי הא דאמרינן היינו מסוכנת היינו טריפה הוא רק מדרשא דובשר בשדה טריפה אבל אי לאו האי קרא לא הו' אמרינן כלל דהו' טריפה אלא הו' אמרינן דהוא רק בעשה כקו' התוס' אבל כיון דיש קרא דובשר בשדה טריפה שפיר דרשינן הכי כיון שגם מסוכנת אין יכולה לחיות ע"י מכה הממיתה וע"ז שפיר פריך א"כ דטריפה הו' ל"ל קרא דנבילה ולא קשה דילמא רק עשה יש דהרי מקרא דובשר בשדה מוכח שגם טריפה הוה ודו"ק.

והא דכ' רבינו כל שאין כמוה חי' טריפה ע"י מכה הממיתה א"כ גם מסוכנת ע"י מכה הממיתה ג"כ טריפה הו' היינו כיון דרבינו פסק כמ"ד בסנהדרין דחילוק בין טריפה לגוסס דאי תעבוד בה מעשה לכך סובר רבינו דנהי דמוכח מקרא דחלב נבילה וחלב טריפה דמסוכנת שריא היינו דהוכחה רק דעכ"ח מסוכנת לאו היינו טריפה כיון דכל נבילה מסוכנת כמו שהיא לתי' קמא א"כ עכ"ח מסוכנת לאו היינו טריפה רק מכח דמסוכנת שקודם מיתה לאו היינו טריפה דהיינו מסוכנת ממילא ביד"ש קודם מיתה אבל מסוכנת ע"י שהכה בה מכה הממיתה לא מוכח באמת דמותר דהוא בכלל טריפה אף דלא מחסרא וכמו שהוא בנפילה באמת כמבואר היטב בקונטרס הנ"ל והבן היטב.

הנה כבר כתבתי דבמסוכנת מחזיקין ריעותא מחיים ואבאר דהנה רבינו פסק דאם שחט בלילה ולא ראה אם פרכסה הרי זה ספק נבילה והוקשה בחס"ו סי' כ"א מ"ש מהא דאיתא בריש נדה נגע באחד בלילה ולמחר מצאו ומת דאוקמינן אחזקת חיים והנה פשוט לכאו' יש לומר לפי מה דאיבעיא בביצה דף ל"ד אי מחזיקין ריעותא מחיים וא"כ חזינן דאף מחיים לא אוקמינן אחזקת חיים שלא ימות קודם שחיטה מכש"כ דאחר

שחיטה דלא שייך שנוקי אחזקת חיים ולא מת קודם שחיטה וה"ה במסוכנת דנפילה שאין יכולה לעמוד היינו מסוכנת אך יש לדחות דלדעת רבינו א"א לתרץ כן דהנה המפרשים הקשו מה בעי ר"י שם אי מחזיקין ריעותא ואסור לשוחטו ולמה לא פשיט ממשנה דביצה דשוחטין המסוכנת ביו"ט [הנה ביריעות שלמה הקשה דנפשוט ממשנה דבכור שנפל לבור דלא מחזיקין ריעותא אף דמסתמא בבור עמוק י' שצריך בדיקה משום נפילה והעלה דאיירי באופן דלא צריך בדיקה ופלא שראיתי באור זרוע בה' יו"ט שכ' אמשנה דבכור שנפל לבור צריך בדיקה משום טריפה וא"כ קשה כקו' הנ"ל דנפשוט דלא מחזיקין ריעותא] והנה בפלתי תי' דבמסוכנת לא מחזיקין ריעותא כדפסק הטור כראב"ש במצא כותלי בית השחיטה דם דתלינן בפירכוס מוכח דלא מחזיקין ריעותא גם בחול אזלינן לקולא לכן אין לפשוט מהתם דלא מחזיקין ריעותא בנפילה והנה לשיטת הרמב"ם דלא פסק כראב"ש הדרה קו' לדוכתי' ונראה דהנה לכאו' קו' מעיקרא ליתא דהרי בנפולה דחשש טריפה אמרינן בשמעתין דטריפה מחסרא גרע ומחזיקין ריעותא משא"כ מסוכנת דלא מחסרא לא מחזיקין ריעותא אך זה אינו דהרי נפילה אף דטריפה לא מחסרא רק דמיא למחסרא כמוש"כ התוס' בשמעתין אמנם לרבינו דלא כתב החילוק בין מסוכנת לטריפה דמחסרא אלא כתב החילוק משום שלא נעשה בה מכה הממיתה כמו שבארנו בקונטרס טריפה חי' וא"כ לא קשה ממסוכנת די"ל לכן שרי לשחוט ביו"ט דלא מחזיקין ריעותא כיון דלא נעשה בה מכה הממיתה אבל כאן בנפילה שנעשה בה מכה הממיתה מחזיקין בה ריעותא וא"א לפשוט ממסוכנת וא"כ במסוכנת באמת לא מחזיקין ריעותא וא"כ הדרה קו' לדוכתי' נוקי אחזקת חיים ועוד הרי בה' יו"ט פסק רבינו גם בנפילה לא מחזיקין ריעותא וכתב דבהמת נפילה צריכה בדיקה שוחטין ביו"ט דאפשר שתשחט ותאכל א"כ י"ל דבאמת הקשו למה פסק רבינו האיבעיא לקולא הא הו' ספיקא דאורייתא והנה בפ"ח וצל"ח תי' משום מתוך וכאן דהו' ספק כשירה הו' צורך קצת אמרינן מתוך ותמהו א"כ מה בעי ר' ירמי' הא מותר משום מתוך שהותרה לצורך הותר שלא לצורך דהו' צורך קצת עכ"פ.

ונראה ליישב דהנה רבינו היא המשנה דמסוכנת שרי לשחוט ביו"ט כשרוצה לאכול כזית בשר ותמהו כיון דרבינו פסק כמ"ד הואיל א"כ סגי ביש שהות לאכול ולא צריך שיאכל כזית אך נראה דהנה המפרשים הקשו למה באופה מיו"ט לחול לא אמרינן מתוך ותי' הר"ן ומג"ש דלא אמרינן מתוך רק בזמן אכילה אבל אי עבר זמן אכילה רק אופה לחול לא אמרינן מתוך ואיכא רק טעמא דהואיל ומעתה י"ל דבוודאי אי לא מחזיקין ריעותא במסוכנת וכסברת ראב"ש א"כ סגי ביש שהות לאכול ומטעם הואיל אבל לדידן

דמחזיקין ריעותא דלא קיילן כראב"ש לא נוכל להתיר מסוכנת ביו"ט משום הואיל דהרי אי תמות קודם שחיטה לא יהי' יכול לאכול ורק נוכל להתיר מטעם מתוך ולגבי מתוך בעינן זמן אכילה ולכן בעינן דוקא רוצה לאכול כזית דא"כ הו' אכילה ושייך מתוך ואין לומר כיון דאמרינן הואיל אי רוצה לאכול יכול לאכול אם יהא כשר שוב נאמר אף אי ימצא נבילה שתמות לא עשה איסור משום מתוך יש לומר הואיל ומתוך לא אמרינן דמשום זה שאם יש שהות והי' רוצה לאכול יכול לאכול לא אמרינן דמקרי זמן סעודה שנאמר בו מתוך ולכן דייקא באם רוצה לאכול מותר לשחוט ביו"ט ומעתה א"ש האי בעיא דר' ירמי' אי מחזיקין ריעותא בנפילה לא מצינו לפשוט ממשנה דמסוכנת דיש לומר הא דשרינן לשחוט ביו"ט באמת רק ברוצה לאכול ושייך מתוך אבל באם אין רוצה לאכול ל"ש מתוך וא"כ בעי אם שרי לשחוט ביו"ט כה"ג ואפשר דזהו עצמו בעיא לי' אי מחזיקין ריעותא ביו"ט א"כ אין שרי לשחוט אלא ברוצה לאכול או לא מחזיקין ומותר לשחוט אפי' אם אין רוצה רק שיהא שהות לאכול ומטעם הואיל כמו במסוכנת למ"ד דלא מחזיקין ריעותא וא"כ א"ש דרבינו פוסק באמת האי בעיא דר' ירמי' לחומרא דהא רבינו הוסיף וקאמר אפשר שתמצא כשירה ותאכל הוסיף תיבות ותאכל לומר רק כשרוצה לאכול ומשום מתוך שרי ולא קשה מאי בעיא ר' ירמי' ואמר ג"כ מתוך די"ל חדא דאיבעיא היכא דאין רוצה לאכול דל"ש מתוך והאיבעיא אי מחזיקין ריעותא ואסור לשחוט רק ברוצה לאכול דלא שייך הואיל כיון דמחזיקין ריעותא ורק מתוך אמרינן ופסק רבינו שפיר לחומרא ונתיישב דלא מצי לפשוט ממסוכנת דאדרבא גם במסוכנת י"ל דמחזיקין ריעותא ובעינן באמת שיהא רוצה לאכול כזית דאז שייך מתוך [ואף דרע"ק לית לי' מתוך י"ל כהא"ג מודה רע"ק דהרי ספק שתהא כשירה ויכול לאכול באמת כרצונו והותר לו שפיר לשחוט משום דאף שתתנבל לא עבר על איסור יו"ט דהותר אף שלא לצורך דו"ק].

והנה לפי"ז יצא לנו באמת דבמסוכנת מחזיקין ריעותא ולא שרי לשחוט אלא ברוצה לאכול א"כ אי בשהוא עדיין מחיים מחזיקין ריעותא ולא מתירין לשחוט ביו"ט כשאין רוצה לאכול ממש ולא מתירין משום הואיל דמחזיקין ריעותא שתמות קודם גמר שחיטה ולא תפרכס א"כ כשמתה ולא ראינו שפרכס שפיר הו' נבילה מספק כיון שבחיי' הוא בחזקת שתמצא ריעותא שקודם גמר שחיטה תמות ולא תפרכס ולא דמי לנמצא מת דבלילה לא מחזיקין אותו אף שמסוכן שימות עד הבוקר [ונפ"מ דמתירין לכהן שיהא עמו בבית בלילה ולא אמרינן שימות עד הבוקר דהרי בגוסס אסור לשהות] ובאופן אחר נראה ליישב קו' החס"ו הנ"ל דהנה התב"ש הקשה אמאי הו' ספק נבילה להוי וודאי

נבילה כיון דרוב מתים קודם שחיטה ולהנ"ל י"ל דיש נגד זה חזקת חי' ולכן לא הו' נבילה אבל עכ"פ לא שייך לומר דיהי' כשר משום חזקת חי' כיון דרוב מתים קודם גמר שחיטה ולכן שפיר הו' ספק וא"ש.

והנה בענין קו' המפרשים שהבאתי לעיל דלמה צריך לטעם הואיל ולא אמרינן מתוך כבר כתבתי במקום אחר מזה וכעת ראיתי באור זרוע בתשובה דף ק"ו וממנו למדתי תי' נכון על קו' זו ויען שנלמד ממנו דבר חדש בטעמא דהואיל אמרתי להעתיקו הנה וז"ל ונראה ליתן טעם לדבר מתוך שהותרה לצורך והוקלש האיסור הוקלש נמי דאפ"י שלא לצורך לא לקי ודומה למאי דאמרינן האופה מיו"ט לחול אין לוקה משום הואיל אי מקלעי אורחים אלמא הואיל והוקלש האיסור היכא דאית לי' אורחים הוקלש נמי היכא דלית לי' אורחים ולית לי' טעמא דבית הלל דמוציאן קטן וס"ת לרה"ר משום טעמא דמתוך דא"כ אמאי אמר ר"ח לוקה וגם ל"ל לרבה לטעמא דהואיל אלא סבר טעמא דב"ה משום דאין עירוב והוצאה ליו"ט לכן האופה מיו"ט לחול פטור רק משום הואיל ודוקא הכא דאיכא הואיל אבל בעולת נדבה דליכא הואיל לקי והטעם שהי' נותן רבה דלית לי' מתוך באופה מיו"ט לחול הוא הטעם שנותן מאן דמ"ל מתוך שהותרה לצורך הותר שלא לצורך ופטור ממלקות אפי' בעולת נדבה ע"י טעם זה שהוקלש האיסור לצורך הוקלש נמי שלא לצורך ואינו לוקה ורבה האי טעמא לית לי' למפטר בכל מקום כ"א במקום שיכול לעשות בהיתר ע"י אורחים שרי שזה אשר יאכל לכל נפש אלא ודאי טעם הדבר הוא מפני שהוקלש האיסור עכ"ל הרי שלך לפניך דהוקשה לו על טעם דהואיל תיפק"ל משום מתוך והעלה דלית לי מתוך והקשה שוב אי לית לי מתוך דלא אמרינן הטעם שהוקלש האיסור א"כ אמאי אית הואיל הא בהואיל ג"כ רק משום שהוקלש האיסור ע"ז תי' דלית לי' הסברא דהוקלש היכא דאין עושה בהיתר אבל היכא דעושה בהיתר כגון היכא דשייך הואיל שוב אמרינן מתוך ולא לקי משום שהוקלש האיסור עייש"ה וא"כ לפי"ז יצא לנו דסברת רבה לכך כיון דאמרינן הואיל ועושה בהיתר שוב שייך מתוך ולא לקי אפ"י לא בא אורחים. **ויצא** לנו כסברת הטו"א בחגיגה דאמרינן הואיל וגם מתוך ביחד ובזה יתורץ קו' התוס' במעשה שבת נאמר ג"כ הואיל דלהנ"ל הואיל לחודא בלא מתוך לא אמרינן ובשבת ל"ש מתוך ל"ש נמי הואיל וא"ש גם קו' התוס' במנחות נ"ד ע"א פרש מצודה להעלות דגים ותינוק דחייב והוקשו התוס' הלא באופה מיו"ט לחול אינו לוקה מטעם הואיל ואי מקלעי אורחים והכא נמי נימא הואיל ופטר אתינוק פטר נמי אדגים להנ"ל הדבר נכון דהואיל אמרינן דוקא עם מתוך ביחד ובשבת דלא שייך מתוך לא שייך נמי הואיל וא"ש.

ליישב דברי רבינו ש"כ בפ"ד מהמא"ס דטריפה הוא שאינה יכולה לחיות מאותה חולי שנאמר בשר בשדה טריפה לא תאכל לכלב תשליכון אותו בשר הראוי לכלב ותמהו אמאי שבק טעמא דש"ס דילפינן טריפה אינה חי' מוזאת החי' אכול שאינה חי' לא תאכל, ונראה דהנה לקמן דף נ"ד פליגי רי"ו ור"ל בדרב מתני' דאמר רב מתנא האי בוקי דאטמא דשף מדוכתי טריפה דרי"ו סבר דדמי לזה הכלל וממעט מאלו טריפות דכשר ור"ל סובר דלא דמי לא לנטולי ולא לפסוקא ומרבה לי' מזה הכלל ויש להבין במאי פליגי אי דמי לזה הכלל או לא דמי והנה הר"ן כתב לאמור דפליגי דרי"ו סבר בלא עיכול ניבי הדרי בריא ולכן ממעטינן לי' אף דדמי לנטולי ולפסוקא ואכתי צריך ביאור מ"ט דר"ל דסובר דלא דמי ואפ"ה מרבינן לי' משום דסובר דלא הדריא בריא אבל על כל פנים הא אמרת דלא דמיא ונראה דהנה הרשב"א בתשובה והביאו החס"ו בחידושיו בריש פרקין מפרש דהא דתנן כל שאין כמוה חי' טריפה אתיא גם כמ"ד טריפה חי' דהא עכ"פ סופו למות והקשה א"כ מאי קאמר ר"ל דממשנה נשמע דטריפה אינה חי' הלא אתיא גם למ"ד דטריפה חי' ול"נ דסובר דמשנה לא איירי רק אחר שחיטה אז עכ"ח סובר משנה דטריפה אינה חי' אבל למ"ד טריפה חי' מפרש משנה איירי קודם שחיטה דלא כמוש"כ התוס' לעיל ל"ב לכן מצי אתיא כמ"ד ט"ח רק דעכ"פ סופו למות לפי"ז בהא פליגי רי"ו ור"ל רי"ו מפרש כמ"ד ט"ח רק דסופו למות א"כ גם דרב מתנא שפיר דמיא לזה הכלל דסופו למות [ובזה יש ליישב דברי רבינו דסובר ניטל לחי העליון דטריפה וכתב בתשובה לחכמי לוניל כיון דסופו למות טריפה אף דלא נזכר בגמרא והיינו דסובר כרי"ו דתליא בסופו למות א"כ אף דבכלל טריפה לא הו' דטריפה דוקא היכא דאינה חי' יב"ח אבל הך חי' יב"ח אבל עכ"פ סופו למות] ור"ל מפרש המשנה לאחר שחיטה ולא אתיא רק כמ"ד טריפה א"ח לכן דרב מתנא לא דמיא לזה הכלל וא"כ לא פליגי בסברא אי דמיא רק בפירושא דמשנה ומעתה יש להוסיף דר"ל סובר דבמידי דאינה חי' טריפה אף דלא מחסרא א"כ לא מצי יליף מלכלב תשליכון אותו דזהו מידי דמיחסרא כיון דטרפה ודרסה ארי' עד שאין יכול לחיות הרי מיחסרא ואיתעביד בה מעשה דרוסה מעשה הטריפה ולכן יליף מזאת החי' שא"ח לא תאכל דמכאן נשמע אפי' בדלא מיחסרא וכדס"ד כאן בשמעתין דמסוכנת דבעיא למילף מכאן למסוכנת אף דלא מיחסרא אסורה לכן בלא עיכול ניבי' טריפה אבל רי"ו דס"ל דמשנתינו אתיא גם כמ"ד טריפה חי' דעכ"פ סופו למות והיינו עכ"פ במידי דמיחסרא לכן גם למ"ד טריפה אינה חי' רק בנעשה בו מעשה הטריפה ומיחסרא הוא דהו' טריפה ולכן רק בעיכיל ניבי' דהו' מידי דמיחסרא מטרפה וזה אין צריך לילף מזאת החי' דזה שפיר נשמע מלכלב תשליכון אותו דנעשה

בה הטריפה ומיחסרא כמוש"כ רבינו וא"כ ניחא דברי רבינו הנ"ל דפסק כרי"ו דלא מיטרפה רק בעיכול ניבי' לכן אין צריך לדרשא דוזאת החי' שהביא הש"ס דהא לדידי' ילפינן נשמע מלכלב תשליכון אותו וא"ש היטב.

הנה רבינו בפ"ט מה' שחיטה כ' וז"ל בהמה שהוא חולי מחמת שתשש כחה ונטתה למות הואיל ולא אירע מכה באבר מאיבריו הממיתים אותה הרי זה מותרת שלא אסרה תורה אלא כעין טריפות היער שהרי עשה בה מכה הממיתה אותה ובפ"ד מהמא"ס כתב וז"ל וענין הכתוב שהנוטה למות מחמת מכותי' ואי אפשר לחיות מחמת מכה זו אסורה עכ"ל מבואר מדברי רבינו דהכל תלוי בהגיע לה מכה הממיתה אבל בנטתה למות ולא הגיע לה מכה הממיתה אותה מותרת ויש לתמוה דבחולין דף ל"ז איתא דאי ס"ד מסוכנת אסורה השתא מסוכנת דלא מיחסרא אסורה טריפה דמיחסרה אינה דין שאסורה א"כ הו' לי לרבינו לומר אם הגיע לה מכה דמיחסרא טריפה דבהא תליא לא אם הגיע לה מכה הממיתה דהא מסוכנת מי לא איתעבד בה מכה הממיתה רק דלא מיחסרא מותרת.

ונראה ליישב דבסנהדרין דף ע"ח פליגי במי שהוא גוסס בידי אדם דהכהו ט' בני אדם והעשירי הרגו אי מחייב ומבואר שם דפליגי דמאן דמחייב מדמי לי' לגוסס בידש"ש דחייב ההורגו ומאן דפטר מדמי לי' לטריפה דהורג הטריפה פטור ומפרש מאן דמדמי' לגוסס בידש"ש מ"ט לא מדמי' לי' לטריפה משום דנהי דאיתעביד בי' מעשה אבל לא מחתכי סימנים וטריפה מחתכי סימנים ופירש"י דניקב קרום של מוח ומאן דמדמי' לטריפה מ"ט לא מדמי לגוסס בידש"ש משום דגוסס בידש"ש לא איתעביד בי' מעשה האי איתעביד בי' מעשה והנך רואה כי הטעם דאמרינן שם דטריפה שאני דמחתכי סימנים היינו הטעם דאמרינן כאן בחולין טריפה דמיחסרא והטעם שכ' רבינו דאיתעביד בי' מעשה הוא הטעם דאמרינן שם בטריפה ובגוסס בידא עכ"פ איתעביד בי' מעשה הממיתה שהכהו עד שנטה למות ולפי"ז הא דקתני בגמרא הטעם משום דטריפה מיחסרא היינו כס"ד דס"ל בסנהדרין דגוסס בידא חייב משום דאף דנעשה בי' מכה הממיתה כיון דלא מיחסרא לא דמי' לטריפה דמיחסרא ומחתכי סימנים אבל רבינו דס"ל בפ"ז מרוצח דהורג גוסס בידא שהכהו עד שנטה למות פטור ע"כ משום דס"ל דלא דמי' לגוסס בידש"ש דלא נעשה בי' מעשה אבל בנעשה בי' מעשה הממיתה והורג הטריפה דפטור היינו ג"כ משום דנעשה בי' מעשה הממיתה ולא תליא במיחסרא ומחתכי סימנים א"כ שפיר כ' רבינו כיון דנעשה בי' מעשה הממיתה טריפה ואינה מותרת אלא בחולה בידש"ש דלא נעשה בה מעשה הממיתה אף דנטתה למות מותרת ואין לומר א"כ אם הוא מסוכנת מחמת שאירע לה מכה הממיתה תהא אסורה כמו טריפה אף דלא מיחסרא זה בורכא דאם

אירע לה מכה הממיתה אין מסוכנת בלחוד רק טריפה שבכלל טריפה הוא והוא אחת מהטריפות שמנו חכמים והיא בכלל ריסוק איברים וכמוש"כ רבינו בפ"ט מה' שחיטה ה"ח הכה במקל ורצץ אחד מאיברי' והוא בכלל טריפות משום ריסוק איברים ואחת מ"ח טריפות הלממ"ס הוא נפילה מטעם ריסוק איברים הרי דאם אירע לה מכה הממיתה טריפה מיקרי אבל אם הכה ולא רצץ אחד מאיברי' אז כשירה דאז לא הו' מכה הממיתה וכן אם הכה לאדם ורצץ אחד מאיברי' אז כשירה דאז לא הו' מכה וכן אם הכה לאדם ורצץ אחד מאיבריו ונעשה טריפה עד שאין יכול לחיות פטור ההורגו ואף דבסנהדרין איתא דכהא"ג רק גוסס ביד"א מיקרי כיון דלא מחתכי סימנים לענין טריפות בהמה גם כהא"ג כבר נקרא טריפה דהרי נפילה הלממ"ס משום ריסוק איברים וכתב רבינו שם וז"ל כיצד הוא הריסוק שיתרוצץ האבר ויחלה מחמת הנפילה עד שתפסד צורתו ותואר אעפ"י שלא ניקב ולא נסדק ולא נשבר הרי זה טריפה הרי דטריפה אף דלא מיחסרא ולא מחתכי סימנים ואין להקשות א"כ הא דאמרו דרק טריפה דמיחסרא אסורה וביארתי דתליא בפלוגתא וקשה הא גם לאותו מ"ד לא פליג אנפילה דהו' הלממ"ס והרי נפילה לא מחתכי סימנים דאף דכ' שיתרוצץ האבר לא משום נטילת אותו אבר מיטרף דהרי טריפה אף אם נתרוצץ אבר דלא מיטרף בי' כגון טחול כמוש"כ רבינו שם בהי"ג.

ונראה ליישב דהרי רבינו בפ"ד מה' מא"ס כ' כי אין לחלק בין נעשה ע"י ארי בין נעשה ע"י שנפלה מן הגג ונשתברו צלעותי' או נתרסקו איברי' למה נאמר בתורה טריפה דבר הכתוב בהוה עכ"ל אמור מעתה כי סתם טריפה האמורה בתורה היינו שטרפה ארי ושברתה והיינו טריפה דמיחסרא כמוש"כ רבינו בראשית דבר טריפה האמורה בתורה שטרפה ארי וכו' שברה ארי והמיתה וכו' אלא בשנטרפה ולא המיתה עכ"ל ונהי דבאמת דיש טריפה דלא מיחסרא ולא מחתכי סימנים כמו ריסוק איברים זהו מהלכה דהלכה ביארה כי טריפה האמורה בתורה ע"י ארי רק דבר הכתוב בהוה אבל ה"ה שאר טריפות דאף דלא מיחסרא טריפה משום דהכתה מכה הממיתה משא"כ מסוכנת דלא הוכתה מכה הממיתה וכן מוכרח מהך דסנהדרין דיקשה לכאו' דאיך אמר טריפה מחתכי סימנים הרי יש גם טריפות דלא מחתכי סימנים וכן יש להקשות לאידך מ"ד דמדמי לטריפה ולא מחלק בין טריפה דמחתכי סימנים משמע עכ"פ שזה הגוסס אף שהכהו מכה הממיתה לא הו' טריפה רק יש לו דין גוסס ואמאי הרי גם היכי דלא מחתכי סימנים הוה טריפה אעכ"ח כנ"ל כי טריפה האמורה בתורה היינו דמחתכי סימנים רק מהלכה יש טריפות דלא מחתכי סימנים רק באדם סובר דלא פטור רק טריפה דמחתכי סימנים אבל בלא מחתכי סימנים רק הוכהו מכה הממיתה כמו רצוץ אחד מאיבריו

רק גוסס ביד"א מיקרי ויש לו דין גוסס ביד"ש דחייב ההורגו ומאן דפוטר סובר ג"כ דבא דם אין לקרות טריפה רק מה דמחתכי סימנים דזה טריפה האמורה בתורה אבל עכ"פ גם זה דלא מחתכי סימנים רק שהוכהו מכה הממיתה יש לדמותו יותר לטריפה לפוטרו ממיתה דלדינא אין לחלק בין מחתכי סימנים כיון דעכ"פ הוכה מכה הממיתה ואין יכול לחיות כאשר יאמרו הרופאים [ונפ"מ אם הרופאים אמרו דיכול לחיות חייב באמת כמו שיבואר] אבל בבהמה גם מה דלא מיחסרא רק שהוכתה מכה הממיתה הוה טריפה מהלכה וגמירי נמי דלא מקבלו רפואה דאין לה רפואה [אף דיאמרו הרופאים דיש לזה רפואה גמירי דלא מקבלי רפואה] ע"כ כתב רבינו דרק לכן שריא מסוכנת יען דלא הוכתה מכה הממיתה השתא דאתית להכי י"ל פשוט דבגמרא דנתנו טעם טריפה דמיחסרא היינו דקאי אטריפה דכתובה בתורה אבל רבינו דרצה ליתן טעם לחלק בין מסוכנת לטריפה שאסורה מהלכה דזה אפי' בדלא מיחסרא כריסוק איברים רק כיון דהוכתה מכה הממיתה ואינו יכול לחיות ע"י רפואה טריפה לכן נתן טעם דמסוכנת לא הוכתה מכה הממיתה רק חולי ביד"ש וכן מתבאר מדברי רבינו בפי' מה' שחיטה וכן אלו שמנו חכמים שהן טריפה אעפ"י שיראה בדרכי הרופאים שבידינו שמקצתן אינם ממיתים ואפשר שתחי' מהן אין לך אלא מה שמנו חכמים עכ"ל ובפ"ז מרוצח כתב דהורג הטריפה פטור אם יאמרו הרופאים שמכה זו אין לו תעלה באדם ובה ימות אם לא ימיתנו דבר אחר ויש לתמוה דבטריפות בהמה כתב דאף אם יאמרו שיש לה רפואה טריפה וכן תמה בס' יריעות שלמה ותי' דלמהרש"ל הא ס"ל דיש טריפות החוזר להכשירו כמו לקתה הכוליא כמבואר בסי' מ"ד לזה הצריך אמירת הרופאים שאם גם יטול הכוליא לא יחי'.

ולי נראה לבאר על דרך אחר דהנה בבכ"ש חולין דף נ"ח עמד על דברי רבינו דא"כ יש טריפות דחי ע"י רפואה א"כ קשה מחולין שם דשפיר משכחת ולד טריפה בנטרפה ואח"כ נתעברה וכתב הבכור שור דדוחק לומר דשקר בימינם ואני אומר שבודאי כן הוא ששקר בימינם דכן מבואר בלשון רבינו ושפיר ברור מללו שם שכ' ואין להוסיף על הטריפות שמנו חכמים שכל שאירע לבהמה וכו' חוץ מאלו שמנו חכמים אפשר שתחי' אף שנודע לנו מדרכי רפואה שאין סופו לחיות והיינו כדאיתא בגמרא גמירי דאי בדרי לי' סמא חי' א"כ מינה מה שכ' אח"כ דאם בדרכי רפואה יכלה לחיות ג"כ כוונתו ששקר בימינם וסופו למות אף ע"י רפואה ולפי"ז מש"כ בהלכות רוצח דצריך אמירת הרופאים משום די"ל דאדם דאית לי' מזלא יכולה לחיות ע"י רפואה כדברי הרופאים א"כ מי חייב ההורגו ולכן צריך לטעם דיאמרו גם הרופאים שאין יכול לחיות וכן משמע מדוקדק

לשונו שכ' שיאמרו הרופאים שמכה זו אין לו תעלה באדם משמע רק באדם יש לנו נפ"מ מה שיאמרו הרופאים כי גופי האדם מקבל יותר סמא מגופי הבהמה לכן אפשר שיחי' ע"י רפואה וא"ש הכל וכבר בימי חורפי ישבתי על מדוכה זו כנדפס בקונטרסי טריפה חי' עיי"ש.

ובזה יש לפרש לישנא דר"ל דקאמר רמז לטריפה מניין ופריך ובשר בשדה טריפה אלא רמז לטריפה שא"ח מניין ויש לדקדק א"כ למה אמר תחילה רמז לטריפה מניין להנ"ל א"ש דתחילה אמר רמז לטריפה דגם בשאר טריפות דלא מיחסרא וגמרא פריך לי' ובשר בשדה טריפה דס"ל דאין טריפה אלא במיחסרא ויליף לה דומיא דבשר בשדה טריפה דהו' טריפות דמיחסרא לכן מפרש ר"ל דבריו אלא רמז לטריפה שאינה חי' מנין דהיינו לדידי' מטרפא אף בדלא מיחסרא רק כיון דאינה חי' הו' טריפה זאת מניין וע"ז קאמר זאת החי' אכול שא"ח לא תאכל דמשמע דכל שאינה חי' אף דלא מיחסרא טריפה וזה לא אתיא מלכלב תשליכון אותו א"כ לפי"ז נתבארו היטב דברי רבינו דנקט קרא דלכלב תשליכון אותו ולא קרא דזאת החי' דס"ל כקו' המקשן דילפינן דטרפה אסורה מובשר בשדה טריפה דלא מיטרפא אלא במיחסרא ומינה גופי' נשמע דטריפה א"ח דכתוב לכלב תשליכון אותו ומיושב שפיר דברי רבינו ודו"ק.

והנה בטו"ז סי' כ"ט הקשה מנ"ל לרבינו לדמות לנבילה כיון דסבירא לי' דיש סברא לחלק בין טריפות לנבילות ועוד בנבילה גופי' מנ"ל דאין חילוק כיון דבטריפה איכא סברא לחלק בין נטרפה מאלי' לנטרפה ע"י אחרים נאמר גם בנבילה כן דלא הו' נבילה רק במתה מאלי' ונראה ליישב על נכון והוא דאיתא בשבת דף ק"ח דצדוקי שאל אלא מעתה לא יכתבו על עור נבילות וטריפות דלא הו' מן המותר בפיך וא"ל איזה מהן חשוב יותר זה שהרגו מלך או זה שהרגו אספקלטיר וא"כ אי בשחיטה מותר לכתוב כש"כ על עור נבילות וטריפות שזהו הרגו מלך א"ל אלא מעתה יאכלו א"ל עליך אמר קרא כל נבילה לא תאכלו א"ל קאלוס פי' רש"י משובח זהו הטעם הנה משמע דקאי זה אתשובה אחרונה ויפלא אטו לא ידע מקרא והנה מכבר אמרתי לפרש דהכוונה דהשיב לו דכתיב כל נבילה לרבות מתה מאלי' ג"כ דאי רק בהורגו אספקלטיר דהיינו דנתנבלה ע"י אחרים כדפריך הצדוקי דידע ג"כ מקרא אלא דפריך בנתנבלה מאלי' דחשוב נאמר דתאכל וע"ז שפיר אמר דמכל נבילה נשמע אפי' הרגו מלך שמתה מאלי' ג"כ לא תאכל ואח"כ ראיתי כי זכיתי לכוון בזה לדברי החיד"א בס' כסא דרחמים [עיי' מש"כ בספרי בחלק א' דף י"ט פי' נכון בדבר הש"ס] והנה כל זה להשיב הצדוקי מפשטי' דקרא הוא איפכא דקרא איירי סתמא בנתנבלה מאלי' ומנ"ל נבילה ע"י אחרים א"כ מיושב קו' הטו"ז דהא מכל נשמע

דבנבילה אין חילוק בין מתה מאלי' לנתנבלה ע"י אחרים ולפי"ז גם בטריפה נשמע דאין חילוק דהא האי צדוקי שאל גם על טריפה א"כ עכ"ח באותה התשובה שאמר על נבילה הו' תשובה גם על טריפה דאין חילוק בין נטרפה ביד"ש או נטרפה ע"י אדם וכן מוכח בספרי דמרבה מלא תאכל כל נבילה טריפה ותמוה ועיי' באבני מילואים בתשובותיו מש"כ דאתי לומר דמצטרף ולדעתי הכוונה בפשיטות דיליף טריפה שנתנבלה אח"כ מכל נבילה וכן מוכח בפירש"י קידושין דף נ"ז שכ' בשוהנ"ס דהו' נבילה מדכ' כל נבילה שלכאו' תמוה דבריו להנ"ל א"ש דבא ללמוד דשוה"נ מסתמא נטרפה תחילה אפ"ה עובר משום ל"ת נבילה ועל זה פירש"י מכל נבילה עכ"פ נשמע מספרי דאין חילוק בין נבילה לטריפה בין נעשה מאלי' לבין נעשה ע"י אחרים והבן.

הנה אחר כל הדברים האלה יצא לנו דאף דדרוסה מפורש בתורה כיון שדיבר הכתוב בהוה נכלל בקרא כל שאר טריפות א"כ ליכא לתרץ קו' הכ"מ על רבינו דל"ל הביא דרשא דבן הבקר למעט טריפה מקרבן ותי' החס"ו ז"ל כיון דרק דרוסה מפורש בקרא ואינך טריפות הללממ"ס א"כ לא אייריא הקרא רק ממה שמפורש בתורה ולא מהלכה אבל למה שבארנו דכיון שדיבר הכתוב בהוה א"כ כל הטריפות הם מפורשים בתורה א"כ הדרה הקו' כמ' על רבינו לדוכתי' למה לא הביא דרשא דבן הבקר וצ"ע.

ובהאי עניינא כתבתי בתשובה ע"ד שיצא החוק באיזה מדינה להקל צער הבהמה לבטל חושי' שקורין בעטייבונג ע"י שנותנין לה להריח קלאריפארם אם שפיר ליעבד הכי אם לא נחשבה כמסוכנת שתהי' צרוכה פירכס והשבתי ע"ז דתחילה אנו צריכין לדון בהאי אי לאו דאשמעינן הקרא דמסוכנת שריא בפירכס כדאיתא בשמעתין מאי הוה דינא דמסוכנת ומזה אנו יכולין לדון לנד"ד אי צריכה פירכס דהנה פשיטא דיש מסוכנת דלא צריכה פירכס כדמוכח בביצה דף כ"ה דשוחטין את המסוכנת ביו"ט ואמאי ניחוש שלא תפרכס ועכ"ח דיש מסוכנת דאין צריך פירכס וכמו שהעלה בש"א ה' יו"ט והיינו מסוכנת כהאי אף אי לא כתב קרא דשריא הו' ג"כ מותרת דמסוכנת כהאי אין צריך פירכס ורק מסוכנת כהאי אשר אי לאו דגלי קרא הוה אסור אף בפירכס כהאי אמרינן אחר דגלי קרא שריא אבל רק בפירכס מחשש דלא יצתה נשמתה קודם גמר שחיטה ונחזי אנן דגמרא פריך מסוכנת מנל"ן דשריא ומפרש וממאי תיסק אדעתין דאסורה ומסיק דהו"א דאסורה דזאת החי' אכול שאינה חי' לא תאכל ומשני מדאסור רחמנא נבילה אף דכל נבילה הו' מסוכנת מחיים א"כ לאחר מיתה לא תותר וכן מדכתבה תורה טריפה מכלל דמסוכנת שריא דכל טריפה הו' מסוכנת שקרובה למות ויצא לנו מזה דרק מסוכנת כהאי שקרובה למות הוא דאסורה ונשמע מנבילה וטריפה דאסרה תורה

מכלל דמסוכנת שריא וכהאי מסוכנת הוא דצריכה פירכס ומעתה בנידון דידן לכאו' אי לאו דגלי קרא דמותרת בשחיטה ג"כ הו' ידעינן דכשר עכ"פ דל"ל שאסור דשאין חי' לא תאכל דהרי הבעטייבונג נעשה במשקל ובמשורה שאין בכדי שתמות א"כ אין צריך קרא להתירה וממילא דאין צריך פירכס אלא דהא גופא צריכה עיונא רבה דאף אי נעשה הבעטייבונג ע"י רופאים ומומחים שמעידין שבשיעור זה אין בכדי שתמות ותחזור לקדמותה אי ל"ה שוחטין אותה הא הרופאים אין נאמנים כמו שהביא בטור סי' קפ"ז ואף שבדרך כלל נאמנים כמו שהעלה בחס"ו בכמה תשובות אבל דרך פרט אין נאמנים ודילמא יטעו ויתנו יותר מסמנים אלו וגם לא כל הגופות שווין שיש גופים שלא מקבלים סמא ואין סופה לחזור לקדמותה א"כ כיון שאין יכולה לעמוד הו' בכלל מסוכנת וצריכה עכ"פ פירכס כשאר מסוכנת ולא עוד דאפשר דמגרע גרע משאר מסוכנת דהנה רבינו בפ"ד מהמ"א כתב דמסוכנת היינו בנטתה למות והואיל דלא הוכה מכה הממיתה באחד מאיברי' מותרת וכוונתו דרק היכי דיש מכה באחד מאיברי' הוא בכלל טריפה אבל בחולי כל הגוף אין בכלל טריפה והנה בשמעתין מבואר החילוק בין טריפה למסוכנת דטרפה מיחסרא ומסוכנת לא מיחסרא וא"כ לכאו' יקשה דרבינו שינה וכתב טעם אחר שלא נזכר והארכנו לעיל דהדבר ניחא דבסנהדרין ע"ח פליגי בהכהו ט' בני אדם עד שנעשה גוסס ועשירי הרגו אי חייב דחד מ"ד מחייב מדמה לגוסס ביד"ש משום דלא נחתכו סימנים ומאן דפוטר סובר הא לא איתעביד בי' מעשה האי איתעביד בי' מעשה לפי"ז הא דאמרו בשמעתין דטריפה לא מיחסרא ולא מחתכי סימנים היינו דס"ל כמ"ד בסנהדרין דתליא באי נחתכו סימנים אבל רבינו פסק בפ"ב מרוצח דההורגו פטור משום דאיתעביד בי' מעשה ולית לי' כמ"ד דתליא באי נחתכו סימנים לכן גם כאן סובר דלא תליא בנחתכו סימנים אלא תליא באי עביד בי' מעשה דהוכה מכה הממיתה לפי"ז בנידון דידן נמי נהי דלא מיחסרא ולא מחתכי סימנים אבל כיון דיש חשש דהוכתה מכה הממיתה שנעשה מסוכנת שלא הו' חזרה לקדמותה א"כ מגרע גרע ממסוכנת אלא דיש ללמוד עכ"פ בפירכוס שריא מהא דאיתא בחולין נ"ח אכלה הרדופני כשירה ומבואר ברשב"א דיש לה דין מסוכנת וצריכה פירכוס אבל פירכוס מהני ולא אמרינן דחשיב כהוכה מכה הממיתה ולא תיהני פירכוס וכן יש להוכיח ממש"כ רבינו בפי' המשנה דהמצוננת כשרה היינו כשבטלי החושים דלא חשוב כהוכה מכה הממיתה ולפי"ז להלכה למעשה כיון דעכ"פ יצא לנו דרק בידעינן שלא הוכתה מכה הממיתה ל"ח מסוכנת א"כ מאן חכים ומאן ספין להעיד שמה שנתנו לה להריח לא הו' בכשיעור שהוכתה בהמכה הממיתה אטו הרופאים נאמנים ע"ז הא בפרטיות אין לנו לסמוך על

אמירת הרופאים כמוש"כ לעיל בשם החס"ו וכל זה כששואפת עדיין רוח וכל החשש שנתן לה שיעור אחר עד שלא תחזור לקדמותה דהוכתה מכה הממיתה ע"ז יש לנו ספק אי צריכה פירכוס ונ"מ לעניין או"ב דקיימל"ן בסי' י"ז במסוכנת שלא פירכסה הו' נבילה ממילא מותר לשחוט את בנה אח"כ אבל בנידון דידן דיש ספק אי צריכה פירכוס א"כ אף אי לא פירכסה לא הו' ודאי נבילה ואפשר לשחוט את בנה אח"כ אבל היכא דאנו רואין שאין שואפת רוח א"כ בודאי הו' כמסוכנת שיש לחוש שקודם גמר שחיטה מתה ופשיטא שצריכה פירכוס כנלע"ד.

דעת ר"ת דאדם דאית לי' מזלא אפשר לחיות יותר מן שנים עשר חודש ונראה דתליא בשני פירושים ברש"י בב"ק דף ב' אדם דאית לי' מזלא שיש לו דעת לשמור את גופו ועוד פירש"י דאית לי' מזלא ואינו נוח להמיתו ודעת ר"ת יתכן לפי' שני דכמו כן אינו מת ע"י טריפות אבל לפירש"י שיש לו דעת לשמור את גופו לא שייך זה בנעשה כבר טריפה והנה בשבת נ"ג איתא אדם דאית לי' מזלא מסייע לי' משמע כפירוש שני דעכ"ח אין נוח להמיתן וגם לא ימות ע"י שנעשה טרפה א"כ יהא מוכח מגמרא דשבת כשיטת ר"ת.

הנה לעיל הבאתי דברי הש"ס ביצה ל"ד דאיבעי לר"י אי עוף הנדרס מותר לשחוט ביו"ט אי מחזיקין ריעותא או לא והו' איבעיא דלא איפשטא והנה הרא"ש והרמב"ם פסק לקולא משום דאפשר כשתשחט תהא כשירה ותאכל והר"ן חולק ע"ז הא הו' ספיקא דאורייתא ולחומרא דמלאכת יו"ט שלא לצורך הוא דאו' וכ' בש"א ליישב דיש להבין מאי בעי בגמרא אי מחזיקין ריעותא ביו"ט מ"ש ספק חילול יו"ט מספק טריפות דאזלינן לחומרא ומטריפין ולמה לענין יו"ט ניקל כמו דבטריפות דפשיטא דמחזיקין לריעותא וצריך בדיקה א"כ גם ביו"ט כן וע"כ דמה"ת לא בעי בדיקה דסגי מה"ת מעל"ע דנהי דנפילה הלממ"ס דטריפה אבל שהי' מעל"ע מה"ת סגי ורק חכמים החמירו דליבעי בדיקה ולכן בעי ביו"ט אי מחזיקין ריעותא כאן דמה"ת שרי בלא בדיקה ובעי אי אחמור רבנן לענין יו"ט ג"כ ולי קשה טובא דהנה זה ניחא לדעת הרא"ש אבל לדעת רבינו אי אפשר לומר כן דהנה בהא דבעינן שהי' מעל"ע וגם בדיקה דעת המפרשים דמעל"ע משום ריסוק איברים ובדיקה משום שמא נפסק אחד מאיברים הפנימים אבל דעת רמב"ם דהבדיקה משום ריסוק איברים והא דבעי מעל"ע משום דקודם מעל"ע לא איגלאי ולא נראה הריעותא עדיין כמוש"כ הר"ן והכ"מ בעצמו א"כ ל"ש כלל סברת הש"א דמה"ת סגי במעל"ע דזה ניחא לדעת המפרשים דמעל"ע צריך משום שלא יכול לחיות לאחר מעל"ע כפירש"י בביצה שם אבל לרמב"ם מעל"ע רק דאז אפשר בבדיקה וקודם מעל"ע אי אפשר בבדיקה א"כ לדידי' מעל"ע ל"מ להתיר כלל א"כ הבדיקה מה"ת וא"כ למה פסק לקולא ואין לומר

א"כ נשאר אכתי קו' השאג"א מאי בגמרא ביו"ט טפי מטריפות הלא אי מה"ת צריך בדיקה בודאי גם ביו"ט ניחוש יש ליישב עפי' שהוקשה הש"א עוד אמאי לא פשוט האי בעיא ממשנה דשוחטין המסוכנת ביו"ט אף דיש לחוש שלא יפרכס וש"מ דלא מחזיקין ריעותא ומסיק דלא איירי במסוכנת שאינה יכולה לעמוד אלא שחושש שתמות ויבוא לידי הפסד ומסוכנת חולנית ולדעתי קו' אחת מתורצת בירך חברתה דממסוכנת אין יכול לפשוט לטריפה דבמסוכנת לא נעשה מעשה המטריף ובטריפה נעשה מעשה המטריף כמוש"כ רבינו הנ"ל ולכן במסוכנת שיש חזקת חי' כסברת החס"ו וגם לא הוכה מכה הממיתה לכן לא מחזיקין ריעותא אבל בטריפות דהוכה מכה הממיתה שדרסה בכותל אף דיש חזקת כשרות הא כיון דיש ריעותא ע"י שאינה יכולה להלוך אזלה החזקת כשרות אבל במסוכנת חזקת חי לא אזיל כיון שחי עכ"פ אף שאין יכול לילך משום שמסוכנת וא"כ לפי"ז מיושב קו' אחריתי שהוקשה מאי בעי אי מחזיקין ריעותא פשיטא דמחזיקין ריעותא כאן דהוא ספק מה"ת לקמ' דכיון דבאמת במסוכנת לא מחזיקין לכך בעי אי בטריפות נפילה ג"כ לא מחזיקין או שמא מחזיקין כיון דהוכה מכה הממיתה וגם איתרע חזקת כשרות שאינה יכולה להלוך וא"כ לפי"ז אין הוכחה מגמרא דבדיקה מדרבנן א"כ הדרה קו' לדוכתי. דלמה פסק רבינו לקולא.

והנה בש"א תי' עוד דרבינו הוכיח דאזלינן לקולא מחולין נ"א דדחי דלעולם בביה"ר יש ריסוק איברים רק דאיירי בהפריס ע"ג קרקע וקשה עכ"פ בדיקה בעי וא"כ איך שוחטין ביו"ט ועכ"ח דלא מחזיקין ריעותא ולפמש"כ גם זה אינו דרק אי אמרינן דדרסה וטרפה בכותל ג"כ רק דרבנן שפיר מוכח מהכא אבל כיון דבארנו דבדרסה בכותל בדיקה מה"ת א"כ אין לפשוט מריסוק דביה"ר דשם ודאי רק דרבנן דמה"ת אין צריך בדיקה בולד בן יומו כשכלו חדשיו דהרי רוב בהמות הולדות אין בו משום ריסוק איברים א"כ אף דאינו יכול להלוך ל"ח מה"ת לריסוק איברים רק מדרבנן כמוש"כ השג"א בעצמו א"כ לא איפשטא האי בעיא וקשה למה פסק רבינו לקולא ולכן אמינא ליישב דהנה רבינו פסק באם שחט בלילה ולמחר השכים ומצא כותלי בית השחיטה הצואר מלאים דם כשירה מפני שזינקה וחכמים אומרים עד שתפרכס ופסק רבינו דהו' ספק נבילה והוקשה החס"ו למה פסק דהו' ספק נבילה הא נוקי אחזקת חי כמו נגע באחד בלילה ולמחר מצא שמת דמוקמינן אחזקת חי ומעתה י"ל כך כיון דבאמת דקיימל"ן כחכמים דליכא חזקת חי וספק נבילה הו' א"כ הו' לן למפשט ממסוכנת דלא מחזיקין ריעותא ביו"ט דלא שייך דחזקת חי דהרי ספק נבילה הו' א"כ צריך לומר דגמרא בביצה בעי לראב"ש דמכשיר במצא כותלי שחיטה דם דלא מחזיקין ריעותא במסוכנת א"כ א"א לפשוט אבל לדידן

דספק נבילה הו' שפיר נפשוט האי בעיא דלענין יו"ט לא מחזיקין ריעותא דהא במסוכנת סמכינן לענין יו"ט אחזקת חי וכן בטריפה עכ"פ הי' לה חזקת כשרות כשנולדה.

והנה כ"ז לשיטת רבינו אבל לשיטת רא"ש י"ל כפשטי' כמוש"כ שאג"א דסובר בשהה מעל"ע בדיקה רק דרבנן והא דשוחטין מסוכנת אף דהו' ספק מה"ת ואפ"ה לא מחזיקין ריעותא י"ל או משום חזקת חי וסובר הרא"ש הלכה כראב"ש דאם השכים ימצא דם כשר דמוקמינן אחזקה שזינקה וכדפסק הטור באמת או דמוקי המסוכנת לא באין יכולה לעמוד אלא במסוכנת מחמת חולי וא"כ לפי"ז היכי דליכא חזקת חי וגם אינה יכולה לעמוד באמת מסוכנת כהא"ג אין יכולין לשחוט ביו"ט לפי"ז נתיישב היטב שיטת הרא"ש פ"ק דביצה שכ' וז"ל הא דשרי לאכול ביום הלידה היינו היכי דקים לי' שכלו לו חדשיו אבל אם לא קים לי' דכלו לו חדשיו אסור עד ליל ח' כדאיתא בשבת וגם צריך שיפריס ע"ג קרקע שיצא מספק ריסוק איברים כדאיתא פא"ט עכ"ל וכן פסק הטור בסי' תצ"ז ותמהו דהא קיילי"ן בית הרחם אין בו משום ריסוק איברים וב"י ורמ"א כתב דלענין יו"ט החמירו ובטו"ז תמה דהא פסק האיבעיא אי מחזיקין ריעותא ביו"ט לקולא ושוחטין ביו"ט אף דבחול צריך בדיקה כש"כ הכא דלא בעינן בדיקה כלל והב"ח כתב דכונת רמ"א דבנדרסה בכותל הי' לה חזקה טובה כשנולדה אבל בעגל בו ביום ליכא עוד חזקה דהרי חשש שנתרסקה כשיצא לאויר העולם וגם זה דחה בטו"ז מהאי טעמא דנה דהחשש אי נתרסק כשנולדה זה אי חיישינן לריסוק איברים בחול משום איסור טריפות אבל דהא בחול קיי"ל דאין צריך בדיקה כלל משום טריפות א"כ לא שייך להחמיר ביו"ט יותר ובנדרסה בכותל דבחול משום איסור טריפות חיישינן אף שיש חזקה כשנולדה היתה כשירה משום דעתה שנדרסה ליכא רוב להתיר וביו"ט ניקל יותר ולענין טריפה והו' מהיפוך להיפוך.

ולי נראה בזה דבר חדש ב"ה דלכאו' יש לחקור הא דאר"נ בית הרחם אין בו משום ריסוק איברים הא קיילי"ן בהמה שאינה יכולה לעמוד אף דאוכלת כבהמה בריאה צריכה פירכוס לכשנשחטה דאל"ה נבילה וא"כ כיון שאינה יכולה לעמוד אף דאין בו משום ריסוק איברים עכ"פ מסוכנת הולד וא"כ תהא צריכה פירכוס ואיך קאמר אין בו משום ריסוק איברים והנה בשלמא לתוס' שכ' דהריעותא שאינה יכולה להלוך ניחא כיון דעכ"פ יכולה לעמוד ל"ה מסוכנת אבל הרא"ש דפסק בחולין דהריעותא משום שאינה יכולה לעמוד וקשה כנ"ל וצ"ל דכונת ר"נ באמת אי ראינו שפירכסה דליכא חשש מסוכנת א"כ גם משום ריסוק איברים אין לחוש ולא צריך בדיקה ואמנם לפי"ז יש להבין הא דפשוט מבכור שנולד ביו"ט ניחוש שמא תפרכס א"כ אף אי ליכא משום ר"א עכ"פ

ניחוש שמא לא תפרכס ואיך שוחטין ביו"ט ואין לומר דקייל"ן דשוחטין מסוכנת ביו"ט הנה זה משום דלדעת הטור הלכה כראב"ש דאין מחזיקין ריעותא במסוכנת ומשום חזקתו דיש לה חזקה זו משנולדה אבל כאן דהוא מסוכנת מעת שנולדה קשה ניחוש שמא לא תפרכס וכש"כ דקשה אי נאמר כשאג"א דהאי מסוכנת שיכולה לעמוד רק שהיא חולנית א"כ כאן דמסוכנת שאינה יכולה לעמוד אמאי שוחטין [ואין לומר הא פסקו האי בעיא דנדרסה וטרפה בכותל לקולא אף שאינה יכולה לעמוד יקשה ג"כ הא מסוכנת היא הנה כבר עמד ע"ז ביריעות שלמה סי' י"ז ותי' דמיירי בהעמידה ע"י אחרים יכולה לעמוד ויצאה מכלל מסוכנת רק אינה יכולה לעמוד מעצמה לכן החשש משום ריסוק איברים כמוש"כ הר"ן דיש לומר אחר ששהה מעל"ע ליכא חשש מסוכנת אבל כאן לא שייך זה דמשמע שאינה יכולה לעמוד אף ע"י אחרים וכן כאן דאיירי שלא שהה מעל"ע א"כ הוה מסוכנת וקשה איך שוחטין ביו"ט ולייש זה צריך לומר דבאמת הא דמשני כאן בהפריס ע"ג קרקע הכונה כך דבלא"ה עכ"ח איירי בהפריס דאי לאו הכי מסוכנת וא"כ אין להוכיח דאין בו משום ריסוק איברים ובזה מובן רש"י פי' הפריס ע"ג קרקע היינו שננערה לעמוד ופלתי הקשה מה הכריחו ע"ז [ועיי' פלתי הקשה לתוס' למה צריך לתרץ דהפריס לישני דליכא ריעותא ולי נראה שלזה כיון רש"י פי' הפריס כגון ננערה לעמוד א"כ לס"ד איירי באין ננערה וע"ז משני בהפריס דהיינו ננערה וא"כ מיושב הקו' דלא שייך לומר בליכא ריעותא משום דמסתמא אין עומדת מיד אבל עכ"פ ננערה לעמוד וכיון שלא ננערה יש ריעותא א"ז משני באמת בננערה] ולפמש"כ ניחא דכיון שננערה לעמוד ליכא חשש מסוכנת ולא חשש ריסוק איברים אבל בלא ננערה לעמוד יש חשש ריסוק איברים וגם חשש מסוכנת אי לא פירכסה ואי פירכסה החשש רק משום ריסוק איברים ומיושב קו' הפר"ח מי ס"ד להוכיח מכאן דאין משום ריסוק איברים הא בלא"ה עכ"ח איירי בהפריס עג"ק ולפמש"כ דהחשש משום מסוכנת והי' סובר שוחטין מסוכנת ביו"ט דלא מחזיקין ריעותא כמו בטריפה ומעתה ניחא רא"ש לשיטתו שפיר מפורש גם למסקנא בעינן הפריס דאי לא הפריס א"כ יש כאן חשש מסוכנת כיון שאינה יכולה לעמוד כמוש"כ הרא"ש בחולין א"כ רק ע"י הפריס יצא מחשש ריסוק איברים לענין יו"ט ולא קשה איך יו"ט חמור מלגבי חול מאיסור טריפה משום בחול לענין טריפות דאין יכול לשחטו ואי תפרכס ע"כ לא נתרסקה דכמו שיצא מחשש מסוכנת יצתה מחשש ריסוק איברים אבל לענין יו"ט חיישינן שלא תפרכס כיון שלא הי' לה חזקה מעולם כסברת הב"ח ואז לא תפרכס יש כאן החשש שהיתה מסוכנת ע"י ריסוק איברים [דנהי דשהי' מעל"ע מהני דליכא חשש טריפות ע"י ריסוק איברים

אבל יש חשש מסוכנת ע"י ריסוק איברים דהיינו דאף שלא נתרסקה כל כך שתהא כמכה הממיתה אבל עכ"פ נתרסק כ"כ עד שהוא מסוכנת ואפשר שתצא נשמתה קודם גמר שחיטה ודו"ק] ולכך לא פירכסה וא"כ ע"י פירכסה יוצאת מספק ריסוק איברים דהיינו שמא נתרסקה איברי' ולכן היא מסוכנת שאינה יכולה לעמוד ולא תפרכס ונמצא חילול יו"ט ודו"ק היטב ואי נאמר דהרא"ש לא פסק כראב"ש י"ל בפשיטות דס"ד דפריך מדר"ש מסתמא ר"א בשיטת אביו קאי דלא מחזיקין ריעותא ולא חיישינן שלא תפרכס ושפיר מוכיח דל"ח משום ר"א ואפ"ה דבהפריס איירי דר"ש יסבור כחכמים דמחזיקין ריעותא במסוכנת ובעינן דוקא בהפריס אבל הטור דפסק בסי' י"ז כראב"ש ובסי' תצ"ח פסק בעגל בעינן הפריס ע"כ צריך לומר כמוש"כ תחילה.

והנה בדף ל"ו פריך הש"ס מהא דאמר לא נצרכה אלא כשהי' בעלים טמאי מתים דנדחין לפסח שני ואי אמרת אינה לשחיטה אלא לבסוף מיפסלי מכבר ואמר אביי מדמי פסח שני לא אידחי ופריך והא בעי העמדה והערכה ומשני דחתך לשנים או רוב שנים והרי הוא מפרכסת כח"י לכל דבריו ותמוה איך נתישבה בזה מה דפריך מה דכתיב והעמידו הא לא בר העמדה הוא שאינה יכולה לעמוד על רגליו ונראה דלקמן ל"ח מפרש היכא דמי מסוכנת כגון שמעמידו ואינה יכולה לעמוד והנה בביצה ל"ג הקשה הפנ"י מהא דנפלה מן הגג דשוחטין אותה ביו"ט והקשה הא כיון דאינה יכולה א"כ הו' מסוכנת ומסוכנת אין רשאין לשוחטה פן תפרכסת ותי' דרק במסוכנת כן אבל בטריפה דנפילה אין מחמת חולשה לכן אף דאינה יכולה לעמוד אין צריך פירכוס ומותר לשוחטה ביו"ט א"כ י"ל דלס"ד דפריך והא בעי העמדה והערכה הו' ס"ל כל שאין יכולה לעמוד הו' כמו מסוכנת ולא הו' בר העמדה והערכה וע"ז משני דהו' כחי לכל דבר דהיינו שאינה כמסוכנת וכיון דלא הו' מסוכנת דמסוכנת לא הו' חי כדממעיטינן מקרא דזאת החי' שפיר מקרי והעמיד דאף דאין יכולה לעמוד עדיין בר העמדה הו'.

הנה בחולין דף ל"ג אראב"י ש"מ מדר"ל מזמנין ישראל על בני מעיים ואין מזמנין עכו"ם על בני מעיים מ"ט ישראל דבשחיטה תליא מילתא כיון דאיכא שחיטה מעלייתא אישתרי לי' עכו"ם דבנחירה תליא ובמיתה תליא מילתא הו' כאבר מן החי ואמר ר"פ קמי דראב"י ובעי דאימא לי' מי איכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור ולא אמרי לי' דאמינא הא טעמא קאמרי ופלא איך ניחא לי' הא עכ"פ מי איכא מידי ונראה ליישב דבתוס' הקשו הא בסנהדרין אמרינן דעכו"ם לאו בני כיבוש נינהו הכא נמי הא עכו"ם לאו בר שחיטה הוא ונראה דהנה בפמג"ד סי' כ"ז הוקשה מנ"ל מקרא דישראל בשחיטה תליא דילמא לא מישתרי עד שיצאה נפשה ואומר דהנה דעת רבינו בפ"י משחיטה

דוזבחת ואכלת הי' מ"ע וא"כ הא קיי"ל אין לך דבר שנעשה מצותו ואסור [הגם דזה נאמרה נגד דבר האסור בהנאה אבל באמת גם במידי דאסור באכילה ג"כ שייך האי סברא אמנם הרמב"ן בסהמ"צ הא פליג דליכא מ"ע אלא דשחיטה בא להתיר איסור אמה"ח או לאפוקי שלא יאכל בנחירה וה"ז נבילה בעשה ול"ת ולהאי טעמא באמת לא ידעינן דאי שחט דמישתריא מיד באכילה א"כ מיושב קו' התוס' דלא שייך לומר נכרי לאו בר שחיטה דהא לאו היינו עיקר הטעם דישראל בשחיטה תליא דנהי דבשחיטה תליא אכתי אין הכרח לומר דבשחיטה אישתרי די"ל דלא משתריא באכילה עד שתצא נפשה ואם בכל זה סבירא לך דמשתריא באכילה מיד ע"כ דסבירא לך כיון שניטל חיותו וסופו שתצא נפשה משתריא מעתה הנה זהו הסברא שייך גם בנכרי דבנחירה תליא כיון דסופו שתצא נפשה בנחירה זו אין איסור משום אבמה"ח ואי ס"ד אסור לב"נ שפיר יקשה מי איכא מידי ומיושב קו' התוס' דהא ראב"י תרתי קאמר ישראל דבשחיטה תליא ועוד כיון דאיכא שחיטה משתריא וזה אין הכרח מסברא וא"כ אי אית לך האי דינא גם בנכרי שייך האי דינא ומקשה מי איכא מידי והיינו דעכ"פ הי' מסופק בדין הרמב"ם ע"כ ניחא לי' דל"ש מי איכא מידי כקו' התוס' ואמת דעכו"ם לאו בני שחיטה ודו"ק, ובהא י"ל פרפרת דלכאו' קשה דתוס' נשאר בתימא ולא תירצו כלל ולכן נראה שיש לפרש רק דתוס' הקשו אח"כ מדר"מ דאין נוהג בישראל רק בבהמה טהורה ומי איכא מידי ותי' דמ"מ אבר מה"ח דידהו אסור משום דבעי שחיטה והנה סברא זו שייך אי אמרינן דשחיטה משום להתיר אבמה"ח לא משום מצוה לשחוט וא"כ לפי"ז מיושב נמי התימא שלהם דכיון דשחיטה משום להתיר אמה"ח לא משום מצוה א"כ לא ידעינן מסברא דבישראל בשחיטה אישתריא ואי ס"ל דאפ"ה שריא דמטעם דסופו שיטול החיות לגמרי א"כ ליכא למיפרך דעכו"ם לאו בני שחיטה דהא גם בישראל לא הי' הטעם דמותר לאחר שחיטה מטעם השחיטה כקו' הפמ"ג א"כ שייך שפיר מי איכא מידי דו"ק.

ובמה שכתבתי יש ליישב דברי רבינו דפסק דמפרכסת אסורה לב"נ והקשו עליו מי איכא מידי דלעכו"ם אסור ולישראל שרי כדמייתי מברייתא תניא כוותי' דר"פ ולפמ"ש דרבינו לשיטתו דפוסק דוזבחת הי' מ"ע א"כ לדידי' ל"ש מי איכא מידי כקו' התוס' באמת מטעם דנכרי לאו בר שחיטה דהטעם דישראל מותר בשחיטה משום דשחיטה מ"ע ואין לך דבר שנעשה מצותו ויהא אסורה ורבינו למד כן מספרי דוזבחת הו' מ"ע ולדברי הספרי אה"נ לא שייך מי איכא מידי אבל הברייתא סובר דלא הוי מ"ע ושוב עכ"ח הטעם משום דסופו למות ושייך מי איכא מידי וזה נכון.

ליישב קו' הברית אברהם שהוקשה במאי דקאמר הש"ס במנחות מ"ה נבילה וטריפה לא

יאכלו הכהנים כהנים הוא דלא יאכלו הא ישראל יאכל רבינא אמר כהנים איצטריך לי' דסד"א כיון דאישתריא מליקה אישתריא נמי נבילה והוקשה הנ"ל היכי סד"א דכהנים יהי' מותרים בנבילה א"כ ל"ש בהו לומר בשחיטה תליא מילתא ואסורים לאכול בני מעיים דהו' אמה"ח והאיך ציותה התורה ליתן לכהנים קיבה ונראה דבירושלמי פ"י דנזיר איתא דאביי מפרש בשר בשדה טריפה לא תאכלו בשר מן החי כדרך שאתה תולש מן השדה ור"י חולק שם על ר"ל דיליף מקרא הנ"ל לפי"ז י"ל מאי דאמר ר"א ש"מ מר"ל דאין מזמנין עכו"ם על בני מעיים היינו ר"ל לשיטתו דל"ש מי איכא מידי די"ל שאני ישראל דמותר מפרכסת משום דילפינן דאסור אמה"ח שלא יהא תולש מהחי כמו שתולש מן השדה ומפרכסת ל"ש זה אבל בנכרי דאסור אמה"ח מקרא דלא תאכל הנפש עם הבשר א"כ לכך אסור מפרכסת ע"כ ר"ל לשיטתו, ולפי"ז י"ל בכהנים נמי ליכא אחר שחיטה אמה"ח כיון דעכ"פ בדידהו ילפינן מקרא שלא יהא תולש מן החי כדרך שתולש מן השדה א"כ מיד ששחט אזיל איסור אמה"ח ולכך מותרים בקיבה ולפי"ז א"ש בטעמא דמילתא דרי"ו שם לא קאמר כרבינא ואמר פרשה זו אלי' עתיד לדורשה משום דרי"ו לשיטתו פליג שם בירושלמי על ר"ל דיליף מקרא הנ"ל א"כ נסתר התי' על קו' ברית אברהם ושוב ליכא לתרץ כרבינא דיקשה האיך מותרים בקיבה והוא נכון.

ועוד ביארתי שיטת רבינו דפוסק מפרכסת אסורה לב"נ דלא ס"ל מי איכא מידי ותמהו דבש"ס מביא ראי' מברייתא דלא כראב"י דמפרכסת מותר לב"נ דהנה הרא"ש כתב בריש חולין שחיטת נכרי נבילה דבעינן זבחת ואכלת מי שהוא בר זביחה ושיטת רבינו דיליף מוקרא לך ואכלת מזבחו, והנה כבר ביארתי בפ"ג מה' מעשה"ק דגם לרבינו שחיטתו נבילה מקרא דוזבחת ואכלת אלא דמביא קרא זה ללקות עלי' ואמנם בקרא זו אי הו' נבילה נראה דתליא בפלוגתא ר"ע ורי"ש בבשר נחירה אי הותר במדבר דהנה לר"ע דבשר נחירה הותרה אפ"ה אי שחיט ישראל כשהוא במדבר הי' שחיטה מעליא א"כ סובר אף דלא נצטוו בשחיטה אי שחיט הו' שחיטה ולא נבילה א"כ בנכרי אף דאין מצוה בשחיטה אי שחיט הו' שחיטה ולא נבילה ורק אסור משום וקרא לך ורק לרי"ש דלא הותר בשר נחירה מעולם ניחא די"ל מי שאין מצוה לשחוט שחיטתו נבילה והנה הא דנכרי בנחירה סגי ובמיתה תליא רק שייך טעם לחלק אי אמרינן כיון דבשחיטה סגי אף ששחט הו' נבילה כמו נחירתן א"כ שפיר י"ל לכך ל"ש מי איכא מידי דלדידהו במיתה תליא כיון דבנחירה סגי [וראי' לדברינו מכח קו' הברית אברהם הנ"ל דאיך הותר להם קיבה לכהנים והיעב"ץ כתב לכן מוכח דבשחיטה הותר אמה"ח דאל"כ איך קיבה מותר לכהנים והא תינח אי בשחיטה בעי אבל אי בנחירה סגי איך הותר קיבה ע"כ

כמו שכתבתי רק בנכרי דאף שחיטתן נחירה שייך לומר במיתה תליא אבל בכהן אי שחט דהו' שחיטה מעליא כמו שהארכתי בזה בפ"ג מה' מעשה"ק יצא מיד מאמה"ח ולא תליא במיתה וא"ש ובזה י"ל רי"ו לשיטתו דאמר שם במנחות אלי' עתיד לדורשה משום דקשי' לי' איך שרי קיבה דרי"ו יסבור שחיטת נכרי לא הו' נבילה וסובר אין מזמנין משום דבנחירה סגי א"כ גם לכהן יהא אסור קיבה וליכא למטעי דשרי בנבילה לכן סובר אלי' עתיד לדורשה ועוד דהנה ביעב"ץ העלה לכן מוכח בישראל בשחיטה מותר מדשרי קיבה לכהן יקשה א"כ לר"ע במדבר דלא נצטווה על השחיטה א"כ איך הותר קיבה דהו' אמה"ח וע"כ אי שחט הותר אף דאין מצוה א"כ הה"ד בנכרי אף דאין מצוה לא הו' אמה"ח כששחט ודו"ק] אבל אי אמרינן כר"ע אי שחט נכרי שחיטתו הו' שחיטה א"כ הא דבנחירה סגי אין טעם לומר דמש"ה במיתה תליא ול"ש מי איכא מידי יען דבישראל בשחיטה תליא דכיון דשחיטת נכרי שחיטה א"כ גם בנכרי שייך שחיטה אף דאין מצוה ועוד דהרי עכ"פ בישראל במדבר דהי' ג"כ בנחירה ואפ"ה הי' מותר מיד כששחטו וממילא הי' גם בנכרי מותר מיד ומפרכסת הי' אז שרי לנכרי משום מי איכא מידי כיון דגם בישראל בנחירה תליא וליכא טעמא לחלק שייך מי איכא מידי א"כ גם עתה שנצטוו ישראל בשחיטה ל"ש לומר דעתה יהא שוב אסור נכרי במפרכסת וא"כ לר"ע ע"כ מפרכסת שרי ודו"ק. ואין לומר נכרי אין צריך אפי' נחירה דגם מיתה מעצמה מיתה לכן שייך במיתה תליא משא"כ בישראל עכ"פ נחירה בעי זה אינו דא"כ אמאי נקיט נכרי בנחירה סגי ולכאו' במיתה סגי וצריך לומר מה לי נחירה ומה לי מיתה מעצמה עתו"ס חולין צ"א ומהרש"א שם אבל אי נאמר דעיקר הטעם משום דנכרי שרי אף במתה מעצמה בודאי יקשה אמאי נקיט בנחירה סגי וע"כ דאין חילוק בין אי בנחירה סגי או במיתה מעצמה אלא כיון דסגי בנחירה אף אי מתה מעצמה הי' אסור להם שייך לומר במיתה תליא ודו"ק.

ומעתה ניחא דרבינו דפסק פ"ד משחיטה דלא כר"ע דלא הותרה נחירה א"כ שפיר שייך מפרכסת אסור דטעמא רבה לחלק בין נכרי דבנחירה סגי ואף כשישחוט הו' נחירה לכן ל"ש מי איכא מידי כקו' התוס' באמת ובריייתא לרע"ק ל"ש הטעם לחלק נכרי בנחירה ומיושב היטב קו' התוס' על הברייתא ורבינו לא פסק כברייתא כיון דאיתא כר"ע.

ומעתה לפי דברינו איכא להקשות במאי דפוסק רבינו בפ"א מה"ב מזמנין נכרי על בע"מ שנאמר כאשר יאכל הצבי ואיל דהנה זה פלוגתת ב"ה ור"ע בברייתא דבכורות ואיך פסק כר"ע דרק ר"ע לשיטתו מצי סבר האי דרשא דכצבי ואיל דהא התוס' העלו דהא דמותר לנכרי רק כשמותר לישראל [ועי' ריט"א שהביא רשב"א רק לנכרי מותר ולא

לכלבים] אבל כשמת אי נמצא טריפה דאסור לישראל אסור גם לנכרי דכה"ג לא הוקש לצבי ואיל ואסור בהנאה לישראל וצריך קבורה וא"כ הדרשא דכצבי ואיל צריך לפרש מה צבי לישראל שרי שרי לנכרי ג"כ אף פהמ"ק כששרי לישראל שרי לנכרי וא"כ זה שייך דוקא לרע"ק דהנה פמ"ג הקשה בסי' כ"ז מנ"ל לישראל דבשחיטה תליא דמותר מיד ותי' אי ל"ת על הדם מה"ת ניחא ויעב"ץ הקשה דל"ת על הדם צריך בעוף דליכא איסור אמה"ח ונראה ליישב דהנה בבכורות דרשינן תזבח ואכלת אין לך היתר אלא משעת זביחה ואילך ולפי"ז מוכח בפסמ"ק מיד לאחר שחיטה עכ"פ יש היתר ולפי"ז לעיל דף כ"ח דילפינן זביחה בחולין מהקישא דצבי ואיל מה פהמ"ק בשחיטה אף צבי ואיל בשחיטה א"כ מוכח כמו פסהמ"ק משעת זביחה ליכא אמ"ח כן בצבי ואיל בשעת שחיטה הותר אמ"ח [חוץ לדרכי אמרתי דמוכח מדם למזבח דליכא אמה"ח דאל"כ לא הי' ממשקה ישראל בשלמא דם מצותו בכך כדאיתא בחולין צ' אבל אמה"ח אין מצותן בכך וא"כ הדם שיצא מיד בשעת שחיטה הו' כפירש מן החי ולא הו' ממשקה ישראל וע"כ דהותר מיד בשעת שחיטה דהדם מקבל מיד כששחט רוב סימנים] ועיי' תוס' דר"ע מצי סבר כמ"ד מה פסהמ"ק בשחיטה אף צבי ואיל בשחיטה ובריט"א האריך דעיקר היקש פסהמ"ק מצבי ואיל אבל עכ"פ נמצא למד גם צבי ואיל מפסהמ"ק עיש"ה וא"כ סובר ר"ע דישראל שרי מיד משום דפסהמ"ק הותר ג"כ משעת זביחה ואילך ומעתה מצי לדרוש גם דמה צבי ואיל שרי לנכרי גם פסהמ"ק שרי לנכרי דהיינו דהיכא דשרי לישראל דכמו צבי ואיל מותר מיד בשעת שחיטה לנכרי כיון דשרי לישראל משום מי איכא מידי אף פסהמ"ק כיון דשרי לישראל שרי גם לנכרי אבל להלכה דפסק רבינו מפרכסת אסור לנכרי א"כ צבי ואיל בעצמו אף דשרי מיד לישראל לנכרי אסור א"כ אמור מעתה אף פסהמ"ק נהי דשרי לישראל לנכרי אסור לעולם אף אחר שכבר אינה מפרכסת א"כ לא הו' לרבינו לפסוק כרע"ק והוא קושיא גדולה.

ונראה ליישב באופן נאות מאוד דהנה רבינו פסק בשר מן החי אסור לב"נ ותמהו הא רבינו פסק כרי"ו דבשר מן החי מבשר בשדה ילפינן וטרפה ל"ש בב"נ ולח"מ תי' רק בישראל בעינן תרי קראי אבל לב"נ מחד קרא נפקא אמה"ח ובשר מן החי ונראה לפי"ז בבשר מן החי בודאי לא שייך מי איכא מידי לרי"ו דכמו דטריפה אחר שחיטת רוב לא שייך כן בשר מן החי אחר שחיטת רוב לא שייך וממילא גם אמה"ח ל"ש וניחא קו' הפמ"ג הנ"ל מנ"ל בשחיטה ליכא אבה"ח די"ל לרי"ו ניחא דילפינן מבשר מן החי שרק משום טריפה וזה לא שייך אחר שחיטה והנה לפי"ז ברייתא דאחד נכרי ואחד ישראל מותרים בחתך מבית השחיטה דאיירי מאיסור בשר מן החי ע"כ קאי אליבא דר"ל דסובר

דבשר מן החי עם אבר מן החי מחד קרא נפקא לא משום טריפה א"כ שייך שפיר מי איכא מידי ושפיר פריך אראב"י דקאמר לר"ל אין מזמנין דהרי לר"ל שייך שפיר מי איכא מידי וכדתנן בברייתא אבל לרבינו דפסק כרי"ו דבשר מן החי בישראל משום טריפה א"כ לכך שפיר שייך לומר בישראל דוקא ליכא איסור במפרכסת דאין טריפות לאחר שחיטה וממילא גם איסור אמה"ח ליכא [והנה מאמה"ח י"ל בלא"ה ל"ק כיון דקיימ"ל לאיברים עומדת לא בא שחיטה להתיר בישראל איסור אמה"ח כלל ואין שוה היתר שחיטה לאיסור אמה"ח עם נכרי ל"ש כלל מי איכא מידי רק הקו' מבשר מן החי דלכו"ע לבשר עומדת כפירש"י דף ק"ב וע"כ שפיר י"ל דבשר מן החי משום טריפה בישראל ל"ש מי איכא מידי דבנכרי אין משום איסור טריפה] א"כ י"ל בין בשר מן החי ובין אבר מן החי אסור במפרכסת וזהו שכ' רבינו מפרכסת אסור לכן בשר הפורש ואבר הפורש אסור משום אמה"ח עכ"ל כונתו גם בשר מן החי אסור משום אמה"ח דמחד קרא נפקא לא משום טריפות לכן שפיר אסור כ"ז שחי ולא שייך מי איכא מידי וא"כ אף לר"ע שייך מי איכא מידי דרק אליבא דר"ל י"ל לר"ע שייך מי איכא מידי ודו"ק היטב.

הנה התוס' בחולין י"ז הוקשו דבמכות י"ט מסיק לעולם לא קידשה לעתיד לבוא א"כ לרי"ש הותר הבמות וקשה א"כ מאי קאמר הכי כל שכן השתא דארחיקו להו טפי ופירש"י כשגלו דארחיק להו טפי אדרבה אקריבו להו טפי כיון דהותרו הבמות ונראה ליישב דלכאו' יש להקשות יותר דאיתא בזבחים דף קי"ב במשנה בא לגלגל פירש"י שבע שנים שכבשו ושחלקו הותרו הבמות ושם בגמרא דף קי"ד לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום כי עלייתו לארץ ישרות תקריבו חובות לא תקריבו ופירש"י כי עלייתו לארץ י"ד שנים שכבשו ושחלקו ישרות תקריבו נדרים ונדבות דמותרין בבמה יעש"ה, הנה לפי"ז בי"ד שנים שכבשו ושחלקו הותר הבמות וא"כ נאסר בשר תאוה וא"כ אח"כ לאחר הי"ד שנאסרה הבמות הותר בשר תאוה ולאחר שחרב הותר הבמות אי לא קידשה לעתיד א"כ שוב נאסר בשר תאוה וא"כ יוקשה יותר דאיתא שם הכל שוחטין ולעולם שוחטין מאן תנא אמר רבה ר"י דתניא כי ירחיב ד"א את גבולך כאשר דיבר וכו' ר"י אומר לא בא הכתוב אלא להתיר להם בשר תאוה שמתחלה נאסר להם בשר תאוה משנכנס לארץ הותר להם בשר תאוה ועכשיו שגלו יכול יחזירן לאיסורן הראשון לכך תנא לעולם שוחטין ואוכלין מבעי' לי' ועוד מעיקרא מ"ט איתסר משום דהוו מקרבי למשכן ולבסוף מ"ט אישתרי דהוו מרחקי ממשכן וכ"ש השתא דארחוקי להו טפי וא"כ יוקשה הלא כיון דהותרו הבמות משום דלא קידשה לעתיד וא"כ היינו הא דאמרינן בגמ' מתחיל' נאסר להם בשר תאוה דהיינו גם י"ד שנים שכבשו נאסרו הבמות והותר בשר תאוה

ועכשיו שגלו והותר הבמות דלא קידשה א"כ יכול יחזירן לאיסורן הראשון דנאסר בשר תאוה כיון שהותר הבמות דלא קידשה לעתיד וצע"ג, אולי דלכאו' י"ל דרמב"ן בפרשה דוכי ירחיב פי' דהיינו לאחר י"ד שנים שכבשו ושחלקו והנה היערות דבש כתב דלר"י דלר"ע בא לאסור להם בשר נחירה א"כ לכאו' נאסר נחירה מיד דמה זה ענין לכבושת הארץ רק הא דכתיב כי ירחיב לומר רק אחר י"ד שנים אטו היינו משום דא"א מקודם לאסור נחירה דהא אפי' שלל עכו"ם אישתרי מכ"ש שלל דידהו וא"כ יוציא התורה דבר לבטלה לומר שלא יאכל עד שישחוט דהא אפי' נבילות וטריפות אוכל ולכך ע"כ תלה הכתוב איסור בשר נחירה לאחר י"ד שנים, ומעתה י"ל דאפשר בגלגל י"ד שנים שהותרו הבמות נאסר בשר תאוה הרי אפי' שלל עכו"ם אישתרי רק י"ל שלל דאחריני אישתרו שלל דידהו לא אישתרי וא"כ נאסר בשר תאוה בשלל דידהו וא"כ קשה שוב כנ"ל ואין לומר דילמא באמת גם שלל דידהו אישתרי זה אינו דהרי אי קרא לאסור בשר תאוה מקרא דוכי ירחיב וכיון דקרא דוכי ירחיב היינו לאחר י"ד שנים א"כ איך אפשר לומר דלא הותר בשר תאוה רק אחר י"ד שנים כיון דאפי' שלל עכו"ם אישתרי וע"כ שלל דידהו לא אישתרי וא"כ קשה כהנ"ל ואמינא ליישב די"ל דגם באותן י"ד שהותרו הבמות לא נאסר בשר תאוה משום דדוקא במדבר שהי' המשכן והי' מיקרי אל פתח אוהל מועד א"כ י"ל דנאמר בשר תאוה יען דלא הביאו אל פתח אוהל מועד וכיון דבמות מותרת ל"ש אל פתח אוהל מועד לא הביאו א"כ גם בשר תאוה יש לומר דהותר אף דגם במות מותרת וקרא דוכי ירחיב לאחר י"ד שנים אבל דגם באותן י"ד שנים הותר בשר תאוה היינו משום דהא דהותר בשר תאוה באותן י"ד שנים משום דגם שלל עכו"ם אישתרי ולאחר י"ד שנים הו"א דחוזר לאיסורן הראשון לכן אמר קרא דמותר בשר תאוה דכיון דארחיקו בשר תאוה הותר להם או הא גופא דהו"א באותן י"ד שנים שהותר הבמות כיון דל"ש שיביאו אל פתח אוהל מועד אבל לאחר י"ד דנאסר הבמות בשילה א"כ הו"א דקרא אל פתח אוהל מועד לא הביאו דהרי כמו דנאסר במות משום דצריך דוקא להקריב במשכן שילה כן אסור בשר תאוה לכן הוצרך קרא להתיר לומר לך דכיון דנתרחקו אף דבמות אסור בשר תאוה מותר ודו"ק.

ותדע דהרי בזבחים דף ק"ז איתא המעלה בזמן הזה ר"י אמר חייב ר"ל אמר פטור ר"י אמר חייב קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא ר"ל אמר פטור קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא והנה ר"י דסובר דלא קידשה לעתיד לבוא א"כ מותר להקריב בחוץ אף דבמות מותרת ונהי די"ל אולי בי"ד שנים שכבשו אסור להקריב קדשים בחוץ משום דיכול להקריב בבמות אבל בשר תאוה פשיטא די"ל

דהו' מותר מכש"כ עכשיו שגלו אף שמותר בבמה מותר גם בשר תאוה דהרי גם להקריב בחוץ פטור ודו"ק.

וא"כ מעתה א"ש גם קו' התוס' כיון דאף אי במות מותרת מותר לאכול בשר תאוה [עיי' מש"כ בה' בהב"ח דף כ"ד ע"א ד"ה ונראה וכו'] ועי' יעדב"ש תי' קו' התוס' דלר"י סובר נחלה ומנוחה זו וזו ירושלים הא שילה מותר בבמה א"כ למה התיר קרא כשנכנס לארך דהיינו במשכן שילה בשר תאוה וכתב שם הטעם דעכ"פ לא הביאו למקדש ומחכ"ת כי רבה בגמרא איתא איפכא ר"י סובר זו וזו שילה בדף קי"ט שם גם אין סברא לומר דבמשכן שילה ל"ש לקרות אל פתח אוהל מועד.

בענין שחיטת כותי תוס' הקשו לפירש"י דר"ג היינו בנו של ר"י הנשיא א"כ הי' אחר ר"מ א"כ למה לא גזר ר"מ תחילה על השחיטה שהוא דאורייתא ונראה ליישב דרבינו כתב הטעם דשחיטת נכרי פסול משום דכתיב וקרא לך ואכלת מזבחו ורא"ש הקשה דזהו רק בביתו של נכרי וכתבתי במק"א ליישב דאי לאו דאמרה תורה וקרא לך ואכלת מזבחו דזבחו אסור הו' ממילא גם נכרי בר זביחה אי חזינן דאחזוק לאכול רק שחיטה רק כיון דתורה אסרה לאכול מזבחו א"כ שחיטה אין מביא לידי היתר אכילה לכן נכרי אפי' נהוג ואחזוק לשחוט ל"ה בר זביחה ולפי"ז י"ל דהנה סתמא כששוחט הכותי בביתו ל"ה עע"ג ואין יכול לאכול רק בשנותן כזית לאכול אבל כשהוא בביתו של ישראל סתמא דמילתא עע"ג וע"כ הי' מסתפק אי הא דאסרו רק בביתו של כותי והיינו דמסתמא ליכא עע"ג או אסרו אפי' בביתו של ישראל ובעע"ג והנה בחס"ו הקשה הא ר"מ מודה ברובא דאיתא קמן דאזלינן בתר רובא והביא תוס' יבמות דף קט"ו דנסתפקו בזה אי הכותים הו' רובא דאיתא קמן ונראה דבודאי לענין חשש עע"ז הו' רובא דליתא קמן דהא מעיקרא הי' גירי אריות רק הרבה מהם נתגיירו באמת כמוש"כ תוס' לעיל דף ג' אבל נשארו בודאי הרבה שלא הי' רק גירי אריות וא"כ אח"כ שמצאו אצלם דמות יונה ונסתפקו בכל הכותים אי הו' מעע"ג והיינו חשש אחד אם גירי אריות או גירי אמת א"כ הו' רובא דליתא קמן אבל לענין שחיטה הא לא הותר שחיטתן רק משום שראו דאחזוק וא"כ אף שמצאו דמות יונה א"כ אין הספק רק על אלו שידוע לנו שאחזוק א"כ אלו הו' רובא דאיתא קמן ואי אסרו שחיטה רק בביתו גם ר"מ מודה לכך ר"מ לא גזר אשחיטה וא"כ הו' מסופק אף דגזרו כבר על יינם אבל רק משום דהו' רובא דליתא קמן חיישינן למיעוטא אבל בשחיטה דהו' רובא דאיתא קמן לא חיישינן למיעוטא אבל ר' אחא אמר דמי האי מרבנן כדלא גמרו אינשי שמעתא דהו' סובר כיון דאסרו יינם דחיישינן למיעוטא אסרו גם שחיטתו שאסורה ואמנם ר"ז הו' מסופק שמא לא אסרו רק בביתו של כותי דהו' קבוע אבל בביתו

של ישראל אזלינן בתר רובא דאיתא קמן גם לר"מ ל"ח למיעוטא ופשוט מדרי"ו דהא ר"ש דקאכיל משחיטת כותי בודאי בביתו של ישראל אכיל ונשמע דלא קבלו דלא גזרו דאי איתא דגזרו ואי הו' שמיע הו' מקבל א"כ איך בא תקלה לר"ש שיאכל משחיטת כותי שנאסרה במנין אף בבית של ישראל דהינו בגעע"ג [ועיי' מש"כ בספרי מעשה למלך פ"א הי"ב מה' בהב"ח אות ל"ה על אופן אחר קצת וזה נראה לי יותר נכון] והיינו דמסיק לבסוף דגזרו איינן אתי שפיר ר"ג וגזר נמי אשחיטה דלבסוף גזרו אף אשחיטה בבית ישראל [משום דכיון דלעניין עע"ז בארנו הו' רובא דליתא קמן וא"כ לענין שחיטת כותי ג"כ הו' רובא דליתא קמן לפמש"כ דאי הם עובדי ע"ז לא מהני מה דאחזוק רובא לפנינו בשחיטה דהא אי הם עע"ז אסור שחיטתן משום וקרא לך ואכלת מזבחו שוב לא הו' בר זביחה ולענין חשש עע"ז הו' רובא דליתא קמן רק בס"ד לא ידע מהאי סברא] דהו' פירש ואיכא רובא דאיתא קמן דכיון דכבר עשאום כעע"ז לענין יין יען דאזלינן בתר רובא דליתא קמן שהם גירי אריות דהו' רובא דליתא קמן מהא"ט יש לאסור גם שחיטתו מטעם דאזלינן בתר מיעוטא דהא לענין חשש ע"ז הו' רובא דליתא קמן דזה אין סברא לומר דלענין חשש ע"ז לגבי יינם הו' רובא דליתא קמן ואזלינן בתר מיעוטא להחמיר ולענין שחיטה דיינינן לזה לרובא דאיתא קמן ולא חיישינן למיעוטא ודו"ק היטב.

בענין תרי רובא ככולא, הנה בחולין דף י"ח איתא רב ושמואל דאמרי תרווייהו הלכה כר"י בר"י ולא אמר אלא בטבעת גדולה אבל בשאר טבעות לא אמר ופירש"י דלענין לשווי' מקום שחיטה לא אמרינן רובא ככולא ופריך מברייתא דקתני דגם בשאר טבעות מהני רוב אעפ"י שאין מקיפות אלא רוב הקנה ומסיק דאין הלכה כר"י בר"י בהא דס"ל דגם לענין לשווי' מקום שחיטה ג"כ אמרינן רובא ככולו והנה לפי"ז י"ל דהא בהא תליא אי אמרינן כיון דאיכא רובא ככולא מהני גם לענין הכרה דנשווי' מקום הכרה ואי אמרינן לא מהני לשווי' מקום שחיטה ה"נ אף דהו' רובא ככולא אבל לא שווי' למקום הכרה וכמו שהעלה בש"ש שזהו קו' הגמרא בבכורות מ"ו ממשנה דיבמות דע"כ ס"ל דאף דהו' רוב הראש ל"מ לענין הכרה ושפיר פריך וע"ז משני משום חומרא דא"א ובתחילת עדות החמירו ואח"כ משני יכיר לחוד והכרת פנים לחוד והיינו דלעולם כיון דרובא ככולא שוי' למקום הכרה וכדס"ל לריבר"י דע"י רובא ככולא שווי' מקום שחיטה והא דהכרת פנים לחוד ל"מ היינו משום דלגבי הכרת פנים הו' פדחת רק כמו תרי רובא ככולא דלומר פדחת כרוב ראש וראש הו' כרוב פנים הא ל"א דאף לריבר"י דס"ל דרובא ככולא משוי' מקום שחיטה היינו בשחט עכ"פ כל הטבעת עד החוט המחברו אבל אם באמת רק שחט רוב טבעת אף דשחט אפי' רוב חללה ל"מ דתרי רובא ככולא ל"א

(דכן הוא לשיטת רש"י לפי מה דמפרש דטעמא דריבר"י הוא דרובא ככולא לשוי' מקום שחיטה וחולק רש"י אהני דמפרשי דרב ושמואל איירי לענין הגרמה שהגרים בשאר טבעת בהא ס"ל דלית הלכתא כר"י בר"י ודחי רש"י פירוש זה דאי לא שחט עד רוב חללה פשיטא ומאי פריך מברייתא דלריבר"י מהני ברוב טבעת ואי בשחט רוב חלל הטבעת אמאי אסרי רב ושמואל ואי הו' ס"ל דתרי רובא ככולא ג"כ אמרינן הו' שפיר מצי לפרש בשחט רוב טבעת וס"ל לריבר"י דתרי רובא ככולא ג"כ אמרינן ורו"ש ס"ל דלית הלכתא כריבר"י דתרי רובא ככולא לא אמרינן אלא עכ"ח דלפירש"י בפירוש זה סבירא לי' דלריבר"י תרי רובא ככולא ל"א) אבל היכא דסגי לומר רובא ככולא שפיר מהני אף בשוי' מקום שחיטה ה"ה דנמי מהני למחשב רובא ככולא למקום הכרה ונשמע משמעתתא דחולין דעיקר כתי' של האיבעית אימא יכיר לחוד והכרת פנים לחוד דרובא ככולא מהני לעולם לענין הכרה ג"כ אבל היכא דבעינן לומר תרי רובא ככולא למחשב הכרה לא אמרינן וא"כ להלכה אין הכרח לומר דבתחילת עדות החמירו. אמנם לכאור' רב ושמואל הו' תיובתא לדידי דכיון דאמרי לית הלכתא כריבר"י א"כ ס"ל דרובא ככולא לא אמרינן לשוי' מקום שחיטה א"כ לא מהני נמי לשוי' למקום הכרה לכן אומר לפרש דגם רב ושמואל ס"ל דמהני רוב לשוי' למקום שחיטה דהנה רש"י בפי' שלישי כתב לפרש דאיירי בהגרים משאר טבעות לאויר שבין טבעת לטבעת ודחי דא"כ מאי פריך מריבר"י דהא שפיר קאמרי כיון דלא שחטה רוב חללה טריפה וא"כ אי בהגרים פשיטא דטריפה ואי לא הגרים פשיטא דכשר ועוד דבברייתא לא קתני כלל הגרים והנה תוס' וכן הרשב"א מסכנתם כפירוש זה שדחה בפירש"י ויש לתמוה איך לא שתו לבם לתרץ מה שהקשה רש"י על פירוש זה להנ"ל יש לומר דפירוש זה ס"ל דנהי דאמרינן רובו ככולו משוי' למקום שחיטה היינו בשחט עד חוט המחברו אבל אם שחט רק רוב חללה א"כ צריך אתה לומר תרי רובו ככולו והא לא אמרי' ולכן פריך מברייתא דקתני אף שאין מקיף אלא רובא נשמע דריבר"י ס"ל דאמרינן תרי רובא ולא יקשה א"כ פשיטא דטריפה דאין כאן פשיטות כיון דשחט רוב חללה י"ל דכשר דתרי רובא אמרינן וקשיא לרו"ש דלית לי' תרי רובא ככולא וכן מה שהקשה פירש"י הא לא נזכר הגרמה לזה י"ל דשפיר נזכר הגרמה דהא קתני ומוגרמת פסולה רחב"א העיד דכשירה לפי פירוש זה י"ל דהאי מוגרמת אשאר טבעות אם הגרים קודם ששחט רוב חללה טריפה דליכא רוב טבעות ורחב"א העיד דכשירה דלדידי' ס"ל דכיון דרובו ככולא הו' מקום שחיטה רוב טבעות סגי אף דליכא רוב חללה דהיינו לענין מוגרמת דעכ"פ הא שחט בין טבעת לטבעת הרוב רק אי לא שחט כלל אז פשיטא דטריפה אם לא שחט רוב חללה ומיושב כל קו' רש"י

א"כ לפי פירוש זה גם רו"ש ס"ל דמהני רובא לשוי' מקום שחיטה היכא כששחט כל הטבעות עד החוט אבל ברוב טבעת לא מהני דתרי רובא ככולא לא אמרינן וא"כ אתיא שפיר האיבעית אימא דיכיר לחוד דעי' רובא ככולא נחשוב שפיר מקום הכרה כרוב הראש אבל הכרת פנים לא הו' דאז צריך לומר תרי רובא ככולא, ועיי' כהא"ג בש"ך סי' ל"ב סק"א דתרי רובא ככולא לא אמרינן רוב עור ורוב מוח ובחס"ו בחולין מ"ה כתב לפרש פלוגתא ברוב עור או ברוב מוח והביא מש"כ הש"ך סי' ל' דתרי עתיד לא אמרינן דעתיד לינקב ועתיד לפסוק הקרום אף דיש קצת לחלק בין דבריו שבסי' ל"ב לענין תרי רובא להך לענין תרי עתיד.

הנה הטור בסי' כ"ג הביא דברי באה"ג דגם בבהמה צריך שתשחט ווורידין דזימנין צולהו כולו כאחד ותמהו שהוא נגד הגמרא דאמר ר"ח לא אמר רי' אלא בעוף הואיל וצולהו כולו כאחד אבל בבהמה דמנתחה אבר ל"צ ותי' בב"י דאחר שתקנו בעוף גם בבהמה צריך חתיכה ווורידין ורק אי לא תקנו בעוף משום בהמה לא הי' עושין תקנה משום דדרך לחתוך אבר אבר ותי' דחוק כמובן אמנם לי נראה דהנה בגמרא מקשה לר"ח מהא דקתני עד שישחוט את הווורידין ומשני עד שינקוב בשעת שחיטה משום דבעינן שיצא דם בשעה שהוא חום ולפי"ז אני אומר זה שייך גם בבהמה דנהי דמחתכי אבר אבר אבל אז כבר נתקרר וסובר הבה"ג שגם במחתכי אבר אבר צריכי שלא יהא נתקרר הדם וא"כ אחר דמסיק שבעוף קפידא בשעת שחיטה ה"ט שייך גם בבהמה ולפי"ז הכי קאמר הבה"ג דגם בבהמה צריך חתיכת ווורידין דזימנין צולהו כולו כאחד ע"כ שייך גם בבהמה התקנה שישחוט הווורידין כמו בעוף אף דבבהמה אמרינן דדרכו לחתוך אבר אבר אפ"ה צריך שחיטת ווורידין משום דאף דדרכו לחתוך אבר אבר ותימא דמסתמא ימלוך לחתוך לא מהני זאת משום דאז לא יהא שוב חם ע"כ חל התקנה שפיר גם בבהמה.

ובזה אמרתי ליישב קו' התוס' והרא"ש לשיטת הפוסקים דאם צלאו בלא שחיטת ווורידין אסור בדיעבד א"כ מאי דייק ר"פ דרישא בחולין דאי ס"ד בקדשים אמאי פליגי רבנן הא לדם הוא צריך וקשה דילמא רק אדיעבד פליגי דלכתחלה באמת לא פליגי דהא לדם הוא צריך להנ"ל י"ל דבדיעבד פסול היינו בשלא חתך הווורידין כלל אבל אם חתכו אלא שלא הי' בשעת שחיטה משום זה לא נאסר וא"כ ר"י דקאמר עד שישחוט הווורידין וקפיד לכתחלה שיהא בשעת שחיטה בעודו חם וזהו רק לכתחלה וע"ז פליגי רבנן ושפיר בקדשים אמאי פליגי רבנן.

ועוד יש ליישב דהנה לכאו' קשיא איך קאמר אבל בבהמה לא צריך לשיטת הפוסקים דבבהמה אף בדעתו לצלותו אין צריך לחתוך כמוש"כ הרא"ש דמסתמא ימלוך לחתוך

אותן אבר אבר הא בפסח דצולהו כולו כאחד דאי אפשר לחתוך אבר אבר וגם לכל הפירושים קשיא איך פסק בבהמה לא צריך יען דדרכו לחתוך אבר אבר הא בק"פ צולהו כולו כאחד ואולם לא קשיא זה אלא אי אמרינן רישא בקדשים אבל ר"ח ע"כ סובר רישא בחולין ושפיר קאמר בבהמה לא צריך ואולם לס"ד דרישא בחולין ע"כ ליתי דר"ח, ולפי"ז י"ל רק לר"ח דמוקי בעוף שפיר י"ל אפי' בדיעבד אסור אבל לר"י דרישא בקדשים וליתא לדר"ח באמת אין אסור דכיון דעד שישחוט קאי אבהמה ואשאר ושם ע"כ לכתחלה דהרי בבהמה דרכו לחתוך אבר אבר א"כ ממילא אף בק"פ דאין דרכו לחתוך אין אלא לכתחלה וא"כ שפיר פריך אי רישא בקדשים אמאי פליג רבנן עלי'.

והנה הא דקאמר מחצה על מחצה כרוב ומפרש דהכי קאמר רחמנא לא תשייר רובא ויש להבין למה לרב שינה התורה כאן שבאה הלכה שקפידא רק שלא תשייר רובא ונראה דתליא זה בפלוגתת ראשונים לרמב"ם שחיטה מ"ע דוזבחת הוא מ"ע ולרש"י חולין ק"ב הוא משום לתקן מידי אמה"ח ומעתה י"ל מ"ד שחוט רובו משום דסובר דשחיטה מ"ע הוא לא משום תיקון אמה"ח א"כ אין דנין על גוף מעשה השחיטה לבדה ע"כ צריך בודאי רוב דכ"ז שלא שחט רוב לא עשה מעשה השחיטה אבל רב סובר שחיטה רק תיקון להוציא מידי אמה"ח א"כ הכי קאמרינן דתורה אמרה לא תאכל אמה"ח ועתה ציותה תורה וזבחת ע"י מעשה השחיטה מוציא מידי אמה"ח [ואף אם עדיין מפרכסת וכחי הוא השחיטה מתירתו] וע"ז באה ההלכה אימתי יצאה הבהמה מידי אמה"ח ע"י מעשה השחיטה הוא כאשר לא תשייר רובא דאם הסימנים שלימים הו' אמה"ח ואם רוב סימנים קיים ג"כ עדיין אמה"ח אבל כשלא נשאר הרוב שוב ליכא איסור אמה"ח ע"כ סובר דכאן באה ההלכה דקפידא שלא תשייר רובא דאז יצאה מידי אמה"ח והבן.

עוד יש לומר דהנה רש"י לעיל כ"ח שלא תשווי' גיסטרא דלפירוש ודרשינן ושחט משום להוציא דם קפיד קרא שלא תשווי' גיסטרא לחתוך מפרקת דאז איכא משום מבליע דם באיברים ולפירוש משום מקום ששח חטהו להכשיר באכילה אז הפירוש כאן שלא תשווי' גיסטרא שלא לחתוך מפרקת אלא די בהכשר שחיטה לבד בחתיכת הסימנים ולא יותר ועיי' טו"ז סי' כ"ד דלפירוש זהו הו' פסול בשחיטה ג"כ וע"ז באה ההלכה ג"כ כאן דאף בחתיכת סימנים כולם אין קפידא אלא הקפידא שלא תשייר רובא דכמו שקרא בא לומר שלא יוסיף לחתוך גם המפרקת כן באה ההלכה עד"ז לומר שאין קפידא לחתוך כל הסימנים כולם אלא שלא תשייר רובא כשנעשה בהכשר שחיטה ע"כ סובר דהלכה באה שלא תשייר רובא אבל רב כהנא סובר כאידך לישנא דלא תשווי' גיסטרא אין משום פסול בשחיטה אלא משום דלא להבליע דם באיברים א"כ לא תשייר רובא

לכן סובר דהלכה באה שחוט רובא.

ועוד י"ל טעמא דמ"ד דס"ל לא תשייר רובא משום דכאן ל"ש לומר דשחוט רובא ורובא ככולא כיון דמחוסר מעשה וכדאיתא בנזיר גבי תגלחת דבמחוסר מעשה ל"ש רובא ככולא לכן סובר דבאמת באה ההלכה לא תשייר רובא ולא מטעם רובא ככולא ורב כהנא דס"ל שחוט רובא אין מטעם רובא ככולא דרובא ככולא שייך רק אי אמרינן דהמצוה על כל הסימנים רק רובא ככולא אבל כאן דלא נאמרה המצוה כלל על כולו א"כ הא דאמרינן שחוט רובא היינו דברובא סגי ואין צריך כלל לטעם רובא ככולא דבאמת ל"ש רובא ככולא כיון דמחוסר מעשה השחיטה בהאי מיעוטא ובהא ניחא מאי דמסיק לקמן חלדה במיעוט סימנים מהו וכתב רש"י דהאי בעיא אי אמרינן הא שחט לה רובא או דילמא בעינן כולו בשחיטה לא בחלדה ויש לתמוה הא בודאי כן הוא כיון דשחט רובא לא שייך למיפסל עוד לא משום חלדה ולא משום שהי' וכדומה ובמאי מסתפקא לי' לומר דאף ששחט רוב תפסלה בחלדה ולהנ"ל יתכן שפיר דהיכא דנשחטה רק שהי' באותה מיעוט שחיטה פסולה א"כ שייך שוב רובא ככולא א"כ שוב אמרינן דבעינן כולו בכשרות וזה האיבעיא מי אמרינן הא נשחט רוב או דילמא בעינן כולה בכשרות דכיון דנשחטה ונעשה בו מעשה אי באת להכשיר ע"כ מטעם רובא ככולא שוב יש לומר דבעינן כולו בכשרות והבן.

בר"פ השוחט הקשה הש"ס השוחט דיעבד אין לכתחלה לא עד כמה לישחט וליזיל והקשו דילמא אתיא כר"מ דחיישינן למיעוטא א"כ במיעוט בתרא דאפשר למיבדקי' לא ישחוט רק עד רוב סימנים ונראה ליישב דכיון דכתיב ושחט או וזבחת וכיון דבשעת שחיטה לא איתברר אי לאו במקום נקב קשחיט דצריך בדיקה א"כ אין כאן לא שחיטה ולא זביחה וא"כ אי איתא דצריך בדיקה לא הו' כתבה התורה בלשון ציווי ומ"ע לשחוט דהא ל"ש שיהא מ"ע בשעה ששחט הרוב שמא המיעוט ניקבה א"כ זה ג"כ אי אפשר מקרי שלא להצריך בדיקה לאחר שחיטת הרוב כדי שיהא מצוה בתחילת השחיטה.

עוד הקשו התוס' לפירש"י מהיכי ס"ד דנבעי' דיחתך גם המפרקת שיעשנו גיסטרא והיכי נשמע מושחט שלא יעשנו גיסטרא נראה הענין כן דהנה בב"נ במיתה תליא א"כ קודם מ"ת הי' צריך ג"כ שחיטה לסלק איסור אמה"ח א"כ הי' צריכין לעשותו גיסטרא כדי להתיר איסור אמה"ח דבשחיטה לא נפקע אמה"ח דעדיין כחי לכל דבריו רק לאחר דכ' וזבחת בישראל דבשחיטה תליא מילתא אף דכחי הוא אין צריך לשווי' גיסטרא דסגי ברוב שנים וא"כ מושחט או וזבחת נשמע דל"ב גיסטרא דכיון דאשמעינן קרא דבישראל בשחיטה תליא מילתא אף דעדיין חי א"כ סגי ברוב שנים ולא בעי גיסטרא ובהא יש

לתרץ קו' הפמ"ג מנ"ל הא דבישראל בשחיטה תליא מילתא והשחיטה מתיר אף דחי הוא ומפרכסת להנ"ל ניחא כיון דוזבחת משמע דלא בעי דלשווי' גיסטרא מוכח דשרי בשחיטה דאי אמרת דבעי בישראל ג"כ שתמות א"כ יהא צריכין לשווי' גיסטרא וקרא משמע דלא בעינן גיסטרא.

התוס' בדף כ"ט הקשו איך ס"ד דהו' עבודה באחר הא אפי' שחיטת פר כה"ג כשר בזר ונראה ליישב דהנה דעת תוס' כריתות י"ג דאחר שחיטה אינו יכול לשאול עליו והקשו האחרונים משבועות דמוכח דיכול לשאול עליו עד אחר זריקה ונראה לי טעמא דמילתא כיון דשחיטה כשירה בבעלים בזר א"כ לא קנתה עדיין הקדש ויכול לשאול עליו אבל אם שחטה כהן דהו' שלוחי דרחמנא קנתה ההקדש בשינוי כמוש"כ התוס' בב"ק דאין לך שינוי גדול משחיטה א"כ אינה יכול לשאול עליו א"כ י"ל הא דשחיטה כשירה בזר היינו משום הא גופא דעדיין לא קנאה הקדש ולא נגמרא ההקדש ע"י בעלים ואינה גמר קדושה אבל אי שחיטה כה"ג קנתה ההקדש בשינוי והו' גמר קדושה ע"כ אין רשאי אחר למרק דהו' עבודה באחר דפסול בזר כיון דגמר קדושה והו' בי' גזא דרחמנא ע"י שחיטת כה"ג.

ובזה יש ליישב מה דקשה לי אמש"כ תוס' יומא מ"א דלכך שחיטה כשירה בזר יען דשחיטה איתא בחולין א"כ לא א"ש מה דעביד הש"ס צריכותא אי אשמעינן בקדשים לדם הוא צריך סגי ברוב אבל בחולין סגי במחצה או להיפוך בחולין סגי ברוב בקדשים בעי כולו ואי ס"ד דשחיטת קדשים שאני מחולין א"כ הו' שחיטה עבודה ואמאי כשירה בזר אבל לפמש"כ הטעם דכשרה בזר משום דע"י שחיטתו לא נגמרה עוד הקדושה י"ל דכונת התוס' נמי כן שחיטה לאו עבודה יען דאיתא בחולין היינו דא"כ בשחיטה עדיין לא נתקדשה קדושה גמורה א"כ אף אי שחיטת קדשים ברוב שנים וחולין סגי במחצה אפ"ה שפיר כשר בזר דעכ"פ כיון דשחיטה איתא בחולין לא נגמרה הקדושה והבן.

אך יש להקשות אמאי לא משני בפשיטות דאשמעינן דבעינן שחיטה המופרעת והיינו דקתני רוב שנים וכדמוקי בגמרא בשחיטה העשוי כקולמס אמנם יש לומר דלכאו' קשה מה שהקשתי דמאי משני חדא בקדשים דבעינן רוב שנים משא"כ בחולין דא"כ אמאי שחיטה לאו עבודה הוא אך י"ל דתוס' ביומא שם כתבו עוד טעם אחר יען דעומד בחוץ ובקבלה אסור לעמוד בחוץ מוכח דלאו עבודה הוא ולפי"ז י"ל דהא בהא תליא דהא דכשר באמת בעומד מבחוץ ושוחט היינו אי לא בעינן שחיטה מופרעת אבל אי בעינן שחיטה מופרעת צריך לעמוד מבפנים דמבחוץ א"א לעשות שחיטה מופרעת ויביא את הקדשים לבית פסול וא"כ שפיר משני למ"ד דלא בעי שחיטה מופרעת הך שנוי'

דבקדשים בעי רוב ולא יוקשה א"כ אמאי שחיטה כשירה בזר דהא למ"ד ל"ב שחיטה מופרעת אין הטעם משום דאיתא בחולין אלא דמה"ט שחיטה לאו עבודה יען דכשר כשעומד מבחוץ ודו"ק.

ההוא תורא דהו' לבני רב עוקבא דאתחיל בה שחיטה בתורבץ הוושט וגמר בוושט רבא טרפה איגלגל מילתא מטאי קמי' דר"א ואמר כשר בין לרב ושמואל וחייבו לרבא לשלם מר ברי' דרבינא פריך דהו' תרתי דסתרי דכסיל בחושך הולך ומשני לא תציתו להני כללא דכייל רב יודא משמי' דרב דרב אמר וושט נתנו חכמים בו שיעור מכלל דלאו מקום שחיטה הוא ואפ"ה הו' במשהו ותמוה הא גופא קשיא אי לאו מקום שחיטה למה יהא במשהו ורש"י הרגיש בזה ונדחק יען דבגרגרת אין חילוק דכל מקום גרגרת הו' שיעורא חדא והוא דחוק דבגרגרת דברובא ל"ש לחלק לומר שיעורא אחרינא דאי כשר ברוב גם בכולה כשר דרובא ככולא ואין לומר דיוכשר באמת גם בנפסק כולו זה אינו דהא אי נפסק כמנחה הראי' בדיקלא ואיך יוכשר אבל כאן אפשר בשיעור אחר ברובא ותוס' הקשו הא רבא לא קאמר הכי דהא רבא אמר רמינן עלי' חומרא דרב וחומרא דשמואל דלרב הו' מקום שחיטה עוד הקשו תוס' אמאי חייב לשלומי הא טעה בדבר משנה חוזר העובדא ובחס"ו הקשה הא לשמואל בתורבץ דרב מכשיר לגמרי דהו' מקום שחיטה ושחיטה כשירה א"כ ליכא לכאו' פלוגתא דרב דאמר במשהו בתורבץ דידי' ולשמואל במקום זה הו' ג"כ במשהו דהא לדידי' ל"ה שם תורבץ כלל ועוד איך שייך לומר דרמי עלי' חומרא דשמואל דלאו מקום שחיטה הוא דהא בודאי מקום שחיטה הוא דהא הו' לדידי' וושט לא תורבץ ועוד קשה על הריא"ף ורבינו כיון דהביאו דהשיעור מקום שחיטה בכדי תפיסת יד א"כ למה הביאו כלל דשיעור התורבץ הו' במקום שעומד במקומו ומקום שחיטה במקום דכויץ, ועל כן אני אומר דהנה תורבץ דשמואל לא הו' כלל מקום הראוי' בשחיטה דהוא במקום הלחי אבל תורבץ דרב הו' מקום הראוי' לשחיטה אבל לא הו' מקום שחיטה כיון דצריך להרחיק ד' אצבעות כשבא לשחוט כדי שלא יבוא לשחוט בתורבץ דשמואל והנה לפי"ז יש סברא לומר כיון דעכ"פ הי' מקום הראוי' לשחוט שפיר טריפה במשהו דעכ"פ חיותו נפסק באותו מקום ולפי"ז יש לפרש כך דרב אמר במשהו אפי' בתורבץ דשמואל אף דשם לכו"ע לאו מקום שחיטה כיון דלרב התורבץ נמשך עד מקום שעומד במקומו ושם הו' מקום הראוי' לשחיטה וטריפה במשהו ע"כ כל התורבץ דינו במשהו שלא נחלק בתורבץ גופא אבל שמואל דסובר דתורבץ במקום שמתרחב לבד ע"כ ברובו דשם לא הו' מקום הראוי' לשחיטה ואין חיותו תלוי' באותו מקום ע"כ לא נטרף במשהו ולכך אמר ברובו והנה בהאי עובדא

דאתא לקמי' דרבא הנה באמת גם מתחילה ידע רבא דרב דאמר במשהו סובר דלאו מקום שחיטה הוא דהיינו כיון דנתנו שיעור כדי תפיסת יד א"כ אין רשאי לשחוט למעלה מזה השיעור א"כ אי שחט שם הו' הגרמה כיון דעכ"פ הו' מקום הראוי' לשחיטה טריפה במשהו וזה דאמר רמינא עלי' חומרא דרב וחומרא דשמואל אין כוונתו דרצה לפרסם כתרווייהו דהא באמת לשמואל אדרבא הו' שחיטה כשירה בתורבץ דרב כקו' החס"ו אלא שכונתו לומר דבהאי דינא יש חומרא כרב וחומרא כשמואל חומרא כרב דבמשהו יען דבמקום ראוי' לשחיטה וחומרא דשמואל דהו' הגרמה כיון דל"ה כשר לשחיטה ואמר כן להודיענו החידוש שיש בזה הדין ואמנם ר"א הי' סובר דבאמת כשר לכו"ע בין לרב ובין לשמואל דהא לכולהו הו' מקום כשר שחיטה דהא לרב דאמר במשהו ע"כ דסובר דהו' תורבץ מקום כשר שחיטה ובדרבא הבין דסובר ג"כ דלרב הו' מקום כשר בשחיטה רק לכתחילה אין לשחוט בתורבץ אלא דאפ"ה רמי עלי' חומרא דשמואל דהי' הגרמה ע"כ חייבו לשלומי דהא טעה רק דסובר דל"ה טעה בדבר משנה כיון דעכ"פ י"ל דתלוי במשקל הדעת דאפשר לומר דבאמת דלאו מקום כשר שחיטה היא אפ"ה הו' במשהו דעכ"פ ראוי' לשחיטה וא"כ אי רבא הו' אמר סתם טריפה לא הוה מחייבו לשלומי כיון שאפשר שהדין כן דאין מקום כשר לשחיטה אפ"ה הו' במשהו אבל כיון דרבא בעצמו אמר רמינן עלי' חומרא דשמואל משמע דהו' סובר דלרב הו' מקום כשר שחיטה ואפ"ה הטריף א"כ דעתו דיכולין להורות תרתי דסתרי א"כ הו' טעות וחייב לשלם רק דטעה בדבר משנה ל"ה כיון דעכ"פ אמת שיש סברא לומר כן דאין כשר לשחיטה כיון דעכ"פ מקום ראוי' לשחיטה טריפה במשהו, אמנם מר ברי' דרבינא לדידי' הו' פשיטא לי' דלרב דאסור במשהו משום דהו' מקום כשר לשחיטה באמת [ושאין כאן שום סברא לומר דל"ה מקום כשר לשחיטה רק דהו' במשהו וא"כ לדידי' הו' שפיר טעה בדבר משנה ע"כ פריך לי' דעושה כתרי חומרא הו' כסיל בחושך הולך וע"ז משני דלא תציתו להני כללא דרב יודא דטעמא דרב משום דהו' מקום כשר שחיטה וכאשר הבין ר"א ומר ברי' דרבינא דלכך הו' במשהו דבפירוש אמר רב דנתנו בו חכמים שיעור כדי תפיסת יד ואפי' דיעבד לא הו' כשר לשחיטה וע"כ דסובר דלא הו' מקום שחיטה אלא כאן דמקום ראוי' לשחיטה טריפה במשהו, כדקאמר רבא לעיל דרמינא עלי' חומרא דרב היינו דכך עיקר הדין שיש בו חומרא כרב וחומרא כשמואל וניחא שהביא הריא"ף ורבינו דתורבץ במקום דעומד במקומו וגם הביא דהשיעור מקום שחיטה כדי תפיסת יד דנהי דלא הו' מקום שחיטה אבל מקום הראוי' לשחיטה הו' ודו"ק היטב.

דברי רבינו כאן בהלכה י"א שכתב נמצאת חסר כולי' או שנטל הטחול וכו' שנאמר

תמימים יהי' לכם קשין טובא כמו שהקש' הפלתי בסי' מ"ד דרבינא פסק בה' שחיטה יש ברי' בכולי' אחת א"כ לפי מסקנת הגמרא דבכורות כשר להקרבה דחסרון בפנים ל"ה חסרון כיון שנברא כך ואיך פסק רבינו דפסל דלא הו' תמים וכן קשה מהא דפסק יתרת כולי' פסל וקשה לפי שיטתו בה' שחיטה דסובר כל יתר כנטול טריפה מטעם דהו' כנברא חסר ולא כנטול ביד אמאי ל"ה תמים הא יש כולי' באחת.

ונראה ליישב דהנה לעיל בפ"ז מביאת המקדש כתב רבינו ביתיר אוזן אם יש לו עצם בפ"ע פסול ובעצם אחד כשר ואיתא שם דעת רש"י ורע"ב פ"ו דבכורות להיפוך ובתוס' רע"א הקשה מ"ש מכליות דפסול דחסרון בפנים הו' חסרון ובתפארת ירושלים כתב דדוקא בניטל כליות או טחול דשייך בו טריפות הוא דפסול דנהי דלא הו' טריפה עכ"פ חסרון מיקרי משא"כ בהנך דלא משכחת בהו טריפה כלל גם בחסרון דידהו לא איכפת לן מידי ומום נמי לא הו' דאין בגלוי' יעו"ש, ומעתה אומר הנה לקו' התורע"א באמת אין צריך לזה דאדרבה הרי מסקנת הסוגי' ג' כליות כשר למ"ד יש ברי' באחת והכי קיי"ל רק אני אומר להיפוך דדבר זה סלקא היטב למ"ד יש ברי' באחת דכשר זה רק למ"ד דלית לי' לקותא דרכיש דהיינו לעולא א"כ לא משכחת בכולי' שום טריפות ואפי' בניטל ע"י חולי כשר דהרי ניטל רק טריפה משום דהי' טריפה מקודם ע"י הלקותא כמבואר בב"י סי' מ"ד ולכן אף חסרון ל"ה בנברא כך כסברת התפארת ירושלים אבל להלכה דפסק רבינו לקותא דרכיש דטריפה א"כ גם בחסרון בנברא כך מיקרי דל"ה תמים כיון דחיותו תלוי' בו אלא דלפי"ז תקשה להיפוך לשיטת רבינו דפסק ביתיר אוזן ביש עצם בפ"ע פסול ואמאי הא חסרון בפנים לא הו' חסרון דל"ש בי' טריפות וליישב צריך לומר עכ"ח דלרבינו לא תליא בטריפות וסובר דשייך לפסול משום יתר כנטול אף דהו' בפנים והיינו משום דהו' לרבינו גי' מהופכת במשנה ובריייתא דביש עצם פסול כמש"כ הכ"מ והתויו"ט וא"כ לפי"ז ניחא דפסק רבינו גם יתרת הכליות פסול דסובר דמשנה דיתיר אוזן פליג אברייתא דיתיר כשר ולמשנה באמת יתיר כליות פסול וכיון דיתיר כליות פסול ה"ה חסר כולי' אחת אם נברא פסול וא"ש.

עוד נראה ליישב דברי רבינו ממה שהקשה עליו הפלתי הנ"ל וכן קו' הפמ"ג בסי' מ"ד שהוסיף להקשות דרבינו כתב דג' כליות פסול ואמאי הא לשיטת רבינו בה' שחיטה הא דכל יתר כנטול דמי היינו כאלו נברא חסר לא כנחסר אח"כ וא"כ לפום שמעתין אי נברא חסר כשר גם יתיר כשר ואמאי פסק דפסול ונראה ליישב דהנה ביריעות שלמה הקשה לשיטת הפוסקי' דאי הקטינה ע"י חולי טריפה א"כ אף בניטל אח"כ אין טריפה חוזר להכשירו א"כ אמאי אי אין ברי' באחת פסול הא טריפה נמי הו' דעכ"ח ניטל

אח"כ ולא נברא כך רק אח"כ ניטל ע"י חולי וטריפה נמי הו' דהרי קודם שניטלה כולה הקטינה מכשיעור ואין חוזר להכשירה ונראה ליישב דהנה רי"ו בבכורות מתרץ חדא לאחר שחיטה ובריית דמכשיר לאחר קבלה ולפי"ז אני אומר לס"ד דידע ג"כ דאירי בניטל אחר שנשחטה דמשום טריפות ליכא רק משום דל"ה תמים כיון דהו' קודם קבלה ורק רי"ו מחדש חדא לאחר קבלה אבל לס"ד כולה איירי בחדא גוונא בלאחר שחיטה דליכא משום טריפות לפי"ז יפורש כך מ"ד דיש ברי' באחת א"כ אפשר דנברא כך מרבה שפיר להתירא ומ"ד אין ברי' באחת ע"כ דנחסר או קודם שחיטה והו' אפי' טריפה או דנחסר לאחר שחיטה ול"ה תמים כיון דקודם קבלה איירי ולכן ס"ל דממעטי' מקרא דשתי כליות יסירנה ולא בעל כולי' אחת דא"א לרבות להתירא כיון דא"א שנברא כך א"כ הו' חסרון וע"כ נתמעט מקרא.

ואמנם יש ליישב בדרך אחר דהנה עוד הקשה הירעות שלמה דבשמעתין מוכח אי יש ברי' באחת לא הו' חסרון כלל ואמאי הא עכ"פ ל"ה תמים ועוד קשיא לי דהנה הכ"מ פ"י משחיטה הקשה שלא מנה רבינו חסר הווושט קנה והלב והעלה משום שלא משכחת שנברא חסר אלא דאין יכול לחיות ואין זה ברית נשמה כל עיקר משמע דרק אלו שחיותן תלוי בהן לא משכחת שנברא כך וכאן אמר דכולי' אינו נברא באחת אף דחסר כולי' כשר, א"כ לאותו מ"ד יהא עדיף כולי' משאר אברים דאפשר שיהא נברא כך יהי' ברי' בנברא חסר ואפ"ה טריפה הו' ובכולי' כשר, ולכן אומר דכונה אחרת בזה דהנה בחולין נ"ח גבי יתר מעי מבואר דהיכא דאמרו דכל הני חיווי ברייתא הכי אית להו אמרינן היכא דלא איתמר לא איתמר ומעתה הכונה כך יש ברי' באחת הכונה דכל הני ברייתא הכי אית להו וכיון שכן לא הו' חסר כלל ומ"ד דלית ברי' באחת הכונה דלא איתמר בהו דכל הני חיווי ברייתא הכי אית להו אבל פשיטא דמשכחת במיעוטא דלא שכיחא דאיכא דנבראת חסר כולי' כמו בכל שאר אברים המטריפין ותלוי בהן חיותן ואפ"ה יש מיעוטא דנבראין בחסרון אבר וכיון דל"ש בי' כל הני חיווי ברייתא הכי אית להו שפיר הו' חסר אפי' נברא כך ואירי לעולם שניכר שלא נחסר אח"כ ולא שייך למיחוש שנתמעט ע"י חולי וליכא חשש טריפות רק חשש חסר דלא הו' תמים ומעתה ניחא דגם רבינו פסק לעולם אין ברי' באחת הכונה דלית לי' חיווי ברייתא הכי אית להו אבל אי אירע שנברא חסר כשר דיש מיעוט שנבראין חסר ולא הו' טרפה אבל כיון דלא שייך דכל הני ברייתא הכי אית להו עכ"פ לא הו' תמים כיון דרק מיעוטא דנבראין כך וכיון שכן שפיר פסק דאין ברי' באחת ושפיר ס"ל דממעטינן כולי' אחת דלא הו' תמים כברייתא דאית לה דאין ברי' באחת דליכא חיווי ברייתא דאית להו הכי.

וניחא נמי מה שהקשה הפמ"ג שלגבי כוליא כתב דנמצאת כוליא אחת ובטחול כתב ניטל הטחול משום דבעינן בכוליא שנודע שנברא כך ולא ניטל ע"י חולי אבל אי לא נודע יש חשש שניטל ע"י חולי טריפה דלא כשיטת מהרש"ל ולא אמרינן טריפה חוזר להכשירו דיש לומר דהא דפוסל יתרת משום דהא דס"ל דחסר כשר היינו משום דכל הני ברייתא הכי אית להו שאין להם אלא אחת אבל בשלש אין ברי' בשלשה דהיינו דל"ש דחיווי ברייתא ברייתא אית להו שלשה, והנה יש להוכיח כדברינו דהנה מתחילה תי' בגמרא כאן בחסר אח"כ כאן בשנברא חסר ופריך הגמרא דומיא דשלש משעת ברייתא ומשני אלא פליגי ביש ברי' באחת או אין ברי' באחת והקשה התוס' קו' עצומה א"כ קשיא דברייתא דפוסל סברי אין ברי' באחת א"כ דבניטל איירי אכתי לא הו' דומיא דשלש דנברא כך ולפמש"כ א"ש מאוד דהכונה אין ברי' באחת דלא הו' חיווי ברייתא הכי אבל משכחת שנברא כך שפיר הו' חסר מתחילת ברייתה, והנה עוד יש להקשות לפי פירש"י עכ"פ גם למ"ד יש ברי' באחת אי ניטל אח"כ הו' חסרון א"כ לא פליג אאידך מ"ד אלא היכא דנברא כך וא"כ במאי דאית לי' לאידך ברייתא דממעט בעל כוליא אחת משום דאין ברי' באחת וע"כ בניטל אח"כ והו' חסרון בזה לא פליג עלי' ועיקר הפלוגתא רק במציאות אי יש ברי' ולא פליגו במילתא דאיסורא ובשמעתין משמע דפליגי במילתא דאיסורא אלא דתלוי בפלוגתא אי יש ברי' באחת אולם לפמש"כ ניחא הכל דפלוגתתם במילתא חדא באי נברא בכוליא אחת מ"ד כל הני חיווי ברייתא הכי אית להו לא הו' חסרון וכשר ומ"ד דלית לי' לכל הני חיווי ברייתא הו' חסרון ופסול א"כ פליגי במילתא דאיסורא מה שזה מכשיר זה פוסל.

והנה מש"כ להקשות בשם הפמג"ד דרבינו ממעט כולי' אחת ופסק דחסר טריפה היינו בחסר אח"כ דאי בנברא חסר כשר כיון דפסק יש ברי' באחת א"כ יתרת כשר דהו' רק כחסר מברייתה לדעת רבינו בפ"ח מה' שחיטה דכל יתר היינו מתחילת ברייתה, ונראה דפמג"ד מפרש דרבינו ס"ל באמת כמ"ד דאין ברי' באחת ופסק כברייתא דמיסירנה מרבינן כוליא אחת בנברא כך ורבינו איירי מחסר אח"כ והא דממעט חסר אח"כ לא משום דסובר כברייתא דשתי כליות אלא מסברא דלא מיקרי תמים כדס"ד בעל איבעיא ושלש כליות נתמעט ג"כ מסברא דלא הו' תמים כיון דכל יתר כחסר אח"כ [כמש"כ לעיל וכאשר כתבתי בקונטרסי טרפה חי'] וע"ז שפיר הקשה הפמ"ג א"כ כיון דכל יתיר הו' כחסר לא כניטל ביד והא פסק דחסר כוליא כשר א"כ גם ביתר כוליא כשר אמנם הנה באמת רבינו בפ"ו משחיטה כתב דכל יתר כנטול דמי א"כ י"ל כנטול ביד אך הדבר ניחא דהנה בנוב"י סי' ה' הביא דעת הרשב"א דלא כל יתר כנטול רק לענין טריפות לא לענין

נבילות דהיינו לענין אי יהא ניטל הירך וחלל שלה ויהא נבילה והנה מכאן לכאו' מוכח דגם לענין שאר מילי אמרינן דיתר כנטול דמי א"כ לכאו' יקשה יתרת רגל יהא כאילו ניטל ביד ויהא מטמא עכ"ח לומר דלא הו' רק כאילו נחסר מתחילת ברייתה ולכן לא מטמא בשלמא להרשב"א י"ל יתיר כוליא אין משום דניטל דלא נאמר כן לענין אחרינא אבל רבינו דכתב משום דיתר כחסר א"כ אי יתר היינו כניטל קשה אעכ"ח יתר כנטול דקאמר היינו כחסר מתחילת ברייתה ולכן אין מטמא.

ובזה ניחא ג"כ מה שהקשה בס' לחם חמודות בבכורות דרש"י פי' שם יתר רגל היינו במקום דניטל ירך וחלל שלה והקשה דגמרא אמרינן דביתר רגל טרפה ולפירש"י ביתר הירך איירי א"כ נבילה הו' להנ"ל ניחא דכיון דלא הו' רק כניטל מתחילת ברייתה לא הו' נבילה ואין מטמא או דסובר כדעת רשב"א דלשאר מילי לא אמרינן כל יתר כנטול דמי רק לענין טרפה דהלללמ"ס הוא לא לשאר מילי.

בהא נחתינן ובהא סלקינן כמוש"כ הנוב"י דלדעת רבינו כל יתר כנטול דמי אין אלא כחסר מתחילת ברייתה ולא טרפה רק במידי שאם נברא כך חסר טרפה וכן לענין פסול לגבוה חסר כוליא שפיר פסול וכן כתב גבי יתרת כוליא.

וכן משמעתין יש להוכיח דיתר כנטול דמי מתחילת ברייתה דקאמר חסר אחת דומיא דשלש מתחילת ברייתה מוכח דהו' כנטול מתחילת ברייתה וע"כ חסר ג"כ מתחילת ברייתה וא"כ הא דחסר פסול היינו תחילת ברייתה עכ"צ לפרש מ"ד כוליא אחת פסול וסובר אין ברי' באחת הכונה דמשכחת שנברא איירי אלא דאין אלא מיעוטא דכל הני חיווי ברייתא לית להו הני ודו"ק.

והנה הפ"ח סי' מ"א הקשה לאידך גיסא אמאי ממעטינן כלל בעל שלש כליות לשיטת הפוסקים דלא אמרינן יתר כחסר כשהיתר בפני עצמו אלא כשהוא יצא מתוך האחת אז אמרינן דהו' כנטול ביד א"כ לא הו' כחסר כוליא ושפיר מיקרי תמים ובפ"ת תי' דנתמעט מגזה"כ שתי כליות ולא בעלת שלש ופמג"ד סי' מ"ד דחה דבריו דא"כ איך נשמע מסוגיא דחסרון בפנים שמי' חסרון וע"כ מטעם חסר קאתינן עלה והדרא קו' לדוכתי' ולפמש"כ ניחא דלא אמרינן כל יתר כנטול דמי אלא לענין טריפות רק דרבינו חידש זאת דפסול משום כל יתר כנטול דמי משום דהוא לשיטתו דסובר יתר אבר בפ"ע ג"כ הו' הו' כחסר כל האבר וכן גם כאן לא הו' תמים אבל להני שיטות דסברו דאין הטעם כלל משום יתר דלא נאמר רק בטריפות וכמוש"כ הנוב"י בשם הרשב"א והא דממעט שלש כליות היינו מגזה"כ שתי כליות ולא שלשה ומה שהקשה פמג"ד דבשמעתין משמע משום דהו' חסרון ולא הו' תמים לא קשה מידי דבודאי הא דכתב שתי כליות אמרינן דהו' גזה"כ

שייך לומר דגזה"כ למעט ג' אבל אחת לא נוכל למעט מגזה"כ כיון דאיכא למימר דגזה"כ אתי למעט שלשה ולכן צריך למעט חסר אחת מתמים אבל אי חסרון בפנים לא הו' א"כ לא נתמעט חסר אחת.

ובהא ניחא הא דכתב רבינו דהפסול ביתר משום שאין תמים ובשמעתין משמע משום דנתמעט מקרא דשתי הכליות לפמש"כ א"ש כיון דרבינו ס"ל ביתר אבר בפני עצמו ג"כ נחסר וסובר גם חסר מברייתה לא הו' תמים א"כ רק גלי קרא שתי הכליות דאי נברא כך אז יתרת פסול משום דלא הו' תמים ואי לאו קרא דשתי הכליות לא הו' ממעטינן מתמים רק ניטל אח"כ אבל לא בנברא כך ורק כיון דכתב שתי הכליות ידעינן למעט גם זה מתמים דלא כפ"ח ופלתי שכתבו דלמסקנא קרא דשתי הכליות הו' גזה"כ אבל תמים הו' והבן.

הנה כבר הבאתי קו' הפלתי על רבינו דפוסק בה' שחיטה נברא חסר כוליא אחת כשר הרי דיש ברי' באחת ורבינו כתב דחסר כוליא אחת פסל לגבוה דלא אתיא רק אי אין ברי' באחת ותי' דרבינו מפרש היפוך מפירש"י וסובר דהך ברייתא דשתי כליות סברי יש ברי' באחת וממעט אפי' נברא חסר דומיא דשלשה וקשה לי לדבריו אי טעמא של רבינו דפסק כברייתא דשתי כליות ולא כוליא אחת ולא שלשה כליות למה כתב רבינו הטעם משום דלא הו' תמימים וגם ביתר כתב דהו' כנטול ולא כתב מקרא דשתי כליות ולכן נראה דגם רבינו מפרש כפירש"י רק דלא פסק כלל כאותו ברייתא לכן לא הביא דרשא דשתי כליות רק ס"ל כאידך ברייתא הכליות יסירנה אפי' כוליא אחת דיש ברי' באחת וזהו כשר באמת ורק חסר אחת דהיינו שניטל אח"כ זהו פסול משום דלא הו' תמים ובעל שלשה דפסל ג"כ לא מאותה ברייתא דשתי כליות יליף אלא כמש"כ רבינו מטעם דכל יתר כנטול דמי דהוא הללמ"ס כמבואר ברשב"א סי' צ"ח, והא דקשה מנ"ל לרבינו דלהדיוט שרי דאי נברא חסר אחת שרי לגבוה כש"כ להדיוט ומדרבי דוקא נברא בכוליא אחת כשר לגבוה מכלל חסר אח"כ פסול לגבוה דלא הו' תמים א"כ נשמע דלהדיוט שרי אפי' ניטל אח"כ.

והנה במה שכ' רבינו דלא מיקרי תמים קשה לי ממנחות דף ה' דעביד קו"ח טרפה מבע"מ ודחי דבע"מ בגלוי וטרפה גם בסתר וקשה נילוף בקו"ח אכתי מחסרון בפנים דילפינן דפסול לגבוה משום דלא הו' תמים ונראה ליישב דא"כ לא נדע לפסול רק בטרפה ע"י חסרון בפנים שניטל אח"כ אבל אכתי לא נדע טרפה שנברא חסר בפנים דזהו תמים מיקרי לכן צריך קרא בן הבקר ואף דממעטינן מתמים גם נברא חסר כוליא אחת י"ל היינו לאחר שכבר ידעינן מבן הבקר דטרפה שנברא חסר פסול לגבוה אז הוא

דאמרינן דגם נברא חסרון בפנים פסול משום דלא הו' תמים.

בשו"ת תשב"ץ ח"א סי' ס"ז נשאל אם טריפות הסירכות שייך במוקדשין והעלה שם דל"מ בשלמים דיש חלק לבעלים פשיטא דאסור אלא אף במוקדשין דכולו כליל אסור טריפות הסירכות מה"ת אמנם בדיקת הראי' אינה אלא מדרבנן בזה י"ל במוקדשין אין צריך לבדוק הראי' ובשו"ת שו"מ מהד"ר סי' קמ"ז כתב לפי"ז י"ל בשלמים דיש חלק לבעלים שפיר צריך לבדוק בשביל הסירכות מדרבנן ג"כ ובהא העלה ליישב הא דנקיט בש"ס פסחים י"ט וחולין ל"ו כגון שהי' פרה של זבחים והעבירו בנהר ולא נקיט שאר קדשים (ועיין בקצות החושן סי' ת"י) דרק בשל שלמים ניחא להו משום סירכות כמוש"כ הריא"ף דעי"ז משכא הסירכות וצריך להעבירו בנהר אבל בשאר קדשים אין צריך לבדוק אחר הסירכות ע"כ אין צריך להעבירו בנהר אך דחה זה עכ"פ כיון דבעלים רק משולחן גבוה קזכי לא שייך ניחותא דבעלים ותקשה אכתי קו' הקצה"ח בסי' הנ"ל דאיך משכחת הכשר בקדשים דהא אין להם בעלים. ולכן כתב הנכון כפירש"י משום דהעור נעשה יפה, וכעת נדפס שו"ת שבט סופר ובסי' ס"ז הביא שם דברי התשב"ץ ופלפל עלי' בחכמה.

שוב ראיתי בשו"ת הריב"ש סי' קס"ד האריך בזה וז"ל אין ספק שמה שאנו בודקין בחולין לכתחילה מדרבנן לפי שיש לחוש לסירכות המצוי כך הי' בודקין לכתחילה בקרבנות מפני חשש הסירכות שהן מצויות כדי שלא יקרבו פסול לגבוה שאין להקל בקרבנות יותר מחולין ואעפ"י שאין זה אלא לכתחילה מדרבנן ואמרו ז"ל אין שבות במקדש זהו בדברים שאסרו משום גזירה וכו' אבל במה שאין איסור משום גזירה אלא משום חשש איסור אם לחולין צריך להחמיר כש"כ במוקדשין את"ד.

על מה שכתב רבינו כאן נשחטה ונמצאת טריפה הרי זה תצא לבית השריפה ועיי' במל"מ שרמז למש"כ התוי"ט פי"ב לתמוה ארבינו דסותר עצמו למש"כ בפ"ג דבכורות ופי"ט מפסהמ"ק דרק עור בשריפה ובשר בקבורה וטריפה הו' מנקברין וכאן כתב רבינו דטריפה הו' מנשרפין ואפשר ליישב דהא דקאמר תצא לבית השריפה היינו באמת העור ושם דקאמר בשר בקבורה היינו אחר הפשטת העור ועיי' פ"א דפרה אדומה דפודין עבור העור והבשר בקבורה ועתו"ס שבועות דף י"א.

וראיתי דבר נכון על סתירת דברי רבינו הנ"ל בשו"ת מרי"א חיו"ד סי' שמ"ב וז"ל: לא מצאתי בשום מקום בש"ס לנקברים של קודש אי' איפוא קברוהו וסתמא דמילתא במקום ששרפו דבר הקדש הטעון שריפה באותו מקום עצמו קברו לנקברים ושפיר דייק רבינו בסוף ה' פסהמ"ק בנמצא העור ישרף משמע כונתו לשלול הבשר דבשר אינו בשריפה אבל כאן כתב רבינו נמצא טריפה הרי זה תצא לבית השריפה ושם באותו

מקום העור ישרף והבשר יקבר ועדיפא בהא שיטת רבינו לפי דלדידי' לא פליגי סתמא דמשניות אהדדי שהרגיש התויו"ט דהכי דייקא יצא לבית השריפה והוא לפני הבירה חוץ לעזרה או חוץ לירושלים כמש"כ רבינו פ"ז ממעשה קרבנות ה"ד ושמה קברו את הראוי' לקבורה בבית הדשן וא"כ מדאורייתא העור בשריפה באמת אפרו מותר לכן לא הוצרך להקבורה ורש"י דס"ל דהעור טפילה לבשר וגרר אחריו דלא מיקרי פסולי בקודש בנמצא טריפה ובהקבורה הוא אפי' נאכל הבשר כבר נמי מקום קבורתו מוכיח עליו וליכא שום תקלה יעש"ה.

ובשושן עדות להגאון ר' וואלף באסקאוויטץ ז"ל בפ"ב דעדיות ראיתי שכתב על דברי רבינו הנ"ל דטעמו של רבינו למש"כ בעצמו בפ"ב משאר אבות הטומאה ה"ח וז"ל טרפה שנשחטה אפי' שהוא טהורה מן התורה אם נגע בה הקדש נטמא מדברי סופרים וזו מעלה יתירה שעשו בקודש [והוא מגמרא דחולין דף ע"ג דאמר שמואל טריפה ששחטה מטמא במוקדשין] דכל בהמה אפי' של חולין הוא מטמא את הקדשים מדרבנן והיינו דרבנן עשו להך טריפה כאילו לא נשחטה כלל וכאלו מתה מאלי' והרי הוא כנבילה לענין קדשים ממילא הוא מטמא את אחרים מכ"ש שיש בה עצמה טומאה דהיינו אם הוא בהמת קדשים ונטרפה אעפ"י שנשחטה הרי הוא נבילה מדרבנן וירדה לה טומאה והרי הוא כאילו נטמא במקדש שהרי בעודה בחיותה לא היתה טמאה אעפ"י שאנו יודעין שהוא טריפה רק לאחר שחיטה ואילך הוא נעשית נבילה ומטמא וא"כ כל בהמת קדשים שנמצאת טריפה לאחר שחיטה הרי פסולה בקודש ושנטמאת אחר שחיטה ולכן שפיר פסק רבינו דתצא לבית השריפה אלא דלכאו' יקשה כיון דנשרפין אפרן מותר וכל הנקברין אפרן אסור רק שלזה יש לומר דיש כח ביד חכמים להפקיע ממונו של אדם שלא להיות כשלו באותה שעה שהקדיש דלא הקדיש אלא על דעת חכמים אך הא תינח בשאר קרבנות שתלוים בהקדיש בפה ובדעת המקדש אבל בבכור דמאליו קדוש כמוש"כ רבינו בריש הלכות בכורות ממילא גבי בכור שנמצא טריפה אי אפשר לשרפו אעפ"י שהבשר טמא מדרבנן דאיך אפשר ליהנות באפרו ולכן כתב רבינו שם דהבשר בקבורה, והנה כל זה יתכן למה שכתבתי לעיל (עי' בדף כ"ט ע"ג) דטריפה פסולה לקרבן דבאמת טריפה הו' כמתה כדאיתא בשבת קל"ז אף דחולין מטהר השחיטה דילפינן מקרא אבל בקדשים דהו' כמתה פסולה לקרבן וזה שכתב רבינו לעיל בהלכה י' דפסולה משום הקריבהו נא לפחתיך ואין צריך קרא דמן הבקר ודו"ק.

הנה אמש"כ רבינו כאן אם נמצא אחד מאבריו אעפ"י שאינה טריפה כגון שנמצאת בכוליא אחת או שניטל הטחול וכו' הנה יש לתמוה דרבינו בפ"ו מביאת המקדש כתב

דמומין שבחלל הגוף כגון שניטל כולייתא של אדם או טחול שלו אעפ"י שנעשה טריפה וכו' הרי דכתב דנעשה טריפה וצ"ע.

בהך גמרא דשבת דטריפה הוא מתה ישבתי דברי רבינו דסובר סדא"ו מה"ת לקולא ותמהו הראשונים מסוגיא דרוב דיליף מרישא של עולה וקשה דילמא מטעם דספק דא"ו לקולא דשם בשבת קל"ו פליגי תנאי דתניא וכי ימות מן הבהמה אשר הוא לכם לאכלה להביא בן ח' שאין שחיטתו מטהרתו ר' יוסי ורבי יודא וראב"ש אומרים שחיטתו מטהרתו ומפרש דפליגי דר"י וראב"ש סברי כטריפה טריפה לאו אע"ג דמתה הוא שחיטתו מטהרתו הכא נמי ל"ש ורבנן לא דמיא לטריפה טריפה הו' לו שעת הכושר ולכאורה איך אמרו דמתה הוא דאנה מצאנו דטריפה הו' כמתה דאף דטריפה אינה חי' אבל לא שייך לומר דהו' כמתה [ואף דמפירש"י זבחים דף כ"ט משמע דחד מ"ד ס"ל דלמ"ד טריפה אינה חי' ירדה לה טומאה מחיים כבר תמהו ע"ז בתוס' שם] ולכן נראה לי דס"ל דמחזיקין מאיסור לאיסור מאיסור א"ז לאיסור טריפה והו' לענין זה כמתה דאסורה כמו אי לא נזבחתה רק דגלי קרא דטהורה מידי נבילה וכמוש"כ התב"ש בסי' ל"ג דאף דנקיבת הוושט נבילה היינו משום לאו דנבילה אבל אינה מטמא ה"נ יש לומר בכל טריפות דאסור משום עשה דאינה זבוח] א"כ להאי מ"ד שפיר י"ל דסדא"ו לחומרא משום דהו' בחזקת איסור אינה זבוח אבל לרבנן דסברי דשאני טרפה דהו' לו שעת הכושר לדידהו לא הו' כמתה דלית לי' מחזיקין מאיסור לאיסור אף לענין איסור עשה לבד והנה רבינו בפ"ב מאבות הטומאה כ' דטריפה אף שאסור באכילה שחיטתו מטהרתה אבל בן ח' אין שחיטתו מטהרתו א"כ לית לרבינו דטריפה הו' כמתה דלא מחזיקין מאיסור א"ז לאיסור טריפה דלא הו' כמתה לכן שפיר פסק רבינו בפ"ד ממא"ס דכל ספק טריפה לקולא חוץ מדרוסה וגמרא דמוכיח רוב מרישא של עולה וקשה דילמא מטעם דספק לקולא אזלא להך מ"ד דס"ל דהו' כמתה דמחזיקין מאיסור לאיסור ע"כ ספק להחמיר וממילא ע"כ נשמע דאזלינן בתר רובא אבל רבינו פוסק כאידך מ"ד בש"ס הנ"ל ולשיטתו אזיל וא"ש ונכון.

אך ביישוב שיטת רש"י דמחזיקין מאיסור אמה"ח לאיסור נבילה נראה דהא בהמה בחיי' קיימ"ל לאו לאברים עומדת א"כ ע"כ הא דאמרינן דבחזקת אמה"ח עומדת היינו משום דעכ"פ כשבא לשחטה ע"ד לאכלה באותה שעה עומדת לאברים וחל שעה אחת קודם שחיטה איסור אמה"ח א"כ ע"י השחיטה חלה עליו איסור מה"ח א"כ בספק אי נשחטה נשאר באיסורה אשר ע"י השחיטה גופי' חלה עלי' והבן.

הנה בחולין י"ד א"ר פפא פעמים שהשוחט מותר כגון שהי' לו חולה מבעוד יום מבשל אסור כגון שקצץ לו דלעת א"ר דימי מנהרדעא הלכתא השוחט בשבת מותר לברי דא"א לכזית בשר בלא שחיטה אדעתא דחולה קשחיט המבשל לחולה בשבת אסור לברי גזירה שמא ירבה בשבילו ולכאו' קשה לי א"כ ביש לו בשר נבילה דכתב הרא"ש בסוף יומא דאפ"ה מותר לשחוט שלא להצטרך להאכילו נבילה ל"ש לומר שאדעתא דחולה קשחיט וא"ל סוף כל סוף הא א"א לכזית בשר בלא שחיטה אכתי נגזור שירבה בשבילו לשחוט כדי שישאר עבור עצמו דהיינו כדאמרינן בכתובות דף ה' אלא מעתה יוהכ"פ שחל בשני נגזור שמא ישחוט בן עוף כדי להרבות בסעודה ונראה לישב דהנה בח"ס הקשה הא לא אמרינן חטא בשביל שיזכה חבירך ותי' דזה הו' זכות דידי' דמצוה קעביד והנה כל זה צריכין אי אמרינן דלכן שרי לשחוט כדי שלא יצטרך להאכילו נבילה שעובר על כל כזית אבל אי אמרינן הטעם משום דפנ"פ הותרה אצל שבת א"כ אין צריך לטעם זה ולא יקשה דהו' חטא בשביל שיזכה דלא משום לזכות חבירו עושה כן אלא דהותרה ומבואר ברא"ש שם הטעם דהותרה כמש"כ הראב"ד דניתן שבת לדחות לענין חבורה ופי' בח"ס דהיינו דאין לך שבת שאין צריך לדחות מלאכת חבורה למול בן ישראל א"כ ניחא דשפיר אדעתא דחולה קעביד אמנם במבשל לחולה בשבת בשר כשר ויש לו בשר תמותית שכבר נתבשל קודם שבת ובמבשל הא לא שייך דהותרה דהא לא ניתן לדחות וצריכין לטעם השני דמותר לבשל לחלל שבת מליתן לאכול כזית וכמה זתים נבילה א"כ הא דלא הו' חטא בשביל שיזכה משום דמצוה קעביד ואיהו זכי לעצמו א"כ ל"ש אדעתא דחולה קמבשיל לפי"ז י"ל היינו דמסיק דלבשל אסור לבריא גזירה שמא ירבה בשבילו כיון דמה שמבשל לחולה הוא ג"כ בשביל הבריא שלא יצטרך להאכילו נבילה שפיר איכא גזירה דירבה ג"כ בשביל עצמו ובהא ניחא קו' הברוך טעם אמש"כ התוס' בשמעתין דהי' לו חולה מבעוד יום והבריא ושכיח שיחזור לחוליו וקשה נימא הואיל וא"כ אפי' בשחט במזיד לעצמו נמי מותר דתוס' פסחים כתבו דלכך לא אמרינן הואיל ובטלת כל מלאכת שבת שחזי לחולה שיש בו סכנה משום דחולה שיש בו סכנה לא שכיח וכאן הא שכיח ולפמש"כ ניחא דהא משנתינו אייריא אפי' בהי' לו בשר טריפה מבושל אפ"ה מותר לשחוט ולבשל [אי לאו דרב דימי דגזרינן שמא ירבה בשבילו כמו שביארנו והנה הא דמותר באמת לשחוט ולבשל אף שיש לו בשר טריפה וקשה הא לא אמרינן חטא בשביל שיזכה חבירך והנה קושיא זו קשיא רק למ"ד ל"א הואיל אבל למ"ד הואיל א"כ מותר שפיר מטעם הואיל וא"כ לפי"ז הו' תרי הואיל דהיינו דשוב נאמר דאף שבישל לצורך עצמו ג"כ מותר וזה הו' תרי הואיל ובפסחים ל"ז אמרינן דתרי הואיל לא

אמרינן כמש"כ התוס' שם.

לעיל בהלכה ב' כתב רבינו אם יש בלובן עינה יבלת שיש בה שער עכ"מ ולח"מ שהקשו הא אין מומין בלובן ובב"י סי' ש"ט נדחק דרבינו גריס אין מום בשחור ולי נראה דהנה בודאי אם יש עצם ביבלת שבעין הו' מום אף בעין דלא גרע מגוף ולפי"ז י"ל דסובר דיש בו שער הו' כמו יש בה עצם והי' מום בלובן ומה דהכריח לרבינו לפרש כך משום דלפירש"י קשה מאי אידי ואידי כמוש"כ הלח"מ ולתי' דקאי אשחור קשיא לרבינו דאי בשחור הו' מום גמור אף בלא שער וכיון שכתב בפ"ז מביאת המקדש מי שיצא בשר יתר בעינו עד שחפה מעט מן השחור והיינו חלזון דקתני במשנה דף ל"ט וראב"ד שם השיגו דהיינו יבלת ולפמש"כ ניחא דיבלת הוא בלובן עם שיעור וחלזון היינו בשחור בלא שיעור וזה הכריחו לפרש יבלת בלובן דאי בשחור היינו חלזון וגם ל"ל שיער בלא שיער הו' מום [ועיי' כהא"ג בפ"ב מביאת המקדש בשומא יש בה חולק אי יש בה שער] אלא דאכתי קשה דא"כ לדבריו באין בו שער הו' מום עכ"פ לענין שאין נשחט במקדש אף בלובן בלבד ובגמרא פריך הא אין מומין אף לענין לשחוט במקדש ונראה דודאי למ"ד בלובן אף ביש בו שער לא הו' מום א"כ שפיר סובר באין בו שער ל"ה מום כלל אף לענין לשחוט עליו במדינה אבל כיון דמשני בלובן ויש בו שער הו' מום א"כ שפיר נוכל לומר באין בו שער עכ"פ הו' מום לענין שאין שוחטין ומטעם שכתב רבינו להלן דעכ"פ לא הו' מבחר נדריך וכ' שם אם הקרבו הורצו.

בהלכה ד' ניטל קרני' ולא נשבר כלום כ"כ רבינו בפ"ב מה' בכורות וב"י רצה לדקדק מדברי רש"י דבכור הו' מום אף באיגום איגומי עב"י ש"ט וכבר השיב עליו בחכ"צ סי' צ"ח.

שם נפגם עור הערוה ובגמרא איתא נטול הדרה בריא והקשה בכ"מ שלמה לא ביאר רבינו זאת ונראה תוס' דף ל"ז נסתפקו אי ניטל מהני אחר שכבר נפגם והנה אי מהני אחר שכבר נפגם בודאי הי' לרבינו לבאר זאת אבל אי לא מהני אחר שכבר נפגם י"ל דרבינו סמך עצמו דנדע דוקא נפגם מדלא כתב ניטל ג"כ וא"כ מוכח דרבינו סובר אחר שנפגם לא מהני ניטל דאינה חוזר להכשירו [ועיי' בקונטרס טריפה חי' מה ששייך כאן.]

והנה בענין אי פגימה בעור הו' מום או לאו ראיתי בספר המכריע כ' וז"ל ומה דמסתייע מר משהיית עור לענין מום בקדשים ואפי' מום עובר שיהי' צריך להמתין עד שיתרפא ויעבור מומין והרי כל המומין הן מנויין בבכורות ובכולן לא הזכיר פגומת העור והא דתנן נפגמה אזנו מן הסחוס אבל לא מן העור ואמרינן בגמרא אי הכי אפי' מום עובר נמי ותנן ולא מן העור אלמא עור איקרי נמי מום עובר אין זה הוכחה דבודאי בפגימות

אוזן שהוא בראש אבר חשובה מום התם אמרינן שאם נפגמה מן הסחוס חשובה מום קבוע ואם נפגמה מן העור חשובה מום עובר אכל בכל גוף הבהמה לא מצינו שפגימת עור חשובה מום כלל אפי' מום עובר וכן בהשוחט לע"ז בחוץ דמוקי בש"ס חולין דף מ' בחצי קנה פגום מוכח דחצי קנה פגום לא חשובה מום בקדשים דאי חשוב מום משום שחוטי חוץ לא לחייב דאינה ראוי' לפנים וכש"כ דחתיכת עור לא הו' מום עכ"ד.

ולדעתי תמוהא מאי דמייתא מחצי קנה פגום דלא איירי שהי' בגלוי דעור הצוואר מכסהו ורק אחר שחתך בו נמצא שהי' חצי קנה פגום ומה דנעשה מום בשעת שחיטה בודאי לא הו"ל כנפגם דדרך שחיטה בכך אבל עור שבגלוי שפיר י"ל דהו' מום עובר כדמוכח מזבחים דף כ"ד עיי"ש בשטמקב"צ.

וכן יש להוכיח מסוגיא דחולין י"א ור"מ היכא אכל בושרא פסח וקדשים מאי איכא למימר הא אפשר דקרע לעור הצוואר ועור הוושט החיצון ובדק פנימי ושחט שם במקום ההוא וע"כ דא"א לקרוע העור דנעשה בע"מ אך תוס' חולין דף כ"ח כתבו דאי אפשר לבדוק כיון דצריך להפריד הסימנים כדי לבדוק הו' מום משמע אבל משום קריעת העור לא נעשה מום עיי' בשמקב"צ שם אמנם יקשה לכאו' א"כ הא דיליף רוב משחיטה עצמה מאי קו' דילמא דקרע העור החיצון של הוושט ויבדק הפנימי ונראה דאין זה קושיא דבודאי קרא לא איירי בהכי דדרכי' דרכי נועם כתיב ולא ציותה התורה לצער הבע"ח ע"כ בשחיטה גופי' ניתרת ואין צריך בדיקה אחרת וגם בבע"ח אמרה התורה בריר לה מיתה יפה רק מר"מ קשיא שפיר כיון דהגמרא משני דא"א שאני דאלת"ה ר"מ איך אכיל בישרא ומעתה קשה כיון דרק משום א"א אתה מתיר לאכל ע"י שחיטה קשה מנ"ל דילמא באמת גם ר"מ לא אכיל ע"י אלא בדיקה שקרע העור דעכ"פ אפשר ולכן קשה רק מקושיות הש"ס אליבא דר"מ [ועיי' בשו"ת בית אפרים או"ח סי' כ"ג].

והנה כבר כתבתי דרבינו פסק דחרוץ במקום בשר הו' מום והנה בספר היראים בסי' ש"צ הקשה לר"ל דאינה לשחיטה אלא לבסוף איסור שחוטי חוץ היכא משכחת לה הא קודם גמר שחיטה כבר נעשה מום ומתרץ כיון דדרך הכשר שחיטה קעביד אין נקרא מום דכל מום קדשים מפיסח ועיור גמרינן שאינן דרך הכשר שחיטה הלכך כל כמה דמקריב סוף שחיטה לא מיקרי מום להדחות מפתח אוה"מ וכן כתב בספר הישר לר"ת בהא דמבעיא לי' בחולין שהה במיעוט סימנים מהו דמבעיא בשחט מיעוט עיי"ש שכ' כיון דדרך שחיטה קעביד כי היכי דלא הו' שהי' בעור לענין מום בקדשים הרי דפשיטא לי' דאי לאו דהו' דרך שחיטה חשוב השחיטה שעושה חיתוך בעור מום בקדשים.

והנה בס' המכריע תמה ע"ד ר"ת בזה וז"ל אנה מצאנו שפגימת עור חשוב מום בקדשים

וכו' ובשלהי פרקין אמרינן השוחט חטאת בחוץ בשבת חייב חטאת משום שבת ומשום שחוטי חוץ ומוקמי התם בחטאת עוף ובחצי קנה פגום והוסיף עליו כ"ש וגמרו דכולהו בהדדי קאתי מוכח מכאן דחצי קנה פגום לא חשוב מום בקדשים דאי חשוב מום א"כ משום שחוטי חוץ לא לחייב דהא א"ר ראוי' לבוא לפנים וכש"כ דחתיכת עור לא הו' מום ופלא דפשיטא לי' דלא הו' מום משום דאל"כ לא מחייב אש"ח הא כבר עמד ע"ז בספר היראים דשפיר חשוב ראוי' לאוה"מ כיון דדרך שחיטה בכך ולזה כוון גם הר"ת בספר הישר דדרך שחיטה בכך הו' ראוי' לפתח אוה"מ ובפרט יש לתמוה עליו במה שהקשה מחטאת העוף והא בעוף קיילי"ן דאין מום פוסל בה וכן נראה דעת רש"י חולין דתחילת שחיטה הו' מום וכן כתבו התוס' חולין כ"ח דאם מפריד העורות לבדוק אם יש נקב במקום שחיטה הו' מום [וגם בשיטה מקובצת זבחים כ"ה צדד לומר בקרע עור הצוואר הו' מום אבל הרב ר' אלחנן סבירא לי' דלא נעשה בזה מום.]

ונראה דתליא זה אי אמרינן חרוץ במקום בשר הי' מום א"כ גם חתיכת עור הצוואר הו' מום ובהכי ניחא דקשיא לדעת הראשונים הנ"ל מהא דפריך בחולין דף ל' הא חזי לפסח שני וקשה כיון דהתחיל לשחוט נעשה בע"מ ואין חזי להמתין עד פסח שני דבזה הא לא שייך דרך שחיטה בכך כיון שפסק מלשחוט כדי להמתין עד פסח שני אמנם לפמש"כ דתליא בפלוגתא אי חרוץ במקום בשר הו' מום ניחא די"ל דשם קאי למ"ד דבעינן חרוץ במקום עצם ע"כ לא מום כלל וכדעת הס' המכריע וא"ש.

הנה הרמב"ן פ' אמור על פסוק נדבה תעשה אותו כתב שם וז"ל, והזכיר הכתוב היתר הנדבה לבדק הבית בשרוע וקלוט לבד שהן מומין ביצירה מן הבטן וכש"כ מומי המקרה הקטנים עורות או שבור אשר בו עורין בשכהתה עינו והשבור ואין צריך לומר בעל הגרב והילפת ויתכן כי הכתוב דבק עורת או שבור או יבלת או גרב או ילפת וכל שור ושה שרוע וקלוט נדבה תעשה לכל אחד מאלה ולנדר לא ירצה אחד מהן שאפי' עלו ירדו עכ"ל הרי דיש סברא לחלק בין מומין הנולדים עמו למומין שבא במקרה וזהו שאמרו בע"מ מעיקרא דוקלא בעלמא הוא דבנולד כך מסברא גרוע כי לא הי' נראה מעולם להיות ראוי' למזבח.

הלכה יג

מראש אדר עד חצי ניסן וכו'. ונראה טעמא דמילתא עפ"י מה דאיתא בפסחים דף צ"ד ע"ב בארבע שבילין החמה מהלכת ניסן אייר וסיון מהלכת בין ההרים לפשר השלגים תמוז אב אלול מהלכת בישוב כדי לבשל את הפירות תשרי מרחשון וכסליו מהלכות בימים כדי ליבש את הנהרות טבת שבט ואדר מהלכות במדבר שלא ליבש את הזרעים

ומהרש"א בחידושי אגדות כתב שהני לפי ד' תקופות שנתהוה כפי טבע אותו זמן משינוי קר וחום ולח ויבש לפי מהלך החמה והיינו תקופת ניסן הוא חם ולח דהיינו כדי לפשר השלגים ותקופת תמוז חם ויבש והיינו כדי לבשל הפירות ותקופת תשרי קר ויבש והיינו מהלכת במים כדי ליבש הנהרות ותקופת טבת קר ולא שלא ליבש את הזרעים אלא שיש להקשות מב"מ דף ק"ו דחשוב ר"ש חצי תשרי מרחשון וחצי כסליו זרע חצי ניסן אייר חצי סיון קציר לדידי' לא אתיא כהך דבכורות דשם קחשוב תחילת תשרי ומתחילת ניסן אלמא דהעתים הם משתנים לפי חדשים שלימים וגם איתא שם דמשתנים העתים בחצי חודש והכי איתא בנדרים דף מ' ופליגי דשמואל דאמר אין המים מטהרים אלא ביומא תשרי אבוהו דשמואל עביד להון מקוואות לבנתי ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי והנה אותה ברייתא איתא גם בבכורות דף נ"ו רק שיש לדקדק דשם איתא לישנא אחרינא דקאמר דחיישינן שמא ירבו נוטפין על הזוחלין והו' להו מי גשמים רובא וקאמר ומפצי ביומי תשרי ויש להבין דכיון דקאמר שמא ירבו נוטפין א"כ היינו הך דקאמר והו' להו מי גשמים רובא א"כ למה כפל הלשון ומפצי ביומי תשרי הא כבר תי' לו לעיל ונראה לפרש על נכון דתוס' שבת דף ס"ה הקשו לימא קמא בטיל ותי' דאי רבה האיסור לא אמרינן קמא קמא בטיל וישועות יעקב הסביר הענין דא"כ חוזר וניעור ואין כאן היתר כלל וקשה לי לדבריהם הא באמת הקשה התה"ד דנאמר דתטהר ע"י השקה כמו דמהני בשאובין ותי' דרק בשאובין דהו' תלוש מהני השקה מטעם זריעה משא"כ בנוטפין הו' פסול מטעם אחר לא מהני השקה והטו"ז הקשה דעכ"פ מאי נפ"מ דכן יהא מהני זוחלין שיהא נוטפין כשר בזחילה ולי נראה דלא קשה מידי דלא מהני הקשה רק בשאובין דהכל ענין אחד רק דתורה פסלה שאובין בכלי וע"י השקה שפיר התירה התורה אבל בזוחלין דהטעם דכשר בזחילה הוא מטעם דחיותן מחברן כמש"כ תוס' בכורות דף נ"ו ובמאירי שבת ס"ה ונוטפין אין לו חיות לא מהני השקה לענין זה שיהא כשר לטבול בזוחלין דהרי ע"י השקה נעשה כמוה שיהא לו בטבעו חיות כמו זוחלין ונראה שלזה נתכוין בשיטה מקובצת ביצה דף י"ח שכתב דלא שייך השקה בנוטפין דזה א"מ דזוחלין דוקא בזוחלין ונוטפין דוקא בשאובין עכ"ל דהיינו משום דאינו מינו ולכאו' למה הו' א"מ הא בכ"מ אחד איסור ואחד היתר אפ"ה חשוב מב"מ למ"ד מב"מ ל"ב כמש"כ הר"ן נדרים נ"ב ואין לומר דכונתו לדידן דמב"מ בטיל דכתב הר"ן משום דאזלינן בתר איסור והיתר והו' א"מ זה אינו דא"כ לענין שאובין ג"כ לא יהא מהני השקה דהו' א"מ בעצם דזה חיותן מחברן ול"ש זה בנוטפין דזה טבעו רק באשבורן שיהא נחה ולא נעה שאין לו חיותן אמנם אי אמרינן קמא קמא בטיל הנה בכל ביטול איסור נהפך להיתר א"כ

ע"כ דכשהוא במיעוטא גם המיעוט מקבל קצת טבע הרוב ה"נ הנוטפין מקבלין החיות מן הרוב [וא"ל דקצת אחרונים כ' דהא דאמרינן איסור נהפך להיתר רק משום דאל"כ המיעוט אסרו הנה ברא"ש בשמעתין בנדרים מבואר דלית לי' האי סברא שכתב דכשרבו הנוטפין הזוחלין בטילין ונהפכין כולן לנוטפין] א"כ זה המיעוט שנעשה זוחלין כבר הו' מב"מ עם הזוחלין א"כ שוב נטהר ע"י השקה א"כ לפי"ז לא שייך כלל דחוזר וניעור ותהדר קו' התוס' לדוכתי' דנאמר קמא קמא בטיל והוא קו' נפלאה וצריכה לי עיון.

ונראה ליישב דרבינו בפ"ט מה' מקוואות כתב דכשמערה לגומת המעין אפי' רבו כשר ואם מערה למשך הנהר פסול וכתב כך כדי ליישב דלא יקשה ממשנה דמקוואות דאם הי' מעין מושך כנדל והרחיבו הרי הוא כתחילתו אך בכ"מ תמה מה נפ"מ יש לפמש"כ ניחא דאם אירע לגומת המעין אמרינן שפיר קמא קמא בטיל דאף דרבו נוטפין לא אמרינן קמא קמא בטיל דכבר נתהפך המיעוט לרוב וקיבל קצת חיות כמו כל מיעוט איסור שוב נטהר ע"י השקה ל"ש דחוזר וניעור כשרוב נוטפין אבל במשך הנהר הא אין לו חיות מצד עצמו רק שקיבל קצת חיות ממקורו [וכן אין מי הנהר כשר למי חטאת כמוש"כ רבינו בה' פרה] זה אין בכחו להפך המיעוט נוטפין שקיבל חיות ממנו להיות כשר בזוחלין א"כ ל"ש להתיר מטעם דהו' א"מ עכ"פ דהא כיון שכשר בזוחלין ע"כ שיש לו חיות קצת אף במשך הנהר שוב ל"ש קמא קמא בטיל דכשרובו נוטפין חוזר וניעור כתי' התוס', והנה בישועות יעקב הקשה איך עשה מקוה ע"י מפצי כמו שפי' רבינו בפ"ט ממקוואות הא מפצי מקבל טומאה מדרבנן ולא הו' הווייתן ע"י טהרה ותי' משום דלכאו' בכל נוטפין יהא כשר מטעם השקה ע"כ כתי' התה"ד דלא שייך השקה אבל אי הפסול משום דלא הו' הווייתן ע"י טהרה שוב מהני מטעם השקה דמטעם זוחלין אין פסול כיון דנעשה אשבורן ולפי דרכו יאמר כך כיון דנעשה אשבורן א"כ פסק חיות' שוב הו' מב"מ עם נוטפין לכן אף אי איכא פסול דלא הו' הווייתן בטהרה שוב כשר מטעם השקה לפי זה יפורש דברי הגמרא על נכון חיישינן שמא ירבה נוטפין על זוחלין וכי תימא הא קמא קמא בטיל ע"ז קאמר והו' לי' נוטפין רובא וחוזר וניעור אלא דיקשה כיון דקמא קמא בטיל שוב נטהר ע"י השקה ול"ש חוזר וניעור צריכין לתרץ דלענין פסול נוטפין דאין בו חיות לא מהני השקה לכן עושה מפצי ביומי תשרי דלא יפסול משום הוי' בטהרה דכשר ע"י השקה וא"ש המשך לשון הגמרא.

ובמה שכתבתי דתליא במצב המזלות וטבע ושינוי אויר יש ליישב מה דקשה לי לכאו' הא בעלמא אמרינן אין חזקה למקריים כמו שהוכיח במקור חיים סי' תס"ז מהך דיבמות גבי קטלנית בארוסה דלמ"ד מעין גורם אין דין קטלנית בארוסה וכן אין דין קטלן בגברי

אלמא דכל היכא דליכא גורם המסתבר ליכא חזקה ועוד ראי' מנדה דפליגי אי ווסתות דאורייתא או דרבנן אמאי דהא חזקה ג"פ דאורייתא ויוצאין בקמיע לרה"ר בשבת אלא ע"כ דבהא פליגי אי גורם המסתבר הוא ונתיישב בזה קו' החק יעקב בסי' הנ"ל ממשכונת קבורת דשם טעמא אחרינא איכא יען שנתייחד לשכונת קבורת כיון שמונחים שם משש עד שמונה ואדרבה משם ראי' דאלת"ה אפי' אין שם משש עד שמונה נימא מדנקברו ג' הי' גם הרבה אלא עכ"ח בדבר המסתבר רק בטבע שייך חזקה לכן בחיטין שנמצאו בתבשיל ג"כ דהוא דרך מקרה לא אמרינן חזקה ג"פ כדעת המג"א וכן העלה בבית אפרים חאבע"ז לענין עתים חלים ועתים שוטה לא שייך אי נוכל לתלות בטבע קור וחום א"כ קשה הך דבכורות הנ"ל ודברי רבינו כאן דמהני חזקה ג' פעמים היכא דתלוי בקור וחום לכן נראה כמו שכתבתי דגם הכא תליא בטבע במצב המזלות ושינוי האויר כנ"ל.

ובהא ניחא לי הא דכתב הרשב"א והובא להלכה ביו"ד סי' ק"ב דביצה ספק טריפה אינה בכלל דשיל"מ משום שאין המתיר עתיד לבוא בודאי ובצ"צ תמה טובא הא לא שייך כלל דשיל"מ דממ"נ אם תהי' מותרת אגלאי מילתא למפרע שלא אסור מעולם ואם לאו א"כ הוא לעולם אסור להנ"ל ניחא דהא חזינן דיש מום עובר ע"י ימות הקיץ וע"י ימות החורף ולא הו' קבוע רק אי עבר עליו כל העתים השנים ה"נ י"ל לענין טרפה דהא תליא נמי בזמנים קיץ וחורף [עי' בענין יב"ח בפ' בהר בראב"ע דהיינו זמנים קור וחום קיץ וחורף ועי' בשער הפסוקים מש"כ בענין גילגולים] א"כ היכא דלא עבר עליו זמנים קיץ וחורף כי בימי החורף הי' ג"כ במדינה שאז שם ימי הקיץ או להיפוך ואי דאנו רואין דהועיל לו משום שלא עבר עליו ימי קיץ וחורף ע"כ נתרפאה אף דהי' באמת טריפה אי היתה במדינה אשר בה נולדה שם ולפי אותה מדינה ואוירה לא היתה ראוי' לחיות [עמש"כ בח"א בהלכות כלי המקדש דף ש"ג ע"ד דזה טעם דרב אשי גבי יתרת] אלא שנתרפאה במדינה זו כיון ששינתה האויר חיתה ומתרת בספק טריפה לפי"ז שפיר שייך לומר דהו' דשיל"מ דאי הו' מוליכה לאויר אחר היתה יכולה לחיות אפ"ה לא הו' דשיל"מ כיון שאין המתיר עתיד לבוא בודאי וא"ש ונכון.

הלכה טז

יש בדבר ספק אם למפרע היא בעלת מום וכו'. הנה היא איבעיא בש"ס בכורות דף ל"ט אולם תמהני שלא הרגישו נושאי כליו של רבינו שרש"י פי' האיבעיא באופן אחר דספק הו' אם מעל קודם שנתייאשו מרפואתה ולרבינו נראה דכה"ג אין ספק ורק האיבעיא אם מעל בנהנה אחר שנתייאשו כיון שנפדה קודם והנה בקהלת יעקב אות ה' נתן טעם לדברי רבינו דכה"ג לאו שוגג הוא רק אונס כיון שלא הי' מבורר אז כלל אם הוא מום

ואי חל הפדיון והקשה אשיטת רבינו מירושלמי פ"ג דנדרים דבעי ג"כ אם מעל כה"ג קודם שנתברר שהוא הקדיש כגון באומר אם לא נקצרו היום יהא הקדש ולא נקצרו ונהנה א"כ ספק אי מעל למפרע הרי דגם כה"ג ס' הו' אי מעל ולי נראה דלא קשה מידי לפמש"כ שם בירושלמי בעי אי דעתו שיהא קדוש משעה ראשונה או מכאן ולהבא וא"כ לכן שייך שפיר ס' אי מעל למפרע דאי דעתו שיהא קדוש משעה ראשונה שפיר מעל.

והנה בתוס' רע"א פ"ו דבכורות הקשה שלמה לא מפרש רבינו כפירש"י דיש גם ספק בלמפרע וכן הקשה להיפוך אשיטות רש"י דלמה לא פי' דהספק בנהנה אח"ז מטעם דלא חל פדיון מכאן ולהבא ובתפארת ירושלים תי' דכיון דכשפודה בנו לאחר ל' יום אם לא נתאכלו המעות מהני הפדיון דזמן לא חשב דבר שלא בא לעולם ה"ה זה רק תליא בזמן שיתברר שהו' מום קבוע א"כ פשיטא דחל מכאן ולהבא ואם נתאכלו המעות דנהנה מדמי הפדיון תליא בפלוגתא דרב ושמואל ולרב אף בנתאכלו המעות מהני ולשמואל לא מהני והאיבעיא לשמואל אבל בנהנה אח"כ פשיטא דמהני ושוב הקשה א"כ רבינו דפסק כרב דפדיונו פדוי אמאי פסק בנהנה אח"כ ספק אי מועיל ותי' דרבינו סובר כיון דקודם שכלה א"א לפדות עתה וגם מחוסר מעשה שיסתבבו המקריים לעשותו מום קבוע והו' כדבר שלא בא לעולם והו' ספק אי חל הפדיון למעול בו דנהי דאין צריך לפדותו שנית משום דיש לו חזקת פטור דפודה בהדי חזקה דהשתא אבל לענין מעילה דאיכא חז"מ של הנהנה המנגד לחזקה דהשתא אמרינן דהשתא הוא דנעשה קבוע ולא חל הפדיון למפרע ולא מעל יעוש"ה.

אמנם קשה לי דהנה רבינו בפ"ד מתרומות פסק דלוקח ותורם שלא ברשות דמהני וכתב המשנה למלך לפרש דבריו עפ"י הירושלמי דתרומתו תרומה מכאן ולהבא והרי מעילה ילפינן מתרומה חזינן דמכאן ולהבא עכ"פ חל רק דלפי דברי התפארת ירושלים יש לומר דתרומה חל מכאן ולהבא דאין צריך לתרום שנית כמו דאמרינן דחל הפדיון אלא דלענין למעול אין חל ה"ה דלענין תרומה לא חל לחייב זר האוכלו מיתה [ובפי"ב מה' מעשה"ק כתבתי לדחות דברי המשל"מ במש"כ דחל מכאן ולהבא] והבן.

ונהנה באותו פדיון אחר דנתייאשו מרפואתה כו'. הבאתי מה שהקשה בתורע"א פ"ו דבכורות אמאי נקיט רבינו דוקא הכי הלא הנפ"מ בין הנהנה תוך הזמן בדיקה ובין נהנה אח"כ ועוד הקשה אסוגיא גופא אמאי לא נקטו הנפ"מ בפשיטות אם עלה אותו הפדיון או דלא עלה וצריך לפדותו מחדש והנה רש"י פירש הא דאיתא בגמרא הנפ"מ אי מעל דהיינו בהפריש פדיון מיד וקודם שתכלה זמן בדיקתו נהנה מן הפדיון ולא ידעתי דלמה דייק רש"י שנהנה תוך זמן בדיקתו הלא גם בנהנה [אחר זמן בדיקתו אי מכאן ולהבא

הו' מום] לא מעל כיון דלא עלה הפדיון ולא נתפס המעות בקדושה והניח בצ"ע ובס' תפארת ירושלים שהבאתי לעיל כתב עליו וז"ל: עמד בקושיא על רש"י ולהיפוך על הרמב"ם ולבסוף על הסוגיא עצמו ונראה דבפשטא נראה מאיבעיא דפדה סתם ולא אמר מעכשיו בפירוש ולא בשיגיע הזמן ומיהו מום קבוע וכו' ועי' בפלוגתא דרב ושמואל לקמן דף מ"ט בפודה את בנו תוך שלושים אם נתאכלו המעות דשמואל ס"ל אין בנו פדוי אבל הרמב"ם פסק כרב דבנו פדוי ולפי"ז הפדיון עצמו כשיגיע הזמן ולא נרפא פשיטא דנתפס כשעדיין לא נתאכלו ואם נתאכלו טרם שהגיע הזמן אז אמרינן דהו' מום קבוע מכאן ולהבא תליא בפלוגתא דרב ושמואל כיון דזמן ממילא קאתי' וגם מה שמחוסר שיתגלה הדבר שמומו קבוע לא נידון כדבר שלא בא לעולם שהרי כל עיקר המומין אפי' כשעודנו לא נראה שמץ מנהו כלל לא מגרע קנינו גבי בכור ולפי"ז בפשטא נראה דלרב הו' פדיון ואין צריך לפדות מחדש ומיהו כשעודנו בעין כשהגיע הזמן ולא נרפא נראה ג"כ בפשטא דלכו"ע נתפס הפדיון בקדושתו ומעל הנהנה מהם אחר זמן ומשום ה"ט פירש"י דנהנה תוך הזמן וכיון שנתאכלו בתוך הזמן אזי תליא בלמפרע או בלהבא דאם נימא מכאן ולהבא אזי פשיטא דלא מעל אליבא דשמואל דכיון שנתאכלו בהוצאתו בתוך הזמן והאיבעיא קאי לשמואל ולשיטתי' דאין בנו פדוי דמחוסר זמן נידון כדשב"ל איברא הרמב"ם שהביא האיבעיא זו לפסק הלכה דפסק כרב דמחוסר זמן לא נידון כדשלב"ל והשתא אם נאמר דגם היכא דאיתא לתרווייהו כלומר שמחוסר זמן ומחוסר התגלות המום קבוע כשיגיע הזמן ג"כ נידון כדבר שבא לעולם תו אין מקום לאיבעיא זו כלל וכו' אלא אפי' כשלא נתאכלו ולא הוציא ממנו אלא לאחר זמנו ג"כ לא מעל שהרי לא נתפס הפדיון כלל כיון דלא נולד מום אחר רק מום זה נעשה לבסוף מום קבוע ומלבד שמחוסר זמן מחוסר מעשה שיסתבב בו המקריים שתתחדש למום קבוע אזי דינו כדבר שלא בא לעולם ואינו דומה לבכור תם שיכול למכרו דאפשר שיוולד בו מיד מום קבוע ומשום הכי כשנולד בו מום אחר כך גם כן לא דמי לדבר שלא בא לעולם משא"כ גבי פדיון שלא נולד בו מום אחר רק זה דתליא בסוף זמן דוקא ס"ל לרמב"ם דדינו כדשלב"ל כיון דא"א לפדותו מעכשיו ולאשמעינן דין מחודש כזה נקיט הרמב"ם כשנהנה אח"ז ולא נתאכל המעות בנתיים אפ"ה לא נתפס הפדיון ולא מעל משום דכל כה"ג דינו כדבר שלא בא לעולם ולא מיבעיא כשנהנה ממנו בתוך הזמן דפשיטא דלא מעל [אם נימא מכאן ולהבא דינו כקבוע דכיון שגם במחוסר זמן לחוד פליגו רב ושמואל כשנתאכלו בתוך הזמן השתא דמחוסר מעשה בהדי הזמן מהיכי תיתי נימא דגם בזה פליג רב] אלא אפי' כשלא נהנה עד אחר שנשלם זמנו ג"כ לא מעל משום דלא נתפס פדיונו לענין זה

ודינו כדשלב"ל.

ועל קושיא השלישית על הגמרא דנקיט האיבעיא לענין מעילה דוקא ולא על הפדיון אם צריכין לפדות מחדש נראה דיש להתבונן בצדדי הספק אם היא על היקש הטבע לחוד אם מתחייב הדבר שנתברר למפרע דמשעה שנולד בו המום שוב לא תסור ע"י רפואות תעלה או שבירור זה לא גילתה לנו רק דמכאן ולהבא לא תסור עוד אבל מ"מ לדינו עודנו בספק עומד שהרי הספק בעצמותו אם הי' מיד מום קבוע או שנתחדש אח"כ או דעיקר האיבעיא קאי מעיקרא עפ"י יסודי הדת לבד וכאשר יתבאר להלן אם נאמר דלמפרע הו' מום ה"ט משום דאזלינן בתר השתא ומחזיקין כן למפרע דהרי בשעה שנולד המום כבר יצא מחזקתו הראשונה וכיון דליתא לחזקה דמעיקרא אזלינן בתר חזקה דהשתא א"ד מכאן ולהבא דאפ"ה בספיקא עומד ולא מחזיקין בודאי איברא לקושטא ליתא שהרי איבעיא זו אליבא דשמואל ולא איפשטא לי' ובקידושין דף ע"ט ס"ל דאפי' ביומא דמישלם שיתא דנסתלקה לחזקה דמעיקרא אפ"ה לא אזלינן בתר השתא אלא ודאי דלצד איבעיא דלמפרע הו' מומא ה"ט משום שכן הוא עפ"י משקל הכרעת הטבע או דילמא מכאן ולהבא שאין הטבע מכריע אלא מכאן ולהבא ועל למפרע לא יצא מכלל ספק ושוב נידון הדבר עפ"י יסודי הדת ועיי' בתוס' שם ד"ה קידשה העולה מדבריהם היכא דקדשה אבי' לחוד כיון דאיכא חזקת פנוי' בהדי חזקה דהשתא גם לשמואל אין צריך גט דכל היכא דאיכא חזקה כ"ד לאצטרופי בהדי חזקה דהשתא לכ"ע אזלינן בתרה ועיי' תוס' כתובות דף ע"ה בתוד"ה אבל בסה"ד [והיינו טעמא דמקוה שנמדד ונמצא חסר דכלים טמאים בודאי משום דאזלינן בתר השתא בהדי חזקת טומאה דכלים אפי' לסלק חזקה דמעיקרא ומכש"כ הכא בקידושין דליכא חזקה דמעיקרא] וממילא נשמע דהיכא דאיכא לאצטרופי בהדי חזקה דהשתא דהו' מום קבוע בודאי מכאן ולהבא וחזקה דמעיקרא כבר נסתלק משעה שנולד לפנינו שהרי משעה זאת נפסלה להקרבה רק דמספקא לן אם קבוע הוא וחזיא לפדותו וכיון שבתר דמשלם הזמן ונודע בבירור שהוא מום קבוע מכאן ולהלאה ורק על למפרע הוא דמספקא לן [לצד השני דמכו"ל ה"מ] ולפי"ז א"א למיבעיא אם מחויב לפדותו שנית שהרי השתא איכא חזקת פטור וחז"מ של הנהנה המנגד לחזקה דהשתא אפי' לרב פסקינן כוותי' דאזלינן בתר השתא זהו בדליתא שום דבר המנגד לחזקה דהשתא אבל הכא דאיכא חזקת ממון של הנהנה דלא לשלם חומשא אזי לכו"ע לא אזלינן בתר חזקה דהשתא ואמרינן דהשתא נולד בו מום קבוע ולא נתפס הפדיון אז בקדושה ולא מעל והדברים נכונים למוצאי דעת עכ"ד העתקתי רוב דבריו כי הם קילורין לעינים.

אולם קשה לי טובא על דבריו דבמחכ"ת נעלם ממנו דזה תליא בפלוגתא בר"פ החולץ ליבמתו מעוברת והפילה אח"כ דרי"ו סבר שמי' חליצה ור"ל סבר ל"ש חליצה ומפרש דרי"ו ס"ל כיון דהוא הפילה איגלאי מילתא למפרע לא אמרינן ופסקי' שם כר"ל בהך מילתא ומפרש בנימוק"י דהא דאמרינן בכמה מקומות איגלאי מילתא למפרע הכא שאני דאיהו חייש דילמא באותו שעה הו' ראוי' להפיל ונמצא דחליצה דמעיקרא לאו כלום ויסוד דברי הנמ"י דר"ל סבר איגלאי מילתא למפרע דוקא אמילתא דהו' חסרון ידיעה אבל מה דתלוי' שיכול להיות ע"י מקרה לא אמרינן איגלאי מילתא למפרע וא"כ אי איתא דהספק הוא על היקש הטבע א"כ הא איפלגו בה רי"ו ור"ל ומאי קמבעיא להו אלא ודאי דהאיבעיא עפ"י יסודי הדת אי אזלינן בתר השתא ולמפרע הו' מום ועוד קשה לי לדבריו דאדרבא אי האיבעיא מצד היקש הטבעי ג"כ קשה מדשמואל דסובר דלא אזלינן בתר חזקה דהשתא. דהא שם ג"כ היקש הטבעי ברגילות להביא מצפרא כמ"ש התוס' אפ"ה לא אזיל בתר חזקה דהשתא.

ונראה ליישב על נכון דהכי איתא התם קדשה אבי' בדרך וקידשה עצמה בעיר רב אמר מקודשת ושמואל אמר חיישינן לקידושי שניהם והנה רש"י פירוש קידשה אבי' בדרך בבוקר ומדנקט קדשה אבי' תחילה משמע דאירי בקידשה אבי' תחילה וקשה אמאי אפי' קידשה הוא תחילה שייך ג"כ פלוגתא דרב ושמואל והקשה בשערי תורה לרב כיון דחזקת קמא עדיף מחזקה דהשתא דשעת מציאתן כמש"כ תוס' חולין דף י' ועכ"פ שווין הן ולכן לא מהני תוך שנתן א"כ מאי מהני שעת מציאתן על יומא דמישלם שית דעי"ז אתה עוקר חזקת קמא דנערות כיון דהסברא מחייב שאי אפשר להביא כל הסימנים בהדרגה כמוש"כ רש"י וביאר בפנ"י היטב וע"כ התחילה להביא בתוך ששה חדשים בהדרגה וספק הוא אם התחילה להביא בזמן רחוק ביומא דמישלם שית באופן שיהי' עפ"י טבע שיוגמר כל הסימנים בצפרא ביומא דמישלם שית או שיהי' התחלת הסימנים בזמן קרוב ליומא דמישלם שית עד שלא הי' באפשרות עפ"י טבע שיהיו נגמר כל הסימנים רק בפניא דיומא דמישלם שית ושאי אפשר עפ"י טבע שיהי' נגמר בצפרא ואף דאיכא חזקה דשעת מציאתן כיון שעכשיו בגרה בכל סימנים מסתמא הי' בגרה בצפרא בכל הסימנים מ"מ כיון שעי"ז אתה מוכרח לומר שהתחילה להביא סימן הקודם בהדרגה בתוך ששה חדשים בזמן המוקדם והא חזקת קמייתא עדיף ואמאי לא חיישינן לקידושי אב דהא חזקת קמא עדיף ואמאי לא חייש לקידושי אב אדרבא ראוי' לומר שיחולו קידושי אב דילמא לא הי' בצפרא כל הסימנים ונהי דלא קשה שיחולו רק קידושי אב לשיטת תוס' דחזקת קמא עדיף דזה אינו כיון שמוכח שעכ"פ הי' לה בצפרא לכל

הפחות אחד מסימני בגרות כיון שבאים בהדרגה הו' עכ"פ ספק בגרות כמו שאמר ר' בנדה דף מ"ה דבסי' אחד הו' ספק בגרות אבל קשה לרב אמאי לא הו' קידושי כלל הא לענין ודאי בגרות איכא חזקת קמא הסותר לחזקה דהשתא דשעת מציאתן אמנם לפי דברי התפארת ירושלים נראה ליישב דבודאי אי אנו דנין מצד יסודי הדת אי מחזיקין חזקה דהשתא למפרע אז יש לנו לילך בתר חזקה קמייתא לא בתר חזקה דהשתא אבל יש לומר דאנן דנין על פי היקש הטבעי ועפ"י זה שפיר יש לנו לומר דאזלינן בתר חזקה דהשתא דהנה בריש נדה מבואר היכא דשייך לומר חסר ואתאי אזלינן בתר השתא דכן היקש הטבעי דאין השינוי בא בבת אחת ע"כ דלא כסברת השערי תורה דע"י החזקת קמא מאחרים התחלת השינוי דא"כ איך אמרינן חסר ואתאי או הגס הגס חזאי א"כ כיון דסימנים באים בהדרגה עפ"י היקש הטבעי יש לנו לילך בתר חזקה דהשתא אמנם בתוך שית אין דרך להביא כלל ואם תמצא שתביא הנה ע"כ בא בבת אחת א"כ שוב אזלינן בתר חזקה דמעיקרא והשתא הוא דבגרה לכן פריך בהא לימא רב דבצפרא בגרה ולשמואל י"ל דהוא סובר כיון דהוה חזה"ג לא מהני חסר ואתאי ואזלינן בתר חזה"ג דמעיקרא דלית ליה סברא בתר היקש הטבעי.

ובמה שכתבתי ניחא ליישב קו' התוס' מאי פריך לשמואל ממקוה גם על רב קשה דהרי רב רק אזיל בתר השתא משום דליכא חזקה אחרת כנגדה כדמוכח מדפריך תוך ו' בהא אמר דהרי בוגרת לפניך ובמקוה מוכח דשעת מציאתן עדיף מחזקת קמא דעדיין לא ידע דאיכא תרתי לריעותא ומה שתי' תוס' דאה"נ דפריך לרב ג"כ כבר הקשה המהרש"א אכתי מאי פריך הגמרא לעיל ארב בהא לימא רב הרי בוגרת לפניך השתא בגרה ולפמש"כ ניחא דבאמת יש חזקה נגדה, דהא לפי"ז צריך להקדים התחלת השינוי תוך שית אלא דביומא דמישלם שית ליכא חזקה כנגדה דרק חזקה כזו יש שנוכל לומר חזאי ואתאי דמשתנה ואתאי ולא משתנה בפ"א משא"כ תוך שית לא מהני דאי בא חוץ לטבעי בא בבת אחת ואזלינן בתר חזקה דמעיקרא ולכך פריך לעיל שפיר לרב בהא לימא רב דבוגרת לפניך, וניחא נמי קו' הפנ"י למה לא אזיל בתר חזקה דהשתא כיון דליכא חזקה כנגדה מאי קאמר הכא חדא לריעותא דזה משמע דאיכא חזקה אלא דאיתרע להנ"ל ניחא דשפיר איתא חזקה כנגדה דאתה צריך להקדים תחילת השינוי מנערות לבוגרת [ואפשר שלזה כוון רש"י שהיום עשוי להשתנות הכוונה שכל היום בחזקת שהתחיל להשתנות להדיא סימנים זה אחר זה א"כ שייך חסר ואתאי וליכא חזקת נערות לכך לרב ניחא דלא יקשה קו' התוס' וא"ש דרש"י כוון ליישב קושייתם] וא"ש קו' הפנ"י דמקשה לרב תוך שית מי לימא רב גם לשמואל קשה דבכל מקום חזקת קמא עדיף וחלין קידושי אב

ולא קידושי דידה כלל להנ"ל ניחא דהרי ע"כ איתרע החזקה אף תוך שית כיון שבוגרת לפניך ע"כ צ"ל דהתחיל הריעותא לבוא השינוי ע"כ מקודם ושייך חסר ואתאי כה"ג שפיר ס' הוה ולא אמרינן חזקת קמא עדיפא רק היכא דלא שייך חסר ואתאי דהא בראהו חי ומצאו מת דטהור שמשם מוכיחין בריש נדה דאזלינן בתר חזקת קמאי שם ל"ש חסר ואתאי בזמן מיעוט ובאמת היכא דלא ראהו חי מבערב טמא מה"ט דשייך חסר ואתאי שמא זמן רב נחלה ונחלש [ויש לעיין דתוס' מביא ראי' מראהו חי מבערב לנדה דאוקמא אחזקתה הא נדה שאני דשייך חזאי ואתאי משא"כ בראהו חי מבערב] ובזה א"ש שיטת הטור דסובר תוך שית ס' הו' ולא אזלינן בתר חזקה משום דשייך נשתנה וניחא נמי מה שהקשה בפנ"י תוך שית נמי ג"כ תיהני קידושי דידה דיש חזקת פנוי' ובוגרת לפניך והוא תרתי לריעותא להנ"ל ניחא חדא כיון דיצאה מרוב שמא גם מזה יצאה שהביאה כל הסימנים בבת אחת ולא שייך נשתנה ואתאי א"כ שפיר הי' לה בבוקר חזקת נערות ועוד תוך שית יש עוד חזקה אחרת שמוחזקת לפנינו בנערה דבפ"א נעשה בוגרת כה"ג לא אמרינן בתר חזקה דהשתא.

ומעתה נבוא ליישב קו' הראשונה די"ל דבודאי קידושין דידה הו' ודאי משום דבפנוי' בחזקת שתביא אבל קידושי אב לא הו' ודאי אף ספק דלא הו' ידיעה לעדים [כמוש"כ הב"ש סי' ל"ו גבי קידושין ס' קרוב לה וספק קרוב לו דהו' ספק קידושין היינו בשתי כתי עדים זהו אומרים קרוב לו ואלו אומרים קרוב לה אבל בספק לעדים אי קרוב לה לא הו' אפי' ספק קידושין דבעינן עדות בדבר ברור וכיון דליכא עדות בדבר ברור אין כאן קידושין בעדים] כיון דאמרינן דנשתנה ואתאי אזלינן בתר השתא א"כ ליכא חזקה והיינו נגד מה שאמר שמואל בקידושי אב ס' הו' ואף דבעינן ידיעת דבר ברור הו' ספק קידושין משום כיון דאוקמא אחזקת נערה ומאחרין הבאת הסימנים עד הערב דלית לי' לשמואל חזקה דהשתא שיהא כודאי אף דשייך נשתנה ואתאי א"כ הו' ידיעת עדים דבר ברור ואמרינן דאחרו לבוא השינוי שבין נערות לבוגרת ואוקמא אחזקה שלא הביא עוד כל הסימנים ע"ז קאמר רב הרי בוגרת לפניך ואמרי' אישתנה ואתאי ולא הו' ידיעת עדים דבר ברור וא"ש דקידשה הוא בבוקר דליכא חזקת שתביא גם לרב לא הו' קידושי דידה קידושי ודאי ולכן נקט רק קידשה אבי' בדרך בבוקר, ובהא יש ליישב קו' התוס' לקמן גבי מכחשתו דפירש"י מאתמול נתבגרתי שהקשו הא תוך שית לא מייתי סימנים להנ"ל ניחא דמקצת סימנים שפיר יכולה להביא א"כ היינו דמתרץ עתה דבמכחשתו מודה שמואל כיון דמאתמול הביאה מקצת סימנים שוב אמרינן חזאי ואתאי חזאי ואתאי ואזלינן בתר השתא.

לפי"ז רווחא לן שמעתתא דלקמן דמייתי כתנאי פלוגתא דרנ"ח ור' יעקב והקשה בפנ"י דהכא דאיירי ביומא דמישלם שית והכא מעיקרא ודאי בריא הי' וא"כ איך תליא לה בפלוגתא ועוד הכי לא ידע שכן הוא דאיכא חזקת בריאים דרובא דעלמא בריאים ונראה דהנה לכאו' קשה הא כל קבוע כמחצה על מחצה דמי דשכיב מרע שהן בעולם הן קבועים ונראה דהכא שאני דהמיעוט ג"כ פ"א בריאים ע"כ אזלינן בתר רובא אף דהו' קבוע לפי"ז י"ל דהיינו דמתרץ הגמרא כ"ע בחזקת בריאים דאפי' המיעוט הי' לו חזקת בריא פ"א ולא קאמר רוב בריאים משום דלא מהני מטעם קבוע וא"כ י"ל לס"ד שפיר לא ידע מהאי סברא ע"כ הי' סבור אף דבודאי רוב בריאים איכא אפ"ה לא מהני משום דהוא קבוע וא"כ ניחא קו' הפנ"י די"ל כיון דחשב כמחצה על מחצה לא אזלינן בתר חזקה [דכמו דלא אזלינן בתר רוב ה"ה דלא אזלינן בתר חזקה כמש"כ בפמ"ג בפתיחה לה' תערובות דמי שפיר לדהכי] ביומא דמישלם שית דאזלינן בתר השתא כן אזיל ר"נ בתר השתא ורק גמרא מחדש דכאן לא לבד רוב איכא אלא חזקת בריאים משום דגם המיעוט שכיב מרע הי' בריא פעם אחד.

ובהא מקום אתי ליישב קו' התוס' ב"ב שהקשו דסוגיא דהתם לא כסוגיא דהכא דרבה עכ"ח סובר דלא אזלינן בתר חזקת בריאים והעלו דבאמת סוגי' דהתם פליגו אשמעתין דלית להו משום חזקת בריאים ותמה בשערי תורה חדא דזה דוחק לעשות פלוגתא בין הסוגיות וגם אין שייך לומר דלית לי' רוב בריאים דבר שהוא בטבע ולפמש"כ יובן דהא הו' באמת קבוע א"כ נהי דמסיק לשמואל דאמר כר"נ אבל רב מסתמא סובר דטעמא דר"נ משום דאזיל בתר חזקה דהשתא כסברא דידי' דנהי דמתרץ דרב מצי קאי גם כרי"ע משום חזקת ממון אבל לרב אליבא דר"נ הטעם משום חזקה דהשתא דאז יש לו תנא דמסייע ר"נ א"כ לרב י"ל דלית לי' הטעם דחזקת בריאים משום דהו' קבוע וא"כ סוגיא דב"ב מצי אתיא כרב דלית לי' בחזקת בריאים קיימא משום דהו' קבוע אלא דהטעם דר"נ דאזלינן בתר השתא וא"ש היטב השינוי סוגיות ודוק.

מעתה נתיישבה קו' התפארת ירושלים דהאיבעיא שפיר קאי לשמואל דהא דשמואל לא אזיל בתר חזקה דהשתא היינו משום די"ל דאנו דנין מכח חוקי הדת א"כ שפיר הו' נגד חזקה דהשתא חזקה דמעיקרא דע"כ צריך אתה להקדים התחלת השינוי והבאת הסימנים בתוך שית לכן לא אזיל בתר חזקה דהשתא משא"כ בהך דבכורות דאין לנגדה חזקה דמעיקרא שפיר קמבעיא לי' אי למפרע הו' מומא וא"ש.

בדברי הב"ש הנ"ל דכתב הא"מ סי' ל' דאף דכת אחת שמסופק בקרוב לו או קרוב לה לא הו' אפי' ספק קידושין היינו בראו רק הזריקה ולא ראו מקום הנפילה אבל בראו מקום

הנפילה דהן עצמן מסופקין אי הו' קרוב לה שפיר הו' ידיעת עדים והו' ספק מקודשת ביארתי היטב שיטת רש"י בקידושין דף נ' בשמעתין דסבלונות מאי הו' עלה אמר ר' פפא באתרא דמקדשי והדר מסבלי חיישינן באתרא דמסבלי והדר מקדשי לא חיישינן מקדשי והדר מסבלי פשיטא לא צריכא דרובא מסבלי והדר מקדשי ומיעוטא מסבלי והדר מקדשי מהו דתימא ניחוש למיעוטא קמל"ן ופירש"י דקמל"ן בתר רובא והוא מקודשת ותמהו בתוס' שם דלקולא לא שייך לומר לשון ניחוש למיעוטא ובפנ"י שם הוקשה יותר דלמה באמת ניזיל בתר מיעוטא לקולא באיסור א"א כיון דרובא מקדשי והדר מסבלי ואזלינן בתר רובא בכל דוכתי' ומהיכי תיתי ניחוש להקל ונראה ליישב דהנה לעיל בשמעתין דקידשה בתמרה בדף י"ג דפריך ר' אחאי אטו נשי דינא גמירי והקשה שם בפנ"י הא עכ"פ ס' הו' שמא גמירי דינא ומדלא שדרתה לקידושין נתכוונה ולמה לא חייש כלל אף לספק קידושין ותי' הפנ"י דהו' ספק אף לעדים ע"כ לא הו' קידושין כלל דבעידי קידושין בעינן דבר ברור ובכ"ס בתשובה הביא דברי הרשב"א ביבמות דאם ס' לעדים הו' ספק קידושין ולכן כתב לפרש יען דלא הו' לעדים אלא דברים שבלב אם כן לא הו' אפי' ספק מקודשת ועיש"ה ומעתה קשה גם כאן דהנה הקשו בתוס' מה מהני שידוך כיון שלא דיבר מענין לענין וכתב הרא"ש דעכ"פ הו' ספק קידושין כיון שהי' לה למיחוש שמא הוא לקידושין לכן הו' ספק קידושין והנה ראיתי ברשב"א שתיקון זה שכתב דכיון דמקדשי והדר מסבלי א"כ הו' כאילו קבלו שניהם לשם קידושין אבל קשה דזה ניחא בכולם מקדשי והדר מסבלי אבל אי איכא מיעוטא דמסבלי והדר מקדשי אכתי אין הוכחה בדידה שקבלה לשם קידושין ועוד דאף דנאמר בדידה שכוונה לשם קידושין היינו משום דידעה דלא קידשה ע"כ סבלונות אלו לשם קידושין אבל העדים דאין יודעין אולי קידשה א"כ כיון דמיעוטא דמסבלי והדר מקדשי א"כ לא יודעין דזהו ממיעוטא דמסבלין ומקדשין ושולח רק לסבלונות או הוא מהרוב שמקדשין ומסבלין וכבר קידשה ועתה שולח הסבלונות א"כ אין מעידין כלל על קידושין א"כ למה תהא מקודשת אפי' ספק קידושין ליכא וראיתי בישועות יעקב הקשה כעין זה דהא העדים חושבים שכבר קידשה ואין כאן ידיעת עדים אבל לדעתי אי מהא לא קשה מידי שכבר כתב הא"מ שהבאתי דאף לדעת הב"ש דבכת אחת שמסופק בקרוב לו או לה לא הו' אפי' ספק קידושין הוא רק בראו הזריקה ולא מקום הנפילה אבל בראו הנפילה והן עצמן מסופקין אי הו' קרוב לו או לה שפיר הו' ידיעת עדים והו' ספק מקודשת א"כ ממילא כאן נמי באתרא דכולהו מקדשי והדר מסבלי רק ספק שמא קידשה כבר או שזהו לקידושין א"כ הספק גם לעדים הו' כקידשה בעדים רק אי קשיא הא קשיא ברוב מקדשי והדר מסבלי

א"כ העדים מסופקין אי הוא מהרוב מקדשי וכבר קידשה או ממיעוט מסבלי והדר מקדשי א"כ ג"כ לא הו' אלא סבלונות ואין מסופקין כלל שמא זהו לקידושין דממנ"פ דאם אין מרוב מקדשי והדר מסבלי וכבר קידשה הו' מיעוט מסבלי והדר מקדשי ולא יעלה על דעתם שיקדש ויסבל בבת אחת א"כ הו' כאין להם ידיעה כלל ולא הו' אפי' ספק קידושין אבל ניחא דבאמת היינו דקאמר מה"ד ניחוש למיעוטא דעדים מסופקין שהוא ממיעוט וממנ"פ לא הו' זה לקידושין אלא לסבלונות קמל"ן לא חיישינן דהיינו דעדים מסתמא אין מסופקין כלל אי הוא ממיעוט מסבלין ומסתמא סוברין שהוא מרוב מקדשין והדר מסבלין והו' רק ספק לעדים אי כבר קידשה וזהו לסבלונות או שמקדשה באלו הסבלונות עצמן א"כ הו' ספק לעדים גופי' והו' שפיר כמקדשה בעדים.

שוב ראיתי ברשב"א שכ' דגם העדים יודעים עכ"ל מזה נראה דרשב"א הרגיש בקו' הישועות יעקב וניחא לי' דגם העדים יודעים זה והיינו כמוש"כ דגם כשעדים מסופקין שפיר הו' עדות א"כ תקשה הא תינח בכולהו מקדשי אבל למאי דמסיק דמיעוט מסבלי והדר מקדשי ע"כ לפי המיעוט הו' סבלונות וא"כ העדים מסופקין שמא מן המיעוט וליכא ידיעת עדים דלר"פ בעינן ידיעת עדים שיודעין שמקדשה דמה"ט ברובא מסבלין פליג ר"פ ארבה וסובר דאין חוששין לסבלונות דל"ה אלא כשידך וליכא ידיעת עדים ידיעה ברורה לכן אין חוששין כלל דאפי' ספק קידושין ל"ה [גם לפי הרוב אפשר שכבר קידשה ול"ה אלא סבלונות ואין מסופקין כלל שמא מקדשה עתה דזה אין עולה כלל על דעתם לכן קשיא ממתני' אמאי חוששין לקידושין וע"ז שפיר י"ל דהיינו באמת מה דקאמר מה"ד ניחוש למיעוטא הכונה שניחוש שעי"ז ליכא כלל ידיעת עדים כיון דמיעוטא מסבלי סברי עדים שזהו לסבלונות ואין כאן ידיעה ברורה שכונתו לקידושין דהא הרוב אין מתנגד לזה דגם להרוב יכול להיות שזה לסבלונות משום דכבר קידשה לפ"מ שכתבו דהיכי דאין הרוב מתנגד להמיעוט חיישינן למיעוט] קמל"ן דאפ"ה ל"ח לזה דעדים אין מסופקין כלל שמא הוא מהמיעוט ומסתמא דעתם שהיא מהרוב דמקדשי תחילה ואין מסופקין כלל שזה סבלונות רק חושבין שמקדש עתה בהסבלונות או דקמל"ן דבאמת אף היכא דמסופקין אי מהרוב אי מהמיעוט ג"כ הו' כאילו יודעין העדים שנתקדשה כמו בספק קרוב לו שכ' הפוסקים דאם מסופקין העדים הו' ידיעה והו' עכ"פ ספק מקודשת וכולהו מסבלי אין חוששין משום דאפי' ספק ידיעה ליכא ופליג ארבה דסובר דעכ"פ ספק ידיעה הו' ודו"ק.

והנה שיטת בעה"מ שם וז"ל הרי"ף גריס מיעוטא מסבלי והדר מקדשי מהו דתימא לא ניחוש למיעוטא קמל"ן וא"ת מ"ש הכא דחיישינן למיעוטא ולא חיישינן בכל התורה

כולה י"ל כיון דרבנן קמאי ר"ה ורבה סבירא להו חוששין לסבלונות למהוי אינהו גופייהו קידושין אעפ"י דר"פ לא סבירא לי' הכין חש לה לסברא דקמאי למסמכי למיעוטא דמקדשי והדר מסבלי ומשו"ה חיישינן והיינו דהוא מפרש דבודאי ר"פ ור"ה דחיישו לסבלונות ולא מחלקי בין אתרא דמסבלי והדר מקדשי ומקדשי והדר מסבלי משום דסברי דחיישינן שהסבלונות עצמן שלח לשם קידושין אבל ר"פ מחלק בין מסבלי והדר מקדשי משום דהוא לא חייש שזהו לקידושין אלא דאי באו לנו לחוש יש לחוש רק שמא קידשה כבר ולכן במיעוט מקדשי והדר מסבלי חיישינן למיעוט שכבר קידשה ואפי' לרוב אינשי דלא מקדשי קודם יש לנו לחוש עכ"פ שזהו גופי' מקידושין כששלחו לא לסבלונות לחודי' דלזה אין הרוב מתנגד [והו' כתרי מיעוטא שמא לקידושין נשלחו כדעת קמאי דחיישו שזה לקידושין נשלחו מיעוט שמקדשי קודם וכבר קידשה] ובמלחמות הקשה ממנ"פ להני דמפרש דר"פ שמא קידש בקידושין אחרים גם לר"ה ורבה מפרשין כן דחששא שקידשה כבר מדאמרינן מאי הו' עלה ואמר ר"פ באתרא דמקדשי חיישינן היינו כחוששין דקמאי ולפירש"י שמפרש בדרבה דחיישינן שהסבלונות עצמן קידושין כן יפרש גם בדר"פ אעכ"ח הא דל"ח לרוב משום דרובא שתלה בדעת האדם שמשתנה בכל עת לכן החמירו במקום איסור א"א.

ונראה ליישב על נכון דהנה כ"כ דבישועות יעקב הקשה הא ליכא ידיעת העדים שכונתו הי' לשם קידושין ואולם ברשב"א כ' דמסתמא גם העדים יודעים זאת שכונתה לקידושין ויש להתבונן מנ"ל הא דאם יודעים העדים זאת לכן אומר דהנה בקידושין דף ס"ד פליגו אי מקדש בע"א ושניהם מודים דמקודש ופריך ג"כ מאי הוה עלה רב כהנא אמר אין חוששין לקידושין ר"פ אמר חוששין לקידושין אמר לי' ר"א לר"כ מה דעתיך דבר דבר מממון מה בממון הודאת ב"ד כמאה עדים דמי ה"נ הודאת בע"ד כמאה עדים דמי א"ל התם לא חב לאחרינא שלא חב לאחרינא דאסרה אכו"ע והקשה ברשב"א מנ"ל דאין מקודשת כיון דבממון עכ"פ אינו נאמן ע"א רק משום דחב לאחרינא ומ"ש בקידושין בשניהם מודים דאינו חב ותי' הרשב"א וביותר ביאור בפנ"י דהכי ילפינן כיון דלענין לאסור לאחרים אין עד אחד נאמן משום דחב לאחרינא אם כן גם לעצמן ל"ה קידושין דאין קידושין לחצאין לכן ל"ה קידושין כלל ועיין בנתיבות סי' ל"ז דכללו של דבר בעדות יש לדון על אמיתת הדבר ועל קיום הדבר ובקידושין בענין ב' עדים לקיום הדבר משום דכיון לענין נאמנות העדים בענין ב' לא מהני גם לקיום הדבר דאין קידושין לחצאין יע"ש לפי"ז י"ל הא דחיישינן שקידשה כבר דהיינו בשלח ע"י ע"א סבלונות [דאלו בב' עדים הא חיישינן לקידושין עצמן כפירש"י] ושניהם מודים ע"כ אנו חוששים שכבר קידשה

וקשה לי אי בקידושין עצמן ל"מ שניהם מודים בע"א א"כ ה"נ איך נאמר ע"י ע"א ושניהם מודים נחזיקנה שכבר קידשה הא לא עדיף מאם קידשה בע"א דאין חוששין א"כ איך ע"י ע"א נחזיקנה לא"א [והנה אפשר לומר כיון שנאמנים על סבלונות ממילא אנן סהדי שקידשה כבר בעדים ועדיף מקידשה בע"א ושניהם מודים אך עדיין יש לפקפק בודאי אם דוקא מקדשי והדר מסבלי שפיר מצינו למימר דאנן סהדי אבל כיון דרק מיעוטא מקדשי והדר מסבלי א"כ כיון דסבלונות עצמן לא נודעו לנו רק ע"י ע"א ושניהם מודים דל"מ בקידושין עצמן למה יהא מהני לחוש לקידושין להחזיקה בא"א מכח אין סהדי דבא רק ע"י עדות הע"א והודאת שניהם] לכן אומר דזה באמת רק שייך לר"פ לשיטתו דחייש בקידושי ע"א דלית לי' סברת רשב"א ופנ"י דאין קידושין לחצאין ואית לי' דלענין קיום הדבר שהם יודעים שנתקדשו, מהני ע"א דלא תלוי' קיום הדבר בנאמנות העדים א"כ ה"נ הא דחוששין לסבלונות בשניהם מודים באמת לא מהני רק שנאמר דהיא מקודשת ומהני הודאתם שא"צ קידושין אחרים שמסתמא כבר קידשה ולגבי אינהו גופי' סגי בע"א והודאת שניהם אבל לא לחוב לאחרים לאסרה אם זינתה ומעתה י"ל כך דהנה סברת רשב"א דאם עדים יודעים שקבלה הסבלונות לשם קידושין מהני רק לדעת הפוסקים בסי' מ"ב הובא בב"ש דבקידושין ל"ב ראיות המעשה רק ידיעת המעשה א"כ כאן דאנן סהדי שקבלה יען שנתארסה לו הוה כיודעים שקידשה קידושין גמורים אבל ל"מ באמת להיות כראיות הדבר שהרי אין כאן ראיות מעשה הקידושין ומוכח דסגי בידיעה בלא ראיית המעשה דאי הוה בעינן ראיות המעשה לא הוה נחשב שראו שקבלת הסבלונות כאלו ראו מעשה הקידושין פן לא הי' אלא לסבלונות בלא קידושין והנה לפי"ז יאמר כך דלרבה הטעם דחיישי' שסבלונות עצמן קידושין נינהו כפירש"י ולפי"ז אפי' ברובא מסבלי והדר מקדשי אפ"ה איכא חששא דלשם קידושין שלחן וסובר רבה דסגי בידיעת עדים דל"ב ראיית המעשה ושפיר י"ל סברת רשב"א דיש כאן ידיעת מעשה הקידושין כיון דעדים יודעים שכונתם לשם קידושין ואמנם ר"פ לית לי' דרבה דהוא סובר דבעינן ראיית מעשה הקידושין וכיון דרובא מסבלי והדר מקדשי אין כאן ידיעה ברורה כ"כ דיהא נחשב כראי' ולכן אין לחוש לסבלונות שהן עצמן קידושין ואפי' ספק ליכא אמנם במיעוט מקדשי והדר מסבלי א"כ יש לנו לחוש עכ"פ שכבר קידשה א"כ הו' כע"א ושניהם מודים שקידשה דמהני שאסורה אכ"ע ולפי"ז י"ל בוודאי לענין שיהא הקידושין חלין לאסרה אעלמא בעינן ראית המעשה אבל כאן דנאסרה אכו"ע יען שחיישינן שקידשה כבר דלענין זה מהני ע"א והודאת שניהם א"כ אין אנו צריכין עוד אלא לחייב גם לאחרים ולזה שוב סגי בידיעה בלא ראי' לכן שפיר שוב יש לחוש

לקידושין מכח סבלונות עצמן והיינו דחייש ר"פ לסברא דקמאי ונתבררו דברי בעהמ"א [ובמק"א כתבתי דרך אחר] ודו"ק כי הוא עצה עמוקה.

וזה מה שרצוני לבאר דלדעת בעל המאור האי רובא מסבלי והדר מקדשי הוה שפיר כרובא דעלמא וא"צ לחלק כמו שחילק הרמב"ן דרוב שתליא ברצון אין לו דין רוב כרוב דעלמא דתלוי בטבע וא"ש.

לעיל בד"ה עוד יש ליישב קו' התוס' ובד"ה והנה בפלתיביארתי היטב פלוגתא דרב ושמואל בספק דרוסה ונראה בטעמא דרב דלא חושש לספק דרוסה משום דאי ס"ד דדרסו לא הי' ניצול כמוש"כ הרא"ה הובא בר"ן דלכך בספק שונרא ספק קניא תלינן בקניא ולא תלינן בשונרא אף במצוי משום דדרוסה מילתא אחריתא הוא דאי ס"ד דדרסו לא הי' ניצול ולכן ס"ל באינהו מקרקרין דאי עשה מעשה ודרס לא הי' מציל עצמו ולשמואל לית לי' סברת הרא"ה משום דשמא לא על להרוג רק לנקום נקם וכמוש"כ הפמ"ג לכן אזיל בספיקא להחמיר דמפורש בתורה ובהא ניחא מה שהקשה על הראש יוסף מאי קאמר בגמרא ואזדא רב לטעמי' דלא חייש לספק דרוסה הא באינהו מקרקרין והוא שתק יש ס"ס שמא לא דרס ואת"ל שמא דרס שמא שלא כנגד החלל אבל בארי שנכנס לבין השוורים ונמצא ציפורן בגבו של אחד מהן דחזינן שהוא כנגד החלל במקום הציפורן וליכא רק חדא ספיקא שמא לא דרס ובאמת כה"ג גם רב חושש לספק דרוסה ומאי קאמר רב לטעמי' ולהנ"ל י"ל דהא בספק דרוסה ע"כ בס"ס ג"כ לתסור וטעמא כמו שבארנו דבכל דורס איכא ספק שמא לא הטיל ארס כלל דרק ראוים לדרוס כמוש"כ התוס' אבל לא רוב דורסין ואפי' אי הטיל ארס שמא שלא כנגד החלל או שמא לא נתחלחל לפנים ואפ"ה אסורה כ"ז שלא בדקו וראה שלא האדים בפנים א"כ מפורש בתורה לאסור בס"ס לכן אף בס"ס כזה שמא לא נדרסה או שמא שלא כנגד החלל ג"כ אסור וע"כ הא דלרב שרי משום דסובר כשיטת הרא"ה דאי איתא שדרסו לא הי' יכול להציל עצמו לכן אף בספק אחד ג"כ אין חוששין ומכותל בא הציפורן דאי מארי בא לא הי' מציל עצמו א"כ ע"כ מכותל בא ושפיר הו' רב לטעמי', ומיושב נמי מה שדקדק הראש יוסף מאי קאמר אוקי' אחזקה והו' לי' ספק דרוסה ורב לטעמי' דאמר אין חוששין לספק דרוסה וקשה דהא דאין חוששין לספק דרוסה משום דאוקי אחזקה א"כ איפכא מיבעיא לי' למימר לכן לא חיישינן לספק דרוסה יען דאוקי מילתא אחזקה להנ"ל ניחא הא דאין חוששין לספק דרוסה לא משום חזקה אלא משום דאי דריס לא הי' מציל עצמו ולכן קאמר תחלה אוקמי' אחזקה אחזקת היתר אך בדרוסה הי' לנו להחמיר שמפורש בתורה ונאמר שעשה מעשה הדרוסה וע"ז שייך לומר בהא רב לטעמי' דאית לי' דאין

חוששין לספק דרוסה דאי דריס אין יכול להציל עצמו והיינו דקאמר אין חוששין לס"ד אי מעשה דרוסה דדנינן שלא עשה מעשה כלל.

אך קשה לי למה שהנחתי לעיל בד"ה הנה בטעמא דדרוסה דר"ל סובר דדרוסה האמורה בתורה היינו משום דסופו למות קשה לי מה דאיתא בשמעתין דר"ל ורי"ו סברו דבדיקה כנגד בני מעיים ורב מוסיף מכפא דמוחא עד אטמא אף כנגד הסימנים ובסימנים גופי' פליגי הראשונים דר"ן סובר רב דבגופי' דסימנים לא אמרי' דקשים אצל דרוסה אבל ר"ל ורי"ו סברו דרק כנגד במ"ע דכנגד הסימנים לא צריכה בדיקה דקשים הם אצל דרוסה והנה מסתברא דלכאו' זה תליא אי אמרינן דדרוסה סופו למות לכן גם כנגד הסימנים צריכה בדיקה דהא סופו למות אבל רי"ו ור"ל סברו משום דסופו לנקוב לכן אין צריך בדיקה כנגד הסימנים דקשים הם אצל דרוסה ואין סופו לנקוב הסימנים וא"כ למה שבארתי דר"ל סובר דדרוסה מטעם שסופו למות ואמאי ס"ל דסימנים קשים הם אצל דרוסה דאין צריך בדיקה כלל אולם יש ליישב דלכאו' קשה לי עוד הא דילפינן לעיל רוב דניחוש שמא טריפה ובחס"ו הקשה אמאי לא ילפינן מהא דאנו אוכלים בשר דהרי לא ימלט שלא נדרס מאיזה חי' שבשדה והנה כל קשיותו אי לא אזלינן בתר רובא אבל לי קשה אף דאזלינן בתר רובא הא החיות שבשדה הו' קרוב וברוב וקרוב פליגי ב"ב אי קרוב עדיף או רוב עדיף וא"כ קשיא להאי מ"ד דקרוב עדיף איך אכלינן בישרא ואמרתי ליישב דס"ל כבריבי דיש לחלוק בין יש מצילין ואין מצילין וא"כ יש לומר דס"ל באין מצילין אין דרכן לדרוס.

ובזה אמרתי פרפרת דלעיל בסוגי' דרוב קאמר דילפינן רוב מעדים זוממין וכי תימא דבדקינן לי' הא תניא בריבי אומר הרגו אין נהרגין והקשו המפורשים למאי נקט לבריבי כיון דתנן במשנה דכשנגמר דינו הוזמו נהרגין א"כ אי אפשר לבדוק כיון דחי ומוכח שפיר רוב ואין צריך להך דבריבי להנ"ל י"ל כך דהא באמת מוכח רוב דאיך אכלינן בישרא דאי אפשר שלא יהי' נדרסין מהחיות שבשדה וצריכין אנו לומר דסובר כבריבי דיש חילוק בין מצילין לאין מצילין ובאין מצילין לא שכיח שידרסו וא"כ לבריבי לא נשמע כלל רוב מהא דאכלינן בישרא כי יש חיות שאין דורסין כלל באין מצילין א"כ לדידי' צריכין לילוף מדרשא אחרינא ולכן מקשה הא דתליא בריבי אומר דהרגו אין נהרגין וא"א לבדוק ומוכח רוב מעדים זוממין ע"כ מייתא הך דבריבי ודו"ק.

עכ"פ נשמע לחלק בין מצילין לאין מצילין לפי"ז י"ל כך דר"ל דסובר דדרוסה סופו למות היינו ביש מצילין דהצלת עצמה ג"כ כהצלת אחרים דמי' ומסתמא הבהמה רוצית לברוח ואז מועיל הארס וסופו למות אבל הרבה בהמות דאין מצילין כלל עצמן ואין מטיל ארס

אף שדרכו להכות כמוש"כ הראשונים בה דכל העוף הדורס טמא דהיינו שדרכו להכות אבל אין מטיל ארס ולכן ביש מצילין נקרא בשר בשדה טריפה שעשאו בשר הראוי לכלב אבל באין מצילין הדרוסה רק שסופו לינקב דאין מטיל ארס כ"כ והנה כבר כתבתי דיש לומר ואי בודאי דרוסה מהני בדיקה הטעם משום דסופו לינקב מהני בדיקה ואי משום שסופו למות לא מהני בדיקה וא"כ שפיר קאמר ר"ל דכנגד בני מעיים בעי בדיקה אבל לא כנגד הסימנים משום דממנ"פ אי ביש מצילין והדרוסה סופו למות לא מהני בדיקה כלל ואי באין מצילין לא בעיא בדיקה כלל כנגד הסימנים דסימנים קשים כיון שאין מצילין אין הארס חזק כל כך ורב ס"ל דגם כנגד הסימנים צריך בדיקה ולית לי' דסימנים קשים דהטעם דמהני בדיקה בדרוסה ע"כ משום דהארס רק סופו לינקב אבל לא משום דסופו למות דלית לי' לרב דדרוסה מפורש בתורה כמו שבארתי לעיל אפ"ה אין סימנים קשים הם אצל דרוסה וחיישינן לנקב גם בסימנים כיון דאי נדרס הסימנים עצמן ל"א דסימנים קשים הם דע"י הדרוסה מנקב הסימנים ה"נ אמרינן כנגד הסימנים דמינקב ול"א דקשים הם אצל בדיקה או י"ל דהנה לשיטת הר"ן הא דרב מוסיף מכפא דמוחא עד אטמא היינו כנגד הסימנים ג"כ לא אמרינן סימנים קשים אבל דעת שאר המפורשים דרב רק מוסיף דצריך בדיקה אם האדים סימנים עצמן אבל כנגד הסימנים לא מיטרפא דלעניין זה שפיר סימנים קשים א"כ י"ל דה"ט דרב דכנגד הסימנים אמרינן דקשים הם כיון דס"ל באמת דרק משום סופו לינקוב טריפה לא משום דסופו למות אבל כשהאדימו הסימנים עצמן שפיר חיישינן דסופו לינקב דאם נדרסו סימנים לא אמרינן דקשים הם לענין דרוסה שלא יפול בהם נקב ודו"ק.

הנה דעת הרשב"א בהא דמסקינן בדף נ"ז אין ריאה לעוף לא לינפול ולא ליחמר היינו דוקא בדלא ראינו שנפלה לאור אבל בראינו שנפלה לאור ונשתנה טריפה והא דלא חשיב במשנה ריאה שהוריקה טריפה היינו משום דלא שייך לומר אדומים שהוריקו דממנ"פ אם ירוק כשירה מדר"נ דתלינן בדר"נ ואם ירוק ככרתי בלא נפלה לאור טריפה אמנם בישועות יעקב הקשה אי בריאה תלינן שלא נפל דמה אמאי בלב וקורקבן טריפה הא גם בשאר אברים תלינן בדר"נ כמו בהך דתינוק שאברים ירוקים ואמר ר"נ דהיינו מה"ט שלא נפל בו דמו ולי נראה ליישב דרק בריאה שייך כן דהנה הלב עיקר השפעתו בהחי היינו דמו ואי לא נבלע דמו בהלב א"כ זהו ריעותא יותר גדולה מאלו נחמר ע"י אש א"כ לא שייך לומר דלכך כשרה ולא יצאה מהרוב כשרה יען דלא נפל בו דמו דזהו ריעותא יותר גדולה אם אין להלב דמו דהיינו החיות שמשפיע בהגוף וכן בכבדא בארנו במקום אחר כי תחילה בא הדם מהכבד ומשפיע אל הלב כי עיקר הכבדא היינו דמו

כדאיתא במס' בכורות וכן י"ל בקורקבן לפמ"ש לעיל [עיין בדף מ"ד ע"ב] דקורקבן היינו ששם מסיים שתי עורות הוושט וא"כ כיון דהוושט חיותו אחד אדום א"כ אי לא נפל דמו הרי ניכר בהוושט החיצון ואי באמת גם החיצון אין אדום מחמת שלא נבלע דמו א"כ נלקה כל העור החיצון וטריפה משום דנלקה העור החיצון של הוושט ומזה הא לא איירי התנא א"כ בכל הני טריפה דלא נוכל לתלות שלא נבלע דמו רק בריאה שהשפעתו לרחף על הלב ע"כ שכיח שלא נפל הדם אל הריאה. אמנם אי קשיא הא קשיא דהא ריאה כשהוא נפוחה מתלבנת א"כ אף דירוק ככרתי דמותר כדר"נ בעינן ע"כ מתלבנת ע"י נפיחה למראה כשרה כמבואר בראשונים במאי דמסיק לעיל אלא ל"ש מפרש ר"ת בתוס' ל"ש וטריפה והקשו עליו הרי ר"נ מכשיר באדומה ותי' דמתלבנת ע"י נפיחה כשירה והרא"ש תמה הא כל טריפתו במראה ריאה אף מראה פסולה אלו מתלבנת ע"י נפיחה כשירה וע"כ הך דר"נ בלא מתלבנת איירי ובפלתי תי' דכונה מתלבנת אבל אין חוזר למראה ריאה דבשאר מראות בעינן חוזר למראה ריאה ובהא סגי בהדרא למראה כשירה וא"כ בנפלה לאור בעינן ג"כ מתלבנת למראה ריאה ושפיר נפ"מ וא"כ קשיא דלרשב"א גם ריאה שהוריקה דטריפה עד שחזינן שנפוחה וחזרה למראה ריאה והנה קו' זו יקשה יותר לשיטת הפוסקים דכתבו לעיל דהא דרבא אמר אדומה טריפה היינו כשיש מכה בדופן דאז לא תלינן בדר"נ א"כ כמו כן מסתמא בנפלה לאור דלא נתלה בדר"נ וא"כ ליתני גם ריאה וליישב אומר דהנה דעת רבינו דלא מיטרפה רק בשלקי ולא חזרה א"כ שוב מסתבר לתלות בדר"נ דאי מחמת אור אמאי לא חזרה רק להרשב"א י"ל דלית לי' הא דר"ח וס"ל ל"ש וכשירה דתלינן בדר"נ אפי' באין מתלבנת אך י"ל לאידך גיסא דאדרבא מכאן ראי' לרשב"א דתלינן בדר"נ דהנה שאר ראשונים שחולקים על הרשב"א וסברו דאין טריפות בנפלה לאור בריאה מדלא נקיט ריאה שהוריקה וקשה באמת מאי הוכחה וע"כ לומר דסברי דנפלה לאור לא תלינן בדר"נ כמו שכתבו הראשונים בהא דרבא ריאה שהאדימה טריפה איירי במכה בדופן לכן לא תלינן בדר"נ לכן גם בנפלה לאור לא תלינן בדר"נ וא"כ יקשה לדידהו האי ממנ"פ הא דאם נמצא ירוק דתלינן בדר"נ היכא איירי אי בלא מתלבנת אפי' בלא נפלה לאור פסול ואי במתלבנת קצת אף שנפלה לאור מסתברא לתלות בדר"נ דאי ע"י אור לא הו' מתלבנת כלל א"כ צדקו דברי הרשב"א דיש הוכחה לתלות באור כיון דאין מתלבנת ולפי"ז אין ראי' מהא דמכה בדופן דלא תלינן בדר"נ דהא איירי בלא מתלבנת כלל [ואולם לפי דרכנו ריאה שהאדימה משמע כל הריאה א"כ י"ל ריאה שהוריקה משמע כל הריאה וא"כ לא תלינן בדר"נ דדוחק לומר דריאה שהוריקה משמע כל הריאה אף בשר הריאה דהיינו דר"נ וא"כ לפי"ז יקשה לרב אמאי לא תלינן

בנפל לאור והוריקה הריאה כדר"נ וע"כ דלא כרשב"א אלא דליכא טריפות ריאה בעוף דצלעות מגינות כדעת הראשונים שחולקים ארשב"א.]

ובדברים האלו יש ליישב קו' הפלתי שהקשה לשיטה דסברו דשינוי מראה בב' קרומים א"כ עדיין קשה על הרשב"א למה לא נקטו במשנה ריאה שהוריקה דאין לומר דאם נמצא ירוק ככרתי טריפה בלא"ה דנפ"מ אם אינו ירוק רק בחיצון אפ"ה טריפה דשדי תיכלא בכולא ואפי' בכ"ש טריפה אך י"ל כך דהא דבשאר מראות בעינן ב' קרומים היינו להטריף אפי' בחוזרת למראה כשירה אבל באין חוזרת למראה ריאה טריפה באמת אפי' בקרום אחד ולפי"ז י"ל רק אם ראינו שנפלה לאור ירוק ככרתי וקשה ממנ"פ אי בחוזרת למראה כשירה א"כ אף שנפלה לאור לא שדי תיכלא בכולו כיון דאין מראה פסולה ואין זה ירוק שנאמר שדי תיכלא וצריכין ב' עורות אפי' בנפל לאור ואי באין חוזרת למראה כשירה א"כ אפי' באין נפלה לאור טריפה אפי' בירוק רק קרום אחד, והנה לשיטה דסברו דבאמת בכל ריאה מראות פסולות די בחזרה למראה כשירה א"כ יקשה על רשב"א הא בנפלה לאור אי לא חזרה רק למראה כשירה דבלא נפלה כשר דחזרה וע"כ אי חזרה למראה ריאה כשר בשאר מראות אף שנפלה לאור לא אמרינן שדי תיכלא בכולא כיון דחוזרת למראה כשירה אמנם לי נראה ליישב קו' הרא"ש על ר"ח אי מתלבנת בכל מראות כשירה דהנה לכאורה פשוט י"ל שב' עורות לא מהני מתלבנת ע"י נפיחה בשאר מראות אך זה לא מסתבר כיון דמשערין לפי חי' הבהמה א"כ אף בב' עורות כשירה דהא מתלבנת רק יש לנו לומר כך דהא דכתב ר"ח מתלבנת כשירה היינו מראה כשירה וזהו רק מהני אם עור החיצון אדומה אבל בב' עורות אף שהאדימה כר"נ ומתלבנת למראה כשירה אפ"ה טריפה ובשאר מראות אף בעור אחד בעינן מראה ריאה וא"כ אין צריך לדברי הפלתי דלר"ח סגי במראה כשירה אלא שיש לנו לומר דזה רק כשהוא בעור אחד אבל במראה פסולה אף בעור אחד בעינן חוזרת למראה ריאה דוקא ולפי"ז צדקו דברי הרשב"א דאם נמצא ירוק ככרתי בלא"ה טריפה אף שחוזרת למראה כשירה ואף שרק ירוק בעור אחד אמנם ליישב קו' הרא"ש נראה דהא דבעינן במראה פסולות חוזרת למראה ריאה היינו בב' עורות אבל בעור אחד סגי בחוזרת למראה כשירה ומעתה הא דכתב הר"ח האדומה דר"נ כשירה בחוזרת למראה ריאה לאפוקי שאר מראות פסולות היינו בב' עורות אבל בעור אחד סגי במתלבנת למראה כשירה והא דבעינן חוזרת למראה ריאה היינו אי השינוי בב' עורות.

פרק ג

הלכה א

אין המומין פוסלין בעוף וכן אחד הזכר ואחד הנקבה בעוף שלא נאמר תמים זכר וכו'.
הנה רבינו נקיט לשון המקרא דכתיב בפ' אמור ולא נקיט קרא דכתיב בפ' ויקרא בכל מיני קרבנות זכר תמים ולא כתיב כן בעוף משום דלשון חכמים דאמר תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעוף הכי משמע דדריש מקרא דכתיב בפ' אמור תמים זכר משא"כ בקרא דפ' ויקרא דכתיב זכר תמים דהקדים זכרות לתמות וא"ל א"כ אש"ס גופי' יקשה דלנקטו זכרות ותמות בעוף ותילף מקרא דפ' ויקרא הנה כבר פירש"י בקידושין כ"ד דדריש מקרא זה משום דמיותר לגמרי מדכתיב לרצונכם זכר תמים בבקר בכשבים ובעזים ולשתיק לימדך שאין מקפיד על תמות וזכרות אלא על אלו.
והנה בלח"מ הביא להקשות בשם המזרחי בפ' ויקרא דאמאי לא נילוף בעוף תמות וזכרות מדכתיב ואם מן העוף דוי"ו מוסיף על ענין הראשון כי היכא דאמרינן דוי"ו דואם מן הצאן מוסיף על ענין ראשון ויליף צאן מבקר ובקר מצאן לענין צפון כדאמרינן בזבחים דף מ"ח ותי' בלחם משנה דממעט מוקרבנו דכתיב גבי צאן לומר לזה ולא לאחר והנה מפירש"י הנ"ל וכן מדברי רבינו מוכח דלא מוקרבנו ממעט תמות וזכרות בעוף, ועל מה שהקשה דנילוף אדרבה מוי"ו דכתיב גבי עוף דמוסיף על ענין ראשון וניבעי תמות וזכרות גם בעוף הנה כבר כתב הר"ן בנדרים דף ס"ב ד"ה ונערה המאורסה וכו' וז"ל: דוי"ו מוסיף על ענין ראשון לא אמרינן אלא במקום דמוכחי קראי יעיי"ש לפי"ז כיון דבתחילת הפרשה כתיב מן הבהמה מן הבקר מן הצאן דהיינו דמפרש ואזיל כל מה שנכלל בבהמה וע"ז הוא דקאי ואם מן הצאן שגם זה בכלל בהמה דנקיט קרא מעיקרא משא"כ עוף הא ודאי אין בכלל בהמה לא שייך למידרש מוי"ו מוסיף על ענין ראשון דגם עוף כן דכתיב להביא מן הבהמה וא"ש.
אבל עוף שיבש גפו וכו'. מבואר מדברי רבינו דביבש גפו הו' מחוסר אבר והקשה ביריעות שלמה יו"ד סי' נ"ה למה ביבש גפו חשוב מחוסר אבר הא מחובר לגוף לא יהא אלא אבר המדולדל דמה"ט לא הו' כפרוש והו' כמחובר עדיין והעלה דמזה הוכחה לשיטת רבינו דסובר בפ"ה מהלכות מאכלות אסורות לדעת הרה"מ ופר"ח סי' ס"ב דעכ"פ איסור יש מה"ת רק דאין לוקה וא"כ הו' שפיר כפרוש ואמנם במחכ"ת לא ראה הרשב"א בחידושיו בקידושין דף כ"ה שכתב הטעם משום דעיקר בעוף הגפים לפרוח בהן ולכן כיון דיבש הו' כחסר וא"כ אין כאן הוכחה ואבר המדולדל ורק לשיטת רש"י בזבחים דף ל"ה וס"ט דפוסל מום מגונה מהקריבהו נא לפחתיך גם יבש גפה פסל

מהקריבהו וכמו שהעלה בטהרת הקודש שם והנה ביריעות שלמה תי' לשיטת הפוסקים דאבר המדולדל מדרבנן רק אסור אפ"ה נתמעט יבש גפה דהרי איתמעט גם מקרא דכל החי מכל בשר אמרה תורה הבא בהמה שחי' ראשי איברים שלה כדאיתא בזבחים דף קט"ו א"כ שפיר נתמעט יבש גפה וכן אבר מדולדל דעכ"פ אינה יכולה לחזור ולחיות ומקרא דמן העוף אין אלא שיהא נאמרה ונישנית כמוש"כ התוס' בקידושין שם.

ושוב הקשה ע"ז אכתי איך אפשר לילף מכל החי דכתיב בב"נ שבמיתה תליא הו' כפרוש משא"כ לדידן בשחיטה תליא מילתא לא הו' כפרוש דאין שחיטה עושה ניפול ועכ"ח כדעת רבינו דגם שחיטה עושה ניפול דנהי דלא לקי איסורא איכא מה"ת והו' כפורש מן החי ושפיר הו' מחוסר אבר ותי' די"ל דממעטינן אבר מדולדל באמת מקרא דמן העוף ולא כל העוף דלמחוסר אבר אין צריך דנתמעט מכל החי וא"כ קרא דמיותר עכ"ח מאבר מדולדל וליבש גפה אתי ועיי"ש.

ואמנם לי נראה די"ל דבבכורות ל"ט ממעט מתמים מחוסר אבר וא"כ י"ל דממעט גם אבר מדולדל ויבשה גפה דעכ"פ אינו תמים ואך זה רק בבהמה לכן גלי קרא דמן העוף דגם בעוף יבש גפה ואבר מדולדל פסול דאין לומר דלא הו' כפרוש וכחסר דהא כבר גלי קרא בבהמה דלא הו' תמים אף דאין דין אבר הפורש כדין אמה"ח.

בהא דאמר רבא מנא הא מילתא דאמור רבנן מיתה עושה ניפול שחיטה אין עושה ניפול דכתיב לכל אשר יפול עליו מהם במותם יטמא למיעוטא מאי אילימא למיעוטא בחייהם מנבלתם נפקא אלא ש"מ מיתה עושה ניפול ואין שחיטה עושה ניפול וקשה לי דילמא אתי למעט נקובת הוושט שהוא נבילה מחיים דמנבלתם לא אמעוטי דהא הו' נבילה ולכן כתיב במותם נקובת הוושט דעכ"פ בחיים הם וצ"ע.

והנה קשיא לי בירושלמי פסחים דף פ"ט יליף משה תמים בפסח מצרים פסול בע"מ דאי למחוסר אבר ידעינן מב"נ וקשה אי מב"נ לא נשמע אבר מדולדל דרק בב"נ י"ל אבר מדולדל פסול דמיתה עושה ניפול אבל בשחיטה דאין עושה ניפול דפסח שחיטה בעי ותליא שחיטת הפסח בשחיטה לא במיתה אף במצרים א"כ לא הו' ידעינן אבר מדולדל לכן בעינן שה תמים בפסח מצרים למעט מחוסר אבר, ועוד קשה לי דהרי בבכורות דף ל"ט ממעט מתמים מחוסר אבר בפנים א"כ גם משה תמים נתמעט מחוסר אבר בפנים דלא נשמע מב"נ דאסור רק מחוסר אבר בגלוי ואולי י"ל גם בב"נ בקרבן דבעינן שחיטה לא תליא במיתה ואין עושה ניפול ואפ"ה מיעטה תורה אבר מדולדל ה"ה בישראל אך אכתי יש להקשות דנהי דבקרבן ב"נ בעי שחיטה לא תליא בשחיטה אלא במיתה כיון דאין נכרי בר שחיטה לא הותר לגבוה ג"כ אלא במיתה וצריך עדיין ישוב, אמנם בהא

אי יבש הו' כמחובר עדיין מוכח מעירובין דף ק"א ביבלת יבש דמותר אפי' בכלי דאי פרוכי מפרך עיי"ש ברש"י ותוס' ומוכח דלא הו' כמחובר כלל אך מרבינו בפ"א שכתב דחתיכת יבלת יבש לא שרי אלא במקדש משמע דהו' כמחובר עדיין יש לומר דיבש לא הו' כמחוסר אבר ולשיטתו בק"פ שפיר מוכח כשיטתו דאיסור פירוש הוא מה"ת ודו"ק.
והנה לפמש"כ לעיל בשם רשב"א בקידושין דלכן נקט יבש גפה דפסול זה שייך בעוף יען דעיקר בעוף הגפים וכן כתב עוד הרשב"א בחולין דף נ"א דמהא"ט סברי שם האמוראים דשמיטת ירך בעוף כשר דבעוף דפורח ואינו נשען כ"כ על יריכו אין טריפות גדול כל כך כמו בבהמה ולפי"ז יש להשיב על מה שהביא ביריעות שלמה בסי' נ"ה ראי' דנשבר הגף סמוך לגוף טריפה מדנקט במשנה הנ"ל יבש גפה ולא נקט נשבר גפה כמו דנקט ברגל ועכ"ח דכהא"ג הו' טריפה ולפמש"כ אין מזה ראי' דנקט יבש גפה דזהו הפסול דשייך בעוף בגפה יען דפורח בו משא"כ שבירה דיכול לפרוח בהן כיון דחזר ונקשר וברגל דאין דרכו בעוף לשעון עליו כל כך נקט שבירה דהו' מום והבן אבל יבשה רגלה בעוף לא הו' מום דאין נשענת על רגלה.
התוס' בעו"ז הקשו למה צריך קרא מן העוף למעט יבש גפה הא כיון דמחוסר אבר פסול לב"נ כש"כ לישראל ותי' דהו"א כיון דאין תמות וזכרות בעופות גם מחוסר אבר כשר ועוד תי' דאי לאו קרא לא הו' נאמרה ונשנית ואסור גם לב"נ וקשה לי הא בסנהדרין דף נ"ז איתא דאי צריך למילתייהו לא הו' נאמרה ונשנית ואין אסור לב"נ והא כאן צריך למילתייהו לאסור בעוף משום דהו"א כיון דאין תמות וזכרות גם מח"א כשר א"כ שוב לא הו' נאמרה ונשנית ולישראל נאמרה ולא לב"נ וצ"ע.
הנה התוס' בע"ז ו' ע"א ד"ה אתך בדומין לך כתבו דליכא למעט מהכא מחוסר אבר ובעל מום דהאיכא קיום העולם והקשו א"כ למ"ד טריפה יולדת א"כ טריפה היכי ממעטינן ותי' דמכל החי' איצטריך למעט מחוסר אבר דאי לא כתיב אלא אתך הו' מוקמינן לי' למחוסר אבר ולא לטריפה דמסתבר טפי דלא מאיסה שאין כאן חסרון והא דפריך האי מיבעיא לי' למיעוטי טריפה היינו משום דמסתבר טפי למיעוטי טריפה היינו ממיעוט דכל החי דמשמע בריא ולא טריפה משא"כ מחוסר אבר הוא בריא בשאר הגוף והקשה מהר"ם דזה סברות הפוכות דמחוסר אבר ומסתבר טפי משום דמאוס והאיכא סברא להיפוך דטריפה גרע שאינה בריאה כל כך ונראה לפרש לפמש"כ הרשב"א בתשובה דטריפה שנולדה כך יכולה לחיות ולהוליד א"כ י"ל גמרא דפריך האי מיבעיא לי' למיעוטי טריפה דמסתבר טפי היינו בסתם טריפה ומשני מלהחיות זרע ושוב פריך למ"ד טריפה יולדת מנ"ל ומשני מאתך בדומין לך ואפ"ה צריך נמי קרא דכל החי דמאתך לא

הו' ממעטינן רק מחוסר אבר ולא הו' ידעינן דטריפה שנולדה כך דנגד טריפה שנולדה כך מחוסר אבר גרע טפי ומסתבר למעט יותר מטריפה שנולדה כך לכן צריך קרא מכל החי למעט מחוסר אבר ומאתך טריפה ולפי"ז יש ליישב קו' המהרש"א ומהר"ם אמאי מהפך ר"א הלימודים מכל החי ממעט מחוסר אבר ומאתך טריפה כיון שכתבו תוס' דמכל החי מסתבר למעט יותר טריפה דאינה חי לפמש"כ ניחא דסתם טריפה ודאי מסתבר למעט מכל החי אבל בנולד כך לא מסתבר כל כך למעט מכל החי רק מאתך שפיר יש למעט יותר טריפה אפי' בנולד כך.

ולפי"ז מיושב קו' הכתנות אור בפ' נח בשם האלגזי מאי פריך הש"ס הניחא למ"ד טריפה אינה חי אלא למ"ד טריפה חי מאי איכא למימר גם למ"ד טריפה אינה חי מי ניחא דהא אי מקרא דלהחיות לא הו' נשמע רק משום לקיום העולם כמוש"כ התוס' בזקן וסריס אבל אסור להקריב טריפה אכתי לא ידעינן לכן צריך מכל החי לפמש"כ ניחא דכיון דאיכא טריפה דיולדת וחי ל"ש למימר מילתא דפסיקא דרק משום קיום העולם דא"כ טריפה שנולדה מבטן מנ"ל אע"כ כיון דגלי קרא למעט טריפה נתמעט כל מיני טריפות ובטריפות מבטן הא איכא קיום העולם אע"כ משום איסור להקריב נתמעט, עוד יש לומר דהנה תוס' שם בד"ה תמים כתבו וז"ל: וא"ת גבי קרבן למה אנו מצריכין מן הבקר להוציא טריפה תיפוק לי' מתמים וי"ל דהתם סברא היא למדרש תמים ולא בעל מום דמגונה לגבוה ביותר מטריפה תדע דבע"מ מגונה שפיר דכתיב גבי בע"מ הקריבהו נא לפחתיך הירצך והיינו טעמא דניכר אבל יש טריפות דאין ניכר אמנם רבינו ס"ל דגם בטריפה שייך הקריבהו לפחתיך ובאמת ממעטין מתמים גם טריפות והא דצריך דרשא דמן הבקר נראה ליישב דהנה האו"ח בספר כתנות אור הקשה הא בסנהדרין דף כ"ז אמרינן דכל מה דנאמרה בסיני ולא נשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לב"נ ואיתא שם היכא דאיכא למימר דלמילתייהו נשנית לא אמרינן דנאמרה גם לב"נ וא"כ מ"פ ל"ל מן הבקר נילוף קו"ח מבע"מ במנחות דף ו' הא איכא למיטעי דלישראל נאמרה ולא לב"נ דאף דאיכא למילף בקו"ח מבע"מ שיפסול לישראל אבל אינה מפורש ודא גרע מהיכא דנאמרה למלתייהו דלא ניתנה לב"נ א"כ אי לאו בן הבקר לא הו' נאמרה לב"נ דהא דממעטי' בע"ז טריפה לב"נ הו' נאמרה לישראל לכן צריך בן הבקר שתהא נאמרה גם לב"נ להנ"ל יש לומר דבאמת איכא קרא דתמים שיהא נאמרה ונשנית גם לב"נ ולכן אין צריך לזה מן הבקר כיון דאיכא קו"ח מבע"מ ממילא נתמעט מתמים מעתה י"ל גם למסקנא דאיכא ג' קראי למעט טריפה להקדישו ואח"כ נטרפה הכל סמך ע"ז דלענין נאמרה ונשנית אין צריך קרא דהא כבר נאמרה ונשנית מדכתיב תמים ממעט אף טריפה

שאינה ניכרת דעכ"פ איכא הקריבהו לפחתיך ואייתר מן הבקר לטריפה ואח"כ הקדישה ולכן הביא רבינו דרשא זו דמזה נשמע דגם לב"נ טריפה אסור להקריב.

אבל עוף שיבש גפו או נסמית עינו וכו'. הנה מדברי רבינו משמע אף בלא נחטטה פסול וקשה דבקידושין דף כ"ד איתא אר"ש הרי שהיתה עינו סמוי' וחטטה עבד יצא בה לחירות ותנא תונא וכו' ואין תמות וזכרות בעופות יכול יבשה ידה נקטעה רגלה נחטטה עינה ת"ל מן העוף ובתוי"ש הקשו מהיכא נשמע דאם היתה סמוי' וחטטה דנעשה מחוסר אבר ע"י החטיטה וע"כ כתבו לפרש דראיות הש"ס הוא דלא אמרינן דסמוי' לבד משוי' לי' מחוסר אבר דא"כ למה נקיט חטטה הא בסמוי' לבד כבר נעשה מחוסר אבר ממילא קם לי' דינו דרב ששת וא"כ קשה אמאי נקיט נסמית עינו הו' מחוסר אבר הא בסמוי' לבד לא הו' מחוסר אבר עד שנחטטה וראיתי בשו"ת בית שלמה חאהע"ז סי' קמ"ט שעמד ע"ז ונדחק ליישב דרבינו נקיט לשון המשנה נסמית עינו וכ"כ תוס' זבחים דף ס"ח דהא דקתני התם שנסמית עינה היינו נחטטה דוקא שמחוסר אבר.

וכן אם נולד בו אחת מן הטריפות שאוסרין אותה באכילה הרי זה נפסל לקרבן. וכ"מ לא הערה מקור דברי רבינו בזה דעוף טריפה פסולה לקרבן וכתב מסברא משום הקריבהו נא לפחתיך ותמוה הא מום איכא נמי משום הקריבהו נא לפחתיך אפ"ה הא דרשינן תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות אמנם באמת הוא מבואר בש"ס בכמה מקומות והוא בתמורה דף כ"ט באפרוח ביצת טריפה א"כ משמע דעוף טריפה פסולה לקרבן וכן מוכח ממנחות דף ו' דפריך טריפה שהותרה מכללה מה הוא ואמאי לא קאמר שהותר מכללה בעוף אלא ודאי מוכח דטריפה בעוף פסולה למזבח ויותר מבואר כן בש"ס חולין דף ק"מ ציפורי טהורות ולא טריפות עיי"ש היטב במהרש"ל ובמהרש"א שם על רש"י שכתב טריפות פסול לגבוה משום מום וכן מוכח בזבחים דף ס"ט המולק ונמצא טריפה מטמא וע"כ מה"ת פסולה לקרבן דאי מה"ת חזיא איך מטמא בבית הבליעה ועיי' תוס' יבמות דף פ"ג ע"ב בד"ה הא וכו' מש"כ דר"א ס"ל אנדרוגינוס אין מטמאין בבית הבליעה והא אסור להקריב מדרבנן אפ"ה קאמר ר"א דאין מטמאין בבית הבליעה א"כ מוכח דאי טריפה לא יהא אסור להקריב רק מדרבנן אין מטמאים בבית הבליעה וש"מ דעוף טריפה פסולה למזבח מדאו'. ועוד נראה להוכיח שיטתו של רבינו דעוף טריפה פסולה לקרבן דהא קיי"ל קרבן טריפה שעלה ירד ויקשה מ"ש מבע"מ לר"ע דלא ירד יען דכשר בעוף א"כ ה"נ כיון דאין טריפות פוסל בעוף אף בבהמה אם עלה לא ירד ומוכח דאף בעוף פסול אך י"ל דאין מזה ראי' דרק בבע"מ דליכא רק בקדשים לכן כיון דכשר בעוף למזבח לכן אף בבהמה אם לא ירד אבל טריפה דפסול גם בחולין אף אי בעוף

כשר למזבח מ"מ אם עלה ירד וכה"ג כתבו התוס' בש"ס מנחות דף כ"ו דלא שייך לומר בטריפה דהורצה יען דהותר מכללה בעוף במליקה כיון דאסור אף בחולין.

והנה בזבחים דף ס"ח הקשו בתוס' כה"ג נמצאת בהמה טריפה לא ירד כיון דהוכשר בעוף במליקה ותי' דלא ילפינן תרתי בהמה מעוף ושלא הכשירו ממצוותו בכך ועוד דפסול טריפה קודם שחיטה ומליקה שאין דוגמתו קודם שחיטה והנה אי הו' אמרינן דליכא טריפות בעוף א"כ לא שייך לומר דהכשירו בכך וגם הוא קודם שחיטה א"כ תיקשי שפיר דגם בבהמה נאמר דלא ירד אע"כ דגם בעוף טריפתו פסולה לגבוה דאין לומר משום דאיתא בחולין א"כ גם תוס' לא הו' מקשין מידי אולם בטהרת הקודש הקשה אכתי נאמר בעוף גופי' אם נמצא טריפה דעכ"פ לא ירד כיון דהוכשר במליקה ושוב נילוף בהמה מעוף משלא בהכשירו וע"כ לומר כמו שכתבנו דמה שפסול גם בחולין לא אמרינן דלא ירד יען דמצינו כן בהכשירו במליקה ולא ילפינן שלא בהכשירו מהכשירו אפי' בעוף מעוף דליכא תרתי כיון שפסול גם בחולין וא"כ מהא גופי' הכרח דטריפה בעוף פסולה לגבוה מדקתני התם נמלקה ונמצאת טריפה מטמא בבית הבליעה ע"כ דפסול בקודש אלא שיש לתמוה אתוס' מנחות הנ"ל דנימא שעוף טריפה הורצה שהותר מכללה במליקה ותימא הא תוס' בזבחים כתבו דתרתי לא ילפינן בהמה מעוף ושלא בהכשירו מהכשירו בכך א"כ כש"כ דלא שייך להקשות דנאמר הורצה דכשר בהכשירו דתרתי לא אמרינן וצ"ל דקו' התוס' מעוף טריפה נאמר דהורצה דחדא מחדא וכמו שהקשה בטהרת הקודש וע"ז כתבו יען דהו' בחולין לא הורצה וא"כ ממילא דגם קו' טה"ק יש ליישב דלכן בעוף גופי' נמי לא אמרינן דאם לא ירד כיון דהפסול הוה בחולין וכמו שאמרנו.

אולם אכתי קשה על תוס' דהא קשיא קו' הטהרת הקודש דנאמר לא ירד ועכצ"ל לתרץ כתי' השני' יען דהפסול קודם שחיטה ומליקה אחר שחיטה א"כ מה הקשו תוס' דנאמר הורצה כיון דאפי' לענין לא ירד ל"מ מה דהותרה במליקה כש"כ דל"ש לומר מה"ט דהורצה והנה שם הקשה התוס' דנאמר מחוסר זמן הורצה דהותר בעופות לכאו' גם בה קשה הא כיון דמחוסר זמן ירד כמוש"כ תוס' זבחים דף י"ב ולא אמרינן דלא ירד כיון דכשר בעוף מכש"כ דלא מהני לומר דירצה מה"ט אך לזה י"ל דבאמת היינו דתי' בתוס' דכ' לא ירצה דמיום השמיני והלאה ירצה והיינו דמהאי קרא ילפינן גם דלא ירד וכמש"כ תוס' בזבחים דף י"ב אך יקשה אמאי לא קאמר עון שבת דהותרה מכללו בק"צ דהרי הא קרבן יחיד בשבת אם עלה לא ירד א"כ נאמר ג"כ דהורצה וא"ל דק"צ בשבת שאני דהכשירו בכך א"כ קשיא מאי משני עון שמאל הותרה מכלל ביום הכיפורים

הא שבת ג"כ שהכשירו בכך אפ"ה הורצה כמוש"כ תוס' חולין דף מ' הא כאן מסקינן דמה שהכשירו בכך לא אמרינן הורצה ולכאו' י"ל דהא דהורצה קרבן יחיד בשבת אין משום דכשר בקרבן ציבור אלא משום דשבת לא חשיב מחוסר זמן ולמחר ראוי' כמו שנראה להדיא מתוס' חולין הנ"ל אבל הנה במשנה דכריתות מבואר כמו שבארנו דתנן בכריתות דף ז' במשנה אמרו להו ב"ש לא אם אמרתם יום שמונים ואחד שחל להיות בשבת שאעפ"י שאין ראוי' לקרבן יחיד ראוי' לק"צ תאמר במפלת לאור שמונים שאין הלילה ראוי' לק"צ הרי דס"ל דהטעם משום דהותרה לק"צ ובאמת שיש לתמוה על תוס' דכתבו הטעם משום דזמנא גרים ולמחר ראוי' ובמשנה דכריתות משמע משום דראוי' לק"צ וצ"ע.

וראיתי בשו"ת שו"מ מהד"ר סי' ל"ח שהביא ראי' לכאורה מזבחים דף פ"ה ואם איתא נכשיר בנרבע הואיל וכשר בעופות וא"כ אי נימא דטריפה כשר בעוף הו"ל לר"ע לאפלוגי גם אטריפה דתני שם במשנה ולימא אם עלתה לא תרד שכן כשר בעוף וע"כ דגם בעוף פסול טריפה וכתב דיש לדחות דבדרוסה בודאי פסול בעוף ג"כ וא"כ לא הו' יכול רע"ק לחלוק על טריפה דהי' צריך לומר ולחלק בין נטרפה בדרוסה לשאר טריפות והראי' שהבאתי לעיל מש"ס תמורה דף ל' דאמרינן שם מודים חכמים לר"א באפרוח ביצת טריפה שפסול מוכח דעוף טריפה פסול ודחי בשו"ת שו"מ הנ"ל דילמא רק מדרבנן דמדרבנן בודאי טריפה פסול לגבוה אבל מדאו' מספקא לי', אך הביא ראי' אחרת מש"ס חולין דף מ' כגון שהי' חצי קנה פגום והוסיף עליו כ"ש הא הו' יותר מחצי קנה פגום עד משהו מסוף הסימן וגמרו בשחיטת הסימן לא מצי מוקמי לי' ע"כ דפסול ולא חזיא לפנים ולא מחייב משום שחוטי חוץ.

בעוף אין מום פוסל אלא מחוסר אבר. הנה מדברי רבינו משמע דבעוף ליכא שום מום שיפסול אלא מחוסר אבר אמנם לא כן שיטת רש"י בזבחים דף צ"ה ד"ה הואיל שכתב דמחוסר אבר דפוסל משום דמגונה ה"ה כל מום מגונה ולא שרי רק מום שאין מגונה כעין דוקין שבעין דע"כ איכא משום דוהקריבהו לפחתיך וא"כ קשה לרבינו דס"ל אפי' טריפה פסול לגבוה רק משום הקריבהו לפחתיך א"כ בע"מ מגונה דאיכא נמי משום הקריבהו לפחתיך ג"כ יפסול בעוף והנה דעת התוס' להלן בשמעתין דמום מגונה פסול מדרבנן אך לכאורה קשה הא ר"ע מחייב בש"ח בבהמה יען דבעוף ראוי הוא וכי משום גזירה דרבנן יפטור ולכן אמאי נאמר דירדו כיון שמה"ת כבר קידשו המזבח אך י"ל דתוס' סברו ג"כ בהא כרש"י דרבנן סמכוהו אקרא דוהקריבהו חמיר כעין דאורייתא דהוה דברי קבלה ולכן שפיר ירדו ואם שחטו בחוץ פטור.

הלכה ב

תורים ובני יונה לפי שהם כמחוסר זמן בבהמה. ובשו"ת שו"מ מהד"ר ח"ב סי' קצ"ו הקשה כיון דקיי"ל תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות א"כ כיון דבע"מ אין פוסל א"כ מחוסר זמן נמי לא יפסול ותי' דבתורין ובני יונה שאני כיון דלא הכשיר הכתוב רק תורין ובני יונה ושם תורין ובני יונה אין רק כשהן בגדר הזמן שגבלו חכז"ל וא"כ כל שהם מחוסר זמן פסולים דאין מין תורין ובני יונה כמוש"כ רבינו בה"ג לענין טומטום ואנדרוגינוס שהם פסול אף בעוף לפי שהם מין אחר וכן נשמע מש"ס מעילה דף י"א דאמר בהדיא דהו' כמחוסר זמן מוכח דאיכא בעוף משום מחוסר זמן והביא שם דברי המרכבת המשנה פ"י מה' רוצח שכתב דמחוסר זמן כשר בעופות וזה אינו כאשר נתבאר ועיי' מה שאכתוב בפרק זה הלכה ז'.

הלכה ג

אנדרוגינוס וכו' ספק זכר ספק נקבה הרי הוא כמין אחר וכו'. הנה מדברי רבינו נלמד דהא דאמרו אנדרוגינוס הוא ברי' בפ"ע ולא הכריעו בו חכמים אי זכר אי נקבה אין הכונה כמו שמפרשים דהוא ברי' מין אחד אשר אין ידוע לנו אי הוא זכר או נקיבה דא"כ מאי האי דקאמר דיען דהוא ספק זכר ס' נקיבה הרי הוא כמין אחר דהרי אדרבא יען שהוא מין אחר לא ידענו בו אם הוא נקבה או זכר אלא נראה שמפרש שהוא ברי' בפני עצמו ברי' משונה אשר מחמת שינוי דידי' אין יכולין להכריע אי הו' זכר או נקבה [מעתה אומר אני שגם הא דאמרו חכמים כוי ברי' בפני עצמו ולא הכריע בו חכמים אי בהמה אי חי' אין הכוונה כמו שנראה מדברי תוס' שהכונה שהוא מין אחד אשר לא ידענו מה הוא אי חי' אי בהמה אלא דהכונה שהוא ברי' משונה ע"כ לא הכריעו בו חכמים אם להכניסו תחת סוג בהמה או תחת סוג חי' ואף כוי שבא מתייש וצבייי' ג"כ מין משונה הוא דכיון דבא מהרכבה נולד ברי' משונה כמו שכתב בספר החינוך פ' משפטים בלאו דמכשפה לא תחי' דכל הרכבה מוליד ברי' חדשה לפי"ז יש ליישב קו' התוס' בש"ס כריתות דף כ"א דשם מרבה כוי דחייב אדם ול"ל קרא ע"ז כיון דכוי ספק חי' ספק בהמה א"כ ממנ"פ חייב אדם וכתבו דהאי כוי דהכא לא דמי לכוי דאמרינן בעלמא דלא הכריעו אם בהמה או חי' אלא דכוי זה הוא ברי' בפני עצמו שאינו לא חי' ולא בהמה ולפמש"כ ניחא דגם זה דאמרו בכמה דוכתי' דהוא ברי' בפני עצמו דלא הכריעו בו חכמים אי בהמה אי חי' הכונה ברי' בפני עצמו ברי' משונה ע"כ לא הכריעו חכמים אי להכניסו בדין בהמה או בדין חי' עכ"פ הוא ברי' משונה לכן הו"א דלא חייב אדם ע"כ צריך שפיר קרא לחייבו אדמו ואין צריך לומר דהאי כוי דכריתות הוא כוי אחר

שאין לא חי' ולא בהמה.]

הנה בש"ס חולין דף ס' אמרינן אמר רב חנן השסועה ברי' בפני עצמו הוא שיש לה שני גבין ושני שדראות ובש"ס נדה איתא דבאה מבהמה טהורה וחי' דאין שכיח אמנם נראה ליישב דאיתא בירושלמי פ"ד דכלאים דאותה פרידה שהרכיבהו לשלמה היתה ברי' ששת ימי בראשית לפי"ז י"ל דגם השסועה היתה ברי' בפני עצמו אף דעתה אין שסועה אלא בנולד מבהמה הא פרידה ג"כ אין באה אלא ע"י לידה מסוסיא וחמור אפי"ה אמרו דהי' גם בששת ימי בראשית ברי' בפני עצמו רק שסועה היתה ברי' בפני עצמו אבל סתם שסועה באה מלידה מעתה י"ל בהא פליגי באנדרוגינוס אי הוא ברי' בפני עצמו שנבראת ברי' כזו שיש לה טבע כזכר ונקבה או דבאה רק בלידה ע"י סיבות שונות בשעת החיבור, דלמ"ד דברי' הו' היינו שהי' בריאה כזו בשעה שנבראו ולמ"ד דלית לי' ברי' בפ"ע היינו דלא הו' ברי' ששת ימי בראשית אבל הוא מתהוה ע"י הסיבות בשעת החיבור שנולד כמין אחר ולכן נתמעט מדכתיב זכר תמים וכו' ולזה כ' רבינו שהוא כמין אחר דלית לי' דהו' כברי' בפני עצמו דהיינו שמששת ימי בראשית כבר הי' ברי' זו ומשו"ה בה' נזירות כתב שאין בטבעו ולידתו היינו לומר שלא נברא כן בטבע אחר משעת הבריאה ראשונה אלא הוא מתהוה כן בלידה כמין אחר ולכן דינו משונה.

כעת ראיתי בס' מרכבת המשנה בפ"ד מאישות שכ' לבאר בארוכות כל הענין וז"ל נראה פשוט דסובר רבינו אע"ג דמצד הטבע טומטום ואנדרוגינוס הם ספק זכר ספק נקיבה ובודאי אינם מצד הטבע ברי' בפ"ע מ"מ מקומות יש שעשאן הכתוב לענין דינא כברי' בפ"ע היכא דמייתרי קראי וכן מבואר בלשון רבינו פ"ב מנזירות שכ' ככל הדרכים אלו באנדרוגינוס בדרכי המצות ולא בטבעו ותולדתו וכן מבואר בלשונו בה' אומ"ז שכ' הרי הן כמין אחר הואיל דכ' גבי קרבנות זכר תמים ונקבה תמימה דגלי קרא לעשותן כמין אחר ואעפ"י שבאמת מצד הטבע ספק זכר ספק נקיבה הן והא דפריך בגמ' בכורות דף מ"א אתי קרא למעוטי ספיקא לאו למימרא דכיון דהוה ספיקא בטבע לא אתי קרא למעטינהו דודאי אין זה קו' דשפיר גלי קרא לעשותן ברי' לענין דינא אלא ביאור הסוג' הזו דבכולה פרקין על אלו מומין קמנה המומין הקבועין שבבהמה בין בבכור ובין בפסולי המקדש כדמסיים שם במשנה על אלו מומין שוחטין את הבכור ופסה"ק נפדין עליהן כדמסיק עלה בגמ' השתא משחט שחטינן מיפרק מבעיא אלא דקסתם כלהו כיחידאי ואח"כ מונה המומין עוברין ואלו שאין שוחטין עליהן לא במקדש ולא במדינה חוורור וכו' וטומטום ואנדרוגינוס לא במקדש ולא במדינה ר"ש אומר אין לך מום גדול מזה וחכ"א אינו בכור אלא נגזז ונעבד מפשטא דמתניתין דכי היכא דפלוגי

בבכור פלוגי נמי בכל המוקדשין דלדעת ת"ק ה"ה בכל המוקדשים לא חשוב טומטום מום וגם אנדרוגינוס חריץ במקום בשר לא חשיב מום ולא הו' אלא ספק זכר וספק נקבה ואפשר דחשיב לת"ק במדרגת מומין עוברין ודינם לענין מוקדשין שאינן קרבים ולא נפדים וכו' ולדעת ר"ש חשיבי כמומין קבועין ונשחט במדינה וכן בקדשים נפדים עליהם אלא דבבכור אינו נגזז ונעבד כדין בכור בע"מ מעיקרא ולדעת חכמים הו' להו כברי' ומספקא לי' לבעל הש"ס אליבא דר"ש אי פסיקא לי' באנדרוגינוס דבכור הוא ומומו עמו או דילמא מספקא לי' ואת"ל קאמר וקבעי למיפשט מהא דתניא גבי עולה דכתיב הזכר למעט נקבה ומדכ' רחמנא שהוא זכר דרשינן דאתי קרא למעט טומטום ואנדרוגינוס מני אלימא ת"ק כיון דבאמת ס"ל דספקא הו' אפי' מצד הדין גבי בכור וה"ה למוקדשין כנ"ל ולא חשיב מומא ע"כ ליכא למימר דדריש קרא גבי עולה דהכתוב בא למעוטי לגמרי דלהוי בוודאי חולין ואינו נתפס בתמורה כיון דבאמת ס"ל לת"ק דלא עשאן הכתוב כברי' וא"כ למאי איצטריך קרא למעט שלא נקריב טומטום ואנדרוגינוס לעולה דשמא נקבה הוא דעת פשוט ולא איצטריך קרא אלא רבנן בתראי הא מחד קרא נפקי דקס"ד דליכא גבי בכור ייתורא אלא חד זכר וא"כ ע"כ הא דס"ל דגבי בכור נגזז ונעבד היינו משום דר"ש דהו' ברי' ממש בטבע ולא איצטריך קרא יתירא דכי היכא דממעטינן נקבה ממעטינן נמי טומטום ואנדרוגינוס אלא פשיטא ר"ש הוא ואא"ב פסיקא לי' דבכור הוא וזכר [וכן טומטום המטיל מום במקום זכרות] היינו דאיצטריך קרא בעולה להורות דחשיב כמומא אלא אי אמרת ספק זכר ספק נקבה הוא ל"ל קרא פשיטא דלא מקרב אותו לעולה מספק ומשני לעולם רבנן בתראי וס"ל דמצד הטבע ספיקא הו' אלא דבבכור נגזז ונעבד משום דגלי קרא לעשותו כעין ברי' להורות דאין נתפס בתמורה, ואח"כ קאמר ר"ח דמחלוקת ר"ש וחכמים באנדרוגינוס הוא דס"ל לר"ש דהוה מום ולחכמים דהו' כברי' לענין דינא אבל בטומטום ד"ה דהו' ספיקא לענין דינא וקדוש מספיקא בין בבכור בין בקדשים דלאו מומא הוא כלל ולא משונה הוא ודחוק הש"ס אליבי' למחוק כל הנך מקומות דמשמע שעשאן הכתוב כעין ברי' ומסיק אליבי' דר' חסדא דחכמים ורשב"י דברייתא דכו"ע מודים דטומטום ל"ה מומא והלכך במטיל מום במקום זכרות דכו"ע זכר הו' וקודש בבכורה אלא דלחכמים דברייתא אפי' במטיל מום במקום נקבות קדוש מספיקא דחיישינן שמא נהפכה זכרותו לנקבותו ורשב"י דברייתא ס"ל דמטיל מום במקום נקבות ודאי נקבה הוא וכדהורה ר' אילעי דמטיל מום במקום נקבות חולין אמנם ר"ש דפליג אדר"ח וס"ל דחכמים דמתניתין אף בטומטום פליגי וס"ל דעשאו הכתוב כעין ברי' וע"כ מה"ט נמי כיון דס"ל לחכמים דעשאו הכתוב כעין ברי'

אפי' מטיל מום במקום זכרות נמי חולין אע"ג דודאי זכר הוא עשאו הכתוב כעין ברי' וכיון דחכמים פליגי אף בטומטום ה"ה ר"ש דנקיט למילתי' בין ת"ק וחכמים פליג נמי אטומטום וס"ל דחשוב בע"מ קבוע אע"ג דלא ס"ל דהו' כברי' ולת"ק תרווייהו ספיקא הו' ואפ"ה טומטום לא ישחוט במקדש במטיל מום במקום זכרות אע"ג דלת"ק טומטומות לא הו' מומא מ"מ לא יצא מכלל ספק מעוך ונתוק וכרות כיון דקיי"ל הואיל ואישתני אישתני כי היכי דקיי"ל אשת טומטום לא חולצת ולא מתיבמת ולפי"ז אליבא דר"ש א"צ למחוק טומטום מכל הנך ברייתות די"ל דהיכא דגלי קרא גלי לדון דין הטומטום כברי' בפ"ע. ולענין פסק הלכה מדקאמר ר"מ שבקת תרי ועבדית כחד משמע דלא קיי"ל כרבנן בתראי בטומטום המטיל מום במקום נקבות שיהי' חולין לענין גיזה ועבודה אלא דוודאי לא הי' טומטום כדין ברי' לענין בכור אע"ג דוודאי לענין קדשים חשוב כברי' דקיי"ל כר"א דטומטום ואנדרוגינוס לא קדושים ולא מקדישים וכן לענין עירכין צ"ל דס"ל לר"א דשאני התם דגלי קרא לעשותו כעין ברי' משא"כ הכא גבי בכור לא קיי"ל כרבנן בתראי דדרשי זכר הזכרים לעשותן כמין ברי' א"נ דס"ל דהו' ברי' ממש בטבע וממעטו מחד קרא ואין קיי"ל כתרי תנאי דס"ל דטומטום לא חשוב ברי' בטבע וגם הכתוב לא עשאו כעין ברי' דלא מייתר הזכרים דאיצטריך לדרשא אחרינא כמוש"כ התוס' מיהו לא קיי"ל נמי כת"ק דס"ל דטומטום ספיקא הוא ולא מום הוא כלל דקשה שבקית תרי ועבדית כחד אלא קיי"ל דאין לך מום גדול מזה הלכך פסק רבינו פ"ב מה' בכורות נולד טומטום הר"ז ספק בכור ויאכל במומו לבעליו בין שהטיל מום במקום זכרות בין שהטיל מום במקום נקבות פי' דהוא ספק בכור אפי' במטיל במקום זכרות דשמא עשאו הכתוב כעין ברי' כרבנן בתראי ומותר בגיזה ועבודה וכן בהטיל מום במקום נקבות הו' ספק בכור שמא נהפכה זכרותו לנקבותו ומ"ש רבינו ויאכל במומו לבעלים אין כונתו שנמתין עד שיפול בו מום קבוע אלא דאין לך מום גדול מזה כמו שמנה רבינו טומטום בהדי מומין גם אפשר לומר דאע"ג דלענין קדשים חשוב טומטום כמום קבוע ונפדין עליהן וגרוע משאר מומין שאינן נתפס בתמורה אפשר דשאני התם דגלי קרא לעשותו כעין ברי' משא"כ לענין בכור דלא גלי קרא לעשותו כעין ברי' אפשר דקיל נמי ממום קבוע וחשוב כמום עובר שאינו נשחט עליו שהרי אפשר שיקרע הטומטום וימצא זכר תמים ולא יהי' לו שום מום באברי הזרע אע"ג דלא חשוב מום עובר ממש כיון כשאין רפואתו עתיד לבוא בודאי כמו גרב לח וחזזית שדרכן להתרפאות ומשו"ה חשוב מום קבוע לגבי קדשים דשאני בכור דלאו בר פדיון הוא ומן השמים אקדושוהו מרחם וקמי שמיא גליא שנקרע וימצא זכר ומשו"ה אינו נשחט על זה אמנם לענין אנדרוגינוס פסק רבינו כרבנן בתראי

כיון דגם רשב"י דברייתא סבר לי' כחכמים באנדרוגינוס דאין קדושה חלה עליו את"ד.
והנה בבה"ט או"ח סי' תקפ"ט אי אמרינן דאנדרוגינוס הוי חודש זכר וחודש אחד נקיבה א"כ האיך אתי קרא למעט אנדרוגינוס דאין מילתן דוחה שבת דממנ"פ אי בחודש שהיא נקיבה פשיטא דל"צ כלל מילה ואי נולד בחודש שהי' זכר מנא ידעינן דיהא אח"כ נקבה והנה כן יקשה לכאורה איך אנדרוגינוס הוה מום הא בשעה שהוא זכר וראוי לקרבן זכר הרי אין בו נקבות ול"ה מום כלל ועוד קשה דהנה בשו"ת בשמים ראש בהגהות כסא דהרסנא כתב דבר חדש וז"ל כשהאבר ההוא היוצא אינו אלא דילדול בעלמא ואפשר שהוא האבר אשר לנקיבה הידוע לחכמי הנתוח שיצא לחוץ ואתהפיך כי כתונא עכ"ל א"כ לפ"ז נמצא בחודש כשהוא זכר אין כאן מום רק שאז התגבר אותו האבר ויצא לחוץ ובשעה שהוא נקיבה אין כאן מום שחזר האבר לפנים וכמו בשאר נקיבה [וכן משמע לכאורה בכתובות דף ס"ב בגמ' זה יצרו מבחוץ וזה יצרו מבפנים ופרש"י קשיו ניכר משא"כ בנקבה כשהקשה אותו אבר הוא מבפנים א"כ אין כאן מום כלל].
אמנם לפי מש"כ רבינו דהפסול משום דנשתנה א"ש דמום גמור ליכא בחודש שזה זכר הו' זכר מעליא ובחודש שהוא נקיבה הוא נקיבה ממש [וכמו שהביא בקרבן נתנאל ביבמות דף פ"א דמעשה הי' שבעת אחד שהוא זכר נשא אשה והוליד ממנה בנים ואח"כ בעת שהי' נקיבה נישאת לאיש והולידה היא בנים] ורק הפסול משום שנשתנה שבוודאי שינוי הוה זה גופי' שהאבר שיש לה בנקבות דוחה לפעמים ויצא לחוץ ונעשה זכר. אולם ראיתי בתפארת ישראל פ' ראד"מ העלה דלעולם יש לה מיד כשנולד זכרות ונקבות רק שבחודש אחד מתגבר הזכרות ובחודש אחר מתגבר הנקבות וא"כ לפי דבריו הו' בעל מום גמור ולמה צריך רבינו לומר הטעם משום שנשתנה תיפק לי' משום דהוה מום גמור. אמנם לפי מה שהעלה בקרבן נתנאל ביבמות דעפ"י רוב ספיקא הו' אבל יש מיעוט שהן ברי' בפ"ע ויש להם כח זכרות וכח נקבות א"כ ניחא די"ל דתרווייהו משכחת שפיר דאותן שהן ברי' בפ"ע שיש להם שני כוחות הם באמת בע"מ גמור רק אותן שהן מאבא דספיקא הם לאו בעלי מומין רק או זכר או נקבה לא מיפסל רק משום דנשתנה.
בספר ח"נ ראיתי שכ' הסתירות שיש בזה בדברי רבינו וז"ל דרבינו סובר דר"ח דאמר מחלוקת באנדרוגינוס משום דמשמע לי' דחכמים ס"ל דאנדרוגינוס ברי' הוא וטומטום ספיקא הוא ולכך קאמר דלא פליגי רבנן אלא באנדרוגינוס דמסתבר טפי דברי' הוא אין סברא לאוקמי בטומטום דספיקא הוא ולכך קדוש מספיקא ולכן מסיק דסמי טומטום דהו' ספק ולא ברי' אמנם דעת רבינו שפסק כרי"ו דבאנדרוגינוס ספיקא הוא אלא שא"א להתברר כיון ששניהן ספק מחד יתורא ממעוטי תרווייהו דשקולים הם ולכך כ' רבינו

לכולהו ברייתות ולא סמי מינייהו טומטום דתרווייהו מחד יתורא מימעטי וא"ת לפי"ז אמאי חולק רבינו בה' בכורות שכ' באנדרוגינוס אין בו קדושה כלל ובטומטום כתב דספק הו' די"ל כיון דאנדרוגינוס ספיקא שאין יכול להתברר והתורה אמרה זכר וודאי ולכך פסק שאין בו קדושה כלל אבל טומטום דאפשר להתברר כשיקרע לכן פסק דספק הו' דחיישינן שנקרע והוי קדוש למפרע דקדושת רחם הוא משא"כ בשאר קדשים דקדושת פה נינהו ולכן לא חיילא קדושתן עליהן דבקדשים בעיא שלא יהא בו ספיקא דזכר וודאי נקבות ודאית כתיב את"ד אולם לפי דרכו קשה מעופות דכ' ג"כ רבינו דנפסל בהן טומטום ואנדרוגינוס והא בעופות לא שייך תמות וזכרות והרגיש בס' ח"נ בזה וכ' דעופות ילפינן מבהמה והוא דחוק.

והנה בב"ב דף קכ"ו איתא דטומטם שנקרע אינו נוטל פי שנים מדכ' והי' הבן הבכור שיהי' ניכר שהוא בן בשעת לידה ומבואר שם דהיינו משום דאייתר תיבת והי' ותיבת בן דרשינן הכי כמבו' בהגהות הב"ח הרי דדוקא במקום דאייתר קרא דרשינן כן שיהא זכר ודאי מעיקרא אבל היכא דלית לן קרא להכי כמו בשילוח מן העזרה או בבכור לכהן לא דרשינן כן מכח סברא וא"כ נשמע מזה הא דנסתפק בס' אות ברית בה' מילה בטומטם בכור שנקרע ואח"כ נמצא זכר אם הבעלים צריכים לתנו לכהן או נימא איגלאי מילתא למפרע שהי' בכור ודאי וצריך ליתנו לכהן או כיון דהו' ספק בשעת לידה א"צ לתנו לכהן וכן לענין הבן אי האב חייב לפדותו מהכא נשמע בכל הנו ספיקות דלית לן קרא מיותר למידרש דצריך שיהי' זכר ודאי מעיקרא שוב אחר שנקרע שפיר איגלאי מילתא למפרע שהוא זכר אך בתוס' בכורות דף מ"ח ד"ה ואתי קרא כ' דאם נקרע אפ"ה נתמעט יען שהוא משונה.

וכהא"ג בחולין לענין מתנות כהונה דבעינן מבורר בשעת שחיטה עח"ס פ' הזרוע והלחיים.

והנה טומטם בארנו דפסול לא מטעם דהו' ספק נקיבה אלא דתורה פסלתו כיון דאפשר שלא יתברר לעולם אם הוא זכר או נקיבה. ובהא ניחא לי מה שהקשה בשו"ת רע"א מהד"ב ע"ח מש"כ הטור חו"מ סי' פ' דטומטם ונקיבה נוטלין בשוה ואמאי הא הו' דומיא דספק ויבם דטומטם יורש בודאי עכ"פ חלק נקיבה א"כ הו' ודאי וספק ודיינין לי' לודאי שהוא זכר א"כ אין מגיע לנקיבה כלום להנ"ל ניחא דטומטם אין נכנס כלל בגדר ספק זכר דאף אי הו' זכר אם הו' נקרע כיון שלעולם לא נקרע א"כ אין בו דין זכר כלל והו' כברי' בפני עצמו ואין מגיע לו רק חצי כמו בבת ובת.

הלכה ד

וכן הכלאים וכו'. הנה בשמעתתא דחוששין לזרע האב קשה לי דקאמר שמואל דהלכה כחנני' ומסיק דאזדא שמואל לטעמי' דקאמר דחכמים פליגי ארי' וסברי דכל מין פרידה מין חדא הוא דבא מן הסוס ומן החמור ובעיא בגמרא אח"כ אי מיפשט פשיטא לי' לר"י דאין חוששין או דמספקא לי' נפ"מ לאסור פרי עם האם יפשט דמספקא לי' כיון דתניא דפרי עם האם אסור וקשה לי איך מוכח מזה דמספקא לי' דהנה הם חששו לזרע האב דחנני' דמחייב אזכר ע"כ לדידי' שוה גורם דאב לגורם דאם הו' ס"ל דחייב אזכר כמו אאם אולם אף לרבנן דפליגי אחנני' היינו די"ל דס"ל דלא אלים כחו דאב כמו כחו דאם אבל בכל זה עכ"פ אין הכרח דסברי דבתר כח לא אזלינן כלל דשפיר מצי סברי דעכ"פ גם לאב יש כח וגורם דידי' ג"כ כח לאסור אלא דכאן אין לחייב אלא אי אמרינן דאלים כח דאם אז מסתבר דחייב אאביו כמו אם וא"כ לפי"ז חנני' דסובר דאלים ככח דאם ע"כ סברו חכמים דכל מין פרידה אחת הוא וע"ז פליג ר"י דסובר דלא אלים ככח דאם דלא אמרינן חוששין לזרע האב בכהא"ג אבל עכ"פ פרי עם האם אסור כיון דעכ"פ יש כח דאב וגורם דידי' ונהי דתוס' בדף נ"ח כתבו דל"ש זוז"ג רק בחד היתר היינו דבכהא"ג ל"ש זוז"ג ורק מיקרי חוששין לזרע האב כמוש"כ תוס' בכורות דף ז' ונהי דאין חוששין לזרע האב היינו שאין אלים ככח דאב אבל עכ"פ גורם הו' ואף למ"ד זוז"ג אסור היינו באחד היתר ואחד איסור ומשום ביטול אבל בשניהם היתר זוז"ג אסור דלא שייך ביטול ועיי' אבני מלואים סי' מ"ו וא"כ פרי עם האם שפיר אסור ולישב נאמר דגמרא כאן קאי למ"ד זוז"ג אסור א"כ לדידי' אי אין חוששין לזרע האב היינו אי לא אמרינן דכח אב הו' ככח אם אז עכ"ח אפי' כגורם לא הו' דאי הו' כגורם ואסור משום גורם א"כ היינו זוז"ג דאסור והתוס' כתבו בשניהם היתר לא שייך זוז"ג [דסברת תוס' שייך בין למ"ד זוז"ג אסור בין למ"ד זוז"ג מותר] א"כ ע"כ אפי' משום גורם לבד אין לאסור אלא אי הו' כח אב כאם אז יש לאסור אבל להלכה דזוז"ג שריא שפיר י"ל נהי דאין חוששין אבל עכ"פ גורם הו' רק דבשאר איסור זוז"ג שרי ובשניהם היתר זוז"ג אסור אבל לא משום דאלימא ככח האם אלא דמשום גורם לבד אסור ובזה מתו' קו' התוס' בבכורות שהקשו אי אין חוששין לזרע האב אפי' גורם לא ליחשוב ואמאי וולד טריפה שריא משום זוז"ג ולפמש"כ ניחא דבאמת גורם הו' עכ"פ ובשניהם היתר ג"כ שייך בהו איסור כגון שאסור פרי עם האם ובאחד היתר שריא משום זוז"ג שריא באו"ה וא"כ ניחא נהי דפרידות זע"ז אסור היינו משום דכח האב נהי דיש בו דהרי אסור פרי עם האם אבל כיון דלא אלים ככח אם הו' א"מ דכאן גורם דאב סוס ועיקר גורם דאב חמור ובאידך גורם עיקר דאם סוסי' וגורם

דאב דקליש מכח דאם חמור א"כ אין הענין שווים וא"כ מיושב דברי הרמב"ם דפסק פרי עם האם לוקה אף דאין חוששין לזרע האב דנאמר שיהא לגמרי ככח אם אבל גורם וכח אב אמקצת עכ"פ איכא ובפרידות זע"ז אסור כיון דאין כח דאב ככח דאם ל"ה שווים לכן לקה ג"כ ונכון מאוד.

ובזה יש לומר דכל השקלא וטריא כאן קאי דסבר ר"א זוז"ג אסור בעלמא א"כ גם רבנן דלא פליגי עלי' אלא בחוששין לזרע האב או במקצת שה אבל בזה דסבר ר"א דזוז"ג אסור לא פליגי עלי' רבנן ע"כ הו' סבר הש"ס דהך חוששין לזרע דאמרי רבנן היינו לגמרי כחנני' דאלים ככח האם וע"כ פריך באמת לפלוגי בפלוגתא דחנני' וע"כ פריך מכיסוי הדם בצבי הבא על התייש אי חוששין לזרע האב הו' מקצת צבי וא"כ לחייב בכיסוי כיון דכח אב אלים ככח אם א"כ כמו דחייב באותו ובנו לרבנן דהו' בתייש הבא על הצבי משום מקצת שה ה"נ לחייב בכיסוי ומשום חוששין לזרע האב והו' מקצת צבי וע"ז מסיק דעכ"ח מספקא לי' לרבנן וכן במתנות בתייש הבא על הצבי דמשמע בשמעתין אי הו' חוששין לזרע האב הו' מחייב בחצי מתנות דשה אפי' מקצת שה ואי אין חוששין לזרע האב פטור לגמרי אבל להלכתא דזוז"ג שריא שפיר י"ל דנהי דאין חוששין לזרע האב אבל עכ"פ גורם הו' ע"כ לענין אותו ואת בנה דשם כיון ששחט נשחט גם חלק השה שיש ע"כ שפיר דרשינן שה אפי' מקצת שה אבל לאינך מתנות נהי דחששין לזרע האב דגורם הו' משום זה לא שייך לחייב במתנות כאשר אבאר דהנה ביריעות שלמה הקשה כיון דדרשינן שאפי' מקצת שה א"כ לחייב כל המתנות כמו לר"ש דמרבינן דמחייב בכולו וצריך לומר דעכ"ח דאין הכונה דמשמעותי' אפי' מקצת שה אלא דהכי דרשינן דהוא מילתא דמסתברא כמו דתורה חייבה על שה כולו כל מתנות כך חייב חצי מתנות אחצי שה וכמו דאמרינן בעלמא חמש אפי' חצי חמש לענין פדה"ב או חצי דו"ה ולפי"ז י"ל דשה רק שייך אי חוששין לזרע האב דהו' כגורם דאם א"כ כמו דבצבי הבא על התיישה אמרינן שה אפי' חצי שה כך שייך לחייב בתייש הבא על הצבי דהו' ג"כ מסברא לחייב בחצי מתנות אחצי שיות ושפיר שייך לדמותו לאותו ואת בנו דבילדה בת ובת ילדה בן דחייב אבל אי ל"א דחוששין לזרע האב אלא דהו' גורם ע"ז באמת לא מסתבר למידרש דאפי' אגורם חייב אחצי מתנות דמאן לימא דהו' גורם דאב חשוב כ"כ דלחייב חצי מתנות כיון דלא אלים ככח דאם ואיזה שיעור אתה נותן לו אפי' חצי לא שייך לחייב ולדרוש דחייב ברבוע מתנות ל"ש דילמא אפי' ברבוע לא חשוב ע"כ לא דרשינן כה"ג אפי' מקצת שה ורק לענין אותו ואת בנו אפי' אי גורם לא הו' אפי' כחצי אלא מקצת בעלמא עכ"פ זה המקצת של שיות נשחט שפיר חייב בשלמא אי הפי' דשה משמע

אפי' מקצת שה אז כיון דהו' עכ"פ בהאי בהמה מקצת שה דגורם הו' עכ"פ אז הו' שייך לדמותו לאותו ואת בנו אבל זה לא דרשינן דא"כ לחייב בכולו מתנות אלא ע"כ זה רק מילתא דמסתבר דחייב אחצי מתנות וזה לא מסתבר היכא דל"ה אפי' חצי אלא מקצת בעלמא ודו"ק.

וכן לענין כיסוי הדם בשלמא אי חוששין לזרע האב חייש ככח האם שפיר חייב בכיסוי מכח מקצת צבי דל"ש ביטול כיון דהו' זה כזה אבל אי לא הו' ככח האם אלא מקצת עכ"פ הו' א"כ נתבטל הדם כקו' התוס' באמת מהך דביצה ותירוצם ל"ש דיש בכל מקצת חלק דם שחייב בכיסוי כיון דהשה רוב נתבטל למאן דסובר דבטיל ע"כ ל"ש לחייב בכיסוי ועיי' באחרונים שרוצים לתרץ ג"כ דרמב"ם סבר כהך דביצה אך זה דוחק לומר דסוגיות פליגי ולפמש"כ ניחא דלפי סוגיא דחולין דסברו דחוששין לזרע האב כמו לזרע האם שפיר חייב בכיסוי כתי' התוס' דבכל משהו יש חצי צבי אבל אי לא הו' כזרע האם א"כ נתבטל ברוב ופטור שפיר מכיסוי ונתיישב היטב דברי רבינו, וא"ל דבא לעולם בתערובות ל"ש ביטול דהא לר"ן כל זוז"ג משום ביטול ודו"ק.

ובזה יש לתרץ קו' התוס' אמאי פריך מכלל דלר"א פשיטא לי' קשיא ממתנות לחייב בכולהו מתנות והקשו תוס' אפי' אי מספקא לן לר"א ג"כ קשיא לחייב בחצי מתנות כיון דמקצת שה אית לי' לפמש"כ ניחא דבודאי אי לא הו' מדמה כיסוי לאותו ואת בנו הו' מצריך לפרושי כך דרק לאותו ואת בנו שייך מקצת שה משום דכשנשחט כל השה נשחט אבל לענין כיסוי הדם שפיר יש סברא לומר דלא חייב תורה אמקצת דם כיסוי כיון שבא בתערובות תמיד ולא משום ביטול אלא יען דאנן בעינן אפי' חצי אחצי בהא"ג לא חייב וכן במתנות אפי' אמקצת שה דאם שהוא בודאי עכ"פ כחצי שיות לא דרשינן דלתחייב דרק אכולו שה חייבה תורה אבל אמקצת שה לא חייבה תורה כמו דדרשינן חמש ולא חצי חמש ורק באותו ואת בנו שאני דעכ"ח נשחט האי מקצת שיות דהרי ע"כ באותו ואת בנו שאני דאפי' אי אין חוששין לזרע האב כמו לכח דאם אלא דגורם הו' מחייב מהאי טעמא באותו ואת בנו א"כ עכ"ח לא דמיא לכה"ד ומתנות אבל אחר דפריך מכיסוי הדם ע"כ משום דסובר דגם בעלמא שייך לדרוש כך לחייב אפי' אמקצת אז קשה גם במתנות לחייב בחצי מתנות אמקצת שיות דאם והבן [ובזה אמרתי לפרש דגמרא מסיק לאחר דלר"א מספקא לי' במאי פליגי בשה אפי' מקצת שה לכאו' קשה הו' לי' למימר אלא בשה אפי' מקצת שה פליגי ומדלא קאמר כך משמע דפלוגי גם בחוששין לזרע האב ולפמש"כ ניחא דר"א מספיקא לי' אי חוששין לזרע האב היינו אי כחנני' דדמיא לגורם דאם לגמרי וע"כ סובר דלא דרשינן שה אפי' מקצת שה כיון דכח האב

אלים כ"כ אין לחייב אמקצת שה דאם לבד ורבנן מספקא להו ג"כ אי חוששין לזרע האב היינו אי הו' עכ"פ כגורם בעלמא אבל כגורם דאב ל"ה ע"כ דריש אפי' מקצת שה לחייב מצד שיות דאם כיון דאלים יותר מכח האב ובזה ניחא ליישב קו' התוס' אר"ש אמאי לא פליגי ר"א גם לענין חלב לפמש"כ ניחא דרק לענין כיסוי הדם ומתנות סברי ר"א דלא דרשינן שה אפי' מקצת או צבי אפי' מקצת צבי דא"כ לחייב בכולהו מתנות ורק לגבי אותו ובנו שייך אפי' מקצת שיות כיון דעכ"ח נשחט גם חלק זה אבל לענין איסור דחלב כיון דיש בהאי אם כח דאב עכ"פ דהיינו כח בהמה ע"כ חלבו אסור ודו"ק, ובזה ביארתי היטב כל דברי רבינו המוקשים בשמעתתא דא בה"ל שחיטה וב"ה ביכורים וב"ה כלאים ויבואר עוד במק"א.

שבעת ימים וכו'. הנה ברמב"ן פירוש דהכי קאמר קרא דלאו דמח"ז חדא שבעת ימים תחת אמו ועוד אני אומר לך שור ושה לא תשחטו ביום אחד והכל נכלל באיסור דמחו"ז, ולי נראה לפרש בזה כל הענין שבריש פ' אותו ובנו דקאמר אין לי אלא בחולין במוקדשין מניין ת"ל שור ושה כי יולד וסמוך לי' ושור ושה אותו ואת בנו לא תשחטו ואימא במוקדשין ולא בחולין ת"ל ושור הפסיק הענין ואימא בחולין ולא במוקדשין ת"ל ושור ו' מוסיף על ענין ראשון ואימא מה קדשים כלאים לא אף חולין כלאים לא והתניא אותו ובנו נוהג בכלאים ועוד הכתיב שה ואתה מוציא כלאים מבניהן ומשני או לרבות כלאים ואימא או לחלק הכתוב אותו והא אותו בעי ג"כ אלא כר' יהונתן דל"ב קרא לחלקו מפרש מאי חנניא ורבנן ומייתי ברייתא דחנני' סובר דנוהג גם בזכרים ורבנן סברו רק בנקבה ואם נפשך לומר בנו הכרוך תחתיו ומפרש וכי תימא אותו זכר משמע ת"ל בנו הכרוך תחתיו יצא זכר שאין כרוך תחתיו וכל השמעתא תמוה חדא קו' תוס' אליבא דמסקנא למה כתיב באמת אותו ובנו בעניינא דקדשים ועוד מ"פ ועוד הכתיב שה הא קו' ראשונה הוא על הברייתא דנוהג בכלאים ואידך קושיא זה הוא קו' אדרבא דלא לנהוג כלאים והוא קו' אדרבא לא על הברייתא ל"ש למפרך בלשון ועוד וכן הוא דקאמר ואם נפשך לומר בנו הכרוך תחתיו משונה לשון זה מבשאר מקומות דמותב ומפרק וכאן לא המתין עד דמותיב לי' רק קאמר מדנפשי' דיש למותיב ולפרק ועוד קשה הא איכא למיפרך באופן אחר להשיב דאי צריך לרבות כלאים ואותו לחלק ומנ"ל דאין נוהג בזכרים עיי' חיח"ס דעמד על כל זה ולהנ"ל אני אומר דזה דפריך אי מה קדשים כלאים לא הוא משום דקשיא לי' באמת קו' התוס' למה נכתב בהאי ענינא דקדשים ע"כ ללמוד דכלאים לא וא"כ קשיא מברייתא דנוהג בכלאים ועוד דל"ש לומר דלכך כתיב בהאי ענינא למעט כלאים דהא כתיב ושה דאתי להוציא כלאים ומסיק או לרבות את הכלאים וא"כ תקשה

באמת למה כתיב בהאי ענינא דקדשים וע"כ קשקיל וטרי דאו בעי לחלק וכן אותו בעי לחלק ומייתי דבאמת פלוגי חנניא ורבנן אי נוהג בזכרים דלחנני' בעי אותו דנוהג בזכרים וא"כ עדיין נשאר בקשיא הראשונה למאי כתיב בהאי עניינא ע"כ נאמר לפרש זאת דהא באמת אם נפשך לומר אותו זכר משמע רק דבנו משמע כרוך תחתיו והיינו דכיון דכתיב בענינא דקדשים ע"כ לומר דקרא קאי אדלעיל דז' ימים תחת אמו ועוד דלא תשחטו ביום אחד והיינו מטעמא דכרוך אחרי' א"כ להכי כתיב בהאי דנלמד דאין נוהג רק בנקבה ומשום דכרוך אחרי' ובהא ניחא מה שהקשה תוס' ד"ה או דמדאיצטריך לרבות כלאים ש"מ דבחולין נמי נהוג דכלאים בקדשים ליכא וא"כ א"צ ושור להפסיק הענין ותי' דהו' מוקמינן לשום דרשא ולא ידענו איזה דרשא וכתבו המפורשים דהו' אמרינן או לחלק ואותו שיהי' נוהג בזכרים אלא דיקשה לפי"ז לר' יהונתן דלחלק לא צריך קרא הדרי' קו' לדוכתי' עח"ס שעמד בזה ג"כ להנ"ל ניחא דהא זה השקליא וטריא הוא משום דקשיא לי' למה באמת כתיב בהאי קרא דקדשים והיינו למאן דס"ל דל"ש לומר דאין נוהג בקדשים דהא אין עשה דוחל"ת ועשה וא"כ קשיא למה באמת כתיב בהאי עניינא אבל הא באמת יש לנו לומר קו' תוס' לאמת שאמרו דעשה דקרבן פסח דבכרת דחי עשה ול"ת א"כ צריך קרא לומר דנוהג גם בקדשים מעתה י"ל דר' יונתן ס"ל באמת דעשה דכרת דול"ת ועשה וא"כ צריך קרא דנוהג גם בקדשים דהנה זה דכתבו תוס' דאין עשה דל"ת ועשה הקשו מתוס' זבחים דף ל"ג דעשה דכרת דוחה ל"ת ועשה ואמרתי דתליא זה בשיטת הריב"א דל"ת כמאן דליתא ולא נשאר רק עשה ועשה דכרת חמור דוחה עשה הקל אבל אי לא כריב"א אז עשה דכרת א"ד עשה ול"ת א"כ אי אמרינן כריב"א ניחא וא"כ ר' יונתן מצי סבור כהאי סברא דל"ת כמאן דליתא א"כ עשה דכרת הוא דדחי לכך צריך קרא דנוהג בקדשים ולא קשיא אליבא דר' יונתן.

והנה תוס' הוק' דקרא סתמא כתיב ואין לומר בק"פ עשה דל"ת דמחוסר זמן עשה ול"ת ותמה בראש יוסף הא היכא דאיכא פסול ל"ש עדל"ת ומחוסר זמן פסול לגבי גבוה אך י"ל דהנה תוס' דכ' דבאותו ובנו איכא עשה דמח"ז היינו דסברו דשיעשה דמח"ז אל"ת דאותו ובנו וכמש"כ בראש יוסף א"כ אי אמרינן דעדל"ת א"כ ממילא ליכא עשה ול"ה פסול כלל לגבוה לכן שפיר שייך עדל"ת אך התינח לשיטת הריב"א דל"ת כמאן דליתא אבל לשיטת ר"י ט"ע בקידושין דף ל"ד דל"ת שיש עמו עשה אלים וגם עשה לא נדחה ל"ש זה ושפיר כ' תוס' דהוה עשה ול"ת וממילא איכא גם פסול לגבוה א"כ זהו גופי' תי' התוס' דתי' דאיכא עול"ת דהיינו דחידשו דלא כסברת ריב"א אלא דל"ת לא נדחה ממילא איכא נמי עשה וממילא פסול נמי הוה לגבוה ובהא ניחא מה שהקשו דהא תוס'

בזבחים דף ל"ג כ' דעשה דכרת דוחה עול"ת הנ"ל ניחא כיון דאיכא עשה ממילא פסול נמי הו' ל"ש כלל עול"ת ורק אי בעלמא הו' דחי לל"ת עכ"פ אז ל"ה פסול כלל וליכא כלל עשה אבל כיון דבעלמא אין עשה דוחה ל"ת ועשה דהל"ת ל"ה כמאן דליתא לכן אף דעשה דכרת דוחה לא מהני דהא פסול לגבוה משום מחו"ז וגם י"ל בפשיטות דבאמת הא בהא תליא דהא דכ' תוס' דעשה דכרת דוחה ל"ת ועשה היינו לשיטת ריב"א דלר"ש כמאן דליתא ולא נשאר רק עשה ומאי אולמי האי עשה מהאי עשה ע"ז אמרינן אי איכא עשה דכרת דאלים דחי להאי עשה אבל אי אמרינן כשיטת ר"י בקידושין דהל"ת אלים ולא נדחה הל"ת אף דאיכא עשה דכרת לא אלים לדחות עשה ול"ת ביחד וא"כ כיון דכל תי' התוס' באיכא עשה דמחו"ז רק שייך אי לית לן כסברת ריב"א דלסברת ריב"א ליכא עשה דל"ש שדי עשה דמחו"ז אלאו דאותו ואת בנו אי הלאו כמאן דליתא וא"כ כיון דאזיל לשיטת ר"י לא יקשה דעשה דכרת דוחה לעשה ול"ת דלשיטת ר"י באמת גם עשה דכרת ל"ד לעשה ול"ת וא"ש:

הנה רש"י שבת דף קל"ו כ' דכ' שבעת ימים יהי' תחת אמו הא בלילה שרי רק הרצאה למחר דלא חזי להקרבה באורתא דכ' ביום צוותו אבל נפל ל"ה לכך יכול להקדיש תוך ח' הנה לכאורה מפירש"י מוכח דאין כאן מחו"ז כלל דהא בלילה אין ראוי להקרבה רק משום לילה והקשה ע"ז בטה"ק זבחים י"ב א"כ קשה איך מוכח מהא דנכנס לדור להתעשר דאין מחו"ז בלילה הא ל"ה מחו"ז כלל אלא דא"ר להקרבה משום לילה ועוד יקשה לפירש"י קו' התוס' ל"ל ביום השמיני ירצה לדרוש לילה לקדושת יום להרצאה תיפק לי' מביום צותו דמה שתי' בתוס' דאם עלה תרד משום מחו"ז ניחא לפירש"י כיון דלדידי' ל"ה מחו"ז כלל רק משום לילה אמנם ל"נ כונה אחרת בפירש"י דבאמת הקשה בטה"ק שם וכן במנחות דף ו' לתוס' דהו' מחו"ז למה יהא מותר לאכול בליל ח' ואי דסברי דלענין קרבן אף דיצא מכלל נפל צריך ח' ימים א"כ יקשה הא דיליף ר"ג דכיון ששהה ח' יצא מכלל נפל ע"כ ללמד להתיר אחר ח' מדהתיר תורה להקרבה א"כ מנ"ל למישרי בליל ח' דילמא לא יצא מכלל נפל עד יום ח' כמו דהקרבה לא שרי עד יום ח' ולפי"ז י"ל דזה הי' קשה לרש"י ולכן מיאן בפי' התוס' רק מפרש כך דבאמת כיון דכ' ז' ימים יהי' תחת אמו בלילה הי' שרי רק משום דל"מ להקרבה באורתא וכן להרצאה בח' וזהו אפי' בלא קרא וכיון דכ' ביום השמיני והלאה ירצה ע"כ לומר דבלילה הו' מח"ז ותרד דאם עלה תרד ולא משום נפל אלא שלא תאמר דבלילה חזי להקרבה אי לאו אורתא לזה כתיב מיום השמיני והלאה ירצה דיהא מחו"ז בלילה ונ"מ שאם עלה תרד.

והנה בחולין דף קט"ו איתא אותו ואת בנו לתסרו ומשני מדגלי רחמנא מח"ז לגבוה

מכלל דלהדיוט שרי ופי' התוס' דכ' מיום השמיני והלאה ירצה הכתוב נתקו ללאו דאו"ב וכ' במשל"מ שכוונתם כיון דנתקו הכתוב ללאו דאו"ב לגופי' שיהא בעשה דלא ירצה לקרבן והוה מח"ז תיפק לי' דאסור משום כל שתעבתי לך [וכמש"כ הרמב"ן לפרש נתקו הכתוב לעשה היינו דאו"ב עצמו יהא בעשה דלא ירצה ופירושא דקרא הכי משמונה והלאה ירצה ודוקא אם לא שחט האם אבל אם שחט האם אז הוה הולד מחו"ז באותו יום אף שהוא משמונה ימים והלאה אח"ז ראיתי שכ"כ בקרבן אהרן. אולם קשה לי הא קיי"ל בהדיוט דיום הולך אחר הלילה משא"כ בקדשים הלילה הולך אחר יום כדאיתא ס"פ או"ב א"כ משכחת דיש איסור להדיוט ואין אסור לגבוה ונ"ל דהנה בטה"ק מנחות כתב דהא ממשקה ישראל מן המותר לישראל אין הפירוש שכמו שנאסר לישראל נאסר גם לגבוה אלא זהו עצמו האיסורי עץ שאסור להדיוט וא"כ י"ל כיון דבהדיוט אסור משום או"ב אף דלגבוה לילה אחר יום אסור לגבוה וא"כ ל"ה צריך הכתוב לנתקו שהוא בלא ירצה. ובזה נראה ליישב קו' תוס' בריש פ' או"ב דפריך מוקדשין מנ"ל והקשה תוס' דמהיכי תיתי דאיני במוקדשין דעדל"ת ולפמש"כ ניחא דה"א דאינו במוקדשין משום דמוקדשין הוא להיפך לילה אחר היום א"כ בשחט אם בלילה והולד ביום בקדשים פטור דלענין קדשים ל"ה כשחט ביום אחד לכן צריך קרא דאפ"ה נוהג במוקדשים מד' ו' מוסיף על ענין ראשון דאין לומר הא בקדשים לילה הולך אחר היום כיון דכ' לא ירצה. **והנה** כל זה שייך יען דכתיב אותו ובנו אבל אי הו' כתיב בנו ואותו ע"כ דלא נהג בקדשים כיון דלילה הולך אחר היום דא"ל כיון דלא ירצה קאי אאותו ובנו שפיר גם בקדשים הלילה נחשב ליום השמיני דקרא הכי משמע מיום השמיני והלאה ירצה הולד ואף אחר יום השמיני לפעמים לא ירצה אם שחט האם תחילה דהא אי הו' כתיב בנו ואותו לא הו' מצינן לדרוש כלל דאו"ב הוה מחו"ז לגבוה דלא מצי למדרש דהא אלא ירצה קאי אולד לא על האם וא"כ מסברא ל"ה ידענו כלל דנוהג במוקדשין. ובהא יש ליישב לנכון קו' חמורה שהביאה באו"ח פסחים דף נ"ט בשם הגאון מ' העשיל ז"ל דל"ל לא תשחטו בלשון רבים להודיעו דבנו ואותו חייב דאלת"ה ל"ל ושור מוסיף על ענין ראשון בלא"ה ידעי' דנוהג במוקדשין כקו' התוס' דא"ל כאשר תי' יען דהו"א דעשה דפסח דוחה הא בבנו ואותו אי אין חוששין לזרע האב היא נקיבה שא"ר לפסח וא"כ אף אי הו' כתיב בנו ואותו הו' ידעי' דגם אותו ובנו חייב ולכך הו"א דעשה דפסח דוחה בלקח בנו לפסח וצריך ושור דנוהג גם במוקדשין דו' מוסיף על ענין ראשון. ולפימש"כ ניחא דאי הו' כתיב בנו ואותו הו"א שפיר דרק בחולין נוהג דלא יקשה כלל קו' התוס' דמהיכי תיתי דלא נהוג בקדשים כיון דבקדשים לילה הולך כדין אחר היום ואין לומר כיון דהו' בבל ירצה

איכא נמי גם לאו דאו"ב דז"א דאי הו' כתיב בנו ואותו ל"ה מצי למדרשי כלל דהוא בלא ירצה דלא הו' נתקו הכתוב לעשה ומיושב היטב קו' הגאון.

אולם אי קשיא הא קשיא דביומא דף ס"ד קאמר רבא לא נצרכה אלא בשחט האם דנעשה מחו"ז וצריך קרא לד' דמחו"ז פסול לשעיר משתלח ויקשה הא שעיר הזה זכר וא"כ אי הו' כתיב בנו ואותו לא הו' צריך לד' לרבות מחו"ז בשעיר משתלח דלא משכחת כלל דאי בשחט בנו תחילה לא משכחת אותו דהא שעיר הוא וא"כ דמכ' לד' בשעיר נדע דאותו ובנו חייב וא"כ לכתוב ובנו ואותו ונדע ג"כ דאותו ובנו חייב ולמה צריך לכתוב לא תשחטו לשון רבים. והנה לכאורה יש להקשות עוד מ"פ גמ' במוקדשין מניין הא נשמע מדכ' לד' בשעיר דא"ל דנפ"מ בשחט אם ונעשה בנו מחו"ז כדאמר רבא כיון דאין נוהג במוקדשין אך י"ל דהא קשה קו' תוס' מוקדשין פשיטא דסתמא כתיב וליישב נאמר דפריך לר"ש דסובר לקמן דף פ' דכל קדשים ששא"ר הוא א"כ הו"א דאין נוהג במוקדשים ולכן שפיר פריך מניין וא"כ ניחא דלא יקשה פשיטא דנוהג מדצריך לד' בשעיר משתלח דהא איתא שם דלר"ש דהגרלה אינה מעכבת משכחת בהומם וחוללו וא"צ לאוקמי בשחט האם. ומעתה יצא לנו ליישב עוד קו' תוס' דשפיר פריך מוקדשין מניין די"ל דהו"א עשה דשעיר דחי דא"ל דהוה עול"ת דהא הוה עשה דרבים דדחי עול"ת כמו שבארנו בה' כהמ"ק. והנה במשל"מ כתב לפרש הך דחולין מדגלי רחמנא מח"ז לגבוה היינו מדכ' וי"ו מוסיף דנוהג או"ב בקדשים מכלל דלהדיוט שרי ולכאורה דבריו תמוה דא"כ מנא הוה ידעינן דלוקין משום או"ב בקדשים דאף דהוה ידעינן דאסור לגבוה ממשקה ישראל אבל לא הו' לוקין לכן צריך וי"ו דנוהג בקדשים ולוקין אם שחט או"ב של מוקדשין ועוד דהו"א שור הפסיק הענין וכבר תמה בפמ"ג שם.

דעת רבינו בפ"ה מה' מאכלות אסורות הי"ד דמצא עובר חי אעפ"י שהוא בן ט' חדשים שחיטת אמו מטהרתו ופוסק כחכמים דמתני' דחולין ע"ד ולענין חלבו של בן ט' חי פוסק בפ"ז מ"ה מ"א דחלבו אסור והקשה הה"מ דזה נגד דברי הש"ס דף צ"ג דקאמר ר"א אר"א דהלכו ר"מ ור"י לשיטתו דלשי' ר"מ דבן ט' חי אין שחיטת אמו מטהרתו גם חלבו אסור ולחכמים דשחיטת אמו מטהרתו ה"ה חלבו מותר ורבינו מזכי שטרי לבי תרי ונראה ליישב דהנה התוס' בדף צ' הקשו דאיך מוקי דנוהג בשליל הא לא איירי אלא בבן ט' אבל בבן ח' לכ"ע שחיטתו מתיר ואין נוהג בשליל ותי' דהיינו דשחיטתו מתיר והקשה ע"ז הא חזינן לרי"ו בתלש מחייב אפ"ה שחיטתו מתיר א"כ גם בגיד אף דנוהג בשליל שחיטתו תתירנו ותי' לחלק בין גיד לחלב, ועוד הקשו הא דפריך והא פליגי בסיפא מכלל דרישא לאו בשליל עסקינן האסיפא איירי אי נוהג בשליל אחר שחיטתו כדאמר

ראב"א דאזלי לשיטתם ועוד הקשו הא דמשני דבר זה מחלוקת ר"י ורבנן הא לא פליגי אלא לאחר שחיטה, ונראה ליישב דראב"א הכי קאמר דחזינן דר"י סבר דאין נוהג בשליל הנה לזה צריך תרי טעמא לומר למה שחיטה מתיר הגיד וחלבו חדא דע"כ סובר דאין נוהג בשליל קודם שנעשה בן ט' ליכא כלל איסור גיד וחלבו דאי הו' נוהג בשליל קודם שנעשה בן ט' א"כ נהי דר"י סובר דשחיטה מתיר בן ט' אבל לא סגי להתיר החלב וגיד שכבר נאסר ולא יהא אלא כאמו כסברת הרא"ש דלא הותר חלבו וגידו אע"כ דאין נוהג בשליל אלא דאכתי הו' מצינו לומר נהי דאין נוהג בשליל קודם שהגיע לחדשים אבל בהגיע לחדשים עכ"פ יהא נוהג איסור חלב וגיד ואם תלש חייב ע"ז אמרינן דר"י לשיטתו דשחיטה מתיר בבן ט' א"כ חזינן דאוירא לידה גרם דנעשה בהמה א"כ לא נאסר כלל עד לידה ושפיר שחיטה מתיר גם חלבו וגידו ולא שייך לא יהא אלא כאמו כיון דאויר גרם ליכא כלל איסור חלב וגיד, ונראה דזה רק ר"י לשיטתו דסובר טריפה ששחטה אין שחיטה מטהרתה מידי נבילה ובארנו משום דסובר כל עיקר שחיטה להתיר באכילה לא להוציא מידי אמה"ח או להוציא מידי נבילה א"כ לא הועיל השחיטה כלל וממילא מטמא א"כ לדבריו שפיר הא בהא תליא מדסובר דאין נוהג בשליל ואפי' קודם שחיטה היינו משום דסובר דשחיטה מתיר בבן ט' דשחיטה זו מתיר גם הולד באכילה א"כ הי' לנו לומר דיו כאמו דהרי באמו אין מתיר אלא הבשר לא חלב וגיד ומדסובר אפ"ה מותר ע"כ משום דסובר אוירא גרם ואין כאן איסור כלל ולפי"ז יפורש הא דאזיל לשיטתו לא כמו שמפרשין דמתיר שחיטה לכן מותר אלא דלכך אין נוהג אפי' בבן ט' חי אפי' קודם שחיטה יען דלשיטתו דשחיטה מתיר בבן ט' מצי סבור דאוירא גרם א"כ ליכא איסור כלל ושחיטתו מתיר שלא יחול אפי' לאחר לידה וכאשר הוא שיטת רבינו אפרים בפירוש דברי ר"ל דלכך אוירא גרם יען דשחיטה מתיר בבן ט' ור"ל כר"י אתיא [ונהי דראשונים הוכחו שלא כדבריו דאל"כ יאמר ר"ל הלכה כר"מ ולפמש"כ ניחא דבודאי ר"ל מצי אתיא גם כר"מ דאין השחיטה מתיר אם נולד אח"כ אבל קודם שנולד אוירא גרם דליכא איסור חלב וגיד עוד ואפ"ה אין שחיטה מתיר כיון דלבן ט' אין שחיטה מתיר וכשיטת הרא"ש היינו רק לדידן אבל ר"י דסובר דאין שחיטה מטהר בטריפה משום דסובר דשחיטה בא רק להתיר הבשר באכילה [ובזה נראה ליישב שיטת רש"י בפסחים דף כ"ב דמפרש חולין בעזרה לאו דאורייתא היינו אאיסור הנאה משום די"ל דבאכילה ע"כ לר"י אסור דהנה בתוספתא איתא שחיטת נכרי אסור מוזבחת ואכלת את שאתה זובח אתה אוכל ומה שאין אתה זובח אין אתה אוכל ונראה דזה אתיא כר"י דסובר דטריפה ששחטה אין שחיטה מטהרתה מידי נבילה משום דסובר דשחיטה אתיא להתיר באכילה ולא

לטהר מידי נבילה שייך שפיר מה שאין אתה זובח אין אתה אוכל ה"נ בשחיטה בעזרה דדרשינן בריחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקירוב מקום ונשמע מזה גופי' איסור ולפמש"כ השעה"מ גם דעת רמב"ם בהנאה לאו דאורייתא ובאכילה דאורייתא ולמש"כ דנשמע ממילא מקרא דבקירוב מקום אלא דזה אינו דהרי הרמב"ם לא הביא דרשא בנכרי מוזבחת ואכלת יען דלית לי' דר"י דשחיטה שפיר מטהר טריפה מידי נבילה א"כ יהי' הכרח לשיטת הכ"מ דלרמב"ם חולין בעזרה לגמרי לאו דאורייתא והנה לפמש"כ במק"א למ"ד בשר נחירה הותר ובא הכתוב לאסור בשר נחירה לדידי' דרשינן וזבחת ואכלת את שאתה זובח אתה אוכל ה"נ י"ל נהי דגלי קרא ברחוק מקום נחירה אסור אבל בקרוב מקום לא מתיר השחיטה לאכול כמו בשחיטת נכרי ודו"ק. והנה ר"מ סובר בשר תאוה הותר יען דסובר ששא"ר ש"ש כידוע לכן לא נשמע מדרשא דאתה זובח ברחוק מקום וצריך קרא דאותו ודו"ק] וא"כ נאמר דיו כאמו אע"כ דאוירא גרם וליכא איסור כלל בשליל אפי' בבן ט'אבל למ"ד דשחיטה בא להתיר מידי נבילה או להתיר אמה"ח וא"כ אף אי לא אוירא גרם שפיר ילפינן דשחיטה מתיר הבשר מתיר גם חלב וגיד אף דחדשים גרמו והי' אסור במעי בהמה שחיטה מתיר ולא שייך לומר דיו כאמו דהא אין שחיטה בא להתיר דוקא באכילה דבשלמא אי שחיטה רק מהני יען שבא להתיר באכילה א"כ חלב וגיד אין יכול להתיר כמו דאין מתיר את אמו אבל אי שחיטה בא להוציא מידי אמה"ח או לטהרו מידי נבילה א"כ ע"כ הועיל גם לחלב וגיד להוציא מידי אמה"ח או מידי נבילה א"כ שפיר י"ל דהותר לגמרי דהועיל השחיטה גם להתיר מה דאסור באמו וע"כ הא דלר"מ אסור חלבו יען דשחיטה אין מתיר כלל בבן ט' אבל לר"י דשחיטה רק להתיר באכילה א"כ לא הועיל בחלבו כלל א"כ ע"כ הא דמתיר חלבו יען דאוירא גרם א"כ שפיר שייך דאזלי לשיטתם דשחיטה בא להתיר ע"כ הא דשחיטה מתיר גם חלבו יען דסובר אוירא גרם ואין נוהג במעי אמו אפי' בבן ט' דאי הי' נוהג במעי אמו ל"ה שחיטה מתיר ובבן ח' בודאי אין נוהג דכיון דאוירא גרם כש"כ בזה דליכא אוירא וחדשים ור"מ אזיל ג"כ לשיטתו דהיינו ר"מ סובר דנוהג בשליל אפי' בפחות מבן ט' ואף דפחות מבן ט' שחיטה מתיר היינו כמו דמתיר לבשר מתיר חלב וגיד דר"מ סובר דמטהר טריפה בשחיטתו א"כ שחיטה בא להתיר מידי אמה"ח ובמעי אמו איכא איסור אלא דשחיטתו יכול להתיר ובבן ט' נשאר איסורו דאין מתיר הבשר בשחיטה מכש"כ דאיסור חלב וגיד נשאר וא"כ אין הסוגיא סותרת ואך הא דיקשה הא בבן ח' אם תלוש פטור דחדשים גרמו וכאן דקאמר דנוהג בשליל בן ח' דקאמר דבא בב"א נראה ליישב דכאן רק לר"מ אמרינן אבל רי"ו קאי לדידן דסבירא לן במקצת כר"מ ובמקצת

לית לן כר"מ דהנה ר"מ דסובר שחיטה שאינה ראוי' לש"ש וא"כ אף דאין שחיטה מתיר באכילה מהני א"כ לדידי' אי תלוש מבן ט' ג"כ הי' לנו לומר דשחיטה תתירנו דלא שייך לומר לא יהא אלא כאמו דהרי השחיטה אהני אף למאי דלא בא להתיר באכילה כמו ששא"ר יען דלשיטתו דלא בא שחיטה להתיר באכילה א"כ השחיטה שוה בין לבשר ובין לחלב וגיד וא"כ הו' לן להתיר חלבו ע"י שחיטה ולכן צריכין לומר דלכך חלבו אסור משום דלשיטתו גם הבשר אין מתיר בבן ט' וכדין הו' שפיר ר"מ לשיטתו אבל לדידן דששא"ר לש"ש וא"כ נהי דקיי"ל כר"מ דמהני שחיטה בטריפה לטהר מיד נבילה אבל שם שחיטה לא הו' עלה כגון לענין אותו ובנו וכדומה א"כ אין השחיטה פועלת בשוה לבשר וחלב דבבשר לא איקרי שם שחיטה רק משום שמתיר באכילה וממילא בחלב דאין יכול להתיר לא יכול השחיטה לפעול להתירו באכילה ודיו כאמו א"כ אף אי ס"ל דשחיטה מתיר בבן ט' אפ"ה חלבו אסור משום דדיו להיות כאמו ואין השחיטה פועל על החלב כלום וא"כ שפיר אמרינן כיון דחדשים גרמו לקרות שם חלב וגיד אין מתיר השחיטה באכילה ולפי"ז עכ"ח פחות מבן ט' ליכא איסור כלל דאין לומר דאיכא איסור רק שחיטה מתיר א"כ גם בבן ט' יתיר השחיטה כיון דלדידן בן ט' מהני השחיטה ע"כ לדידן פחות מבן ט' ליכא איסור כלל דאין נוהג בשליל והיינו לפי מסקנא דריש גיד הנשה דאין צריך לומר דמשנה סבר דנוהג בשליל כר"מ אתיא אלא אף אליבא דסתם משנה דלעיל דמייתי בבן ט' אבל חלבו אסור ע"י שחיטה כיון דחדשים גרמו אין שחיטה מתיר דלא מיקרי שם שחיטה היכא דהי' שחיטה שאין ראוי' ה"נ לא מתיר החלב וגיד דלא עדיף מאמו דאין השחיטה פועל על החלב להתיר באכילה וא"כ רי"ו לא קאי אר"מ אלא אליבא דמשנתינו דסובר בחדא כר"י אבל בחלב סובר דאין יכול להתיר דחדשים גרמו האיסור ור"ל סובר דגם למשנתינו אוירא גרם וליכא איסור כלל במעי אמו א"כ שפיר השחיטה מתיר גם החלב כיון דליכא איסור עדיין ודו"ק.

והנה לפימש"כ קאי רי"ו אף לר"י היינו אף אי בשחיטה סבירא לן דמתיר בן ט' כר"י וכסתם משנה אפ"ה כיון דסובר משנה דחלבו אסור דאין שחיטה מתיר סבירא לן משום דחדשים גרמו ואסור אפי' קודם שיצא לאויר העולם ע"כ אין שחיטה יכול להתיר דלגבי החלב הו' כמו שחיטה שא"ר דרק בבשר יכול להתיר דשם שחיטה עלי' דמותר באכילה ור"ל קאי אף לר"מ דהיינו אף דקאמר אין שחיטה מתיר הבשר בן ט' אפ"ה חלבו שריא דאוירא גרם ולא חל האיסור כלל וכ"ש דאין נוהג בשליל קודם בן ט' ולכשיולד חל האיסור כיון דאפי' הבשר אין מותר ע"י שחיטה ודו"ק ולפי"ז סתם משנה וחלבו אסור כר"מ דוקא אתיא ואזיל ר"מ לשיטתו דשחיטה אין מתיר בבן ט' וע"כ גם חלבו אסור

לאחר שנולד ובמעי אמו מותר משום דאוירא גרם כשיטת הרא"ש.

לפי"ז הא דר"א אר"א אי אתיא כר"ל יפורש בפשיטות דאזלי לשיטתו דלר"מ אין שחיטה מתיר ע"כ חלבו אסור לאחר שנשחט ואי אתיא כרי"ו אזי יפורש הך דאזיל ר"מ לשיטתו ע"ד שכתבתי לעיל יען דנוהג בשליל אפי' בפחות מבן ט' אלא עד ט' ע"כ שחיטה מתיר ובבן ט' אין שחיטה מתיר אפי' הבשר כש"כ החלב ומעתה א"ש מאי דפריך מסיפא הא בסיפא איירי בנשחטה ורישא איירי בלא נשחטה ולפמש"כ זה גופא קו' הגמ' מכלל דרישא לאו בשליל עסקינן דהיינו כיון דסתם משנה סובר בהא כר"י דשחיטה מתיר בבן ט' א"כ הא דחלבו אסור יען דלא עדיף מאמו א"כ ממילא מוכח בבן ח' לא נוהג דאי נוהג בבן ח' במעי אמו אפ"ה שחיטה מתיר גם בבן ט' מתיר ע"י שחיטה אע"כ דאין נוהג כלל בשליל בן ח' וע"ז משני דבר זה פלוגתא דרי"ו ורבנן והיינו דאתיא המשנה באמת כר"מ דשחיטה אין מתיר בבן ט' דאזלי לשיטתם וכר"ה אבל בבן ח' נוהג שפיר בשליל אלא דשחיטה מתיר בבן ח' גם לרבנן ומיושב גם קו' תוס' דהרי ר"י מודה בתלש ממעי בהמה והיינו דפשיטא לתוס' דרי"ו קאי גם לר"י דאל"כ יקשה קו' רא"ש דאמר הלכה כר"מ לפמש"כ ניחא דקאי אסתם משנה לא אר"מ ולר"מ באמת נוהג בשליל ולמסקנא דאין נוהג בשליל אזי אתיא המשנה באמת לענין זה כר"י דשחיטה מתיר בן ט' וכשיטת רמב"ם אלא דשחיטה אין מתיר החלב כיון דחדשים גרמו ומיושב היטב דברי רבינו וא"ש

ובזה נראה ליישב היטב קו' הפר"ח שהקשה קו' עצומה על רבינו מדף ס"ט דקאמר למאן אי לר"מ איסור חלב ודם איכא איסור יוצא ליכא אי לר"י איסור חלב ודם ליכא ויקשה דילמא בעי לסתם משנה דאיכא איסור חלב ודם וגם איסור יוצא ולפמש"כ ניחא דבודאי לר"מ דאיכא חלב ודם מצ"ע דשחיטה אין מתיר בבן ט' כלל שפיר שייך למיבעי אי הו' גם איסור יוצא אבל לסתם משנה דהא דאיכא איסור חלב ודם הוא משום דשחיטה אין יכול להתיר רק הבשר אבל חלב ודם לא מצי להתיר דלא עדיף מאמו א"כ כיון דבאב ואם חלב ודם דאתי מכחם לא אוסר זרעם גם בבן פקועה לא שייך דיאסור יען דאיכא איסור יוצא דאיסור חלב ודם אין ראוי' להצטרף לאיסור הבא מכחם יען דבהמה דעלמא חלב ודם אין איסור הבא מכחם וזה דאיכא איסור חלב ודם ג"כ רק משום דלא עדיף ממה שבא מכחם דכמו דלא מתיר חלב ודם דעלמא לא יתיר חלב ודם דוולד א"כ לא יכול לאסור יותר מבהמה דעלמא ואין ראוי' לצרף לאיסור יוצא לאסור ודו"ק היטב.

ובזה נראה לפרש הא דפליגי בדף ע"ה דפריך רי"ו לר"ל מהא דאתה מוצא חלב ודם מכלל שליל להקרבה ולאיכא דאמרי פריך ר"ל כך לרי"ו וזה כסברת הפוכות ולהנ"ל ניחא

דלחד מ"ד הקשה כך רי"ו לר"ל דאמאי צריך למיעוטא כיון דסובר כר"י דשחיטה מתיר וגם סובר דאוירא גרם א"כ אין צריך כלל למעט אבל לרי"ו צריך שפיר למעט משום דהרי חדשים גרמו ואפ"ה מותר יען דשחיטה התירו וסובר דשחיטה אין בא בעלמא דוקא להתיר הבשר ולאיכא דאמרי הקושיא דלרי" ולמה מיעטה קרא כיון דבאמת חדשים גרמו אין יכול השחיטה לפעול כיון דשחיטה אין פועל רק היכא דמתיר באכילה כיון דגם דאם לא מתיר השחיטה את החלב לא יכול להתיר גם כאן ואי לא התיר באכילה לא הועיל כלום ע"כ באמת אין יכול להתיר החלב וא"כ למה מיעטה קרא וע"ז משני מידי דהו' אמחוסר זמן וא"ש, וניחא ג"כ קו' רשב"א ורא"ש יוסף גם לר"מ תקשי דהא ע"כ האי ברייתא כרי"ו אתיא דהרי מתיר חלב באכילה ולפמש"כ ניחא דלרי"ו דחדשים גרמו ואסור במעי אמו ולא התיר באכילה אלא לאחר שחיטה וא"כ שפיר הותר באכילה ואפ"ה צריך קרא למיעוטי כיון דחדשים גרמו ודו"ק.

עוד נראה לתרץ דברי רבינו בהקדם קו' תוס' דף צ"ד בהא דר"א אמר ר"א דחלבו הכל מודים דשרי מ"ש גיד ואמרתי לתרץ עפ"י סברת תוס' לעיל דף צ"ד בחלב שרי בן ט' יען דכתיב חלב שור ולא מיקרי שור כמש"כ רשב"א דכתיב שורכי יולד ויש להבין מ"ט דרי"ו חשוב לי' שור בבן ט' הרי כתיב כי יולד ונראה דרי"ו סובר דכיון דעתיד לילד שהרי הוא כבר בן ט' ולא יהי' נפל שוב חשוב לי' שור בבן ט' אך אחר ששחטו א"כ שוב איגלאי מילתא למפרע שלא עמד לילד ע"כ הותר החלב למפרע ומיושב בזה קו' הרא"ש דלא יהא אלא כאמו דלפימש"כ שאני הכא דשייך לומר דלא הו' עתיד להיות נולד ולא נאסר מעולם ורי"ו לשיטתו ביבמות דף ל"ד דסובר אמרינן איגלאי מילתא למפרע דהוא נפל יעש"ה וכן אמרינן בחולין י"ד עומד לאכילה ועומד לגדל וולדות נשחטה איגלאי מילתא למפרע דעמד לאכילה ולא הו' מוקצה ה"נ אמרינן דעומד לגדל ועומד לאכילה כיון שנשחטה איגלאי מילתא למפרע דעמד לאכילה ושחיטת אמו תתירנו דלא יהא בכלל שור כי יולד ע"כ הוה סביר לי' עתה דחלבו דשליל שריא ואמנם למסקנא חלבו דשליל ג"כ פליגי ולר"מ אסור ורק לר"א שריא והנה לרי"ו אין צריך לטעם איגלאי מילתא למפרע דהרי ר"י לית לי' ברירה ולדידי' מסקינן בחולין שם דעומד רק לאכילה וא"כ הא דרי"ו אליבא דר"י תלש חלב מן ט' חי אסור היינו משום דסובר בשלמא בבן ח' לא חל עליו איסור חלב משום דשמא יהא נפל ולא יבוא לכלל שור וכן אם נשחטה אמו לא יבוא לכלל שור ע"כ לא חל איסור חלב אבל בבן ט' דליכא חשש נפל עוד רק שתאמר שמא תשחוט האם כיון שיש לומר שמא לא תשחוט קודם שתלד שפיר חייל איסור חלב ואם נשחט איגלאי מילתא למפרע דהי' עומד שתשחט האם קודם שנולד ע"כ פקע

איסור חלב ולפי"ז יש ליישב קו' התוס' לעיל דפריך והא מדסיפא בשליל מכלל דרישא לאו בשליל עסקינן וקשה הא שם בנשחטה איירי ע"כ צריךלאשמעינן דנוהג בשליל [וכוונתם להקשות לפמש"כ תוס' שם לעיל לתרץ קו' אחריתא לחלק בבן ח' במעי אמו שייך איסור גיד רק לכשנשחט לר"מ אין נוהג איסור גיד ע"כ גם בבן ט' הו"א כן וצריך לאשמעינן דנוהג לר"מ וכן מאי משני דבר זה פלוגתא דר"י ורבנן הא בחלב אף דלרי"ו שחיטה מתיר אפ"ה בבן ט' במעי אמו איכא חלב ולפמש"כ שפיר הא בהא תליא דר"מ דסובר דשחיטה מתיר ע"כ שפיר נוהג איסור גיד בשליל דהרי לכשיולד יהא בו איסור גיד ואפי' אם תשחוט האם קודם שתלד לא יהא יכול להתירו ע"כ ממילא איסור גיד חייל בשליל במעי אמו מאי אמרת שמא תפיל ותהא נפל משום חשש זה לבד לא יצא מכלל איסור גיד אבל למ"ד שחיטה מתיר א"כ גם אם לא תפיל שמא תשחט האם ושחיטה מתירתו א"כ ממילא לא חל איסור גיד כיון דלא יבוא לכלל איסור אלא אם לא תפיל ולא תשחט האם עדשיולד ע"כ לא יכול לחול עליו איסור גיד דיש שתי צדדים לומר שלא יבוא לכלל חיוב ע"כ לא חל כלל במעי אמו וכן בחלב בבן ח' מה"ט לא חל גם במעי אמו רק למ"ד דלא ידע דתליא הא בהא שפיר כתבו תוס' לחלק דנוהג שפיר בבן ח' במעי אמו וע"י שחיטה שריא] וא"כ מיושב קו' התוס' דקאמר דבר זה פלוגתא דר"י ורבנן דהא בהא תליא כדאמרן והא דבחלב חל בבן ט' ע"ז אמרינן אדרבא הרי לא חל בבן ח' ע"כ מטעם דיש ב' צדדים לומר אם הוא עומד לגדל ולדות הרי שמא תפיל ולא יבוא ג"כ לכלל חיוב ואי לאכילה עומד שמא תשחט האם מאי תאמר שמא תילד ויהא ולד גמור והא דבבן ט' חל איסור חלב היינו משום דלא שייך שמא תפיל אבל גבי גיד דאנו צריכין לומר דנוהג בשליל משעת יצירה שפיר אמרינן כיון דשחיטה מתיר ע"כ גם במעי אמו לא נוהג בשליל ואי תאמר הא בחלב נוהג בשליל אף דשחיטה מתיר היינו בבן ט' דל"ש גם חשש שמא תפיל אבל בבן ח' דאיכא עוד צד לומר שלא יפיל לכלל איסור חלב דהרי שחיטה מתיר שוב ממילא אמרינן דלא חל איסור חלב בשליל ולכן גם גיד אין נוהג בשליל שלא יכול לחול משעת יצירה דלא עתיד לבוא לכלל איסור שמא תפיל או שמא תשחט האם וכן ניחא גם קו' ראשונה דשפיר פריך מדסיפא בשליל רישא לאו בשליל דאי מרישא נשמע דחל בשליל משעת יצירה נדע דהטעם משום דחל דגם אי תשחט האם קודם הלידה אין שחיטה מתירתה שפיר יכול לחול משעת יצירה ודו"ק.

ולפי"ז ניחא שיטת רבינו דהנה זה רק לרי"ו לשיטתו דסובר איגלאי מילתא למפרע ע"כ לדידי' שפיר משכחת לומר דנהי דחל בבן ט' אפ"ה שחיטה מתיר דקאמר איגלאי מילתא למפרע דהי' עומד לשחוט ולא חל מעיקרא איסור חלב אבל לדידן דקיי"ל בהא

כר"ל ביבמות ל"ד דלא אמרינן איגלאי מילתא למפרע ולא הו' שמה חליצה א"כ ה"נ לא אמרינן איגלאי מילתא למפרע א"כ כיון דחל בבן ט' ולכך אין שחיטה מתיר [שוב גם בגיד אמרינן האי טעמא דהדין כמו בחלב] ואין לומר א"כ למה צריכין לר"מ הטעם דאין שחיטה מתיר יען דסובר דאין שחיטה מתיר עובר במעי בהמה הא בלא"ה אין שחיטה מתיר איסור חלב די"ל בודאי לר"מ לשיטתו דאית לי' ברירה א"כ אית לי' בודאי סברת ריו"ו דאיגלאי מילתא למפרע דהי' עומד לאכילה אבל לדידן דלא אמרינן כר"מ אף אי שחיטה מתיר במעי בהמה אבל החלב אין מתיר דלא אמרינן איגלאי מילתא למפרע דהי' עומד לשחוט קודם שתלד הולד ולכן אין שחיטה מתיר החלב ודו"ק.

וניחא גם קו' רשב"א וראש יוסף גם לריו"ו קשיא מברייתא דמה אשם אתה מוצא מכלל שליל דהאי ברייתא כריו"ו אתיא די"ל דמדברי ריו"ו דקאמר תלש חלב ואכל משמע דרק אם אכל מיד חייב אבל אם תלש ולא אכלו השחיטה מתיר והיינו לפמש"כ דאמרינן איגלאי מילתא למפרע דלא עומד שיחול עליו איסור חלב א"כ אף שכבר תלשו הותר מדמעטי קרא אמרינן משום דבאמת נעשה היתר ע"י השחיטה אף מה שתלש כבר א"כ מעיקרא לאו חלב הי' וע"כ מיעטה קרא מהקרבה אבל אי לאו קרא הו"א דהחלב שתלש לא הותר רק מה שבפנים הותר מכלל בהמה תאכלו א"כ להקרבה הו' ראוי' א"כ צריכין למיעוטי אף לריו"ו דהרי לא אהני השחיטה אלא למה שבפנים וע"כ צריכין למעוטי אבל מדמעטי קרא נשמע באמת אם לא אכלו מיד פטור דלא חל מעיקרא איסור חלב וע"כ נשמע שפיר מהקרבה ואמנם לאיכא דאמרו סברי אכל מיד לאו דוקא ע"כ סברי דאיפכא הו' דר"ל איתבי' לריו"ו למה מעטי קרא הרי הו' חלב גמור מה שתלוש לא הותר רק מה שבפנים משום בבהמה תאכלו ולמה מעטה מהקרבה ודו"ק ועיי' רשב"א שכתב לפרש יען דגזה"כ מכל בהמה תאכלו וע"כ להקרבה הו' ראוי' וצריך הסבר נהי דהותר משום בבהמה תאכלו עכ"פ הותר וממילא לא הו' חלב גם להקרבה ולפמש"כ ניחא דכיון דמה שאסור ע"כ דשם חלב אלא רק מה שבפנים הותר מגזה"כ לענין אכילה שחיטה מתיר ולא אמרינן דמעיקרא לא חל שם חלב עליו ע"כ ראוי' להקרבה ולמה מיעטה קרא ודו"ק.

ומה מאוד מיושב לפי דברינו דברי רבינו דפסק דחלב שליל אין קרב דלא הו' אלא כאבר מאמו וכתב הכ"מ שהוא תוכ' מה אשם מוצא מכלל שליל ותמוה טובא דא"כ אתיא כר"מ אבל רבינו דפסק דשחיטה אין מתיר החלב ותלש מבן ט' חייב א"כ ל"ש לומר דהו' כאמו אבל לפמש"כ ניחא דבאמת מאחר ששחטו הו' רק כאבר מאמו ורק לענין איסור אכילה דהי' כבר עליו במעי אמו משום דהי' עומד ללידה וקרינן שור כי יולד כבר לא פקע כיון דלית לן איגלאי מילתא למפרע [וכהא"ג כתב הר"ן בשם הרא"ה בע"ז דף מ"ז

גבי השתחוה לקמה לחלק רק לגבי איסור לא מהני שינוי בנעבד שכבר נאסר אבל לגבוה דל"ש דנאסר לגבוה רק אחר השינוי דבקמה אי אפשר להקריבו ע"כ אמרינן אדרבה ע"י השינוי הותר וה"נ דכוותי' שלא שייך לומר דחל שם חלב להקרבה רק אחר שחיטת אמו והרי אז אדרבה השחיטה משו' אותו כאבר מאמו ואין ראוי להקרבה ודו"ק.] אבל לענין הקרבה דלא שייך לומר דהי' עליו במעי אמו דין חלב לענין הקרבה משום דעתיד להולד דלא יהא אלא מחוסר זמן דבמעי אמו הו' מחוסר זמן עתו"ס יומא דף ס"ו ובמהרש"א שם א"כ שפיר אמרינן אחר השחיטה הו' כאבר מאמו ודו"ק.

בענין אבר היוצא, הנה התוס' הקשו אמאי לא פריך מהוציא ראשו לא הו' בכור לכהן ונראה ליישב דתוס' לעיל הקשו מאי פריך מבכורות שם בלא החזיר ותי' אי הו' כנולד אף בהחזיר לא מהני ולפי"ז י"ל הא תינח בבן ט' חי דהו' לידה מצ"ע [דהו' כאלו כבר יצא וכהא"ג כתבו תוס' ע"ז דף כ"ו הובא במג"א סי' ש"ל דכלו חדשיו אין חייב אם דלדל עובר שבמעי אמו בשבת יען דכבר נעקר מגידולו רק דוקא בבן ח' דעדיין לא נגמר דבר בגידולי' חייב עיי"ש וכש"כ בהוציא ראשו שכבר נעקר מגידולו ועיי' עירוכין דף ז' אפי' ישבה על משבר ועקר גופי' אחרינא נינהו ובזה א"ש מה שנתקשה ביריעות שלמה מ"ט דר"מ דלית לי' שחיטה מתיר בבן ט' חי מכל בהמה תאכלו ולפמש"כ א"ש רק בבן ח' סובר דהו' כגופי' דאמו מתיר שחיטה אבל בבן ט' לא הו' כגופי' דאמו ולא מתיר שחיטה] אבל בבן ח' י"ל דהא דהו' הוצאת ראשו כילוד היינו משום דאמרינן דמסתמא יהא לידתו קודם השני ועל שם העתיד הו' כילוד [ועיי' חולין ע"ב עובר סופו לצאת ל"ה טומאה בלועה] ואף דחזינן דיצא השני תחילה לא אמרינן איגלאי מילתא למפרע דלא יהא עתיד לצאת אלא אמרינן אדרבא כיון שאח"כ יצא כולו קדוש למפרע וכסובר ר"ה לקמן גבי בכור בהמה דקדוש למפרע ובארנו הטעם במק"א יען דאיגלאי מילתא למפרע דהי' עומד לילד אבל בהחזיר דלא שייך לומר דהוא בכור משום דהו' עתיד לילד דהרי כיון שהחזיר אמרינן איגלאי מילתא למפרע דלא הי' עומד לצאת תחילה דא"ל אדרבא כיון שיצא אח"כ כולו קדוש למפרע כדאמר ר"ה גבי בכור בהמה דזה לא אמרינן אלא בלא החזיר אבל בהחזיר ל"א למפרע קדוש כמו שכ' המרש"א לקמן דף ס"ט על תוס' ד"ה ר"ה וא"ל א"כ דבלא החזיר איירי אמאי נקט ראשו אפי' אבר אחר ג"כ נאמר בלא החזיר יהא כילוד וכדאמרינן בבכור בהמה למפרע קדוש וכן הקשה באמת היריעות שלמה אבל לפמש"כ ניחא דרק בראשו שייך דהו' כילוד על העתיד יען דאמרינן מסתמא עתיד לצאת תחילה לכן אף דיצא השני לא אמרינן איגלאי מילתא להיפוך דלא יהא עתיד לצאת אבל באבר אחר נהי דאם לא יצא אחר אמרינן לקמן למפרע קדוש היינו

משום דאמרינן שם דמעיקרא הי' עומד לצאת כולו וקדוש למפרע אבל ביצא אחר אז אמרינן דאדרבא איגלאי מילתא למפרע דלא הי' עתיד לצאת ול"ש לומר בשאר אברים דהו' עתיד לצאת דזה רק שייך בראשו.

ועוד יש ליישב אפי' תימא כדפירש"י דאיירי בהחזיר וכמוש"כ המר"ם דמסתמא כשיצא אחר הוא ע"י שהחזיר אפ"ה ניחא די"ל בבן ח' הא דהו' כילוד משום דעל שם העתיד ונהי דיצא אחר לבסוף אפ"ה מהני מה דהו' כילוד אף לגבי החזיר משום דעכ"פ גם הוא יצא לבסוף אמרינן איגלאי מילתא דבאמת הי' סופו לילד עכ"פ אבל במשנה שפיר מהני חזרה משום דכיון דנשחט אמרינן איגלאי מילתא למפרע דלא הו' עתיד לבוא לכלל לידה וכסברת רי"ו גבי תלש חלב מבן ט' וכמו שביארתי לעיל דשחיטה מתיר לחלב דאיגלאי דלא הי' עומד לבוא לכלל לידה אבל בהא דקאמר דהו' בכור לנחלה דהיינו בבן ט' דשם הו' ראשו כילוד לא משום דעתיד לילד אלא דמצד עצמו הו' לידה א"כ ל"ש לחלק דכאן לא בא לכלל לידה דשחיטה התירו דכיון דהא דהוציא ראשו הו' כילוד אין משום על שם העתיד דנאמר דאח"כ דנשחט איגלאי דלא הו' עתיד להוולד אלא ע"י ראשו כבר הו' כילוד ממש ומאי מהני שחיטה וא"ש.

אולם לכאו' לפי"ז [ועיי' במהרש"א הקשה באופן אחר ואולם נראה ליישב הכל בפשיטות דתנא נקט המקשה לילד והקשו בתוס' למה נקט המקשה ותי' ביריעות שלמה אף דנעקר הולד אפ"ה מתיר השחיטה א"כ בסיפא בהוציא ראשו לא שייך לחלק בין בן ט' מת ובין בן ט' חי כמו שהקשה המרש"א כיון דנעקר הולד וגידולו אין חילוק אי בבן ח' הו' כילוד גם בבן ט' הו' כילוד כיון שנעקר מגופה וכן אין לחלק בין בן ח' לבן ט' דעכ"פ כיון שנעקר מגידולו דיושבת על משבר לא הו' כגופה והו' כילוד אי בעלמא ע"י יציאת ראשו הו' כילוד ודו"ק היטב] יקשה א"כ גם במשנתנו בהוציא ראשו נאמר דוקא בבן ט' דהו' כילוד מצ"ע ולא מתיר השחיטה אבל בבן ח' דלא הו' כילוד אלא משום סופו א"כ כיון דהחזירו ראשו ואח"כ נשחט אמו איגלאי מילתא למפרע דלא הי' עומד שיולד א"כ יהא השחיטה מתיר אך הדבר ניחא דהרי בלא"ה הקשו המפרשים דכאן בבכור בעינן עכ"פ בן חי אז מהני הוציא ראשו לענין בכור לכהן אבל בן ח' מת שהוציא ראשו לא הו' בכור אפי' לכהן והבא אחריו הוא דהו' בכור לכהן וכאן במשנה משמע דכל גונא הו' כילוד וכמש"כ גם בישיעות יעקב סי' ט"ו אפי' הוציא בן ח' מת ראשו ג"כ אסור דהו' כילוד אך י"ל דהנה בגמרא אמר וכי תימא אשמעינן באדם וקמ"ל בבהמה דאדם מבהמה לא ילפינן וכו' ובהמה מאדם לא ילפו דחשוב פרצוף דידי' הא נמי תניא שליא שיצאתה אסורה באכילה ולפמש"כ י"ל בודאי לס"ד שפיר מדמי בהמה

לאדם כמו באדם בבן ח' על שם העתיד כן בבהמה רק כילוד על שם העתיד ע"כ לא מצי פריך מבכור לכהן כמו שאמרנו ופריך מבן ט' יצא ראשו חי וע"ז משני וכי' באדם וקמל"ן בבהמה דאדם מבהמה לא ילפינן הכונה ע"כ דבן ט' עכ"פ בודאי חשוב לידה משא"כ באדם אף בן ט' חי הו"א דלא הו' כילוד שוב אנו אומרים דאף דאשמעינן באדם דהו' כילוד בבן ט' מצ"ע אבל בבן ח' לא הו' כילוד אלא משום דעתיד להולד ויצא כולו אבל בבהמה באמת גם בבן ח' הו' כילוד מצ"ע לא משום על העתיד אלא כאן דליכא פרוזדור וניכרת הולד הו' כילוד מצ"ע גם מה שבפנים לא משום דעתיד להולד ולצאת גם שבפנים אלא עתה ע"י שיצא הראש כבר מה שבפנים כילוד דבשלמא באדם דאיכא פרוזדור א"כ הראש גופי' אין ניכרת ול"ה כילוד אלא משום דבאמת סופו לצאת חוץ לירכים א"כ ל"ש לומר בבן ח' דהו' כילוד כבר דהרי אין ניכר בשלמא בבן ט' שנתמלא חדשיו ונעקר מגידולו כמוש"כ המג"א סי' ש"ל הנ"ל אף שלא גלוי דירכים מכסים הו' כילוד מצ"ע דאף מה שבפנים שהרי נעקר מגידול ואבל בבן ח' דלא נעקר מגידולו רק אמרינן שסופו לצאת א"כ ל"ה כילוד רק על שם סופו ע"כ בעינן עכ"פ בן ח' חי ובבן ט' ע"כ לא הו' כילוד דבשלמא בחי שייך בודאי יצא דחי נושא את עצמו אבל בבהמה דניכרת שפיר בלא הטעם דנעקרת מגידולו הי' כילוד מצ"ע לא משום דסופו לצאת כולו אלא נחשב כבר כאלו יצא מטעם כיון דיצא ראשו לאויר העולם זהו כמו לידת כלו לפי"ז אין חילוק בין ח' חי ובין ח' מת ושפיר אין שחיטה מתיר דלא שייך לומר איגלאי מילתא דלא הו' כילוד דהרי הא דהו' כילוד אין על שם סופו אלא דעתה כבר כילוד מצ"ע אף מה שבפנים ע"כ אין שחיטה מתיר ומיושב קו' המפרשים הנ"ל וגם קושיתינו דהיינו דכיון דנשמע מרישא גם בבן ח' הו' כילוד באדם ואף דתאמר שם משום סופו לצאת מוכח ממילא בבהמה דליכא פרוזדור הו' כילוד מצ"ע דאי תאמר בבהמה דליכא פרוזדור ל"ה כילוד מצ"ע א"כ באדם ל"ש לומר דהו' כילוד מטעם דסופו לצאת דהרי בבהמה דליכא פרוזדור ואיכא אויר העולם לא חשוב כילוד א"כ הוא כמו כל שאר ולדות וא"כ מהיכא תיתי לומר דסופו לצאת קודם השני אלא ודאי בבהמה הו' כילוד כבר ע"כ אמרינן עכ"פ באדם יהא סופו לצאת קודם השני ודו"ק היטב וא"ש גם קו' מרש"א דילמא אשמעינן במשנה בן ט' מת דמשם לא נשמע רק בבן ט' חי די"ל דזה נשמע מבכור לכהן מרישא דא"ל שם משום דסופו לצאת דלפמש"כ בבהמה דליכא פרוזדור אז לא הו' כילוד מצ"ע ל"ש לומר באדם דהו' כילוד דסופו לצאת קודם השני ודו"ק היטב, ועיי' תוס' כאן כ' לחלק בין אדם לבהמה לענין בכור דפוטר בנפלים ולפמש"כ גם לענין שחיטה שפיר יש חילוק ודו"ק.

ובמש"כ ניחא מה דקשה לי הנה התוס' הקשו מאי פריך מבכורות הא כאן הו' כילוד אף מה שבפנים וזה לא נשמע מבכורות ותי' כאן דהו' כילוד גם מה שבפנים אסור ולא מבעיא לקמן אלא בנחתך אבל לא בשלם וקשה לי דהנה לכאורה אין התחלה לקושייתם דהרי בבכור ג"כ קדוש מה שבפנים וכן בבכור לנחלה ע"כ גם מה שבפנים קדוש דבעינן כולו פטר רחם ולא גרע מאם יש לנכרי חלק בבכור דלא קדוש וכן הקשה ביריעות שלמה ואולם נראה דקו' הולך עד"ז דהנה ביריעות שלמה נתקשה מ"ש דנקט יצא ראשו אפי' בשאר אברי' קדוש בבכורה מטעם דלמפרע קדוש ותי' דע"כ בהחזיר איירי ולכך בעינן דוקא יצא ראשו דאז גם בהחזיר אמרינן למפרע קדוש אבל בשאר אברים לא אמרינן למפרע קדוש בהחזיר ולפי"ז נראה שזה הי' באמת קו' התוס' דבבכור גם מה שבפנים קדוש אבל רק משום דלמפרע קדוש אבל לא דנחשב מה שבפנים קדוש מצ"ע ובכאן ל"ש למפרע קדוש א"כ שפיר לא נשמע דהו' גם מה שבפנים כילוד ע"כ צריך לאשמעינן דגם מה שבפנים הו' כילוד ולא מהני השחיטה למה שבפנים וע"ז תי' כיון דראשו הו' כילוד פשיטא גם מה שבפנים אסור הכונה כיון דנקט ראשו ע"כ משום דהו' כילוד ולא מהני חזרה ובשאר אברים מהני חזרה א"כ ע"כ גם מה שבפנים אסור והיינו דבס"ד סברי דאיירי בלא החזיר כדמוכח מכח קו' הראשונה וע"כ הקשו א"כ דילמא בכור נשמע דקדוש מה שבפנים אלא משום דאמרינן למפרע קדוש וע"ז תי' כאן דראשו כילוד דהיינו מדנקט ראשו ולא שאר אברים ע"כ רק בראשו אמרינן כן ולא הו' מטעם דקדוש למפרע אלא משום דהו' כילוד ולכן לא מהני חזרה אבל בשאר אברים לא הוה כילוד משום דלא מהני בלא חזרה א"כ גם מה שבפנים אסור כיון דלא הו' מטעם דלמפרע קדוש וזה ברור בכונת התוס' ועתה לפי"ז קשה לי דילמא לעולם מטעם למפרע קדוש ונקט ראשו משום דרק בראשו אמרינן למפרע קדוש אף דהחזיר וכסברת היריעות שלמה אבל כאן בשחיטה אכתי הו"א דנאמר דלא נאסר מה שבפנים דל"ש למפרע כילוד כיון דלא בא לכלל לידה ואין לומר כסברת הירש"ל דנשמע ע"כ בנחלה מטעם דהו' כילוד דאי משום דלמפרע כילוד ל"ש בנחלה דכיון דכשיצא הוא כבר מת אין לבו דוה עליו אע"כ דהו' כילוד ביציאת ראשו לבדו מיד ואז עדיין חי הו' ולבו דוה עליו דא"כ לא הו' תוס' מקשה מידי דנאמר דבא לאשמעינן דאסור מה שבפנים דהא כיון דהו' בכור לנחלה ע"כ גם מה שבפנים הו' כילוד וגם בתי' לא דייקי אלא מסברא כיון דראשו הו' כילוד ע"כ גם מה שבפנים נאסר והיינו כמש"כ דרק בראשו הו' כילוד ע"כ לא משום דלמפרע קדוש הו' כילוד אלא משום דראשו עצמו גרם דהו' כילוד ואי כסברת הירש"ל הו' לתוס' לדייק כן מדהו' לבו דוה ע"כ לא משום דלמפרע הו' כילוד ומזה הוכחה לדברינו דהא דהו' יציאת

ראשו כילוד מצ"ע הוא מסברא נשמע כן דהרי בבן ט' הו' ככל נעקר ממקומו לכן הו' כולו כילוד ביציאת ראשו וע"ז שפיר אתיא תי' שכ' מדראשו הו' כילוד ע"כ מה שבפנים נאסר דהכונה כיון דהו' כילוד יען דנעקר כולו א"כ מסברא גם מה שבפנים נאסר ודו"ק.
ובמה שכתבתי ניחא עוד מה שהקשה בירש"ל לפמש"כ הפוסקים אם ילדה דמהני שחיטת עצמו להתיר האבר היוצא ג"כ ולפי"ז היכא דנחרה או מתה האם והולד חי דניתר ג"כ בשחיטת עצמו מתיר ג"כ האבר א"כ קשה בדף ע"ג אמר רי"ו שחיטה אין עושה ניפול אבל מיתה עושה ניפול וקשה איך משכחת כיון דמתה האם צריך הולד שחיטה ומתיר גם האבר ואי בבן ח' איכא איסור נבילה לא איסור אמה"ח וכן הקשה על רבינו שכתב דאם נחתך האבר אסור משום אמה"ח אמאי אין שחיטת עצמו מתיר ואי קודם שחיטת עצמו פשיטא דאיכא איסור אמה"ח יעייש"ה והניח בצ"ע ולפימש"כ ניחא [ועיי' פמ"ג סי' ט"ו בארוכה דעת ראשונים דפליגי באבר היוצא אי משום בשר בשדה טריפה אי משום אמה"ח ורק בהחזיר איכא איסור בשר בשדה והיינו כמוש"כ וכן נראה דעת הש"ך סי' ט' סקי"א ודו"ק] די"ל בילדה אח"כ איגלאי מילתא למפרע שמה שיצא אותו אבר הי' תחילת לידה וליכא כלל משום בשר בשדה דאיגלאי מילתא למפרע דהי' תחילת לידה והו' כילוד מעיקרא ע"כ שחיטה מתיר אבל במתה האם ונמצא בתוכה דלא בא לכלל לידה א"כ על האבר איכא איסור יוצא והיינו עיקרו משום אמה"ח אין שחיטת אמו מתירו.
והנה רמב"ם בפ"ה כתב אם חתך ידו אחר שחיטה אין לוקה ותמה בראב"ד דהוא עצמו כתב בהחזירה דליכא משום בשר בשדה והל"ל רק דאין לוקה משום אמה"ח דאין שחיטה עושה ניפול ונראה ליישב דהנה בירש"ל הקשה מ"ט אמרינן שחיטה אין עושה ניפול למ"ד יש לידה לאברים א"כ איך מהני לטהר מידי אמה"ח כיון דהוה כבר כילוד [אמת כי לא זכיתי להבין דאיך אמרינן דהו' כילוד לענין זה האיסור שיש על האבר שרובו בחוץ שגם על המיעוט יש איסור זה דיוצא אבל לא שיהא כילוד לענין שלא יהא מהני שחיטה ובזה ניחא מה שנתקשה עוד למ"ד יש לידה לאיברים איך מוקי קרא החזיר פרסה אכול מקום חתך הא הוא כילוד לפמש"כ רק לענין זה כילוד שיהא על מיעוט אבר אותו איסור שיש על כל האבר] אולם נראה לתרץ דהנה אף למ"ד אין לידה לאברים הא דאמרינן אין שחיטה עושה ניפול ומטהר מידי אמה"ח הטעם משום דכיון דעובר ירך אמו הו' כחד אבר כמש"כ גם בירש"ל דאי משום כל בבהמה תאכלו ל"ש להתיר באבר שיצא מידי איסור אמה"ח וא"כ נהי דהוה כילוד היינו דאין בכלל כל בבהמה תאכלו אבל להתיר מידי אמה"ח שפיר אמרינן אין שחיטה עושה ניפול דכיון דהועיל

השחיטה לולד מטעם עובר ירך אמו שפיר מהני להתיר האבר היוצא אף דהו' כילוד כיון דחד גופי' הוא ורק דלא נאמר מה שבפנים מיעוט אבר שריא משום בבהמה תאכלו ע"ז אמרינן דהוה כילוד [וניחא גם קו' ירוש"ל מאי דריש בפרסה אכול להתיר מקום חתך הא הו' כבר כילוד דרק לענין שלא יהא בכלל בבהמה תאכלו הו' כילוד כל זמן שלא החזיר אבל לענין זה שלא יהא מהני שחיטה לאסור מטעם עובר ירך אמו לענין זה לא הו' כילוד א"כ בהחזיר ושוב מותר מה שהי' בפנים ומקום חתך ג"כ כיון דל"ה כילוד לכל מילי] ולפי"ז י"ל בלא החזיר דע"כ אנו באים מטעם דהו' ירך אמו להתיר מידי אמה"ח א"כ גם משום בשר בשדה טריפה לא לקי דבשלמא בהחזיר דאין דנין כלל משום אמה"ח רק משום איסור בשדה טריפה דהיינו דאין להתירו מכלל בבהמה תאכלו דהרי יצא ממחיצתו ע"כ שפיר לקי משום ובשר בשדה [משום דאמרינן סופו שתלד ויצא כולו א"כ ליכא בזה איסור ובשר בשדה אלא איסור אמה"ח וזהו שחיטה מתירתו אבל בהחזיר דליכא שום איסור אמה"ח שהרי ל"ש דיבוא בוודאי לכלל לידה רק אפ"ה אסור משום דליכא היתר או משום כל בבהמה תאכלו יען שיצא ממחיצתו וזה אין שחיטה יכול להתיר ודו"ק.] אבל בלא החזיר דיש כאן איסור אמה"ח אי לאו משום דנאמר דשחיטה מתירתן מטעם עובר ירך אמו א"כ כיון דשחיטה באמת מתירתן מידי אמה"ח דעובר ירך אמו א"כ גם משום ובשר בשדה טריפה לא לקי דהרי אי לאו דשחיטה מתירתן לא הו' דנין משום ובשר בשדה טריפה אלא משום אמה"ח הו' דנין עליו דל"ש כלל איסור בשדה טריפה דיצא חוץ למחיצתו בכה"ג דהו' משום אמה"ח כשאר אמה"ח א"כ עתה דשחיטה מתירתן מידי אמה"ח יען דעובר ירך אמו ג"כ ליכא איסור בשדה טריפה. והנה בירש"ל הקשה דכאן אמרינן מקום חתך אסור ופירש"י הטעם יען דנהי דלא קרינן ובשר בשדה אבל עכ"פ לא קרינן כל בבהמה תאכלו כיון דעומדת על שפת הרחם ולא בבהמה הוא א"כ קשה באיסור יוצא בקדשים ג"כ נאמר בעומד בשפת פתח עזרה הוא אסור דאין בפנים א"כ קשה הא דדנין בגמ' לרי"ו דאבר עצמו מותר דרק בקדשים אסור אף בהחזיר מכלל דבשאר מותר בהחזיר דילמא קרא רק אתי בעומד בשפת עזרה דאסור בקדשים ומוכח דבכלל דבשר דברים מותר בהחזיר המקום חתך שוב ראיתי שגם בתב"ש הקשה כן. ולדעתי לק"מ דהא דס"ד בבהמה דמקום חתך אסור ולא מהני חזרה וצריך קרא דמהני חזרה למקום חתך דזהו שייך באיסור יוצא דהרי הולד לא נשחט ואסור מצ"ע ורק מה שבבהמה יש היתר מצד שחיטת אמו ובכלל כל בבהמה תאכלו אבל מה שעומד בשפת הרחם אין בכלל ההיתר וממילא אסור וצריך קרא דמהני חזרה עכ"פ אבל בעזרה זה הצד שעומד בשפת עזרה לא נאסר דהרי הבהמה נשחט ונעשה כהלכתה והותר לאכול

ורק ביצא לחוץ נאסר והרי בעומד בשפת לא יצא לחוץ א"כ ממילא מותר ול"ש לומר הא אין בפנים דזה רק שייך בבהמה דההיתר רק משום שהוא בפנים ובעומד בשפת אין בפנים ודו"ק.

ובאותו ענין נראה לי לבאר מה דמג"א סי' שמ"ג הביא בשם רוקח דאשת כהן מעוברת מותר ליכנס באוהל המת מכח ס"ס והקשה המג"א תיפק לי' דטהרה בלועה אין מטמאה ולדעתי תליא בפלוגתא בחולין דף ע"ד דרי"ו סובר בבן פקועה מונין ראשון ושני דתרי גופן נינהו ור"ל סובר דאין מונין דהוה כאגוז המקשקש בקליפתו א"כ לר"ל הו' כחד גופי' ל"ש לומר דהו' טהרה בלועה וכן ס"ד ביבמות דף ע"ח בהא דסובר רבא נכרית שנתגיירה בנה א"צ טבילה דעלתה טבילה דאימי' דהו' כחד גופי' ואפי' למסקנא דמסיק משום דהיינו רבותי' יש לומר מה"ט גם מקבל טומאה דל"ה טהרה בלועה דאין אימי' חוצץ בעדו יען דהיינו רבותי' אולם קשה לי דשם אמר מצרית מעוברת שנתגיירה הו"א היא ובנה חד כתב אשר יולדו ושם משמע דכך סובר רי"ו וכאן סובר רי"ו דמונין בו ראשון ושני ושם משמע דמסברא היא ובנה חד הוה.

והנה רבינו השמיט האיבעיא דחתך אבר אבר אי בעינן לידה בב"א ותי' ביריעות שלמה דהרי למ"ד לקמן דלמפרע קדוש מבואר שם דחותך ומניח כבב"א דמיא א"כ ל"ב בב"א ונפשט האיבעיא דרבינו פסק למפרע קדוש, אולם הקשה ע"ז א"כ מאי בעי למפשט מהא דקתני זה הכלל לאתויי כה"ג דילמא אתי לאתויי רק בחותך ומניחו האיבעיא בחותך ומשליך ונראה ליישב דהנה יש לומר דלא נפשט מהא דלמ"ד למפרע קדוש הוא כבב"א משום די"ל לגבי בכור דל"ב לידה דהרי באמת אין לידה לאברים א"כ לא שייך דמעיקרא הו' לידה אלא בבכור דתליא בפטר רחם אמרינן שפיר אף דיצא אברים אפ"ה למפרע קדוש והיינו כיון דעכ"פ איכא רובא בחוץ אמרינן שפיר דקדוש למפרע וגם מה שבפנים קדוש דכיון דהו' רובא בחוץ ואיכא פטר רחם ממילא גם מה שבפנים קדוש והיינו דרק בבכור שייך לומר דלא בעי רובא בב"א משום דכיון דבבכור למפרע קדוש א"כ גם באבר אבר שייך דל"ב רובא בב"א דהרי גם מה שיצא תחילה אבר אבר קדוש למפרע היכא דלא נחתך ויען דדינו דקדוש למפרע לכן משו' אותו כאלו יצא בב"א אף דנחתך וכיון דאיכא רובא איכא פטר רחם וממילא גם מה שבפנים קדוש אבל בשחיטה דקיי"ל אין לידה לאברים אפי' לא נחתך [ובזה ניחא קו' מרש"א לעיל דמאי פריך דילמא אשמעינן גם בבן ט' מת נמי הו' כילוד ונרא' דהנה התוס' הקשו תידוק מרישא מבכור ונראה דמבכור לא מצי למידק די"ל בבכור שפיר הו' ראשו כילוד דהיינו דכמו למ"ד יש לידה באברים אבל לא דהו' כילוד ממש אלא דלא נכלל בכלל בבהמה תאכלו כן בבכור ביציאת ראשו

הו' כילוד דאיכא פטר רחם עכ"פ דלא הו' כילוד מה שבפנים אלא כיון דראשו שבחוץ מיקרי לידה ופטר רחם גם מה שבפנים קדוש והו' כילוד דנמשך אחר הראש דהרי לענין טומאת לידה ראש הו' כילוד שוב אמרי' דגם מה שבפנים הו' כילוד אבל כאן לענין דבעינן לידה בבן ט' ח' ממש לא נשמע מבכור רק מסיפא וא"כ מיושב קו' מרש"א דבבן ט' שבארתי לכ"ע הו' כילוד דלא מהני להתיר רק משום כל בהמה תאכלו שפיר נשמע באמת מבכור ורק בבן ט' חי דבעינן ילוד ממש ולא יהא מהני שחיטת אמו מצד ירך אמו זה לא נשמע מבכור וצריך להוכיח כן מסיפא מבכור לנחלה ודו"ק היטב] א"כ לא שייך לומר דהו' לידה למפרע ורק ביצא הרוב אז דוקא יש כאן לידה לכן בנחתך אבר אבר שפיר י"ל דבעינן בב"א רובא דאין כאן מה שיצרפנו דנאמר שהוא כבב"א.

ואולם ליישב דברי רבינו נראה דבודאי לרי"ו דסבירא לי' ביבמות ל"ד דאמרינן איגלאי מילתא למפרע דהו' נפל אז לא נשמע מבכור אף דשם הו' כבב"א יען דלמפרע קדוש וזה לא שייך בשחיטה אבל לדידן דלא קיי"ל בהא כרי"ו ולא אמרינן איגלאי מילתא למפרע ואפ"ה קיי"ל בבכור דקדוש למפרע ובארנו יען משום דכשיצא מיעוטו אמרינן שסופו שיצא כולו ואחר שיצא כולו אמרינן איגלאי מילתא למפרע שהי' עומד לצאת כולו וא"כ לפי"ז כמו במחתך אבר אבר דאמרינן ג"כ דהו' כאלו יצא בב"א וקדוש למפרע ע"כ דגם בכה"ג אמרינן דהי' עומד לצאת רובו ולכן גם כשיצא אבר אבר וחתכו אמרינן איגלאי מילתא שבאמת הי' אז עומד לצאת רובו א"כ שפיר גם לענין שחיטה אין לחלק בין רובא בב"א או אבר אבר דכמו ביצא רובו בב"א דהו' כילוד אמרינן מתחילה כשיצא אבר אחד כבר הי' עומד שיצא כולו והו' לידה זה המקצת שיצא לכן כשיצא הרוב אמרינן שפיר דהו' כילוד למפרע לכן גם כשיצא אבר אבר וחתכו אמרינן ג"כ אחר שיצא הרוב הו' לידה דהרי בשעה שיצא אבר הראשון כבר דנו עליו עוד קודם שחתכו שיצא הרוב והו' שם לידה עליו לכן שפיר נפשט האיבעיא דכמו לענין למפרע קדוש לא בעי רוב בב"א ה"ה הכא ורק לרי"ו דסובר איגלאי מילתא למפרע לדידי' הא דלמפרע קדוש אין הטעם משום אזכבר דנו עליו שיצא כולו אלא עתה אמרינן אחר שיצא כולו אמרי' איגלאי מילתא למפרע שהי' עומד לצאת הרוב וא"כ לדידי' לא דמי לשחיטה דבבכור דהדין דאמרינן איגלאי מילתא למפרע שהי' עומד לצאת רובו וקדוש למפרע לכן אף בנחתך אבר אבר שייך דאיכא רוב וקדוש למפרע יען דהדין דבבכור קדוש למפרע משום שיהא כאלו יצא הרוב בב"א דמצרפו שיהא כבב"א וכיון דאיכא רוב שפיר גם מה שבפנים קדוש דהרי איכא פטר רחם אבל בשחיטה נהי ביצא בב"א אמרינן דאגלאי מילתא למפרע דהי' עומד לצאת רובו ולמפרע הו' כילוד יען דעתה דאיכא רוב א"כ זה שייך ביצא רוב בב"א אבל

בנחתך אבר אבר שפיר בעינן רוב בב"א דהרי ל"ש דנאמר עתה איגלאי מילתא למפרע שיצא רוב הרי כבר נחתך אבר ואין כאן רוב והא דבבכור קדוש למפרע אף באבר אבר וחתכו ואמרינן איגלאי מילתא למפרע דיצא רוב היינו משום דבבכור שאני דע"י דאמרינן איגלאי מילתא למפרע שיצא רוב היכא דיצא בב"א דינו דקדוש למפרע ע"כ גם בנחתך אמרי' דהו' כאלו יצא בב"א דזה ודינו דקדוש למפרע משו' כאלו יצא רוב בב"א וא"כ מיושב קו' היריעות שלמה דשפיר פשט לרי"ו מזה הכלל לרבות יצא אבר וחתכו דאין לומר דזהו במחתך ומניח שלרי"ו לשיטתו בשחיטה ל"ש לחלק בין מחתך ומניח רק בבכור שייך כן יען דאמרינן למפרע קדוש אז מחתך ומניח הו' כמו בב"א ודו"ק היטב.

ובזה ניחא קו' הראב"ד על רבינו דפסק דלא לקי בחתך אבר אחר שחיטה דהנה כתבו פוסקים ביצא אח"כ כולו מתיר שחיטה גם אותו אבר והקשה ביריעות שלמה א"כ במתה אמו תתיר השחיטה אבל להנ"ל ניחא רק בנולד אח"כ כולו מהני שחיטה משום דאיגלאי מילתא למפרע שיצא כולו כמו שהי' דנין עליו כשיצא אבר שבודאי יצא כולו משא"כ במתה ל"ש איגלאי מילתא שיצא דהרי באמת לא יצא כולו א"כ יש עליו איסור יוצא בשדה טריפה דמיתה עושה ניפול ואין היתר בשחיטה וכמש"כ במק"א ולפי"ז גם בנשחטה ולא החזיר הולד וחתכו ליכא רק איסור אמה"ח וזה שחיטה מתיר דאין שחיטה עושה ניפול ומשום בשר בשדה ליכא דכ"ז שלא נשחט ה"ז דנין אכולו ויהא שם לידה עליו לא איסור בשדה טריפה ויהא לו היתר ע"י שחיטת עצמו וכשנשחט האם ואיגלאי מילתא שלא הי' עומד להתיר ע"י שחיטת עצמו שוב השחיטה של אמו מתירתו הרי שחיטה אין עושה ניפול ומוציא מידי אמה"ח ולא הי' עליו איסור בשדה טריפה ורק כשהחזיר א"כ לא הי' עומד לילד ושיהא לו היתר ע"י שחיטת עצמו ע"כ יש עליו איסור בשר בשדה טריפה ולא הותר בשחיטת אמו וכן במתה אמו דאיגלאי מילתא למפרע דלא הי' עומד ללידה ויש כאן איסור בשדה טריפה שפיר מיתה עושה ניפול והו' אמה"ח ושחיטת עצמו ג"כ לא מצי להתיראף דבעי שחיטה יען דאיסור אמה"ח שיש על אותו אבר בא ע"י איסור בשדה טריפה ודו"ק. [ועיי' בשו"ת פנים מאירות סי' ל' הקשה למה במחותך בעינן דוקא רובא ובטומאת לידה יצא ראשו כולו כאחד וטמאה טומאת לידה ותי' ביריעות שלמה במחותך לא חשוב מה שבפנים כילוד אבל לענין לידה עכ"פ מיקרי ביציאת ראשו לידה דלא גרע מן אבר אחד ונהי דלפי האמת אבר לא מיקרי לידה אבל ראשו מיקרי לידה עייש"ה כן אני אומר בשחיטה אף דאין לידה לאברים בראש יש לידה לענין זה שלא יהא מה שבפנים בכלל בבהמה תאכלו וממילא גם בבכור קדוש ג"כ ונשמע באמת בבן ט' מת דלא מהני שחיטה אבל גמרא רצה לדייק גם בבן ט' חי ל"מ

שחיטה אף דשייך ירך אמו לזה צריך לילף מנחלה לילף היטב].
תחת אמו פרט ליתום שנולד אחר שנשחטה אמו והנה דברי רבינו מוקשים הם דהוא נגד מסקנת הסוגיא דחולין דף ל"ט דלמתה אמו והדר ילדתי' אין צריך ליתום דהו"ל יוצא דופן רק לזה פירש למיתה וזה פירש לחיים וא"כ איך כתב רבינו אחר שנשחטה אמו דהול"ל שנולד בגמר שחיטה הן אמת דפ"ו מה' בכורות כתבו כן היתום שמתה או שנשחטה עם לידתו והיינו כמסקנת הגמרא אך בזה לא נתיישבה משום דכאן הול"ל לכתוב כן דשם בבכורות דאיירי מהך דמתניתן דבכורות הול"ללמנקט כלישנא דמשנה וכאן הול"ל למנקט כלישנא דגמרא וכבר עמד ע"ז בס' בינת אדם סוף שער או"ה בסוף תשובת ר"ח מהוראדנא והניח בצ"ע.
וראיתי בח"י יתרון אור על משניות דכתב ליישב לפי מה שהוכיח שם דפירכוס דאיתא בשמעתין דחולין היינו אחר גמר שחיטה דבעינן חיותא אחר שחיטה וא"כ מוכרח רבינו לפרש כך דנולד אחר שנשחטה, והנה הראב"ד שם הקשה אמאי לא תני יתום בהדי הני דפסולו למזבח ונראה שלזה הכריחו לרבא לפרש והסביר לרבנן דפסלו ביוצא דופן דטעם פסול יתום הוא ג"כ דאחשבה תורה יתום ליוצא דופן דבמידי דבעינן חיותא בשעת מעשה בעינן נמי בגמר דילי' ולהכי השמיטו במשניות הנ"ל משום דהו' בכלל יוצא דופן וכן העלה ברדב"ז בלשונות הרמב"ם סי' ל' ע"א והנה בבן פקועה פליגי הראשונים בחולין ע"ד דדעת התוס' דפסולין משום דהו' כשחיטה וכבשר בדיקולא והרמב"ן והרשב"א פירשו הכל משום יוצא דופן ומפרש"י אין הכרח עיש"ה אך די"ל דזה תליא בפלוגתא הראשונים בדין מפרכסת ישראל דטהורה אי הו' כחי' [או רק בטמאה ונכרי בטהורה כמבואר בתוס' וברמב"ן ורשב"א ר"פ כיסוי הדם] דהנה אי הו' כמפרכסת משכחת בנולדה כדרכה אחר שחיטה בשעה שמפרכסת ולא הו' יוצא דופן אבל משום שחוטה איכא כיון שכבר נשחטה אף שמפרכסת ולפי"ז אנן בדידן לשיטת רבינו דסובר דמפרכסת כחי' אף בישראל כמוש"כ רבינו בפ"א מ"ה אימ"ז לענין העמדה והערכה וכן מבואר בפ"ה מ"ה עירוכין ה"ג עיי"ש במל"מ וגם לענין בן פקועה היכא דאינו יוצא דופן דכשרו אינו חשוב כשחיטה וכמוש"כ בשעה"מ וא"כ לדידי' שפיר גרסינן במשנה דבכורות ששחט ואח"כ ילדה וכו' והנה נוסחא ושינה במשנה דבכורות וז"ל, איזהו יתום כל שמתה אמו שנשחטה ואח"כ ילדה דתרתי קתני דהאי ואח"כ ילדה לא קאי רק עלנשחטה ולא על מתה דבמתה היינו שמתה עם גמר לידתה ולא קודם לידתה דא"כ הו' יוצא דופן רק בנשחטה כאן דבעי חיותא בסוף שחיטה דהיינו אחר שחיטה לא הו' יתום בנשחטה רק אם אח"כ ילדה אמנם הפר"ח תמה באמת מאי

טעמא דלא סגי בכולא חיותא עם גמר שחיטה ונראה להסביר הדבר דהשחיטה הוא להתיר איסור אמה"ח וא"כ אם לאחר השחיטה ליכא חיותא להתיר אמה"ח לא הועילה השחיטה מידי משום דלאפוקי הבהמה מידי אמה"ח איכא ב' היתרים שחיטה ומיתה אזלינן להחמירו תפסינן היתר המיתה ואסורה לישראל משום נבילה להכי בעינן שהוא חי' אחר שחיטה מעט דהשחיטה התירה לחודי' וכו' שוב ראיתי במנחת חינוך סי' רצ"ג דתמה ג"כ על רבינו הנ"ל הא בחולין מקשה הש"ס האי חולין היכי דמי אי במתה ואח"ז נולד מכי יולד נפקא דהו"ל יוצא דופן ומסיק בזה פירש לחיים וזה פי' למיתה א"כ איך כתב רבינו דיתום שנולד אחר שנשחטה אמו והראב"ד לקמן הקשה מ"ט לכדין אתני יתום וכ' הכ"מ דלא משכחת אלא בפירוש לחיים וזה למיתה וא"א לצמצם ע"כ השמיט יתום וכ' המל"מ דהיינו דלענין דינא השמיט אבל כאן הביא רבינו הלימוד וקשה הא ללמוד אין צריך דבלא"ה הו' יוצא דופן ומוכי יולד נפקא וגם זה דנשחטה אמו בלא"ה הא א"ר להקרבה דהו' כבישרא בדיקולא רק שיש לדחוק דכונתו מתה אמו וגם תמה על שעה"מ דהוכיח מרבינו דלא מנה בכלל הפסולים בן פקועה מכלל דס"ל כרש"י דפסול משום יוצא דופן ותקשה ע"ז דהא עכ"ח גם התוס' מודים לזה אבל כבר נתבאר דלשיטות רבינו אף בישראל בטהורה כחי' א"כ שפיר משכחת בן פקועה דלא להוי יוצא דופן וכו' והנה בשעה"מ פ"א מאמ"ז הביא בשם בני יעקב להקשות אדברי רבינו שם שכתב דבמתה אין פודין משום דבעי העמדה והערכה תיפוק לי' דאין פודין להאכיל לכלבים וכן יקשה אמתני' גופי' הנ"ל אמנם לפמש"כ לעיל ניחא דמת עי' שחיטה ע"י ש"ס תמורה ל"ג וא"ש דצריך לטעמא דהעמדה והערכה דאז לא שייך טעמא דאין פודין לכלבים דלהדיוט שרי רק לקדשים אין ראוי' יען דהו' כמתה אך קשה לי דאם נימא דבן פקועה כשר לקרבן דלפי"ז יש לחקור איך הדין בבן פקועה טריפה אם כשר לקרבן או לא אם נימא דטריפה הוא פסול הגוף כמו מום ואף היכא דאינו אסור באכילה פסול לקרבן או דטריפה אינו פסול רק היכא דנאסרה אבל היכא דאינו אסור אינו פוסל וכן דעת רבינו שכתב בפ"ב טרפה האוסרת באכילה לאפוקי בן פקועה טריפה דאין אוסרות אין פוסלת לקרבן ואפשר לומר דתליא בהא דאיבעיא בש"ס חולין ע"ה גבי דגים שנולדו בהם סי' טריפה מהו שיטמא דהוא אליבא דב"ה רק במין דאין טעון שחיטה הו' כמתה וא"כ בן פקועה דיש במינו שחיטה הו' כמתה אמנם עוד יש לחקור דהא דאיתא בחולין ע"ה דחלב שליל אינו קרב לגבי מזבח וא"כ ממילא א"א להקריבו לקרבן כיון דליכא אימורין ואף דאין מקריבין מ"מ בעינן ראוי' לבילה עיי"ש שהאריך כמה הלכתא איכא למשמע מיני', והנה ממכילתא פ' בא יש להוכיח דיתום כשר במוקדשין שמעון ב"ע

אומר לפי שהוא אומר כל אשר יעבור וכו' והדין נותן מה אם בע"מ וכו' יתום שהוא כשר לגבי מזבח נאמר כאן העברה הרי דב"ע ס"ל דיתום כשר לגבי מזבח רק דאין נכנסין לדיר להתעשר דילפינן מהעברה העברה.

וכן הכלאים וכו' אעפ"י שאין בהם מום שנאמר או כשב או עז עד שיהי' כל מין וכו' לא שיהא מעורב מכבש ועז. ויש לתמוה דלקמן ב"ה ה' כתב הנדמה אעפ"י שאינו כלאים פסול למזבח וכו' אעפ"י שיש בו מקצת סימנים הואיל והוא דומה למין אחר פסול כבע"מ שאין לך מום קבוע גדול מן השינוי א"כ למה בכלאים צריך קרא מאו כשב תיפק לי' משום נדמה דכש"כ הוא מנדמה כמו שהוכיח בטו"ז או"ח סי' תרנ"ז לענין אתרוג דפסול מכש"כ מנדמה פסול ונראה דזה תליא אי נימא כל ענין כלאים הבא משתי מינים דינם כב' מינים מעורבים או דהו' כמין שלישי כדאיתא כהא"ג בחולין ע"ט גבי פרידות דקאמר שם לעולם דאבוה דהאי חמור ודאבוה דהאי חמור דקאמרת צריכא למימר מהו דתימא אתי צד סוס משתמש בצד חמור קמ"ל דמינא באפי' נפשי' הוא כמו שפירש"י שם ומין אחר יקרא ועיי' תוס' במס' חגיגה דף ב' דאיסי בן יודא ס"ל דהו' כשני מינים חצי סוס וחצי חמור ומהאי טעמא ס"ל דאסור לרכוב על הפרידה אבל אנן לא קיי"ל הכי א"כ ניחא די"ל בודאי אי נימא דכלאים הם כב' מינים א"כ הו' כש"כ מנדמה דהו' כבע"מ אבל כיון דאמרינן דהו' כמין בפני עצמו א"כ אין זה דומה לנדמה דהו' כבע"מ לכן צריך קרא למיעוטא כלאים דאף דיוצא מכבש ועז דהו' כמין בפני עצמו ופסול [שוב ראיתי גם בשו"ת בית אפרים עמד בזה דכל כלאים יפסול משום דאין תמים ולפמש"כ דהו' מין מפני עצמו שפיר הו' תמים וכ"כ בשו"ת תשב"ץ סי' ס"ד דכל מידי דמורכב משני מינים נעשה לו טבע חדשה וכן העלה בשו"ת משכנות יעקב בה' לולב] ולפי"ז יש ללמוד גם לענין אתרוג המורכב שכתב הטו"ז דהו' כש"כ מנדמה דפסול להנ"ל י"ל דמורכב דהו' כמין שלישי ואין ללמוד מקו"ח מנדמה דפסול.

והנה באתרוגים דידן כפי הנשמע רובא אין מורכבים אבל הנה ידוע כי בעתים הללו מתרבים תמיד תחבלות חדשות ואפשר שברבות הימים יהא רובם מורכבים ובאתרוגי ארץ ישראל רק מיעוטים גדילים שם ולא יספיק לכל בני הגולה לכן שמתי עיני בזה למצוא להם היתר אף אם יהא רובא מורכבים נוכל לסמוך להתירם במה שהעלה המג"א בשם הלבוש דהיכא דיש כל הסימנים ל"ה מורכב ויש להכשירו לפי"ז תליא אי סימנים דאורייתא דאי סימנים לאו דאורייתא אין לסמוך על הסימנים כיון דעתה רוב אילנות מורכבים כמו שהקשה בשו"ת בית אפרים נראה לי ליישב דהכונה דהיכא דיש סימנים אלו מוכח דכח האתרוג שבאותו האילן הוא עיקר וע"כ הוציא פירות אתרוג עם כל

סימנים א"כ אין זה נגד הרוב ושפיר נוכל לסמוך על סימנים [ואף דכמה סימנים שכתב הרמ"א דהיינו שהגרעינים מונחים ברוחב ושהמוח בו יבש לכאו' אין להכיר כשהוא שלימה הנה עכ"פ עתה יש לברר זהעל פי [רענגטען שטראללען] אלא יש לדון מצד אידך טעמא דעכ"פ נעבדה בו עבירה ויהא פסול למצוה כדאיתא בחולין דהו' ס"ד דכלאים פסל לגבוה משום דנעבדה בו עבירה ובמג"א כתב ע"ז דאדרבה דוק לאידך גיסא דהא גלי קרא דרק להקרבה פסול ואי ס"ד דפסול למצוה לא הו' צריך קרא למיפסל להקרבה ובח"ס בתשובה ובהגהות שם השיב עליו דהא בע"ח לא נאסרה להדיוט וכן למצוה רק להקרבה הוא דמיפסל ול"נ דהא מבואר בטו"ז דהא דנעבדה בו עבירה רק שייך על מה שצמח ע"י מעשה עבירה דהיינו הפירות א"כ הפסול במידי דמחובר ומחובר יש לו דין בע"ח כמבואר ברש"י חולין מ' ולא נאסרה להדיוט כמו שיבואר להלן בפ"ד מהלכות אלו בארוכהולפי"ז דייק המג"א שפיר דמדאסרה התורה לגבוה נשמע דלהדיוט אפי' לא פסל.

ועוד נראה לי טעם אחר דלא שייך לומר דנפסל משום דנעבדה בו עבירה רק במידי דנעבדה בו עבירה ע"י ישראל אבל במידי דנעבדה בו עבירה ע"י נכרי לא מיפסל לגבוה או למצוה דהנה בטעמא דנעבדה בו עבירה ע"י ישראל י"ל דמיפסל לגבוה עפ"י הא דאמרינן שם בחולין דאיכא משום לא תאכל כל תועבה מטעם דכל איסורין שבתורה כתב הר"ן בנדרים דף י"ז דהו' איסור חפצא [ומהא"ט ס"ל לר"מ בע"ז דף ס"ה דכל איסורין שבתורה מצטרפין מל"ת כל תועבה דהכל איסור חפצא]א"כ י"ל זהו במידי דנעשה עבירה ע"י ישראל הו' איסור חפצא אבל בנכרי במידי דאסרה תורה לא הו' איסור חפצא רק איסור גברא דהא קדשי עכו"ם אין מועלין בו וקדשים הא ודאי הו' איסור חפצא וחזינן דבשל נכרי ל"ש דנתפס החפץ באיסורא א"כ בשאר איסורין ג"כ לא הו' אלא איסור גברא א"כ לא שייך למיפסל משום דנעבדה בו עבירה [ובב"ח דפירש"י דאסור ע"י נכרי התם שאני דאפי' נתבשלה ממילא נאסרה וכן גם ע"י נכרי אסור כמוש"כ התוס' שם בחולין גבי צורם אוזן בכור ובתמורה דף ע"ט דלא שייך מעילה במידי דהקדש ממילא כגון בור של הקדש שנתמלאה מים לכן קדשי עכו"ם אף בק"ד לאו בר מעילה הוא כמוש"כ רבינו בפ"ה ממעילה] והמג"א כתב דלא מיקרי אתרוג כלל אבל לפמש"כ ניחא כיון דחזינן שיש לו כל הסימנים א"כ חזינן שגבר כח חלק האילן של האתרוג א"כ ל"ל דלאו אתרוג הוא דהא גדל על האילן אתרוג ממש שחזינן שאילן זה הוא כח אילן אתרוג דאי לאו דהוא אילן אתרוג לא הו' מוציא פירות שיש להם כל טבע אתרוג.

ע"כ בהא נחתינן דאתרוג אף שגדל באילן שהורכב הפירות ממנו אם יש לנו ד' סימנים

שקוע וחריצין וגרעים שוכבים ויבש מבפנים כגון שנתנסה ע"י המצאה בזמנינו שקורין [רענגטען שטראללען] אין לפסול משום מורכב אף אם רובא יהא מורכבים.

הלכה ה

הנדמה וכו' כיצד רחל שילדה כמין עז וכו'. הקשה ברי"ט אלגאזי בספרו קהלת יעקב בכלל נדמה אמאי לא הביא רבינו הא דר"מ אחד המיוחד משמת ימי בראשית ותי' דאי ס"ד דחיישינן ניחוש לשמא הי' אמו תחילה עז אלא משום דאזלינן בתר רובא וא"כ יקשה בפטר חמור דהי' ממון בעלים הא בעלמא ל"א בת"ר וגמרא קאי כאן לר"מ דחייש למיעוטא והדרה קו' לדוכתי' איך נודע אם לא היתה אמו משמת ימי בראשית עז וע"כ לומר דהא הו' מיעוטא דמיעוטא וא"כ לא מוכח דלא קיי"ל כן ומצאתי כן בס' לחם חמודות דף י"ז שכ' וז"ל ומ"מ כי לא ידעינן שנשתנה ודאי דסמכינן ארובא ולא מספקינן לה מסתמא דילמא אשתני דאלת"ה הפקעת כל קדושת בכור דמהיכא איכא למידע אם לא נשתנה משמת ימי בראשית וע"כ אין הכונה משום רובא דלר"מ קאי ועוד דא"כ מוכח מכאן דאזלינן בתר רובא אעכ"ח דלא חיישינן כלל דמיעוטא הוא, ולכן נראה ליישב דבודאי אם עובר ירך אמו גם פעם אחת נשתנה שעז ילדה רחל והו' פסולה למזבח א"כ ולדה כמותה עד סוף כל הדורות ובעינן מיוחד שבעדרו מימי בראשית אבל כיון דקיי"ל כל האיסורין לגבי מזבח ולדותיהן כמותן חוץ מנרבע כמוש"כ כאן רבינו בפ"ד אם פעם אחת הו' נדמהולדה מותרת למזבח אם עז ילדה רחל ואח"כ ילדה הוא רחל שולדה דומה לה מותרת למזבח א"כ ל"ב מיוחד שבעדרו לכן לא הביא רבינו דין זה.

ונראה ראי' לזה דהנה מדרשא דאחד המיוחד ע"כ נתמעט גם כלאים והא דפריך בגמרא הא משור או כבש נתמעט כלאים ונדמה ע"כ גם אכלאים פריך וע"ז משני הא דנחית לדרי וא"כ ע"כ לרי"ו דולדות כלאים אסורין למזבח ואנן קיי"ל דולדות כלאים מתירין שהרי מנה י"ד דברים אסורים למזבח ומהן כלאים וכ' דכל אלו ולדותיהן מותרים ע"כ מוכח דלא קיי"ל דבעינן אחד המיוחד.

ובהא ניחא לי ליישב קו' ב"י דהטור סי' שט"ו הביא דין דרחל בת רחל בת עז ודין דרחל בת עז בת רחל ויקשה למה לא הביאו רבינו ותי' דרבינו סובר דר"א דמוקי דר"מ כחכמים דר"ש פליג וסובר דבכה"ג בדינים אלו חייב ולכן לא הזכירם ולחם משנה פ"ב דבכורות השיג עליו דע"כ אין טעם זה פשוט הי' לו להזכיר דחייב ובקה"י הנ"ל השיג עוד דמנ"ל דלרב אשי לא פליגי ולכ"ע חייב דילמא אדרבא לר"א לכ"ע פטור ומטעם דר"מ קאמר דבעינן מיוחד שבעדרו ולפמש"כ א"ש כיון דע"כ קיי"ל לא כרי"ו דלא בעי מיוחד שבעדרו א"כ ברחל בת רחל בת עז אמת לכ"ע חייב כמ"ש הב"י והיינו דנחית

לדרי מילתא דפשיטא הוא מסברא דחייב ובדין חזר שיות למקומו י"ל דמילתא דפשיטא דפטור דעכ"פ נגד אמו הו' נדמה ממש ופטור לר"א לכ"ע והא דלא הביא רבינו דין דחזר שיות למקומו לזה י"ל דנכלל בתוך דבריו שכתב רחל בת עז ולא כתב דדוקא כשהעז אין בת רחל ידעינן דפטור שפיר וכמש"כ בקה"י ודו"ק.

הנדמה אעפ"י שאינו כלאים פסול למזבח וברדב"ז ללשונות דרמב"ם הקשה פסול הא מפקינן לי' משור או כשב או עז עד שיהא דומה לעז וכוי לעז דתרי גוונא נדמה איכא חד שאינו דומה כלל לאביו או לאמו והאי הוא דממעטינן מקרא אבל נדמה במקצת הו"א דכשר קמ"ל דפסול וזהו שכתב כיצד רחל שילדה כמין עז אעפ"י שיש בו מקצת סימנים ולא הוצרך להזכיר הנדמה הגמור דכש"כ הוא ואגב הנך ממעטינן נמי נדמה אבל עיקר קרא לא איצטריך אלא למעט כלאים תדע דלא מנה הנדמה לפי שהוא בכלל בע"מ אבל צ"ע למה לא מנה היתום שהוא פסול מדכתיב תחת אמו וי"ל דהו' בכלל יוצא דופן דמה לי יצא דרך הרחם ומה לי שיצא דרך הדופן כיון שנולד אחר שמתה האם ותנא דברייתא משום דמוכח קרא יתירא דריש לי' מקרא דתחת אמו אבל משום זה אין למנות פסול בפ"ע.

הנה במרכבת המשנה ראיתי שהוכיח כדעת הכמ' דנדמה בכלל כלאים דלא כדעת המל"מ דהו' בכלל בע"מ ממש"כ רבינו פ"ו מבכורות דהכל נכנסים לדיר להתעשר בין תמימין בין בע"מ חוץ מן הכלאים וכו' א"כ אי נדמה הו' בכלל בע"מ הי' נכנס לדיר וזה ודאי אינו כדמוכח בבכורות דף י"ב אלא עכ"ח דהוא בכלל כלאים שאין נכנס לדיר ובמנ"ח כתב דיש חילוק בין נדמה לבע"מ דקדושה חלה עליו ונדמה דילפינן מקרא ה"ל כמו כלאים דאין קדושה חלה כלל כמש"כ בפ"ב מבכורות דאינו בכור כלל רק במקצת סימנים י"ל דהו"ל בע"מ אך מבכורות דף י"ב דקמ"ל תחת תחת מקדשים גמר מוכח דנדמה במקצת סימנים א"ח כלל במעשר והו' דינו ככלאים ולא כבע"מ רק דבאמת מפרש שם רש"י דמום הוא והוא תמוה דבע"מ גופא נכנס לדיר להתעשר את"ד.

הלכה ו

וכן הרובע והנרבע וכו' וכן בהמה ועוף שהרגו את האדם הרי הן כרובע או נרבע ופסולין למזבח. וקשה לי דבגמרא מבואר דשאני רובע ונרבע שבאונס משא"כ בנוגח א"כ איך כתב רבינו דדמי לרובע ונראה דכיון דיליף ממשחתם ובכלל זה גם מוקצה וזה ג"כ אינו באונס שפיר יש לילף מנרבע דא"ל דבאונס דמוקצה יוכיח משא"כ למ"ד דיליף ממין הצאן שפיר קאמר דאין לילף מנרבע שבאונס כיון דנרבע ומוקצה לא מחד קרא נפקא אבל רבינו דיליף מקרא אחד ממשחתם ל"ש למיפרך משום דהו' באונס דקרא דמשחתם

בא גם לפסול מוקצה שאינו באונס, ועוד נראה דהנה תוס' זבחים הקשו מנ"ל דב' עדים דרובע ונרבע אסור להדיוט דא"ל דילפינן מנוגח דאף בשחטו אסור דהרי בב"ק אמרינן יש בנוגח מה שאין ברובע דהוא בכפל ונראה לתרץ דהנה הסברא דנוגח שאני דבכפל לכן אסור להדיוט אף בשחטו הוא רק משום דכפל קנסא א"כ גם קנסו שיהא אסור אף בשחטו להדיוט ומעתה אומר דהנה זה אי הסקילה משום קנס נראה דתליא בפלוגתא ר"מ ור"י בשור המדבר דר"מ מחייב מיתה ור"י פוטר ומבואר בתשו' רשב"א דתליא איפטור ע"כ משום קנס ולכן בלית בעלים פטור אבל אי חייב ע"כ משום דגזה"כ שיהא במיתה כיון דהרג נפש וכמש"כ הרמב"ן בפ' בראשית גבי את דמה אדרוש [והפלא על ק"א שכ' דנוגח אין הפסול משום עבירה דהא במשנה ר"פ התערובות איתא יש שנעבדה בה עבירה שהמית אדם וגם היא נגד הרמב"ן הנ"ל] אף דהרשב"א רצה לדחות דלא פליגי בהא היינו יען דסובר דהלכה כר"מ א"כ שפיר י"ל דבהא פליגי ועיי' טה"ק בזבחים שם היטב וא"כ אי קנס הי' אין לילף מנוגח אבל אי גזה"כ היא במיתה וגם קנס דהרי בהמת מדבר אין משום קנס אפ"ה בשחטו אסור להדיוט מנוגח דלא מקרי שחיטה.

וטעמא דמילתא נראה לי דהנה בתשו' מרי"א סי' קצ"ו חי"ד הקש' דנימא דאסור מטעם אעל"מ ול"ל קרא לשחטו אחר שנגמר דינו ונראה ליישב דקאי למ"ד קנסא ל"ש אעל"מ ושפיר צריך קרא אבל למ"ד משום גזה"כ שייך שפיר אעל"מ כיון דמעצמו ראוי' להסקל ל"מ אף שחיטה ולפי"ז י"ל למ"ד דמגזה"כ נסקל ל"מ שחיטה משום דאעל"מ וא"כ ממילא הה"ד לרובע ונרבע דל"מ שחיטה ואסור להדיוט ועוד דר"ת בסנהדרין דף פ' וזבחים שם העלה דשוהנ"ס לא נאסר מחיים רק דלא מהני שחיטה להתירו ומעתה אומר דזה רק למ"ד משום קנסא אבל אי מצד גזה"כ היא במיתה אסור בודאי בהנאה מחיים והנה אי מחיים אסור אז לא מהני שחיטה א"כה"ה רובע ונרבע דרובע ונרבע מצד הדין במיתה לא משום קנס רק משום תקלה כדאיתא בסנהדרין דף נ"ד ובזה ניחא דבבכורות מ"א פריך בפשיטות הני בר קטלא נינהו הכונה א"כ אעל"מ ומעתה י"ל כמו דיליף דבב' עדים אסור להדיוט נרבע מנוגח כן בע"א ילפינן נוגח מנרבע דא"ל נרבע שאני דאסור אף באונס לכן אסורלגבוה משא"כ נוגח דאין נאסר באונס לא יאסר לגבוה דכיון דהא דאונס אסור להדיוט בב' עדים רק יליף מנוגח שוב יליף נוגח מנרבע דבע"א אסור לגבוה ועו דבשלמא אי נוגח רק במיתה רק קנס אז מסתבר דבע"א אין אסור לגבוה דהא אין לילף מנרבע דאסור באונס יען דעכ"פ בא תקלה על ידו אבל כיון דגם נוגח מדינא חייב בב' עדים יען דהרג נפש ראוי שיהרג א"כ מסתברא דאסור לגבוה בע"א עכ"פ כשהוא ברצון אף דאין אסור באונס.

והמוקצה לע"ז וכו'. המ"למ הביא כאן דברי התוס' חולין ק"מ דבהמת עיר הנדחת דכשרה למזבח אף שאסורה להדיוט ולא אימעט ממשקה ישראל כיון דהי' לו שעת הכושר והקשה המל"מ מש"ס חולין קט"ו דכל שאסור להדיוט אסור לגבוה אף שהי' לו שעת הכושר ונראה דהנה התוס' חולין שם כתבו דל"ש כל שתיעבתי רק היכא דמינכר א"כ ניחא דבעהנ"ד הא ל"ש כל שתיעבתי כיון דלא מינכר רק משום ממשקה ישראל ע"ז שפיר כתבו התוס' דבהיתה שעה"כ אין לילף ממשקה ישראל אבל היכא דאסור מכל שתיעבתי שפיר כתבו התוס' דעכ"פ כיון דאסור להדיוט מכל שתיעבתי כש"כ שאסור לגבוה משום שתיעבתי.

בענין שחיטת עיהנ"ד לכאו' קשה דביומא דף ס"ד אמרינן במערבא דחייתו לצוק זהו שחיטתו ומבואר בריטב"א שם דמותר אף באכילה א"כ יקשה הא דעיהנ"ד שנשחטה דהו' נבילה דמקטל קטלה הו' סברות הפוכות דכאן אפי' ע"י שחיטה הוה נבילה ובשעיר אמרינן אפי' דחייתו היינו שחיטתו אולם ראיתי בספר הישר לר"ת בחולין שכתב רק היכא דחיובא להביא שייך לומר זהו שחיטתו אבל עגלה ערופה דאין חיובא רק אם נמצא הרוג לא אמרינן זהו שחיטתו ובהא ניחא גם קושיתנו בעיהנ"ד אף דמצוה להרגו אבל אין חיובא שיהא עיהנ"ד ע"כ לא אמרינן זהו שחיטתו אלא אפי' שחטו הו' כהרגו [והך דזבחים ע' דבע"ע היינו שחיטתו רק לענין לטהר מידי נבילה] ובהא ניחא מה שהק' במנ"ח משוהנ"ס דפריך ל"ל קרא דלא יאכל שאם שחטו לאחר שנגמר דינו דהו' נבילה ואמאי לא נאמר דהו"א דסקילה דידי' הו' שחיטתו ומכש"כ דיקשה דקאמר אם שחטו בקרומת של קנה דנאמר דזהו סקילתו דאדרבה הי' לנו לומר היינו שחיטתו ולפמש"כ ניחא דבשוהנ"ס אין זה חיובא אלא אם אירע שנגחו זהו מצותו בסקילה כה"ג לא אמרינן זהו שחיטתו. ועוד נראה לתרץ קו' המנ"ח משוהנ"ס אמאי לא אמרינן כמו בשעיר המשתלח דחייתו לצוק זו שחיטתו דהא בסנהדרין ק"ב בעי בהמת עיהנ"ד אי מטהר מידי נבילה דלפי חרב אמר רחמנא א"כ אפי' שחטה הו' כהרגה ולא מיקרי שחיטה ואין מטהר מידי נבילה א"כ כש"כ שוהנ"ס שדינו בסקילה דלא שייך לומר דהו' שחיטה לענין איסור אכילה וגם בשעיר משתלח אסור באכילה רק לענין אותו ובנו דלאו לענין היתר אכילה אנו דנין ס"ל דדחייתו לצוק זהו שחיטתו ולפי"ז גם בעיהנ"ד לענין אותו ובנו וכדומה י"ל דשחיטה מיקרי וראי' לזה מחולין דף ק"מ דמוקי קרא דציפורי חיות טהורות למעט ציפור עיהנ"ד וקשה ל"ל קרא ע"ז הא כתיב ושחט הציפור החי הא לא הו' שחיטה כלל דאין מטהר מידי נבילה וא"כ מאי מבעיא לי' בש"ס סנהדרין הנ"ל אי מטהר מידי נבילה להנ"ל ניחא דלענין שחיטה שיהי' מיקרי שחיטה שפיר קרינן בי' ושחט כיון

דדחייתן זהו שחיטתן רק לענין איסור אכילה ולטהר מידי נבילה לא מיחשב שחיטה א"כ ניחא גם מה שהקשו על התוס' חולין ק"מד איסתפקא להו בבהמת עיהנ"ד אי ראוי לקרבן וקשה תיפק להו דלא הו' שחיטה כלל ובקדשים בעינן ושחט את בן הבקר להנ"ל שפיר קרינן בי' ושחט רק דיקשה מטעם אחר הא ודאי כיון דאסור באכילה פסול לקרבן דבשלמא הך דושחט הציפור דאתיא כמ"ד אין שחיטה לעוף ואי משום דכתיב ושחט ע"ז שפיר י"ל דזהו מיקרי שחיטה דלא גרע משעיר המשתלח דדחייתו זהו שחיטתו ונראה דא"ש לפי מה שכתבתי במקום אחר להקשות איך חל איסור שוהנ"ס דהוא מחיים דאי א"א חעא"א דמחיים אסור משום אמה"ח וא"כ י"ל דהיינו דקאמר דשעיר משתלח מיקרי שחיטה דאיסור נבילה לא מצי חייל ואי משום לא תשחטו שפיר מיקרי שחיטה א"כ י"ל לענין עיה"נ בבהמת קדשים לא חל איסור נבילה ושחיטה שפיר מיקרי.

הלכה ז

ויראה לי שאע"פ וכו' אם עבר והקריבן אינו לוקה מה"ת. והקשה בכ"מ הא גמרא ערוכה הוא בחולין דר"ז אמר דלא לקי בניתק לעשה א"כ למה תלי ביראה לי ועוד למה כתב רבינו דלא נתפרשה אזהרתן הא בגמרא אמרו משום דניתק לעשה דירצה ותי' לקו' אחרונה י"ל דמשמע לי' דבאמת הא דכתב שור ושה לא ירצה לא משמע כלל אזהרה שלא יקרבנו אלא שלא יעלה לרצון ואין צריך לטעם דניתק רק לפי מה דס"ד דמקשה דלא ירצה להזהיר שלא יקרבהו משני לי' דניתק אבל באמתאין אזהרה והביא ראי' ממש"כ רבינו הטעם במחו"ז משום לאו הבא מכלל העשה ולא כתב משום ניתק ע"כ דליכא לאו כלל והנה דברי הכ"מ תמוהים דאיך דחי רבינו גמרא ערוכה בלי שום הכרח וכבר השיגו בלח"מ ותי' דרבינו מפרש כתוס' דכונה ניתקו מלאו לעשה ואין מחו"ז כלל בלאו דהלאו קאי על שאר פסולים והא דכתב רבינו בשאר הפסולים לא נתפרשה אזהרתן היינו משום דהו' לאו שבכללות וגמרא קאי למ"ד לאו שבכללות לוקין עליו וזה ג"כ דחוק לאוקמי' שלא אליבא דהלכתא ועוד למה צריך במחוסר זמן טעם אחר ולא סגי גם במחוסר זמן בטעמא דלא נתפרשה אזהרתן דהו' לאו שבכללות ועוד דהול"ל הדין דמחו"ז קודם לכן ואני אומר דאיתא בספרי פ' שופטים אקרא דלא תזבח אשר בו מום כל דבר רע כי תועבת ד' הוא לרבות רובע ונרבע ונעבד ויצא דופן כלאים טריפה וכדומה כל הפסולין חוץ מאותו ובנו ומחו"ז דלא חשב וקשה הא כבר דרש כן מקרא דשור ושה לא ירצה לרבות כל הפסולין לכן אומר דבאמת שאר פסולין מקרא דלא תזבח ילפינן דחוץ ממחו"ז דל"ש למעט מתועבת ד' רק ממעט משור ושה לא ירצה וכיון דאתי למעט מחו"ז דיום השמיני והלאה ממעט גם מחו"ז דאו"ב דהוא בלא ירצה וא"כ לא הו'כלל לאו

שבכללות דלא קאי רק אמחו"ז לחוד וכן אותו ובנו שם אחד הו' וכהא"ג כתב הרמב"ן על חולין יען דפרט אח"כ ושור ושה ועז כי יולד וכן כתב אח"ז ושור או שה אותו ובנו א"כ פרט הכתוב כל הפסולין הרי דמפרש דלא הו' בכלל לא ירצה רק מחו"ז ואותו ובנו ולא הו' לאו שבכללות כיון שהכתוב פרט הפסולין שבשור ושה וע"ז קאמר ר"ז הכתוב נתקו לעשה הכונה דהאי לא ירצה לא אתי לומר דלא יקרבנו אלא דנתקו לעשה וכסברת הכ"מ דהאי לא ירצה לא משמע דלקי אלא שאין עולה לרצון וזה ידעינן רק מקרא דמיום השמיני והלאה דגלי קרא דרק בעשה הו' דהאי לא ירצה אינו בלאו וזה שכתב רבינו דהו' לאו הבא מכלל עשה והא דכתב רבינו ויראה לי שלא לקי אשאר פסולים לא אתי לאשמעינן ולומר דלא לקי אלאו דלא ירצה אלא קאי אלא תזבח לד' כאשר אבאר דהנה הרמב"ן בס' המצות מנה לאו המקריב רובע ונרבע וטריפה וכלאים ושאר פסולין והא דלא מנה רבינו משום דסובר כיון דממעט מהאי קראי גם בע"מ עובר א"כ הוא לאו שבכללות ואין לוקין ולכך לא מנה רק לאו אחד דמקריב בע"מ עובר מקרא דלא תזבח כמוש"כ בפ"א מ"ה אלו וא"כ זהו דקאמר רבינו יראה לי דלא לקי וקאי אלאו דלא תזבח דלא לקי שהוא לאו שבכללות והיינו דלא נתפרשה אזהרתן והספרי קאי למ"ד לוקין אלאו שבכללות ולפי"ז זה שכתב הרמב"ן ליתן טעם לדברי רבינו שהוא לאו שבכללות זהו ביאר רבינו בעצמו.

ובמש"כ יש ליישב דהקשה בפמג"ד ושאר אחרונים בשמעתין דחולין דקאמר מדגלי רחמנא מחו"ז לגבוה מכלל דלהדיוט שרי וכתבו התוס' דהיינו הא דקאמר דנתקו הכתוב לעשה דעובר בעשה מכלל דלהדיוט שרי ותמהו איך מוכח דלהדיוט שרי מדאסור לגבוה דילמא אסור מכל שתיעבתי לך ונתק צריך דלא לקי אלאו דלא ירצה ולכאו' אין כאן קו' כלל דאי לאו דנתק לעשה אז הו' לקי מלא ירצה א"כ מזה עצמו מוכח דליכא תועבה דאל"ה למה צריך לא ירצה אך זה אינו דהא שור ושה לא ירצה לא קאי רק אמחו"ז אלא אכל פסולים ואמנם לפמש"כ דלא קאי רק אמחו"ז ממילא מיושב קו' זו דל"ל דצריך קרא לנתוקי לאו אבל לעולם דאסור מכל שתיעבתי דשפיר י"ל דאי לאו קרא דלנתוקי לאו אז הו' מוכח דאין עובר אכל שתיעבתי להדיוט מדאזהר תורה שור ושה לא ירצה דאתי רק למחו"ז דלשאר פסולין לא איצטריך דילפינן מקרא דלא תזבח עוד י"ל לפמש"כ מדכ' ביום השמיני והלאה נתקו לעשה הכונה מדגלי קרא ביום השמיני מוכח דהאי לא ירצה לא הו' לאו כלל דאין עולה לרצון וא"כ מיושב קו' הנ"ל דאי ס"ד דאסור משום כל שתיעבתי לך א"כ למאי הלכתא נתקו לעשה שלא יהא בל"ת רק שאין עולה לרצון דהא ע"כ עובר אל"ת דכל שתיעבתי וא"כ ע"כ מדגלי קרא שרק אין עולה לרצון אבל אין

עובר בלא ירצה ע"כ גלי קרא בזה דהאי לא תאכל כל תעבה לא קאי אמחו"ז אלא אשאר איסורין כמו דלא קאי אכלאים.

עוד נראה לי לתרץ דברי רבינו במה שכתב ויראה לי הא ש"ס ערוכה הוא בחולין דלא לקי דהנה רבינו בספרו המורה ח"ג סי' מ"א כתב דמשום בזיון קדשים לוקה אף במידי דלית בי' מעשה ומהר"ם שיק על המצות כתב דיליף לה מהא דאיתא בתמורה דף ג' דילפינן מוהפלא ד' את מכותך וכו' ליראה את ד' הנכבד דעל שבועה ומוציא ש"ש לבטלה לוקה אף דלית בי' מעשה משום דאיכא בזיון השם והה"ד בכל דבר הנקרא שמו של הקב"ה עליו ומבזה אותו איכא למימר דלקי אף שאין בו מעשה ולכן מקדיש בע"מ איכא בזיון ולוקה וא"כ הה"ד בלאו דנותר שכתב החינוך דאיכא בי' משום בזיון קדשים לוקה אפי' אין בו מעשה ולכן כתב רבינו בפי"ח מה' פסהמ"ק דעל נותר אין לוקין משום דניתק אינו לוקה ואך זה ניחא למ"ד דלא לקי אנותר משום דניתק לעשה אבל למ"ד דס"ל משום לפי שאין בו מעשה כדאיתא ריש תמורה א"כ ס"ל אף דאיכא בזיון קדשים לא לקי אאין בו מעשה ממילא לא נשמע דניתק לעשה היכא דאית בי' מעשה דלא ליליקי היכא דהו' בזיון קדשים לא נתקו הכתוב כלל ומעתה יפורש דברי רבינו על נכון דגמרא דחולין דמפרש דנתקו לעשה ומפרש תוס' דנתקו משאר פסולים וקאי רק בעשה ומהיכא תיתי לומר כן כיון דנכלל בקרא דשור ושה כל הפסולים להנ"ל דרק פסולים שיש בהן בזיון קדשים דבכל פסולים כן הוא חוץ ממחו"ז דלית בו משום בזיון קדשים ע"כ נתקו הכתוב לעשה ולא לקי אלא אפסולים שיש בו משום בזיון דזה לא נתקו לעשה דגם בנתק לעשה לקי אך זה ניחא דלמ"ד בנותר לא לקי משום דאין בו מעשה אבל למ"ד דבנותר הטעם דלא לקי משום דנתקו לעשה ובניתק לעשה אין לוקין אף דאיכא בזיון קדשים א"כ לא שייך לומר דרק מחו"ז נתקו לעשה ולא שאר פסולים כמו כלאים ורובע ונרבע וכדומה דאית בהו בזיון קדשים א"כ לכאור' אין סברא לומר דרק במחו"ז נתקו לעשה וא"כ רבינו דס"ל כמ"ד דבנותר הטעם משום דניתק לעשה א"כ סובר אף באין בו מעשה לקי משא"כ בניתק לעשה א"כ אין סברא לומר בכל הני פסולים דקחשיב חוץ ממחו"ז לקי דלא נתקו לעשה רק מחו"ז דהא אף פסולים שיש בהן משום בזיון קדשים היכא דנתקו לעשה פטור רק דאפ"ה ס"ל לרבינו דגם להאי מ"ד כיון דנתקו לעשה פטור אף דאיכא בזיון קדשים לכן שפיר כתב רבינו בלשון יראה לי דאפ"ה לא לקי אכל פסולים אף דאית בהו בזיון קדשים לא לקי דגם אינהו ניתקו לעשה וא"ש. [ועיי' בראש"ש בב"מ דף ד' לענין האיבעיא דשם באמירה לגוי לענין איסורים כתב הרא"ש דאסור משום חומרא דקדשים ובשו"ת ח"ס חיו"ד סי' שי"ז כתב דהיינו משום בזיון דקדשים דהישראל עצמו באמירתו

הוא מבזה קדשים.]

ובס' התורה והמצוה על ת"כ ראיתי שכתב לפרש דברי רבינו דהנה בשמעתין דחולין איתא מנין לפסולין שבשור ושה בל"ת וכו' ולילקי נמי משום מחו"ז וכו' הנח למחו"ז דהכתוב נתקו לעשה דא"ק מיום השמיני והלאה ירצה ונראה שהספרי לשיטתו שסתם ספרי ר"י דס"ל שלוקין על לאו הבא מכלל עשה היכא דכתיב לאמור ולדידי' כיון שאמר מיום השמיני והלאה ירצה ולא קודם הו' לאו והה"ד לאותו ובנו שנלמד ממחו"ז וז"ש מנין לכל הפסולין שהן בלא ירצה, ור"ז השיב לדידן דלא קיילן כר"י וס"ל דבכ"מ לאו הבא מכלל עשה וליתא לברייתא בין במחוסר זמן ובין בכל הפסולין ולזה כיון הרמב"ם שכתב ויראה לי שאעפ"י שאין כל הפסולים אלו ראוים לקרבן אם עבר והקריבו אינו לוקה מן התורה לפי שלא נתפרשה אזהרתן וכתב ויראה לי מפני שיש פי' אחרים בדברי ר"ז ולפי' רש"י ותוס' עכ"פ לא אמר זה רק גבי מחוסר זמן אבל לפי שפירשתי נדחה ברייתא זו לגמרי לר' זירא שהוא כר"י ושלא כהלכתא ובזה מיושב כל מה שקיהו בזה הכ"מ והלח"מ ויתר המפרשים ועיי' בתוספתא פ"ד דמכות ששם אמר שכל הפסולים עובר משום שמות אלה וצ"ל דאתיא כר"י או שעובר בעשה ולכן כתב הרמב"ם ויראה לי עכ"ל ב"פ אמור אות קי"ז.

ועוד נראה לי דלכאו' איך יש ללמוד מזה כל הפסולים כיון דכתיב גבי שור ושה שרוע וקלוט א"כ אין לרבות רק פסולים שדומה למום כגון כלאים ונדמה כמש"כ וביארתי דגם מחו"ז דומה לבע"מ וא"כ אחר דגלי קרא דמחו"ז נתקו לעשה ליכא לימוד מקרא זה דשור ושה רק דומה לבע"מ כגון כלאים ונדמה אבל לא יוצא דופן וכדומה רובע ונרבע וא"כ שפיר כתב ויראה לי דלא לקי אמנם בכלאים ונדמה דבודאי לקי דע"כ לא קאי על כל הפסולים דלא לקי דהא קחשיב אנדרוגינוס וטומטום ובזה הא כתב שאין לך מום גדול מזה רק שיש לומר שגם על אנדרוגינוס לא לקי כיון דנפל מטעם אחר כמש"כ רבינו שאינו זכר ודאי ולא חלה עליו קדושה כלל לכן לא לקי א"כ י"ל כן גם בכלאים ונדמה גרע דלא חלה הקדושה כלל אף דשור ושה אתי לרבות כל הפסולים היינו ללאו אבל לא לילקי כיון דגלי קרא מחו"ז דדמיא לבע"מ בחד צד אפ"ה לא לקי ואין אלא עשה משום דבמחו"ז איכא פסול אחר מגזה"כ ה"נ שאר פסולים אף שיש בהן צד קדושה דדמיא לבע"מ לא לקי דגרע מבע"מ דלא חלה קדושה וא"ש שכתב יראה לי דלא לקי.

שלא נתפרשה אזהרתן. ובכ"מ הקשה הא בגמרא משמע דנתפרשה אזהרתן בלא ירצה ותי' דאפשר לפרש הקרא לומר שלא יעלה לרצון אבל אזהרה שלא יקריבנו אין כאן ונראה לי ראי' לדבריו דבמנחות דף כ"ד פריך ואימא עון בע"מ שהותר בעופות ומשני

אמר קרא כי לא ירצה והקשו התוס' ואימא עון תוך שמונה דהותר מכללו בעופות דכשר משיעלעו דם ותי' דכתי' לא ירצה מיום השמיני והלאה ירצה הא קודם לא ירצה מוכח מדבריהם דמפרשי דכמו דקרא דביום השמיני ירצה הא קודם לא ירצה דהיינו שאינו עולה לרצון כן מה דמוקי בגמרא קרא דלא לרצון יהי' לכם מתפרש שפיר ג"כ לומר שלא יעלה לרצון ולא אזהרה לבד אמנם במה שכתבו התוס' דמחוסר זמן הותר מכללו בעופות קשה לי דהא במעילה דף י"א איתא וליתני תורים שלא הגיע זמנן לא נהנין ולא מועלין ודחי בגמרא תורין שלא הגיע זמנן אינן ראוין למזבח משמע דאסור להקדישן תוך זמנן משום מחו"ז ואיך כתבו התוס' דהותרו מכללו בעופות דהא גם בעופות איכא עון מחו"ז רק דבני יונה כך זמנן מיד כשיעלעו דם ויש ליישב אבל דחוק הוא בעיני.

אבל אתנן זונה וכו' המקריב וכו' לוקה. נראה מדברי רבינו לכאו' דדוקא בהקרבה חייב ולא על השחיטה דאין בכלל הקרבה ואולם בספרי דריש לא תזבח שור ושה אשר יהי' בו מום מה תועבה האמור להלן זביחה אף כאן זביחה מבואר להדיא דחייב על השחיטה ובמנ"ח סי' תקע"א הקשה א"כ לא יהי' חייב על הקטרה כיון דשחטה הו' שינוי א"כ לאחר שחיטה פקע איסור האתנן ולא יתחייב על הקטרה דאף לפי מש"כ התוס' בב"ק דשחיטה לא הו' שינוי היינו שחיטה במקצת אבל כולו הו' שינוי ופלא בעיני א"כ לא משכחת חיוב אתנן בהקטרה דאף אי אינו חייב עלה שחיטה לא יהא חייב על הקרבה כיון שנשתנה דשחיטה שינוי הו' ועכ"ח כיון דד' עבודות רבה רחמנא בקדשים נחשב הכל במעשה אחד לא שייך לומר שינוי שבתחלה אותה מעשה יפטור החיוב שבא אח"כ.

הלכה ח

מ"ע להקריב וכו' ומיום השמיני והלאה ירצה וכו'. הנה במל"מ נסתפק בידוע שכלו לו חדשיו אי בעי ג"כ ח' ימים והא דילפינן מזה לענין נפל היינו דחזינן דהתורה הצריכה להמתין ח' ימים ע"כ משום דבזה יצא מכלל נפל ושוב לא חילוק התורה שאף בידוע שכלו חדשיו בעינן להמתין עד יום שמיני [הנה כיוצא בזה מצינו ביומא דף ע"ד רי"ו סובר ח"ש אסור מה"ת דחזי לאצטרופי ומייתא ברייתא דדריש כן מקרא ע"כ דלרי"ו פירושו מפרש טעמא ה"נ האי טעמא דחשש נפל לפרושי טעמא דקרא דקרא וכמו בח"ש אף היכי דלא שייך טעמא דחזי לאצטרופי כמו בתערובות או בחמץ סוף זמן איסור כמוש"כ בצל"ח פסחים מ"ג אפ"ה אסור מקרא דכל ה"נ אף אי כלו חדשיו אסור מקרא דשבעת ימים וכהא"ג נמי מצינו ביומא דף נ"ה דפליג בטעמא דמונה הזאה ראשונה עם כל אחת ואחת דרי"ו אמר טעמא שלא יטעה בהזאת ורי"ו יליף לה מקרא ולפני הכפורת

שאין ת"ל וזה לומד על הזאה שצריכה מניין ובירושלמי יומא שם קאמר רי"ו גופא הטעם שלא יטעה ע"ש במראה פנים מוכח דרי"ו סובר דבאמת הא"ט דקרא שלא יטעה ואם כי בש"ס דילן איכא ביניהו דלא מנה ולא טעה ופירש"י דלה"ו מעכב מגזה"כ לעיכובא ובהא פליגי דרי"ו אמר טעמא שלא יטעה בהזאת לבד והו' רק דרבנן להכי אינו מעכב בדיעבד ולרי' אית לן מקרא ע"ז דהכתוב הזהירם על המניין שלא יטעה וכיון שהצריכה תורה מניין שוב מעכב אף בלא טעה ודו"ק.] דאי לאו דמשום חשש נפל צריכין להמתין עד יום שמיני ל"ה תורה מצריכה להמתין עד שמיני או דכל עיקר החשש משום נפל בסתם ולדות אבל בידוע שכלו חדשיו לא צריכין להמתין עד יום ח' והנה לפי"ז הלימוד דקודם ח' לא יצא מכלל נפל אבל לא דאחר ח' יצא אף דזה ממילא נשמע אבל לא דבא ללמוד זאת אלא עיקר בא ללמוד דקודם ח' לא יצא מכלל נפל וא"כ יש להסתפק בידוע שכלו חדשיו לא צריכין להמתין ח' ואולם בפמ"ג סי' ט"ו נראה שהבין דהלימוד כך מדמכשיר תורה ביום השמיני בסתם וולדות מכלל דאין יצא מכלל נפל אבל אי לאו קרא הו"א אפי' לאחר ח' לא יצא מכלל נפל וא"כ לפי"ז אין מקום להסתפק דפשיטא דגם בידוע צריך ח' ימים רק שממילא נשמע דבסתם וולדות אחר ח' ג"כ יצא מכלל נפל.

והנה לפי"ז קשיא לי טובא הא דרמי ר' אפטוריקי קרא אחד כתיב שבעת ימים תחת אמו וקרא אחד מיום השמיני ירצה הא כיצד לילה לקדושה יום להרצאה ומאי רומיא איכא הא י"ל דמקרא דמיום השמיני והלאה ידעינן דאחר ח' עכ"פ כבר יצא מכלל נפל אלא דאכתי הו"א דגם קודם ח' לא חיישינן בסתם וולדות לס' נפל וכבר ביום הראשון יצא מכלל נפל אלא דצריך ח' לספק נפל לכן כתיב שבעת ימים תחת אמו דקודם ז' לא יצא מכלל נפל רק בשבעת ימים יצא מכלל נפל אלא דאפ"ה בקרבן למצוה צריך להמתין עד יום השמיני וזה אפי' בכלו חדשיו א"כ צריך תרי קראי דמדכתיב שבעת ימים יהי' תחת אמו נשמע דעד יום השמיני הוא רק לקרבן למצוה.

והנה עוד יש להקשות בפ"א מפרה אדומה כתב רבינו אין לוקחין עד שנעשה פרה וראב"ד השיג משום מחו"ז וכו' ע"כ אפשר ליקח ולא להקדיש א"כ דילמא הכי קאמר קרא דגם שאר קרבנות אסור ליקח קודם ז' אבל ליל ח' רשאי ליקח ולא להקדיש ולהקריב עד שמיני ומנ"ל לילה לקדושה וא"ל דבשאר קרבנות לא כתיב לקיחה לכן לקיחה לאו מילתא הוא דזה אינו דהא עכ"פ יש קרבנות שצריך ביקור ד' ימים כמש"כ רבינו בפ"א מתומ"ס רק זהו לכתחילה כמש"כ בטורי אבן מגילה דף כ"ט וא"כ הכי קאמר כשבא ללקחו ולבקרו שרי מליל שמיני אבל להקדיש ולהקריב רק מיום השמיני והלאה ושאם רוצה להקריבו בלא ביקור יכולין להקדיש ביום ח' דמצות ביקור אינו אלא לכתחילה

והנה בנוב"י מהד"ת הקשה לשיטת פמ"ג דבעי ז' מעל"ע דאז יצא מכלל נפל א"כ יש לפרש קרא דז' ימים היינו בז' מעל"ע מקריבו ואם לא נעשה ז' מעל"ע ביום השביעי מקריבו ביום השמיני ולדעתי לא קשה מידי כיון דאפי' בכלו חדשיו בעינן מיום השמיני והלאה ל"ש לחלק בין עבר ז' מעל"ע דדברי הפמ"ג יתכנו רק אי אמרינן דבעינן ח' משום חשש נפל יש לחלק בין ז' מעל"ע או ליכא ז' מעל"ע אבל אי אפי' בכלו חדשיו בעינן ח' ימים ל"ה לחלק אמנם לכאו' יקשה עד"ז בקרבן דאין משום חשש נפל דאפי' בכלו חדשיו בעי ח' הנה בהא אין צריך מעל"ע אבל באין ידוע ס' נפל צריך ז' ימים ואכתי תקשי לר' אפטוריקי דילמא ז' ימים היינו בלא ידוע צריך מעל"ע אבל בכלו סגי בח' קודם ז' שעברו ז' מעל"ע ויש ליישב דדוחק לאוקמא קרא בהכי דזמן דיום השמיני יהא חלה קודם זמן דשבעת ימים תחת אמו והבן, והנה במל"מ כתב שלא יצא הדבר מבואר בדברי רבינו ותמוה הא המל"מ הביא ראי' דגם בידוע בעינן ח' מר"ה דף ז' והא דין זה מבואר בדברי רבינו בפ"א מה' בכורות אולם לדעתי אין ראי' כלל מבכור דבבכור י"ל דהיום השמיני היינו שקודם שהגיע ז' מעל"ע לכן גם בכלו חדשיו בעינן עד יום השמיני כיון שלא עבר ז' ימים מעל"ע אבל בקרבנות י"ל דבידו על"ב יום השמיני דרק בלא ידוע דבעינן שיהא ז' ימים מעל"ע וא"כ יום השמיני היא אחר שעבר ז' מעל"ע וא"כ בידוע אין צריך להמתין כלל עד יום השמיני, אלא דלפמש"כ הפמ"ג אי בלא כלו חדשיו דוקא בעינן להמתין משום חשש נפל ע"כ ל"בז' מעל"ע דא"כ תקשי משבת מ"פ ממהל היכי ממהלינן הגם כי דבריו תמוהים אך יתבאר עוד שיש מקום בראש לומר כדבריו.

ונראה לי ראי' ברורה דאף בידוע שכלו חדשיו צריך להמתין ח' ימים דהנה בפטר חמור איתא בפ"ק דבכורות דילפינן מקרא דפדה מיד מעתה הא תינח אי בעינן ח' ימים וכאן גלי קרא דתפדה מיד ע"כ דפ"ח שאני וא"צ להמתין אף בס' נפל דאזלינן בתר רוב ולדות אבל אי אמרינן בידוע שכלו חדשיו מותר תוך ח', א"כ מנ"ל מדכתיב תפדה דאין צריך להמתין דילמא דוקא בידוע שכלו חדשיו והוא דגלי קרא דתפדה מיד אבל בלא ידוע אין צריך לפדות מיד שמא נפל הוא [והנה במנ"ח תמה הא בספרי יליף דלאחר אמרינן דנפל כבישרא בעלמא ואין פודין מיד והנהלעיל בפ"ב מ"ה אלו העלתי דתליא בפלוגתא אי נפל הו' כבישרא בעלמא.]

ועיי' תוס' מנחות דף ל"ז שהקשו לפירש"י דהא ופדיו מבן חודש תפדה גזה"כ אפי' בכלו חדשיו כמו בבהמה דדייקינן שאין יוצא מכלל נפל אף דהו' גזה"כ ונראה ליישב דבשלמא בבהמה הלימוד להיפוך דכשהוא בן שמונה יצא מכלל נפל דלא תימא דלא יצא אפי' כשהוא בן ח' כדמצינו באמת באדם ל' יום שפיר נשמע אף דגזה"כ היא אפי'

בידוע שכלו חדשיו דהכי דייקינן או לא יצא מכלל נפל ע"כ השוה התורה מדותי' דאפי' בכלו בעינן ח' ימים כמש"כ משל"מ כאן אבל באדם דהילפותא הוא דלא יצא מכלל נפל עד ל' דלא תמצא דיצא כשהוא בן ח' מכלל נפל באדם כמו בבהמה [כמש"כ הח"ס בסי' ט"ו דגם באדם דבן ח' יצא עפ"י הרוב מכלל נפל אלא דלגבי פדה"ב י"ל דהו' ממון בעינן שיצא מכלל נפל לגמרי] וזה ילפינן מפדה"ב דלא יצא עד כשהוא בן ל' א"כ אי הו' זה גזה"כ לא הו' שייך לילף זאת משום דאיכא למימר דלעולם יצא מכלל נפל אפי' קודם ל' אלא דגזה"כ דנמתין עד ל' אפי' בכלו חדשיו וע"כ דלאו גזה"כ אלא דנשמע מזה דל' יוסבעינן שיצא מכלל נפל וקודם לזה לא יצא מכלל נפל.

והנה המל"מ הביא ראי' דאף בידוע שכלו חדשיו בעינן ח' מדכתב רבינו אמחו"ז דלאו הבא מכלל עשה תיפק לי' דהו"ל ס' נפל ול"ש מלקות והנה בשעה"מ דחי זאת דהרי כיון דתורה אזהר על ה"ס שלא יקריבו שפיר לוקין ולי נראה דראייתו נכונה דלכאו' יש להבין מאי הוכיח כן מדברי רבינו לא מגמרא דחולין דמסיק הנח למחו"ז דניתק לעשה דהיינו דהלאו ניתק לעשה לכן לא לקי אמחו"ז א"כ מוכח דלא הו' ס' אך דבריו נכונים דהמשל"מ מפרש האי ניתקו לעשה לא קאי אמחו"ז דז' אלא אמחו"ז דאותו ובנו דלקי ע"ז קאמר כיון דמחו"ז דז' ימים הוא רק לאו הבא מכלל עשה וממילא גם מחו"ז דאותו ובנו רק עשה הו' אבל רבינו שכתב דאין לוקין דניתק לעשה משמע דמפרש דגם מחו"ז דז' הו' לקי אי לאו דניתק לעשה מקרא דלא ירצה דכל הפסולין לא ירצה שפיר קשה דס' הו' ולפי"ז יפה הוכיח משל"מ משום ס' נפל אמאי לקי הכונה מהיכי תיתי לומר דלא ירצה קאי אמחו"ז דז' ואמאי לא מפרש דניתק לעשה כונה לאו דמחו"ז באותו ובנו וע"כ דסובר דאף בכלו חדשיו צריך ח' לכן שפיר מפרש דהו' לוקין אמחו"ז דז' אי לאו דניתק לעשה.

והנה בשעה"מ הביא ראי' מחולין ע"ה דפריך אלא לדידך ליקרב א"ל מידי דהו' אמחו"ז והא התם בכלו חדשיו מיירי ואפ"ה קאמר דאינו קרב ול"נ להוכיח מש"ס יומא דף ס"ד דיליף רב דאין בע"ח נדחים ממחו"ז וא"א דמחו"ז דפסל רחמנא הוא משום דלא ידעינן אי כלו חדשיו א"כ מה ענין מחו"ז לכאן כיון דשהה שמונה ימים איגלאי מילתא למפרע דלא הו' נפל ולא הו' דיחוי כלל אעכ"ח דגזה"כ הוא ושפיר הו' מחו"ז אך זה ניחא אי אמרינן איגלאי מילתא למפרע ותליא בפלוגתא דרי"ו ור"ל בר"פ החולץ והארכתי בזה במק"א.

ועוד נראה לי להוכיח דלא כדברי המשל"מ מהא דאיתא ביומא שם דרב סובר דבע"ח אין נדחין דיליף ממחו"ז ואידך מי דמי התם לא איתחזו כלל הכא נראה ונדחה אלא

הא"ט דרב דיליף מבע"מ ובתוס' הקשו לרי"ו דס"ל דיחוי מעיקרא הו' דיחוי הדרא קו' לדוכתי' נילף ממחו"ז [ותוס' תי' דלא הו' דיחוי בשעת הקדש דהדיחוי שבחולין אין מדחה אלא אחר הקדש כמוש"כ בטה"ק בזבחים דף י"ב וכ"כ צל"ח פסחים דף ל"ד ואכתי תקשה מש"ס תמורה דף ז' קדושה חלה על העוברין] ויש להבין למ"ד דטעמא דרב דיליף ממחו"ז הא פשיטא דלא דמי דלא חזיא כלל ונראה דהא תליא אי אמרינן דגם להדיוט הו' אסור משום חשש נפל ובודאי בן קיימא מותר אף לגבוה [דאף דמה"ת אזלינן בת"ר במיעוטא דנפלים אזלינן להחמיר כמוש"כ בדמ"ר סי' ט"ז יען דהו' ס' ההוה וכאשר בארנו במק"א] א"כ הו' נדחה גם מלהדיוט ע"כ התם משום דלא חזי כלל ולאחר שבעה הא לא הו' נפל אבל אי אמרינן דאין משום חשש נפל דמה"ת אזלינן בתר רובא א"כ רק לגבוה אסור ואפי' בודאי בן קיימא דלא חילקה התורה ומש"כ המל"מ א"כ הו' רק דיחוי עד הזמן שיעבור השמונה ימים ושפיר נשמע ממחו"ז דאין בע"ח נדחים לפי"ז י"ל לס"ד דרב דרק בקדשים הו' מחו"ז תוך ח' ימים א"כ הו' דיחוי ואפ"ה לאחר שמונה ימים מיחזי חזי ע"כ דבע"ח אנ"ד וע"ז דחי רי"ו דס"ל דחיישינן למיעוטא כדאיתא בבכורות דף כ' התם לא חזי כלל דאף להדיוט ל"ח א"כ לא הו' דיחוי רק עד שיעבור השבעה ימים ע"כ יצא מחשש נפל לאחר ז' ימים וא"א שימשוך הדיחוי יותר משבעה ימים ולכן כיון שניתר עצמו להדיוט ניתר גם לגבוה [כדאמרינן ברישׁ ביצה הואיל ומתיר עצמו בשחיטה מתיר נמי איסור מוקצה] אבל הכא נראה ונדחה ורק קבל תשובת רי"ו [אף דרב ס"ל דל"ח למיעוטא הכא שאני דהו' מיעוט ההוה כנ"ל] א"כ ס"ל ג"כ כרי"ו דכל הטעם רק מחשש נפל ובידוע שכלו חדשיו מותר אף לגבוה ול"ח דיחוי דאחר שבעה ימים ע"כ אזיל הדיחוי ובהכי ניחא קו' התוס' שהקשה לרי"ו דלפמש"כ אין הכונה לחלק דלא דמי יען דהו' דיחוי מעיקרא אלא הכונה דשם מילתא אחריתא דלא חזי כלל אף להדיוט עד ז' ולאחר ז' כיון שמתיר עצמו לחולין מתיר נמי לגבוה ולא הו' דיחוי כלל רק על משך זמן ז' ימים ע"כ לא ילפינן מיני' א"כ גם דיחוי מעיקרא א"י ללמוד ממחו"ז וכן יש להוכיח ממנחות דף ו' דעביד קו"ח טרפה דאסור לגבוה מבע"מ ודחי דבע"מ שאני שכן מומו ניכר והקשה בתוס' נעבוד קו"ח ממחו"ז דמותר להדיוט ואסור לגבוה ולייישב נאמרדגמרא דמנחות ס"ל דאי לא ידעינן דטריפה אסור מה"ת לגבוה הא לא ידעינן כלל רוב א"כ מחו"ז אסור נמי מהדיוט מחשש נפל א"כ ליכא קו"ח נשמע דמחו"ז לגבוה הוא רק מחשש נפל אבל בידוע שכלו חדשיו מותר אף לגבוה.

ומה שהקשה המל"מ הא מדרשב"ג נשמע דתוך שמונה הו' מחשש נפל אבל בכלו חדשיו מנ"ל דאסור לגבוה נראה דא"ש דבבכורות נ"ז במשנה מייתא עלה דמחו"ז הקרא

דשבעת ימים תחת אמו וקשה הא כתיב בקרא מיום השמיני והלאה ירצה וע"כ דתנא דמשנתינו י"ל כר' אפטוריקי דלילה לקדושה ויום להרצאה א"כ עיקר איסורא נשמע מקרא דז' ימים תחת אמו דגם לקדושה אין ראוי' אבל רשב"ג ס"ל דלא כר' אפטוריקי וס"ל דשבעת ימים אתי לומר בלא כלו חדשיו גם לחולין פסול ובלילה ליכא משום נפל ומותר לחולין ואין פסול אלא לקדשים עד יום שמיני א"כ ממילא לדידן דקיי"ן כרבנן דמה"ת ל"ח למיעוטא ורק מדרבנן מחמירין כרשב"ג לחוש לחשש נפל א"כ עיקרא דקרא רק לקדשים איירי וכתנא דמשנתינו ולילה לקדושה ולהרצאה משמונה ימים [וכן מוכח מדברי הטו"ז סי' ט"ו].

בחקירת המל"מ אי בכלו חדשיו בעינן ח' ימים אי לאו שהביא ראי' מבכור כמו שהבאתי בפנים בלא"ה יש ליישב דבכור שאני דהמצוה דוקא ביום השמיני לכן אפי' בכלו חדשיו דשם אין משום חשש נפל אלא למצוה בעי ח' לאפוקי דלא תימא דגם אחר ח' יהא פסול כדס"ד דת"כ פ' אמור אלא דיליף מגז"ש דקדשים מ"ח והלאה ע"כ שפיר י"ל דח' היינו למצוה לכן אפי' בכלו בעינן בן ח' למצות נתינה לכהן וכן מוכח בפ"א בפרה דבבכור סגי בח' ימים לכתחילה וכתב שם רבינו בפירוש המשנה על מה דתני שם דבשאר הקרבנות רק בדיעבד כשר ביום השמיני ובבכור גם לכתחלה משום דכתיב וביום השמיני והלאה ירצה אבל לכתחלה לא תקרב אלא מיום שלושים ואילך אמנם בבכור התבאר בו ביום השמיני תתנו לו לכן דוקא ב"ח א"כ לפי"ז י"ל דשפיר אפי' בידוע ג"כ אבל בשאר קרבנות דרק משום חשש נפל כתיב ביום השמיני והלאה לומר דמח' והלאה יצא מחשש נפל, אולם י"ל דהנה רבינו בפ"א מה' מעה"ק העתיק המשנה הנ"ל דפרה אדומה וכתב בזה"ל אעפ"י שכל קרבנות כשרין מח' והלאה אין מקריבין אלא מיום ל' חוץ מן הבכור א"כ משמע בכלו ג"כ בעי ח' דהרי הא דבעי אין ל' מחשש נפל א"כ אפי' בידוע צריך ל' א"כ אי הא דבעי ח' רק בלא כלו איך כתב אף שסגי בח' בעי ל' א"כ לא נשמע אכתי בכל קרבנות בעי ל' אפי' בידוע וכן משמע מדסיים בבכור כשר לכתחלה בח' משמע אבל לא קודם וזה אפי' בידוע כיון דמהא איירי רק דבשאר קרבנות לא סגי בח' בסתם ולדות.

אך א"ש דהנה הא דבעינן ל' יום לכתחלה הוא ג"כ מחשש נפל דביום השמיני רק עפ"י הרוב דיצא מכלל נפלים אבל מיעוטא איכא כמש"כ בח"ס סי' י"ד אבל מיום ל' והלאה אפי' מיעוטא ליכא לפי"ז הא דבעינן ל' לכתחלה רק בסתם ולדות אבל בידוע לא צריך ל' ולכתחלה שרי להקריב קודם ל' וא"כ הכי קאמר בשאר קרבנות דבעי ח' רק בלא ידוע ולכתחלה בעי ל' אבל בבכור דאף בידוע בעי ח' א"כ בלא ידוע סגי בח' דלא חילקה התורה בין ידוע לאין ידוע לענין ח' כיון דשוה לענין ח' [ועיי' במדרש דאדם ובהמה

תושיע ה' דבעי ח' ימים והביאו משל לראות פני מטרונה והיינו דשוה אדם ובהמה בין לענין ח' דעפ"י רוב יצא מחשש נפל בין לענין ל' דעכ"פ מיעוטא איכא עד ל') אמנם שוב ראיתי הדבר מפורש בתוס' ורשב"א בב"ק דף י"א דאף בידוע בעי ח' והביאו ראי' מהך דר"ה אבל לא מטעמא שכתב מל"מ דלא חילקה התורה אלא כסברת הפמ"ג שכתבתי דהוא גזה"כ אלא דנשמע דעכ"פ בבן ח' יצא מחשש נפל, ועוד קשה לי לסברת המל"מ דרק משום ס' נפל בעי שמונה אלא דלא חילקה התורה דהנה ברה"ש שם דפריך הש"ס בע"מ מי מצי אכיל והקשה בדגול מרבבה סי' ט"ו ובשו"ת נוב"י מד"ת חאהע"ז סי' י"ט ובטורי אבן שם לפי סברת התוס' יבמות דף ל"ז דרוב ולדות בר קיימא והחמירו חכמיעין דהו' דבר ההוה וא"כ כיון דמה"ת רשאי לאכול שפיר מונין מיום הלידה ותי' שם בטורי אבן דשנה דבע"מ לאו דאורייתא וקשה לי דהנה לכאו' קשה לסברת רבינו דכל ספק רק מדרבנן אסור א"כ מאי פריך שם הש"ס בע"מ מי מצי אכיל הא מה"ת שפיר מצי אכיל ואח"כ ראיתי שהנוב"י בעצמו הרגיש בקו' זו על הרמב"ם אך לפימה שביארתי בקונטרס טריפה חי' הנדפס בשבילי דוד על יו"ד לא"א הגוצ"ל לתרץ שיטת רבינו דסובר סדא"ו מה"ת לקולא והקשו הראשונים מסוגיא דרוב דאיך מוכח מקרבנות רוב דילמא מטעם סדא"ו מה"ת לקולא והעלתי לפמש"כ החוו"ד בדיני ס"ס דרוב לא שייך רק במידי דהו' תמיד כגון רוב נשים יולדת ומיעוט מפילות ורוב כשירות ומיעוט טריפות אבל דבר שבא בהזדמן ומקרה לא שייך רוב לומר דרוב המזדמנין כן דזה לא אמרינן ומעתה אומר זה שיטת רבינו דמצינו לו דס"ל דהולכין בספק להקל בפ"ו מה' כלאים וכן בהלכות אי"ב הנה זהו ספק המזדמן והמקרה בזה הספק לקולא ובספק כזה בלא הכרעות רוב שריא אבל בספק ההוה תמיד כגון בספק אי הו' רוב כשירות או ממיעוט טריפות בזה הספק להחמיר אלא דבזה הספק שוב אזלי' בתר רובא ואי לאו דאזלינן בתר רובא לא הי' ספק מותר בהא כיון דהו' תמיד דיש מיעוט טריפות ולכן שפיר מוכח הרוב דבדבר ההוה תמיד שייך שפיר רוב ובזה ישבתי לנכון גם שיטת הרשב"א חולין דף ט' שכתב רק בספק הבא במקרה שרי לא בספק הבא בתולדה ובש"ש א' הקשה א"כ גם לרשב"א קשיא הא דיליף רוב מפ"א בת שתי שנים וע"כ לא נולדה טריפה רק אח"כ נטרפה וספק הבא במקרה היא דאזלינן לקולא ואיך מוכח רוב ולפימ"ש ניחא דכונתו רק ספק הבא במקרה וההזדמן כגון במקוה שנמדד ונמצא חסר דספק זה אין הו' תמיד אבל בספק ההוה כמו מיעוט טריפות אף אם ספק אם נעשה אח"כ טריפה ואינה ספק מן התולדה ספק לחומרא רק דרשב"א הוסיף בספק הבא בתולדה דהיינו הגם שהוא מצד אחד במקרה יען שאין הוה תמיד אבל כיון שהוא בתולדה דאם הוא חלב

מתולדה הו' חלב אפי' בח"א אזלינן לחומרא עכ"פ ניחא דנשמע רוב דספק טריפות הו' ספק ההוה דאזלינן לחומרא (וראי' לדברינו מתוס' כתובות דף כ"ח שכתבו דבטומאה תמידית אף ס"ט ברה"ר טמא) א"כ ניחא גם כאן דהתוס' ביבמות ל"ז כתבו דספק נפלים הו' דבר ההוה בתמידית וכה"ג גם רבינו מודה דס' לחומרא אמנם היכא דאיכא רובא הא מהני מה"ת ורק מדרבנן החמירו ומעתה קשה למה החמירה התורה לגבוה כיון דגם להדיוט ספק זה מחשש נפל לחומרא וע"כ צריך לומר דבאמת איכא רובא לא מחמרינן לחוש למיעוט ההוה תמיד רק לגבוה ולא להדיוט וא"כ יקשה לדעת רבינו ג"כ מאי פריך בע"מ מי מצי אכיל הא הו' רק מדרבנן אסור ואין לומר כתי' של הטו"א דשנה דבע"מ לא הו' רק דרבנן דהא בפ"א מבכורות מוכח דס"ל שהוא מה"ת, והנה ליישב ע"כ נאמר כחקירת אחרונים דכיון דמדרבנן אין ראוי' חשיב א"ר מה"ת לכן מתירין להשהותו יותר משנה כיון דלא חשיב שנה מדרבנן א"כ שוב באמת אמרינן רק לגבוה אסרה התורה לא להדיוט משום דס' מה"ת לקולא או מטעם דאיכא רובו א"כ עפי"ז יצא לנו תשובה נצחית על דברת המל"מ דנפל כל חקירה שלו בבירא אי בידוע שכלו ע"כ בעי ח' דהא אפי' באין ידוע להדיוט שרי מטעם רוב רק לגבוה אסרה תורה א"כ מינה אפי' בידוע שכלו חדשיו בעי ח' דמ"ש כיון דאפי' באין ידוע שרי להדיוט מטעם רוב.

ועוד יקשה לפמש"כ המל"מ דטעם דרשב"ג משום חשש נפל הוא אלא דלא חילקה התורה דהא לפי מה שהוכחתי לדעת ע"כ לומר דגזה"כ הוא כיון דבעלמא מותר משום רוב א"כ מנ"ל דהטעם משום ספק נפל כיון דע"כ גזה"כ אלא ודאי מוכח ע"כ דסברת הרשב"א והפמ"ג דאמרינן להיפוך מדהתירה התורה אפי' בסתם ולדות אחר שמונה ימים ע"כ דיצא מכלל נפל דרובא איכא דאי משום ס' הו' אסור דהו' ספק ההוה תמיד אע"כ דרובא איכא שיצא מכלל נפל ודו"ק.

אולם קשה לי מש"ס תמורה דף י"ח דפריך שם הש"ס אי הכי דהא חג שבועות הוא מאי אסהדותי' דר' פפייס ומאי אתא לאשמעינן וקשה לי דילמא הא אשמעינן אכלנו ולדה בחג לא בפסח דלא תימא בכלו חדשים אף בפסח שנולד בו יכול להקריב קמ"ל אכלנו בחג דאף שכלו חדשיו צריך להמתין ח' ימים וא"א לאכול בפסח שכלה בתוך הח' ימים וצ"ע.

אמנם בעיקר קו' שו"ת נוב"י ת' אהע"ז סי' י"ט שכתבתי במה שהקשה לשיטת התוס' דסמוך מיעוטא לחזקה דרבנן א"כ הא דאמרו בר"ה דף ז' בכור בע"מ מאימתי מונין לו שנתו משעת הרצאה דתוך ח' לא יכול לאכלו ואי חשש נפל דסמוך מיעוטא לחזקה רק דרבנן א"כ הכי משום חשש דרבנן וחשש נפל יהא מונין שנה משעת הרצאה ויעבור

בב"ת ועכ"ח שהוא מה"ת ושוב הקשה לשיטת רבינו דהו' סי' מה"ת לקולא עדיין קשיא למה מונין משעת הרצאה הא מה"ת רשאי לאכלו וכ' דיש לו חזקת איסור לכן ס' אסור והנה דבריו תמוהין דהרי יש כאן רוב ולדות בר קיימא רק משום חזקה הו' ס' וא"כ איך תאמר משום חזקה ספק אסור הא כבר משום חזקת איסור עשינו את הרוב לספק וכבר השיג עליו בשערי דעה סי' ש"ה ולי נראה ליישב הקו' עפי' מש"כ הנוב"י חיו"ד סי' נ"ג דבקדשים מלבד חזקת איסור אין זבוח דאסור באכילה יש חזקת איסור דאסור בהנאה מחיים א"כ נוקי אחזקה דהזריקה פסול נשאר באיה"נ והנה בכור בע"מ מחיים אסור בהנאה גיזה וחלבו כדומ' כמו שביארנו ב"ה מעילה וא"כ שייך לומר אוקי אחזקה למיעוט נפלים ולא הוה שחיטה והוה כמת הבכור דצריך קבורה והעור בשריפה כדאיתא בזבחים ק"ג דאסור בהנאה גם אחר שמת וא"כ ניחא די"ל הא דבקדשים בעינן ח' ימים הוא אף דבחולין קודם ח' לא חיישינן לנפל אפ"ה בקדשים ל"ה גזה"כ אלא דבקדשים שייך חשש נפל דבחולין שפיר י"ל סמוך מיעוטא לחזקת איסור דאין זבוח והו' ספק ומה"ת לקולא אבל בקדשים דיש חזקת איסר הנאה א"כ שייך עוד חזקה לומר דנשאר בחזקת איה"נ חיישינן עד ח' לספק נפל ולפי"ז גם בבכור בע"מ שייך אוקי אחזקת איה"נ ואסור מה"ת לאכלו תוך ח' ולא הו' הרצאתו רק מח' והלאה וא"כ לפי"ז בחולין שפיר כתבו התוס' דלא הו' רק דרבנן והיינו כשיטת רבינו דספק מה"ת לקולא אבל סמוך מיעוטא לחזקה שפיר אמרינן ודו"ק.

ועוד נראה ליישב קו' הנוב"י מש"ס ר"ה דף ז' דמוכח דתוך ח' אסור מה"ת לאכול דהנה טעם האוסרין מבואר בתוס' נדה דף מ"ד משום דשכיח והוה תמיד וכמו שביאר בד"מ סי' ט"ו דבהו' תמיד חיישינן למיעוטא א"כ צריך להבין מ"ט המתירין ונראה דבשעה"מ בה' יבום הקשה דמאי פריך הגמרא ניחוש למיעוטא הא יש לה חזקת היתר דהרי במעי אמו אף אם היתה נקובת הדקין היא מותרת כמבואר בסי' י"ג בשחט את האם ומצא בה בן ט' חי דאין טריפות פוסלת בו וא"כ ע"כ נאמרשאינה טריפה דאל"כ תוציא אותה מחזקת היתר שבמעי אמו ותי' דלא הו' חזקה גמורה דהרי אם תתנבל אמו בשחיטה יהא אסור הולד ועוד שגם אולי תמצא אמה טריפה אמנם כ"ז אי לא אזלינן בתר רובא אבל אי אזלינן בתר רובא האם לא תמצא טריפה וכן לא תתנבל בשחיטה דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם א"כ שוב יש להולד חזקת היתר לכשיולד שלא יהא אסור מחמת נבילה ויהא מותר לאכול מיד כשיולד דהא במעי אמה אם תשחט האם מהני לולד אף אם לא כלו חדשיו ואסור א"כ אתה מוציאו מחזקת היתר שלו ע"כ מה"ת ל"ח שהוא נפל דאזלי' בתר חזקת היתר ורק מדרבנן חיישינן למיעוטא מעתה הא תינח בבהמת חולין

אבל בולד בכור הא כיון דרוב אין בע"מ אסור עד ח' ימים דהא להרצאה בעינן ח' ימים א"כ אין להולד חזקת היתר לכן אף דבאמת נמצא הולד בע"מ אבל כיון דמכח הרוב החזקנו שאין בע"מ וממילא אין לו חזקת היתר לכשיולד עד שיעבור שמונה ימים א"כ שוב אף שבאמת בע"מ היא שוב אסור מה"ת באכילה מחשש שלא כלו חדשיו דבספק ההוה מה"ת לחומרא כיון דליכא כנגדה החזקת היתר ולכן שפיר פריך הש"ס דהא לא חזי לאכילה וא"ש.

והנה העֵרוך לנר יבמות הקשה לדעת התוס' דחשש נפל דרבנן א"כ מאי פריך מימהל היכי ממהלינן וקשה כיון דמה"ת ל"ח לנפל שפיר מהלינן ולדעתי י"ל דהנה לכאו' יקשה לתוס' הא רשב"ג מקרא יליף מפדה"ב דלאחר ל' מוכח דיש חשש נפל מה"ת וצריך לומר שם בממון איירי דלא אזלינן בתר רובא אבל בעלמא אזלינן בתר רובא מה"ת ורק מדרבנן אסור משום חשש נפל וא"כ ניחא קו' הנ"ל דהנה כבר הקשה הח"ס מאי פריך משבת היכי ממהלינן דילמא רק לענין פדיון חיישינן לנפל יען דבממון אין הולכין אחר הרב ותי' דהקו' לרב דאזלינן בממון אחר הרוב אפ"ה חששה התורה לנפל א"כ גם באיסורין יש לחוש ואיך ממהלינן בשבת ומעתה לפי"ז ל"ק גם קו' הנ"ל דש"ס דשבת אזלא לשיטת רב דאזיל בתר רובא בממון אבל לדידן דלא אזלינן בתר רובא בממון שפיר י"ל דלענין איסור לא הו' רק דרבנן.

מ"ע להקריב וכו' דכתיב מיום השמיני והלאה. וקשה לי דהנה במל"מ הקשה שלא הביא רבינו דאסור להקדיש מחו"ז אך י"ל דרמז רבינו במש"כ כמקדיש מחו"ז דמקדיש בע"מ עובר וכן נראה דעת בעל המגיה במל"מ אולם קשה לי דהנה רבינו לא הביא הדרשא דלילה לקדושה וכבר עמד ע"ז בכ"מ בפ"ג דבכורות רק די"ל כיון דרבינו לא הביא כלל דאסור להקדיש מחו"ז לכן השמיט דלילה לקדושה אבל מאחר שבארתי דרבינו מדמה לבע"מ עובר דאסור להקדיש א"כ יקשה למה לא הביא הך דלילה לקדושה דבליל ח' רשאי להקדיש מחו"ז ועוד קשה לי דהנה בחולין מסיק דר' אפטוריקי יליף מליל שמיני ירצה והא דניתק לעשה ילפינן מקרא בשמונה ימים תתנו לי דא"ל דמזה יליף רא"פ לילה לקדושה זה אינו דבכור לא צריך להקדיש רק לכתחלה וא"כ רבינו דפסק לעיל דהו' ניתק לעשה מקרא דבשמונה ימים א"כ ליכא כלל קרא דלילה לקדושה וא"כ הו"ל לרבינו לכתוב דניתק לעשה דקרא דביום השמיני תתנו לי דהא קרא דמיום השמיני והלאה אתי דלילה לקדושה ולכן נראה ליישב דהנה הא דלילה לקדושה איתא בזבחים יען לילה לאו מחוסר זמן ורבינו בפ"ג ממחכ"פ פסק לילה מחוסר זמן כמש"כ הכ"מ א"כ לכן אין יכול להקדיש ולית הלכתא כר' אפטוריקי דלילה לקדושה ולכן מוקי

קרא לנתוקי לאוי.

ועוד י"ל דהנה קיי"ל בקדשים לילה הולך אחר היום וא"כ ל"ל לילה לקדושה דרבינו סובר דהאי סברא רק כמו דאמרינן בזבחים אין מחוסר זמן לבו ביום הה"ד בלילה כן אבל כיון דקיי"ל דלילה הולך אחר היום ל"ש מחוסר זמן בלילה כמו דאין מחוסר זמן לבו ביום כדאיתא במנחות דף ה' דלילה שאני דהו'כיום השביעי ולכן סובר דאף בלילה אסור להקדיש ולא דרשינן לילה לקדושה רק אתי לנתוקי לאוי ועוד כיון דקיי"ל דלילה הולך אחר היום ל"ש כלל דרשא דלילה לקדושה יום להרצאה דהא קרא אתיא שפיר כפירש"י דכשנולד יום א' בבוקר א"כ כלה יום שביעי כלו בבוקר ביום השמיני ומתחיל יום השמיני ולכן כתיב מיום השמיני ירצה דיום הז' פונה והולך לו ונכנס יום השמיני ואין קושיא אקרא כלל ומנ"ל לדרוש כלל דלילה לקדושה אע"כ דרא"פ ס"ל דלילה לא הולך אחר היום א"כ לא קיי"ל כרא"פ אמנם יש לדחות דהנה בח"ס סי' ט"ו כתב דלכן לא דריש רא"פ כן אקרא דביום השמיני תתנו לי יען דבכור אין צריך שכבר קדוש א"כ לילה הולך אחר היום והקרא אין סותר כלל דכשכלה שביעי ונכנס שמיני מעל"ע בקרבנות דקודם שמקדישו הו' חולין שפיר דייק דהא יום ז' כלה בערב דליל ח' ליוםשמיני נמנה א"כ קרא סותר אלא אתי דלילה לקדושה א"כ נסתר מש"כ דהא קודם הקדישו חולין הו' והלילה אזלא ליום שלאחריו.

אך באמת קשה לי אדברי ח"ס ז"ל דבזבחים דף י"ב קאמר ר"פ אפי' תימא מאורתא מפריש ואין מחו"ז בלילה ומייתא דרא"פ וקשה מאי ראי' מרא"פ דאין מחוסר לבו ביום דלילה בחולין ליום שלאחריו לכן שייך אמח"ז לבו ביום וכשר לקדושה אבל בק"פ כבר קדוש הוא א"כ הלילה הו' כיום אחר שפיר הו' מחו"ז אך י"ל עכ"פ אי אפריש ולא הקדישו הו' חולין ושייך אמח"ז לבו ביום, לכן מחוורתא כתי' הראשון כיון דס"ל במח"כ לילה מחו"ז ע"כ לית הלכתא כרא"פ.

והנה בכ"מ נתקשה שם אמאי פסק דלילה מחו"ז דהא ר"מ סובר דאין מחוסר זמן ונראה ליישב דתליא בפלוגתא דאיתא בזבחים דף ק"כ דפליגי אי לילה פסול בבמה דאי פסול בבמה הו' לילה מחו"ז ורבינו ס"ל דפסול לילה בבמה לכן ס"ל מחו"ז, וכן יש להוכיח מתמורה דף כ"ב דאמרינן אבידת לילה לא שמה אבידה משום דלא חזיא כלל לא לגופא ולא לדמי ולכאו' קשה לפמש"כ תוס' זבחים דלילה קיל ממחוסר זמן דנוהג בבמה והרי מחו"ז סובר ר"ש דקדוש דחזיא למחר ובאשם בן שתים סובר דאין קדוש כדאיתא בתמורה דף י"ט ועברה שנתה הו' כמו אשם בן שתים וכש"כ ליל דקיל ממחו"ז א"כ איך סובר רבא דלילה גרע מעברה שנתה וע"כ לומר דרבא סובר דלילה הו' מחו"ז וסבר דהאי

מחו"ז גרע דלא חל הקדש כלל משום דלא קרב לעולם בלילה אפי' לרבנן דר"ש באשם בן שתים א"כ מוכח מרבא תרתי חדא מדקאמר דלא חזיא כלל לדמי ע"כ דלא קדיש מוכח דלית הלכתא כרא"פ דבלילה רשאי להקדיש אלא ס"ל דאסור להקדיש ואם הקדישה אינה חל כמו לר"ש באשם בן שתיסוכן מוכח דאין קרב בבמה דאי קרב בבמה אמאי ס"ל דל"ש אבידה הא חזיא בלילה בבמה כדאמרינן בעלמא שכן כשר בבמה במנחות דף ז' ובכמה דוכתין וכן סובר לילה מחו"ז ורבינו בפ"ה מפסהמ"ק פסק כרבא ולכן סובר נמי דלילה מחו"ז [ועיי' תוס' דף קי"ד דמה דלא חזיא כלל חל הקדושה אבל מה דחזיא במק"א לא נחית קדה"ג אך בדף י"ט כתבו דהקדיש מחו"ז קדוש אף בלילה דלא חזיא אף לדמי] וא"ש דהשמיט רבינו דר' אפטוריקי ומוקי קרא לנתוקי לעשה [אך יש לעיין דלכאו' הא דפליגי בפסול לילה אי עלה ירד דתליא אי לילה מחו"ז ורבינו פסק דעלה לא ירד] ודו"ק.

אח"ז ראיתי במנ"ח שעמד ע"ז דרבינו לא הביא דין זה דלילה לקדושה יום להרצאה וכן בה' בכורות לא כתב דבליל שמינית נכנס להתעשר ובכ"מ שם עמד ע"ז וכתב ליישב דלכאו' קשה עוד דלא ביאר כלל מה דין בליל שמינית אי הו' כמחו"ז או דאינו מחו"ז רק דהוא לילה א"ר להקרבה רק די"ל דתוס' כתבו שם מאי נ"מ אי פסול משום מחו"ז או מחמת לילה ותי' דמחמת לילה אם עלה לא ירד וכיון דרבינו בפ"ג מפסהמ"ק כתב דאם עלתה תרד א"כ אין נפ"מ ואין צריך לכתוב מאי דינה אך קשה דפ' י"ח מה' מע"ק כתב השוחט מחו"ז כגון בתוך ז' ימי הלידה פטור בחוץ הואיל ואינו מתקבל בפנים ובשוחט בלילה חייב א"כ יש נפ"מ דמשום מחו"ז פטור אם שחט בחוץ וכ"ל דבליל ח' אף דהו' מחו"ז חייב דש"ה דהתוס' הקשו משלמים ששחטו קודם פתיחת דלתות היכל דפטורים ותי' דמחוסר מעשה אבל לילה אמח"ז א"כ כיון דלילה אמח"ז משום לילה אף דהו' מחו"ז מחמת קודם ח' ימים חייב כיון דראוי לבוא לפנים בו ביום דלילה לא הו' מחו"ז א"כ אין נ"מ ע"כ לא הביא רבינו זה אך אכתי קשה הא רבינו ס"ל בפ"ג ממחוכ"פ כחזקי' דלילה הו' מחו"ז א"כ גם בלילה א"ח משום ש"ח דהו' מח"ז אלא דא"כ קשה לאידך גיסא אמאי בשחט בלילה פסק דחייב מ"ש מפתיחת דלתות היכל דפטור עכ"פ קשיא אמאי לא הביא רבינו לחלק בין תוך ז' לבין ליל שמינית עכ"פ יצא מזה ליישב דרבינו לא הביא הך דר' אפוטרקי דלית לי' כלל דרא"פ דגם בליל שמינית אסור להקדיש ע"כ לא הביא רבינו הך דינא דלילה לקדושה יום להרצאה אבל מדברי הראב"ד פ"א מפ"א נראה דפסק כרא"פ דלילה לקדושה יום להרצאה עכ"ד [ובס' מע"ח כתב ליישב דלכן לא הביא רבינו הך אפטוריקי דס"ל דלהלכה כרשב"ג דתוך ז' ימים איכא חשש

נפלא פי' בחולין א"כ ל"ק קראי דשבעת ימים תחת אמו מחשש נפל ובלילה שרי מיום השמיני והלאה אפי' לקרבן ראוי' בין לקדושה בין להרצאה את"ד].

ונראה להוכיח מש"ס נזיר דף ז' דפריך אי הכי יומי נמי הא כתיב ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד התם לאו דמיפסק מהדדי הוא מאי קאמר חד יומא ולעולם לא מיפסקי מהדדי וכתבו התוס' פי' הערב שלפני היום לענין שבת ויו"ט וליכא לאפוקי מיומא דבתרי' אלא כל הימים נוגעים זה בזה א"כ לילה לאו מחו"ז אבל רבא שם איתא דאמר למה לך לאקשויי כולי האי שאני התם דהא קתני הריני נזיר אחת א"כ לדידי' שפיר אמרינן דיומא מיפסקי מהדדי מדכתיב ויהי ערב ויהי בוקריום אחד א"כ לדידי' שפיר י"ל דלילה מחו"ז דלילה דתרי מיפסקי מיומא דקמי'.

התוס' זבחים י"ב ובכמה דוכתין הקשו ל"ל קרא דביום השמיני דיום להקרבה ולילה לקדושה תיפק לי' דהא בלילה פסול להקרבה ונראה לפמש"כ רש"י זבחים דף פ"ו ד"ה וברגלים דשוחטין מע"ש וכ"כ תוס' יומא פ"א גבי האר"א ק"ש עם אנשי משמר לא יצא וח' דתמיד הי' קודם הנה"ח בעהש"ח ומבואר בירושלמי בריש ברכות דמעה"ש עד שיאור המזרח ד' מילין ומשם עד נה"ח ג"כ ד' מילין וא"כ לפי"ז י"ל משום לילה לא מיפסל מעה"ש אבל לענין מחוסר זמן לא הו' יום הראוי להקרבה עד שהאיר המזרח כמו בעומר דמתיר משהאיר המזרח ואולי נמשך זמן איסורו עד הנה"ח כדתנן במגילה דף כ' לכמה דברים לא הו' יום לכתחלה עד שתנץ החמה רק דאולי גם הכונה נה"ח משהאיר המזרח כמוש"כ בפ"ה מביאת המקדש אבל עכ"פ קודם שהאיר המזרח ל"ה יום לענין מחו"ז ושפיר צריך קרא ודו"ק.

והנה התוס' ביבמות דף ע"ז כתבו הא דדרשינן ליתן בוקר שני לשריפתו היינו כיון דאין שורפין ביו"ט א"כ מאי קשיא לי' ר' אפטוריקי הא קרא שפיר קאמר שבעת ימים תהי' תחת אמו דהו"א כיון דאף במעי אמו יכול להקדישו כדאיתא בתמורה פ' כיצד מערימין והו"א גם כשיצא לאור עולם רשאין להקדישו [עתוס' בכורות דף ט"ז ועמד עליו הגליון הש"ס אבל הדבר מבואר כמוש"כ דכונת התוס' להך דפ' כיצד מערימין דיכול להקדישו לעובר במעי בהמה וכ"כ בשמקב"צ זבחים דף י"ב כדברינו] אבל עיקר הכונה דביום ח' דזמנו להקריב אז רשאין להקדיש וג"כ אבל מעיקרא לא הו' רשאין להקדישו אף דבמעי אמו מקדישין א"כ שוב הו' כקובע זמנו ביום ח' וע"כ אין רשאין להקדישו רק ביום ח' ואין דומיא דקראי אהדדי כלל כיון דבשביעי אין מקדישין ובלילה אינו זמן הקרבה קבע זמנו ביום השמיני להקדישו ג"כ עוד קשה לי מנ"ל לר' אפוטריקי לדרוש לילה לקדושה הא מצי מוקי קרא בולדות קדשים דלילה הולך אחר היום ולא מתכשר לקרבן אלא מיום

השמיני כמו בבכור אבל לענין הקדש אין חילוק דגם מקדושה בלילה אין להקדישה דבאמת אין סברא לחלק כיון דמקדישה איקרי קרבן כמוש"כ רשי' יומא דף ס"ג ב"נ למה יהא יכולין להקדיש הא איקרי מיד קרבן כשמקדיש ועדיף לאוקמי' קרא בולדות קדשים לא לילף מזה דלילה לקדושה.

עוד בענין ליל ח' נראה לי ראי' מירושלמי דף ג' מילואים מהיכן למדו מן הקרבנות או ממעשה בראשית אין תימר מן הקרבנות לילה הולך אחר היום אין תימר ממעשה בראשית היום הולך אחר הלילה אין תימר ממעשה בראשית יום ראשון אין לו לילה [אף דשם הגי' מהופכת אבל הדבר פשוט שלזה נתכוין הירושלמי] והיינו כיון דאיתא במס' שבת דאותו יום נטל עשר עטרות שהוא יום ראשון למעשה בראשית א"כ הא דכתיב שבעת ימים תשבו יומם ולילה א"כ נמנה יום אחד עם הלילה שלפניו וכלו שבעת ימים ש"ק ולא הי' לאחריו כשכלה שבת כלה שבעת ימים כמו במעשה בראשית או תימא כיון דבמקדש קאי נמנה כמעשה הקרבנות א"כ נמנה מיום א' ולילה שלאחריו יום אחד וכשכלה שבת נמנה עוד לילה עם השבעת ימים.

הלכה י

המקדיש טומטום וכו' הרי הן חולין לכל דבר וכו' ואינן כבע"מ. והראב"ד השיג גם בע"מ מעיקרא לא אמר כלום וכ"מ כ' דהכונה לומר דאין לקי ולי נראה דראב"ד כיון דלא אמר כלום ל"ש דלקי גם בע"מ יען שיש במינו קרבן כדאמרינן כה"ג בדף ז' דהא רבינו פסק דאין בו מעשה אין לוקין וכתב הלח"מ בתחילת הלכות אלו יען דבדיבורא קא עביד מעשה דנעשה הקדיש א"כ כיון דלא אמר כלום דלא חל הקדיש אמאי לקי וע"כ הא דאיתא בדף ז' דלקי היינו באמר לדמי ואף דמגמרא משמע דרק למסקנא מוקי כן באמר לדמי נסכים יען דבזוי מילתא אבל תחילה לא ידע י"ל היינו לדמי נסכים אבל לדמי עולה ידע דחייב דכש"כ כמש"כ הכ"מ בפ"א [או הכונה בע"מ מעיקרא היינו בע"מ עובר אבל לא משמע כן דהרי אין דיקלא בעלמא] א"כ לרבינו דרק לקי יען דבדיבורא עביד מעשה שנעשה מחולין קדשים וכיון דלא נחית עליו קדה"ג היכא דבע"מ קבוע ולא אמר לדמי עולה אמאי ילקה שפיר השיג הראב"ד. אמנם יש ליישב דברי רבינו נראה דמוכח כשיטתו בבכורות י"ד דקאמר ר"א דבע"מ מעיקרא שהקריב בבמת יחיד חייב הרי דלוקה אף בבמת יחיד כש"כ במקדיש וטעמא דמילתא כבר עמד בשמ"ק וכ' וז"ל: כיון שלוקה משום ה' שמות ע"כ דקדושה חל דעל חולין אין לוקין וכיון דחל ה"ה בבמה לוקה הרי דבאמת לוקה אף בבע"מ קבוע אפי' לא אמר לדמי עולה משום דעכ"פ הקדושה חלה עליו וא"כ א"ש שכתב רבינו מקדיש טומטום הוא כחולין לכל דבריו ולא

לקי ומה"ט עצמו דל"ש בדיבורא עביד מעשה כיון שהוא כחולין אבל בע"מ מעיקרא שיש במינו קרבן הקדש חל עליו לכן לוקה דבדיבורא עביד מעשה ואולם בלח"מ השיגא כ"מ דבגמרא משמע דלא איירי לענין מלקות רק לענין אי חל קדושה דבע"מ מעיקרא לענין תמורה ולכן השיג ראב"ד שפיר דאין מקומו רק בה' תמורה ולי נראה דכונת רבינו לחלק דלפמש"כ בפ"א מהלכות אלו המקדיש בע"מ מעיקרא תפדה בערך הכהן כשהוא חי כמש"כ הכ"מ ומל"מ וצריך פדיון א"כ סובר דקדושה חלה עליו וסובר דלא הו' דיקלא בעלמא דזה רק לס"ד בתמורה דף ז' אבל למסקנא דקדושת הגוף חלה עליו משא"כ בטריפה ואנדרוגינוס שהקדיש אין צריך כלל פדיון בערך הכהן אלא נמכר בלא ערך ויביא בדמיהן עולה ולכן כתב רבינו שאין קדושה חלה עליהן והרי הן חולין לכל דבר רק ימכרו לצורך קרבן משא"כ בע"מ דצריך פדיון בערך הכהן וא"ש.

אולם צריך אני לעשות לי רב בכונת הראב"ד שכתב מדאמר כל קרבן שירצה משמע דאיירי באמר אלו למזבח לא באמר אלו לקרבן דאז לא אמר כלום וא"כ בע"מ נמי כן ואני תמה דאף אי נאמר דאיירי באמר אלו קרבן והו' כאלו אמר דיבוא כל מה שירצה ג"כ הו' קשה דעכ"פ גם בע"מ כן דיביא כל מה שירצה דלא עשה כלום עוד תמוה על פי' המשנה שכתב דאין חולק אר"א בהא ובגמרא קאמר שמואל דסובר תמות אתיא כרבנן דפליגי אר"א דקדושה חלה עליהן וכן הוא באמת בברייתא ערוכה תמורה דף כ"ח הרובע ונרבע וטריפה צריך מום קבוע לפדות עליהן כמש"כ בצ"ק שכן הגירסא הנכונה וכדאיתא בילקוט ויקרא אך להא י"ל דע"כ רבינו לא גריס כן בתמורה שהרי כתב הרובע והנרבע כבע"מ עובר להקדישן דשם דצריך מום קבוע והוא מברייתא ההוא ע"כ דלא גריס טריפה ופלא על הצ"ק שלא הרגיש דגירסא זו לא מחוורתא כדמוכח מדברי רבינו ועוד אי כגי' הצ"ק יקשה איך קתני צריך מום קבוע לפדות וקשה כדמקשה בדף י"ז על שמואל הא אין פודין לכלבים ואמאי לא מייתא מינה סייעתא לשמואל אע"כ דלא גריס כן בגמרא דידן, ובהא ניחא מה שהקשה בטו"ז סי' רע"ו אהא דאיתא התם דשם שקדוש בפסול אין תופס קדושה דהו' כמקדיש בע"מ והקשה בע"מ אף דלוקה צריך פדיון לפמש"כ ניחא דהרי רבינו נתן הטעם דיש במינו כשר וזה לא שייך בשמות קדושים גם י"ל דעכ"פ תפוס לקדושת בדק הבית וכן לפמש"כ לעיל דהא דלקי היינו משום דבדיבורא עביד מעשה דקדוש לקדושת בדק הבית וזה ל"ש היינו בשמות הקדושים.

ובס' ח"נ תי' קו' הראב"ד על רבינו דמה שחילק רבינו היינו לענין פדיון דבאצלו איך פדיון ע"י הערכה אלא הרי הן כמו עצים ואבנים שאין צריך העמדה וערכה לפי שאין קדושה חלה עליהן לכן ימכרו בשוק ואין צריך הערכה בהן משא"כ בבע"מ שיש במינו

קרבן ולכן צריך הערכה כמש"כ רבינו בפ"א ואע"ג דתנן אמר על בהמה טמאה ועל בע"מ וכו' ימכרו ויבוא בדמיהן עולות היינו דמתניתין לא נחתי לאשמעינן מה יהי' דין דמיהן שוב לא דקדקה בלשונה וכתבה ימכרו אע"ג דלאו בר פדיית שניהם שוה, שוב ראיתי להמבי"ט בס' קרית ספר שכתב וז"ל המקדיש טומטום ואנדרוגינוס וטריפה וכלאים ויוצא דופן למזבח הרי זה כמקדיש עצים ואבנים דהו' כחולין לכל דבר וימכרו כבהמה טמאה מה בהמה טמאה דליכא במינה קרב דטומטום ואנדרוגינוס בריות משונות ודאי כאלו אין במינה קרב מאי אמרת טרפה דאיכא במינה קרב ולא דמי לטמאה אלא לבע"מ לא היא דאי לא דמיא לטמאה דיש במינה קרב דמיא לה דאסור באכילה כמותה לאפוקי בע"מ דלא דמיא לה דמותרת באכילה ולהכי לא נחתה להן קדושת הגוף עכ"ד.

וכעת ראיתי בס' מרכבת המשנה שכתב פ"ה מה' אישות וז"ל דמבואר בדברי רבינו דהמקדיש בעלת מום למזבח אעפ"י שלקה נתקדשה ותפדה והיינו כדאיתא בהך ברייתא דאותבינן מינה לרבא בתמורה דף ה' אעפ"י שהיא בל"ת מה שעשה עשוי היינו דקדשו לדמיהן וכפירש"י שאמר הרי זה לעולה דבכה"ג נמי עבר אמימרא דרחמנא כמש"כ רבינו בה"ב אבל המקדיש בע"מ קבוע ואמר הרי זה עולה לא אמר כלום מדין תורה ואפי' לדמים לא קדשו מיהו מדבריהם קדוש קדוה"ג היכא דאמר לעולה ובעי פדיון ואסור בגיזה ועבודה כמש"כ פ"א מה' מעילה ה"ט אמנם הני חמשה שאינן נתפסים בתמורה כמש"כ בה' תמורה דפסק כר"א מותרין בגו"ע בינשאמר הרי זה עולה בין שאמר לעולה ומהא אירי רבינו דכתב דהו' כחולין לכל דבריו עיש"ה.

המקדיש מחו"ז הרי זה כמקדיש בע"מ וכו'. הכונה קדושה חלה כמו על בע"מ עובר רק דאפ"ה לא לקי הנה לפי"ז אין מבואר דאיסור איכא כחקירת המשל"מ דאפשר כמו דלא לקי אין עובר ג"כ ואמנם קשה לי דהנה לאותו צד דרבינו אירי מאיסור להקדיש יקשה דלעיל כתב רבינו מקריב מחו"ז דתורים כמחו"ז בבהמה וכבע"מ רק דלא לקי א"כ כשכתב אח"כ דמקדיש מחו"ז כבע"מ קאי גם אמחו"ז דעוף ובגמרא דמעילה דף י"ב יש להוכיח דבעוף מותר להקדיש דהרי ברש"י בכורות דף כ"א מבואר דאם הקדיש מחו"ז אין קדוש אבל תוס' זבחים ק"ד ותמורה דף י"ט סברו דאף דאסור להקדיש אבל קדוש הוא דקדושה חלה עליו אבל מחו"ז דעוף אין קדושה חלה עליו אך לכאו' נראה דבבהמה אסור להקדיש רק דאפ"ה קדוש אבל בעוף לא קדוש וממילא ליכא איסור כיון דקדושה לא חלה והו' כמקדיש טומטום וא"כ איך כתב רבינו סתם דאסור להקדיש, ועוד קשה דמשל"מ הקשה ממעילה דף י"א מוכח דאין אסור להקדיש ובחולין מוכח דאסור להקדיש ולדעתי לק"מ כי במעילה שם מיירי במחו"ז דעוף שפיר ליכא איסור

ואיך סתם רבינו דמשמע גם בעוף ולפי דרך השני שכתבתי ג"כ קשה דא"כ איך כתב רבינו מקדיש מחו"ז כמקדיש בע"מ עובר וכונה דקדושה חלה עליו והרי במעילה מבואר דזה רק במחו"ז דבהמה דדמי לבע"מ אבל לא מחו"ז דעוף וא"כ יפלא בשתים דרבינו כתב לעיל מקריב תורין מחו"ז הו' כמחו"ז דבהמה וכבע"מ רק דלא לקי וקשה חדא דבמעילה אמרינן דבמחו"ז דעוף לא דמי לבהמה ולא לבע"מ דליכא מום בעוף וא"כ איך כתב רבינו היפוך זה ואף את"ל דרבינו דאיירי מהקרבה מדמי לבהמה ולבע"מ ובמעילה איירי לענין קדושה שחלה עליו לזה לא מדמינן למחו"ז דבהמה א"כ יקשה ממה שכתב רבינו אח"ז המקדיש מחו"ז כבע"מ שכונה דקדושה חלה עליו וקשה הא במעילה מבואר דמחו"ז דעוף אין קדוש ואיך סתם רבינו וכתב דמחו"ז דקדוש כיון דלעיל מיני' איירי ממחו"ז דעוף וצ"ע. ובשו"מ מהד"ר ח"ב סי' קצ"ו ראיתי לתרץ קו' המשל"מ על רבינו דמוכח דס"ל דאסור להקדיש מחו"ז ובש"ס מעילה י"א מבואר מתקיף לה ר"ל וליתני נמי המפריש מעות לקינו נימא דיש איסור להקדיש אטו ברשיעי עסקינן ולא חיישינן לזה כלל דהא כיון דקיי"ל דאין תמות וזכרות בעופות לכן גם מחו"ז ל"ש והביא ראי' ממעילה דף י"ב בהא דפריך אלא לרבנן מ"ש ממחו"ז אמרי מחו"ז מידי דהו' אבע"מ הכונה לחלק דבעוף ל"ש מחו"ז עיי"ש.

וראיתי במראה פנים שכתב על דברי רבינו דמחו"ז לא הקדש כלל דרבינו ס"ל דכל מקום שמצינו דקדושה חיילא על מחו"ז היינו אליבא דר"ש דס"ל דמחו"ז ששחטו בחוץ עובר יען דראוי' לבוא לאח"ז ע"כ חיילא נמי הקדושה אבל לת"ק דר"ש דס"ל דא"ח אש"ח שאינה ראוי לפנים א"כ אי ס"ד דבדיעבד קדוש אמאי פטור וכן איתא בת"כ ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה אין לי לאשה מניין אף להקדש ת"ל לקרבן א"כ אינו לרצון אפי' בדיעבד והקשה מירושלמי פ"ק דר"ה דאיתא שם דמחו"ז התירה התורה להקדיש צריך זהו ג"כ לר"ש ואפ' בלילה חיילא דלא פסק הך דר' אפטוריקי משום אי תימר אלא דר"פ דקאמר לילה אין מחוסר זמן ואף דר"פ גופא ס"ל ברישׁ מנחות אין מחו"ז לבו ביום צריך לחלק בין מחו"ז דהכא לדהתם כמש"כ התוס' עיי"ש.

והנה ז"ל הירושלמי פ"ק דר"ה תמן תנינן ביום השמיני מביא שלש בהמת חטאת ואשם ועולה והדל הי' מביא חטאת העוף ועולת העוף מחוסרת זמן אצל אשם א"ר אלעזר כאן התירה התורה להקדיש מחוסר זמן דהא כתיב וביום השמיני יקח שני כבשים דמקדיש שניהם כאחת ובספר מראה פנים הקשה מכאן על דברי רבינו דס"ל דמקדיש עובר על לאו רק דאינו לוקה דלא חלה ההקדש כלל לדידן דלא קיי"ל כר"ש דסובר בפ' בתרא דע"ז דהמקריב מחו"ז בחוץ לקי הואיל וראוי' לבוא לא"ז וכן סובר נמי דמחו"ז נכנס לדיר

להתעשר אבל לדידן דקיי"ל דשחטו בחוץ פטור דלא חלה הקדש כלל אמחו"ז וכן עובר אם הקדיש ותקשה מירושלמי הנ"ל דקאמר בפירוש דהתירה התורה להקדיש מחו"ז ולי נראה דלא קשה מידי דהא רבינו נתן טעם דלכן עובר דהו' כמקדיש בע"מ עובר והא בירושלמי איתא אהא דכתיב לא יבקר בין טוב לרע עבר וביקר מהו שיעבור א"ל כל דבר שבא להתיר אינו עובר מה בא להתיר כאן התורה התירה להקדיש בעלי מומין והכונה דהנה עיקר הטעם דמקדיש בעלי מומין הוא משום בזיון דגבוה כדאיתא בתמורה דף ז' וכתיב ארור נוכל ויש בעדרו כמש"כ רבינו לקמן בריש פ"ו אבל במעשר דדרך מניינו הוא מקדיש הבע"מ התורה התירה להקדיש הבע"מ א"כ ה"נ במחוסר זמן כה"ג כיון דדרך הקדישו מקדיש למחוסר זמן ליכא איסור א"כ אדרבא מכאן יש להביא ראי' לדברי רבינו דתליא מחוסר זמן במקדיש בע"מ עובר דמירושלמי דהכא נשמע דהיכא דליכא משום מקדיש בע"מ ליכא נמי משום מקדיש מחו"ז.

התוס' בזבחים דף קי"ד הקשו אמאי קדיש נימא אעל"מ ונראה ליישב דשאני הקדש דע"כ כיון דחייל שעה אחת לא פקע כמש"כ ב"מ דף מ"ד ד"ה א"נ דקיימא באגם והקדש מדמינן בנדרים דף נ"ט לקידושין והנה בכל מקום דאמרו אעל"מ היינו דחל מעשיו אלא דפקעו אח"כ כמש"כ רבינו בפ"ט משמיטה רק גבי דלא תמכרנו לחלוטין דלא לקי יען דלא חל כלל אבל באעל"מ דלקי ע"כ דחל אלא דפקע אח"כ וכמש"כ הבית מאיר דהו' משום קנסא וא"כ בהקדש דמיד דחל לא שייך לומר דאעל"מ ולא יהא הקדש כיון דחל שעה אחת לא פקע עוד, ומש"כ התוס' תמורה דף ו' ד"ה ואזדא דקודם שנולד מצי מקדיש לי' ולא הו' מחו"ז וטעמא בעי ויש לבאר כמש"כ הרא"ש בפ' מצות חליצה גבי נחתך רגלו דכל זמן שאינו בעולם ל"ש לדין דא"ר לבילה דהא אינו כלל לפנינו עיש"ה.

המקדיש טריפה וכלאים לא חלה עליהן קדושה"ג. הנה בכ"מ כתב דכן הוא בתמורה דף י"ז ויש לתמוה הא בתמורה דף כ"ח קחשיב הכלאים והטריפה בין שאר פסולים דהם כקדשים שקדם מומם וצריכין מום קבוע ויפדו עליו משמע דאם הקדישו קדוש קדושה"ג אבל י"ל דע"כ רבינו הי' לו גירסא אחרת דהא לעיל ה"ו כתב וכן הרובע והנרבע והמוקצה אעפ"י שהן מותרין באכילה הרי הן פסולין לגבי מזבח ולא קחשיב כלאים דמותר באכילה ופסולין לגבי מזבח ע"כ דכלאים דמי לטריפה ובאמת האי גירסא איתא כן בילקוט ורבינו לא גריס לה.

הלכה יא

נמצאו כל האסורין וכו'. והראב"ד השיג אמאי לא תני יתום ותמוה הא רבינו בפרקין בה' ב' מנה יתום דכתיב תחת אמו ולא יתום וראיתי בס' ערוך לנר במס' סוכה דף ט"ו

שעמד בזה וכ' לתרץ קו' הראב"ד דא"א לצמצם א"כ הו' בכלל יוצא דופן עוד י"ל דבאמת רש"י בחולין דף ל"ח הקשה דנפרש מתחת אמו אצל אמו ותי' דבת"כ ילפינן מתחת אמו שא"צ להיות כל ז' תחת אמו רק מפרש חלופי אמו אכן במכילתא ס"ל דיתום לא פסל א"כ לפי"ז לדידן דא"א לצמצם י"ל דסובר דכתנא דמכילתא אך הקשה ע"ז הא באמת הביאו בפרקין לעיל [ועיי' תוס' במס' גיטין דף נ"ד מש"כ אהא דממעטינן יתום ועיי' בחידושי ח"ס מה שנתקשה בדבריהם עיי"ש.]

הלכה יב

וכולן ולדותיהן מותרין למזבח חוץ מולד נרבעת וכו'. בד"א כשנעבדה בה עבירה או שהמיתה כשהיתה מעוברת וכו'. וכ' בכ"מ דרבינו ס"ל כרבא דרבא דמוקי פלוגתייהו בזוז"ג ופסק כרבנן וא"כ הכא גבי אתנן דהא דהתירה תורה וולדותיהן ילפינן מקרא דהם ולא ולדותיהן הוא מטעם דהו' זוז"ג וא"כ הואיל דגבי אתנן אינו מותר רק בכה"ג שכתב לה ואח"כ עוברה א"כ לא הוצרך רבינו להביא כאן והנה הכ"מ בפ"ד הי"ח תמה מדוע השמיט רבינו להאי דינא דוולדתיהן מותרין וכתב המשל"מ דרבינו סמך אהאי דלעיל פ"ג ולכאורה אכתי תיקשי דהו"ל לרבינו לאשמעינן גבי אתנן דאפי' נתן לה בהמה מעוברת ג"כ מותר אך הנה בתוספתא תמורה פ"ד נתן לה חטין לעשות בהן שמן בהמה מעוברת וילדה אצלה הרי אלו אסורין אבל נתן לה מעות ולקחה בהן יינות וסלתות בהמה ונתעברה הרי אלו מותרין [ועיין או"ח סי' קנ"ד] ולכאורה קשה דברישא נקט נתן לה חטין ועשאן סולת דאסורין ע"כ דאתיא כב"ש דס"ל דשינוי ל"ק והיינו כאותה ברייתא דקתני חדא אסור א"כ הא דקתני דוולדות אסורין יקשה גם לב"ש שרי דנתמעט מקרא הם ולא וולדתיהן. ונראה דלתוספתא יש חילוק לב"ש בין נתנה לה כשהוא מעוברת דאמרינן דנתן לה גם עוברה בין אם נתעברה אצלה בהא ב"ש מתירין משום דלא נתן לה הוולד כלל ויש להוכיח כן מהא דהוק' תוס' מע"ז דיותר יש לאסור וולדותיהן מחטין ועשאן סולת דנעשה שינוי וכו' דאין לומר דהיינו בנתן לה ואח"כ עוברה דבתמורה שרינן וולד אתנן דומיא דולד הנרבעת להנ"ל יקשה הא מבואר בתוספתא דיש חילוק בנתן לה ואח"כ עוברה הוא דשרי אבל בנתן לה מעוברת אסור לב"ש דהא גופי' נתן לה באתננה אך י"ל דתוספתא אתיא שפיר כב"ה דב"ה לא מתירין רק בנתן לה ועוברה אח"כ ורק בנתן לה מעוברת בהא ס"ל לב"ה דאסור וא"ל א"כ קרא ל"ל תיפק לי' דהו' זוז"ג י"ל דהו"א רק להדיוט הוא דמותר אבל בדבר האסור לגבוה זוז"ג אסור עכ"פ בהא נחתינן די"ל דלכו"ע בנתן לה מעוברת וילדה דהולד אסור א"כ ניחא דבאמת לכן לא כ' רבינו להתיר בנתן לה מעוברת דס"ל בכהא"ג אסור הולד.

וכן יש להוכיח מזבחים דף קי"ב דחשיב אתנן בקדשים דקסבר וולדות קדשים בהווייתן הן קדושים מוכח דחל האתנן על המוקדשין ואין לומר דאיירי בנתן העוברין לאתנן א"כ תינח למ"ד אדם מקנה דבר שלב"ל אבל אנן קיי"ל דאין אדם מקנה דבר שלב"ל ע"כ בנתן הבהמה לאתנן והיא מעוברת דחלה גם על העוברין דבזה ל"ש אין אדם מקנה דשלב"ל די"ל דאדרבא בהא אמרינן דאין אדם משייר דבר שלב"ל כדאיתא בב"ק דף ע"ח אף דשם הו' איבעיא אי הוה שיורא היינו אליבא דרב וכמש"כ הרשב"א הובא בשמ"ק די"ל אי אדם מקנה דשלב"ל ה"ה דמשייר דבר שלב"ל אבל כיון דקיי"ל דאין אדם מקנה דשלב"ל ה"ה דאין משייר דשלב"ל כדאיתא בב"ב דף ס"א וע"כ חלה האתנן על העוברין וכמש"כ בקצה"ח סי' ר"ט.

אולם זהו שקשה לי ממש"כ רבינו בפי"ב משחיטה מותר לשחוט את המעוברת דעובר ירך אמו מוכח דסובר עובר ירך אמו. והנה באמת דקשה על רבינו דהא אף למ"ד דעובר לאו ירך אמו מודה בזה דרשאין לשחוט את המעוברת ול"ה אותו ובנו כדאיתא בחולין דף קי"ד מה לחלב אמו שכן אסורה עמו בשחיטה א"כ ב"פ דשריא עמה בשחיטה חלב מותר כמש"כ בשעה"מ בפ"ג מה' אלו וכן מוכח בב"ק שם אך א"ש דהנה בטו"ז סי' י"ג כ' בבהמה דעלמא דבא על בת פקועה ושחט הבת פקועה ונמצא ולד בתוכה מותר הולד והש"ך כתב דכיון דהאם א"צ שחיטה ול"מ שחיטת האם לולד הוי הולד חציו כשחוט ובפרי תואר העלה דהא דבן פקוע מותר בשחיטת האם אין משום דשחיטת אמו מועיל גם לולד רק משום כל בבהמה תאכלו וא"כ כמו דהאם בת פקוע ומותרת בלא שחיטה גם הולד מותר ובתב"ש כ' כהש"ך דע"כ מטעם שחיטה הותר ב"פ כדמוכח בתמורה דף י"ב דשם מבעיא לי' היא קדשים ולדה חולין אי אסור משום חולין שנבע"ז מוכח דמטעם שחיטה היא אך י"ל דבאמת בהא תליא אי עובר ירך אמו הו' וחד גופה ומהני מטעם שחיטה אבל אי עובר לאו ירך אמו והו' כתרי גופים א"כ ל"ה כנשחט גם העובר רק דשרי מכל בהמה תאכלו וא"כ י"ל הא"ט דרבינו ס"ל דמותרת משום דעובר ירך אמו אף דלכו"ע שריא היינו רק משום דכל בבהמה תאכלו.

והנה בשמעתין דפסחים אמר שמואל תנור שהסיקוהו בקליפת ערלה יותץ וכו' והקשה הפנ"י הא שמואל סובר בע"ז כר' יוסי א"כ אמאי יותץ הא בהיסק שני הו' זוז"ג ולי קשה דמיד בתחילת הסוג' יש להקשות כן דפריך והתניא בין חדש בין ישן יוצן ל"ק הא רבי הא רבנן ופריך אימר וכו' וקשה בלא ברייתא אמאי ניחא לי' דחכמים סברו הפת מותרת משום זוז"ג א"כ אמאי חדש יותץ הא אפשר בהיסק שני וע"כ רישא רבי הוא וסובר בזוז"ג אסור א"כ בלא ברייתא ג"כ נשמע כן דרישא יותץ לא כחכמים והנה על קו' הפנ"י

תי' ביריעות שלמה סי' ס' דכאן לא חשוב זוז"ג דהא איכא גורם דתנור הנאת תשמיש שמקבל הפת כדאמרינן בקדירה וא"כ נהי דיש כאן גם גורם דחום התנור אבל הנאה זו להיכן הלכה א"כ הו' גורמים שאין מתערבין כמו צל וקרקע שכ' תוס' בע"ז דף מ"ח דל"ה זוז"ג וא"כ ניחא מה שהקשתי אבל באמת ז"א דהא לתשמיש קבלת הפת א"צ שיהי' התנור ניסק מקודם דגם בלא ניסק מקבל שפיר הפת ולא דמי לקדירה דלא מקבל בישולא קודם היסק א"כ ל"ה גורם דאיסור כלל דרק אם באנו מצד דתנור שומר החום ניחא דהוי גורם דאיסורא דאם לא הי' ניסק בעצי אי' לא הי' שומר החום אבל מצד קבלת הפת שאפשר בלא היסק אין כאן גורם דאיסורא כלל וא"כ הדרה קו' לדוכתא.

עוד הקשה הפנ"י אמאי דחוק לומר דפליגי בשבח עצים ורישא דתנור יותץ לא כרבי ולא כרבנן ואמאי לא מוקי פלוגתייהו בזוז"ג ורישא כרבי.

עוד הקשו דהא לס"ד דפליגי בזוז"ג א"כ הא דיותץ ע"כ משום דנעשה ע"י גורם דאיסור ע"י הגחלים ובלחשים פליגי [אף דלא ידע דפליגי בשב"ע ניכר בפת דהיינו באבוקה כנגדו] א"כ גם למסקנא דפליגי בשב"ע ניכר בפת היינו משום דבפת יש זוז"ג דמותר לכן צריך לאוקמא בשב"ע ניכר בפת באבוקה כנגדו דעדיף מגורם דהתירא ול"ח זוז"ג אבל לענין התנור שיאסר דליכא אלא גורם אחד שפיר אסור אף אי ל"א דשב"ע ניכר בתנור א"כ א"צ כלל דיש שב"ע בעין בתנור דהא כיון דתנור נאסר ע"י גורם דאיסורא שוב הו' גורם דאיס' לאסור בהיסק שני למ"ד זוז"ג אסור דהא רישא אתיא ע"כ כמ"ד זוז"ג אסור וא"כ תמוה טובא דרש"י ותוס' פי' דהא דתנור אסור משום דשבח עצים בעין ניכר בפת עי' בס' תיקון משה. תוס' הקשו אמאי ישן יוצן הא זה גופא הוי דיעבד שמפסיד עצים וזוז"ג מותר בדיעבד ומפרש האו"ח דכונתם להקשות לפ"מ דמוקי בזוז"ג ולא ס"ל דיש שב"ע בפת דלא כפנ"י דיוסיף עצי היתר ומהרש"א הקשה בשלמא לס"ד דפליגי בזוז"ג א"כ הא דפת אסורה קאי גם אתנור ישן ועצים דאיסורא א"כ בשלה ע"ג גחלים קאי ג"כ אתנור ישן דמותר אבל למה דפליגי בש"ע ע"כ הא דפת אסורה קאי רק אחדש בהיסק ראשון דבתנור ישן הו' זוז"ג א"כ בשלה ע"ג גחלים קאי ג"כ אחדש ואמאי מותר הא ליכא גורם דהתירא כלל דאין לומר כיון דנעשה גחלים הלך האיסור שבעין ותנור לא חשיב בעין א"כ באבוקה כנגדו נמי יהי' מותר דהא הוי זוז"ג תנור דהתירא ועצים דאיסורא. ועוד הוק' מהרש"ל בהא דפריך מה בין זו לערלה הא גחלת הקדש אסורה לכן גם לרבנן אסור דלא התירו רק בערלה משום דמשהו הנשרף היתר ובפנ"י תי' דהא דאין שבח עצים בפת הכונה דלא הוי כגוף האיסור ניכר בפת א"כ גם בהקדש דגחלתן אסור ל"ה אלא זוז"ג דרבנן לית להו דשב"ע ניכר בפת וזוז"ג גם בהקדש לשתרי ולכן משני

משום דלית לי' ביטול גם זוז"ג אסור ותמהו עליו א"כ מ"פ לרבנן עצים דאיסורא היכא משכחת לה הא משכחת דאסור להחם עצמו נגד השלהבת דאסור גם לרבנן וכן הקשה בשמן רוקח, תוס' הקשה מאי חומרא דהקדש דלא בטיל הא כל דבר שיש לו מתירין לא בטיל, עוד הקשו דרבא פריך אי קשיא הא קשיא הא מעל המסיק משמע דקושיא זו נמשכת מכח קו' שהקשה מערלה והוצרך לתרץ דערלה בטלה אבל הקדש לא בטיל והא קו' דמעל המסיק קשה בלא"ה ובשעה"מ הק' הא לרבנן דמתירין באבוקה כנגדו רק משום דאינו גורם דתנור ול"ח לדידהו אלא זוז"ג אבל היכא דליכא גורם דהתירא כלל כדי לאפות נגד אבוקה גם רבנן מודו דאסור א"כ משכחת שפיר עצים דאיסורא היכא דאיכא אבוקה בלא תנור עוד הקשה לקמן אמר אביי את"ל זוז"ג אסור רבי היינו ר"א ותמוה למאי נפ"מ קאמר רבי היינו ר"א דאף אי רבי לאו היינו ר"א ניחא כיון דרבי סובר זוז"ג אסור ליכא למבעיא מידי.

ונראה ליישב דהנה התוס' כ' דבאיסור אכילה ל"א שב"ע בפת דל"ה אלא כנהנה ויש להקשות דהנה אדאמ"ו הגזצ"ל בשבי"ד או"ח הקשה לפמש"כ המשל"מ פי"ד מאבל דמידי דנפגם דליכא איסור אכילה גם איה"נ ליכא דאיה"נ יליף מלא יאכל אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע והיכא דליכא איסור אכילה גם איה"נ ליכא א"כ עצי ערלה אמאי אסורים בהנאה הא ליכא בהו איסור אכילה ולענ"ד אי מהא י"ל דרק במידי דאכילה כ' כך המשל"מ אבל בלא מידי דאכילה כלל שפיר איכא איה"נ אף דליכא איסור אכילה [כמו דנפקא לן מקרא דבשוה"נ לאסור הנאת עורו מבעל השור נקי הא לא"ה הוה ממעטינן מאת בשרו אבל אי לאו דכ' בשרו גם הנאת עורו בכלל אף דבעור ליכא איסור אכילה] רק אי קשיא הא קשיא באפה בעצי איסור דהפת הוא מידי דאכילה אפ"ה אמרי' דאיסור אכילה ליכא בי' דל"א יש שב"ע בפת באיסור אכילה א"כ שפיר יקשה אי איסור אכילה ליכא בשב"ע ניכר בפת גם איה"נ ל"ש דהא פת היא מידי דאכילה והני עצים להסקה קיימי והו' ג"כ מידי דאכילה דע"י הסקה נכנס כחו בפת [דחום היוצא מהעצים הו' כמו משקה היוצא מהפירי כמ"ש הח"ס בחי הסוג' דשלכדה"נ] אפ"ה אמרינן דלית בי' איסור אכילה רק איה"נ דחשוב כנהנה אבל לא חשיב כאלו אכלו שפיר יקשה אי ליכא אי' אכילה גם איה"נ ליכא [ולכאורה לפמש"כ הפנ"י דילפינן אי' הסקה בעצי ערלה מג"פ וערלתם א"כ איה"נ בעצים באמת לא מקרא דלא תאכל נפקא ע"כ אסור בהנאה אף היכא דל"ש איסור אכילה אבל באמת ז"א דזהו רק גילוי מילתא דזהו ג"כ נכלל בכלל דלא תאכל איה"נ במשמע] ויותר יש להקשות דהנה הפנ"י הקשה בשלמא אפה בו הפת בעצי ערלה דהוי כדה"נ שפיר אסור אבל הא דלא יסיק בו תנור וכיריים דנשמע

דגם בחמץ אפה בו הפת אסורה וכמש"כ רבינו בפ"ג מחומ"צ וקשה הא הוי שלכד"נ ובחי' ח"ס אסוג' תי' דבחמץ דעומד לאכילה וכיון דיש שב"ע בפת וכאלו אוכלין החמץ [דהחום היוצא מהחמץ הו' כמשקה היוצא מן החמץ דהוי כמוהו] וא"כ ל"ה שלכדה"נ וא"כ קשה ערלה אמאי הפת אסורה הא הוי שלכדה"נ בשלמא אי יש שב"ע בפת הוי כאלו אכלו שפיר אסור דל"ש דהוי שלכדה"נ כיון דעצים להסקה קיימי הוי כאלו עומד לאכילה אבל אי שבח עצים בפת ל"ה כאכילה א"כ אף דעומד להסקה ל"ה כאלו עומד לאכילה א"כ גם בהנאה יהי' מותר משום שלכדה"נ [ובח"ס נ' שהרגיש בזה לפמש"כ המהרי"ל הביאו המג"א סי' תמ"ה דאכילת פת שיש בו עצים של איסור ה"ל שלכדה"נ דעצים אין נאכלין ואסור מדרבנן ולפמש"כ תליא זה דאי יש שבח עצים בפת והוי כאלו אכלו א"כ הרי עומדים עצים ג"כ לאכילה ע"י הסקה לאפות בו הפת ע"כ ההנאה ל"ה שלכדה"נ אבל אי אין שב"ע בפת ול"ה כאלו אכלו א"כ אין עצים עומדים לכך שיבוא ממנו דבר אכילה א"כ אי איסור אכילה ליכא גם איה"נ ליכא משום דהוי שלכדה"נ.

לכן אמינא ליישב דאמת אי יש שבח עב"פ שפיר הו' כאלו אכל האיסור דהנה בהא דיש שבע"פ יש ב' סברות א' שבח לא מן העצים ולא מהגחלת שכבר נשרף ועוד שבח ניכר בפת ולא אתי שבח ההיתר שאין ניכר ודחי שבח איסור הניכר ורבנן דפליגי הנה לדעת רש"י מודים רבנן דשבח האפי' ניכר וחשוב רק סברי דאיננו בא מן העצים אלא מן הגחלת והוא כבר בכלל אפרן ואין כאן גורם איסור כלל ודעת הר"ן נ' בהיפוך דרבנן מודו דהחום בא מן העץ אלא דס"ל דאין שבחן ניכר טפי משבח ההיתר והו"ל זוז"ג אבל בחד גורם דאיסור תנור חדש בהיסק ראשון מודו דאסור כן ביאר הרא"ם בתשו' סי' מ"ד הביאו הח"ס [והוא פלוגתא בירושלמי פ"ב דמע"ש בעיסה של מע"ש שנתבשלה בעצי חולין שהשבח כולו למע"ש ולא לאמצע ופליגי התם ר"י סובר יש שב"ע חולין בפת ור"ל סובר אין שב"ע ניכר בפת כלל].

אמנם ק"ל לפי הבנת המפורשים בשיטת רש"י דבריש הסוג' כ' רש"י אין שב"ע בה אלא שבח היסק דאיסור שבה כבר כלה משמע מזה דליכא איסור כלל אף לקמן פירש"י דרבנן סברי אפי' בגורם חדא לאיסור ג"כ הפת מותרת דליתא לאיסור בעינא ולפי הבנתם הול"ל דליתא לאיסור אבל זה שכ' דאינו בעין משמע דאיכא איסור אלא שאין בעין וכן הלשון אפי' בגורם חדא דאיס' הא אי הלך האיסור הלך לגמרי ליכא גורם דאיסור כלל רק דהכי הול"ל אפי' בגורם חדא מותר דליתא לאיסורא.

ע"כ אומר דרש"י סובר הב' טעמים יחד דרבי סובר דיש שב"ע בעין ניכר בפת והו' כאלו אכל האיסור ורבנן סברו דבודאי אי הו' מבעין א"כ כיון דניכר בפת הו' כאכל

האיסור עצמו אבל כיון דאינו בא מבעין רק השלהבת בא ממשהו הנשרף אף דהכא אסור [דל"ד לגחלים לוחשת שכבר הלך מהן השלהבת אבל גחלים שהשלהבת קשורה בהן עדיין באיסורו עומד אלא כיון שבא ממשהו הנשרף ל"ה איסור בעין דמקלי קלי איסורא א"י לאסור הפת בהנאה כעין דאיתא בע"ז דף ס"ו בתנור שהסיקוהו בכמון של תרומה כיון דקלי איסורא ריחא לאו מילתא וכה"ג בביצה ד' לענין אין מבטלין איסור לכתחלה] והיינו כיון דא"י לגרום איסור אכילה שיהא נחשב כאכלו כיון שאין בא מן הבעין גם איה"נ א"י לגרום כיון דמקלי קלי איסורא גם בהנאה אינו אוסר וע"כ גם בגורם א' דאיסורא א"י לאסור אבל גורם דאיסורא איכא וא"כ ע"כ הא דפירש"י שבח היסק דאיסור שבה כבר כלה ג"כ הכונה כך אין שבח עצים בעין שיהא כאוכל רק שבח היסק דהיינו שבח הנאת היסק יש אלא דאין אסור משום דאיסור בעין שבה כבר כלה ולכן אף דאיכא שבח הנאת היסק כיון דא"י לגרום איסור אכילה דכבר כלה גם בהנאה א"י לאסור אבל עכ"פ גורם האיסור מצד עצמו אסור הוא ואסור לאפות בו דהאפי' בעצמו הוא ההנאה שאין מתקלקל עיסתו ועיין ראב"ד בהשגתו על הרז"ה דאפי' בתנור הנאה הוא כלבישת בגד וכמו שיבואר להלן.

ומעתה לרבי דיש שבח עצים בפת ניכר והוי כאלו אכל האיסור א"כ גם באיסור אכילה שייך שבעב"פ [ואף דפשיטא אם הוסק בבשר נבילה אין אסור התבשיל וכמש"כ בתוי"ט פ"ג ממע"ש היינו דהוי שלא כדה"נ ואף דלפמ"ש ח"ס כל דבר שעומד באכילה אי יש שב"ע הוי כדרך אכילה היינו במידי דאסור בהנאה רק דבעינן שיהא כדה"נ שייך שפיר לומר כיון דחמץ הוי מידי דאכילה גם השבח שבפת הוי דרך אכילה אבל בדבר שאין איה"נ אם הוסק בדבר מאכל כנבילה ודאי ל"ה דרך אכילה שיהא אסור אבל בעצי מוקצה דהוי דבר שעומד להסקה הוי דרך אכילה לכן אסור אף שהוא רק איסור אכילה] והא דיקשה קו' תוס' מהמבשל בשבת דיהי' אסור באכילה י"ל כדאי' לקמן דף מ"ח דל"ש במוקצה משקה ישראל דדבר אחר גרם לו לאסור כן י"ל גם לאסור משום שב"ע כיון שאין אסור מצד עצמו רק דבר אחר גרם לו האיסור [ומה שהקשה תוס' בע"ז מכמון של תרומה דנאמר יש שבעב"פ י"ל דבאמת קאמר שם דלכך ריחא לאו מילתא משום דמקלי קלי איסורא א"כ גם שב"ע ל"ש ואף לס"ד דלא ידע טעמא דמקלי קלי היינו לענין ריחא אבל משום שב"ע ידע דל"ש משום דאירי דאין אבוקה כנגדו] אמנם כ"ז למאן דסובר זוז"ג מותר וא"כ אי ל"ה אלא גורם אינו אוסר בין אי הו' איסור אכילה כמו ולד טריפה בין איה"נ ואין לאסור אלא משום שבעב"פ ניכר דהו' כאילו אכל ממש האיסור ולכן אסור אפי' באיסור אכילה ולמ"ד אין שבעב"פ דל"ה האיסור בעינא א"י לגרום איסור

אכילה גם איה"נ א"י לגרום אבל למ"ד זוז"ג אסור הנה כל זוז"ג הרי אסור באיסור אכילה לבד כולד טרפה למ"ד דאסור להדיוט ול"ש לומר דליתא לאי' בעינא דכל גורם ל"ה איסור בעינא א"כ לפי"ז בתנור דאיסורא ועצים דהתירא דהוי זוז"ג ואסור הפת וקשה אמאי הא עצים דהתירא הוי גורם דאכילה וגורם דאיה"נ וגורם תנור דאיסור ל"ה גורם להנאה דמתהנה מהתנור שמשמר החום דהא פשיטא אם היסק תנור חדש בכמון של תרומה דל"ש לומר דהתנור הוי גורם דאי' כיון דגורם דתנור אינו כשאר גורם שיוצא כח דידי' מגופי' שהוא רק פועל חיצוני שמשמר החום א"כ ל"ה גורמים שוים ואמאי יהא הפת אסורה ועוד דאף למ"ד אין שבעב"פ הנה זה שייך בעצים דאיסורא דאמרינן מקלי קלי איסורא א"י לפעול איסור אכילה כאלו אכלו כמש"כ אבל בעצים דהתירא ל"ש לומר מקלי קלי ואי' להיות גורם לאכילה [וכש"כ דיקשה לפי הבנת המפור' דלמ"ד אין שבעב"פ משום דשלהבת ממשהו הנשרף וזהו כבר היתר הוא אבל בעצים דהיתר הא השלהבת הבא מגחלת דהתירא ג"כ הוי גורם דהתירא א"כ בעצים דהתירא לעולם שייך לומר דיש שבע"פ וא"כ היכא דיש שבע"פ לא אזלינן כלל בתר האיס' ולמה בתנור דאיסורא יהי' הפת אסור בשלמא לדעת המפורשי' דאין שבע"פ היינו דאינו ניכר בפת ואף באבוקה כנגדו ל"ה אלא כגורם בעלמא והוי שפיר זוז"ג אבל לדעת תוס' דלמ"ד אין שבעב"פ היינו משום דבא ממשהו הנשרף והוי היתר א"כ בעצים דהיתר בודאי יש שבעב"פ מגחלים דהיתר דההתנור נשאר תמיד היתר וא"כ לא אזלינן כלל בתר גורם.]

אך הדבר ניחא דבאמת י"ל הא דתנור יותץ אין משום דהפת אסורה דהא דקאמר הפת אסורה לא קאי אלא אתנור חדש בהיסק ראשן או ישן בהיסק שני דשפיר אסור משום דגורם דאי' דעצים הוא גורם לאי' אכילה והא דתנור יותץ הוא משום דהאפי' עצמה הוא האיסור דהא האפי' עצמה הוא הנאה שנהנה שפת נאפה ואין העיסה מתקלקל [כמש"כ הראב"ד שעל הריא"ף בשמעתין דאפי' בתנור הוא כהנאת לבישת הבגד] ולגבי הנאה זו הגורמים שוים דגם מחמת התנור מתהנה ובהנאה זו לא עדיף חום העצים מחום התנור דל"ש לומר דהנאת עצים הוי גורם לאכילה [דעל מעשה האפי' אין נפ"מ במה שהנאת עצים גורמים לאכילה] ושפיר זוז"ג אסור ולכן יותץ התנור דהא עכ"פ נהנה מגורם דתנור דאיסורא בשעת אפי' וע"כ אף דהוי דיעבד אסור להנות ממנו.

אמנם אכתי קשה דהא אביי לאיכא דאמרי קדירה לכו"ע אסורה משום דמקבלה בישולא מקמי דנותן עצים דהתירא ויש להבין לל"ק מ"ט שרי ונ' דבהא פליגי דלל"ב האיסור משום דמקבלה בישולא סברי הא דלרבי זוז"ג מותר בחדש בהיסק ב' [והא דתני יותץ ר"א קאמר לה] הוא אפי' לענין הנאת האפי' דזוז"ג מותר אפי' בגורמים שאינן שוין וקדרה

דמקבלה בישולא אסור משום גורם אחד לבד וללל"ק הא דלרבי זוז"ג מותר היינו רק לענין אם אפה בו מותר משום דל"ה גורמים שוים כנ"ל וא"כ למש"כ לחלק בין קדרה לתנור משום דמקבל בישולא דהא לא לענין זה דנין אם מותר להנות מהתנור דהא זה אסור גם בתנור רק רבי סובר דזוז"ג מותר ע"כ אפה בו הפת דהוי גורמים שאינן שוים כנ"ל ולענין זה גם בקדירה מותר דל"ש לאסור מה שנתבשל בקדירה רק ע"י גורם דעצים דהתירא וא"כ ע"כ הא דקאמר תחילה את"ל לרבי זוז"ג אסור ע"כ היינו לענין אם אפה בו הפת בהיסק שני דאיסורא א"כ שוב קשה אמאי הפת אסורה הא ל"ה גורמים שוים דגורם דעצים דהתירא הוא גורם לאכילה וגורם דתנור רק גורם לאיה"נ ואי ליכא גורם לאי' אכילה גם איה"נ ליכא אך י"ל דהיינו דקאמר אביי רבי היינו ר"א משום דמר"א דקאמר לעיל יוליך הנאה ליה"מ מוכח דסובר בתנור חדש שהוצן אם אפה בו הפת אסורה משום זוז"ג דהנה מר"א משמע לכאורה דע"י הולכת הנאה ליה"מ הותר הפת אפי' באכילה והא הולכת הנאה ליה"מ ל"מ בעלמא רק בתערובת כמו שהוק' תוס' בע"ז דף מ"ח מוכח דר"א סובר דהא דיש שבעב"פ היינו רק לאסור בהנאה לא באכילה דל"ח כאלו אכל האיסור עצמו ולכן סגי בהלכת הנאה ליה"מ לגוף האיסור אלא כשהוא בתערובות אבל היכא דאין כאן רק איה"נ שפיר מהני אף בלי תערובות וא"כ לפי"ז שוה גורם דתנור דאיסור לגורם דעצים דהתירא ג"כ ל"ה כאכל עצי היתר [וכאלו נבלע בו משקה היוצא מהעצים לפי סברת ח"ס שהבאתי לעיל] והו' גורמים שוים ולכן זוז"ג אסור הפת אסורה קאי שפיר אחדש בהיסק שני וע"ז קאמר אביי רבי היינו ר"א דאת"ל דלרבי זוז"ג אסור הוא סובר לגמרי כר"א דהא דתנור יותץ הוא משום דאם אפה בו הפת אסורה גם בהיסק שני דגורמים שוים א"כ ליכא למבעי מידי בקדירה שהוסק בעצים דאיסורא דהתבשיל אסור אף אי לאו דרבי היינו לגמרי כר"א רק הו' אמרינן דלרבי יותץ רק משום דאסור לאפות בו משום זוז"ג אבל לא שיאסר הפת בהיסק שני א"כ הוי שייך למבעי בקדירה ג"כ ולכן קאמר רבי היינו ר"א דסובר לגמרי כר"א כיון דמצינו כן לר"א מדסבר יוליך הנאה ליה"מ מיני' נשמע לת"ק דהא דתנור יותץ הוי משום דפת אסורה אף בהיסק שני א"כ מינה נשמע גם לרבי דתנור יותץ משום דפת אסורה אף בהיסק שני והו' גורמים שוים [ונשמע דלמאי דאמרינן דלרבי זוז"ג אסור ל"א לדידי' כלל הטעם בתנור ישן ועצים דאיסורא דהפת אסורה משום שבח עצים בעין ניכר בפת אלא משום זוז"ג והדר מסברא קמייתא דלרבי ס"ל דיש שב"ע בעין ניכר בפת ומיושב קו' רש"י דקאמר ר"א דאשירה ולא קאמר כת"ק דר"א דמחמיר טפי משום דמת"ק ל"ה נשמע דמשום זוז"ג דהתנור דאיסורא בהיסק שני הפת אסורה רק אחדש בהי"ר ואישן בהיסק איסור רק מדר"א נשמע שפיר

וכמו שאוכיח להלן [וגם י"ל באופן אחר לאידך גיסא מדלא פליג ר"א אירשא דתנור יותץ דיוליך הנאת התנור ליה"מ ע"כ לא פליג אירשא דל"מ הולכת הנאה ליה"מ וכמש"כ תוס' ע"ז דף מ"ט משום דהו' כגוף האיסור דל"מ אלא בתערובות ובראב"ד שעל הריא"ף נתן טעם אחר דכמו דל"מ הולכת הנאה ליה"מ להתיר באכילה וללבוש הבגד כן האפי' בתנור הו' כמו לבישה בבגד ולכן ל"מ הולכת הנאה ליה"מ וא"כ אי אפה בו הפת הו' ג"כ גורם לאיסור אכילה דהאפי' בתנור הו' כאכילה בדבר הראוי לאכילה ושפיר הו' גורמים שוים ולכן הפת אסורה וא"כ כיון דרבי היינו ר"א לכן הפת אסורה גם בהיסק שני] ודו"ק.

ולפי"ז ניחא מה שהקשתי דלס"ד דלא ידע מברייתא דחדש יותץ מי ניחא כיון דלרבנן הפת מותרת אמאי יותץ ע"כ היינו כרבי דסובר זוז"ג להנ"ל י"ל לס"ד הי' סובר הא דיותץ הוא משום איה"נ אפיית הפת דבזה הו' גורמים שוים ולכן אף דפת גם לרבי מותר אפ"ה יותץ דעכ"פ נהנה מאיסור באפיית הפת אך לכאורה אכתי קשה בשלמא לרבי דסובר דהיסק ראשון וכן ישן בהיסק איסור דאסור משום דנהנה באפיית הפת דגורמים שוים אבל לרבנן דסברו דאפי' בישן בעצי איסור דהגורם דאיסור הוא גורם לאיסור אכילה אפ"ה הפת מותרת משום דעכ"פ יש עמו גורם היתר ואפי' בגורם אחד סברו דהפת מותר א"כ ל"ש לומר דאסור משום דגורמים שוים דנהנה מאפיית הפת דהא אין נהנה מאיסור לבד דגם מעצי היתר הוא מתהנה דחום הבא מהתנור מעורב עם חום העצים.

אך הדבר ניחא דרק בדבר המתהוה ע"י זוז"ג אית להו דמותר אבל בדבר שמתהוה להדיא אף דגורמים מתערבים זה עם זה אסור דהא עכ"פ דעתו ליהנות גם מגורם האיסור [ולפמש"כ לעיל דתנור חשוב גורם משום דשומר החום א"כ י"ל עוד דזה הגורם הוא אין מעורב עם גורם ההיתר וכשאופה בו הרי נהנה מתנור איסור העומד בפ"ע אף דיש גם גורם איסור חום מהתנור עצמו המתערב עם חום ההיתר הבא מהעצים אבל עכ"פ הנאת גורם איסור זה דשומר החום ג"כ יש וגורם זה אינו מתערב עם הנאת גורם הפת ולכן בשלמא אי אפה בו הפת מותרת שפיר משום דבפת כבר נתערבו הגורמים דהיינו גורם התנור ששומר החום וגורם דחום עצי ההיתר דע"י שני הגורמים נאפה הפת אבל לענין הנאת אפיית הפת הו' גורם זה עומד בפ"ע דעכ"פ דעת האדם להנות מהתנור דאיסור' השומר החום וע"כ אסור גם לרבנן לאפות בו] וכמו בתנור חדש בהיסק ראשון לרבנן דליכא גורם דהיתר כלל אפ"ה הפת מותרת משום דאף דלענין הפת אי' גורם חדא דאיסור לאסור יען דגורם דאיס' הבא מגחלת דליכא לאיסורא בעין כפירש"י והיינו דמקלי קלי איסורא א"י לאסור הפת אבל פשיטא דאסור לאפות בתנור משום דעכ"פ

הרי נהנה באפיית הפת מהתנור וחום העצים אף דאינן בעין אבל עכ"פ אסורים הם רק דמקלי קלי איסורא וא"כ אסור להנות ממנו כן נמי בהיסק שני אף דפת מותרת אפ"ה אסור לאפות בתנור דאיסורא דבהם האדם נהנה בתנור דאיסורא ג"כ [ואין לומר לרבנן הא תנור ג"כ לא נאסר כלל דהא החום העצים המצרפים התנור א"י לאסור התנור דמקלי קלי איסורא דז"א דבשלמא לענין הפת דשייכא בו אכילה דהו' מידי דאכילה א"כ כיון דמקלי קלי איסורא וא"י לאסור פת באכילה א"כ בהנאה א"י לאסור כנ"ל אבל תנור דלאו מידי דאכילה הוא שפיר אוסר בהנאה ע"י עצים דאיסורא אף דל"ה איסור בעין ומקלי קלי] אבל לרבי בחדש בהי"ר וישן בהיסק שני דאיסורא שפיר אוסר הפת דלרבי לית לי' הסברא דיען דליתא לאיסורא בעינא ומקלי קלי א"י לאסור הפת משום דכיון דרבי סובר זוז"ג אסור בעלמא אף דכל זוז"ג ל"מ איסור בעינא דהרי מעורב עם גורם דהתירא אפ"ה אסור ה"נ גורם חדא דאיסורא דתנור בהיסק ראשון וכן ישן בהיסק איסור אף דליתא לאיסורא בעינא יוכל לאסור הפת וע"כ לס"ד ניחא לי' דתנור יותץ אף לחכמים אבל כיון דתני בברייתא דחדש יוצן וע"כ דברייתא אית לי' אי זוז"ג שרי גם לאפות בו מותר בהיסק שני משום דאף בגורמים שוים זוז"ג מותר ולכן אף הנאת אפיי' מותרת ולכן סגי ביוצן לכן למ"ד יותץ ע"כ דסובר זוז"ג אסור דהיינו דהפת שנאפה בהיסק שני ג"כ נאסר וע"כ דפליגי בזוז"ג דלרבי זוז"ג בגורמים שוים אסור ולכן יותץ וע"ז פריך הגמ' אימר דשמעת לי' יש שבעב"פ זוז"ג מי שמעת לי' והכונה כך דאף דרבי סובר הפת אסורה היינו משום דאיירי באבוקה כנגדו ויש ש"ע בעין דהוי רק גורם לאי' אכילה אבל זוז"ג מי שמעת כיון דסובר יש שב"ע בעין בתנור א"כ הו' גורמים שאין שוים תנור דאיסורא דל"ה אלא גורם לאיה"נ וגורם דהתירא יש שב"ע הו' גורם לאיסור אכילה א"כ אין הגורמים שוים לכן מי שמעת דלרבי אסור ואמאי יותץ ולכך מוקי לה כר"א דסובר ע"כ זוז"ג אסור ואוסר הפת גם בהיסק שני דלדידי' הו' גורמים שוים דגם גורם דעצים אינו אלא גורם להנאה ולכן שפיר תנור יותץ וכמש"כ לעיל.

וניחא גם קו' תוס' אמאי ישן יוצן הא זוז"ג שרי בדיעבד ולפמש"כ י"ל דזה רק בדבר המתהוה ובא ע"י זוז"ג אבל כאן דהאפיי' בעצמו הוא האיסור דמתהני מאיה"נ לכן אף דמתהנה גם מגורם דהיתר שעמו עכ"פ דעתו ליהנות מאיה"נ.

ומעתה מיושב קו' מהרש"א דהא לפי מה דקאמר אימור דשמעת שבעב"פ אבל זוז"ג מי שמעת ע"כ מפרש דרק בשב"ע בעין אסור אבל שבח גחלים דאיסורא אפי' בתנור דאיסורא כיון דליכא לאיסורא בעיני' ומקלי קלי איסורא אין אוסר הפת ולכן הא דפת אסורה קאי רק אחדש בהיסק ראשון באבוקה כנגדו לכן בשלה ע"ג גחלים מותר אף

בהי"ר דליתא לאיסור דתנור בעין כמו בגרוף אבל באבוקה כנגדו אסור דהאיסור הוא בעין וא"ל הא תנור דהתירא והו' זוז"ג כקו' מהרש"א דלפי מש"כ אין התנור גורם דהתירא אלא דא"י לאסור משום דליכא לאיסורא בעינא והאי' שבתנור מיקלי קלי לכן שפיר עצים דאיסורא בעינא באבוקה כנגדו אוסרים הפת ולפי"ז א"ש מה שהקשו המפורשים בתנור דאיסורא בהיסק שני דהפת אסורה משום זוז"ג אסור א"כ א"צ לטעם דשבח עצים בעין בתנור די"ל בודאי לס"ד דטעמי' דרבי דתנור יותץ משום דזוז"ג אסור והפת אסורה דהתנור נאסר ג"כ ע"י גורם דאיסור ואף דמקלי קלי איסור אסור התנור והתנור אוסר הפת דהו' גורמים שוים אבל דרבי סובר דיש שבח עצים בעין בפת א"כ הא דאסור בתנור בהיסק שני הוא אף בגורמים שאין שוים וע"כ פריך בזוז"ג מי שמעת כהא"ג א"כ ע"כ הא דתנור נאסר הוא ג"כ משום דיש שב"ע בתנור וע"ז מסיק כר"א דמר"א נשמע דלית לי' שב"ע בעין הו' גורם לאיסור אכילה ושפיר הוי גורמים שוים ולכן זוז"ג אסור אף בתנור דאיסורא ועצים דהתירא.

ובזה מדוקדק הלשון דקאמר אימור דשמעת מיני' יש שבח עב"פ זוז"ג מי שמעת מיני' דמאי שייכת זוז"ג ליש ש"ע והכי הול"ל היכא דליכא ש"ע מי שמעת דלפימש"כ ניחא דרק יען דרבי סובר יש שבעב"פ והו' גורם לאכילה הוא דפריך זוז"ג מי שמעת כיון דל"ה גורמים שוים דגורם דעצים דהתירא הו' גורם [דהיינו בעצים דאיסורא הו' גורם לאיסור אכילה] וניחא קו' הפנ"י אמאי דחוק לאוקמא בשב"ע ולא מוקי דפליגי בזוז"ג דרבי סובר זוז"ג אסור דלפמש"כ הכי אזלא קו' הגמ' כיון דסברת יש ש"ע א"כ זוז"ג מי שמעת לי' וכן ניחא מה שהקשה הפנ"י למה לשמואל יותץ התנור הא סובר בע"ז דזוז"ג שרי לפמש"כ י"ל דאף דזוז"ג שרי בדבר המתהו' ע"י גורם דאיס' אבל ליהנות מזוז"ג גופי' שפיר אסור כיון דהאפי' גופי' ההנאה וכיון דעכ"פ דעת האדם מתהנה גם מגורם דאיסור שפיר אסור כיון דהאפי' גופא ההנאה ודעת האדם מתהנה גם מגורם דאיסור לכן אף דיעבד אסור אף דמפסיד התנור דצריך נתיצה כמו כל איה"נ דאסור ליהנות ממנו.

ובזה ניחא הא דמסיק דשמואל אפכי דתיתי רבנן לאיסור כדי דלקבלה מנייהו ומ"ש מכולהו תלמודא דלא מהפכינן מהא"ט דעת היחיד אף דכמה פעמים הלכה כרבי להנ"ל י"ל משום דכאן לא הו' מקבלין מרבי דאי הו' תני רבי אומר הפת אסורה אז היינו מפרשים דהא דתני יותץ היינו משום דהפת אסורה אף בהיסק שני ובאמת בהא לא קיי"ל כן [דהא אפי' בע"ז דקיי"ל יותץ כת"ק דר"א אפ"ה הפת מותרת כמש"כ הטור סי' קמ"ב היינו משום דלהנות מהתנור מגורם דאיסור שפיר אסור דכ' לא ידבק בידך מאומה ולכן אסור להנות בשעת אפי' מע"ז אף דיש עמו גורם דהיתר אבל אם אפה בו הפת

מותרת מטעם שכ' דגורם דעצי היתר דהוי גורם לכח אכילה דש"ע דהיתר בפת וגורם דתנור רק גורם לאיה"נ וכמו דסובר שמואל בשאר איסורים כך אית לן בע"ז] לכן מהפכה שמואל דרבי קאמר דהפת מותרת אפי' בגורם חדא דאיסורא משום דליתא לאיסורא בעיני' ומקלי קלא איסורא וע"ז פליגי חכמים דהפת אסורה שפיר נוכל לפרש דפליגי ארבי רק היכי דחדא גורם דאיסורא בתנור ישן והיסק עצי איסור אבל בהיסק שני שפיר נדע לפרש דמודים לרבי ואפ"ה סברו גם חכמים דתנור יותץ משום דאסור ליהנות בשעת האפי' דהוי כלובש מגורם דאיה"נ אף שמעורב עמו גורם דהיתר.

ובתר הכי מסיק דבישלה עג"ח אפי' לוחשת מותרת ורבי לא אסר אלא שאבוקה כנגדו ורבנן מתירין הפת אפי' כשאבוקה כנגדו ופריך עצים דאיסורא איך משכחת והיינו כיון דלרבנן אפי' גורם חדא דאיסורא מתירין הפת משום דמקלי קלי איסור א"כ לא משכחת לדידהו בעצים דאיסורא איסור אכילה כיון דאין בא אלא מגחלת ומקלי קלי ל"ה אלא גורם דאיה"נ ול"ש שיגרמו איסורא אכילה וא"כ תיהדר הקו' כיון דלא משכחת איסור אכילה איך משכחת איה"נ וע"ז משני בשרשיפא דמתהני כשהוא בעין וזהו הו' שפיר כאיסור אכילה דעצים בעינא וכמ"ש הראב"ד דלבישה בבגד הו' כאכילה במידי דאכילה ושוב שפיר אף היכא דל"ש גורם דאיסור אכילה בעצם דהיינו בהסקה דמקלי קלי ול"ה אלא גורם דאיה"נ אסור ג"כ ליהנות מהאי גורם ואסור להחם כנגדו או לאפות בחום העצים [כיון דשייך גורם דאיסור אכילה בשרשיפא שוב אסור גורם דאיה"נ ג"כ] אבל הפת מותרת אפי' בגורם חדא יען דליתא לאיסורא בעינא א"י לאסור להפת ומיושב קו' השעה"מ דבליכא גורם דתנור אסור לאפות כנגד האבוקה ושפיר משכחת עצים דאיסורא דלפימש"כ היינו דפריך כיון דלא משכחת איסור אכילה בעצים דאיסורא א"כ גם איה"נ ליכא ומשני בשרשיפא כיון דמשכחת בשרשיפא דמחשב כאיסור אכילה שוב שפיר אסור לאפות כנגד אבוקה דמתהני מאיה"נ בשעת אפי'.

אח"כ איבעיא לי' הוסק תנור בעצי הקדש לרבנן דשרי בקמייתא דפת מותרת הכא מאי ומסיק דאסורה ופריך מ"ש א"ל שאני הקדש דהגחלת אסורה ויש שבח גחלים בפת דלפי מש"כ גם בעצי ערלה הגחלת שהשלהבת קשורה בו אף דהשלהבת קאי מגחלת ממשהו הנשרף ל"ה השלהבת והגחלת היתר אלא דמקלי קלי וא"י לאסור הפת א"כ אף בהקדש דהגחלת אסורה ל"ש יש שבח גחלים בפת כיון דמקלי קלי איסור [וכדאמרי' בע"ז דף ס"ו גבי ריחא מילתא היכא דמקלי קלי א"י לאסור בריחא אף למ"ד ריחא מילתא אבל ליהנות מהריח עצמו בודאי אסור אף דמקלי קלי ואפי' באיסור אכילה ככמון של תרומה משום דהמריח הוי כשותה וה"נ חום היוצא מהגחלים הוי כמשקה היוצא דהוי

כמוהו וכמש"כ הח"ס שהבאתי לעיל] ושפיר פריך מ"ש וע"ז משני דרק בערלה דבטילה במאתים הפת מותרת כיון דאין אסור במשהו שייך לומר אף דהשלהבת וגחלת שקשורה בו אסורה אפ"ה אין אוסר משום דמקלא קלי אבל בהקדש דחמיר דאין בטילה אפי' באלף ואוסר במשהו שפיר אוסר הפת דאף דמקלי קלי סכ"ס משהו הו'.

וא"ש קו' התוס' דמאי חומרא הוא זו הא הקדש לא בטל משום דשיל"מ ובמג"ש תי' דבאמת כונת הגמרא לא משום חומרא אלא כיון דבאלף לא בטיל זוז"ג אסור דלא בטל גורם דאיסורא אכן דחי דבריו כיון דטעמא דחכמים אין משום דזוז"ג מותר אלא משום דאין שבח עצים בפת בעין דבא משהו הנשרף שהוא היתר א"כ לא שייך דמשום זוז"ג אסור דהא אין כאן גורם דאיסורא כלל דא"ל דידע דבהקדש אפרן אסור יש שבח גחלים בפת דא"כ הדרא קו' לדוכתי' מאי פריך מ"ש הקדש הא הקדש שאני דאפרן אסור לכן יש שבח גחלים בפת כקו' מהרש"א וע"כ לומר דלא ידע מהברייתא דאפר הקדש אסור כמש"כ מהרש"א א"כ הדרא קו' תוס' לדוכתי' דהקדש דלא בטיל אין משום חומרא דהקדש ולפמש"כ ניחא דידע דהקדש אפרן אסור אפ"ה פריך מ"ש הקדש כיון דעכ"פ מקלי קלי איסורא א"י לאסור הפת ולכן שפיר דהקדש אפי' באלף לא בטל והיינו לא משום חומרא אלא משום דלא בטל ולכן אף דמקלי קלי איסורא אסור הפת דמשהו איכא משא"כ ערלה דבטלה במאתיים ואין איסור במשהו א"י לאסור הפת דקלי איסורא [וכן נראה מדברי המג"א סי' תמ"ה דאף דבחמץ גחלתן אסור לא שייך יש שבח עצים בפת והו' זוז"ג משום דליתא לאיסורא בעינא והיינו כמש"כ דמקלי קלי איסורא ואף דחמץ ג"כ אסור במשהו רק משום חומרא דחמץ והיכי דמקלי קלי איסורא לא שייך לאסור משום שבח גחלים בפת ולפי"ז אף בגחלת של ע"ז יש לומר דאין אוסר הפת יען דמקלי קלי איסורא אולם יש לומר אף לדעת הש"ך דבע"ז דגחלתו אסור יש שבח עצים בפת כמש"כ לדעת הרמ"ה ניחא ג"כ משום דבע"ז דכ' לא ידבק בידך מאומה ואוסר בכ"ש מדינא שפיר יש לומר דנהי דמקלי קלי איסורא עכ"פ משהו הו' ולכן הפת איסורא ובזה יש ליישב הא דדחי בגמרא לעיל אימור דשמעת לר"א דחמיר איסורא בשאר איסורין מי שמעת לי' דיש לומר אף גורם אחד שרי משום דמקלי קלי איסורא א"כ לפי מה דדחי אלא אמאן תרמיי' נדחה חילוק זה ונשמע כדעת הש"ע דאף בע"ז אין חילוק כיון דמקלי קלי איסורא].

הארכתי בפנים במה דפוסק רבינו סד"א מה"ת לקולא נראה ליישב מה שמקשין על רבינו מקרא דתדע כי לא עץ מאכל הוא אותו תכרות מוכח דספק אסור מה"ת דהנה בפסחים דף ב' איתא מיתבי לאור יקום רוצח יקטל עני ואביון ובלילה יהי' כגנב הא

מדקאמר ובלילה יהי' כגנב מכלל דאור יממא הוא ומשני הכי קאמר אי פשיטא לך מילתא כנהורא דאנפשות קאתי רוצח הוא וניתן להצילו בנפשו ואי מספקא לך מילתא כלילה יהי' בעיניך כגנב ולא ניתן להצילו בנפשו ופירש"י דהא דפשיטא לן אנפשות קאי איירי באינש דעלמא דסתמא כן ואי מספקא לך באב על הבן ותוס' הקשה מסנהדרין ומפרשין אי פשיטא לך באב על הבן בידוע שאנפשות קאי אבל אי לא בידוע לו אז מסתמא לא אתי רק אממונא כגנב מעתה אני אומר זה הכונה בכתוב זה דכתיב עץ מאכל הוא אותו לא תכרות כי האדם עץ השדה והיינו כמו שאדם אסור להרגו כן אסור לכרות עץ מאכל והנה אדם אסור להרגו משמע אפי' בא במחתרת [דומיא דעץ מאכל במלחמה] דבא עליו להרגו והיינו באב על בן א"כ הדיוק מזה הא אי ידוע לן שבא להורגו אז מותר להרגו גם באב על בן ודומיא דהכי בעץ מאכל דוקא בידוע שהוא עץ מאכל דאי אין ידוע הו' סתמא עץ מאכל דהיינו שנוטה לאיסור יותר מלהתיר ובהא הא גם לרבינו אזלינן להחמיר דרק בספק השקול ס"ל לרבינו דאזלינן לקולא אבל בנוטה לאיסור יותר מלהתיר גם לרבינו ספיקו להחמיר א"כ בעץ מאכל דאיירי דסתמא הוא נוטה יותר לאיסור שפיר כתב קרא דלא שריא אלא כאשר תדע בבירור דלאו עץ מאכל הוא בשלמא לפירש"י דמפרש אי פשיטא לך כנהורא קאי אאינשי דעלמא א"כ סתמא ג"כ הו' כמבורר כנהורא והיכי דמספקא כלילה היינו ספק השקול א"כ ה"נ יפורש הקרא רק עץ אשר תדע אותו תכרות הא היכי דהו' ספק השקול אסור אז מוכח דספיקא להחמיר אבל אי סבירא לן כתוס' הא דפשיטא לי' כנהורא הו' בידוע שלא על נפשות בא שרי א"כ ההיפוך היינו בנוטה לאיסור יותר מלהתיר אסור א"כ ה"נ אשר תדע שלא עץ מאכל בבירור אותו שרי הא היכא דנוטה לאיסור יותר אסור א"כ בכהא"ג גם לרבינו ספיקא להחמיר, ובהא ניחא לי הא דאיתא שם בפסחים ג' דמייתי קרא ומן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה דצריך לדבר בלשון נקי' ובמרש"א הקשה דלא מייתי קרא דכתיב קודם מן הבהמה טהורה ומן הבהמה אשר לא טהורה להנ"ל ניחא דבהמה טהורה ודאי טהורה ואשר לא טהורה היינו ספק ואין ראוי' להקרבה.

הלכה יג

בד"א כשנעבדה בה עבירה או שהמיתה כשהיתה מעוברת שהרי הולד מצוי עמה וכו' והיה כאבר מאברי' וכו'. לכאו' מוכח מכאן דרבינו סובר עובר ירך אמו ואפ"ה לא חשיב ולד טריפה וע"כ דסובר כדמסיק בחולין דף נ"ח אליבא דר"י דלענין טריפה לאו ירך אמו הוא וכבר עמד ע"ז בע"י בקידושין והעלה דטריפה שאני דיש לו חיות בפני עצמו כמש"כ תוס' בסנהדרין וכ"כ בחולין ובתמורה ונראה לי להביא ראי' לדברי רבינו

הנה רש"י בתמורה כתב דפליגי למזבח ותמהו דהא בחולין מבואר דה"ה דפליגי לענין הדיוט ונראה ליישב דהמפרשים נתקשו במה דקאמר אי הכי לפלוגי להדיוט וי"ל דהנה בחידושי הר"ן כתב לפרש האי אי הכי בשלמא אי פליגי בזוז"ג א"ש דרק פליגי לגבוה יען דכאן עיקר הזכר ול"ש זוז"ג זולת לגבוה דמאוס אבל אי פליגי בעובר ירך אמו לפלוגי' להדיוט והנה ברשב"א מבואר דלכן אמרינן בטריפה לאו ירך אמו דהרי טריפה א"ח אבל עובר הרי יש לה חיות דחי ולפי"ז למ"ד טריפה חי' א"כ גם בטריפה עובר ירך אמו ומעתה ר"א דפריך לפלוגי להדיוט היינו משום דסובר דיולדות א"כ כש"כ דחי ולפי"ז דחי אמרינן בטריפה עובר ירך אמו והי' סובר גם לא מימר טריפה חי' אלא דאין יולדות ומשבחת כדקאמר בגמרא דלית לי' דראב"י אבל לעולם דחי אלא דהולך ומתמעט כמ"ש תוס' דף ק"מ ובכ"ד ומשני לרבותא דר"י אבל למסקנא דטריפה אינה חי' א"כ שייך עובר לאו ירך אמו מסברא דהרי עובר יש לו חיות רק לגבוה מאוס כסברת הר"ן לענין זוז"ג א"כ הפלוגתא רק לענין לגבוה וא"ש פירש"י בתמורה, ובזה ניחא ג"כ דבזבחים דתני נתערב טריפה ומבואר בפלתי דאזיל למ"ד א"ח א"כ לפרש בשהי' יב"ח וא"כ ע"כ בולד טריפה איירי ובזה נתיישב קו' תוס' שם הא אין פודין לכלבים די"ל כיון דאי טריפה א"ח לדידי' ע"כ בולד טריפה איירי א"כ להדיוט שרי דלהדיוט הא עובר לאו ירך אמו ושפיר פודין לאכילת אדם דרק לגבוה הוא דפליגי.

ומעתה אני אומר דבהא גופא יש לפרש האי אי הכי דהנה מרש"ל סובר דנהי דאין יולדת אבל מתעברות והקשה בראש יוסף ע"ז מאי פריך מושווין הא משכחת בשחטה ונמצא בה ביצה גמורה ונ"ל דלאמימר ע"כ לא טענה כלל דהרי לא הזכיר לידה רק טעינה אבל בהא דאין יולדת מודה ר"א רק סובר דטוענת עכ"פ וא"כ מצי סובר טריפה א"ח וא"כ הכי קאמר בשלמא לדידי אף דפליגי בעובר ירך אמו רק לגבוה דלהדיוט לא אמרינן ירך אמו יען דיש חיות בפני עצמו אבל למימר דרק אין משבחת אבל לעולם דחי א"כ אי פליגי בעובר ירך אמו לפלוגי להדיוט ג"כ, ובהכי ניחא לפרש אי הכי קמא דלל"ק סובר יולדת ומשבחת אבל ר"א דתמה אמימר סובר דטריפה אינה יולדות וא"ח וא"כ הכי קאמר בשלמא לדידי דאין יולדת וא"ח א"כ ע"כ איירי בעוברה ואח"כ נטרפה בעובר ירך אמו קשיא לפלוגי להדיוט דהא בכ"מ עובר ירך אמו ובין אי פליגי בזוז"ג קשיא לפלוגי להדיוט ודו"ק

אלא דיש להקשות לפי"ז קו' אחריתא דבתמורה קאמר ר"ה דמודה באפרוח ב"ט דאסור דולד מאוירא קרבי אבל ביצה תלוי בגופה ומגופה רבו והנה זה ניחא למ"ד דפליגי בעובר ירך אמו דע"ז שפיר שייך לומר דוולד מאוירא קרבי דהרי משנולד הולך וגדול

כפירש"י דהיינו דיש לו חיות בפני עצמו ולכן לא אמרינן דעובר ירך אמו אבל ביצה מגופה רבו ע"כ עובר ירך אמו כמו בעלמא וע"ז קאמר אח"כ דמכי גדל עפרא בעלמא הוא ושרי משא"כ למ"ד דפליגי בזוז"ג קשה מאי תלוי אימא וירא רבו עכ"פ הו' זוז"ג וקצת י"ל לפמש"כ הר"ן דעיקר גורם הזכר וע"ז קאמר מאוירא רבי אבל בביצה עיקר גורם האם דמגופה רבי, ולפי"ז יקשה דרבינו כתב וכן אפרוח ביצת טריפה מותר למזבח האי וכן משמע דקאי אדלעיל דכתב כל איסורי מזבח ולדותיהן מותרין והי' בכלל אפי' ולד טריפה וע"ז קאמר וכן אפרוח ביצת טריפה וקשה כיון דלפמש"כ ולד טריפה רק לכן לאו ירך אמו יען דיש לו חיות בפני עצמו א"כ בביצה דמגופה רבי שפיר עובר ירך אמו ורק לכן שרי יען כשגדל עפרא הוא א"כ ל"ש לומר וכן כיון דהטעם יען דנשתנה ונראה ליישב דבע"ז דף מ"ו מוכח הא דאמרינן עובר לאו ירך אמו ושרי ג"כ רק משום שינוי דמעיקרא עובר ועתה ברי' עפירש"י וא"כ לעולם אפרוח שרי יען דנשתנה אפ"ה קאמר שפיר וכן דהרי גם ולדות דשרי ולא אמרינן עובר ירך אמו ג"כ יען דנשתנה ולקמן יבואר עוד מזה.

הלכה יד

המשתחוה לקמה חטי' מותרין למנחות שהרי נשתנו ונדמו לולדות וכו'. דברי רבינו תמוהים מאוד דהנה בגמרא בלישנא קמא בעי למפשט דמהני שינוי מדתניא כל איסורין למזבח ולדותיהן מותרין ור"א אוסר ופירש"י דס"ד דבבהמה מעוברת או שעבדה איירי וביש שינוי בנעבד פליגי הלכך ולדותיהן מותרין דמעיקרא עובר והשתא בהמה ודחי בגמ' ולאו איתמר עלה מחלוקת בשנרבע תחילה ופירש"י ופליגי בזוז"ג אבל עיברו תחילה ד"ה אסורין וה"נ כעיברו ולבסוף נרבעו דמי [והנה יש להבין אף לרבא דפליגי כעיברו תחילה ופליגי בעובר ירך אמו א"כ מאן דמתיר סובר עובר לאו ירך אמו הא לא"ה אין שינוי וכן מאן דאוסר יען דעובר ירך אמו ונרבע גם הוא עם אמו א"כ סובר דשינוי לא מהני דאל"כ הרי נשתנה מעיקרא עובר ועתה בהמה אך הדבר ניחא דאי פליגי בעובר ירך אמו א"כ סובר כמו דלא מהני שינוי בהאם כמש"כ התוס' לא מהני שינוי בולד ולמ"ד עובר לאו ירך אמו היינו לענין זה דסובר דמהני שינוי דנהי דנעבד עם האם כיון דלא הו' כאבר מאברי' מהני שינוי דמעיקרא עובר ועתה בהמה וכמש"כ לעיל בביצת טריפה] ופירש"י אע"ג דחזר ונשתנה כיון דבנרבעו אח"כ לכו"ע אסור ול"מ שינוי ודחי דהתם וכו' פירש"י דמעיקרא הי' בהמה ועתה בהמה אבל הכא מעיקרא חיטין והשתא קמחא והנה לפי הכלל דהלכה כלישנא בתרא א"כ לא מדמינן כלל לולדותה דמיון בהיפוך כמו בולד נעבד ל"מ שינוי כן כאן ל"מ שינוי וא"כ איך מדמי רבינו לולדות הרי אדרבא

דנעבד ולדות אסורין וכן לל"ק דמדמי לולדי נעבד דלס"ד כשר למזבח הרי בגמרא אידחי דלכ"ע אסור ואף אם נרצה לומר כיון דללישנא ב' אידחי דאין ראי' מנרבע לבסוף דלא הו' שינוי א"כ ממילא קם הראי' מולדות קדשים ג"כ עדיין תמוה כיון דבאמת לדעת רבינו ולדות נעבד אסורין ולא מהני שינוי [ונהי דהא ל"ק מהא דלא מהני שינוי בולדות די"ל כמו דדחי בגמרא דשא דאחיזא באפה] ואין לומר דמדמי לולדות שאר פסולי מזבח זה אינו דהרי כבר מסקנת תוס' דמה"ת פשיטא ורק בעי מדרבנן יען דמשום ע"ז יש לאסור בנשתנה א"כאין ראי' מולדות שאר פסולין ותימא על הכ"מ שכתב על דברי רבינו דבגמ' בעיל מפשט מהא דולדותיהן מותרין ואע"ג דדחי דהו' כנרבעו לבסוף הא אסיקנא התם דשא דאחיזא באפה וכונתו וא"כ קיימא שפיר דנפשוט האיבעיא ותימא דהא רבינו סובר דולדות נעבד פסולין ואי כונתו דבאמת ליכא דמיון אלא דעכ"פ ל"ק מולדות אקמה ג"כ תימא הא רבינו מדמה לולדות וצ"ע.

ונראה ליישב דרבינו מפרש דלס"ד דסבור דפליגי בשינוי לא איירי כפירש"י בעוברה ושהי' סבור דהו' שינוי מעיקרא עובר ועתה בהמה אלא מפרש לס"ד הי' סבור דפליגי בין בעוברה תחילה בין אח"כ והיינו כיון דנעבד אין אסור אלא להדיוט א"נ כה"ג סובר דלא אמרינן זוז"ג כמוש"כ בתמורה אליבא דר"נ לר"א לגבוה לא אמרינן זוז"ג כן סובר רבינו אף לרבא טעמא דחכמים דלא אמרינן זוז"ג דלגבוה לא אמרינן זוז"ג אסור מה"ט דנשתנה דנהי דגורם הו' הרי נשתנה ורק במידי דאסור להדיוט דל"מ שינוי כדפירש"י בע"ז שייך לאסור משום זוז"ג וכן אי פליגי בעובר ירך אמו סובר ג"כ דזה רק שייך במידי דלהדיוט אסור אבל במידי דלגבוה לא אמרינן משום ירך אמו דעכ"פ נשתנה דמעיקרא עובר ואח"כ בהמה וע"ז דחי בגמרא דבעוברה תחילה לכ"ע אסור דעובר ירך אמו ושינוי לא מהני וכאן דמי לעוברה תחילה והיינו לל"ק אבל למאי דמסקינן בל"ב דכאן לא דמי לעוברה תחילה שוב שפיר יש לדמותו לנעבדה ואח"כ עוברה דפליגי בזוז"ג דלרבנן שרי מטעם דיש שינוי בנעבד [ואף אי בעלמא זוז"ג שרי לגבוה הו' לן לאסור לגבוה דמאוס כמש"כ הר"ן שהבאתי לעיל ורק מותר מטעם דנשתנה] ומעתה זה כונת רבינו דנשתנה ודמי לולדות הכוונה היכי דנעבדה ואח"כ עוברה דשרי מטעם דנשתנה עוד נראה דהנה בתמורה איתא ב' לשונות דפליגי בנרבע קודם שנתקדשה דלרבנן מותר יען דנשתנה דעתה הקדש מעיקרא חולין ולאידך מ"ד פליגי אפי' הקדיש ואח"כ ונרבעה ומעתה י"ל בודאי למ"ד דרק בהיתה חולין ואח"כ נעבדה והקדישה לרבנן מותר א"כ אין ראי' שינוי מהני בנעבדה די"ל יען דלחולין לא מאוס מהני שינוי [עי' כה"ג ריש פ' כל האיסורין חילוק בנתערבה שוהנ"ס בין חולין ואח"כ הקדישה ובין נתערבה בין קדשים דמאוס

לגבוה עפירש"י היטב] וא"כ רק יש לדמותו לעוברה אח"כ אחר שנרבעה אבל למ"ד אף בנרבעה אחר שהקדישה אפ"ה בנתערבה אח"כ שרי זוז"ג אף דמאוס לגבוה מהני שינוי בנעבד וזוז"ג ל"ג משינוי שפיר יש לדמותו שינוי לולדות ומעתה א"ש רבינו דפסק כמ"ד דאפי' הקדישה ואח"כ נתעברה ונעבדה מותר א"כ שפיר מדמי לוולדות מה גם די"ל כיון דסובר דלכ"ע בנעבדה כשהוא חולין לא פליגי דלכ"ע שרי דמהני שינוי בנעבדה א"כ שפיר מדמי שינוי לולדות דחזינן אפי' שינוי השם מיקרי שינוי ודו"ק.

המשתחוה לקמה וכו' ונדמו לולדות. וכונה חוץ מולד נרבעת וכמש"כ רבינו לעיל הל' י"ב ויש לתמוה דבגמ' מדמי כן לולדות נרבע ודחי שאנו חיטין השתא קמחא וקשה לרבינו אדמדמי לולד נרבעת הו' לי' לדמויי לשאר איסורי מזבח דולדותיהן מותרין וכמו ולד אתנן וע"כ דגמרא סובר דיש לדמות לולד נרבעת וה"ה ולד הנעבדת דאסורה כמוש"כ רבינו לעיל וא"כ איך כתב רבינו דמותר דדמי לולד איסורי מזבח ורק הו' לי' לומר דשאני דמעיקרא חיטין והשתא קמחא במה שמדמי לולדות אין ראי' דולדות עצמו בע"ז אסור ונראה ליישב דגמרא דמשני השתא קמחא היינו אפי' לב"ש דסובר דבאתנן קמחא אסור משום דדעתה אקמחא ובולדה שרי דאין דעתה אולד אבל בע"ז דניחא לי' בניפחא א"כ דעתו אולד כמוש"כ תוס' ע"כ להיפוך אפ"ה קמחא שרי דבקמה אין דעתו אקמחא בע"ז אבל לב"ה דסובר באתנן ג"כ ולד שרי קמחא שרי ול"א דדעתה אקמחא כיון דעכ"פ נשתנה ושרי כמו ולד אתנן ולא מטעם דאין דעתה אולד א"כ גם בקמה שהשתחוה שרי כמו בולד אתנן משום שינוי והא דולד ע"ז אסור משום דניחא לי' בניפחא או דגם בע"ז בקמה אין דעת העובד אקמחא וכ"כ בשמ"ק בב"ק דף ס"ה ודעת העובד לע"ז אולד דיפה יותר הפרה עם הולד ע"י הניפחא.

הנה בהא דאמר רבא שם ולד מוקצה ונעבד מותר א"ד אסור דניחא לה בנפחי' קשה לי' מש"ס סנהדרין דף פ"ה ע"ב מכר אשה לעוברה מהו ומוקי כגון דאוקמה באפי זיקא דרך עימור בכך או דאין דרך עימור ופירש"י כל כמה שהוא עבה מועיל יותר להגן בפני הרוח הרי דפשיטא לי' דניחא לי' בנפחי' דידה וכאן לל"ק הו' ס"ל דמותר ולא דניחא לי' בנפחי'.

הלכה טו

לוקחין בהמה מן הנכרים והנה יש לעיין בטעמו דלכאורה נראה דפסק כרבנן דלא חיישינן לרביעה ויקשה הא בפכ"א מאי"ב כתב דאסור ליחד בהמה בפונדק של נכרי דחשידי ארביעה אלא נראה טעמו דס"ל כרבינא דבדיעבד ל"ח לרביעה אך יש להסתפק די"ל דמחלק בין בהמת ישראל חיישינן לרביעה וכאן איירי בבהמה שלו דחס עלי'

כדס"ל לרב בשמעתין והנה נראה להוכיח דטעמו דפסק כרב דבדיעבד ג"כ חיישינן לרביעה רק הכא ל"ח דבבהמתו חס עלי' והוא מדפסק בפי"ז מאי"ב נחבשה מחמת ממון מותר לכהונה אם לא כשיד נכרים תקופה ובמחמת נפשות אסור והנה לרבינא דל"ח בדיעבד אין חילוק במחמת ממון אי יד נכרים תקופה וכמו שהעלה הב"ש ברס"י ז' וא"כ אי רבינו ס"ל כרבינא ל"ה לי' לחלק בין יד נכרים תקופה הא בדיעבד ל"ח רק היכא דמחמת נפשות וע"כ הטעם דבדיעבד חיישינן אלא היכא דחס על בהמתו הוא דל"ח א"כ ה"נ היכא דמחמת ממון דמרא הפסד ממון ל"ח רק ביד נכרים תקופה ומוכח דפסק כרב. אך עדיין י"ל דאין מזה הוכחה דהנה בהפלאה בכתובות חולק על הב"ש דאף לרבינא יש חילוק בין יד אומות תקופה דכשיד אומות תקופה דלא מירתת חיישינן אף בדיעבד רק כשיד ישראל תקופה ל"ח אף היכא דהפסד ממון משום דמירתת והביא ראי' לדבריו.

מעתה אומר אדרבא דיש להוכיח דפסק כרבינא דהנה תמהו לשיטת רבינו דסובר בנפשות ג"כ רק לכהונה אסור א"כ דל"ש מחמת נפשות שרי לכהונה א"כ למה צריך לטעם דשרי מחמת דאיכא הפסד ממון הא אפי' ליכא הפסד ממון שריא לכהן כמו דל"ה מחמת נפשות בשלמא אי אמרינן דמחמת נפשות אסורה אף לבעלה ישראל צריך שפיר לטעם דמחמת ממון להתירה אף לכהן אבל לרבינו דהכל לכהונה איירי למה צריך לטעם דמחמת ממון וצ"ל לאפוקי דל"ה מחמת נפשות וכמש הב"ש וז"א דהא אי רבינו ס"ל דלא כרבינא דחיישינן בדיעבד היכא דנחבשה עכ"פ [אף דבשאר יחוד שריא בדיעבד] א"כ לא שריא אלא יען דמחמת ממון דאיכא הפסד ממון וא"כ היכא דליכא הפסד ממון אסורה לכהונה כיון דנחבשה א"כ למה צריך לטעם דמחמת נפשות וא"ל דבאמת מחמת נפשות לאו דוקא ולא נקט אלא לאפוקי דאין מחמת ממון ממילא אסור לכהונה דז"א דא"כ מנ"ל לרבינו לומר מחמת נפשות אסורה לכהונה ולומר דלאו דוקא מחמת נפשות דבלא"ה אסורה לכהונה הא יותר מסתבר לומר דמחמת נפשות דוקא ולאסור לישראל ג"כ אשר ע"כ אני אומר דרבינו פסק כרבינא דאז ניחא הכל די"ל דנקט מחמת ממון מותר לכהונה היינו להנשא לכתחלה לכהונה כאשר אבאר דהנה תוס' הקשו הכי רבינא לית לי' הא דחס על בהמתו ול"נ ליישב דבודאי אית לי' אלא דלענין קרבן זהו היה לכתחלה ליקח מנכרי בהמה לקרבן וע"כ דלא שריא אלא מטעם דחס על בהמתו אלא דרבינא סובר כך אי אסור בדיעבד אין להתיר מטעם חס על בהמתו או באשה מטעם הפסד ממון משום דיש לחוש ליצרו תוקפו וכדאית לי' לר"א וכמו שהק' תוס' לקמן איך אמרינן דחס ניחוש ליצרו תוקפו ולמה סובר רבינא דרבנן דפליגי אר"א ולא חיישי ליצרו תוקפו היינו משום דבדיעבד ל"ח כלל בלא"ה אלא דאכתי לוקח לקרבן דזהו הו' כלכתחלה לזה ס"ל

לטעם דחס על בהמתו וה"ה לאשה להתירה להנשא לכהונה סמכינן שפיר להתיר היכא דיש הפסד ממון.

ומיושב בזה קו' התוס' מאי ס"ד דרבינא יען דבדיעבד ל"ח הא בודאי הטעם יען דע"י ממון ל"ח כדאיתא במשנה ומשום הפסד ממונו ולפמש"כ לרבינא רק כדי להתיר לכתחלה להנשא לכהונה נקט ע"י ממון ולשון לבעלה רק אגב סיפא.

ובזה יש מקום אתי לישב שיטת בה"ג דסובר דלהנשא לכהונה לכתחלה חיישינן היכא דנתיחדה כמש"כ מהרי"ק שורש ק"ס ובבית מאיר תמה דהא רבינא דייק מדקתני מותרת לכהונה דבדיעבד ל"ח והא ליקח בהמה לקרבן הו' לכתחלה ואיך דייק מהא דמותרת לכהונה דהו' דיעבד ולפימש"כ ניחא דשפיר דייק דגם לקרבן הא שרי ליקח לכתחילה היכא דאיכא טעמא דחס על בהמתו כמו שם דקתני ע"י ממון מותרת משום דאיכא הפסד ממון דהיינו ע"כ בכהא"ג איירי להתירה לכהונה לכתחלה והא דקתני לבעלה אגב סיפא כמו שמפרש רבינו דהו' רבותא דנאסרה לבעלה כהן לכן נקט גם ברישא לבעלה אבל מותרת אפי' לכהונה לכתחלה יען דהו' ע"י ממון ויש הפסד ממון וכל זה ניחא אי פסק רבינו כרבינא וא"כ הא דפסק רבינו דלוקחין בהמה לקרבן אף דזה הו' כלכתחלה היינו משום דחס על בהמתו וסמכינן אסברא זו להתירה אף לכתחלה.

פרק ד

הלכה ב

הרובע והנרבע ושהמית את האדם וכו' כגון שהיה שם עד אחד. הנה משמע מדברי רבינו משום ממשקה ישראל מן המותר לישראל נפקא ובתמורה דף כ"ח מבואר דרובע ונרבע בעדים דאסור הוא בקו"ח דבע"מ וכבר עמדו שם בתוס' ל"ל קו"ח תיפק לי' ממשקה ישראל מן המותר לישראל ותי' בשחטו קודם שנגמר דינו עכ"פ נשמע דצריך קו"ח וא"כ יקשה לרבינו שכתב מטעם משקה ישראל ולכאו' י"ל למסקנא דבע"מ שאני יען דאין מומו ניכר אידחי קו"ח ע"כ יליף ממשקה ישראל זה אינו דתוס' הקשו נאמר אתנן זונה יוכיח דאין מומו ניכר ואסור לגבוה וקרבן אהרן תי' היטב דגם אתנן אין פסול בע"א וא"כ לענין ב' עדים שייך שפיר קו"ח מבע"מ וא"ל בע"מ ניכר די"ל דאתנן ב"ב עדים יוכיח דאין ניכר ואסור וא"כ לא שייך ממשקה ישראל בשחטו קודם ג"ד וצריך קו"ח מבע"מ וא"ל כתי' השני שכתבו התוס' דבאמת הכי קאמר דאין צריך קו"ח רק ממשקה ישראל זה אינו דכבר תמה בצ"ק על דבריהם הא עכ"פ מי לא צריך קרא באמת לשחטו קודם גמר דינו ולכאו' י"ל דהרי בבכורות פריך הני בני קטלא נינהו משמע דאין

צריך קו"ח כלל דמסברא אסור משום משקה ישראל וליישב נאמר דכונתם מטעם דאיתא בחולין דף ק"מ דצריך לקיים ובערת הרע מקרבך או דסבירא להו דאף בזמן הזה אסור כמו שהביא בטו"ז סי' קנ"ג דיש סוברים כן וא"כ בתי' השני אין צריך לקו"ח ולכן גם רבינו כתב זה הטעם אך לכאו' אכתי קשה ממשקה ישראל לא ידעינן רק בלא היתה לו שעת הכושר ואכתי צריך קו"ח אך לפמש"כ התוס' במנחות דף ו' אחר דגלי בטריפה אין חילוק בין היתה לו שעת הכושר ללא היתה לו ניחא אלא דכבר תמהו על התוס' שסתרי דבריהם בחולין דף ק"מ כתבו דרק בלא היתה לו שעת הכושר שייך ממשקה ישראל כמו שעמד ע"ז במל"מ לעיל בפ"ג אך כבר בארנו דהיכא דמשכחת גם בלא היתה לו שעת הכושר שפיר ממעטינן בין היתה שעה"כ ובין לא היתה שעה"כ רק היכא דלא משכחת רק בהיתה לו שעת הכושר בזה כתבו התוס' דלא נתמעט ממשקה ישראל היכא דהיתה לו שעת הכושר כיון דאיסור זה לא משכחת רק בהיתה לו שעת הכושר א"כ ניחא הך דשור הנוגח דזה משכחת בלא שעת הכושר אי אמרינן הוא וולדה נגחו דהולד מסייע לנגחה כמש"כ הר"ן אבל הא דשור הנרבע דאף דאמרינן הוא וולדה נרבעו רק מכח עובר ירך אמו אבל עצמו לא שייך בנרבע א"כ משכחת רק בה' לו שעת הכושר בכגון דא לא ממעטינן ממשקה ישראל א"כ אכתי תקשי אמה שכתב רבינו הטעם דממשקה ישראל דהא מהך דחולין מוכח דבכהא"ג לא מיפסל משום ממשקה ישראל ונראה דרבינו ס"ל דבאמת גם בהי' לו שעת הכושר ממעטינן ממשקה ישראל והא דקשה קו' התוס' בחולין דף ק"מ סובר רבינו לחלק רק בציפורי מצורע ס"ד דלא שייך ממשקה לכן צריך קרא אבל במכפר דעלמא אף בהי' לו שעת הכושר נתמעט ממשקה ישראל וכן לפמש"כ הברכי יוסף לחלק בין איסור מגופו ניחא דכאן הו' איסור מגופו שפיר פסול משום ממשקה ישראל אף דהי' לו שעת הכושר וא"ש.

או עפ"י הבעלים וכו'. והנה בתוס' זבחים דף ע"א הקשו מנ"ל דאין נהרגין עפ"י הבעלים אמנם הוא מבואר בספרי פ' ראה בפסוק שה כבשים ושה עזים תאכלו להתיר באכילה רובע ונרבע עפ"י הבעלים אך יש לתמוה למה צריך קרא ע"ז דפשיטא דהא כמיתת הבעלים כך מיתת השור ואין הבעלים נהרגין ע"י עצמן לכן גם השור אין נסקל.

כגון שהי' שם ע"א. הנה בב"ק י"א יליף הש"ס מקרא דהמית עפ"י ע"א פטור מסקילה והראשונים מקשים ל"ל קרא ע"ז פשיטא דעפ"י עד אחד אינו יכול להפסיד ממון דשור הנסקל אסור בהנאה ונראה ליישב עפ"י שכתבו התוס' רי"ד דבן פקועה שנגח דנסקל משום לקיים ובערת הרע אבל אין נאסר באכילה דכבישרא בדיקולא דמיא א"כ שפיר צריך קרא דבעד א' פטור מסקילה כה"ג דמשום הפסד ממון ליכא דהא מותר באכילה

ובהנאה והו"א דעד אחד נאמן לחייבו עכ"פ בסקילה משום ובערת הרע קמ"ל הקרא דעפ"י עד אחד פטור מסקילה (וקצת הרגיש רש"י בזה הקו' עיי"ש ותי' בבעה"ת משום דמסתמא איירי בבעלים א"כ הו' מחויב לישבע ואיל"מ אמנם הנה תליא זה אי אמרינן איל"מ אפי' היכא דלא הו' לי' למידע דהא הכא לא הו' לי' למידע א"כ לדעת כמה ראשונים היכא דלא הו' לי' למידע לא אמרינן היכא דמחויב ואיל"מ א"כ אמאי מפסיד ממונו עפ"י ע"א וכמו שהארכתי בח"י בשבועות בזה) אולם קשה לי לדברי התוס' רי"ד משס חולין דף ע"ד ע"ב דקאמר אמר ר"א אמר ר' אושעיא לא הלכו אלא על עסקי אכילה בלבד למיעוטא רובעו וחורש בו א"כ למה לענין המית האדם לא חשיב כחי אבל הנה בחי' רבינו גרשום שם הביא פי' אחר אר"מ דמחייבו בשחיטה אבל רובעו וחורש בו פטור דלא חשיב שור דדמי לבישרא בעלמא וזהו כדברי התוס' רי"ד.

אולם קשה לי משס חולין דף קכ"א דבהמה ששחטה שנים או רוב שנים והוא מפרכסת ורובעה חייב וא"כ תיקשי לפירושו של רבינו גרשום מס בן פקועה דפטור ומפרכסת דחייב דהו' כחי ונראה דשאני בן פקועה דלא הי' מעולם בכלל בהמה משא"כ מפרכסת שהי' בכלל בהמה אך התינח לפירושו של ר"ג אבל לפירושו של התוס' רי"ד דקאי גם אשחט בו רוב שנים ומפרכסת דס"ל ג"כ דאין נאסר באכילה ובהנאה קשיא מ"ש מרובעה דמבואר בחולין דחייב דחשיב כחי ומ"ש לענין שהמית את האדם דחשיב כבשר בדיקולא וצריך לומר דרבינו גרשום ס"ל רק בישראל בטמאה ונכרי בטהורה דלא מישתרי באכילה הו' כחי אבל בשחיטת ישראל בטהורה לא הו' כחי והרובעה באמת מטעם דהו' כבישרא דעלמא.

כגון שהי' שם עד אחד וכו'. והנה לכאו' יש לתמוה הא אף בהמית עפ"י שנים משכחת דמעט קרא דפסול לגבוה דהא בב"ק דף מ"א שקיל וטרי דולדתן אין נהרגין ולפי המסקנא גם אולדות שעיברו ונגחו ג"כ דנין לקטלא וזה ניחא בחולין אבל אם הקדיש הולד א"א לגמור הדין דהא שם דף מ"ד פליגי רבנן ור"מ דלרבנן בעינן העמדה בדין וגמר דין בבעלים וזה ל"ש בולדן שהקדישו ובהא אפי' ר"מ מודה כיון דכל זמן שלא נגמר הדין גם אולדן לא מיחשב כלל האי ולד כשור נגח [ובאמת לר"מ בלא"ה קשיא הא בעינן גמר דין בבעלים] וא"כ עפ"י ב' עדים ג"כ לא חייב בקטלא ורק להקרבה פסלה קרא ונראה ליישב עפימש"כ בשמ"ק בב"ק שם דהא דהקדישו מוקדש רק בקדשי בדק הבית דאי בקדושת הגוף לא ירדה כלל קדושת מזבח שהנוגח פסול ובי"ד כופין לפדותו ואחר שנפדה סוקלין אותו וא"כ לפי"ז ל"ש לומר דקרא אתי למעט המית עפ"י ב' דפטור מסקילה ופסול להקרבה שוב פקעה ההקדש וסוקלין אותו אחר שחייב לפדותו ואף אי

לאו קרא דפסול להקרבה הו' חל ההקדש ול"ה גומרין דין הנה הדין חוזר חלילה וכמ"ש התוס' בפסחים דף ל'.

הי' שם עד אחד והבעלים מכחישין אותו הרי אלו מותרין אף למזבח. הנה דעת המ"כ הביאו הב"י בסי' קכ"ז דהא דאמרי' דעד אחד בהכחשה לאו כלום הוא היינו לגבי הבע"ד לפי שבעלים נאמנים על שלהם אבל אחרים צריכין לחוש לדברי העד והקשה עליו בס' תפארת ישראל מהך דשורך נרבע והבעלים נאמן הא אפי' במכחיש לא יקריבו הכהנים דהם צריכין לחוש לדברי העד שאומר נרבע ונראה ליישב דלכאו' קשה לדברי המ"כ דלאחרים נאמן הא עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה וכיון דלגבי בעלים עדותן בטלה דלהם אין נאמן דמפסיד להם ממון א"כ לאחרינא שמעיד רק לאיסורא ג"כ בטלה עדותו ואין לומר דחזי לאצטרופי כיון שבעלים מכחישין אין ראוי להצטרף עם אחר כיון שהוכחש כבר ע"י הבעלים [והנה בהא דאומר אשתך זינתה דאמרינן ג"כ דלענין להפסיד כתובתה אין נאמן והקשה ביריעות שלמה א"כ נימא עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ותי' דחזי לאצטרופי עם עוד אחר להפסיד כתובתה א"כ לא בטלה מקצתה] אבל על קו' זו אין לתרץ כן כנ"ל אך הדבר ניחא די"ל דלא הו' עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה דלבעלים צריך שיהא מהימן כבי תרי אבל לאסור לאחרים הוא נאמן בתורת עד אחד והו' כמו עדות אחרת לבעלים מעיד להפסיד ממונו ולאחרים לאפרושי מאיסורא ואולם בשורך נרבע דאין הפסד לבעלים א"כ גם לבעלים אין בא להעיד על ממון אלא לאיסורא א"כ אי אמרינן דבמכחיש לי' אין נאמן לבעלים ממילא אין נאמן גם לאחרים ולא הו' עדותו משום דהוה עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה כיון שגם לבעלים לא בא להעיד אלא לאפרושי מאיסורא ומעתה א"ש דנקט דוקא שותק הוא דנאמן לדידי' וגם לאחרינא אבל אי הו' מכחיש לי' דלא הו' נאמן לבעלים גם לכהנים לא הי' נאמן ואין צריך לעדותו כלל דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ובזה ניחא דקעביד צריכותא דבשורך נרבע דלאו למזבח קיימא הו"א דהאי דשתק משום דלא איכפת לי' א"כ הו"א כיון דלבעלים לא נאמן [דהא ל"ש להאמינו מטעם דשתיקה כהודאה דהו' כבי תרי דלא איכפת לי' להכחיש] וא"כ בטלה עדותו בטלה כולה ולא יהא נאמן גם לגבי אחרינא ורשאים הכהנים להקריבו קמ"ל דנאמן כיון דלא מכחיש לי' בפירוש נאמן גם לגבי דידי' דכיון דלבעלים ג"כ ליכא הפסד ממון וליכא רק איסורא א"כ אף דבאמת אין ראי' משתיקתו דלא איכפת לי' לכן לא מכחיש לי' בפירוש אפ"ה נאמן כיון דאין כאן דררא דממונא רק איסורא לבד לא בעי שיהא נאמן כבי תרי ואין צריך לשתיקתו וכיון דנאמן לדידי' שפיר נאמן לאחרינא ג"כ ודו"ק.

והנה בשבועות דף ל"ב איתא מתניתין דלא כהאי תנא דתניא משביע עד אחד פטור וראב"ש מחייב לימא בהא קמיפלגי דמר סבר עד אחד כי אתי לשבועה הוא דאתי ומר סבר עד אחד כי אתי לממונא הוא דאתי ופירש"י ודריש קרא הכי לכל עון ולכל חטאת דהיינו למלקות ולעונשין הוא דאינו קם אבל קם הוא לממון ותיסברא הא אמר אביי הכל מודים בעד סוטה כו' ומסיק הש"ס אלא דכו"ע עד אחד כי אתי לשבועה הוא דאתי והכא בהא קמיפלגי מר סבר דבר הגורם לממון כממון דמי ומר סבר דבר הגורם לממון לאו כממון דמי והנה לכאו' תמוה דראב"ש יהא חולק אהא דלממון בעינן ב' עדים וסגי לדידי' עד אחד לחייב ממון ולכן לולי פירש"י הי' נראה לפרש בדרך אחר לפמ"ש בספר אמרי בינה ובס' יריעות שלמה להקשות איך עד אחד נאמן לשבועה הא עדות שבטלה מקצתה בטלה כולו וכיון דלענין עדות ממון בטלה עדותו בטלה נמי עדותו לענין שבועה והעלה כיון דבעינן עד אחד כשר שראויין להצטרף לחייבו ממון כמ"ש רבינו בפ"ה מה' עדות לכן לא בטלה עדותו לענין ממון אולם לכאו' י"ל דמעיקרא אין כאן קו' כלל דהא דעד אחד מחייב שבועה לא בא כלל לחייבו ממון רק לשבועה אתי א"כ לא שייך לומר עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה דהא לא בא כלל עדותו רק לענין שבועה ולא לענין אחר ולפי"ז יש לומר דבהא פליגי דת"ק סובר כי אתי עד אחד לשבועה הוא דאתי כי עיקר עדותו לשבועה ואין נכלל בעדותו כלל עדות ממון ולכן לא שייך בו שבועות עדות ואידך מ"ד סובר דעד אחד כי אתי לממונא דאתי דעדותו בא גם לממונא אף דלא מהני לממונא עכ"פ הוא ראוי להצטרף עם עד אחד לממון ולכן לא שייך ג"כ עדות שבטלה קצתה בטלה כולה דהא עדיין ראוי הוא להצטרף עם עד אחד לממון וא"כ למסקנא דדייק מדאביי דכו"ע עד אחד דאתי לשבועה הוא דאתי רק פליגי בדבר הגורם לממון אם כממון דמי א"כ נשמע דבעד אחד ולא שייך כלל שבא להעיד גם על ממון ולכן לא שייך חיוב שבועה ולא שייך עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה דלא בא כלל להעיד על ממון.

והנה אחר זה ראיתי בחי' הר"י מיגאש שם שכתב לפרש כן דלמ"ד לממונא הוא דאתי היינו משום דחזי להצטרף עם עוד עד אחד לחייבו ממון וב"ה שזכיתי לכוין דעת הנשר הגדול [ונראה שזה כוונת התוס' מכות דף ו' בד"ה בדיני נפשות הקשה רבינו אברהם דהא קרובים נפקא לן דפסולים מלא יומתו אבות על בנים ודיני ממונות מנפשות גמרינן דכתיב משפט אחד יהי' לכם א"כ ה"נ נילף דיני ממונות מדיני נפשות להך מילתא דעדות מיוחדת ותי' דע"כ האי קרא דלשבועה מיהא איתא והיינו כיון דמועיל לשבועה ע"כ דאיתא בממונא דאל"כ הו' עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה אע"כ דמהני עדותו גם

לענין אם יצטרף עוד עד אחד וע"כ עדות מיוחדת כשרה ושפיר ראוי להצטרף עם עד אחד אלא דלכאו' תמוה דזה סברת ראב"ש אבל לת"ק הא באמת עד אחד לא אתי אלא לשבועה ולא אמרינן כלל דאתי לממונא, והנה בתוס' שם בד"ה אמר וכו' כתבו אם נמצא אחד קרוב או פסול השני כשר לחייבו שבועה והנה לפי דרכי הי' צריך להיות פסול כיון דמתחילה בא העד כשר להעיד לחייבו ממון וא"כ כיון דלא הועילה עדותו לחייבו ממון ובטלה מקצתו בטלה כולה אבל לפמש"כ יריעות שלמה ניחא כיון דאכתי חזי להצטרף עם עד אחד לחייבו ממון לא בטלה עדותו לענין ממון ולכן שפיר מחייב ולא בטלה עדותו לענין שבועה והיינו כמש"כ דכיון דעדות מיוחדת כשר אכתי משכחת שיצטרף עד אחד שראה ג"כ אף שלא ראו כאחת] אמנם לפי"ז יקשה לשיטת רבינו דסובר דבעינן עד כשר שיהי' ראויין להצטרף לחייבו ממון וכתב ביריעות שלמה דרבינו הוכיח דאל"כ הו' עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ולפמש"כ אין הוכחה דכיון דאין בו חיוב שבועות עדות ע"כ דלא בא כלל לחייבו ממון ולא הו' עדות שבטלה מקצתה א"כ לכאורה יקשה מנ"ל לרבינו דבעינן עד כשר לענין שבועה אך י"ל דרבינו הוכיח כן מסוגיא דשבועות דהא עכ"פ לס"ד דאתי לחיוב ממון ע"כ דבעי עד כשר מינה נשמע לרבנן דסברי דאתי לשבועה נמי עד כשר בעינן דבודאי דוחק לומר דבהא פליגי דלרבנן אפי' עד פסול כשר לעדות שבועה ולראב"ש בעינן עד כשר ומינה נשמע דגם למסקנא דלכ"ע עד אחד לא אתי מעיקרא אלא לשבועה בעינן עד כשר שיהא ראוי להצטרף לחייבו ממון ולא משום דאל"כ הו' עדות שבטלה מקצתה בטלה כולו דלפמש"כ ל"ש עדות שבטלה מקצתה דלא בא כלל לחייבו ממון כאשר אבאר דהנה בסנהדרן דף מ"א אמרינן עדי נערה שהוזמו אין נהרגין דיכולין לומר לאוסרה על בעלה באנו ומעתה אי נאמר דעד א' דקם לשבועה לא בעי שיהא ראויין להצטרף לעדות ממון א"כ אין משכחת עדים זוממין שיהא חייבין לשלם דהא הראשון יכול לומר דלא קם אלא לשבועה לחייבו אלא ע"כ דבעינן שיהא ראוי להצטרף לחייבו ממון א"כ אף שיאמר שלא בא אלא לחייבו שבועה שייך בי' הזמה דהא עדותו לשבועה לא מהני אלא מטעם שראוי להצטרף עם השני לחייבו ממון א"כ כשהוזמו שניהם צריכין לשלם [והנה בשו"ת נוב"י עי' ע"ב וע"ד כבר הקשה כן וכתב לתרץ כעין שכתבתי וכן בשו"ת עטרת זקנים החו"מ האריך בזה] ובפשיטות י"ל דלכן בעינן עד כשר כיון דהוא בהכחשה דהא הבע"ד מכחיש לכך רק כשיש עד כשר הו' עד אחד עכ"פ לשבועה דעד אחד בשבועה כמו ב' בממון [ועיי' חו"ד סי' צ"ח שכתב ג"כ דעד אחד דמחייב שבועה היא לאו משום נאמנות דעד אחד אלא מטעם עדות דהא בעינן שיעיד לפני בי"ד] אמנם כדי ליישב שיטת רש"י שכתב לפרש דלראב"ש ע"א

אתי לממונא דדריש הקרא לעונשין ולמכות הוא דאינו קם אבל קם הוא לממון וצריך תלמוד דהא פשיטא דאין ע"א מחייב ממון כמו שתמה ברשב"א אך נראה דכוונת רש"י דהיינו דכל תובע שמביא עד אחד לב"ד הנה אין בא לתבוע שבועה רק לתבוע ממון אך הב"ד אין מקבלין עדות רק לשבועה וכן מבואר בתוס' שבועות דף ל"ד וביותר ביאר ברמב"ן דכל זמן שלא נשבע להכחיש העד הרי הוא נאמן כשנים ומחייבין ממון וע"כ משום דע"א נאמן כבי תרי יכולין להוציא ממון על ידן חזינן דעדות ע"א מחשב העדה לממון [רק למסקנא אמרי' דהטעם דרשב"א משום גורם לממון דלא נחשב כאלו אתי לממונא דהא אם ישבע יפטור ולא הו' אלא כאלו גורם לממון] והנה בפ' האשה שלום דף קי"ז אי' כשאמרה מת בעלי ותנו לי כתובתי והתירני להנשא אבעיא להו בש"ס שם ופסקו הרא"ש והטור דאין מתירין אותה וגם אין נותנין כתובתה כיון דאדעתה דכתובה אתי ולא שרינן לה והנמוקי יוסף בשם הריטב"א כתב דהה"ד אם תביא עד אחד להעיד כדי שתיטול כתובה לאשרינן לה ועיין בב"י סי' י"ז והנה מפירש"י נראה הטעם משום דאדעתה דכתוב האתי בעי עדות ובש"ס ש"ז הקשה ע"ז מפ' שבועות העדות דאמר ר"פ הכל מודים בעד מיתה שהוא חייב ופירש"י בעד אחד היודע שמת בעלה והשביעתו שיעיד לה כדי שתיטול כתובתה מיורשים ואירי ע"כ במפרשת כדי שתיטול כתובתה מיורשים דאם השביעתו להעיד שמת בעלה להתירא לינשא אע"ג דממילא תיטול כתובתה בתר עיקר התביעה אזלינן וא"כ לפמש"כ הריטב"א דלא שרינן לה אפי' אם בא ע"א להעיד שתיטול כתובתה לא שרינן לה א"כ היכא משכחת לה דהכל מודים בע"מ דממנ"פ אם עיקרו להתירו בא ולא תבעה להעיד שתיטול כתובתה אין כאן כפירת ממון ואם בפירוש אמרה כדי שתיטול כתובתה אין העד אחד נאמן כלל ולא שרינן לה ולא תיטול כתובתה ול"נ ליישב דלכאו' יש להקשות בפלוגתא דרבנן וראב"ש בעד לשבועה לס"ד דעד אחד לממונא דאתי דסובר ראב"ש דאם אחד בא לב"ד לתבוע ממונא ומביא עד אחד שחייב לו אף דאין נאמן לממונא אלא להשביע כיון שעיקר תביעתו לממונא חייב העד בשבועת העדים דעיקר עדותו לחייבו ממון אלא דהתורה אמרה דלא מהני עדותו רק לשבועה [אמנם אם לא ישבע יצטרף לשלם ונוציא ממון עפ"י עד אחד א"כ הרי בא לחייבו ממון ועיי' מש"כ הרא"ש בר"פ שנים אוחזין דעד אחד פוטר משבועה כמו דמחייב שבועה דג"כ בא להעיד על ממון] ות"ק סובר דלא בא אלא לשבועה כיון דעכ"פ תורה לא האמינתו אלא לשבועה א"כ אין בא אלא לשבועה ולא שייך בו שבועת העדים ולא הו' אלא כגורם לממון ופליגי אי גורם לממון כממון דמי או לאו אבל הא פשיטא לי' שאין בא לחייבו אלא שבועה והנה למסקנא דלכו"ע לא בא אלא לשבועה מוכח אף

דעיקר תביעתו לממונא לא שייך בהא שבועת העדות כיון דלא הועילה העדות לחייבו ממון לא הו' רק כגורם לממון דלא הו' ממון והא דלא אמרינן דהו' עדות שבטלה מקצתה ע"כ משום דראוי' להצטרף עוד לעד אחד דעדות מיוחדת כשרה בדיני ממונות כמוש"כ לעיל ולפי"ז לכאו' קשה הא דמסיק ר"פ דכ"ע מודין דחייב בעדי מיתה כשבא להעיד כדי לגבות כתובתה ואמאי כיון דלא אהני עדותו שתגבה הכתובה רק להתירא לינשא רק שממילא אהני גם לממון א"כ אמאי יהא מחייב בשבועת העדות מ"ש מעד אחד שמעיד שחייב שבועה ג"כ עיקר עדותו על ממון אפ"ה לא מחייב העד בשבועת העדות אך י"ל דכאן שאני משום דאם ישבע לא יתחייב לשלם א"כ לא אהני עדותו כלל לגבי ממון משא"כ בעד מיתה שבא בודאי להוציא ממון על ידו ולפי"ז י"ל דר"פ לשיטתו בקידושין דף ס"ד איתא דמקדש בעד אחד חוששין לקידושין ור"כ סובר אין חוששין לקידושין דחבל אחרינא וילפינן דבר דבר ממון והנה יש להבין טעמא דר"פ הא דבר שבערוה אין פחות משנים ונראה דטעמא דידי' כיון דעיקר עדותו אין לאוסרה על אחרים ועיקר עדותו אהני דמותרת לו א"כ אף דנוגע עדותו גם לאחרים יכול לחוב לאחרינא ולפי"ז ר"פ לשיטתו סובר שפיר בע"א במיתה אף שבא להעיד שתגבה כתובתה נאמן כיון שעיקר עדותו אהני להתירה לינשא [אף שתוציא עי"ז גם הכתובה] ושפיר קאמר דכ"ע מודין שחייב שבועות העדות דר"פ קאי אפלוגתא דת"ק וראב"ש דנשמע דראב"ש ס"ל דעד אחד לממונא דהא עיקר עדותו בא לממונא א"כ ה"נ בעד מיתה אף שעיקר עדותו לממון כיון דעיקר מה דאהני עדותו היינו שמותר לינשא שפיר עד אחד נאמן אמנם להלכה לא קיי"ן כר"פ דאין חוששין לקידושין משום דעכ"פ נכלל בעדותו גם לאחרינא הה"ד דלא מהני עדותו גם כשמעיד שמת כדי שתוציא הכתובה וכדעת הריטב"א ולפי"ז באמת ר"פ פליג אאביי דלר"פ באמת כ"ע מצי סברי דעד אחד לממונא הוא דאתי דעיקר עדותו מהני לחייבו שבועה ולכן לא מחייב בשבועות העדות לרבנן משום דאיכא ספיקא שמא ישבע ולא יבוא לידי גיבוי ממון כלל ולכן ר"פ לשיטת ושפיר סובר דעד אחד מהני לקידושין דהא עד קם לממון ג"כ היכא דעיקר עדותולשאר דברים להתירא לינשא או שתהא מותרת לזה המקדש ודו"ק.

אולם י"ל דלעולם אביי לא פליג אר"פ דגם אביי ס"ל כר"פ דרק משום דהו' גורם לממון דאינו ממון הא לא"ה הו' חייב העד בשבועות העדות כיון שבא להעיד על ממונא הרי אף דנחשב עיקר עדותו אפ"ה עד אחד נאמן ואם כפר חייב בשבועת העדות וא"כ בעד מיתה מודה לר"פ דמחייב קרבן שבועה ומוכח דסובר אף אם מעיד כדי שתגבה הכתובה אפ"ה נאמן א"כ לפי"ז י"ל דגם בהא סובר כר"פ דעד אחד שהעיד על קידושין דחוששין

לקידושין כר"פ ולא אמרינן דאין דבר שבערוה פחות משנים כיון שעיקר עדותו אהני שתהא מקודשת ומותרת לזה אף דממילא נאסרה לאחרינא השתא דאתינא להכי יש ליישב מה שהקשה תוס' דאביי סובר בההיא סמיא דנאמן עד אחד הא אמרינן לעיל דלא חיישינן לקידושין דאין דבר שבערוה פחות משנים ולפמש"כ ניחא דאביי סבר באמת כר"פ דחיישינן לקידושין כיון שעיקר עדותו רק שמקודשת ומותרת לבעלה ולא אתי לחוב לאחרינא לא ילפינן מדבר דבר שבממון ולכן גם בההיא סמיא סובר דנאמן כיון דעיקר עדותו לא אתי להוציאה מבעלה אלא כדי שיקנא לה [או מטעם אחר דאף שמעיד שתאסר עליו אין עדותו לחייב להוציאה ויבואר ב"ה פהמ"ק וב"ה שגגות] ועכ"פ נתיישב שיטת הריטב"א אך להלכה לכאו' קשה דהרי קיימ"ל בעד מיתה כר"פ דמחייב קרבן שבועה כמושכ' בפי' מה' שבועות ולענין קידושין קיימ"ל דלא כר"פ דאין חוששין לקידושין ע"כ לומר דבאמת מדברי רבינו נראה דכל עד מיתה מחייב בשבועת עדות אף שלא אמרה כ"ה לגבות הכתובה א"כ שפיר י"ל באמת כדעת הנמוק"י והריטב"א דאם עד אחד מעיד כדי שתוציא הכתובה אין נאמן כלל והיינו דכמו דקייל"ן דאין חוששין לקידושין כיון שאין נאמן לאוסרה על אחרים דחב לאחרינא ולא אמרינן דעיקר עדותו אתי להעיד שקידשה לא לאסרה על אחרינא כהא"ג בעדות אשה אין נאמן אלא במעיד סתם שמת אבל במעיד כדי שיתנו לה כתובה אין נאמן ולא מתחייב בשבועות העדות היכי דהשביעו אותו שיעיד כדי שתיטול הכתובה ולא מתחייב בשבועות העדות רק בהשביעה אותו שיעיד שמת בעלה סתם ואין לומר א"כ בעד אחד שמחייב שבועה מ"ט דלא מחייב דהא אף שעיקר עדותו לחייבו שבועה מתחייב בשבועות העדות כמו בעד אחד במיתה דעיקר עדותו אינו אלא להעיד שמת אפ"ה כיון שגובות הכתובה בשבועות העדות י"ל כיון דעכ"פ ס' שאם ישבע לא יבוא לכלל חיוב ממון לא מתחייב על ידו ממון ולא הו' גורם לממון ודו"ק.

ולפמש"כ ניחא קו' המפרשים מ"ט דאביי דסובר בעד אומר אכלת חלב ושותק דנאמן הא בא להוציא ממון לחייבו קרבן אך לפמש"כ ניחא דאביי סובר כסברת ר"פ דאם מעיד שמת ומותר לינשא אף שמעיד כדי שתוציא כתובה על ידו נאמן ה"נ אף שממילא יתחייב בקרבן עיקר עדותו אינו אלא לומר ולהעיד שצרך כפרה כה"ג לא הו' דבר שבממון.

הלכה ג

בהמה ששחקו בה וכו' עד שהמיתה את האדם וכו' מפני שהיא כאנוסה. וקשה לי דהא בב"ק פליגי רב אמר שור האיצטדין כשר אנוסה הוא ושמואל אמר פסול הרי נעבדה

בו עבירה ויש לתמוה הא בסוטה דף ל"ט למדו מקרא דאין בהמה נאסרת לגבוה משום דנעבדה בה עבירה וכן איתא בחולין דף קט"ו חורש בשור וחמור לא נאסרה לגבוה וע"כ לומר דטעמא דשמואל דנעבדה בו עבירה דנגיחה הא פסול מקרא דמן הצאן ולכן אף באונס פסול דעכ"פ נעבדה בו עבירה וא"כ שוב יש לתמוה אטעמא דרב דקאמר דאונס הוא מאי סברא איכא בהא דמשום זה יהא שרי לגבוה דהרי ולד הנוגחת ג"כ הו' כאנוסה אפ"ה פסולה לגבוה דעכ"פ נעבדה גם בה עבירה גם באנוסה כאיצטדין יפסול משום דנעבדה בו עבירה אך א"ש דבסנהדרין דף פ"א מוכח דולד הנוגחת בקטלא ג"כ חייב לכן שפיר פסול לגבוה אבל שור האיצטדין דפטור ממיתה לא הוה כאלו נעבדה בו עבירה כלל.

בהמה וכו' עד שיהי' האדם שרבעה בן ט'. והראב"ד השיג דבפחות מבן ט' ניחא דהו' אנוסה אבל פחות מבת ג' אין אנוסה דנהנית ואמאי אין נפסלת ונראה ליישב דיש להבין המשך לשון רבינו שכתב כאן אחר בהמה ששחקו בה כשרה הדין דפחות בן ט' כשר ונראה הכוונה כך דבבהמה ששחקו בה כשר דאנוסה והנה בהמה שנרבעת באנוסה פסול כמש"כ רבינו להלן א"כ לפי"ז לא שייך לומר בפחות מבן ט' פטור דאין ביאתו ביאה והו' אנוסה ועוד הא כל נרבע אונס היא כפירש"י בב"ק דף מ"א אעכ"ח בפחות מבן ט' דכשרה לא משום דאנוסה הוא דמשום זה היתה פסולה דאונס כרצון בנרבע אלא משום דאין ביאתו ביאה ולפי"ז בפחות מבת ג' ג"כ כשרה דא"ל דנהנית דזה אינו כיון דאין ביאתה ביאה אף דנהנית אין נפסלת דהא בנרבע אי לאו דאין ביאתו ביאה הוה נפסלת אף דהו' אנוסה לא מפטרה רק משום דלא הו' ביאה א"כ ברובע ג"כ אין לפסול משום דנהנית כיון דעכ"פ אין כאן בפחותה מבת שלשה אך י"ל דהשגת הראב"ד הכי אזלא דבשלמא נרבע דבאנוסה הוא א"כ כשהוא פחות מבן ט' פטור אבל רובע דמיירי אף ברצון לכן היכא דברצון רבעה לבת פחותה מג' שפיר הרי נהנית א"כ נתקשה למינו ובא אחר והבאתו עלי' דמודה הראב"ד דפטורה אבל לרבינו דסובר כיון בנרבע שווין בגדול פסולה ואין חילוק דבין ברצון ובין באונס ה"ה להיפוך כשהבאתה על קטנה ברצון ג"כ כשרה דאין לומר דברצון פסולה דהא אין חילוק בין אונס לרצון ברובע ה"ה בנרבע ולא עוד אלא דאני תמה על הראב"ד דהא אמרו בנרבע אונס כרצון ולדבריו הא היכא דהוא אונס כשר למזבח ואינה פסולה רק בגדול משום דתחילתו באונס וסופו ברצון א"כ איך אמרו דאונס כרצון.

ועוד קשה לי דביבמות נ"ט דייק ממשנה דתמורה דאין זנות לבהמה ולראב"ד קשה הא שם איירי לענין כלב שרבע אשה זה הו' זנות דנהנה והך דתמורה באיש שרבע לכלב

דהוא אנוסה לכן אין זנות לבהמה [ועתו"ס תמורה דף כ"ט הרגישו קצת בזה וכתבו מדנקט סתם דייק] אבל לראב"ד דאליבא דאמת יש חיליק קשה מאי דייק מהך דתמורה. **בין ישראל בין עכו"ם וכו' הואיל ורבעה אדם נפסלה.** הנה הכ"מ לא הראה מקומו ואולם הוא גמרא ערוכה בע"ז אין לוקחין בהמה מנכרי ולא חיישינן משום רובע ונרבע מוכח דאי נרבע מנכרי פסול לגבוה ואך באמת קשה למה יהא אסור לגבוה כיון דבסנהדרין נ"ה בעי אי בעינן תקלה וקלון ולא איפשטא ופסק רבינו בפ"ט ממלכים דנרבע מנכרי לא יסקל דבעינן תקלה וקלון וא"כ כיון דנרבע מנכרי לא חייב בהמה מיתה למה יהא אסור לגבוה מ"ש משור האיצטדין דכשר לגבוה משום דפטור ממיתה והנה לזה הי' אפשר לתרץ דלענין מיתה אזיל לקולא אבל לענין הקרבה אזיל לחומרא דל"ב קלון ואסור לגבוה אלא דא"כ אכתי קשיא דרבינו בפי' המשנה וכן הרע"ב בפ"ח מזבחים פירוש שור שנעבד עבירה שנתערב היינו עפ"י ע"א או נרבע מעכו"ם שנאסר לגבוה וא"כ יקשה הא לגבוה אין אסור אלא מספק דדינא וא"כ אמאי בנתערב כולן ימותו כיון דהו' ספק דדינא אין כאן קבוע כמש"כ הש"ך בדיני ס"ס דין ז' דב' חניות א' כשר ואחד ספק ופירש אחד מהן דכשרה ולא גזרינן שיקח מקבוע ועפ"ז הבאתי בפ"ו מפסהמ"ק להקשות איך משכחת הא דנתערב בחטאת המתות דכולן ימותו הא כיון דה' חטאת המתות ספק דדינא איזה נאמר למיתה א"כ לא שייך גזירה שיקח מקבוע ושם העלתי ליישב זאת אבל קו' זו יקשה מנרבע דנכרי.

אך הדבר ניחא דהנה בהגהות הגרי"ב על משניות כתב על דברי פי' המשניות והרע"ב וז"ל ובזה מיושב קו' התוס' תמורה דף כ"ח ל"ל קו' לרובע והכונה כיון דאין מיתה בנרבע מנכרי אפ"ה לגבוה אסור מקו"ח ושוב דחה וכתב וז"ל דהתוס' שפיר מקשין דא"כ תפשוט האיבעיא עכ"ל וכונתו א"כ תפשוט דל"ב קלון דאי בעי קלון בר מיתה הבהמה ושוב יקשה ל"ל קו"ח כיון דבר מיתה אף בנרבע מנכרי א"צ קו"ח לפי"ז ניחא דרבינו שפיר כתב דאסור לגבוה משום דאף אי נאמר דבעי קלון עכ"פ שייך הקו"ח ורק ליישב קו' התוס' בזה אי אפשר דא"כ יפשוט איבעיא אבל לדינא שפיר פסק דאסור ממנ"פ אי ל"ב קלון בר מיתה הבהמה ופסול לגבוה ואי בעי קלון עכ"פ שייך הקו"ח וניחא ג"כ פי' המשנה דאף דנתערב נרבע מעכו"ם כולן אסורין דל"ה ספק כלל משום דאי נאמר דבעינן קלון ואין בר מיתה עכ"פ שייך לאסור מכח קו"ח ודו"ק היטב.

בענין קטנות וגדולות הנה בגיטין דף פ"ט מוקי לה בקטן הנראה כגדול הביא ברא"ש לפרש דאכתי לא הגיע לראובן פלגות לב שיוכל להבין שהוא חכם כמו גדול לכאו' תמוה מאי אהני שהוא חכם באמת דלענין קידושין גדול בעינן דאיש כתיב בפרשה כדאיתא

בקידושין דף י"ט ונראה דאיירי דעתה כבר הוא גדול דחלה הקידושין עתה כיון דאין מחוסר גידול דהא הי' גדול באבריו כמו גדול ול"ה אז רק מחוסר זמן וזה לא מיקרי דשלב"ל דזמן ממילא קאתי [בשלמא בקטן סתם דמחוסר גידול הו' כמחוסר מעשה כמש"כ המל"מ פ"ז מאישות] ונראה לי ראי' לזה מהא דאיתא במשנה דכריתות אמרתי לו מה לקטן שאעפ"י שאין לו עתה יש לו לאחר זמן משא"כ שבת שאין לו לאחר זמן ולכאו' תמוה הא בקטן נמי מה שעושה עבירה לכשיגדל מילתא אחריתא ע"כ נראה לפרש עפ"י מה דאיתא בסוטה בירושלמי הביאו תוס' שם דף כ"ב תינוק שהוא עולה לחדשיו א"ר יוסי זהו כבן תשע ואבריו כבן נראה כבן י"ב והוא בא על אחת מכל העריות והן מתות על ידו והוא פטור והנה לפמש"כ בדברי הרא"ש הנ"ל לגבי קידושין נראה דהכי נמי לכשיגיע אח"כ לכלל שנים חייב אמעשה שעשה אז בקטנותו ואף דקטן לאו בר עונשין היינו בעודו בקטנותו אבל אחר שנתגדל ואיגלאי מילתא למפרע שהי' אז גדול באבריו כמו עתה רק הי' מחוסר זמן וזה ממילא אתי שפיר חייב אמעשה שעשה בקטנותו [ואף את"ל שאן נעש בי"א אבל בי"ש נענש שפיר בכהא"ג ולא דמי להא דאיתא בסי' שמ"ג באו"ח דכל קטן צריך כפרה אמה שעשה בקטנותו דאין מגיע לו עונש אלא כמו אונס כדאמרינן פיתוי קטנה אונס הוא אבל מי שגדול באבריו ובחכמתו כמו גדול רק דתורה פטרה וגזה"כ דלא הו' איש אבל אונס לא מיקרי מגיע לו עונש כמו מזיד או עכ"פ לא עדיף משאר שוגג דחייב בקרבן] ולפי"ז שפיר אמר ר"ע אמרתי לו קטן אעפ"י שאין לו עכשיו יש לו לאחר זמן דלכשיגדל חייב אמה שבא על העריות בקטנותו כמו גדול שבא על העריות בשוגג משא"כ בשבת אין לו לאחר זמן וזהו פירוש נכון מאוד.

הלכה ד

אין הקדש לע"ז. והראב"ד יש לו גירסא אחרת עיי' בכ"מ ונר' דכן הוא נמי שיטת הרשב"ם ב"ב דף קכ"ט שכתב אהא דתוכ"ד כדיבור דמי לבד מע"ז שאם התפיס או הקצה דבר לע"ז ובתוך כדי דיבור חזר בו ונאסרה ותוס' באמת הקשה שם הא אין הקדש לע"ז ונראה דדעת הראב"ד והרשב"ם דאין מוקצה לע"ז היינו למשמשי ע"ז אבל לע"ז יש מוקצה אפי' בלא מעשה והא דבמס' ע"ז נשמע דאין הקדש לע"ז אפי' הקצה לע"ז היינו להדיוט אבל לגבוה נאסר, אך יש לומר דשיטת הרשב"ם מילתא אחריתא דלרשב"ם ג"כ איירי בע"י מעשה הוא דנאסר למוקצה רק דהו"א דתוכ"ד מהני חזרה א"כ הו' כצר בי' ולא אזמני' דלא נאסרה כדאיתא בסנהדרין וכמבואר בתוס' ע"ז דף מ"ז דדמיא לצר בי' ולא אזמני' עיי"ש ואין ראי' מזה דרשב"ם ס"ל כראב"ד דל"ב בי' מעשה וכן שיטת רש"י בחולין דף מ' דמפרש מוקצה היינו תקרובת ע"ז ולאפוקי אם הקצהו לע"ז לא נאסר.

[ועיי' באו"ח סי' תרמ"ט סעי' ד' גנות הצעירים וכיוצא בהם מבתי שמשיהם מותר ליטול משם לולב או שאר מינים למצוה וכתב בהגר"א דאין הקדש לע"ז כדאיתא בע"ז דף נ"א ע"ז שהי'לה גינה.]

(**בית** זה לע"ז לא אמר כלום) **שאין הקדש לע"ז**. נשמע דאם אמר דבר זה הקדש לגבוה הו' הקדש וכן בחולין דף קל"ט שור זה הקדש והנה בגיטין ל"ב איתא הרי הוא הרי הקדש דלא הו' הקדש ובתוס' שם הקשו מאי פריך מהרי הוא הקדש הא איתא בנדרים אמר ככר זה הקדש דמועלין. והנה בתורת גיטין תי' דשם נוכל לפרש בתורת אודייתא שכבר הקדש אבל בגט לא מהני בתורת אודייתא ולכאו' תמוה איך שייך בככר זה הקדש דבתורת אודייתא קאמר כיון דבשל הפקר איירא א"כ לא מצי איירא שכבר הקדישה דהא לא הי' שלו ובחס"ו בחי' נראה שהרגיש בזה וכתב הכא משום שמודה שכבר הקדש במחשבתו דככר זה לשעבר משמע ורוצה לומר שכבר הקדשתו במחשבתו וקשה הא הר"ן שם כתב דהככר הוא נעשה הקדש משום מגביה מציאה לחבירו לא מהני שהקדישו כבר ואדרבא בהא ניחא לי שהקשו תוס' כאן מנדרים שהוא מימרא דרבא ולא הקשו כן מתוספתא דע"ז הנ"ל וכן מחולין קל"ט להנ"ל יש לומר דמזה אין ראי' דנוכל לפרש דהיינו בלשון אודייתא ולכן רק הקשו מככר זה הקדש דלא נוכל לפרש בלשון אודייתא כיון דלא קני לי' מעיקרא רק מכח דרוצה לזכות להקדש מכח מגביה מציאה לחבירו שוב מצאתי כן בירושלמי פ"ה ממעשר ראה ככר מתגלגל בנהר ואמר ככר זה הקדש שמא אמר כלום הא אינו ברשותו מוכח דס"ל לירושלמי דא"א לפרש בלשון עבר ובאודייתא דא"כ נהי דלא הו' ברשותו הא כבר הקדישו מעיקרא באודייתא אלא עכ"ח דל"ה באודייתא כיון דאיירי בככר שאין שלו והנה לכאו' מוכח מירושלמי דפליגי ארבא דס"ל דהו' ברשותו להקדש ולפמש"כ תליא זה במגביה מציאה לחבירו ולא הו' ברשותו להקדיש [עיי' ירושלמי נדרים פ"ד אמר ככר זו הקדש אסור לחמם בו ודו"ק ואך בזה שפיר יש לפרש לשון לשעבר.]

שאין הקדש לעכו"ם. והביא בכ"מ שזה תוספתא בע"ז והנה תוספתא זו הובא בגמ' דע"ז דף מ"ד האומר שור זה לע"ז בית זה לע"ז מותר שאין הקדש לע"ז וקשה לי הא גם לגבוה הדין כן האומר בית זה לביהכ"נ אין קדוש עד שישתמש בהן כדאיתא בירושלמי פ"ג דמגילה אך י"ל דהא דבית זה לע"ז היינו לא לעבוד בתוכו אלא לעבוד אותו עצמו ע"ד דאמרו המשתחוה לבית אסרו כדאיתא בע"ז דף מ"ז וא"כ זהו רק לע"ז דלגבוה כהא"ג היינו האומר בית זה לבדה"ב שהוא גופי' קדוש אבל בית זה לביהכ"נ אינו גוף קדושה כמש"כ הרמב"ן במגילה אבל דעת הר"ן דס"ל בפ' בני העיר דביהכ"נ הו' גוף קדושה

אכתי קשה דהא גם לגבוה אין קדוש אף דגוף קדוש ההוא דרק הזמנה הוא והזמנה לאו מילתא הוא ובשלמא שור זה לע"ז ניחא דלגבוה כהא"ג האומר שור זה לעולה קדוש אבל מבית זה לע"ז קשה [ומקדושת בדה"ב אין ראי' דנקרא קרבן דכ' ונקרב את קרבן ד' כמו שפירש"י בחולין דף קל"ט].

ועוד קשה מירושלמי שם בעי כ"ש מהו מיד הן קדוש או בתשמישו ומסיק ע"י תשמיש אבל באומר זה יהא לכ"ש אינו קדוש ורשאי להשתמש בהן וכ"כ רבינו בפ"א מבהב"ח כלי גבוה עד שלא נשתמש בהן רשאי להשתמש בהן להדיוט והכונה כלי גבוה ע"כ שהזמינו לגבוה רשאי להשתמש בהן להדיוט הרי דאומר זה להקדש אין קדוש לגבוה רק באומר זה יהא הקדש דמקדישו עתה ואין אחרי' עוד קדושה אחרת אבל אומר ביתי לע"ז שיש אחרי' פעולת העובדה לא דמיא רק לאומר בית ע"ז דבהא שייך שפיר לומר אין הקדש לע"ז דלגבוה כהא"ג קדוש אבל אומר בית זה לע"ז כהא"ג גם הקדש לא מהני וא"כ הכי הוי לי' למימר האומר בית זה ע"ז לא אמר כלום דאין הקדש לע"ז אבל לגבוה כהא"ג קדוש. ועוד קשה דהנה בכ"מ בדין ט"ו כ' הא דעופות אפי' מוקדשין חל אתנן עלי' הכונה אעפ"י שהקצה אותה להקרבה אבל לא הקדישן בפה הרי דהוא עצמו סובר דיש חילוק בין אומר הרי זה להקרבה בין אומר הרי זה קרבן.

שאין הקדש לע"ז. והוא תוספתא שור זה לע"ז אבל דעת הראב"ד דיש מוקצה לגבוה בדיבור בעלמא וכחד מ"דדס"ל בתמורה דף כ"ח דסגי במסירה לכומרים והך דתוספתא דאין הקדש לע"ז היינו להדיוט דהא מוקצה אין אסור אלא לגבוה וכמו בעלמא דקיי"ל דהזמנה לאו מילתא הוא לאסור להדיוט אבל לגבוה נאסר מוקצה לע"ז בדיבור בעלמא.

והנה לכאורה יש להקשות הנה רבינו פסק דהזלמ"ה דלא ילפינן מעגלה ערופה והיינו מטעם דאיתא בגמ' דע"ע הוא גופה קדושה הוא דכפרה כתיב בה כקדשים ותמהו עליו דהא רבינו ס"ל כמ"ד דירידתה לנחל איתן אוסרתן ואפ"ה ס"ל אם נמצא הרוצח תצא ותרעה בעדר וכבר הקשה עליו בכ"מ וע"כ לתרץ דרבינו סובר דרק אי אמרינן מטעם דכפרה כתיב בה כקדשים א"כ קדושה לא פקעה בכדי וכן אמרינן בכריתות דלמ"ד תצא ותרעה בעדר ע"כ ס"ל דעריפתה אוסרתה אבל אי אמרינן דלאו משום דהו' כקדשים נאסרה אלא משום הזמנה לאיה"נ א"כ בנמצא רוצח שפיר תצא ותרעה בעדר דהוה הזמנה בטעות א"כ מוכח דלרבינו ע"ע נאסרה מטעם הזמנה ולא משום דגופה קדושה וא"כ קשה אמאי פסק דהזל"מ ולא ילפינן מע"ע.

ונראה ליישב דהנה בגמר' פריך לאביי אמאי לא יליף ממשמשי ע"ז דהזל"מ ומשני הני אורחי' אבל ע"ז מידי דלאו אורחי' ואולם זה ניחא אי אמרינן דיש מוקצה לגבוה בדיבור

בעלמא כשיטת הראב"ד הנ"ל דס"ל כמ"ד בתמורה דסגי במסירה לכומרים וא"כ הא דאיתא בתוספתא דשור זה מותר דאין הקדש לע"ז היינו להדיוט דהא מוקצה אין אסור רק לגבוה [כמו דבעלמא בשאר איסורין הזל"מ בדיבור בעלמא ה"ה בע"ז אין הקדש בדיבור]. א"כ אין לילף ממוקצה דאין אסור רק לגבוה דהזלמ"ה מדלא אסור להדיוט דהא שם באמירה לבד איירי קרא א"כ אין לילף דהזלמ"ה רק ממשמשי ע"ז דנשמע מועבדו שם הגוים דאף בהזמנה עם מעשה לא נאסר עד שיעבדו שם וע"ז שפיר משני הגמ' דשאני משמשי ע"ז דלאו אורחי' דפן יחזרו בהן דגם בב"נ ל"א סתם מחשבת נכרי לע"ז וכפירש"י דגם אינהו מצוין על ע"ז [ובאמת יש לתמוה לפירש"י דמביא רק תוספתא הכא דהא תוספתא זו איירי בהזמנה באמירה לבד ואין לומר דרש"י סובר דלמ"ד הזמנה מילתא הוא היינו באמירה לבד ורק בע"ז אמרינן דאמירה לבד הזל"מ לכן אמרו בתוספתא אין הקדש לע"ז דא"כ יקשה למה צריך לילף מקרא דאשר עבדו שם דאיירי במשמשי ע"ז דהא ממוקצה דע"ז גופי' נשמע דהזל"מ דהא מוקצה אין אסור אלא לגבוה כדיליף בתמורה א"כ ממילא נשמע דהזמנה לאו מילתא הוא אע"כ דבדיבור לבד לכ"ע הזלמ"ה ולכן צריך לילף ממשמשי ע"ז דהיינו מקרא דאשר עבדו דאפי' עם מעשה הזלמ"ה עד שעבדו ממש אך י"ל דאפ"ה צריך לילף ממשמשי ע"ז לאשמעינן דאף הזמנה עם מעשה ג"כ הזלמ"ה כמש"כ תוס' דלרבותא דרבא נקט האורג בגד למת] אבל אי אמרינן דלגבוה ג"כ אין מוקצה בדיבור לבד רק במעשה וכמ"ד בתמורה שם דאין מוקצה לגבוה עד שיגוזזו א"כ הא דאיתא בתוספתא שור זה לע"ז אין הקדש לע"ז קאי לענין שיהא מותר לגבוה בלי מעשה וכמש"כ רבינו שם א"כ לא איירי הך ברייתא כלל מהא דאין הזמנה לע"ז לאסרו להדיוט אלא לענין שלא יהא נאסר לגבוה בדיבורא בעלמא דרק עם מעשה נאסר מוקצה לע"ז לגבוה ומינה שפיר איכא למשמע דלהדיוט הזמנה לאו מילתא הוא אפי' עם מעשה דהא גלי קרא דמוקצה אין אסור אלא לגבוה כדאיתא בתמורה שם וא"כ לפי"ז לא מצינן למימר דאין לילף ממשמשי ע"ז משום דלאו אורחי' דהא מוקצה לע"ז גופי' יוכיח דל"ש דלאו אורחי' אפ"ה אין אסור אלא לגבוה א"כ גם על משמשי ע"ז ליכא למיפרך דלאו אורחי' דסברא דלאו אורחי' פירש"י דאמרינן כיון דאסור לעבוד ע"ז אפי' לב"נ אמרינן שמא יחזרו בהם. והנה בודאי זה ל"ש במוקצה שמסרוה לכומרים דמאחר שכבר עשו הכומרים מעשה לא יחזרו בהן מלעבוד בהו [דהא קיי"ל סתם מחשבות מין לע"ז כדאיתא בחולין דף י"ג אך בחולין דף ל"ט איתא דאמרינן איגלאי מילתא למפרע שאם חשב בשעת זריקה דבשעת שחיטה כבר הי' מחשבתו לע"ז דהוכיח סופו על תחילתו ויקשה כיון דלאו אורחי' גבי ב"נ בודאי לא הי' מחשבתו אז

לע"ז דהשתא הוא דגמר לבו לע"ז] ואפ"ה מותר להדיוט א"כ נשמע מע"ז גופי' דהזלמ"ה לאסור לגבוה ואפי' היכא דל"ש לומר דלאו אורחי' א"כ שפיר י'לפינן שם ממשמשי ע"ז דהזלמ"ה אפי' עם מעשה.

וא"כ ממילא ניחא דשפיר ס"ל לרבינו דהזל"מ דילפינן ממשמשי ע"ז ולא מע"ע דעד כאן לא הוצרכו בגמ' לטעם דבע"ע גופי' קדושה רק למאי דסבירא להו דממשמשי ע"ז אין לילף דלאו אורחי' וא"כ הו' לן למילף מע"ע לכן צריך לטעם בע"ע הוא גופי' קדושה אבל למאי דסבירא לי' לרבינו דילפינן ממוקצה דמסרוהו לכומרים נאסר לגבוה מכלל דלהדיוט שרי א"כ אף אי נאמר דע"ע לאו גופי' קדושה דלית לן דכפרה כתיב בי' כקדשים אלא דאסור משום דכ' להורידו לנחל דנאסר בהזמנה לאיסור הנאה אפ"ה י'לפינן דהזל"מ ממשמשי ע"ז דהזמנה לאו מילתא דמשמשי ממשמשי עדיפא כמש"כ תוס' ע"ז דף כ"ט דאין לומר דשאני משמשי ע"ז דלאו אורחי' דהא ע"כ אין זה פירכא דהא מוקצה אורחי' בהכי אפ"ה אין נאסר להדיוט מדגלי קרא דאסור לגבוה כנ"ל ודו"ק.

ובהא ניחא לי הא דאיתא בחולין דלר"ל אין מחשבין מעבודה לעבודה ומותרת והקשו תוס' אמאי הרגו בסייף הא אמרינן בסנהדרין דאמר אלך ואעבוד ע"ז אמרינן דילמא מימלך ולא עביד ותי' כיון דעשה מעשה ל"ח למימלך ולא עביד והשתא קשה לי א"כ אמאי מותרת הא אסור משום הזמנה דהא הטעם דלא נאסרה תשמישי ע"ז רק משום דלאו אורחי' דחיישינן למימלך וכאן שנעשה מעשה דהרגו בסייף ול"ח למימלך א"כ יהא אסור משום הזמנה לע"ז [ואין לומר דהא ר"ל סובר בתמורה דף כ"ח דאין מוקצה נאסר לגבוה עד שהוקצהו ז' שנים דז"א דשם מטעם מוקצה דכן הנימוס דל"ה מוקצה כלל אבל היכא דיש לאסור משום הזמנה אין לחלק בין ז' שנים ואין לומר א"כ הא גופי' קשיא למה לא יאסר בכל מוקצה קודם ז' שנים מטעם הזמנה די"ל כיון דגלי קרא דמותר להדיוט א"כ מוכח דאין אסור מטעם הזמנה ורק לגבוה אסור מגזה"כ דעכ"פ מאוס לגבוה] דהא ר"ל סובר בחולין דף פ"ט דע"ע מחיים נאסרה א"כ ע"כ דס"ל דילפי' מע"ע דהז"מ והא דבמשמשי ע"ז מותר היינו משום דלאו אורחי' וכאן דעשה מעשה ששחט לע"ז ל"ש דלאו אורחי' א"כ אמאי אינה נאסרת בהזמנה וא"ל דסובר אפ"ה הזל"מ דאין לילף מע"ע דגוף קדושה ז"א דהא ע"ז הו' ג"כ גוף איסור אך לפמש"כ י"ל דלמ"ד כפרה כתיב בה כקדשים לאו מטעם הזמנה נאסרה אלא דהוא גופה קדושה דהיינו דדמיא איסורה לקדשים דאין מטעם הזמנה ואין לילף מע"ע דהז"מ והנה בקידושין דף נ"ב מוכח דטעם דר"ל דציפורי מצורע אסורה מחיים משום דילפינן ממכשיר בפנים ומכפר בחוץ והיינו ע"ע א"כ צ"ל הטעם דכפרה כתיב בה כקדשים אף דבחולין נקט דרשא דקיחה

קיחה כבר כ' בתוס' דלמסקנא בקידושין הטעם משום דילפינן ממכפר בחוץ א"כ מוכח דסובר הטעם דכפרה כתיב בה כקדשים ואין לילף מע"ע דהז"מ ואין לומר עכ"פ מסברא בגוף איסור הז"מ וכמש"כ בפ"א מבית הבחירה שכן דעת בעהמ"א די"ל דל"ח גוף איסור דהא אם לא הזמין אף שזרק לע"ז לא נאסרה הבהמה.

ואולם לפי מה שבארנו דמהא דמוקצה מותר להדיוט מוכח דבע"ז אף בכומרים דאורחייהו בהכי אפ"ה אין נאסרה להדיוט אף דאיכא מעשה [כמו במשמשין דגלי קרא אשר עבדו דלא נאסר עד שנעבד ול"א הטעם משום דלאו אורחי' ומימלך דאפי' בכומרים דאורחייהו בהכי ג"כ לא נאסרו המשמשין עד שנעבדו] א"כ י"ל בפשיטות דגם ר"ל סובר הכי דאף באורחייהו בהכי הזל"מ בע"ז וילפינן באמת מע"ז לכל מילי דהזל"מ ולכן שפיר סובר ר"ל דבמחשב מעבודה לעבודה מותרת ודו"ק.

הלכה ה

שאין אדם מקצה דשא"ש. ותמהני דרבינו פ"ד דבכורות כ' דבכור נאסר ע"י מוקצה ונראה ליישב דמשכחת שהוקצה אותו עם מיעוט יציאתו לעולם ויש לדמות זה לאומר עולה עם יציאתו שפסק רבינו בה' בכורות דקדש ואף דפסק למכור לגוי ל"מ דלמפרע קדוש יש לומר לע"ז חמור. או יש לומר לפמש"כ בריט"א ליישב דלמפרע קדוש רק חלק שיצא לא החלק שבפנים א"כ בהוקצה חלק שבפנים נאסר. וכן י"ל דמשכחת בבהמה שזכה מהפקר דהעלה בריט"א דע"י זכיי' חל קדושת בכור ובארנו במק"א [עיין בפנים בפ"ה] דעכ"פ צריך להקדישו בקדושת בכור לפי"ז קודם שהקדשו שפיר יכול להקצותו דאין קדוש עדיין.

ובזה אפשר ליישב תוס' זבחים שתמה בריט"א פ"ד דבכורות שכתבו דמום יש לו פדיון לפמש"כ משכחת בבהמת הפקר דלא קדוש מרחם ונהי דאפ"ה חל אף שיש בו מום עכ"פ פדיון מהני [ודע דסברא זו דבהפקר צריך להקדשו הזוכה בו יקשה א"כ יהא בכור דבר הנדור בכהא"ג עיי' מש"כ בפנים בפ"ה].

ועוד יש ליישב לפי מה שבארתי במק"א לכך אין יכול להקצות דלריוה"ג ג"כ אין יכול למכור רק לבשרו ולפי"ז בבכור נהי דג"כ אין יכול למכור זה רק או בבכור שלו דצריך לתנו לכהן או בבכור שזכה בבהמת ישראל אבל כהן בבכור בהמתו שפיר יכול למכור וא"כ הו' ממונו ולכן יכול להקצותו וראי' לדברי דרבינו פ"א דבכור כתב דכהן אין יכול למכור דלית לו זכי' עיי' לח"מ שתמה מפ"א דתמורה ולדעתי הן הן הדברים כמו שכתב בתמורה לכן אין מימר דמתחילה של ישראל הו' א"כ הזכי' שיש בו עתה לא חשוב זכי' כיון שעומד להקרבה ולפי"ז כהן בבכורתו דיכול להמיר דמתחלה שלו הי' והי' לו בו

זכי' יכול למכור לכהן אחר ג"כ ואף דישראל ג"כ מימר בבכור שלו ואין יכול למכור היינו משום דצריך לתנו לכהן אבל כהן בבכור שלו יכול למכור ודו"ק.

ובזה א"ש הך דיבמות בנתערב עבד וכהן דאין בכורן נמכר והקשה בריט"א בלא"ה אין יכול למכור לפמש"כ נכון. שוב ראיתי בריט"א פ"ה הקשה כעין קו' הנ"ל האיך יכול להקצות דבכור הא לכ"ע ממון גבוה ואין יכול למכור ולפמש"כ נכון דבאמת יכול למכור כהא"ג בבכור שלו וא"כ איירי בכה"ג. ואולם באמת אין מבואר ברבינו דישראל הבעלים אין יכולין למכור נהי דלכתחלה לא אבל בדיעבד אולי מהני אך נראה דבריט"א הביא במק"א מירושלמי כסברא הנ"ל דעני כהן יכול למכור כל בכור ולפמש"כ ליתא כן בכל בכור אבל בבכור שנולד לו יכול למכור ודו"ק. ולכאו' הי' אפשר לחלק דנהי דלהקדיש הבעלים את הבכור הוא רק לכתחילה אבל למכור אפשר לומר כ"ז שלא הקדישו בפה יכול למכור ולכן יכול להקצות קודם שהקדישו וכן משמע לשון רבינו שכ' כמו שבארנו שמשמע כמו דמחלק בשאר קדשים בין קודם הקדישן ואין לומר הרי רבינו סובר דאין יכול אף בקדק"ל כש"כ בבכור יש לומר דהרי בארנו דרק להקריב על שם בעלים אחרים אין יכול אבל לבשרו יכול למכור ה"ה כאן בבכור דלא שייך דנקרב לשם בעלים המכירה רק לבשרו שפיר מהני ודו"ק.

ובענין זה יש לי פרפרת נאה תוס' חולין דף מ' הקשו גם בחטאת הו' דידי' דקניא לכפרה ותי' דבזבחים קאי אליבא דר"ה דלית לי' חטאת קניא לכפרה והטעם מבואר שם ברש"י משום דלכהנים הוא והנה לפי"ז קשה לכאו' א"כ כהן בחטאת שלו דהוא עצמו מקריב והוא שלו אחר הקרבה א"כ משכחת גם בחטאת בכהן שהוקצה לע"ז ונעבד לע"ז אך הדבר נכון מאוד דלכאורה קשיא הא איתא בזבחים דף י"ב הפריש קרבן והמיר נדחה הקרבן א"כ אף אי אין נאסר אכתי נדחה הקרבן ולא חזי עוד אך לק"מ כי בגמרא קאי בקדק"ל דלא שייך נדחה דזה רק בחטאת דלכפרה אבל שלמים לא נדחה אך עדיין א"כ מה הוקשו התוס' דמשכחת בחטאת כיון דנעבד לע"ז ע"י בעלים נעשה מומר וקרבנו נדחה בלא"ה וע"כ צריך לומר דאזלינן בשיטת הפוסקים דפ"א לא נעשה מומר או בהי' שוגג אך זה ניחא אי נוקי בבעלים דעלמא אבל אי נוקי בכהן שנעבד קרבנו לע"ז על ידו א"כ לא חזי להקרבה אבל אי עבד בשוגג א"כ לא חזי לעבודה עיי' ברבינו פ"ה מביאת המקדש וע"כ כהנים אחרים עובדים והו' כמו כהן בע"מ שקרבנו קרב ע"י משמר ונתחלק לאנשי משמר א"כ כיון שקרבנו נקרב ע"י אחרים א"כ שוב למ"ד דלית להו כדידי' דמיא אף בכהא"ג בכהן שיש לו חטאת לא משכחת כיון דהוא עצמו אין יכול להקריב אין יכול לאסור דשל כהנים הוא והא דלכפרה לית להו והבן כי נחמד הוא.

והא לא יקשה למה צריך בחולין לומר דעומד לכפרה דידי' הוא נוקי כהא"ג בכהן בחטאת שלו בלא"ה לק"מ דפשיטא להו דבבעלים ג"כ נאסר משום דעומד לכפרה אף שאין יכול להקריב ולפמש"כ ניחא בלא"ה דלא משכחת כלל דמיד ששחטו לע"ז לא חזי הוא להקרבה והו' רק כבעלים דעלמא אך יש לדחות דרבינו סובר בשחיטה לחוד לא נפסל להקרבה דשחיטה לאו שירות הוא.

והנה במש"כ בשלמים לא שייך נדחה נראה לדעתי שזה מוכרח אף שלכאו' משמע בסנהדרין מ"ז וקי"ב היפוך מזה היינו רק שם שנדחה מכח שהוא ממון בעלים אבל משום זבח רשעים לא שייך לאסור בשלמים בפרט אם אמר הרי זו והפריש והמיר אח"כ כיון שבעלים יצאו ידי נדרם לא שייך לאסור משום זבח רשעים וא"כ שפיר קאמר כריוה"ג דנעבד נאסר דאי הו' אמרינן דאין נאסר משום נעבד משום דהוא קדשים אף שהוא קדשים קלים א"כ לא שייך גם משום זבח רשעים כיון שאין זה עוד של הבעלים אבל חטאת דלכפרה אף אם חזר בתשובה לר"י דבע"ח נדחים אין חזי להקרבה [ופשוט א"א לומר בעשה תשובה ודלא כרי"ו דאכתי מה יענה ר"י דאטו חולק אמשנה בהא דנעבד אסור לגבוה] ועוד כיון דקדק"ל אינו עומד לכפרה וא"כ אף אי נאמר כ"ז שלא חזר בתשובה אין קרב משום זבח רשעים הקרבן כשר אחר שחזר בתשובה אף לר"י דנדחים כיון שאין הפסול נוגע לקרבן רק לבעלים דזבח רשעים כהא"ג חוזר ונראה אבל בחטאת דפסול משום דלאו בר כפרה א"כ הו' פסול בקרבן דהו' כמתו בעליו או נתכפרו בעליו א"כ אף דחזר בתשובה הו' חוזר ונראה זה נראה לי ברור ודברינו לעיל קיימין ונכונים.

והנה זה אמרתי במושכל הראשון ואחר אשר שמתי עיוני קצת ראיתי כי הדבר מוכרח אולם במחלוקה הוא שנוי' בין הראשונים דקשיא לי דקאמר בזבחים אכל חלב והפריש קרבן והמיר אם נדחה נדחה ולא קאמר סתם הפריש קרבן בין עולה או שלמים וחטאת לכן נראה דוקא חטאת קאמר דרש"י כתב דממעטינן מעם הארץ דאין מקבלין וכן בסנהדרין מ"ז פירש"י דקרא דעם הארץ ממעט מומר ותוס' קידושין כתבו משום זבח רשעים דקרא דעם הארץ קאי הפריש בעת שהוא מומר אבל מה שנדחה קרבנו שהפריש מכבר הוא רק משום זבח רשעים ועיי' משל"מ פ"ג משגגות מתקשה טובא בזה ועוד יפלא רש"י בסנהדרין שם פי' בהך דעיר הנדחת משום זבח רשעים. ועמל"מ שהשיג וכן בחי' הרמב"ן שם השיג על פירש"י אולם לפמש"כ נראה דרש"י סובר דרק משום מעם הארץ ממעטינן ולכן נקט חטאת דאי משום זבח רשעים למה נקט אכל חלב והפריש בכל קרבן הדין כן וע"כ דלענין דנאמר שיהא חשוב דיחוי אף בחזר ונראה לא מסתבר משום זבח רשעים דאז אין חסרון בבהמה ול"ש שנדחה אבל כ"ז שלא חזר בתשובה

פשיטא דשייך זבח רשעים ולכן בהך דעיר הנדחת אף דמתו הן רשעים פירש"י שפיר דהו' זבח רשעים ולכן פירש"י אפי' בזבחי שלמים כיון שאין משום דיחוי אבל בהפריש שלמים ואפשר אפי' בעולה דלא שייך דיחוי משום זבח רשעים בחזר בתשובה מקריבין בהמה שהפריש תחילה בפרט בהרי זו. ואין לומר כמו דממעטינן מעם הארץ לפירש"י בהפריש ונדחה נמעט ממכם ג"כ בהפריש ונדחה ל"ק מידי דעי' תוס' חולין ה' הוק' למה צריך מעם הארץ תיפוק לי' משום זבח רשעים ותי' דעשה תשובה ותמהו הכל א"כ בעולה דיליף אם עשה תשובה מקבלין קרבן שמפריש עתה על חטא שחטא בעודו מומר או בהפריש בעוד מומר ואי לא עשה תשובה למה לי מכם תיפוק לי' משום זבח רשעים עמל"מ שנתקשה טובא ולפמש"כ נכון דאי משום זבח רשעים אם הפריש קרבן בעודו מומר ג"כ הי' מקבלין ממנו אם חזר בתשובה ולכן צריך מכם אם הפריש בעוד מומר אין מקבלין אף שחזר דכיון דילפי' ממכם שייך לומר דנדחה כמו דילפינן מעם הארץ אמרינן דנדחה אף שנראה אח"כ אבל בהפריש ונדחה אז לא נוכל למעט לא ממכם ולא משום זבח רשעים שפיר חוזר ונראה וא"ל גם בחטאת א"כ קרא דעם הארץ רק צריך אם המיר ואכל והפריש קרבן דל"מ אף שעשה תשובה אבל היכא דהפריש והמיר וחזר בתשובה מניין דנדחה זה אינו דאם הפריש קרבן על חלב שאכל כשהוא מומר לא צריך מעם הארץ דזה ידעינן מקרא דאשר לא תעשנה דבעינן שב מידיעתו והרי לר"י קאי כאן ור"י סובר בשבת ס"ט דרשא דלא תעשנה לשב מידיעתו עכ"פ דברינו נכונים בטעמם דהפריש שלמים והמיר לא נדחה והוא נקודה נפלאה.

וידעתי כי יש להאריך בענינים אלו ואצפה כאשר יהא ד' בעזרתי לעמוד על בירור הדברים בסוגי' הלזו העמוקה מאוד.

הלכה ו

הנעבד בין שעבד שלו בין של חבירו וכו'. והראב"ד השיג עליו דבגמרא איתא רק ע"י מעשה נאסר ובלח"מ הקשה אף דנאמר לגבוה נאסר בלי מעשה הא מגמרא דזבחים דף קי"ד מוכח דמוקצה ונעבד דין אחד להם דלא משכחת בהקדש ומוקצה אף לגבוה א"כ נשמע דנעבד ג"כ לא חל לגבוה ועוד גם במוקצה גם לדעת רבינו בעינן מעשה א"כ בנעבד רק ע"י מעשה אפ"ה לא חל והנה במהרש"א בשמעתין כ' דהך דזבחים ע"כ בלי מעשה איירי ויקשה הא במוקצה לא איירי רק בעשה בו מעשה כמש"כ רבינו וכבר הרגיש בזה בלחם משנה והנה הא יש ליישב דבמוקצה אף בעשה בו מעשה לא הו' כשאר מעשה בשעת המחשבה ומעשיו מוכיחין עליו אבל מוקצה היינו שמקצהו לעולם והעשה הא רק באותה שעה אין המעשה מוכיח על מחשבתו שמקצהו לעולם [עכה"ג

בשמקב"צ מנחות דף ב' שכתב וז"ל ועוי"ל דמ"מ במתנה ראשונה שהוא מחשב בה אין מעשיו מוכיחין דאמרינן לעולם נותנין במתנה אחת ואי משום דמתנות דבתר הכי כיון שאין גורמת פסול במחשבה לא קרינן בה מעשיו מוכיחין כיון דאין מוכיחות בשעת פיסול המחשבה דהיינו במתנה ראשונה שהוא מעכבת אבל באינך אפי' מחשב בהו לא מידי עביד עכ"ל) ואמנם ראיתי בחו"ד בסי' ד' שכתב לתרץ דברי הטו"ז בסי' ב' ס"ק י"ד שהעלה דשחט בהמה לע"ז לא אסרה אלא בסימן אחד והיינו מעשה כ"ד ותמה בנקודת הכסף שהוא נגד ש"ס חולין מ' שמשני שם כגון שהי' חצי קנה פגום והוסיף עליו כ"ש דכולהו בהדדי קאתי ולמאי צריך להיות שהי' חצי קנה פגום אפי' הי' שלם נמי לא נאסר אלא בסימן אחד והעלה שם בחו"ד דהא דפריך הש"ס שם כיון ששחט בה פורתא אסרה היינו משום מוקצה שהקצה לע"ז ולגבוה נאסרה אפי' במעשה כ"ש ותמוה הא לדעת רבינו במוקצה אין אדם אוסר שאינו שלו אף לדעת רבינו כל מוקצה רק במעשה ע"כ רק בבהמה דידי' מהני הקצאתו לא בבהמת חברו יען דמוקצה היינו לדעתו שיהא כן לעולם מזומן לעבודתם וע"ז ל"ש מעשה אח"ז בא לידי ספר יריעות שלמה ראיתי שהקשה לשיטת רבינו דמוקצה הוא ע"י מעשה למה לא נאסר גם להדיוט ותי' דבבע"ח בעינן דוקא מעשה שחיטה וקשה לי הא במוקצה ס"ל לרבינו דבשל חבירו אין נאסר אפי' לגבוה ואמאי לא נאסר ע"י מעשה לגבוה אלא ודאי כמש"כ דעל הקצאתו לעולם לא שייך מעשה עוד נראה דיש לחלק דמוקצה לע"ז דמכניסו לרשות הכומרים הו' כמו אם הקנה דבר שאין שלו לאחרים דבודאי אין יכול להקנות של חבירו אף ע"י מעשה והנה בלחם משנה הקשה לאידך גיסא הא רבינו בה' שחיטה פסק כמ"ד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו אף ע"י מעשה דלצעורי' קמכוין א"כ כיון דרבינו איירי נמי בשל חבירו א"כ גם ע"י מעשה אין נאסר ועיי' לחם משנה פ"ג מה' שגגות ונראה לפמש"כ התבואת שור דלכן אמרינן לצעורי' קמכוין דאין דרכו לעבוד ע"ז בשל אחרים והא תינח בחולין אבל בקדשים דשל גבוה שפיר שייך קמכוין אפי' בקרבן של חבירו והא דבזבחים איתא דא"י לאסור היינו למ"ד דלית לי' לצעורי' קמכוין אלא דאין יכול לאסור שאין שלו כלל דלאו כל כמיני' לאסור של חבירו לכן גם במעשה א"י לפסול קרבן של חבירו.

והנה בבה"ז הקשה לפי דברי הכ"מ דלגבוה אדם אוסר דבר שאין שלו א"כ מאי פריך הגמרא לר"ה משחט חטאת בשבת בחוץ לע"ז חייב שלשה חטאות דהא לכ"ע קשיא דהא עכ"פ לגבוה נאסר ואין ראוי לפנים [דבראוי לפנים תליא לפמש"כ תוס' בב"ק דף ע"ב] א"כ יפטור אשחוטי חוץ ובפלתי תי' דהא דלגבוה יכול לאסור הוא רק מדרבנן ומה"ת ראוי לפנים והעלה דלמ"ד דחייש לצעורי' ע"כ סובר מדרבנן דוקא הוא דנכרי

דאוסר ע"כ תלינן לצעורי' אבל מה"ת אין אדם אוסר ובברוך טעם השיג דהא דברים שבלב ומה מהני דכונתו לצעורי' אע"כ שחזקה שכוין לצעורי' וא"כ אף אי מה"ת יכול לאסור בישראל חיישינן לצעורי' ולפי"ז אני אומר רבינו דפסק כטעמא דלצעורי' קמכוין מצי שפיר סובר דמה"ת אדם אוסר א"כ לפי"ז לגבוה ג"כ אדם אוסר מה"ת וא"ר לפנים אבל גמרא קאי למ"ד דלא אמרינן כלל לצעורי' אלא דאין אדם אוסר כלל דאפי' כותי או מומר אינו יכול לאסור של חבירו א"כ גם לגבוה אין אסור אלא מדרבנן ולכן ניחא לי' למ"ד אא"א ורק פריך למ"ד אוסר שאינו שלו במעשה.

אולם קשה קושיא אחריתא בהא דאיתא בגמרא אי לאו דאמר ר"ה בהמות חבירו לא הי' חטאת תיובתא דידי' מצי אסור דחברי' לא מצי אסור ופריך פשיטא וקשה הוא צריך לאשמעינן שפיר דהנה כיון דאמר דידי' מצי אסור אף דבע"ח אין נאסר להדיוט רק במעשה ויקשה אטו ע"י מעשה אין עוד בע"ח כמו שהקשה בח"ס ולייישב ע"כ לומר דמהא מוכח כשיטת הטו"ז דהא דאמר ר"ה שחט סימן אחד סגי בכל דהו אבל עכ"פ בעינן נעשה בו מעשה נבילה א"כ קצת חיות כבר אזיל לי' ול"ה חיותו כמו בהויתו לכן יכול לאסור דידי' [רק הא דנאסר בכל מעשה באמת רק מדרבנן דלא חילקו בין מעשה למעשה] א"כ מה"ט גופי' דגם של חבירו עכ"פ אוסר לגבוה מה"ת דהא בעינן דכל השחיטה כולו תהא לגבוה וכיון דקצת שחיטה נעשה לע"ז שוב אין ראוי' לגבוה א"כ תקשה משוחט חטאת בחוץ דהא לגבוה עכ"פ אין ראוי' ואמאי חייב אש"ח והוא קו' עצומה ונראה ליישב דהנה בפלוגתת הטו"ז עם הנקוה"כ שבסי' ב' לכאו' פלוגתא ישנה הוא דרש"י בב"ק מפרש הא דשחט בה פורתא אוסרה משום דישנה משחיטה מתחילה ועד סוף ותוס' כתבו דאפי' למ"ד אינה לבסוף עכ"פ עשה בו מעשה והיינו דרש"י ס"ל דל"ב מעשה טריפה רק שיהא שם שחיטה עליו וזה כשיטת הש"ך דאף במקצת קנה שייך ישנה לשחיטה דאל"כ יקשה הא נעשה בע"מ בתחילת שחיטה [עיי' לעיל בדף נ"ג ע"ג מה שהבאתי בשם יראים] ורק בחולין דלא שייך בע"מ ע"כ אמרינן באם שחט נכרי מקצת קנה לא מיפסל דבמקצת קנה לא אמרינן ישנה לשחיטה כמו שבארתי בפ"א מפסהמ"ק בארוכה ולכן אפי' במקצת קנה אסור אבל תוס' ס"ל דבעינן מעשה טריפה כשיטת הטו"ז לכן אפי' למ"ד אינה אלא לבסוף ג"כ נאסרה וכבר עמד ע"ז בס' יריעות שלמה אמנם נראה דזה ניחא בשל חולין אבל בשל קדשים לא מצי אסור במעשה טריפה רק אי שם שחיטה עליו כאשר אבאר דהנה לכאו' קשה לי הא דפריך הגמרא משוחט חטאת בחוץ הא קדשים כל היכא דאיתא בי' גזא דרחמנא איתא וא"כ נהי דבחולין בהמת דחברי' מצי אסר ומפקיע מרשות בעלים אבל בקדשים לא מצי להפקיע מרשות גבוה

ע"י מעשה לע"ז וכמוש"כ בעהמ"א פ"ד דע"ז דאף דכיבוש מלחמה קניא אבל להפקיע מרשות גבוה דלד' הארץ ומלואה לא מצי מפקיע אף בכיבוש מלחמה ונראה ליישב דהא ר"ה קסמיך אדעולא אמר רי"ו דסובר ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף לפי"ז כיון דשם שחיטת ע"ז עלי' שפיר מצי להפקיע שם קדשים מיני' וכפירש"י בשמעתין [ובמרש"א כתב דלאו דוקאי שנה לשחיטה ולפמש"כ דוקא הוא דרק אי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף דשם שחיטה עליו יכול להפקיע מרשות גבוה אבל אי אינה אלא לבסוף אף במעשה טריפה אינה יכול להפקיע מרשות גבוה לפי"ז מיושב מה שהקשתי דהכי קאמר אי לאו דאמר ר"ה בהמת חבירו רק בבהמה דידי' א"כ אי לא הו' אמר גם הא כדאמר עולא אמר רי"ו דבבהמה דידי' הא לא תליא בדעולא א"כ הו' סבירא לי' ר"ה דאינה אלא לבסוף וכיון דלא הו' שם שחיטה עליו רק מעשה בעלמא א"י לאסור להפקיע שם קדשים א"כ אף לגבוה א"י לאסור מדאורייתא [והוא רק כשאר מעשה והא כבר כתבתי בשם הפלתי דזה רק מדרבנן אסור לגבוה] דהא היכא שגמר השחיטה לגבוה הו' כל השחיטה לגבוה דהא אינה אלא לבסוף ואפי' עשה מעשה והפקיע מרשות גבוה דבי גזא דרחמנא איתא אף דבדידי' דמצי אסר ע"כ כטעמא דנעשה מעשה טריפה ל"ה כחי בהויתו דמעיקרא וכן לענין לאסור דחברי' בחולין ג"כ מיתסר מהא"ט דנעשה מעשה טריפה אבל מחטאת אינה תיובתא ושפיר פריך פשיטא דמחטאת לא הו' תיובתא רק עתה דקאמר בהמות חבירו ומתרץ עלה כדעולא אמר רי"ו דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף וכיון דמעשה שחיטה הו' שפיר קשיא משוחט חטאת דלא שייך בי גזא דרחמנא כיון דהשחיטה בפסול פקע שם קדשים מיני' ואינה עוד בי גזא דרחמנא ואדרבא בהא ניחא לן מה דתמוה טעמא מאי נפ"מ מר"ה אי לאו דאמר בהמות חבירו לא הו' חטאת תיובתא הא באמת אמר בהמות חבירו וכן הא דקאמר לעיל אי לאו דאמר ר"ה סימן אחד ל"ה קשיא אדעולא דמאי מעשה מעשה רבה קאמר וקשה ג"כ מאי נפ"מ מאי לא אמר הא באמת אמרה ולפמש"כ ניחא דהנה בפלתי הקשה קו' עצומה הא ראב"א ס"ל ג"כ דאדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה א"כ קשיא לדידי' ג"כ משוחט חטאת דחייב ג' חטאות ולא מצי לתרוצי בחצי קנה פגום דהא ראב"א ס"ל לעיל דף כ"ט וושט ולא קנה ולפמש"כ ניחא דראב"א יסבור אינה לשחיטה אלא לבסוף ולכן אף אי עשה מעשה טריפה ויכול לאוסרה רק בחולין אבל לא בבהמת קדשים דבי גזא דרחמנא איתא והיינו דקמל"ן ר"ה דכל הקושיא רק משום דר"ה אסמיך עלה דעולא אמר רי"ו אבל אי לאו דאסמיך עלה דעולא אמר רי"ו לא הו' קשיא לא לעולא לבדו דס"ל מעשה רבה וכן לא לר"ה לבדו דס"ל אינה לשחיטה אלא לבסוף וא"כ ניחא דאין צריך לאוקמא בחצי קנה

פגום רק בחטאת העוף דחייב אסימן אחד אכולהו דבמקצת סימן לא נאסרה לע"ז בשל קדשים דא"י להפקיע שם קדשים דבי גזא דרחמנא איתא אמנם השתא דאמר ר"ה בהמת חבירו נמי יכול לאסור ע"כ ס"ל דבאמת מהא"ט אדם אוסר בע"ח אוסר נמי בע"ח של חבירו כיון דס"ל כדעולא אמר רי"ו דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ושם שחיטה עליו וכן אף להדיוט נאסר דאי במעשה שחיטה ג"כ לא נאסר להדיוט גם בע"ח דידי' לא יאסר רק לגבוה והא לגבוה אין צריך מעשה כלל דממעט מן הצאן ובהכי מתפרשין דברי תוס' בשמעתין דכתבו דהא דיליף במס' ע"ז דאוסר ע"י מעשה מכלים דאחז דנאסר לגבוה הכא דהו' מעשה שחיטה נאסרה אף להדיוט והוא פלא איך תליא הא בהא ולפמש"כ ניחא דבמעשה שחיטה ע"כ נאסרה להדיוט דאי רק לגבוה א"כ בע"ח דידי' ג"כ רק לגבוה נאסר וזה א"א דהא לגבוה אף בלא מעשה נאסר ודו"ק.

ובהכי נראה לפרש כל הסוג' דתמוה טובא דלרש"י מפרשי לה בתרי לישנא דלישנא קמא דרש"י מפרש האי אי הכי דלאו אדר"ה קשיא אלא גם לדידי' וזהו דחוק דבכל היכא דאמר אי הכי משמע דגם לדידי' קשיא רק ניחא לי' מצד אחר אבל לדידך קשיא ולל"ב ניחא הא דמפרש באמת כמו בכל אי הכי דלדידי' לא קשיא דהו' מצי למימר דוקא לאפוקי שלמים אבל תקשי קו' אחריתא מאי דאיתא בגמרא דאיתבי לדר"נ דס"ל אין אדם אוסר דבר שא"ש משוחט חטאת ואוקימנא בחטאת העוף ובחצי קנה פגום ואמאי הא בחטאת בהמה נמי ניחא ותמוה דהא האוקימתא בחטאת עוף הוא רק למ"ד אדם אוסר דשא"ש אבל למ"ד אין אדם אוסר דשא"ש אין לאוקמי כלל בחטאת עוף וכבר הקשו כן בתוס' ולפמש"כ א"ש דהכי קאמר דהא באמת גם למ"ד א"א אוסר דשא"ש ג"כ קשיא מחטאת דלגבוה עכ"פ נאסרה מה"ת כמו שהקשתי אלא דמצי לתרוצי דאיירי דוקא בחטאת עוף ושחט מקצת קנה דבהא לא נאסרה לגבוה וס"ל אינה שחיטה אלא לבסוף דלא הו' מעשה טריפה וגם שם שחיטה אינה עלי' [והא דבע"ז דף נ"ב מוכח דס"ל דנאסר לגבוה רק מדרבנן כמש"כ בפלתי] אבל לדידך דאין אדם אוסר דשא"ש בכ"ד קשיא ואף במקצת קנה עכ"פ נפסל לגבוה דשם שחיטה עלי' דהא ס"ל כעולא אמר רי"ו דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף [והיינו כשיטת הש"ך דאפי' במקצת קנה אדם אוסר ולפמש"כ בקדשים לא סגי במקצת קנה אלא אי ס"ל ישנה לשחיטה ונעשה מעשה שחיטה לע"ז] דבודאי נאסר לגבוה וא"ר לפנים דהא ליכא כולה שחיטה לגבוה ומשני בחצי קנה פגום והנה המקשן דפריך לר"נ ידע דלכו"ע מוקמינן לי' בחטאת העוף מדפריך אי הכי דמשמע דגם לדידי' קשיא מחטאת דהא לגבוה נאסרה מה"ת דנעשה מעשה טריפה אלא דמצי לאוקמא בחטאת העוף אבל המקשן פשיטא לי' דגם לגבוה

נאסרה במקצת שחיטה אפי' אי נעשה מעשה טריפה בשחט סימן אחד [דהיינו בקדשים דלא נפקע שם קדשים במעשה טריפה דבי גוא דרחמנא איתא לכן פריך מ"ש חטאת עוף הא בחטאת בהמה ג"כ ניחא דהא רק בחולין שייך דנאסרה במעשה טריפה אי אינה שחיטה אלא לבסוף אבל לא בשל קדשים] וע"ז משני דבאמת לא מה"ט דנאסר לגבוה מוקמינן לה בחטאת עוף אלא מטעם דקניא לכפרה יכול לאסרה דאם עשה בה מעשה טריפה לא מצי איירי בחטאת בהמה רק בחטאת עוף דלא שייך דקניא לכפרה לאוסרה במעשה כ"ד במקצת סימן ואין צריך לאוקמא בחצי קנה פגום ולפי"ז א"ש הכל כמין חומר ר"נ מוקי לה נמי בחטאת עוף וע"כ אמר אי הכי דגם לדידי קשיא רק דנוכל לאוקמא בחטאת עוף אבל המקשן ס"ד דר"נ מוקי בחטאת העוף משום דס"ל דלגבוה נאסר מה"ת במעשה טריפה [והא דנקט המקשן בחצי קנה פגום האי אוקימתא הוא רק לר"ה ונקט לה לכולה אוקימתא אבל הקושיא רק ממה דאוקמא בחטאת העוף] ולכן הקשה הא שפיר מוקי גם בחטאת בהמה אי אינה לשחיטה אלא לבסוף ומשני לי' ע"כ דאה"נ לא מהאי טעמא מוקמינן בחטאת העוף אלא משום דקניא לי' לכפרה ודו"ק.

ומעתה נבואה ליישב דברי רבינו דס"ל דבשל קדשים אסור אף בלא מעשה היינו לגבוה היינו כמש"כ הכ"מ משום דאף במעשה בעלמא ג"כ אין נאסר להדיוט דבגזא דרחמנא איתא ואין נאסר להדיוט אלא במעשה שחיטה אמנם במה שהבאתי לעיל להקשות מאי סברא איכא לומר דב"ח נאסר ע"י מעשה אטו ע"י מעשה אינה כחי וכמו שהקשו בח"ס ונראה לי לבאר ע"ד אחר דהנה גם בהא דמחובר אין נאסר אלא במעשה הקשה בח"ס מאי סברא איכא בהא לומר דע"י מעשה הו' כתלושה לכן אמינא דאיכא בהא טעמא אחרינא דבגיטין דף מ"ח אמר רבה אין קנין לנכרי להפקיע מידי מעשר דכתיב כי לי הארץ לי קדושת הארץ אבל יש קנין לנכרי לחפור בו בורות ומערות ובתמורה דף כ"ט איתא מנין למוקצה מה"ת דכתיב את קרבני לחמי לאישי תשמרו לי להקריב לי ולא לאדון אחר ונשמע דאם עובד בה ע"ז הוא כמכנסו לאדון אחר א"כ כיון דכתיב לי הארץ ג"כ יש לדרוש לי ולא לאדון אחר ואין קנין לאדם להפקיעה קרקע מרשות גבוה דכל הארץ הוא לד' ולא לאדון אחר א"כ כל קרקע הוא כאינו שלו אמנם בעשה בו מעשה אסרה שפיר דכל שעושה מעשה הו' כקנין כיון דיש רשות לאדם לחפור בו בורות ובמעשה נתנה לבני אדם לכן גם לאוסרה יכול דכבר יש זכות לאדם באותה קרקע וכן בבע"ח אין רשות לאדם בה להכניסה לאדם אחר דלי אמר רחמנא ולא לאדם אחר וע"י מעשה דיש לאדם רשות לעשות מעשה בבע"ח ממילא יש זכות לאדם בה ויכול נמי לאוסרה כדאיתא בירושלמי פ"ז דכלאים דילפינן דאוסר שאין שלו מבע"ח ע"י מעשה.

[אך קשה דרש"י כתב דילפינן מכלים דאחז הא כבר נתן טעם דכמו דאוסר קרקע וב"ח כן אוסר דשא"ש א"כ למה צריך ללימוד מכלים דאחז אך לפימש"כ לעיל ניחא דבאמת קשה מאי פריך מחטאת דקדשים בי גזא דרחמנא איתא ונראה דזה הו' קשה לרש"י איך רק מקרקע דאוסר ילפינן א"כ קדשים שאני דבי גזא דרחמנא קאי וע"כ הקדים רש"י דבאמת ילפינן מכלים דאחז רק דשם הו"א רק לגבוה נאסר אבל כיון דיש הוכחה מהא דקרקע דע"י מעשה נאסר מפרשין כלים דאחז גם להדיוט וכמש"כ התוס' לקמן א"כ נשמע עכ"פ דלא מחלקינן בין חולין לקדשים א"כ שפיר קשה מחטאת דלא שייך בי גזא דרחמנא כדילפינן מכלים דאחז וטעמא דמילתא דל"א בזה בי גזא דרחמנא איתא דהא ילפינן מקרא דל"ד הארץ ומלואה כדאיתא בחולין דף קל"ט וע"י מעשה לא הו' עוד לד' כמש"כ דהארץ נתן לבני אדם וקני ג"כ שלא הו' כדבר שאין שלו.]

ובהא רווחא לן שמעתתא דיש להבין במאי סברא פליגי אי אדם אוסר שאין שלו או אין אדם אוסר שאין שלו ולהנ"ל א"ש דהנה הר"ן פ"ד דע"ז העלה דאם ישראל עשה מעשה בע"ז של נכרי שוב אין לו ביטול דהא אי אוסר הו' כשלו הו' כע"ז של ישראל לפי"ז י"ל דמה"ט יכול לאסור נמי דהא אי האיסור חל יקנה לו החפץ וכיון דיקנה לו יכול לאוסרו ע"כ אמרינן דאיסורו וקניינו באים כאחת א"כ כמו דקרקע ובע"ח דנחשבין כאין שלהן כשבאים לאוסרו לע"ז דלי ולא לאדון אחר ואפ"ה ע"י מעשה יכול לאסור דיש להן זכות ההה"ד בשל חבירו נמי ע"י האיסור יש לו זכות בהן דקניינו ואיסור באים כאחד ובזה ניחא מה דהקשה בריטב"א ע"ז קו' עצומה אהא דאמר רי"ו דאם חפר בו מערות ועבדו אח"כ אסרו מש"ס ערוכה סנהדרין מ"ד דיליף מוישליך עפרה אל קבר העם מה ע"ז אין אדם אוסר במחובר אף קבר העם אין נאסר במחובר ולפמש"כ א"ש דבשלמא בע"ז אם חפר בה יכול לאוסרה שעבדה לע"ז דנקנה לאדם העובד ואסרה אבל המת הא אין לו קנין כי במתים חפשי א"כ גם החופר לקבור המת אין קונה לאסרה ע"י מעשה החפירה ולפי"ז י"ל גם לענין אדם אוסר דבר שאין שלו ע"י מעשה ג"כ הוא כך די"ל דהא דאין אדם אוסר היינו רק אי אפי' יאסור ע"י מעשה נשאר אין שלו אבל אי נאמר דאוסר אז הוא יהא שלו באמת יכול לאסור וכמש"כ הר"ן הנ"ל.

ומעתה י"ל דתליא בפלוגתא דתנאי דאיתא בסוטה ריוה"ג ס"ל דחוזר מעבירהשבידו ופריך מהא דתניא בנה בית ולא חיללו פרט לגזלן ותיפוק לי דעבירה בידו ומשני כגון שהחזיר דמיו אפ"ה מיעטה קרא דבאיסורא בא לידו ותליא בפלוגתא דאי יאוש קנה לא אמרינן הא"ט דבאיסורא בא לידו וכדאיתא בב"ק דף ס"ו וצריך לומר טעמא דריוה"ג דס"ל אף דהחזיר דמיו אכתי גזילה בידו דהחפץ גופא עכ"פ באיסורא בידו א"כ לרבנן

דפליגי וממעטינן מביתו גזלן ע"כ דלית לי' האי סברא וע"כ בלא שילם דמיו איירי ע"כ ממעט גזילה וא"כ י"ל דסוג' דהכא דס"ל דפליגי אי אדם אוסר ע"י מעשה ס"ל כרבנן וא"כ שפיר אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה כיון דע"י שנאסר יחייב לשלם ממילא נעשה שלו והיינו דמייתי פלוגתא דרבנן וריב"ב דלריב"ב ס"ל דלאו כל כמיני' לאסור דס"ל דאף אי נאמר דיכול לאסור לא נקנה לו רק דמיו אבל לא החפץ וא"כ אף אי נאסר לא קניא לי' ממילא אין יכול לאסור ורבנן פליגי וס"ל דאסור היין דס"ל דאי נאסר וקניא לי' גם דמיו הו' שלו דחפץ גופא נקנה ושפיר אסור דבר שאין שלו א"כ היינו הך פלוגתא דאיתא בע"ז רבנן וריב"ב וא"כ י"ל דלכן נקט בהמת חבירו רבוצה דאי אין רבוצה וקניא בהגבהה הו"א דגם לרבנן יכול לאסור וכמש"כ בתורת גיטין בסוג' דהיזק שא"נ כיון דאגבי' לאסור ולהזיקו נעשה עליו גזלן קיי"ל דבמעשה יכול לאסור דע"י מעשה נקנה לו אף בלא הגבהה וקשה קו' התוס' דפריך מהמנסך הא שם הגבה דהאי סברא רק ניחא למ"ד דאדם אוסר והו' היזק ושוב קניא אבל אי אין אוסר לא נעשה היזק ולא קניא לי' והא בהא תליא וא"כ למסקנא דס"ל ר"נ דאין אדם אוסר דשא"ש היינו דאזיל בשיטת ריוה"ג כמש"כ התוס' דס"ל קדשים קלים ממון בעלים א"כ ס"ל נמי בהא כריוה"ג כיון דאף אי אוסר לא קניא ממילא לא קניא ולא נאסר באמת לפי"ז היינו דמסיק הטעם דלצעורי' קמכוין וכמש"כ רבינו דאא"א דבר שאין שלו דלא קניא לי' לחפץ של ישראל שוב אמרינן לצעורי' קמכוין דגם לדמיו לא קניא לי' דאמרינן לצעורי' קמכוין ולא נקנה לו וניחא נמי דרבינו ס"ל בה' שגגות הדין דחצי קנה פגום והא ס"ל אין אדם אוסר דשא"ש וכמו שהקשה בלח"מ והיינו לפמש"כ דא"א אוסר דשא"ש היינו משום דחפץ עצמו לא נקנה לו וזה לא שייך בקרבן דכיון דאוסר ונקנה לו דמיו של הקרבן דגוף הקרבן הרי בלא"ה היא של הבעלים האוסר דהא נקנה לו לכפרה דהא דאיתא בשמעתין דלחד מ"ד לא אמרינן דכיון דלכפרה קניא כדידי' דמי היינו משום דעכ"פ דמיו הם של הקדש אבל איאמרי' דאוסר ונקנה לו דמיו הו' כדידי' דגוף הקרבן בלא"ה מיקרי שלו ופשיטא דגוף הקרבן מיקרי שלו דקניא לי' לכפרה לכן נקט רבינו הדין דחצי קנה פגום וא"ש.

ונראה ליישב קו' הפלתי להרא"ה והר"ן דס"ל דלאכילה לכ"ע אוסר דשא"ש וקשה גם לר"נ דא"ר לפתח אוה"מ ונראה דהנה הפלתי הקשה לוקי בשוחט לשם הרים דחיוב חטאת איכא משום תקרובת ע"ז ליכא ונראה ליישב די"ל דשוחט לשם הרים לא מתיר משום תקרובת ע"ז רק בבהמת חולין אבל בבהמת קדשים אסורה מטעם אחר דהנה התוס' קידושין דף נ"ז הקשו מנ"ל דשחוטי חוץ אסור באכילה וכתב המקנה לתרץ דלמ"ד בשר תאוה הי' אסור להם בבהמת קדשים בחוץ לא הותר איסור בשר תאוה אולם לדעתי

יש להשיב דלא שייך לאסור משום בשר תאוה כיון דשוחט לשם ד' אף דשחיטתו בחוץ אבל איסור בשר תאוה לא שייך בזה אמנם בשוחט לשם הרים שייך לומר דיהי' אסור משום בשר תאוה דבהא לא הותר איסור בשר תאוה א"כ אסור נמי משום תקרובת ע"ז דהיינו דזה ששחט לע"ז ע"כ גורם איסור אחר דהדרא לאיסורא קמא משום איסור בשר תאוה דהא איתא בזבחים דף ק"ח במשנה השוחט להדיוט חייב בש"ח ופירש"י בשוחט להנאת הדיוט ובהא מסתברא שפיר דאיכא איסור משום בשר תאוה א"כ שוחט לשם הרים נמי איכא איסור משום בשר תאוה לכן פריך אשחוטי חוץ לא לחייב דהא בלא"ה אסור משום בשר תאוה א"כ איסור אחר מעורב בו כהא"ג לא חייב אש"ח אלא דאכתי קשיא מאי פריך הא כיון דילפינן מקרא דשחט להדיוט חייב אף דאיכא איסור משום בשר תאוה א"כ גם בשוחט לשם הרים חייב דבהכי חייבה רחמנא ונראה דא"ש דהא תוס' כתבו דהא דנקט ג' חטאות לרבותא ואי בשוחט לשם הרים אין רבותא דלא גרע משוחט להדיוט וא"כ מיושב קו' הפלתי דאין לומר משום דאסור באכילה דהו' כמתה מאלי' עכ"פ דזה תינח בחולין אבל בקדשים אי א"א דבר שא"ש ל"ש דהו' כאלו מתה דהא כל שחוטי חוץ אפי' לשם ד' הו' לן לומר דלא הו' שחיטה דמיקטל קטלה כדאיתא בזבחים דף ס"ט אלא דתורה קראה שחיטה א"כ ה"נ בשחט קדשים בחוץ אי א"א דשא"ש הא התורה קראה שחיטה ושפיר חייב אש"ח [אף דבאמת גם בשוחט קדשים לע"ז אסור באכילה היינו מטעם דהו' בשר תאוה ומשום איסור בשר תאוה ל"ש לומר דהא פטור דאדרבה הא ראוי' לפנים דרק בחוץ שייך איסור דבשר תאוה] דרק היכא דבחוץ הו' שחיטה שא"ר שייך לומר הא אי הו' בפנים הו' א"ר א"כ לא לחייב אש"ח אבל בכגון דא דבחוץ הו' שחיטה ראוי' דתורה קראה שחיטה א"כ לא הו' כמתה רק אי הו' בפנים אז הו' א"ר משום זה לא מיפטר בשחט בחוץ כיון דעכ"פ עתה שנשחט בחוץ הו' שחיטה ראוי' אף דבאמת גם בשוחט קדשים בחוץ לע"ז אפי' אין אוסר שא"ש אפ"ה אסור באכילה היינו מטעם איסור בשר תאוה ומשום איסור בשר תאוה ל"ש למפטר אי הו' מבפנים דהא בפנים לא נאסרה משום בשר תאוה ועוד דהא בהכי חייבה רחמנא גבי שוחט להדיוט וכמוש"כ ודוק.

ובמה שהקשו התוס' על רש"י דבלא רבוצה אמרינן דקניא בהגבהה דמאי פריך ממנסך הא מנסך כי אגבי' קניא נראה ליישב דהנה בב"ק דף ס"ד אמר רבא האי מאן דגזל חביתא דחמרא מחברי' לבסוף שויא ד' זוזא תברא או שתי' מחייב לשלומי ד' ומבואר בראשונים שם בשמקב"צ ובנמ"י בזה שני דיעות דהראב"ד מפרש דלכך בתברי' ושתי' חייב לשלומי ד' דנעשה גזלן עליו שנית ובנמ"י מפרש דמשום מזיק חייב לשלומי ואיתא בב"ק דף י"א

אמר שמואל אין שמין לא לגנב ולא לגזלן דהיינו אם גבו ואח"כ הוזק צריכין לשלם הכל ול"א דכלי דניזק הויין א"כ חזינן דקניא לי' לגזלן לענין זה דאם הזיק דהו' שלו הכל א"כ זהו סברת רש"י אם הגביה והרביצה קניא ונעשה שלו דהא אם יכול לאסור והאיסור חל הו' כמזיק וקנה הכל ואין מחזיר החפץ לניזק ע"כ שפיר יכול לאסרה דהא אי אוסרה קניא לי' באמת מטעם מזיק משא"כ במגביה לנסך הא הו' היזק שאינו ניכר דאומרים הרי שלך לפניך לכן אף אם תאמר דיכול לאסור וחל האיסור לא קניא לי' היין דהרי אומר הרי שלך לפניך א"כ שוב אמרינן דכיון דלא קניא לי' ממילא אינו יכול לאסור כלל [וזה הכונה בפי' הר"ח שכתב דמנסך לא הו' אלא מעשה זוטא דהיזק שאין ניכר הוא ורא"ש תמה דזה דוחק לפמש"כ נכון דהיזק שאין ניכר יכול לומר הרי שלך לפניך א"כ לא קנה היין ואי תברי' או שתי' חייב לשלם א"כ לא הו' מעשה רבה דלא הו' גמר מעשה דעדיין ברשות בעלים לענין אי תברי' דחייב לשלומי] או יאמר עד"ז רק בהגבי' לשחוט בהמת חבירו עכ"פ הרי נעשה גזלן אף אי לא נאסר דהא שחטו ובהמה לחרישה עומד ע"כ יכול נמי לאסור אבל במנסך רק נעשה גזלן אי חל האיסור לכן אמרינן דאין נאסר ממילא לא נעשה גזלן כלל בהגבה לנסך ובהא ניחא מה שהקשו בתוס' למאי דמשני דאית לי' שותפות א"כ היינו מערב להנ"ל ניחא דכיון דמערב בשלו א"כ שוב נעשה גזלן בהגבה לנסך יינו דיודע דשל חבירו יאסר משום דמערב ביינו א"כ שוב יכול לאסור גם של חבירו כמו בהרביצה דאסור אף למ"ד אא"א דשא"ש יען דנעשה גזלן קודם שאסרו,וניחא נמי קו' התוס' אפירש"י וכן הוא שיטת רבינו דעי' שותפות איסר ותוס' כתבו דהא אי לצעורי' קמכוין אין אוסר ע"י שיש לו שותפות בגווי' וכן יקשה ארבינו דאל"כ למה חזר והקשה הא ידע דמצי לתרץ בדאית לי' שותפות והנה לפמש"כ ניחא דהא רבינו כתב שאין אדם מישראל אוסר דבר שאין שלו שאין כונתו אלא לצעורי' וביארנו לעיל דהכי קאמר כיון דאין אוסר דבר שאין שלו שאין יכול לאסור גוף החפץ רק מאי אמרת עכ"פ נקנה לו הדמים ושוב יכול לאסור מטעם דקניא לו דמיו ע"ז שוב אמרינן לצעורי' קמכוין אבל אי הו' אמרינן דהדין נותן דאדם יכול לאסור דבר שאין שלו גוף החפץ לא הו' מתירין משום לצעורי' קמכוין דהא לא הו' רק דברים שבלב איך נתיר משום זה וא"כ אי אית לי' שותפות יכול לאסור מצד הדין לא נוכל להתיר משום הסברא דלצעורי' קמכוין והא דיקשה קו' התוס' א"כ מאי פריך הא ידע דיכול לתרץ באית לי' שותפות משום די"ל דקשי' לי' קו' התוס' דלעיל היינו מדמע נהי דלעיל ע"כ צריך ליישב דלא דמיא למדמע דאנן הכי קאמרינן כיון דיש לו שותפות ויכול לאסור משום מדמע שוב מזיקו וקניא לי' ונאסר באמת מטעם כולו ולא משום שנתדמע עם של חבירו ונפ"מ אי יכול לחלק

ולומר ברירה שהוברר דבר שזה חלקו אבל אי נאסר כולו לא יכול לחלק אבל כיון דזה לא פשיטא כ"כ ע"כ מהני בישראל מומר דלצעורי' קמכוין ולכן חזר והקשה גם משוחט לשום דבר מכל אלו ומהמטמא והמנסך ודו"ק.

רבינו בפ"ד מה' שגגות ה"א כתב דאם עשה מעשה שהוא חייב עליו משום שמות הרבה אינו חייב רק כשיהי' איסורין באים בבת אחת אם לא שאיסור מוסיף או כולל כיצד השוחט בהמת קדשים חוץ לעזרה בשבת לע"ז חייב ג' חטאות דבאים בבת אחת ובד"א באומר בגמר זביחה הוא עובדה דאל"כ משישחט מעט לע"ז נאסר ומחתך בעפר בעלמא וכן אם הי' חטאת עוף וחצי קנה פגום והוסיף עליו כ"ש חייב ג' חטאות דבאים בבת אחת הנה מוכח מדברי רבינו דאי נתחייב אע"ז תחילה ואא"א דשא"ש אין איסור שחוטי חוץ חל לחייבו משום ש"ח וקשה דהא בגמרא משמע רק משום דנאסר משום ע"ז לכך צריך לאוקים בחצי קנה אבל אי לא הי' נאסר משום ע"ז לא הי' מחתך בעפר ושפיר הי' חייב משום ש"ח ולדברי רבינו הא אינו חייב משום ש"ח גם בכה"ג דאין איסור ש"ח חל לחייבו עליו וראיתי במקנה שהביא שתמה כן בעל טיב גיטין ונראה לבאר כי עפ"י דברי רבינו רווחא לן שמעתתא דנתקשה תוס' ורש"י לפי פי' שני מקשה אי הכי ליתני זבח משמע אי אא"א א"ש ואח"כ פריך למ"ד אא"א מה דאוקמינן בח"ק פגום דקשה גם בחטאת בהמה משכחת ויפלא הא אי אא"א אז לא צריך לאוקים באמת בח"ק פגום ורש"י נדחק משום דא"כ ליתני עולה ולפי דברי רבינו א"ש דהא דמוקי בחצי קנה פגום לא משום הקושיא הלזו יען דא"א אלא משום דאי לאו הכי לא משכחת ג"ח דהרי בשחט סימן אחד חייב משום ע"ז אף דאין אוסר עכ"פ מפלח פלחה מידי דהוה אשוחט להר דאין נאסר אפ"ה חייבו ע"כ בחצי קנה פגום זה הי' פשיטא לי' דצריך שיהא בב"א ורק פריך הכי בשלמא אי א"א א"כ לא משכחת ב"א אלא בחצי קנה פגום אבל אי אא"א א"כ נהי דבעינן בב"א הרי גם בחטאת משכחת ב"א דמיד ששחט סימן אחד נתחייב אש"ח ומשום עובד ע"ז כקו' רש"י לעיל ורק רש"י תי' משום דמחתך בעפר וליכא שחיטה כלל אבל עתה דאא"א א"כ לא הו' מחתך בעפר שפיר משכחת ואין לומר דבשחט כ"ש כבר נתחייב משום ע"ז זה אינו דכל זמן דליכא עבודה אין חייב משום ע"ז כאשר יתבאר ועיי' חוו"ד סי' ד' [ואעתיק מש"כ בספר חי' ר"ן שחקר לר"ל דישנה שחיטה מתחילה ועד סוף אי נעשה מומר בתחילת שחיטה לדעת רבינו ורשב"א מובא בסי' ב' וכתב דתליא זה בסברת רש"י ותוס' בב"ק דלרש"י רק למ"ד ישנה מתחילה נעשה מומר אבל לתוס' אף אין אלא לבסוף עשה מעשה אסרה א"כ הה"ד דחייב במיתה מתחילת שחיטה ואולם הקשה ע"ז ומכח הקו' שהקשה שם מוכח כמש"כ שם דל"ה חיוב מיתה לאסור מטעם

דל"ה לעבודת פנים דשחיטה צריך הכשר שחיטה ברוב ב' סימנים וזה ממש כדבריו בחו"ד כתב דאפי' איסור ליכא רק בסי' אחד דהיינו מעשה נבילה דבעינן כעין שחיטת פנים וקו' הגמרא רק דנאסר לגבוה בכל דהו מטעם מוקצה והנה כ"כ לעיל לדחות דבריו דמטעם מוקצה אין נאסר לגבוה רק העלתי דבכ"ד עכ"פ אדם אוסר לגבוה וא"כ בפחות מסי' אחד אפי' תקרובת ע"ז ליכא אבל לפמש"כ י"ל דיש תקרובת ע"ז אבל מיתה ליכא כמש"כ בספר הנ"ל] והנה השתא דאתית נראה לפרש האי אי הכי ג"כ עפי"ז דלא צריכין לפירש"י משום דנקט חטאת ולא זבח דזבח שלו הו' כריוה"ג ואוסר מיד וליכא חיוב ש"ח לכן נקט חטאת די"ל דהכי פריך בשלמא אי אא"א א"כ לכן נקט חטאת דאז דוקא הו' חייב ג"ח דהו' בב"א אבל אי נקט זבח לא הו' בב"א דכבר נתחייב בסימן אחד משום ע"ז וש"ח בב' סימנים אבל בחטאת א"ש דגם בשחוטי חוץ חייב בסימן אחד [כמש"כ רש"י לעיל משום דעשה מעשה חטאת עוף בחוץ] והנה לפמש"כ הא דמשני ר"פ לעיל בחטאת עוף דבהדי הדדי אתיא לא תי' כן אקו' דלמ"ד א"א אלא דבלא"ה צריך לאוקים כן משום דאל"כ לא הו' בב"א דכבר נתחייב אש"ח בסי' אחד והיינו לפמש"כ מהרש"א לשיטת רש"י לא אמרינן סברא זו בבהמה ורש"י רק נקט לי' משום עולת עוף לפי מה דפריך ליתני עולת עוף ואמנם הא דפריך אח"כ לר"נ גם בחטאת בהמה י"ל דסובר עתה כשיטת תוס' גם בבהמה שייך סברא זו ובמש"כ יש ליישב קו' הפלתי גם לר"נ קשה מחטאת דלגבוה נאסר בסי' אחד א"כ אין ראוי' לפנים ולפמש"כ א"ש דהרי לר"נ בלא"ה ג"כ צריך שיהא בב"א דאל"כ א"א חע"א וע"כ יען דסובר אא"א אז א"ש דהו' ב"א דחייב אסימן ראשון משום ש"ח ג"כ יען דנעשה מעשה חטאת עוף כפירש"י ורק לר"ה דנאסר להדיוט קשה דהו' מחתך עפר בעלמא כמש"כ רש"י וכמש"כ ביתר ביאר בברוך טעם וא"כ לא קשה דהו' נאסר לגבוה דלזה י"ל דג"כ נתחייב משום ש"ח בסי' אחד כיון דלהדיוט לא נאסר לא הו' עפרא בעלמא.

והנה עוד יש ליישב קו' הפלתי דהנה הקשה לראב"א דסובר וושט ולא קנה וסובר בע"ז אא"א דשא"ש א"כ קשה קו' הש"ס וליכא לתרץ בחצי קנה פגום והנה עוד הקשה בפלתי נוקמי' בשוחט להר דאין נאסר ותי' א"כ למה חשיב ג"ח הא לא הו' רבותא כלל כיון דאין נאסר חייב משום שבת דתיקון משום נבילה עיש"ה ומעתה י"ל הא תינח למ"ד דא"א אבל למ"ד דלהדיוט אין נאסר רק לגבוה א"כ עדיין ליכא רבותא דחייב משום שבת א"כ שוב לא קשיא דאין ראוי' לפנים די"ל בשחט להר אין נאסר לגבוה וא"ל א"כ מאי רבותא דשבת והבן, ומעתה א"ש לראב"א דמוכח דסובר ניסך בין קרני' אסור לגבוה וכמש"כ ראש יוסף כאן ורק הקו' עכ"פ אין ראוי' לפנים ע"ז שפיר י"ל דלראב"א מוקי בשחט

להר דל"ש דאין רבותא דהרי כיון דאין אוסר להדיוט בלא"ה ליכא רבותא, והנה העולם מקשין מאי משני בחצי קנה פגום הא א"א לצמצם כה"ג דשני צדדים להחמיר כידוע ונראה ליישב דכבר הבאתי פלוגתת הטו"ז וש"ך דטו"ז סובר כל דהו היינו סימן אחד וש"ך סובר כ"ד ממש ומשום שינוי ואאמו"ר הגזצ"ל בספרו כתב דתלוי בפלוגתת רש"י ותוס' בב"ק ע"א והיינו דלתוס' הוא מטעם שינוי ועתה אני אומר הא תינח בקנה שלם אבל בחצי קנה פגום שינוי אין אוסר דבלא"ה פגום רק אוסר מטעם מעשה נבילה ולפי"ז אף בחצי קנה פגום לא הו' ב' צדדים להחמיר דאי לא הו' חק"פ רק פחות בזה הכ"ש שהוסיף עוד שנעשה חצי ממש לא נאסר דליכא לא מעשה נבילה ולא שינוי דלא ניכר זה הכ"ש ודו"ק ורק בגמר רוב יש מעשה נבילה והבן כי סברא נכונה. ויותר י"ל דפלתי הקשה למ"ד א"א במעשה רק דרבנן מאי פריך מחטאת הא מה"ת חזי לפנים וליישב י"ל דבשחיטה דהו' שינוי אז אסור מה"ת והא תינח בקנה שלם אבל בחצי קנה פגום והספק שמא לה' אפי' חצי פגום א"כ בזה שהוסיף כ"ש לא הו' רק שינוי רק כ"ד ואין אוסר רק דרבנן ושפיר חייב אש"ח ודו"ק היטב.

אמנם יש ליישב עוד קו' הפלתי דהא מה"ת חזי די"ל דבאמת מהא"ט פריך הא מחתך בעפר בעלמא ונהי דרק דרבנן עכ"פ לא הו' שחיטה כלל וא"ש גם קו' הפלתי הא לגבוה נאסר די"ל שפיר מה"ת חזי לפנים ורק אי להדיוט נאסר דהו' מחתך בעפר בעלמא מדרבנן א"כ כה"ג פטור מש"ח דל"ה שחיטה כלל פטור אף שהוא דרבנן [ועיי' בכ"ס דמה דמדרבנן אסור מה"ת אסור לגבוה דהקרבהו לפחתיך ומה דאסור לגבוה רק מדרבנן שפיר מיקרי חזי לפנים וא"ש מש"כ] והנה ליישב דעת הטו"ז אומר דלכאו' שינה רבינו בה' שגגות שכתב שאין ראוי' לפנים וגמרא פריך משום דמחתך בעפר בעלמא עתו"ס בב"ק משמע ג"כ כפי' רבינו דאין ראוי' לפנים אך נראה הפלתי הקשה לגבוה לכ"ע אוסר ותי' רק מדרבנן ומעתה אומר דהכי פריך עולא מעשה כ"ד קאמר כונה לגבוה ואין ראוי' לפנים ולעולא הוא מה"ת ולפי"ז להדיוט אין אוסר רק במעשה נבילה כטו"ז והן הנה דברי רבינו דכתב דקו' הגמרא דשחט מעט אין ראוי' לפנים דנאסר לגבוה אבל להדיוט אין אוסר רק מעשה נבילה ובמש"כ א"ש קו' הפלתי דתוס' כתבו דרבותא אשמעינן דחייב בשבת דתיקון יש הא כיון דמסיק בחק"פ א"כ לא נאסר משום ע"ז א"כ ליכא רבותא ולמש"כ לעיל א"ש דהרי בחק"פ א"א לצמצם רק משום דלא נאסר רק מדרבנן א"כ זה דקמ"ל דלא נאסר משום ע"ז ופטור משום ש"ח וזהו הרבותא ועוד יש לי ליישב זה הקו' לפמש"כ ביריעות שלמה לחקור נהי דחצי קנה פגום עכ"פ בגמר שחיטה הו' עובד ע"ז בגמר שחיטה א"כ הו' כנתנבלה משום תקרובת ע"ז א"כ מעיקרא לאו שחיטה

הו' והיינו למ"ד שהי' במיעוט בתרא פוסל והוה כנתנבלה ופטור אש"ח ותי' דזה דוקא בחולין דלכתחילה בעי ב' סימנים אבל בעוף קדשים דאין צריך לכתחלה ב' סמנים כמש"כ רש"י בדף כ"ד א"כ אין שהי' וכן מתקרובות ע"ז אין פוסל במיעוט בתרא עיש"ה וא"כ זהו עצמו קמ"ל רבותא וזה ברור ונכון מאוד.

ועוד יש ליישב קו' הפלתי מראב"א דהבאתי לעיל דרבינו שינה לשונו דנקטדאין ראוי' לפנים ובש"ס נקט מחתך בעפר בעלמא ונראה לבאר דהנה רבינו כתב חיוב ש"ח ברוב ב' ולכאו' קשה הא רבינו פסק ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף וצריך לומר רבינו סובר רק לענין פסול כמש"כ בפ"א מפסה"מ אבל חיוב ליכא וכן לענין ע"ז פסול יש במקצת סימן אבל חיוב רק ברוב ב' בגמר שחיטה ולכך הכל בא בבת אחת ורק כיון דנאמר ע"י שחיטה מעט ונפסל אין ראוי' לפנים א"כ ליכא ש"ח כלל לכן צריך לאוקים בחצק"פ או בגמר זביחה והנה גמרא דפריך לר"ה היינו דכאן סובר ג"כ דאמרינן ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף כאשר אבאר דהנה הטו"ז ונקה"כ חולקין אי בכ"ד ממש או בסי' אחד וכבר הבאתי בשם יריעות שלמה וכ"כ אאמו"ר הגזצ"ל בספרו על חו"מ ויור"ד דתליא בפלוגתת רש"י ותוס' בב"ק לרש"י רק משום שחיטה דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף והנה הש"ס פריך משחט סי' א' אסרה היינו למ"ד ישנה לשחיטה עד סוף אבל אי אינה אלא לבסוף ל"ק משום דסובר כטו"ז דבכ"ש אין נאסר מטעם מעשה ורק פוסל ולא דחייב משום ע"ז וזה דפריך עולא מעשה כ"ד והיינו דברי רבינו ודלא כפירש"י ותוס' לעיל שהק' בסי' אחד חייב משום ש"ח ומשום ע"ז וכל זה למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף שפיר קשה אבל אינה אלא לבסוף לק"מ ולפי"ז ראב"א למ"ד יסבור כמ"ד ישנה רק לבסוף א"כ אין נאסר ואף דבסי' אחד איתא דכ"ע מודין היינו לפסול אבל חיוב ליכא כאידך מ"ד כרבא דאפי' פסול ליכא בשחט בסי' אחד ומשום מעשה לא נאסר דלא כש"ך ותוס' בב"ק ודו"ק היטב.

ובזה יש ליישב דברי רבינו דפסק דאין אמה"ח נוהג בעוף בב"נ וקשה ע"ז א"כ בפסחים דמסיק תיקון אמה"ח ופירש"י לב"נ דלישראל אסור בלא"ה משום נבילה ותקע"ז ולרבינו בעוף ליכא אמה"ח לב"נ ונראה ליישב דלפמש"כ למ"ד אינה אלא לבסוף לק"מ מחטאת ומה"ט א"ש לראב"א א"כ ש"ס דפסחים קאי כמ"ד ישנה לשחיטה עד לבסוף א"כ איירי בבהמה וש"ס דחולין דמוקי בעוף ל"ק מאי תיקון דבאמת הקשה בראש יוסף דנימא דתיקון שלא מטמא בבית הבליעה ועיי' בישועות יעקב וניחא דשם בפסחים קאי בבהמה דל"ש זה וכאן בחולין באמת איכא למימר דהתיקון הו' שלא מטמא בבית הבליעה דמיירי בעוף ודו"ק.

ועתה אפרש ליישב לפי שיטת רש"י הב' לשונות ויתיישב בזה קו' הפלתי בחטאת ל"ש לצעורי' וא"כ קשה גם לר"נ וגם מאי דפריך לר"נ מהא דאוקמינן בחטאת עוף דהרי צריך לאוקים כן רק למ"ד אוסר אבל למ"ד אין אוסר לא איירי באמת בחטאת עוף ובחק"פ ואי דלמה לא נקט זבח משום דאתיא כריוה"ג ונראה ליישב תחילה לפי לשון ראשון דאי הכי קשיא גם לר"נ והו' סייעתא לר"ה דהנה הפלתי הקשה למה לא נוקי כריוה"ג ולמה הו' סייעתא ותי' כיון דלר"נ אא"א אף במ"ר א"כ קשה לנקוט יוהכ"פ כיון דליכא רבותא וע"כ דאתיא כר"ע דפליג אריוה"ג ואין חייב איוהכ"פ ושבת תרתי ומעתה א"ש הכל דלפי פי' ראשון הקו' לפי ס"ד וקודם חזרה כמש"כ תוס' ורשב"א דאף דל"ש לצעורי' אא"א ואפי' במעשה רבה וליכא רבותא בשבת וש"ח כיון דלא נאסר שפיר חייב אשבת דתיקון הרבה וא"כ לנקוט יוהכ"פ וע"כ כר"ע א"כ קשיא לנקוט זבח והו' סייעתא לר"ה ולכן פריך אח"כ זאת הקושיא עצמה כיון דסייעתא לר"ה דלדידי' א"ש דנקט חטאת ובעוף ובחקפ"ג א"כ ממילא הו' קו' לר"נ למה לא נקט זבח ומשני משום דקניא לכפרה א"כ לא משכחת רק בעוף ובחקפ"ג, וללשון שני האי אי הכי קאי למסקנא דהיכא דל"ש לצעורי' א"א וא"כ בחטאת ל"ש לצעורי' שפיר אוסר במעשה רבה וכן כאן דעכ"פ ל"ש לצעורי' אדם אוסר אפי' היכא דשייך לצעורי' עכ"פ לגבוה אוסר במעשה רבה וכמו שאמרנו וא"כ הו' רבותא כיון דנאסר מאי תיקון וע"כ מאמה"ח והו' רבותא א"כ לא קשה לנקוט יוהכ"פ דנקט לרבותא וא"כ מצי אתיא כריוה"ג דמחייב א"כ ל"ק לנקוט חטאת די"ל למיעוטי זבח דאוסר לריוה"ג ונתיישב היטב למה לפי' ראשון לא אתיא כריוה"ג כמש"כ הפלתי משום דאתיא כר"ע ולמה לפי' שני ניחא לי' דאתיא כריה"ג ולפמש"כ נכון מאוד. ואח"כ פריך לר"נ לפי הס"ד דלא שייך לצעורי' ג"כ אא"א וא"כ שפיר תיקון כיון דאין נאסר ולא הו' רבותא ולמה לא נקט יוהכ"פ וע"כ כר"ע ודלא כריוה"ג א"כ ל"ש לומר דנקט חטאת דזבח אוסר וע"כ משום דא"א דשא"ש ולכן לא נקט זבח דליכא בעוף וגם לא נקט זבח משום דאתא כריוה"ג שפיר ומשום דא"א והו' רבותא שפיר וממילא לכן לא נקט יוהכ"פ דליכא רבותא ואתיא לעולם כריוה"ג וא"כ ממילא תיובתא לר"נ ומשני דקני לי' לכפרה לכן אוסר ובחטאת עוף ודו"ק.

אמנם נראה עוד פי' אחר נכון ויתיישב קו' תוס' ורש"י דפריך לר"נ לנקט זבח לוקי כריוה"ג דהנה יש לדקדק בלשון הגמרא דפריך מה דאוקמינן בעוף ובחקפ"ג טעמא דחטאת עוף דבהדדי קאתי אבל זבח לא ואי אא"א מאי איירי חטאת עוף ליתני חטאת בהמה והנה בפשטות האי זבח לא הכונה שלמים וא"כ קשה דקאמר אח"כ ליתני חטאת בהמה למה שבק דליתני זבח דהיינו שלמים ורש"י הרגיש בזה ולכן פי' זבח הכונה

זבוח בסכין מלבד דקשה לפירושו דכאן יהא כונה זבח לא כמו לעיל דפריך ליתני זבח בשלמא לפירוש ראשון דלעיל באמת ג"כ אין הכונה זבח שלמים אלא זבוח בסכין אבל לפי' השני דכונה זבח שלמים קשה ועוד דאכתי עכ"פ קשה דא"כ גם אח"כ יאמר ליתני זבח דהיינו זבוח דסכין ולמה נקט ליתני חטאת ולכן אומר לפרש דהנה הפלתי הקשה למסקנא דבחקפ"ג א"כ אין רבותא בש"ח ואמנס י"ל וכ"כ קצת מזה דבאמת כיון דבהדדי קאתי אין צ"ל דרבותא אשמעינן דמשכחת אופן שיהא ג"ח חל בב"א וא"כ לא קשה לנקוט יוהכ"פ לריה"ג דזה אין חידוש דבא בב"א דיוהכ"פ ושבת חלין בב"א והבן והנה לפי"ז הכרח יש דאיירי בחקפ"ג וסובר אדם אוסר דלכך לא נקט יוהכ"פ והיינו כיון דסובר אדם אוסר א"כ לא משכחת ג"ח רק בחטאת עוף והו' בב"א ולכן לא צריך לנקוט יוהכ"פ דבזה אין חידוש במה דבא בב"א וא"ל דילמא בחטאת בהמה ובגמר עובדה והו' בב"א דז"א א"כ יכול לנקוט גם זבח ואף אי הו' שלו בגמר זביחה עובדה הו' ב"א ומדלא נקט זבח ולא נקט יוהכ"פ ע"כ בחטאת עוף והא דבאמת לא נקט זבח ונאמר בגמר זביחה עובדה י"ל דזה תליא אי אמרינן הוכיח סופו על תחילתו א"כ לא מהני גמר זביחה עובדה ואמרינן דכוונתו מיד לשחוט אבל למ"ד לא אמרינן הוכיח סופו על תחילתו אהני שפיר גמר זביחה ורבינו פסק לא אמרינן הוכיח סופו על תחילתו לכן סובר דמהני גמר זביחה עובדה וגמרא סובר הוכיח סופו א"כ לא מהני גמר עובדה ויותר י"ל דתליא אי אמרינן לצעורי' דהנה הב"ט הקשה איך מהני לצעורי הא הו' דברים שבלב וא"כ באומר בגמר זביחה נהי דלא מהני דנאסר מיד היכא דל"ש לצעורי' דהוכיח סופו על תחילתו אבל היכא דשייך לצעורי' שפיר לא נאסר דאמרינן לצעורי' דעל תחילת השחיטה לה' דיבור ומהני מחשבת הלב לצעורי' ולכן הביא רבינו בגמר זביחה עובדה דהוא סובר לצעורי' אבל כאן דקאי דל"ח לצעורי' א"כ לא מהני מה דאומר בגמר זביחה עובדה ונאמר דאמרינן הוכיח סופו על תחילתו ולכן רק בחקפ"ג דו"ק כי נעים.

ואמנם למ"ד אא"א יקשה ממנ"פ חד קו' או דלנקוט זבח או יוהכ"פ דהיינו כיון דאא"א א"כ ליכא רבותא וליתני יוהכ"פ ואי דאתיא כר"ע דאין חייב איוהכ"פ א"כ ליתני זבח ואי כריוה"ג דזבח שלו הו' א"כ ליתני יוהכ"פ דחייב ב' לריוה"ג וא"ל דלכך לא קתני דאשמעינן חידוש דבא בב"א דזה אינו דהרי כיון דאא"א א"כ אין הכרח דאיירי בחקפ"ג או בגמר זביחה עובדה דבלא"ה חייב ג' רק לא בא בב"א א"כ ליתני יוה"פ ומעתה יתפרש כך דפריך דקתני חייב ג"ח ואוקמינן בעוף בחקפ"ג והיינו דהכרח מדלא קתני לא זבח ולא יוהכ"פ ע"כ דסובר א"א וא"כ לא משכחת ג"ח רק בחק"פ ואז בהדדי קאתי וממילא אין צריך ליתני יוהכ"פ דזה אין חידוש דבא בב"א עם שבת אבל לדידך קשה ליתני זבח

דהיינו שלמים דע"כ דלא כריוה"ג וליתני יוהכ"פ ואף אם תמצא לומר דוקא נקט חטאת אבל זבח לא משום דאתיא כריוה"ג ולא משכחת גח"ט אכתי תיקשי ליתני חטאת בהמה דהיינו דלנקט יוהכ"פ ואז מצי איירי מסתם חטאת דהו' חטאת בהמה ויהא חייב ד' אבל כיון דלא תני יוהכ"פ ע"כ איירי מחטאת עוף והיינו משום דאא"א ולא משכחת גח"ט רק בחקפ"ג דבב"א ולכך לא צריך לנקוט יוהכ"פ אבל לדידך דאא"א א"כ מזה דנקט חטאת אכתי לא מוכח דרוצה לאשמעינן דחל בב"א דהרי משכחת ג"ח שפיר רק לא בב"א א"כ לנקוט יוהכ"פ ומדלא נקט יוה"פ ע"כ איירי בעוף ובחקפ"ג ושוב הו' בב"א וא"צ לנקוט יוהכ"פ וא"כ לדידך יקשה ליתני חטאת בהמה להדיא ואז נדע דסובר אא"א דא"ל דבגמר זביחה איירי מדלא נקט יוהכ"פ דא"כ ליתני זבח וא"ל דזבח שלו הו' לריוה"ג ז"א דגמר זביחה עובדה איירי אין נאסר רק בסוף וע"כ מדלא נקט זבח ע"כ גמר זביחה לא מהני כמש"כ לעיל א"כ אם ינקוט חטאת בהמה לא נטעה לומר מדלא נקט יוהכ"פ ע"כ בגמר זביחה איירי [ועוד בשלמא אי סברא פשיטא דאדם אוסר א"כ שפיר י"ל סמיך התנא דנדע בלא"ה בחקפ"ג איירי ונדע הטעם דלא נקט יוהכ"פ אבל אי אדם אוסר א"כ בודאי לא שייך לומר דסמיך התנא דלא נקט יוהכ"פ משום דאיירי בגמר זביחה כיון דמשכחת גח"ט בלא גמר זביחה אלא נאמר דאתיא כר"ע דאין חייב איוהכ"פ ולעולם אא"א אבל עתה דנקט חטאת סתם שפיר י"ל דסמיך התנא אסברא דא"א וע"כ בחקפ"ג ולכן לא נקט יוהכ"פ.] ולעולם אוסר שא"ש דא"כ גם זבח אבל מדנקט חטאת סתם ולא נקט חטאת בהמה באנו לטעות דלכן לא נקט יוהכ"פ משום דא"א וע"כ בחקפ"ג ובב"א ולא צריך למנקט יוהכ"פ וא"כ לדידך דאין אדם אוסר ליתני חטאת בהמה ולא נוכל לדייק דאדם אוסר מדלא נקט יוהכ"פ אלא נאמר דאתיא כר"ע דאין חייב איוהכ"פ בפ"ע וא"ל אי דלא בריוה"ג ליתני זבח ז"א דאי תני זבח ולא יוהכ"פ שוב נטעה לומר דסובר אדם אוסר ואיירי בגמר זביחה מדלא תנא יוהכ"פ ע"כ דבב"א ול"צ למנקט יוהכ"פ דאין בזה רבותא דבא בב"א וכמש"כ לעיל והיינו דנאמר דאתיא גם כריוה"ג דחייב ב' איוהכ"פ ושבת ולא נקט יוהכ"פ משום דאיירי בגמר זביחה והאי זבח בין שלמים בין חטאת דזבח אף חטאת משמע כדאיתא כל הזבחים שנתערבו, וע"ז משני קניא לכפרה והיינו דסובר התנא לסברא פשיטא דקניא לכפרה א"כ לכן לא נקט חטאת בהמה דא"כ נאסר ורק נקט חטאת סתם וסמך אסברא פשיטא דנדע דאיירי בחקפ"ג דבא בב"א מדלא נקט יוהכ"פ משום דאין בזה רבותא שבא בב"א עם שבת ודו"ק כי הוא פי' נעים מאוד.

עוד נראה פי' חדש בגמרא במאי דקאמר אי הכי ויתפרש ויתיישב ג"כ קו' הפלתי הנ"ל דמאי רבותא יש בש"ח כיון דאיירי בחקפ"ג דתפארת שמואל הקשה דילמא לכן לא נקט

זבח דרבותא דחטאת היינו קרבן יחיד ולא חייב בשבת אפ"ה חייב אש"ח כמש"כ התוס' ותי' בפלתי א"כ ליתני יוהכ"פ לחוד דשלמי ציבור ליכא ביוהכ"פ ומעתה אני אומר דלמאי דמסיק בחקפ"ג באמת היינו רבותא דש"ח לא דנאסר אלא דחייב אף דחטאת ליכא בשבת (ומיושב בזה קו' הפלתי למ"ד אא"א אפי' במ"ר מאי רבותא יש די"ל באמת היינו רבותא דחייב אש"ח אף דהוה קרבן יחיד) ויתפרש האי אי הכי באופן זה דהיינו בשלמא אי אא"א א"כ ליכא רבותא בש"ח רק הו' רבותא משום דל"ח בשבת א"כ ל"מ למנקט זבח דאז ליכא רבותא דהו"א שלמי ציבור אבל כיון דא"א ואירי בגמר מעשה א"כ זהו עצמו חידושא דחיילי בב"א וכמש"כ אני בהבנת התוס' או כמש"כ הפלתי בכונתם דהחידוש דלא נאסר לגבוה בלי מעשה וא"כ לנקוט זבח דהרי אין צריך לאשמעינן עוד רבותא במאי דחייב אש"ח בקרבן יחיד דבלא"ה יש רבותא והבן. ובזה יתפרש גם היטב הקו' דמקשה לר"נ דקאמר טעמא דחטאת עוף אבל זבח לא הכונה דליתני זבח ל"ק די"ל דאי תני זבח הו"א קרבן ציבור וליכא רבותא אבל הא קשיא ליתני חטאת בהמה דעתה דקתני חטאת סתם יש לטעות דהרבותא משום דאדם אוסר א"כ הרבותא הוא דהו' בחקפ"ג אבל אי תנא חטאת בהמה נדע דהרבותא דהו' קרבן יחיד ואא"א והבן.

והנה הסמ"ע כתב לחלק בין שחיטה ליי"נ בדעת הש"ע דכאן הביא ב' דיעות אי באית לי' שותפות אדם אוסר ובח"מ בייי"נ הביא רק דיעה אחת משום דכאן א"א לחלק הבהמה ולי נראה חילוק אחר דהנה הרא"ה כתב דלא שרי באכילה ורשב"א כ' למ"ד לצעורי' לכן אא"א א"כ ל"ש כלל סברא דלא שרי לה והנה לפי"ז י"ל באית לי' שותפות אף דנאמר דכונתו בחלק חבירו לצעורי' ואא"א אפ"ה שוב שייך עכ"פ דלא שרי לה מכח חלק של חבירו דשחט לע"ז וא"כ לכן אמרינן דכוונתו לצעורי' דהרי עכ"פ חלק של חבירו ג"כ נהי דלא אסר לא שרי לה אבל בייי"נ דל"ש הסברא דלא שרי לה [דלא כב"ח שכ' גם בייי"נ היכא דאא"א עכ"פ נאסר בשתי'] וא"כ אי נאסר באית לי' שותפות אמרינן לצעורי' א"כ תאמר דשרי בשתי' ולגמרי אתה מתיר לה לכן שפיר אמרינן באית לי' שותפות לא תלינן לצעורי' להתיר לגמרי וממילא נאסר בהנאה והבן.

בהא דמייתי הש"ס כתנאי עכו"ם שנסך יינו של ישראל אסור ריב"ב מתיר מפני שלאו כל כמיני' לאסור יינו וקשה לי הא י"ל דריב"ב ג"כ סובר א"א דשא"ש בישראל רק נכרי ס"ל דאינו יכול לאסור דהנה הרא"ש בפרק הכונס כתב הא דגזלן אינו קונה במשיכה משום דמאן א"ל שימשוך רק כיון דעשה קנין שמהני במקח וממכר חייב בשמירתו והנה נכרי הא אין קונה כלל במקח וממכר במשיכה ובהגבה א"כ י"ל באמת בישראל כיון דעכ"פ עושה קנין דמהני במכירה יכול לאסור אי הו' מנסך לי' ישראל רק בנכרי דלא עשה קנין

כלל דמהני בדידי' אין יכול לאסור אף שהגביה אך י"ל דאדרבה בזה יתיישב קו' התוס' אפירש"י דאם הגביה הבהמה יכול לאסור והקשו תוס' הא כאן בניסך יינו דקניא בהגבה וכן יכול לאסור להנ"ל א"ש בנכרי דלא עשה קנין דמהני במקח וממכר דרק מעות קונות ע"כ הא דיכול לאסור משום דס"ל א"א דשא"ש וע"ז פליגי ריב"ב דאא"א דשא"ש מינה כמו בישראל היכי דלא הגביה אא"א דשא"ש אבל בישראל שהגביה שפיר פירש"י דיכול לאסור מדקניא לי' דעכ"פ עשה קנין דמהני במקח וממכר.

הנה בשמעתין אמרו באית לי' שותפות בגוה יכול לאסור יש להבין מאי טעמא דיכול באית לי' שותפות עכ"פ חלק חבירו אינו שלו ועומד לחלק [עש"ך בסי' ב' מה שהביא דברי הסמ"ע] דהא בקידושין דף מ"א נמי מוקמינן הא דיכול לעשות שליח באית לי' שותפות וכתבו המפרשים משום מיגו דזכי לנפשי' זכי נמי לחברי' עיי' בחי' הרי"ם וכאן הא לא שייך סברא זו לכן נראה עפ"י הא דאיתא בע"ז דף נ"ד אם ישראל ונכרי שותפים נאסר מיד קודם שעבדוהו משום דישראל סמיך דעתו אחלקו של נכרי עיי"ש ה"נ י"ל כן כיון דאית לי' שותפות וזה סמיך דעתו אשותפו שכל מה דיעשה שיהא לטובת שניהם ע"כ יכול לאסור וכן בהך דקידושין י"ל כך כיון דאית לי' שותפות סמך דעתו עליו לכן נעשה שליח כמותו [כמו דקיי"ל אליבא דאמת דשליח של אדם כמותו משום דסמיך דעתו עליו] ה"נ דסמך דעתו אשותף לכן שותף שפיר נעשה שליח ובזה יש ליישב קו' התוס' שהקשו אמאי לא דחי אהא דריב"ק ג"כ שאני הכא דאית לי' שותפות בגוה להנ"ל ניחא דריב"ק קאי אדתנן עבד שאמר לו רבו צא ושחוט ובעבד בודאי הא סמך דעתו עליו א"כ לא גרע משליח שיש לו שותפות דנעשה שליח ה"נ עבד נעשה שליח והבן.

והנה במה דפליגי רבינו ורש"י ותוס' דלפירש"י ורבינו באית לי' שותפות יכול לאסור י"ל דרבינו מצי סבור ג"כ כתוס' דרק בפירוש המשנה דמטמא מדמעו מנסך כתבו התוס' דאי אפשר לאוקמי באית לי' שותפות דאכתי שייך לצעורי' הכונה בחלק של חבירו אבל בחלקו באמת אסור א"כ היינו מדמע ובזה י"ל גם רבינו מפרש כן אבל לדינא גם תוס' סברו דהיין נאסר עכ"פ משום חלקו ואין פלוגתא בין תוס' ורבינו וכמו שאבאר דהנה רבינו כתב דלכן א"א דשא"שד לצעורי' קמכוין ותמהו דאי לצעורי' משמע דיכול לאסור אלא לצעורי' אמרינן דלא אסרו כלל ואפי' לדידי' מותר ואיך כתב רבינו שני הטעמים ונראה דהכונה כך דהמנסך ורוצה לאסור של חבירו כיון דאמרינן דאין נאמן ומוקמינן אחזקה דבודאי רק לצעורי' קמכוין א"כ לאחרים לא יכול לאסור היין שוב אף אי באמת הי' כוונתו לנסך לע"ז והוא יודע שכן אפ"ה שריא כיון דאין נאסר לאחרים גם לדידי' לא נאסר [עכה"ג פנ"י בקידושין דמקדש בע"א לא הו' קידושין דאין נאמן לכן גם

לדידי' לא הו' קידושין אף שיודע שקידשה ודו"ק] ומעתה באית לי' שותפות ע"כ חלקו נאסר דכאן לא שייך דנאמר משום דלצעורי' קמכוין ואין נאסר לאחרים גם לדיד' שריא דבודאי לדידי' אסור דנאמן על שלו לכן שוב גם לאחרים אסור וקו' הפלתי איך נתיר מס' דלצעורי' ולפמש"כ ניחא בשל אחרים מותר מס' מאחר דשורת הדין דאין נאמן שוב אף אם באמת נסכו שריא אבל באית לי' שותפות דלענין חלקו לא שייך זה שוב באמת אסור גם לאחרים ודו"ק.

הנה בשמעתתא דהזשא"נ חזקי' סובר היזק שאינו ניכר ש"ה ורי"ו פליג דל"ש היזק נראה לבאר בב"ק דף י' יליף ר"ז מקרא דמכה בהמה ישלמנה דבעלים מטפלים בנבילה דקרי בי' ישלימנה ומבואר שם דהיינו דמיד שמתה היא ברשות הניזק רב כהנא אמר מהכא אם טרף יטרף יביאהו עד הטרפה עד טריפה ישלם טרפה עצמה לא ישלם חזקי' אמר מהכא והמת יהי' לו לניזק וכן תנא חזקי' והמת יהי' לו לניזק ומפרש שם בגמרא דנפ"מ לפחת נבילה לימא פחת נבילה תנאי והיינו דפחת שנפחתה עד שעת העמדה בדין שלא הי' נודע לבעלים אי הו' דמזיק דברשותו דמזיק קיימא הנבילה כיון שלא נודע או ברשותו דניזק קיימא הנבילה וכן כל דבר שהוזק א"כ יכול הוא לומר הרי שלך לפניך ואם הופחת דידך הופחת ע"ש בראשונים דאיירי בהופחת שלא הי' נודע עד שעת העמדה בדין א"כ נשמע מזה דהיזק שא"נ ל"ש היזק ויכול לומר הרי שלך לפניך והיא מה"ט שכתבנו [עיי' לעיל דף ס"ט] דעיקר קניינו של אדם החפץ וכיון שהחפץ עצמה הוא של הניזק ואין חייב אלא ממונו א"כ הפחת של הניזק לפי"ז מיושב מה שהקשה הח"ס איך אפשר שמה"ת יהא רשאי להפסיד ממון של אדם להנ"ל ניחא דבודאי אי הניזק רוצה ליתן הנבילה דהיינו דבר שהוזק למזיק בודאי חייב לשלם דמי כולו רק דפליגי כה"ג שהניזק אין רוצה ליתן דבר שהוזק למזיק [כגון שאין לו לשלם הכל] רק שישלם לו לפי ערך שהופחת דמיו אז יכול לומר הניזק א"כ הכל עומד ברשותך כבתחלה ומה שהופחת אין אני חייב לשלם דהרי שלך לפניך וזהו שאמרו כל אחד מזיק ויאמר פטור אני דהיינו שיאמר הרי שלך לפניך כיון שאין אתה רוצה ליתן לי דבר שהוזק א"ח אני דעיקר קניינך הוא החפץ והרי הוא שלך כבתחלה א"כ ישלן סברא מקרא דהיזק שא"נ ל"ש היזק ומעתה כיון דידענו טעמא דרי"ו למה מה"ת מותר נדע נמי טעמא דחכמים חייבו מטעם שלא יהא כל אחד הולך דיש סברא רבה לחייבו דהא אי הו' מרוצה ליתן לו החפץ הו' צריך לשלם א"כ מוטל עליו חיוב תשלומין רק שפוטר עצמו בטענת הרש"ל משום שאין נותן לו גוף החפץ א"כ אין החיוב תשלומין חיוב חדש שפיר יכולין לחייבו וכן מצד הסברא כיון שפוטר עצמו בטענת הרש"ל דהיינו דטוען כיון שגוף החפץ אתה

מחזיק לך ע"כ אין אני חייב לשלם א"כ בודאי יש לחוש שכל אחד יאמר כן דמשמע לאינשי דשורת הדין כן וא"כ יש להוכיח מזה דלא כהראב"ד דס"ל היכא דלהנאתו לא קנסו דלפמש"כ כיון דהקנס לא חידשו חכמים רק אמרו כיון דמה"ת חייב רק שיכול מה"ת לפטור עצמו בטענת הרש"ל וחייבוהו חכמים כשורת הדין של תורה א"כ גם בלהנאתו הוא רק עכ"פ מעיקר שורת הדין חייבו לשלם חייבוהו חכמים לשלם אף היכא דלהנאתו ל"ש כ"כ שכל אחד ילך ויזיק והא דיקשה א"כ אמאי לא פריך גם למ"ד הזא"נ לק"מ דהא הכי איתא בגמרא ר"א מותיב ממשנה פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ואי אמרת היזק שא"נ שמי' היזק בדיני אדם נמי לחייב ומסיק הוא מותיב לי' והוא מפרק לי' ומה הכריחו לתרץ קושיות עצמו אלא דזהו גופי' הכריחו דהא קשיא גם למ"ד הזשא"נ ל"ש היזק ופלא שלא הרגישו בו הראשונים א"כ ניחא שיטת רבינו דפוסק העושה מלאכה בפרת חטאת בהכניסה לרבקה והשיג הראב"ד הלא זה רק למ"ד ש"ה אבל למ"ד לש"ה אין צריך לטעם דלהכניסו לרבקה אמנם גם דברי הראב"ד צריכין אנו לתרץ דהא לדידי' קשיא להיפוך כמו שהקשה בגי"ת מאי פריך ר"א מהא דפטור בדיני אדם דילמא היכא דלהנאתו גם לחזקי' ל"ש היזק אמנם לפמש"כ א"ש גם שיטת הראב"ד דהנה טעמא דחזקי' דשמי' היזק הוא מטעמא דס"ל דדבר שהוזק הוא ברשות המזיק כדמוכח שם בב"ק [ובארתי במק"א] והא דנבילה לבעלים היינו בתורת תשלומין באמת והפחת שהופחת קודם שנודע חייב המזיק לשלם א"כ כיון דדבר שהוזק ברשות המזיק לא מצי לומר הרש"ל דהא באמת גוף דבר שהוזק היא של המזיק [והיינו מהאי סברא גופא כיון דהופחת דמיו ממילא אין לו קנין כלל בהחפץ רק הכל של הניזק רק שהניזק יכול לשלם לו בהנבילה בתורת תשלומין א"כ אינו יכול לומר הרי שלך לפניך [וכסברת הראשונים במזיק בידים לא שייך הרי שלך לפניך דהא באמת עומד הכל ברשות המזיק א"כ אין יכול לפטור עצמו בטענת הרי שלך לפניך א"כ הה"ד היכא דמכוין להנאתו ל"ש לומר דבהא רי"ו מודה דמה לו למזיק אם הוא להנאתו כיון דמצד הדין הוא של המזיק יטול לו את יינו וישלם הכל א"כ ע"כ גם בכה"ג שמי' היזק ונתיישב גם שיטת הראב"ד ולפי"ז ניחא דלא יקשה אכתי יזיק ויאמר שוגג אני דלפימש"כ באמת לא משום שכל אחד יפטור עצמו בטענות רק החשש שיטעון דמשוה"ד פטור כיון דהדבר שהוזק ברשות הבעלים פטור מלשלם וא"ש ומיושב נמי קו' התוס' אמאי לא יחייב היכא דקים לי' ג"כ משום שלא יהא כל אחד הולך ומזיק לפמש"כ א"ש דהיינו דמשורת הדין פטור לא תיקנו לחייב משום שלא יהא כל אחד הולך ודו"ק.

ומעתה ניחא מה שהקשתי הא יי"נ הו' היזק ניכר דאין עוד שלו דאין לו בעלים וכאלו

הוציאו לגמרי מרשותו דהנה בתורת גיטין הקשה הא בהגביה ע"מ להזיקו קנאו כמו שהביא דברי הש"ך נראה דזה גופא תליא אי ש"ה דבארנו דקניינו של אדם היינו החפץ א"כ כיון שהגביה ע"מ להפחית דמיו הו' כהגביה להזיק גוף החפץ וקנאו באמת אבל לא ש"ה משום דקניינו של אדם הוא החפץ א"כ במה שהגביה לנסכו לא נעשה גזלן על גוף החפץ דהא הגביה רק להפחית דמיו לכן פירש"י דהגביה ע"מ לגוזלו אז מתחייב לשלם דהא אי ל"ש היזק לא קנאו כלל וכיון שלא קנאו אין יכול לאסרו ואי לא מצי לאסרו דא"א דבר שאינו שלו אין כאן פחיתת דמים לא שייך לומר שנתחייב לשלם משעת הגבהה א"כ שוב שפיר כתב הרשב"א דהא במשנה לא קתני הגבהה בשלמא אי ש"ה וסגי בהגבהה ע"מ לנסכו בהגביה להיזק ג"כ קנאו ויכול לאסרו ניחא דלא צריך למיתני הגבהה דכל ניסוך מסתמא ע"י הגבהה אבל אי לא שמי' היזק וצריך דוקא שהגביה ע"מ לגוזלו א"כ הוה לי' למיתני במשנתינו א"כ לפי"ז לכאו' פלוגתא דרב ושמואל בהא גופא תליא דשמואל ס"ל דהגבהה צורך ניסוך וכתב המהר"ם שיף משום דאין אדם אוסר דשא"ש בלא הגבהה רק ע"י הגבהה יכול לאוסרו והא במשנה לא קתני הגבהה רק אי שמואל ס"ל דש"ה א"כ סגי בהגביה ע"מ לנסכו כדרכו וע"מ להזיקו דקנאו ויכול לאסרו א"כ הו' הגבהה צורך ניסוך א"צ למיתניא ורב ס"ל משעת הגבהה הוא דקניא דלא שייך לומר הגבהה צורך ניסוך דהא במה שהגביה לנסכו ולהזיקו אי' לקנותו ואי' לאוסרו רק אם הגביה ע"י לגזולו הו' מעשה אחריתא דתחלה בגזילה בא לידו והניסוך הו' אפשר א"כ קשיא אי איירי כהאי בהגבהה הו' לי' למיתניא כיון דהו' מעשה אחריתא (דהא אינו יכול לאוסרו בלא הגבהה דהא כן יכול לאסרו גם ע"י שותפות או בקיבל עליו התראה א"כ הו' לי' למתניא) ולכך פריך הגמרא לרב אמאי לא אמר מערב דהא אי היינו מנסך הו' לי' למתניא הגבהה ומשני היינו מדמע והיינו דס"ל קנסא מקנסא ילפינן ומיושב הקושיא דהא אי ש"ה לא הו' קנסא דהא לפמש"כ כל הקו' ליתני מערב היינו אי ס"ל לרב דלש"ה א"כ ע"כ דס"ל קנסא מקנסא ילפינן וא"כ מיושב קושייתי דכיון דאיירי שהניזק עכ"ח אין רוצה ליתן לו יינו דאף דאסור בהנאה רוצה לעכבו דצריך לו לחולה שיש בו סכנה כתוס' קידושין דף כ"ח לכן ל"ש היזק ויכול לומר הרי שלך לפניך ואין חייב לשלם הפחת רק לפי"ז תיקשי דא"כ אי' כלל לאסרו ולא הו' היזק כלל דלא שייך לומר דהגביה ע"מ לאסרו ולהזיקו קנאו דהא כיון דהזשא"נ ל"ה כאלו הגביה להזיקו כלל ממילא לא קנאו לכל ואין אדם אוסר דשא"ש ונראה דבאמת אי ס"ל היזק שא"נ ל"ש היזק מוקי המשנה במערב כמוש"כ או בהגביה ע"מ לגוזלו ואז שפיר יכול לאסרו חייב ולהמבואר שם בב"ק דאין שמין לגזלן והשבחים לגזלן א"כ היי"נ קנאו ונאסר ושוב הו' ה"נ דאין לו

בעלים וכאלו נטלו כולו וצריך לו לשלם כולו וא"כ מיושב מה שהקשיתי דא"כ הא דתני במתני' המנסך אין כלל משום הזשא"נ אלא משום דכבר נתחייב בשעת שהגביה ע"מ לגוזלו איתחייב משעת גניבה כמו שהק' הכ"מ דלפמש"כ ניחא דשפיר תליא בהא אי ש"ה איירי שפיר אפי' בהגביה שלא ע"מ לגוזלו דכיון דהגביה להזיקו ולנסכו קנאו ויכול לאסור אבל לענין הא גופי' אי נאסר הא ע"כ משום דשמי' היזק ושפיר קתני עם המטמא והמנסך וא"כ ניחא דברי רבינו דכתב מערב יי"נ משום דבמנסך ממש לא מצי איירי דאי בלא הגביה ע"מ לגוזלו הא הו' באמת היזק ניכר דאסור בהנאה ל"ה שלו כאלו נטלו כולו מרשותו וכן באית לי' שותפות דמצי לאסרו או בהתרו בו וקיבל התראה דחייב אין משום כדי שידיעהו דהא לא הו' כלל היזק שאין ניכר דכיון דנאסר בהנאה שוב הו' היזק ניכר ורק כדי שלא יפטור משום קלב"מ כתב רבינו דכבר איתחייב משעת גניבה וא"ש הכל והא דיקשה א"כ הכהנים שפיגלו ג"כ הו' היזק ניכר דהא אסור בהנאה ע"ז י"ל דכבר כתבו תוס' בקידושין דפיגול ונותר אכתי קדשי ד' נינהו וא"כ לגבי גבוה לא שייך לומר דנאסר בהנאה הו' כנטלו מרשות הקדש דהא קדושת הגוף לא פקעו ומיקרי קדשי ד' והו' הזשא"נ והא דקתני בתוספתא המנסך דחייב מפני תיקון העולם דמשמע דהו' הזשא"נ י"ל דתיקון עולם היינו כקו' התוס' לאמת גם בקים לי' בדרבה מיני' יהא חייב שלא יהא כל אחד הולך ומנסך ודו"ק.

הנה בפסקי רבינו בעושה מלאכה בפרת חטאת כשהכניסה לרבקה פטור והשיג הראב"ד דזה רק למ"ד ש"ה אבל למ"ד לש"ה אין צריך לטעם דהכניסה לרבקה אלא כיון דלהנאתו לא גזרו וכונתו כיון דעכ"פ מדרבנן הו' חייב כמש"כ מרש"א אבל כיון דלהנאתו לא גזרו ונראה דגמרא כאן ס"ל דל"ה ניכר משוה דפרה לאו למזבח קיימא כמש"כ תוס' בשמעתין אבל רבינו לית לי' האי סברא כדמוכח בקידושין דף ס"ו דקאמר ס"ד שוורים לאו למזבח קיימא קמ"ל דשתיקה כהודאה דמיא ול"א דלאו למזבח קיימא א"כ שוב רק יש לפטור משום הזשא"נ וזה עכ"פ מדרבנן חייב ע"כ אוקים רבינו בהכניסה לרבקה ודו"ק שוב ראיתי שכ"כ אחרונים.

ועתה נבוא ליישב דברי רבינו התמוהים בפי' המשנה דהו' קשיא לי' במאי פליגי רב ושמואל אי אמרינן הגבהה צורך ניסוך הוא וס"ל דטעמא דשמואל דס"ל דהא דיכול לאסור הוא משום דקניא בהגבהה כדי לאסור נעשה עליו כגזלן דקנאו שיכול לאסור אבל אי לאו הגבהה אי' לאסור וגם לא מתחייב סקילה דהא הו' עדות שאי אתה יכול להזימן דיכולין לומר דצריכין להתרות בו כדי שיהא יכול לאסור אבל כיון שהגביה ויכול לאסור אף שלא התרו בו ממילא מתחייב סקילה א"כ הו' הגבהה צורך ניסוך והיינו כסברת רב

אשי בע"ז דף נ"ד דהוכיח מפלוגתא דרבנן ובן בתירא דקאמר לאו כל כמיני' לאסור את יינו ולרבנן יכול לאסור דיכול לקבל דמי נזקו דמיקלי קליא והיינו כמו שביארתי בחי' לע"ז דהוכחה הוא מדרבנן כיון דלאו כל כמיני' ואי' לאסור רק אם קנאו בהגבהה דהא הגביהו ע"מ להזיקו ומיקלא קליא לי' [ולא אמרינן דהו' כהיזק שא"נ אלא דחשיב כאלו היזק גוף היין בעצמו דהיינו מיקלא קליא לי'] ומוכח דרשאי ליקח דמי יינו אבל רב ס"ל דלא אמרינן הגבהה צורך ניסוך משום דס"ל דמשום דהגביהו לנסכו לא קנאו וא"י לאסרו [רק בהגביהו ע"מ לגוזלו אז שייך דקנאו ויכול לאסור] ורק הא דיכול לאוסרו הוא משום דהתרו בו ובאמת גם סקילה אין חייב דל"ה עדות שאתה יכול להזימה אף אי לא הגביהו ולא קנאו ג"כ יכול לאסור א"כ אין הגבהה צורך ניסוך ולכן כיון דהגביהו שפיר מתחייב משעת הגבהה כיון דאחר שהגביהו כדי לנסכו כבר נתחייב [אף דבאמת אף אי לא הגביהו הו' יכול לאסור עתה שהגביה כדי לנסכו איתחייב בתשלומין דהא כיון דיכול לאסרו משום שקיבל התראה א"כ בשעת הגבהה כבר איתחייב בתשלומין אבל אי לא הו' יכול לאסרו מטעם שקיבל התראה לא הו' מתחייב משעת הגבהה שהגביהו כדי לנסכו (כיון דמה דיכול לאסרו הוא משום שהגביהו וקנאו כדי לאסור הו' בתשלומין איסורין דהוי דמי יי"נ דל"ש לומר כיון שנסכו מיקלא קליא דהא הו' הזשא"נ] דהא משום הגבהה וקנאו א"י לאסרו דרק קנאו לאיסור [כסברת תוס' חולין מ'] ולית לי' סברת רב אשי דמתיר ליקח דמי יינו וא"כ כיון דיכול לאסור רק משום שקיבל עליו התראה א"כ ל"ה הגבהה צורך ניסך ושפיר מתחייב משעת הגבהה לפי"ז א"ש מה שהקשתי לעיל הא מנסך יין של חבירו הו' היזק ניכר דמיקלא קליא והיינו כמ"ד אה"נ אין לו בעלים וכאילו הזיקו ונטלו כולו מבעלים [דלפמש"כ היזק שא"נ היינו משום דס"ל דעיקר הקנין של אדם בחפץ הוא גוף החפץ וכיון דאין לו בעלים הו' היזק ניכר א"כ קשיא משנתינו ובתוספתא מבואר כן דמפני תיקון העולם קאי גם אמנסך דהו' היזק שא"נ וקשה הא הו' היזק ניכר הן אמת דרש"י מפרש דקאי פלוגתא דרי"ו ור"ל אמטמא ומדמע אבל בתוספתא מבואר דקאי גם אמנסך] והנה לפי"ז מוכח משמעתין דלא אמרינן דהו' כאלו מיקלא קליא ומוכח דבאמת איסור הנאה יש לו בעלים א"כ לפי"ז לא שייך לומר דהגביה ע"מ להזיקו יכול לאסור דהא לא היזיק גוף החפץ ולא קנא גוף החפץ ועדיין שם בעלים עליו ואי' לאסרו [היינו למ"ד לא ש"ה דלמ"ד ש"ה הו' שפיר כאלו מזיק גוף החפץ ויכול לאסור בהגביה ע"מ לנסכו אבל אחר שתיקן לן חכמים דחייב אף בהיזק שא"נ כאלו היזק גוף החפץ שוב שפיר יכול לאסרו בהגביה ע"מ לאסרו דקנאו בזה גופי' שהגביה ע"מ לאסרו כשיטת רש"י בסוגיא דרבוצה] וא"כ לפי"ז לא משכחת דיכול לאסרו ע"י הגבהה רק בהגביה ע"מ

לגוזלו ואז באמת פטור כמש"כ הרמב"ם בפי' המשנה דהגביה ע"מ לגוזלו דאיתחייב בתשלומין משעת הגבהה כיון דחייב סקילה דהא לא הו' עדות שאי אתה יכול להזימו והגבהה צורך ניסוך הוא דיכול לאסרו בהגביה ע"מ לגוזלו אמנם שמואל ס"ל דהגבהה צורך ניסוך דס"ל דע"י שהתרו בו ל"ש לומר דיכול לאסור דא"כ הו' עדות שאי אתה יכול להזימה דבלא התראה אי' לאסור אעכ"ח כיון דהגביה ע"מ לאסרו יכול לאסור בלא התראה א"כ שוב הו' עדות שאי"ל ושפיר פטור דקים לי' בדרבה מיני' דהא ידע דחייב סקילה דהא הו' עדות שא"י להזימה אמנם היכא דהגביה ע"מ להזיקו ושלא ע"מ לגוזלו הנה א"י לאסרו ע"י הגבהה א"כ הגבהה זו אינו צורך ניסוך אלא הא דיכול לאסור רק ע"י התראה ושוב הו' עדות שאאי"ל [אבל לאסור שפיר יכול דכיון דעכ"פ קיבל התראה אין לך מומר גדול מזה] א"כ כה"ג שפיר חייב לשלם דהא לא ידע שחייב סקילה היינו דלא שייך לומר דהו' חייבי מיתות שוגגין דפטורין דזה שייך רק היכא דאמרינן אלו אתרו בי' מפטר לכן גם בלא אתרו בי' מפטר אבל כיון דבלא הגבהה אפי' אתרו בי' מפטר דעכ"פ לא ידע דחייב סקילה דסבור דהו' עדות שא"י וא"כ רבינו פסק כרב דמפרש במנסך ע"כ שפיר כתב דמשנה מתפרש גם במנסך בכהא"ג דהגביה כדי לנסכו והא דיכול לאסרו רק משום שהתרו ומה"ט פטור מסקילה א"כ מה"ט שוב לא הו' הגבהה צורך ניסוך ושפיר מתחייב משעת שהגביה כדי לנסכו [דאף דאינו יכול לאסור ע"י הגבה זו אבל עכ"פ נתחייב שפיר משעת הגבהה שהוא עכ"פ הגביה כדי לנסכו דהא אתרו בי' ויכול לאסרו מה"ט שהותרו בו] אבל בהגביה ע"מ לגוזלו באמת פטור דע"י הגבהה יכול לאסור רק דמשנה לא איירי בהגביה ע"מ לגוזלו כמש"כ רשב"א וא"ש דברי רבינו דמה"ט באמת חייב משום דבשעת הגבהה כדי לנסכו איתחייב ודו"ק והנה לפי"ז פסק רבינו כרב דמפרש משנה במנסך ג"כ והיינו הא דכתב רבינו דעכ"פ משכחת גם במנסך ובלא ידע שחייב סקילה ובארנו בכה"ג שהגביה שלא ע"מ לגוזלו רק לנסכו מסקנא דגמרא דחולין דבאתרו בי' יכול לאסור וא"ש].

ועתה נבוא לבאר דחזקי' לשיטתו דסובר ש"ה ומינה נדע טעמא דרי"ו דלא שמי' היזק וכאשר כתבתי מזה לעיל דהנה בח"ס הקשה היכי סברא לומר דמה"ת יהא פטור ויכול להפסיד כל ממון חבירו בהיזק שא"נ ותי' דרק מדין נזקין מדין מיטב מיעטה תורה אבל באמת בי"ד יכולין לכופו לשלם נזקו וחכמים תיקנו דחייב לשלם כל נזקו ומיטב כמו בהיזק ניכר אך הקשה דלמה לא יהא חייב מקרא דמכה בהמה ישלמנה דהנה בב"ק דף י' יליף ר"ז מקרא דמכה בהמה ישלמנה דבעלים מטפלים בנבילה דקרי בי' ישלימנה ומבואר שם דמיד שמתה הוא ברשות הניזק וחזקי' יליף מוהמת יהי' לו ופריך

רכ"ה הא לאו קרא הוא דמזיק והשתא אם יש לו שאר נבילות יכול ליתן לו נבילה שלו פשיטא ומשני לא נצרכה אלא לפחת נבילה דניזק הו' ובפנ"י תמה למה לא הקשה ר' כהנא לנפשי' דיליף מועד הטריפה ישלם ונראה דחילוק רב יש בין ר"ז ורב כהנא וחזקי' דהנה שיטת הרא"ש לקמן בפרק המניח דהא דפחת נבילה דניזק הו' היינו משעה שידע דהו"ל למוכרו וכן הובא בטוש"ע אבל ביש"ש חלק ע"ז כיון דברשות ניזק הוא לגמרי ברשות ניזק אף שלא ידע והיינו כיון דמזיק לא זכה בדבר הניזק א"כ ממילא הכל עומד ברשות הניזק ונראה דבהא פליגי דלר' זירא ורב כהנא הכל ברשות הניזק עומד משעה שהוזק ופחת של ניזק דאין למזיק בדבר הניזק שום דררא דממונא [וה"ה אם השביח הכל ברשות הניזק אף די"ל דהא עכ"פ הרי לא הפסידו כיון שהשביח אפ"ה כיון דלענין פחת הוא ברשותו גם לענין השביח הוא ברשות הניזק] אבל חזקי' דיליף מודמת יהי' לו דרק משעה שנודע הוא של ניזק כמש"כ תוס' ג"כ שם א"כ הו' כאל ויש לניזק חלק בו ורק מה דניתן לו נבילה היינו בתורת תשלומין לנזקו [ועיי' סמ"ע סי' ת"ג שכתב דהא דשמין השבחים לניזק הוא בתורת תשלומין שחל על המזיק והתורה רבתה ישיב אפי' סובין ומה"ט חולק בשבח של השבר וכן אם נתייקרו וכמו שאכתוב להלן] ע"כ פריך א"כ פשיטא אטו לא יהא יכול לשלם בנבילה שלו הא אפי' עם שאר נבילה יכול הוא לשלם לו עד דמשני לי' לא נצרכה אלא לפחת נבילה דניזק הו' והיינו דאף לחזקי' לא הו' בתורת תשלומין אלא כיון שנודע לו מהזיקו כבר עומד ברשותו רק קודם שנודע הוה פחת דמזיק.

ומעתה י"ל לחזקי' לא שייך לומר לחלק בין היזק ניכר להיזק שאינו ניכר [לפמש"כ הטעם דבהיזק שאינו ניכר גרע הוא משום דעכ"פ החפץ לא הוזק ויהא יכול לומר הרי שלך לפניך] א"כ מוכח לחזקי' לא שייך הרי שלך לפניך כיון דקודם שנודע אמרינן דכל דבר הניזק הו' ברשות המזיק א"כ ברגע שהוזק זכה בי' המזיק ועומד ברשותו ואינו יכול לומר הרי שלך לפניך מאי איכפת לי אם הופחת משעה שהוזק ע"כ דבמזיק בידים לא אמרינן הרי שלך לפניך א"כ גם בהיזק ניכר כן כיון דאינו יכול לומר בנזיקין הרי שלך לפניך א"כ אין חילוק בין היזק ניכר לאין ניכר [וזה תליא ג"כ בסברא שכתבתי דלמ"ד הישא"נ ש"ה דסובר דעיקר הקנין של אדם היינו השיווי ואם הוזק שויו ממילא הוזק גוף החפץ וברשות המזיק הוא עד שיודע לניזק] רק בשוגג פטור כדי שיודיע ופריך מזיד נמי ומשני השתא אזוקי מזיק לי' אודע לא מודע לו דהיינו דכיון דכל זמן שלא נודע לו א"כ דבר שהוזק ברשות המזיק הוא והפסידו דידי' אם יופחת יודיע לו כדי שיכנס לרשותו ויהא הפסידו דבעלים אם יופחת עוד ואין לומר דלא יודיע לו מעולם א"כ למה

הזיקו דהא ע"כ קו' הגמרא דמתחיל להקשות מזיד נמי כדי שיודיע לכאו' דקארי לי' מאי קארי לי' ע"כ דהקושיא היכא דלהנאתו הוזק א"כ שייך שפיר כדי שיודיע וע"ז משני אפ"ה מודיע לו שפיר כיון דבכל מזיק מודיע לו מיד מן ההיזק כדי שיהא עומד ברשות דהיינו בכל היזק ניכר א"כ ה"נ בהיזק שא"נ מודיע לו כדי שלא עומד ברשותו אף היכא דלהנאתו הזיקו כי לא די שהזיקו וחייב לשלם מהשהזיקו יעשה עוד זאת שלא יודיע לו ויהא חייב לשלם אם יופחת עוד [וא"ל דהא אי לא יודע לא יצטרך לשלם לעולם זה אינו דהא באמת הקשה הרשב"א הא אין ע"א נאמן ל"ש כדי שיודיע ותי' בח"ס דהכונה דאיכא עדים שטימא טהרותיו אלא שאין יודעים שאין שלו וצריך הוא להודיע שטמא טהרותיו ואלו עדיו א"כ ירא פן בלא"ה יודע לו לאחר זמן ויצטרך לשלם גם מה שנפחת אחר שהוזק מסתמא יודע מיד] ובזה הפי' נתיישב מה שהקשו לשיטת הראב"ד דבלהנאתו היזק שא"נ לא קנסו לשלם מאי פריך הש"ס מעושה מלאכה בפרת חטאת דיהי' חייב מדיני אדם הא פטור מלשלם כדי שיודיע דלא שייך אזוקי מזיק לי' אודיע לא מודע לו דהא להנאתו עשה ולפמש"כ אף דלהנאתו מודיע לו כדי שיפטור אם יופחת.

וכן א"ש קו' הפלא"ה כיון דלאזוקי מכוין לצערו א"כ במנסך דאי אמרינן לצעורי' קמכוין הא אינו יכול לאסור ע"כ בלהנאתו איירי א"כ לא שייך אודיע מודע לי' לפמש"כ ניחא דאף בניסך בלהנאתו מודיע לו כדי שיצא הדבר שהוזק מרשותו וכן מיושב קו' הגי"ת מאי פריך לחזקי' דילמא בלהנאתו ג"כ מודה חזקי' דהיזק שאינו ניכר ל"ש היזק כיון דלא מכוין להזיקו דלפמ"כ א"ש דסובר חזקי' דעומד ברשות המזיק ואינו יכול לומר הרי שלך לפניך בהוזק בידים א"כ בלהנאתו ג"כ לא שייך לחלק [דא"כ קשיא קו' הח"ס הכי יש סברא דאם יזיק אדם לחבירו הזשא"נ שיפטור מה"ת אי בלהנאתו חזקי' מודה יקשה איך אפשר זה שאין זה סברא כלל לפטור מה"ת כה"ג ואין לומר הא לרי"ו ע"כ הוא כן הנה זה יתבאר להלן דלרי"ו באמת ע"כ חייב מה"ת] מעתה נאמר דטעמא דרי"ו דס"ל היזק שאין ניכר לאש"ה משום דסובר דברשות ניזק אף קודם שנודע לניזק והיינו דאומר הרי שלך לפניך ואין אני צריך לשלם הפחת א"כ בהיזק שאינו ניכר ג"כ יכול לומר הרי שלך לפניך ופטור לגמרי [והיינו מהאי סברא שכתבתי כיוןדעיקר להאדם הקנין שיש להחפץ גופי' ולכן הדבר שהניזק ברשות הניזק הוא דאף שהוזק והופחת דמיו כיון דאזלינן בתר עיקר הקנין שיש לאדם בחפץ שלו א"כ החפץ שהוזק עכ"פ מה שנשאר עדיין מהחפץ הוא ברשות הניזק ולא עומד ברשות הניזק דאיך יאמר דע"י שהפחית דמיו עמד גוף החפץ ברשות המזיק כיון דעיקר הקנין שיש לאדם בחפץ הוא החפץ גופי' לא נגרר אחר שיווי דמיו שנאמר כיון שחייב בדמיו הו' חפץ ברשות המזיק ולכן רב כהנא

לשיטתו דסובר ב"מ דף ל"ו דרוצה בקב שלו מתשעה קבין של חבירו דהיינו דעיקר הקנין שיש לאדם הוא בהחפץ גופי' לכן סובר ג"כ כאן דהחפץ הוא ברשות ניזק קאי ויליף לה מעד הטריפה ישלם] ומעתה מיושב קו' הח"ס אי בעית אימא קרא אי בעית אימא סברא והענין כך בודאי מצד עיקר הדין מי שהוזק של חבירו היזק שא"נ והופחת דמיו א"כ מסברא הו' אמרינן כך דיקח הוא החפץ דנקנה הוא למזיק וישלם כולו א"כ זה הו' שייך אף בהיזק שאינו ניכר כמו מטמא טהרותיו של חבירו הו' אמרינן דיקח הוא הטהרות וישלם כולו אך כיון דגלי קרא בשאר נזיקין דהחפץ של הניזק ואין צריך לשלם רק ההיזק שהפחית שוויו עי"ז יבוא נפ"מ דבהיזק שאינו ניכר שהטהרות הם של הניזק ממילא לא הפחית לו בחפץ שלו כלום דפחיתת דמיו אין ניכר בהחפץ עי"ז יצא הדין דהיזק שאינו ניכר פטור מתשלומין דיכול לומר הרי שלך לפניך דהא כל דבר שהוזק הוא של הניזק א"כ כיון דהטהרות הם שלך א"כ אין אני צריך לשלם כלל ופוטר עצמו בטענת הרי שלך לפניך אלא צריך שישלם כדי שלא יאמר כל אחד ואחד פטור אני דהיינו שיזיק את חבירו ויאמר דתורה פטרה אותי [דלא עביד איסורא כלל כפירש"י לגבי קנסו שוגג אטו מזיד דאי' לש"ה ליכא איסור דרבנן וח"ס תמה דאיך אפשר זאת לומר דלא עביד איסור כלל אם הפסיד היזק שאינו ניכר ולפמש"כ ניחא דהנה לא מצינו בתורה כלל דאיכא איסור שלא להזיק את חבירו רק דחייב לשלם אבל לא מצינו לאו בקרא אך נראה דילפינן איסורא מלא תשחית את עצה אף דזה גם בכלי שלו הוא רק היכא דאין להנאתו אבל בעושה כך להנאתו ליכא בל תשחית כגון בקורע לשכך חמתו כדאיתא בשבת דף ק"ה דליכא בל תשחית א"כ זה שייך בחפץ שלו אבל בשל חבירו לא שייך דהוא להנאתו כיון שאין הנאה לבעלים א"כ שפיר איכא לאו דבל תשחית א"כ בהיזק שאינו ניכר דלא משחית גוף החפץ ליכא באמת איסור רק חיוב איכא לשלם מה"ת אם הניזק אומר קח לך דבר שהוזק ושלם לי כל דמי החפץ שהוזק על ידך] אבל אה"נ אי יטעון הניזק קח לך הטהרות ושלם לי דמי כולו איה"נ מה"ת חייב לשלם דמי כולו אבל אם אין הניזק רוצה ליתן כולו לידו כגון דאין לו דמים לשלם דמי כולו וטוען רק שישלם מה שהפחית בזה הוא דיכול לפטור עצמו בטענת הרי שלך לפניך דכיון דהחפץ ברשותך ואין ניכר בו שום פחת אין אני חייב לשלם לך כלום בזה יכול לפטור עצמו מה"ת אבל חכמים אמרו א"כ כל אחד יזיק ויאמר פטור אני בטענת הרי שלך לפניך וחייבוהו לשלם דמיו שהפחית אף דגוף החפץ ברשות הניזק הוא ודו"ק.

וא"ש נמי קו' הח"ס דיתחייב לשלם מקרא דמכה בהמה ישלמנה להנ"ל ניחא דהא דרשינן מכה בהמה ישלימנה דהיינו דאומר לו הרי שלך לפניך דהחפץ שלו ברשות

הניזק ואין צריך להשלים רק מה שנפחת החפץ א"כ בהיזק שאינו ניכר שאם אומר הרי שלך לפניך אין צריך לשלם כלל דהא לא הפחית בגוף החפץ כלל א"כ אדרבה מקרא זה נשמע דהיזק שאינו ניכר פטור [וא"כ לחזקי' דלא דריש ישלימנה באמת דסובר היזק שאינו ניכר שמי' היזק דיליף ממכה בהמה ישלמנה] א"כ מובן שפיר סברת תוס' שכתב דהיכא דהיזק ניכר ופטור מטעם אחר לא אמרינן דחייב משום דכל אחד יעשה כן דזה רק שייך היכי דבאנו לפטור משום דבאמת פטור מה"ת ואף איסורא ליכא כנ"ל דזה בודאי יש לחוש א"כ כל אחד יעשה כן והא בודאי מסתברא לומר כן דהא באמת מה"ת ג"כ חייב כקו' הח"ס דאיך אפשר שמה"ת יהא יכול להזיק לחבירו לאלפים ויפטור מלשלם ע"כ דבאמת מה"ת ג"כ חייב לשלם רק דהו' צריך ליתן כל החפץ כולו ליד המזיק וצריך לשלם דמי כולו אבל היכא דאין לו לשלם דמי כולו ומעכב הניזק ברשותו אז פטור מה"ת א"כ כאשר ראו חכמים לחייב לשלם ולא יפטור עצמו בטענת הרי שלך לפניך א"כ יכולין לחייב אותו דמה"ת הוא באמת חייב לשלם מה"ט דאיך אפשר שיפטור מה"ת כשמזיק חבירו כל ממונו אבל היכא דפטור מצד הדין כגון היכא דקים לי בד"מ דלא חייבתו כלל התורה בשתי רשעיות לא תקנו חכמים שחייב לשלם מטעם כל אחד ואחד הולך ועוד דגוף הסברא דלא יהא כל אחד ואחד הולך כך חשו כאן כיון דהדין כל שיכול לפטור עצמו בטענת הרי שלך לפניך כיון שאין רוצה הניזק ליתן גוף החפץ א"כ כיון שהדין כן יש לחוש שכל אחד יעשה כן דמימר אמר דלא עביד כלום דהא אם ירצה ליתן החפץ כולו הייתי משלם אבל אם הוא אין רוצה רק מבקש הפחת שא"נ זה אין אני מחייב לשלם דלא הפסדתי לו כלום ע"ז חשו שכל אחד יעשה כן אבל היכא דמפסיד ממש שפטור מטעם קלב"מ לא חיישינן שכל אחד יעשה כן להפסיד של חבירו ולפטור עצמו בטעם קלב"מ כיון שאין יכול לפטור עצמו בטענת הרי שלך לפניך בשוגג.

וא"ש ממילא קו' המפרשים רשב"א ופנ"י א"כ היכא דשייך כדי שיודיע ג"כ יהא חייב לשלם מטעם כל אחד ואחד הולך ויאמר שוגג אני ולא הועיל בתקנתן כלל דזה אינו דהיכי דפטור משום כדי שיודיע [ואפי' אם ירצה ליתן לו כל הטהרות וישלם לו דמי כולו ג"כ פטור מלשלם ולא שייך הטעם דהרש"ל] ל"ש לחייבו מטעם שלא יהא כל אחד ואחד הולך דזה רק שייך היכא דבא לפטור עצמו בטענת הרי שלך לפניך אבל לא היכא שפטרו מטעם אחר וא"ל עכ"פ לא הועיל בתקנתן דלפמש"כ הנה החכמים לא רצו לתקן תקנה כדי שלא יהא כל אחד ואחד הולך רק דבאו לחייבו לשלם דאל"כ יהא תימא איך פטרה התורה הזשא"נ כקו' הח"ס וסמכו חכמים לעשות תקנה לחייב לשלם באמת והחכמים לא חידשו חיוב חדש רק אמרו כיון דע"כ גם מה"ת חייב לשלם אם

הזיק חבירו הזשא"נ דלא מסתברא דיפטור כה"ג מה"ת רק דמה"ת אין חייב אלא היכא דנותן לו החפץ לכן ראו חכמים לחייבו כנ"ל ודו"ק.

הנה רבינו בה' משכב ומושב כתב דהי' עושה עמו בטהרות או בזבחים ולאחר זמן מצאו ואמר לו טהרות שעשיתי עמך נטמאו או נתפגלו נאמן אבל אם פגע בו ולא אמר כלום ואח"כ פגע בו פעם שנית ואמר לו נטמאו טהרותיך אינו נאמן ופסק כרבא ותמהו עליו הא שם בגיטין פסק רב אמי ועבד מעשה רב ואמר לו דאין נאמן להפסיד ס"ת ואמאי פסק כרבא עיי' רשב"א ומש"כ הרשב"א דר"א קבלה וגמרא דייק מכה"ג ביוהכ"פ והא אידחי לה דחזיני בפישפש ונהי דקיי"ל דכל קשיא יש לה תי' ולא אידחי לגמרי אבל על ר"א דדחי דחזי בפישפש לא שייך תי' רשב"א דקיבלה וא"כ ע"כ פליג לגמרי ועשה מעשה רב ואמאי פסק כרבא, והנה תחילה אומר ליישב מה דקשיא דפסק כרבא והיינו כדדייק מכה"ג דהא אידחי לה דחזיני בפישפש ואי משום דכל קשיא יש לה תי' מה הוא התי' הא גופי' צריך ביאור אשר בעבור זה סובר רבינו דלא אידחי לגמרי ונראה ליישב דהנה בפמ"ג סי' ה' הקשה איך כה"ג ביוהכ"פ נאמן שפיגל במזיד [דבכל גוונא מיירי הקרא ומכ"ש לפמש"כ הירש"ל דבשוגג לא הו' מוכח דשאני משום דחומרא יוהכ"פ אמרי' אין אדם חוטא ולא לו ודאי אמת וע"כ במזיד אייריי א"כ קשה הא אין אדם משים עצמו רשע ואין נאמן אפי' במיגו] והנה בפמ"ג תי' כתיב לו יחשב מ"מ וקשה לי' הא בנדרים פריך ואמאי לימא לתקוני שדרתי ולא לעוות ופי' הרא"ש דאין אדם אוסר דבר שא"ש ואי משום שליחות לתקוני שדרתי ומשני לו יחשב מ"מ משמע הא בעלמא לא מהני דכאן שאני דלא מצי לומר לתקוני שדרתי אבל בעלמא מהני וא"כ איך ילפינן מהכא עד אחד נאמן דילמא רק כאן דכתיב לא יחשב מ"מ ולכן נראה דכאן לא שייך לומר לו יחשב מ"מ לכך נאמן דזה שייך היכא דידעינן דפיגלו אלא דלא להני ע"ז אמרינן דמהני דגלי קרא לו יחשב אבל כאן הרי ע"ז אנו דנין אם נאמן על פיגולו ואי לא נאמן אין כאן מחשבת פיגול ולא שייך לו יחשב וא"כ נסתר תי' של הפמ"ג והדרה קו' לדוכתי' איך נאמן הא אין אדם משים עצמו רשע אך באמת לא קשה מידי דבאמת יש לומר דפיגול ורק אמרינן לבתר הכי קאמר לכן הי' מדייק מזה דעד אחד נאמן ע"ז שוב לא שייך אין אדם משים עצמו רשע דהרי שמענו דפיגול ורק אי לאו דיבורו הו' אמרינן דלבתר הכי קאמר אבל אי אמר דפיגול בשעת עבודה שפיר נאמן דכיון דנראין הדברים שכן הוא כיון דשמענו מהיכא תיתי דפיגול לבתר הכי לכן נאמן אף דמשים עצמו רשע ולפי"ז יש ליישב דלא שייך דחזיני בפישפש דהרי אף דחזיני בפישפש דילמא כונתו הי' לצעורי' כיון דקיי"ל א"א דשא"ש אמרינן לצעורי' קמכוין כמש"כ רבינו בפ"ד מה' שחיטה וכמש"כ הסמ"ע סי'

שפ"ב וא"כ אף דפיגול לא מהני כיון שלא הי' כונתו אלא לצעורי' ולעולם אמירה דידי' שיהא פיגול לה' כלל בשעת עבודה וקאמר כן לצעורי' ונהי דכתיב לו יחשב מ"מ היינו לבתר דאמרינן דעד אחד נאמן ולא אמרינן דלצעורי' קמכוין אלא דעכ"פ הא א"א דשא"ש אפי' כיון לפגל ע"ז אמרי' לו יחשב אבל אי לאו דעד אחד נאמן אלא הו' אמרינן דאין נאמן משום דחיישינן לצעורי' קמכוין כמש"כ פנ"י דהיינו טעמא דאין עד אחד נאמן כש"כ דאין נאמן לומר שכוין לפגל דאין משים עצמו רשע באמת אלא אמרינן דלא אמר כן אלא לצעורי' וממילא אין אדם אוסר דשא"ש ואי אין נאמן ל"ש לו יחשב מ"מ דהרי לא פיגלו אי משום דלצעורי' קמכוין ואין אדם משים עצמו רשע וע"כ דעד אחד נאמן דלא אמרינן לצעורי' קמכוין וגם לא אמרינן דאין אדם משים עצמו רשע כיון דשמענו וגם חזינן דפיגול וכיון דנאמן שפיגל באמת שוב אמרינן דשפיר אוסר שא"ש משום דכתיב לו יחשב מ"מ ושפיר נשמע דנאמן ודו"ק ואף למאי דמסיק דשלוחי דשמיא נינהו הנה זה רק אהני דלא נאמר דיכול לומר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי כי הוא שליח התורה והתורה אמרה יכול לפגל אף בשוגג ולכן כתיב לו יחשב דיהא מהני אף בשוגג מטעם דהוה שליח דרחמנא וכמ"ש בחי' הח"ס בנדרים וכה"ג העלתי בחי' זה כמה שנים טרם יצא הח"ס לעולם אבל כל זה שייך אי נאמן דפיגל ולא אמרינן דמשקר ואין כונתו אלא לצעורי' דהרי כיון דבאמת א"א דשא"ש יש לנו לומר דלצעורי' קמכוין כמ"ש רבינו הנ"ל ואם אף דחזינא דפיגל נאמר דלא הו' כונתו ומחשבתו לפגל אלא כדי לצעורי' וממילא אין יכול לאסור ולא שייך לו יחשב מ"מ דזה רק אי כבר נאמן שהוא פגלוע"כ דנאמן שהוא פגלו ולכן לא אמרינן משום דא"א דשא"ש א"כ לצעורי' קמכוין ושוב אמרינן דמהני ולא אמרינן לתקוני שדרתיך ולא לעוותי כיון דגלי קרא לו יחשב מ"מ ודו"ק היטב דאף דשליח דשמיא נינהו ויכול לאסור מצד דהו' שליח דרחמנא שנתנה לו כח לאסור היינו אי באמת נאמן אבל אי אין נאמן עד אחד לא שייך לו יחשב אלא אדרבא אמרינן משום דא"א דשא"ש בודאי לצעורי' קמכוין ולא פגלו כלל בלבו אף דשמענו וראינו דמפגל לא מהני כיון דא"א דשא"ש ולכן רק אחר דנשמע מכה"ג שתורה האמינתו באמת שוב אמרינן בכל כהנים בשוגג דהו' פיגול משום דלו יחשב כיון דתורה האמינו שפגלו ולא אמרינן דמצד א"א דשא"ש נאמר דלא אסרה כללד לצעורי' קמכוין וכיון שנאמן שפגלו באמת שוב מהני משום דלו יחשב מ"מ ולא יכול לומר לתקוני שדרתיך והבן, [אולם י"ל בודאי אקו' ראשונה דילמא דשמעני' דפגיל שפיר י"ל כמ"ש דלא שייך אין אדם משים עצמו רשע כיון דשמעני' דפגיל אבל אין לתרוצי משום לו יחשב דאהא דנין אם חישב כלל בשעת עבודה אבל אחר דמשני דילמא דחזינא בפישפש נהי דאכתי יש לחוש שמא

בלבו הו' לזרוק לזמנו ובפיו אמר שלא לזמנו כדי לצעורי' ואין נאמן לומר שכונתו הי' רק שלא לזמנו כיון דאין משים עצמו רשע דע"ז שפיר י"ל דהא כתיב לו יחשב מ"מ כיון דחשיב והוציא בפיו מחשבת פיגול נפסל ומשים עצמו רשע כמו דלא אמרינן א"א דשא"ש וכונתו לצעורי' מדכתיב לו יחשב וא"כ דחי דילמא דחזינא בפישפש אבל עד אחד א"נ דלצעורי' קמכוין והכא דחזינא בפישפש ואי דאין אדם משים עצמו רשע ע"ז שפיר אמרינן כתי' פ"מ דכתיב לו יחשב]. וא"כ מיושב שפיר דפסק רבינו כרבאדכיון דנשאר בקשיא ע"כ דיש לה תי' דאף דחזינא מוכח שפיר דעד אחד נאמן בכה"ג ודו"ק.

אך קשיא ראשונה לא מתורצת בהא דהרי ר' אמי עביד מעשה רב דאין נאמן דא"ל דקיבלה כמ"ש רשב"א כיון דר' אמי דחי לה דחזינא בפישפש אף דלדידן אין זה קו' אבל ר' אמי דפריך לי' ולא תי' לו א"כ לא שייך לומר דקיבלה ולכן אומר דלרב אמי לשיטתו לא מוכח באמת דהנה רב אמי נראה דסובר דלא אמרינן מיגו דנאמן להפסיד שכרו נאמן להפסיד ס"ת ורק אחר דמייתי הגמרא מדר' אבוהו דאמרינן מתוך שנאמן משני דגם לרב אמי אמרינן מתוך ורק טעי בדר"י היינו כדידלא נעשה פלוגתא בין רב אמי לר' אבוהו אבל קודם דמסיק דלר' אבוהו נאמן ע"י מתוך י"ל דלר"א ל"ה אמרינן כלל מתוך ולפי"ז ניחא הכל דהנה לכאורה הקשתי דהא שיטת התוס' אף היכא דאית לי' שותפות בגוו' לא נאמן דאמרינן לצעורי' וקשיא להך דר' אבוהו אך לק"מ דשם דיש איסור ע"ז דבאמת יש לנו לומר דא"א דשא"ש ואין אדם משים עצמו רשע ואמרין שבודאי כונתו הי' לצעורי' ואף דאמר שכונתו לא הי' לצעורי' אין נאמן משום דמשים עצמו רשע ולכן לא מהני אף שיש לו שותפות ומפסיד שלו אבל בגוילין שלא לשמו דלא שייך א"א דשא"ש דהרי לא אסרו רק לא תקנו וכן לא שייך דאין משים עצמו רשע דלא אמרינן עביד איסורא בזה שפיר אמרינן מתוך שנאמן להפסיד שכרו נאמן להפסיד של חבירו ולפי"ז מיושב קו' הפמ"ג דלא שייך אין אדם משים עצמו רשע דבאמת הקשה הראב"ן מאי מוכיח מכה"ג הא פר בא משלו ובשלו נאמן ותי' דעיקר הקושיא משעיר והק' בטיב גיטין דהרי מפסיד גם הפר דהרי מערב בקרבנות דם הפר ודם השעיר ויפסלו שניהם ויהא נאמן מתוך שהפסיד שלו נאמן להפסיד אחרים ולפימ"ש דרק בגוילין דאין משים עצמו רשע אמרינן מתוך אבל כאן דמשים עצמו רשע לא אמרינן מתוך [ולפמ"ש צ"ל דהדיוק מאם אמר מזיק הייתי דא"ל דדייק משוגג כקו' ירש"ל דא"כ אין ראי' מכה"ג דשאני דאא"ח ולא לו] ושפיר דייק דבשלמא אי ע"א נאמן ניחא דגם כאן נאמן והא דאין אדם משים עצמו רשע כקו' הפמ"ג ע"ז אמרינן כיון דשייך מתוך שנאמן להפסיד חלק שלו נאמן גם על של ציבור אבל אי אין ע"א נאמן דחיישינן דקאמר לצעורי' רק כאן נאמר שנאמן

מתוך שמפסיד שלו ע"ז אמרינן דכיון דמשים עצמו רשע ל"מ דהסברא דמתוך שנאמן להפסיד שכרו ל"מ היכא דמצד הדין אין להאמינו מתרי טעמא חדא דאין ע"א נאמן נגד החזקת היתר להפסיד של אחרים ועוד דמשוי רשיעא נגד תרתי לריעותא ל"מ הסברא דמתוך ורק אי ע"א נאמן מהני שפיר מתוך אף דמשוי רשיעא משום דלא אמרינן לצעורי' ורק כאן תאמר לצעורי' משום דאין אדם משים עצמו רשע ובודאי רק לצעורי' קמכוין נגד זה שפיר מהני הא דמתוך שנאמן על שלו נאמן על של ציבור [והדבר מובא ברשב"א בתשובה דבשלו אמרינן דמשים עצמו רשע] וא"ל א"כ תקשה למ"ש תוס' דבאית לי' שותפות ג"כ אמרינן דמכוין לצעורי' וע"כ כמש"כ משום דל"מ למשוי ניפשו רשיעא ואמרינן דבודאי לצעורי' מכוין והלא כאן מוכח דאמרינן באית לי' שותפות דנאמן היכא דשייך מתוך לזה י"ל דכאן שאני כיון דע"א נאמן מטעם שהוא תחי' עדיין ורק באנו לדין מצד אין אדם משים עצמו רשע ע"ז אמרינן שפיר מתוך אבל במנסך [דאיירי באין בידו עתה כמו דהקשה באמת הרשב"א איך משכחת במטמא ומנסך כדי שיודיעהו ממנ"פ הרי אין נאמן דאין בידו עתה וגם אין תחי' כלל וע"כ ביש עדים ולא שייך כדי שיודיעהו והנה קו' הרשב"א אמרתי ליישב ג"כ עפ"י הנ"ל כיון דיש עדים שמנסך רק דהו' לן לומר דלא כוין אלא לצעורי' ולא כוין לנסך כלל ורק שהוא אומר שכוין ונאמן יען שכבר יצא מחזקת היתר עפ"י העדים שראו שנסכו לפני עכו"ם וכ"כ בישועת יעקב סי' קנ"ז] דאין בידו אין נאמן ושפיר אמרינן דכוין לצעורי' דבאמת מהדין דאא"א דשא"ש אמרינן דלצעורי' קמכוין דאין אדם משים עצמו רשע ואין נאמן לומר שלא כוין לצעורי' אבל כאן דבא להוכיח בעודו תחי' עכ"פ מהימן [וכמו שביארתי במק"א דההוכחה לכה"ג רק דכשיש תחי' נאמן אף שאין בידו לפגל אבל ברשותו הו' ואפי' לפמש"כ שאר מפרשים והבינו דבא להוכיח אבל אין ברשותו ג"כ נאמן הנה רק משום סברת הימני כיון שמסרו לידו הימני' ע"ז כמש"כ הראשונים אבל בהך דמטמא ומנסך דלא מסרו לידו ולא הימני' שפיר אין נאמן לומר דלא כוין לצעורי' ודו"ק היטב אך כ"ז לר' אבוהו דאמרינן מתוך אבל לרב אמי למאי דס"ד דלא אמרינן מתוך כלל א"כ לא מוכח מכה"ג דע"א נאמן דלית לי' לרב אמי האי סברא וע"כ לומר הא דנאמן כה"ג לעשות עצמו רשע משום דכתיב לו יחשב מ"מ וא"כ אין ללמוד ממנו לעלמא כמו בהא דמשני בנדרים ש"ה דכתיב לו יחשב מ"מ והו' גזה"כ ה"ה כאן הו' גזה"כ דנאמן אף שמשים עצמו רשע אבל בעלמא הא קיי"ל דאין נאמן למשויא נפשי' רשיעא וא"כ דלא ילפינן מכה"ג גם לענין נאמנות ע"א ולכן אף דנאמר דמוכח מכה"ג דנאמן דאף דחזינא בפישפש אכתי הו' לן לומר דלצעורי' מכוין אפ"ה אין לילף לעלמא דע"כ שאני כה"ג דכתיב לו יחשב מ"מ כמו דלא

ילפינן מהכא דנאמן למשוי רשיעא כן לא ילפינן מהכא דע"א נאמן דש"ה דגלי קרא לו יחשב וא"כ שפיר לרב אמי נשאר בקשיא דע"כ דנאמר דמשכחת בפישפש ואי דאכתי ניחוש לצעורי' קמכוין משום דלא משוי נפשי' רשיעא באמת אמרי' דגזה"כ הו' דנאמן כתי' של פמג"ד ואין ללמוד מהכא אבל לדידך דמסיק דרב אמי לא פליג אר' אבוהו דרק הטעם מתוך שנאמן על שלו א"כ לא קשה קו' הפמ"ג דמשוי נפשי' רשיעא נאמן גם על של ציבור ולא מגזה"כ דלו יחשב מ"מ וכמוש"כ לעיל דלא שייך כלל למילף מלו יחשב דנאמן דאי לא מהימן אין כאן מחשבה כלל שהרי לא חישב מעולם רק אמר שחישב וזאת אין למילף מלו יחשב וכמו שבארנו לעיל א"כ שפיר נשמע דע"א נאמן בכה"ג ושפיר י"ל דרב אמי ג"כ קבלה ואף אי נאמר דרב אמי לא קיבלה דלרב אמי גופי' לא אמרינן מתוך אף למסקנא ג"כ ניחא כיון דאנן קיי"ל כרבי אבוהו דאמרינן מתוך ממילא נדחה דרב אמי דל"ש לומר הא מעשה רב דגם הא דר' אבוהו מעשה רב דאמרינן מתוך ושפיר הלכה כרבא נגד רב אסי כיון דלר' אבוהו שפיר נשמע מכה"ג ביוכ"פ וא"ש נכון מאוד ע"ד פילפלא חריפתא.

בהא דפריך הש"ס משוחט חטאת בחוץ הא מחתך בעפר בעלמא וקשיא לר"ה דסובר דכיון ששחט בו סימן אחד אסרה וקשה לי דהנה תוס' זבחים דף ס"ט בד"ה יכול כתבו וז"ל לא דמי לקדשים אין הכשר אכילתן בשחיטתן אבל איה"נ הכשר אכילתן בשחיטתן אע"ג דהשתא מיהא אין שחיטתן מכשרתן באכילה מ"מ מטהרתן מידי נבילה עכ"ל וכונתם דבקדשים אין שחיטה מטהר רק זריקה וכדאמרינן בחולין דף פ' דמה"ט הו' קדשים שחיטה שאינה ראוי' ולפי"ז בקדשים דנאסרה בהנאה ע"י פסול אחרינא הו' מחתך בעפר בעלמא דכל שחוטי חוץ דמהני לטהר מידי נבילה היינו משום דתורה קריא שחיטה אבל כשיש פסול אחרינא וכגון בנשחטה לע"ז ל"ש דתורה קריא שחיטה א"כ לא מהני שוב השחיטה לטהר מידי נבילה כיון דשחיטת קדשים בלא"ה לא הו' ראוי' דאין השחיטה מכשרתה לאכילה א"כ אין מעשה שחיטה דאין שם שחיטה עלי' לכן אין נאסר במעשה כ"ד כיון דיש בה פסול אחר אבל בחולין ששחטה לע"ז הו' רק איה"נ מהני שחיטה לטהר מידי נבילה א"כ אמרינן דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף דשם שחיטה עלי' ע"כ נאסר במעשה כ"ד ושפיר קאמר ר"ה דשחט בה סימן אחד אסרה, אמנם י"ל לאידך גיסא דאדרבא בהא ניחא מה דפריך הש"ס מחתך בעפר בעלמא הוא והקשה רש"י דיהא חייב אסימן ראשון ששחט כמו בכל שחוטי חוץ להנ"ל ניחא דבשחוטי חוץ שיש בה איה"נ לא הו' שחיטה כלל כיון דשחיטת קדשים בלא"ה אין בא להתיר באכילה.

הנה במה דהקשה בס' נחלת יעקב מהגאון מליסא ז"ל במה דקאמר בשמעתין דלעיל מה

קדשים שהמחשבה פוסלת בהן אין הכל הולך אלא אחר העובד הא אמרו בזבחים דף קי"ד דמוקצה ונעבד אין אדם אוסר דשא"ש א"כ לכן אין הבעלים יכולין לאוסרו דהא אינו שלהם משא"כ הכהן דעשה מעשה יכול לאסור כמ"ש הר"ן בנדרים דף ל"ה דלכן פיגולן פיגול אף דאין שלו דהא עשה מעשה אבל הבעלים א"י לאסור דאין שלהם [ועיי' מס' פרה שרק למי שיש בידו מיקרי שלו ובעלים דאין בידם לא הו' שלהם ואין אוסר במחשבתם] ולי נראה ליישב דהא דצריך בנדרים לסברא דע"י מעשה יכול לאסור היינו משום דרצה למידחי הא דכהנים שלוחי דידן דאי שלוחי דידן לימא לתקוני שדרתיך ולא לעוותי ומשני שאני התם דכתיב לו יחשב ואי אמרת דהקרבן אין נחשב שלהם לא שייך לומר לתקוני שדרתיך ואיך יהא נחשב שלוחי דידן אע"כ דלהאי ס"ד הקרבן נחשב כשלהם ולכן הו' שלוחי דידן ומצי למימר לתקוני שדרתיך ורק אחר דסבירא לן דכהנים שלוחי דשמיא א"כ נסתלקו הבעלים מהקרבן מיד שהביאו לעזרה כדאיתא במעילה דף י"ט אז הוא דאמרינן בזבחים דא"י הבעלים לאסור הקרבן דאין שלהם וא"כ כיון דקאי דנאמר בעלים מחשבין וזה עובד היינו ע"כ דהו' ס"ל כהנים שלוחי דידן א"כ להאי ס"ד הבעלים בודאי יכולין לאסור הקרבן דהו' שלהם ועוד אי הוה אמרינן דשלוחי דידן א"כ המעשה של השליח נחשב כמעשה המשלח ושפיר הו' מצי לאסור ע"י מעשה שעושה שליח ושפיר עביד קו"ח דהא דא"י הבעלים לאסור היינו שלא בשעת שחיטה דלא עביד מעשה לכן גם הבעלים א"י לאסור.

ובשו"ת שו"מ סי' ס"ח כתב לתרץ דהבעלים יכולין לאסור בשעת שחיטה מטעם הואיל אי בעי מיתשל ואין לומר כיון דאתי ליד גזבר א"י למיתשל כיון דאמרת דיכול למחשב ולהוציא מיד גזבר דהרי התורה הרשה לבעלים לפסלו במחשבה שוב יכול לפסלו ועדיין מיקרי שלו את"ד וזה במחכ"ת מערכה על הדרוש דהא זה הקושיא דנאמר דלא מהני מחשבתו כיון דאינו יכול לאסור שא"ש ואין יכול לתשול כיון דאתי ליד גזבר ומש"כ נכון.

והנה במה דפליגי דלעיל לענין אי עשה מעשה חטאת בעולה נראה לי דתליא בפלוגתא דר"נ ור"ש בשבת דף צ"ד בתלוש אחת מ"ג שערות דלר"ש פטור דלא אהני מעשיו ולר"נ חייב דאי משתקלי חדא אחרינא אזלא לה טומאה לפי"ז ה"נ בעשה מעשה חטאת עוף סגי גם בעולה משום דאי עביד עוד אחרינא כבר יש הכשר עולת העוף אבל לר"נ לא סגי בעשה מעשה חטאת עוף דהא במעשה זו עכ"פ לא אהני מידיו בהכי ניחא כל הסוגיא דחולין שם ויבואר עוד.

במה שהארכתי לעיל דבמחובר ובע"ח לא הו' ברשותו של אדם עיי' רמב"ן במלחמות ריש ביצה דלא התירו אונ"פ אלא מה שברשותו של אדם אבל הגדל בקרקע או עוקר

דבר מגידולו בבע"ח שאין ברשותו של אדם לא התירו משום אונ"פ עיי"ש.
במה דמשני הש"ס באומר בגמר זביחה עובדה הארכתי במק"א דלכאו' אמאי לא יהי' אסור להדיוט משום הזמנה אף דנימא דילמא נמלך אבל עכ"פ לגבוה יהא אסור מטעם מוקצה לגבוה וא"כ אכתי יקשה אמאי מחייב משום שחיטה חוץ הא אין ראוי' לבוא אל אוה"מ אך הדבר ניחא דבאמת הק' בתוס' בב"ק דף ע"ב ומה פריך משום דמחתך בעפר בעלמא הוא ולא פריך דעכ"פ אין ראוי' לבוא אל פתח אוה"מ ותי' דאיה"נ דלאו דוקא משום מחתך בעפר קפריך אלא משום דא"ר לאוה"מ אולם בספר יריעות שלמה סי' ד' ביאר היטב שיטת רש"י דרק מכח מחתך בעפר קפריך דהנה בפירש"י בחולין הקשה מאי פריך דמחתך בעפר בעלמא הוא הא ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף וא"כ גם משום שחוטי חוץ חייב אתחילת שחיטה ותי' רש"י דכיון דנפסלה בסוף שחיטה לא אמרי' ישנה מתחילה ועד סוף וכונת פירש"י כאן על תי' הגמרא דלעיל דגבי פרה אדומה אף למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ובנתקלקלה בשחיטה קאמר דאיגלאי מילתא למפרע דלאו שחיטה הוא כלל וכן כתבו לעיל בפי' דכונת רש"י על תי' הגמרא נתקלקלה קאמרת והיינו רק דבנתנבלה בשחיטה לא אמרינן דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף אבל שאר פסולים שפיר אמרינן ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ולפי"ז כל קו' הגמרא רק משום דמחתך בעפר בעלמא הוא כיון דתקרובת ע"ז כנבילה אמרינן איגלאי מילתא למפרע דלאו שחיטה כלל וא"ח אש"ח על תחילת שחיטה אבל א"נ רק מטעם דא"ר לפתח אוה"מ ואסור לגבוה מ"מ יהא חייב על תחילת שחיטה ובאים בב"א דהא אמרינן ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף אך הגמרא מקשה שפיר כיון דר"ה סובר דאף להדיוט אסור במעשה זוטא והו' זבחי מתים א"כ הו' נתנבלה בשחיטה יפטור משום שחוטי חוץ יעיי"ש וא"כ ניחא דמטעם מוקצה לע"ז אין להקשות כיון דאין אסור אלא לגבוה אמרינן דאתחילת שחיטה חייב משום ש"ח ואולם אכתי קשה דבב"ק פריך הא כיון דשחט בה פורתא אסרה ולאו דמרי' קטבח דלענין פטור מדו"ה אין צריך להקשות מטעם מחתך בעפר מעלמא אלא כיון דהו' איה"נ אין לחייב אסוף שחיטה ואתחילת שחיטה לא שייך לחייב דבעינן וטבחו כולו כמ"ש בפירש"י שם וע"ז משני דבאומר בגמר זביחה הוא עובדה והקשו בתוס' כל שוחט כיון דשחט פורתא נעשה שינוי ולאו דמרי' קטבח ותי' דלא חשיב שינוי מעשה והנה סברת התוס' הוא יען דבשחיטה כ"ד לא נעשה שום פעולה שיהא מיקרי שינוי וא"כ אכתי יקשה כנ"ל כיון דשחט פורתא א"כ נאסר לגבוה מטעם מוקצה לע"ז ושפיר הועיל במה ששחט פורתא שיהא אסור לגבוה א"כ שוב יהא שינוי לקנות בו וא"כ נהי דאמר בגמר זביחה עובדה עכ"פ נאסר מיד מטעם

מוקצה לע"ז והו' שינוי לקנות בו ולאו דמרי' קטבח וא"כ מאי מהני מה דאמר בגמר זביחה עובדה אך י"ל דמבואר שם בגמרא דפריך ממשנה למ"ד אין לוקה ומשלם ומשני אמר רי"ו בר מינה דההוא דטובח ע"י אחר ולכאו' תמוה דלשון זה משמע דמוכרח לומר בלא"ה דאיירי בטובח ע"י אחר ולכן אין להקשות מהא ומאי הכרח לומר כן ולפמש"כ י"ל דכאן ע"כ איירי בטובח ע"י אחר ע"י שליח וא"כ נהי דאמר לו לשחוט לע"ז כמ"ש תוס' אבל עכ"פ לא שייך לומר דהקצהו לע"ז דעל זה לא עשה אותו שליח רק דממילא כיון דאומר בגמר זביחה עובדה הו' מוקצה והתינח בשלו אבל בשל אחרים בודאי א"י להקצותו דהא לא עשה אותו שליח וא"כ לא נאסר לגבוה מטעם מוקצה א"כ גם שינוי ליכא כמ"ש תוס' דלא חשיב שינוי לקנות בכך ולכן שפיר אמר בר מינה דההוא דהיינו דבלא"ה ע"כ איירי בטובח ע"י אחר מדקתני שחטו לע"ז חייב מוכח דע"כ איירי בטבח ע"י אחר [ובזה יש ליישב דברי הריא"ף שהקשה עליו במרש"א] ודו"ק.

והנה אח"ז ראיתי בח"ס בחי' לסוג' כאן שרצה לפרש עפ"י מה שנראה לכאו' מדברי רבינו פ"ח מע"ז דע"י מעשה גמור נאסר מוקצה לע"ז גם להדיוט ולכן שפיר פריך כיון דשחט פורתא נאסרה מטעם מוקצה אבל לדעתי תמוה א"כ מאי משני בגמר זביחה עובדה דאכתי אסור מטעם מוקצה לע"ז ועוד באמת אין כונת רבינו שמא מטעם מוקצה אלא מטעם נעבד שהרי כתב כיצד ששחט סימן אחד לע"ז ועיש"ה אבל לפי דרכי נימא דקו' הגמרא מטעם הזמנה לע"ז דנאסר אף להדיוט ע"י מעשה וע"ז שפיר משני בגמר זביחה עובדה ולכן לא שייך לאסור מטעם הזמנה דכיון דשייך דמימלך לא נאסר מטעם הזמנה, והנה בס' יריעות שלמה הקשה מאי משני באמר בגמר זביחה עובדה דהא אכתי קשה לרי"ו דס"ל דמחשבין מעבודה לעבודה ואם חישב בשחיטה לזרוק דמה לע"ז הו' זבחי מתים מיד בשעת שחיטה א"כ כש"כ באומר בתחילת שחיטה שרוצה לעבוד בשחיטה ונאסרה מיד אבל לפמש"כ ניחא דבודאי בכונתו לעבוד באותה עבודה דזריקה דחביבה לי' ולא מימלך עוד לכן נעשה מיד זבחי מתים אבל באומר בגמר זביחה די"ל דלא גמר בדעתו לעבוד חיישינן שפיר דמימלך ולכן אין נעשה זבחי מתים מיד אך הנה ביריעות שלמה העלה ליישב קושיותו ע"ד אחר דאף דקיי"ל דמחשבין מעבודה לעבודה היינו בבהמה שלו אבל לאסור של חבירו לא מהני והסברא כך דהא אינו יכול לאסור של חבירו במחשבה ובדיבור רק ע"י מעשה שיהי' מעשה זו ע"ד מחשבה שלו לע"ז אבל מעשה שאינו עושה בשעה שחייב לא מיקרי מעשה וכיון דבשל קדשים איירי דאינו יכול לאסור דאינו שלו לא נאסרה ע"י מחשבה שאין עמה מעשה עיש"ה לפי"ז אני אומר דא"ש ג"כ מה שהקשתי דהא נאסר ע"י הקצאתו לע"ז בשעה שאמר בגמר זביחה

עובדה די"ל דרק בשלו יכול לאסור בהזמנה אבל בשל אחרים אינו יכול לאסור ע"י הקצאתו והזמנתו לע"ז ואף דעשה מעשה דרק כשהמחשבה לאסור הוא בשעת מעשה יכול לאסור דבר שאינו שלו אבל ע"י מחשבת הזמנה לאיסור שיחול אח"כ שלא בשעת מעשה לא יכול לאסור דבר שאינו שלו ודו"ק [וכה"ג כתב הה"מ פכ"ה מה' שבת ומג"א סי' ש"ח סק"מ חריות דקיימי לישיבה ולשריפה מחשבת ישיבה מוציאה ממחשבת שריפה אף שקוצצין לשריפה כיון דהמעשה עצמה בלא מחשבה אינה כלום].

הלכה ז

וכן המשתחוה למעין הנובע בארצו הרי מימיו פסולין. וכ' בכ"מ דהוא איבעיא דלא איפשטא וספיקא לחומרא וכ' הרי"ק בשם התוספת שנובע בארצו ואין מתפשט לחוץ שאי מתפשט לחוץ הא אמרינן במרובה מעין היוצא בתחילה בני העיר מסתפקין ממנו כמים של רבים הם ואין נאסרין ולכן לא כתב רבינו מארצו כלשון הגמרא אלא בארצו שעדיין לא יצא לחוץ ובאמת הגירסא במס' ע"ז דקא נבעי מערעא וא"כ נוכל לומר דנבעי מערעא ויצא לחוץ ורק התוס' כתבו ור"ל ואינם יוצאים לחוץ אבל בגמרא לא כ"כ אולם נראה לפרש דאיבעיא להו בע"ז המשתחוה למעין מימיו מהו לנסכים ופשיט לי' מהא דמים של רבים אינם נאסרים ומשני דנבעי מערעא ותוס' בב"ק דף פ' ד"ה ומעין הקשו מזה אהא דאיתא התם דתנאים שהתנה יהושע אפי' בחו"ל א"כ עדיין של רבים הוא מתנאי יושיע ותי' דיש לחלק בין יצא מאליו לטרח בו וחפרו וכ"כ התוס' בע"ז דף נ"ט ד"ה האי וכתבו עוד אי נמי מייתי הכא שכל העיר שלו ונראה ליישב דנהי דיהושע תיקן שכל אדם יכול להסתפק ממנו מ"מ זהו דוקא שרשות יש ביד כל אדם וכשיזכה בו אחר יהי' שלו אבל כל זמן שלא זכה בו הרי הוא של הבעלים הראשונים וע"כ שפיר פריך בע"ז והא מים של רבים אינם נאסרים דס"ד דהיינו בשל הפקר וע"ז משני דנבעי מערעא דהיינו שנובע מארעא דידי' וא"כ המים שלו כל זמן שלא זכה בו אחר ורק קמבעיא לי' אי למים דקמי' קא סגיד או דילמא לדברונא דמים קא סגיד ועוד דע"כ אין לשום אדם זכי' בהני מיא דאי קודם ששאבן כבר יש להם זכות בהמים א"כ תיקשי אמאי מים של רבים א"י לאסור דהא הו' כשותפין דקיי"ל בריש פרק השותפין דיכול לאסור דבר שאינו שלו כדאיתא בר"ן שם וכן יש להוכיח מעירובין דף מ"ו נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם פירש"י אפי' הן של יחיד כיון דניידי אינן קונים שביתה עיי"ש בפירש"י ותוס' אלמא דהפקר הם ואין להם שום זכות בהן כל זמן שלא שאבן ונשמע דאם הם של יחיד צריכין לטעם כיון דניידי לא קני שביתה אבל אי לאו האי טעמא הי' קונין שביתה כרגלי הבעלים

וא"כ לפי"ז אין חילוק בין יוצאו ונתפשטו לחוץ אלא דכ"ז שהן מחוברין ונובעין בארצו שלא נשאבו הו' של יחיד והו' נאסרין ושפיר סתם רבינו וכ' נובעים בארצו דהיינו שעדיין נובעין בארצו שהם מחוברין והם שלו והו' נאסרים ורק האיבעיא אי למיא קא סגיד אי לדברונא דמיא קא סגיד.

המשתחוה למעין הנובע בארצו וכו'. הנה בפ"ח מה' עכו"ם כתב רבינו מים של רבים אין נאסרים משום דלא הי' בהן תפיסת ידי אדם והקשה בלח"מ הא בגמ' מוקמינן הך בדטפחינהו בידים דביחיד נאסרים ובשל רבים מותר ונראה ליישב דהנה באמת קשה דדרי"ו משמע דאין נאסרים משום דמחוברים ולכן פריך של יחיד נמי ומשני בתלשינהו בידים א"כ אין משום מחוברים כלל א"כ מיהדר הדר לגמרי והל"ל אלא לכן נראה דהאי טפחינהו הכי פירושו שטפח בידו על המים עד שנתלשו כה"ג מצינו גבי מקוואות ג"כ שנתלש מחיבורו רשאין לטבול בו מחטים וצינורות ע"י שטפחינהו בידיו דיש לו עדיין קצת כמחובר כיון שלא נטלן בידיו וזה רק בשל רבים אבל בשל יחיד כיון שנתלש ממקום חיבורו יכול לאסור אף שאח"כ נתחבר ג"כ למקוה וא"כ שפיר כתב דאין בו תפיסת יד אדם דזה שנתלש ע"י שטפחינהו במים לא הו' תפיסת יד אדם דהא רשאין לטבול בו מחטים וצינורות והא אי הו' הו"י ע"י אדם פסול לטבול בו רק דלגבי יחיד עכ"פ כיון שנעקר ממקום מהלכו יכול לאסור ובנטל בידים ממש איה"נ דיכול לאסור אף בשל רבים כמש"כ רבינו בהלכה ב' אם נטלן בידיו והשתחוה להם אסרן ולא חילק בין של רבים וראב"ד באמת השיבו דמים של רבים אין נאסרים לפמש"כ רק בטפחינהו אין נאסרים אבל נטל בידיו ממש נאסרים אולם עוד קשה לי אי מטעם שאין בו תפיסת יד אדם אפי' ביחיד אין נאסרים כדאיתא בע"ז דף נ"ט דמוקי בטפחינהו בידים אבל בשל רבים אפי' בדטפחינהו בידים והי' בו תפיסת יד אדם אין נאסרים אך הדבר נכון דכבר כתב הריטב"א בשמעתין שחלק בין אי טפחינהו על דעת ע"ז דבודאי אי טפחינהו ע"ד ע"ז נאסר אפי' של רבים רק דהכא איירי בדלא טפחינהו ע"ד ע"ז דומי' דתלשינהו ולא דהו' אמרינן מעיקרא אע"ג דכתיבנא לעיל גבי המשתחוה לקרקע עולם שאפי' הוא שלו אינו נאסר אלא כשחופר בה לדעת ע"ז היינו במחובר גמור אבל במיא דנייידו דתפיסת כל דהו סגי דהא תלשינהו לגמרי עכ"ל לפי"ז יש לפרש גם דברי רבינו לומר דרק משום דלית בי' תפיסת ידי אדם אין נאסרים אבל אם ישבו תפיסת ידי אדם בתלשינהו על דעת ע"ז אפי' דרבים נאסרים ודו"ק. שוב ראיתי בס' מרכבת המשנה פ"ח מע"ז שכתב ליישב עד"ז וז"ל נראה דודאי לפי תקנת יהושע אפי' מעין של יחיד חשיב של רבים ומשו"ה מסיק הש"ס דהכי קאמר רי"ו דמעין של רבים אפי' לגבוה אינו נאסר אלא דוקא אותו

יחיד שנובע מארצו איסורו לגבוה וזהו מש"כ רבינו בפ"ד מאסמ"ז וכן המשתחוה למעין הנובע מארצו ר"ל דוקא הוא אוסרו משא"כ שאר אדם אע"ג שמשתמשין בו א"י לאסרו אפי' לגבוה דטפחינהו אא"כ נטלן בידו אסור אפי' להדיוט ולפי"ז הא דאמרן לא צריכא בידו לאו למימרא דר"י ס"ל אפי' טפחינהו בידו בשל רבים מותר כמו שהבין הראב"ד בה' ע"ז אלא דמסיק כיון דקיי"ל כרי"ו וכתקנת יהושע אין משום מעין נאסר להדיוט רק בטפחינהו בידו והיינו דקמותיב רי"ו לר"ל דכל מעין חשיב של רבים ואינו נאסר אא"כ טפחינהו וה"ק לא צריכא דלא משכחת מעין של יחיד אא"כ טפחינהו ואז אפי' של רבים אסור ולא תידוק הא של יחיד אסורים אלא תידוק הא אם טפחינהו אסורין דאז חשוב של יחיד ואת"ל מעין מימיו אסורין לנסכים אז הדיוק כפשוטו דיחיד שנובע מארצו אסור לגבוה את"ד.

אשירה שבטלה אין מביאין ממנה גזרים למערכה וכו'. וכ' הכ"מ דהוא איבעיא דלא איפשטא ובמל"מ כתב דאין צריך לזה דהוא מבואר בירושלמי דהכל מודים שאין מביאין ממנה עצים וקשה לי הא בפ"ח מלולב כתב רבינו דאין יוצאין מלולב של אשירה שבטלה והא בירושלמי מסיק דיוצאין בלולב של אשירה דמצוה אינה כגבוה א"כ כמו דפשיטא לי' דאין מביאין ממנה גזרי עצים כן תפשוט לי' דיוצאין בלולב מאשירה שבטלה ונראה דירושלמי אייתא מאשירה שנטעו ואח"כ עבדו וכל"ק דר"ל דאיבעיא לי' אי מצוה הו' כגבוה ובהא מסיק הירושלמי דמצוה אינו כגבוה וכדרבא דלכתחילה לא יטול ובדיעבד יצא והא דס"ל לרבינו דבלולב מאשרה שבטלה לא יצא היינו בנטעו מתחילה לכך וס"ל דלר"ל אפי' בשבטלה לא יצא וכדכ' הכ"מ בפ"ח מה' לולב וכן לענין גזרים אפי' בנטעו ולבסוף עבדו ג"כ פסול דמאוס לגבוה וזה דלא כלח"מ שכתב דרבינו כאן איירי מאשירה שנטעו מתחילה לכך, אמנם דברי הירושלמי הנ"ל יש לפרש בגוונא אחריתא הא דבעי אי מצוה הו' כגבוה דהנה בש"ס סוכה באיבעיא דר' ירמי' אי יש דיחוי אצל מצות אי לא פירש"י דהיינו מי נימא כמו דיש דיחוי בקדשים כן יש דיחוי אצל מצוות או לא דמיא לקדשים וזה הכונה גם בירושלמי אי מצוה הו' כגבוה אי דמיא לקדשים דנדחה אין חוזר ונראה וע"ז מסיק בירושלמי דמצוה שאני א"כ למסקנא פשיטא לי' לירושלמי דלא הו' דיחוי ומאי דמספקא לי' לר"ד אליבא דר"ל לירושלמי פשיטא לי' דלא הו' דיחוי ובגזרי עצים דס"ל לירושלמי דפסול היינו משום דלגבוה יש דיחוי אמנם לפי"ז יקשה מהדס"ל בלולב מאשירה שביטלה דלא יצא דבזה אין סברא לחלק לומר דבנטעה מתחילה לכך הו' דיחוי כיון דירושלמי מסיק הטעם דא"ד דמצוה אינו כלגבוה א"כ אף בנטעה מתחילה לכך כיון שבטלה חוזר ונראה ולקמן יבואר עוד פירוש אחר בירושלמי.

וכן המשתחוה לבהמה וכו' כך צמר שלה פסול לבגדי כהונה. כיון דבהמה פסולה גם צמרה פסול ובפשתן ס"ל דהו' שינוי ונראה ליישב דהנה הא אי גיזה הו' שינוי נראה דתליא בפלוגתא דהאבחולין דף קל"ה איתא דגיזה מכחשא הבהמה א"כ הו' שינוי לבהמה אבל בתמורה דף י"א איתא דלא מכחשא כמו שביאר בשעה"מ ה' ערכין וכן פסק רבינו וכמ"ש בשעה"מ בה' ביכורים וא"כ לא הו' שינוי וגמרא דקאמר דלר"מ הו' שינוי היינו דסובר כר' ינאי בחולין דגיזה מכחשא אבל להלכה לא הו' שינוי ובזה יש לפרש מה דקאמר הגמרא איכא בנייהו דכחשו עפירש"י והכונה לפמש"כ כיון דע"י גיזה כחשו הבהמה א"כ ליכא שבח בגיזה כיון דכחשי גוף הבהמה [וכן בפרה וילדה אחר הלידה אינה שוה כ"כ כמו קודם הלידה כמ"ש בשמ"ק דאין מחשבין מה ששוה פחות בשבח הפרה נגד השבח שנתוסף בוולד יעיי"ש] ומיושב קו' הפנ"י על רש"י דהקשה על רש"י שפי' דהכחיש ולא השביח וכתב דרש"י הוצרך לזה דלא קנסו בשבח וגם בהכחשה וע"כ בלא השביח ושוב הקשה א"כ כחשה הדר ותי' בכחיש דלא הדר ולפמ"ש הכוונה ע"י גיזה ולידה הכחיש א"כ אי אין קונה משלם שבח אבל אי קונה א"כ רק משלם פחות ולא שבח דל"ש קנס כיון דמה שהשביח הפחית בהכחשה. הנה בקצה"ח מביא ראי' מע"ז דף מ"ז דאמרינן דדשא אחידה באפה מוכח לידה לא הו' שינוי אמנם אאמוה"ג זצ"ל בספרו שבילי דוד העלה עפ"י תוס' בב"ק דף צ"ה לחלק דבאתנן ולד הו' שינוי דאין דעתה אולד א"כ גם בגזל אין דעתו רק אפרה ולפי"ז דתליא אי אמרי' בשבח הקדש ופירש"י מנחות דף פ"א דאין דעתו אולד וא"כ י"ל אי דעתו אולד לא הו' שינוי ולפי"ז יש לומר כאן קאי למ"ד אין אדם מתכפר בשבח הקדש אבל רבינו דפסק בפ"ד מפסהמ"ק דמתכפר בשבח הקדש א"כ דעתו אולד ולא הו' שינוי א"כ גם כאן י"ל דלא הו' שינוי ולכן סובר רבינו דוקא ביאוש מהני שיקנה לשבח אבל לפני יאוש לא דליכא לא שינוי בגיזה ולא בלידה ולפ"ז יש לחלק שפיר בין צמר לפשתן דהנה בודאי לפי דעת השעה"מ דהו' שינוי לצמר עכ"פ וכדעת המלחמות א"כ אמאי הצמר אין ראוי' לציצית כיון שגזזה הא נשתנה אבל לפמ"ש דלא הו' שינוי דהו' כקציץ אילן א"כ אין הגיזה שינוי לכן אין ראי' לציצית ורק יש כאן עוד שינוי דהיינו ליבון וניפוץ והנה ליבון העלה הש"ך סי' שמ"ב דלא הו' שינוי דלא כטו"ז סי' י"א וכבר השיגו במחנה אפרים ורק הניפוץ א"כ י"ל זה לא חשיב שינוי בעצמו דעכ"פ הצמר הוא כמו שהי' כל שער בפ"ע אבל הפשתן כשעושין בגד הנה ע"י ההכאה מתחלק ואין דומה כלל למה שהי' קודם כל בד אחד ועתה ע"י ההכאה מתחלק כל בד לכמה וכמה חוטין שפיר הו' שינוי [וכדאמרינן בזבחים דף י"ט דפשתן נקרא כל בד דבר העולה בד בבד א"כ לאהו' שינוי בעצמותו לכן פסול לציצית משא"כ פשתן

דמי לחוטין ועשה ממנו קמח שנשתנה עצמותו וכן ליבון וניפוץ אין כאן שינוי בעצמותו [ועיי' מש"כ המחה"ש סי' קמ"ז לחלק בחח ונזם דע"י התכה פנים חדשות בא לכאן אבל מראות הצובאת הנה בעצמותו לא נשתנה רק שעשה ממנו כלי אחר לא חשיב שינוי כ"כ] ואף דלענין גזילה מהני ליבון ומכש"כ ניפוץ [דלא כש"ך אלא כמ"ש בשמ"ק בגזילה מהני רק לענין ראשית הגז לא מהני] ע"ז י"ל שאני דמאוס לגבוה כדמוכח מתוס' שהקשו מאי מדמי גזילה לאתנן ותי' כמו דבגזילה קנה דאין זה מה שגזל כן באתנן אין זה מה שנתן ושרי ולפי"ז י"ל דמהני רק בנשתנה בעצמותו ובזה יש ליישב קו' התוס' ל"ל תרי קראי באתנן ובגזילה דשינוי מהני די"ל אי מאתנן רק ידעינן עשאן קמח דאישתני אבל שינוי השם לא מהני באתנן דלא שייך לומר דאין זה מה שנתן כיון דליכא שינוי בעצם ולכן צריך קרא כעין שגזל אפי' שה"ש ג"כ מהני וא"כ י"ל כמו באתנן כן בע"ז לא מהני שינוי רק מה שנשתנה בעצמותו אבל לא שינוי אחר ולכן פסל הצמר לציצית ולכן לא מהני ליבון וניפוץ דהא גם בראשית הגז לא מהני ליבון דלא דמי לגזילה כנ"ל [ואף שרבינו סובר דצמר הגזול פסול לציצית ואף דבגזילה הו' זה שינוי בעצם כ"כ הטו"ז דפסול משום מה"ב ומאוס למצוה דלא מהני רק שינוי בעצם כמו גזל פשתן ועשה מהן בגד שיש כאן שינוי בעצם.] עכ"מ מה שהקשה מ"ש מקמה ותי' הכא לאו שינוי גמור הוא דמעיקרא צמר והשתא צמר וכ"כ במג"א סי' י"א ובשו"ת ח"ס חאו"ח סי' ל"ב כתב ליישב דוקא בקמה דמחובר א"כ רק ילפינן מאתנן ומה"ת מהני שינוי כמו באתנן רק מדרבנן בעי א"כ הו' בעיא דלא איפשטא בדרבנן לקולא אבל כאן במשתחוה לבהמה דלא ילפי' לה מאתנן שפיר י"ל דמה"ת לא מהני שינוי בנעבד [והנה לפי"ז אין חילוק בין שינוי גמור לשינוי גרוע ובאתנן אפי' שינוי שאין גמור מהני א"כ הה"ד בנעבד מה"ת רק מדרבנן ספק לקולא כן מה דלא חמור כע"ז ע"כ פשיטא דמהני שינוי אפי' שאין גמור] ואמנם מדברי רבינו לעיל דכתב בקמה יען שנשתנה ונדמו לולדות מוכח דלא כח"ס דלפי דבריו הא דמהני שינוי היינו דומיא דאתנן אבל לא מטעם דאידמו לולדות רק דהחילוק הוא זה גופי' דקמה הו' שינוי גמור ודמי לולדות משא"כ צמר לא הו' שינוי גמור אלא דיש לומר דקאי אולדות שעיברה ונתנה לאתנן דשרי מטעם דמעיקרא עובר והשתא בהמה ויש לקיים תי' של הח"ס דהכי קאמר דילפינן מאתנן דמהני שינוי ולכן גם ולדותיהן מותרים ואף דמדרבנן תיבעי שוב מדרבנן הו' וס' מדרבנן ולקולא.

הנה רבינו בפ"א מה' ציצית פסק המשתחוה לבהמה צמרה פסול לציצית והנה בפמ"ג סי' קנ"ד כתב דהו' איסור דאורייתא מדפסק רבינו האיבעיא לחומרא ובשו"ת אמרי אש חיו"ד סי' נ"ד כתב דמה"ת יהי' אסור מה"ת דמדאסר רחמנא נעבד לגבוה להקריב

קרבן פשיטא דאין ללמוד דא"א ללמוד ממנו לצורך מצות ציצית וכן לביהכנ"ס ולענין אתנן כתב המג"א בסי' קנ"ג ס"ק מ"ו דאזלינן לקולא משום דהו' מדרבנן ויש להקל בספק לענין בהכ"נ דקרא דוקא במקדש משתעי דכתיב בית ד' אלקיך והנה התוס' בע"ז דף מ"ו ד"ה יש שינוי בנעבד כתבו להדיא דאפי' לגבוה פשיטא לי' דיש שינוי בנעבד כיון דמאתנן יליף ובאתנן יש שינוי אלא מדרבנן קמבעיא לי' משום דיש להחמיר בע"ז ולפי"ז נראה דאע"ג דרבא מסיק שם בנעבד במחובר אסור לגבוה מ"מ למצוה לציצית או לביהכ"נ נראה דמותר מדאו' דהרי הא דנעבד אסור במחובר לגבוה מקו"ח מאתנן יליף רבא וכיון דאתנן אין אסור רק למקדש ממש וכמוש"כ המג"א בסי' הנ"ל מדכתיב בית ד' א"כ הה"ד נעבד במחובר אין אסור רק למקדש מד"ת וכיון דנראה דמדאורייתא אין נעבד במחובר נאסר לציצית או לבהכ"נ והרי רבינו בפ"א מה' ציצית חולק בין משתחוה לבהמה דצמרה פסול לציצית ובין פשתן נטוע דמותר וכשר לציצית משום דנשתנה ופי' המג"א דמעיקרא עץ והשתא חוטין ואין מראיהן עליהן מבואר דאם הי' מראיתן עליהן הי' אסורים אע"ג דספק הוא ואי אפשר לומר דהו' מה"ת ואפשר משום דהספק אולי מאוס לגבוה החמירו רבינו וטוש"ע דס"ל דיש צד לומר משום דמאוס אין לקיים בו מצות ד' וכבר עלה ברעיוני לומר דזה שפסק רבינו דיש שינוי בנעבד והמשתחוה לקמה חוטין מותרים למנחות לאו משום דאיפשטא האיבעיא לקולא בע"ז דף מ"ז דאף לל"ב אינו מבואר לקולא רק דאין לפשוט מהא דעוברו ולבסוף נרבעו דה' אסורין דאף בקמה אסורה למנחות דהתם אין כאן שינוי אבל הכא יש שינוי מ"מ אכתי לא ידענו אולי מהני אולי לא מהני שינוי ואין כאן פשיטות כלל להתיר ודלא ככ"מ בה' אימ"ז והא דרבינו פסק לקולא היינו דכיון דהו' רק איסור מדרבנן דמדאורייתא ודאי דיש שינוי וכמ"ש התוס' ולכך פסק לקולא אבל בצמר דאין כאן שינוי גמור יש תרתי אפשר דאין שינוי בנעבד ואת"ל דיש שינוי אפשר לא מיקרי זה שינוי ואע"ג שיש ספק את"ל דאין שינוי אולי דוקא למקדש אבל למצוה לאו כמו דבעי ר"ל מ"מ הרי מדברי ר"ל דבעי שינוי משמע דיש להחמיר בס' דהרי מבעיא לי' באשירה שבטלה אם יש דיחוי או לא ופריך תלמודן דהרי מוכרח מכיסוי דם דאין דיחוי ומשני דהוא גופא קא מספקא לי' מפשט פשיטא לי' דא"ד אף לקולא או דילמא ספוקי מספקא לי' ואזלינן לחומרא דיש דיחוי הרי אע"ג דספק הוא אזלינן לחומרא הרי אע"ג שכתבו תוס' דבעיא ר"ל אינו אלא לכתחלה דבדיעבד אפי' קודם ביטול יצא והמג"א סי' תקע"ו סק"ו כתב שזה דעת הטור והב"י ואפ"ה מחמיר ר"ל מספיקו וממנו למד רבינו שיש להחמיר בספק ותימא על הפמג"ד דבעי לומר דהו' דאורייתא.

הלכה ח

כל שיש בו וכו' אחד זונה עכו"ם או שפחה או ישראלית שהיא ערוה עליו או מחייבי לאוין וכו' וכן אשתו נדה אתננה מותר אע"פ שהיא ערוה. ורבינו פסק כרב והקשה בכ"מ הא בגמרא מוכח דאביי כרב ורבא כלוי ורבינו דפסק דאתנן מחייבי לאווין שקידושין תופסין בה א"כ איך פסק כרב ובלח"מ הקשה עוד בגמרא מוכח לרבא אף בבעילת היתר שייך אתנן ורבינו כתב רק בעילת איסור והעלה בלחם משנה דגם לרבא דריש תועבה תועבה לגז"ש רק לא לענין דתפסי קידושין אלא לענין דבעינן שיהא מחייבי לאווין שיהא ערוה ובעילה לאפוקי בעילת היתר אף שהיא זונה מופקרת ונראה לי ראי' לדעת רבינו דלכ"ע בעי' שיהא ביאת איסור עכ"פ דהרי כתב רבינו דביש לו אשה מותר בשפחה לא הו' אתנן ובאין לו אשה הו' אתנן כדאיתא בגמרא ויקשה הרי שפחה זונה הוא אפ"ה ביש לו אשה דמותרת לו דליכא בעילת איסור לא חשיב אתנן, ואך קשיא לי אמאי לא נדריש תועבה תועבה לגז"ש דדוקא כמו בעריות שהיא מוזהרת כמוהו אז שייך איסור אתנן אבל היכא דהיא אינה מוזהרת עליו כגון בכותית דלא שייך שמוזהרת עליו וכן בשפחה לישראל ולע"ע באין לו אשה עכ"פ אין מוזהרת עליו כמ"ש בצל"ח ברכות דף כ"ב אז לא הו' אתנן כיון דלגבי דידה ליכא ביאת איסור דבשלמא אי לא בעינן בעילת איסור ניחא אבל לרבינו דס"ל דבעינן בעילת איסור קשה דבשלמא אשמעתין אליבא דאביי דס"ל דיליף גז"ש תועבה תועבה דבעינן דוקא ערוה שאין קידושין תופסין לא שייך להקשות דניליף דגם היא עוברת דלא תליא בביאת איסור כלל רק אי קידושין תופסין בה הו' ביאת זנות אבל לרבינו לדעת לח"מ דבעינן עכ"פ ביאת איסור שתהא אסורה עליו בלאו א"כ קשיא דנאמר דוקא היכא דגם לגבי דידה הו' ביאתאיסור איכא איסור אתנן וצ"ע.

אתנן אסור מחייבי לאוין או מערוה. ונראה דיצא לרבינו כן מהא דאיתא בב"מ דף צ"א אתנן אסרה תורה אפי' בא על אמו משמע שבעילה זו אסורה עליו ולפי"ז מכאן מוכח דרבינו סובר הא דקיי"ל דקלב"מ עכ"פ חייב לצאת י"ש ולכאו' קשה דהא בפי"ג דשכירות הביא רבינו תירוצו דר"פ א"כ מוכח דס"ל דאין חייב לצאת י"ש ולכאו' מוכח כן ממש"כ בפ"י דתרומות דלוקה ואין משלם ומשמע אפי'לא בא ליד כהן דאז רק חייב לצאת י"ש כמוש"כ הצל"ח בפסחים דף ל"ב ואפ"ה קאמר לוקה ואין משלם מוכח דאף לצאת י"ש פטור אך א"ש דהנה הראב"ד בפ"י מתרומות השיג על רבינו דס"ל דלפ"מ משלם אמאי לא מוקי המשנה דלפ"מ משלם וע"כ לומר דדעת רבינו דשיטת גמרא קאי הא דמזיד פטור היינו משום דלוקה ואין משלם פטור אף מלצאת י"ש ורבינו סובר כמ"ד דחייב לצאת י"ש א"כ המשנה דלא כהלכתא ולכן מוקמינן המשנה כריוה"ג ולכן ס"ל

דחייב לצאת י"ש והא דיקשה מהך דפ"ו מתרומות דלוקה ואין משלם דמשמע אף לצאת י"ש פטור נראה היינו משום דבלא בא ליד כהן א"כ אף בלא מלקות חייב רק לצאת י"ש א"כ עי"ז דלקי פטור לגמרי אבל היכא דחייב מצד הדין ורק מטעם מלקות פטור אז שפיר חייב לצאת י"ש עכ"פ הך דתרומות חמץ ע"כ לפי"ז איירי בתרומה שבא ליד כהן וא"כ ניחא הא דאתנן דכיון דחייב לצאת י"ש דהא אי לאו העונש איכא חיוב תשלומין מצד הדין ובהא ניחא נמי דרבינו בה' מעילה פסק דלוקה ומשלם משום דעכ"פ חייב לצאת י"שד בהקדש הו' תשלומין גמורים מה לי גזל הדיוט ומה לי גזל משל גבוה לכן שפיר לוקה ומשלם לצאת י"ש משא"כ בתרומה דלא אתי ליד כהן לכן כתב בפ"ו מתרומות דלוקה ואין משלם והארכתי בפ"א מה' אלו לפרש כל הסוגי' על נכון. והנה על הקו' מה' שכירות יש לחלק עוד לפמש"כ המהרש"ל דהיכא דעבדינן החומרא פטור לצאת י"ש ועיי' קצה"ח סי' כ"ח בארוכה רק דהוא איירי לענין מיתת ב"ד אבל לדעת רבינו י"ל כן גם היכי דלקי דעבדינן החומרא פטור לצאת י"ש ומהא איירי בה' שכירות ולכן הביא תירוצו דר"א דאיירי שם בלקה ופטור אפי' מלצאת י"ש משא"כ כאן לענין אתנן י"ל דאיירי היכי דלא לקי שלא נעשה החומרא לכן חייב לצאת י"ש ונעשה שפיר אתנן. **והנה** קשה לי במש"כ רבינו דאחד זונה עכו"ם הא בב"מ צ"א אמרינן אסרה תורה אפי' בא על אמו דקלב"מ משום שחייב לצאת י"ש ויקשה הא זונה עכו"ם ג"כ מותר הפקעת הלוואתו וה"ה שכר פעולה וא"כ אין חייב ליתן לצאת י"ש אפ"ה הו' אתנן ונראה ליישב לפמש"כ בשמ"ק בשם רבינו הצרפתים הא דהו' אתנן באמו ולא אמרינן קלב"מ הוא משום דמזה שחייב ליתן אתנן אין משום דאנו מחייבין אותו בב' רשעיות אלא שהוא חייב ליתן לה לקיים דיבורו לא הו' ב' רשעיות עיי"ש וא"כ יש לומר גם בזונה עכו"ם חייב ליתן לה מצד דיבורו שחייב לקיים דבריו,ועוד י"ל דלכאו' י"ל דהו' כבעין ובעין גם בעכו"ם חייב ליתן דלא הו' כהלוואתו ורק יקשה א"כ מאי אמרינן אתנן אסרה תורה אפי' בא על אמו הא בעין לא אמרינן קלב"מ אך י"ל לפמש"כ במפרשי הים ב"ק דף ע"א לחלק בין אתנן מחייבי כריתות כאמו אפי' לא בטלה זה ולא הו' בעין אבל בחייבי לאווין כעכו"ם בעינן בטלה זה א"כ בעכו"ם שפיר הו' בעין ודו"ק.

ועיי' שם בים התלמוד והקשה מאי פריך מאמו מכל חייבי לאווין כפנוי' דלדעת הרמב"ם והראב"ד פ"א מה' אישות דלקי משום ל"ת קדישה וכן משאר חייבי לאוין דהו' מלקות וממון ואיך משכחת אתנן כלל ותי' במפרשי הים עפ"י הנ"ל בחייבי לאווין בעינן שיהא בטלה זה והו' בעין כהא"ג ל"א קלב"מ דו"ק והנה לקו' הנ"ל י"ל דאתנן הו' כשכר פעולה דמחסרי ממון וכהא"ג במלקות משלם ואין לוקה כמש"כ בפנ"י ב"מ דף מ"א וכמ"ש

בפ"א מה' מעילה וא"ש והנה במש"כ רבינו עוד ותלין שפחתך אצל עבדי הקשתי במק"א מכאן לשיטת רבינו דשפחה רק מדברי סופרים וקשה לי עוד מבב"ק דף כ"ג דבשעת עבדותו מותר בשפחה אבל משהגיע יובל אסור בשפחה ואם לקוהו רבו פטור מוכח דמה"ת הוא דאי מדרבנן איך מותר ללקותו לאפרושי מאיסורא דזה לא שייך רק באיסור דאורייתא עיי' אמרי אש שחקר אי מותר ללקות חבירו לאפרושי מאיסורא ומכאן ראי' דשרי וכן העלה להוכיח מכאן במשובב נתיבות לאבני מילואים והתינח אי מה"ת אסור אבל אי מדרבנן מי מותר ללקותו.

אבל הפנוי' וכו'. מוכח דסובר רבינו דגרושה לכהן הדיוט משום חייבי לאווין והקשה מזה המהרמ"ש אדברי מג"א סי' קנ"ג סקמ"ה דדעת רבינו דגוי ושפחה בודאי נעשה אתנן רק לענין ישראלית ס"ל דוקא בנתן האתנן עבור הביאה שנעשית זונה בו אז חשיב אתנן וכדס"ל לאביי בתמורה כ"ט רק דס"ל לרבינו דגם בנבעלת לחייבי לאווין נעשית זונה בו א"כ בחייבי לאווין דכהונה דאין נעשית זונה כמוש"כ רבינו בפי"ח מאי"ב א"כ אם נתן עבור זה אתנן לא הו' אתנן וכאן מוכח דס"ל דנעשה אתנן ול"נ דע"כ הדיוק זה לאו דוקא דהא רבינו ס"ל דאין לוקה על חייבי לאווין רק בקידש ובעל א"כ לא שייך דנעשה אתנן דאין כאן ביאת איסור כלל וא"ל דאיירי דקידשה באמת דז"א דא"כ ע"כ האי דיוקא נמי לאו דוקא דמדנקט פנוי' לא הו' אתנן תיפק לי' דבפסולי כהונה בעינן קידש אע"כ דהאי דיוקא לאו דוקא.

והנה קשה לי אמש"כ רבינו דפנוי' לא שייך אתנן ואמאי הא איכא משום נדה דהנה בס' שו"ת בית שלמה ח"ב סי' מ' הקשה לפמש"כ החו"ד ותפל"מ דדוקא בנישואין איכא חימוד ולא בזנות א"כ למה המגרש את אשתו ולנה עמה צריכה גט משום דבודאי בעלה וא"א עושה בעילתו בעילת זנות הא בלא קידושין ליכא איסור נדה ונימא לא קדשה כדי שלא יעשה איסור נדה ומוכח גם בזנות איכא חימוד וא"כ אתנן זונה בפנוי' איכא משום נדה דאין לומר בהודיע לו מקודם ליכא משום חימוד ז"א דבזנות לא מהני הודעה דהא דעת הרשב"א בבה"ב דתביעה קודם הקידושין לאו כלום הוא דלא סמכה דעתה א"כ כש"כ בזנות דל"ש סמכה דעתה וכן כשירצה לבוא עלי' איכא חשש חימוד ואיכא משום נדה א"כ קשה הא דכתב רבינו דבפנוי' לא שייך אתנן ואמאי הא איכא משום נדה דבזנות ג"כ צריכה תביעה אח"ז ראיתי במנ"ח דבפנוי אף שהוא נדה ל"ה אתנן משום דאין פנוי' מיקרי זונה ומ"ש רבינו באשתו נדה לאו דוקא הה"ד פנוי' נדה דלשון רב בגמרא דזונה כתיב והא לאו זונה.

בבית שלמה הקשה שם למש"כ תוס' ריש יבמות להוכיח דבנדה בשעת מיתת בעלה

עולה ליבום ול"א אין אני קורא בה אז יבמה יבוא עלי' ואמאי לא הוכיחו דאל"כ לא משכחת יבמה יבוא עלי' דאסורה משום חשש חימוד רק כשתספור ז' נקיים ולי נראה ליישב דאם אין ראוי ליבום ע"כ אסור לבוא עלי' דהו' אשת אח שלא במקום מצוה א"כ שוב ליכא חימוד כהא"ג דודאי מיקרי ראוי' ליבום וכה"ג כתבו התוס' ב"מ דף ל' גבי עלה עלי' עול [ואף דתוס' שם כתבו דבכה"ג אזלינן לחומרא כאן לבטל מצות יבום הו' חומרא] והנה לכאורה י"ל באופן אחר דהאי דצריכה לתבוע מחמת חשש חימוד הא חששא זו רק דרבנן דהא בנדה דף כ' מוכח דדם חימוד טהור ורק החששא שמא נתערב עמה דם נדה כמש"כ הר"ן אהא דתבועה לינשאו והא אף נתערב עמה דם נדה לא הו' נדה דאורייתא דהא אי ארגשה לא הו' אלא הרגשת דם חימוד ממילא הו' לענין דם המעורב כאלו בא בלא הרגשה כמו בראה ליחה ירוקה ולבנה ומעורב בה סמיכת דם אדום דטהורה כמוש"כ בגליון הרש"א בשם שו"ת חב"י סי' ס"ח ובשו"ת בית יעקב וא"כ לענין יבום שפיר הו' ראוי' ליבום דאף אם תראה דם חימוד אינה נדה דאורייתא אף שיש לחוש שנתערב בדם חימוד שלה דם נדה הא הו' כאלו בא בלא הרגשה אך באמת זה אינו דבס"ט ריש סי' קצ"ג פליג ע"ז וס"ל אם נתערב מראה אדום בתוך מראה לבנה חשיב הרגשה כיון שהרגיש עכ"פ וכן בשו"ת יעב"ץ פליג וס"ל כן וכן מוכח מהא דאיתא בנדה דף ט"ז גבי אשה שיש לה מכה אם טפת דם נדה מעורב בו טמאה יעוש"ה ובפירש"י ד"ה אם יש לה ווסת ולכן הנכון כמש"כ בתי' הראשון.

הנה איתא בקידושין דף ס"ח אהא דתנן וכל מי שאין עליו קידושין הולד כמוה ואיזהו שפחה וכנענית ופריך בגמ' מנ"ל אמר ר"ה אמר קרא שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור אשכחן דלא תפסי קידושין ולדה כמוה מנ"ל דאמר קרא האשה וילדי' תהי' לאדוני' נכרית מנ"ל אמר קרא לא תתחתן בם אשכחנא דלא תפסי בה קידושין ולדה כמוה מנ"ל ארי"ו משום רשב"י אמר קרא כי יסור את בנך מאחרי בנך הבא מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן העכו"ם קרוי בנך אלא בן ופירש"י דקאי אלא תתן בתך לבנו כי יסיר את בנך הנולד מבתך שקרוי בנך ומדלא קפיד הקרא אבל הנולד מנכרית אלמא בן הנולד מנכרית אינו קרוי אלא בנה אמר רבינא ש"מ בן בתך הבא מן העכו"ם קרוי בנך נימא קסבר רבינא עכו"ם הבא על בת ישראל הולד ממזר ומשני נהי דכשר לא הו' ממזר לא הו' אלא פגום מיקרי ופירש"י דאתא לאשמעינן דלא שדינן לי' בתר נכרי דנימא דהוא נכרי ואם נתגייר יהא מותר לבוא בקהל אלא בתר ישראלית שדינן וכיון שבעבירה נולד פסול הו', והנה תוס' הקשו מאי הוסיף רבינא על דברי רי"ו דקאמר ש"מ ונראה ליישב הנה יש להבין איך עולה על דעת הגמרא שרבינא בא לומר דהו'

ממזר יען דבתר דידה שדינן דאי הו' שדינן בתר דידי' לא הו' ממזר אלא לא נכרי וכשר לכשיתגייר הא קרא איירי שנכרי בא להסיר את בנך הנולד מישראלית ולהוציא מתחת כנפי השכינה דע"ז קפידא יותר שלא יסיר אותו הנכרי וא"כ רבינא דבא לומר דקרוי בנך היינו לומר דאין צריך גירות וע"כ יש קפידא שלא יסיר אותו משא"כ בנולד מן הנכרית שהוא נכרי וצריך גירות ומהיכי תיתי לומר דרבינא מכח אותו דרשא דנקט רצונו לאשמעינן ולחדש לנו פסול קהל דאי בתר דידה אזלינן ממזר הו' ולמסקנא עכ"פ פסול הו' דהא משמע דהתירא בא רבינא לדרוש מקרא דהוא ישראל גמור ואין צריך אפי' גירות, ונראה דהנה תוס' הקשו מאי פריך ולדה כמוה מנ"ל הא בכל קידושין ויש עבירה אזלינן אחר הפגום ותי' דה"פ דלא הו' בנו לשום דבר אפי' כבנו ממזר לא הו' ובפנ"י רצה לתרץ קו' תוס' דאי משום דאזלינן בתר הפגום אם קידש הו' קידושיו קידושין ולכן פריך מנ"ל דולדה כמוה וקידושין אין קידושין ולי נראה דקו' תוס' בתקפה עומדת כיון דהולך אחר הפגום א"כ כיון דפגום דידה שאין בת קידושין כלל א"כ הולד שנמשך אחרי' ג"כ לאו בת קידושין הוא וכמו דאמרינן לעיל נתגייר הלך אחר הפגום שבשניהם דאי זכר הוא שדיא אבתרי' דידי' והוא עמוני ואסור לעולם חזינן דהטעם דהלך אחר הפגום אלים כ"כ לשווי' אותו כבן אומה אחרת א"כ ה"נ אלים הטעם דהלך אחר הפגום שיהא דינו כנכרי לגמרי וקידושיו לאו קידושין ושפיר הקשו בתוס' ואין לנו אלא לתרץ כדבריהם דיליף דאפי' בנו ממזר לא הו' והיינו דהו"א שיהא נמשך אחריו וממילא יהא דינו כממזר כיון שבעבירה נולד אבל עכ"פ בנו הוא ליורשיו קמ"ל דנכרי הוא ואם נתגייר הוא כשר כשאר נכרי שנתגייר ואמנם זהו פשיטא אפי' לס"ד דהו"א דבנו ממזר הו' הנה בודאי לענין קידושין כמו דאמרינן לעיל גבי אומות שדינו כאומה הפגום וא"כ פשיטא דצריך גירות אלא דהו"א דעכ"פ יש לו קישור עם האב וע"כ הוא פסול דנולד בעבירה וכיון שיש לו קישור עם האב ויש לו זיקת האב וממילא לענין ליורשיו עכ"פ בנו הו' קמ"ל דלא נמשך אחר האב אפי' ליורשיו אבל גם לענין לפוסלו מטעם שנולד בעבירה אין לדונו כאלו הוא נמשך אחר האב אלא שאין עליו שום זיקת אב ואין לו שום קישור עם האב רק לכל הדברים נמשך אחר אמו והוא נכרי גמור ואם נתגייר מותר לבוא בקהל כאשר יתבאר דהנה לפירש"י דכי יסיר קאי אבן הנולד מישראלית דהוא ישראל וע"כ קפיד קרא שיסיר אותו משא"כ בנולד מנכרית לא שייך דהוא תסיר אותו דהרי הוא נכרי לכל דבר שאין לו שום קישור עם האב לא לפסלו שיהא כממזר מצד שנולד בעבירה ולא לענין ליורשו א"כ מה הסרה שייך הרי הוא נכרי בעצם ומתולדה אבל בנולד מישראלית הוא מתולדה בנך ישראל וקפיד קרא אהסרה ויש להתבונן לאיזה הסרה

חיישה התורה דמאי פסקה שיסיר אותו כיון דבאמת הוא ישראלית למה ניחוש שיסיר אותו לעבוד ע"ז דבודאי לא תניחנו אמו ונראה דהנה דעת המרש"ל יבמות דף ט"ז דנכרי הבא על בת ישראל הולד כשהוא בבית אביו נכרי ומגדלו כנכרי הוא באמת נכרי וצריך גירות לכשירצה להיות ישראל ומהרש"א חולק דלא הו' אלא כישראל מומר דכי משום שנוהג כנכרי יהא כעכו"ם וקידושיו אין קדושין ונראה לפרש וליישב דעת מהרש"ל על נכון דהנה בקידושין דף ע"ז אמרו באומות הלך אחר הזכר נתגייר הלך אחר פסולו ויליף זאת מקרא דוגם מבני התושבים ומהאי קרא ילפינן גם לענין יוחסין דאזלינן בתר הזכר כמש"כ תוס' סוטה דף ג' וקרינן גם באומות למשפחותם לבית אבותם כדפירש"י בקידושין וכן מבואר בירושלמי בשמעתין כאשר יבואר להלן ואמנם כשנתגייר הלך אחר פסולו ול"א בתר הזכר והיינו מקרא דאשר יולדו להם כדאיתא ביבמות דף ע"ח וכתבו בתוס' בשמעתין דהיינו בב' אומות אבל לא באומה אחת כגון במצרי שני שנשא ראשונה דאזלינן בתר הזכר והו' שלישי ולפי"ז אי הזכר פסול בודאי אזלינן בתרי' ולפי"ז בנכרי הבא על ישראלית דהפסול בזכר שפיר אמרי כיון דהלך אחר הזכר א"כ נמשך הולד אחר אביו רק דאנן ילפי מקרא דוכי יסיר נשמע דהולד כמוה והוא ישראל ולפי"ז י"ל דנמשך אחר הרוב משום דהלך אחר הזכר בפרט דהוא הפגום ויש לנו לימוד להיפוך מקרא דכי יסיר דולדה כמוה מעתה יש לנו לומר בודאי אם הולד בא בבריתו של א"א ונימול לגדלו כישראל הוא ישראל לא בתורת גר אלא בתורת ישראל אבל כשלא רצו לגדלו ולהביאו לבריתו של א"א שיהא דינו כישראל אלא רוצה שיגדלהו להיות נכרי יש כח וזכות לאב שיהא לו זיקה זו על בנו אם ירצה שיהא נכרי וימשך אחריו שיהא נכרי מדינא כיון דבאומות הלך אחר הזכר וגם עתה שנתחדשה התורה אמרינן בב' אומות הך אחר פסולן א"כ כיון שהזכר פגום שפיר יש לנו לומר דלענין זה הלך שאם ירצה שיהא כנכרי ומוחה שלא למולו הוא באמת נכרי ואוסיף עוד דהנה הא דילפינן מקרא דבישראלית הולד כמוה ול"א הלך אחר הזכר כבשאר אומות בפרט כשהוא גם פגום הוא דגלי קרא דרחמנא אפקרי' לזרעי' דמצרי ואמנם נהי' דאפקרי' רחמנא לזרעי' אבל עדיין כח זה שהי' לאב בו לא נעשה ישראל רק צריך אני לטעם ביטול ואמרינן דנהפוך איסור להיות היתר וכמוש"כ בשו"ת מהר"ם שיק סי' רמ"ט ורק לולא דאפקרי' רחמנא לזרעי' לא הו' שייך ביטול דכל דבר שיש לו בעלים לא שייך ביטול ולפי"ז י"ל דכשהוא רוצה שלא למולו ולגדלו כנכרי כה"ג לא אפקרי' רחמנא לזרעי' כדי שיתבטל דכיון דמוחה הוא דבר שיש לו בעלים דל"ב ע"כ באמת לא אפקרי' רחמנא לזרעי' והוא נכרי מצד דבאומות הלך אחר הזכר אבל כשמלין אותו לגדלו כישראל כהא"ג אפקרי' רחמנא

לזרעי' שיתבטלו ויהא לו דין ישראל גמור אף צד נכרית שהי' בו ודו"ק
ונראה לי שהוא מקרא מפורש בתורה פ' אמור ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי בתוך בני ישראל ופירש"י שהי' בן מצרי שהרג משה ועל בתוך בני ישראל פירש"י מלמד שנתגייר והוא מתורת כהנים והביא הרמב"ן בשם הצרפתים וז"ל כי טעם הגירות מפני שהי' קודם מ"ת והי' משפטו לילך אחר הזכר ממה שאמרו באומות הלך אחר הזכר וכאשר נולד זה לא מלו אותו כי מצרי הי' בדינו אבל כשנתגדל נתגייר לדעתו ונמול וכתב הרמב"ן ואין דעתי כן כי מעת שבא אברהם בברית הי' ישראל ובגוים לא יתחשבו וכמו שאמר בעשיו דילמא ישראל מומר שאני וקו"ח הדבר אם לאחר מ"ת שהעכו"ם הבא על בת אברהם מחייבי לאווין ואין לה בה קידושין הוא מקוה טהורה לאומות להכשיר את ולדה להיות כמוה לא כש"כ קודם התורה שתהא מטהרת ולדה להיות כמוה לחייבו במילה כזרעו של אברהם ויהי' מכלל בני ישראל וע"כ כתב הרמב"ן לפרש בן אשה ישראלית לומר כי נכרי הבא על בת ישראל הולד איננו ישראל ואף דהלכה דהולד כשר אבל אמרו מזה מין את הולד שהוא פגום לכהונה וכש"כ שאיננו ישראלי בשמו היחס ואין צריך גירות ונראה לי ליישב דברי הרמב"ן ודברי רבותינו הצרפתים ולפרש מקראי קודש עפ"י הדברים היוצאים מדברי שניהם דהיינו לפי מה שאמרנו דלכן אם אין מולין אותו ומגדלין כנכרי א"כ הוא נכרי באמת דבאומות הלך אחר הזכר וכש"כ אם הזכר הוא הפגום אלא שאם מולין אותו הרי הוא כישראל כיון שוולדה כמותה מעתה יפורש הקרא כך ויצא בן הישראלית להורות שהוא אינו ישראל דנכרי הבא על ישראלית הולד אינו ישראל מתולדה וכמ"ש הרמב"ן אך יקשה ע"ז הא באמת הלכה דולדה כמוה ומקוה טהרה הוא כש"כ קודם מ"ת וכמו שהקשה ע"ז הרמב"ן הנה התי' לזה מבואר לפי דברינו דאף דבאמת הלכה דולד כמוה היינו אם מולין אותו להכניסו בבריתו של א"א אבל כ"ז שלא מלו אותו אין כבן ישראל אלא כבן ישראלית מיקרי וע"ז מפרש הקרא למה הוא נקרא בן ישראלית ע"ז אמר והוא בן איש מצרי דהיינו שגם הוא בן איש מצרי שנמשך גם אחר אביו אם הי' רוצה שלא למולו ולגדלו כישראל הי' לו דין נכרי והי' נקרא בן איש מצרי והיינו מטעם דבאומות הלך אחר הזכר ובפרט שהוא פגום ע"כ גם עתה שנתחדשה הלכה דולדה כמוה בכל זה אם רצה שלא למולו אז הלך אחר הזכר רק באמת והוא בתוך בני ישראל כי מלו אותו וגדלו כישראל וזהו שאמרו מלמד שנתגייר דזה נקרא גירות כיון שאם הי' הנכרי מגדלו כנכרי ושלא למולו הי' לו דין נכרי ממש ע"כ כיון שמלו אותו כישראל נחשב כגירות וזה שרצה הכתוב להשמיענו שהוא בתוך בני ישראל שמלו אותו וגדלו אותו כישראל שאף שמתולדה יש לו צד נכרי אם לא הי' מלין אותו אבל באמת

מל אותו כישראל ע"כ הוא בתוך בני ישראל והוא נכון מאוד בפירוש הכתוב.
ובזה יש ליישב דעת רבותינו הצרפתים ז"ל די"ל דנהי דאבותינו דין ישראל הי' להם וא"כ הולד כמותה זה תינח אם הי' הדין בישראל ממש דהולד ישראל אפי' אם נתגדל כנכרי הו' רק כישראל מומר וכשיטת מהרש"א א"כ גם קודם מ"ת הי' מחייבין למולו כיון שהי' להם דין ישראל אבל מאחר שבארנו דגם אחר מ"ת אם גדלו כנכרי ולא מלו אותו הו' באמת כנכרי דאהני מחאת הנכרי שלא נאמר כה"ג רחמנא אפקרי' לזרעי' ונתבטל בחלק ישראל משום דבאומות הלך אחר הזכר א"כ קודם מ"ת שפיר י"ל דהו' דינו כנכרי דקודם שנתגייר הלך אחר הזכר ול"ה חייבין למולו כיון שגם אחר מ"ת אם מוחה האב שלא למולו ולגדלו כנכרי יש לו דין נכרי ממש ודו"ק.
הדרן למאי דקמן בשמעתין דיש לומר דהיינו דהסרה דקרא מאחר דאם רוצה המולידו הנכרי שלא למולו ולמחות שלא יהא ישראל יש לו זכות זה בהולד וכדעת המרש"ל א"כ בודאי יש כאן הסרה גמורה שאם ימחה האב וירצה להסירו מאחרי ד' ושלא למולו ולגדלו כנכרי הוא באמת כנכרי דנמשך אחר האב ע"כ שפיר ילפינן מדכתיב כי יסיר מכלל דהו' בנך והוא ישראל אבל כיון דאם ימחה האב שלא למולו ושיהא כנכרי הוא באמת כנכרי ואם ירצה להיות כישראל יהא צריך גירות הו' הסרה גמורה שמסירו מעדת ישראל ומאחרי ד' להיות נכרי ממש [וכמו שהוא לדעת ר"ת ורבינו דמפרשין דהסרה דהיינו מה שבתולדה מסירו שאין הזרע דידי' ישראל כי נגרר אחר האם הנכרית והו' נכרי ממש כן לפירש"י דקאי כי יסיר אבן ישראלית ג"כ הכונה עד"ז שמסירו מעדת ישראל עובד ד' ומשוה לי' נכרי גמור עע"ז כאלו נולד נכרי וכשירצה להתחשב בעדת ישראל יצטרך גירות וזהו הסרה גמורה] ותדע דהרי הס"ד הו' גם בישראל שבא על הנכרית שיהא נמשך אחר האב לענין זה דע"י זיקת האב עליו יהא נחשב כבנו ממזר אלא דתורה גילתה דאין קרוי בנך דל"ש בי' הסרה א"כ בנכרי שבא על ישראל שפיר י"ל דבאמת אמרינן כן שיש לו קישור עם האב ויש לאב זכות בו שיכול למחות שלא יהא ישראל כיון דגלי קרא דשייך בי' הסרה דהיינו דאף דמתולדה הוא ישראל וקרוי בנך אם האב ימחה שלא יהא ישראל ושלא למולו אז הוא באמת כנכרי ודו"ק. והנה יצא לנו מזה דהסרה דקפיד קרא בבת ישראל היינו שמולידו הנכרי יכול למחות שלא למולו ושלא לגדלו כישראל וע"כ קרינן בי' כי יסיר מינה נשמע להיפך בבן ישראל הנולד לו מנכרית דלא כתיב בי' כי תסיר משום דקרוי בנה ואין קרוי בנך היינו אפי' לענין זה שיהא לו קישור יחוס עם האב כבנו ממזר ג"כ אין לו דאל"כ אכתי שייך הסרה גם גבי דידה דנהי דבודאי צריך גירות כיון שהוא נכרית ולדה כמוה אבל כיון שיש לו קישור ויחוס עם האב

שיהא כבנו ליורשו ולפוסלו עכ"פ משום דנולד בעבירה א"כ גם פ"ו הי' מקיים בו עכ"פ כשנתגייר כמו בכל גר שנתגייר ובניו עמו דמקיים פ"ו עם אותן שנתגייר עמו כדאיתא ביבמות ואם הי' רוצה האב להביאו לב"ד לגיירו ולמולו הי' הב"ד מקבלין אותו לגיירו ולא הו' מהני מחאתו לכשיגדל א"כ אם הוא לא תתרצה לגיירו נמצא יש כאן הסרה ממה שמתולדה יש בו זיקת האב ישראל וזכות זה שאם יביאנו לגיירו הב"ד יקבלהו ומהני הגירות אף לכשיגדל ולא יהא יכול למחות א"כ אם היא לא תתרצה ותמחה למול והרי היא מסירתו מעדת ישראל אשר הי' לו קצת זיקת ישראל עליו מתולדה וכיון דמקרא משמע דאין כאן הסרה מוכח דאין כבנו לשום דבר שבעולם ואין לו שום קישור וזיקה עליו מתולדה ואף אם יבאהו לב"ד למולו אין הב"ד מקבלין אותו רק כמו כל גר קטן דעלמא דאף בב"ד מקבלין אותו לכשיגדל יכול למחות כך בזה אם הגדילו יכול למחות א"כ מתולדה אין לו שום זיקת ישראל והו' כבנה לכל דבר ולא שייך לומר שע"י מעשי' תגרום יותר הסרה משהי' כבר בעת התולדה וההריון לכן שפיר לא שייך בבן מנכרית הסרה ודו"ק. אחר זה ראיתי בשעה"מ פט"ו מה' איסורי ביאה שהביא אותה אגדה על הפסוק והוא בן ישראלית והוא בתוך בנ"י מלמד שנתגיירה והביא שהרא"ם הקשה ע"ז הא קיי"ל דולדה כמוה וא"כ אין צריך גירות ותמוה שלא הביא כלל דברי הרמב"ן.

והנה בשו"ת מהר"ם שיק סי' רמ"ט נסתפק אי רשאין לגייר ולמולו בן הנולד לישראל מנכרית והביא דברי התיו"ט ופנ"י דלכך אין ממזר נושא נכרי לטהר ולדות דאין בידו לגיירו ולדעתי קשה בירושלמי בעי אי למול בשבת ופשט לי' דקרוי' בנה ואי בחול ג"כ אין רשאין לגיירו מאי בעי בחול ע"כ נראה דתליא זה בפירוש דברי הגמרא דבעי ולדה כמוה מנ"ל והקשה תוס' תיפק לי' דפגום ותי' הפנ"י דאי משום פגום אי קידש אשה מקודשת אבל אי ולדה כמוה הו' נכרי לגמרי אמנם תוס' דהקשו כך ולא תירצו כדברי הפנ"י ע"כ דהי' סברו דלא הו' כנכרי ממש ואין צריך גירות דהיינו דא"צ טבילה אלא אם רוצין למולו הו' כישראל ואם אין נימולין אותו הרי הוא נכרי ולכן רק תירצו דאין בנו לענין ליורשו אבל גירות אין צריך והא יקשה אמאי לא נקט ממזר נושא נכרי די"ל כמ"ש הפוסקים, רק שפחה התירו דאיסור דרבנן הא כשיטת רבינו אבל בגוי דאסור מדאורייתא אסור לממזר או כטעם דרק שפחה התירו לו משום דהיא קדש ושפחה ג"כ האיסור משום לא תהי' קדישה אבל בנכרית אסור.

וכן מוכח דעת תוס' ביבמות דבן נכרית חוששין לקידושין למ"ד דישראל הבא על הנכרית הו' הולד ממזר ולכן חוששין לקידושין דכיון דהו' ממזר הלך אחר פסולו א"כ אתי' לו אפקי' וכמש"כ האבני מילואים סי' ד' א"כ הרי דיש בו צד ישראל א"כ אין צריך גירות

או אף לרבנן ורק בשפחה שדי בתר שפחה משום דכמעי בהמה דמיא אבל בנכרית גם לרבנן אתא לו אפקי' והו' ממזר וה"ה בישראל הבא על הכותית יעיש"ה א"כ בחול שפיר פשיטא לי' דרשאין למול ורק בחל בשבת אין רשאין למול ולזה ג"כ ניחא דלא נקט ממזר נושא נכרית דבאמת אין מטהר בנכרית רק בשפחה משום דכמעי בהמה דמיא ובזה ניחא קו' הלח"מ שהקשה רבינו דפסק דדרשינן טעמא דקרא א"כ קרא דאשה וילדי' צריך דאם אמר ולדה עברי דאין דבריו קיימין ורבינו פסק כרבנן דדבריו קיימין ולפמש"כ ניחא דצריך שפיר קרא לשפחה דמשם נשמע דהו' כמעי בהמה דמי' ואין חוששין לקידושין כלל ולא הו' ממזר אבל בבא על נכרית הולד חוששין לקידושין וגם ל"ה ממזר א"כ לא נשמע רק מקרא דאשה וילדי' דא"כ הו' אמרינן גם בעבד לא הו' כמעי בהמה אף דעתה דריש מאשה וילדי' משמע דלא דריש דכמעי בהמה דמיא משום עם הדומה לחמור וכמוש"כ בפנ"י הנה אין הכרח לומר כן די"ל רק משום דכתיב אשה וילדי' תהי' לאדוני' דרשי' עם הדומה לחמור גם לענין שבנה כמעי בהמה דמיא א"כ צריך קרא ולכך בולדה עבד והיא בת חורין קיימין ויש להסביר יותר דלכך אין נושא ממזר נכרית דממנ"פ אם דעתו שיהא נכרי א"כ אין לגיירו ואסור לישא נכרית דמסיר זרעו ואם דעתו שיהא ישראל י"ל דמהני אם הוא ברצונה או בהתנו כך בתחלתו שוב הו' ממזר א"כ יצא מכאן אם ישראל נושא נכרית והתנו שהולדות יהי' ישראל יש לו דין ישראל ואין צריך טבילה ורשאין למולו וחוששין לקידושין ואפי' אי צריך טבילהלהחמיר אבל פשיטא דרשאין למולו, ודו"ק ונפשט ספק של המהר"ם שיק ז"ל.

והנה כך יש להסתפק להיפוך בנכרי הבא על בת ישראל דולדה ישראל דהולד כשר וישראל הוא ובמהר"ם שיק הביא פלוגתת הפוסקים אי צריך גירות אי לא ואמנם לי נראה אף דאין צריך גירות היינו דהותנו שהולדות יהיו ישראלים אבל בהתנו שהולדות יהיו גוים הרי הוא כדין גוי ולא הו' כישראל מומר וכמש"כ המרש"ל יבמות שהבאתי לעיל ואף דמרש"א חולק דהו' כישראל מומר י"ל היינו בסתם אבל בהתנו שיהא ולדותיהם נכרי הוא כדין נכרי ממש וצריך גירות ומנא אמינא לה מהא דדרשו במדרש שהבאתי לעיל על הקרא ויצא בן איש מצרי דקאי אנכרי שבא על ישראל וביאר הרמב"ן שם דצריך גירות כיון שלא הי' רוצה לכנוס בברית מ"ת והרצאת דמים כך י"ל ג"כ כיון שהתנו שיהא לו דין נכרי ומתנהג כנכרי אין לו דין ישראל מומר אלא דין נכרי וכמשו"כ המרש"ל ומהרש"א ג"כ יודה כהא"ג שהתנו ודו"ק.

והנה בריטב"א גריס נכרית מנ"ל מכי יסיר והקשה אכתי מנ"ל דלא תפסי קידושין ותי' משום דכתיב עם החמור ואחד הי' עבד ואחד הי' גוי משמע גם בגוי לא תפסי קידושין

יעיש"ה מה שהקשה עליו ובפנ"י כתב דגם ולדה כמוה נשמע מעם הדומה לחמור ומסקנא דכמעי בהמה דמיא א"כ גם בנכרית נשמע ולדה כמוה מעם הדומה לחמור כיון דקרא איירי גם מגוי וא"ל בגוי יש לו יחס הא לפי האי דרשא גם בגוי אין לו יחס וכמו שהקשה באמת בשעה"מ וע"כ דהאי דרשא פליג דבל"ה פליגי בזה ביבמות דף ס"ב ורי"ו לשיטתו דאית לי' יחס יליף מכי יסיר אבל לר"ל אין צריך קרא באמת אלא יליף מקרא דעם הדומה לחמור והבן וא"כ כמו בשפחה באמר ולדה בן חורין כן גם דבא על נכרית והתנה ולדה ישראל הו' ישראל והולד אחר האב ורשאין למולו.

והנה במהר"ם שי"ק שם דן כיון דכתיב כי יסיר א"כ לא משמע ע"כ אין לחלל שבת על ברית מילה שלו ולדעתי זה תליא בפירוש לא יסיר דבארנו שהכונה שיש בו הסרת זרע א"כ בישראלית לא כתיב כי יסיר כלל אלא דבארנו עכ"פ למאן דדריש טעמא דקרא היכא דאין מפורש א"כ כי יסיר לרבות כל המסירים הכונה כל מיני הסרה א"כ הרי דחייש להסרה שימשך אחר האב ע"כ אין לחלל את השבת אבל בחול שפיר חייבין למולו כמ' שצידד המר"ש דאפי' בחול אין למול משום כי יסיר משמע בודאי יסיר דלפמ"ש דזה קאי על הסרת זרעו שהוא ודאי אבל זה שיסיר אותו מאחרי ד' אין זה ודאי אלא דאיכא חשש הסרה ע"כ דריש כל המסירין דעכ"פ איכא הסרה והבן.

הנה כתבתי במק"א על דברת הה"מ דכ' דנסתרה עם גוי הרי היא כשבוי' והעלה המרי"ק שזהו לכתחלה לישא לכהונה אבל בדיעבד כשניסת אף באשת כהן אין אוסרין על היחוד דאין נאסרת בלא קינוי וסתירה אף באשת כהן ואולם בשמעתין דראוהו מדברת מבואר בשמ"ק וברשב"א דבאשת כהן נאסרה בדיעבד וכן הובא גם שיטת המרי"ק בשיטה מקובצת בשם ראשונים דסברו דבדיעבד אין נאסרת באשת כהן רק לינשא לכהן לכתחילה אוסרין על היחוד בנכרי דאף דבישראל אפי' בפסולין אין נאסרת על היחוד בנכרי הרי הוא כשבוי ונאסרת על היחוד אפי' בלא אמרה שנבעלה ולכשר נבעלה. והנה נראה לי להוכיח כשיטה זו דהנה תוס' הקשו דכאן מסיק דמעלה עשו ביוחסין ודעת תוס' בחד תי' דאף באמרה לא נבעלה ג"כ מעלה עשו ביוחסין א"כ הא דאין אוסרין על היחוד ע"כ היינו באשת איש והא דאין מלקין על היחוד הוא בפנוי' ואולם להנ"ל י"ל דלעולם אין אוסרין על היחוד הוא אפי' בפנוי' והכונה רק דהנה אי אמרינן משום מעלה עשו ביוחסין לבד נאסרת באומרת לא נבעלתי לפי"ז אם ניסת אח"כ לכהן בדיעבד אף שעברה על לכתחלה לא תצא כמו שצידד לומר בשמ"ק ג"כ אבל אם היינו אומרין דהא דאוסרין על היחוד לכתחילה מדינא אז אם ניסת אח"כ ועברה אלכתחילה היינו אומרים דתצא וזה שאמרו אין אוסרין על היחוד דמדינא אין נאסרת על היחוד ונפ"מ דבדיעבד

לא תצא והחילוק מבואר דהנה בב"מ הקשה מע"ז דף כ' דהא בהמה לקרבן לכתחילה הוא ותי' הא"מ לענין לקרבן גם לכתחלה מותר דהא דלמהרי"ק אסור לכתחלה היינו משום מעלה עשו ביוחסין דוקא אבל בעלמא אף לכתחלה שריא כגון לקרבן יעייש"ה לפי"ז י"ל דשפיר אשמעינן דאין אוסרין על היחוד מדינא דבעלמא כה"ג ג"כ לא חיישינן אפי' לכתחלה כגון בבהמה לקרבן ה"ה הכא ל"ח וממילא אם ניסת לא תצא אבל אי מדינא הי' אסור וגם בעלמא כגון לקרבן היינו אומרים כן לכתחלה אז הי' הדין ניתן אם ניסת ועברה אלכתחלה תצא [ורק כשניסת ואח"כ נודע שזנתה אז היינו אומרים דלא תצא משום דאפי' בשבוי' כשנודע אח"כ כשניסת דאמרינן לא תצא דבאו עדים אח"כ כדאיתא בדף כ"ב בכתובות] וכן הנפ"מ לענין מפותת אביו דכתבו התוס' דאין אוסרין על היחוד דליכא מעלת יוחסין לפי"ז י"ל לאוקמי' דוקא במפותת אביו זהו דוחק אבל לפי דברינו אין לאוקמי' במפותת אביו אלא אמרינן דאין אוסרין על היחוד מדינא ונפ"מ בעלמא כה"ג במפותת אביו או בבהמה לקרבן דאין נאסרת לכתחלה רק כאן משום מעלת יוחסין לבד ע"כ אם ניסת לא תצא וזהו נכון מאוד.

ובדברי הג' ניחא עוד ליישב שיטת התוס' דמוקי בא"א והקשו מנדרים מההוא נואף ותי' נואף שאני ותמהו מאי קו' שייך לכאן הא אף בלא שמעתין דאיירי דאין אוסרין בפנוי' כש"כ דאין אוסרין בא"א וקשיא ג"כ מההוא נואף להנ"ל ניחא דיש לומר בודאי תי' תוס' פשיט נואף שאני ולכן בעלמא לא קשיא להו דמצי לתרוצי נואף שאני ורק הכא לא מצי לתרוצי דהנה קו' התוס' דאין אוסרין משמע בפנוי' איירי והכא משמע באשת איש דוקא ולא תי' בפשטות כמו בקידושין דהכא קאמר מעלה עשו ביוחסין ונאסרת במודה שנבעלה אבל בלא מודית אין אוסרין בפנוי' ג"כ וכמו שתי' תוי"ש כאן ע"כ משום דתוס' קאי עתה לפי תירוצם דלעיל דפריך לזעירי משום דאף באומרת לא נבעלה אין נאמנת משום מעלה עשו ביוחסין [ולפמש"כ בשמעתין במק"א באומרת לא נבעלה נאמנת אלא אי שתקה אסרינן ממילא כשמודית שנבעלה אין נאמנת דלכהן נבעלה דליכא פה שאסור ע"ז קאמר דמעלה עשו ביוחסין ואסורה בשתקה ולפי דברי הג' יפורש באמת כך מעלה עשו ביוחסין ע"כ נאסרה כשנסתרה בשתקה וממילא אפי' אמרה נבעלתי ולכשר אין נאמנת א"כ הא דאין אוסרין על היחוד דקיי"ל אפי' בשתקה אין נאסרת וכמבואר בשמ"ק בשמעתין א"כ ע"כ בא"א איירי אם לא כפי מה שכתבתי לעיל דלעולם בפנוי' איירי רק דנפ"מ אם ניסת תצא] וע"ז קאמר אין אוסרין על היחוד באמרה לא נבעלה ע"כ בא"א מוקמינן לה ע"ז הקשה ר"ת דמלקין על היחוד קאי בפנוי' דוקא ולפי"ז באמת טעמא בעי אמאי לא תהא נאמנת באומרת לא נבעלתי וצריך לומר או דיש חשש שנסתרה

עם נכרי ורוב פרוצים בעריות או שכיון שיש חשש שנבעלה לפסולים אלימא בדידהו הסברא דאין אפטרופוס לעריות דמשוינן לי' כאלו בודאי נבעלה דלא חשיב אפי' ספק כמש"כ תוס' דלכך לא הו' ס"ס וע"ז קאמר דאפ"ה אין אוסרין על היחוד באשת איש אפי' בנסתרה עם נכרי בלא אין אפטרופוס לעריות וכאלו ודאי נבעלה כמו לר"ג דלדידי' אין אוסרין על היחוד בא"א אפי' בנסתרה עם נכרי כן נמי לר"י הדין כן דאי נימא דר"י חולק גם בהא אר"ג א"כ לא הו' בלא"ה מיוחד כלל דמצי לומר דרק דאין אוסרין על היחוד כר"ג אתיא וע"כ כמש"כ המפרשים דלא ניחא לשויא פלוגתא חדשה בין ר"ג ור"י א"כ גם בזה אין לעשות מחלוקה חדשה א"כ חזינן דלר"י אף בפנוי' חשובה כודאי נבעלה ואפי' אי נסתרה עם כשר אלים כ"כ הסברא דאין אפטרופוס לעריות דלא נחשב אפי' ספק ואפ"ה בא"א שריא יקשה שפיר מנדרים דא"ל נואף שאני דהרי חזינן הפנוי' חשוב כודאי נבעלה ותי' דאפ"ה איכא לחלק נואף שאני אבל בלא שמעתין פשיטא להו דל"ק די"ל דשאני נואף אבל בשאר אנשים לא הו' כודאי נבעלה אפי' בפנוי' ע"כ אין נאסרת בא"א ג"כ ודו"ק. ועוד יש ליישב בפשיטות לפמש"כ המרי"ק בדעת הג' דאוסר ביחוד היינו דוקא בכה"ג דהיתה מדברת דמשמעות הלשון שדברה דברי זנות ואח"כ נסתרה לכן נאסרה ואפ"ה בא"א לא אסרינן שפיר קשיא מנדרים דא"ל נואף שאני ויש רגלים לדבר דג"כ רגלים לדבר כיון שדברה דברי זנות ותי' דאפ"ה נואף שאני דרגלים לדבר יותר אבל בעלמא לא הו' קשיא להו משום דהו' מפרשין הא דאין אוסרין על היחוד היינו בלא היתה מדברת אבל במדברת אסור אפי' בא"א וכ"ש בנואף וכן באמת דעת הב"ש סי' י"ז דלמרי"ק אסור במדברת בדיעבד אבל משמעתין דאוסר בפנוי' במדברת נשמע בא"א אפי' במדברת אין אוסרין דלא כב"ש כמ"ש האבני מילואים אף דרגלים לדבר ולכן הקשה מנדרים אף דשם ג"כ רגלים לדבר הרי נשמע דאין אוסרין בשום גונא בלא קינוי וסתירה ואמאי אסור ותי' דאפ"ה נואף שאני ובזה מיושב המשך דברי התוס' שתי' אח"כ דקאי אפנוי' ומפותת אביו משמע שלפירוש זה לא קשיא מנדרים ולפמש"כ ניחא דהכונה דלפי תי' זה דבמפותת אביו איירי י"ל לענין א"א אסור אפי' בדיעבד במדברת דהיכא דיש רגלים לדבר לא בעינן קינוי וסתירה ולכן א"ש דאסרינן בנדרים דבנואף דיש רגלים לדבר כיון שנסתרה עמו בביתו אסור בלא קינוי וסתירה.

ובמש"כ ניחא ליישב קו' חמורה שהק' הפלאה דבשמעתין דארוס וארוסה קאמר ועוד הלכה כר"ג והקשה הא גם לר"י אין אוסרין בא"א ביחוד לבד לפמ"ש תוס' לעיל דבנבעלה איירי וע"ז קאמר מעלה תעשו ביוחסין מכלל דבא"א אין אוסרין לבעלה בספק אחד ואולם לפמש"כ לא קשה מידי דבאמת לפי האי תי' של תוס' דפריך ממודית שנבעלה א"כ

הא דמשני מעלה עשו ביוחסין ע"כ הכוונה כמ"ש התוס' בקידושין הכונה משום דאמרה שנבעלה והא דאין אוסרין על היחוד לעולם בפנוי' ואין נאסרת בספק כזה שהספק אי נבעלה רק משום שמודית שנבעלה [ורק לס"ד כ' תוס' דפריך מחד דאשת איש דרק חד ספיקא אבל גמרא דמשני מעלה עשו ביוחסין היכא דלא נבעלה דוקא איירי אז אמרינן דבפנוי' איירי אבל בא"א אסור מספק] וא"כ לפ"ז שפיר י"ל בא"א אסרינן בספק אחד כמו בההוא נואף והיינו משום דיש רגלים לדבר שהיתה מדברת מדברי זנות וכדעת הב"ש ולכן שפיר קאמר דהלכה כר"ג דרק לדידי' יש להתיר בא"א ג"כ אבל לר"י אסורה ביחוד משום חד ספיקא בא"א והכא ג"כ אסרינן שמא נבעלה לאחר ודו"ק. ועוד י"ל פשוט יותר דנהי דלס"ד מדמה ספק נבעלה לספק אי לכשר או לפסול אבל לפי מה דמשני הגמרא דנבעלה מעלה עשו ביוחסין ובלא נבעלה לא עשו מעלה בפנוי' ולא דמיא ספיקות להדדי כמוש"כ לעיל דלהאי תי' התוס' ע"כ תי' גמ' לחלק בין מודית שנבעלה וא"כ כש"כ דלאסור לבעלה דאמרינן חילוק זה דאין אוסרין לבעלה היכא דיחוד לבד אבל היכא דמודית שנבעלה רק אומרת באונס אין להאמינה שנאנסה בא"א דכמו דמחלקינן בפנוי' לענין מעלה עשו ביוחסין כן יש לחלק בא"א בין אומרת שנבעלה רק אומרת באונס דאין נאמנת וכ"כ בהפלאה בעצמו לעיל ליישב לפי תי' תוס' דקידושין הך דנדרים דהו' אסרינן במודית שזינתה אף שאומרת שנאנסה כיון שחזינן שנתיחדה אין להאמינה אף במיגו דלא נבעלה מכש"כ היכא דראינו מעוברת והיא אומרת שנאנסה דליכא מיגו דאין להאמינה אפי' לא חזינן שנתיחדה וכן הוא בה"ג ה' מיאון וז"ל היתה מעוברת ר"ג ור"א אומרים נאמנת ה"מ פנוי' אבל א"א וקאמרה אנוסה לא מהימנא ולפי"ז כאן שראינו שנתעברה אלא שאומרת שמארוס נתעברה שפיר לר"י אין נאמנת כמו דלא נאמנת לומר נאנסה כן אין נאמנת שמארוס נתעברה ונהי דלר"ג נאמנת אף דלומר נאנסה אין נאמנת כמ"ש ה"ג היינו משום דאונס לא שכיח ואין נאמנת נגד רוב רק מבררה ממי נתעברה ויותר יש לתלות בארוס דלכן נחשב למיעוט כמ"ש בשמ"ק. והנה בפנ"י כתב דקו' התוס' שהקשו הכא משמע דאיירי בא"א דאין אוסרין על היחוד ושם משמע דבפנוי' איירי א"כ אכתי דלא כר"י אתיא והא דלא תי' דאיירי בלא מודית ויש ס"ס דמסתמא איירי אפי' בנתיחדה עם הפסול אפ"ה אין אוסרין על היחוד בפנוי' והכא משמע בפנוי' אוסרין רק בא"א אין אוסרין [וע"ז תי' דלפרש אין אוסרין על יחוד באמת בא"א אבל בפנוי' אוסרין א"כ נצטרך לפרש דא"א דאין אוסרין אפי' נתיחדה עם הפסול וזה דלא כמהרי"ק] ולפמ"ש קו' התוס' לא קאי באמת רק לפי תי' הראשון א"ש יותר.

רבינו פט"ו מהא"ב כתב פנוי' שנתעברה מזנות אמרו לה מהו העובר הזה אם אמרה

בן כשר הוא ולישראל נבעלתי הרי זה נאמנת והבן כשר ואע"פ שרוב העיר שזנתה בה פסולים ואם לא נבדקה עד שמתה או היתה חרשת או אלמת או שוטה או שאמרה לפלוני ממזר נבעלתי אפי' אותו פלוני מודה הרי זה ספק ממזר כשם שזנתה עם זה שהודה כך זנתה עם אחר וזהו הנקרא שתוקי שמכיר את אמו ואינו מכיר את אביו ודאי וכתב הה"מ דלכאו' קשה למה נאמנת להכשיר ולא לפסול ותי' דלהכשיר דבר תורה אין צריכין לה דהא מדינא לא הו' אלא ספק ממזר וספק ממזר מותר מן התורה לבוא בקהל ורבנן גזרו להאמינה בשל דבריהם אבל לפסול כיון דמדאורייתא מותר לבוא בקהל ואסור בממזרת ודאית ואם היינו מאמינים אותה ומתירין אותו בממזרת ודאית אנו מקילין בדאו' ולא נתנה נאמנות אלא לאב ואפי' לאב נחלקו חכמים אלא דק"ל כר"י דסובר יכיר לאחרים ואעפ"י דאין נאמנת שאני הכא דאין אדם משים עצמו רשע ועוד שהיא קרובה לו. ומש"כ רבינו אפי' אותו פלוני פשוט הוא שהרי הוא עצמו אינו יכול לידע דשמא זנתה עם אחרים והוא לא ידע וחשש זה נזכר בגמרא בכיוצא בזה והיינו ביבמות ס"ט כשם שהפקירה עצמה לגבי ארוס הפקירה עצמה לגבי אחריני וכ"כ הר"ן בקידושין בפ' עשרה יוחסין

והנה הב"ש סי' ד' תמה טובא דהא עכ"פ ברוב פסולין דמה"ת אזלינן בתר רובא ומדאורייתא הולד פסול ותי' דאף אם רוב פסולין הו' רק ספק ממזר דילמא אזלי איהי לגבייהו והו' קבוע ותמה בבית מאיר דא"כ קמה קושיות הש"ס ותיפק לי' דהתם רוב פסולים והכא רוב כשרים ומה דמשני מסייע לריב"ל דמאן דמכשיר מכשיר אפי' ברוב פסולים אינו עולה לדעת הב"ש דאכתי אין דומה לשבוי' דהכא אע"ג דרוב פסולים הא איכא למימר דאזלי איהי לגבייהו ועוד הקשו דלרב אסי דאמר מאי מדברת נבעלה הרי חזינן דאזלי איהי לגבייהו ואמאי נאמנת ברוב פסולים ועוד דלגבה להתירה לכהן הוא ספק זונה דאסורה מה"ת לכהן לא שייך סברת הה"מ אמאי נאמנת [דא"ל משום חזקת כשרות דיקשה משבו"י וע"כ כמ"ש תוס' משום חזקת בודקת ומזנה הא להה"מ לא מהני חזקת בודקת ומזנה דא"כ מה"ט הו"ל לחלק דנאמנת להכשיר משום חזקת בודקת ומזנה משא"כ לפסול הוא נגד החזקה וכמ"ש בתה"ד סי' נ"ג דמהני לגבי ולד דנהי דחזקת כשרות דידה סובר דלא מהני לולד ודלא כדעת הנמ"י פ' אלמנה לכה"ג אבל חזקת בודקת ומזנה עכ"פ מהני לולד וע"כ דלית לי' דמהני חזקה זו גם לדידה דלא כשיטת התוס' א"כ מ"ט נאמנת להכשיר את עצמה] ועוד הקשה הבית מאיר אמאי נאמנת להכשיר הבת לכהונה הא שם לא שייך ספק ממזר מותר מה"ת עוד הקשה הב"ש דאמאי נאמנת להכשיר משום דס' ממזר מותר מה"ת א"כ גם לפסול יהא נאמנת דהרי מה"ת ג"כ מותר

ספק ממזר בודאי ממזרת משום ס' קהל דבודאי קהל לא יבוא אבל בתוך ספק קהל יבוא. **ונראה** ליישב הכל בחדא מחתא ותחילה אקדים דהגמרא פריך דר"ג אדר"ג ומשני הכא ברי הכא שמא דלר"ג קי"ל מס' ואלים לי' ברי דאפי' בחדא ספיקא מכשיר ומבואר בשמ"ק בשם פי' משניות לרמב"ם בעדיות דר"ג הי' סובר תחילה דבס"ס אפי' דיעבד אסור ואך כיון שהעיד ר"י דכשר הודה לו וקבל עדותו אלא דאפי' לכתחילה אין להתיר שלא להושיב ב"ד על ככה יעיש"ה ומעתה אני אומר הנה לס"ד דר"ג דבס"ס אסור אף בדיעבד אף דיש לה חזקת כשרות אפ"ה כיון דהוא שמא לא מהני כמו דלא מהני רוב כשרים לשיטת רבינו דבעינן תרי רובא היכא דלא הי' טענת ברי וס"ס לא עדיף מרובא [כמו שיבואר להלן] וא"כ הא דר"ג מכשיר בבריא אפי' בחד ספיקא ואפי' ברוב פסולים בדיעבד ע"כ משום דכיון דטוענת ברי נאמנת משום דמסייע לה חזקת בודקת ומזנה דאין להתיר מטעם דהוה ספק דילמא אזלא איהו לגבייהו וע"כ ברוב פסולים ג"כ הו' רק ספק דליכא רק טענת ברי דבטענת ברי לחוד אין להתיר דא"כ גם בשבוי' תהא נאמנת בטענת ברי דידה דאין לומר דבטענת ברי נאמנת מטעם ע"א נאמנת לברר כמ"ש נמ"י משא"כ בשבוי' הו' נגד רוב פריצים בעריות דהרי אין מעידה שאין פרוץ דאטו יודעת אם הוא פרוץ בעריות רק מעיד שעתה לא הי' פרוץ שלא נבעלה ע"ז אין נאמנת דזה לא הו' בירור דזה אינו דגם ברוב פסולים אין להאמינה בתורת ע"א לברר דזה רק מהני היכא דלא בעי רוב כשרים אי הו' שותקת שייך לומר דע"א יכול לברר אבל היכא דאי הו' שותקת ל"מ רק ברוב כשרים א"כ ל"ש דע"א יהא נאמן לברר נגד רוב דנהי דמבררת נגד רוב אבל עכ"פ רוב ליכא לסייע וע"כ רק הא דנאמנת מטעם חזקת בודקת ומזנה אבל למאי דהדר ר"ג וקיבל מר"י דבס"ס מהני בדיעבד אף דרוב כשרים לא מהני בדיעבד היכא דלא טענה טענת ברי א"כ י"ל בטענת ברי מהני אף דליכא חזקת בודקת ומזנה משום אף היכא דלא טענה ג"כ כשרה לכהונה ל"ב רוב להכשיר ומהני חזקת כשרות להתיר בספק אחד מה"ת עכ"פ וכיון דאף אי ליכא חזקת כשרות ג"כ מה"ת נאמנת א"כ ברוב פסולים נאמנת להתיר בטענת ברי כמו דע"א נאמן לברר וא"כ אין אנו צריכין לחזקת בודקת ומזנה לר"ג וא"כ ל"ד לשבוי' דשם אין נאמנת נגד הרוב אבל כאן לא הו' נגד הרוב דרק מבררת המיעוט מתוך הרוב.

ולפ"ז הא דנאמנת בעצמה הוא דע"א נאמן לברר מתוך הרוב ואמנם בבתה דליכא חזקת כשרות א"כ אי אינה טענת אין להתיר מכח ספק אלא מכח רוב כשרים א"כ כה"ג ל"ש דנאמנת לברר מתוך הרוב דעכ"פ ליכא רוב כשרים המסייעין לה ע"כ אנו צריכין לסברת הה"מ דבבתה דבלא"ה ספק ממזר מותר מה"ת אפי' ליכא רוב כשרים א"כ מעתה ברוב

פסולים שוב יש לומר הא דנאמנת לגבי בתה ג"כ כמו ע"א אף דליכא רוב כשרים מסייעין לה, ובזה אמרתי ליישב מה דתמהו הר"ן והה"מ על רבינו מח"י מה' אי"ב שכתב דברוב כשרים לכתחלה ג"כ פסול משום גזירת קבוע משום דאיהו אזלי לגבייהו הו' קבוע גזרינן אף בלא ידעינן אי אזלי לגבייהו ובגמרא משמע דסגי ברוב כשרים לכתחילה ונראה לפמש"כ נכון הדבר דלכאו' קשה לי קו' עצומה לרבינו דסובר ברוב כשרים באזלי לגבייהו אמרינן קבוע אף בטוענת ברי הא השמ"ק הקשה נימא בשוחט קבוע ותי' כיון דהסברא כן שהוא לא אמרינן קבוע א"כ איך שייך ברוב כשרות בטוענת ברי דיש סברא בודקת ומזנית א"כ מסתמא נבעלה לרוב ולא אמרינן כה"ג כלל קבוע ואמנם להנ"ל י"ל דבאמת רבינו ל"ל סברת תוס' דבודקת ומזנה ולפי"ז י"ל רק לס"ד דבס"ס לא מהני בדיעבד ע"כ אלים לי' ברי בחד ספיקא מטעם בודקת ומזנה ע"כ ברוב כשרים לכתחלה כשר דלא שייך גזירה אטו קבוע דל"ש קבוע כיון דיש סברא בודקת ומזנה אבל למסקנא דהדר ר"ג וסובר דלא אמרינן בודקת ומזנה שפיר שייך קבוע ברוב כשרים וגזרינן ברוב כשרים אטו קבוע ע"כ לכתחילה גזרינן ול"מ רוב כשרים.

ובזה אמרתי ליישב לשון הגמרא דקאמר ר"ג הישבתני על המעוברת מאי תשיבני על המדברת ופירש"י תשובה גמורה ונצחית ותוס' הקשו להם א"כ נראה דקיבל ר"ג את דברי ר"י והרי ר"ג באמת לא קיבל דבריו ולכן פירשו דהכונה לדידן לא קשה משום דבודקת ומזנה ואולם לתוס' קשה לשון הישבתני דמשמע תשובה נצחית כפירש"י אבל לפי דברינו ניחא דבאמת ס"ד דר"ג הי' דנאמנת מטעם בודקת ומזנה והיינו לפי ס"ד דבס"ס בשמא אף דיעבד לא מהני ע"כ בטוענת ברי דמהני היינו משום בודקת ומזנה וא"כ ל"ק משבוי' אבל לפי מה דמהדר ר"ג והודה לר"י דבס"ס אף בטוענת שמא נאמנת א"כ לית לר"ג החזקה בודקת ומזנה ושפיר קיבל תשובת ר"י משבוי' אבל מה תשיבני על המדברת ואם הי' משיב לו על מדברת תשובה ג"כ הי' חוזר גם מדבריו ממעוברת אבל כיון דבמדברת לא מצא ר"י טענה אחרת רק דאין פרוצים בעריות ור"ג סובר דאין זה תשובה משום דנהי דאין אפטרופוס ומסתמא נבעלה ואפ"ה נאמנת לומר לכשר נבעלה אף דרוב פרוצים מטעם דנאמנת לברר מתוך הרוב א"כ מה"ט גם במעוברת מהני לברר מתוך הרוב כיון דהיכי דאי שתק מהני מה"ת ג"כ אף דליכא רוב כשרים מטעם דיש לה חזקת כשרות כה"ג מהימני' כע"א לברר מתוך הרוב ודו"ק ובזה אמרתי לפרש ג"כ את לא תעביד עובד' עד דאיכא רוב כשרים לכתחילה ותמהו הראשונים אי הלכה כר"ג א"כ למה לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרים ועשמ"ק שצידד לפרש דגם לר"ג לכתחילה בעינן רוב כשרים, להנ"ל י"ל בודאי הלכה כר"ג אך לא מטעמי' דלטעמי' דר"ג

דאית לי' חזקה בודקת ומזנה מהני אף לכתחילה ברוב פסולים אבל למסקנא דלית לי' בודקת ומזנה אלא דנאמנת לברר נגד הרוב פסולים ע"כ רק בדיעבד ולכתחילה בעינן רוב כשרים [ויותר נראה לי לפרש דהנה רש"י פי' לעיל תשובה נצחת השבתני ונראה שחזר ר"ג ופלא ונראה דר"ג חזר מהכשירא דלכתחלה וע"ז קאמר תשובה נצחית ואני מודה שאין להתיר לכתחלה בר"פ אך מה תשיבני על המדברת דבזה אף לכתחלה יש להכשיר ור"י ג"כ לא פסל אלא לכתחלה ועיי' רשב"א שהקשה באמת אי ר"ג רק דיעבד ואי נפ"מ בין ר"ג לר"י לפמ"ש נפ"מ שפיר במדברת לר"ג גם לכתחלה מותר ואולם אני אומר גם בזה לכתחלה פסול דגם מזה הדר ר"ג צ"ל דלר"י פסול אף דיעבד כיון שהודית שנבעלה אבל על יחוד לחוד לא אסרינן אלא לכתחלה והא דאמרי לעיל מעלה עשו ביוחסין קאי אשתקה ג"כ אסור משום מעלה עשו ביוחסין ע"כ לית לה מיגו ועיי' רשב"א ושמ"ק שחקרו בזה אם לר"י יש לפסול בשתקה כשנתיסדה שצידדו לומר דכשר לר"י אם שתקה עכ"פ נכון מה דקאמר לא תעביד לכתחלה בר"פ משום דר"ג עצמו חזר דו"ק] אלא דע"ז יש להשיב אי לית לי' בודקת ומזנה א"כ גם רוב כשרים לא מהני לכתחלה דגזרינן אטו קבוע כמ"ש לעיל דמה"ט בעי רבינו ב' רובא וע"כ שמואל קאי למאי דס"ד דאית לי' בודקת ומזנה ואפ"ה לכתחלה בעי רוב כשרים ע"כ אומר קצת בדרך אחר דהנה ר"ג דקאמר השבתני על המעוברת חזר מסברא דבודקת ומזנה ע"כ בעינן לכתחלה עכ"פ רוב כשרים כמו שאמרתי ושוב חזר ר"ג גם ממה דסבר דס"ס לא מהני בדיעבד ואית לי' בדיעבד מהני ס"ס אלא דלכתחלה ל"מ ס"ס ע"כ אמרינן גם רוב כשרים ל"ס לכתחלה דרוב לא עדיף מס"ס דהרי האי רוב ג"כ לא הו' רוב גמור כיון דיש ספק דילמא אזלא איהו לגבייהו משום דגזרינן אטו קבוע דהיינו דאחר דלית לי' בודקת ומזנה א"כ שייך קבוע כאמור וכיון דשייך קבוע גזרינן לכתחילה אטו קבוע והטעם דגזרינן אטו קבוע דילמא אזלא איהו לגבייהו וזה רק אחר דאמרינן דס"ס מהני רק לכתחלה ע"כ גזרינן שלא להושיב ב"ד על ככה ה"ה דרוב כשרים יש לגזור לאסור לכתחלה אטו קבוע דבשלמא לס"ד דס"ס לא מהני בדיעבד היכא דליכא ברי והה"ד רוב כשרים ל"מ אף דיעבד היכא דלא טענה דס"ס לא גרע מרובא לא משום גזירת קבוע אלא מדלא טענה לא עדיף רוב מס"ס ובעינן באמת תרי רובא אף דיעבד היכא דליכא ברי אבל היכא דאיכא ברי מהני רוב כשרים אפי' לכתחלה אבל למאי דמסיק דס"ס מהני בדיעבד אפ"ה באינה טוענת אפי' דיעבד ברוב כשרים לא סגי מטעם גזירת קבוע דבלא"ה אין לאסור דס"ס לא עדיף מרוב ע"כ סובר רבינו דבעינן תרי רובא בטוענת כמו היכא דלא טענה כיון דמשום גזירת קבוע זה שייך אף בטוענת דבשלמא למאי דס"ד דס"ס משום מעלה ביוחסין בדיעבד

ל"מ ביוחסין אבל כיון דס"ס מהני ע"כ רוב כשרים משום קבוע וזה שייך אף בברי.
ובזה אור לנו ליישב שיטת הריא"ף והוא גם שיטת רבינו מהשגת בעה"מ דאף דהלכה כר"ג אפ"ה בעי תרי רובא והקשה הא גמרא פריך תחילה דלא כר"ג דאף רוב פסולים מכשיר ואח"כ מסיק דתרי רובא ג"כ לא סגי ומה שתי' המפרשי' דפריך ממנ"פ אי בדלא טענה ברי אפי' חד רוב כשר ולא מהני ואי בטענה ברי אפי' ברוב פסולים ע"ז יקשה חדא דילמא בטענה ובעינן רוב כשרים לכתחלה ועוד אי ידע דבלא טענה בעינן ב' דוקא א"כ מאי פריך אח"כ ומי בעינן תרי רובא מט' חניות ה"א הי' למקשן זאת לסברא פשיטותא עשמ"ק שהאריך ולפמש"כ ניחא דלס"ד ידע ג"כ בדלא טענה בעינן תרי רובא דכמו דס"ס לא מהני בדיעבד בטענת שמא כן רוב כשרים לא מהני בדיעבד אבל לא מטעם גזירת קבוע ואי בטענה אפי' ברוב פסולים ואפי' לכתחלה דלפמ"ש רשב"א קודם חזרה דסובר הטעם דבודקת ומזנה א"כ אפי' לכתחלה מכשיר ברוב כשרים [וא"ל הא בנאנסה לא שייך בודקת ומזנה כמו שהקשו בתוס' יש ליישב על נכון דהרי התוס' כתבו דע"כ בראוה פוסל ר"י היינו במדברת דברי תפלות וזנות א"כ שוב שייך דבודקת ומזנה דאי לאו לא היתה מדברת דברי תפלות וזנות] וא"כ אפי' לכתחלה סגי ברוב כשרים וע"ז מסיק בקרונות של ציבורי הי' מעשה דיש באמת תרי רובא ומייתא אח"כ מדאמר זעירא בשם ר"ח דבעינן תרי רובא משום גזירת קבוע וזהו רק לפי מסקנת ר"ג דבס"ס כשר אף בלא טענה א"כ גם רוב כשרים יש להכשיר בדלא טענה ג"כ בדיעבד עכ"פ וע"ז קאמר משום גזירת קבוע וע"ז שפיר פריך מט' חניות דלא גזרינן אטו קבוע אבל לס"ד דמקשין לא הי' משום גזירת קבוע אלא מדינא וא"ש היטב שיטת רבינו [גם י"ל כך כיון דהדר מטעם דבודקת ומזנה ע"כ שייך שפיר קבוע וזה אפי' בטענת ברי כיון דלא שייך סברת שמ"ק שכ' היכא דסברא כך ל"א קבוע אבל בס"ד דמהני בודקת ומזנה ל"ש קבוע מטעם סברת שמ"ק ע"כ בברי סגי ברוב אחד ובשמא בעינן תרי רובא דכמו דס"ס לא מהני כך ברי בטענת שמא לא מהני].
ומעתה הדרן לשמעתין דתוס' הקשו אהא דמשנה מסייע לי' לריב"ש אכתי תיפק דבשבוי' כל פסולים עיי"ש ותי' תוס' דרוב ככל וכבר תמהו דל"א כך בשאר דוכתי' רוב ככל עיי' בבית מאיר ושאר מפרשים [בזה רק מיושב במעוברת אמאי פוסל ברוב פסולין דשפיר דמי לשבוי' אף דרק רוב פסולים דהוי ככל אבל במדברת דל"ש דילמא אזלא לגבה ל"ש סברא שכ' דהו' קבוע דחזינן דאזלא לגבה הנה כתבתי להלן ליישב גם במדברת משום דזנות רצין אחר פסולים הו' ככל ושייך אפי' היכא דאין שייך לומר דהו' קבוע ג"כ] ונראה לפי דברינו ניחא דבלא"ה קשה הא ליכא רוב פסולים מטעם

דדילמא אזלי איהו לגבייהו וליישב נאמר עפ"י סברתינו דכיון דר"י סובר דזנות רצין אחר הפסולים ל"ש דהרי הסברא אומרת שזה מרוב פסולין ולפי"ז שפיר אמרינן רוב ככל דאנו אומרין דזנות רצין אחר הפסולים א"כ מסתמא מרוב פסולים הוא וראי' באמת מרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן דאמרינן רוב ככל ואין הכוונה דליכא אפי' מיעוט כהבנת אחרונים אלא הכוונה דתלינן מסברא שודאי שחט אותו מהרוב וכמוש"כ שמ"ק דמהא"ט ל"ש קבוע בשוחט ובזה יש ליישב גם קו' התוס' דנימא סמוך מיעוטא לחזקה דלפמש"כ כיון דיש סברא שהוא מרוב לא מצטרף המיעוט עם החזקה ומהא"ט יש ליישב גם קו' ראשונים בשוחט נאמר סמוך מיעוטא לחזקה להנ"ל ניחא כיון דסברא יש שנאמר שהוא מהרוב לא מצטרף המיעוט עם החזקה ובאמת יש לתמוה תוס' כתבו רוב ככל והקשו דנאמר סמוך מיעוט לחזקה דהרי בעלמא בודאי ל"ש רוב ככל רק כאן דהרוב פסולים הוא רוב אלים דאמרינן שמסתמא הוא מהרוב א"כ ממילא ל"ש סמוך מיעוטא לחזקה וכמוש"כ הריטב"א בחולין דלכך ל"ש סמוך מיעוטא לחזקה ברוב מצויין אצל שחיטה משום דאמרינן כל מצויין ולא רוב ולפמש"כ היינו משום דמסברא אמרינן שהוא מרוב מומחין ע"כ הו' ככל וצ"ע, והנה לפמש"כ דלכך ברוב פסולין לר"י פסול משום דאית לי' זנות רצין אחר הפסולים א"כ לא שייך קבוע והו' רוב גמור מעתה לר"ג דנהי דלא אמרינן דפליגי בסברת הפיכות דסובר בודקת ומזנה דהדר מיני' ר"ג אבל עכ"פ לא אמרינן דזנות רצין אחר הפסולים דוקא א"כ ממילא אף ברוב פסולים שייך לחוש שאזלא איהי לגבייהו והו' קבוע והי' רק ספק א"כ מה"ט ר"ג מכשיר ברוב פסולים דליכא רוב כלל ולפ"ז להכשיר את בתה לקהל שפיר י"ל אף דרוב פסולים מותר דס' ממזר מותר מה"ת דלא הו' אלא ספק וכסברת הה"מ וב"ש והא דהקשה הב"מ א"כ ל"ה רוב פסולים זה רק לר"י לדידי' שפיר היו רוב פסולים ומיושב שפיר קו' הבית מאיר ומעתה נאמר ליישב גם שאר הקו' דהנה הא תינח בבתה דיש חשש ממזרת אבל בה דמכשירין לכהונה א"כ נהי דרוב פסולים הו' רק ספק דאזלא איהו לגבייהו הא מס' אסורה מה"ת לכהונה [דזה הו' כאיקבע איסורא כמ"ש הש"ש משום דידעינן שיש פסולים ג"כ וכה"ג ספק מה"ת לחומרא אף לשיטת רבינו] וזה שפיר י"ל כסברתינו דעכ"פ נאמנת לברר מתוך הרוב דכיון דאי לא טענה הי' מותרת לכהונה אף בליכא רוב כשירים המסייעים לה משום חזקת כשרות דידה והיכא דל"ב רוב כשרים לסייע מהני ונאמנת לברר המיעוט מתוך הרוב כמו ע"א דעלמא ומיושב שפיר קו' השני' ג"כ, ומעתה שוב יש ליישב גם קו' ראשונה דלכך צריך סברת הה"מ דנאמר ספק ממזר מותר מה"ת אף דליכא לבתה חז"כ שוב נאמנת כמו ע"א לברר נגד הרוב שאין אנו צריכין לסברא דהו' ספיקא דילמא

אזלא לגבייהו לכן נאמנת דס' ממזר אלא דאפי' לפי סברת ר"י דסובר דזנות רציץ אחר הפסולים ולא שייך סברת קבוע וא"כ הו' רוב גמור אפ"ה נאמנת כיון דאי לא הו' רוב היתה מותרת מטעם ספק ממזר שוב אף דרוב פסולים נאמנת לברר נגד הרוב ודו"ק.

והנה לפמש"כ לס"ד דטעם דר"ג מטעם בודקת ומזנה לפי"ז י"ל הא דמכשיר ר"ג אפי' ברוב פסולים ור"ש פוסל אפי' ברוב כשרים הא בהא תליא דר"י דסובר זנות רציץ אחר הפסולים א"כ כ"ש דלא בודקת ומזנה א"כ ל"ש רוב כשרות דילמא אזלא איהו לגבייהו והו' קבוע כיון דליכא סברא דנבעלה לכשר שייך קבוע זהו סברת ר"י דידי' ופוסל אפי' ברוב כשרים ואמנם על ר"ג אין יכול להקשות אמאי מכשיר ברוב כשרים הא ליכא רוב דניחוש דאזלא לגבייהו דידע דר"ג מצי סובר כיון דיש סברא דבודקת ומזנה א"כ לא שייך קבוע והו' שפיר רוב כשרים רוב גמור אבל הקשה לו משבוי' ארוב פסולים דעכ"פ ברוב פסולים הו' לפסול משום דל"ש דילמא אזלא איהו לגבייהו כיון דיש סברא זנות רציץ אחר הפסולים א"כ הו' רוב פסולים רוב גמור ור"ג משיב בודאי אני לדידי אית לי' אפי' ברוב פסולים משום דרוב פסולים ג"כ לא הו' רוב גמור דילמא אזלא לגבייהו דלית לי' סברא דרציץ אחר הפסולים וליכא רוב גמור אלא דלדידך אין לי לתמוה עליך למה אתה פוסל ברוב פסולים דלדידך שפיר הו' רוב פסולים רוב גמור כיון דאית לך זנות רציץ אחר הפסולים א"כ אהני לן שלא שייך לומר קבוע דתלינן מסתמא נבעלת לרוב פסולים והו' שפיר רוב גמור אלא דעכ"פ ברוב כשרים הי' לן להכשיר דזהו הו' שפיר רוב גמור דבודקת ומזנה א"כ לא שייך לומר קבוע דתלינן מסתמא לרוב כשרים נבעלה ואמאי אמרת דפסול אפי' ברוב כשרים משום דלא הו' רוב גמור דילמא אזלא איהו לגבייהו הא כיון דבודקת ומזנה מסתמא נבעלה לכשר דנהי דברוב פסולים אמרת שפיר לדידך דפסול ולית לך הסברא דהו' רק ספק משום קבוע כיון דיש סברא עכ"פ לומר רציץ אחר הפסולים לסייע לרוב לא אמרינן קבוע אבל כאן נגד רוב כשרים דאי באת לומר דפסול ע"כ משום דסברת דסברא הפוכה לגמרי הו' דהסברא רציץ אחר הפסולים אלים לדחות גם רוב כשרים דיהא שייך בו קבוע ובאמת מסברא יש לומר להיפך ברוב כשרים דסגי בסברא כל דהו דנאמר דתלינן דנבעלה לרוב כשרים וממילא לא קבוע ואת אמרת דאפ"ה פסול דשייך קבוע ולא הו' רוב גמור שפיר תמוה לן עליך אמאי מכשרת, וביותר ביאור יש לומר דהנה מהא דפליגי במעוברת הי' אפשר לפרש פלוגתתם כך דר"י קיל לי' ברי ור"ג אלים לי' ברי כדאיתא להלן ולפי"ז אף היכא דליכא רוב כשרים לר"ג נאמנת מטעם ברי וחזקת כשרות ולר"י לא מהני ברי עם חזקת כשרות ולפי"ז לר"ג הא דנאמנת אף ברוב פסולים הוא משום דאזלא לגבייהו וליכא רוב דהו' קבוע וכי תימא

דזנות רצין אחר הפסולין א"כ כה"ג לא אמרי' קבוע ר"ג לית לי' רצין אחר הפסולין ור"י דסובר לא מהני ברי דידי' בספק אחד א"כ צריך ע"כ לרוב כשרים אז דוקא יש להתיר אמנם ר"י דפוסל במעוברת ברוב כשרים משום דילמא אזלא לגבייהו וליכא רוב דקבוע הו' וכי תימא דבודקת ומזנה מסברא א"כ כה"ג תלינן ברוב ולא אמרינן כה"ג קבוע כמו שהעלתי לעיל ע"ז סובר ר"י דלא אמרינן בודקת ומזנה דנהי דגם אין הכרח לומר שרצין אחר פסולין דוקא אבל גם אין הכרח דוקא שתבקש כשרים ושפיר אמרינן קבוע ולפ"ז פלוגתתם דשניהם מודים דלא אמרינן שמבקשת דוקא פסולים וגם לא דוקא כשרים בהא שווין אלא פלוגתתם אי ברי אלים אי לאו לפי"ז הא דקאמר ר"ג השבתני על מעוברת מה תאמר במדברת יפורש כך לדידי דאלים ברי א"כ בס' ג"כ מותר א"כ אני מתיר אפי' ברוב פסולים דליכא רוב דילמא אזלא לגבייהו אלא לפי סברתך דלא אמרינן ברי אלים א"כ אין להתיר בס' אלא ברוב כשרים א"כ נהי דלדידי אף אי ל"א ברי אלים מהני באמת ברוב כשרים עכ"פ משום דאית לי' בודקת ומזנה ולא שייך לומר קבוע ברוב כשרים והו' רק ספק משום דהוא מהדרת אחר כשרים לא שהוא חזקה גמורה אלא דסברא יש לומר כך א"כ שוב לא שייך קבוע אבל ברוב פסולים לפי סברתי דברי לא אלים ע"כ הייתי מודה לך במעוברת ברוב פסולים אין נאמנת דא"ל דהו' רק ספק דדילמא אזלא לגבה והו' קבוע דהא בשיטת ר"י קאי דברי לא אלים בספק אחד ולפ"י לר"ג דידי' ולר"י אין צריך לומר דפליגי אי רצין אחר זנות או בודקת ומזנות דלכ"ע לא אמרינן רצין וגם לא אמרינן בודקת ומזנה אלא עיקר הטעם דפליגי אי רוב אלים ולא יקשה לר"ג משבוי' דשם לא שייך דהו' ספק דרוב פרוצים אבל כאן רוב פסולים ג"כ לא הו' רוב אבל מאחר דר"י בא לקפח את ר"ג להקשות בשבוי' והיינו לפי סברתי דברי לא אלים ובעינן רוב כשרים דוקא הנה ברוב פסולים עכ"פ יודה ר"ג לר"י דקשה משבוי' ומוכרח לומר דאין נאמנת וזה דקאמר הושבתני על המעוברת לפי סברתך דברי לא אלים א"כ ברוב פסולים באמת יש לפסול כמו בשבוי' ולהאי פירושא אין אנו צריכין לתי' התוס' דר"ג סובר חזקת בודקת ומזנה ורק כל קו' ר"ג מה תאמר במדברת הכונה דשם ליכא לדמות לשבוי' כיון דליכא עדים רק הוא מודית שנבעלה ונאמנת במיגו דלא נבעלתי דהנה טעמא של ר"ג במדברת דנאמנת אף ברוב פסולים אף במדברת איכא באמת רוב גמור דחזינן דאזלא איהו לגבה כמ"ש האחרונים ואפ"ה נאמנת משום דאי לא אמרה נבעלתי אף שראינו מדברת ונסתרה היינו מתירין אותה אפי' לא אמרה כלל והיתה שותקת אף דרוב פסולים דהרי אין אוסרין על היחוד ואמרינן דלא נבעלה כלל א"כ בזה שאמרה נבעלתי רק לכשר נבעלתי זהו דמי ממש לפה שאסר הוא הפה שהתיר דאלו שתקה ג"כ היתה כשרה וסובר

אף דרוב פסולים לא אמרינן אין אפטרופס לעריות או מטעם כיון דאי שתקה מותר אף ברוב פסולים א"כ אף שהודית שנבעלה נאמנת לברר מיעוט מתוך הרוב וכמו שבארנו לעיל ולר"י אליבא דזעירי דסובר דבנסתרה פליגי ג"כ הנה לדידי' ברוב כשרים ע"כ אנו צריכין לומר לכן אין נאמנת משום דסובר דזנות רצין אחר הפסולים וא"כ מסתמא נבעלה לפסול ואמרינן ג"כ כיון דמדברת מיירי שמדברת מענין זנות דלזעירי ע"כ לפרש כן כמ"ש מרי"ק שורש ק"ס א"כ מסתמא עם פסולים דיברה דברי זנות ובפרוצין אין אפוטרופוס לעריות וא"כ הסברא דאין אפטרופס לעריות אהני לן לומר משום דזנות רצין אחר הפסולים כן פסולים רצין אחר הזנות ואין אפטרופוס לעריות א"כ בודאי זהו שנסתרה עמו פסול הי' וכיון שנסתרה מסתמא נבעלה דאין אפוטרופוס בפסולין ולכן אף דרוב כשרים אפ"ה מאחר דאין אפטרופוס ואמרת מסתמא נבעלה כן אמרינן מסתמא לפסול נבעלה דזנות רצין אחר הפסולים כמו שבארנו דאין אפטרופס לעריות הכונה בפסולים ודו"ק, ולפי"ז אי שתקה הו' ג"כ פסולה לכהונה רק אי אמרה לא נבעלה היתה מותרת לכן כיון שהודית שנבעלה שוב אין נאמנת דלא הו' פה שאסר ומיגו לית לי' ולפ"ז פליגי לר"ג דלית לי' רצין אחר הפסולים ולית לי' אין אפוטרופוס א"כ הו' פה שאסר ונאמנת ולר"י דסובר זנות רצין אחר פסולין וסובר אין אפוטרופוס ממילא בהודית שנבעלה אין נאמנת שלכשר נבעלה דליכא פה שאסר ורק הו' מיגו ומיגו לית לי' לר"י ומכ"ש ברוב פסולים ולפי"ז הכי קאמר ר"ג מאי תשיבני על המדברת דאני מתיר אפי' ברוב פסולים משום דאי שתקה הי' מותרת אף ברוב פסולים משום דאין אוסרים על היחוד דלית לי' אין אפוטרופס לעריות א"כ אף שהודית שוב נאמנת לברר מתוך הרוב פסולים שלכשר נבעלה או דנאמנת דהו' כפה שאסר והנה ר"י השיב דהיינו שבוי' הכונה ברוב פסולים כיון שנתיחדו הו' כמו שבוי' דאין אפוטרופוס לעריות מסתמא נבעלה כיון דמסתמא נתיחדה עם רוב פסולים דאזלינן בתר רובא ושוב אמרינן אין אפוטרופוס לעריות ונבעלה והו' כמו שבוי' [הכוונה כמו שבוי' אסורה לכהן אף בדיעבד אף שהיתה אשת איש כן להנשא לכהונה לכתחילה הו' כודאי נבעלה וכמ"ש במרי"ק שורש ק"ס] וכיון דאי שתקה ג"כ לא היתה מותרת דאין אפוטרופס א"כ עתה שהודית שנבעלה אלא שאומרת שכשר ליכא פה שאסר וגם אין להאמינה לברר מיעוט מתוך הרוב דכל היכא דאף אי לא הי' רוב פסולים אלא ממחצה ע"מ אין כשר אלא ברוב כשרים לא שייך להאמינה לברר נגד הרוב כמו שבארנו לעיל, והכונה רק בודאי לר"ג דאלים לי' ברי וא"כ אפי' אי ליכא רוב כשרים רק מע"מ מהני ברי דידה שנבעלה לכשר ול"ב רוב כשרים דוקא וא"כ אף שיש כאן רוב פסולים ג"כ נאמנת דנאמן לברר כמו ע"א כאמור אבל

ר"ג הכי קאמר לר"י במעוברת השבתני לפי דעתך דברי לא אלים אבל במדברת אפי' לפי סברת דלא אמרינן ברי אלים וא"כ במחצה ע"מ לא נאמנת מטעם ברי עם חזכ"ש אפ"ה מהדין שתהא נאמנת מטעם אחר דאף אי שתקה לא היינו אוסרין אותה דאמרינן לא נבעלה א"כ עתה שהודית שנבעלה עכ"פ הו' פה שאסר פה שהתיר ויש להאמינה מטעם פה שאסר פה שהתיר ור"י השיב דאין אפוטרופס לעריות כיון שכן לדידי' דלא אלים ברי ליכא פה שאסר ובזה מיושב תוס' שהקשו אכתי בשבוי' כל הו' וכאן אינו אלא רוב ולפמש"כ ניחא דכיון דאין אפוטרופס לעריות משום דזנות רצין אחר פסולים ופסולים רצין אחר זנות א"כ רוב זה אלים והו' ככל דמוכח מילתא דלרוב פסולים נבעלה משום דזנות רצין אחר הפסולים והנה כל זה בה דהרי כיון דברייתא זאת אף דאיירי במעוברת לא איירי רק מבה דמעוברת נקטינן משום לישנא מעליתא כמש"כ תוס' לעיל ולכן לר"ג דאלים לי' ברי לדידי' לא קשה משבוי' אבל לגבי בתה לא שייך דאלים לי' ברי דלגבי ולד לא מהני ברי דברי רק מהני עם חזכ"ש ולולד לא מהני חזכ"ש דידה ע"כ אנו צריכין לטעם אחר ולכן העלה הה"מ בבתה יש טעם אחר משום דספק ממזר מותר מה"ת וא"כ אי הו' מחצה על מחצה הי' נאמנת אף דליכא רוב כשרים כיון שרק מדרבנן והטעם דמדרבנן שפיר אמרינן דמהני חזקת כשרות דידה להכשיר גם הולד לכן אף ברוב פסולים נאמנת לברר כמו ע"א שמברר מתוך הרוב דהיכא דל"ב רוב כשרים נאמנת לברר נגד הרוב וכמו שנאמנת במחצה עמ"ח כן אף ברוב פסולים נאמנת לברר כיון שאומרת ברי שדייקה לבעול לכשר דנהי דלא אמרינן חזקה זו אבל כשטוענת שדקדקה לבעול לכשר לה דוקא שפיר נאמנת לברר הרוב אף להכשיר בתה אך כל זה להכשיר אבל לפסול כשאמרה שהוא ממזר אינה נאמנת אפי' לא הו' נגד הרוב כגון ברוב פסולים משום דילמא אזלא איהו לגבייהו א"כ הרוב אינה רוב גמור דהרי איירי באיהו מעוברת ואמרה ממזר א"כ דילמא אזלא לגבייהו והו' רק ספק ובמחצה עמ"ח אין להאמינה כיון שהוא אסור דאורייתא לא מהני ברי דידה דלהכשיר מהני ברי דידה במחצה על מחצה משום דמה"ת שריא ובדרבנן מהני חזקה דידה לולד אבל בממזר חדא דמה"ת אסור ועוד דלא שייך חזקה דידה לסייע לולד דאדרבא חזקת כשרות דידה מסייע לומר שלא נבעלה לפסול ע"כ אין נאמנת לעשותו ממזר ודאי ודו"ק.

ובזה יש ליישב קו' התוס' לעיל דפריך מאין אוסרין על היחוד לזעירי ולא פריך לרב אסי משום דלרב אסי י"ל גם לר"י דנאמנת בלא ראוה שנבעלה משום דהו' פה שאסור פה שהתיר דאם שתקה היתה מותרת [עיי' שמ"ק אברייתא דהשבתני על המעוברת וכן לקמן גבי את לא תעבד עובדא לכתחלה דכתב אם שתקה היתה נאמנת] והיינו משום

דאין אוסרין על היחוד ולכן אם שתק מותרת ושייך פה שאסור אבל לזעירי דלר"י אין נאמנת ע"כ משום דגם אי שתקה אסורה כמו שנסתפק בשמ"ק הנ"ל רק אם אמרה לא נבעלה כשרה וא"כ ליכא פה שאסר ולא הו' אלא מיגו והא לית לי' לר"י שפיר פריך מאין אוסרין על היחוד דאי הו' סבור דיחוד שרי בשתק יש כאן פה שאסר שגם ר"י מודה כדאיתא רפ"ב ע"כ סובר יחוד בשתקה אסורה והקשה מאין אוסרין ותי' מעלה ביוחסין לכן אף בשתקה אסורה ודו"ק היטב ועיי' לעיל מש"כ בזה.

ומעתה מיושב כל הקו' שהקשה בית מאיר א"כ איך אמר דדמיא לשבוי' משום דרוב פסולים דילמא אזלא לגבייהו ע"ז יש לומר חדא דהרי קאי על מדברת דחזינן דאזלא לגבה ואף דקאי גם אמעוברת הנה י"ל לר"ג לשיטתו באמת לא דמיא לשבוי' משום דטוען טענת ברי מהני מטעם דהו' ספק דילמא אזלא לגבה ואך לפי סברת ר"י דלא אלים ברי סובר ג"כ דל"א דילמא אזלא לגבה משום דיש סברא דרצין אחר זנות כהא"ג לא אמרינן קבוע כמחצה על מחצה שפיר מדמי רוב פסולים לשבוי' ומיושב נמי קו' השני' דהא בה לא שייך חשש ממזרת רק פסול כהונה ולא שייך סברת הה"מ דס' מותר מה"ת אמאי נאמנת דלפמש"כ בה אין אנו צריכין לסברת הה"מ אלא כיון דאפי' ברוב פסולים אמרינן דילמא אזלא לגבייהו והו' רק ספק מהני ברי וחזקת כשרות דידה משא"כ בשבוי' הו' רוב גמור לא מהני ברי וחזקת כשרות דידה ולא דמי לשבוי' כלל ורק בבתה דלא שייך להתיר מטעם ברי דידה וחזקת כשרות בעינן לסברת הה"מ וניחא נמי גם קו' שלישית ברוב פסולים לא שייך להתיר ספק ממזר די"ל כמוש"כ הב"ש דילמא אזלא לגבייהו ולא הו' רק ספק ומיושב גם קו' הד' הא לרב אסי דראוהו מדברת נבעלה א"כ לא שייך שמא אזלא לגבייהו והו' רוב גמור אמאי כשר ברוב פסולים לפמש"כ ניחא דהא לפמש"כ בראוה מדברת ונסתרה אף שלא ראינו שנבעלה אבל עכ"פ כיון שנסתרה ואנו מאמינים שנבעלה היינו כשנבעלה אז כשנסתרה א"כ ג"כ ראינו דאזל איהו לגבה ואפ"ה כשר ובארנו לעיל דכשר מב' טעמים חדא מכח פה שאסר ומהני לר"ג אף לפי סברת ר"י דלא אלים לי' ברי וחדא לפי סברת ר"ג דאלים לי' ברי בספק ממילא נאמנת לברר מיעוט מתוך הרוב ג"כ וה"נ לרב אסי ניחא מטעם השני דנאמנת מטעם ברי כשליכא רוב פסולים שוב כשיש רוב פסולים מהני לברר מתוך רוב כמו ע"א ורק טעם השני לפי סברת ר"י דאיירי בברייתא זו מכח פה שאסר לא שייך בראוהו שנבעלה והרי באמת איתותב מהאי ברייתא משום דלפי הברייתא ר"ג מתיר אפי' אי לא אמרינן ברי אלים רק מכח פה שאסר וזה לא שייך בראוהו שנבעלה וא"כ ע"כ דלא כרב אסי ושפיר איתותב מהאי ברייתא אבל ממשנתינו שפיר קאמר ר"א דמותרת כיון דלפי משנתינו י"ל טעם

דר"ג מטעם ברי עם חזקת כשרות וממילא מהני לברר מתוך הרוב וא"ש מאוד, וא"ש נמי קו' הב"ש דאכתי לפסול ג"כ לא הו' אלא ס' מדרבנן דספק קהל מותר בממזרת לפמש"כ ניחא דעכ"פ מדרבנן יש לפסול דהא דכ' הה"מ דהאמינהו דרבנן בדרבנן היינו משום דבדרבנן מהני חזקת כשרות דידה לסייע לולד וזה לא שייך באומרת ממזר ודו"ק וראי' לדברינו דרבינו כתב דאומרת לישראל נבעלה ומאי נפ"מ אי לנכרי נבעלה ג"כ כשר הולד לישראל וע"כ כדי לרמז רק אף לפי דברי דנבעלה לישראל דמהני ברי וחזקת כשרות לגבי דידה מה"ת מהני לגבי ולד עכ"פ מדרבנן.

ובזה אמרתי לפרש גם המשנה דקתני ברישא הרי זה בעולה לנתין ולממזר וכן בסיפא הקשה הפנ"י למה לא נקט בעולה לנכרי ונראה דהנה בסיפא דבא לפסול הולד אף לקהל ע"כ נקט נתין וממזר והיינו דבגמרא קאמר חדא להכשיר בה חדא להכשיר בבתה ופי' התוס' רישא לרבותא דר"י וסיפא לרבותא דר"ג ותמה בפנ"י עכ"פ בסיפא איירי בה ג"כ א"כ נשמע ממילא גם ברישא דכשר בה ועכ"פ הו"ל למנקט בחדא בבא ונראה דא"ש מאוד דהכי קאמר ר"י אף אי אודה לך בה בולד אני חולק ולכך חלק אותה בתרתי בבא והטעם דפליג בולד משום דבה שפיר י"ל דמהני להכשיר מטעם חזקת כשרות אבל בולד סובר דלא שייך להכשיר מטעם חזקת כשרות דאמה משום דהולד אנו רוצין לטהר גם לקהל ופסול זה ליכא כלל בה ומעתה הוכרח לומר בסיפא הרי זה בחזקת בעולה לממזר ופסול לקהל דלזה לא אהני חזקת אם א"כ אי הו' נקיט בעולה לנכרי לא שייך זה הסברא דאז באמת מהני חזקת אם להכשיר לכהונה אבל להכשיר לקהל לא מהני [ואף דלה"מ להכשיר לקהל קיל יותר היינו מה"ת דס' ממזר מותר מה"ת אבל מדרבנן אין להתיר אלא מטעם דמסייע חזקת האם וזה לא שייך לר"י בפסול קהל כיון דאם לא נפסלה לקהל] ובזה ניחא ממילא דנקט ברישא ג"כ בעולה לממזר דע"ז שייך אח"כ למנקט בסיפא בולד דפסול בחזקת בעולה לממזר ויפורש הכי אף אם הייתי מודה לך ברישא בכל החששות שאני חושש דאין אני מחזיק אותה בנבעלה לממזר בסיפא לגבי ולד אני פליג דבחזקת בעולה לממזר דלזה ליכא חזקה לגבי האם א"כ אי הו' נקט ברישא בעולה לנכרי א"כ לא הו' שייך לומר כדברי ר"י דאף דאני אומר לך ברישא דאין אנו חוששין לבעולה לנכרי בסיפא אני חושש לגבי בתה לפסול נכרי וזה אינו דבאמת אין חוששין לפסול נכרי בה גם בבתה אין לחוש דמהני חזקת אם היכי דרובן כשרים לגבי ולד להכשיר לכהונה ע"כ שביק ברישא ג"כ בעולה לנכרי ונקט ממזר דע"ז שפיר מצי תני אח"כ בסיפא אף אי הייתי מודה בבה בבתה אני חולק מחשש ממזר ופסול קהל דלזה ליכא חזקה לגבי אם דלא מפסלה לקהל ומיושב קו' הפלאה ע"כ נקט רישא בפני עצמו דבסיפא ע"כ לא

איירי רק בבתה והנה לפ"ז לר"ג דמכשיר אפי' ברוב פסולים ומטעם דמכשיר בה כשר גם בבתה והא שפיר קאמר ר"י בה ליכא פסול קהל אך ניחא בודאי אי הו' זה מה"ת לא מהני אבל כיון דרק דרבנן מהני חזקת האם לגבי ולד אף כה"ג שיש לבתה פסול קהל והאמינהו חכמים בדרבנן ובזה יש ליישב קו' אחרת ג"כ דא"כ בבתה דמכשיר לכהונה ואפי' ברוב פסולים לר"ג והא שם ל"ש סברת הה"מ דמותר ספק ממזר מה"ת דהא אסור מה"ת מספק ואף לרבינו דספק מותר מה"ת הא זהו הו' איקבע איסורא דידעינן שיש כאן פסולים כמ"ש ש"ש אך ניחא דהנה לכאו' י"ל רק כיון דהותר לקהל הותר לכהונה אך זהו אינו דלקהל הותרה רק מספק א"כ אין להתירה מה"ט לכהונה אך י"ל דהנה באמת הקשה הרמ"א דרבינו לא הביא דנאמנת להכשיר בתה רק לקהל ולא הביא שגם לכהונה כשר ודעת השואל דבאמת רק לקהל מותר והקשה מגמ' משמע דמותר גם לכהונה ולא משתיקין אלא מדין כהונה דהיינו מתרומה ועבודה ודעת רמ"א שם דכש"כ דמותר לכהונה והנה יש לתמוה אי נאמר דאין נאמנת להתירה לכהונה רק לקהל א"כ שפיר קאמר ר"י דאין להאמינה לגבי בת דלבת יש חשש אחר פסול קהל וא"כ לר"ג דנאמנת ע"כ לומר כיון דנאמנת להכשיר בתה לכהונה דזה החשש יש גם בה שוב ע"כ הותר לקהל כיון דכל חשש רק דרבנן כמ"ש הה"מ אבל אי הו' דאורייתא לא הו' נאמן להכשיר לקהל לא הי' מותר ממילא גם לכהונה אבל אי נימא דאין יכול להתירה לכהונה איך אפשר להתירה לקהל מטעם חזקתה אף שהוא רק דרבנן הא חזינן דלא סלקה חזקת האם לבתה והו' תרתי דסתרי וע"כ לומר שבאמת אין להתירה לכהונה ג"כ אך הא תינח בבתה אבל כשיש לה בן הנה פסול כהונה לא שייך בבן דהיינו לפסול בבת כהן דלא הזהרו כהנת לינשא לפסולים וליכא אלא חשש קהל שפיר נוכל לומר דמהני חזקתה לולד להתירו בבת ישראל דבו ליכא פסול כהונה ולתרומה ועבודה באמת אין נאמנת [ועיי' בהפלאה אם הוא בת כהן אוכלת בתרומה] וא"כ לפי"ז י"ל במשנה איירי בעובר הנולד זכר לכן נאמנת להתירו לקהל אף דבה לא שייך פסול קהל כיון שהיא דרבנן מפני חזקתה והנה זה אמרתי לפי דעת רמ"א דבאמת אין נאמן להתירה לכהונה ואך לפירוש זה בגמרא משמע דבבתה ג"כ נאמנת להתירה לכהונה ע"כ אני אומר שבאמת נאמנת להתירה בתה לכהונה דחזקת כשרות דידה מהני גם לולד והא דהוצרך הה"מ לסברתו דממזר מותר מה"ת ולא כתב כדעת הנמ"י ביבמות דף ס"ט דלהכשיר נאמנת דחזקת כשרות מסייע לה אבל לפסול אין חזקת כשרות מסייע לה אני אומר דלפי האמור ניחא דבודאי היכא דליכא רק פסול כהונה כגון בספק נבעלה לנכרי דמהני להתיר עצמה לכהונה גם אהני לבתה אבל בספק ממזר אי ספק ממזר אסור מה"ת לא מהני להכשיר

בתה לקהל וממילא אסורה גם לכהונה דהכשר האם לא מהני להתירה לקהל ואז ר"ג הי' מודה לר"י דבחזקת בעולה לממזר מה"ט דחזקתה לא מהני להתיר הולד לקהל ע"כ כתב הה"מ דס' ממזר מותר מה"ת אם כן שוב לכהונה מותרת מכח חזקת כשרות דאם וכיון דמן התורה מהני חזקת כשרות דאם להתירה אף לכהונה ממילא מהני אף מדרבנן דנהי מדרבנן ספק ממזר אסור אפ"ה האמינהו חכמים מכח חזקת כשרות דידה אף דבה ליכא פסול קהל ודו"ק וזה ברור ונכון מאוד ומה"ט הוצרך שפיר רבינו לומר שנבעלה לישראל דכשרה לכהונה מהני חזקתה לולד מדרבנן והבן.

ולפי"ז ממילא מיושב קו' הב"ש הא גם ספק קהל מותרת מה"ת בממזרת די"ל דנהי דמותר מה"ת כיון דמדרבנן אסור ואין להתירה מדרבנן מכח חזקת האם דמסייע דל"ש זה לענין לפסול וכמ"ש הנמ"י ע"כ אין נאמנת להתירה בממזרת והיינו מדרבנן ודו"ק.

ובזה א"ש מה שהקשה הה"מ מהא דנאמנת החי' לומר זהו ממזר כונה כיון דנאמנת החי' לומר זה ממזר וזהו כשר דנאמנת לברר כמו דע"א נאמן לברר אפי' נגד הרוב כן כאן אינה אלא כמבררת שהבועל ממזר הי' וא"כ אף דאסור מספק תהא נאמנת לברר כמו ע"א וע"ז תי' שפיר חדא דשויא נפשי' רשיעא שנבעלה לממזר ועוד דקרובה הוא ע"כ אין להאמינה בתורת ע"א לברר בבתה רק בה שייך דנאמנת על עצמה לברר אבל לא על בתה ואמנם עד"ז יקשה דהנה התוס' כתבו הטעם דר"ג משום חזקת בודקת ומזנה ויש להבין אמאי לא ניחא להו בטעמא שאמרנו שתליא באלים ברי כיון שכן מפורש בגמ' לר"ג אלים לי' ברי ונראה דתוס' לא ניחא להו בהאי טעמא משום דנהי דקתני בברייתא מעוברת אמנם הלא לזעירי לאו דוקא במעוברת דהרי מעוברת וראוה שנבעלה לזעירי דין אחד להם ונקט מעוברת כמ"ש גופי' לעיל משום לישנא מעליא וא"כ במעוברת שג"כ לר"ג נאמנת לא שייך הטעם דברי אלים דהרי רוב פסולים וא"ל דילמא אזלא לגבייהו והו' קבוע ואין אלא ספק ומהני ברי דידה דזה אינו במעוברת הרי ראינו שנבעלה וחזינן דאזיל איהו לגבה כמ"ש אחרונים, ועוד קשה לי אי כב"ש דרק ברוב פסולים מכשיר משום דאזלא לגבייהו ולא הו' רוב גמור א"כ איך קאמר בהאי ארוס וארוסה דקיי"ל כר"ג ודחי לכתחלה בעינן רוב כשרים ותיפק לי' הא ברוב פסולים ממש גם לר"ג אין נאמנת ושם בארוסה הכל פסולים אצלה בשלמא בלא"ה לא קשה משום די"ל דארוסה חשיב כמיעוט דשכיח גבה ויש לתלות בדידי' כמש"כ השמקב"צ אבל אי רוב פסולים דמכשיר ר"ג רק משום ספק דילמא אזלא לגבה וליכא אפי' רוב איך אפשר לדמותו לארוסה שכולם פסולים לגבה ואריס אין לחשוב אלא כמיעוט לא כמחצה עמ"ח ע"כ נאדו מפירוש זה ונתנו הטעם משום בודקת ומזנה דמה"ט ניחא דמכשיר אף

ברוב פסולים אפי' בראוה שנבעלה דפריש מרוב [ובזה ניחא קו' פנ"י דילמא נאנסה לא שייך בודקת ומזנה לפמש"כ ניחא משום מעוברת אין צריך לסברא זאת רק משום ראוה מדברת ושם הרי חזינן דלא נאנסה שפיר שייך בודקת ובראוה שנבעלה אף דליכא בודקת ניחא בלא"ה כסברת ב"ש דאזלא לגבייהו הו' ס'] וכיון שכן אי אפשר לפרש כפירושינו דיקשה עלינו מראוהו שנבעלה דהו' רוב גמור אמאי אהני ברי דידה אשר על כן אני אומר ליישב דברי רבינו ע"ד אחר והוא דמפרש כפירש"י דתשובה גמורה ונצחת השיב וקבל ר"ג תשובת ר"י באמת ומה שתמה בשמ"ק איך אפשר שהדר ר"ג הא אמוראי פסקי כר"ג ע"כ אני אומר עפ"י דברים שהקדמתי למעלה דר"ג הי' סבור מקודם ס"ס אסור ע"כ משום דסבור בחדא ספיקא להחמיר מה"ת משום דהו' איקבע איסורא ואיתחזק איסור בהאי תערובות לכן ס"ס אסור בדיעבד ג"כ עכ"פ מדרבנן אלא דסובר ברי אלים בחד ספיקא א"כ הי' ר"ג סובר אף דספק אחד אסור מה"ת מהני ברי דידי' משום דנאמן לברר כע"א נגד הרוב משא"כ בשבוי' דרוב פרוצים והא אין יכולה לברר שמיעוט אין פריץ ומעתה באמת יפה הקשה ר"י מ"ש משבוי' דהא כאן דספק אחד אסור מה"ת ורק מצד ברי דידי' יש להכשיר לברר ההיתר כמו בע"א א"כ ברוב פסולים לא שייך להאמין לברר נגד הרוב דדי לנו להתיר ברי דידי' כשהוא ספק אבל לא נגד הרוב ובשלמא היכא דספק מותר ורק ע"י רוב פסול שפיר נאמנת לברר מן הרוב דלא יהא אלא כמחצה על מחצה אבל אי ספק אסור ואין להתיר אלא ברוב כשרים א"כ צריכין לברי דידי' לברר הספק א"כ כשהוא רוב פסולים די דברי דידה מהני לעשותו ספק אבל לא לעשותו כרוב כשרים וא"כ כמו בשבוי' אין נאמנת כן כאן אין להאמינה לברר נגד הרוב ובשלמא אי הו' סבר בזה כסברת ר"י דס"ס שריא מדרבנן והיינו משום דס' אחד מה"ת מותר ונהי דלר"י אפ"ה אין נאמנת משום דלא אלים לי' ברי להתיר אפי' בספק אחד אף דס' אחד מותר מה"ת עכ"פ מדרבנן אסור ולא מהני ברי דידה אבל לדידך אי הו' סבור דס"ס מותר דספק אחד מותר מה"ת וא"כ כיון דאית לך ברי אלים ג"כ א"כ אף אי ברוב פסולים נאמן לברר נגד הרוב כיון דבלא רוב מותר מה"ת בלא ברי מהני ברי דידי' אף נגד רוב דהו' רק כמברר ההיתר מתוך האיסור אבל כיון דסברת ס"ס אסור דע"כ ספק אחד אסור מה"ת א"כ מאי מהני לך ברי דידה מ"ש משבוי' וע"ז שפיר קאמר ר"ג השבתני על המעוברת תשובה נצחית לפי סברתי דס"ס אסור א"כ ע"כ ספק אחד אסור מה"ת לא מהני ברי דידה כמו דלא מהני בשבוי' וע"כ אני מוכרח להודות לך דאין להתיר מעוברת או בראוה שנבעלה מטעם זה אלא אי אני חוזר מפלוגתא אחרת דאית לי עמך דס"ס אף דיעבד אסור ואין לקיים דברינו אלא אי אני מודה לך בהאי דס"ס מותר בדיעבד עכ"פ וכמו שחזר באמת

ר"ג במשנה דאלמנת עיסה והודה לר"י דס"ס מותר בדיעבד רק למעלה ביוחסין החמירו שלא להושיב ב"ד על ככה להתיר לכתחלה א"כ מעתה קיים שפיר דברינו כיון דס"ס שריא בדיעבד א"כ אמרינן דס' אחד מותר מה"ת שוב שפיר מהני סברא שלנו דברי אלים אף נגד רוב לברר מיעוט כשרים כיון דאפי' מחצה על מחצה דהו' ספק מותר מה"ת שפיר מהני אך כל זה במעוברת או ראוה שנבעלה אבל מה תשובני על המדברת דשם אפי' נאמר דס"ס אסור מה"ת יש להאמינה כיון דאי הו' מחצה על מחצה נאמנת כיון דאין אוסרין על היחוד ואמרינן שלא נבעלה כלל אלא מהני שהוא הודית שנבעלה וא"כ כיון שאומרת לכשר נבעלתי נאמנת מטעם פה שאסר ולפי"ז גם נגד רוב פסולים נאמנת דהיכא דאם הוא מחצה על מחצה נאמנת מטעם מיגו שייך להאמינה אף ברוב פסולים מטעם דנאמנת לברר מיעוט מתוך רוב וכאשר בארנו לעיל ור"י השיב דגם זה דמיא לשבוי' כיון דברוב פסולים ואין אפוטרופוס לעריות בפסולים כמו שבארתי דזנות רצין אחר פסולים ופסולים רצין אחר הזנות א"כ אף אי ליכא רוב פסולים אין להאמינה אלא כשאומרת לא נבעלתי וכשהודית שנבעלה אין להאמינה אלא מצד ברי דידה שלכשר נבעלתי [דהיינו לדעת דלר"י דידי' אין נאמנת אפי' ברוב כשרים] וא"כ ברוב פסולים אין להאמינה נגד הרוב כיון דאתה צריך גם במחצה על מחצה לאמירתה דוקא ואין להכשיר בלא אמירתה רק ברוב כשרים [ואף דבע"א גמור דעלמא נאמן נגד רוב אפי' היכא דבמחצה על מחצה ג"כ אסור היינו בע"א דשייך מתורת עדות אבל כאן על עצמה לא הו' כע"א אלא דבאת להאמינה משום דעכ"פ לא הו' נגד הרוב דאין אלא בירור הנה זה שייך רק היכא דאם הי' מחצה על מחצה לא צריך כלל לדברי' אבל היכא דבלא דברי' בעינן דוקא רוב כשרים אז ברוב פסולים אין להתיר באמירתה דעכ"פ ליכא רוב כשרים המסייעין ודו"ק היטב] אבל ר"ג לא קבל בזה דברי ר"י ולא חזר מדבריו דאף אי מס' אסור וא"כ ספק אחר לאסור מה"ת אפ"ה נאמנת על עצמה במדברת אפי' ברוב פסולים ודו"ק.

ובזה יפורש דברי הגמרא דאת לא תעביד עובדא אלא ברוב כשרים הכונה לפי ס"ד דר"ג דאפי' אי ס"ס אסור א"כ ספק אחד אסור מה"ת אפ"ה נאמן מצד ברי דידי' א"כ ע"כ משום דכיון דאומרת ברי שבודקה וזינתה אף דלא אמרינן חזקה בודקת ומזנה אבל כשטוענת ברי שבודקה וזינתה ושהוא כשר הו' נאמנת אף שכנגד הרוב יכולה לברר מיעוט מהרוב א"כ אף ברוב פסולים לכתחלה נאמנת אבל אחר שחזר ולא התיר רק משום דספק מותר מה"ת לכן מהני ברי דידה ע"כ אין להתיר אלא לכתחלה דר"ג עצמו חזר מזה מלהתיר לכתחלה והבן והנה לפי"ז י"ל כל זה להכשיר עצמה לכהונה אבל להכשיר בתה לקהל הנה מטעם דיהא נאמנת לברר כמו ע"א אין להתיר דקרובה הוא

וכמ"ש הה"מ אח"כ א"כ ע"כ צריכין לסברא אחרת דספק ממזר מותר מה"ת ויקשה קו' המפורשים בלא"ה ספק מותר מה"ת לרבינו וא"ל כתי' המפורשים דדעת רבינו מהכא כל שאר איסורים דא"כ גם בספק קהל מותר בממזרת מה"ת ויקשה קו' הב"ש הא ספק קהל ג"כ מותר מה"ת ולכן ליישב נאמר רק דהנה ברוב פסולים הי' לנו לאסור בודאי אלא דיש לנו לומר דילמא אזלא איהו לגבה והו' קבוע כדאי' בקידושין אפ"ה התיר התורה אבל בשאר איסורין היכא דאיכא רובא אף דקבוע הוא והו' ספק לרבינו לחומרא א"כ שפיר י"ל בספק ממזר מותר אפי' ברוב פסולים משום דילמא אזלא איהו לגבה והו' ספק קבוע אפ"ה התיר התורה ולא הו' אלא איסור דרבנן ורבנן האמינהו דבדרבנן מהני חזקת אם לולד כמ"ש לעיל והיכא דראינו שנבעלה הנה יש ספק שמא נבעלה גם לאחר ומאחר נתעברה שאין ממזר כמו שיבואר [וניחא נמי דלא יקשה מאי קאמר ר"י רוב פסולין דמיא לשבוי' הא לא דמי' לשבוי' דילמא אזלא לגבה די"ל כמ"ש לעיל לר"י דסבר זנות דרצין אחר הפסולים לא שייך כלל קבוע ושפיר הו' רוב גמור ודו"ק] ולפי"ז מיושב קו' הבית מאיר די"ל דוקא בבתה דלא מהני בתורת בירור ע"א צריך לסברא דממזר מותר מה"ת אפי' ברוב פסולים כיון דעכ"פ אין ידוע בבירור שיש כאן רוב גמור דילמא אזלא לגבייהו והו' קבוע שמותר מה"ת אבל בה דשייך להתיר דנאמנת לברר כמו ע"א שפיר מותר אפי' ברוב פסולים אף דל"ש דמותר מס' מה"ת וכן ניחא לרב אסי אף דראינו שנבעלה וליכא ספק אזלא לגבה שרי בה דנאמנת לברר כמו ע"א לגבי בתה אין נאמנת ע"כ צריך לספק ממזר מותר מה"ת והא דקשה אמאי בתה כשרה לכהונה הנה באמת רבינו לא הביא רק דכשר לקהל והא דיקשה הא בגמרא משמע דכשר לכהונה רק לתרומה פסולה יש לומר זה לפי מאי דקאמר ר"ג באותו ברייתא הושבתני על מעוברת והי' סובר דנאמנת אף אי ס"ס אסור א"כ ספק אחד ג"כ לחומרא אפ"ה נאמנת א"כ ע"כ היינו אומרים דמהני חזקתה גם להכשיר בתה לכהונה ולכן סיים שפיר הברייתא אבל בבתה דברי הכל הולד שתוקי ומפרש רי"ו שתוקי וכשר אבל למאי דהדר ר"ג וסובר ס"ס שריא מה"ט מתיר בה משום דספק מותר מה"ת וברוב פסולין נאמנת משום ע"א שנאמן לברר נגד הרוב וזה לא שייך בבתה כמוש"כ הה"מ דקרובה הוא ע"כ אין נאמנת אלא להכשיר לקהל משום דמותר מה"ת ויותר נראה לפרש עד"ז דהנה בעדות אשה בבתה דברי הכל הולד שתוקי כפי משמעות הלשון משמע כדברי רבינו דפסול לכהונה דלקהל מותר אף דהו' שתוקי משום ספק ממזר שמותר מה"ת ובדרבנן האמינהו והיינו לפי חזרת ר"ג אבל כיון דהברייתא קאי גם אדברי ר"ג שקודם חזרה דהיינו ר"ג דמשנה אפ"ה קאמר שתוקי ולכן הקשה ארי"ו דהוא קאי אמשנה דקתני מדברת ומעוברת ע"כ חדא להכשיר בה חדא

להכשיר בתה לר"ג דמכשיר במשנה קודם חזרה שפיר מכשיר בבתה לגמרי וע"ז הקשה לו ר"א מדברי הכל שתוקי דקאי גם אקודם חזרה ומשני שתוקי מדין כהונה והיינו קודם חזרה אבל לאחר חזרה הכונה שתוקי כמשמעה שפסול רק הברייתא קאי בין קודם חזרה בין לאחר חזרה ודו"ק היטב וניחא ג"כ דל"א ספק קהל מותר כיון דמדרבנן עכ"פ אסורה וכאן לא שייך להתיר מכח דחזקת אם מסייע דלפסול אין חזקתה מסייע וע"ז שפיר כתב הה"מ דזה רק להכשיר אבל לפסול חיישינן שזינתה עם אחר כמו דחיישינן להיתר להקל שזינתה עם אחר והו' ספק ממזר אף בראוה שנבעלה ברוב פסולים מהא דבחי' נאמנת לברר שזה ממזר משום דאין קרובה ויותר נראה לי דרבינו לא פסק כרי"ו והיינו כיון דפסק כזעירי דאיהו מדברת לא היינו נבעלה א"כ לית לי' הא דרי"ו דמכשיר בה מכשיר בבתה ע"כ מפרש הברייתא כפשטי' הולד שתוקי אלא דלקהל מותר מה"ת כמו כל שתוקי רק דזה אפי' מדרבנן שרי דחזקת האם מסייע אבל לכהונה פסול וא"ל א"כ אף לקהל מנ"ל להכשיר כיון דלא פסק כרי"ו דלזה י"ל דתוס' כתבו דלכך בקידושין לא קאמר דאבא שאול קמ"ל דגם בבתה מכשיר כיון דגם לזעירי נשמע ממשנה דהלד כשר ויפלא הא כיון דלר"א הולד פסול ע"כ לא נשמע ממשנה ועיי' מרש"ל ומרש"א שנדחק ונראה דכונתם כך דלזעירי נהי דלית לי' חדא להכשיר בבתה היינו להכשיר לכהונה אבל כיון דנשמע ממשנה דדנין על העובר מדקאמר מה טובו של עובר זה נשמע דעכ"פ לקהל כשר והרי אבא שאול איירי רק לקהל אין צריך לאשמעי' דנשמע זה ממשנה דעכ"פ לקהל כשר ומ"ד דמכשיר בה מכשיר בבתה היינו כיון דסובר דכל עיקר הסיפא אתי לאשמעינן היתר דבת ע"כ דכשר לגמרי והיינו אף לכהונה ע"כ אמר מאן דמכשיר בה דהיינו לכהונה מכשיר בתה ג"כ לכהונה אבל לזעירי לא נשמע ממשנה רק דכשר לקהל ומברייתא דקתני אבל בבתה הולד שתוקי נשמע דפסול לכהונה וכדברי רבינו ממש [ועיי' ריב"ש סי' רכ"ט ורל"א בפירוש דהאי ברייתא ודו"ק] ובזה מדוקדק הלשון זהו עדות שהאשה כשירה בד"א לגופה אבל עדות אשה בבתה הולד שתוקי הכונה דאין להכשיר לכהונה אלא בתורת עדות אשה לבתה ולא מהני דקרובה ע"כ אין נאמנת לברר אבל לגופא נאמנת דזהו ג"כ בתורת עדות לברר נגד הרוב ולא בתורת ע"א ממש דבע"ד אין נאמן בתורת עד אלא הכונה בסברתו כך כמו ע"א נאמן לברר נגד רוב כן בע"ד נאמן בטענת ברי לברר נגד רוב דכל בע"ד נאמן בטענת ברי ורק כאן משום שנגד רוב ע"ז אמרינן כיון דהוא בא לברר לא הו' כמו נגד רוב אבל לגבי בתה לא שייך להתיר מטעם זה דלבתה בעינן בתורת ע"א וקרובה אין כע"א כמ"ש הה"מ ולדעת פנ"י כתובות כ"ב גבי תרי ותרי וכן בשמעתין דשבוי' כתובות כ"ה וכ"ו א"ש ג"כ דנאמנת לברר נגד רוב כע"א.

ובזה יש ליישב קו' הפנ"י על הה"מ דסובר דל"א נאמנת שהוא ממזר דאמרינן שנבעלה גם לאחר והא במשנה קתני הרי זו בחזקת בעולה לנתין ולממזר ולא אמרינן שנבעלה לאחר לפמ"ש ניחא דכיון דל"ג הולד כשר היינו לקהל אף דלכהונה פסול להאי מ"ד אבל לקהל כשר אפי' בראוהו שנבעלה משום דאמרינן שנבעלה גם לאחר ור"י חולק דלית לי' הסברא שניחוש שנבעלה לאחר וא"כ כיון דר"ג חולק דאית לי' האי סברא הלכה כר"ג והבן, ועוד י"ל בודאי ר"י דסבר דרצין אחר הפסולים כדאיתא בירושלמי שפיר סובר דל"א שנבעלה גם לאחר דאף אי נבעלה לאחר ג"כ לממזר נבעלה ולר"ג דאין רצין אחר הפסולין באמת תלינן שנבעלה גם לאחר שהוא כשר ע"כ אפי' ברוב פסולין יש להכשיר לקהל דהו' רק ספק ממזר, ובלא"ה לא קשה מידי דר"י לא אמר רק שהוא בחזקת בעולה שבודאי לממזר נבעלה דרצין אחר הפסולין אבל על הולד ל"ק שבודאי ממזר הוא דשפיר י"ל דהולד אסור בממזרת שמא גם לכשר נבעלה אבל עכ"פ הוא נפסלה שנבעלה עם אחד לממזר.

עוד יש לפרש האי דקאמר את לא תעבד עובדא לכתחלה ברוב פסולים לדעת התוס' דהטעם של ר"ג משום בודקת ומזנה דהנה בגמרא ר"ג אדר"ג לא קשיא הכונה כך אין מקומות טעם דר"י משום בודקת וניסת א"כ קשה דר"ג אדר"ג דאפי' במזנה סובר בודקת ומזנה כש"כ בניסת דבודקת וע"כ מיירי בשמא ולפי"ז י"ל בדיעבד אית לי' לר"ג דנאמנת משום דשייך בודקת וניסת כיון שכבר ניסת ע"כ בודקה אח"כ ונודע לה שאמת שכשר הי' דהרי ביודעת למי נבעלה דהרי אמרה איש פלוני וכשר אלא דלכתחילה אמרינן דאין בודקת ומזנה ולא נודע לה אי פלוני באמת כשר הי' אבל עכ"פ מאמינים לה שפלוני הוא בשמו וכשניסת אמרינן מסתמא נודע לה שכשר הי' דאל"ה לא היתה ניסת לכהן וכמו שפירש"י לר"י בודקת וניסת וכהא"ג אמרינן בסי' ז' כשניסת ונודע שנשבית נאנסת שטהורה דאל"ה למה ניסת לכהן כן בהא נמי אי ניסת ונודע אח"כ שזינתה רק אומרת כשר נאמנת וזהו בדיעבד הכונה כשנודע אחר שניסת דשייך בודקת וניסת אבל לכתחילה להתירה לינשא זה לא אמרי' ע"כ לכתחלה לא תעבד עובדא ברוב פסולים [ובזה ניחא מה דקשה לי טובא לתוס' דה"ק לדידי' בודקת ומזנה אבל לדידך דל"א בודקת שפיר השבתני הא אפי' אי לית לי' בודקת ומזנה הא ניסת דבודקת אית לי' אי דמי לשבוי' דהרי בשבוי' כה"ג גופי' בניסת כבר אמרינן דנאמנת דמסתמא שניסת לכהן ודאי לא נבעלה אבל לפמש"כ ניחא דבאמת לא השיב רק אלכתחלה הק' משבוי' משום בודקת ומזנה אבל אדיעבד לא השיב כלל משבוי' א"כ לפי"ז שפיר י"ל כפירש"י דקבל תשובת ר"י דהיינו דהביא משבוי' דלא אמרינן באמת בודקת ומזנה להתירה

לכתחלה וכמו שקאמר ר"י הכא בודקת וניסת ואפי' לכתחלה מתירין אבל התם בודקת ומזנה בתמי' אבל באמת לר"י בזנות ל"א בודקת ומזנה אפי' בניסת אח"כ היינו דר"י סובר זה רק אמרינן בניסת בהיתר לא כשזינתה בתחילה אבל להקשות אר"ג משבוי' לא מצי להקשות לענין דיעבד ובאמת ר"ג חזר מלכתחלה והיינו דאמרינן לא תעביד עובדא לכתחלה משום דהוא חזר וכמש"כ,] ולפירש"י א"ש ביותר דפירוש תשובה נצחת השבת הכונה דבאמת אין בזנות שייך בודקת וניסת שבדקה אח"כ ונודע לה שכשר הי' וחזר ר"ג מלכתחלה אבל בדיעבד שפיר יש להתיר ברוב פסולים משום בודקת וניסת ולפי"ז אני אומר עוד בדרך אחר ליישב שיטת רבינו די"ל בודאי לס"ד דלכתחלה כשר ועכ"ח משום בודקת ומזנה ומהני גם ממילא לולד א"כ לא צריך לטעם הה"מ אלא דמהני מעטם חזקת בודקת אבל כשמסיק לא תעביד עובדא כר"ג אלא בדיעבד והיינו משום ניסת בודקת ונודע לה שכשר הי' וזהו בדיעבד ושייך רק לגבי דידה אבל להתיר הולד מהאי טעמא לא שייך ע"כ צריכין אנו לדברי הה"מ דספק ממזר מותר מה"ת והא דמתיר ברוב פסולים היינו כסברת ב"ש וכמ"ש דקרא להתיר ספק ממזר רק צריך לכה"ג שר"פ וספק אזלא לגבה הא דמקשה קו' הב"מ א"כ מאי משני ר"פ ל"ד שגם ר"פ רק ספק הו' אי חיישינן דילמא אזלא לגבייהו לפמ"ש ניחא דהנה כיון דר"ג הכי קאמר לר"י לדידי בודקת ומזנה ובדיעבד בודקת וניסת וזה לא שייך בשבוי' [ואה"נ בשבוי' כשנודע אחר שניסת דכשרה כדאי' בסי' ז'] אבל מאי תשיבני על המדברת והיינו לפי סברת ר"י דלית לי' בודקת ומזנה שפיר מקשה מרוב פסולים דאין לומר דרוב פסולים ג"כ לא הו' רוב משום דילמא אזלא לגבייהו דזה אמרינן לר"ג דסובר בודקת ומזנה ואמרינן דהולכת אצל כשר לזנות אבל לר"י דלית לי' בודקת ומזנה לא תלינן שהלכה לגבייהו מפני שחושש לזנות עם כשר אלא מזנית מהבא לפני' ההולך אחרי' לזנות דפסולין רצין אחר הזנות ע"כ שפיר הו' רוב גמור או כמש"כ לעיל עפ"י שמ"ק היכא דיש סברא שזינתה עם הרוב לא אמרינן קבוע א"כ לר"י דזנות רצין אחר הפסולים תלינן שזינתה עם הרוב ול"א כלל קבוע ודו"ק וא"ש שאר הקושיות איך מתירין אותה לכהונה שם לא שייך ספק ממזר לקולא דלכהונה בדיעבד שייך ניסת ובודקת למי נבעלה ולכן אפי' ברוב פסולים כשר לרב אסי אף שראוה שנבעלה ויש רוב פסולים גמור דל"ש דילמא אזלא לגבייהו אפ"ה נאמנת לכהונה דבה נאמנת בדיעבד משום בודקת וניסת ולס"ד אף לכתחלה משום בודקת ומזנה והא דקשה א"כ אמאי בתה כשרה לכהונה הנה באמת רבינו רק כשר לקהל ולא הביא שכשרה לכהונה והא דאין נאמנת שהוא ממזר ולא אמרינן ספק קהל מותר צריך לומר כתי' שכתבתי לעיל דאין חזקת כשרות שלה מסייע לבתה אבל בספק

ממזר מותר אף מדרבנן דחזקת כשרות דאם מסייע לבתה כיון שרק האיסור דרבנן וכמו שכתבתי למעלה.

ובמש"כ ניחא ליישב קו' התוס' בדף כ"ח דאמרינן דמכשיר בבתה ע"כ משום דאהני חזקת האם לולד וקשה מינאי המלך דלא אמרינן אוקמי' אחזקתה דלא מהני לולד לפמ"ש כאן ניחא דבאמת מאן דמכשיר בבתה הי' סובר חזקת בודקת ומזנה ואהני לולד ורק לזעירי דהלכה כוותי' לא אמרינן דאהני חזקה לולד אלא לקהל מותר מטעם דס' ממזר מותר מה"ת ובדרבנן שפיר אהני חזקת האם לולד אבל לא בס' איסור דאו' וניחא נמי מש"כ תוס' באלמנת עיסה לא מהני חזקת אם לולד דשאני במכשיר בבתה משום חזקת בודקת ומזנה וזה לא שייך בעיסה שרק שמא והנה בהפלא"ה הק' דלר"י אין נאמנת שנבעלה לכשר הא אף אי נבעלה לכשר ניחוש שזינתה עם אחר ונראה דלא קשה מידי אי הי' נאמנת היינו משום דאמרינן נהי דמסברא לא אמרינן בודקת ומזנה אבל כשיש לה מיגו אי נאמנת במיגו נאמנים דברי' שבודקת ומזנה לכשר דוקא ע"כ לא שייך דניחוש שנבעלה לאחר ג"כ דאי נבעלה לאחר ג"כ נבעלה לכשר כיון דמאמינים לה שבודקת והבן.

בשמעתין דלעיל דף ט' נראה לי לבאר סוגיית הגמרא התמוהין מאוד דפריך מר"א דאין אשה נאסרת על בעלה אלא על עסקי קינוי וסתירה וכמעשה שהי' הקשה בתוס' א"כ קשה ממשנה דלעיל דהאומר לאשה קדשתיך והיא אומרת לא קדשתני ותי' בתוס' דאפי' בראוה שנבעלה דמותרת דאין דבר שבערוה פחות משנים ותמה בשמ"ק דא"כ דס"ד דבעי' דוקא ב' עדים א"כ מאי פריך ולטעמיך קינוי וסתירה אין עדים לא הרי אדרבא בעדים ידע דאסורה רק פ"פ גרע מעדים ותוס' הרגישו בזה וכתבו דהכי פריך כיון דעדים מהני פ"פ כעדים כיון דקים לי' הו' כעדים והא דאמרינן אין דבר שבערוה פחות משנים היינו בדלא קים לי' אבל השמ"ק לא ניחא לי' בזה דכיון דאמרת דמ"ד דאפי' ראה שנבעלה לא נאסרה דבעינן ב' עדים א"כ גם פ"פ לא הו' כב' עדים דבעינן ב' עדים א"כ איך נאמר דמיד חזר מזה ומדמה פ"פ כיון דקים לי' הו' כב' עדים ועוד מה דמיון יש פ"פ לעדים ומהיכא תיתי שנאמר להיפוך אי פ"פ לא מהני גם בעדים לא נאסרה בלא קינוי וסתירה כיון דבכל התורה כולה עדים מהני בין להתיר ובין לאסור ועוד הקשה בתוס' בהא דפריך הגמרא וכי תימא מפני מה לא נאסרה מאי קו' כיון דאמרינן דפ"פ לכן אסורה כיון דקים לי' א"כ לא קשיא אמאי לא אסרוהו שם לא הי' קים לי' וכתבו בתוס' דקאי אדוד דידע דאסורה לו ובשמ"ק הקשו כיון דאין אסורה לבעלה ממילא גם לבועל אינה אסורה ולכן מותרת לדוד ובמרש"ל הקשה עכ"פ איך יתרץ מימרא דקאמר מעשה שהי'

שהרי על דברי ר"א דאין נאסרה אלא בקינוי וסתירה ל"ש לומר וכי תימא מעשה שהי' מפני מה לא אסרוה דזה רק שייך אמימרא דפ"פ כמש"כ תוס' אבל במימרא אחריתא דלא איירי מפ"פ דהרי איירי רק מהיתר דאין נאסרת א"כ מאי ראי' מייתי ממעשה שהי' שם אונס הו' או גט ואין לומר דהכונה מפני מה לא אסרוה דהא אמימרא זו לא קשיא מפני מה לא אסרוהו לכן אומר ליישב על נכון דהנה בשמ"ק תמה למה לא פריך מדר"א אדר"א ועוד מ"פ תנינא הא שפיר צריך לאשמעינן לאפוקי מאידך דר"א ונראה דכבר הקשתי ממנ"פ דקשה קו' השמ"ק מאי פריך ואמאי ס"ס הוא הא בסוטה ס"ס אסור ותי' הפנ"י דכאן ליכא רגלים לדבר ונראה דכן כונת השמ"ק דכתב דלא איתחזק טומאה וא"כ קשה מאי פריך תנינא הא ספק מה"ת לקולא ורק מדרבנן לחומרא וקמ"ל גם בדרבנן אמרינן שחד"א ואין לומר כתי' הנוב"י משום דספק סוטה להחמיר הא כאן ליכא רגלים לדבר אין לאסור משום ספק סוטה ומוכח כשיטת הרשב"א דס' מה"ת להחמיר א"כ ספק אחד אסור מה"ת בספק רצין לחוד ואין צריך רגלים לדבר ואף דיש חזקת היתר אפ"ה אסור מה"ת בספק רצון לחוד דרובא הו' כרצון ובאשת כהן יש שני ספיקות להחמיר כמש"כ הנוב"י והפנ"י לפי"ז קשה לי מאי פריך דר"א דאין נאסרת אלא בקינוי וסתירה היכא דיש ספק אחד כיון דבכל איסורין ספק מה"ת להחמיר [כמו שהקשו תוס' פ' כשם ותי' דחוק וכ' בפלתי סי' ק"י דמה"ט הוכיח רבינו דספק מה"ת לקולא וליישב שיטת רשב"א דס' מה"ת להחמיר ע"כ צריך לומר דצריך ס' כודאי ואף לס"ס אין להצטרף וזה רק ע"י קינוי וסתירה] ומשום ס' רצון לא שייך דהצריכה התורה קינוי וסתירה רק היכא דיש ב' ספיקות לזה צריכין קינוי וסתירה שתאסר על בעלה דהו' רגל"ד כסברת הפנ"י או בספק זנות משום דיש לה חזקת היתר וחזקת צדקת ולא הי' נאסרת לכן רק ע"י קינוי וסתירה נאסרה וא"כ לא קשיא מדר"א אדר"א כלל דר"א איירי בספק רצין לכן בפ"פ משום דס' מה"ת להחמיר ואידך דר"א איירי בב' ספיקות לכן גם בפ"פ הו' נאסרה בלא קינוי וסתירה וכמעשה שהי' דהי' שם ס' נבעלה הי' צריך קינוי וסתירה גם הי' מס' ס' שמא באונס והי' לה חזקת היתר וחזקת צדקות ולכן לא נאסרה בלא קינוי וסתירה וכשיטת רבינו דס' מה"ת לקולא ולא נאסרה רק ע"י קינוי וסתירה דאיכא רגלים לדבר וא"כ ר"א דאין נאסרת אלא בקינוי וסתירה לאפוקי ס' אחד ס' אונס ספק רצון וג"כ נכלל בדבריו אף דרוב רצון הא יש חזקת היתר נגדה וחזקות צדקות וה"ה פ"פ בס' אחד כגון שקידשה קודם ג' שנים דליכא רק ספק רצון ג"כ מותרת וקשיא לר"א דס"ל פ"פ אסור בספק אחד אבל לרשב"א קשיא מאי פריך מדר"א אדר"א וא"כ מוכח משמעתין דאיתא כשיטת רבינו דס' מה"ת לקולא והנה על קו' השמ"ק הנ"ל י"ל עוד דס' שמא לא

קים לי' הו' רק כספק על ורק שויא אנפשי' חתיכא דאיסורא ואין ליליך להחמיר משום ס' סוטה בספק על ולכן שפיר פריך וה"ה ס"ס שריא דאין לומר להחמיר בס"ס משום ספק סוטה דהא הספק אי עדיין בתולה הוא והו' כספק על אמנם הדרא קושיות הנוב"י לדוכתי' מאי פריך תנינא הא קמ"ל אף דבאמת לא קים לי' והו' ס' על דמותר מה"ת דלא הו' ספק סוטה אפ"ה דשוויא חד"א באיסור דרבנן ג"כ אסור וצריך לומר דעתה בס"ד דאמרינן דבאמת לא קים לי' רק דהוא אומר דקים לי' ס"ל באמת דספק בכל איסורין אסור מה"ת וא"כ אסור מספק דשויא חד"א דהו' ג"כ איסור דאורייתא רק אחר דמשני דקים לי' דבאמת גם לדידן אמרינן דקים לי' א"כ הו' ספק סוטה לא הי' ספק על כלל אלא ודאי על ושפיר י"ל ספק מה"ת לקולא אלא דהכא הו' איסור סוטה דאזלינן להחמיר [ואולי אף בס"ס אסור דהו' ס"ס באיסור סוטה] לפי"ז ניחא דלס"ד דלא קים לי' ע"כ ספק מ"הת לחומרא ולכן לא קשיא לי' מאידך דר"א דאידך דר"א לא מצי קאי על פ"פ ובספק רצון לחוד דהא אסורה מצד ספק מה"ת להחמיר ואין צריך לקינוי וסתירה ורק קשיא תנינא בקידושין דשויא חד"א וה"נ כיון דספק בכל איסורין אסור מה"ת גם בספק איסור שויא חד"א ג"כ אסור ומאי קמ"ל וע"ז משני דקמ"ל דהוא באמת קים לי' ולא הו' ספק על ואסורה משום ספק סוטה ולא משום דספק מה"ת להחמיר ושפיר מצינן למימר דסובר ר"א בעלמא דס' מה"ת לקולא ועכ"פ נשמע דסובר ר"א דספק סוטה להחמיר א"כ שוב קשיא דר"א אדר"א דהא אמר בעלמא דאין נאסרה אלא בקינוי וסתירה אבל בלא קינוי וסתירה אף בספק סוטה אזלינן לקולא א"כ בפ"פ אפי' ספק רצון ג"כ ניזל לקולא וא"כ קשיא קו' הגמרא ממנ"פ אי אמרת טעמא דר"א דאסור משום דספק מה"ת להחמיר ואז לא קשה מדר"א אדר"א אבל כיון דס"ל דלעולם באמת לא קים לי' א"כ שוב קשיא מאי קמ"ל תנינא כיון דספק בכל איסורין אסור מה"ת א"כ אסור מה"ת בספק איסור דשויא חד"א ג"כ ומאי קמ"ל ואי אמרת דלעולם ס"ל ס' באיסורין רק מדרבנן אסור רק הכא משום איסור סוטה באמת אמרינן דקים לי' א"כ ל"ק תנינא דהא גופא צריך לאשמעינן דקים לי' א"כ שוב קשיא דר"א אדר"א דאין נאסר בלא קינוי וסתירה.

והנה אקדים עוד דקשה לי לשיטת ר' יונה דמשארסתני נאנסתי נאמנת אף דהו' רק ספק אחד א"כ מאי פריך דר"א אדר"א הא י"ל דר"א ממעט מקינוי וסתירה הא פ"פ לא היינו באומרת משארסתני נאנסתי דטוענת נאנסתי כמו דמוכח לכאו' מקו' תוס' פ' כשם שכתבתי לעיל ל"ל קרא בסוטה הא ספק מה"ת להחמיר וע"כ לומר דצריך משום דכשהוא אומרת משארסתני נאנסתי נאמנת אף דהו' רק ספק אחד כשיטת ר' יונה ורק בקינוי וסתירה אינה נאמנת וא"כ יוקשה הכא דילמא מותרת רק כשטוענת משארסתני

נאנסתי דע"ז שפיר קאי למעט כה"ג כשטוענת משארסתני דהלא יש לה חזקת היתר חזקת כשרות אבל בקינוי וסתירה אינה נאמנת בטוענת אנוסה וע"ז מייתי ראי' ממעשה שהי' דשם דאיכא נמי ס' אונס ספק רצון ומסתמא אמרה היא שהיתה אנוסה אף דספק לן שמא נתרצה מותר כיון דליכא קינוי וסתירה וכמו שהוא באמת דעת הרשב"א לכן נאמנת לומר נאנסתי אף דרק ספק אחד כיון דליכא רגלים לדבר נאמנת ויהא מוכח באמת דלא כדעת הר' יונה אדא דלר"א באומרת משארסתני נאנסתי אסורה עליו ושפיר קשיא מאידך דר"א דשם מוכח דנאמנת לומר משארסתני נאנסתי כמו במעשה שהי' וע"ז קאמר ולטעמיך קינוי וסתירה אין עדים לא הכונה דאם ראו עדים שנבעלה והיא אומרת שהי' בתחילה באונס וסופה ברצון דאין לזה הכחשה מעדים שלא הי' שם בתחילת בעילה ג"כ נאמר דנאמינה שהי' תחילה באונס ולא תהא אסורה היכא דלא הי' קינוי וסתירה וזהו ודאי לא מסתבר דהרי הא דשמואל דסופה ברצון הי' סבור באשה שראוה שנאנסה חיישינן לס' רצון ובאמת תמה הפנ"י מהיכא תיתי ניחוש לרצון כיון שיש לה חזקת היתר נגד רובא דרצון וא"כ נהי דלא קיי"ל כאבוהו דשמואל משום דבאמת אף שמודית שהי' ברצון מותר כיון דתחילה באונס הי' ובלא"ה ל"ה מתירין משום תחילתה באונס אלא הו' חיישינן לס' רצון בסוף כש"כ היכא דלא ראינו שנאנסה וראינו שסוף ביאה הי' ברצון דלא שייך להאמינה מכח חזקת כשרות שלה שתחילתה הי' באונס אף דליכא קינוי וסתירה הרי דלא נאמינה שנאנסה אף בלא קינוי וסתירה א"כ אף בפ"פ אין מאמינים לה בס' אונס ס' רצון אפי' באומרת משארסתני נאנסתי ואין ממעט באמת פ"פ אלא בס"ס דגם דר"א שריא כיון דליכא קינוי וסתירה לא מחמירין בס"ס אבל ספק רצון לא איתמעט וכן באומרת מוכת עץ אני דיש ס"ס אף בפחותה מג' כמ"ש תוס' פ"פ כה"ג ממעט שפיר [וכן י"ל דנתמעט שמצא דם אלא שטען פ"פ] וע"ז קאמר מעתה דלא ממעט בקינוי וסתירה אלא ספק כזה שיש ס"ס א"כ במעשה שהי' אמאי לא אסרוהו הא שם ליכא רק ס' רצון ספק אונס וכן היכא דהספק שאין ידוע שנבעלה כלל אבל ספק באונס לא הו' דמסתמא ברצון הי' ולא אמרה נאנסתי א"כ אמאי לא אסרוהו או דפריך כיון דאיהו לא רצה לשוב לביתו דחשב שאסורה אליו א"כ הו' נאמר שאסרוה לו שהי' הדבר ידוע שלקחה דוד אלא כיון שספק בדבר אם הי' ברצון הרי אמרת דס' רצון אסורה בלא קינוי וסתירה ומשני התם אונס הו' הכונה דלא אסרוהו משום דידוע הי' שהי' באונס ולא הו' כלל ספק רצון רק ודאי אונס או דגט הו' וא"כ האי וכי תימא שפיר ר"א קאמר לה דהקשה לו לדברי עצמו כיון דאין אשה נאסרת בשני ספיקות אפי' ע"י קינוי וסתירה אבל בספק אחד כמו בעדים שראו שזינתה וספק רצון אסורה א"כ

קשיא אמאי לא אסרוהו ולא קשיא אפ"פ כמ"ש התוס' דאלא אעדים דהרי בעדים ג"כ ספק הוי ולהכי נאסרה וא"כ מיושב קושי' התוס' דקושיותם הי' לפי מה דס"ל דבעינן דוקא ב' עדים ממש ע"כ הקשו שם לא הי' עדים אבל לפמ"ש לא הי' צריכין עדים ממש אלא ידיעה מצד המושכל [כמו בפ"פ ידיעה מצד הסברא דקים לי שזינתה] וזה גם בדוד הי' ידיעה שמכניסה לבעילה ורק הי' ספק רצון ג"כ תהא אסורה כמו אלו עדים אמרי שנבעלה והיא אומרת דאנוסה הי' דאסורה דחיישינן לרצון ומשני התם אונס ודאי הו' דידוע הי' ודו"ק.

הנה בפנ"י הקשה קו' חמורה אתוס' שכתבו דהאי חזקה דאין אדם טורח עדיפא מחזקה דאין אדם פורע תוך זמנו ויקשה הא כתבו תוס' אי הו' כתובה דאורייתא לא מהני חזקה הוא וחזקה דאין אדם פורע תוך זמנו מהני אפי' בדאו' דהרי לגבות מיתמי מהני ג"כ ואנן לגבי יתמי אמרינן דאקמוה אדאורייתא ונראה ליישב דהנה בחי' רע"א תמה אש"ך שהעלה לדעת הטור דהיכא דצריך לטענת מיגו ל"א נגד חזקה ורק בכה"ג דפרע תוך זמנו דהו' פה שאסר דאי הו' טען פרעתיך סתם הו' נאמן וכאן צריך לטענות מכ"ע והרי טענת מיגו דמכ"ע ג"כ אין נאמנת רק טענה מעולה אפ"ה כתבו דמהני נגד חזקה אי לאו דהאי חזקה עדיפא טובא ונראה דחדא מתורצת בחברתא דאין כונת התוס' דחזקה דהכא עדיפא אלא הכונה רק משום דכאן הו' טענת מיגו ממש ע"כ עדיפא האי חזקה נגד המיגו וכדברי הש"ך ממש וזה ברור [ובאמת הר"ן עושה מזה תי' אחד משום דיש חזקה ל"א מיגו להוציא נגד חזקה והיינו משום דלא שייך טעם דחזקה לבד דהרי הו' איבעיא דלא איפשטא ונראה שכך הבין המרש"א בתוס' ולכן לא הקשה רק למה כתבו תוס' ביודא נאמן הא הו' מיגו להוציא ולא קשה הא הו' נגד חזקה דסובר דהו' תי' אחד דלא אמרינן מיגו להוציא כשהוא נגד חזקה ודו"ק,] ובזה ניחא מה דקשה לכאו' לאידך גיסא דתוס' כתבו לעיל ביודא נאמנת במיגו דבא עלי' ותמהו הא הו' נגד חזקה ולהנ"ל ניחא דשם הו' ממש כטענת מיגו דפרעתיך ת"ז דדמי לפה שהתיר דהרי אי לא אמרה בתולה הייתי אנן מסברא אמרי' דבא עלי' ואי אמרה כך נאמנת לא מטעם דהו' טענה מעולה אלא משום דאז נאמנת א"כ מיגו כהאי שהיתה יכולה לטעון טענה שנאמנת מהני שפיר נגד חזקה [וגם די"ל דהכא עדיף עוד מה"ט דגם בשותקת הי' הב"ד ג"כ טוענין לה שבא עלי' הו' פה שאסור ממש ועיי' פנ"י בסוגיא דאנוסין היינו ועתוס' ב"ק דף ע"ז] ע"כ שפיר כתבו דמהני מיגו אף דהו' נגד חזקה אלא דע"ז יקשה א"כ לאידך גיסא איך מהני הא שם הו' איבעיא דלא איפשטא להנ"ל ניחא דב"ב איירי נגד חזקה גמורה דמה"ת מהני לכן אף דגם מיגו טוב אפ"ה הו' איבעיא אבל הכא לא הו' חזקה

טובה דמה"ת לא מהני א"כ לכן אף דמדרבנן הו' חזקה מהני היכא דהמיגו טוב ולא הו' איבעיא כלל ודוק היטב, ובזה ניחא נמי קו' המרש"א שהקשה למה ביודא נאמן הא הו' מיגו להוציא ונראה דרק בעלמא דאין מתיחד עמה הו' מיגו להוציא אף דשטר כתובה בידה משום דלא הו' כמוחזקת דל"א כגבוי דמי כמ"ש תוס' סוטה וא"כ הו' מיגו להוציא ומצי קאמר קים חות לדינא וקיים תנאך הצריכא לברר כך אבל במיגו אין זה בירור להאמינה להוציא ובזה יש להבין הרמב"ן שהקשה תיפוק לי' דמצי טעין קים חות וקיים תנאך ותי' ראשונים דיש לה מיגו דמכ"ע וא"כ כשיש חזקה שוב אמרינן דאין מהימנת באותה מיגו להוציא דצריכין לומר מיגו להוציא נגד חזקה הא ל"א ובזה ניחא דלא יקשה לרמב"ן הא הו' מיגו להוציא משום דהרי מוחזקת בכתובתה ואין לומר א"כ למה צריך לטענת חזקה בלא"ה אין נאמנת משום מיגו דמכ"ע דיכול לומר קים חות וקיים תנאך כקו' הרמב"ן ומה שתי' דמיגו דמוכ"ע הא הו' מיגו להוציא יש לומר דבאמת יש תי' אחר שכ' הר"ן א"כ מאי הועילו חכמים בתקנתן ע"כ צריך לחזקה וכיון דיש חזקה ליכא חשש דהועילו שפיר חכמים בתקנתן היכא דעשה סעודה ואי דיקשה אכתי תהא נאמנת במיגו דמ"כ ע"ז שפיר אמרינן דלא מהני מיגו משום דמצי אמר קים חות וקיים תנאך אך זה ניחא בגליל אבל ביודא לא שייך מיגו להוציא דשפיר הו' כמוחזקת דא"ל דלא הו' כמוחזקת משום דמצי אמר קים חות וקיים תנאך דכיון דמיגו שלה היינו מיגו שבא עלי' וזה הב"ד מאמין לה שגם אם הי' שותקת הי' הב"ד טוענין לה שבא עלי' כיון שנתיחדה א"כ מיד שנתיחדה עמו הו' היא כמוחזקת משום דדנין מסתמא בא עלי' והוא כמוחזקת משום שאם היתה שותקת אין יכול להפסידה בטוענת קים חות לדינא וקיים תנאך דהרי אומרת שקיימה והוא שיבר בתולי' א"כ דהו' כמוחזקת שפיר לא הו' מיגו להוציא ונאמנת אף כשטוענת בתולה הייתי והוא נכון ועמוק מאוד ורק במיגו דמוכ"ע שפיר הו' להוציא דאף אם טענה מוכ"ע לא היינו דנין עליו שהוא מוחזקת. [ובזה ניחא קו' הפנ"י גם בגליל שייך מיגו דבתולה הייתי א"כ תהא נאמנת לומר בא עלי גם בגליל ולפמ"ש ניחא דזהו הו' מיגו להוציא ומש"כ הפנ"י אם גם ביודא הו' מיגו להוציא וע"כ סברי עתה דהו' מיגו להוציא ולפמש"כ ביודא לא הו' מיגו להוציא דהוא מוחזקת דהכי אם הו' שותקת הו' ב"ד דנין שבא עלי' וא"כ זכתה בכתובתה כיון שנבעלה ואין טענת מק"ע דהרי אין נאמן במק"ע אם הי' שותקת א"כ מהני בטוענת בתולה הייתי אבל בגליל אף אי נאמנת בטענת בתולה הייתי בכל זה לא הו' כמוחזקת דרק ע"י טענתה נאמנת ואי לא טענה כן רק טענתה בא עלי' לזה אין נאמנת דמיגו ליכא ל"מ דהו' להוציא ורק ביודא שאף בשתיקתה ב"ד דנין שבא עלי' שפיר הו' מוחזקת אף שהפסידה וקלקלה בטענת

בתולה הייתי נאמינה שכן במיגו דבא עלי' כיון שהוא מוחזקת ולא הו' מיגו להוציא ודוק היטב].

ובמש"כ יש ליישב מה דקשה דפריך תנינא הא טובא קמ"ל דאי ממשנה דגליל נאמן הו' אמרינן דאירי בטוען פ"פ ולא מצא דם דנאמן מכח חזקה א"א טורח בסעודה ומפסידה ושמואל קמ"ל בטוען שמצא פ"פ אף שמצא דם דרק נאמן בפחותה מג"ש דנאסרה עליו דשייך א"א טורח בסעודה ומפסידה וא"כ הו"א דאין נאמן והטעם דבשלמא כשטוען מוכ"ע אין נאמן במיגו דהו' מיגו להוציא דלא הו' כמוחזקת כתוס' סוטה משום דטוען מוכ"ע אבל בפחותה מג"ש דרק טענתו טענת רצון א"כ לא הו' מוכ"ע א"כ לא הו' מיגו להוציא דהוא מוחזקת וכמו בכל שטר דאמרינן דלא אמרינן בו מיגו להוציא ורק כשטוען מוכ"ע הו' מיגו להוציא אף דנקט שטרא כיון דלטענתו מוכ"ע לא נשתעבד בשטרא בכתובה כלל [ול"ד לשטר דבשטר נאמן להוציא אף במכחיש משום דאל"כ שטרא בידך מאי בעי וכמ"ש התומים בבני אהובה] וא"כ הו"א דאין נאמן מכח דיש לה מיגו קמ"ל שמואל דנאמן מטעם דעכ"פ הו' מיגו נגד חזקה וזה קמ"ל שמואל דל"א מיגו נגד חזקה דהרי בעלמא הו' איבעיא דלא איפשטא והוא קמ"ל דלא אמרינן מיגו נגד חזקה משום דהו' חזקה אלימתא כתי' התוס' [וכפי אשר בארנו הכונה בתוס' משום דהכא מיגו גרוע כש"ך סי' ק"ח] והוא קו' נאותה אבל לפמ"ש י"ל כך דבאמת קשה קו' מרש"א גם ביודא הו' מיגו להוציא וצריך לומר דאירי בפחותה מג"ש דלא הו' מיגו להוציא דהרי הוא מוחזקת דליכא טענת מוכ"ע והא דיקשה דא"כ גם בגליל תהא נאמנת יש לומר משום דהו' מיגו נגד חזקה משא"כ ביודא ל"ה נגד חזקה כמו שבארנו דהו' מיגו טוב נגד חזקה גרוע והוא כפתור ופרח.

ומיושב קו' התוס' דממשנה דאירוסין לא נשמע הא דשמואל איירי ע"כ בטענת מוכ"ע דלא מצי איירי בפחותה מג"ש כמש"כ הפנ"י לקמן במשנה והו' שפיר מיגו להוציא לכן נאמן בחזקה דמיגו דידה ידעינן דלא מהני משום דהו' מיגו להוציא ודו"ק היטב ובזה יש ליישב היטב קו' הפנ"י מדר"מ דסובר כתובה דאורייתא אפ"ה סובר ביבמות דף קי"א טענת בתולים ל' יום הרי דנאמן מטעם חזקה דאין אדם טורח בסעודה ומפסידה ולפי האמור ניחא די"ל דהא דלא מהני חזקה זו אי הו' דאורייתא באמת מטעם דיש לה מיגו ומיגו להוציא ל"ה היכי דטען פ"פ ומצא דם דבהכי איירי הא דקאמר מאי הועילו חכמים בתקנתן דאי בלא מצא דם ל"ש מאי הועיל בתקנתן הא אהני אי מצא דם ולא הי' יכול לאבדו וכמ"ש הפלא"ה וא"כ איירי בפחותה מג"ש ואפסיד הסעודה משום דנאסרה עליו מספק רצון א"כ היא מוחזקת ולא הו' מיגו להוציא אמנם היכא דלא מצא

דם וטען פ"פ דאז טוען מוכ"ע ושייך אין אדם טורח בסעודה אפי' בקידשה לאחר ג"ש משום דהו' מוכ"ע וכמו שכתבתי לעיל דל"ש אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות דלא ידע שלא ימצא דם והו' שפיר מוכ"ע דצריך קידושין אחרים א"כ ל"ה כמוחזקת ולית לה מיגו שפיר מהני מה"ת הך חזקה כיון דליכא מיגו נגדה וכה"ג טענת בתולים איירי ר"מ [ולפי"ז ממילא ניחא קו' פנ"י עוד באופן אחר דהתוס' כתבו האי חזרה עדיפא דלמה מה"ת ל"מ דבאמת מה"ת ל"מ משום דיש מיגו כנגדה ומה"ת אמרינן מיגו נגד חזקה אבל לא משום דהאי חזקה גרוע הו'] וניחא דלא קשה למה לר"מ נאמן לאחר ל' הא יש לה מיגו דהו' טענת שבא עלי' אחר קידושין ומצא דם ויהי' נאמן כמו ביודא דנאמנת לומר שבא עלי' באירוסין ולפמש"כ ניחא ביודא נאמנת משום דלא הו' מיגו להוציא דאיירי בפחותה מג"ש ובא בטענת רצון דהו' כמוחזקת אבל ר"מ דאיירי בקידשה לאחר ג"ש לא נאמנת במיגו דהו' כמיגו להוציא כיון דטוען מוכ"ע ודו"ק היטב. אולם לפימש"כ לעיל ליישב קו' מרש"א ביודא לא הו' מיגו להוציא משום דאם טענה שבא עלי' באירוסין נאמנת א"כ היא כמוחזקת א"כ קשה שוב אמאי לר"מ לא נאמנת במיגו דבא עלי' מיד ומצא דם בתולים דלא שייך מיגו להוציא דהרי היא כמוחזקת ומהני שוב מיגו נגד חזקה כמו ביודא משום דהו' מיגו טוב נגד חזקה גרועה דהא מיגו הו' כפה שהתיר דהרי אי טענה שבא עלי' מיד היתה נאמנת דרוב פעמים לא מוקים אינש אנפשי' ל' יום וצ"ע לכאו' ונראה ליישב גם לפי דרך זה דנאמר דאיירי ר"מ בטען פ"פ ומצא דם וא"כ יש לו מיגו דהו' מצי טעין שבאמת בעל ומצא פ"פ וגם מצא דם דאז הי' נאמן להכחישה שאומרת שהי' בתולה דהוא נאמן במכחשתו לומר שפ"פ מצא והא דלא טען עד עתה משום דחשב יען דמצא דם א"כ זה ראי' שלא נבעלה אבל כיון דמצא דם עתה אחר בעולה שני' מוכח שדם ד' לאמת וא"כ דיש לו מיגו לכן נאמן הוא. עוד יש ליישב קו' הפנ"י אליבא דר"מ בדרך אחר דהנה סברת הר"ן שכתב דיש מיגו דמוכ"ע אלא הטעם דא"כ כל אחד יעשה כך לכן צריך חזקה דאין אדם עושה סעודה ומפסידה ואני בארתי לעיל על דרך אחר דבאמת יש מיגו דמוכ"ע אלא כיון שיש חזקה הו' מיגו במקום חזקה ממילא פטור מסברא קים חות לדינא וקיים תנאך והנה זה שייך בטוען פ"פ וגם לא מצא דם אבל במצא דם באמת ל"ש קים חות וקיים תנאך דאיך תוכל לברר אם הי' פ"פ אי לא כיון דעתה כבר אין פתחה סתום ואנן אמרינן הממע"ה היינו שצריך לברר דבר שגם עתה יכול לברר אבל כאן א"א לברר שהרי אומרת שבתולה היתה והוא הוא אשר שיבר בתולי' א"כ לא שייך לומר קים חות לדינא וקיים תנאך ורק אנו צריכין לדון מטעם חזקה לבדה וזה לא מהני רק בדרבנן אבל אי כתובה דאורייתא לא מהני אבל בטוען טענת דמים

דשייך קיים תנאך דהיינו שתברר הדמים וכ"ז שלא תברר שדמים כאן הו' הוא הממע"ה ורק חזקה שלא תהא נאמנת במיגו דמכו"ע וזה שפיר הו' דאורייתא דהממע"ה ואתיא דר"מ שפיר דאיירי בטענת פ"פ עם טענת דמים דהיינו שאין הדמים לפנינו [ולהנ"ל י"ל דהו' טעם של ראשונים דלענין כתובה לא מהימן בטענת פ"פ דסברי כיון דל"ש קים חות לדינא וקיים תנאך לא מהני חזקה דאין אדם טורח בסעודה דזה רק מהני רק לדחות המיגו וממילא פטור מטעם טענת חות לדינא וקיים תנאך והבן] והנה התוס' הקשו למ"ד יש לה מנה אין מפסיד כתובה נראה ליישב דבלא"ה נאמן כקו' הרמב"ן דהממע"ה ומצי לומר קים קיים תנאך ואין לומר כמו שדחה הר"ן א"כ כל אדם יעשה זאת ויפסידנה מנה זה אינה כיון דרוצה לקיים אותה דלא הו' מוכ"ע ל"ח שירקיק בכוס ושותה בו ורק למ"ד מוכ"ע שייך א"כ כל אדם יעשה כן ע"כ צריך לחזקה אין אדם טורח בסעודה והנה יש לחדש עוד בשמעתין על קו' הפנ"י דתוס' הקשו דליכא ס"ס דרוב רצון והקשה הפנ"י דעכ"פ המיעוט ראוי' להצטרף שיהא ספק כ"ד שיהא רובא להתירא ולדעתי לק"מ כיון דבעינן ס"ס המתהפכת א"כ צריכין שיהא יכולין להתחיל בכל צד ספק שתרצה שאם תתחיל בספק רצון ספק אונס יהא ג"כ ספק שקול דאז שייך לומר אם תאמר ברצון שמא אין תחתיו אבל אם רוב רצון אז תוכל להתחיל בספק זה כיון שאין ספק שקול וא"ל תוס' סברו דאמרינן ס"ס המתהפכת כמו שהוכיח הפנ"י הנה כתב הפלתי בסי' ק"י שאם תתחיל בצד השני א"א להתחיל רק בצד אחד ל"ב ס"ס המתהפכת [ובזה ניחא דשמ"ק כ' דשם אונס חד ג"כ משום שאין מתהפכת דלפמש"כ סברו התוס' שפיר דבעינן מתהפכת] ואמנם היכא דלא בעי ספק המתהפכת והספק הראשון שאתה מתחיל בו ספק שקיל באמת ספק השני אין צריך להיות ספק השקול וכהאי דלקמן שכתבו התוס' ספק קים לי' ספק אין קים לי' ואת"ל קים לי' שמא באונס כה"ג אין צריך שיהי' הספיקות שקולין, ובזה ניחא דתוס' כתבו מוכת עץ שכיח משמע אי לא שכיח לא הו' ס"ס והיינו מטעם שכתבו כיון שאתה צריך להתחיל בספק מוכ"ע כמש"כ הפלתי צריכין שפיר שיהא הספק הראשון ספק השקול וע"כ צריכין לומר דמוכ"ע שכיח.

אמנם לולא דברי הפנ"י נראה שלס"ד דתוס' דהו' רוב גמור לא שייך לצרף ס' אונס לספק כלל אבל תוס' שתי' דהו' רוב מדרבנן יש לומר דכוונתם דמעתה דאין רוב גמור אף דגם ספק שקול לא הו' אבל עכ"פ ראוי' לצרף לס"ס ול"ב ספיקות שקולין באמת, ולדעתי זה מוכרח באמת דאי ככונת הפנ"י דתוס' סברי דבעינן ס"ס שקולים וסברי כיון דיש רוב לא הו' ס"ס השקולים וכשתי' דלא הו' רוב גמור סברי דהו' ס"ס שקולים ופלא איך למ"ד סברי דהו' רוב גמור ולתי' הוא ס"ס שקולים אבל לפמש"כ ניחא דבס"ד סברי דהו' רוב

גמור ע"כ לא שייך לצרף כלל לס"ס ומתרץ דלא הו' רוב גמור אף דאכתי לא הו' ספק שקיל אפ"ה ע"כ ראוי' לצרף לס"ס דלא הו' רוב גמור וא"ש כונת התוס' והא דמצרכי לומר מוכת עץ אין שכיח משמע דבעינן ס"ס שקולים היינו מטעם שכ' משום דצריך להתחיל בספק מוכ"ע בעינן שס' הראשון יהא שקול ודו"ק.

הלכה י

באומר לזונה הא לך דבר זה והבעלי לפלוני הישראלי הרי זה אתנן. וקשה לי מהא דב"מ דף ס"ד דאמר רבא שרי לאינש למימר לחברי' הא לך ד' זוזי ואוזפי לפלוני דל"ה ריבית ומ"ש דהכא הו' אתנן ונראה דריבית שאני דבעינן בא מיד לוה למלוה לכן ל"ה ריבית.

אך אי קשיא הא קשיא דבקידושין דף ח' האומר לאשה הא לך סלע והתקדשי לפלוני דמקודשת מדין ע"כ ואמר רבא עלה וכן לענין ממונא והנה רבינו בפ"א ממכירה כתב דתן לפלוני ושדי קנוי לך זכה מדין ערב ולא הביא הדין הא לך מנה ותהא שדך קנוי לפלוני הרי שלך לפניך דס"ל דלענין ממונא לא איתמר רק לענין קידושין דמקודשת בהא לך סלע והתקדשי לפלוני וא"כ למה לענין אתנן פסק דהו' אתנן.

אמנם הנה באמת הוקשו על רבינו דהשמיט הדין דהא לך מנה ותהא שדך קנוי לפלוני דקנוי לו מדין ע"כ דהא כיון דאמר רבא וכן לענין ממונא משמע דאכולהו קאי דגם בשדה קנוי לו מדין ע"כ.

ונראה ליישב דלכאורה יקשה למה תהא מקודשת מדין ע"כ דבשלמא בע"כ מהני כשאמר הא לך סלע ויצא עבדך לחירות דהא בעבד כנעני מהני כשאמר אין לי עסק בך כדאיתא בגיטין דף מ' משום דא"צ קנין רק כשאדון מסלק עצמו ממילא קני העבד בנפשי' משא"כ בקידושין דמקנית עצמו לפלוני מנ"ל דקני פלוני מדין ע"כ אך לק"מ דהא הר"ן בנדרים כ"ט העלה דאין האשה מקנית עצמה לבעל אלא הוא נעשית כהפקר לגבי זה שמקדשה והוא זוכה בה מהפקר א"כ לא הוי ג"כ רק כסילוק רשות דע"י שמקבלת הכסף קידושין מסתלקת מנפשה וא"כ ה"ה אם אחר נתן לה שתשוה נפשה כהפקר יכולה הוא להתקדש מדין ע"כ מעתה התינח בקידושין אבל מכר אין ליליף מע"כ שם ליכא סילוק רשות רק קנין גמור א"כ מנ"ל דקני מדין ע"כ דאי"ל דרבא שפיר יליף מכר מע"כ משום דס"ל דע"כ אינו מדין סילוק אלא מדין קנין ז"א דהרי רבא ס"ל במכילתין ס"ג דאף קבלת רבו גרמה לו וביאר בפנ"י שכונה דאדון ע"י שקיבל הכסף מפקירו ויוצא לחרות א"כ איך יליף רבא דוכן לענין ממונא דקני מדין ע"כ ונראה ליישב דהנה בב"ק ק"ב איתא במי שלקח שדה בשם ריש גילותא אין כופין לריש גילותא לכתוב שטר אחר על שמו ופריך בגמרא הא מיקני קני לימא דלא כבני מערבא דסברי מי הודיע לבעל

חטין שיקנה לבעה"מ ומשני באודיענהו לסהדי ולמוכר דלעצמו קונה רק רוצה ליקח בשם ר"ג שלא יצא עליו עסוקין וכתבו הראשונים הא לרי"ו דפליג אבני מערבא משום דדעת המוכר לבעל המעות שפיר קני הלוקח כיון שהוא בעה"מ ובשמ"ק הקשה הא אף לרי"ו צריך לאוקמא באודיענהו לעדים דאל"כ מנ"ל באמת שהוא הקונה דילמא הקנה לריש גילותא מדין עבד כנעני אך הריא"ף השמיט הך דאודיענהו לסהדי וכתב בשמ"ק משום דבשלמא בקידושין כשנותן דינר שתהא מקודשת לפלוני דדוקא קאמר לפלוני דליכא למימר שיהא כונתו לעצמו שהוא בעל המעות כיון שקידשה בשכר אחר אבל במכר לאו בדוקא קאמר וכונתו בודאי לעצמו ורק לפנחיא מפחד אומר שדעתו לריש גילותא יעו"ש ולפי"ז יש לתמוה דמסיק רבא וכן במכר ולדברי הריא"ף הא לא שייך כן רק בקידושין דבמכר אמרינן דדעתו לבעל המעות א"כ לא קני מדין עבד כנעני דכונתו רק להקנות לבעל המעות.

אמנם באמת מובא בשמ"ק דאם באמת הי' בדעתו לבעל המעות לקנות עבור זה הוי קני מטעם זכין לאדם שלא בפניו ודעת המוכר למכור למי שבעל המעות דעתו לזכות וכן הוא בשמ"ק בשם הרמ"ה והביא בשם הר"י דאם הי' דעתו לקנות ממעותיו למשלח קנה בהודיע למוכר וא"ש דרבא קאמר וכן לענין ממונא אבל להלכה יש לומר דרבינו סובר כדעת הריא"ף דהשמיט הך דאודיענהו למוכר דס"ל דלרי"ו אין דעת המוכר להקנות רק לבעל המעות וא"כ ליתא לדרבא דס"ל דקני מדין עבד כנעני.

האומר לחבירו וכו' והה"ד באומר לזונה הא ליך דבר זה והבעלי לפלוני הישראלי הרי זה אתנן. וכתב הכ"מ דפשיטא ובמכ"ש אתיא מעבד שאינו חייב בכל המצות כמו הישראלי ותמה במל"מ וכתב ולא ידעתי כוונת מרן ז"ל דהא עבד זה חייב הוא בכל המצות וכי משום דנמכר פקע קדושתו וראיתי בשו"ת מ"ח ח"ג סי' כ"ד שכתב לתרץ על נכון דהנה מבואר בפי' המשניות שם בתמורה וז"ל ומה שאמר תלין שפחתך עם עבדי אינו מדבר בעבד כנעני שזה מותר אבל הוא עבד עברי שאין לו אשה ובנים אבל אם יש לו אשה ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית ולפי שהוא באיסור הי' שכרה אתנן ור"מ אומר הותרה מכלל בשפחה והלכה כחכמים עכ"ל ולפי"ז אם יש גם אצל עבד זה בעילת שפחה הותר מכללו מיקרי דהא רבו יקנה אותה לשפחתו כה"ג גם רבנן מודים דלית בי' איסור אתנן דהותר מכלל שפחה זאת לעבד זה ולכן גם שמעכב עליו יען שהוא אינה שפחת רבו אבל כיון דיכול לקנותה שוב שייך דהותר אצלו איסור שפחה וא"כ שפיר כתב הכ"מ דאיכא קו"ח מעבד עברי דעכ"פ הותר מכללו ביש לו אשה ובנים דמותר בשפחה ואפ"ה הו' אתנן קו"ח בישראל דלא משכחת דהותר מכללו כש"כ דהו' אתנן.

הלכה יא

אימתי שתרצי לי קני וכו'. והנה בגמ' איתא ואם אמר לה אם אצטרך לך קני מעכשיו אבל רבינו הי' לו גי' אחרת והכי גריס אימתי שתירצי לי והכונה על שעת ביאה ונתן לה על תנאי כשתבעל לו יהי' שלה מעכשיו ככל התנאים א"כ בקדמה והקריבתו דלאחר ביאה זנתה למפרע והי' סברא דבשעת הקרבה הו"ל אתנן זונה כיון שע"י הביאה נקנה לה מ"מ כיון דקדמה והקרבתו קודם ביאה ולא הי' בשעת ביאה ל"ה אתנן ובקדמה והקדישתו הוא איבעיא וכן העלה במנ"ח והשיג על הכ"מ שהביא הגמ' כמו שהוא לפנינו וע"כ דמוכח שרבינו הי' לו גי' אחרת וכמש"כ.

הלכה יג

בא עלי' ולא נתן לה וכו' שאמר לה הבעלי לי בטלה זה שאינה צריכה משיכה וכו'. עיי' במל"מ שהביא דברי מרי"ט ח"מ סי' כ"ג שכתב ושמא דאפי' חיוב אין כאן עליו דכיון דאמר לה בטלה זה והיא לא זכתה וכו' ומש"כ הרב ושמא דאפי' חיוב אין כאן שמא גרוע הוא דבהדיא כ' הרא"ש בההיא דהבעלי בטלה זה כדי דמיו חייב ליתן כיון דשכר פעולתו לא בעי קנין קנה דמיו כנגד הטלה ועיין בר"ן שם דשכר פעולה לא קניא וקשה לשיטת הר"ן מהא דאיתא בקידושין הרי את מקודשת לי בשכר שאדבר עליך לשלטון מקודשת דמוכח דאף בלא נתן פרוטה מקודשת בשכר פעולה ולדעת הר"ן יקשה הא שפיר קאמר ר"ל דאיירי בנתן לה פרוטה דבלא נתן פרוטה הא כיון דבשכר פעולה לא קניא כש"כ דלא מקודשת בשכר פעולה ולכן דוקא בנתן לה פרוטה והאי דקתני בשכר שאדבר עליך לשלטון היינו רק לתנאי ועוד בגמרא פריך לר"ל מאי דוחקא לאוקמא בנתן לה פרוטה הא לפמש"כ שפיר דוחקא לר"ל דהא בשכר פעולה דלא קניא לא תתקדש ג"כ, ונראה ליישב דלכא' יש להקשות עוד יותר דבברייתא קתני שמין אם יש בו שו"פ מקודשת ולכאו' מאי שומא שייך כיון דאמר לה שתתקדש הרי נחשב לה הקידושין בשו"פ דאדם יודע שאין מתקדשה בשו"פ וכמו שהוכיח מזה הר"ן בריש פ"ק דקידושין דיכולה לומר לדידי שו"פ אך יש לומר דהנה בריטב"א בקידושין הוסיף עוד לומר דגם דמיו לא קנה אלא שמין בבי"ד כמה ראוי' ליתן בשכר פעולה זו [ובמל"מ הנ"ל הביא כן בשם המרי"ט ותמה עליו ובאמת כן העלה הריטב"א] וא"כ לכן שמין השכר פעולה דאם אין שו"פ מה שדיבר לשלטון אין צריך ליתן לו הפרוטה ואז אינה מקודשת וכמש"כ התוס' דף נ"ב לכן מקודשת משום דחייבת ליתן לו הפרוטה וא"כ קשיא להנ"ל דשכר פרוטה לא קניא א"כ איך קתני בברייתא דמקודשת כיון דהברייתא ע"כ סובר ג"כ דשכר פרוטה אין צריכה לשלם רק שמין אי שו"פ א"כ איך קתני דמקודשת דהא אף שו"פ לא

תהא מקודשת דהא הברייתא ס"ל דשכר פעולה לא קניא לכן נראה דבר חדש דלפמ"ש הר"ן בנדרים דף כ"ט דאשה אין מקנית עצמה לבעלה רק נעשית כהפקר א"כ יש לומר דרק במכר ל"ק דאינה יכול להקנות בשכר פעולה אבל אשה דאין מקנית עצמה שפיר מקודשת בשכר פעולה א"כ מיושב גם קושיא ראשונה דשפיר פריך לר"ל מברייתא דהא מברייתא מוכח בו דקתני שמין ע"כ משום דשכר פעולה ל"ק אפ"ה מקודשת א"כ מ"ט דר"ל דס"ל דבעינן נתן לה פרוטה:

וניחא לי ליישב מה שהקשה בקצות החושן סי' ר"ט מגמרא נדה מ"א דקאמר לר"ש דמרבה פסולין שהוא בקודש דאם עלו לא ירדו וממעט רובע ונרבע מוקצה ונעבד ואתנן ומחיר וכלאים וטריפה דלא הו' פסולין בקודש דאם עלו ירדו ומוקי דכל הני פסולין בבהמת קדשים קאמר ופירש"י רובע ונרבע שהקדישו ולבסוף נרבעו ומוקצה ונעבד בקק"ל דממון בעלים הן ואתנן כשנתן לה עובר בהמת קק"ל באתננה וקסבר בהווייתן הן קדושים ולא קודם לכן לפיכך איסור אתנן ומחיר חל עליהם וקדושה דממילא נמי חיילא עליהן והקשה בקצות החושן היכי חייל איסור אתנן הא לא זכתה לה העובר במעי בהמה דהו' דבר שלא בא לעולם ותי' בקצה"ח כיון דהסוגיא מוקמינן שם בקדשים קלים ואליבא דר' יוסי הגלילי דאמר קדשים קלים ממון בעלים א"כ שפיר יש לאוקמא כשהקנה לה הפרה לעוברה דאז שפיר זכתה בעובר וחייל עלי' איסור אתנן ואמנם עדיין לא עלתה ערוכה דהא תליא אי אמרינן עובר ירך אמו דאי עובר לאו ירך אמו איך מועיל אם מקנה פרה לעוברה כמ"ש במחנה אפרים והא דאיתא בירושלמי פ"ק דקידושין משיך בהמה זו לקנות וולדותי' ל"ק אלו האומר משוך בהמה זו שהקנה משאוי שעליו שמא לא קנה א"ר יוסי הדא בשלא היתה עוברה אבל אם היתה עוברה וכו' היינו למ"ד משוך בהמה זו לקנות משאוי שעליו קניא אבל לפי מה דאמרינן בב"מ דף ט' דל"ק וא"כ כיון דמוקי לה כמ"ד וולדות קדשים בהווייתן הן קדושים א"כ ס"ל דעובר לאו ירך אמו א"כ לא מצי קנה כלל פרה לעוברה ועוד דאף להפוסקים דס"ל דמהני הקנאת העובר לאפקועי מקדושת בכורה היינו דעכ"פ מהני למה שגדל כבר כיון שיש במעיו הרי בידו ליטול דרך דופן או לשחוט את הבהמה ויכול ליקח העובר הו' דשב"ל אבל בבהמת קדשים דא"א לשחוט האם משום דהולד הו' חולין בעזרה כדאיתא בתמורה דף י"א למ"ד בהווייתן קדושים וכן דרך יוצא דופן א"א להוציא הולד דאסור להטיל מום א"כ גם על החלק שגדל כבר הו' דבר שלב"ל והדרה קושיא לדוכתי' ולכן נראה לפמש"כ דשכר פעולה יכול ליתן לו דמים אלא דעיקר החיוב על החפץ אבל יכול לאסתלוקי בדמים א"כ יש לומר לענין דבר שלא בא לעולם שפיר חל כיון דעיקר החיוב על החפץ חל אדבר שלא בא לעולם כמ"ש

הנתיבות סי' ר"ג וא"ש.

הנה בשמעתין דע"ז שם איתא דבי ר' ינאי יזפי פירות שביעית ופרעו ופירש"י דהיינו משום שאין בעין דכבר נאכל בשביעית אמנם תוס' העלו דאף אם עדיין בעין אלא שאין ברשותו ג"כ לאו דמי יי"נ הוא והא דבי ר' ינאי לאו דוקא דמעשה שהי' כך הי' [דהא מוכח כן בשמעתין דפריך אהא דאתנן והא מחסרא משיכה משמע אע"ג דהטלה בעולם אלא שאין ברשותה דלא נקנה לה עד שחלפה הביאה לא מיתפסא באתנן] זהו דעת ר' אלחנן והר"י הוסיף קולא אחרת דאפי' האיסור עדיין ברשות המקבל כיון שיצא מרשות מוכר טרם שימשך ההיתר לא נעשה חליפין והקשה ע"ז מסוכה דף נ"ב דקתני דמבליע דמי אתרוג בלולב מי לא משך תחילה ותי' דלא רצה ליתן לו ההקפה אולם הרמב"ן השיג ע"ז שהרי רוב מקח וממכר כך הוא שתחילה לוקח הפירות ואח"כ ניתן המעות [וקצת צ"ע מכתובות דף ע"ה דפריך מאי פסקי ומשני כל מה דלא נתן דמי לא מסרי לי' חיותא הרי דאין דרכן בהקפה אך יש לחלק בחנוני שאני דדרכן בהקפה ומה"ט חנוני אין משמט דדרכן בהקפה ולזקף עליו במלוה] וכתב החס"ו בשמעתין דלא עלה על הדעת כשמחליף זה בזה וזה מושך האיסור קודם שוב אין ההיתר נעשה חליפין ישתקע הדבר דא"כ תקשי אתרוג מ"ט לא יקנה החבר וימשיך תחילה האתרוג אלא ודאי כל שזה עומד וחליפין בידו אסור אפי' ימשיך האיסור תחילה ולא מיירי אלא במקיפו ולאחר שעה יביא חליפין דכיון שקודם שזה פורע כבר לקח זה היינו תו לא נעשה חליפין והתם באתרוג לא רצה להקיפו.

אמנם הר"ן הקשה לשיטת הר"י מדאמרינן בש"ס פשיטא הא ליתא בשעת ביאה משמע טעמא דליתא בשעת ביאה אבל איתא בעולם אפי' קדם ומשך או מכר לאחר לא. והרמב"ן הקשה אשיטה זו מהשוכר את הפועל מ"ט שכרו אסור גזירה אטו דמי יי"נ הא בדמי יי"נ גופא לא אסרו כשמשך כבר דהא שכר יי"נ לא הו' אלא אשראי דאין משתלמת אלא לבסוף.

ונראה ליישב דהנה דעת הירושלמי בקידושין ספ"ב דמכרן וקידש בדמיהן מקודשת משום דלאו דמיהן והנה הרמב"ן וכן יתר הראשונים הבינו בטעמו של הירושלמי משום דס"ל דאיה"נ אין לו בעלים א"כ אין לו דמים ולא הו' הדמים בידו אלא גזל ולי נראה כונה אחרת בירושלמי דהנה פליגו ריו"ו ס"ל מעות קונות ור"ל ס"ל משיכה קונה מדרבנן [אמנם גם לריו"ו משיכה קונה מדרבנן והיינו דע"י המשיכה נתחייב בדמיו כדקתני הזהב קונה את הכסף אמנם זה בהיתר הנאה אמנם היכא דאיה"נ דאין לו דמים י"ל גם לריו"ו משיכה קונה] דידוע שיטת הראשונים דאף לריו"ו דס"ל מעות קונות במידי דליכא מעות

כגון גזל ומתנה לכ"ע משיכה קונה דכיון שאין בו דמים קונה במשיכה ונכנס לגמרי ברשותו בלא התחייבות הממון שפסק נשמע הא אי הו' דמיהן הו' אסור א"כ יקשה על הירושלמי גופי' מ"ט יהא אסור הא בשאר איה"נ אין תופס דמים אע"כ דס"ל דהמשיכה מחייב הממון הזהב קונה את הכסף לכן אסור אלא דס"ל דמותר דלאו דמיהן אמנם אי נאמר דלא כירושלמי דהוא ס"ל קדשה בגזל אינה מקודשת א"כ אמאי מקודשת וע"כ דהמשיכה מחייב הממון שפסק וא"כ שוב קשה ג"כ אמאי מקודשת הא חל עליו איה"נ וצריך לומר דבאמת קונה במעות ואז ניחא דלא חל עליו האיסור הא ניתן לו האיסור אחר כשכבר קיבל המעות לפי"ז נשמע חדא דלא יקשה קו' החת"ס והר"ן אי אסור מה"ת לאחרינא א"כ כל איסורין תופסין דמיהם דבאמת לאו היינו ת"ד ממש דאין אסור אלא בשנותן מיד לא בהקפה ואי ת"ד אסור אף בהקפה כמש"כ הרמב"ן לקמן וא"כ י"ל לס"ד הו"א דמשיכה מחייב הממון ע"כ נתפס האיסור על הדמים אם נותן מיד וס"ד דגמרא דע"ז כס"ד דירושלמי דס"ל אי הם דמיהן באמת אסור אף דלא ידע מטעם דת"ד וכן משמע אי אמרי' מטעם מעות קונה דשוי' שפיר הדמים מותרים רק לדידי' עכ"פ אסור כשיטת רש"י רק בתורת קנין אין קונה באיה"נ דבעינן דומיא דעפרון וא"כ א"צ לומר דמקדשין בגזל אלא דנקנה לו במעות בתורת שויו וירושלמי דקאמר לאו דמיהן לא אתי אלא לאפוקי דקאמר דהו' דמיהן ונאסרו ע"י שמשיכה מחויב הממון ע"ז אמר דלאו דמיהן אבל באמת איכא אוקימתא אחריתא לומר דקני במעות בתורת שויו [ושוב לא קניא במשיכה] ולא הו' גזל ונשמע ג"כ דהא דאמרה תורה דת"ד לאו גזה"כ הוא אלא דתורה גילתה כמו למ"ד משיכה קונה [אי נמי בגוי דקני במשיכה דמחייב את הממון] ה"נ אף דהו' ע"ז איה"נ אמרינן דמשיכה מחייב את הממון ונאסר הממון ולא קונה ע"י המעות זה חידושי דחידשה התורה בע"ז ולפי"ז מיושב הרמב"ן דס"ל דבס"ד ג"כ איסור דאו' ולאחרינא ואפ"ה לא הו' משום ת"ד דזה אפי' בהקפה אמנם לדינא למסקנא דמוקמינן המשנה דמכרן וקידש משום קנין מעות ובתורת שויו שוב שפיר י"ל הא דבע"ז ת"ד היינו בנתן מיד אבל בהקפה לא חלה האיסור כשיטת הר"ן ותוס' ומה שהקשה ע"ז הרמב"ן דמשמע באתנן דוקא משום דאינה ביאה בעולם אבל באיתא בעולם אף שבהקפה לפי הנ"ל י"ל דרק בע"ז ולא קנה רק במעות דגלי קרא בע"ז דהמשיכה מחייב ממון ע"ז אמרינן היינו באיתא בעיני' אבל לא בהקפה דהמשיכה לא מחייב הממון רק הקנין עושה המעות שפיר י"ל דרק בליתא בעולם חל אבל אי איתא בעולם אף שאין נותן עתה חל דהמשיכה מחייב הממון דהיינו הביאה וחל על הטלה האיסור כיון דשם לא שייך מעות קונה דהביאה לא הו' כמו מעות רק חיוב ליתן לה שוב משיכה קונה ומחייב

המעות ממילא חל האיסור.

על הקו' בשמעתין עיי' בקצות החושן של"ב הא מלוה אין קונה ואין שכירות אלא לבסוף נראה ליישב דהנה איתא בירושלמי פ"ק דע"ז אהא דאם קנה שכרו מותר פשיטא אר"י לא נצרכה אלא לע"ז עצמה במכוש האחרון דלית בה שו"פ וישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ואמרו עלה בירושלמי עבר וקנה ר"א אומר אר"ס לא מסתברא כהדא דלא אסור דהוא חייב כל הדא כופתא והש"ך סי' קמ"ג הביא דירושלמי פליג אגמרא רק דהק' אמאי פסק הרא"ף כירושלמי מדלא הביא אוקימתא דגמרא בע"ז עצמה ומכוש אחרון אמנם באמת כבר העלו הרשב"א והר"ן מהא דאיתא לקמן דף ס"ה דאמר רבא באומר העבר לי מאה חביות במאה פרוטות וחביות האחרון הו' של נסך כל שכרו אסרו דכולא אגרא מתפיס באחרון א"כ מאי מהני דמכוש האחרון לית בי' שו"פ מ"מ השכירות שייך בי' ותי' כיון דמכוש אחרון לית בי' שו"פ ל"ל דכולה אגרא מתפס במאי דלית בי' שו"פ עיי"ש ובאמת היינו טעמא דירושלמי דפליג משום דחייב כל הדא כופתא דמייחד כל הקפה דמתפס כל שכרו ביחד דירושלמי ס"ל כסברת רבא ולכן פסק הריא"ף כירושלמי א"כ ה"נ י"ל בגמר ביאה הא מסתמא שו"פ א"כ גם לפי תי' של הר"ן תפוס בכולה אגרא בשו"פ בסוף ביאה ונעשה שפיר אתנן דקנה לי' בגמר ביאה ול"ה מלוה.

עוד נראה דבאתנן לא שייך הך דשכירות לבסוף דמיד שהערה בה זנתה ונעשה אתנן דעל סוף ביאה לא שייך כלל אתנן דהא בסוף ביאה מסתמא נתרצה בלי תשלומין כדאמרי' בכתובות דף נ"א דבסוף ביאה אפי' אמרה הניחו לי כי אני הייתי שכרו הרי בסוף ביאה אדרבא הוא היתה נותן לי אתנן א"כ כל נתינת אתנן אתחילת ביאה ומשהערה בה זכתה באתנן ואף דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף.

עיי' תוס' כתובות דף ל"ג ע"ב ד"ה גנב הקשו הא שור הנסקל ליתא במכירה ותי' דקדשים חמירי דליתנהו כלל במכירה אבל שור הנסקל אם ימכרנו לעכו"ם אין תופס דמיו והנה מוכח מתוס' דמפרשי הא דאה"נ אין חליפין אסור בהנאה לאו היינו משום דלא הו' מכירה כלל וכמו שראיתי בירושלמי דאין זה דמיו דלא הו' מכירה כלל דא"כ זה דמיא ממש למוכר עולתו ושלמיו דלא עשה כלום ודמיו חולין מן הדין עחס"ו בנדרים ובחי' על סוגיא דחליפי איה"נ דמדמי זאת למוכר עולתו ושלמיו ומתוס' כאן מוכח דע"כ לא דמיא למכור קדשים אלא הא דאינו תופס דמיו הוא גזה"כ [והיינו שכתבו דאם מכר לנכרי הוי מכירה אלא שאין תופס דמיו הכונה דאלו תופס דמיו א"כ לאו בר מכירה הוא כיון דלא בר דמים הוא אצלו ל"ש מכירה אבל כיון שאין תופס דמיו א"כ בר דמים הוא ונהי שכתבו התוס' חולין משום דלכתחלה אין רשאי למכור לא הו' בר דמים אבל

עכ"פ לענין זה דיהא מקרי בר מכירה שפיר אמרינן כיון דאין תופס דמיו א"כ מגיע לו ע"י מכירה זו הנאה שייך שפיר בו מכירה] דרק ג' הוא דתופס דמיהן אבל המכירה הו' מכירה אלא דלא הו' מכירה כשאר מכירה דנאמר ע"י מכירה נתחלל האיסור על דמיהן [וכמ"ש הפנ"י פסחים דף כ"ט כה"ג לענין הקדש בדה"ב דמכירה הו' כמחלל] אבל עכ"פ שם מכירה עליו והיינו כשמוכר לנכרי אבל כשמוכר לישראל לא הו' מכירה דלאו בר דמים הוא ואולי יש לומר דבאמת כשמוכר לישראל היינו טעמא דלא הו' מכירה משום דכיון דאוסר גם ללוקח א"כ לאו דמיהן הן אבל כשמוכר לנכרי כיון דלדידי' שריא שפיר הוה מכירה.

בענין חליפי איה"נ הנה הפנ"י נתקשה אמאי דהשמיט רבינו וכן כל הפוסקים הדין דחמצן של עוברי עבירה מותר מיד מפני שמחליפין דהא בגמרא מוכח אף לר"ש מותר דלא שביק התירא ואכיל איסורא דלר"ש בדרבנן אמרינן לא שביק וכש"כ לר"י דמותר דודאי מחליפין שלא יאכל איסור דאורייתא ונראה ליישב דהנה בראש יוסף הקשה מאי מייתא תניא כוותי' דרבא הא כאן לא הו' כלל חשיד לאותו דבר דאף דחשד לעבור אבל יראה לא נחשד לעבור באיסור אכילת חמץ אחר הפסח משא"כ במומר לתיאבון לא אמרי' לא שביק התירא ואכיל איסורא עוד הקשה הרשב"א מאי ס"ד דמעיקרא הא מני ר"י ולא ר"ש ונראה ליישב דהנה רש"י הקשה כיון דחליפין אסורים [דרש"י סובר דאסור למכור מה"ת וגם החליפין עצמן אסורים לדידי' וכקו' החו"י לאמת א"כ מאי לא שביק התירא ואכיל איסורא שייך בזה וצ"ל בדוחק דעכ"פ משמע לי' דקיל איסור חליפין].

והנה ליישב זה נצטרך לומר באמת דחליפין מותרים מה"ת וגם למכור מותר מה"ת וכמש"כ החס"ו דהא בהא תליא ומטעם שבארתי להלן ואולם קשיא הנ"ל מאי חשיד לאותו דבר בשלמא אי החליפין אסורים מה"ת הו' חשיד לאותו דבר אבל אי מותר מה"ת א"כ לא הו' חשיד לאותו דבר וצ"ל דבאמת למכור אסור דנהנה בשעת המכירה כמש"כ הר"ן בע"ז דתפיסת דמים רק שייך בשעה שיוצא מרשותו ונכנס זה לרשותו וא"כ ניחא לר"י דיליף מנותר או מקדשים פסולים דהן בשריפה וא"כ בודאי אסורים למכור אפ"ה החליפין מותרים [וכן למ"ד דיליף מאו מכור י"ל רק מכירה אסור מה"ט אבל חליפין מותר מה"ת א"כ ניחא דשייך דמאי דמצי עביד בהתירא עביד דאין עובר רק פעם אחת אבל עכ"פ חשיד לאותו דבר מיקרי כיון דמכירה בכלל לא תאכל] ונראה ליישב רש"י פירוש דמחליפין אף דחליפין אסורין לדידי' מאי דמצי למעבד בהתירא עביד והנה יקשה לפמש"כ המפרשים עיי' ר"ן בשמעתין ובע"ז דלפירש"י החליפין אסורים מה"ת א"כ מאי מצי למעבד בהתירא שייך כאן הא גם כאן החליפין אסורים מה"ת והנה

לכאורה הו' מצינן לומר דכאן קאי לר"י דסובר דאו מכור לדברים ככתבן אתי א"כ לדידי' לא נשמע איסור מכירה מה"ת ורק מדרבנן אסורים החליפין לדידי' שפיר שייך דמאי דמצי למעבד בהתירא עבד אך יקשה ע"ז דרש"י פירש א"כ מצינו דמים לחמץ בפסח וע"כ דחליפין אסורים למחליף ותוס' הקשו כיון דעכ"פ אסור להחליף לא הו' בר דמים ופי' בחס"ו בנדרים דכונת רש"י ממ"נ אי לא ילפינן מאו מכור דאסור למכור א"כ ממילא דמוכח דאסור החליפין דאיך אפשר לומר דמאו דמביא לידי אכילה דהיינו הדמים וחליפי האיסור מותרים לדידי' והמכירה תהי' אסור משום דמביא לידי אכילה וכאשר הוא באמת קו' החו"י לשיטת הפוסקים דחליפי אה"נ מותרים [ולכאו' יש לומר דע"כ מותרים דאי הדמים אסורים בהנאה א"כ אין כאן הרווחת דמים ואין מביא לידי מאכל א"כ למה נאסרה המכירה וע"כ מדאסרה התורה המכירה ע"כ הדמים מותרים א"כ יש לומר הרי כאן קאי לרבא והוא סובר אעל"מ ולקי משום דעבר אמימרא דרחמנא ה"נ יש לומר דאסור בהנאה אפ"ה אסרה התורה המכירה אך יש לחלק לפמש"כ רבינו בלאו דלא יפדה ולא יגאל דהיכא דאין יכול למכור מצד אחר לא שייך דלקי משום דעבר אמימרא דרחמנא ה"נ לא מהני לאסור החליפין בהנאה א"כ אין שייך שהוא בכלל האיסור גם המכירה כיון דאין מביא לידי מאכל אין אוסר למכור] וכתב החס"ו דלשיטת הפוסקים צ"ל דלעולם דמותר למכור והחליפין ג"כ מותרים ואפ"ה נשמע שפיר מאו מכור דבעלמא אסור דרק בנבילה שייך מכירה אבל בעלמא לא שייך כלל מכירה כיון דאסור בהנאה והדמים שלקח מתנה או גזילה בידו כמ"ש הרמב"ן הובא ברשב"א בשמעתין ואין לו דמים משום דדמיו אין אלא כגזילה בידו ולדעתי דרש"י שפיר הקשה כאן בחמץ שמכר לנכרי דהו' היתר לנכרי שפיר החליפין אסורים דלא הו' מתנה הו' חליפי חמץ ממש ע"כ דאסור לדידי' דאי לה' מצינו דמים לחמץ בפסח דיכול למכרו לנכרי ושם לא שייך הסברא דפטור משום דלאו דמיו הם אע"כ דהחליפין אסורים וא"כ לא שייך לתרץ כר"י דלית לי' דרשא דאו מכור דהרי לפירש"י לכאו' לא מוכח דהחליפים אסורים מה"ת רק למ"ד דיליף מאו מכור א"כ לפירש"י כיון דקאי לר"י מנ"ל כלל דהחליפין אסורים מה"ת אך יש לומר דזה רק בשאר אסורים אבל בחמץ דכתיב לא יאכל ופירש"י וכן נקטו כולם דהכונה כל המביא לידי אכילה אסור א"כ אף מאן דסובר דברים ככתבן ולא יליף איה"נ רק מאותו הנה בחמץ דכתיב לא יאכל דמביא לידי אכילה שפיר חליפי אה"נ אסורים מה"ת וקו' החו"י כיון דמביא לידי אכילה ע"כ דאסור לא לבד המכירה אלא גם דבר הנלקח א"כ תהדר הקו' לדוכתי' דיכול למעבד בהתירא עביד הא גם החליפין אסורים מה"ת וצריך לומר כיון דעכ"פ אפשר למעבד בהתירא דיהא מותר לאחרים עביד [או כיון

דמותר לאחרים לא משמע לאינשי איסורא גם לדידי'] ולפי"ז מיושב שפיר קו' הראש יוסף דשפיר הו' חשיד לאותו דבר כיון דחשיד למחליף דהו' איסורא דאוריי' מעשה החליפין גופא וכן מה דנהנה מהחליפין עצמו דקיל לי' משום דלא הו' איסורא גופי' דהרי אסורים משום דע"י החליפין מתהנה מחמץ מדידי' [והיינו כפירש"י דאי לאו יהיב לי' דידי' לא הו' יהיב לי' איהו שלו] ושפיר סייעתא לרבא והנה כל זה ליישב פירש"י אבל בשיטת הפוסקים יש לומר כך דבודאי לר"י דלית לי' או מכור שפיר י"ל דחליפי אה"נ מותר מה"ת שייך שפיר לומר מאי דמצי למעיבד בהתירא עביד [וכמו שבארתי להלן] ושייך שפיר לא שביק התירא ועביד איסורא ותליא זה בפירושא בשיטת רבינו דהנה רבינו בפ"א מ"ה מ"א הביא הך דר"א דכל מקום שנאמר לא תאכל אסור בהנאה מדפרט הכתוב בנבילה והקשה הלחם משנה כיון דרבינו פסק כר"י דלדברים ככתבן אתא דלגר בנתינה ולנכרי במכירה לא נשמע היתר הנאה מנבילה ותי' דלשון רבינו לאו דוקא דילפותא הוא מדכתיב לכלב תשליכון אותו ואי אתה משליך כל איסורין שבתורה וסובר חולין שנשחטה בעזרה לאו דאורייתא ורק נקט דרשא הפשוטה כדרך שפרט בנבילה אבל לפמש"כ דרבינו שפיר נקט כדרך שפרט בנבילה ולית לי' דר"י דלדברים ככתבים אתי והא דכתב לנכרי במכירה היינו מלא תחנם והנה בפנ"י בפסחים כ"ז תי' שם הא דיליף ר"י דאין ביעור חמץ אלא שריפה משום דר"י לשיטתו דסובר דלדברים ככתבן אתא ואותו דריש לחולין שנשחטה בעזרה א"כ מנ"ל אה"נ ע"כ דילפינן מנותר ושפיר ילפינן דאין ביעור חמץ אלא שריפה מנותר ולא שייך לומר חולין מקדשים לא ילפינן דהא כל הילפותא דאסור בהנאה היינו מנותר אבל חכמים דסברו דמאו מכור ילפינן היתר הנאה לא ילפינן מנותר דאין ביעור חמץ אלא שריפה משום דחולין מקדשים לא ילפינן ולפי"ז גם כאן י"ל דלגמרא קאי לר"י דסובר לדברים ככתבן וא"כ לא יליף מאו מכור וכן לא למ"ד חולין שנשחטה בעזרה דאורייתא כדאי' בתו"כ כקו' תוס' פסחים ע"כ דיליף כריב"ל או מנותר גופי' או מוכל חטאת אשר יבוא בקודש לא יאכל באש תשרף באם אינו ענין וא"כ לדידי' ע"כ נשמע שפיר דמכירה אסור כיון דקדשים ע"כ אסור במכירה כיון דבעי שריפה דוקא וא"כ איסור הנאה דמכירה נשמע שפיר אבל שיהא החליפין אסור לא נשמע וא"כ ניחא הכל דשפיר הו' חשוד לאותו דבר כיון דחשוד למכור והמכירה גופי' אסור מה"ת ואפ"ה ניחא דשייך כל מה דמצי למיעבד בהתירא עביד דזה איסור המכירה רק נעשה פעם אחת אבל איסור הנאה בכל כזית וכזית שמוכר עושה איסור חדש וכל זה לר"י דע"כ לית לי' דחזקי' דלר"י הילפותא מנותר אבל להלכה דפסק רבינו בחמץ מלא יאכל שמביא לידי הנאה שפיר אסור גם החליפין בהנאה לדידי'

כקו' החו"י לאמת ואך החו"י הקשה כן אכל איה"נ איך החליפין מותרים אם מכירה אסור כש"כ החליפין אסורים לדידי' דהא מתהנה אבל דא לא קשה דיש ליישב לפמש"כ בע"ז דאם מכר בהקפה לא נאמר דאיסור תפיסת דמים שייך רק בשעה שיצא מרשותו דאסור אז חל ותופס דמיו וא"כ ה"נ לא שייך לדון שיהא אסור אח"כ להנות דרק המכירה נאסר משום דזה נעשה בשעה שיוצא מרשותו וזה נכנס תחתיו לרשותו ונתרבה הונו אבל לחזקי' דיליף מלא יאכל שמביא לידי אכילה א"כ כש"כ דהחליפין עצמן אסורים בחמץ ורק בשל ישראל שייך לומר דאינו דמיו אבל בשל נכרי הו' שפיר דמיו דמצד המוכר יש כאן דמיו ולא שייך דהו' גזל ומתנה בידו וא"כ כיון דאסור מה"ת ליהנות בחליפין א"כ לא שייך לא שביק התירא כיון דלא שייך מאי דעביד בהתירא עביד דזה ג"כ דאורייתא ע"כ לא הביאו רבינו דין זה אבל אי נאמר דלרבינו פסק ג"כ כר"י דלדברים ככתבן אתא וכתי' של לח"מ ולפי"ז נאמר באופן אחר דהנה על קו' הראש יוסף ות"ח דלא הו' כלל חשוד לאותו דבר יש לומר דשפיר הו' חשוד לאותו דבר כיון דחשוד על בל יראה דהיינו דאף דבל יראה הו' איסור אחר אבל העשה דתשביתו כיון דחשיד על העשה דתשובתו חשיד על איסור אכילה דהיינו לפמש"כ האו"ח לפרש מקראי קודש פ' בא אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם כי כל אוכל חמץ ונכרתה מיום הראשון עד יום השביעי ופירש דהנה הר"ן בריש פסחים כתב דה"ט דהחמיר הכתוב שיהי' עובר בבל יראה בחמץ דילמא אתי למיכל מיני משום דלא בדילי [לפי הר"ן שפיר י"ל בפשיטות דהו' חשוד לאותו דבר כיון דמה"ט אסרה התורה בבל יראה דלא אתי למיכל] וביאר האו"ח דבאמת מצד הלאו דב"י לא שייך משום דילמא אתי למיכל דהרי חזינן דמה"ת בביטול בעלמא סגי אבל לענין עשה דתשביתו דכתב המרש"ל בביאורו לסמ"ג דאין ביטול מועיל לחמץ ידוע משום עשה דתשביתו שפיר י"ל דתשביתו משום דילמא אתי למיכל מני' אבל בבל יראה לא שייך ה"ט דהרי חזינן דמהני ביטול כמ"ש הראשונים דלכך צריך בדיקה ובזה יפורש היטב הקרא אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם וטעמא דמילתא אתי למיכל וקשה מ"ש משאר איסורין לזה קאמר הכתוב לתרץ כי כל אוכל חמץ ונכרתה בשביל חומר כרת ועדיין קשה מ"ש משאר איסורי כרת לזה מסיים מיום הראשון עד יום השביעי דאין אסור אלא מיום הראשון א"כ לא בדילי מיני' וא"כ לפי"ז שפיר הו' חשוד לאותו דבר כיון דחשוד אתשביתו.

והנה מבואר בפנ"י ובאו"ח דלר"י אין ביעור חמץ אלא שריפה לדידי' לא מהני ביטול משום העשה אבל למ"ד השבתתו בכל דבר שפיר מהני ביטול גם לקיים עשה דתשביתו ובפנ"י שם בפסחים כ"ז כתב עוד דרק לר"י דסובר לאחר זמן נמי אסור איכא למילף

חמץ מנותר אבל להלכה דאחר זמנו מותר איכא למיפרך שאני נותר דאין היתר לאיסורו אבל חמץ יש היתר לאיסורו ומעתה תתפרש היטב דברי הגמרא סברוה כר"י דלאחר זמנו אסור בהנאה ולפי"ז אמרינן דאין ביעור חמץ אלא שריפה וא"כ לדידי' לא מקיים בביטול העשה דתשביתו שפיר נוכל לפרש דעשה דתשביתו משום שמא יבוא לאכלו וא"כ הו' מומר לאותו דבר ושפיר סברוה דלא שביק היתרא ואכיל איסורא אבל להלכה דאחר זמנו מותר וקיי"ל דהשבתתו בכל דבר וא"כ ביטול ג"כ מהני ולא שייך דתשביתו משום דלא יבא למיכל ולא הו' מומר לאותו דבר כלל וא"כ פשיטא דחמצן שריא ולא צריך לרבינו להביא [וא"ש דקאמר סברוה הא מני ר"י דרק לדידי' ניחא משום דסובר דלא כחזקי' אבל למאן דסובר כחזקי' וסברו בלאחר זמנו כר"י אבל לענין ביעור חמץ אלא שריפה לא סברי כר"י וסברי כחזקי' לא אתיא א"כ לכן לס"ד דגם בהא דלאחר זמנו מותר לא אתיא ולמסקנא מסיק דאפ"ה אתיא גם כר"ש דאף דלא אתיא כמ"ד דפליג אר"י לענין ביעור חמץ אלא שריפה וסובר כחזקי' אבל כמ"ד פליגא לגמרי וסברו לאחר זמנו מותר מצי שפיר אתיא והיינו כר"ש ודו"ק היטב] ואין לומר הא בגמרא מוקי כר"ש ואפ"ה סייעתו לרבא יש לומר לר"ש ניחא שפיר הו' חשוד לאותו דבר דע"ז שכתב הר"ן דבל יראה משום שמא יבא לאכלו הקשה האור חדש דזה דוחק להעמיד טעם זה בכוונת הפסוק רק לר"ש דדריש טעמא דקרא לדידי' שפיר יש לומר דטעמא דקרא שמא יבוא לאכלו וא"כ לר"ש ניחא דבל יראה גופי' הוא משום שמא יבוא לאכלו אבל לדידן דלא דרשינן טעמא דקרא שפיר לא הו' חשוד לאותו דבר ודו"ק היטב [וא"ל הא להלכה אח"ז מותר מה"ת ל"ש התירא דאין חשוד לאותו דבר כיון דלאיסור דרבנן שפיר חשוד מכח איסור חליפין אך ניחא דאי משום דרבנן פשיטא דאזלינן לקולא וכל הקו' שינקוט מפני כדי שנדע גם אי הו' דאורייתא כדאמרו בגמרא א"כ ניחא כיון דלשיטת רבינו אי הו' דאורייתא ג"כ פשיטא דמותר כיון דמה"ת אין חשוד כלל כיון דיליף מאותו אין כאן איסור חליפין ולא יליף מקודש כיון דסובר השבתתו בכל דבר ודו"ק היטב]

ואמנם לפמש"כ ליישב שיטת רש"י דאף לר"י דסובר מאו מכור אפ"ה חליפי אה"נ בחמץ אסור מלא יאכל נראה דיש ליישב עוד באופן אחר שיטת רבינו דסובר רק למאן דלית לי' דחזקי' א"כ חליפי איה"נ מה"ת מותרים ושייך שפיר דמחליף דמאי דמצי למיעבד בהתירא עביד אבל להלכה דקיי"ל כחזקי' דחליפי איה"נ אסורים בחמץ עכ"פ א"כ לא שייך דמצי למיעבד בהתירא כיון דאסור מה"ת ולפי"ז ניחא מה שהעליתי דלדידן דחליפי איה"נ אסור מה"ת לא קיי"ל כברייתא דמחליפין הא באמת קיי"ל חליפי איה"נ מותרים לפמש"כ ניחא דבחמץ דקיי"ל כחזקי' שפיר חליפי איה"נ אסורים מה"ת והא דיקשה

הא רבינו בפ"ה מה' אישות פסק דגם בחמץ אם קידשה בדמיהן מקודשת מוכח דחליפי חמץ מותר מה"ת וכן יקשה מאה"נ דכתי' בי' לא יאכל ואפ"ה מוכח דסובר רבינו דחליפי איה"נ מותרים מה"ת יש לומר בודאי במוכר חמץ לישראל או לנכרי חליפין מותרים דאמרינן דלא הו' כלל חליפי החמץ כסברת הרמב"ן רק מתנה או גזל בידו אבל במחליף עם הנכרי שפיר הו' חליפי דידהו א"כ היכא דכתיב לא יאכל שפיר החליפין אסורים מה"ת ודו"ק היטב.

הנה רבינו בפ"א מה' מכירה פסק ישראל בכסף ובפ"א מזכיי' פסק נכרי בשתיהן בכסף ובמשיכה והקשו עליו שנגד סוגי' דבכורות דמסיק ישראל בחדא נכרי בחדא ותי' ראשונים שיצא לו כן מסוגיא דע"ז. והנה מלבד שדוחק לדחות גמרא ערוכה דבכורות עוד קשה לי דלרבינו לשיטתו אין הכרח מהא דרב דאמר שקולו זוזי דסובר או בהא או בהא דהנה תוס' הקשו למה אמר רב שקולו זוזי הא אף אי לא יקח מקודם שרי ליטול זוזי דדמי ניזקא קשקיל כמו בגוי שניסך יינו של ישראל [ועיי' טו"ז דתי' דהו' כמו קרע כסותי ופטור] הנה לפמש"כ רבינו גבי הא דגוי חייב לשלם שהוא דוקא בכונה להזיק וחולק אפוסקים דסברו אף באין כונתו להזיק חייב לשלם [ובברוך טעם כתב דנהי דלדעת רבינו אינו חייב לשלם רק בכונתו להזיק אפ"ה אם לא הי' כונתו להזיק ושילם שרי ליטול דלא הו' דמי יי"נ רק דמי הזיקו עיי"ש] ומעתה יש לומר לדעת רבינו לא יקשה אמאי צריך רב ליטול דמיו דיש לומר דלא הו' דמי יינ"ס כיון שאין כונתם להזיק רק ממילא הוא כך וא"ש, אך לפמש"כ הב"ט הנ"ל אם שילם שרי ולפי"ז הכי קאמר רב שקולו דמי דאל"ה ברשותייכו נעשה יינ"ס וא"כ אין כונתם להזיק ואין חייבין לשלם א"כ אין רשאין ליטול דהוי דמי יינ"ס כיון דהם נותנין יין לידי הנכרי ומתנסך בידים לא הו' מזיק בכונה אבל אי יקחו מעות קודם א"כ כיון דנכרי לא יבקש להחזיר לו המעות א"כ הו' כאלו שילמו מעצמן ולענין זה אף דאין כונתם להזיק לא הוי דמי יינ"ס ולפי"ז יש לומר לעולם משיכה קונה והא דקאמר שקולו זוזו לאו שיקנה במעות אלא שיהא דמי היין בידם ולא הו' רק כשילמו מעצמן דמי היזק ושרי ודו"ק.

וא"כ לשיטת רבינו אין כאן הוכחה מסוגי' דע"ז דקונה או הא או הא והדרא קושיא לדוכתי' מסוגי' דבכורות עוד הוקשה בשו"ת פנים מאירות דרבינו פסק גזל עכו"ם אסור דקרא ממעט אונאה א"כ כמו בישראל בכסף גם נכרי בכסף ולמה פסק נכרי במשיכה דלעמיתך הא אין מיותר דצריך לאונאה עוד קשה דרבינו בפ"ז ממעילה פסק נתן מעות של הקדש עבור חפץ לישראל לא מעל ולנכרי מעל וקשה כיון דלרבינו מעות קונות א"כ משיכה הוא דקונה בנכרי א"כ אמאי מעל, עוד קשה למה בישראל לא מעל כיון

דבישראל כסף קונה כדרי"ו ובגמרא לרי"ו הא דמעל דוקא לעכו"ם דבעכו"ם כסף קונה ורבינו כתב להיפוך ישראל לא מעל נכרי מעל ועוד הקשה בלח"מ פ"ז מע"ז פסק נתן מעות יחזיר משך אעפ"י שמשיכה קונה יחזיר דמקח טעות הו' וקשה למה לא כתב גם במעות אף שמעות קונה ועוד למה לא כתב דאיירי שקבל לדון בדיני ישראל.

וליישב הכל נראה דהנה ריא"ף כתב הא דממון קונה מקו"ח גופו קני במעות ממונו לא כש"כ ונמ"י הק' גוי יוכיח דגופו קנוי במעות אפ"ה ממונו במשיכה רש"י פי' דכסף קונה מונתן הכסף וקם לו ותוס' הוקשו איך יליף הדיוט מהקדש ופנ"י תמה הרי בהקדש קולא הו' אפ"ה קונה שפיר ילפינן מהקדש ובאמת תוס' בעירובין דף פ"א הקשו כן [וחוץ לדרכינו נראה דרי"ו ור"ל פליגי בחולין קל"ט לר"ל בי גזא דרחמנא עי"ש ומעתה יש לומר דיליף מהקדש דהא הקדש קונה מהדיוט ג"כ רק בכסף ושם לא שייך בי גזא דרחמנא אבל לר"ל דסובר גם בלא בא ליד הקדש שייך בי גזא דרחמנא א"כ לא שייך משיכה בהקדש מהדיוט ג"כ משום בי גזא דרחמנא דאף קודם שנכנס לרשות הקדש ג"כ גזא דרחמנא א"כ לא שייך משיכה וא"ש ר"ל לשיטתו ודו"ק.]

ופנ"י בקידושין כ"ו הקשה כמו דילפינן דמעות קונה מהקדש אף דלא שייך משיכה נילף אדרבא דקונה במשיכה מהא דמתנה ומציאה ע"כ במשיכה דא"ל דש"ה דלא שייך בכסף א"כ כאן נמי איך ילפינן מהקדש הא שאני הקדש דלא שייך בי' משיכה לכן קונה בכסף ונראה דיש לומר אי לאו קו"ח בודאי אין לילף מהקדש ורק כיון שיש קו"ח שפיר ילפינן מהקדש ואין לומר גוי יוכיח יש לומר גוי קני באמת או בכסף או במשיכה ואין לומר גם בישראל נאמר או בהא או בהא ע"כ שפיר ילפינן מהקדש וא"ל שם לא שייך משיכה מטעם דבהקדש בי גזא דרחמנא ואין יוצא מרשות הקדש אם אין נכנס דבר אחר תחתיו לרשותו דגם בישראל יש לומר דמסתבר דלא יצא מרשות ישראל בלתי אם נכנס דבר אחר תחתיו לישראל אמנם בנכרי בודאי אין לילף מהקדש דיש לומר בנכרי יצא מרשותו שפיר ע"י משיכה בלא כסף אף שאין נכנס כסף לרשות נכרי ולכן בנכרי למ"ד גזל עכו"ם מותר דוקא במשיכה ולא דרשינן או בהא או בהא רק בחדא במשיכה ואמנם למ"ד גע"כ אסור ולא אייתר לעמיתך א"כ נכרי בכסף כמו ישראל שוב אמרינן גם במשיכה כמו במציאה ומתנה ואין לילף מהקדש דבכסף דוקא דיש לומר בהקדש א"י מרשותו רק בנכנס דבר אחר אבל בנכרי א"צ שיכנס דבר אחר לרשותו דהיינו כסף ואדרבא ילפינן ממציאה ומתנה ול"ש ש"ה דליכא מעות דזה רק שייך בישראל דמסתבר דאין לילף ממתנה והיכא דיש כסף דנכנס דבר אחר תחתיו וא"א לילף ממתנה כיון דליכא כסף אבל היכא דשייך כסף בעינן מסברא שיכנס דבר אחר תחתיו כמו בהקדש

ואהני קו"ח מגופו קני ול"ש דאדרבא נילף ממתנה דבמשיכה די"ל ש"ה דשייך כסף ומסתבר דא"י מרשותו אם אין ד"א דהיינו כסף נכנס לרשותו כדמצינו בהקדש דלענין זה שפיר ילפינן מהקדש וא"ל דש"ה דלא שייך משיכה אבל היכא דשייך משיכה כמו במתנה כקו' הפנ"י דאדרבא מסתבר דבעי כסף משום דא"י מרשות ישראל אם אין דבר אחר נכנס תחתיו ובנכרי מסתבר יותר לדמותו למתנה אף דלא שייך בי' כסף וכקו' הפנ"י באמת ודו"ק ולפי"ז א"ש דרבינו סובר או הא כיון דסובר גזל עכו"ם אסור א"כ לעמיתך אין מיותר לכן נכרי בכסף ובמשיכה דילפינן ממתנה ולא מהקדש ודו"ק.

והנה דעת הב"י בסי' קצ"ח דמהני תנאי לקנות בכסף והוכיח בקצה"ח מהא דקאמר בבכורות כשקיבל לדון בדין ישראל מוכח דמהני תנאי אף דבנכרי אין מעות קונות ובריט"א הקשה א"כ למה לא תקנו בבכור שיקנה לנכרי בכסף או במשיכה ומהני לכ"ע כיון דמתנה שיקנה קנה ולמה צריך כסף ומשיכה ועוד הקשה שם קו' אחרת ולי נראה דאדרבא יש להוכיח דלא מהני תנאי היכא דלא הו' קניין דהנה בע"ז פריך מהך דגריטאות מוכח משיכה לא קנה דהא במשך יחזיר וקשה אמאי לא משני ג"כ בקיבל עליו לדון בדיני ישראל אי דיקשה א"כ בסיפא למה בעיא משך כיון שנתן מעות יש לומר דלא סמכה דעתי' עד שימשוך כעין סברת תוס' ב"ב דף נ"ד אע"כ כיון דבישראל לא הו' קניין לא מהני תנאי דמדרבנן דוקא משיכה ורק בבכורות דמתנה שיקנה בקניין משיכה דמהני בישראל לכן מהני תנאי [ובזה יש ליישב קו' תוס' בע"ז דבבכורות מוכיח דמשיכה קונה מסיפא ובע"ז מוכיח מרישא דמעות קונות ולפמש"כ א"ש אחר דכבר שני לי' בבכורות בקיבל עליו לדין בדיני ישראל א"כ קשה למ"ד משיכה קונה מרישא דלא שייך לומר בקיבל לדין לקנות בכסף דכיון דחכמים עקרו בישראל קניין כסף לא שייך שקיבל בדין ישראל שגם בישראל לא קנה כסף דלא מהני תנאי וקשה מכאן לשיטת רמ"א דמהני תנאי ודו"ק].

וטעמא דמילתא נראה דבח"ס הקשה לתוס' ב"ב דלא סמכה דעתי' א"כ מאי פריך ל"ל משיכה הא לא סמכה דעתי' ותי' במטלטלין דאפשר להכניס לרשותו סמכה דעתי' כמ"ש סמ"ע בסי' קצ"ד וכדבריו כתב באמת ליישב בשמ"ק במטלטלין לא אמרינן לא סמכה דעתי' ולפי"ז יש לומר היינו דמשני הגמ' דהותנה לדין בדין ישראל דהיינו דלא סמכה דעתי' רק ע"י משיכה כיון שהותנה והבן. אך יקשה ע"ז מאי פריך ל"ל אח"כ מעות כיון דמשיכה רק קונה ע"י מעות משום דלא סמכה דעתי' במעות לחוד ונראה דהכי פריך כיון דמשיכה הו' קנין בישראל והוא לא סמכה דעתי' אם לא יעשה קנין משיכה א"כ ל"ל כלל מעות הא במעות אין קונה וע"כ צריך קנין משיכה א"כ די משיכה לבד ודו"ק. ומעתה

א"ש בה' ע"ז כתב נתן מעות יחזיר משום דבאמת לא סמכה דעתי' לקנות במעות [ואולי חייש שיצא ע"ז ולכן רוצה במשיכה דאז יכול לעיין אם יש בו ע"ז כדאמרינן בגמרא] וכשמשכה קנה ול"ב שיתנה בדין ישראל כיון דרבינו פסק נכרי אי בעי במשיכה וכיון דנכרי אי בעי במשיכה לכן שוב במעות לבד לא קנה דלא סמכה דעתי' רק במשיכה דהו' קנין לתרווייהו ול"ב שיקבל עליו לדון בדין ישראל כיון שמשיכה לבד ג"כ קנה לכן כתב רבינו דמטעם מקח טעות לא קנה אבל כשנתן מעות ומשך לא מחזי כמקח טעות לכן יוליך לים המלח ודו"ק.

הלכה טו

נתן לה בהמת קדשים באתננה לא נאסרה למזבח ואפי' מנה אותה על פסחו וכו' שכבר זכה בהן גבוה משעה שהקדישן. והקשו עליו מש"ס פסחים דף כ' דרבי ס"ל דאפי' חלוק מותר ליקח בדמי פסח וחל איסור אתנן ולא מיקרי זכה בו הקדש רק מטעם גזה"כ אין חל איסור עליו איסור אתנן דכ' נדריך נדר אין חל עליו איסור אתנן אבל לא מטעם זה שכתב רבינו דזכה בו הקדש ובשו"ת דברי חיים ח"א חאו"ח סי' כ"ח כתב ליישב על נכון דקשה לכאורה הא מבואר דפסח שנדחה מלהקריבו תורת שלמים עליו או שירעה ויביא בדמיו שלמים וא"כ כיון שנאסר משום אתנן שוב אינו ראוי' רק לשלמים ואינו ממונא ואינו רשאי ליקח כלום וא"כ ממילא לא חייל האתנן דהא אינו נותן לה כלום דזה האתנן אינו ראוי' רק לשלמים ושלמים הוא של גבוה ואין לה בעלים כלום לרבנן דריוה"ג וא"כ על מה יחול האתנן ונראה דזה תליא לפי מה דמבואר בב"ש סי' קמ"ג ס"ק ל"א על הא באם מתנה ע"מ שלא תנשא לאביו ועברה הגט קיים דלא עברה על התנאי דזה אינו נישואין כלל כיון דלא תפסי קידושין של האב אבל במתנה שלא תנשא לפלוני ועברה ונשאה הגט בטל ואסורה לכל אדם והקשה הב"ש דמ"מ גם בע"מ שלא תנשא לפלוני אם עברה הגט בטל וא"כ אין קידושין תופסין בה ולא הו' נישואין א"כ לא עברה על התנאי דזה לא הו' נישואין כמו בנשאת לאביו ותי' כיון דבאביו בלא"ה בלתי התנאי אין תופסין הקידושין שפיר מיקרי לא עברה התנאי דזה לא הו' נישואין כלל אבל בע"מ שלא תנשא לפלוני דקידושין שייך בה ורק משום התנאי שעברה עלה א"א למפרע בטל הקידושין וא"כ ע"כ צריך אתה לומר דהגט בטל כדי שיבטלו הקידושין והנישואין של אותו פלוני וא"כ כבר בטלה והלך הגט עכ"ד וא"כ לפי"ז נוכל לומר דהכא גבי אתנן תליא בזה אם אמרינן דפסח בשאר ימות השנה א"צ עקירה לפי פי' המפורשים וכן נראה מפשטות הסוגיא דפסחים כל תורת שלמים עליו ורק אם ראוי' לפסח בזמנו אז סתמא לשם פסח קאי אבל אם אינו ראוי' אפי' בזמנו לשם שלמים קיימו כמ"ש הצל"ח ולמ"ד

דפסח בשאר ימות השנה בעי עקירה משום דסתמא לא לשם שלמים עד שיקדישנה לשלמים א"כ זה הוא הנ"מ דלמ"ד דסתמא קאי לשם שלמים א"כ ממילא לא יכול לחול עליו איסור אתנן דהא אינו שלו דהוא שלמים אבל למ"ד דס"ל דבעי עקירה וכל זמן שלא נעקר שם פסח עלה שפיר חל איסור אתנן דהא ע"ע שם פסח והו' ממונא וראוי' ליקח חלוק ושפיר חל איסור אתנן ואי משום דכיון דנאסר וצריך ע"כ לעקור שם פסח ויהי' שלמים ולא יהי' לו שוב לחלק זה מ"מ כיון דמה שצריך לעקור שם פסח הוא משום שנאסר משום אתנן א"כ כבר נאסר ובמה יותר וא"כ דברי רבינו שפסק דפסח לא צריך עקירה ומסתמא לשלמים עומד א"כ שוב ממילא לא חל עליו האתנן דהא על שלמים לא חל האתנן אבל רי"ו דמוקי לה ברייתא דנדר למאן דס"ל דבעי עקירה וא"כ שפיר חל איסור אתנן ולזה צריך קרא דנדר פרט לדבר הנדור, ונכון.

הנה בכ"מ הקשה כיון דפסק כרבי כמו שנראה ממה שאמר אפי' וכן בפ"ד מק"פ נראה דפסק כרבי א"כ מה זה שסיים שזכה בו הקדש ונדחק לתרץ דכונת רבינו עכ"פ נתמעט מכל נדר והנה זה דוחק וכן הקשו בספר דברי חיים מהגאון הקדוש מצאנז ויש ליישב דהנה הקשה עוד הא דאמרי בגמרא דשייר לגבי פסח וקשה הא קיי"ל פשטה קדושה בכולה ונראה דהנה קיי"ל הקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף ומבואר בתמורה דף י"א תרתי מיגו לא אמרינן בהקדיש אבר אחד לדמיו לא אמרינן מיגו דנחית לקדושת דמים קדוש קדושת הגוף ומיגו דנחית לחד אבר נחית לכל הגוף וע"כ כאן הו' רק כמקדיש הפסח לדמיו מיד קדושת הגוף וקדוש עצמו בקדושת הגוף אבל לא לכל הגוף ולכן שפיר אמרינן דמשייר בפסח ומעתה יש לומר דזה הכונה דכתב רבינו שכבר זכה בו הקדש כיון דבאמת קדוש קדושת הגוף א"כ נהי דלא פשטה קדושי' בכולה קודם שחיטה אבל עכ"פ זכה בו הקדש בחצי ואי לא ימנה אחר עליו שעת שחיטה תפשוט הקדושה בכולה דרק קודם שחיטה הוא דלא פשטה קדושה בכולה אבל כששחטו דאי אפשר עוד למנות אחרים עליו דאין נמנין רק עד שעת שחיטה א"כ פשטה הקדושה בכולה לכן שפיר נתמעט מלכל נדריך.

עוד יש לומר ע"ד אחר דהנה מה שהקשה בדברי חיים הא פשטה קדושה בכולה נראה ליישב דהרי לר' יוסי בפסחים דף צ"ח דא"צ שישאר מבני חבורה הראשונה א"כ יכול למכור כל הפסח א"כ הא דאמרינן דמשייר בפסח ע"כ לאו דוקא מקצת פסח אלא דמשייר לו כח דאם ירצה למכור כל הק"פ לאחר יהא רשות בידו דעל דעת כן הקדישו א"כ לא שייך בזה פשטה קדושה בכולה דהרי אפי' מקצת לא משייר ומעתה יש לומר דבאמת ראוי' שיחול עליו שם אתנן דהרי משייר לעצמו כמו שיכול למכור כל הק"פ אלא

דאפ"ה לא חל דכבר זכה בו הקדש דהרי אי לא ימנה מחיים כשישחטו אינו יכול למנות עליו א"כ זכה בו ההקדש דאי ימנה אחרים עליו מחיים או אם לא ימנה יהא קדוש עבורו משעת שחיטה ואילך ושפיר נתמעט מלכל נדריך דזה הו' דבר הנדור דהרי אינו יוצא מידי מזבח לעולם עבורו או עבור חבורה אחרת אם לא ימנה עד שעת שחיטה, וראי' לדברינו מירושלמי דפסחים שם דדייק דאין חוזר וקידש דהיינו דלא אמרינן דמשייר בפסח כדמפרש שם בהג"ה דאי חוזר וקידש יקשה מהא דאתנן דלא חל אתנן אמוקדשין ומפרש ר"ל בממנה אפסח דאי יוצא לחולין וחוזר להיות קודש יהא אסור מצד הדין ואמנם לפי גמרא דידן מותר משום דאיתמעט קרא מכל נדר ואף דיוצא לחולין כיון דחוזר להיות קודש עכ"פ נתמעט מכל נדר עיי' קרבן עדה בפירושו עכ"פ נשמע מירושלמי דלמאן דאסור דמשייר בפסח היינו שיוצא לחולין דיכול למכור כל הק"פ לבני חבורה אלא דחוזר להיות קודש ביד הקונה ואינו יוצא מידי מזבח א"כ מסברא דיחול עליו איסור אתנן אבל קרא מיעטה לפי גמרא דילן מלכל נדר כיון דעכ"פ חוזר להיות קודש דזכה בו הקדש ואין יוצא מידי מזבח לעולם וכן לא חל עליו איסור אתנן ועלה דברי רבינו על נכון.

וכן אם נתן לה דבר שאינו שלו לא פסלו שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו וכו'. והקשה במנ"ח תיפק לי' כיון דאין שלו ממילא לא קנתה א"כ לא חל אתנן כלל ונראה דמשכחת בכה"ג שקנה בהמה שתקנה לו לאחר ל' אם ינתן לה בהמה זו שתקנה ג"כ מעכשיו ועד ל' יום דקנתה למפרע כשהגיע ל' יום ושפיר חל אתנן דקנתה למפרע אבל מצד דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו לא נאסרה הבהמה דלענין שיחול עליו האיסור לא אמרינן דיחול למפרע כשהגיע הל' יום נקנתה הבהמה, עוד משכחת בשקנה הבהמה בלא מעות דלדידן דמעות קונות מה"ת לענין קנין הרי הבהמה שלה כיון דמדרבנן משיכה קונה אבל לענין לאסור משום אתנן יש לומר כיון דמה"ת לא קנה הוא הבהמה אינו יכול לאסור שאין שלו.

ויש לתמוה הא אם אינו שלו אינו יכול להקדיש כלל לכ"ע ונראה ליישב דרבינו הוא להאי טעמא דהא בע"ז דף מ"ז עביד הש"ס צריכותא לאסור נעבד במחובר לגבוה מאתנן דאין אסור להדיוט אפי' בתלוש אפ"ה לגבוה אסור אפי' במחובר מכש"כ נעבד דאסור בתלוש להדיוט דאסור במחובר לגבוה וא"כ קשה גם בבע"ח נעבד קו"ח דמה אתנן דאין אסור להדיוט במה שאין בע"ח אפ"ה לגבוה אסור אפי' בע"ח מכש"כ נעבד דאסור להדיוט בדבר שאין בו רוח חיים וא"כ ל"ל קרא מן הצאן להוציא הנעבד וכבר עמדו תוס' בתמורה ע"ז וליישב נאמר דלא שייך לעשות קו"ח מהא דהא אתנן שאני דאין חל

על של אחרים לאסור לגבוה משום דבר שאין שלו ובנעבד אסור לגבוה עכ"פ במעשה כגון בניסך בין קרני' גם בשל אחרים א"כ איכא למימר דיו משא"כ לטעמא דאין אדם מקדיש לא שייך לומר דיו דהא בנעבד לא איירי דהנעבד מקדישה ודו"ק.

אבל אם נתן לה עופות אע"פ שהן מוקדשין. עכ"מ ולח"מ העלה דגזה"כ אף על מוקדשין חל ולכאו' יש להביא ראי' לשיטת רבינו בהא דגמרא פריך דיעשה קו"ח מה עופות שאין מום חל אתנן חל עליו מוקדשין שמום פוסל בו כש"כ שאתנן פוסל בו ולכאו' תמוה איך אפשר לעשות קו"ח שיהא חל הא אין שלו אע"כ דעופות חל אף במוקדשים דאין שלו ושפיר יכול לעשות קו"ח דאתנן ג"כ חל אמוקדשין וכן בהא דעשה המשנה קו"ח דאין חל אמוקדשין כש"כ עוף דמום אין נוהג בו כש"כ דאתנן לא חל וקשה דבכמה דוכתין דריש כפשטי' כיון דתמות בעופות ליכא אף דבר ערוה ועכו"ם ליכא כדאי' בחולין כ"ג א"כ למה צריך קו"ח הא פשוט י"ל כיון דמום ליכא גם דבר ערוה דהיינו אתנן ליכא בעוף אלא ודאי דסובר דאתנן חל אעוף חולין אלא דאפי' אעוף מוקדשים חל ולזה צריך שפיר קו"ח דלא יחול דהרי בבהמה מום פוסל ואפ"ה אתנן אין פוסל במוקדשין א"כ לא יחול גם בעוף משא"כ בהך דחולין דקאי ארובע ונרבע ונעבד דבאמת חל אמוקדשין כמוש"כ רבינו לעיל א"כ לא שייך קו"ח זה לכן קאמר רק כיון דלא שייך מום בעוף דאין תמות וזכרות בעוף ה"ה דלא יחול דבר ערוה דהיינו רובע ונרבע ודו"ק.

הלכה יז

שני שותפים שחלקו זה לקח עשרה טלאים וזה לקח תשעה וכו' ויהי' מחירו ושארן מותרים. ותמהו עיי' לחם משנה פ"ו מה' בכורות הא קיי"ל אין ברירה ומה שתי' במק"ח דכיון דנתבטל הו' דרבנן עיי' בגיטין דף נ"ד והא דאו' ברובא ובדרבנן קניס [והנה הקשו ע"ז תיפק לי' דבלא"ה הו' דרבנן כיון שנתפצעו מזה יש להוכיח דכיון דרק ע"י גלגול נעשה דרבנן לא אזלינן לקולא ורק כיון דהביטול מדאורייתא חד בתרי אפי' קודם שנתפצעו הו' כמילתא אחריתא ול"ד לבא ע"י גלגול] ונראה ליישב לפמש"כ המרי"ט דהיכי שאין צריך שיבורר עתה רק שאומר שיקנה לכשיבורר אמרינן שפיר ברירה [עיי' קצות החושן סי' ס"א] מעתה במחיר כלב אין צריך שיהא מבורר בשעת חליקה אלא שדעתו לכשיבורר אחד זה יהי' מחירו בכה"ג שפיר אמרינן ברירה וכמ"ש תוס' בבכורות נ"ז דמסתמא דעתו מה שיבורר יהא נגד כלב עוד נראה ליישב דהנה בפלא"ה פ' כי תצא הקשה למ"ד בע"ח אין נעשה חליפין א"כ איך קנאו זה בחליפיו ותי' דאיירי באמת שמשך גם השה רק ששם חליפין עליו כיון שהקנה לו בתורת חליפין ולפי"ז אני אומר למ"ד דבע"ח נקנה בחליפין א"כ מיד שמשך זה הכלב נקנה לו השה במחירו ולכן כולן

אסורין דאחד נקנה ממילא נגד חליפי הכלב בכל מקום שהוא וא"כ לא מהני ברירה וכקו' התוס' דלא הו' רק כשאר תערובות דלא שייך ברירה אבל למ"ד דבע"ח אין נקנה בחליפין א"כ אף שמשך זה לא נקנה לו זה השה עד שימשך וא"כ אי ימשך חד מנייהו להדי כלב אז הוא דנעשה מחירו ונאסר דאז הוא דנקנה לו ושפיר פריך ונמשך חד מנייהו דהינו דיקנה אז במשיכה והשאר לא נעשו כלל מחירו דהא לא נקנה לו עד שימשך כהן. **רבינו** פסק אחים שחלקו לקוחות הן ואפ"ה פסק קניין פירות לאו כקנין הגוף דמי ונשאר קו' הש"ס איך משכחת דמייתא ביכורים ונראה דהנה הר"ן בנדרים חקר דהא באחים שחלקו אף דצריכין להחזיר אפ"ה הרי גוף קרקע קנוי לו ואמאי לא מקרי ארצך והוכיח מזה דקניין הגוף שאינו אלא לזמן לא הו' רק כקניין פירות והנה אי לפי"ז אי משכחת באמת קניין עולמית א"כ לא הו' כלל כקניין פירות והנה אחרונים חקרו מי שזכה מהפקר אי שייך בי' חזרה ביובל ונראה דתליא אי בעינן אתי ליד זוכה דאז בודאי מסתברא דצריך להחזיר אבל אי לא בעי אתי ליד זוכה א"כ מיד כשהפקיר יצא מרשותו ואם לא הי' זוכה בו אדם הי' נשאר הפקר ממילא דעל מי יחול מצות החזרה לכן גם בזכה בו אחר אין צריך להחזיר ביובל ולפי"ז י"ל דבאמת אחין שחלקו קניין הגוף הו' וקרינן בי' ארצך ואין לומר עכ"פ לא הו' אלא קניין לשעה דזה אינו דשפיר יש לו בו קנין עולמית אי הו' מפקירו לא הו' צריך להחזיר ביובל א"כ קרינן בי' ארצך והא דפריך הגמרא איך מייתי ביכורים היינו רק לרי"ו לשיטתו דסובר בירושלמי בפסחים דמפקיר חמצו בי"ג עובר בב"י משום דסובר דלא הו' הפקר אלא באתי ליד זוכה כמוש"כ האחרונים א"כ לדידי' לא הו' אלא קניין לשעה משום דאף אי הו' מפקירו הו' צריך להחזיר ביובל ע"כ לא קרינן בי' ארצך דהו' קניין הגוף באמת ולא הו' קניין לשעה דיש לו זכות שיכול להפקירו ולא יצטרך להחזירו לרשות אחיו ביובל והבן.

הלכה יח

אתנן זונה ומחיר כלב מותרין לבדה"ב שהרי הן משתנין. יש לתמוה בגמרא ע"ז דף מ"ו יליף מבית ד' לרבות מחובר דהיינו בנתן לה אבנים אסורין לבנין הבית ואיך כתב רבינו דמותרין משום שמשתנין אך יש לומר דע"י קנין באמת אין כאן שינוי דאף דלשיטת רש"י במעילה ותוס' בב"ק דף כ' דבנין הו' שינוי הנה רק שינוי החוזר הו' ורק מעילה שאני דבשינוי כ"ד מעל דל"ג משינוי רשות ועיי' שעה"מ פ"ז מגניבה שהאריך בזה א"כ ע"כ זה שכ' רבינו דמשתנה אין הכונה מאבנים לבנין דאין זה שינוי רק הכונה דברים כגון מעות או בע"ח ליקח בהן לבדה"ב וזה שכתב שהרי הן משתנין אבל דבר שאין משתנה פסול כמו שכ' אח"כ אבל גופן של אתנן לא יעשה לבנין דלא חשוב שינוי והא

דצריך רבינו לכתוב לבדה"ב אף דגם למזבח כשמשתנה שרי נראה הכונה דבא לומר דסתם אתנן בע"ח ואם הקדישו למזבח וראוי' למזבח אסור משום אתנן אבל בע"ח שא"ר למזבח ל"ש בו אתנן אמנם לבדה"ב הוא ראוי' כגון אווזין ותרנגולין שא"ר למזבח וראוין לבדה"ב אפ"ה מותר כיון דהוא עצמן אין לבדה"ב רק ע"י מכירה והיינו ע"י שינוי א"כ סתמן הם להיות לבדה"ב רק ע"י שינוי וכמש"כ המשל"מ לעיל להשיג על המג"ע ולזה שפיר כ' לבדה"ב ל"ש אתנן דמשתנה אבל למזבח משכחת בלא שינוי.

והנה זה שכ' לכל נדר לרבות הריקועין הקשה הלח"מ דבגמ' יליף כן מבית ד' והנה ראיתי באבני מילואים בתשובה שכתב בעשה שינוי וכגון שחתך הטס לריקועין ולדעתי זה לא חשוב שינוי באתנן רק בגזלן אבל באתנן בעינן שינוי בגוף הדבר וכמוש"כ לעיל ועיי' כהא"ג במחצית השקל סי' קמ"ז גבי מראות הצובאות [ועיי' בשמ"ק ופנ"י בב"ק דף ס"ה שהעלו דאף למ"ד דשינוי החוזר קני בגזילה גבי אתנן דמאוס לגבוה לא מהני שינוי החוזר.]

הנה בר"פ הגוזל קמא פריך בגמ' אמרו עצים ועשאן כלים אין שיפן לא ורמינהו גזל עצים ושיפן משלם כשעת הגזילה וקשה לי מ"פ דהנה במשנה בסיפא דקתני פרה ונטענה פרה וגזזה הא איירי רק לענין שבח לדעת המלחמות והרא"ש [דלא כבעל המאור] וגם סיפא דזה הכלל כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה דמפרש בגמ' דנפ"מ לענין טלה ונעשה איל ופירש"י לעיל דרק לענין נקנה לו בשינוי אבל לא הקרן [וכמו שביאר בפנ"י לעיל] וא"כ י"ל דגם רישא איירי לענין שיקנה השבח לבדו ע"כ גם בגזל עצים ועשאן כלים נקנה לו בשינוי אף דהו' שינוי החוזר [דע"י שהשבח הגזילה של הגזלן א"כ נוטל הכלי ומשלם לבעלים דמים וכמש"כ בסמ"ע וטו"ז סי' שנ"ד כמו שבארתי להלן אבל בברייתא איירי לענין שיקנה לו גוף הכלי לכן בעינן שינוי שאח"ז.

עוד קשה לי דהנה בענין שינוי קונה יש שתי סברות דהיינו דנאמר דשינוי אין עומד במקומו לכן מהני ונעשה שלו אבל לא דהשינוי הו' קנין או דשינוי קונה היינו משום דכל שנעשה שינוי הו' זה קנין [כמו כל קנין ובגזילה הו' שינוי הקנין] ויש נפ"מ טובא בין אי אומרים דשינוי קונה מצד קנין או מטעם דכיון דשינוי אין עומד במקומו ממילא הוא שלו כאשר אבאר דהנה לעיל דף ס"ה איתא אמר ר"א גנב טלה ונעשה איל עגל ונעשה שור נעשה שינוי בידו וקנאו טבח ומכר שלו הוא טובח שלו הוא מוכר איתבי ר"ח גנב טלה ונעשה איל עגל ונעשה שור משלם תשלומי כפל ותשלומי דו"ה כעין שגנב ואיס"ד קניא בשינוי אמאי משלם שלו הוא טובח שלו הוא מוכר אמר לו ואלא מאי שינוי לא קני אמאי משלם כעין שגנב לשלם כהשתא א"ל כי השתא היינו טעמא דלא

משלם משום דא"ל תורא גנבי ממך דיכרא גנבי ממך א"ל רחמנא ליצלן מהאי דעתא א"ל אדרבא רחמנא ליצלן מהאי דעתא דידך א"ר שילת הא מני ב"ש הוא דאמר שינוי במקומו עומד ולא קני ומייתי הא דתנן נתן לה באתננה חטין ועשאן סולת דב"ש אוסרין וב"ה מתירין והנה התוס' תמהו דמאי דקאמרי רחמנא ליצלן וכן מה שהשיב לו אדרבא רחמנא ליצלן מהאי דעתא דידך [והנה כהא"ג איתא בכתובות [ומפרש שם הטעם וכאן לא מפרש למה אמר רחמנא ליצלן מדעתא דידך דסברא טובה הוא דכן הוא למסקנא לפי דעת תוס' להלן] ועוד יש לדקדק דקאמר הא מני ב"ש הוא דקאמר שינוי במקומו עומד ולא קני הא הו' סגי דיאמר הא מני ב"ש הוא דקאמר שינוי במקומו עומד והנה בפנ"י הקשה דגמ' פריך ואי ס"ד קני אמאי משלם דו"ה שלו הוא טובח שלו הוא מוכר ולא פריך בפשיטות דר"א פוטר ובברייתא מחייב והנה רי"ו השיב משום דא"ל תורא גנבי ממך דיכרא גנבי ממך והקשה בישׁ"ש אכתי במאי מתורץ קו' שהקשה דעכ"פ יקשה אי שינוי קונה אמאי חייב בדו"ה ופ"י הכונה א"כ תקשה אברייתא גופי' כיון דע"כ ברייתא סובר כן א"כ מה דתירצת אליבא דידי' תתרץ אליבא דידי' ויפלא א"כ הא דמשני ב"ש הוא אכתי תקשה א"כ אמאי לא משלם כדהשתא וכן הקשה בפנ"י והעלה לתרץ דלכן לא מצי להקשות בפשיטות משום דהו' מצי לתרוצי דאירי ע"י יאוש דמהני בשינוי קצת או משום דאחר יאוש קנה שבח גזילה א"כ אף אי מצי לסלוקי בזוזי אכתי לא סילק ע"כ שלו הוא טובח שלו הוא מוכר ול"ה וטבחו כולו ובריייתא בלא יאוש אבל כיון דקאמר שינוי קונה מוכח משום שינוי לבד קונה ולי אכתי קשה דהנה רש"י פי' דלענין קרן וכפל מודה ר"א דמשלם כדהשתא וכפל כעין שגנב או משעת העמדה בדין והקשה בפנ"י אמאי משלם קרן כדהשתא הא עכ"פ קנה השבח ומאי הכריח רש"י לפרש כך ותי' יען דהו' שינוי דממילא לכן ל"ק השבח ואמנם לא ביאר מה הכריח לפירש"י לפרש כן ונראה דרש"י מוכרח לפרש כן משום דאי כדהשתא ואיכא וטבחו כולו רק מדו"ה פטור משום שינוי קונה והא דקרן כדהשתא היינו משום דממילא ומעתה מה אהני הפנ"י בתי' דפשוט לא מצי להקשות דהו' אמרינן דליכא וטבחו כולו הא כיון דהו' שינוי דממילא ולא קנה השבח איכא וטבחו כולו וצ"ל לפי דבריו דבאמת בזה הו' הטעות דהו"א דשבח קנה ג"כ אף דהו' ממילא וגם מקרן פטור מדהשתא רק משלם כדמעיקרא אף דהו' כממילא יען דלאחר יאוש אירי ומיושב שפיר שיטת רש"י דהכריח כן מכח קו' הפנ"י.

ואולם יש לדקדק מאי קאמר נעשה שינוי בידו והול"ל נעשה שינוי ברשותו לכן נראה לפרש דקמ"ל דלא תימא דלא קנה מטעם שינוי משום דהו' שינוי דממילא דבאמת

הא"ט דר"ח כדמפרש ביש"ש [וכדמוכח מדפריך וליקני בשה"ש ויקשה הא ר"ח לית לי' שינוי קונה וע"כ רק כיון דהו' ממילא לכן לא קנה לר"ח אבל בשה"ש קנה אפי' ממילא לכך פריך וליקני בשה"ש ומשני שור בן יומו קרוי שור] אלא דלכך פטור יען דנהי דהו' שינוי דממילא אבל אם יאוש עכ"פ קנה לענין השבח ופטור דליכא וטבחו כולו לכן קמ"ל נעשה שינוי בידו כלומר דהו' שינוי גמור כמו אלו עשה שינוי בידים ומהני שינוי דממילא בלא יאוש כמו ע"י מעשה וקנאו ולכן פטור אבל קרן משלם כדהשתא דלענין השבח לא קנה ע"י שינוי בלא יאוש וכתי' השני שכ' הפנ"י דהשבח מגוף הבהמה קרבו וע"ז פריך אי אמרת שינוי קונה הכונה בשלמא אי שינוי דממילא לא קנה ואייריא רק אחר יאוש וקנה השבח ופטור משום דליכא וטבחו כולו ניחא אבל אי שינוי קונה אמאי מחייב בדו"ה ופריך אלא מאי שינוי לא קנה אמאי משלם כדמעיקרא לשלם כדהשתא וכונתו כך בשלמא לדידי' י"ל לכן משלם כעין שגנב יען דאיירי לאחר יאוש אבל שינוי לא קנה וכדמסיק באמת אח"כ דאתיא כב"ש אבל לדידך דכל קושיתך דאתה סובר אפי' אי שינוי אין קונה פטור לאחר יאוש משום דקנה השבח וליכא וטבחו כולו א"כ ברייתא ע"כ בלא יאוש איירי א"כ לשלם כדהשתא כיון דהו' בלי יאוש ונתיישב קו' הישי"ש וגם ממילא לא קשה קו' הפנ"י דלב"ש ג"כ קשיא אמאי לא משלם כדהשתא משום די"ל דלאחר יאוש אייריא לכן משלם כדמעיקרא וא"ש.

וע"ז השיב ר"ח דלכן פטור דאמר לי' תורא או דיכרא גנבי מינך והיינו דנהי דשינוי אין קונה ובלא יאוש איירי אפ"ה אין משלם כדהשתא משום דמצי לומר לו אטו תורא גנבי מינך וא"כ אף דשינוי א"ק עכ"פ הא לא גזל מיני' תורא וזה השבח לאו דידי' הוא אלא של הגזלן והשיב ר"א רחמנא ליצלן מהאי דעתא וכונתו כך כיון דאמרת דמשלם דו"ה א"כ ע"כ החיוב משום שעת גניבה דאי על שעת טביחה הו' הדין לפטור כיון דאישתני גופה א"כ לשלם כדמעיקרא דל"ש לומר תורא גנבי מינך לכן משלם כשעת גניבה יען דהחיוב בא על גניבה א"כ ליכא חיוב דו"ה דבשלמא לענין כפל י"ל דמשלם כדמעיקרא מטעם תורא גנבי מינך אבל על חיוב דו"ה שהחיוב על שעת טביחה ל"ש כדמעיקרא דבשלמא אי לאחר יאוש אייריי ולכן משלם כדמעיקרא ניחא כיון דאתיא שעת החיוב על שעת גניבה אבל אי לפני יאוש א"כ החיוב על שעת טביחה א"כ צריך לשלם כדהשתא והא דלא ביאר ר"א הטעם דקאמר רחמנא ליצלן מהאי דעתי' נראה דבהאי תשובה דקאמר בשמעתין דכתובות דבשלמא חיוב מיתה על שעת זנות לא אישתני גופה אבל לענין קנס מאה כסף והזמה דקאי אשעת עדות והוצאת ש"ר שהי' אחר שנשתנה גופה פטור זה הסברא עצמה שייך גם כאן דאי לפני יאוש והחיוב דדו"ה על שעת טביחה א"כ לשלם

כדהשתא בשלמא לאחר יאוש ניחא דאז ע"כ החיוב משום דעיקרה מתחייב אשעת גניבה א"כ ל"ש דאישתני גופה ומשלם כדמעיקרא אבל אי החיוב אחר שנשתנה אשעת טביחה צריך לשלם כדהשתא וע"ז פריך שיקנה בשינוי השם כמש"כ היש"ש דבשה"ש קנה אפי' ממילא כיון דג"כ סובר שינוי במקומו עומד ולא קני ודו"ק.

ומעתה לפי"ז יקשה בשמעתין ג"כ מ"פ דילמא משנתינו לית לי' כלל דש"ק וע"כ לא מהני שיפן רק הא דמשלם כשעת הגזילה הוא משום כיון דעשאם כלים מצי לומר לו כלים לא גנבי רק עצים לכן קנה השבח עכ"פ דומיא דסיפא דאיירי רק לענין שיקנה השבח ובריית דקתני שיפן קניא היינו דסברי שינוי קונה ולכן סגי בשיפן דאף דבשיפן ל"ש לומר אטו עצים משיפן גנב כיון דל"ה רק שינוי בעלמא שלא קיבל שם כלי [כסברת תוס' אליבא דרבה] אבל אי ש"ק שפיר משלם כשעת הגזילה דקני גוף הגזילה ע"י שינוי וכמ"ד שינוי קונה דפליגי תנאי בהא לקמן.

ואמנם לשיטת בעהמ"א דסיפא דפרה ונתעברה היינו שיקנה גוף הפרה א"כ רישא ע"כ אייריא גם לענין שיקנה גוף הגזילה ומטעם ש"ק שפיר פריך כיון דש"ק למה צריך לעשות כלים אפי' שיפן לבד קנהו וע"ז משני דמשנה אייריי בשהחז"ז דקני מדרבנן ובזה מיושב קו' תוס' לרבה דשינוי החוזר קונה מה"ת דיש לומר דרבה יפרש המשנה כמ"ד שינוי אינו קונה ואפ"ה עשאו כלים משלם כשעת הגזילה משום דכלים לא גנבי מיני' ועכ"פ קנה השבח.

אך קשה דהא לעיל דף ס"ו קאמר רבה שינוי כתיבא ותנינא ודייק ממשנתינו דשינוי קונה ולפמש"כ הא לא נשמע ממשנה דש"ק דלא קניא אלא לשבח משום דעצים גנבי מינך ולא כלים.

ונראה ליישב דהנה רש"י פי' בשמעתין דשינוי קונה כתיבא מאשר גזל כעין שגזל יחזיר ותמה בפנ"י דהא לעיל איתא דילפינן מזה שה"ח דשינוי שא"ח ע"כ ילפינן מאתנן כמ"ש תוס' לעיל ונראה ליישב קו' תוס' ע"ד אחר דהנה בפנ"י הקשה איך קאמר רבה בפשיטות דשינוי כתיבא דכתיב אשר גזל אם כעין שגזל יחזיר דהא פליגי תנאי אי שינוי החוזר קני מה"ת וע"כ דלא דרשי אשר גזל וא"כ שינוי איך כתיבא ואיך פשט לו כ"כ דשינוי כתיבא [מהני תנאי דסברי שינוי במקומו עומד ל"ק דהא לרב בגזל סברו שינוי קונה רק דקשיא לי' מהני תנאי דלית לי' שינוי החוזר] ונראה ליישב דלרבה לשיטתו מוכרח דכ"ע דרשו אשר גזל כעין שגזל יחזיר דהנה תוס' הקשו ל"ל אשר גזל הא מצינן למילף דשינוי קונה מאתנן דשינוי אינו עומד במקומו מדכ' הם כשהם בהווייתן ולא בשנשתנו וכן הא רי"ו לית לי' כלל דשינוי קונה יקשה דנילף מאתנן ותי' דצריך קרא דאשר גזל לשינוי החוזר

דמהם לא נתמעט שינוי החוזר ור"ש לא פליג רק אשינוי שחוזר אבל שינוי שא"ח באמת מצינו למילף מאתנן אולם קשה לי דהנה בפנ"י כתב לתרץ קו' תוס' דמאתנן לא מצינו למילף משום דלא מצינו בתורה דיכול לקנות ממונו של חבירו בע"כ [דלא מטעם איסור אנו דנין דבזה נוכל לומר שינוי קונה והו' שלו ואיסור גזל כבר עבר כמש"כ ריטב"א בסוכה דף ל' וזה שפיר נוכל לילף מאתנן אבל אנו דנין אם הו' ממונו וזה לא נוכל לילף מאתנן דאיך יקנה ממונו של חבירו בע"כ בלי דעת המקנה] וא"כ קשיא הא תינח להני אבל לרי"ו מנ"ל שינוי קונה דא"ל דילפינן מאתנן דהא לפמש"כ הפנ"י אין לילף מאתנן משום דלא מצינו שיכול לקנות ממונו של חבירו בע"כ.

ונראה ליישב דהנה בתמורה פריך הגמרא לרבא משנתינו דמשלם כשעת הגזילה מוכח דאע"מ ומשני משום דכתיב אשר גזל כעין שגזל יחזיר והקשה בנתיבות מאי פריך הא כיון דגזילה שנשתנות מאלי' נקנות א"כ לא שייך אעל"מ דכל היכא דממילא כשר גם היכא כשעבד בידים מהני כמש"כ התוס' בתמורה שם ותי' בנתיבות דצריך קרא לשינוי החוזר דקיי"ל דשינוי החוזר שנעשית מאלי' לא קניא א"כ גם ע"י מעשה קאמר אעל"מ וא"כ בשינוי שאינו חוזר ונשתנה ע"י ממילא דקניא ה"נ דקניא בשהח"ז כשנעשה בידים [דבאם נעשה ממילא שפיר יש לומר דילפינן מאתנן דשינוי שאח"ז] והנה בסנהדרין איתא דרב סובר הבא במחתרת קנינהו בדמים ופירשו הראשונים משום דסובר דקנינהו לגמרי ואין עליו אלא מצות השבה וא"כ שפיר יש לילף מאתנן דכיון דבאמת קנינהו בע"כ בשעת גזילה ואין עליו אלא מצות השבה לענין זה שפיר נשמע מאתנן דאם נשתנה מאלי' ליכא עליו מצות השבה וא"כ ממילא נשמע אף בנשתנה בידים [דא"ל דא"י לקנות וע"כ דמשנה בידים ממון של חבירו דכיון דאהני ממילא אהני בידים ג"כ] אך רבה הא פליג שם וקאמר דלא קניא אלא בליתנהו בעין אבל בדאיתא בעינא לא קניא אלא לענין אונסין ורק ע"י שינוי נקנה לו אין לילף מאתנן א"כ הדרא קו' לדוכתי' מנ"ל לרי"ו והני דקיימא בשיטתי' דשינוי קונה וצריך לומר לרבה באמת נשמע מאשר גזל דשינוי קונה והא דדריש רי"ו והשיב את הגזילה מ"מ היינו בשהח"ז אבל בשינוי שאינו חוזר ילפינן מסיפא דקרא אשר גזל דשינוי קונה [והא דבתמורה ובב"ק ס"ז מוקי קרא דאשר גזל לגזילה של אביו היינו למאן דס"ל כרב דגזילה קונה לו ממש ומצות השבה עליו אין צריך אשר גזל לזה כיון דאע"מ מצד הסברא כמו דמהני בממילא מהני בידים ג"כ] אבל לרבה לשיטתו דסובר דגזילה לא קניא לדידי' אלא לאונסים א"כ ע"כ דילף מאשר גזל ורק זה לרי"ו דממעט מואשר שינוי שחוזר אבל רבה סובר דגם שינוי שחוזר ג"כ מרבינן מאשר גזל דלשינוי שאינו חוזר אין צריך קרא דמסברא ידעינן דאע"מ כיון דכבר ידעינן

מאתנן דשינוי אין עומד במקומו דזה שפיר ילפינן מאתנן שוב מסברא ידעינן דמהני מצד קנין דאע"מ וזהו דקאמר רבה שינוי כתיבא משום דכ"ע שינוי דקונה בגזילה מאשר גזל ילפינן וזה שפירש"י שינוי כתיבא ותנינא על שינוי גמור דאי על שינוי שאינו גמור קאי קשה הא למ"ד שהח"ז אינו קונה ע"כ דלא הו' כתיבא וכמו שהקשה בפנ"י אע"כ דבאמת מזה ילפינן שינוי גמור ולכ"ע דרשי' מאשר גזל לשינוי אלא דרבה סובר דלשינוי גמור לא צריך קרא דכיון דילפינן מאתנן דשינוי אינו עומד במקומו שפיר קונה ג"כ כאביי דאע"מ דכיון דמהני בממילא מהני גם בידים ולא יקשה איך ילפינן לגזל דהו' בע"כ דהא עיקר הילפותא רק לענין זה דשינוי אינו עומד במקומו ויכול לומר לאו דיכרא גנבי מינך וא"כ קרא צריך לשינוי החוזר.

והנה המשך דברי רבה דקאמר שינוי קונה אבל יאוש לא ידענא שתמהו המפורשים דמשמע מדבריו דהא בהא תליא ונראה לפרש על נכון דיש להבין האיך מדמה ליאוש דאבידה הא הו' היאוש קודם שבא לידו וכבר הוק' בתוס' וגם מה דקאמר באיסורא בא לידו הא הו' מצי למימר דלכן דרבנן יען דיאוש אחר שבא לידו ונראה דהנה הרמב"ן פ' אלו מציאות כ' דלכן באבידה לא מהני יאוש אחר שבא לידו משום דהו' כשומר של בעלים והבין בקצה"ח דברשותו לא מהני יאוש והקשה ע"ז מהא דמצאה מציאה בחצר ביה"כ בב"מ דף כ"ב אף דהו' כברשותו דהו' חצר השותפין וכן נתייאשתי מפלוני עבדי אף דעבדו תמיד ברשותו דאיתקשי לקרקעות דקרקע ברשות בעלים עומד ונראה לי כונה אחרת בדברי הרמב"ן עפ"י שיטת הרשב"ם ב"ב דבחצר המופקדין אצלו לא קנה יען דרשותו נקנה למפקיד ול"א דחפץ וחצירו באים כאחד הביאו בטו"ז סי' קפ"ט והנה ריא"ף פ' שור שנגח כתב דפקדון ברשות אחרים יכול להקדיש וברשות גזלן קיימ"ל דא"י להקדיש דא"י בדיינים ולפמש"כ יש ליתן טעם דחצר הנפקד קנוי' למפקיד לכן יכול להקדיש אבל לא חצר הגזלן אינקנה לנגזל דאין רוצה להקנות רשותו לבעלים [כריא"ף הנ"ל] או משום דחפץ קנוי לגזלן כמש"כ תוס' ב"ק דף י"א דמצות השבה עליו] ומעתה זה סברת הרמב"ן דקודם יאוש הו' כשומר וכאלו הוא הנפקד ע"כ קנוי החצר שמונח המציאה בתוכו ונעשה חצירו א"כ איך יהא מהני יאוש לקנותו הא אפי' מתנה אין נקנה לנפקד דאין כאן שינוי מרשות לרשות והו' כאלו עדיין ברשות הבעלים ולכן בנטלה ע"מ לגזלה מהני באבידה קודם יאוש ג"כ כיון דלא נקנה רשותו לבעלים ולפי"ז ל"ק מחצר ביה"כ דנקנה לבעלים אבל אין נקנה למוצא האבידה והרי חצר השותפין קונה ללוקח אי משום דלוקח אח"כ לרשותו של עצמו ויש כאן הוצאה והכנסה מרשות לרשות וניחא ג"כ בעבדים מהני יאוש כיון דהעבד ברח ואין רוצה שיהא כאלו הוא

ברשות בעלים ושפיר מהני דבגזילה כ' הריא"ף דלא נחשב כאלו ברשות בעלים ול"ש דהרשות קנוי לבעלים לנגזל ולכך שפיר שייך יאוש ומעתה יפורש דהנה אי לאו דרבה ל"ה שינוי דממילא מהני מהא"ט דהרשות חשוב כאלו של נגזל וליכא הוצאה מרשות לרשות וקמ"ל רבה דשינוי קונה אפי' שינוי דממילא משום דלא נחשב כאלו הוא עדיין ברשות הבעלים דאין נקנה רשות החפץ לנגזל א"כ מהאי סברא נשמע לכאורה גם יאוש מהני בגזילה אף דהיאוש אחר שבא לידו דל"ש שהרשות קנוי לנגזל ולכן מהני יאוש אחר שבא לידו וע"ז קאמר או דילמא באיסורא בא לידו עכ"פ ליכא קנין כמש"כ תוס' ע"ז דף ע"ב דל"א דמשיכה קונה מה"ת בגזילה לרי"ו משום דבאיסורא בא לידו וא"כ ה"נ נהי דהו' ברשות גזלן לא ברשות נגזל אפ"ה כיון דלא עשה משיכה משום דבאיסורא בא לידו ולא מהני קנין הגזילה אלא לחיוב אונסין א"כ במה יקנה בשלמא אי בהתירא בא לידו במציאה הו' מהני לאחר שנתיאש דקנה למפרע ע"י ההכנסה לרשותו אי לאו דכיד בעלים הו' דנעשה שומר אבל בגזילה ליכא קנין משיכה יען דבאיסורא בא לידו וכמש"כ הקצה"ח דלכן לרי"ו יאוש לא קנה דליכא קנין משיכה.

ומעתה ניחא דלא יקשה אמאי לא קאמר דלכן יאוש דרבנן יען דבא לידו קודם יאוש דכיון דמהני שינוי דממילא ע"כ דהו' ברשות עצמו לא כברשות נגזל דאל"ה גם שינוי לא מהני א"כ לא מצינן למימר דלכן לא קנה יען דיאוש קודם שבא לידו דכיון דלא קנוי הרשות לנגזל לא איכפת לן בהאי טעמא רק צריך לסברא דבאיסורא בא לידו ליכא קנין משיכה ואפי' ע"י חצר לא קני מה"ת לרי"ו רק ע"י מעות ולכן באיסורא לא קני ג"כ ע"י חצר כמש"כ הקצה"ח שם.

ועד"א קצת יש לפרש דלכן אין רשות הגזלן קנוי לנגזל יען דאית לן כסברת תוס' ב"ק דגוף הגזילה קנוי משעת גזילה אלא דחיוב השבה עליו א"כ ל"ש דנקנה רשות חפץ לנגזל כיון דהחפץ כבר לגזלן ומהא"ט מהני שינוי לכן מהא"ט גם יאוש מהני דל"ה כאלו נתיאש ועומד ברשות נגזל או דילמא יען דבאיסורא בא לידו הכונה דלכן ל"ש דקנוי משעת גזילה החפץ לגזלן כסברת הקצה"ח דלא מהני קנין משיכה בגזלן [וזהו שייך אי אמרינן דלא קנה גוף החפץ משעת משיכה דאז באיסורא בא לידו] אלא דאפ"ה שינוי מהני משום דהרשות אין קנוי לבעלים ובזה גופי' נסתפק רבה אי הטעם דקנה יען דגוף החפץ קנוי לגזלן א"כ ממילא גם הרשות לא נקנה לנגזל או מטעם שכ' הריא"ף דכיון דא"י בדיינים לא יכול להקדיש ע"כ דאין נקנה רשות הגזלן לנגזל וא"כ אי הטעם יען דהרשות אין נקנה אבל החפץ אין קנוי לגזלן רק ע"י השינוי א"כ י"ל ביאוש דלא קני יען דבאיסורא בא לידו לא קנה גוף החפץ מתחילה בשעת משיכה א"כ במה יקנה אותו

עתה וא"כ ניחא דלא מצי למימר דלכן לא קנה יען דיאוש אחר שבא לידו דהא שינוי קני ול"א דהרשות נקנה לנגזל אלא דהספק אי משום דגוף החפץ נקנה לגזלן ולכן גם ביאוש נקנה ול"א דשינוי שאני דל"ש הטעם דבאיסורא בא לידו דהשינוי לא מהני רק לפטור מהשבה או דבאמת הטעם יען דרשות לא נקנה לנגזל כיון דהגזלן אינו רוצה להקנות רשותו לנגזל כסברת הריא"ף לכן ע"י שינוי קונה דזה גופי' הקנין אבל יאוש לא נשמע מזה דמהני כיון דבאיסורא בא לידו ולא קנה גוף החפץ במשיכה בשעת הגזילה לא יכול לקנות גם עתה ע"י היאוש דיאוש אינו קנין והבן.

והנה יש לדקדק בשמעתין רבה דקאמר שינוי כתיבא ותנינא אשר גזל כעין שגזל יחזיר ותנינא הגוזל עצים ועשה מהן כלים וכן צמר וצבעו פטור מראשית הגז ויש להקשות יהודא ועוד לקרא וגם למה מביא עוד הברייתא כיון דנשמע כבר מגזל ונראה דהנה בנתיבות הקשה מתמורה דפריך ממשנה זו דשינוי קונה הא אעל"מ וקשה הא היכא דגם ממילא מהני אע"מ כמש"כ תוס' שם והכא שינוי דממילא ג"כ קני א"כ ל"ש אעל"מ ול"נ דזהו דמשני דכ' אשר גזל הכונה מוכח שינוי דממילא מהני לכן גם שינוי בידים מהני ומעתה יפורש דברי רבה הכי דמוכיח ממשנה ומברייתא דשינוי בידים מהני לכן גם בידים אע"מ אבל מקרא לחודי' ל"ה נשמע די"ל רק שינוי דממילא אבל ממשנה ומברייתא נשמע דתנא סובר כיון דמהני ממילא מהני נמי בידים ובזה מיושב שיטת רש"י על נכון דפי' שינוי קונה בידים הלא אפי' ממילא מהני כדתנן גזל בהמה והזקינה וכמו שהקשה בקצה"ח לפמש"כ ניחא דהי' קשה לרש"י מה שהקשתי יהודא ועוד לקרא ע"ז פי' רש"י דרבה הוכיח ממשנה דשינוי בידים מהני ומקרא רק מוכח שינוי דממילא ורק מדמהני ממילא מהני גם בידים דאמרינן אע"מ.

והנה תוס' הקשו ל"ל תרי קראי אשר גזל והם ולא שינוייהם ותי' דצריך קרא לשינוי החוזר ובפנ"י כתב ליישב כך דעל הקו' ל"ל הם י"ל דהו"א לגבוה לא מהני שינוי ורק תקשה להיפך ל"ל אשר גזל לזה י"ל אי מהם שם קנתה ברצון הנותן אבל כאן איך יקנה בע"כ של נגזל לזה צריך קרא דמהני שינוי לקנות בע"כ של נגזל והנה ל"נ ליישב דאי מאשר גזל הו"א דוקא בגזילה דשינוי מעשה גורם שה"ש לכן מהני אבל באתנן שה"ש אין מעלה דכל אתנן יש שה"ש מעיקרא חולין והשתא הקדש כמש"כ לעיל א"כ ליכא רק שינוי מעשה הו"א דלא מהני וכן אי מהם הו"א שינוי בידים אבל שינוי דממילא לא נשמע צריך אשר גזל ואמנם ממה שבארנו נסתר זה כיון דרוצה להוכיח דשינוי בידים מהני הו' לי' להביא דרשא דהם ולמה מביא דרשא דאשר גזל דאירי בשה"ש וכן נסתר בזה תי' של הפנ"י דא"כ כיון דמביא ברייתא דצבעו הא שם שלו וא"צ קנין ל"ש

לומר קנין בע"כ א"כ זהו נשמע שפיר מאתנן ולמה צריך להביא דרשא דאשר גזל ללמד דכשצבעו פטור אבל לדרכם של תוס' ניחא דאיירי משהח"ז זה לא נשמע רק מדרשא דאשר גזל דגלי קרא דמהני בממילא ונשמע דמהני גם בידים דאע"מ אלא דלפמש"כ הנתיבות בשהח"ז ל"מ בממילא יעו"ש שהעלה כך ליישב קו' הנ"ל מתמורה אולם באמת לפמש"כ א"צ דבלא"ה ניחא הך דתמורה דרבה מייתי דתנא סובר שהח"ז מהני והטעם ע"כ מקרא דאשר גזל דמהני בידים וכפירש"י באמת דאי מקרא לחוד הו' מוקי בשינוי שא"ח אבל ממשנה ומברייתא מוכח דתנא סובר דקרא איירי בשהח"ז והיינו דמייתי גם מברייתא דצבעו כדי לאשמעינן דאיירי משהח"ז דאי לאו מברייתא הו"א דאיירי בשינוי שא"ח וצריך קרא לאשמעי' דמהני בע"כ כתי' של פנ"י לזה נקט ברייתא דצבעו דמזה מוכח דאיירי משהח"ז דלא נשמע רק מקרא דאשר גזל וניחא קו' הקצה"ח דרש"י נקט שינוי בידים כיון דאיירי משהח"ז.

ואמנם כדי לקיים דברינו שכ' דרבה נקט קרא להוכיח דמהני ממילא ושוב ידעינן דמהני גם בידים לכן צריכין אנו ליישב קו' תוס' למה צריך אשר גזל י"ל דצריך לאשמעי' אף דבצבעו ליכא שינוי בעצם כמש"כ תוס' ב"ק צ"ג וא"ש דנקט אשר גזל דמהם לא נשמע בעשה שינוי רק בכולו ומאשר גזל מוכח דשינוי שאין בעצם עכ"פ ל"ה כעין שגזל אבל מהם לא מוכח שינוי שאין בעצם דהם משמע למעט שינוי שבעצם דשינוייהם אינן הם בעצמן כמש"כ דלכן אין מאוס לגבוה דפנים חדשות בא לכאן וכמש"כ המג"א סי' קנ"ד לענין אתנן ומראות ואמנם אכתי יש לדקדק דנקט ברייתא דצבעו הא כש"כ מגזל דמהני שינוי שיהא קנין כש"כ דמהני בראשית הגז דליכא רק מ"ע אך י"ל דרבה סובר דגזלן קונה בשעת גזילה ואין עליו רק מצות השבה וכן בראשית הגז רק יש מצות עליו מ"ע וע"י שינוי קני ופטור מ"מ דנתינה דומיא דגזילה.

והנה בשמעתין בהא דפריך הא מיחסרא משיכה כתבו תוס' דאתי גם כרי"ו רק כיון דהפקיעו קנין מעות גם מדידה הפקיעו ולא קנתה הטלה ול"ה אתנן משא"כ בנתן לסיטון שפיר מעל כיון דמה"ת מעות קונות מי יפקיע איסור מעילה ופי' במהר"ם לובלין דרק מקנין המקח הפקיעו חכמים דלא קנאו בלא משיכה אבל המעות לא הפקיעו והוא דחוק ול"נ כונת תוס' בפשיטות דרק שייך דחכמים הפקיעו בדין ודברים שבין לוקח ומוכר כגון באתנן דהדין ודברים בינו לבינה אם קנתה חל איסור אתנן ע"ז אמרינן כיון דאפקיעו קנין מעות לא קנתה בלא משיכה ולא חלה איסור אתנן [דאל"כ מאי כח ב"ד יפה אם כל אחד יסמוך על קנין מעות ולא יעשה קנין משיכה וכיון דלא עשו כתקנת חכמים הפקיעו חכמים הקנין מעות] אבל בנתן לסיטון הנה הדין ודברים שבינו לבין הסיטון אי

קנה המקח והמעות א"י להפקיע איסור מעילה שזה נוגע לרשות גבוה וכי משום דהם לא עשו כתקנת חכז"ל יהא נפקע רשות גבוה שהי' כבר ברשות גבוה קודם שבא ליד הסיטון ואיה"נ אי הו' דנין בכגון דא שנתן מעותיו לגזבר שזכה בו הקדש ולא משך דאז הדין מעילה תלוי בהקנין שפיר שייך לומר כיון דלא משך הפקיעו חכמים רשות גבוה ולא קנה הקדש ולא מעל אבל כאן בסיטון אינו כן דהאיסור מעילה הוא מצד ההקדש שכבר הוא ברשות גבוה והקנין שאנו דנין עליו אי נעשה כתקנת חכז"ל הוא רק נוגע בינו לבין הסיטון בזה לא אלים להפקיע איסור מעילה וזה ברור ונכון ב"ה.

אמנם אף לפי הבנת המהר"ם דלא נחית לזה נראה לפרש ג"כ כונת תוס' עד"א דהנה הרשב"א הקשה מאי פריך הג"מ היכי דמי הא לא קנתה כ"ז שלא בא עלי' הא קיי"ל פסק דמים ואח"כ משך קני אף דלא נתן הדמים אך הדבר ניחא דזה שייך רק בדמים דאמרינן כיון דפסק הו' המעות כפקדון ביד הלוקח דזכה בו המוכר במשיכת החפץ אבל כאן לא שייך לומר כיון שמשכה הטלה נכנס פעולת הביאה לרשותו דאין הביאה עדיין בעולם [כמש"כ הטו"ז סי' קל"ב לחלק אמילתא אחריתא] ולפי"ז י"ל דזה הכונה ג"כ בתוס' דבאתנן שפיר הפקיעו חכמים דהנה בה' מעילה העלתי דהא דאמרינן דיכולת ביד חכמים להפקיע קנין מעות לגמרי תליא אי בתורת שויו מעות קונות או בתורת קנין מעות ונפ"מ במלוה הבאה מחמת מכר דמלוה קונה אבל הוא רק בתורת שויו בזה שפיר הפקיעו לקנין מעות אבל היכא דנתן מעות דקני בתורת קנין באמת לא הפקיעו לגמרי קנין מעות ולפי"ז ניחא דבנתן לסיטון מעל דלא הפקיעו קנין מעות ע"כ לא פקע איסור מעילה אבל באתנן דל"ש דקני ע"י ביאה בתורת קנין אלא בתורת שויו דהיינו כיון דחייב לה שכר פעולה בזה תקנה הטלה שנתן לה בשכרה זה אינו בתורת קנין אלא בתורת שויו בזה שפיר הפקיעו לגמרי קנין מעות ופקע איסור אתנן [ועד"ז יש לחלק בפשיטות בנתן מעות הנה נעשה פעולת קנין של תורה ופעולת הקנין הרי עדיין עומד שהוא ברשותו אבל באתנן הנה פעולת הקנין דהיינו הביאה אחר הפעולה עברה וחלפה ואין עליו אלא חיוב לפרוע ליתן לה שנתחייב באותה שעה ע"י פעולת קנין זה שפיר יכולין להפקיע חכמים כל זמן שלא עשתה הקנין שתיקנו חכמים] וא"ש.

והנה על קו' הרשב"א לכאורה יש ליישב בפשיטות דהא דאמרינן פסק דמיו ומשך קנה היינו אם משך בתורת קנין אבל כאן שלא משכתו לקנות רק שנתן לרשותה לכן לא קנתה קודם שנתנה המעות דהיינו הבעילה שנבעלה לו ול"מ פסיקת הדמים שפסקה לבעול לו וזה פשוט.

אולם לפי"ז קשה לי' קו' עצומה דגמ' פריך אי מצי מקדיש ואח"כ בעי הקדישו מהו

כיון דאמר מר אמירתו לגבוה כמסירה להדיוט דמי או דילמא השתא הא מיהת קיימא והנה כהא"ג בעי בב"מ הקדישה בלא תקפה מהו כיון דאמר מר אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט כמאן דתקפה דמי או דילמא השתא מיהת לא תקפה לפי"ז מאי פריך בגמ' הכא איך מצית מקדיש הא קשה קו' הרשב"א הנ"ל כיון דפסקה דמים ומשכה קנוי וע"כ לומר כיון שנתנה לרשותה וקבלה והכניסה לרשותה לא משכה כדי לקנות והו' כפקדון אצלה עד שעת ביאה כנ"ל הנה התינח כ"ז שלא הקדישתו אבל מיד שהקדישתו דהו' כמסירה להדיוט א"כ בזה נעשה קנין מצידה א"כ כיון שפסקה הדמים תיקני מצד משיכה דידה דהיינו אמירתו לגבוה דהו' כאלו תקפה ומשכה כדי לקנות דאמירתה לגבוה כמסירה להדיוט דהיינו כנמסרה לרשותה בתורת קנין המועיל שפיר חלה ההקדש דההקדש והקנין באים כאחת [אף דבב"מ מסיק דהקדישה ל"ה כתקפה היינו משום דליכא משיכה אבל כאן האיכא משיכה ופסיקת דמים אלא דמשיכה זו לא נעשתה בתורת קנין ול"ה אלא כפקדון אצלה לכן אין קנוי לה אף דאיכא פסיקת דמים אבל כיון דהקדישתו דהו' מסירה להדיוט והכא הוא הרשות הדיוט שנכנסה לרשותה ע"י אמירתה א"כ מ"פ האיך מצית מקדיש להטלה וצ"ע.

אמנם לפמש"כ הח"ס ליישב קו' רשב"א דלשיטת תוס' דאיירי באמר בפירוש לא תיקני עד שעת ביאה לכן ל"מ משיכתה נתיישבה קו' זו שהקשיתי ג"כ דל"ש לומר ע"י אמירתו לגבוה כמסירה יהא מהני משיכה דידה כיון שאמר שלא תיקני לכן צריך בגמרא לתרץ באמר לכשתרצה מעכשיו קני.

אולם לפי"ז קשה לי מ"פ הגמ' אדר"ח דבעי הקדישתו מהו דתפשוט לי' מדר"א דוקא הקריבתו אבל הקדישתו לא להנ"ל מ"פ דר"א איירי באמר להדיא אל תיקני עד שעת ביאה ולכן צריך לאוקמא באמר גם מעכשיו קני לכשתרצה ע"כ רק בהקריבתו אבל בדר"ה דלא איירי בדאמר מעכשיו א"כ י"ל דאיירי בסתמא שלא אמר לא תיקני עד שעת ביאה ולכן גם בלא מעכשיו יכולה להקדישה דכיון דכמסירתו להדיוט קנתה כיון שפסק מעות א"כ ההקדש חל בלא מעכשיו על כן שפיר בעי אי הקדישתו כהקריבתו דאמירתו לגבוה כמסירתה להדיוט כאלו משכה אחר פסיקת דמים דקניא שפיר.

והנה עפ"י הדברים הניתנין למעלה ניחא ליישב קו' תוס' דמשני בזונה כותית הא אדרבא לרי"ו משיכה קונה ותי' דאתיא כר"ל לכן אומר לפרש דאתיא שפיר כרי"ו רק דרי"ו ס"ל דתורה אמרה מעות קונות בישראל דהו' בתורת קנין לא בתורת שויו והיכא דאיכא קנין מעות לא מהני קנין משיכה אבל היכא דל"ש קנין מעות רק בתורת שויו דהכא באתנן ודאי משיכה הוא דקונה [כמו דמציאה ומתנה דמשיכה קונה לכו"ע] ושפיר פריך הא

מיחסרא משיכה דע"י משיכה קנתה שפיר דהביאה אין בתורת קנין רק בתורת שויו וע"ז משני בזונה כותית דלא קניא במשיכה דהנה לרי"ו דישראל בכסף נכרי במשיכה אך זה היכא דאיכא קנין מעות אבל היכא דליכא קנין מעות לגבי ישראל ולגבי נכרי איכא קנין מעות ממילא יצא הדין להיפוך לישראל במשיכה כיון דלגבי ישראל ליכא קנין כסף ולגבי נכרי מעות קונות כיון דאיכא קנין כסף קני במשיכה והנה קודם מ"ת לא הי' קנין מעות בתורת קנין אלא בתורת שויו אם נתן השיווי קנה וא"כ גם אחר מ"ת גבי נכרי אהני קנין מעות בתורת שויו וא"כ גם בזונה שייך שויו מעות א"כ כיון דשייך קנין מעות ממילא משיכה ל"ק אבל בישראל דבעינן כסף בתורת קנין לא בתורת שויו א"כ בזונה דליכא קנין כסף רק בתורת שויו א"כ כליכא קנין כסף הו' ואז משיכה קונה והיינו דמשני בזונה כותית הכונה לרי"ו קניא בכסף בתורת שויו לא במשיכה כיון דבישראל במשיכה נכרי בכסף דבדידי' איכא קנין כסף דהכסף בתורת שויו ג"כ קני א"כ גם בזונה שייך קנין כסף לכן רק בכסף קני כיון דלישראל במשיכה נכרי בכסף ודו"ק.

והנה בע"ז דף ס"א בהא דפריך הגמ' מכרן וקידש בדמיהן מקודשת הקשו תוס' הא לשיטת רש"י בע"ז ספ"ד ס"ל דאסור לדידי' והא דמקודשת יען דבפ"ו לא גזרו וא"כ מ"פ הכא ונראה ליישב דהנה בהא דקידשה באיה"נ אין מקודשת יש שלשה טעמים חדא דבעינן שמה שנותן לה לקידושין יהא שו"פ לדידי' ויהא בו דין ממון ואיה"נ אין שו"פ לדידי' שנית דאין שו"פ לדידה שלישית משום דבשעה שקידשה הרי נהנה מאיה"נ ואיסורא קעביד ואעל"מ כמש"כ באו"ח בחי' לקידושין והנה הנפ"מ בין טעמים האלו הנה מבואר בירושלמי דאי היתה חולנית דמותרת ליהנות ממנו עכשיו עכ"פ בשלכדה"נ דבמקום חולי שרי לכתחלה וא"כ שוה לדידה מקודשת וכבר עמד ע"ז במשל"מ פ"ה מאישות ופשט לה מדברי הר"ן שדייק דאם הוא חולה מקודשת כיון דחזי לה כמו בגזל דקנתה בש"ר אף דהגזלן לא קנה עכ"פ הגיע הנאה מחמתו לכן מקודשת.

וניחזי אנן דבגמ' דקידושין פריך אהא דאם מכרן וקידוש בדמיהן מקודשת ופריך בגמ' מנלן ויליף מדגלי בע"ז כל שאתה מהוה ממנו הרי הוא כמוהו מכלל דבשאר איסורין מותר ופריך ונילף מיני' ומשני גלי קרא בשביעית והוה ב"כ והקשה בעצמות יוסף דמדפריך מנ"ל משמע דמסברא פשיטא לי' דאסור וגלי בע"ז למעט שאר איסורין א"כ מ"פ דנילף מיני' בשאר איסורין א"כ לישתק קרא לגמרי ואנן נדע מסברא אסור ונראה דא"ש דהנה בע"ז דף נ"ד מוקי קרא כי חרם הוא למעט שאר איה"נ והסוג' סותרת אך י"ל דהנה בירושלמי מפרש הא דמכרן וקידש בדמיהן מקודשת לפי שלאו דמיהן ר"ח אמר ש"מ המקדש בגזל מקודשת והנה במשל"מ הקשה מכאן לפירש"י דסובר דלמחליף

אסור הא מירושלמי דמפרש דלאו דמיהן מוכח דגם למחליף מותר ואומר דמירושלמי אין ראי' דבאמת הקשה במשל"מ עוד חדא הא מקרא יליף אי ת"ד למה צריך הירושלמי לטעם דלאו דמיהן ועוד הא דמפרש דמקדשין בגזל דהכונה ע"כ בלא ידע דהו' איה"נ א"כ לא קאי אדר"ז דגם בלא דר"ז דקאמר דלאו דמיהן מוכח דקדשה בגזל מקודשת ונראה לישב דהנה החו"י בתשובה הקשה כיון דאיסור מכירה מה"ת יען דבא לכלל אכילה א"כ איך אפשר לומר דאם עבר ומכר דיהא מותר בהנאה הא עכ"פ בא לכלל אכילה מעתה י"ל דמסברא באמת אסור למחליף מהא"ט [כקו' החו"י] אבל לאחרינא שרי מטעם דלאו דמיהן דלמחליף אין להתיר מטעם דלאו דמיהן דזה רק סגי דל"ה חלופי איה"נ ול"ש שתופס דמים לאחרינא להיות כמוהו איסור חפצא אבל למחליף שפיר אסור דנהי דלאו דמיהן ואין זה חלופי איה"נ אבל עכ"פ איסור גברא שייך דהתורה אסרה למכור יען דמתהני א"כ אי מכר ג"כ אסור ליהנות ול"ה אלא איסור גברא [ונפ"מ דל"ש לומר כיון דאסור בהנאה ואין לו בעלים כיון דמצד עצמו אין אסור בהנאה ואין כאן אלא איסור גברא וכן פשיטא אם שרפן דאפרן מותר ויכול למכור דשו"פ דהוא שלו אבל אי הוה ת"ד להיות כמוהו הו' איסור חפצא ואין לו בעלים ובאפרן ג"כ אין לו זכות דמהפקירא קזכי כמש"כ הריטב"א בקידושין] ולכן פריך מנ"ל דלמחליף ג"כ מותר ומשני גלי קרא בע"ז מכלל דבעלמא דמותר לאחרינא מותר גם למחליף וע"ז פריך ונילף מיני' דלמחליף אסור ול"ש לומר א"כ לשתוק דז"א דהא צריך קרא בע"ז דתופס דמיו לאסור לאחרינא ג"כ ומשני דהו' ב"כ ואין מלמדין א"כ נשמע דגם לדידי' שריא.

ולפי"ז יש לפרש דברי הירושלמי כך די"ל דירושלמי קאי ליתן טעם שאין דמיהן הכונה דלכן מותר לאחרינא שאין ת"ד דלאו דמיהן וא"כ נהי דלדידי' ליכא שו"פ כיון דלדידה שו"פ א"כ קיבלה הנאה מחמתו בשו"פ אבל לדידי' באמת מדאסור רחמנא למכור דבא בכלל אכילה [כקו' החו"י] וע"ז קאמר ר"ח זאת אומרת מקדש בגזל מקודשת ביאוש וש"ר דמקודשת מפני שאף שהוא לא נתן לה כיון דהיא עכ"פ קנתה וזכתה בו ובא לה הנאה מחמתו מקודשת דאי אמרת דאין מקודשת משום דהוא לא נתן לה כלום א"כ גם בקידשה בדמיהן אמאי מקודשת הא לדידי' אסורים ע"כ כיון דלדידה מותר מקודשת [כאידך צד של משל"מ] ושפיר יש המשך דר"ח לדר"ז ואין כונת הירושלמי דהו' דמי איה"נ גזל אלא לדמיון בעלמא מייתא מגזל אדמי איה"נ [וכדברי הר"ן דמדמי לגזל דמקודשת.]

עוד יש לפרש דירושלמי סובר שאין דמיהן ומותר אף למחליף עצמו לכן מקודשת וע"ז בא ר"ח ופליג ואמר דזאת אומרת מקדש בגזל מקודשת א"כ ע"כ לומר הטעם דלאו דמיהן היינו לומר דהא דמותר לאחרינא ידעינן מקרא דאין ת"ד וא"צ ליתן טעם לזה אבל

לדידיה הו"א דאסור אלא דאף דאסור לדידיה מקודשת שפיר כיון דעכ"פ לאחרינא שרי ומקודשת כמו בגזל ביאוש וש"ר דקניא לדידה דמקודשת לכן צריך לטעם דלאו דמיהן ושריא באמת אף לדידי' ומקודשת יען דנתנה לה דמים דמותר גם לדידי'.

ולפי"ז י"ל בהא פליגי הני סוג' דקידושין וע"ז דבקידושין פריך מנא לי' משמע דהו' סבירא לי' דמסברא אסור והיינו כמש"כ אף דלאו דמיהן אפ"ה י"ל דאסור למחליף [ואפשר גם לאחרינא מכח קו' החו"י דבכלל האיסור הו' גם מכירה דהא דמסברא דלאו דמיהן אהני דלא נעשה כמוהו בתורת חליפין דנהי דמסברא דאין תופס דמיו אבל איסור גברא איכא] ומשני גלי קרא בע"ז נשמע דבעלמא אפי' איסורא ליכא וע"ז פריך נילף מיני' דלדידי' עכ"פ אסור [או אף לאחרינא ולאיסור בעלמא שיהא איסור גברא ול"ש לומר א"כ לישתק מיני' דהא צריך קרא בע"ז שיהא תופס דמיו כמוהו איסור חפצא גם לאחרינא] ומשני גלי קרא שני כתובים בע"ז ושבועות ע"כ דאתי למעט דבשאר איסורין אפי' איסורא ליכא אף לדידי' דגלי קרא דלאו דמיהן אפי' איסורא ליכא במכירה והא דילפינן מאו מכור היינו דאי אסור בהנאה ל"ה בכלל מכירה כלל וכמש"כ הרמב"ן שהבאתי לעיל מה' אלו.

אולם בסוג' דע"ז דממעט מהוא שאר איסורין שפיר י"ל דלדידי' אסור ורק הא דממעט מע"ז שאר איסורין היינו לאחרינא אבל לדידי' פשיטא דאסור כיון דתורה אסרה למכור דבא לכלל אכילה ע"כ דאיסורא נמי איכא דהא בא לכלל אכילה ומהוא אין למעט דיהא שרי אף לדידי' וא"כ מיושב קו' תוס' דרש"י פי' כן רק בפה"ש דיליף מהוא ס"ל דל"ש למעט רק דאין ת"ד לאחרינא אבל מהך דקידושין דיליף מב"כ מוכח דבאמת למחליף נמי ליכא איסור והיינו דקתני מכרן וקידש בדמיהן מקודשת דשרי לדידי' נמי ולכן פריך שפיר אמאי שכרן אסור לפועל דכאן אזיל בשיטת הש"ס בקידושין דגם לדידי' ליכא איסור ושפיר פריך אמאי קתני שכרן אסור.

ולפי"ז נראה ליישב אידך קו' התוס' שהקשו מעיקרא מ"פ כיון דיי"נ אבה"נ גם שכרן אסור כיון דלא ידענו כלל אי דמים אסורין ל"ש לומר דשכרן אסור ותי' דשני טעמים צריך דת"ד ואסור בהנאה ולמסקנא משני דרק מטעם זה דת"ד לחודי' שכרן אסור וזהו נראה דוחק.

אולם לפי דרכינו י"ל והיינו ע"ד כונ' הרמב"ן לפרש דס"ד דהדמים וכן שכרן אסור מה"ת רק הר"ן הקשה ע"ז כיון דמשמע דלכו"ע אסור ע"כ אי ס"ד דאסור מה"ת א"כ נמצא ת"ד ובאמת אין ת"ד רק בע"ז לפימש"כ ניחא דהכא ס"ד דאסור לאחרינא כדס"ד בקידושין וסובר דלא נשמע מהא דאין ת"ד ושרי לאחרינא מטעם כיון דאסרה תורה למכור אי

מכרה אסורין החליפין דבא לכלל אכילה והיינו דקאמר אי לימא משום דאסור בהנאה שכרן נמי אסור דהיינו כיון דגוף האיסור אסור בהנאה למכור ע"כ הדמים נמי אסורין דבא לכלל אכילה וע"ז פריך ממכרן וקידש בדמיהן מקודשת נשמע דלאחרינא עכ"פ שרי ע"כ משום דכיון דבאמת איה"נ לאו דמיהן מהא"ט אפי' איסורא ליכא למכור אלא דאין בכלל המכירה כלל וא"כ אף לדידי' שפיר י"ל אי מכר הדמים מותרים משום דלאו דמיהן הן וע"ז משני אלא משום דתופס דמיו כע"ז דהיינו דהו' כמוהו ממש איסור חפצא כנ"ל לכן גם שכרן אסור גם לאחרינא גזירה אטו דמי איה"נ וא"ש הכל.

ואמנם איכא דיעה שלישית דלכן קידשה באיה"נ אין מקודשת משום דאעל"מ וכ"כ באו"ח לפרש בזה דברי תוס' בשמעתין במה שתי' לקושייתם דהא אפרן שרי דמה"ת אסור לקדש אשה כמו שאסור למכור שהכונה דאעל"מ.

ובזה נראה לי לפרש הפלוגתא דאביי ורבא בשמעתין דהנה אהא דמשני רי"ו קנס שקנסו חכמים בחמרין ובי"נ מדתנן דחמרין שכרן שביעית דמאי שכרן שביעית אי פורע מפירות שביעית הא לאכלה ולא לסחורה אמר רחמנא אלא לאו דשכרן אסור כשביעית ופריך מלקוטי לי פירות דשרי ומשני אביי לעולם דפורע מפירות שביעית ובדרך היתר ורבא משני לעולם שכרן אסור שביעית בחמרין דנפיש אגרייהו קנסינן בפועל דלא נפיש אגרייהו לא קנסו ומתניתין משום חומרא דיי"נ שאני והנה לכאורה קשה דאי אביי חולק ארבא א"כ הדרה קו' לדוכתא אמאי שכרן אסור וע"כ דלא פליג דקנסא הו' א"כ מאי משני דפורע מפירות שביעית אך נראה ליישב דהנה תמהו לתוס' דמפרשו דקנסו בי"נ משום דרוצה בקיומו ובשביעית משום איסור סחורה א"כ מ"פ ממתניתין דפועל שכרן אסור כיון דרוצה בקיומו אין חילוק בין פועל לחמרין או ארבא דנפיש אגרייהו ולכך כתבו דמזה הוכיח רבינו דמפרש דפועל לא קנסו משום כדי חייו ולכן פריך גם בי"נ לא נגזור וע"ז משני משום חומרא דיי"נ ואני אומר דבזה באמת פליגי אביי ורבא דהנה הטור סי' קל"ג כתב דלכן קנסו בשכרן כשם דאסור בהנאה כן שכרן אסור ותמהו דבגמ' משמע דנשאר בטעמא דתופס דמיו ולפי"ז י"ל כך בודאי מעיקרא כדמשני רי"ו אלא משום קנס הוא הכונה הוא דסובר דהטעם דקנסו משום דת"ד והוא עשה איסור דרוצה בקיומו וכן בשביעית משום איסור סחורה ומייתא ראי' מחמרין ודחי אביי דבשביעית לא קנסו גם בחמרין אבל ביינם שפיר קנסו משום דרוצה בקיומו.

אבל רבא סובר דהא דמפרש רי"ו דקנסו אין רק לפי הטעם דת"ד דמאחר שהטעם משום קנס א"צ לתלות בטעמא דת"ד רק הטעם דקנסו משום דעביד איסורא בי"נ משום שרוצה בקיומו ובשביעית משום סחורה ובפועל לא קנסו משום כדי חייו ומתניתין דקנסו היינו

משום חומרא דיינ"ס דאסור בהנאה א"כ תליא שפיר באיה"נ וכדס"ד בגמ' וא"ש דברי הטור.

והוכיח רבא כך משום דקשיא לי' אמאי לא נקטא המשנה דמשכיר עצמו לעשות ביי"נ שכרו אסור וכבר הרגיש בזה בח"ס ונראה דהא"ט דהנה לטעמא דאביי דרק משום דת"ד קנסו בעביד איסורא א"כ הא דת"ד אינו טעמא לאסור דלא מחמירין בשכר יותר מבדמים רק עיקר הטעם דקנסו משום דעביד איסורא א"כ הו"ל למתני המשכיר דנשמע דהטעם דשכרו אסור משום דקעביד איסורא אף דאי לאו דקעביד איסורא ל"ה קנסינן אבל כיון דלא משום זה הטעם לבד אסרו שכרו רק משום דאסור בהנאה לכן נקט השוכר ולכן לא מפרש רבא כאביי דהקנס הוא משום רוצה בקיומו וקנסו כל היכא דתופס דמיו אלא משום דאסור בהנאה.

מעתה יש לומר דאביי ורבא לשיטתם דאביי דסובר בעלמא אע"מ א"כ הא דקידשה באיה"נ דאין מקודשת ע"כ הוא מטעם שבארנו לעיל אבל לרבא דסובר אעל"מ א"כ הא דקידשה בערלה אינה מקודשת שפיר י"ל משום דאי אעל"מ והיינו מטעם דקא עביד איסורא דאסור לקדש באיה"נ לפי"ז י"ל הא דשכרן אסור היינו מטעם דאסור בהנאה ולא יקשה ממכרן וקידש בדמיהן דאנן לא מדמין למכרן וקידש בדמיהן רק מדמין לרישא דמתניתין דמקדש באיה"נ אין מקודשת משום דאעל"מ והוא עביד איסורא דנהנה מגוף האיסור בשעה שמקדשה א"כ ה"נ הא כיון דרוצה בקיומו הרי נהנה מגוף האיסור אם הוא קיים עד שעשה שכירתו וקיבל משכורתו לכן שפיר קנסו ואעל"מ אבל אביי דסובר דאע"מ ע"כ ל"ש לומר דקנסו משום דעביד איסורא דקידשן באיה"נ אין מקודשת ג"כ אין הטעם משום דקא עביד איסורא ונהנה מגוף איה"נ בשעה שמקדש אלא משום דלא שוה כלום ה"נ הא דקנסו הכא הוא רק יען דת"ד מה"ת אלימא להו למיקנסא גם שכרו וא"ש.

ובהא ניחא מה שהקשו תוס' דלקמן פשטה מארבא דסתם יינן שכרן אסור ומאי ראי' הא שם נפיש אגרייהו כמו בחמרין אולם להנ"ל י"ל כיון דלמסקנא הטעם דשכרן אסור יען דיי"נ אסור בהנאה ע"כ קנסו כל שרוצה לקיימו אפי' בפועל וא"כ כיון דסתם יינם ג"כ אסור בהנאה וקעביד איסורא דרוצה בקיומו אין חילוק בין נפיש אגרייהו ללא נפיש וכיון דמארבא נשמע דאסרו שכרן ע"כ כיון דקעביד איסורא דרוצה בקיומו גם בפועל בלא נפיש אגרייהו קנסו רבנן מאי אמרת משום כדי חייו בפועל העוסק בסתם יינם יהא שכרו מותר על זה שפיר סגי הטעם כיון דאסור בהנאה גם שכר פועל קנסו.

והנה בב"מ דף מ"ו מייתי משנה דקידושין דקתני כל הנעשה דמים באחר כיון שזכה זו נתחייב זה בחליפין ופריך הגמ' מינה לס"ד דס"ל אין מטבע נעשה חליפין דכל הנעשה

דמים באחר מאי ניהו מטבע וש"מ מטבע נעשה חליפין ופירש"י כל הרגיל להיות ניתן דמים באחר דהיינו מטבע ומשני אמר רב יודא הכי קאמר כל הנישום דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין ה"נ מסתברא מדקתני סיפא כיצד החליף שור בפרה או חמור בשור ש"מ ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא מטבע מאי כיצד הכי קאמר ופירי נמי עבדי חליפין כיצד החליף שור בפרה או חמור בשור ופריך הניחא עד דמסיק אלא אי סבר לה כר"נ דאמר פירי לא עבדי חליפין ומטבע לא קני היכא מתרץ לה ע"כ כר"ש מתרץ לה והוא דבר שצריך תלמוד דמאחר דמקשה אלא אי סבר כר"נ היכא מתרץ לה נשאר בקשיא והדר לדמעיקרא דסבר לה כר"ש והא זה ידע גם המקשן דכר"ש ניחא אבל הא פריך הניחא משום דרצה לאוקמא אליבא דכו"ע ובספר מעייני החכמה דקדק דהול"ל אלא סבר לה כר"ש.

והנה יש עוד לדקדק אלשון התנא שהאריך כל כך כל הנעשה דמים ולא אמר בלשון קצרה מטבע והנה תוס' הוק' הא מעות אין קונות ותי' במפרש בתורת חליפין קני וא"ת הלא יאמרו נשרפו חיטך בעלי'.

והנה רש"י פי' ומטבע לא קני היינו דמים ותמוה דהו' לי' למימר ומעות אינו קונות וכן מפרש בגמרא דפריך הניחא לר"ש קאי נמי למאי דשני רב יודא כל הנישום והוק' בתוס' א"כ הכי נמי מסתברא לא קאי למסקנא לר"נ שצריך לומר יש דמים שהם כחליפין ועוד קשה לפירש"י דפריך לקמן כר"ש לא מיתוקמא כלל מתניתין דקיי"ל פירי לא עבדי חליפין כר"נ וכן ליכא לשנויי ויש דמים שהם כחליפין כיון דסברי כר"ל ועוד דתני לקמן פרתך בכמה בכך וכך תיקשי לר"נ דאמר פירי לא עבדי חליפין דלא מצי מיירי בדמים עוד הוק' תוס' בד"ה יש דמים שהם כחליפין הא איתא בקידושין דף ו' המקדש במלוה אינה מקודשת ובמכר לא קני [הנה לפנינו לא נמצא כן בקידושין רק בדף מ"ז איתא כן בברייתא דשווין במכר שזה קנה ופריך מינה לרב דסובר להוצאה נתנה אמאי במכר קנה אולם כבר הבאתי בסוג' דיין אין לו דגירסת ראשונים בקידושין דף ו' דאביי נמי הכי קאמר המקדש במלוה אין מקודשת ובמכר לא קנה] ונראה ליישב הכל ונקדים תחילה שיטת הראשונים בזה הנה תוס' פליגי אפירש"י דהא דפריך הניחא לא קאי רק למאי דס"ד אבל למסקנא דכל הנישום דשפיר מתפרש כיצד החליף שור בפרה חיים דהו' כלי כיון דעומד להשתמש בהם אבל למאי דסובר מטבע נקנה בחליפין אי אפשר לפרש מאי כיצד החליף שור בפרה כיון דשור ופרה חיים דהו' כלי כיון דעומד להשתמש בהם אבל למאי דסובר מטבע נקנה בחליפין אי אפשר לפרש מאי כיצד החליף בפרה כיון דשור ופרה חיים ג"כ כלי הו' א"כ היינו רישא רק גרסינן החליף שור בפרה דזה שפיר הו'

פירי ולכן קשיא שפיר הניחא רק למאי דס"ד ודעת הריא"ף הוא כשיטת התוס' ודעת בעהמ"א כשיטת רש"י והרמב"ן במלחמותיו הקשה לשיטת בעהמ"א דאי גמ' פריך גם למסקנא א"כ מאי שייכה הקושיא הכא כדפריך למ"ד מטבע נ"ח הו' לי' למפרך אדר"נ גופי' דסובר פירי לא עבדי חליפין ועוד למה פריך הגמ' מדקתני כיצד ולא פריך מגוף המשנה דקתני כיצד החליף שור בפרה מוכח דפירי עבדי חליפין.

והנה אקו' מברייתא דקתני פרתך בכמה תי' בעהמ"א דגמ' דפריך מיני' היינו משום דסובר פירי עבדי חליפין אבל לר"נ לא יקשה דהוא מפרש דכיון דאמר פרתך בכמה יש לו דין דמים ושפיר מקנה בתורת דמים כחליפין דיש דמים שהן כחליפין ובמלחמות דחי זאת דהא מסיק דחליפין ומקפיד עלייהו פרי הו' וא"ל באמר כך וכך דמיו הו' א"כ דמים הוא ולא קנה דמעות א"ק וממנ"פ אי דמים נינהו לא קני דמעות א"ק מדרבנן דזה שכיח הוא ואי חליפין הו' דפירי נעשה חליפין קני ואי אנ"ח לא קני.

והנה בפנ"י הקשה לשיטת המלחמות מ"פ הגמ' לס"ד מדר"ל כיון דלא קיימ"ל כר"ל ועוד דלוי לית לי' דר"ל וכן רב משמע לקמן בשמעתין דלא ס"ל כר"ל מדאמר ר"ה מכור לי באלו קנה ור"ה תלמידו דרב הו' ולכן העלה בפנ"י לישב שיטת רש"י והיינו אליבא דשיטת ר"ת דבשוה בשוה כו"ע מודו דמהני אפי' בפירות ובכל דבר לבד ממטבע והפירוש הוא כך דלס"ד דגרסינן כל הנעשה היינו מטבע שהוא נעשה בדמים על כל המטלטלין וא"כ משמע להדיא דמטבע נ"ח נגד כל המטלטלין והיינו בתורת קנין סודר דבשוה בשוה ודאי א"א לומר דא"כ היינו מעות דפשיטא לן בכל דוכתי' דמעות א"ק את המטלטלין כדתני להדיא במתניתין דריש פרקין וא"כ מקשה שפיר למ"ד מטבע נ"ח ומסיק ר"י דהכי קאמר כל הנישום וכונתו בזה דאיירי בחליפין שוה בשוה דהיינו מטלטלין במטלטלין למעוטי מטבע כפירש"י.

ונראה דהענין כך דהנה בחפץ יש ב' קנינים לכל אדם אחד קנין השויו ומי שלוקח ממנו בלא דמים גזלן הוא ב' קנין רשות שגם אם נותנים לו כל הון ביתו אם הוא אינה מרוצה למכור לו ולוקח ביד חזקה חמסן קרינן לי' ועובר על לא תחמוד כמש"כ רבינו בפ"א מגזילה מעתה י"ל כך הא דמעות קונות ולא משיכה משום דכיון דנתן לו מעות וקיבל השוי' אף דאכתי יש למוכר הקנין רשות כיון שמקבל המעות ממילא מסתלק מקנין הרשות שיש לו וזוכה הלוקח בקנין הרשות ממילא אבל במשיכה ל"ש דנקנה לו דנהי דהו' שייך לומר דיקנה קנין הרשות כיון שנכנס החפץ לרשותו אבל במה יקנה קנין השויו דכל זמן שלא נתן המעות לא יכול לקנות קנין השויו ולכן ע"כ מעות קונות ואמנם צריך טעם למ"ד משיכה קונה בלא מעות ונראה דהנה הסמ"ע והש"ך בסי' ק"צ פליגי

אי קנין מעות דקני בקרקע לכו"ע מטעם קנין או משום שויו דלסמ"ע הוא מטעם שויו דומיא דשדה עפרון דהו' שויו שלו ד' מאות כסף ולטו"ז הוא מטעם קנין לא מטעם שויו דלא משדה עפרון ילפינן רק מקרא דשדות בכסף יקנו ומעתה י"ל דלמ"ד מעות קונות במטלטלין סובר דהוא בתורת שויו לא בתורת קנין ולכן הא"ט דתקנו חכמים דמעות אין קונות ובטלו קנין מעות ולא מצינו כן בשאר קנינים כקו' תוס' משום דמעות אין בתורת קנין דגם בקרקע אין בתורת קנין רק בתורת פרעון דמסתלק וממילא קונה הלוקח שפיר יכולין חכמים לעקור הקנין מעות דלא יקנה עד שימשוך ולמ"ד משיכה קונה סובר כיון דאין מעות קנין כלל מה"ת בעינן משיכה דבמשיכה הוא דנקנה החפץ לגמרי לרשותו דמעות רק בתורת שויו אבל רשות של החפץ אין יכול לקנות רק במשיכה מעתה י"ל דבהא פליגי נמי אי מטבע נעשה חליפין דמ"ד מטבע נעשה חליפין סובר דבקרקע דמעות קונות הוא בתורת קנין אף במטלטלין והיינו עפ"י סברת המקנה בקידושין דף י"ד דהא דמעות קונות היינו ג"כ בתורת משיכה אלא דמר סבר דהמשיכה בחפץ ומר סבר דקנין המשיכה במעות והיינו דדייק לישנא דכל הנישום דמשמע דאיירי שוה בשוה שדרך לשומן בדמן כדאמרינן לקמן אטו חליפין בשופטני עסקינן דהיינו חליפין בשוה בשוה דאי כעין ק"ס ודאי לא קפדי ואין דרך לשומם בדמים וקונין בהם כל המטלטלין וא"כ דמתניתין דכל הנישום משוה בשוה איירי א"ש הא דכייל כל הנישום דמשמע בכל מטלטלין שייך האי דינא בשוה בשוה ותני והדר מפרש כיצד המחליף שור בפרה וקמ"ל דאע"ג דפירי נינהו מהני וא"כ ניחא הא דפרתך בכמה בכך וכך דאיירי בחליפין בשוה בשוה ואע"ג דפירי הו' מהני מטעם שוה כסף ככסף ולפר"ת מטעם דיליף מקרא דעל הגאולה ועל התמורה וע"ז מקשה ולמאי דס"ד מעיקרא מטבע מאי כיצד כיון דלס"ד לא אייריא משוה בשוה ודאי ל"מ דא"כ היינו מעות א"כ מאי כיצד ומשני דהכי קאמר ופירי נמי עבדי חליפין וקשיא לר"נ וע"ז משני יש דמים שהם כחליפין וע"ז פריך הניחא לר"י אבל לר"ל קשיא וקו' זו קאי בין לס"ד בין למסקנא דהיא מילתא בפ"ע וקשיא רק לר"ל והכי קפריך דהא במתניתין משמע להדיא דאתא לאשמעינן חדא מתרתי או דפירות עבדי חליפין או דיש מעות שהן כחליפין וא"כ אי סבר ר"ל דפירי לא עבדי חליפין ודאי קשיא דליכא לאוקמא בשוה בשוה דזה רק לר"נ דמעות קונות משא"כ לר"ל דמעות קונות משא"כ לר"ל דמשיכה קונה מעות א"ק מה"ת כל עיקר וא"כ דשוה כסף א"ק מדאורייתא ע"כ אי נאמר דקני היינו משום דיליף לה מק"ס דלא גרע מיני' וא"כ אי ס"ד דר"ל סובר דבק"ס פירי לא עבדי חליפין ה"ה חליפין שוה בשוה ל"ק דלדידי' ליכא לאפלוגי בינייהו וא"כ ממנ"פ קשיא לי' מתניתין ומשו"ה מסיק הש"ס דר"ל ע"כ כר"ש ס"ל.

אך במקנה קידושין דף כ"ח השיג על הפנ"י כיון ששניהם מוכרים ור"י סובר מעות קונות שמוכר צריך למשוך אצלו מעות ואז סמכה דעתו להקנות א"כ אף דסמכה דעתו של המקבל זה החפץ מחבירו בתורת שוה כסף מ"מ לא סמכה דעת זה הנותן החפץ ובמה יקנה המקבל החפץ כיון דמשיכה לא קני מה"ת דלא סמכה דעת הנותן ולכן סובר דה"ה בתורת קנין חליפין יכול לקנות במטבע דהא גם בקנין מעות הוא בתורת קנין כיון שמושך המעות קונה אידך החפץ ה"ה דמטבע בתורת חליפין קני שפיר ע"י שמקבל המטבע בתורת קנין חליפין זוכה אידך בהחפץ ומ"ד אין מטבע נ"ח סובר גם בקרקע אינה בתורת קנין רק בתורת שויו מהא"ט גופי' דבמטבע דעתי' אצורתא דעבידא דבטלה לכן אין עושין על ידו קנין לכן גם אינו קונה בתורת חליפין [ועיין חיה"ר שהקשה למ"ד אין מטבע נ"ח אמאי הא קני במטבע קרקע ומקדשין בו אשה ול"א דדעתו אצורתא ותי' בתורת דמים אין דעתו אצורתא והיינו כמש"כ הסמ"ע דאינו באמת בתורת קנין רק בתורת דמים בתורת שויו ובקידושין ג"כ הו' בתורת שויו של קידושי אשה כמש"כ באבני מילואים סי' כ"ט הרי הדבר מפורש יוצא ברשב"א כמש"כ וראי' ברורה לסמ"ע] אך לכאורה א"כ להאי מ"ד דמטבע נעשה חליפין משום דסובר דהוא בתורת קנין [בקרקע וגם במטלטלין הוא בתורת קנין לכן גם בתורת חליפין יכול להיות קנין והיינו כקו' חיה"ר הנ"ל לאמת] א"ה הדרה קו' תוס' לדוכתא מ"ט לא חשש בקנין חליפין לשמא יאמרו נשרפה חיטך בעלי' אך הדבר ניחא דלהאי מ"ד ס"ל דבאמת לא עקרו חכמים קנין מעות דא"י לעקור כיון שהוא בתורת קנין רק שתיקנו דגם משיכה בעי כמוש"כ הפוסקים [כמו שבארתי לעיל גבי אתנן] וא"כ ניחא דבחליפין לא חשו שמא יאמרו נשרפו חיטך בעלי' דאי ניחוש לזה ע"כ יצטרכו לעקור לגמרי קנין חליפין דלא יקנה עד שיבוא חליפין לידו א"כ יעקרו בזה הקנין חליפין לגמרי דלמאי יעשה קנין חליפין אם צריך למשוך תחילה וזה אין יכולין לעקור אבל בקנין מעות אין עוקרין הקנין מעות דהא אף שתיקנו משיכה קונה נשאר הקנין מעות שפיר כיון דהמעות בלא"ה צריך ליתנו לו בפרעון החפץ ודו"ק היטב כי נכון.

והנה אח"כ פריך מדתנן כל הנישום דמים באחר מאי נינהו מטבע הכונה כך דהנה אי מטבע נ"ח וסתם חליפין היינו שאין מקנה לגמרי אלא נותן לו בתורת קנין דהיינו קני ע"מ להקנות אמנם כשנותן לו החליפין שיהא לגמרי שלו ולא הדר למרי' הנה הוא נעשה דמים על החפץ אבל הקנין אין מטעם שנותן לו הדמים בתורת שויו אלא הוא בתורת קנין רק שאין צריך להחזירו ונשאר בידו בתורת פרעון על החפץ לפי"ז יש במטבע שני פעולות שעושה הקנין וגם הוא בתורת פרעון על החפץ וזה לא מצינו רק במטבע

וזהו דקאמר כל הנישום דמים באחר דהיינו דעיקר נתינתו אינו לדמים אלא לקנין רק שממילא נעשה דמים היכא דנשאר המטבע לחלוטין בידו דלא הדר למרי' ולכן נקט האי לישנא דנעשה דמים באחר דבשאר חפץ אף דנותנו לו לחלוטין אין נעשה דמים דאין חפץ דמים רק הוא חליפי החפץ אבל לא דמי החפץ וע"ז משני לא כל הנישום דמים באחר דהיינו כששמאו כמה שוה אז הוא בתורת דמים ג"כ [אבל בלא שמאו אף דשיראי א"צ שומא עכ"פ ל"ש דנעשה דמים באחר דכ"ז שלא שמאו אינו בתורת דמים] והיינו פירי מהני בתורת חליפין ובתורת דמים כששמאו וע"ז קאמר ה"נ מסתברא דקתני כל הנעשה דמים היינו מטבע דבזה משכחת שנתנו לו לקנין לא לדמים רק כיון שמחזיק בו לחלוטין נעשה דמים לפרעון חובו [דאף לשיטת תוס' קידושין דף נ"ז דא"י לתפוס בחפץ היינו בשאר חפץ אבל במעות נעשה דמים ויכול להחזיק לעצמו בתורת פרעון] א"כ איך קתני כיצד מחליף שור בפרה הא בחפץ ל"ש זה דנעשה דמים דאף אי נותנו לחלוטין ל"ה אלא חליפין ולא דמים דכ"ז שלא שמאו ל"ה דמים לאחר וא"כ אינו יכול להחזיקו בתורת פרעון רק בתורת חליפין הוא בידו אבל אי קתני כל הנישום דמים שפיר קתני כיצד החליף שור בפרה דהיינו כששמאו וכמש"כ המלחמות בשמעתין דאז שייך שפיר לומר שמחזיק הוא החליפין בידו לחלוטין נתחייב זה בחליפיו והיינו דקתני כיצד החליף שור בפרה היינו ע"י שומא וע"ז פריך ולמאי דס"ד דכל הנעשה קתני מאי כיצד דהא אדרבא שור בפרה לא נעשה דמים לאחר כמו שפירשנו ע"ז משני דהכא קאמר ופירי נמי עבדי חליפין ובהא הא לא קתני באמת דנעשה דמים באחר דלא נעשה דמים אלא נקנה לו בתורת חליפין ולא יכול לתופסו בדמיו כנ"ל.

ובמש"כ ליישב דברי בה"ג עיי' לעיל דף קי"ד ע"ב שנחסר שם הך אבל התרצן דדחי משום הפסד ממון א"כ הא דקתני בסיפא ע"י נפשות אסורה היינו לישראל דאי לכהונה בלא"ה אסור כיון דליכא הפסד וע"כ אסורה לישראל א"כ הא דקתני רישא ע"י ממון שריא היינו דשריא לישראל דלא תימא כיון דנחבשה תהא אסורה גם לישראל אף בע"י ממון כמו היכא דיד אומות תקופה דאסור אף לישראל לפי שיטה זו קמ"ל מתניתין דשריא לישראל והיינו היכא דיד ישראל תקופה עליהם אבל לכהונה אסורה אף דיש הפסד ממון משום דיצרו תקפו לא חיישינן להפסד ממון ופליג ארבינא רק בהא דאסורה דדיעבד אבל לסברת רבינא היכא דאסורה בדיעבד לא סמכינן אהפסד ממון משום דיצרו תקפו לא פליג רק דחי דלעולם אסורה בדיעבד לכהונה אפי' בהפסד ממון אלא הטעם של משנתינו לאשמעינן דמותרת לישראל משום הפסד ממון דלא נאמר כיון דנחבשה ממילא נהגו מנהג הפקר ושכיחי גבה ונחוש גם לנתרצית כמו ביד נכרים תקופה דאסור

אף בע"י ממון מהא"ט וכמש"כ בשמ"ק לזה אשמעינן מתניתין דע"י ממון מותרת לבעלה ישראל כיון דיד ישראל תקופה וחוששין להפסד ממון שלהם לא שכיח גבה דבודאי לא נהגו בה מנהג הפקר וליכא חשש שנתרצית אבל לכהן אסורה דחיישינן דנאסרה דיצרם אונסה פ"א אף דיש להם לחוש להפסד ממון ומייתי תדע מסיפא דאסורה אף לישראל היכא דליכא הפסד ממון כגון בע"י נפשות ונראה להכריח פירוש זה דאין לומר דהכונה ע"י ממון מותרת אפי' לכהן וע"ז מייתא תדע מסיפא דע"י נפשות אסורה והכריח מזה דלא כרבינא דיקשה האיך מוכח מזה דלא כרבינא דילמא באמת כרבינא דהיכא דבדיעבד אסורה אף היכא דיש הפסד ממון אסור משום דיצרו תקפו והא דשריא ע"י ממון היינו באמת רק לישראל ובע"י נפשות אסור לישראל וע"כ דבאמת סובר כן דלכהן אסור אף בהפסד ממון ולא מייתי מסיפא אלא להוכיח דלישראל שריא היכא דאיכא הפסד ממון והנה בפנ"י חולק אמרדכי ומפרש דברי רש"י דאסיפא קאי דסיפא איירי בישראל אבל רישא מותרת אף לכהן ואני אומר המעיין ברש"י ימצא כמש"כ דכ' דמסיפא מוכח היכא דליכא הפסד ממון מפקיר לי' ואי איתא דהכונה לכן ברישא שריא לכהן משום הפסד ממון א"כ הא דמוכיח מסיפא היינו היכא דאיכא הפסד ממון ל"ח לאונס אבל לא דלכן לא מפקיר לי' אבל אי אתא להוכיח דמותרת לישראל דע"י ממון לא מפקיר שפיר מוכח מסיפא דהיכא משום ממון לא מפקיר וכן יש להוכיח עוד ממש"כ רבינו בפי"ח מאי"ב דשבוי' מטעם ספק מה"ת לקולא ולא כתב מטעם דמנוולה נפשה כדפירש"י להנ"ל ניחא דס"ל בדיעבד אסור משום רוב פרוצין א"כ צריך לומר הא דלפעמים הקילו יען דמנוולה נפשה וזה מגרע הרוב אבל בדיעבד ל"ח להחמיר מטעם רוב פרוצים א"כ הא דבשבוי' פסולה לכהונה רק מטעם דרבנן החמירו וחשו ליחוד משום דמעלה עשו לכהונה א"כ היכא דמצינו דאזלי' לקולא אין צריך לטעם דמנוולה נפשה אלא דמדינא ספק דרבנן לקולא אך לכאו' יקשה דאיך שייך לומר דלכן לקולא משום דס' מה"ת לקולא הא ספק סוטה להחמיר מה"ת א"כ הה"ד ספק שמא נאנסה לגבי בעלה כהן וצ"ל דל"ה בקינוי וסתירה דגם בכהן בעי קינוי וסתירה וכן מוכח מרשב"א דשמעתין דהקשה שבוי' בישראל ג"כ יהא אסור כמו בע"י נפשות ע"כ גם בכהן בעינן קינוי וסתירה ודו"ק.

והנה הב"ח תי' ג"כ הדיוק לשיטת רבינו דאשמעי' אף להנשא לכהונה לכתחלה ובפני משה על הירושלמי השיג עליו מגמרא דע"ז דרבינא מחלק בין לכתחלה בין דיעבד ודחי ש"ה משום הפסד ממון אבל לעולם אסור אף בדיעבד ולשיטת הב"ח קשה אכתי מוכח לחלק בין לכתחלה בין דיעבד מדיוקא דמתניתין וכתירוצו של הב"ח אמנם לפמש"כ

לק"מ דהא דרבינו מפרש המשנה רק לכתחלה היינו משום דפסק כרבינא אבל הגמרא דדחי לדרבינא וסבר דע"י ממון מותרת לכהונה אף בדיעבד א"כ היכא דל"ה ע"י ממון אסור אף אי ל"ה ע"י נפשות א"כ ע"י נפשות אסור אף לישראל א"כ לפי האי דיחוי' גם רבינו מפרש כן דע"י נפשות אסור לישראל וא"כ ליכא סתירה מדיוקא דמתני' דברישא דבא להתיר אף לכהן צריך לטעם דע"י ממון ובסיפא לאסור לישראל צריך לטעם דע"י נפשות ורק לרבינא סובר רבינו דמשנה רק לכהונה איירי.

פרק ה

הלכה א

שאור ודבש אסורין לגבי המזבח ואיסורן בכל שהן שנא' כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו וכו'. ובכ"מ הקשה דפסק כאביי נגד רבא ובה"ג כתב דכונת רבינו בכ"ש ע"י תערובות וכן כתב באורח מישור והוסיף עליו לומר דפסק כזעירי דמכריע ואולם לדעתי אי אפשר לפרש כן חדא דרבינו מסיים אחד המקטיר עצמו ואחד ע"י תערובות לוקה משמע בעיני' ג"כ לוקה בכ"ש ועוד דהא לאביי מרבינן ערובו בכ"ש היינו ע"י תערובות ולרבא מרבינן כ"ש רק בהיתר מצטרף לאיסור דהאיסור חצי זית והיתר חצי זית אבל ח"ש דהיינו חצי זית ע"י תערובות ליכא קרא לרבויי כמבואר בתוס' וא"כ אי נפרש בכ"ש היינו ע"י תערובות גמור וזה לא נשמע מקרא לרבא רק לאביי וא"כ מוכח דפסק כאביי ועיי' בס' שמן רוקח, והנה בכ"מ כתב דרבא לאוספי אדאביי אתי כבר הקשה עליו הלח"מ דבגמרא אמרו דפליגו אלא דאי מהא יש לומר דמפרש דהפלוגתא בהא דלרבא דוקא חצי קומץ בכזית חייב בנתערב ולאביי אפי' חצי זית נתערב חייב אבל בעיני' יש לומר דלא פליגי אדאביי אלא דבלא"ה דבריו מקושים כיון דרבא מוסיף דקרא לחצי קומץ בעיני' דחייב ליכא קרא לחצי זית דחייב וכבר השיג עליו בס' מוצל מאש סי' נ"א והלח"מ כתב דכונת רבינו איסורן בכ"ש היינו איסור תורה לבד ובמוצל מאש השיג עליו דא"כ לח"ש כבר נודע מכל חלב כמו כל איסורן שבתורה ולמה הביא קרא דכל שאור אך יש לומר דמהא לא קשה דמחלב לא אתי דכרת כמוש"כ מהרלנ"ח הובא במשל"מ בפ"א מה' חמץ ומצה ועוד יש לחלק בין מידי דאכילה למידי דהקטרה לא ילפינן מכל חלב ובספר אורח מישור הקשה דבהלכה ב' מוכח דסובר דלקי בנפל כ"ש לקטורת, והנה הרדב"ז כתב דבאמת פסק כאביי משום דקיי"ל כרי"ו דס"ל כן במנחות דף כ"ז ופלא הא בההוא פסק רבינו דלא כרי"ו רק כריב"ל דלהכה כותי' נגד רי"ו בכל מקום כמ"ש בר"ן בנדרים ועכ"מ פ"ב דנדרים ותוס' חולין צ"ז וסובר דאין הקטרה פחות מכזית

ואין קומץ פחות מב' זתים וא"כ אדרבא יוקשה יותר למה פסק כאביי כיון דפסק בההוא כריב"ל דאין קומץ פחות מכזית ואי משום דכאן גלי קרא א"כ ע"כ דאין ראי' מרי"ו דס"ל כאביי דהתם לאו בקראי פליגי משום דהתם מקטיר אח"כ כל הקומץ לכן סובר רי"ו דהו' הקטרה בפחות מכזית כמש"כ התוס' במנחות ובלח"מ הקשה עוד לפמש"כ רבינו בפ"א מה' חומ"צ דבאוכל כזית מן התערובות א"ח כרת רק מילקי לקי ע"כ דפסק כחכמים דלא דרשי כל דלר"א אפי' כרת חייב כמו שכתב הה"מ שרבינו פסק כרבנן א"כ איך כתב כאן דבכ"ש הא לא דרשי כל אמנם בכ"מ בה' חומ"צ תמה להיפוך אי דעת רבינו לפסוק כרבנן אפי' מלקות לא לחייב דהא רבנן סברו על עירובו בלא כלום וגם למה הביא דרשא דשל מחמצת הא רבנן לא דרשי כל וא"כ קשיא ממנ"פ אי כר"א אפי' כרת לחייב ואי כרבנן אפי' מלקות לא לחייב.

הנה תוס' מנחות שכתבו לאביי צריך קרא על עירובו דחייב אבל על היתר מצטרף לאיסור לא צריך קרא דהרי חייב על כ"ש וזהו דלא כתוס' ע"ז שכתבו לרבינו יקיר דאף לר"ש דכ"ש למלקות אפ"ה צריך קרא להיתר מצטרף ולר"ת דאין צריך להיתר מצטרף לאיסור מבואר דסובר דבעירוב היכא דלא שייך ביטול שוה הדין כ"ש למלקות כמו כזית לרבנן ולתוס' מנחות אמרינן לאביי צריך קרא על עירובו אבל לרבא אין צריך קרא לעירובו כיון שהוא בכזית ואין צריך קרא רק לחצי זית ולהיתר מצטרף לאיסור וא"כ תוס' דמנחות דלא כחד ויקשה עליהם קו' התוס' בע"ז לר"ש ל"ל משרת הא מגע"כ נדע טכ"ע כיון דנוטלפ"ג שרי דהא לית להו לא כתי' ר"י ולא כתי' הר"ת ונראה דא"ש בין לר"י ובין לר"ת די"ל שאני קרבנות דאף דבאיסורן צריך קרא לר' יקיר לר"ש דכ"ש למלקות משום דהו"א בתערובות לא אמרי' היתר מצטרף לאיסור אבל בהקרבה אין צריך כיון שהכל קרב על המזבח הרי האיסור כולו ביחד כאחת ודמי לבל יראה דעובר אפי' בתערובות כמו שהוא דעת מרן בפ"א מה' חומ"צ דלא בעינן בתערובות לכן א"ש כר"ת די"ל בהקרבה דחד בחד שייך ביטול כמ"ש תוס' זבחים דף ע"א א"כ הו"א ח"ש בעירוב פטור צריך לאביי קרא אבל לרבא אין צריך קרא בכזית דלא אמרינן חד בחד בטיל אבל באיסורן דלא אמרינן חד בחד בטיל א"כ אף ח"ש בעירוב אין צריך קרא.

גם בס' מנחה טהורה מנחות דף י"ז הביא בשם מהר"י קורקס שכתב על דברי רבינו שכתב בכ"ש הכונה איסורא בלבד אלא דהקשה למה הוצרך ליחד קרא והא זה נוהג בכל איסרין מקרא דכל חלב ולמה פרט אותו כאן ולזה י"ל שדרך רבינו להסמיך אל פסוק אשר נראה לו עכ"ד ונראה שדעת מהריק"ו דכל איסורין ילפינן מכל חלב והרדב"ז בלשונות כתב ג"כ לצדד דהו' רק איסור גרידא ובסוף מסיק דלמלקות קאמר והביא שכן

משמע מתוס' מנחות נ"ח ובמנחה טהורה השיג על כ"ז אי שייך בכל איסורן לאסור ח"ש מ"ש פיגול לאוכל חצי זית ופיגול לא הו' בחצי זית ורצה לחלק דפיגול לא הו' ע"י מעשה לא שייך אחשב"י כמש"כ הח"צ סי' פ"ו אך הקשה ע"ז דגם פיגול ע"י דיבור הו' כעין מעשה ואולם לדעתי לא קשה מפיגול משום דבפיגול צריך שיחול האיסור לא שייך שיחול על ח"ש אבל בשאר דברים ח"ש אסור אפי' בלאו במידי דאכילה, והביא שם להקת נביאים דסברו דבשאר איסורים ח"ש מותר מה"ת אף דמרש"י שבת ע"ה משמע ח"ש אסור היינו משום דגם שם כתיב לא תעשה "כל" מלאכה וכדבריו כתב הפמ"ג בפתיחה דשאני שבת דכתיב "כל" ועוד נדבר ע"ז אי"ה.

מעתה נראה ליישב דברי רבינו דתוס' פירשו דפליגי אביי ורבא בהא אביי סובר יש הקטרה פחות מכזית מכל וכי כל לרבות עירבו ורק מרבה חצי קומץ היינו זית אין צריך לרבות עירובו כיון דהוא כזית פשיטא דגם בתערובות חייב וצריך קרא לרבות חצי זית חמץ והיינו לזעירי דקאמר המל"א בשאור אך הקשו חדא דכ' דלרבא אין צריך לעירוב משום דהוא זית אמאי הא ע"י תערובות כתבו התוס' בע"ז דלר"ש כ"ש למלקות אפ"ה בתערובות שרי וכן הקשה בשעה"מ בפ"א מה' חמץ ומצה עוד הקשה באו"ח דקאמר לאפוקי מדאביי דלאביי אין צריך צירוף והא בתערובות הו"א דלאביי פטור דהא דס"ל דבכ"ש חייב היינו בעיני' לכן נראה ליישב דרבינו בפ"א מהלכות חמו"צ כתב דעובר בכותח הבבלי אבל יראה כפירש"י בריש אלו עוברין היינו בבל יראה ודעת הה"מ דדוקא כשיש כזית בכא"פ ודעת הרמ"ך שאפי' יותר מכא"פ שהרי עכ"פ שהה בביתו כזית חמץ בתערובות והנה הסבר הדברים אלו הוא דס"ל בכל תערובות אף דבטיל אבל איסורא כמאן דאיתא רק דהו' ח"ש ע"י תערובות שרי מה"ת לדעת רבינו כמו שביארנו [ובס' יערות דבש כתב בסוף ספרו דדמיא לטומאת משא דלא בטיל וכמש"כ תוס' בבכורות דף כ"ב דרק במידי דאכילה אמרינן כשהוא יותר מכא"פ דאיסור שאכל כבר אזיל אבל בטומאת משא בפעם אחת נושא עכ"פ כל האיסור והיינו אי אמרינן איסור כמאן דאיתא דמי וכ"כ בפלתי בסי' ק"ב דלכן דשיל"מ לא בטיל דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר דאיסורא כמאן דאיתא דמי ובארנו במקום אחר דהא"ט דאין מבטלין איסור לכתחלה דאיסורא כמאן דאיתא דמי וכ"כ עוד בפלתי בסי' ק"י דלא שייך בהקרבה על מזבח כל דפריש מרובא פריש כיון דעכ"פ מקריב הכל על המזבח] ולפי"ז זהו סברת התוס' דלרבא דבכזית אין צריך קרא לעירוב משום דאפי' ביותר מכא"פ ג"כ עכ"פ איסורא כמאן דאיתא וקרב כל כזית איסור בבת אחת ולכן צריך קרא רק לרבות חצי זית חמץ וחצי זית מצה וא"ש דקאמר לאפוקי מדאביי דהרי ע"כ הקטרה שאני דאפי' ביותר מכא"פ חייב ה"ה

אי כ"ש חייב אז אף בהקטרה מחייב בתערובות ואביי סובר דצריך קרא אף בתערובות ממש דס"ל כ"ש בתערובות שרי כסברת תוס' בע"ז ולכן קמ"ל קרא דלענין הקרבה חייב אכ"ש לא משום צירוף אלא דהכ"ש לא בטיל כמ"ש תוס' להדיא בשמעתין והיינו כיון דחזינן דקרא מרבה עריבו מכי כל א"כ מהיכי תיתי לומר שרבי קרא אף דבטיל איסור חייב משום היתר מצטרף לאיסור הא י"ל דקרא מרבה דחייב משום דהכ"ש לא נתבטל כלל ואין צריך כלל לצירוף אך כל זה בתערובות גמור דהיינו איסור בלוע מבנו"ט בהיתר אבל תערובות כזה שנתערב יחד בלוע נו"ט כמש"כ הריטב"א חולין דף צ"ח [וכ"כ בעל המאור דלא כרשב"א חולין בשם הראב"ד] דבכה"ג איירי הא דהמצל"א בזה לא שייך סברת תוס' בע"ז דכ"ש ע"י תערובות שרי זה שייך בתערובות גמור ע"י בליעה ולפי"ז שפיר קאמר לאפוקי מדאביי דלאביי אין צריך צירוף כלל ואין לומר ע"י תערובות שרי ואף לאביי צריך שפיר קרא לרבות דזה אינו דכאן דאמר שאור בל תקטירו היתר מצטרף לאיסור היינו באיסור שאין בלוע בהא אין צריך צירוף ולפי"ז א"ש גם קו' האו"ח הא דקאמר אביי בשלמא לדידי דנפישי חולין הא גם לאביי לא אמרינן היתר מצטרף לאיסור רק בבליע לפמש"כ תוס' לחלק אפירש"י ושם בקופות ליכא בלוע ולהנ"ל א"ש דלתוס' אדרבא לא איירי מבלוע רק חולקין אפירש"י דהיתר מצטרף לאיסור היינו בנפרדים ואין מעורב ותוס' סברו דבעינן תערובות מעורב יחד אבל לא בתערובות ע"י בלוע ולכן בקופות ג"כ לפמש"כ תוס' דאיירי קמח בקמח שפיר הו' תערובות יחד בלא בלוע ובלא נתינת טעם בהא שייך שפיר היתר מצטרף לאיסור ולפי"ז יש לומר גם לדעת רבינו דפסק כר"א ורק לר"א ג"כ בעינן בכא"פ וזהו רק בחמץ אבל בהקטרה אף ביותר מכא"פ ומסברא כן ואין צריך לזה קרא כלל ורק צריך קרא שאם הקטיר רק כזית מן התערובות שאין מן החמץ רק כ"ש לזה צריך קרא דחייב ג"כ והן הן דברי רבינו דזה שכתב רבינו בכל שהן אין הכונה שנפל כ"ש לתערובות כמש"כ הבה"ז הנ"ל אלא הכונה דאוסרן בתערובות בכל שהן אם נפל כזית חמץ לכמה זתים מצה אף ביותר מכא"פ אסור דלא שייך ביטול לענין הקטרה דאכל שהן חייב [ע"ד שכתב רבינו לעיל בפ"ד בכל איסורי מזבח בטריפה ובשור הנסקל אוסרן בכל שהן שהכונה שאין להם ביטול אפי' באלף כן כאן כונתו בכל שהן שאין לו ביטול וכתב ע"ז אח"כ אם הקטיר מן השאור בעיני' או בתערובות חייב והכונה דאף אם רק הקטיר מן התערובות הלזה רק כזית ג"כ חייב והיינו כרבא ממש או שהקטיר הן עצמן והיינו בעיני' אם הקטיר כזית חייב ודו"ק.

ושוב כתב אח"כ בהל' ב' דקטורת אפי' נפל רק כ"ש לקטורת פסלה וחייב אכזית וזה רק בקטורת דאם הוסיף בה על סממני' פסלה אבל בשאר מנחות לא נפסל בכ"ש רק

בנפל כזית אפי' לביותר מכא"פ אוסרין בכל שהן דאין לכזית שאור ביטול אבל כ"ש דהוא ח"ש שנפל לתערובות מצה בטלה דח"ש ע"י תערובות דהיינו שהי' מתחילה ח"ש באמת בטל גם לענין הקטרה וזה לא רבתה תורה וא"ש.

על החקירה אי במזבח שייך בכא"פ משום דאפי' יותר מכא"פ הוא כא"פ ולכאורה יש להביא ראי' לחקירה זו בזבחים דף ל"א אמרינן דהקטרה על המזבח הוא מסתמא ביותר מכא"פ דאין שורף האש כ"כ מהרה א"כ אפי' כשמעלה איסור בכא"פ אין מתעכל אלא ביותר מכא"פ ושפיר חייב וע"כ משום דעכ"פ הוא ביחד בשעת העלאה כשיעור לכך אף כשמתעכל ביותר מכא"פ הו' כמו כא"פ אך לפי"ז יקשה לכאורה הא דבגמרא שם אמרינן דאם זרק לאכול בחוץ לזמנו יותר מכא"פ ג"כ חייב דומיא דהקטרה הא הקטרה שאני דעכ"פ העלהו בכא"פ וצריך לומר עכ"פ גם באכילה אי בתר מעיו אזלינן יש כאן שיעור בכא"פ אף שהוא יותר מכאכ"פ יש במעיו בכא"פ עכ"פ, ובזה ניחא הא דאמרינן שם כחצי זית לא הו' פיגול ואמאי הא ביותר מכא"פ ג"כ הו' פיגול אף דהו' ח"ש א"כ כח"ז ג"כ ליהוי פיגול דשאני ביותר מכא"פ דעכ"פ בשעת העלאה יש כאן בכא"פ והנה בטהרת הקודש הקשה למה כחצי זית מותר הא ח"ש אסור בכל התורה ותי' דכאן אין יכול לחול שם איסור על חצי זית א"כ בודאי יקשה יותר מכא"פ למה חל וע"כ כמו שכתבתי עוד יש לומר לכך ח"ש שרי לפמ"כ אחרונים הטעם דח"ש בעלמא אסור משום דבכא"פ ראוי' שיהא שיעור שלם ללקות עליו וכאן בהקטרה שאין מתעכל בכא"פ א"כ אין ראוי' להצטרף לכן חצי שריא לגמרי ואף דגם לאכול חצי זית מותר אפ"ה כיון דגם לאכילה ביותר מכא"פ חייב דומיא דהקטרה לכן אח"ש פטור כיון דל"ב בכא"פ בהקטרה גם באכילת אדם פטור אח"ש כמו באכילת מזבח.

זה"ל הרדב"ז שהבאתי לעיל וז"ל והנכון בזה דשאני שאור ודבש מכל איסורין שבתורה משום דרבי קרא בהו והכי כ' תוס' לתרץ שהמקריב בחמץ כזית חייב פחות מכזית א"ח ותי' דשאני שאור דרבי קרא והא דשביק רבא ופסק כאביי משום דאיפלגו בהאי פלוגתא גופא ריב"ל ורי"ו דגרסינן בפ' הקומץ דהא דתנן הקטיר קומצה פעמים ואפי' פעמי פעמים מאי בנייהו אר"ז יש קומץ בפחות מב' זתים ויש הקטרה פחותה מכזית איכא בנייהו ריב"ל סובר אין קומץ פחות משני זתים ואין הקטרה פחות מכזית ורי"ו סובר יש קומץ פחות משני זתים ויש הקטרה פחות מכזית וקאי אביי כרי"ו ורבא כריב"ל ופסק הרב כרי"ו וכאביי וכו' ומש"כ הר"ב ז"ל אין הקטרה פחותה מכזית לאו אשאור ודבש קאי דהא רבינן לי' קרא אלא על הקטרת בהיכל ועל כל שאר הקטרת דלא רבי קרא וכו' דבשלמא כשהוא בעיני' מתחייב בכל שהוא אבל אם נתערב בדבר הראוי'

להקטרה צריך שיקטיר כשיעור מן התערובות דבעלמא אין הקטרה פחותה מכזית דלא מרבינן מקרא תערובות אלא א"כ הקטיר מתערובות שיעור שלם את"ד ומש"כ הרב או לשם קרבן ואחד המקטיר עצמו הכי הו' מפרש הראב"ד דבריו א"ח אלא א"כ הקטירן עם הקרבן אבל לבדם לא מחייב או לשם קרבן עם הקרבן ואחד המקטיר עצמן לעולם עם הקרבן וכו' כללא דמילתא לדעת הרב המקטיר שאור או דבש לבדו אפי' ח"ש לוקה וכן אם הקטירן סתמא עם הקרבן וכן לשם קרבן וכן המקטיר תערובות שאור ודבש לוקה על כל אחת בפני עצמו וכו' וכן המקטיר דבר שנתערב בו שאור או דבש אפי' כ"ש ובלבד שיקטיר מן התערובות כזית וכן המקטיר שאור עם דבש עם דבר שהוא מן הקרבן לוקה אעפ"י שאינו ראוי להקטרה ומסתברא דאפי' על הסתם נמי לוקה כדכתיבנא לעיל גבי המקטיר עם הקרבן דאי במפריש לשם קרבן תיפק לי' משום שאור גופא לפי מה שכתבנו דלקי אשאור ודבש לחודי' ומיהו המקטיר דברים שאינם ראוים להקטרה אע"ג דאיסורא איכא מלקות ליכא וכן נראה מדכתב הרב וכן אסור להקטיר על המזבח דבר שאינה ראוי' להקטרה ולא הזכיר מלקות והטעם דהא דאמרינן כל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו דרשא הוא ולא הוי לאו מפורש אבל איסורו מה"ת את"ד.

כעת ראיתי בספר קרן אורה וז"ל נראה לי דרך אחרת וכל דבריו הולכין על יסוד זה דשאור ודבש נאמרו עם הקרבן כדברי הספרא וזה שכתב ואיסורן בכל שהן היינו להביאו עם הקרבן וכמש"כ ואין חייב אלא אם הקטירן עם הקרבן ולזה נתכוון במ"ש ואחד המקטיר תערובות שלהם דאזהרה זו או להקטירן בפני עצמו לשם קרבן או לערבו עם קרבן אחר ולא תקשה קושיות הלח"מ דפסק הכא דלקה על התערובות דהכא שאני דזה הוא העיקר הלאו אם מקטיר קרבן בתערובות שאור או דבש אע"ג דבפ' אלו עוברין משמע דעירוב היינו היתר מצטרף לאיסור מ"מ מדבריו נראה דליכא תערובות אחר בשאור אלא אם מקטירו עם הקרבן וכדברי הספרא והשתא אין דבריו סותרים זה עם זה דלאו זה להקטיר שאור עם הקרבן איסורו בכ"ש אבל הקטרת דקרבן או הקטרת שאור בעצמו לשם קרבן צריך שיהא בו כזית דאין הקטרה פחות מכזית והיינו דתניא גבי קטורת אם נתן בה דבש פסלה ואפי' כ"ש ולא שייך ביטול בזה כיון דזה עיקר האיסור לתת שאור או דבש בקרבן וע"ז בא הלאו דכל שאור וכן מש"כ המעלה שאור ודבש לוקה משום שאור ולוקה משום דבש לוקה משום עירוב שאור ולוקה משום עירוב דבש והיינו היכא דהעלה שניהם באיזה אופן שהוא אם העלה שאור ודבש בפ"ע לוקה משום שאור ומשום דבש או שהעלן עם הקרבן לוקה משום עירוב שאור ומשום עירובי דבש וכמבואר בדבריו אחד המקטיר עצמן או המקטיר תערובות שלהם עכ"ד.

עוד כתב שם ויש לדקדק עוד במש"כ רבינו בדבש שנתן לתוך הקטורת אם הקטירה בהיכל לוקה וכתב הכ"מ דוקא בהיכל במקום הראוי לקטורת הוא דלוקה אבל על מזבח החיצון דאינו ראוי לקטורת אינו לוקה ולדידי צ"ע אטו זה גרע מלוג שמן של מצורע דאינו ניתן ממנו על מזבח כלל ואינו שייך למזבח אפ"ה חייב אם העליהו למזבח עם שאור ודבש ואמאי לא ילקה נמי אם העלה קטורת עם שאור במזבח החיצון אטו קטרת לאו שמו קרבן ואפ"ל דלרבות כתב כן אפי' אם הקטירו בהיכל חייב אע"ג דכ' ואל המזבח וכו' והתם מזבח הוא מזבח החיצון אפ"ה חייב נמי אם הקטיר בהיכל, עוד יש לדקדק במש"כ רבינו דמעלה מבשר חטאתו וכו' ממותר עומר ושתי הלחם בשאור או דבש וכן הוא בספרא בשתי הלחם ל"ל הא הוא בעצמו חמץ וילקה על הקטרתו בפ"ע וצ"ל דנקט אגב אינך אחרינא ולשיטת רש"י ג"כ יש לדקדק ל"ל לרבות שתי הלחם משום כל שממנו לאישים הא בלאו הכי איכא לאו דשאור לא תקטירו ועיי' בק"א שפי' דברי תוס' דהא דמרבינן אפי' מנחות שאין במצה תהי' היינו שתי הלחם ואיך יחול איסור כל שממנו לאישים על לאו דחמץ לא תקטירו עכ"ד.

כל שאור וכל דבש וכו'. הנה במל"מ הביא מכמה דוכתין דכל מיני מתיקה אסור ובשו"ת חת"ס חאו"ח סי' קצ"ז תמה אי דבש כל מיני מתיקה א"כ למה בביכורים רק דבש תמרים מז' מינים ואין לומר דשאני התם דכתיב וכל דבש דזה צריך לעירובו וח"ש ומסיק דראשית משמע מן המובחר כעין מש"כ תוס' בפסחים דף ל"ו ובפנ"י שם והנה הרואה יראה כי במל"מ הרגיש בקו' זו ואמנם כאשר הביא דברי רש"י בשבועות דף י"ב שכתב וכל דבש לרבות כל מיני מתיקה ניחא והיינו מדכתיב וכל ולכן נראה דמה דדחי בחס"ו דזה צריך לח"ש אפשר ליישב דבתו"כ דריש מנ"ל לרבות שאסור אף בדבר שיפה לו דהיינו לקטורת ת"ל וכל דבש וכ' בקרבן אהרן משום דכתיב עם ו' ולפי"ז יש לומר כיון דכל מיני מתיקה יפה א"כ נאסרה מדרשא דוכל דכ' עם ו' לכל מיני מתיקה.

ובהכי ניחא לי ליישב לשון הברייתא אלו הי' נותן בו קורטב של דבש אין אדם יכול לעמוד מפני ריחה ולמה אין מערבין בה דבש מפני שהתורה אמרה כל שאור וכל דבש לא תקטירו דלכאורה יש לדקדק כיון דאין אדם יכול לעמוד מפני ריחה א"כ מאי פריך שוב למה אין מערבין בה דבש [ועיי' ירושלמי יומא דמפרש שם הכונה ר"ל דטוב הרבה לקטורת] לפמש"כ יש לומר אי הי' מערבין בה דבש היינו דבש תמרים ע"ז אמר אין אדם יכול לעמוד ופריך ע"ז ולמה אין מערבין בה שאר מיני מתיקה ע"ז אמר מפני שנאמר וכל דבש דגם שאר מיני מתיקה אסור וא"ש, אך הנה שמעתי לפרש דיש במדינות המזרחים עשב הגדול כמו חטה ויוצא ממנו דבש הנקרא קורטב וזה שאמר אלו מערבין בה דבש

קורטב של דבש הכונה זה הדבש הנקרא קורטב אין אדם יכול לעמוד וע"ז מקשה ולמה אין מערבין בה שאר דבש סתם שג"כ טוב לריח ע"ז משני דכתיב וכל שאור וכל דבש לא תקטירו כנ"ל.

ולי נראה ליישב קו' הח"ס הנ"ל וביותר ביאור כ' בח"י על נדרים דף נ"ה מ"ש דבכל התורה דכתיב דבש מוקמינן קרא אדבש תמרים ובקרא דכל שאור וכל דבש לא תקטירו פירש"י וכן נראה דעת רבינו דכולל כל מיני מתיקה ונראה לפמש"כ הרא"ש פ' כיצד מברכין דלכן מברכין אדבש פרי העץ משום דממילא זב ע"כ הו' פירי אבל שאר משקין היוצאין מפירי דרק ע"י כבישה יוצא לא הו' פירי א"כ ה"נ הכא כל מיני מתיקה כיון שאינו יוצא רק ע"י כבישה לא מיקרי דבש סתמא והא דלענין הקטרה מרבינן כל מיני מתיקה כמו דלענין הקטרה גם דבש דבורים בכלל דבהא לא תליא בשבח הארץ דבש דבורים ג"כ בכלל לכן שאר מיני מתיקה ג"כ בכלל אף דיוצא רק ע"י כבישה ובישול אבל היכא דתליא בשבח הארץ לענין ביכורים וכדומה דאין דבש דבורים בכלל ה"נ כל מיני מתיקה אין בכלל כיון דאינו יוצא רק ע"י כבישה.

הנה בשו"ת הרשד"ם האריך בענין זה למאוד וכתב וז"ל וכן בפ"ז מה' אמ"ז שכתב שאור ודבש אסורין לגבי מזבח וכו' ואם הקטיר לוקה וכיון שבא לחייבו מלקות הי' לו לפרש בד"א בדבש של המינין שמקריבין בהן ביכורים לאפוקי של דבורים וכו' והרמב"ן בפי' החומש כתב ולענין השאור והדבש יתכן שהוא כדברי הרב שמצא בספריהם שהמנהג הי' בעובדי ע"ז להקריב כל מנחתם חמץ ולערב הדבש בכל קרבנותיהם וכיון שהי' מנהג ע"ז בכל ענין מתוך כך ג"כ כשאסרה התורה כל מיני מתיקה אסרה וכו' ותו דילפינן דדבש דבורים הו' משקה מדכתיב וינק דבש מסלע משמע איכא דבש בקרא דהוי' של דברים וכו' וכתיב וטעמו כצפיחית בדבש ועדיין לא נכנסו לארץ דמשמע דסתם דבש הו' דבר המתוק והי' מה שיהי' או מתיקת פירי או מתיקת משקה וכו' ועוד שנינו במעשה הקטורת תני בר קפרא אלו הי' נותן בו קורטב של דבש אין אדם יכול לעמוד מפני ריחה ולמה אין מערבין בה דבש מפני שהתורה אמרה כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ואם איתא יביאו דבש דבורים או דבש משאר מיני פירות כגון תותים או של חרובין כדי לחזק את ריחה אלא ודאי משמע שכל מיני דבש הוא בבל תקטירו ותו דבמנחות מרבינן מכל דבש אפי' כ"ש ואי אמרת בשלמא דבכלל דבש הו' כל מיני דבש היינו דמרבינן מכל אפי' כ"ש אלא אי אמרת דדוקא אותן שמקריבין מהם ביכורם אימא כל לרבויי שאר מיני דבש והכי עדיף טפי שלא מצינו בכל האיסורים שיתחייב בפחות מכשיעור וכו' והכי משמע בירושלמי דביכורים עלה דהאי קרא ארץ זית שמן ודבש אלו התמרים יכול דבש

ממש ר"ח בשם ר"א כתיב וכפרוץ הדבר הרבו בני ישראל ראשית דגן תירוש ויצהר ודבש דבש מי מחייב במעשרות אלו התמרים שחייבין במעשרות משמע דבעלמא הו' בכלל דבש אלא דהכא אי אפשר משום דדבש ממש לא מחייב במעשר ותו דהרי צריך להודות דקרא דכל שאור וכל דבש לא הו' כאידך דבש דכתיב גבי ארץ זית שמן ודבש דהתם הו' דבש תמרים דוקא ואלו הכא הו' דבש כל המינים שנשתבחה בהן ארץ ישראל וכיון שכן אף אני אומר וכו' ל"ל כל מיני מתיקת פירות ותו דאי דבש האמור כאן הו' דוקא אמאי איצטרך לפטור שאר פירות מביכורים נאמר כאן ארצך ונאמר להלן ארץ חטה מה התם ז' מינין אף הכא ז' המינין וכו' אלא ודאי משום דכל דבש משמע כל מתיקת פירי איזה שיהי' ומכל הני טעמא נראה לי דדבש האמור בתורה כולל כל מיני דבש היוצא מן הפירות איזה שיהי' ודבש דבורים בכלל ואם הקטיר ממנו בכ"ש או בעירובן לוקה וכו' והשתא קרא הכי מתפרש כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אבל אני מצוה לך שתביא אותם קרבן ראשית ומה יש לך להביא מנחות שתי הלחם מן השאור וביכורים הדבש ולא מכל מיני דבש אלא הנך דגמרינן מגז"ש דארצך וארץ וא"כ כל ביכורים מן הדבש ולא כל הדבש מן הביכורים את"ד והנה פלא שכתב דבמנחות ילפינן מכל דבש דבכ"ש וזה אינו דמכל שאור לבד ילפינן בכ"ש אלא בת"כ יליף לה מכל דבש דחייב בכ"ש ומצריך צריכי לה, והנה ברמב"ן כתב טעם אחר דהקפידה התורה שלא יקריבו מן שאור ודבש משום שהוא חזקים בטבעם ומגבירין מדת הגבורה לפי"ז נשמע דגם דבש דבורים בכלל שג"כ מהפך בשר שנפל לתוכו.

הנה רבינו בפרק א' מהלכות חמץ ומצה כתב דעל תערובות חמץ עובר בלאו אבל אינו חייב כרת דכתיב כל מחמצת לא תאכלו וה"מ בכשיש בו בכא"פ אבל בדליכא כזית כדא"פ ליכא אלא איסורא בעלמא ולוקין עליו מכות מרדות ובכ"מ תמה דממנ"פ אי כרבנן ס"ל כשיש בו כדא"פ אפי' כרת נמי לחייב ועוד ל"ל קרא ע"ז ואי כר"א ס"ל אפי' ליכא כדא"פ ג"כ לילקי.

ונראה ליישב דשפיר פסק כר"א ואפ"ה רק כדא"פ לקי וכרת ליכא דהנה בגמרא פריך לר"א כרת נמי לחייב וכו' ולבסוף נשאר בקושיא והקשה במרש"א לשיטת בעהמ"א דקרא דכי כל אוכל חמץ ונכרתה בא למעט מכרת א"כ מאי פריך מאי חזית וכו' ותוס' הקשו איך דייק דנוקשה לית לי' דילמא משום דכש"כ הוא ועוד הקשה המרש"א אמאי לא דייק הגמרא כן מברייתא קמייתא דר"א עוד הק' התוס' דכאן משמע אי לא דרבי קרא לחמץ נוקשה אפי' איסורא ליכא א"כ מאי קאמר בש"ס חולין מדלקי עלי' חמץ גמור דילמא דוקא בחמץ בפסח לקי משום דרבי קרא עוד הקשה הפנ"י על לשון זה דכלל כל

שהוא מין דגן הרי על תערובות שייך לומר כל שיש בו מין דגן ועוד איך פליגי ר"נ ורב יודא בסברות הפוכות ונראה ליישב דהנה בבעהמ"א כתב וז"ל שכל הערובין השנויין במשנה אעפ"י שהן עשויין לטעם טעמן משתנה ע"י העירוב לטעם אחר שאין טעם הדגן נראה בעירוב אלא שהוא מסייעו לתת לו טעם חדש מטעם זה שהוא מתחדש בעירובו גרם לו להתבער בפסח ולעבור עליו באזהרה ואינו מתבטל ככל איסורין שבתורה לפי שהדגן הוא יסוד אחד מיסודות המינין המנויין במשנתינו אבל טעמו הראשון אין ניכר ברוב הטעמים [והיינו כסברת הרשב"א שהובא בב"י או"ח סי' תמ"ב דכל שעשוי לתקן אין בטל מה"ת וכ"כ הרא"ש במס' ע"ז] והיינו דחשבינן להו בהמל"א ולא חשבינן להו בטעכ"ע ואפ"ה מחייב בהו ר"א באזהרה ויש פעמים שאדם מרבה בהן ממין הדגן עד שטעם הדגן ניכר בהן ואעפי"כ לא הי' חכמים מחוייבין עליהם כלום והיינו דאמרינן בגמרא מכלל דכזית בכא"פ דאורייתא א"ל הן א"ה אמאי פליגי רבנן בכותח הבבלי כלומר ששנינו סתם כותח הבבלי בכ"ד מחייב ר"א אפי' בהמל"א ורבנן פטרו אעפ"י שיש בו כזית בכא"פ ואפ"י שיש בו טעכ"ע ואסיקנא דליכא כזית בכא"פ דאי בעינא שריף לי' בטלה דעתי' ונראה דזהו הכונה במה דקתני כל שהוא מין דגן דר"ל כל שהיסוד הוא ממין דגן אף שנשתנה לטעם אחר הרי הוא באזהרה לפי שעכ"פ היסוד הוא ממין דגן ומיושב קו' הפנ"י.

והנה בטעם כעיקר פליגי הראשונים רש"י מפרש טעמו ולא ממשו היינו אף שיש מן הטעם כזית בכא"פ כיון דאין כאן ממשו זהו טעכ"ע ובהא סובר ר"י דאין לוקין עליו משום דטעכ"ע לאו דאורייתא ודעת ר"ת דטעם כעיקר מה"ת אפי' ביותר מכדא"פ כיון שעכ"פ נו"ט בהיתר ודעת הר"ח כהן דכשיש טעם בכא"פ לוקה בכזית מן התערובות והנה דעת רבינו בפ"ה מנזירות ובפט"ז מהלכות מא"ס דאין חייב רק כשיש בכדי אכילת פרס ואכל כל הפרס אבל אם אכל רק כזית פטור וכן כשהוא בכיותר מכא"פ דהיינו ביותר מג' בצים מותר מה"ת רק מדרבנן אסור והיינו דמפרש דהא דאמרינן דמשרת אתי לטעכ"ע לא להמצל"א וסובר שטעכ"ע רק בכהא"ג בשאכל כזית מן האיסור בכא"פ דהיינו כל התערובות והקשה במנחת כהן דעכ"פ יש כן ח"ש ואמאי מותר מדרבנן ותי' משום דח"ש ע"י תערובות מותר ולפי"ז הא דלרבינו טעכ"ע לאו דאורייתא אין משום דנתבטל מה"ת חד בתרי כשיטת רש"י אלא משום דהו' ח"ש ע"י תערובות ולפ"ז יש לומר דה"ט דאף ביותר מכא"פ דשרי משום דהו' ח"ש ע"י תערובות ולא מטעם דבטל ביותר מכא"פ דזה אינו כיון דלא בטל ביש בכא"פ אף דהו' חד בתרי גם ביותר מכא"פ לא שייך ביטול דהו' כניכר האיסור ע"י הטעם כמש"כ הרא"ש בחולין דף צ"ט [ועיין

בחו"ד בסי' צ"ח] אלא הטעם דשרי משום ח"ש ע"י התערובות ונ' הוכחה לזה דהנה רבינו בפ"ד מהלכות חומ"צ כתב דעובר אבל יראה בכותח הבבלי וכ' הרב המגיד דהיינו ביש בו כזית בכא"פ שהרי עכ"פ יש בביתו כזית חמץ אף שהוא בתערובות והסביר הדבר היטב ביערות דבש דכמו דאמרינן טומאת משא לא בטיל והיינו כמו שבארתי דאסירא כמאן דאיתא דמי [עי' לעיל] דרק לענין אכילה דהו' ח"ש ע"י תערובות לכן מותר אף דאיסורא כמאן דאיתא דמי אבל לענין בל יראה שפיר עובר כיון דאיסורא כמאן דאיתא דמי ולא שייך ח"ש ע"י תערובות לענין בל יראה דהא לענין בל יראה הו' שיעור שלם, והנה לפמש"כ יצא לנו כך דמאן דסובר משרת לרבות היתר מצטרף לאיסור לכן סובר גם בחמץ מרבינן היתר מצטרף לאיסור ובכדי א"פ אפי' כרת חייב לר"א והיינו משום דסובר ח"ש ע"י תערובות אסור וג"כ מרבינן בכזית אף ללקות וכ"ש אי גם בשאר איסורין באמת ג"כ אמרינן המל"א כאביי ורבא בשמעתין ובנזיר דף ל"ז וא"כ כאן דח"ש ע"י תערובות אסור א"כ באכל כולו גם כרת חייב כשיש כזית בכדי אכילת פרס והיכא דליכא כזית בכדא"פ מרבינן מכל אוכל מחמצת ללקות עליו כיון דאף אי ליכא קרא איסורא איכא משום דח"ש ע"י תערובות אסור שפיר יש לרבות מכל ללקות אבל אי לא אמרינן כר"א דהיתר מצטרף לאיסור וכן בשאר איסורין בודאי לית לן המצל"א א"כ ע"כ סובר דח"ש ע"י תערובות מותר ולכן לא מסתבר לומר ממשרת המצל"א רק מוקמינן לכזית בא"פ כמ"ש רבינו א"כ לפי"ז בחמץ ביותר מכא"פ ליכא קרא לרבות היכא דיש בכא"פ כמו כן בחמץ צריך קרא לזה משום דהי' לו שעה"כ כמ"ש מהרנ"ח הביאו הכ"מ פ"א מחומ"צ אבל בליכא בכא"פ דאפי' איסורא ליכא בשאר איסורין מה"ת משום דח"ש ע"י תערובות מותר לא ידעינן מקרא דכל דלא מסתבר לאוקמא קרא לביותר מכא"פ.

אמנם יש בזה עוד שיטה הג' והוא שיטת הב"י בסי' צ"ח דכ' דרש"י ורבינו לא פליגי דגם רש"י סובר כרבינו דבישׁ כבא"פ טעכ"ע מה"ת משום דכיון דהו' כבא"פ הוי טעמו וממשו דלקי לרי"ו, והנה בלח"מ בפט"ו ממא"ס השיג ע"ז דהרי רש"י בע"ז פי' טעמו ולא ממשו כגון חלב שנימוך שאין ממשו בעין משמע אפי' יש בכא"פ והמנח"כ כ' דמזה אין ראי' נגד הב"י די"ל דרש"י איירי באין כבא"פ דאז נקרא אין ממשו קיים ואינו בעין אבל ביש בכא"פ מצי סובר רש"י דלקי כמ"ש הב"י משום דכהא"ג הו' כבעין וא"כ אין סתירה משם אבל הקשה מרש"י בחולין שכ' שאפי' מבשא"מ מה"ת בטיל מוכח שדעת רש"י כל שיש רובא אפי' יש בכא"פ טעכ"ע ל"ד והנה לי נראה דצדקו מאוד דברי הב"י דגם מזה שכ' רש"י דמה"ת ברובא בטל אין הוכחה דסובר טעכ"ע ל"ד היכא שיש כבא"פ דשפיר י"ל דרש"י סובר כשיטת רבינו בכא"פ לקי בזה מיקרי טעמו וממשו כפשטת דברי רי"ו

דקאמר טעמו וממשו זהו בכא"פ והא דרש"י כ' מה"ת ברובא בטל הוא טעם למה בליכא בכא"פ טעכ"ע ל"ד דלכאורה יקשה נהי דליכא שיעור לצרף בכא"פ הא עכ"פ ח"ש הו' דאסור מה"ת כקו' המח"כ על שיטת רבינו לזה כ' רש"י דמה"ת ברובא בטל דהנה שיטת הר"ן בחולין בנתערב גופו של איסור לעולם לא בטל ולא תליא בטעכ"ע רק בנתערב טעם לבד ונ' דהנה בבית אפרים סי' ט"ז העלה דבכל ביטול איסורים אנו דנין על שני ביטולין הא' לבטל הכמות בתורת רוב חד בתרי בטל אלא דאכתי נרגש הטעם לכן צריך ס' לבטל הטעם אמנם דעת הנובי"ת סי' נ"ג נראה דהיכא דיש ביטול ס' אין אנו צריכין ביטול רוב לבטל כמות האיסור אלא דגם כמות האיסור נתבטל בס' בעוצם מיעוטו ונראה דזה דעת הר"ן דלכך בנתערב גופו של איסור לא מהני ס' כיון דלא נתבטל כמות האיסור ורק בנתערב טעם לבד כיון שלא נתערב גופו של איסור נתבטל בס' בעוצם מיעוטו וא"צ לבטל כמות האיסור.

אמנם שיטת רש"י דאף בנתערב גופו של איסור טעכ"ע ל"ד משום דכמות האיסור נתבטל ברוב ונהי דנשאר הטעם טעכ"ע ל"ד כיון דליכא כבא"פ דמאחר דליכא רק טעם דכמות האיסור נתבטל ברוב ע"ז שפיר י"ל דח"ש בתערובות מותר מה"ת אבל ביש כבא"פ אף דהכמות נתבטל כיון דנרגש הטעם כבא"פ טעכ"ע דאורייתא ולקי עלי' אם אכלה כולה אבל אם אכל רק כזית מתערובות זה ל"ה אלא ח"ש טעם בתערובות שרי מה"ת לפי"ז גם רבינו סובר כרש"י דיותר מכא"פ טעכ"ע ל"ד היינו משום דנתבטל כמות האיסור ברוב ולא נשאר רק טעם והוי ח"ש טעם בתערובות שמותר [ולפי"ז לענין בל יראה לכאורה י"ל כיון דהכמות נתבטל א"ע בב"י ואינו עובר רק אם ממשו קיים כמש"כ במח"כ אולם י"ל דגם לפי"ז עובר בב"י כיון דהא דהטעם לא כעיקר הוא רק משום דח"ש בתערובת מותר וזה ל"ש לענין ב"י ושפיר עובר בב"י כמו בכא"פ דעובר בב"י אף דהכמות כבר נתבטל].

מעתה יתבאר הכל על נכון דהנה י"ל כך דר"נ ור"י פליגי בשני סברות הראשונות אי ח"ש עי"ת מותר ובהא איתותב ר"נ בתניא כותי' דר"י לכך נשאר ר"י בקושיא דנרבה מכי כל תערובת חמץ לענין כרת אבל אנן דקיי"ל כשיטה השלישית ליכא קו' לר"י דנרבה תערובת לכרת דהנה רש"י פי' שאור נוקשה הוא וא"ר לאכילה ותמוה דהא חזינן דראוי לאכילה וכן תמה אאמוה"ג זצ"ל בשבי"ד סי' תמ"ב וביאר דזה דראוי לאכילה היינו מצד טעם המצה שבו אבל חימוצו שגורם האיסור זה אין ראוי לאכילה ודפח"ח ואני אמרתי קצת באופן אחר דהנה כבר בארתי ד' בעהמ"א דתערובת דקחשוב ל"ה טעם חמץ אלא שמסיים לתת טעם חדש רק דאסור משום דדגן הוא יסודו שגורם לטעם החדש שיבוא

כמו כן בנוקשה זה שאנו רואין דנוקשה דשאור ראוי לאכילה זהו טעם חדש שנולד ע"י חימוצו אבל כח החימוץ מצ"ע באמת א"ר לאכילה מעתה י"ל הא אי נוקשה דשאור מה"ת או לא תליא אי תערובת חמץ אסור מה"ת דאי עירובו בלאו אף שאין מרגישין טעם החמץ אלא טעם החדש אפ"ה אסור מה"ת משום דדגן הוא יסודו וכיון שנרגש זהו טעם החדש עי"ז חייבין בביעורו כמש"כ בעה"מ כך נמי בנוקשה שאנו מרגישים טעם חדש לא טעם מצה גמור וגם לא טעם חמץ גמור אלא טעם חדש שבא ע"י כח החימוץ שבעיסה אשר מצ"ע א"ר לאכילה שפיר עובר עליו בלאו אבל אי תערובת א"ע בלאו יען דלא מרגישים טעם הדגן אלא טעם חדש כך בנוקשה נמי כיון דלא מרגישים טעם החימוץ שבו שהרי טעם חימוצו א"ר לאכילה אלא טעם חדש ע"כ אין עוברין עליו

ומעתה מיושב על נכון קו' הש"ס מחולין דבודאי בשמעתין לענין חמץ אי לאו דאיכא קרא לחייב בנוקשה בלאו אפי' איסורא ליכא כיון דאי לאו קרא גם על עירוב דליכא טעם דגן אלא טעם חדש ורק אי איכא קרא על עירוב אף דלא מרגישין טעם החמץ אלא טעם החדש אז שפיר גם נוקשה עוברים עליו אף דאין מרגישים טעם חמץ גמור כיון דעכ"פ גם טעם מצה ליכא ואנו מרגישים טעם חדש אשר כח החימוץ שבעיסה גרם לו לבוא ולפי"ז התינח לענין חמץ בפסח בעינן קרא דעוברים עליו משום דאי לאו קרא גם על עירובו א"ע לכן ע"כ גם על נוקשה א"ע כיון דאין נרגש טעם חימוץ גמור אף שבתוכו יש כח חימוץ גמור א"ע עליו אבל לענין לחמי תודה שפיר מיקרי חמץ גמור כיון דכח החימוץ שבשאור באמת חמץ גמור הוא רק למ"ד שאור א"ע עליו ע"כ גם לענין תודה לא מיקרי חמץ כיון דאין בכלל חמץ שבתורה לענין לעבור עליו בפסח ע"כ גם לענין חמץ שבתודה אין יוצאין בו דאיך אפשר לומר דבפסח יהא מותר לאוכלו ולענין תודה יהא עליו דין חמץ אבל אי עוברים עליו בפסח ובכלל חמץ הוא אלא דנלמד כן מקרא משום זה ל"ש לומר דאין יוצאין בו לענין תודה די"ל דבתודה א"צ קרא דהא חמץ גמור הוא כח החימוץ שבו רק לענין חמץ בפסח צריך קרא משום דהי' סברא לומר כיון דאין נרגש טעם חמץ גמור אלא טעם חדש לא יהי' עוברין עליו כמו בתערובות חמץ דאף שהחמץ שבתוכו באמת חמץ גמור הוא כיון דלא נרגש טעם חמץ גמור א"ע עליו לכן צריך לרבות עירובו וממילא נתרבה גם נוקשה שדינו ממש כדין עירובו. ומעתה יפורש פלוגתא ר"י ור"נ הכי ר"י מוקי לה כר"מ דעוברין על שאור דנוקשה הוא עוברים גם על עירוב דנהי דאין מרגישין טעם חמץ גמור אבל עכ"פ טמון בתוכו טעם חמץ גמור א"כ כש"כ הוי דאם על עירובו שלא נולד כח החימוץ בתערובות לא בטיל כש"כ נוקשה שנולד כח החימוץ בתערובת בהעיסה וודאי עוברים עליו אף שאין ניכר טעם החימוץ רק טעם

חדש ושפיר הו' כש"כ ודמיא לסברת המרדכי גבי יבמה שרקקה דם, ומפרש בגמ' דר"נ לא אמר כרי"ו משום דר"מ לא קאמר רק בנוקשה דחמור מעירובו דר"נ סובר ח"ש עי"ת אסור א"כ אף ביותר מכא"פ מרבינן מכל דאסור דהמצל"א ואף דביותר מכא"פ ליכא טעם חמץ גמור רק טעם חדש וזהו לא נשמע מנוקשה דלא הי' ניכר ההיתר בפ"ע מעולם.

ובזה יש ליישב קו' הח"ס יור"ד סי' צ' לפירש"י בסוף הסוג' דרבנן דכותח לית להו טעכ"ע משום דגיעולי מדין חידוש הוא א"כ איך קאמר ר"נ דעירובו בלאו ל"ל לר"מ הרי ר"מ סובר נוטל"פ אסור א"כ מוכח מג"נ טעכ"ע, ולפמש"כ ניחא דרק בנתערב יותר מכא"פ דליכא טעם חמץ גמור רק טעם חדש בזה סובר ר"מ עירובו בלא כלום דכהא"ג ל"ש טעכ"ע, ורש"י דקמפרש דרבנן דכותח סברי טעכ"ע ל"ד היינו לר"י דקאמר כש"כ תערובת דלדידי' כותח היינו דיש כבא"פ דאז הטעם טעם דגן גמור לא טעם חדש וא"כ רבנן דפליגי ול"ל כותח הבבלי היינו ע"כ משום דסברי טעכ"ע ל"ד.

ובזה ניחא מה שהק' המפורשים על רש"י מ"פ ור"ע טעכ"ע מנ"ל דילמא ל"ל טעכ"ע כרבנן דכותח והמצל"א אית לי' ולהנ"ל י"ל דבודאי לר"ע דסובר אם שרה פתו ביין חייב משום המל"א דיליף ממשרת ע"כ סובר טעכ"ע דאורייתא כמ"ש בנזיר דף ל"ז דטעכ"ע עדיף מהמל"א דשרה פתו ביין לא פשט היין בכולו אבל בכותח שיש בתערובת יותר מכבא"פ שפיר י"ל דבחמץ ל"ל טעכ"ע וגם לית להו המל"א כמ"ש מהרש"א לפירש"י דרבנן דלא דרשי כל לית להו המצל"א בחמץ דומיא דהכי בנזיר שפיר י"ל דרבנן מוקי משרת להמצל"א דהיינו באכל כזית מתערובת שיש בו כבא"פ דחייב דביש בו כבא"פ שפיר המל"א חייב דעדיף מטעכ"ע אמנם ר"י ל"א כר"נ משום דרק בעירובו קאמר ר"א דחייב אבל נוקשה ל"ל דר"י סובר ח"ש עי"ת מותר וא"כ בנתערב ביותר מכא"פ בכל איסורין שבתורה מותר דהוי ח"ש עי"ת והמל"א לית לי' אף בנזיר א"כ לא מסתבר לרבות מכל תערובת חמץ רק מרבינן תערובת חמץ היכא דיש כבא"פ וא"כ רק תערובת שיש בו כבא"פ עוברים עליו ותערובת כזה הא יש טעם חמץ גמור כמ"ש בעה"מ אבל בנתערב ביותר מכא"פ שאין מרגישין טעם חמץ רק טעם חדש לא מרבינן באמת מכל וא"כ נוקשה ג"כ דאין מרגישין טעם חמץ גמור אף שיש בתוכו כח חימוץ גמור ג"כ לא מרבינן מכל ושפיר קאמר ר"י דדוקא עירובו בלאו לר"א אבל נוקשה לא אמר דלגבי תערובת שיש כבא"פ ומרגישין טעם חמץ גמור בוודאי נוקשה גרע. ומיושב קו' הפנ"י דל"ה סברות הפוכות דר"נ איירי מעירוב פחות מכא"פ ולגבי תערובת זה נוקשה עדיף משום דלא הי' ניכר מעולם טעם היתר דבתערובת נולד האיסור והוי כש"כ מעירוב חמץ שלא נרגש טעם חמץ גמור כיון דזה נתערב בהיתר שהי' ניכר קודם התערובת.

ולפי"ז ניחא מה שהק' תוס' דלמא נוקשה כש"כ הוא דהנה הק' עוד מאי עדיפותא הך ברייתא מברייתא ראשונה דקתני דר"א סובר על עירובו בלאו דדייק מיני' ר"נ דכש"כ על נוקשה אך י"ל כך דבוודאי מברייתא קמייתא דקתני סתם על עירובו בלאו ומשמע אפי' ליכא כבא"פ וא"כ אין מרגישין טעם חמץ גמור רק טעם חדש אפ"ה עוברין עליו א"כ כש"כ נוקשה דג"כ יש בתוכו חמץ גמור אף שלא נרגשה רק טעם חדש הו' כש"כ כיון דנולד בתערובות אבל בברייתא דקתני בפירוש כותח דמפרש בגמ' הנח לכותח הבבלי דלית בי' כבא"פ משום דאי משטר קשטר לי' ליכא כבא"פ אבל עכ"פ בתערובת יש שפיר כבא"פ וא"כ יש בו טעם חימוץ גמור אפ"ה רבנן פליגי עלי' משום דאי משטר קשטר לי' כדרך אכילה ליכא כבא"פ אבל לר"א עוברים עליו א"כ שפיר י"ל דדוקא בכה"ג כשיש בתערובת עכ"פ כזית בכא"פ א"כ יש בו טעם חמץ גמור לכן עוברים עליו אבל נוקשה לא קתני דל"ש לומר דכש"כ הוא דנגד תערובת שיש בתוכו טעם חמץ גמור ל"ה נוקשה כש"כ וא"כ מדלא חשיב נוקשה שפיר נשמע בנוקשה לית לי' ומיושב היטב קו' התוס'.

והנה ע"ז פריך בגמרא דנרבה מכי כל לפת דהיינו כיון דלר"י ר"א איירי מתערובת שיש כבא"פ א"כ אפי' כרת נרבה שיתחייב דא"ל דתורה מיעטה מכל אוכל חמץ דחמץ דגן גמור בכרת אבל לא תערובות ז"א דכיון שיש בכא"פ הו' כאוכלו בעיני' ומאי סברא יש לחלק לומר דמיעטה התורה מכרת וע"כ נוקי למעוטי ביותר מכא"פ וה"ה לנוקשה ויהא נשמע דגם ביותר מכא"פ עובר בלאו וכן בנוקשה אלא דמכרת נתמעט שנתערב בכא"פ אפי' כרת חייב מכי כל והנה לפי"ז איתותב רב יודא ומוכרחין לומר באמת כר"נ דר"א דמחייב בעירובו היינו אפי' ביותר מכא"פ ויהא נשמע ע"כ דח"ש עי"ת אסור דאיסורא איכא ע"כ רבתה תורה בחמץ דאפי' מלקות איכא והיינו משום דאמרי' המל"א בנזיר ובחמץ ואולי גם בשאר איסורין כדסובר אביי באמת וממילא מוכח דגם נוקשה דאורייתא דהא לגבי תערובת שהוא ביותר מכא"פ הו' נוקשה כש"כ כמו שביארתי.

ובהאי ענינא ניחא לי ליישב הא שהקשה הצל"ח דקאמר לאפוקי מדאביי ואטו אם הו' נקט חמץ בפסח ל"ש לאפוקי מדאביי דהא לאביי ל"צ צירוף כלל אבל לפמש"כ ליישב לעיל קו' הצל"ח והאו"ח מאי קאמר לאפוקי מדזעירי גם לזעירי צריך צירוף דבתערובות אינו חייב אכ"ש כמ"ש תוס' לר"ש דכ"ש למכות בתערובת לא לקי לכך רק צריך לטעם דהמצ"ט לאיסור [וכונתם להקשות דתוס' כ' דלאביי מרבה עירובו דהו"א כיון דחצי זית בטיל קמ"ל דלא בטיל וע"ז קשיא להו נהי דגלי דלא בטיל אבל עכ"פ כיון דהוא בתערובת לא הו' לקי משום חצי זית אלא הא דחייב הוא משום צירוף והנה לפי סברת המפורשים דלאביי א"צ זית בין הכל עם ההיתר כיון דהחיוב הוא משום משהו שנתערב

רק דקמ"ל קרא דלא בטיל ממילא חייב אמשהו אף דליכא כזית עם ההיתר משא"כ לסברת תוס' בע"ז דבעי' לא לקי אכ"ש צריך דוקא כזית והנה הא נוכל לפרש אי נאמר דלאביי לאו דוקא חצי זית אבל אי נאמר דלאביי דוקא חצי זית א"כ ל"ש ביטול רק ביש יותר מכזית ותוס' מנחות דף כ"ו כתב דלשיטתם מודה רי"ו דאין מקריב וא"כ אי נאמר דכך סובר גם אביי א"כ ל"ש דאשמעינן קרא דלא בטיל אלא מחצי זית היתר שבין הכל הוא יותר מכזית חייב ומשום חצי זית שאור הוא דחייב [ומוכח מזה דנהי דלאביי יש הקטרה בפחות מב' זתים אבל יותר מכזית בעינן דהרי כיון דלאביי קמ"ל דלא בטיל וחייב בהקטיר התערובות וכיון דעכ"פ בעי ח"ז משאור א"כ ע"כ עם ההיתר הוא מעט יותר מכזית ובזה מובן דברי תוס' מנחות דף נ"ג דלאביי קומץ יותר מכזית ודו"ק] אבל לא משום הח"ז היתר שמצטרף להשאור אמנם אין הכרח לזה דבאמת יש לומר כונת תוס' כך דהרי לפימש"כ ע"כ יש כאן כזית כיון שנתערב עם רוב היתר והאיסור ח"ז א"כ כשמקריב כולו וא"כ שפיר י"ל דחייב משום המצל"א והא דכ' תוס' דחייב אמשהו כונתם דל"ד להמצל"א בנתערב ח"ז איסור קודם שנתערב ליכא מלקות רק ע"י תערובת היתר לקי אבל שם קודם שנערב ג"כ הי' לקה וא"כ א"צ לצירוף ההיתר אלא דלא נימא דלא לקי אח"ז שאור שהוא בתערובת ואי אמרי' דמצטרף שפיר לקי כמו קודם שנתערב בהיתר וא"כ אין ענין להא דזעירי אי חמץ בפסח דלא הי' לקי קודם שנתערב רק ע"י ההיתר שמצטרף לקי ולפי"ז שפיר קאמר לאפוקי מדאביי דזעירי קאמר אף שאור וקאי אדרי"ו דסובר בנזיר דא"ח אח"ש רק ע"י תערובות וע"ז קאמר אף שאור משמע ג"כ בכה"ג משא"כ לאביי בשאור אין ענין להמצל"א כיון שגם קודם שנתערב הי' לקי].

ואמנם נראה דאף אי גם לאביי מחייב מטעם דהמצל"א ובעינן דוקא כזית עם ההיתר אפ"ה ניחא דל"ד להמצל"א דנזיר ודשאור אליבא דזעירי דקאי אדרי"ו כנ"ל דקאמר אף שאור וסברו דאף היכא דבעין אינו חייב ע"י תערובת היתר לקי משא"כ הא דאביי דעכ"פ אי חייב תחילה ג"כ רק המצל"א אהני שם בתערובת לקי והיינו לאפוקי מדאביי. מעתה ניחא אידך קו' הצל"ח דהנה אי הו' נקט חמץ בפסח והיינו דגם בחמץ דריש מכל המצל"א וא"כ אז היינו אומרים הא דלזעירי בשאור המצל"א ג"כ כמו בחמץ דהנה בחמץ למ"ד המצל"א חייב בנתערב ח"ז איסור ע"ח היתר אמנם אי לא נקיט חמץ אז אמרינן נהי דדריש כל היינו כרי"ו דדריש כל לכא"פ כן דריש זעירי מכל המצל"א דסובר דלכבא"פ א"צ קרא דכזית לא בטיל כמ"ש דמזבח הו' כטומאת משא ובל יראה רק בהקטרה בפעם אחת יש כאן עכ"פ כזית איסור ורק הו"א אם לא הקטיר כולו פטור קמ"ל קרא דחייב אף אכזית ממנו אבל ח"ש שמתחילה לא הי' רק חצי זית איסור עם ח"ז היתר בהא באמת

ל"א דמצטרף וא"כ הו' שפיר לאפוקי מדאביי דממנ"פ היכא איירי אי בנטל שומשום להקטיר כה"ג ל"א דהמצל"א ואי בהקריב ח"ז שאור וח"ז היתר ל"ש המצל"א כיון שהי' חייב קודם שנתערב ולא דמיא לדאביי ואי בנתערב ח"ז שאור שהוא שיעור שלם דאביי עם חצי זית היתר ואצטריך קרא היכא דנטל מקצת תערובת זה והקריב ז"א דבשלמא דזעירי דכזית שנתערב דלא בטיל והו' כבעיני' כאלו נתערב שוה בשוה ואי מקריב כולו חייב בלי סיוע ההיתר רק אכזית שאור עצמן לכן כשנטל מזה התערובת כזית חייב אף דליכא מן האיסור רק ח"ז דכהא"ג שייך בשאור המצל"א אבל כאן לדאביי אי הו' רוב הו' בטל כיון דקאמרת דקרא רק מרבה המצל"א והיינו שוה בשוה [ואף אי בנפישי התירא ג"כ המצל"א וקרא קמ"ל. וא"ש מה שהק' המפורשים דהא מיעטה תורה מכל אוכל חמץ דעל עירוב א"ח כרת דלפמש"כ הא גופי' הקושיא דמכל מוכח באמת כר"נ דלר"י דאיירי בכא"פ ל"ש לומר דמיעטה תורה מכרת כיון דאכל בכא"פ הוי כאכלו בעין בתוך כדא"פ זהו סוג' הגמ'. ומעתה י"ל הנה להלכה הא קיי"ל דלא כרי"ו אליבא דר"ע דסובר המצל"א בנזיר ודלא כאביי דסובר המל"א גם באיסורין והיינו דכלהו סברי דח"ש עי"ת אסור א"כ לפי"ז נשמע דלא כר"נ ודלא כר"י דהא כר"י לא מצינן למימר דח"ש עי"ת מותר ולכן ביותר מכא"פ מותר מה"ת ור"א רק מחייב בכא"פ דא"כ ק' קו' הגמ' דגם כרת יתחייב מכי כל וכר"נ ג"כ לא מצינן למימר דלדידי' ח"ש עי"ת אסור והמל"א ואנן לא קיי"ל כר"ע ולית לן כלל המל"א בשום מקום א"כ ע"כ אית לן למימר כדיעה השלישית דבפחות מכא"פ דמותר היינו מטעם דהכמות נתבטל ולא נשאר רק טעם ולכן מצינן לפרש לעולם דברי ריי"ו דמחייב בעירובו היינו בכא"פ [וכמו שמוכרחין לומר לדעת רבינו דמפרש משרת אתי לכבא"פ ולא להמל"א משום דכל השקלא וטריא היינו אליבא דר"א דסובר משרת המל"א אבל לרבנן דלית להו המצל"א ע"כ מוקמינן משרת לתערובת בכא"פ כמש"כ הפנ"י סוף שמעתין כן נאמר גם לענין ריבוי דכל בחמץ דאתי לכבא"פ] אבל בנתערב ביותר מכא"פ א"ע לר"א אבל לא מטעם דהוי סבירא לר"י יען דח"ש עי"ת שרי אלא מטעם אחר דכל שיש כאן רוב היתר הכמות כבר נתבטל ולא נשאר רק טעם א"כ ליכא רק טעם שנתערב ביותר מכא"פ א"כ הוי ח"ש טעם בתערובת דשרי אבל בנתערב בכא"פ אסור משום דנהי דהכמות נתבטל ברוב כיון דאיכא טעם שיעור שלם מכזית בכא"פ ע"ז שפיר עובר דמרבינן שפיר מכל ולא יקשה א"כ נרבה מכי כל לכרת דע"ז שפיר י"ל דהא קרא ממעט דכל אוכל חמץ בכרת אבל לא עירובו דא"ל מה חילוק יש באכל בעין או בתערובת דז"א דלמש"כ דהכמות נתבטל א"כ ל"ד לאוכל בעין כבא"פ דגם זה הוי כבעין כיון דליכא רק טעם מיעטה קרא מכרת דהכמות כבר נתבטל

אבל בנתערב חלב בכא"פ דלקי י"ל דחייב כרת כמש"כ הכ"מ ודו"ק.
הנה מה שנראה לי לבאר דברי התוס' במנחות דף כ"ז שנלאו כל חכמי לב לפרש דבריהם הוא זה הנה בבה"ז פ"י דתוס' הקשו דרי"ו ע"כ סובר כאביי א"כ דריש כל אמאי ל"ח חמץ ובצאן קדשים ושעה"מ השיגו דילמא רק כי כל דריש וזה כמה שנים שכ' לתרץ דהרי באמת הקשה מהרש"א אמאי לא קחשיב רי"ו שאור וא"כ ע"כ לומר דבשאור לא שייך המצל"א כיון דסובר כאביי ולאביי אין צריך צירוף כמ"ש בשעה"מ וא"כ אי נאמר דלא דריש כל רק כי כל דהיינו לתערובות אבל ח"ש מותר בהקטרה א"כ שוב קשה אמאי לא חשיב שאור ומדלא חשוב שאור ע"כ דסובר כאביי ממש ודריש כל וגם כי כל לתערובת וזה ברור בדברי בה"ז אמנם לי נראה לפרש דבריהם כמין חומר דהנה בשעה"מ כתב דתוס' בקושייתם מ"ד דמכל יליף היתר מצטרף לאיסור וקשה לנקוט חמץ בפסח רק הקשה על פי' זה דא"כ למה נקטו בדבריהם לאפוקי מדאביי והניח בצ"ע ולי נראה דכונתם פשט דבצל"ח כתב לפרש הא דאמרינן בגמרא לאפוקי מדאביי דלכאו' אטו כי רוכלא ליזול ולחשיב וכ' דהקושיא דאמאי נקיט שאור דמאוחר בתורה אע"כ לאפוקי מדאביי את"ד ולי נראה להוסיף קצת דהכי פריך אמאי נקט שאור המאוחר ושבק לחמץ המוקדם בתורה וגם אמאי נקט לשאור שהוא בקדשים וע"ז משני דנקט שאור לאפוקי מדאביי ומאחר כי נקט שאור לאפוקי מדאביי שוב אין צריך למינקט חמץ כי דרשא דכל שווין הן ומעתה זה כוונת תוס' דהקשו מחמץ דמוקדם רק די"ל לכאו' דהא גם לזעירי קשה אמאי שבק חמץ ונקט שאור לאפוקי מדאביי א"כ לא שייך להקשות לרי"ו דנקט חמץ דהא י"ל כמו דשביק זעירי לחמץ כן מה"ט שביק רי"ו חמץ וא"כ לכאו' אי קשיא רק הא קשיא דלנקוט שאור כמו דנקיט זעירי ע"ז כתבו דזה אינו דזעירי נקט שאור המאוחר לאפוקי מדאביי וע"ז תי' דכל לא דריש וכל דריש ובשעה"מ הקשה עוד דכ' וצ"ע דממשרת דריש משמע דנשאר קו' ראשונה ולי נראה דכונתם כך דרי"ו דריש ממשרת המצל"א ללקות כיון דמוכל ידעינן המצל"א לאיסורא עכ"פ דריש ממשרת אף ללקות ולפי"ז אף דחמץ נדרוש מוכל לאיסורא ומכי כל ללקות ואמאי לא נקט חמץ והא דלא נקט גם שאור משום דמשאור מרבה מכל אף ללקות בח"ש כדאביי א"כ לא שייך למנקט שאור לאפוקי מדאביי אף שמאוחר בתורה כדי לאשמעינן דלא כאביי הרי אדרבה סובר כאביי וא"כ רק לנקוט חמץ שפיר קשיא להו משום שמוקדם בתורה וע"ז תי' דדריש מכל וכוונה דלא דריש כלל ממשרת רק מוכל דריש המצל"א ללקות אבל בחמץ לא שייך לדרוש מכל ללקות ולא לאיסורא וחדא ללקות וע"ז חזרו והקשו דבגמרא מוכרח דדריש משרת וכונתם דמכל דריש רק לאיסורא וממשרת דריש

ללקות וא"כ גם בחמץ נדרוש עכ"פ לאיסורא ומכי כל נדרוש שוב ללקות כיון שכבר גלי קרא דכל לאיסורא וא"כ לנקוט חמץ בפסח וא"ש הכל.

בענין מצות שמירה הנעשית ע"י עלעקטערישע מאשינען הנה דעת הריא"ף דמצוה לשמור מצה לשם מצה מה"ת משעת קצירה וכן דעת הרשב"א בתשובה הביאו במג"א סי' ת"ס והביא הרשב"א ראי' משמעתין דקאמר רבה דלכן אין יוצאין בעשאה לשם תודה דכתיב ושמרתם את המצות מצה המשתמרת לשם מצה יצא זו שמשתמרת לשם זבח ולא לשם מצה מוכח שמצוה לעשות שימור לשם מצה וכ"ה באו"ז הגדול אמנם דעת רבינו שאין אלא מדברי סופרים כמ"ש בפ"ד מה' חומ"צ וכאשר ביאר דבריו בשו"ת נוב"י סי' ע"ט ובכל זה הביא בפ"ז דרשא זו דאינו יוצא בשל תודה כיון שאין משתמרת לשם מצה רק לשם זבח וקשיא לדבריו כיון דס"ל דאין צריך שימור לשם מצה איך הביא דרשא זו דמצה המשתמרת לשם מצה יצא זו שמשתמרת לשם זבח, ונראה ליישב דהנה בירושלמי פ"א דחלה איתא דחלות לחמי תודה אם עשאן לעצמן פטור מן החלה עשאן למכור בשוק חייב בחלה ומפרש בירושלמי הטעם מדכתיב ראשית עריסותיכם והנה בש"א כתב לפרש דברי הירושלמי דאיירי בלא נשחט עליהן הזבח אפ"ה עשאן לעצמן פטור מן החלה כיון דעשאן ע"מ להקדישן ולא הו' בכלל עריסותיכם א"כ לפי"ז הא דממעט מצה זו לחמי תודה משום דלא נעשה שימור לשם מצה אלא לשם זבח ותקשה לכאו' הא דממעטינן בשמעתין דאינו יוצא במצה של חלות תודה מושמרתם את המצות תיפק לי' ממצתכם דהיינו לחם לחם מחלה כמו בנשחט הזבח דממעטינן ממצתכם דהיינו לחם לחם מחלה כמ"ש התוס' דאז א"צ למעט מושמרתם ה"נ נמעט דלא נעשה לשם לצאת בו דהא נעשה ע"מ להקדישן א"י בו ונראה ליישב דהא דממעטינן מקרא דושמרתם היינו למסקנא דמסיק לעיל דשאני חלה דכתיב תרתי עריסותיכם ולא ילפינן מצה לחם לחם מחלה ויוצא במצה של מע"ש וכמ"ש ליישב שיטת רבינו דסובר דיוצאין במצה של מע"ש וכמו שיתבאר להלן ולכן צריכין למעט רק מושמרתם ולפי"ז למסקנא שפיר גם בנשחט עליהן הזבח וכמ"ש באמת בנובי"ת דלא כתוס' [כמו שיתבאר להלן] וא"כ נשמע דאם עשאו למכור בשוק או שנשחט עליהן הזבח כיון שמכרן יוצא בהן כיון שהמוכר לא הי' יודע בודאי שיזדמן לו קונה ולכן מתחילה אמליך אמלוכי דאיפוק אנא ידי מצה וקרינן בי' ושמרתם את המצות שעשאן שימור לשם מצה אמנם לפי שיטת התוס' דבנשחט הזבח אין צריך למעט מושמרתם דסבירא להו דגם למסקנא נוכל למילף מצה מלחם לחם וחלה ע"כ צריכין לומר דבאמת הא דדרשינן מושמרתם ג"כ סמך אדרשא דלחם לחם דחלה דפטור היכא דבשעת גילגול הי' ע"מ להקדישן א"כ

ה"נ במצה כיון דבעינן שימור משום חימוץ לשם מצה היכא דהי' דעתו לשמור משום זבח או משום הקדש א"י בו כמו בחלה דפטור כה"ג ומיושב בזה קו' הנוב"י דאטו משום ששמרה גם לשם זבח אינה משמרה לשם מצה להנ"ל ניחא כיון דשמרה משום זבח ילפינן דחלה דפטור כהא"ג כשדעתו להקדישו ה"נ דעתו לשמרה משום הקדש אינו יוצא בו משום מצה לפי"ז נסתר ראיות הראשונים שהביאו מהא דדרשינן דיצא זו שמשתמרת משום זבח דבעינן שימור למצה ושימור מעכב ולפמש"כ אין מוכח דרק כיון דבעינן שימור חימוץ א"כ כשמשמרה משום זבח שדעתו להקדישן אינו יוצא בו כדילפינן מחלה דבודאי לא בעינן שיהא גולגול לשם מצות חלה אפ"ה כיון שגלגלן ע"מ להקדישן פטור מן החלה ה"נ במצה כיון שאם הקדישן כבר אינו יוצא בו משום מצתכם ה"נ בדעתו להקדישן ומשמרו משום זבח אינו יוצא משום מצה אבל לא משום דבעינן שמירה לשם מצה שיוצא בו לא לשום דבר שאם הי' נעשה כך בפועל לא הי' בו כגון אם הקדישן שלא הי' יוצא בו וכן הא דאמר רב יוסף דבעינן שמירה לשם מצות הנאכלת כל שבעה יצא זו שאין מצה נאכל כל שבעה ג"כ יתפרש הכי דהא מצה שאין נאכלת כל שבעה א"י בו כדאיתא במנחות דף ס"ו א"כ אם שמירתו לשם מצה שאין נאכלת כל שבעה אינו יוצא בו וא"כ נתיישב ממילא שיטת רבינו שהביא שפיר דרשא דאין מצה משמרת משום מצה אלא משום זבח אינו יוצא ודו"ק.

והנה בטו"ז סי' ת"ס העלה דטחינה ע"י נכרים ובישראל עע"ג המשמרה משום חימוץ סגי אף דבלישה ואפיי' ל"מ היינו בישראל עע"ג המשמרה משום דבטחינה לא בעינן אלא שמירה משום חימוץ א"כ סגי בישראל עע"ג אבל בלישה ואפיי' דבעינן שמירה לשם מצה בעינן שמירה ע"י ישראל העוסק בה ולא מהני ישראל עע"ג ובישועת יעקב תמה עליו כיון דזה דבעינן שמירה משעת קצירה לריא"ף ולשאלתות משעת טחינה וכן שמירה משעת לישה ואפיי' הכל מחד קרא דושמרתם ילפי' לה א"כ איך אפשר לפרש דקרא אתי לומר דמשעת קצירה וטחינה בעינן רק שמירה משום חימוץ ובשעת לישה ואפיי' בעי' לשם מצות ולדעתי דברי הטו"ז נכונים דהנה בסנהדרין דף מ"ח וכן במגילה דף כ"ו איתא דאף למ"ד הזמנה מילתא הוא אפ"ה בטוי לארוג כ"ע סברי דלאו מילתא הוא ומבואר שם שיטת רש"י דלשמה תליא אי הזמנה מילתא דלמ"ד לאו מילתא הוא גם עשויי' לשמה לא בעינן דכיון דל"מ הזמנה לשמה לכן אין צריך כלל לשמה וא"כ כאן נמי דקצירה והטחינה הו' לגבי לישה כטוי לארוג א"כ אפי' יעשה קצירה לשם מצת מצוה לאו כלום הוא [ועיי' שבת דף ק"ל גבי קצירת שתי הלחם] לכן לא בעי' לשמה וסגי שפיר בשימור משום חימוץ אף בלישה דהו' דומה לארוג שפיר הז"מ ומהני הלישה לשמה לכן

שפיר בעינן לישה לשם מצות מצה וכש"כ באפיי' דבעינן לשמה, ובהא ניחא דלא דמי לציצית דבעי' טוי' לשמה ע"י ישראל ולא מהני בגדול עע"ג לדעת רבינו כמבואר בסי' י"א להנ"ל ניחא דשם דומה ג"כ לארוג שהזמינו למצוה דחלה עליו שם מצוה [עיי' תוס' סוכה דף ל"ג כה"ג אי אגד לולב שמי' אגד אז לא שמי' אגד אז לא שייך בי' דיחוי ואי לא שמי' אגד אז שייך בי' דיחוי ורק אי לא הו' אלא הזמנה בעלמא ולא חלה עליו שם מצוה שנאמר כיון דאידחי פסול לצאת בו אף דרש"י סובר שם גם אי צריך אגד לא הו' אלא הזמנה בעלמא ולא חלה שם מצוה שנאמר בו דהו' דיחוי מעיקרא ע"כ צריך לחלק בין טוי' לצורך ציצית לאגד לולב דלא כתיב בתורה עשיי' באגד לולב כדכתיב בציצית ועשו להם ציצית רק דילפינן לולב מסוכה ובסוכה גופי' הא לא נאסרה בהנאה בעשיי' לבד עד שישב בה כמבואר בסי' תרל"ז משום דבסוכה אין העשיי' מוכחת דלמצוה נעשית דהא דרך האדם לישב בסוכה רשות ג"כ ואין העשיי' לחוד הוכחה על המצוה בפרט לדידן דקיי"ל דסוכה ישינה כשירה] וא"ש דברי הטו"ז דע"כ לענין קצירה וטחינה אין מתפרש אלא לשמור מחימוץ ודו"ק.

מעתה נבואה לדין בהאי מצה הנעשית ע"י עלעקטערישע מאשינען שישראל עומד ע"ג ונותן העיסה לתוכה לגלגלה ומתעסק בה לשם מצות מצוה שדן בה ידידי הרב הגאון מו"ה פנחס צ"ב רב"ד דק"ק גרוו"ד נ"י לאסור דלא עדיף מחש"ו ונכרי דלא מהני בגדול עומד ע"ג משום דאין אדם משמר מה שביד חבירו כדאי' בחגיגה דף כ"א וכמו שהעלה בחס"ו ובמנחת חינוך אבל לדעתי בודאי עדיף מאם נעשה ע"י אדם שיש לו דעת אחרת [כדקאמר קידושין דף ו'] ואם נעשה ע"י תכונה שמתנהגה רק כפי אשר דעת ורצון האדם המתעסק בה שתלך על תכונתה ותעשה מלאכתה כרצונו דבודאי באדם שהוא בן דעת ואפי' בחש"ו דלאו בני דעת עכ"פ דעת אחרת יש בו ויכול לגרום חימוץ ע"כ לא שייך שמירה מה שביד בן אדם אחר אבל התכונה של מאשינען הוא אין יכול לגרום חימוץ נגד רצון האדם המתעסק בה א"כ כיון שיכול לשמור שלא יבוא לידי חימוץ דהיינו שלא יפול על העיסה בשעת העסק דבר שגורם חימוץ כגון מי פירות ושמן או אבק קמח ופירורי חימוץ לכן כיון שיכול לשמור שלא יבוא לידי חימוץ שוב מהני אם משמרה שתהא השמירה זו לשם מצוה ולא דמי לציצית שפסולה אם נטוה ע"י מאשינען כי על מה תחול דעת האדם אבל הכא הא צריך שמירה משום חימוץ וזה יכול לשמרה גם בנעשה ע"י מאשינען שוב מהני אם שימור זה הוא נעשה לשם מצוה ותדע דהא האפיי' בודאי צריך לשם מצוה והרי התנור מעצמו אופה המצה ובודאי מה שצריך לכוון לשם מצוה בשעת האפיי' אין רק על הרגע שנתנו האדם לתוך התנור אלא על כל משך זמן

האפיי' עד שירדנה מתוך התנור [דלא דמי לשבת דחיוב האפיי' על הנתינה לתוך התנור משום דרק הכי היתה מלאכתה במשכן שנותן הקדירה על האש לבשל וממילא נתבשל ועל זה חייבה התורה] והתם ג"כ אין ביד האדם אלא מונחת חוץ לידו בתוך התנור רק השמירה הוא שלא יפיל דבר המחמיץ לתוך התנור בשעת האפיי' [בפרט בזמן הגמרא שתנור הי' פתוח למעלה ואף בזמנינו שייך שמירה שהרוח לא יכניס דבר המחמץ אל התנור] וכיון ששייך שמירה מחימוץ כ"ז משך האפיי' א"כ שייך לומר דכל השמירה מחימוץ יהא לשם מצה ה"נ בתכונת המאשינען שייך שמירה לדעת האדם מחימוץ לשם מצוה לכן לדינא נראה לי דסגי בכוונת האדם לשם מצות מצוה אבל בכל זה בודאי חיבוב מצוה איכא שתעשה ע"י האדם בעצמו כדאיתא במכילתא ומשארותם צרורות בשמלותם כן נראה לי.

והנה בהא דמשני הש"ס לאפוקי מדאביי ופירש"י דלאביי צירוף ל"ל הקשה באו"ח דהא י"ל דאתיא כאביי והא דמרבה פחות מכזית להקטרה היינו בעיני כשאיסור בעין אבל ע"י תערובות בעי צירוף והצל"ח הקשה להיפוך אף אם אמר חמץ בפסח נמי נשמע לאפוקי מדאביי דהא לאביי אין צריך צירוף כלל, בשמעתין פריך הש"ס לרע"ק נמי מכאן אתה דן לכל התורה דהמצל"א הקשה הר"ש בפ"ב דטבול יום ממנ"פ אי לענין מלקות אין מזהירין מן הדין ואי לאיסור גרידא הא ח"ש לרי"ו אסור מה"ת וכן הקשה לאביי דס"ל דזר לוקה עליהן בכזית משום המצל"א וקשה הא מנזיר יליף הא אין מזהירין מן הדין עוד הביא באו"ח קו' בשם גאון מגליגא ז"ל דבזבחים דף צ"ז משני רב אשי יקדש עשה הוא ואין עשה דוחה לתו"ע והרי כאן ג"כ ר"א משני דהו' נזיר וחטאת שני כתובים הבאים כאחד וקשה הא לר"א בעינן קרא דיקדש שיהא עשה ול"ת ול"ה שני כתובים הבאים כאחד עוד הקשה האו"ח בשם הגאון מהר"א ברודא ז"ל לפי' הגי' שהביא רש"י דוכל דרש א"כ מאי קאמר בש"ס דילפינן ממשרת טעכ"ע לכל איסורין שבתורה הא איכא למפרך שאני נזיר דהמצל"א.

ונראה דלכאורה צריך תלמוד מאי סברא איכא למימר דהמצל"א בשלמא בטעכ"ע איכא סברא דהיתר נהפך להיות איסור כיון דמתפשט הטעם בכולו אבל בהמצל"א דלא נתפשט הטעם בכולו כפירש"י או לשיטת הראשונים בלא נתינת טעם לא שייך נהפך להיתר א"כ מאי סברא איכא למימר המצל"א ומסברת ראשונים נשמע דיש בזה כדי איסור משום דע"י חצי זית היתר הו' אכילה חשובה וטעם זה דחוק לומר דמשום זה ילקה ואף איסור תורה דחוק לומר שיהא בזה לכן נראה לי עפ"י מה דאיתא בע"ז דף ס"ו אמר אביי מנא אמינא להה דבתר טעמא אזלינן דתנן תבלין ב' וג' שמות והן מין אחד

אסורין ומצטרפין ואמר חזקי' הכא במיני מתיקה עסקינן הואיל וראויין למתק בהן את הקדירה אי אמרת בשלמא בתר טעמא אזלינן כולו חד טעמא הוא אלא אי בתר שמא אזלינן האי שמא לחוד והאי שמא לחוד ורבא אמר לך הא מני ר"מ הוא דתניא ר"י אומר משום ר"מ מנין לכל איסורין שבתורה שמצטרפין זה עם זה שנאמר לא תאכל כל תועבה כל שתיעבתי לך הרי בבל תאכל ופירש"י דליתא לדחזקי' ותוס' בשם רשב"ם כתבו דרבא אית לי' דחזקי' דהך דר"מ לא שייך אלא כשאיסורין בעין ואז מצטרפין חצי זית מזה וחצי זית מזה אף שאינם שווין במתיקה אבל כשהן מעורבין בתבשיל שאינם בעין מצטרפין רק כשהם שווין במתיקה א"כ לרבא עדיף כשהם אין מעורבין דמצטרפין אף שאינם שווים במתיקה אבל לאביי דדייק מזה דאזלינן בתר טעמא ע"כ דס"ל כשאין שוין בטעמן לא שייך צירוף כשהן בעין א"כ לדידי' י"ל כשהן בעין אדרבא גרע דלא שייך צירוף כלל כשהן בעיני' לפי"ז דהא דקאמר לאפוקי מדאביי הכונה כך דממנ"פ דלא כאביי דאף אי זעירי קאי כרבא [וס"ל דרבא לא פליג אדאביי אלא דמוסיף כמש"כ הכ"מ] וס"ל דהקטרה סתמא בכזית הוא ע"כ דלא כאביי דלאביי לא שייך צירוף כשהן אין מעורבין וכאביי דידי' בודאי לא אתיא דהא לא בעי צירוף כלל א"כ ניחא אי הו' נקט חמץ בפסח לא הו' נשמע לאפוקי מדאביי דס"ל בעיני' לא שייך צירוף אליבא דרבא דס"ל דמקצתו היינו בכזית וכן להיפוך לא קשיא קו' האו"ח דהא ע"כ לא איירי ע"י תערובות רק כשעמד בעיני' דאז אתי לאפוקי מדאביי דס"ל דלא מהני צירוף כשהוא בעיני'. אמנם לרבא דס"ל לענין צירוף כשהן שווין בטעמן ומצטרף שפיר יש לומר גם לענין המצל"א כשהן בעין מצטרפין וכפירש"י ולא יקשה קו' התוס' דזעירי דלא כרבא ודלא כאביי דשפיר אתא כרבא דזהו מקצתו דס"ל לרבא דחייב היינו מצל"א דלרבא כל שהן בעין מצטרפין א"כ לרבא דדריש כל המצל"א היינו אפי' כשהן בעין א"כ ה"נ כל דכתיב בשאור דאתי לרבות מקצתו היינו כשהן בעין וכמו שיבואר ולא שייך להקשות כמו שדחה המהרש"א מנ"ל לרבא הא דשפיר פשיטא לי' כיון דאכזית חייב ולא בעינן קומץ שלם לענין צירוף כזית שפיר מצטרף כל זמן שהוא בעין כמו בכל איסור ואיסור דמצטרף לשיעור כזית מעתה נבואה ליישב שאר קו' תוס' דהנה בסברא דהמצל"א נראה לי מלתא חדתא דיתכן כן לר"מ דס"ל כל איסור שבתורה מצטרפין מלא תאכל כל תועבה א"כ היתר ואיסור בבת אחת נמי איכא משום לא תאכל כל תועבה דהא איתא בברכות כ"ו דאסור לו לאדם בעוה"ז ליהנות בלא ברכה וכנהנה מקדשי שמים ובירושלמי איתא דאסור לו ליהנות עד שיתירו לו המצות והמפרשים נדחקו ונראה לי דהיינו אם אין בו צד איסור אבל אם יש עליו צד איסור אסור ליהנות דהו' כאילו מעל [וכגון דא דאוכל בבת אחת איסור והיתר

דעכ"פ לאו שפיר עביד לאכול ביחד דמרבה עי"ז הנאתו דשבע יותר ושייך כל שתיעבתי לך ממילא הוא בלא תאכל כל תועבה א"כ לר"מ שייך לומר היתר מצטרף לאיסור משום דהלאו דלא תאכל כ"ת כמו דאיכא בחצי זית איסור איתא בחצי זית היתר ולפי"ז י"ל דלא לבד דהו' כאילו מעל אלא דעובר משום לא תאכל כל תועבה דכל שתיעבתי בל"ת כל תועבה אך נראה דזה שייך בחמץ בפסח אבל בתרומה לזר לא שייך לאסור משום ל"ת כל תועבה רק שייך לאסור מטעם דהו' כאילו מעל כיון שלא התירו לו כל המצות דרק לכהן הותר דכל המצות נעשו בו אבל לא להדיוט והו' רק כאילו מעל והמצל"א מהא"ט דהו' כאילו נהנה מהקדש א"כ גם על ההיתר איכא איסור מל"ת כל תועבה אי משום קדשי שמים והו' כב' מיני איסורים המצטרפין ג"כ לר"מ מל"ת כל תועבה וא"כ לרבנן דפליגי אר"א בכותח הבבלי דלית להו רבנן דרשא דר"מ דכל איסורין יש לאסור מל"ת כל תועבה א"כ כש"כ דאין לאסור ההיתר מלא תאכל כל תועבה שיהא כאיסור ואיסור דמצטרפין וכש"כ דלית להו דמצטרפין כאיסור ואיסור דהא איסור ואיסור גופא אין מצטרפין לרבנן [רק לר"א דס"ל כר"מ כדאיתא לעיל דר"מ אית לי' דר"א דעל עירובו בלאו כמבואר בראשונים ועיי' טו"ז ס' תמ"ב] והא דבאיסור נזיר ס"ל גם לר"י היתר מצטרף לאיסור הא מסיק דהיינו כר"ע דס"ל בנזיר וחטאת המצל"א והיינו דבחטאת כתיב יקדש הכונה לפמש"כ באמת כיון דעכ"פ קצת איסור איכא דע"י אכילת ההיתר הו' אכילתו אכילה שיש בו שביעה כמש"כ הראשונים א"כ אסור דהו' כנהנה מקדשי שמים ע"כ הוציא הכתוב בלשון יקדש דאסור לו כקדשי שמים ומצטרף שפיר לקדשים פסולים דכולן קדשי שמים הן והו' כאיסור אחד וכן בנזיר ששרה פתו ביין לכן מצטרף כיין דההיתר אסור עליו כקדשי שמים מצטרף לאיסור נזיר [דכל איסור נזיר הו' איסור שבדה עליו דמרי"ט סי' נ"ג כתב דיש מי שאומר איסור נזיר הו' איסור גברא כמו שבועה ויש דסברי דהו' איסור חפצא כנדרים והוא העלה דהו' איסור תורה שהטילה על הנזיר] ולפמש"כ יובן דמי שקיבל עליו נזירות היינו שפורש עצמו ממה שהתירה התורה כל היוצא מהגפן שלגבי דידי' יהא כאיסור קדשי שמים וכאלו מעל לפי"ז הכל איסור אחד לכן המצל"א אבל בשאר לא ילפינן מנייהו דהו' ב"כ הבאים כאחד לפי"ז מיושב קו' הגאון מגלוגא דהנה אי לא הו' כתיב בחטאת והו' ילפינן מנזיר דהמצל"א היינו צריכין לומר דהיינו מהא"ט דכל שתיעבתי לך אסור ומצטרף ג"כ מטעם כל שתעבתי לך א"כ לא הו' קשיא כלל דליתי עשה דקדשים וידחה ל"ת דהא הקדשים גופא נאסרה מל"ת כל תועבה וליכא בהו מ"ע כלל רק כיון דכתיב יקדש בחטאת נשמע דרק בהני דשייך בהו דאסור משום דהו' כקדשי שמים בהא שייך המצל"א ולא ילפינן מנייהו שאר איסורין

א"כ ההיתר לא הו' כאילו משום תועבה שייך שפיר דליתי עשה וידחה ל"ת לזה צריך ר"א לאסוקי דיקדש עשה ואין עשה דוחה ל"ת ועשה וא"ש.

במשנה טפת חלב שנפלה על הקדירה ויש לעיין דהיכן קאי התנא דנקט בהא לישנא דט"ח לאשמעינן דבעי בנותן טעם ונראה ליישב דהנה לעיל בריש פרקין תני דאסור להעלותן על השולחן ובקערה אחת דהו' כבשול בב"ח וכן דרך בישול בכלי ראשון ומבואר בש"ך סי' צ"ב דחתיכה חוץ לרוטב לא מיקרי מבשל דרק צלי הו' דבישול לא מיקרי רק ע"י מה שמתפשט הבליעה ע"י הבל הקדירה אף דלענין שבת מיקרי זה בישול כמבואר במג"א סס"י שי"ח דהתם לא כתיב בתורה בישול לפי"ז יש לומר דבא התנא כאן לאשמעינן דין זה דבישול בב"ח עפ"י דרך מקרה שנפל הטפה א"כ לא הו' מעיקרא דרך בישול אפ"ה אסור בנותן טעם דהיינו בתחלת פרקין דאיירי מענין דרך בישול דהיינו שמעלה בקדירה בב"ח או בקערה קמ"ל כאן אפי' לא הו' דרך בישול דהא החתיכה בלא חלב לא הו' דרך בישול כמ"ש אח"כ.

בגמרא איתא טעמא ולא ממשו בעלמא דאורייתא דאי לא כן מבב"ח מ"ט לא גמרינן ויש לתמוה דנקט כן בדרך תמוה ולא בדרך ניחותא ובאמת ברש"י איתא כן בניחותא דמהכא יליף טעכ"ע אבל לשון אביי לא משמע כך ותוס' הקשו הא אביי יליף טעכ"ע ממשרת ומגע"כ עוד הקשו בתוס' לפירש"י דמפרש דחידוש הוא דשניהם היתר ובפסחים דחו זאת והחידוש הוא משום דתרו לה מותר עוד הקשו בתוס' דהכא משמע דרבא דחי לי' וטעכ"ע לאו דאורייתא ותוס' דף צ"ח הוכיחו דרבא ס"ל דטעכ"ע דאורייתא וכתבו התוס' דרק דרך דיחויא בעלמא הוא ועמד בצל"ח עכ"פ למה דחי זאת כיון דסובר טעכ"ע דאורייתא ונראה ליישב דהנה רש"י פירוש דבב"ח נשמע דטעכ"ע דאורייתא מדילפינן מג' פעמים לא תבשל והקשו ע"ז הא אף אי ילפינן דבב"ח אסור מלא תאכל כל תועבה ג"כ נשמע דטעכ"ע דאו' ועוד הקשו דרש"י פירוש דאי חידוש הוא לא ילפינן מזב"ש דמותר בס' אבל אי לאו חידוש הוא ילפינן מזב"ש דמותר בס' וקשה דלעיל ילפינן מזב"ש היינו לחומרא דמה"ת ברובא בטיל א"כ אף אי חידוש הוא שפיר ילפינן מזב"ש לחומרא דבעינן עכ"פ ס' אבל בליכא נותן טעם שרי אף בב"ח עוד צריך ביאור שכתב דחידוש הוא דשניהם היתר ועוד דדרך בישול נאסרה אף בלא אכילה ומה כונתו בזה ואין לומר דכונת רש"י לומר דחידוש הוא דתרו לה מותר שאין דרך בישול דא"כ אמאי ניחא כדמפרש אלא לאו חידוש הוא דכלאים ג"כ שניהם היתר אכתי חידוש הוא משום דתרו לה.

והנה רש"י מפרש דטעכ"ע נשמע אפי' סילקו משם ובלב ארי' נתקשה מנ"ל דילמא באמת קרא איירי בלא סלקו הבשר ובצל"ח הקשה הא לא גרע סלקו מאפשר לסחטו

דאסור א"כ איך נשמע טעכ"ע דילמא משום דהו' רק כאפשר לסחטו דג"כ אסור ועל כן אומר ליישב דהנה לפמש"כ במק"א לפרש דברי ריב"ל לעיל דף צ"ח דקאמר כל איסורין שבתורה בס' דלכאו' קשה הא אכתי לא ידעינן כלל דטעכ"ע דאורייתא שבא ריב"ל לרמז שאסור עד ס' והעלתי שם דריב"ל סובר דאין צריך כלל לימוד לאסור טעכ"ע דהנה בפסחים דף מ"ד פריך וכזית בכדי א"פ דאורייתא ומשני אין ותמה בפנ"י מאי ס"ד לומר דכזית בכדי א"פ לאו דאורייתא הא הו' הללמ"ס ותי' דהכונה דלא מתחייב אמקצת מאותו תערובות וקמ"ל דהללמ"ס בא דאמקצת מתערובות שיש בו בכדא"פ איסור ג"כ חייב משום דאיסור נהפך להיתר ובארתי דלאביי דמשמע לס"ד דהי' סובר דלא מחייב אמקצת מתערובות שיש בו בכא"פ רק מטעם המצל"א א"כ לדידי' הללמ"ס רק בא דחייב אכזית בכדא"פ בין בעין בין כשהוא בתערובות וחייב כשאכלו כולו אבל אמקצת לא מחייב והנה לפי"ז נשמע מהלכה דטעכ"ע דאורייתא כיון דבא הללמ"ס דחייב בכדא"פ אפי' בתערובות וחייב כשאכלו כולו אבל אמקצתו לא מתחייב והיינו דקאמר ריב"ל כל איסורין שבתורה ילפינן בזב"ש דבטיל בס' דאי מהלכה לא הו' ידעינן דעד כמה אוסר דילמא אף אי נרגש טעם כ"ד ג"כ אוסר אף ביש ס' דהא כיון דמהללמ"ס נשמע אף בכדא"פ אסור ולא בטיל הכמות איסור ברוב ושוב אין במה להתבטל ואסור כל זמן שנרגש טעם כ"ד וילפינן מזרוע בשילה דבטיל בס' אף דנרגש טעם כ"ד והא דקאמר אביי אנן לחומרא מקשינן הכונה דמה"ת עצם האיסור בטיל ברובא אי לאו הללמ"ס ורק דמהללמ"ס נשמע דלא אמרינן ברובא בטיל רק דיקשה א"כ במה יתבטל הכי אפשר לומר דיהא אסור לעולם רק דאנן הכי אמרינן דבזרוע בשילה נשמע דבס' בטיל שוב ילפינן שפיר מהללמ"ס דעד ס' אסור א"כ הו' זרוע בשילה למד ומלמד שמלמד דמהללמ"ס נשמע דאסור ולא בטיל ברובא ונשמע דבס' בטיל ודו"ק.

ולפ"ז יתפרש גם דברי אביי בשמעתין כן, טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא דהיינו דמשמע כן מהלכה דעד דאיכא כא"פ או דאיכא רובא אסור ואפי' לוקין עליו ממילא עכ"פ איסורא ביותר מכא"פ כיון דהכמות לא בטיל עד ס' אבל יותר מס' מותר דהא ילפינן מזרוע בשילה והוכיח אביי כן מדלא ילפינן מבב"ח דאי אמרת לאו דאורייתא משום דלא נוכל לילף מהללמ"ס דלא בטיל ברובא משום דא"כ לא יהא להתערובות היתר לעולם ולא תפרש כן דהללמ"ס בא לחייב בתערובות אלא רק כשהוא בעין כתי' קמא של פנ"י בפסחים א"כ אכתי מבב"ח מ"ט לא ילפת דטעכ"ע דאורייתא עד ס' ובס' נדע דבטיל מזרוע בשילה והיינו דמבב"ח נשמע שפיר דטעכ"ע דאורייתא דשם לא נשאר אלא טעם והנה בחס"ו עמד ע"ז מנ"ל דבאמת אפי' בסילקה הבשר ולא נשאר רק טעם

דאסור בב"ח ונראה דכונת פירש"י דכיון דילפינן מג' פעמים לא תבשל דאסור באכילה נשמע דמשום הטעם הוא האיסור כאשר אבאר דהנה בגינת וורדים הקשה מנ"ל הא דדרשינן דדרך בישול אסרה תורה ואם תרו לה שרי דילמא לכן כתיב בלשון לא תבשל דיהא אסור בשלא כדרך הנאתן כדקאמר אביי בפסחים דף כ"ד דבכל התורה שלכד"ה מותר חוץ מבב"ח וכה"כ משום דלא כתיב בה אכילה וכן קשה להיפוך מנ"ל דבב"ח אסור בהנאה דילמא שרי בהנאה ולא תבשל יתירא לומר דדרך בישול אסרה תורה ותרו לי' שרי ואי לא הו' כתיב רק תרי לא תבשל הי' גם בתרו לי' אסור.

ונראה ליישב דהנה בדברי רבינו מבואר הטעם דלא כתב לא תאכל כיון דאסור בבישול כש"כ דאסרה התורה האכילה כמו ששתק הכתוב לאסור הבת כיון דאסרה התורה בן הבת ותמהו עליו דשבק דרשא דגמרא דיליף מדכתיב ג' פעמים לא תבשל דמוקמינן באם אינו ענין לבישול תנהו ענין לאיסור אכילה ונראה דכונת רבינו כך דקשיא לי' איך שייך בזה לומר אם אינו ענין לבישול תנהו ענין לאיסור אכילה כיון דבישול לא משמע אכילה כלל ולכן כתב רבינו דהכונה כך דמאחר דכתיב לא תבשל ידעינן דרק דרך בישול אסרה התורה א"כ מאחר דאכילה לא אסרה התורה רק דרך בישול שפיר יש לומר אם אינו ענין לבישול תנהו ענין לאכילה דאף דמשמעות בישול לא משמע אכילה היינו דאכילה דעלמא אבל כאן דרך בישול שפיר יש במשמעות הכתוב דלא תבשל וע"ז אכתי לכאו' קשה עכ"פ לא כתיב בפירוש לא תאכל ע"ז שפיר נתן רבינו הטעם כיון דלא אסרה התורה האכילה רק בדרך בישול שפיר נדע מק"ו דאם בישול אסור כש"כ דאכילה דרך בישול ושפיר נדע לפרש דלא תבשל אתי לאיסור אכילה וא"כ מיושב קו' הנ"ל דאי ס"ד גם בתרו אסור א"כ ל"ל למילף כלל מלא תבשל איסור אכילה באם אינו ענין דמה ענין להזכיר איסור אכילה בלשון בישול דלא שייך לומר דתורה שתקה לפרש איסור אכילה משום דנדע מכח אם אינו ענין לבישול תנהו לאכילה כיון דאסור אף בתרו לה וכן ניחא קושי' שניי' דאף אי לא הו' כתיב רק תרי לא תבשל הו' ידעינן דדרך בישול אסרה תורה דאי אסור בתרו לא מצי למשמע כלל דלא תבשל איסור אכילה ואיך הוציא הכתוב אכילה בלשון בישול נהי דמיותר וע"כ קרא אתי לדרשא באם אינו ענין לבישול תנהו לאכילה דכה"ג לא שייך אם אינו ענין כיון שאין נזכר אכילה כלל בקרא ומאי ענין אכילה לבישול אע"כ דדרך בישול אסרה תורה ע"כ סמכה תורה להוציא איסור אכילה בלשון בישול ע"כ דג' פעמים לא תבשל אתי לאיה"נ ומעתה אני אומר דממילא נשמע דטעכ"ע דאורייתא דהא למ"ד דיליף מג' פעמים לא תבשל [אף דעתה לא ידע דבעינן דרך בישול היינו דלא ידע דבעינן רק דרך בישול לאפוקי תרו לה אבל ידע דרך דנו"ט

כעין בישול כקו' הצל"ח באמת] ע"כ משום דסובר דרך בישול אסרה התורה דבתרו לה מותר משמע דהאיסור משום דנתמזגו זה בזה היינו טעכ"ע [דטעכ"ע כתב הרא"ש היינו דנהפך היתר לאיסור ע"י תיקון מזיגת הטעמים] ומינה לכל איסורין שבתורה.

מאי קסבר רב וכו' אי סבר רב אפשר לסוחטו אסור וכו' ואי ס"ד דאפשר לסוחטו אסור א"כ חלב נבילה הוא ומשני גדי אסרה תורה ולא חלב והקשו תוס' לרשב"ם דבעינן תרי פעמים ס' מטעם דחנ"נ א"כ בחלב ג"כ אמאי מותר עכ"פ מדרבנן אסור מטעם חענ"נ ונראה ליישב דהנה הש"ך בסי' צ"ט הקשה לשיטת הפוסקים דבעינן נודע האיסור אז חענ"נ א"כ מאי פריך חלב נבילה הוא לוקמי' בנפלה ולא נודע עד שנתבררה ונראה ליישב לפי מה שהעלתי די"ל אפשר לסוחטו אסור דנשאר משהו ואותו משהו אינו יכול להתבטל אפי' בס' דנולד בתערובות [כסברת הבית אפרים דאף בס' לא בטיל בבא בתערובות] אבל חנ"נ לא אמרינן כיון דגוף ועצם האיסור נתבטל מתחילה ברובו ולא הו' כאילו עומד בעיני' כשנתערבו א"כ למ"ד דסובר דאמרי' חענ"נ היינו משום דעכ"פ כיון דאין סופו שיצא כולו א"כ ע"כ נשאר באיסורו שוב הו' כאינו גוף החתיכה נעשה נבילה ונפ"מ לענין מב"מ דכיון דנ"נ אוסר שאר החתיכות משום מינו אבל אי לא הו' אמרי' דנ"נ אף דאסור מטעם דאפשר לסוחטו אבל אינו יכול לאסור מטעם מינו כמש"כ הש"ך בסי' צ"ב א"כ לפי"ז צריך שפיר ידיעה דאי לאו הכי לא נעשה נבילה דהא אסור הוא בלא"ה רק כדי שיהא דינו כחתיכת נבילה ממש לזה צריך ידיעה דאי לא נודע אף דהחתיכה אסורה דעכ"פ האיסור נבלע בו במשהו אינו יכול להתבטל אבל להיות כנבילה ממש שיהא דנין כמב"מ לזה בעינן ידיעה דהידיעה גורמת האיסור שיהא כנבילה דע"י הידיעה שנודע לו שאותה חתיכה לא תהא לו היתר זה משוי' לי' לחתיכת נבילה אבל בב"ח שבארנו דהיתר בהיתר אי אפשר לסוחטו אסור משום דלא נפיק כולו ונשאר משהו ואותו המשהו א"י להתבטל ע"כ חענ"נ כיון דעצם החלב לא נתבטל ברוב משום דהיתר בהיתר ל"ב ע"כ חנ"נ כיון דעצם החלב קיים יכול לאסור הבשר שיהא כנבילה א"כ מאי צורך בזה לידיעה שנאמר חענ"נ דאף דלא נודע עכ"פ הרי יש בו בליעת חלב בעיני' ממילא נעשה נבילה הבב"ח מיד דנאמר אפשר לסוחטו אסור ע"כ חנ"נ א"כ אין צריך לידיעה [דהרי גם לרמ"א הנה רק צריך ידיעה לענין שנאמר חנ"נ אבל לא כתב הרמ"א שגם לענין שתהא חתיכה אסורה ואפשר לסוחטו אסור צריכין ידיעה משום דלענין אפשר לסוחטו אסור לא שייך לומר דלבעי ידיעה דאף אי ליכא כאן דעכ"פ אמת שנבלע איסור ואין סופו להתפשט ולצאת כולו מה לנו ולידיעה] וא"כ ניחא בב"ח לא בעינן ידיעה וע"כ פריך אי אפשר לסוחטו אסור חלב נבילה הוא כיון שאין יוצא כל הנבלע

ונאסרה החתיכה מוכח שאין מתבטל המשהו ע"כ דגם חנ"נ ואין צריך לידיעה ולכן לא מצי לתרץ בלא נודע אבל אחר דמשני גדי אסרה תורה ולא חלב ולא אמרינן מה"ת חנ"נ לגבי חלב רק דתוס' הקשו עכ"פ מדרבנן חנ"נ כמו בשאר איסורין שוב בעינן ידיעה דאי ליכא ידיעה רק נאסרה החלב מטעם דאפשר לסוחטו אסור דעכ"פ נבלע בו טעם בשר וא"י לגמרי טעם זה מחלב ואין מתפרד ממנו לכן נשאר החלב באיסורו אבל משום זה לא הו' כמין במינו לאסור שאר החלב וצריכין אנו לחנ"נ לזה שוב צריכין ידיעה וא"כ מצי לאוקמי כיון דחלב מותר אפי' מדרבנן למאי דמשני גדי אסרה תורה ולא חלב דאיירי בלא ידע לכן נעשה נבילה וא"ש.

גדי ולא חלב פירש"י ואפי' בשר הרבה והיינו דרש"י לשיטתו דטעכ"ע לאו דאורייתא אבל לתוס' דטעכ"ע דאורייתא הקשה הפלתי מאי נפ"מ עכ"פ החלב אסור משום טעם הבשר הנבלע בו וטעכ"ע דאורייתא ותי' דנפ"מ אי חנ"נ ובלב ארי' תי' דלתוס' ע"כ גזה"כ הוי דגם מטעם בשר אין נאסר וקשה לי גם לרש"י מי ניחא דהא הפנ"י בפסחים הקשה איך מוכח בב"ח טעכ"ע הא שם באה"נ וכתבתי לתרץ דאי טעכ"ע לאו דאו' גרע דלא נעשה כלל בב"ח ולפי"ז יקשה כאן שכבר נאסר א"כ ע"כ טעכ"ע היוצא מחתיכת בב"ח אסור בהנאה א"כ עכ"ח טעכ"ע דאורייתא וממילא החלב אסור משום טעכ"ע אך נראה כך דהנה מה שתי' בלב ארי' דגזה"כ הוא לכאו' מנ"ל לדרוש גזה"כ להתיר גם טעם הבשר דאי משמעות יש בדרשא דגדי ולא חלב להתיר טעם הנפלט דקרא איירי רק מאיסור בב"ח מצד עצמו אבל להנ"ל ניחא דג"פ לא תבשל כתיב אחד לאיה"נ ע"כ כתבה התורה שרק בבשר אסור בהנאה אבל בחלב ליכא איה"נ ולהא לא צריך קרא דאין לאסור בהנאה מטעם בשר משום דלא נאסר החלב מטעם בשר הנבלע בו וא"כ בין לרש"י ובין לתוס' ע"כ גזה"כ דלא נאסר מטעם בשר הנבלע בו דהיינו מקרא שלישי דכתיב לא תבשל לאיה"נ נשמע דלא נאסר כלל מטעם בשר דבודאי לא מסתבר לומר דקרא אחד ממעט חלב מהנאה שלא נאסר מטעם בשר בחלב הנבלע וקרא אחד דאיירי מאיסור אכילה רק ממעט מאיסור בשר בחלב שלא חל אחלב אבל משום טעם בשר הנבלע בו אסור א"כ מקרא זה נשמע דגם לא תבשל השני ממעט החלב גם מאיסור אכילה מטעם בשר הנבלע בחלב [ופשוט יש לומר על קו' הפלתי ע"ד שכתבו התוס' לעיל דנבילה מיקרי חתיכת נבילה ע"כ לא מיקרי ברי' ה"נ הכונה אי הו' כתיב לא תבשל בשר הו' שייך טעכ"ע אבל כיון דכתיב גדי לא משמע טעם דטעם לא מיקרי גדי] וא"ש.

הנה בחידושי הר"ן חולין דף צ"ח הביא קושיות הראשונים דקשיא שמעתתא אהדדי לפי פירש"י בחולין צ"ח סברי הני אמוראי דהתם דכל הני דרשות דג"נ ומשרת וחטאת הו'

רק אסמכתא בעלמא ובפסחים משמע דבין לר"ע ובין לרבנן טעכ"ע דאורייתא כדמוכח לה מקראי והעלה בשם רמב"ן דכולה כרע"ק סברו דמשרת אתא להיתר מצטרף לאיסור ואפ"ה ס"ל דליכא למילף מגוע"נ משום דהו' לי' ג"נ וחטאת ב"כ דמחטאת איכא למילף גם טעכ"ע ולא גמרינן מנייהו וגם שייך בחטאת המצל"א ע"כ הו' ב"כ עם משרת ולית לן טעכ"ע ולא היתר מצטרף לאיסור וההיא סוגיא דפסחים משום דאביי סובר דבדין שיהא טעכ"ע אסור ע"כ מוקי לה חטאת ונזיר לב"כ דלית לן המצל"א ולהכי אתא חטאת אבל טעכ"ע דדינא דלהוי טעכ"ע ילפינן מג"נ והני אמוראי סברי דטעכ"ע והיתר מצטרף לאיסור שניהם שקולים לכן הו' חטאת עם משרת שני כתובים ולית לן בכה"ת חוץ מנזיר לא המצל"א ולא טעכ"ע, והנה הדבר צריך ביאור במה פליגי סוגיא דפסחים עם סוגיא דחולין ונראה ליישב דלכאו' יש לדקדק בשמעתין דחולין דריב"ל משום בר קפרא יליף מזרוע בשילה דמשערין בס' או במאה והיינו מה"ת הנה כל זמן שלא שמעינן עוד דטעכ"ע דאורייתא מבב"ח או מג"נ או ממשרת לא שייך לילף דבעינן ס' ושבטיל בס' בשלמא לפמש"כ הר"ן דהיכי דנתערב גופו של איסור אין ענין לטעכ"ע ולכ"ע דאורייתא רק שאין לוקין עליו אם בכזית בכא"פ א"כ באמת הא דילפינן מזב"ש היינו אם נתערב גופו של איסור דמה"ת התערובות אסור ואנו ילפינן שיעור הביטול מזרוע בשילה אבל לפמש"כ יתר הראשונים דאין חילוק ובחידושי הר"ן ג"כ כתב דיש ג' מיני טעמים האחד שלא קלט רק טעם כמו שרה ענבים במים וילפינן ממשרת השני שקלט פליטתו וזה ילפינן מג"נ והג' אם נתערב גוף האיסור כמו חלב בבשר א"כ לפי"ז קשה שלא אשמעינן ריב"ל עיקר הדין דמה"ת לא בטיל באחד מדרשות אלו אך יליף מזב"ש דבטיל בס' ובפחות מס' בתרי בטיל וכדס"ל לרבא באמת והנה אי אמרינן דהילפותא מזב"ש רק אסמכתא דסתמא אין לו טעם רק עד ס' וא"כ אף אי טעכ"ע דרבנן דמדרבנן ל"ב וצריך ריב"ל לאסמכתא מזב"ש ג"כ ניחא אבל כפי הנראה מפירש"י דמפרש דמה"ת הוא דיליף ריב"ל דלא בטיל עד ס' ובס' בטיל ע"כ סובר טעכ"ע דאורייתא א"כ תחילה הו' לאשמעינן גוף הדין דטעכ"ע דאורייתא ואח"כ לאשמעינן מהיכן נלמד דבטיל בס' או בק'.

והנה בפסחים איתא כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור רק באיסורי נזיר שהרי אמרה תורה משרת ופריך לרב דימי מדמע של תרומה דחייב בכזית ומשני בכא"פ ופריך בכא"פ דאו' אה"נ אי הכי אמאי פליגי רבנן עלי' דר"א ומשני דמשטר קשטר לי' ושוב פריך משתי קופות ואח"כ איתא והאי משרת להכי הוא דאתי הא מבעיא לי' לטעכ"ע שאם שרה ענבים במים דחייב וסוגיא דהכא איתא נמי בנזיר ושם פריך הש"ס מעיקרא הו' קשיא לאביי דבכל איסור נאמר המצל"א ואח"כ פריך דאתא לטעכ"ע דבנזיר

ג"כ אין המצל"א ומשני דאחר דמסיק דבכא"פ דאורייתא הו' קשיא דנוקי משרת לטעכ"ע והמצל"א לא אמרינן.

ונראה דהנה בהא דפריך ובכא"פ דאורייתא תמה בפנ"י בפסחים הכי לא ידע דבכא"פ דאורייתא ותי' דקמ"ל דהלכה לממ"ס הי' דבכא"פ גם בתערובות אמרינן אבל אי אכל רק כזית ממנו לא לקי עד שיאכל כל התערובות ועוד תי' לפי דעת ר"ת שהובא ברא"ש בשמעתין דחולין דסובר דאי טעכ"ע דאורייתא נהפך היתר להיות איסור א"כ אי אכל כזית מן התערובות ג"כ חייב וא"כ לס"ד לאביי לא ידע דכזית בכא"פ דאורייתא דאי יאכל כזית ממנו שילקה ומשני לי' דהו' דאורייתא דהיתר נהפך להיות איסור [ולפי"ז ביותר בכזית בכא"פ דלא נהפך הו' ח"ש ע"י תערובות ומותר מה"ת לגמרי] וא"כ לפי"ז יש לומר כך דודאי לפי מאי דס"ד דאביי דלא חייב בכזית בכדא"פ רק הו' ס"ל דבאכל כל התערובות חייב אבל אכזית לא מחייב דלא נהפך היתר לאיסור א"כ הו' סברא דטעכ"ע רק איסורא איכא דהו' ח"ש ע"י תערובות אבל אהמצל"א לקי אכזית משום המצל"א דאי משום כזית בכדא"פ לא הו' מחייב עד שאכל כל התערובות [ואה"נ אי הו' יותר מכא"פ דלא לקי נמי אבל עכ"פ איסורא איכא דח"ש ע"י תערובות אסור כמו בהלכה דהלכה גלי דע"י תערובות הו' כמו בעין] אמנם אחר דמשני לי' דמצל"א ל"א והא דלקי בנזיד הדמע משום בכא"פ וסובר דאף אכזית חייב משום דנהפך היתר לאיסור א"כ אדרבא טעכ"ע מסתבר יותר לחייב אף ביותר בכדא"פ מהצל"א דבטעכ"ע נתפשט בכל התערובות שייך לומר דהיתר נהפך לאיסור אבל אי היתר מצטרף לאיסור לא אמרינן כיון דלא נהפך לא נתפשט בכולו לא נהפך לאיסור אין לצרפו ללקות עליו וע"ז שפיר פריך אביי דנוקי משרת לטעכ"ע ובזה א"ש גמרא דנזיר הנ"ל [ועיי' רשב"א חולין דהיתר מצטרף לאיסור ג"כ משום נהפך היתר לאיסור וטעכ"ע רק היכא דאוכל כזית איסור אף שאין ממשו של איסור אלא טעמו והנה זה כלישנא דאביי מתחילה לפי דרכינו הנ"ל אבל לפי מסקנא היינו בטעכ"ע יען דנתפשט בכולו אבל היתר מצטרף לאיסור לא נתפשט בשוה לא שייך נהפך היתר לאיסורא] ובזה נראה דפליגי הני תרי אמוראי רב יודא ור"נ דלחד מ"ד על עירובו חייב ואלו נוקשה בעיני' לא קאמר ולחד מ"ד על נוקשה חייב ועל עירובו בלא כלום ובפנ"י הקשה דהו' סברות הפוכות דחד סובר דהלכה בא דבכא"פ חייב גם בתערובות דגם ע"י תערובות הו' כבעיני' א"כ אם מתערב ביותר מכדא"פ ג"כ עכ"פ איסור תורה איכא אף דהו' ח"ש ע"י תערובות כיון דהלכה בא דבע"י תערובות הו' כבעיני' א"כ כמו ביותר מכא"פ איכא איסור תורה בעיני' כן ע"י תערובות דהיינו בנתערב ביותר מכא"פ דלא הו' אלא ח"ש ע"י תערובות ג"כ אסור מה"ת [וסובר

דהמצל"א גם ללקות אף בשאר איסורין וכסברת אביי] וא"כ נגד תערובות כזה הו' נוקשה עדיף ולאידך מ"ד סובר בכא"פ חייב אפי' בכזית ממנו וביותר מכא"פ ליכא איסור תורה דח"ש ע"י תערובות שרי מה"ת א"כ נגד תערובות כזה בכדא"פ שפיר נוקשה גרע ואי אית לי' נוקשה אסור אבל עירובו בלא כלום היינו ביותר בכדא"פ [וסובר באמת דלא אמרינן המצל"א לא בחמץ ולא בשאר איסורין כיון דע"י תערובות ח"ש דהיינו ביותר מכא"פ מותר לגמרי מה"ת לא שייך היתר מצטרף לאיסור ללקות עליו דאין כאן איסור כלל] ובפשיטות יותר יש לומר לפי ענינינו דבהא פליגי דלחד מ"ד תערובות כש"כ דמסברא דמצד הללמ"ס ידיעינן טעכ"ע דאורייתא ואין צריך לילף מכל ולכן מרבינן מכל נוקשה ותערובות בכש"כ ואידך מ"ד סובר דמקרא מרבינן טעכ"ע וצריך לילף מכל ע"כ נוקשה בעיני' הוא כש"כ.

מעתה י"ל דריב"ל בשמעתין הי' סבור דלא צריך כלל לטעכ"ע כיון דהללמ"ס בא בכדא"פ חייב בין בעין ובין ע"י תערובות וכדס"ד דאביי בפסחים וכתי' הפנ"י הרי נשמע דלא בטיל מה"ת ברובא וכיון דברובא לא נתבטל ע"כ טעכ"ע אסור מה"ת ולא ידעינן לשער בכמה אוסר ע"כ יליף מזרוע בשילה דעד ס' למר ועד מאה למר אסור וא"כ לא צריך כלל לדרשא מקראי דטעכ"ע דאורייתא דמצד הללמ"ס ידעינן דלא בטיל ברובא והיינו אליבא דאביי דמפרש זהו מכלל איסור אליבא דר"י אבל טעכ"ע דאורייתא לאביי בשמעתין דחולין קאי כדס"ד דידי' בפסחים דהמצל"א דח"ש ע"י תערובות ביותר מכא"פ אסור מה"ת דמצד הללמ"ס ידעינן דאסור ואף אי לא מרגיש הטעם אסור דהא כיון דהאיסור לא נתבטל ברוב בעינן ס' לבטל עצם האיסור ולכן אין חילוק בין אי נתערב גוף ממשו של איסור או נתערב הטעם לבד כיון דלא אמרינן נהפך היתר לאיסור אף דנתערב גופו של איסור רק ע"כ תאמר דלכן אסור משום דלא נתבטל כמות האיסור אם אין ס' נגדו א"כ גם הטעם של איסור טעכ"ע דכיון דכשעומד בפ"ע אסור כמש"כ הרשב"א וחידושי הר"ן צריך מסברא הטעם ס' לבטל כמות הדבר וכל זמן דליכא ס' לא נתבטל כמות האיסור עכ"פ [ועיי' רשב"א בשם הראב"ד שכתב דלכן לא בטיל האיסור ברובא כיון דנרגש הטעם הו' כניכר האיסור א"כ אף הכמות לא נתבטל ברוב] והא דמסיק אביי דלחומרא ילפינן דמה"ת ברובא בטיל הכונה כך דהנה בכל ביטול צריך לבטל כמות האיסור ברוב או בס' ואי לאו דילפינן מזרוע בשילה הו' ילפינן מאחרי רבים להטות דגוף האיסור נתבטל ברוב אבל כיון דאיכא טעמא ע"כ אם אוכל טעם זה בכא"פ שפיר חייב וביותר מכא"פ הו' אמרינן דשרי לגמרי וילפינן מזרוע בשילה דעד ס' אסור וזה נשמע מהללמ"ס דאף דהו' רק ח"ש ע"י תערובות אסור וזה נשמע מזרוע בשילה [ולפי"ז

המצל"א מסתבר יותר מטעכ"ע דהיינו אם אכל כזית מן התערובות לקי מטעם היתר מצטרף למאן דאית לי' המצל"א ורבא אמר לא נצרכא אלא לטעכ"ע דבחולין טעכ"ע לאו דאורייתא דגוף איסור בטיל ברובא וטעמא דידי' אסור רק בכדא"פ ואם אכל כולו לוקה אבל ביותר בכדא"פ טעכ"ע לאו דאורייתא [דכיון דיותר מכדא"פ הו' רק ט"ש טעם ע"י תערובות שרי ופליגא אליבא דריב"ל דאביי לא דבטיל ברוב דילפינן מזב"ש דבעינן ביטול ס' ע"כ כל זמן שלא נתבטל אסור] ובאמת מה"ת אין צריך ס' כלל רק בקדשים טעכ"ע אסור דהיינו דלא אמרינן דגוף איסור נתבטל ברוב וממילא הטעם אסור אפי' ביותר מכדא"פ והו' הדין ע"י תערובות כמו בעין ולכן טעכ"ע בקדשים דאורייתא ובזרוע בשילה גלי קרא דבס' עכ"פ בטיל אף דאיכא טעמא וכשיטת רש"י לעיל דמה"ת בטיל בס' אף דאיכא טעמא רק קאי בחולין ולרבא קאי אקדשים וע"ז פריך דנילף ומשני דחידוש הוא ופריך ל"ק וס' נמי לא נגמר ומשני דלחומרא ילפינן דהא באמת ברובא בטיל גוף איסור א"כ אין טעם אוסר אלא עד ס' בכא"פ אבל ביותר מכא"פ אין אוסר וגרע ע"י תערובות מבעיני' דהו' ח"ש ע"י תערובות דשרי וא"כ הו"א גם בקדשים כן וא"כ הילפותא מזרוע בשילה לחומרא דבקדשים לא בטיל עד דאיכא ס' ולפי"ז בכדא"פ אם אכל כזית שפיר יש לומר דמרבינן דהיתר מצטרף לאיסור לקי בקדשים אבל בשאר איסורין לא אמרינן היתר מצטרף לאיסור וגם לא טעכ"ע משום דהו' חטאת שני כתובים הבאים כאחד בין לענין המצל"א בין לטעכ"ע דהא להאי מ"ד המצל"א וטעכ"ע שווים דהיינו דעכ"פ טעכ"ע לא עדיף מהמצל"א לכן מוקמינן דחטאת הו' ב' כתובים הבאים כאחד בין עם משרת בין עם ג"נ כמ"ש חידושי הר"ן אך בסוגיא דפסחים דמסיק דבכא"פ דאורייתא ללקות עליו אכזית מן התערובות משום דהיתר נהפך לאיסור והיינו משום דסובר דלא אמרינן בתערובות ברובא בטיל [דאי הו' בטיל ברובא גוף האסור לא שייך דהיתר נהפך לאיסור] וכיון דנהפך היתר לאיסור א"כ אדרבא טעכ"ע מסתבר יותר מהמצל"א לכן פריך שפיר דנוקי משרת לטעכ"ע וע"ז מסיק דחטאת אתי לשני כתובים הבאים כאחד דלא אמרינן היתר מצטרף לאיסור ולא מוקמינן חטאת שיהא ב' כתובים הבאים כאחד עם ג"נ דטעכ"ע מסתבר לי' טפי וא"כ בהך פליגי הנך שמעתתא דש"ס דחולין דאביי דפריך וכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא הי' סובר דלא אמרינן נהפך היתר לאיסור וש"ס דפסחים ונזיר קאי למאי דמשני לי' בכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא היינו דחייב אכזית ממנו ונהפך היתר לאיסור א"כ שפיר טעכ"ע מסתבר יותר דהא הסברא דברובא בטיל גוף האיסור ונתיישבו דברי הר"ן.

מעתה ניחא נמי קו' התוס' לפירש"י דהא דפירש"י בקדשים טעכ"ע לא קאי אטעם כ"ד

אלא הכי קאמר בקדשים לא אמרינן דבטיל ברובא גוף האיסור א"כ הטעם אוסר כל זמן דאיכא טעמא דילפינן מיקדש להיות כמוהו אבל בחולין דגוף האיסור בטיל ברוב נשמע דטעכ"ע לאו דאורייתא דהיינו דהטעם אסור עד כדא"פ דאם אכל כולו חייב מצד הללמ"ס דגם ע"ז בא הלכה דמצטרף בכא"פ אבל אכזית אחד מתערובות לא לקי דהא לא אמרינן נהפך היתר לאיסור כיון דגוף האיסור נתבטל אבל ביותר מכא"פ ע"כ טעכ"ע לאו דאורייתא דהא נתבטל ברובא והטעם אין אוסר אלא עד בכא"פ מטעם הללמ"ס ונשמע דבחולין טעכ"ע לאו דאורייתא וכשיטת רבינו אבל טעם כ"ד אין אוסר בקדשים ומיושבים כל קו' התוס' על נכון.

ובהא ניחא מה שהקשה התוס' הא דקאמר לחומרא גמרינן הא זהו מב"מ אבל בשא"מ הא טעכ"ע דאורייתא להנ"ל ניחא דשפיר בטיל ברובא דהיינו לבטל הכמות בעינן גם בא"מ רובא וע"כ אי לאו ז"ב הו' סגי ברובא אבל מזב"ש ילפינן דלא סגי רוב לבטל הכמות רק צריך לבטל עצם האיסור [דלפמ"ש לית לי' טעכ"ע מקרא דמשרת או ג"נ או בב"ח רק מהללמ"ס דכל כזית בכא"פ אסור ע"י תערובות כדנשמע מזרוע בשילה אבל אי לא הו' ילפינן מזרוע בשילה לא הו' מצינן למילף מהלכה דטעכ"ע דאורייתא דא"כ לא יתבטל לעולם כיון דח"ש ע"י תערובות אסור] כנ"ל וא"ש.

במשנה כל הבשר וכו' ודייק בגמרא דבשר עוף בחלב דאורייתא והו' דלא כר"ע וקשה מסיפא ואמר ר"י רבי הוא ונסיב לה אליבא דתנאי ורב אשי מפרש יש מהן מדברי תורה ומהן מדברי סופרים ואח"כ מסיק אמר רב יוסף שמע מינה בשר עוף בחלב דאורייתא דאי ס"ד דרבנן אכילה גופא גזירה וכו' ותמהו הראשונים דכבר תי' רב יוסף גופא דרבי נסיב לה אליבא דתנאי איך קאמר אח"כ ש"מ בשר עוף בחלב דאורייתא עוד יש לדקדק דקאמר רב אשי כל הבשר אסור לבשל בחלב מהן מדברי תורה ומהן מדברי סופרים כיון דסתם בשר היינו בשר בהמה איך שייך לומר מהן מדברי תורה הלא מסתמא מהא קמיירי גם יש לדקדק למה לא נקיט כלישנא דמעיקרא מהן דאורייתא מהן דרבנן כדהתחיל בתחילה הא עוף דאורייתא כדקאמר לקמן דף קי"ג רק בדף קי"ג קאמר אליבא דרע"ק דס"ל חי' ועוף אינן מדברי תורה וצריך טעמא ואח"כ מסיק הגמרא דהו' גזירה דאתי לאסוקי בשר וגבינה ויאכל בשר וגבינה ופירש"י דלא גזרינן העלאה אטו אכילת עוף ורבינו מפרש אטו אכילת בשר עוף וקשה לי דלקמן דף קי"ג במשנה המעלה את העוף עם הגבינה א"ע בל"ת ומפרש בגמרא דאינו בא לידי ל"ת דאין לחוש שמא יאכלנו ויעבור עליו דאי נמי אכיל לי' לא עבר הא אמרת דהגזירה שמא יבוא לאכלו ואיך שייך לומר דא"ע בל"ת הא באמת גזרינן שמא יבוא לאכלו דבא לידי הרגל עבירה גם גוף

הדבר תמוה דלא מצינו כהאי לישנא בעלמא באיסור דרבנן לומר דלא יבוא לידי איסור דאורייתא דהנה במשנה גבי כחל תנינן לה במשנה הכחל קורעו לא קרעו א"ע עליו דהיינו בדיעבד אף דעשה איסור א"ע בל"ת אבל בכהאי לישנא דהכא דעבר אאיסור דרבנן שיאסר עליו שלא יבוא לידי ל"ת דאורייתא וגם יש לדקדק במשנה דקתני הנודר מן הבשר הא בנדר דתליא בלשון בני אדם לא שייך למיתני כלל הבא במשנתינו.

ליישב זה אני אומר דהנה רבינו בפ"ב מה' ממרים כתב דמי שאומר דחי' בחלב לאו דאורייתא ועוף דאו' עובר בלא תגרע ובלא תוסיף ופי' בחס"ו בתשובה דידוע מה שמפורש בתורה אין כח ביד חכמים לאסור א"כ מי שמפרש דמפורש בתורה למעט חי' מדכתיב גדי ועוף מפרש דגדי אפי' עוף ואין כח ביד חכמים לאסור ולא להתיר ע"כ עובר בלא תגרע ובלא תוסיף, עיש"ה ולפי"ז יש לפרש המשנה דהמעלה בשר עוף וגבינה א"כ הרי מעשיו מוכיחין שאין מה"ת ע"כ לא בא לידי ל"ת שיאמר דהו' דאורייתא ויעבור בלא תוסיף ומיושב קו' הנ"ל שהקשיתי ממשנה זו דלא קאי אל"ת דלא תבשל כלל ולפי"ז יש לומר דתחילה דקאמר בגמרא למידק הא בשר עוף דאורייתא היינו דמרבינן מקרא דבשר עוף ג"כ דאורייתא אבל לא מפורש בתורה א"כ אתיא דלא כרע"ק דקאמר בשר עוף אין מה"ת דלשון זה משמע דאין מפורש להתיר ויש כח ביד חכמים לאסור ואי הו' נקט לאו דאורייתא הו' משמע זה דטעמו משום דמפורש להתיר ואין כח ביד חכמים לאסור ומותר מדרבנן ג"כ ולכן לקמן בדף קט"ו נקיט דרע"ק ס"ל חי' ועוף אין מה"ת אבל מדרבנן אסור דהיינו דאין מה"ת משמע רק בבישול לא באכילה דאין מפורש בתורה להתיר ושפיר מצינן לומר דמדרבנן אסור רק לרי"ו ס"ל דלאו דאורייתא דהיינו דס"ל דמפורש בתורה להתיר לכן אף מדרבנן מותר דאין כח ביד חכמים לאסור ולכן מוקי רב יוסף כתנאי ועל זה בא רב אשי ומפרש דזה גופי' כונת המשנה כל הבשר אסור לבשל ויש מהן מדברי תורה שמפורש לאסור דהיינו חי' מפורש לאסור כדברי חס"ו ויש מהן מדברי סופרים דהיינו שמה"ת מפורש להתיר [דמגדי ממעטינן עוף אבל רק בבישול אבל באכילה אין מפורש א"כ מדברי סופרים אסור שפיר ולכן חייבין לפרש ולדבר שרק מדרבנן אסור] ומדברי סופרים שפיר אסור והיינו דרק מותר לומר שאסור מדברי סופרים אבל אם יאמר שאסור מדברי תורה דהיינו שידבר דזה מפורש בתורה לאסור דגדי משמע עוף הרי עובר בבל תוסיף לכן נקט האי לישנא ולא קאמר יש מהן דאורייתא ויש מהן לאו דאורייתא דזה הו' משמע דמותר גם מדרבנן מפני דהו' כמפורש בתורה ובאמת אין נחשב כמפורש דרק בבישול איירי קרא ויכולין לאסור מדרבנן עכ"פ רק רב יוסף בא לחדש עתה דאסור מדאורייתא כדקאמר מתחילה משום דבאמת איכא דרשא אחריתא

דל"ת כל תועבה והיינו דאף דנאסר דלענין בישול נתמעט עוף אבל באיסור אכילה שפיר יש לאסור מלא תאכל כ"ת דעכ"פ תעבה הוא בבשר בהמה בבישול לכן אסור באכילה עכ"פ גם בעוף וע"ז מסיק דרק מדרבנן רק דגזרינן העלאה אטו אכילה דלשיטת רבינו שמפרש דא"ע בל"ת היינו בבל תוסיף שפיר יש לפרש דגזרינן העלאה אטו אכילה.

ואמנם עדיין אין לשון רבינו מיושב כמוש"כ החס"ו דלשון אין משמע כן ובאמת עדיין אין קו' הראב"ד מיושב כיון דאין יוצא מזה לא הוספה באיסור ולא גורעין בהיתר רק בפירושא דקרא אין זה במשמעות הקרא דלא תוסיפון ולא תגרעון לכן אומר דהנה רבינו בפט"ו כתב דאיסור דרבנן מבטלין לכתחלה כגון בשר עוף ובכ"מ הקשה הא בב"ח יש לו עיקר מה"ת כיון דבב"ח עכ"פ איסורו מה"ת [והנה בפשיטות י"ל דזה תליא אי מפרשינן הא דאיתא בשמעתין דגזרינן בעוף העלאה אטו בהמה דיבוא לידי אכילה א"כ יש לו עיקר מה"ת אמנם רבינו לשיטתו דמפרש הגזירה אטו אכילה בעוף כמו שבארתי א"כ לא מיחשב יש לו עיקר מה"ת] וכתב דבודאי רבינו חולק אתוס' וסובר אפי' ביש לו עיקר מה"ת מבטלין לפי"ז אני אומר כל זה אי אמרינן דבב"ח דמותר בעוף מפורש בתורה דגדי ממעט עוף אבל אי הו' אמרינן דעוף ג"כ בכלל הקרא אלא דממעטין מג"פ לא תבשל אז הו' באמת אסור לבטל דזה בודאי מיקרי יש לו עיקר מה"ת וא"כ עי"ז שמוסיף ואומר דגדי משמע גם עוף א"כ הוא מוסיף דאסור לבטל לכתחלה ולהיפוך בחי' ע"י שאומר שחי' נתמעט מגדי א"כ אין מפורש בתורה לאסור יוצא דין לקולא לענין אחע"א דמר"ן בנדרים משמע דרק איסור המפורש בתורה שייך איסור חע"א אבל דבר שאין מפורש בתורה אין איסור חע"א א"כ אי חי' מפורש בתורה לאסור אז בשר מחי' שפיר אסור בב"ח והנה במשנתינו קתני כל הבשר אסור לבשל והו' הכל בכלל אפי' בשר חי' כמש"כ הר"ן וכן אפי' בשר מתה בכלל למ"ד כיון דחל אבישול חל אאכילה כמ"ש הר"ן דמשנתינו קאי למ"ד דסובר אחע"א כיון דחל אבישול [ובאמת קשה לי לדברי הר"ן א"כ למה צריך למיתני מוקדשין הא גם בחולין שייך איסור חע"א בבשר מתה או בחלב כיון דחל אבישול חל אאכילה או כמ"ד דס"ל איסור חע"א] אמנם ע"י שזה גורע ומפרש דקרא דגדי ממעט חי' א"כ אין בשר חי' בחלב חל אאיסור מתה א"כ גורע באיסור לכן שפיר שייך לא תגרע וא"ש הכל.

שם ע"ב תני אגרא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן ופריך מיני' לרב יצחק דאכיל גבינה ואח"כ בשר ולא משי ידי' והוק' בתוס' קו' עצומה מאי פריך לרב יצחק דאיירי מגבינה ואח"כ בשר ותי' דס"ל דלאו דוקא רק גבינה תחילה וכבר תמה הריטב"א דזה דוחק גדול לפרש טעם דהתירא אמה דסבירא לי' דאסור והוא פלא גדול לכן נראה לתרץ דהנה

לקמן בעי רב אסי מרי' כמה ישהא ואמר ר"י ולא כלום ומסיק ובבשר צריך להמתין דכתיב והבשר בין שיניהם וכ"כ רבינו והנה רש"י פירוש דאסור לאכול אחר בשר גבינה משום דנדבק בפה ונמשך הטעם וא"כ בלועס ג"כ אסור אבל הטור כתב דלטעם דבשר בין שיניהם אסור בלועס אבל לטעם דטעם הבשר נמשך לזמן רב או בלועס מותר דרק כשאכלו והבשר במעיו נמשך הטעם זמן רב נראה דא"ש דהנה זו הסברא דנמשך הטעם כל שבמעיו תליא בפלוגתא דרי"ו ור"ל דס"ל הנאת גרונו ולר"ל הנאה במעיו בעינן והיינו דנהנה גרונו ונגמר ההנאה כשמגיע למעיו והיינו משום דכיון דהוא במעיו נמשך הנאת גרונו והוא מקושר למה שבמעיו אמנם לרי"ו ורב אסי דס"ל הנאת גרונו הוא סובר דהטעם משום הבשר שבין שיניהם דלמ"ד הנאת גרונו בעינן חייב גם אמה שבין שיניו ולמ"ד בתר הנאת מעיו לא מחייב אבין שיניו כמוש"כ בחס"ו באו"ח בכמה תשובות א"כ כיון דרי"ו ס"ל הטעם משום בשר בין שיניהם שפיר כתב רש"י לפי שיטתו דרק מחייב אהנאת גרונו א"כ כיון שנדבק בפה ונמשך הטעם בפה אסור לאכול גבינה אחריו והה"ד בלועס ג"כ אסור דהנאת גרונו איכא אבל הטור קאי לפרש לפי מ"ד דס"ל הנאת מעיו בעינן לכן מפרש דהטעם משום דכשאכל נמשך הטעם דהא אגרא דאמר עוף וגבינה נאכלין באפיקורן ע"כ ליתּ לי' דרי"ו ורב חסדא משום בשר בין שיניהם דהא קאי אבשר עוף א"כ מ"ט מתיר בעוף וגבינה ע"כ לדידי' הטעם רק משום דנמשך הטעם ולכן ס"ל בעוף וגבינה מותר דכיון דהו' דרבנן לא נאסר אחריו גבינה דנמשך טעמו וע"ז דייק הא בשר וגבינה אסור דכיון דהו' דאורייתא אסור מטעם דנמשך הטעם וא"כ שפיר פריך לרב יצחק כיון דאסור מסברא דנמשך הטעם א"כ גם גבינה ובשר אסור דהא עכ"פ במעיו הם מחוברים יחד ונמשך הטעם בגרונו א"כ מה לי בשר וגבינה ומה לי גבינה ובשר והיינו למ"ד דאזלינן בתר הנאת מעיו וא"כ ניחא דרבינו ס"ל דבאמת דלא כאגרא דגם עוף וגבינה אסור כיון דרבינו הביא הטעם דהבשר בין שיניהם וכן ס"ל בתר הנאת גרונו אזלינן ולא מטעם דהנאת מעיו ור"ל ס"ל כתנא אגרא דעוף וגבינה מותר וא"כ א"ש דהטור כתב שני הטעמים כיון דבגמרא ע"כ איכא פלוגתא גם הטור כתב ב' טעמים.

הנה אח"כ מייתי הש"ס פלוגתא דב"ש וב"ה אי מקנח ומדיח או מדיח בלא מקנח והנה לפירש"י קינוח עדיף מהדחה ולתוס' עדיף הדחה מקינוח ובמה פליגי נראה דתליא בפלוגתא דרש"י ורמב"ן בפי' התורה דכתיב ואשר לא יבוא באש יבוא במים ומפרש רש"י דהיינו טבילה ורמב"ן מפרש דהוא הכשר הכלי בצונן כמו הגעלה בחמין א"כ לפירש"י הדחה לאו מילתא הוא רק טבילה הוא מטומאה לטהרה ולכן רש"י בע"ז מפרש המשנה כל דבעי טבילה ומטבילין פירש"י דהיינו טבילה ממש ושאר ראשונים

מפרשי כל דבעי טבילה היינו הדחה להכשיר הכלי דסברי כדמפרש הרמב"ן מעתה יש לומר סברת התוס' הדחה עדיף דהא נזכר בקרא לגבי הכשר הכלי ה"נ לגבי הכשר פיו עיקר הוא הדחה אבל רש"י לשיטתו דלא מחשב הדחה להכשיר הכלי רק לענין טבילה מטומאה לטהרה ע"כ סובר דהדחת פיו ל"מ להכשיר פיו רק עיקר הוא קינוח.

הנה בדף ק"ז דמפרש הגמרא בתפיסה אחת אסור פירשו התוס' בהוצאה אחת דחיישינן דאתי למיכל ביחד נראה לי סמך לזה דהנה בישול עכו"ם ילפינן בע"ז ל"ח דמה מים שלא נשתנו דהיינו דהו' אסמכתא ותוס' כתבו דהוא מטעם חתנות ורש"י מפרש שמא יאכילנו דברים טמאים והרשב"א בתשובה מפ' הביאו הב"י באו"ח סי' שכ"ח שהוא מטעם דעי"ז יבוא לאכול ביחד ה"נ שפיר חיישינן ע"י הוצאה אחת יבוא לאכול ביחד אפי' בלא שולחן אחד. הנה סוף הסוגי' בדף קט"ו מסיק הגמרא דפליגי רע"ק וריוה"ג לרע"ק חי' ועוף אינו מה"ת אבל מדרבנן אסור וריה"ג דממעט יצא מחלב אמו ס"ל דאפי' מדרבנן שרי ולכאו' מאי שייכות זה לפלוגתא דרע"ק דפליגי אי ילפינן מגדי או מדכתיב מחלב אמו יצא עוף שאין לו חלב אמו נראה לפמ"ש הטו"ז דדבר המפורש בתורה אין לחכמים כח לאסור א"כ יש לומר דרע"ק דרק ממעט מגדי ולא עוף זה לא חשיב מפורש בתורה דהא גדי אתי למעט גם שאר דברים כמו דם ובהמה טמאה א"כ יכולין חכמים לאסור ע"כ מדרבנן אסור וריוה"ג דיליף בחלב אמו זהו חשיב מפורש בתורה להתיר אין כח ביד חכמים לאסור לכן ס"ל אף מדרבנן מותר.

ארי"ן אמר שמואל סכין ששחט בה אסור לחתוך רותח צונן אמרי לה בעי הדחה ופירש"י ואם חתך צונן בעי הדחה ההוא צונן וכתב הר"ן ותמהני מה הוזקק רש"י לפרש כך ולמה לא פירוש דקאי אסכין יע"ש מה שתי' שתליא בסוגיא דלעיל דף ח' אמנם קשה טובא דמבואר בפירש"י דלכן אסור לחתוך בו רותח משום שבולע דבית השחיטה רותח ובולע דם וחוזר ופולט א"כ ע"כ דסובר משום דבית השחיטה רותח וצריך הגעלה וא"כ הדרה קו' לדוכתי' למה גבי צונן כתב לפרש דקאי אצונן לא אסכין לכן נראה ליישב דהנה לעיל פירש"י דהלכתא בצונן אף דלעיל בסכין של עכו"ם ס"ל לרב דקולף הא"ט משום דסכין פולט על ידו חום בית השחיטה אבל אין מבליע בסכין הקשה ורשב"א שם תמה עליו בתרתי חדא דהכא פסקינן דבית השחיטה צונן והתם פסקינן דבית השחיטה רותח ועוד דהכא פירוש דאפי' למ"ד בית השחיטה רותח דם אין בולע בקשה ואין הסכין נאסר מחמת דם כלל והכא אמרינן דבולע הוא דם וחוזר ופולט ברותח שחתך בו. והנה בראש יוסף הקשה עוד דלעיל פירש"י דלרב קולף דבולע שמנונית הסכין דאי מפליטה איירי אמאי לא כתב שפולט ובולע אע"כ דאיירי שהשמנונית בעין דסתם סכין

שמנונות בעין וכן מוכח ממה שפירוש דלרבה מדיח דאף דבית השחיטה צונן הרי הוא בעין וכאן פירש"י דלשמואל סכין ששחט בה אסור לחתוך משום דבית השחיטה רותח דבולע ופולט ועוד הקשה ביעב"ץ ובראש יוסף מה צריך לפרש לחלק דלעיל בסכין של עכו"ם אסור משום דסכין פולט ע"י חום בית השחיטה רק שאין בולע הא לפירש"י איירי בשמנונית שעל הסכין לכן שפיר קולף דבולע שמנונית שבעין.

ונראה ליישב דבודאי לס"ד דפליגי אי בית השחיטה צונן אפ"ה סובר מדיח ע"כ פירש"י דפליגי בשמנונית בעין וגם למ"ד קולף רק משום שמנונית אסור אבל למאי דמסיק דכו"ע בית השחיטה רותח אלא דמ"ד דמדיח משום דטרוד לפלוט אין בולע א"כ שוב אין צריך לומר דאיירי בשמנונית בעין אלא איירי במקונח רק כיון דבית השחיטה רותח נדבק בו השמנונית שהפליט ע"י חום בית השחיטה ולכן צריך עכ"פ הדחה ולמ"ד דקולף היינו דלית לי' איידי דטרידי לפלוט לא בלעי דשמנונית בולע שפיר לכן קולף אבל לאיכא דאמרי פליגא בדוחקא דסכינא ולכו"ע בית השחיטה צונן ע"כ איירי באין מקונח ויש שמנונית בעין ושפיר עי"ז דוחקא דסכינא אבל במקונח לא שייך דוחקא דסכינא ויש להוכיח כן דהא תוס' הקשו אמאי בסכין ששחט בה כשרה דמפרש הש"ס הטעם משום דאימת קחיימה בסוף שחיטה ואז כבר פקע אמה"ח אכתי תקשה הא בולע ע"י דוחקא דסכינא והוכיחו מזה דדוחקא דסכינא לחוד לא מהני אלא משום דאיכא נמי חום בית השחיטה קצת וקשה לי הא עתה קאי לס"ד דכ"ע בית השחיטה צונן א"כ לא הו' חום בית השחיטה כלל אעכ"ח באיכא שמנונית על הסכין דוחקא דסכינא מבליע השמנונית שעל הסכין רק להבליע בסכין שהוא קשה לא מהני דוחקא דסכינא להבליע השמנונית של אמה"ח בסכין אמנם לבתר דמייתא דפליגי ר"א ורבינא בסכין ששחט בה טריפה ומסיק הלכתא בצונן וקשי' לי' לרש"י מדלעיל דרב סובר קולף ולכן מפרש רש"י דהא דפסק הלכתא בצונן לאו מטעמי' דס"ל בית השחיטה צונן אלא דסובר בית השחיטה רותח ג"כ רק מטעם אחר דלעולם בית השחיטה רותח אלא דסובר דאין רותח כ"כ שיהא מפליט בלא דוחקא דסכינא והיינו דמסקנת הגמרא לפרש דפלוגתא דרב ורבב"ח בסכין של עכו"ם הוא כדס"ד מעיקרא בבית השחיטה רותח פליגי אבל לא דסובר רב שרותח כ"כ שיהא מפליט בלא דוחקא דסכינא אלא דע"י דוחקא דסכינא ורבב"ח סובר דצונן ואין מפליט אף עם דוחקא דסכינא וא"כ כיון דרק מפליט משום דוחקא דסכינא שפיר יש לחלק בין סכין ששחט בה טריפה דרבינא דסובר בצונן משום דבית השחיטה רק רותח כ"כ שיהא פולט ע"י דוחקא דסכינא וכיון שכן שפיר יש לחלק דפולט ואין מבליע בקשה דע"י דוחקא דסכינא אין מבליע בהסכין ולכן בסכין ששחט בה טריפה רק מדיח

דלא נבלע בסכין משמנונית של טריפה וא"כ למסקנא הני תרי אליבא דרב ורבב"ח פליגי אי בית השחיטה רותח עם דוחקא דסכינא או בדוחקא דסכינא לחודי' ולאידך מ"ד לית לי' בית השחיטה רותח ולית לי' גם הטעם דדוחקא כיון דמעתה מחלק בין פולט למבליע בסכין הקשה שוב אין צריך לומר דרב ורבב"ח פליגי בשמנונית שעל הסכין דאף אי איירי במקונח שפיר פליגי דלרב קולף משום דבית השחיטה רותח עם דוחקא דסכינא מפליט ומבליע בבשר ולרבב"ח מדיח משום דנהי דלית בית השחיטה שיהא מבליע בבשר אף עם דוחקא דסכינא אבל עכ"פ הדחה בעי דעכ"פ מפליטו דע"י חום בית השחיטה מפליט מן הסכין רק שאין מבליע בבשר דלית לי' דוחקא דסכינא אבל כיון שעכ"פ פלט השמנונית נדבק בבשר וצריך הדחה א"כ באמת אין צריך לאוקמא פלוגתא דרב ורבב"ח בשמנונית שהוא בעין ולפי"ז א"ש אף למ"ד בסכין של טריפה דמדיח בסכין של עכו"ם מצי סבור דמפליט ומבליע בבשר הרך ע"י חום בית השחיטה ע"י דוחקא דסכינא [רק הבליע בסכין הקשה לא אמרינן דמבליע ע"י חום בית השחיטה וע"י דוחקא דסכינא] ולא יקשה קו' התוס' למסקנא אף בכשרה נמי כיון דלפמש"כ למסקנא צריך גם לחום בית השחיטה א"כ שפיר יש לומר כתי' הגמרא אימת חיימה לכי שחט אזיל איסור אמה"ח דדוחקא דסכינא בלא חום בית השחיטה אין מבליע בסכין הקשה וכמ"ש התוס' אמנם סברא זו דדוחקא דסכינא עם חום בית השחיטה מפליט ואין מבליע כמו שהוא למסקנת הגמרא הוא רק לפי מה דפסק הגמרא כרבינא לקולא דבאמת תמהו הראשונים הא בכל מקום דפליגי ר"א ורבינא רבינא לקולא והלכתא כרבינא לקולא למה הוצרך לומר הלכתא כרבינא ולהנ"ל ניחא דהנה לעיל איתא אמר ר"ז אמר שמואל ליבן סכין ושחט בה כשירה דבית השחיטה מרווח רווח וכתבו הראשונים דאין הלכה כר"ז אמר שמואל דהא לקמן דף י"ח סובר רבינא דבדיקת הסכין אבשרא ואטופרא ואתלת רוחתא ע"כ דלית לי' בית השחיטה מרווח רווח ולפי"ז יש לומר דהיינו טעמא דמסיק הלכתא בצונן כרבינא משום דקשיא לי' מדרב סובר קולף רק דניחא לי' לומר דלא פליג אסברא דדוחקא דסכינא גם חום בית השחיטה מפליט רק לענין להבליע בסכין הקשה ל"מ דוחקא דסכינא והא גופא קמ"ל דהלכתא כרבינא ולא פליג אדרב דלדידי' בודאי איכא דוחקא דסכינא דלית מרווח רווח רק שאין כחו להבליע בסכין הקשה אבל מפליט ומבליע בבשר הרך אבל לשמואל דסובר בית השחיטה מרווח רווח א"כ לדידי' יש לומר דלא אמרי' דוחקא דסכינא כלל א"כ לא מצינן לפרש דטעמי' משום דבית השחיטה רותח עם דוחקא דסכינא כלל א"כ לא מפליט ומבליע אלא דטעמו משום דבית השחיטה רותח כ"כ שאף בלא דוחקא דסכינא מפליט וכיון שע"כ מפליט ע"י חום בית השחיטה

לחודא שוב אין לחלק בין להפליט ובין להבליע בקשה כיון דחום בית השחיטה עצמו מהני אהני להפליט ולהבליע בבשר גם להבליע בקשה מן הממשות שיש בעין על הסכין א"כ ניחא דרש"י פירוש לשמואל הטעם כיון דסכין בולע ומפליט דלדידי' אין חילוק וגם ניחא דרש"י לעיל פירוש דסכין קולף משום שמנונית דלפמש"כ היינו אי אמרינן דפליגי בחום בית השחיטה דאז קשה א"כ מ"ט דמ"ד קולף ע"כ משום שמנונית אבל אי אמרינן דלכ"ע בית השחיטה רותח ומפליט ומבליע אלא דלית לי' דקולף משום דאיידי דטרוד לפלוט אין בולע אבל עכ"פ פולט מסכין הבלוע וצריך הדחה שוב אין צריך לומר דאיירי דוקא בסכין שאין מקונח דבית השחיטה חם להבליע ולהפליט הבלוע שבסכין וא"כ שפיר ס"ל לשמואל דאסור לחתוך בו אף בסכין נקי ומקונח וניחא נמי קו' הרשב"א דלעיל פירש"י דאין סכין בולע אפי' מדם וכאן כתב דבולע ופולט דלפמש"כ א"ש דזה כתב רש"י לפרש לפי מה דס"ד דפליגי אי בית השחיטה צונן וכן לפי מה דמסיק דהלכתא בצונן ובארנו דלפי"ז הא דפליגי רב ורבב"ח בסכין של נכרי היינו דרבותא ע"כ מודה דמפליט ומבליע ברך כיון דלית לי' בית השחיטה מרווח רווח ואיכא דוחקא דסכינא עם חום בית השחיטה אבל לשמואל דלית לי' דוחקא דסכינא בשחיטה ע"כ רק ע"י חום בית השחיטה ע"כ גם מבליע בקשה וא"ש ולפי"ז מיושב קו' הר"ן דלמה הוכרח רש"י לפרש דבעי הדחה דלפמש"כ לשמואל הא דפליגי רב ורבב"ח דסכין של עכו"ם ע"כ דפליגי דהא דלכ"ע בית השחיטה דאין לפרש משום דוחקא דסכינא דהא לשמואל לא שייך כ"כ דוחקא דסכינא בבית השחיטה אבל בבשר דעלמא בודאי גם לשמואל אמרינן דוחקא דסכינא וזה שייך אפי' בצונן ולכן קשיא לרש"י ואי אהני הדחה וסכין עכ"פ אסור לכתחלה לחתוך בה צונן משום דוחקא דסכינא ונהי דלעיל למ"ד דאית לי' דוחקא דסכינא סובר דקולף היינו משום דשם משום שמנונית שבעינא או כאידך מ"ד דסובר תרתי בעינן חום בית השחיטה ודוחקא דסכינא אבל דוחקא דסכינא לחודא לא אבל כאן אין שמנונית על הסכין רק אף שסכין מקונח כיון דאיכא דוחקא דסכינא פלט במקצת עכ"פ ולכן מפרש רש"י דבעי הדחה היינו לצונן ואמרי דלא בעי הדחה היינו משום דסברי כמ"ד דלעיל דאף בשמנונית שעל הסכין ל"א משום דוחקא דסכינא יהא צריך קליפה וסגי בהדחה הכא דסכין מקונח אף הדחה לצונן ל"ב משום דלית לי' כלל דוחקא דסכינא אפי' בבשר היכא דליכא חום בית השחיטה ודו"ק.

שם דגים שעלו בקערה רב אמר אסור לאכול בכותח שמואל אמר מותר לאכול בכותח רב אמר אסור נ"ט הוא ושמואל אמר מותר נ"ט בר נ"ט הוא והא דרב לאו בפירוש איתמר רק מכללא איתמר דהאי בצעא דעביד לי' שייפא וכו' יהיב טעמא כולי האי ולא

הוא משום דנפיש מררי' טפי ומייתי דר"ש עמד קמי' שמואל לאכול דגים שעל בקערה בכותח ונתן לו ולא אכל אמר לרב קיהיב ואכל וכו' הדר מר משמעתי' והשיב חס לי לזרעא דאבא בר אבא דיהיב לי מידי דלא סבירא לי ופירש"י לא הי' דברים מעולם וכבר תמהו דאטו שמואל משקר ועוד א"כ קשה באמת על שמואל איך יהיב לרב כיון דלא הדר בי' והנה תוס' פי' דבודאי רב אמר כך בפירוש אלא דמהאי כללא לא נשמע ותמהו למאי נפ"מ אמרו ולא הוא כיון דבאמת אמרה רב בפירוש והנה בפלתי תמה איך יפליג במציאות אי הו' נ"ט ותי' דפליגי אי טעם קלוש הו' טעם וקשה הא בגמרא איתא רב סובר נותן טעם הוא משמע דסובר נו"ט ממש הוא וקשיא א"כ פליגי במציאות והנה תוס' דייקו מדנקט עלו משמע אבל בישל אסור והקשו מר"ת דאמר דבכל יום נעשה גיעול לחבירו ע"כ משום דהו' נו"ט בר נו"ט ולא חלה עליו איסור נותר ושוב הק' משפוד הא שם ליכא נו"ט בר נו"ט דחד נו"ט הוא ותי' תוס' דמה"ת ברובא בטיל ובקדשים אקמוה אדאורייתא ותמהו הא רב ושמואל סברי כר"י דמב"מ לא בטיל וא"כ לא שייך לדידהו לומר אוקמוה אדאורייתא וא"כ קשיא בין לרב דאוסר נו"ט בר נו"ט בין לשמואל דהא עכ"פ בנתבשל אסור והנה הקשו התוס' אח"כ מאי מייתי ראי' מר"ט דנתבשלו שרי אדרבא דוק מני' איפכא מדרבנן דפליגי עלי' וסברי דצריך הגעלה ע"כ דסברי נו"ט בר נו"ט אסור בנתבשלו וכמו שהקשה התוס' בזבחים דמדרבנן נשמע דנו"ט בר נו"ט אסור ונראה לתרץ ואקדים קו' עצומה מאי מייתא מהאי שייפא בצעא הא רב ס"ל עילאה גבר וע"כ אמר יהיב טעמא כולי האי להוכיח דינו דעילאה גבר אבל לא לענין נו"ט בר נו"ט דגמרא מייתי מהאי תלמידא דיתבא במעברא ואייתי לי' דגים שעלו בקערה ואידך אייתי ענבים בסעודה ולא בריך מאי שייכות לכאן דדוחק לומר דרק דרך אגב מייתא לכאן האי עובדא ועוד השיב האי תלמוד אנא כשמואל סבירא לי' הא הקשה לי מרבך עביד הכי. ונראה לתרץ דהנה רמב"ן לעיל בפ' ג"ה הק' ארי"ף דכתב בהאי פתא דאסור לאכלו בכותח משום דשיל"מ א"כ למה אמר רב כאן דנו"ט הוא הא אפי' אין נו"ט הוא הא הו' ישל"מ לאכול בלא כותח אך יש לומר חדא מתורצת בחברתא דאי רב הו' סובר תתאה גבר ואין אסורה רק כדי קליפה לא שייך לאסור משום שיל"מ להכי קאמר דנו"ט הוא ולפי"ז הא דקאמר אח"כ יהיב טעמא כולי האי אפי' אי קאי אהא דעילאה גבר עכ"פ שוב הו' טעם גמור ואסור אפי' בנו"ט בר נו"ט עכ"פ דשיל"מ והנה לפי"ז רב דידי' באמת ס"ל דנו"ט בר נו"ט אסור אפי' בכ"ש משום דשיל"מ רק מה דמפרש טעמא מהאי בצעא משמע דטעמו דאיכא טעם גמור והנה לפי טעמא בתרא אפי' בבית אחרים ג"כ אסור לאכלו בכותח ורב אלעזר סובר ג"כ דאסור ע"כ לא אכל בבית שמואל ואמר לי' לרב

קיהיב לי' ואכל.

הנה לכאורה י"ל איפכא מדברי תוס' דרב כר"ט ושמואל אתיא כרבנן ואקדים הטור בסי' צ"ג הביא דברי הרשב"א בתה"ב אם בישל בשר או חלב ואח"כ בישל ירקות הו' הגעלה דבהתירא בלע הו' כהגעלה משא"כ אם אי בישל איסור לא הו' בישל ירקות כמו הגעלה והביא ראי' מהא דאיתא בסוף ע"ז השפוד והאסכלא מגעילין ברותחין ומשני בגמרא ש"ה דנעשה גיעול לחבירו ובישל בה שלמים דהאידנא חטאת ואח"כ שלמים הו' כהגעלה בעודו היתר ומינה יליף הרשב"א דלמה זה יהא מה דמבשל האידנא להגעלה הא אינו אלא בישל דעלמא אע"כ הואיל מהתירא בלע אף דמבשל אח"כ דנקלש כבר טעמא אבל אם בלע איסורא אף דהוקלש טעמי' מ"מ טעם איסור יש בו לא מהני מה דמגעיל לי' דרך בישול וכ' הב"י דתוס' והרא"ש הקשו דהאיך נעשה גיעול הא ממעט באכילה והו' איסורא ותי' דמב"מ בטיל ובכלי מוקדש אוקמוה אדאורייתא ולפי"ז אין הוכחה דשם משום דאוקמוה אדאורייתא והש"ך בנקודת הכסף השיג על הב"י וכתב שאין דברי התוס' והרא"ש סתירה לדברי הרשב"א דהם באו לתרץ דהאיך מותר לבשל בפעם השני שלמים דהא ממעט באכילתו וע"ז כתבו דאוקמוה אדאורייתא ובטל ברוב כיון דבפעם שני עדיין אין כאן איסור ועדיין לא נעשה נותר וה"נ בודאי כשנאסר כבר הכלי לא שייך לומר אוקמוה אדאורייתא וברובא בטיל וא"כ אי הגעלה לא מהני תקשה איך מבשל בפעם הג' קדשים כיון דכבר נעשה נותר הבליעה אע"כ כרשב"א דבישול הו' כהגעלה אמנם הפלתי כתב להביא ראי' לשיטת הב"י דהנה תוס' זבחים דף צ"ו הקשו אתי' שתי' דמה"ת ברובא בטיל ואוקמוה אדאורייתא כתבו דתימא אי נתבשלו נמי שרי אמאי אמרו רבנן דמזמן אכילה ראשונה צריך מריקה ושטיפה וגבי שלמים דאתמול ושלמים דהאידנא הו' התירא דאין סברא לומר דגזיה"כ הוא דאפי' בחולין שרי והיינו דבקדשים סברו כרשב"א דהו' כהגעלה לכן הקשו דהואיל דהתירא בלע הו' כהגעלה א"כ מ"ט פליגי רבנן עלי' דר"ט שבודאי הי' עושין כן שיהא גיעול לחבירו ומבשלים יום יום בכלי אחד ולמה צריך מריקה ושטיפה ולייישב קו' התוס' עכ"ח לומר דלא כרשב"א אלא כב"י דהטעם דר"ט משום דכלי מקדש אוקמוה אדאורייתא ות"ק לא ס"ל דאוקמוה אדאורייתא אמנם קשה לי הא דכתבו התוס' להוכיח מר"ט דנ"ט בר נ"ט שרי ויקשה אדרבא כיון דסובר דנעשה גיעול לחבירו והו' כהגעלה א"כ הו' זה כהגעלה א"כ הו' טעם ראשון ולא הו' כלל נ"ט בר נ"ט וצ"ע על כן אני אומר דהסברא כך דבודאי אמרינן דבישול הו' הגעלה א"כ דגים שנתבשלו בקערה של בשר הו' כאלו נפלט כל הטעם אל הדגים לכן הדגים אסורים דנ"ט הוא ממש א"כ אתיא דרב כר"ט דס"ל דנעשה גיעול לחבירו

דהבישול הו' כהגעלה דהתירא בלע כשיטת הרשב"א והא דשלמים שבישלו היום מותר אף דנבלע בו שלמים דאתמול היינו משום דמה"ת ברובא בטיל ואוקמוה אדאורייתא [ואין להקשות כקו' הרא"ש אף בקדשים דכתיב יקדש על מב"מ לא בטיל מה"ת די"ל דס"ל קדירה בת יומא ג"כ פגמה פורתא א"כ מיקדש לא נשמע רק בלוע ממאכל לא בלוע שבכלי כיון שבא מכח טעם פגם פורתא אבל מ"ד דנתבשל מותר דסובר כרבנן דהגעלה לא הו' כבישול א"כ דגים אלו שנתבשלו לא הו' אלא נ"ט בר נ"ט דלא פלט כל הבלועה אל תוך הדגים רק טעם קלוש נפלט ונשאר עוד טעם בקדירה וכיון דלא הו' בדגים אלא טעם קלוש נפלט ל"ה אלא נ"ט בר נ"ט ובאמת פליגא בהא ר"ט ורבנן אי כהגעלה ומיושב קו' הפלתי ואין לומר אכתי מ"ט דרבנן דאסרו כיון דסברי נ"ט בר נ"ט דהו' טעם קלוש שרי א"כ כלי מקדש ג"כ אמאי אסורים הא אין בהם אלא טעם קלוש יש לומר דשאני דגים שלא הי' מעולם בהם רק טעם קלוש כיון דבישול לא הו' הגעלה אבל בקדירה הי' בה מתחילה טעם גמור רק ע"י בישול שנית נקלש טעמו לכן אין להתיר בלי הגעלה ואין לומר א"כ אכתי מ"ט לרבנן שלמים שבישלו בה היום אסור משום שנבלע בה שלמים דאתמול הא הו' רק נ"ט בר נ"ט [ואולי יש לומר דבאמת אף לרבנן אם בישלו ונעשה גיעול לחבירו דמותר מטעם נ"ט בר נ"ט רק משום דלכשנעשה נותר אסור לרבנן דלא ס"ל דנעשה גיעול לכן ס"ל דאסור לבשל שלמים דהאידנא בשלמים דאתמול די"ל דרבנן סברי בקדשים דכתיב יקדש להיות כמוהו ותאכל כחמור שבה ע"כ גם בהבליע שלמים דאתמול ג"כ צריך לאכול כחמור שבו ולר"ט ע"כ לית לי' האי סברא לאסור משום דכתיב יקדש כדמוכח מכח שכתבו התוס' לר"ט אמרינן אוקמוה אדאורייתא וע"כ דרק בנגע במאכל גלי קרא יקדש כמוש"כ לעיל.

ולפי"ז יפורש שפיר דברי רב דאוסר בדגים שעלו בקערה ומפרש דנותן טעם הוא דהיינו דהו' טעם גמור כיון דבישול הו' כהגעלה ואין כאן פלוגתא במציאות אמנם לכאו' הא תינח אי הו' נקט נתבשל אבל כיון דנקט עלו א"כ איירי בעלו ג"כ ובעלו ל"ש דהו' כהגעלה א"כ לא הו' נ"ט גמור הנה פשוט יש לומר דגזרו בעלו אטו נתבשלו אולם יש לומר ע"ד אחר נכון דהנה הרי"ף כתב דרב דסובר ריחא מילתא הוא משום דלטעמי' אזיל דמב"מ לא בטיל והקשו מפת שאפאה עם הצלי דהו' א"מ והעלה משום דשם הו' דשל"מ והקשה הרמב"ן א"כ הא דאמרי בשמעתין דדגים שעלו בקערה לרב אסור משום דנו"ט הוא הא אפי' לא הו' אלא משהו ג"כ אסור לרב דדשיל"מ ותי' הריטב"א דנ"ט בר נ"ט גרע נמי מריחא א"כ יש לומר דבהא פליגי נמי רב ושמואל דהא בהא תליא אי אמרינן נתבשלו הו' כהגעלה והו' טעם ראשון אז עלו עכ"פ הו' משהו ולא גרע מריחא אבל אי

אמרינן דלא הו' כהגעלה רק טעם שני א"כ עלו גרע ג"כ מריחא ומשהו אינו אסור א"כ זהו דקאמר רב דלכן גם עלו אסור דנו"ט הוא ועדיף הוא מריחא וא"כ משהו ממנו ג"כ אסור דשיל"מ היינו דלא תימא דגרע מריחא דלא הו' אפי' כמשהו דאסור בדשיל"מ משום דטעם השלישי שנאכל בכותח הו' משהו מטעם קלוש וגרע מריחא ומש"כ הריטב"א דנ"ט בר נ"ט גרע מריחא קמ"ל רב דנותן טעם הוא ועדיף מריחא ובאמת אף אי לא הו' אלא משהו אסור משום דשיל"מ כקו' הרמב"ן לאמת וא"כ לפי"ז יפורש דרב דקאמר נותן טעם הוא היינו לכלול בין עלו בין נתבשלו דבנתבשלו הו' נותן טעם דיען דהו' כהגעלה והו' טעם ראשון ובעלו נמי כנ"ל.

ולפי"ז יפורש שמעתין כך דהנה שמואל הא ידע טעמי' דהוא מתיר אף בנתבשלו וידע טעמי' דרב דאין חידוש של רב לאשמעינן דאסור משום ע"ג דבא לאשמעינן רק הא גופי' דעכ"פ נותן טעם איכא ונו"ט בר נו"ט גם אסור דהא באמת הו' דשיל"מ כקו' הרמב"ן לאמת א"כ יש לאסור אפי' נו"ט שני וכמו שפירשתי בסוגי' דט"ח דאביי קאמר טעמו ולא ממש בעלמא דאורייתא אפי' טעם שני דאי אמרת טעם שני אין אסור א"כ אין צריך קרא לטעכ"ע דהא אפשר ללמוד מבב"ח והנה אי טעם שני אסור גם בב"ח טעם שני אסור כמוש"כ החס"ו בתשובה א"כ כיון דאיכא טעם שני דנחשב טעם שוב אסור גם בב"ח אלא דשמואל הא סובר נהי דטעם שני ג"כ הו' טעם היינו רק לאסור בדשיל"מ דהא יכול לאכול בלא כותח כקו' הרמב"ן ולכן הי' סובר שמואל דזה רק שייך בבית עצמו אבל בבית של אחרים שמצדדין אותו לאכול ל"ה זה כמו אפשר לרב שלא יתרצה לאכול מה שנותן לפניו ממילא מותר באמת לאכול לכן אכל באמת רב והיינו דקאמר לר"ש לרבנן יהיב לאכול ואמר ר"א לרב חזר מר משמעתי' דהוא סבור דרב ושמואל פליגי אי עילאה גבר והו' נו"ט ראשון וטעם שני בכותח ולכן אסור ושמואל לשיטתו א"כ כיון דעילאה חם ל"ה כמו שנתבשלו והו' רק כטעם שני ובכותח הו' טעם שלישי אבל בנתבשלו גם שמואל מודה דאסור בנו"ט ראשון אף דהתירא הו' א"כ רב דאכל ע"כ משום דחזר משמעתי' ע"ז אמר רב ניחא לך דאכלת"י משום דאני חזרתי אבל הי' לך להתקשות אשמואל איך נתן לי מה דלא סבירא לי וחס לזרעי' דאבא דיתן לי מה דלא סבירא לי א"כ מזה כבר הי' לך לידע דאין עיקר הטעם שלי משום דע"ג אלא דטעמא שלי משום דשיל"מ אסור ולכן בבית שמואל שפיר יש לי לאכול ולכן ידע שמואל דרשאי ליתן לי לאכול וע"ז מייתי' הגמרא אח"כ האי עובדא דתלמידא דרב דנתנו לו דגים בכותח לאכול ואמר אנא כשמואל ס"ל דהיינו כפי מה שהבין שמואל בדברי רב דבבית אחרים מותר לאכול דלא הו' דשיל"מ והשיב אנא כר"ה סבירא לי דהיינו דאף דס"ל לרב דענבים

באים אחר סעודה וצריך לקרב בתוך הסעודה אבל כיון שהביאו לי לאכול מבית אחר אולי שם דרכן להביאן קודם הסעודה וא"כ פת פוטרתן ואין צריך לברך ודו"ק.

מעתה אומר אני לפרש דברי הגמרא עד"א דר"ש שהקדים כל זה משום שזה מוכרח לפי סוג' הגמרא דמהאי עובדא דר"א עם שמואל נשמע דע"כ הפי' בשמעתין כך דתחלה אמר שמואל על רב דאסור ס"ל דמותר משמע בעלו בלא בשר אבל בנתבשלו בלא בשר גם לשמואל אסור ורב גופי' אסור אפי' בעלו בלא בשר ואח"כ דמייתי האי עובדא דשייפא בצעא משמע דרק בעלו עם בשר אסור דהא קשיא קו' המפורשים בצעא הו' בלוע ממש ותי' דמעורב עם תבלין והא תינח אם פליגי בעלו עם בשר משמע דרב דאסור ג"כ בעלו עם בשר ובהא הדיוק נתבשלו עם בשר אסור גם לשמואל כיון דפליגי בעלו עם בשר לפירש"י לפמש"כ.

ובזה ניחא לפרש האי עובדא דשמואל דאמר לרב יהיב לאכול ורב אמר חס לי' לזרעי' ופירש"י לא הי' דברים מעולם ונראה דהענין כך דרב דאמר דהאי שייפא כמה יהיב טעמא מזה משמע לי' דרב הדר ממה דאמר תחילה סתם עלו אסור משמע אף בלא בשר אסור ומהאי שייפא דקאמר משמע שחזר מדין זה ולא אסור רק בעלו עם בשר וע"כ נתן לר"א ואמר לרב קיהיבנא ואכלו בעלו בלא בשר דגם לרב מותר אבל ר"א הבין דשמואל מעיד דחזר בו ע"כ אתא לקמי' דרב ואמר חזר מר משמעתי' ואמר חס לזרעא דאבא ואי איתא משום דהדרנא בי מנא ידע שמואל זאת ואיך יהיב לי' לאכול אלא ודאי מטעם אחר אמר רב דהדרנא בי מדהאי עובדא דשייפא למד שאני לא אסרנא אלא בעלו עם בשר והדרנא רק ממה די"ל מעיקרא דאף בעלו בלא בשר אסור אבל מזה שהדרנא בי לגמרי זה לא הי' דברים מעולם ודו"ק.

בסי' צ"ב בטו"ז סק"ו מה שמפרש דברי רבינו בנוער הא אין מבטלין לכתחלה כ' דרק עצה טובה קמ"ל ולי נראה ע"ד אחר דהנה אי אין מנער מיד סופו עכ"פ לירד ולהתפשט אפי' בלא מנער א"כ אין כאן משום מבטל לכתחלה רק הא דכתב נוער מיד הוא לומר דהא מדרך המבשל לחלק מעט מעט הקדירה שבישול לקערות ואם יערה לקערות קודם הניעור ואסר מה שבקערה דהא כיון שאין כאן כל התבשיל שבקדירה אין כאן ס' ליאסר לכן קאמר ינער מיד כדי שלא לערות ממנו לקערה מעט מעט שאין בו ס' נגד מה שצף למעלה קודם שמנער דו"ק.

בש"ך סק"ח שכתב לפרש וליישב דברי הטור דמחלק בין מב"מ דאז מצטרפין שני הקדירות למבשא"מ שאין מצטרפין הקדירות ודבריו נכונים מאוד אלא שא"כ הדרה קו' לדוכתי' על רבינו ונראה דיש לומר דזה רק שייך באיסור אכילה דע"כ יתברר הטעם דחיך

אוכל יטעם ועומד להתברר ואז יהא מבורר דהו' א"מ לכן אין מצטרף אבל בב"ח דהו' איסור הנאה וא"כ לענין איסור הנאה אין עומד להתברר שפיר הו' ג"כ מב"מ שיתבטל ומצטרף כל הקדירה לבטלה הכל בס' ורשאי למכור לנכרי ודו"ק.

בטו"ז בענין איסור דבוק טעם אחד שמא יוציאו חוץ לקדירה אבל באמת יש עוד טעם כי זה טבעי מה שדבוק בו בולע תחילה והטעם כי הנה מצינו בגמרא דע"ז בסוג' דריחא מילתא שאני שעורים ששואבות כן כל איסור דבוק שואב הוא אצלו הטעם ע"כ בולע תחילה ובזה ישבתי מה שהקשה הש"ך וטו"ז סי' צ"ט בעצמות איסור איך מצטרף להיתר הא הו' איסור דבוק בולע קודם לפמש"כ זה שייך בבשר אבל בעצמות אף שדבוקה לא שייך ששואבות וא"כ אינו בולע קודם אף שדבוק הוא. בטו"ז ס"ק ט"ז מה שהאריך בתרי משהו לא אמרינן והש"ך כ' בדבר שגם א"מ אסור במשהו כגון חמץ בפסח גם תרי משהו אמרינן עיש"ה ולי נראה דאין חילוק דנהי דאמרינן בא"מ ג"כ משהו אוסר היינו דעכ"פ זהו המשהו חמץ שנתערב בא"מ הוא בחמץ גמור הוא ושם חמץ עליו דאסורו במשהו אבל אם זהו המשהו א"מ מחמת שמעורב עם דבר שאין בו חימוץ א"י לאסור התערובות כיון שאין בו כח חימוץ ואין שמו חמץ עליו א"כ כל המשהו ג"כ מעורב בו טעם אחר כמש"כ הש"ך לענין מב"מ דכח אחר מעורב בו אין אוסר במשהו והנה על קו' הראשונים כיון דנ"נ איך משכחת הגעלה בכלים גדולים הא המים נ"נ ואסורים הקדירות נראה ליישב דהנה מפירש"י נשמע הא דאמרינן אפשר לסוחטו אסור משום דלכתחלה אין מבטלין איסורא והסברא כך דמצינו כה"ג בחליפין דפירש"י דאסור למחליף עצמו דאל"כ מצינו דמים לחמץ בפסח ותוס' חולקין כיון דעכ"פ לכתחלה אסור להחליף אין לו דמים א"כ ה"נ כיון דלכתחלה אסור לבשל א"כ נקרא שם איסור על החתיכה ולכן ס"ל דגם נ"נ לפי"ז ניחא דהגעלה לא שייך דאסור לבטל לכתחלה דהא אין כונתו ותכליתו לבטל אלא להפליט האיסור והולך לאיבוד א"כ כיון דלכתחלה מותר לבטל ממילא לא נ"נ וזה נכון וברור.

וקצת יש להוסיף לפמש"כ רשב"א לעיל גבי זרוע בשילה דהו' חידוש דמצוה לבטל וידיע היכא דהו' מצוה הו' כאין מחוסר מעשה א"כ הו' כאלו כבר הוסיף עד שיהא ס' נגד פליטת הכלי ושוב אין נאסרה דהו' כאלו בטל כל הפליטה שבכלי בס' דהו' נחשב כאלו כבר הוסיף עד שיהא ס' במי הגעלה נגד כל הפליטה.

והנה הקשו בשמעתין דט"ח כי ליכא נו"ט נמי הא הו' תרי משהו דל"א ואין אוסר שאר החתיכות וצ"ל קודם דידעי' דרשא דדרך בישול אסרה א"כ היתר בהיתר לא בטל כלל א"כ גם תרי משהו אמרינן כיון שהחלב גופי' לא נתבטל אבל אחר דדרשינן דרך בישול

אסרה תורה ובב"ח לא אמרינן תרי משהו א"כ בשאר איסורין ג"כ לא אמרינן תרי משהו כסברת ראשונים לענין נ"נ ובזה נראה לפרש לשון הטור שכתב דלא אמרינן תרי משהו אפי' לר"י ותמהו עליו מאי אפי' לר"י להנ"ל הכי קאמר לא מבעיא בב"ח דלא אמרינן תרי משהו ה"ה בשאר איסורין אפי' לר"י דבשלמא אי בב"ח אמרינן תרי משהו דהיתר בהיתר לא בטל א"כ לר"י דמב"מ לא בטיל הו' כהיתר בהיתר והו' אמרינן תרי משהו אבל עתה גם לר"י ל"א תרי משהו דלא בטל כלל.

בפג"ה דמשני הש"ס לא במאה עיי' שיטת תוס' דמאה עם האיסור רק המקשן לא הבין כך רק דבעינן מאה לבד האיסור וע"ז הקשה מרישא נשמע ק"א עם האיסור ובלב ארי' תמה כיון דקתני אין בו להעלות במאה א"כ ממילא ידעינן דליכא מאה התירא איך טעה לומר מאה מלבד האיסור כיון דליכא ק"א עם איסור ליכא מאה בלא איסור והוא תמוה מאוד אבל נראה לפרש על נכון דהנה עוד הקשה א"כ למה צריך ללמוד כלל מקרא דממנו בתרומה בעינן מאה הא ילפינן מזרוע בשלה דבעינן מאה בכל איסורים וכונתו דמזרוע בשלה נשמע דאיסור זרוע במב"מ בעינן מאה [אולם יש לומר דסובר כרבא דלא נצרכה אלא לטעכ"ע דשם אסור מיקדש דאסור אפי' יותר ממאה אם נרגש הטעם וגלי קרא בזרוע בשלה דבטיל בס' אף אם הי' בא"מ הי' מרגישין הטעם א"כ מזה לא נשמע דבתרומה ג"כ בעינן מאה דהא בזב"ש בעינן מאה היינו רק בקדשים דבעלמא אפי' ביותר מק' אסור גלי קרא בזב"ש עכ"פ סגי בק'] ולפי"ז יש לומר דמקשין דפריך מרישא במאה סיפא בס' פריך בלשון בשלמא דהיינו בודאי אי אמרינן בשאר איסורין בס' א"כ יש לומר דתרומה גלי קרא דבעינן מאה מלבד איסור וא"כ הא דקתני יש בו להעלות בק"א היינו עם האיסור אבל לדידך דכל איסורין בק' א"כ ע"כ הא דגלי קרא בתרומה היינו דבעינן ק"א מלבד האיסור א"כ הא דקתני יש בו להעלות בק"א היינו שאין ק"א היתר אלא ק"א עם האיסור ואפ"ה בטיל במאה כיון דאין בו נ"ט ולכך טעה שפיר דהא דמתרץ במאה היינו מלבד האיסור ולא יקשה קו' הלב ארי' הא אין בו להעלות בק"א דלשיטתי' היינו עם האיסור א"כ ליכא מאה היתר דזה אינו דבאמת להאי מקשן הא דקתני אין בו להעלות במאה היינו ק"א מלבד האיסור משום דהו' סובר דעכ"ח למאי דסובר בכל איסורין במאה משערין ע"כ בתרומה בק"א היתר מלבד האיסור משערין והיינו דפריך באמת דבשלמא לדידי ניחא דהא ק"א דמשערין בתרומה היינו עם האיסור דאמרינן בכולי' תלמודא מבא"מ בליכא נו"ט באמת בשישים כמו בכל איסורין ובתרומה גלי קרא דבעינן מאה היינו דמאה מלבד האיסור ודקתני ברישא בין יש בו להעלות ובין אין בו להעלות היינו בק"א עם האיסור ובאין נו"ט בס' כמו בכל איסורין אבל לדידך איצטרך

לפרש ע"כ היינו בק"א היתר מלבד האיסור דאל"כ אין צריך קרא הא ידעינן מזרוע בשלה א"כ ממילא נשמע בשאר איסורין בס' וע"ז משני לא רישא בק"א עם איסור וסיפא ק' עם איסור וכי תיקשי א"כ למה לי קרא הא ידעינן כן בזרוע בשלה באמת נצטרך לחדש דהא דילפינן מזרוע בשלה בק' היינו עם האיסור ואף דבששים משערין בס' בלא איסור בק' משערין רק עם האיסור ובתרומה גלי קרא במב"מ מאה בלא האיסור ודו"ק.

ובזה ניחא לי ליישב דברי הר"ש שהביא הרא"ש בשמעתין דלירושלמי ליכא ק' רק אם מצטרפין עצמות דאיסורא לבטל ולפי גמרא דידן רק מצטרפין עצמות דהתירא אף דנקט בשר לבהדי בשר הוא לאו דוקא א"כ יש להבין דהוי פלוגתא במציאות דלירושלמי הוי ק' רק עם עצמות איסור ולגמרא דידן הוי מאה בלא עצמות איסור ובשלמא לפירש"י לא משערין עצמות כלל רק בשר לבהדי בשר וכמו שבארנו לעיל ניחא אבל לפי' הר"ש דלאו דוקא דצריכין לשער עם עצמות דהתירא אז יש ק' אפי' בלא עצמות איסור קשה גם יש להבין בין לירושלמי ובין לגמרא דידן למ"ד בס' איך פליגי דסגי בס' כיון דאפשר דתורה שיערה בזרוע בשלה בק' דהיינו עם עצמות היתר מנ"ל לילף להקל דילמא באמת בעינן מאה אך ניחא דירושלמי יסבור הא דילפינן מזרוע בשלה דבטיל בק' היינו מלבד האיסור דומ' דבס' היינו מלבד האיסור וא"כ ליכא ק"א היתר רק אי משערין ומצטרפין עצמות דאיסורא וסובר דשפיר מצטרפין עצמות דאיסורא לשיעור דק"א דבלא"ה למעלה מק' אין אלא טעם קלוש וע"ז פליג מ"ד בס' וסובר דאין לצרף עצמות דאיסורא אף לשיעור ק' וא"כ דלעצמות דאיסורא לא נשאר רק צ"ט דהיינו מאה עם האיסור וזה לא מסתבר לי' דהא אנן באנו ללמוד לשער בהיתר מלבד האיסור וא"כ עכ"ח בס' משערין באמת אבל לפי גמרא דידן סובר בק' דמשערין בזרוע בשלה היינו ק' עם האיסור וע"כ לא צריך לצרף עצמות דאיסורא אפ"ה יש ק' דהיינו עם האיסור וע"ז בא מ"ד דסובר דס' ופליג דלא סגי במה שאין מצטרפין עצמות האיסור אלא דצריכין לבטל גם עצמות דאיסורא דנהי דלירושלמי מי לא פליג האי מ"ד דבס' רק משום דלא ניחא לי' לצרף עצמות דאיסור ולא מטעם דבעינן לבטל עצמות דאיסור היינו משום דלירושלמי מ"ד במאה היינו מאה לבד האיסור דבזה בודאי ליכא אלא טעם קלוש וע"כ אי משערין בעצמות דהתירא לבד שיהא בו שיעור מאה לבד האיסור לא הו' פליג עלי' מ"ד בס' דשפיר מצינן למימר כיון דליכא בלא"ה אלא טעם קלוש א"כ אין צריך לבטל גם עצמות דאיסורא דהא בעצמות דזרוע ליכא ג"כ רק טעם קלוש וא"כ לא מצי מצטרף עצמות דאיסורא לבשר דאיסורא דאף אי יצטרף ליכא בין הכל רק טעם קלוש א"כ די לבטל טעם הקלוש שנשאר מטעם גמור דהיינו מבשר דאיסורא ועכ"פ רק פליג מטעם דעכ"פ לא שייך לצרף עצמות דאיסורא

לבטל בשר דאיסורא אבל לפי גמרא דידן דס"ד דבק' היינו עם האיסור ע"כ יש כאן עוד טעם גמור כמו שנראה מפירש"י דמפרש דבס' אף שיש טעם גלי קרא בזב"ש דבטיל בס' משמע למעלה מס' עד ק' הו' טעם גמור לכן שפיר פליג האי מ"ד בס' דע"כ צריך לבטל גם עצמות דאיסורא אף דבעצמות ליכא רק טעם קלוש אבל כיון דבלא"ה עד ק' יש כאן טעם גמור א"כ גם טעם קלוש מעצמות דאיסורא ראוי' לצטרף לבשר דאיסור לחזק עוד הטעם דבשר דאיסורא ע"כ סובר דצריכין לבטל עצמות דאיסורא א"כ אף מאה עם האיסור ליכא ונשמע ע"כ דסגי בס' [ובמק"א כתבתי דלהאי מ"ד בס' לפי גמרא דידן סובר דצריכין לבטל גם עצמות דאיסורא משום דסובר דבקדשים אמרינן חנ"נ ונאסרו עצמות דאיסורא משום שבלע מבשר האיסור הדבוק בו ואף דלא אמרינן איסור דבוק מה"ת אבל בקדשים חענ"נ באיסור דבוק ועיי"ש] ודו"ק.

בעניינא מריקה ושטיפה נראה ביושב דברי רבינו התמוהים שם בהקדם פירוש המשנה לרבינו דמו"ש הוא מפני מה שדבוק בדופני הכלי ובגמרא משמע דהוא משום מידי דהו' אגיעול אך הדבר ניחא דמבואר בדברי רבינו דסובר דמו"ש הוא עקב אכילה כדמפרש דברי ר"ט כל יום ויום נעשה גיעול לחבירו דא"צ מו"ש עקב אכילת כדי שלא יבוא לידי נותר בשום פעם לזה צריך שטיפה בחמין אמנם כיון ששוטפו בחמין ממילא עולה לו מה"ת במקום הגעלה והיינו דקאמרי מידי דהו' וכו' דאי לא הו' שטיפה בחמין אז הו' צריך לכשיעשה נותר הגעלה בחמין [והא דתמהו על רבינו דמפרש בדברי ר"ט פירוש אחר דבגמרא משמע דכל ז' יום אין צריך מוש"ט לר"ט יש לומר דרבינו מפרש דזה רק בס"ד דס"ל דיליף מקרא דכל ז' ימים כיום אחד אבל למאי דמפרש אח"כ שהוא סברא דנעשה גיעול לחבירו ס"ל דהיינו לענין זב שאין צריך מוש"ט עקב אכילה דכל בישול נעשה גיעול לחבירו דלא הצריכה התורה ביו"ט שטרוד שיהא המוש"ט עקב אכילה] לפי"ז יש לומר הא דצריך רבינו עקב אכילה אינו כלל משום שלא יעשה הבלוע נותר די"ל דבאמת א"ח לדעת רבינו משום נותר על הבלוע דגם הוא סובר דמשקין אין כמותן אפי' אי ע"י בישול דמשקין אין אלא שתי' ואינו חייב אי הו' מוצצו בפיו משום אכילת נותר א"כ לא חל איסור נותר גם לענין לעבור עליו בבל תותירו והא דצריך עקב אכילה משום שמנונית שדבק בדופני הכלי דע"ז בודאי עובר בבל תותירו דהא בהאי שמנונית איכא לפעמים דבוק חתיכת בשר דק דק מן הבשר רק כיון דאם יבשל בו יהא בלוע במאכל הו' כמותן לכן אחר אכילה נעשה נותר וע"ז אמר רב מידי דהו' וכו'.

ולפי"ז בכלי חרס דאנו דנין על בלוע שבכלי הו' רק בישול בלא בלוע דבלוע אינו אלא משקין שאין כמותן וכיון שאינו ראוי' להוציא בלוע ע"י בישול גם רבינו שפיר סובר

דא"ע כלל בבל תותירו ול"ד להבלוע שבמאכל דילפינן מיקדש דשם כיון שנבלע במאכל הו' אכילה א"כ אין לילף מהקישא דחטאת דרק לענין בלוע בבשר הוקש לחטאת אבל לא בלוע שבכלים ונתיישבה קו' התוס' דנילף מהקישא לחטאת כיון שאין דומה לבלוע שבבשר יש לומר דלא ילפינן מהקישא ולכן רק לענין מוש"ט דהוא משום מה שדבוק בדופני הכלי שפיר סמכינן אהקישא דחטאת ולא ממעטינן מזאת כמש"כ התוס' יען דגם זה הו' בלוע אבל בשבירת כ"ח דהוא משום דא"י מידי דופיו א"כ ל"ה משום בלוע כלל אין לילף מהקישא דחטאת לכן סובר דבשאר קדשים אין צריך שבירת כ"ח רק בחטאת החמירה תורה להצריכה שבירה אבל בשאר קדשים אין צריך שבירה רק מוש"ט משום שמנונית שדבוק וצריך מוש"ט עקב אכילה שלא יבא לידי נותר וא"כ שפיר נשמע מהא גופי' דא"י מידי דופיו דאי הו' יוצא מידי דופיו הי' סגי גם בכ"ח מוש"ט עקב אכילה להעביר השמנונית והו' עולה נמי להבליע שבכלי כדאמרינן בשמעתין מידי דהו' וכו' דאז הו' על הבלוע ג"כ איסור נותר דהא אפשר להוציא בלעו ע"י בישול רק כיון דאין יוצא מידי דופיו ליכא על הבלוע איסור נותר והצריכה תורה שבירה עכ"פ מחמת חומרא דחטאת ע"כ יצטרך לשברו לכן גם אמה שדבוק בדופני הכלי לא הצריכה התורה מוש"ט אלא שברו מיד עקב אכילה דא"א עוד לבשל בו הו' השבירה ביעור גם למה שדבוק בדופני הכלי וניחא הא דמשמע מדברי רבינו דשבירת כ"ח אינו עקב אכילה כמו שדייק בטעם המלך דהיינו מצד חיוב שבירה אין צריך עקב אכילה אי הו' מוש"ט אבל כיון דאין עושה מוש"ט ע"כ לשברו עקב אכילה ובשאר קדשים אין צריך שבירה רק מוש"ט עקב אכילה משום השמנונית הדבוק בו לפעמים ונתיישבה שיטת רבינו דשפיר נשמע דא"י מידי דופיו לעולם ונתיישבה גם מה שקשה לי דאמאי לא נילף שאר קדשים באמת מהקישא דחטאת דלפמש"כ אין כאן איסור בלוע לא ילפי' שבירת כ"ח מחטאת כסברת תוס' הנ"ל ודו"ק.

ובהא נתיישבה מה דקשה לי טובא דרבינו בפרקין כתב דבכלי אבנים וכ"ג אין צריך שבירה אף בבישול בו חטאת ופלא הא גם כ"ח דא"י מידי דופיו לעולם ואפ"ה לא הצריכה התורה שבירה ע"כ דהו' גזה"כ רק ככ"ח א"כ איך נשמע מזה דא"י מידי דופיו [ואהא אין עולה שום תי' שכתבו האחרונים אקושיותם משאר קדשים דאין צריך שבירה דהא הכא בחטאת ג"כ אין צריך שבירה ופלא ששום אחרון לא עמד ע"ז וכבר ישבתי על מדוכה זו בימי חורפי והוא לו נדפסה בסוף ספר שבי"ד לאאמוה"ג זצ"ל] אבל לפי דברינו ניחא דבאמת הבלוע אין נעשה נותר כלל כיון דאין יוצא מידי דופיו רק בכלי חרס החמירה התורה שהצריכה שבירה אבל כ"א וכ"ג דלא מיקרי כלי לא החמירה תורה

שהצריכה שבירה אף מוש"ט אין צריך כיון דמוש"ט בחמין ובצונן רק עקב אכילה כדי שלא יבוא לידי נותר פן דבוק בו מה שבעין וזה ג"כ לא הצריכה התורה רק בכלי אבל כ"א וכ"ג דלא חשיבה כלי לא נשמע מקרא דבעי משו"ט ומסברא הא אין צריך דשטיפה בעלמא מהני להסיר דבר שבעין הדבוק בו ודו"ק כי נכון.

והנה ראיתי ביערות דבש שתי' דמוכח דא"י מדי דופיו מדלא הצריכה התורה מוש"ט בכ"ח שלא יבוא לידי נותר ע"כ דלא מעלה ולא מידי אבל הא דמצריך שבירה בחטאת חידוש הוא משום דהוא כבר נפגם ולכך מהני מוש"ט בכ"ח בשאר קדשים דבלא"ה נוטלפ"ג הוא ולדידי לא מחוורא דבריו במחכ"ת דא"כ אמאי הצריכה התורה מוש"ט בשאר קדשים כיון דהוא על מגן ואין עושה פעולה כלל.

עוד נראה לי בהאי ענייא ביושב דברי רבינו דהנה בגמרא פליגי אי קדירה בת יומא פגמא פורתא וכבר הקשו תוס' בסוגי' דנוטלפ"ג ובארתי במק"א דתליא זה אי מהני דפוגם בתבשיל אף שאין פגם בעצם דלשיטת רשב"א דסגי בפוגם בתבשיל א"כ יש לומר בקדירה בת יומא דאסור דא"א דלא פגמה פורתא ג"כ בתבשיל לכן ילפינן מזה דאדרבא נוטלפ"ג אסרה תורה ולאידך מ"ד סובר דבעינן פגם בעצם א"כ קדירה בת יומא דאין נפגם בעצם רק בתבשיל ל"ה פגם כלל ל"ש לומר א"א דלא פגמה פורתא כיון דאין הפגם בעצם לא מיחשב לפגם ולכן ס"ל נוטלפ"ג מותר ובזה נראה לי לפרש לשון הגמרא ע"ז ע"ה ולמ"ד נוטלפ"ג מותר גע"כ דכתב רחמנא איך משכחת לה אר"ח לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא דלאו נוטלפ"ג ופריך מכאן ואילך לישתרי לכתחלה ומשני גזירה אטו בת יומא ותמה בחס"ו סי' קי"ד אמאי לא פריך לעיל למ"ד נוטלפ"ג מותר מכאן ואילך לישתרי לכתחלה ולפמש"כ א"ש משום דיש לומר קדירה בת יומא לא פגמה כלל אף בתבשיל ואב"י פגמה בתבשיל לכן שרי בדיעבד אפ"ה לכתחלה אסור כיון דאין פגם בתבשיל אסור לבטל לכתחלה אבל אחר דפריך גע"כ היכא משכחת לה ע"כ דהי' סובר גם ב"י פגמה פורתא עכ"פ בתבשיל וע"ז משני לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא דלא סגי במה שפוגם בתבשיל כיון שאין פוגם בעצם אסרה תורה א"כ הא דב"י שריא דפוגם בעצם א"כ לכתחלה נמי לשתרי ומשני משום גזירה ב"י. ולפי"ז קשה לי א"כ הא דאמר רחמנא כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש דלא סגי בהגעלה אמאי נהי דלא פלט הכל אבל עכ"פ יש ס' נגד המעט שנבלע ואין לומר משום דאסור לבטל לכתחלה הא כיון דיש ס' נגד הפגם כיון דקדירה בת יומא א"א דלא פגמא פורתא לכ"ע לפמש"כ דפוגם בתבשיל עכ"פ וכהא"ג מבטלין לכתחלה וכסברת רשב"א דסובר דהיכא דפוגם שרי לבטל לכתחלה [וכה"ג כתב התוס' פסחים ל' דמשהו וגם נוטלפ"ג שרי לבטל לכתחלה]

ונהי דלהלכה לית לי' כרשב"א היינו משום דלית לי' ביטול רוב בא"מ אבל כאן שיש ס' קשה וצריך לומר דהרא"ה חולק גם אזה דהיכא דנוטלפ"ג אסור לבטל לכתחלה ולכן דבר הבא באש צריך ליבון אלא א"כ בדיעבד לישתרי בלא ליבון וצ"ל כיון דחל שם איסור על הכלי לא מישתרי עד שיצא כל הבלוע ולפי"ז הא דפריך הגמרא מקדשים דשפוד ואסכלא מגעילין וקשה מאי פריך הא כיון דעכ"פ גם בב"י פגמה פורתא רק דפגם כ"ד לא התירה התורה אי ליכא ס' וא"כ לאחר הגעלה דלא נשאר הרבה שלא הי' בו ס' א"כ בפגם כ"ד עד שנותן טעם בתבשיל הי' איסור כמאן דליתא ושרי לבטל בהאי כלי ומה"ט סגי במשו"ט בחמין שלא ע"י האש דלא חל לאחר מוש"ט איסור נותר דבטיל בס' וכמאן דליתא דמי דפוגם בתבשיל ולא גזרו רבנן בקדשים ולכן גם בשפוד מהני הגעלה ולא בעי ליבון מה"ת ורבנן לא גזרו בקדשים וצריך לומר דלס"ד איירי דהגעלה וליבון אחר שנעשה נותר [והא דמוש"ט מהני בחמין שלא ע"ג האש היינו למסקנא] וע"ז משני דהתירא בלע ופריך סוף כל סוף כי קפלט איסורא קפלט ומשני רבה מאי הגעלה מוש"ט הכונה בעודו היתר וע"ז פריך אביי למ"ד מוש"ט בצונן א"כ זהו רק בקדשים אבל הגעלה בחמין ע"כ האש פשיטא דצריך אחר שנעשה נותר א"כ ה"ה בשפוד בעי ליבון ואמאי קתני מגעילו ברותחין וע"ז משני רב אשי למסקנא דליתא לאיסורא בעיני' לכן אף למ"ד מוש"ט בצונן וכשנעשה נותר צריך הגעלה אפ"ה סגי הכא בהגעלה ולא בעי ליבון משום דכיון דא"א דלא פגמה פורתא כשנעשה נותר לכן מדינא דלא ניחול איסור נותר אלא דאפ"ה צריך הגעלה כמו בשאר כלים אבל לא החמירו דיצטרך ליבון וסגי הכא נמי בשפוד דהגעלה ולפי"ז ר"א קאי כמ"ד מוש"ט בצונן אבל הגעלה בעי אמנם רבינו דס"ל מוש"ט בחמין אין לתרוצי דר"א משום דליתא לאיסורא בעיני' אלא מתרצין כרבה מאי הגעלה מוש"ט א"כ ל"ב הגעלה ע"ג האש ע"כ משום כיון דא"א דלא פגמה פורתא לא החמירה כמו בשאר איסורין א"כ מהאי טעמא סגי בשפוד בהגעלה ולא בליבון.

ומעתה יש לומר דלכן סובר רבינו דבאמת בשאר קדשים אף בכ"ח סגי במוש"ט כיון דמוש"ט עושה בעודו היתר וכשנעשה נותר הא כבר איפגם דהא א"א דלא פגמה פורתא לכן שרי לבשל בו אחר שנעשה נותר כיון דאיכא ס' דנתמעט הבליעה ע"י מוש"ט ופגם פורתא דא"א דלא פגמה אף בבת יומא ורק בחטאת גזה"כ דבעי שבירה כמו בשאר איסורין משום דא"י מידי דופיו לעולם ממילא נשמע דבחולין בעי שבירה בכ"ח ולכן נמי בכ"ג וכ"א אין צריך שבירה כיון דמן הדין אין צריך רק הדחה משום דכשנעשה נותר כבר איפגם פורתא דגם ב"י א"א דלא פגמה פורתא א"כ הא דצריך מוש"ט בשאר כלים הו' ג"כ גזה"כ ולא בכלי גללים. וא"ש נמי הא דפסק רבינו בתרומה דאין צריך הגעלה וסגי

בהדחה משום דתרומה נתמעט מאותה דגלי קרא דוקא בקדשים צריך מוש"ט בחמין עכ"פ אבל בכלי גללים באמת סגי בהדחה דהא א"א דלא פגמה פורתא לכן בתרומה אינה מדמעת דס"ל דלמ"ד דא"א דלא פגמה פורתא ס"ל דתרומה אינה מדמעת בפגם כל דהו [והנה ממש"כ יצא לנו לסתור דברי בעה"ע שבסי' צ"ג דהיכא דהתירא בלע כחלב סגי בהגעלה וסמכינן ביוצא מידי דופיו ואיקלש איסורא ולא חל איסור בב"ח וכתב הפלתי שכן מוכח שיטת רבינו דסובר באמת רק בחטאת בעי שבירה מגזה"כ ולא בשאר קדשים דהתירא בלע ולפמש"כ אין הוכחה מקדשים דאף הא דעביד מוש"ט אינו כדין הגעלה שע"ג האש ובחלב הא גם לבעה"ע צריך הגעלה בחמין א"כ לא דמי לקדשים] ודו"ק.

הנה על שיטת הפוסקים דטעכ"ע דאורייתא דקשה הא הו' יותר מכדא"פ נראה דהנה בירושלמי דתרומות איתא אף לר"ל דח"ש מותר מה"ת אבל בדעתו להשלים אסור מה"ת והיינו כדעת ר"י במשנתינו דמס' מקוואות בדעתו להרבות אסור לפי"ז בח"ש עי"ת דכתבו תוס' בע"ז דח"ש עי"ת מותר דלא שייך תו לאצטרופי ובחולין צ"ח מוכח דח"ש עי"ת אסור מה"ת כדקאמר שם אל תזלזל בשיעורי' דרבנן ופירש"י דח"ש אסור מה"ת להנ"ל תליא היכא דנפל ח"ש ואין דעתו להרבות עוד ח"ש עי"ת שפיר מותר אבל בדעתו להרבות כיון דחוזר וניעור לכשיוסף כ"כ עד שיהא כזית בכא"פ לכן אף קודם שהוסיף על הח"ש אסור התערובות וא"כ ניחא שיטת הפוסקים דס"ל טעכ"ע דאורייתא ואף בדאיכא בתערובות יותר מכדא"פ אסור מה"ת ואמאי הא הו' ח"ש ע"י תערובות משום דהיכא דדעתו להרבות ח"ש עי"ת אסור ולכן אף דהו' יותר מכדא"פ אסור התערובות שפיר ס"ל טעכ"ע דאורייתא [ובמק"א פירשתי דברי התוס' יבמות דף פ"ג שהקשו מנתן חלב בתוך בשר של חבירו נאמר אא"א דשא"ש ותי' דדוקא דבר דתליא במחשבתו א"י לאסור ותמהו מאי קו' נהי' דא"י לאסור מ"מ הטעם של איסור בתוכו ע"כ אסור וכן הקשה בס' ברכת משה להנ"ל הכי קמקשו היכי דנפל ח"ש בתבשיל של אחרים דרק אסור משום דדעתו להשלים וזה ל"ש לכאו' בתבשיל של אחרים ודו"ק.

הלכה ב

נפל מהם כ"ש וכו' ואם הקטיר ממנה בהיכל לוקה. וכתב הכ"מ דוקא בהיכל דהקטרת הקטרת הוא בהיכל אבל חוץ להיכל אינו מקום הקטרה ואינו עובר משום הקטרת שאור ודבש וכתב במנ"ח דנראה דאפי' בהיכל ג"כ אינו חייב רק בהקטיר על המזבח דשם מקום הקטרת אבל שלא על המזבח א"ח דלאו מקום הקטרה הוא וכן מזבח שנעקר דקיי"ל דמקטירין קטורת במקומו ג"כ חייב אם הקטיר שאור ודבש ע"כ לא כתב רבינו מזבח הפנימי רק בהיכל דפעמים כשרה הקטרה בהיכל בלא מזבח וחייב אז על הקטרת

שאור ודבש וכן ביוהכ"פ דמקטיר בקהק"ד על המחתה שלא על המזבח ג"כ חייב כיון דהוא מקום הקטרה ע"כ נקיט רבינו היכל דכולל כל ההיכל אף קדה"ק.
והא דכתב אם נפל בה דבש פסלה היינו רק מדרבנן דמה"ת לא מיפסל רק עבר על הלאו ולא הו' כמוסיף סממנים את"ד.
ואין הקטרה פחותה מכזית. הנה הך דאמרינן דאין הקטרה פחותה מכזית נראה דתליא בהא דפליגי בשבת צ"ד בתולש אחת מג' שערות פטור דלא אהני מעשיו ור"נ מחייב דאי מישתקלי חדא אחרינא אזלא לה טומאה לפי"ז ה"נ אי הו' הקטרה פחות מכזית חייב אף דאין קומץ פחות מב' זתים דהא אהני עכ"פ שיש כאן הקטרה אבל אי אין הקטרה פחות מכזית א"כ לא הו' אפי' כאלו תלש שער אחד אבל לר"ש דאמר דלא אהני מעשיו א"כ אף אי יש הקטרה פחות מכזית עכ"פ עתה לא אהני מידי ותליא זה בפלוגתא דר"נ ור"ש ודו"ק.

הלכה ג

אבל אתה מעלה לשם עצים וכו'. הנה בכ"מ העלה דדוקא במפרש לשם עצים אבל בסתם חייב והלח"מ העלה דבפ"ע גם בסתם פטור רק עם קרבן חייב בסתם ובספר מנ"ח קי"ט הקשה כיון דקבל עליו התראה אמאי יהי' פטור בסתם אך הנה כבר העלתי בפ"א מ"ה אלו דזה תליא בשיטת רש"י ותוס' דלפירוש התוס' אמרינן כיון דקבל התראה לא מצינן לתלות דכונתו רק לדמים א"כ ה"נ כיון דקבל התראה לא נוכל לתלות דכונתו לשם עצים אבל לפירוש רש"י אף דקבל התראה מצינן לתלות דכונתו לדמים ומשטה בי' ה"נ מצינן לתלות לשם עצים כיון דשאור ודבש לאו בר הקרבה הוא, אך הדבר ניחא דהנה כבר כתבתי לעיל דדברי התוס' צריכא תלמוד דגם לדבריהם קשיא הא קבל התראה אך הנה בשמ"ק כתב לפרש אבל בע"מ מעיקרא כלומר קדם מומו להקדישו דיקלא בעלמא הוא ולא חל עליהן קדושה דהו' כשחט חולין בעזרה דאינו אלא מדרבנן עכ"ל ולפי דבריו נראה לי לפרש דהיינו דקאמר דיקלא בעלמא א"כ הו' כמו מקריב לשם עצים [וע"כ אפי' מדרבנן ליכא משום איסור חולין בעזרה] ולכן אפי' בסתמא ג"כ אמרינן דלשם עצים מקריב אף דמקבל התראה דהא קושטא הוא דהו' חולין בעזרה דהא לא חלה הקדושה כלל א"כ אין כאן התראה כלל א"כ ה"נ אמרינן אפי' סתמא לשם עצים קמכוין דהא לא חזיא למזבח והו' חולין בעזרה ע"כ כונתו לשם עצים ולכן לא שייך לומר הא קבל התראה דמאי הו' הא כיון דלא חלה הקדושה קושטא הוא דהו' חולין בעזרה והתראתו לאו התראה.
ונראה לי בטעמא דמילתא דהזהירה התורה הקדושה כל דבש לא תקטירו עפ"י מש"כ

בשו"ת הלכות קטנות סי' רי"ח שבקנה סיקאר שמביאין ממצרים קרוב לשורשו הוא מלוח וכל דבר המעמיד נקרא ברית מלח עולם וכתב וא"ת האיך ימלך הקרבן בציקאר והתורה אמר כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו אני אומר דבודאי אין רשאי למלוח בציקאר דכתיב לא תקטירו ובזה אנו מבינים מה דאמרה תורה כל דבש לא תקטירו כיון דמצוה למלוח משום ברית מלח עולם ע"כ הוא דמיני דבש דה"נ מלח מתוק ג"כ רשאין למלוח כיון שאין זה דבר המעמיד קמ"ל קרא דלא תקטירו.

הלכה ד

כיצד המעלה מבשר חטאת וכו' המעלה כזית מאחת מאלו בחמץ או בדבש וכו' לוקה. והראב"ד כתב שח"ו רבינו נשתבש בלשון הברייתא ואני אומר כדברי רבינו כאן משמע בירושלמי פ"ב דשבת דף כ"ו דאיתא שם המעלה מבשר חטאת ומבשר אשם וכו' ושתי הלחם ולחם הפנים ומן השאור ומן הדבש עובר בל"ת ת"ל כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לד' הא כל שיש ממנו לאישים הוא בבל תקטירו משמע כדברי רבינו דא"ח אלא באם הקטיר השיריים עם השאור ודבש אולם במראה פנים שם נראה דלא גריס לה וכתב על דברי רבינו פה דהגירסא הנכונה בדבריו פה אפי' הקטיר דבר שאין ראוי להקטרה כדבש או שאור הואיל והוא מן הקרבן לוקה והכונה יען דאיתא שם בירושלמי דא"ח אלא לעבודה לאפוקי שלא לעבודה אבל אין כונתו לומר מן הקרבן שיש בהם צד קרבן והביא כן מדפוס ישן דגרסינן כדבש בכ"ף הדמיון ולא גריס בדבש בבי"ת. **המעלה כזית מאחת מאלו וכו'**. כן איתא בש"ס מנחות מניין למעלה מבשר החטאת וכו' ולחה"פ ושתי הלחם שנאמר ממנו כל שממנו ונחלקו שם ר"י ור"א אם חייב בפ"ע על הכבש ובמנ"ח תמה טובא דלמה נקט כלל הש"ס שתי הלחם הא בלא הלימוד דממנו לאישים הא שתהל"ח הו' חמץ והו' בכלל הלאו דשאור אך כתב כיון דמיירי אפי' במעלה לשם עצים להדי' להכ"מ דבשאור לבד לא מחייב רק עם קרבן ע"כ נקט שתהל"ח דהו' ג"כ בכלל קרבן לחייב אפי' לשם עצים אבל קשה בלשון רבינו המעלה כ"א עם שאור דבשתי הלחם ל"ל לאקרובי עם שאור אחר כיון דהם עצמן חמץ ואיקרי קרבן חייב ומה בהקריב שאור אחר עם קרבן חייב מכש"כ דחמץ עצמו חייב. וצ"ל דרבינו אכולהו קאי חוץ משתי הלחם ולא הוצרך לפרש דהוא דבר פשוט אך עיקר הדין צריך להשמיענו דנקרא ג"כ קרבן וחייב אף לשם עצים וכן מש"כ כזית מכל אלו לא קאי על שתי הלחם דהם חמץ וחייב על כ"ש בפ"ע עיש"ה.

הנה הרמב"ן פ' צו בקרא דוהקריב ממנו אחד מכל קרבן כתב ואני תמה כשהוציא הכתוב מלאו השאור בקרבן ראשית למה לא אמר ג"כ קרבן תודה וזו אינה שאלה כי הכתוב

אומר ועל המזבח לא יעלו לריח ניחוח ולחם התודה אינה למזבח כלום אלא טעון תנופה עכ"ל ולכאורה תמוה הא שתי הלחם ג"כ אינה ממנה למזבח כלום והנה לכאורה נראה דכונתו כיון שמביאין אותה עם כבשים ותליא בפלוגתא דר"ש בן ננס ור"ע אי מביאין שתי הלחם בלא כבשים כמ"ש בח"ס בחי' לשבת דף קל"א כה"ג אמילתא אחריתא אמנם יותר יש לומר דשתי הלחם דבא להתיר חדש למזבח ע"כ משום דהוא כאלו יש ממנה למזבח משום דכהנים דאכלי להו משולחן גבוה קזכו אבל תודה דהו' קדק"ל יש לומר דלא אמרינן דמשולחן גבוה קזכו כמ"ש במק"א בספרי א"כ אינה ממנה למזבח כלום וכן ראיתי בראב"ד בפי' לתו"כ פי"ב דמפרש שאור הותר מכללו במקדש בשתי הלחם ותודה שבא עם הקרבן שקרב למזבח.

הלכה ה

וכן אסור להקטיר על המזבח דבר מכל דברים אלו שאינן ראוי' להקטרה וכו'. וכתב הכ"מ להוכיח מדלא כ' כבש דפסק כר"א דרק משאור ודבש חייב בהעלה על הכבש אבל שאר קדשים לא והקשה מ"ט פסק כר"א דלא כר"י והנה מדברי הירושלמי שכתב יש ללמוד טעמא דידי' דשם איתא תרתי לישנא לחד לישנא הוא כדאיתא בתלמודא דידן ר"א פוטר ור"י מחייב אבל איתא שם לישנא אחרינא בשם ר' בין דר"א רק בעיא כן מר"י ור"א השיב לו מיעוטא דאותם בכבש ולא אחרים על כבש א"כ פסק שפיר כר"י וכל"ב דירושלמי אך באמת לפי הירושלמי הנ"ל בלא"ה לא קשה דרבינו באמת פסק כר"י דתלמודא דידן וכל"ק דירושלמי דכיון דבירושלמי איתא ג"כ כלישנא שכתב רבינו המעלה מבשר קדשי קדשים בין בשאור ובין בדבש לוקה וע"ז מייתא פלוגתא דר"י ור"א דר"א פוטר בכבש והיינו אם בשר קדשי קדשים בשאור ודבש ור"י מחייב במעלה מהן בשאור ודבש אף לכבש וא"כ רבינו שכתב דחייב במעלה קדשי קדשים בשאור ודבש על הכבש א"כ היינו כר"י ממש. אח"ז ראיתי במראה פנים בירושלמי שם שעמד ע"ז.

הלכה ו

לוקה על הקרבתה. עיי' כ"מ שכתב עפ"י דברי הה"מ היכא דיש עשה מזמה"ד ורצה לפרש בזה דברי הגמ' דזבחים דהכונה לכו"ע לקי כמו דלקי באכילתה כדמייתא מברייתא ולדעתי תמוה דהרי במכות דף י"ח פריך ג"כ מהאי ברייתא דאותה תאכלו לאו הבא מכלל עשה ומוכח מיני' דלא לקי כלל ולכן גם שיטת הגמ' בזבחים א"א לפרש כן [ועשה"מ פ"ב ממא"ס]. וליישב השגת הראב"ד שהוא נגד גמ' נראה ליישב דהנה ראיתי באו"ח פסחים דף כ"ד הקשה וז"ל אהא דפריך הגמ' שם והא אין מזמה"ד מכאן קשה לי על מש"כ רבינו בפ"ה מהאמ"ז המקטיר אברי בהמה טמאה לקי אע"ג שהוא בעשה

מ"מ כיון דאיכא קו"ח בהדי עשה לוקין כמש"כ בכ"מ א"כ לפי"ז דהיכא דאיכא עשה מפורשת לוקין מדין קו"ח מאי קאמר הגמ' הכא וכ"ת אמזמה"ד ז"א כיון דעונש עשה כבר שמענו מקרא דבאש תשרף א"כ שוב שפיר עונשין מן הקו"ח והדרה קו' לדוכתא קרא ל"ל תיתי בקו"ח ממעשר הקל והנה קו' זו הקשה גם בצל"ח ונראה ליישב דהנה במכות דף י"ד פריך גמ' והא אמזמה"ד ויקשה גם שם הא בכל הני יש עשה דלפני זריקה יש עשה דודם זבחיך ישפך וכן בזר לאחר זריקה יש עשה דואכלו אשר כופר כמו דיש עשה בבכור מקרא דובשרם יהי' לך כפירש"י ולחוץ לקלעים יש עשה דובחצר אוה"מ וא"כ שפיר מזמה"ד ונראה ליישב דהנה רבא אמר כל דילדי' אימא כר"ש תלד ואף דאית לי' פירכא דאדרבא מעשר חמור וכן בכל הני והק' בפנ"י כיון דבאמת אית לי' פירכא מאי האי דמשתבח לי' רבא לר"ש ותי' וז"ל כיון דזכינו לדון דלר"ש פשיטא כל הנך פירכות בכל הני בבי דשפיר יליף בתודה ושלמים לענין איסור דחוץ לחומה בקו"ח דמעשר וביכורים ומאי חומרי' שהן טעונין מתן דמים ומאי פירכא אדרבא מעשר חמור שכן טעונין כסף צורה הא ליתא דנימא ביכורים יוכיח וממילא דה"ה לכל הנך קדשים בכור וחטאת ועולה ילפינן שפיר מקו"ח ממעשר וביכורים לבתר דכתב ותרומת ידך ובאינך פירכות בשאר איסורין אבאר בסמוך ואפ"ה קאמר רבא שפיר אע"ג דאית להו פירכא כיון דמלישנא משמע ממעשר לחודי' בעי למילף אפי' בלא ילפותא דביכורים עוד כ' שם דר"ש לשיטתו דסובר דביכורים ל"ד למעשר לענין אונן וטומאת עצמן וביעור ולית לי' היקש דקרא קמא רק לענין חוץ לחומה באמת ליכא פירכא רק לר"ש אליבא דרבנן דהיקש קמא לענין אונן וטומאת עצמן וביעור לדידהו הו' פירכא ומעתה אומר דכן נמי הקו' דאין מזמה"ד לר"ש לשיטתו ג"כ ל"ק דהאי סברא כיון דיש בה עשה לקי מקו"ח הוא מספרי הובא בהה"מ פ"ב ממא"ס וסתם ספרי ר"ש אבל לרבנן באמת לית להו האי סברא לדידהו הקשה שפיר הא מזמה"ד [ועיין אוהל דוד חגיגה שכ' דיש תנאים דחולקים אספרי בהא] והנה לפי"ז לכאורה י"ל גם גמ' דפסחים קאי אליבא דתנאי דפליגי אהאי סברא אך באמת בשמעתין בפסחים א"א לתרץ כן דמרש"א שם הקשה אמאי צריך לשנוי' דלא יאכל בעי לכדר"א בלא"ה צריך קרא משום נותר ותי' בצל"ח כיון דיש עשה תשרף ילפינן בקו"ח ממעשר וא"כ חזינן דעכ"פ הסוגי' סברי כר"ש וא"כ קשה מאי פריך והא אמזמה"ד ולכן נראה ליישב דהנה לכאורה קשה לי עוד דגמ' פריך והא בעי ללאוי דאי מדר"א הו' לאו שבכללות ויקשה לפמש"כ בח"ס [והיינו ליישב קו' שעה"מ פ"ה מיוסה"ת וכן הקשה במוצל מאש סי' כ' אדברת ר"מ ה' ט"מ דבב"ח אסור משום ל"ת כ"ת והא הו' לאו שבכללות] דהיכא דיש קו"ח לוקין אלאו שבכללות וא"כ ל"צ קרא ויש

לומר לפמש"כ תוס' מכות דף י"ח דהיכא דיש איסורא מקו"ח מסתברא לאוקמא קרא לדבר חדש מלאוקמא שיהא איסור זה בלאו להיקישא א"כ מ"פ כאן בפסחים והא קרא צריך ללאוי דאי מדר"א אין לוקין דלאו שבכללות דהרי כיון שיש איסור לא מוקמינן קרא ללאוי ותי' דהיכא דדרשינן באא"ע למילתא אחריתא אמרינן מסתברא דאתי לגופי' ללקות וא"כ שפיר י"ל דפריך שפיר דאף דמזמה"ד היכא דהו' לאו שבכללות אפ"ה ניחא לן לומר יותר דקרא אתי ללקות ולגופי' מדנוקי לאא"ע ובזה ניחא גם קו' הצל"ח ואו"ח דנהי דמזמה"ד אפ"ה היכא דיש לנו לומר דקרא אתי ללקות עדיפא משנאמר דאתי לאא"ע ולפי"ז א"ש קו' הראב"ד די"ל סוגי' דזבחים קאי דלא כר"ש דאתיא כשמעתין דמכות. ואמנם לענין קו' או"ח הנ"ל י"ל דיש ב' מיני לאו הבא מבא מכלל עשה הא היכא דאיכא יתירא כגון האי דזבחים בפלוגתא דרי"ו ור"ל דכ' בבקר וצאן יתירא דבלא"ה יש כאן איסור להקרבה ממשקה ישראל כה"ג שפיר לקי אקו"ח וכן באכילת בהמה טמאה אף אי לא הו' כתיב אותה תאכלו אפ"ה הו' ידעינן מדיוקא אסור בעלמא על טמאה וא"כ ע"כ לא נכתב אותה תאכלו רק על לאו הבא מכלל עשה וכמש"כ בטה"ק אמנם יש לאו הבא מכלל עשה היכא דליכא יתורא כגון האי דרב גידל דמכות דדייק מואכלו אשר כופר בהם דלפני זריקה לקי והתם ליכא יתורא כלל דלגופי' איצטריך למצוה שיאכלו כהנים הקרבן ומעתה י"ל בודאי היכא דעשה יתירה ללאו הבא מכלל עשה בהא מזמה"ד ולכן לענין הקרבה לאכילה בה"ט ביש עשה יתירה שפיר מזמה"ד אבל בהאי דפסחים דעשה דבאש תשרף בעינן לגופי' לשריפה לא לאיסור אכילה שיהא לאו הבא מכלל עשה כה"ג אין מזמה"ד אף דיש עשה. ועוד י"ל דרק שם פ"ב ממא"ס דהעשה דאותה תאכלו קאי בין אבה"ט שיש בה סימן אחד ואין בו סימן כלל א"כ כמו דלקי ביש סי' אחד כן נמי לקי בקו"ח בליכא סי' כלל כיון דיש עשה והאי עשה איתא באותן שיש סימן אחד ולקי ולכן לקי נמי על האי עשה ממש באותן דליכא סי' אחד מקו"ח כיון דהאי עשה הא ניתנה ללקות עלי' היכא דאיכא סי' אחד וכן בהאי דפרקין דהו' כעשה אחת כמ"ש רבינו וז"ל אעפ"י שאיסור הקרבתה מכלל עשה שהרי נאמר מן הטהורה אכול ומן הטהורה הקריב הא טמאה לא תאכל ולא תקריב כשם שלוקה על אכילה כן לקי אהקרבה ולכאורה אריכות לישנא דלא צריכה היא דהו' לי' לכתוב דאיכא קו"ח מבע"מ ואיכא עשה לקי ולפמש"כ א"ש דרק כיון דהו' כעשה אחת הוא מכלל עשה דטמאה לא תאכל ולא תקריב לכן גם לקי כמו דלקי באכילה בהאי עשה כן לקי אהאי עשה גם בהקרבה אבל בעלמא נוכל לומר דאף דיש עשה אמזמה"ד.

הנה הכ"מ כתב דמסברא לא גרועה מבע"מ כמש"כ הראב"ד ואפשר להוסיף דיש כאן

קו"ח גמור כדאיתא מנחות דף ו' דבעי למילף טרפה מבע"מ ומיוצא דופן ודחי שכן מומן ניכר א"כ גם בהמה טמאה דמומן ניכר שפיר ילפינן מקו"ח מבע"מ ומיוצא דופן.

והנה בתי' השני כ' הכ"מ דמקרא אין יוצא מידי פשוטו דקראו הכתוב בהמה טמאה ונראה ראי' ברורה מזבחים דף ל"ג דקאמר ר"ל והוציא הכתוב בלשון נגיעה לקי בנוגע ה"ה בזה י"ל שהוציא הכתוב בע"מ בלשון בה"ט ע"כ בה"ט ג"כ לקי ואף דרי"ו פליג התם בנגיעה אר"ל היינו דמוקי נגיעה למילתא אחריתא.

אברי בהמה טמאה וכו' לוקה. וכ' הכ"מ דילפינן בקו"ח מבע"מ והקשה בס' קרן אורה א"כ ילקה על הקדישו כמו בע"מ ואי לא ילפינן הקדש בקו"ח משום דליכא עשה בהקדישו ואין מזמה"ד א"כ איסור טמאה קיל מבע"מ והיכא ילפינן מלקות להקרבתו ועוד דעכ"פ מנ"ל לרבינו כל זה והעלה דרבינו מפרש תיובתא דר' ירמי' הוא לרי"ו דאמר דאינו לוקה משום דהו' לאו הבא מכלל עשה הא גבי אכילה כתיב נמי אותה תאכלו והוי לאו הבא מכלל עשה ואפ"ה גלי רחמנא דלוקה על אכילת טמאה ה"נ בהקרבתה כיון דנאסרה בלאו הבא מכלל עשה איכא נמי מלקות גבה דאכילתה והקרבתה חד דינא הוא ומסיק דכו"ע לא פליגי בהא דלוקה דלא ניחא לי' כשיטת רש"י דא"כ למה מותיב ר' ירמי' מברייתא דאותה תאכלו דלאו הבא מכלל עשה עשה הוא הא מילתא דפשיטא הוא בכמה דוכתי' דלא הוי אלא עשה ובחולין פ' אותו ואת בנו תנן בהדיא דאין לוקין על חולין שנשחטה בעזרה ועוד כמה דוכתא והיכא אמרינן אליבא דר"ל דלאו הבא מכלל עשה לוקין עליו אבל לפי הנ"ל ניחא דהכא דוקא קאמר ר"ל דלאו הבא מכלל עשה לוקין כמו אכילה דנאמר האיסור בלאו הבא מכלל עשה ואפ"ה לוקה עליו ה"נ בהקרבה ור"י ס"ל דאין זה אלא עשה ולהכי פריך עליו ר' ירמי' מעשה דאותה תאכלו דנאמרה ג"כ בלאו הבא מכלל עשה ואפ"ה לקי משום דגלי רחמנא בשפן וארנבת דאיכא לאו ממילא איגלאי מילתא דהאי לאו הבא מכלל עשה ג"כ למלקות נאמר וה"נ לוקה על הקרבת טמאה אע"ג דנאמר בלאו הבא מכלל עשה.

המקריב בהמה טמאה לוקה כשם שלוקה על אכילתו. וקשה לי דהנה בבכורות דף ט"ז יליף ממפריס פרסה שהח' המתות בלאו באכילתן ובתמורה דף י"ח איתא דלהקרבה בעשה מקרא דרק ולדברי רבינו כיון דלענין אכילה בלאו גם לענין הקרבה הוא בלאו.

והנה ראיתי בפי' ר"ג בבכורות דף ט"ז דבאמת כאן הכונה דהוא בלאו הבא מכלל עשה וז"ל קמ"ל קרא למיקים עלי' בעשה דכ' אותה תאכלו ויש לך אחרת והוא מפריס פרסה דאית בה לאו אי אקרבה והיינו חמש חטאות ולאו הבא מכלל עשה וכן מסתברא כל"ב דהכ' גרסינן בתמורה פ' ואלו קדשים וכי איצטריך קרא דאי מקריב לי' קאי עלי' בעשה

עכ"ל ואמנם לדברי רבינו דלוקין על לאו הוא מכלל עשה דאותה תאכלו א"כ א"א לפרש כן דהו' לאו הבא מכלל עשה עשה וא"כ יקשה מתמורה דלענין הקרבה איתא דרק עשה הו' אך לרבינו יש לפרש איפכא דאף דבתמורה איתא דעשה הו' אפ"ה לוקין כמו דאיתא בזבחים דבהמה טמאה להקרבה רק עשה אפ"ה לוקין כיון שלוקין אאכילתן כן בזה אף דרק עשה הו' אפ"ה באמת לוקין כמו שלוקה על הקרבתו ואדרבא נראה לי ראי' לשיטת רבינו מכאן עפמש"כ הכ"מ דטעמו של רבינו דבע"מ איקרי טמא ולוקה דהנה שם בבכורות פריך חטאת המתות הלכתא הוא ומשני לתמורת אשם ופירש"י דע"ז קאמר קרא ממפריסי פרסה טמא הוא לכם דהיינו הא דבעינן שיהא רועה עד שיפול בו מום וע"ז קראו הכתוב טמא חזינן דלכך תמורת אשם כשמקריבו לוקה א"כ ע"כ טמאה גופי' כשמקריבו בלאו דאי רק בעשה א"כ תמורת אשם דאיקרי טמא לוקה להקרבה [כמש"כ תוס' ד"ה ותמורת דגם לענין הקרבה איירי] וטמא עצמו לא ילקה, יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא.

אולם לכאורה אכתי יקשה כיון דדרשינן מקרא דבאכילה הוא בלאו למה לי קרא דלהקרבה הוא בעשה תיפוק לי' ממשקה ישראל ונראה לפימש"כ לעיל דהא דאמרינן ממשקה ישראל מן המותר לישראל אין הכונה כיון דאסור הא"ט ישנו גם לגבוה אלא הכונה כיון דאסור להדיוט מפני זה הטעם גופי' יש לאסור לגבוה כיון דאסור להדיוט א"כ לפי"ז ניחא דכאן דאסור להדיוט היינו משום צד קדושה א"כ ל"ש לאסור לגבוה מטעם ממשקה ישראל והו' דומיא דמשקה דאמרינן במנחות דף ה' דקדושתה הוא דאוסרתה ל"ש ממשקה ישראל.

והנה ראיתי בס' אורח מישור נזיר דף כ"ה שהקשה עד"ז כיון דבבכורות איתא דהו' בלאו ומוכח במנחות ותמורה כיון דאסור באכילה אסור להקרבה [וכונתו משום ממשקה ישראל] א"כ הוא ג"כ בלאו כמו לאכילה והניח בצ"ע ולפימש"כ ניחא דמשום ממשקה ישראל אין בלאו בהקרבה כיון דהא ממשקה ישראל אין הכוונה דחומר האיסור שיש באכילה ישנו גם להקרבה רק דאסור לגבוה יען שאסור להדיוט א"כ ל"ש לאו בהקרבתו כיון דלא מהני טעם זה שאסור להדיוט אסור לגבוה אלא דזה האיסור גופי' לגבוה מה שאסור להדיוט ובזה ליכא לאו רק איסור בעלמא וכן הוא להדיא בזבחים דף ל"ד דאי משום ממשקה ישראל ליכא לגבוה רק איסור בעלמא.

הנה רבינו עביד קו"ח דלוקין מאכילה ותמוה דבזבחים דף ל"ד איתא דלכו"ע אין לוקין אאברי בהמה טמאה ונראה דהנה במנחות דף ה' עביד קו"ח כהאי מבע"מ אטרפה דמה בע"מ פסול לגבוה ומותר להדיוט טרפה דאסור להדיוט ודחי דמה לבע"מ שכן מומו ניכר

ואמנם למסקנא דאיכא קראי בארתי במק"א דהקו"ח באמת קאי א"כ היינו הקו"ח שכתב רבינו דאיכא קו"ח מאכילה דאסור באכילה קו"ח דאסור לגבוה והוא קו"ח מבע"מ ואין לומר בע"מ מומו ניכר דלמסקנא ל"א האי פירכא א"כ ניחא דגמ' דזבחים קאי לס"ד דמנחות דדחי הקו"ח יען דמומו ניכר א"כ גם בבהמה טמאה ליכא קו"ח מבע"מ שכן מומו ניכר אבל להלכה דכבר איכא קרא לפסול טרפה לגבוה איכא ממילא קו"ח מבע"מ דטמאה לקי ג"כ.

הנה בספר התורה והמצוה בפ' אמור כ' אהא דאיתא בתו"כ שם פ"ז לאמור לימד על כל הפרשה כולה שהוא בלאו והקשה בס' הנ"ל א"כ בכל לאו הבא מכלל עשה יהי' בו לאו לר"י וא"כ נאמר המעלה אברי חי' וכהן שאכל תרומה טמאה ובעולה לכה"ג והעושה סחורה בפירות שביעית שיחלוק ר"י ולומר דלקי משום דכתיב בתחילת הפרשה לאמור ובספר יפה עינים תמורה דף י"ז הביאו ותי' וז"ל דהנה בכל מקום שנאמר לאמור פי' לבני ישראל עי' ספרי פ' ואתחנן דדריש שם לאמור שאומר משה דהיינו שביקש מהקב"ה להגדילו תשובה ובדבור ד' אל משה מובן דהוא שיודע להעם דבריו ועיי' מכילתא ארש"ב כ"מ שנאמר בו פעם שני לאמור הוא לדורות ולזאת בפרשה שם גבי וישבו ויחנו שאינו כ"א לשעה לא נשנו בו פעם שני דבר אל בני ישראל לאמור כ"א דבר אל בנ"י וישבו וגם ר"י לא דריש כהא"ג לאמור ללאו משום שאינו מיותר כ"א היכא שהפרשה לא נאמרה לדורות ונשתנה תיבת לאמור כגון פסח מצרים דחלוק בכמה דברים מפסח דורות במקחו מבעשור ובנתינת דמו על המשקוף ע"כ לא הי' ראוי' להשתנות שם לאמור ע"כ דריש שם לאו אמור וכן היכא דכתיב ואמרת אליהם אחר דבר אל בני ישראל דאין פירושו על דורות כ"א לאמור לבנ"י דזה כבר נשמע מלאמור הראשון שם ג"כ דריש לאו אמור ע"כ גבי מומין כאן נדבה תעשה אותו וכן בירושלמי נזיר פ"ב ה"א גבי אין ממירין בבכור איתא ואמרת אליהם ע"כ דריש לי' ללאו אבל במקום דאין כתיב ואמרת אליהם כ"א שני פעמים לאמור והוא הנוהג לדורות אתי לדורות ולא נדרש ללאו ע"כ גבי נשיאת כפים דלא כתיב ואמרת אליהם כ"א ב' פעמים לאמור וכן גבי בהמה טהורה וטמאה ודגים אתי לדורות ע"כ לא נדרש ללאו וגבי שער נזיר אף דאיכא ואמרת אליהם אך התם הלא נדרש בנזיר ס"א ואמרת אליהם לרבות את העבדים א"כ תו ליכא למדרש ללאו דליכא יתורא ולענין עשה דאברי חי' להקרבה אף דגם התם כתיב ואמרת אליהם התם בתו"כ ויקרא פ"א נדרש האי לאמור שיאמר להם דברי כבושים בשבילכם הקב"ה מדבר עמי כו' לאמור כו' והשיבני כו' ומשום שהי' הדיבור הראשון לקריאה מאה"מ ג"כ לא נדרש כאן ללאו כ"א לכלול על כל הדבורים שידבר עמו הנהגתו בם וא"ש כל הקושיות.

והנה בענין זה קשה לי דהא משנה מפורשת בזבחים דף ע"ז דם שנתערב במים וכו' נתערב בדם או בדם חי' רואין כאלו הוא מים ולכאו' מ"ש דנקט דם חי' הא אידי ואידי הו' חולין בעזרה א"כ מאי נפ"מ אי הו' דם בהמה או דם חי' וע"כ לומר דשפיר איכא רבותא בדם חי' דהא תוס' הקשו דהו' חולין בעזרה ואף למ"ד לאו דאורייתא אבל עבודה בחולין הו' דאורייתא [וכונתם נראה דסברי דבהעלאה אין האיסור משום חולין בעזרה אלא הוא בכלל כל הפסולין גבי מזבח דאסור לזרוק ולהקטיר למזבח] ותי' ג' תירוצים כיון דעיקר זריקתו לשם הכשר שרי לשם מים או דאף בהעלאה מותר חולין בעזרה למ"ד לאו דאורייתא ועוד דבחולין ופסולין לכ"ע שרי לשם עצים ומים דלא נאסר אלא במידי דחזי להקרבה כאברי חטאת ואברי עולה ושפיר יש לומר חי' דאי הו' נקט רק דם בהמה הו' אמינא דהטעם כסברת התוס' דחולין בעזרה אף לענין העלאה לאו דאורייתא אבל בדם חי' דהו' דם פסולין הו"א דלא שרי לשם מים אשמעינן חי' דאפ"ה שרי לשם מים ותי' ה"ג בתוס' דלא אסור לשם עצים אלא כאברי חטאת ואברי עולה דבר הקרבה א"כ נשמע ממילא ממשנתינו כר"י דאסר לגבי מזבח וקשיא לר"ל דס"ל דחי' ראוי למזבח.

עוד נראה לי בענין זה להסביר דהנה בנדרים דף ל"ח איתא טמאה נפשה וגופה לשמים וכתב בתוי"ט שאינה יכול להנות ממנה אלא בעוד נפשה בה הלכך לאו הנאה הוא אבל טהור דנפשה לשמים הוא גופה שלו לשחוט ע"ש א"כ ניחא דעביד קו"ח מבהמה טמאה דאסור להדיוט לאכילה א"כ אין לך לבעלים בהם הנאה הו' הכל לשמים א"כ אסור להקרבה דעיקר הקרבה בעינן שיהא דבר שגופה שלו לאכילה. אמנם נראה דזה תליא בפלוגתא דאיתא בסוכה אי בעינן דבר שיש בהן היתר אכילה או ודין ממון דיש לומר דמהא"ט דגופה ונפשה לשמים [דגם במידי דאין אלא צומח כמו פירות שייך נפשה לשמים דהיינו כח ההרכבה שיש בכל מידי כאשר כתבתי בפ"ט מה' מעה"ק דכל מידי מורכב מחלקים שונים וכח זה המקיימן שאין נפרד ונבאש זהו נפשו וכן מצינו דנקרא כה"ג חי כמש"כ תוי"ט נדרים פ"ז דחי לאו חי מרגיש קאמר אלא כל דבר ממשי קורא לה חי בלשון בני אדם] וגופו הוא עצם הדבר ג"כ לשמים כיון שאין לו בו היתר אכילה לכן לא מיקרי לכם ולאידך מ"ד בעינן דין ממון דהיינו היתר כל הנאת מיקרי לכם דלא כסברא הנ"ל.

ובהא ניחא מה דקשה לי טובא לשיטת רבינו מגמרא דבב"ק דף ס"ז דיליף מדכ' בפ' שור ושה דוקא בשור ושה חייב דו"ה דלא נילוף משבת טמאה בכלל וקשה הא בהמה טמאה לא הו' כלל כשלו דהוא קנוי לשמים ובשחיטה הא בעינן דדידי' קטבח ובבהמה טמאה לאו דידי' קטבח ממילא פטור נמי אמכירה כדאיתא בב"ק דף ס"ז פלוגתא דרי"ו

ור"ל [אך לכאורה בלא"ה איך ס"ד לילף משבת הא בעי' שחיטה ראוי' דבשחיטה שאינה ראוי' פטור מדו"ה ובהמה טמאה הא לאו שחיטה ראוי' הוא כלל ופטור אשחיטה פטור אמכירה] אמנם להנ"ל יש ליישב דלמ"ד לפי שאין בה דין ממון ולית לי' הסברא שצריך היתר אכילה גם בהמה דידי' שפיר דידי' קשחט וחייב בדו"ה ואליבא דידי' קאי דדריש משור ושה למעט בהמה טמאה.

ונראה לי ראי' לשיטת רבינו ולפי פירושו של הכ"מ וגמרא דבכורות דף ט"ז דיליף מקרא דמפריס פרסה טמא הוא לכם דרועה עד שיפול בו מום דנקרא טמא [כדאיתא במנחות דף ק"א כמוש"כ בפי' ר"ג שם במנחות דמהכא נפקא הא דאמרי' בכמה דוכתא ירעה עד שיסתאב] ופריך הא הלכתא הוא כל שבחטאת מתה באשם רועה ומשני אי הלכתא היכא דעבר איקרי ואכל מהני חמש חטאת איסורא איכא לאו ליכא קמ"ל דאיכא לאו אולם בפי' ר"ג הביא שם גי' אחרת דאיתא נמי בתמורה וז"ל ומאחר דהלכתא איכא קרא ל"ל למיקם עלה בעשה אותה תאכלו ויש לך אחרת שהיא מפרסת פרסה דאית בה לאו נמי אי אקרבה והיינו חמש חטאת ולאו הבא מכלל עשה עשה מעתה מוכח כסברת רבינו דהקרבת טמא למזבח אתי מכלל עשה דאותה תאכלו דהוא לאו הבא מכלל עשה. [עיי' מש"כ לעיל בד"ה והנה ראיתי וכו'.]

הנה בספרי דרש כל צפור טהור תאכלו מצות עשה כל שרץ טמא הוא לא יאכל ל"ת וקשה לי דבברייתא קתני דהו' מ"ע ולא מוקי לי' ללאו דאם אכל טמאה לקי ואין לומר דא"כ קשה כל שרץ טמא לא יאכל ל"ל א"כ ליפרך ארב מהכא כדפריך במכות מהא דכל בהמה תאכלו אך יש לומר דהנה רב לשיטתו בחולין ק"ב דסובר אכל צפור טהורה בחי' חייב לשיטת רבינו משום נבילה בפחות מכזית וכשמתה בכזית אך י"ל דבאמת מהכא נפקא דלקי במחיים משום נבילה דכל ציפור טהורה אתי ללאו הבא מכלל עשה דכשאכלה מחיים לקי אלא דיקשה הא רב הדר בי' דלא לקי א"כ דרבינו כתב להך דאוכל מחיים לקי משום נבילה וע"כ לומר דהו' לאו הבא מכלל עשה דאין זבוח כמש"כ רבינו בפ"א משחיטה דהא זה שייך רק לס"ד דס"ל דלקי אלאו הבא מכלל עשה, אולם אף אם נאמר דלא כשיטת רבינו דלא לקי קשה ג"כ הא וזבחת ואכלת הו' ג"כ לאו הבא מכלל עשה כמ"ש הראב"ד בפ"א מה' שחיטה א"כ תקשה לרב אמאי לא לקי משום ברי' דהא מיד כשנולדה איכא לאו דשאין זבוח משום דבא מכלל עשה רק לזה יש לומר כיון דכשהוא בהמה יש לה היתר בשחיטה לכן לאו ברי' הו'.

ואע"פ שאיסור הקרבתה וכו'. ובכ"מ הביא מש"כ הה"מ ב"ה מא"ס לפי שאלו כבר נאסרו בלאו הבא מכלל עשה אפשר ללאו לבוא מקו"ח אמנם הקשה ע"ז מפ"ק דמנחות

מן הבקר להוציא את הטריפה והלא דין הוא ומה בע"מ ולהנ"ל קשה דשפיר בעי קרא דמן הבהמה למעט טריפה שיהא איסור הקרבתה מפורש בתורה בלאו הבא מכלל עשה ועי"ז אפשר ללאו לבוא בקו"ח דאי לאו קרא דמן הבהמה לא מהני הקו"ח כיון דאין עונשין מה"ד אך יש לומר דהכא טריפה שאני לפמש"כ תוס' יבמות דף ב' דבת אשתו הו' בכלל אשה ובתה והה"ד בטריפה הא לא נפיק מכלל בע"מ ונשברה רגלו במקום שעושה טריפה לא יצאת מכלל שבור האמור בתורה וחסר ויתיר ברגל דקאמר בגמרא בכורות דף מ"ו טריפה נמי הו' משמע דמום פשיטא דהו' ובהכי ניחא מה שהקשה באו"ח מחסר אבר בפנים דפסול א"כ אכתי נילף בקו"ח מבע"מ דאין לומר שכן מומו ניכר דהא מבפנים ג"כ הו' חסרון כדאיתא בבכורות ל"ח להנ"ל ניחא דשפיר צריך קרא דאי לאו קרא אין לילף דאין מזהירין מה"ד ורק אחר דכתיב בן הבקר אז יש לילף בקו"ח מחסרון בפנים וא"ש.

אבל המקריב איברי חי' וכו'. פליגי בזה רי"ו ור"ל בזבחים ל"ד לרי"ו עובר בעשה ולר"ל למצוה ולכאו' נראה דלר"ל רשות הו' ומצי מקריב חי' לגבוה וכן העלה בשו"ת שו"מ מדר"ת ח"ב סי' קע"ו והעלה בזה פרפרת נאה דפלוגתא דרי"ו ור"ל אי ח"ש אסור מה"ת מכל חלב בהא תליא דרי"ו ס"ל דאיסור חלב בשביל דקרב לגבוה ומקרא דכל חלב אשר יקריבו לד' לכן שפיר שייך בחלב סברת חזי לאיצטרופי דלגבוה הרי מצטרף הכל לעלות לגבוה וכן מקצתו ממנו ג"כ אסור ור"ל סובר דאיסור חלב אין משום דמצותו לגבוה דהא חי' ג"כ אפשר להקריבה וחלבה שריא וכיון דלא תליא בראוי' לגבוה לכן ל"ש בזה טעמא דחזי לאצטרופי אמנם תמוה לי איך אפשר לפרש דברי ר"ל דחי' מותר להקריב לגבוה הא משנה שלימה בפ"ב דמעשרות דאין קונין לשלמים חי' ממעשר שני רק לבשר תאוה אלא ודאי הכי פירושו בהמה מצוה ואי עבר והקדיש חי' ושחטו סכין מקדשה ולא הו' כחולין שאין סכין מקדש ואם העלה למזבח לשם עצים לא עבר מידי ולרי"ו עובר בעשה ולא חל ההקדש והו' חולין בעזרה ואין סכין מקדשה ואף אם העלה לשם עצים עובר בעשה אבל לצאת בו מצות קרבן בודאי אין יוצא מה"ט גופא דהא חלב שריא דגם ר"ל משמע לי' שפיר מקרא דכל חלב אשר יקריבו לד' דאיסור חלב משום דלגבוה סלקי א"כ חי' דחלבה שריא א"כ לא עלתה לגבוה.

עוד יש לפרש הא דקאמר ר"ל מצוה הכונה לאפוקי רשות כדאיתא כה"ג בסוטה לה יטמא מצוה לאפוקי רשות ויש שם גירסא אחרת חובה אבל כבר העלה בשו"מ קצ"ה דהיינו מצוה לאפוקי רשות כדאמרינן בפרק כל הבשר דף ק"ו מצוה לגבי רשות חובה קרי לי' ואין חילוק בין חובה למצוה דכל שהוא מצוה ג"כ כופין לקיים המצוה בע"כ

ומטמאין אותו בע"כ כדאי' בזבחים ק"א לה יטמא מצוה אבל לא רשות דלא כשיטת שו"מ דהבין דרשאי להביא חי' אלא דכופין אותו להביא בהמה וא"י להביא חי' רק אם עבר והקריב לא עבר אעשה.

והנה כהאי לישנא איתא ביבמות נ"ד יבמה יבוא עלי' ומצוה ופירש"י כלומר בביאה יותר מחליצה ופלא מה רצה בזה לפמש"כ ניחא דקשיא לי' דהיכא דקתני מצוה כופין ג"כ והא באמת אין כופין ליבם ולכן תיקן רש"י דכאן אין הכונה כמו בעלמא אלא דמצוה יותר מבחליצה.

וכן מוכח מתוס' מנחות דף ו' דהקשו דנילוף טריפה אסור לגבוה מחי' דמותר להדיוט ואסור לגבוה ותמוה הא לר"ל כשר לגבוה דהא לפי פירש"י לר"ל אינו אלא למצוה שיהא בהמה אבל מ"ע ליכא [ע"ד שכתבו תוס' שם מנחות ה' למ"ד האיר המזרח מתיר הא דצריך עומר להתירו רק מצוה מן המובחר אבל מ"ע ליכא והמפרשים תמהו איך מצינו חילוק כזה וכה"ג כתב הטו"ז סי' תקפ"ט לעניין שופר שיהא מאיל זכר לאילו של יצחק שיש חילוק בין מצוה לכתחלה לבין מצוה מן המובחר וא"כ איך עשו קו"ח מחי' אלא ודאי דס"ל לתוס' דאיכא עיכובא בחי' וכמו שביארנו וכן יש להוכיח ממנחות צ"ו גבי תנופה מעלה עליו הכתוב כאלו לא כיפר ופירש"י דלא קיים מצות תיקונו מן המובחר דהיינו דאיכא מצוה דאין אפי' עיכוב לכתחלה ואין אלא מצוה מן המובחר כנ"ל. אולם קשה לי מפסחים דף ד' דממעט מקרא דשור וכשב ועז חי' דבעניינא דקדשים כתיב וחי' אין קרב ואיך אמר ר"ל דחי' הו' רשות וכן קשה ממכילתא משפטים לא אם אמרת בבהמה לפי שהוא קרב למזבח תאמר בחי' שאינה קריבה למזבח לפיכך אינו משלם תשלומי דו"ה והרי בעלת מום שאינה קריבה וחייבין עלי' וכו' לא אם אמרת בבע"מ שכן במינה קריבה ע"ג מזבח תאמר בחי' שאינה במינה קרב ע"ג מזבח.

מן הבקר ומן הצאן תקריבו וכו' הא מן החי' לא תקריבו. ובס' מעין חכמה הקשה דהא בברייתא דזבחים איתא דממעטינן כן מקרא יתירא דבקר וצאן ותי' דס"ל לרבינו דאין צריך קרא מיותר דמן הבקר ומן הצאן איכא למשמע דהו' כמעביר על דבריו מדאיתא בקידושין דף נ"ח דחי' ליכא למגמר מבע"מ שכן מין המכשיר דחי' לאו ממינא דכשר ש"מ דהו' כמעביר על דבריו והאי ברייתא דמצריך קרא יתירא ע"כ אתיא כר"י ואיהו ס"ל חולין שנשחטה בעזרה לאו דאורייתא כדאיתא בפסחים דף כ"ב א"כ לית לי הנך דרשות דקידושין ולא נשמע מהאי קרא דחי' לא מינא דכשר הוא לכן צריך קרא דבקר וצאן אבל לרבינו דס"ל חולין בעזרה דאורייתא לכן אין צריך קרא לזה וקרא יתירא דבקר וצאן לא אתיא אלא לעשה ולא למעט מלאו עיי"ש.

הלכה ז

הגונב או הגוזל וכו'. והנה הקשו המפרשים איך כתב שקרבן פסול לפני יאוש משום ששונא גזל בעולה הא לאו קרבן הוא כלל לפני יאוש כדפריך הגמ' במס' בב"ק לפני יאוש פשיטא עי' שבולי דוד תרמ"ט ואני הוספתי מכבר להקשות מרבינו פי"ח ממעה"ק שכתב שם שחט לפני יאוש קרבן בחוץ פטור מכרת, ועלח"מ פי"ח מלולב דמה"ב בקרבן וקשה מר"ה דף ה' בל תאחר בקרבן ודו"ק ועיי' תמורה דף כ' אין אדם מתכפר בדבר עבירה וא"כ בחטאת נאמר בעבר בל תאחר יפסול הבא בעבירה ועי' מרדכי פ' לולב הגזול הנה משמע רק בחטאת דלכפרה שייך מה"ב אבל שאר קרבנות לא.

ועוד קשה לי א"כ הא דסוטה דף מ"ח דבנעשה בו עבירה כשר לקרבן דילמא דוקא לשאר קרבנות חטאת דלכפרה יפסול, ועוד מוקצה ונעבד רובע ונרבע מנ"ל דפסול לשאר קרבנות דילמא דוקא לחטאת פסול אך י"ל מן הבקר ומן הצאן בעולה כתיב. ועוד קשה ל"ל למעט בעבר בל תאחר מרצה הא מרבינן מקרא דאלה מהך דסוטה אך י"ל דכבר הקדישה לא ממעט מאלה רק מקרא דע"ע ובל תאחר ליכא בע"ע אין לילף משם ודו"ק. וכן יקשה בגזילה דילמא רק בחטאת פסול יען דהוא לכפרה.

ובכ"מ הקשה איך כתב לאחר יאוש כשר הא רבינו פ"ה מה' גניבה כתב כרב יודא דיאוש כדי לא קני ובלח"מ תי' דשאני התם דיש כאן שינוי השם ויאוש ויתר הקו' יתבאר עוד ונראה ליישב בנקדים סוג' דריש ר"ה בסוג' דבל תאחר דהוק' על רבינו דסובר דלא בעינן שוין כסדרן וסובר בבכור בל תאחר שנה בלא רגלים איך משכחת לה ונראה לי ליישב דהנה תוס' הוק' איך יליף מל"ה אלדיך בכור ולא חטאת והנה בברייתא אחריתא לא יליף כלל בכור ולכן נראה לי דהנה בט"א כתב דלא משכחת אמר ולא אפריש בבכור וכ"כ בפנ"י דבכור מאיליו קדוש רק אפריש ולא הקריב משכחת ואני אומר ג"כ לא משכחת בעבור בג' רגלים דכיון דבכור מאליו קדוש לא מחמת דיבורו ל"ש לכאורה לילף כלל מבל תאחר דכתיב כי תידור נדר והיינו רק דבר הנדור אבל בכור לא הו' דבר הנדור אמנם א"ש דהרי הוא פלוגתא בריש נזיר לחד מ"ד תפוס בבכור הו' דבר הנדור דיליף מלד' אלדיך יען דצריך להקדיש בפה וא"כ כאן דיליף מד' אלדיך יסבור דבבכור הו' דבר הנדור והנה מבואר בריש נזיר אי בכור הו' דבר הנדור מלד' אלדיך אז לא ילפינן חטאת מלד' אלדיך דל"ה דבר הנדור יען דהו' מחוייב בו א"כ מיושב קו' התוס' דלא יליף מלד' אלדיך רק בכור אמנם בברייתא אחריתא לא יליף בכור מקרא דמוצא שפתיך תשמור דיסבור דבכור א"צ להקדיש כלל כשיטת ר' ישמעאל ובזה יתורץ קו' ט"א דלקמן לא מרבה חרמים וא"ל דהו' בכלל בדה"ב דהרי בברייתא ראשונה חשוב חרמים אמנם י"ל

דברייתא ראשונה סברי חרמים היינו חרמי כהנים וא"כ אין בכלל קדשי בדה"ב אבל ברייתא זו דלא סברי דצריך להקדיש א"כ סברי דחרמים היינו קדשי בדה"ב וא"כ לכן לא חשוב חרמים וא"ש אמנם רבינו סובר חרמים היינו חרמי כהנים וסובר דצריך להקדיש כמבואר בלח"מ דזה תלוי בזה אפ"ה א"ש דל"ש בל תאחר כיון דרבינו פסק בה' נדרים דבכור הו' דבר האיסור וא"כ לא יליף מלד' אלדיך וא"כ לא שייך לילף בכור לבל תאחר לג' רגלים מקרא דכי תידור דכתיב בו לד' אלדיך רק אתיא לחטאת ואמנם כשעבר שנה שפיר עובר בבל תאחר אף דהקדישה מאליו לא ע"י דיבור כיון דגלי קרא בפירוש שנה בשנה שייך הדרשא אתיא ולא אתיא הוא בלאו ואף דלא הו' ע"י דיבור דהרי בירושלמי קפריך דגם במעלה אחר שמנה יהא בבל תאחר ורק משני דל"ש בל תאחר רק בדבר דשייך תשלומין וא"כ לא תליא בדיבור ורק לעבור בג' רגלים דזה לא אפשר רק אי ילפינן מד' אלדיך דכתיב בפרשה דמועד ותו רבינו הרי פסק דל"ה דבר הנדור וא"כ לא ילפינן מד' אלדיך כדאיתא בריש נזיר וא"ש דסוג' דידן דסובר בעבור רגלים בלא שנה אתיא למ"ד בכור הו' דבר הנדור ודו"ק.

ועתו"ס תמורה דף י"ח ע"א דתמורה וכן וולד קדשים ל"ש בל תאחר ע"כ משום דאין קדושות פה אבל קשה דשם בעדות דר' פפייס אכלנו וולדה בחג מוכח דשייך בל תאחר בוולד. ועוד יש להוסיף דלכאורה אף בשנה לא יהא שייך בל תאחר כיון דל"ה קדוש ע"י פיו ומה"ט אמרינן דל"ש שאלה בבכור.

אמנם הדבר נכון דלכאורה יקשה איך שייך בבכור מעילה כלל הא ידוע שיטות פוסקים אם אין קדוש ע"י קדושות פה ל"ה בו מעילה אמנם נכון הדבר דהטעם כתבו ראשונים יען דכתיב וינזרו בני ישראל א"כ בעינן שיהא קדוש ע"י ישראל והנה כ' בריט"א הטעם דהפקר אין קדוש בבכור יען דאם זכה בו ישראל מהפקר שייך בו כל בכור בישראל אבל אם זכה בו גוי מהפקר ל"ה בכור בישראל ואין קדוש וא"כ לכן אף דקדוש מאיליו אבל עכ"פ בעינן קדושות ישראל ודו"ק.

ובזה ישבנו במק"א שיטת רבינו בהא דתק"כ יעוש"ה דל"ה דקדושה מאליו מה"ט וא"כ א"ש נמי דהו' בבל תאחר כיון דעכ"פ הקדושה בא מכח בעלים ישראלים והנה מה שיש לדבר עוד מענין זה יבואר עוד בעזר השם ועתה נשוב לדברי רבינו שהתחלנו דהנה בלח"מ תי' דהוה יאוש וש"ה וכתי' התוס' וגמ' בב"ק דקאמר לאחר יאוש פסול לא ידע מהא דהו' שינוי השם כחד תי' דתוס' וכן לתי' שני דע"פ הו' מה"ב א"ש ג"כ דלרבינו לי"ל מה"ב אבל הלח"מ הקשה א"כ בפר"ח למה הוצרך לומר דאוקמוה ברשותו הא עדיין קונה יאוש וש"ה ונראה לי לבאר בדרך אחר דהנה אף אי יאוש ל"ק כתבו תוס'

היינו גזלן לא קנה אבל הפקר הו' לכל העולם וכאשר ביאר גם בט"ג פה בחידושינו וע"כ י"ל כיון שבא לשחיטה לעזרה כבר קנאו חצר ההקדש והתינח אם שחט בפנים אבל אם שחט בחוץ דליכא חצר הקדש שפיר צריכין לומר דאוקמוה ברשותו וא"ש ורק הגמ' בב"ק סובר לאחר יאוש ג"כ פסול מקרבן אף דקנאו חצר הקדש משום דסובר נהי דחצר הקדש קנאו והו' הקדש אבל קרבן כשר ל"ה כיון דל"ה קדוש ע"י קדושת פה של בעלים דגזלן לא קנאו וא"כ כמו דאין בו מעילה כן ל"ש לומר דלהוי קרבן כשר אבל רבינו סובר דשפיר הו' קרבן כשר דהרי באמת הקדישו הגזלן ועשה שינוי השם ואף דלא קנאו יען דחוזר ע"י שאלה שוב קנאו החצר ושוב ל"מ שאלה וכמו דכתבו אחרונים דכהנים מועלין בו בהך דשבועות דף כ"ד עקצה"ח סי' ר' ה"ה דהוה קרבן כשר להקרבה וכ"ז בפנים אבל בחוץ ל"ש זה ולכן צריך לומר דאוקמוה ברשותו ודו"ק.

וא"ש דקודם יאוש פסול דהרי י"ל דקנאו ע"י שינוי מעשה ששחט בעור הבהמה עיין בשבי"ד כלל הפלאה ועי' פי' משניות ריש זבחים דסכין מושכת לשם בעלים ורק לפמש"כ נהי דקנאו בשחיטה ע"י ש"מ ונעשה הקדש על ידי סכין שהוא כלי שרת אבל קדושות פה ל"ה ולא ראוי' להקרבה ופסול לפני יאוש אבל הקדש עכ"פ הוה ע"י סכין כ"ש משום חצר א"א לומר דקודם יאוש ל"ק חצר הקדש מה שהוא של אחרים וכ"ז בפנים אבל בחוץ ל"ש שהוקדש ע"י כ"ש שפיר כתב רבינו בשחט לפני יאוש פטור דל"ה הקדש כלל וא"ש הכל ואי"ה עוד אבאר.

ואף למאי דאמרינן דבשאר הקדש יכול לתשאול טרם שזרק ול"א שקנאו החצר כאשר יבואר ומטעם שכתב אחרונים דבקדשי מזבח לא נסתלק שם בעלים ויכול לתשאול כאן אין יכול לתשאול דאפי' אי יתשאול ונסתלק הוא ונעשה שוב הפקר וקנאו החצר שם הקדש ואף דקנין של חצר אין עושה הקדש בזה שיהא ראוי להקרבה דאין ע"י קדושות פה אבל כיון שעכ"פ נשאר קודש אף אי הוה קודש פסול א"כ שוב ל"ה בשאלה להיות חולין ונשאר ע"כ שינוי השם של הקדש שוב אמרינן דגם גזלן קנאו מכח ש"ה שהוא קדושות פיו דל"ש דישנו בשאלה דעכ"פ תשאר שם קדושה מכח קנין חצר ודו"ק היטיב.

אבל גמ' דבב"ק יסבור דמהא"ט קרבן פסול כיון שהקדישו יכול לתשאול אף דנשאר קודש וגם י"ל דתליא אי אמרינן במסרה לגזבר אין לו שאלה כשיטת הסוברים כן ולכן ה"ה חצר הוה כמו גזבר כמש"כ קצה"ח וא"כ ליתא בשאלה וגמ' בב"ק אזלי אי נאמר דיש שאלה עד זריקה וא"כ ל"ה שינוי השם דאפשר בשאלה קודם זריקה ודו"ק ועוד יבואר היטב ובמש"כ נראה לי ליישב דברי הגמ' שהוק' בתוס' מ"פ לעולא מדחייב כרת הא בלא"ה קשיא מדפטור עי"ש וכן קשה אפירש"י ומה שת"י בתוס' דרק לענין קרבן

יאוש ל"ק כבר הוק' בתוס' ע"ז אך לפמש"כ א"ש דבוודאי אי הקדש הוה דהרי יש כאן יאוש ושינוי השם רק משום דאפשר בשאלה הוה שינוי השם החוזר כמש"כ תוס' בב"ק לענין תרומה וכי תימא הא קנאו החצר ההקדש וא"כ ליתא בשאלה וסבור עולא אף בבא ליד גזבר ג"כ אפשר בשאלה וא"כ אף דנשאר ההקדש מכח חצר הקדש זה לא הוה הקדש גמור שאין קדושת פה ואין חזי להקרבה אבל חיוב דש"ה שפיר אין כאן דעכ"פ קנאו ההקדש ולא רעהו מיקרי ומסיק ב"ג דאוקמוה ברשותו כדי לחייב כרת דהיינו דהוא קנאו וחל ההקדש מכח קדושת פיו וחזי להקרבה ושוב חייב שפיר כרת.

ובזה ניחא ג"כ דרש"י הקשה איך עקרו חכמים לפטור אותו מקרבן דאמרו בנודעה מכפרת ופירש"י בשוא"ת חכמים עוקרין והקשה רשב"א הא חולין בעזרה הוה קום ועשה ועוד מקשה רש"י פי' כהנים עצבים שאכלו חולין בעזרה הא יכול לפרש ששחטו חולין בעזרה עיי' טיב גיטין ולפמש"כ א"ש דבודאי חולין בעזרה ל"ה דהרי קנאו חצר ההקדש ע"י יאוש דהוה הפקר קאנו ההקדש ורק הוא לא נפטר בו דאין קדושת פה אבל חולין בעזרה ל"ה רק כהנים שיראו שאין מתכפר בו ומביא אחרת יחשבו דלא הוה הקדש כלל רק חולין בעזרה ויהיו כהנים עצבים.

והנה לפמש"כ א"ש דפטור מכרת דכל הטעם דחצר קונה להקדש התינח אם הביאו לאוהל מועד אבל בשחט בחוץ לא קנאו כלל חצר ההקדש וא"כ אין כאן הקדש כלל דהא לא קנאו יען דיכול לתשאול כמש"כ רשב"ם במס' ב"ב דיכול לתשאול על ש"ח וא"כ אין כאן ש"ה ויאוש לא קנאו ולכן פריך שפיר דלפטור מכרת וא"ש ג"כ מה דהקשה בט"ג הא עכ"פ ראוי לבוא לאוהל מועד מדרבנן משום תקנת שלא יהא כהנים עצבים א"כ הוה קדשים בחוץ כקדשים דרבנן ובב"ק משמע גם מה דאסור מדרבנן לא מחייב בדו"ה וא"ל דאיירי בשחטו בפנים א"כ שוב הוה חולין בעזרה כיון דמה"ת ל"ה הקדש לפמש"כ א"ש בין בשחט בחוץ דל"ה הקדש כלל אפי' מדרבנן ואף דחזי מדרבנן לאוהל מועד עתה ששחט בחוץ דלא קנאו חצר הקדש גם הוא לא קנאו ול"ה הקדש כלל והוה כמו לדידן לפני יאוש דלרבינו בפ"ב מגניבה דלפני יאוש חייב בדו"ה רק הגמרא משני אח"כ דאוקמוה ברשותו לחייבו כרת משעה שהקדש והיינו ע"י קדושת פיו ואף דחצר הקדש לא קנאו וקנין דידי' יאוש ושינוי השם למ"ד אפשר בשאלה חכמים אוקמי ברשותו דלהוי יאוש ושינוי השם והיינו כיון דאם הי' בא לפנים הי' שייך בו קנין חצר להקדש ורק דל"ה הקדש קדושת פיו יען שעל קדושות פיו יכול לאתשולי אבל חכמים אוקמי ברשותו שיחול הקדש דידי' משעת ההקדש דאז הי' קדושת פיו כיון דאם יבוא לפנים יהא כאן עכ"פ קדושת שבא ע"י חצר אוקמי ברשותו משעה שהקדוש דאז הוה קדושת

פיו והו' כראוי בפנים ושוב חייב כרת אף דבחוץ ל"ש קדושת חצר ודו"ק.
והנה כ"ז לעולא דיסבור דאפשר בשאלה אף בבא ליד גזבר דהיינו ליד כהן או לחצר הקדש דהיינו דאף דפשיטא דאין יכול לתשאול לצאת לחולין דעכ"פ נשאר קדושה דממילא שזכה חצר הקדש מהפקר ע"י יאוש אף על קדושת פיו יכול לתשאול ושוב ל"ה קרבן כשר ובסברא זו מיושב קו' קצה"ח סי' ר' משבועות דף כ"ד [וגוף קו' הקצה"ח י"ל אם שאל עליו ונעשה חולין אין יכול חצר לקנות להקדוש כיון דיש כאן בעלים וראי' מכריתות כ"ד בשחט אשם תלוי ונודע שלא חטא הוה חולין בעזרה ול"א דקנאו חצר הקדש וע"כ משום שיש בעלים ורק כאן דאין לו בעלים דנתיאש שייך הסברא אם ישאול קנה חצר ההקדש ודו"ק דכיון דל"ה הקדש בטעות גם שאלה יש וכמו דכ"ש סכין שחיטה אין מקדש חולין בטעות כמו כן אם שאל עליו מהני אף שקדשו בכ"ש סכין שחיטה ורק קיבל דם בכ"ש מהני אף דאין ראוי לו דהו' חולין כדעת ר' יוסי בכריתות דף כ"ד ועיי' רבינו פ"ב מפה"מ ובכ"מ ובלח"מ ועמש"כ בפנים להלן מזה ודו"ק] די"ל נהי דאין יכול לתשאול היינו להוציא לחולין אבל קדושת מזבח קדושת פיו אזיל ע"י שאלה ולכן אמרינן שם דקדשים איתא בשאלה ומוקי בבכור, ואך רבינו יסבור דא"א בשאלה כשבא ליד הגזבר והיינו שהחצר קנה להקדש ואין לו שאלה כלל ונשאר קדושת פיו ומועלין בו ולכן כשר גם לקרבן דאחר יאוש קנה חצר להקדש ואין לו שאלה וכ"ז בשחט בפנים אבל בשחט בחוץ מצד הדין אין חיוב כרת כיון דלא קנאו חצר הקדש שהרי נשחט בחוץ א"כ יש לו שאלה ולא קנה ביאוש וש"ה ורק חכמים אוקמוה ברשותו כדי דלחייב עלי' משעת שהקדש ר"ל לא משעת יאוש רק משעת הקדש שיש כאן ש"ה וא"ש.
וא"ש ג"כ דסובר רבינו לפני יאוש פסול דבאם מתכיון דעשה מעשה שחיטה יכול לאסור וכיון דשחט בכלי שרת יכול להרכיב עליו איסור קדושת הגוף אבל לקרבן לא חזי דלקרבן בעינן קדושת פיו לא קדושת כ"ש משא"כ בשחט בחוץ דלא שחטו בכ"ש ל"ש בו כרת כלל דל"ה הקדש כלל ודו"ק, ובחקירה זו דנעשה הקדש בכ"ש מיושב ג"כ הא דלאחר יאוש כשר דה"ל יאוש וש"ה ואין לומר דיכול לתשאול די"ל כיון דנתקדש בכ"ש אין יכול לתשאול כמש"כ המשל"מ פי"א מקרבנות כמו באתא ליד גזבר ולעולא לפסול דכ"ש ל"ה קדושת פה אמנם י"ל דסכין שחיטה אין מקדש דאין לו תוך עיי' מנחות פרק ח' וגם תלוי אי כ"ש מקדיש פסולים עי' כריתות כ"ד ורבינו פ"ג מפהמ"ק ודו"ק.
[**אך** יש להקשות בשבועות שם דמשני בבכור וקשה גם בקדשים אחר שחיטה אין לו שאלה כיון דקדשו בכ"ש דסכין שחיטה אך זה תלוי אי בעי תוך ורק יקשה עכ"פ בקיבל בכ"ש הדם בוודאי אין לו שאלה דהרי לר"י שם בכריתות מוכח אף שנודע שהוא חולין

שלא חטא אפ"ה הוה הקדש אף קודם שנזרקה הדם כיון שקיבל הדם בכ"ש וכן פסק רבינו פ"ג מפהמ"ק דמקדש אף שאין ראוי לו וכר' יוסי וכמש"כ כ"מ ולח"מ ואך יש לעיין בפ"ד שם פסק דלא כר' יוסי בנודע קודם שנזרק הדם] ונחזור להנ"ל לכאורה רבינו סובר ע"כ דיש לו שאלה בבא ליד גזבר דהרי סובר דחייב באחריותו עד שיקריב כמש"כ פי"ד ממעה"ק ועובר בבל תאחר עד שהקריב א"כ ה"ה שיכול להתשאל עליו וכמו שהוכיח ברי"ט אלגאזי פ"ד מבכורות אך נראה להוכיח דלא תליא הא בהא דאף אי עובר בבל תאחר אפ"ה שפיר י"ל דאין לו שאלה דהרי בכור כאשר בארנו לעיל דעת רבינו דעובר בבל תאחר ומטעם שאבאר וכאשר רמזתי לעיל דאף דבא מאיליו אפ"ה כיון שרק קדוש ע"י ישראל שקונה מהפקר הקדושה בא ע"י ישראל ואפ"ה שאלה אין לו ה"ה כאן אף שעובר בבל תאחר ול"א בי' גזא אפ"ה שפיר י"ל דאין יכול לתשאול עליו ודו"ק.

והנה בסברא שכתבתי לעיל יען דקנאו ישראל מההפקר לכן חייב בבכורה חשוב שפיר קדושת ע"י אדם ומועלין בו יש להביא ראי' מנדרים דף ל"ה בהי' ככר של הפקר שקונה ע"י חצר להפקר ומועלין בו שהקשה בקצה"ח הא הפקר ע"י חצר אין מועלין ותי' רק חצר הפקר לא קנאו אבל חצרו של אדם אחר קנאו שפיר להקדש דהוה כיד בעלים ולכן מועלין ה"ה נמי בזכה חצרו של ישראל בהמה בכורה מההפקר חל עליו קדושת הפקר ודו"ק ובזה א"ש גם סוג' דילן וא"ש ההמשך בשני הסוגיות דהנה לפמש"כ י"ל חצר הקדש קנאו ורק לעולא אמרינן אפ"ה יכול לתשאול וחצר הקדש שקונה אין כשר להקרבה ובחוץ דליכא חצר כלל ל"ה הקדש כלל ושפיר פריך מאי עבידתא ויקשה לכאורה עדיין חצר הגנב קונה אותו מההפקר ע"י יאוש להקדש וא"כ אף אי יתשאל עליו הרי כבר קנאו חצירו להקדש מהפקר אך ז"א דאין יכול לזכות להפקר דכיון דאין יכול לזכות לעצמו דבאיסורא בא לידו דמה"ט יאוש אין קונה וא"כ ל"ש מיגו דזכה לנפשו ואמנם הגמ' משני אוקמוה חכמים ברשותו משעה שהקדש א"כ אף דרק מדרבנן הוא שלו שוב עכ"פ אחר אין יכול לזכות ואין חב לאחרים מצי זכי גם לאחרינא וזכי חצירו להקדיש ושפיר חייב כרת ודו"ק.

ויש להמתיק עוד יותר ההמשך משני סוגיות דהנה לכאורה יש לי חקירה איך יכול כלל להתשאל ומטעם שכתב ש"ר אמירה לגבוה כמסירה להדיוט הוה וזכה חצר שלו להקדוש [עיי' ר"ן נדרים ל"ד היטב ודו"ק] אך הדבר ניחא דהרי חצר המוכר אין יכול לזכות ללקוח כידוע דלא יצא מרשות לרשות ואך כאן חצר גנב שפיר נאמר דיזכה להקדש איך נאמר דיתשאל עליו יזכה לו חצירו להקדש ורק י"ל דהוה חב לאחרינא ול"ש מיגו דזכי לנפשי' דלנפשי' א"י לזכות דבאיסורא בא לידו אך י"ל דבכבר הביאו לחצר

הקדש להקריבו אף אם ישאול עליו יזכה חצר ההקדש וא"כ ישאר זה הקדש וא"כ אין חב לאחרים שפיר י"ל דשוב מהני מה שזכה חצירו להקדש ובחצירו ל"ש דל"ה קדושת פה דהרי חצירו של אדם שפיר מצי זכי להקדש ומועלין בו כדאיתא בנדרים כדלעיל ולכן הוה קרבן כשר ודו"ק היטיב. ויצא ממש"כ דלא כקצה"ח שכתב דרק בקדשי בדה"ב מועלין אם זכה חצירו להקדש לא בקדשי מזבח דבעינן קדושת פיו דלפמש"כ א"ש דמוכח מבכור דזכה ישראל מהפקר להקדש וקרב שפיר.

והנה לפמש"כ י"ל עד"ז דשפיר חצירו זוכה להקדש וא"ל דלא מצי זכי לנפשי' דז"א דזכייתו להקדש וקנייתו באין כאחד דאחר שזכה הקדש ע"י חצירו א"י לתשאול ושוב נקנה לו ע"י יאוש וש"ה ואך זה מהני רק לרבינו לשיטתו דסובר כן בקידש אשה בגזל אחר יאוש מקודשת דאשה קנתה ויש ש"ר אצלה ושוב קונה האשה דקנייתה וקנין שלו בא כאחד וכאשר ביאר בקצה"ח טעמו של רבינו דסובר אפי' ש"ר קודם יאוש ג"כ מהני אף דבאיסורא בא לידו ה"ה כאן י"ל כן ואמנם עולא יסבור דש"ר קודם יאוש ל"מ ויסבור באשה כהא"ג בקידש בגזל אחר יאוש ל"ק דל"א דש"ר אצלה קנייתה וקנין שלו באים כאחד וא"כ גם כאן לא זכה הוא וא"כ כיון דלא מצי זכי לעצמו גם להקדש לא מצי זכי יען דחב לאחרים ל"ק רק אי מצי זכי לנפשי' וא"כ ישנו בשאלה ולא קנה הוא ע"י יאוש וש"ה דש"ה אפשר בשאלה אמנם קרבן שפיר הוה דלענין שיהא הקדש [שפיר מצי זכי להקדש ע"י חצירו וא"ל הרי חב לאחריני ול"מ זכי לנפשי' די"ל כיון שבא לחצר הקדש בלא"ה קנאו החצר וא"כ גם חצירו מצי לקנות ורק יש לדחות דבשעה שבא לחצר הקדש הלכה זכייתה שיכול לזכות ע"י חצירו כיון שאין שם עתה הקרבן בחצירו] שפיר י"ל דנקנה ע"י חצר הקדש ואף דלהקרבה ל"ח הקדש הוה שפיר ולתשאול א"י דהוה כיד גזבר לענין שיהא קדושת בה"ב שיהא הקדש רק לא להקריב דעל זה יכול לתשאול ואמנם לרבינו שפיר נקנה ע"י חצירו להקדש ומועלין בו וגם חזו להקרבה כאמור ואלא דלפי דרך זה יקשה לרבינו למה צריך לומר בשחט בחוץ אוקמי ברשותו דלחייב הא חצירו קונה להקדש וזה י"ל דבאמת שני דרכים לפנינו דאמרינן חצירו זכי להקדש ורק ע"ז יקשה הא חב לאחרים ול"מ זכי לנפשי' וע"ז י"ל דלא חב דבלא"ה קנהו אח"כ חצר הקדש וכיון דלא חב זכי חצירו להקדש וא"כ ליתא בשאלה ושוב גם הוא זכה בו והו' קרבן שלו.

ואמנם בשחט בחוץ דליכא חצר הקדש דליקני א"כ שוב גם חצירו שמתחלה ל"מ זכייתו להקדש דחב לאחרינא ולנפשי' הרי ל"מ לזכות ואמאי חייב ולכן נתן רבינו הטעם יען שחכמים אוקמוה ברשותו משעה שהקדיש ר"ל כיון דאם בא לפנים הוה נקנה להקדש

ע"י חצר ושוב מהני קנייתו של חצירו להקדש למפרע ושוב גם הוא קנאו דקניית הקדש וקנייתו באים כאחד כאמור וזה שאמר משעה שהקדיש יען דחצירו קנאו מיד להקדש וקנאו גם הוא והו' הקדש ע"י פיו ודו"ק היטב.

ובזה יש ליישב דרבינו כתב לפני יאוש קרבן פסול די"ל שכונה שהקדש הי' לפני יאוש והו' ש"ה קודם אבל אח"כ נתייאש ולכן הו' קרבן עכ"פ דחצר הקדש קנהו אבל חצירו א"א שיקנה להקדש דבשעה שהי' בחצירו עדיין לא הי' יאוש ודו"ק וא"ש דכתב רבינו דלענין כרת בשחטו לפני יאוש פטור דבחוץ גם זכיית חצר הקדש ליכא וכ"כ בה' גניבה פ"ב דחייב בדו"ה בשחטו לפני יאוש ודו"ק ויתבאר עוד להלן.

והנה כ"ז מתבאר מסוג' דבל תאחר דהקדמנו דלכאורה קשה קו' חכ"צ על רבינו ואני תמהתי יותר איך שייך כלל ב"ת בבכור דהו' ממילא וא"ל דנפיק מל"ד דלרבינו ל"ה דבר נדור לא ילפינן מלד' וע"ז הקדמתי דלכאורה יקשה רבינו פסק ת"כ אין מוציאין וקשה גמ' מסיק בכור שאני דקדושה מאלי' והנה אי הו' דבר הנדור בכור ע"כ ליתא לתי' הגמ' והו' א"ש שיטת רבינו דאין מוציאין דל"ש דבא מאלי' די"ל דכיון דהו' דבר הנדור ע"כ הטעם דהרי חזינן בהמת הפקר פטור וע"כ כסברת מהרי"ט דכה"ג באין לו בעלים בילה מעכבת בו וצריך קדושת פה א"כ ל"ה בא מאילי' וגמ' דמסיק בא מאילי' יסבור דל"ה דבר הנדור ובהמת הפקר ע"כ יתחייב בבכורה אמנם כיון דרבינו סובר דלא הו' דבר הנדור ע"כ דקדושת פיו אין מעכבת א"כ יקשה למה פסק אין מוציאין וקשה שיטת רבינו וע"כ לומר דא"ש דרבינו יסבור נהי דל"ה דבר נדור דאמירת פיו אין מעכבת ול"ה רק לכתחלה לא מטעם דראוי' לבילה אין מעכבת אלא דמעיקר הדין ל"ה אלא לכתחלה וכאשר יבואר החילוק בזה אין מטעם דראוי' לבילה או מטעם דא"צ מצד עיקר הדין אלא דסובר דבכור ל"ה דבר נדור בהמת הפקר פטור מבכור מטעם דבעינן דישראל יזכה מההפקר להקדש אז חייב בבכור וכסברא אחרת שכ' מהריט"א ומהא"ט גם מועלין בו כיון דבא ע"י קדושת ישראל ושוב שפיר שייך גם בל תאחר כיון דל"ה כ"כ קדושה מאלי' רק בא ע"י בעלים ישראלים ושייך בו בל תאחר ואף דמל"ד לא ילפינן לרבינו יכולין למילף מדרוש ידרשנו וממילא דא"ש גם קו' חכ"צ די"ל דבבכור לא תליא בג' רגלים [כמו שאר דברים דילפינן מדרוש ידרשנו] רק בשנה דהרי בצדקה דחשוב ג"כ שם חזינן דחייב לאלתר י"ל דבבכור עד שנה אין עובר וכאשר יתבאר עוד טעמא דמילתא או דנאמר דרבינו יסבור דבעינן כסדרן וכמש"כ באמת במק"א בס' המצות וכמו דמוכח ג"כ מכח קו' אחרונים בהא דחג המצות בשעה"מ פט"ו ממעה"ק וכאשר יתבאר עוד בס"ד והיינו לפי דרכו י"ל כן דפשוט אין לומר רבינו סובר דבעינן כסדרן דא"כ אמאי לא הביא

דרשא דכל הבכור לרבות קדשים לשנה בלא רגלים וע"כ דרבינו סובר דל"ב כסדרן ול"מ בקדשים שנה בלא רגלים ולכן לא הביא אמנם לפי דרכי י"ל לעולם דבעינן כסדרן ואפ"ה לא הביא דרשא דכל לענין קדשים בשנה בלא רגלים די"ל דמבכור ל"מ לילף רק אי בכור הו' ג"כ דבר הנדור גמור דהרי צריך להקדישו ואף דרק לכתחלה היינו משום ראוי לבילה אין מעכבת וא"כ שייך לילף גם שאר קדשים מבכור אבל לרבינו דבכור ל"ה דבר הנדור א"א לילף מבכור לשנה בלא רגלים ולכן לא הביאו רבינו בקדשים אבל לעולם סובר דבעינן כסדרן ושפיר משכחת בבכור שנה בלא רגלים לענין ב"ת ודו"ק היטב.

ובמש"כ משכחת שפיר דבעינן תרי קראי דבט"א הקשה בבכור ל"מ רק אפריש ולא אקריב לפמש"כ י"ל דקאי למ"ד צריך להקדיש רק ביש בעלים ראוי לבילה אין מעכבת וא"כ צריך חד קרא לעבור קודם שאמר וחד קרא לאחר שאמר הרי זה קדוש בבכור דאז הו' אמר והפריש רק לא הקריב ועוד יתבאר בס"ד היטב. ולמ"ד דלא בעינן כלל להקדיש דכן סובר ר' ישמעאל י"ל דלכן שייך בל תאחר כיון דחזינן בהמת הפקר פטור רק בזכה בו ישראל שפיר שייך בו בל תאחר דרק בא קדושה ע"י בעלים ישראלים והבן.

ומעתה אנו הדרן למש"כ דיצא לנו מזה דבר חדש דע"י שזוכה מההפקר להקדש מועלין אף בקדשי מזבח וראוי להקרבה א"כ זה גם שיטת רבינו בחטאת גזולה דע"י שזוכה חצירו להקדש הו' הקדש גמור ליקרב והו' קדושת פה ולעולא ע"י חצירו ל"מ זכי לנפשי' ורק קנין חצר הקדש יש וא"כ הו' קדושה דממילא לא קדושת פה ולכן הו' קרבן אבל לא להקרבה דכה"ג אין מועלין וכמו שמבואר הכל לעיל בס"ד.

בהא דקרבנו ולא גזול קשה לי לפי מה דאיתא בסנהדרין לחד גי' רבא דבא במחתרת קניא לגוף גזילה ומייתא מהאי דגנבו והחזירו ולא קבלו רבא א"כ ה"נ צריך קרא כה"ג דגנבו דיכרא במחתרת דקנינהו שפיר אלא דקרא ממעט עכ"פ לקרבן דעכ"פ בא בגזילה ובאיסורא בא לידו אין ראוי לקרבן אולם בהא יש ליישב באמת קו' תוס' בסוכה ל"ל לכם הא יליף מקרבנו להנ"ל יש לומר דהו' מוקמינן רק בבא במחתרת בודאי אין ראוי לקרבן שקנינהו בדמי חבירו אבל גזל דעלמא הוה אמינא דראוי לקרבן לכן צריך קרא דלכם.

ועל הקו' דנוקי קרא בתלוי וזבין נראה ליישב דהנה באמת קשה דאמאי לא נאמר דכיון דשחטה נעשה מעשה אסרה וחל ההקדש קדוה"ג ולכן צריך למעט מן קרבנו אף לפני יאוש ומאי פריך וצריך לומר דלזה אין צריך קרא דאין כשר לקרבן רק אם הקדיש קדושת פה תחילה וכמו שהעלה אאמוה"ג זצ"ל בסי' תרמ"ט וא"כ אי נוקי כה"ג בתלוי וזבין יקשה באמת אמאי מועטי' קרא מקרבנו הא כיון דגוף הקרבן קנאו לו יכול להקדיש קדושת פה ושוב מהני המעשה לאסרו בקדושת הגוף ול"ש למעטה מקרבנו.

עוד יש לומר לפמש"כ דהא דהקדיש ואח"כ נתיאש פסולה מה"ת דאף דס"ל דש"ר ואח"כ יאוש קנה רק בלוקח שעושה מעשה אבל בהקדיש דאין עושה מעשה לא מהני רק מתקנה הוא דהו' כשר להקרבה רק רב לשיטתו דסובר דקנה הגזילה ואין עליו אלא חיוב השבה שפיר בהקדיש ואח"כ נתיאש כשר מה"ת כדס"ל לרב אדא וא"כ בתלוי וזבין והקדיש דבאמת קנה גוף הגזילה ואין עליו אלא חיוב השבה אם נתיאש אח"כ באמת הקרבן כשר מה"ת ואין למעטו מקרבנו דשפיר מיקרי קרבנו.

עוד קשה לי בהאי עניינא מאי פריך מקרבנו לפמש"כ תוס' בב"ק דף ק"י דמכאן נראה שאין הכהן יכול למחול דהו"ל כפרה ובפנ"י הקשה דהא קיימ"ל דגזלן יכול למחול דהו"ל כאלו נטל ממנו וחזר וקנאן לו וה"ה הכא וכ' הפנ"י דשאני כהן דכל שלא זכה בו מעולם לא שייך לומר דיכול ליתן במתנה ולכך לא מצי מחיל ובשו"ת שו"מ ח"ב סי' כ"ח כתב לתרץ דשאני שאר גזלן דעיקר הכפרה הוא לפי שגזלו והתורה רצתה שלא יגזול חבירו א"כ הרי עיקר הכפרה לגבוה תלוי במה שבינו לחבירו [וכבר נודע מש"כ החוהל"ב דבגזל יש שתי רעות מה שבינו לחבירו ומה שבינו למקום שהרי אמרה תורה לא תגזול] ולכן כל שמחל לו שוב נתכפר לו ג"כ דהרי עיקר הגזילה שהקפידה התורה הוא בשביל חבירו אבל גזל הגר של"ש בינו לחבירו דאין לו יורשים רק דהתורה הקפידה שלא יהא לו כפרה עד שיתן לכהן הכסף וא"כ לא מהני מחילה ואיך יכול הכהן למחול והא לא גזל אותו כלל רק דהתורה אמרה שבזה יתכפר עונו ואיך יועיל מחילה. לפי"ז קשה לי הא צריך קרבנו למעט גזול בגזל הגר דההקדש שפיר חל דהא אין לו בעלים ואפ"ה מיעטה קרא כיון דצריך לתנו לכהן ומיעטה קרא מקרבנו [ועיי' בחס"ו בגיטין דף נ"ה שהביא דתליא זה שמביא הגזול אי כהנים שלוחא דידן או שלוחא דשמיא ולהנ"ל לא שייך זה בגזול דעיקר תלוי' במה שהוא של חבירו.]

עוד קשה לי דהנה בגיטין דף נ"ה הקשה בפרש"י איך יכולין חכמים לעקור דברי תורה שהוא חייב בקרבן ותי' דבשב וא"ת יכולין לעקור וקשה לי להנ"ל הא בגזילה מהני מחילה דהו' כהחזירו וחזר ונתן לו וא"כ לפמש"כ הר"ן בכתובות דלכן יכולין לומר דבע"ח מאוחר יכול לגבות יען דאי עבר וגבה גבה יכולין ליתן לכתחלה לגבות א"כ ה"נ כיון דאי מחלו כבר בדיעבד יכולין חכמים לתקן שיתכפר כאלו מחלו הנגזל להגזלן וא"כ מאי הוקשה בפירש"י דאין יכולין לעקור דבר תורה.

ועוד קשה לי הא משכחת שפיר קרא כגון שקנה בהמה מחבירו וזקף עליו במלוה ואח"כ כפר בו ואין רוצה לשלם דדעת הב"ח חו"מ סי' צ' דהו' גזל בידו דלא כמו שהעלו הפוסקים דמאחר שזקף עליו במלוה כבר פטור הוא ממה שחייב לו לשלם הו' כחוב

בעלמא כמו שהביא בס' ג"פ ס"ס ק"כ והעלה דאם עבר ומכרה לאחרים קנה שפיר דמה שעשה עשה ובגט כהא"ג שלא שילם שכר הסופר מתגרשת בו. א"כ לפי"ז שפיר צריך קרא קרבנו למעט גזול כהא"ג דההקדש הא שפיר חל עליו ולא נתמעט מביתו כיון שבאמת הקנה לו מרצונו הטוב רק דחשוב עדיין גזל בידו ולכן פסלו הכתוב להקריב דקרבנו לא מיקרי.

במה דאמרו שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות נראה הכונה דאיתא בשבת דף ק"נ הכא במאי עסקינן בירא שמים דלא ניחא לי' לזכות מהפקירא א"כ ה"נ בודאי אף דיאוש קונה דהו' הפקר לא ניחא לי' למזבח לזכות מהפקר לכן יאמרו דאוכל מזבח גזילות כיון דלא ניחא להם לקנות ביאוש א"כ נשאר ע"ז איסור גזילות ובהא ניחא מה שהקשה הקצוה"ח סי' ד' דהא חצר ההקדש קונה האבידה להנ"ל ניחא דלא ניחא לי' להקדש לקנות מהפקירא דיאוש מטעם הפקר וראי' לזה מבב"ק דף ק"י בנתן המעות לאנשי משמר ומת עד שלא הביא אשם המעות לאנשי משמר שנאמר אשר יתן לכהן לו יהי' וקשה תיפק לי' משום דזכה מתורת הפקר ויאוש אע"כ דלא ניחא לכהנים בתורת יאוש.

הגונב או הגוזל והקריב הקרבן פסול והקב"ה שונאו שנאמר שונא גזל בעולה וכו' ואם נתייאשו וכו' כשר וכו' שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות. והנה בכ"מ הקשה הא רבינו פסק דיאוש לא קנה ואיך פסק כר"י ותי' כאן בהקדש איכא שה"ש [וש"ר] בהא ס"ל כר"י דקני ואמנם לפי דבריו יקשה הא דכתב רבינו דפסול הא בלא אתיאש לא חל ההקדש כלל כמש"כ בפי"ח ממעה"ק ועוד דהא בפי"ח ממעה"ק כתב דחכמים העמידו דבריהם כדי לחייבו כרת וזהו כעולא דסובר דיאוש לא קני אפי' בהקדיש דאיכא שה"ש ונראה ליישב בהקדם קו' התוס' דכאן סובר עולא דיאוש לא קנה ובהגוזל קמא גבי נטל מוכרין ס"ל דיאוש קני והנה רבינו תם תי' דהכא פסול משום מה"ב ור"י חולק דאי יאוש קני מוכח בב"ק דלא מיפסל משום מה"ב דהא יליף עולא מהקרא דיאוש לא קניא מגזול דומיא דפיסח דלית לי' תקנתא כדאיתא בדף ס"ז ואי אמרת דיאוש קונה ומיפסל משום מה"ב לא נשמע מקרא דיאוש לא קנה די"ל דלכן פסול משום מה"ב ולכן מפרש ר"י דהכא הו' נמי שה"ש לכן קני אלא דמפסל משום מה"ב דהא כיון דבעינן נמי שה"ש שפיר הו' מה"ב ורב יודא סובר דיאוש כדי קני היינו ג"כ עם שה"ש ולית לי' מה"ב והנה תמהו הראשונים דזה לא נזכר כלל בסוג' הטעם דמה"ב ועוד דהא תוס' הביאו ראי' דאי יאוש קני ל"ה מה"ב מסוכה דקאמר בהני אוונכרי דלקנינהו בשה"ש משמע אי קני ליכא מה"ב וכתבו דדוחק לומר דסובר כר"ש בר נחמני דלית לי' מה"ב וא"כ גם לרב יודא הוא דוחק לומר דלית לי' מה"ב ומהרש"א הקשה עוד א"כ למה קאמר יאוש כדי

לא קני הא באמת איכא שה"ש ג"כ עוד הוק' מהרש"א מאי פריך מאי אוקמוה ברשותו הא פשיטא משעת יאוש אוקמוה ברשותו אף לר"י כיון דקניא ביאוש ושה"ש עוד הוק' תוס' ובפירש"י דמגופה דברייתא הו' לי' להקשות אמאי פטור מדו"ה והא לאו דהקדש טבח דיאוש לא קני וא"כ קשיא ממנ"פ אי ס"ל דיאוש לא קני קשיא מגופה דברייתא ואי ס"ל דיאוש קני א"כ מאי איריא הקדיש אפי' לא הקדיש נמי פטור מד"ה דשלו הוא טובח ושלו הוא מוכר כדפריך בב"ק רי"ו לר"ל דאמר חיובי' לפני יאוש אבל לאחר יאוש שלו הוא טובח ושלו הוא מוכר ופריך מגנב והקדיש ואח"כ טבח ומכר אימת אילימא לפני יאוש מי קדוש אלא פשיטא לאחר יאוש ואי יאוש קני מאי אירא הקדיש אפי' לא הקדיש נמי דשלו הוא טבח שלו הוא מוכר ומשני בהקדישו בעלים בבית גנב והכא ליכא לשנויי הכי דא"כ מ"פ לעולא כרת מאי עבידתי' הא מתחייב כרת שפיר דהא ראוי' לפתח אוה"מ כיון שהקדישו בעלים. ועוד הוקשה בשמ"ק מ"פ אילימא לפני יאוש מי קדוש הא שפיר י"ל דחכמים אוקמוה ברשותו דלחייב עלי' כמו לאחר יאוש למ"ד יאוש לא קני עוד הוק' גם לרב יודא לשיטת תוס' יאוש כדי לא קני קשה מברייתא.

והנה הא דמשני דאוקמוה ברשותו לחייבו כרת פירש"י משום קנס ותוס' הוק' הא מצי אייתא בטבח אחר וכתבו כיון דלא נודעה לרבים אוקמוה ברשותי' שלא יהא כהנים עצבים ממילא מחייב כרת והוא תמוה דמאי סברא איכא בהא בשלמא בהקריבו בפנים שייך לומר שפיר מצד תקנ"ח כדי שלא יהא כהנים עצבים אבל הכא הא בטבח בחוץ אייריא ל"ש לומר דחל ההקדש מהאי טעמא שלא יהא כהנים עצבים:

ונראה ליישב דהנה זהו הסברא דמחלקין בין נודעה ללא נודעה בין לעולא בין לרב יודא צריך תלמוד מהיכי תיתי דנעשה בזה חילוק בין נודעה ללא נודעה דלא מצינו בעלמא חילוק כזה בשאר מצוה הבא בעבירה דהא יליף גזול דומיא דפיסח ובפיסח בוודאי ליכא חילוק בין נודעה המום ללא נודעה המום וכן בשאר פיסולי מזבח כהך דיליף מן הבקר מן הצאן להוציא המוקצה והנעבד ונרבע וכדומה לו ואף דנתן רב אדא טעמא לדבריו כבר הוק' תוס' דטעם זה אין מספיק דמבטלין דבר תורה בקום ועשה [ועלח"מ פ"ב מגזילה] ואומר דמקור דין זה יש ללמוד מירושלמי פ"ז דכלאים בהא דתנן שם דהאנס אוסר כמו של ישראל אם זרע בו כלאים משנשתקעה שם בעלים ואמר עלה בירושלמי א"ר אחא נשתקע הבעלים ולא נתייאשו אסורים מהתורה נתיאשו הבעלים ולא נשתקעו אסורים מדברי סופרים ויש קרקע נגזלת א"ר לוי אעפי"כ יש יאוש לקרקע והביאו תוס' בסוכה ירושלמי זה ומפרש דירושלמי ס"ל דקרקע אין נגזלת אבל מדרבנן עכ"פ יש יאוש לקרקעות אבל בח"ס בחידושיו לע"ז מפרש פירוש חדש דירושלמי קאי לס"ד דיש יאוש

לקרקעות וס"ל ירושלמי כך היכא דלא נתייאש א"כ הו' קרקע של ישראל א"כ הו' כרם של ישראל ונאסר בכלאים וא"כ כיון דנשתקע שם בעלים והאנס שולט בו כבשלו א"כ יכול לאסור דל"ש א"א דבר שאין שלו כיון דשולט בו כבשלו ולהיפך בנתיאש דהו' קרקע של נכרי א"כ אין דין כלאים נוהג בו אבל כיון דנשתקע שם בעלים אוסר מד"ס מפני שנראה כאלו הוא כרמו של ישראל יעי"ש מעתה לפי זה אני אומר היכא דלא נתיאש אבל שם הבעלים נשתקע מאותו בהמה שפיר יכול להקדיש אף לפני יאוש כיון דנשתקע שם בעלים והוא שולט כבשלו והא דאמרינן בעלמא דלפני יאוש לא מצי מקדיש היינו בלא נשתקע שם בעלים אבל בנשתקע שם בעלים שפיר יכול להקדיש דהא כיון דאדם אוסר דבר שאינו שלו ה"נ יכול להקדיש כדמוכח מתוס' חולין דף מ' בסוג' דרבוצה דתוס' מדמין הא דא"א דבר שאינו שלו להא דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו לכן נמי יש לחלק הכי בקרבן בין נודעה ללא נודעה דבלא נודעה דהיינו שנשתקעה שם הבעלים חל ההקדש עכ"פ אף קודם יאוש ונודעה היינו דלא נשתקע שם בעלים לא חל ההקדש כלל קודם יאוש מעתה י"ל דפליגי עולא ורב יודא בין בהקדיש קודם יאוש בין בהקדיש לאחר יאוש והנה בהקדיש קודם יאוש הו' ש"ר ואח"כ יאוש ובב"ק דף קט"ו פליגי רב וריו בש"ר ואח"כ יאוש דלרב קני ולריו לא קני וביאר בקצה"ח סי' שנ"ג דטעם פלוגתתם דרב ס"ל דהא דיאוש וש"ר קני היינו דגם הש"ר הו' קניין ומסייע דליקנה הלוקח אבל להגזלן לא מהני הש"ר רק היאוש מהני להגזלן [ואף לשיטת רבינו דסובר בקידושין דמהני יאוש וש"ר דאשה דע"י האשה נקנה ממילא גם להגזלן] וא"כ הו' ש"ר קודם ג"כ הו' קנין וריו ס"ל דש"ר ל"ה קנין כלל רק הא דמהני יאוש וש"ר דהש"ר הו' בהתירא אתי לידי' דיאוש לבד דלא קני היינו משום דבאיסורא אתי לידי' אבל בש"ר הו' בהתירא בידו וא"כ שפיר נקט עולא דיאוש כדי ל"ק אף דבאמת איכא נמי ש"ר ואח"כ יאוש לא קני והיינו מטעם דש"ר ל"ה קנין אלא היאוש לבד דהש"ר אין עושה קנין ולכן לא קני [ואף דאיכא נמי שה"ש יש לומר דאי ש"ר לא מהני בהקדש גם השה"ש לא מהני דהא בהא תליא כמו שהעלה בח"ס בשמעתין דהא השה"ש לא נעשה רק ע"י הגזלן ואי ליכא ש"ר כגון בחטאת דהו' קדשים דנתחייב באחריותן ממילא גם שה"ש לא מהני דהש"ה דמעיקרא חולין והשתא הקדש רק מהני אי איכא ש"ר דהקדיש והא דמסיק בב"ק דף ס"ז דחל מטעם שה"ש דמעיקרא חולין זהו באמת רק מדרבנן א"כ עיקר תלוי בהקדיש כדמוכח מפירש"י ש"ר דיאוש כדי היינו בלא ש"ר ולא נקטו בלא שה"ש] ואך זה בנודעה דלא נשתקע שם הבעלים אבל בלא נודעה דנשתקע שם הבעלים א"כ חלה עכ"פ ההקדש דהא דלפני יאוש א"י להקדיש היינו בלא נשתקע שם הבעלים כנ"ל וכיון

דעכ"פ חל ההקדש לכן כשנתייאש אח"כ שפיר אמרו דמכפרת דהקרבן כשר למפרע משעה שחל ההקדש דזה שפיר יש כח לחכמים לתקן שיהא כשר למפרע [אף דבעלמא ס"ל לעולא דש"ר ואח"כ יאוש לא קני כאן בהקדש משום שלא יהא כהנים עצבים קונה משעה שחל ההקדש] והיינו בשחט והקריבו לפנים ובשחט בחוץ ג"כ אוקמוה שפיר ברשותי' לחייבו כרת משעה שהקדישו וחל ההקדש ומיושב קו' התוס' במה יש כח לחכמים לאוקמוה ברשותו לחייבו כרת דהא לפמש"כ ההקדש חל אף קודם יאוש רק דא"ר להקרבה אבל כשנתייאש שוב הו' ראוי לפתח אוה"מ דאי הו' מקריבו בפנים הו' כשר הקרבן למפרע משעה שהקדישו דהו' ש"ר [ושה"ש] ואח"כ יאוש דמצד התקנה הקרבן כשר למפרע משעה שהקדישה ואמנם אף בנתייאש ואח"כ הקדיש סובר ג"כ עולא דלא קני [דבחטאת דהו' קדשים שישנו באחריות ליכא ש"ר ממילא ליכא גם שה"ש מה"ת רק מדרבנן כמ"ש הח"ס ובלח"מ פ"ג מגזילה] לכן קאמר דיאוש כדי ל"ק דאף דאיכא גם ש"ר הא הש"ר הוי קנין רק דבהתירא אתי לידו לכן ל"ה אלא יאוש לבד דלא קני ורק מצד תקנת כהנים אמרו בלא נודעה דמכפרת דכיון דנשתקע שם הבעלים אלימא היאוש דידי' וכשר למפרע משעת הקדש.

והנה רב יודא ס"ל דש"ר ויאוש ג"כ קני מה"ת ולכן אף בהקדיש ואח"כ נתייאש קני דש"ר מצד קנין אבל עכ"פ לגבי הגזלן ליכא רק יאוש לכן נקט דיאוש כדי קני דהיינו דלעולם רב יודא ג"כ ס"ל דיאוש כדי ל"ק רק בהקדש איכא גם ש"ר אלא כיון דלגבי הגזלן ליכא רק יאוש לכן נקט יאוש כדי קני בהקדיש ואח"כ נתייאש דבודאי ל"ה לגבי גזלן רק היאוש לבד לכן קאמר יאוש כדי קני דש"ר ואח"כ יאוש נמי קני כדרב וזה ל"ה אלא יאוש לחוד דש"ר שקודם יאוש ל"מ לגבי הגזלן אך כל זה בלא נודעה אבל בנודעה מגרע כח היאוש כדמוכח מירושלמי הנ"ל דבלא נשתקע שם בעלים לא מהני היאוש מדרבנן ואוסר הכרם משום כלאים ולכן אמרו בלא נודעה אין מכפרת שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות היינו דאף דאיכא שה"ש כיון דהו"ל רק מכח הגזלן והבעלים לא הקדישוהו והא שם בעלים לא נשתקעו ממילא ל"ה שה"ש שינוי כלל דהיכא דליכא ש"ר גם שה"ש ל"ה כמש"כ בח"ס הנ"ל [ע"ד שכתבו הראשונים היכא דהו' שינוי החוזר אי בעלים מרדפין אחריו ל"ה שינוי דהבעלים יבטלו השינוי] וא"כ א"צ לטעם מה"ב אלא כיון דלא נשתקעו שם בעלים ל"ה שה"ש כסברת ח"ס הנ"ל והיינו מה שאמרו שנראה כמזבח אוכל גזילות כיון דלא נשתקעו שם הבעלים וניחא דשפיר יש כח לחכמים לחייבו בקרבן כיון דכאן גרע משאר יאוש וכן השה"ש גרע משאר שה"ש וניחא קו' רש"י ותוס' דמגופה דברייתא לא מצי להקשות כיון דלא נשתקע שם בעלים חלה ההקדש ופטור מדו"ה מברייתא דחייב

כרת קשיא לי' דהא בעי' ראוי לפתח אוה"מ.

והרווחנו דלא יקשה הקו' דלא הוזכר בשמעתין הטעם דמה"ב דא"צ כלל לטעם מה"ב דהטעם דפסול לעולא משום דל"ד לש"ר דלוקח דעושה מעשה הקנין וכמ"ש הקצה"ח בסי' שנ"ג דההקדש הא אין עושה מעשה וכיון דליכא שה"ש גם יאוש ליכא ולרב יודא גם היכא דנודעה ולא נשתקע שם הבעלים ל"מ שה"ש ויאוש לחודי' הא לא קני גם לרב יודא וא"ש קו' מהרש"א דמשעת יאוש אוקמוה ברשותי' דהא לפמש"כ איירי בהקדיש ואח"כ נתיאש.

מעתה נתיישבו דברי רבינו שכתב דאם הקדיש קודם יאוש פסול להקרבה אבל ההקדש חל היינו דאיירי בלא נודעה שנשתקעה שם הבעלים לכן חל ההקדש שפיר ואם נתיאשו אח"כ הבעלים כשר מתקנה דפסק בחדא כעולא ובחדא כרב יודא דבהקדיש ואח"כ נתייאש פסק כעולא דמה"ת בין נודע בין לא נודעה אינה מתכפרת אף דרבינו ס"ל דש"ר ואח"כ יאוש קנה הוא פסק כעולא דלא קני דבחטאת דמחייב באחריות ליכא ש"ר וכיון דליכא ש"ר גם שה"ש לא מהני כסברת הח"ס ובעולה דליכא חיוב אחריות דמשכחת בנדבה י"ל ג"כ דלא מהני מה"ת וש"ר ואחר יאוש דהא עכ"פ קדושה הראשונה שהקדיש קודם יאוש הו' קדושה דחוי מעיקרא דהי' פסול להקרבה לכן לא הדרה ומתחזיא רק מתקנה כשר כשנתיאש בלא נודעה מתקנת חכמים כדי שלא יהא כהנים עצבים וזה שכתב רבינו ואפי' הי' חטאת הנאכלת לכהנים ויפורש כן אפי' הי' חטאת דאתיא לכפרה אפ"ה כשר משום דכהנים אוכלים בשרה וכהנים עצבים כמו דמוכח מדברי הראב"ד שהבין כן בדברי רבינו שהשיג מאי אפי' ובכ"מ כתב דקאי אדלעיל דאם הקדיש פסול אפי' הי' חטאת א"כ מוכח מהראב"ד שהשיג דלא ניחא לי' לפרש כן דברי רבינו דקאי אפסול רק דקאי אהכשירא דקרבן והשיג שפיר מאי אפי' וע"כ לפרש דברי רבינו דלא יקשה השגת הראב"ד דהכי קאמר אפי' הי' חטאת דאתיא לכפרה אפ"ה כשר יען דכהנים אוכלים את בשרה וכהנים עצבים נשמע דרבינו הביא גם טעמא דעולא אמנם בנתיאש ואח"כ הקדיש פסק כרב יודא דיאוש עם ש"ר קני מה"ת [וכיון דאיכא ש"ר איכא נמי שה"ש כנ"ל] אך זה בלא נודעה דנשתקע שם הבעלים אבל בנודעה אינה מכפרת דכיון דלא נשתקע שם הבעלים מגרע כח היאוש כמו שהוכחנו מירושלמי דבלא נשתקע שם הבעלים מגרע כח היאוש ואוסר הכרם מדברי סופרים וגם הש"ר וש"ה מגרע דהא שה"ש לא בא אלא מכח הגזלן והבעלים לא הקדישוהו א"כ אין כאן שה"ש מה"ת כסברת הח"ס וגם הש"ר מגרע כיון דלא נשתקעו שם הבעלים והיינו כסברת הקצה"ח סי' שנ"ג דלא דמי לש"ר דלוקח דעושה מעשה הקנוי' היינו שיאמרו שלא יהא מזבח אוכל גזילות

דכיון דלא נשתקעו שם בעלים אשר לא הקדישו הקרבן נראה כאלו אוכל מזבח גזילות [וסברת הח"ס מבואר לפי פירוש הגמ' במה שאמרו שלא יהא מזבח אוכל גזילות] וא"ש הכל. וכן מתבאר מדברי רבינו בפי"ח ממעה"ק שכתב בפירוש דאיירי בהקדישה קודם יאוש ורק אם נתיאש אח"כ כששחטה אוקמוה ברשותי' למפרע משעת ההקדש והיינו כעולא דהא רבינו פסק בחדא כעולא היכא דההקדש הי' קודם היאוש דהו' ש"ר ואח"כ יאוש דל"ק רק מטעם שתיקנו חכמים שלא יהא כהנים עצבים מכפרת ותיקנו שיהא ברשותי' משעת ההקדש דע"כ חלה ההקדש גם קודם שנתיאש רק דפסול להקרבה לכן כשנתיאש אח"כ אוקמוה ברשותי' שפיר לחייב כרת דהא הי' ראוי אל פתח אוה"מ דהי' מכפר אם הו' מכניסו בפנים [וניחא קו' המפרשים להראב"ד שכתב דאוקמוה ברשותי' גבי גיזות וולדות אף קודם יאוש ולפמ"ש רק בנתיאש אח"כ שייך דאוקמוה ברשותי' משעת הקדש כיון דעכ"פ ההקדש חל והיינו בשחט בפנים אבל בשחט בחוץ לא שייך התקנה שתיקן דמכפרת כנ"ל.] ונתיישבה קו' הלח"מ דרבינו פסק כר"י דלפמש"כ היינו ביאוש קודם אבל היכא דההקדש קודם דהו' ש"ר ואח"כ יאוש פסק באמת כעולא. והא דכתב רבינו שם אם שחטה קודם שנתיאש אינה קדושה כלל נראה דהיינו טעמא דהא דבארנו דחלה הקדושה בשעה שהקדיש יען דנשתקע שם הבעלים א"כ מסתמא סופו שיתיאשו הבעלים ולכן כשבאמת נתיאשו קדוש למפרע קדושה ליקרב כיון שעכ"פ בא באמת לכלל יאוש אבל אי שחטה קודם יאוש דאיגלאי מילתא דלא בא לכלל יאוש באמת ל"ה קדושה כלל דאיגלאי מילתא דל"ה עומד להתייאש ודו"ק.

והנה בח"ס בחי' כ' ג"כ ליישב קו' הלח"מ דרבינו פסק כרב יודא דשם איירי ביאוש ואח"כ הקדיש דהוה יאוש ואח"כ ש"ר והכא הא איירי בהקדיש ואח"כ נתיאש דהוה ש"ר ואח"כ יאוש דקונה למפרע משעת ההקדש ש"ר משא"כ כששחטה קודם יאוש. **אולם** לפי דרכו יקשה בהא דפסק רבינו דש"ר ואח"כ יאוש קנה דהיינו כרב בב"ק דף קט"ז הא רב לשיטתי' שפיר סובר דש"ר ואח"כ יאוש קנה דהא רב סובר בסנהדרין דף ע"ב בגזלן קונה גוף הגזילה אלא דמצות השבה עליו ולשיטתו שפיר יכול הגזלן להקדיש הגזילה כמו שביאר יפה בח"ס חו"מ סי' קל"ב וכן אהני נמי ש"ר ואח"כ יאוש דאין חייב להחזיר בתורת השבה ג"כ אבל רבינו דס"ל דלא קני לגזלן דהא פסק דשניהם א"י להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותי' א"כ גם ש"ר ואח"כ יאוש נמי לא מהני ואמנם לפמש"כ ניחא דהא באמת פסק הכא כעולא ע"כ דס"ל לרבינו דרק בעלמא ש"ר ואח"כ יאוש קונה יען דהלוקח עושה מעשה קנין כמוש"כ בקצה"ח סי' ש"ג אבל בהקדיש דלא עושה מעשה לא מהני הש"ר דידי' וא"כ ניחא כיון דהטעם דקונה ש"ר הוא

משום דהלוקח עושה מעשה הקנין א"כ אף אי לית לן טעמא דרב דסובר דגזלן קני הגזילה ואין עליו חיוב השבה ג"כ מהני ש"ר ואח"כ יאוש רק דלרב לשיטתו דסובר דהגזלן קני הגזילה ואין עליו רק חיוב השבה לכן גם בהקדיש ואח"כ נתיאש ג"כ מהני דלא נתחייב בהשבה כדאית לי' לרב יודא אליבא דרב דמה"ת כשר אבל רבינו דסובר דלא קנה הגזילה אית לי דרב דש"ר ואח"כ יאוש קנה אבל לא מטעמי' דרב דס"ל דאין עליו אלא חיוב השבה אלא מטעם דכיון דעושה הלוקח מעשה קנין מהני לענין אם נתיאש אח"כ דקנה למפרע ולכן בהקדש באמת בהקדש ואח"כ נתיאש ל"ק ש"ר ואח"כ יאוש דהקדש אין עושה מעשה קנין כרב באמת דל"ק וכדס"ל לעולא ופסול מה"ת ורק מתקנה דלא נודעה מכפרת אוקמוה ברשותי' שיחול ההקדש למפרע משעה שהקדיש אף דמעיקרא קדושה דחוי' הוה כשר להקרבה שלא יהיו כהנים עצבים. אמנם לדרכו שלח"ס דמפרש דלכן כשר למפרע משום דסובר ש"ר ואח"כ יאוש קנה כרב קשה קושיתנו הא רב שאני דאזיל לטעמי' דס"ל דגזלן קנה הגזילה ואין עליו אלא חיוב השבה כנ"ל.

הנה הריב"ש העלה דרק בקדושת דמים ילפינן מביתו דבעינן ברשותו אבל קדושת הגוף חלה על דבר שאין ברשותו ובשו"ת מרי"א חאו"ח סי' קצ"ד העלה דעל דבר שאינו שלו לא חלה קדושת הגוף דסברא הוא ותמוה דהא בכמה דוכתין בסוכה ובב"ק דפריך הגמרא מביתו לענין קרבן דהו' קדושת הגוף ולמה צריך קרא הא מסברא כן לכן נראה דבאמת אף דבר שאין שלו מצי חלה קדושת הגוף כמו דא"א דבר שאינו שלו ע"י מעשה כן חלה קדושת הגוף על שאינו שלו רק דלענין הקרבה מסברא דלא חל על שאין שלו ולכן פריך מביתו דלא חלה הקדש אף לענין לפסול דאין לומר דהא קדושת הגוף חלה על דבר שאין שלו דהא אין קדוש רק לפסול לא הו' אלא כמו קדושת דמים והריב"ש רק איירי לענין קדושת הגוף כמו קונמת אבל בקדושת הגוף דקרבן ל"ש דלענין הקרבה לא חלה מסברא ואי לענין לפסול שוב לא הו' רק כקדושת דמים ונתמעט מביתו כמו שיבואר אלא דבאמת דברי הריב"ש תמוהין לי דהא במשנה דתמורה דף ז' איתא והי' הוא ותמורתו יהי' קודש מה קודש בבית בעלים אף תמורה בבית בעלים וקרא זה איירי מקדושת הגוף ואפ"ה בעינן בבית בעלים וצ"ע.

והנה בחולין דף קל"ט איתא דפליגי בקדבדה"ב אי פקעי אבל בק"מ לא פקעי במרדו לכ"ע ועי' בראשונים שהק' הא קדושה להיכן הלכה וכולם פה אחד ענו ואמרו כיון דיאוש הגזבר מחמת שמרדו הוה לי' כהפקר לפקוע שעבוד שיש לגבוה עליו ואי לאו דמעטי' קרא אפי' בק"מ שבא מרשות הקדש נפקע הקדישו והנה קשה לי מתוס' הנ"ל בב"ק דהק' למה צריך קרבנו ולא גזל הא מוכר עולתו ושלמים לא עשה כלום ומה קו' הא

כיון דאי אין יאוש קונה פקע הקדש והנה לכאו' נוכל לומר דבאמת לדעת ראשונים אלו מיושב קו' תוס' דהרי כאן איירי לרב ורב סובר יאוש קונה א"כ ע"כ מוקי קרא דקרבנו דקרבן חברי' ויקשה ל"ל קרא לא עדיף ממוכר עולתו וצריך לומר בודאי לרב עדיף דהו"א דפקע קדושתו ויהא חזי קמ"ל דפסול דעכ"פ גזל הוא אלא דלכאורה ז"א אי פקע הקדישו א"כ הוה כמו בהמת חולין לאחר יאוש דלמ"ד יאוש קונה כשר לקרבן אך ניחא מאוד דהנה הא דס"ד דקדה"ג פקע כשמרדו נראה לי טעמו משום דממנ"פ אי נאמר דיאוש לא אהני וא"כ חזי לבעלים להקרבה וא"כ עדיין אין מחוייבין בשילוח דהרי הוה מזומן דלא יצא מרשותייהו במה שמרדו כיון שעומד להקרבה לשמים וע"כ כיון דאמרינן דל"ה מזומן יען דאיתיאשו בעלים ואין עומד שוב להקרבה דפקע שם בעלים מן הקרבן לכך אמרינן גם דפקע הקדישו ורק צריך קרא למעט אולם הני דסברו דלא פקע הקדישו בין בק"מ בק"ד ומשכחת אצלייהו לפטור שלוח בהקדיש קדה"ג ול"ה מזומן א"כ ע"כ שם בעלים פקע אלא דשם הקדש לא פקע ומעתה רק לרב אליבא דאמת דקדה"ג לא פקע אבל שם בעלים פקע וא"כ לפי"ז שפיר צריך למעט קרבנו ולא קשה הא מוכר עולתו לא עשה כלום ע"י יאוש ע"כ פקע שם בעלים דאל"כ יקשה הא הוה מזומן (אלא דיש לעיין לרי"ו ושמואל דיאוש לא קנה א"כ במה פקע שם בעלים דלא יהא נקרא מזומן) ואפ"ה מיעטי' קרא משום דע"פ שם הקדש לא פקע אבל ההו"א הוה דכיון דשם בעלים פקע ושם הקדש נשאר יעלה לשם הגנב קמ"ל.

והנה תוס' תי' דאיירי בפסח וכונה דכמו דמכירה אהני בפסח כך אהני יאוש דפקע שם בעלים וקרב לשם הגנב ולכן צריך למעט משום גזול ולכאורה יקשה כיון דאמרינן בחולין דקדה"ג לא פקע במרדו א"כ אף אי מוכר פסחו מהני אבל יאוש גרע ולפמש"כ דשם בעלים פקע אף אי נשאר הקדש וא"ש.

וזה נראה הא דפ"ו דשקלים דסובר ר"י דראוי' לפסחים קרב עצמו לשם זבחים דפקע שם בעלים וקשה הא שם הקדש לא פקע וע"כ דלענין שם בעלים פקע. אך יקשה לס"ד בקידושין דף נ"ה איירי זה בגזל בהמה הנמצאת עיין שם בתוס' א"כ הא ממעט מקרבנו ולא הגזול. אלא דיקשה בירושלמי איתא שם דתנאי ב"ד שיקריבו עולות האובדות וקשה למה צריך לתנאי ב"ד הא כיון דאיאש פקע עכ"פ שם בעלים י"ל דבאמת לזה א"צ דעת ב"ד אלא דצריך הב"ד יען דמשנה משלמים לעולה ואדרבא דבזה א"ש דיקשה איך ישנו שם בעלים וע"כ משום דפקע אלא דיש לומר דמקריב לשם מי שהוא.

והנה בגמ' בבלי בקידושין מוכח דמקריב לשם בעלים וקשה הא כיון דנאבד ואיאש פקע שם בעלים ומכש"כ דיקשה לרב דלדידי' וודאי שם בעלים פקע דאל"כ הו' מזומן. והנה

לכאורה יקשה דבקידושין מוקי במזיד קידש יען דמתחלל דילמא איירי בגזל הקדש ואיאש גזבר דכה"ג בק"ד מתחלל לרב ומה צריך רב לדחוק שם לאוקים בכח"כ אך י"ל אי באיאש מ"ט דר' יודא אך יקשה א"כ רי"ו מה נדחוק שם לאוקים דפליגי אי הו' טעות ולר"מ רק במזיד יש מעילה לוקי דפליגי אי יוצא ע"י חילול בגזל דר"מ סובר דיצא לחולין ע"י יאוש ור"י סובר דלא יצא כסברת ר"יו כאן וצריך לומר דומיא דשוגג קתני ואי באיאש מ"ט לר"מ בשוגג לא קידש אפי' אתיאש הגזבר ויצא לחולין.

ואולם יש להקשות לר"מ דסובר במזיד מתחלל אפי' קדה"ג וכתב שם במקנה בקרבן של אחרים אין מתחלל בלא יאוש וש"ר גם לר"מ ואולם ביאוש שפיר מתחלל וא"כ לר"מ גם בק"מ באמת פקעו אי יש כאן יאוש דהרי הקדש מתחלל ורק משום בעלים הא בעלים נתיאשו וא"כ לדידי' גם בק"מ לא משכחת הך דפטור משילוח הקן בהקדישות וא"כ לדידי' יקשה הא סתם משנה כר"מ. וכך יקשה בהך דקידושין דמוקי הך דשקלים כר"מ דמתחלל במזיד א"כ מה פריך ריו"ו שם וכי אומרים לאדם חטא יקשה הא כבר פקע הקדושה כיון דנאבד ואתיאש כמ"ש פנ"י שם דאיירי ביאוש.

והנה במקנה שם כתב עוד הבדל אי קק"ל ממון בעלים או בקדשים שחייב באחריותן ל"ש דמתחלל במזיד בלא יאוש משום חלק הבעלים. והנה בריטב"א כתב לפרש בהך דחולין דמסיק הא באמר עלי הא בהרי זו דבהרי עלי יען דחייב באחריותן מתחלל ופקע ק"ד דהו' כמו חילול כיון שחייב באחריות.

והנה זה כסברת מקנה שכתב לכך בק"ד מתחלל לר"מ יען דרק דמים יש להקדש והרי כאן נתחייב בדמיהן הגזלן וכעין זה כתב בפנ"י אמנם לריטב"א א"צ לטעם זה יען דגזלן מתחייב די"ל דביאוש כיון דבעלים אתיאש נתחייבו מתחלתו והיינו חילול דידהו ורק בק"ד א"צ יאוש אבל בק"מ דצריך יאוש א"כ לפי"ז בקדשים שחייב באחריותן י"ל היינו חילול דידהו ויצא מתורת הקדש אולם באמת לר"מ אף באין חייב באחריותן פקע הקדש במזיד לר"מ. והנה בישוב קו' תוס' בב"ק יש לומר לפמש"כ מקנה קידושין נ"ג בהרי זה יכול למכור עולתו ושלמיו א"כ משכחת גזל קרבן דחברי' בהרי זה אולם אני הוכחתי דהסברא להיפוך בהרי זו אין יכול למכור ובהרי עלי יכול למכור דהרי יכול להביא אחרת וראי' לסברתי מריטב"א הנ"ל בהרי עלי מתחלל הקדש כשנאבד כיון דחייב באחרת ולפי"ז לדברינו יש ליישב קו' תוס' באופן זה דאיירי שאמר הרי עלי והפריש קרבן ובא זה וגזלו ובעלים נתיאשו אפי' אי אמרינן דלא פקע הקדישו בק"מ אבל עכ"פ שם בעלים פקע ונתחייב באחרת דבהרי עלי פשיטא די"ל כסברתי דשם בעלים פקע ולא יקשה ממכר עולתו דבאמת דבהרי עלי מהני גם מכירה ודו"ק.

ועכ"פ מוכח מהך דקידושין דל"א ק"מ פקע דבזה כ"ע מודו אך אי קשיא הא קשיא ממשנה אחרת דשקלים פ"ב נמצאו או שהחזירם אלו ואלו שקלים וקשה נאמר דמיד שאבדו פקעו ואין יחול קדושה שנית וזה אין ק"מ אולם נראה ליישב דבוודאי מה שרק ק"ד בעלמא אמרינן דפקעי אבל מה שהוא קדושת עצמו כמו שקלים או אפי' דבר שיש תשמיש למזבח נראה לי דלא פקעי דהרי רבינו בפ"ו דמעילה כתב בכלי תשמיש יש מא"מ וע"כ דחשוב קדוה"ג כמו שהוכחתי שם ולפי"ז כש"כ בשקלים דמיקרי קדוה"ג לענין זה ואם שקל משקולת בהן לא יצאו לחולין עד שהוציא לפי"ז א"ש ג"כ דלא פקעה קדושתן וכך אנו צריכין לומר מה דיקשה מתמורה דף ו' אבדו מעות שהקדיש לחטאת נאמר ג"כ דאבד פקע קדושתן ומשמע אפי' ביאוש איירי וע"כ דזה חשוב כמו קדה"ג ולא פקע.

וכך יש להוכיח מכמה משניות דשקלים במעות שנמצא בהר הבית דחולין יען דכהנים מחללין תחילה תיפוק לי' כיון דנאבד ואתיאש פקע הקדישו וכן בהא דביקשו לגנוז כסף וזהב של עולם משום כספה של ירושלים יקשה כיון דנאבד פקע קדושתו וע"כ דל"מ פקעה בכהא"ג דחשוב קדה"ג וכך יש להוכיח במעות שנמצא מ"ש נאמר ג"כ פקעה קדושתו אי ממון גבוה הוא כמש"כ מקנה לר"מ דהקדש מתחלל גם מ"ש מתחלל ה"ה דנאמר דיאוש מהני.

והנה בגוף הפלוגתא אי קה"ד פקעה באתיאש נראה לכאו' דתליא אי קדושה פקעה בכדי בנדרים דף כ"ט דהנה אי ק"ד לא פקעי ע"כ דכל ק"ד מיחשב כקדה"ג לכן לא פקע בכדי א"כ ה"ה ע"י יאוש לא פקע אבל אי ק"ד פקעי דל"ח כקדה"ג רק דמיו להקדיש שפיר ע"י יאוש ג"כ פקע אך י"ל דהרי כל הטעם דסברי יען דכל היכא דאיתא בי' גזא דרחמנא איתא א"כ בהקדיש לזמן דל"ש זה שפיר לכ"ע פקע. ואולם לפי"ז בק"ד לזמן דלמ"ד פקע א"כ י"ל אפי' קודם הזמן בנאבד פקע גם ע"י יאוש. ולפי"ז למ"ד קדה"ג לזמן פקע י"ל גם ע"י יאוש פקע קדה"ג דעכ"פ ל"א בק"מ פקעי היינו בק"מ לעולם או למ"ד לזמן ג"כ לא פקע אבל למ"ד ק"מ לזמן פקע א"כ גם ע"י יאוש פקע וא"כ יצא לנו מזה עוד תי' על קו' תוס' ממוכר עולתו די"ל למ"ד פקעי בלזמן משכחת בקרבן לזמן בכהא"ג ע"י יאוש פקע והו"א דכשר לקרבן קמ"ל קרבנו עכ"פ גזול הוא. ולפי"ז לדעת רבינו דקדה"ג לא פקע גם יאוש לא מהני ולכן לדידי' ל"מ הדין דגזל קרבן דחברי' דלא עדיף ממוכר עולתו ולכן לא הביא דין זה. ועיין באמרי בינה נדרים בסוג' דב"פ להגאון מוהרמא"ש שכתב כעין זה בישוב קו' תוס' עפ"י ר"ן דנדרים דקדה"ג לזמן ק"ד יש בו ופקע ע"י יאוש.

ולפמש"כ בה' מעה"ק פט"ו דלדידן דקיימ"ל הקדיש לדמיו קדוש קדה"ג ל"מ כלל לדברי ר"ל דל"מ ק"ד בתמימים א"כ שוב לא פקע ג"כ ע"י יאוש ול"מ הדין דגונב קרבן חבירו. **הגונב וכו' והקריב וכו' פסול וכו' ואם נתיאשו וכו' כשר.** והקשה בכ"מ הא פסק יאוש כדי לא קני ובלח"מ פי"ח ממעה"ק תי' דכאן הו' יאוש ושה"ש לכן קני [וא"ל דהו' מה"ב הא רבינו פ"ח מלולב לית לי' מה"ב] וקשה לי דהנה לכאורה יש להקשות דרבינו סותר עצמו דשם בפי"ח פסק דלפני יאוש אינה קדושה כלל ואיך פסק כאן דקרבן פסול הא ל"ה קרבן כלל וליישב זה נראה כי רבינו איירי מגזל קרבן דחברי' דלמסקנא קרא דקרבנו למעט קרבן דחברי' וכן משמע שכ' אח"ז גנב קרבן דחברי' והקריב סתם כשר משמע דמתחילה איירי מגזל קרבן דחברי' והקריב לשם דידי' א"כ לא קשיא מהא דס"ל דקודם יאוש אין קדוש דהרי איירי בהקדישו בעלים אלא דא"כ הדרה קו' הכ"מ לדוכתי' דל"ש לתרץ דיש כאן שה"ש דהרי בגזל קרבן דחברי' אין כאן שה"ש. ונראה לישב דהנה יש להבין בגמ' משני אלא בגזל משכב דחברי' ה"נ בגזל קרבן דחברי' ופירש"י בחד תי' ולפני יאוש איירי או אפי' לאחר יאוש פסול משום דהו' בי' גזא דרחמנא ל"מ יאוש וקשה דעיקר חסר מן הספר דבגזל משכב דחברי' הכוונה דל"ה שינוי ובגזל קרבן דחברי' יתפרש לפני יאוש וכן בלאחר יאוש ומשום דבי גזא דרחמנא אין מוזכר בגמ' מזה מידי. **ולכן** נראה לפרש באופן אחר דהנה בפנ"י הקשה מ"פ מקרבנו ולא הגזול הא רבה בדף קי"ד אית לי' דאפי' בדשמעיני' דמיאש ל"מ בגזלן רק בגנב אהני יאוש א"כ באמת לכן מיעטי' קרא אפי' לאחר יאוש דל"מ יאוש בגזלן דדעתי' למינקטי בדינא ונראה לישב דהנה בנתיבות סי' ש"ס הקשה דרבה דקאמר שינוי קונה והא דלא כהלכתא דאנן קיי"ל שינוי החוזר דוקא עם יאוש קונה ורבה איירי משינוי החוזר וסובר דקונה בלא יאוש ולכך העלה שם דרבה איירי עם יאוש והא דקאמר שינוי קונה הכונה לפמש"כ התוס' לקמן ומפורש יותר במלחמות פ' הגוזל ומאכיל דהא דש"ה ויאוש קונה משום דבלא יאוש ליכא כלל שה"ש דבעלים יבטלוהו והו' ש"ה החוזר אבל באתיאש ואין בעלים מרדפין אחריו א"כ הו' שינוי השם שינוי גמור ולכן קאמר אביי שינוי קונה דכונה לא מטעם יאוש אלא משום שה"ש ולכאורה יש להבין א"כ עכ"פ מאי נפ"מ אי מטעם יאוש או שה"ש כיון דהוא מסתפקא לי' דיאוש מה"ת קניא א"כ תיפוק לי' משום יאוש ואיך מסתפקא לי' כלל הא כיון דשינוי רק ע"י יאוש קונה ע"כ יאוש לחודי' אין קונה מה"ת ונראה לפי הפנ"י דאיירי מגנב אבל מגזלן ל"מ יאוש וא"כ י"ל נהי דיאוש ל"ק משום דדעתי' למינקטא בדינא אבל כיון דעכ"פ יש כאן יאוש שוב אין חוזר לברייתו ומהני מטעם שינוי דעכ"פ אין בעלים מרדפין אחריו כיון דשמענו דמיאש רק דביאוש לחודי'

ל"ק דלא גמר ואקני דסבור למינקטא בדינא אבל אין בעלים מרדפין אחריו מיקרי ומהני מצד שה"ש. והא דפריך בגמ' שם דף קי"ד מגנב וגזל והקדיש והא לפמש"כ עכ"פ שה"ש קונה עם יאוש י"ל דקאי לס"ד דרב יוסף דאקשי עשרין ותרתין שנין ולא ידע דשה"ש קונה א"כ שפיר פריך לרבה אבל למסקנא י"ל באמת כיון דאיכא יאוש קונה מטעם שה"ש דבעלים אין מרדפין לבטל שה"ש.

ולפי"ז נתיישב היטב קו' הפנ"י דגמ' פריך אלימא לאחר יאוש הא יאוש קניא וא"ל דסובר בגזילה לא סגי ביאוש הא איכא שה"ש וע"ז משני רבא משכבו ולא הגזול דע"כ אייריי במשכב דחברי' דליכא שינוי כן נמי בגוזל קרבן דחברי' דליכא יאוש ושה"ש שכבר הקדיש הוא ואי משום יאוש לחודי' שפיר י"ל לרבה לשיטתו ל"מ יאוש בגזילה וא"כ עיקר התי' באמת לומר דאיירי בגונב דליכא שה"ש כמו שם במשכב דחברי' הכא בקרבן דחברי' והא דל"מ מטעם יאוש אהא לא מייתא דידע בגזלן ל"מ יאוש רק דמייתא דמשכחת דליכא שה"ש [ואף בגנב ניחא דמוקמינן לפני יאוש רק דלא נחית לפרושי הא רק דכמו דממעטינן ממשכבו ולא הגזול דר"ה בגנב ולפני יאוש כן בקרבן אי אייריי בגנב אייריא לפני יאוש] ולפי"ז לכאורה יש להקשות אף בגזל קרבן דחברי' איכא ש"ר עכ"פ דהא קודם דאתי ליד גזבר אפשר בשאלה ולא קניא ההקדש רק אחר שבא ליד גזבר או ליד כהן [עיין בספר חיצי יהונתן שכ' דתליא זה למ"ד מעות קונות א"כ כמו דממעטינן מרעיך נכרי ה"ה הקדש א"כ נכרי והקדש משיכה קונה א"כ בבא ליד גזבר הוא דקנאו במשיכה ול"מ שאלה אבל למ"ד משיכה קונה א"כ נכרי והקדש אין קונה במשיכה א"כ מהני שאלה דמסירה דקני בגזבר לא מטעם משיכה אלא מטעם אמירתו לגבוה דאפשר בשאלה והנה בחולין דף קל"ט מוכח דרי"ו סובר בקדשים ל"א דבי גזא דרחמנא איתא ור"ל ס"ל גם בקדשי מזבח בי גזא דרחמנא איתא אבל למסקנא סובר כרי"ו דבקדשי מזבח דמחוסר הקרבה ופירש"י הקרבה לעזרה ל"א דבי גזא דרחמנא איתא א"כ שפיר הו' ש"ר כשמסרו ליד גזבר ע"כ לומר דהא דמשני בגזל קרבן דחברי' ע"כ קאי לשיטת ר"ל לס"ד דאמרינן בי' גזא דרחמנא איתא והיינו דפירש"י אף אחר יאוש מעטי' קרא משום דכל היכא דאיתא בי' גזא דרחמנא איתא אבל לפי מאי דמסיק דל"א בי' גזא דרחמנא איתא א"כ איכא ש"ר במסירה ליד גזבר א"כ באמת מהני יאוש וש"ר ויוצא בו הגזלן [ואף דהו' מה"ב ז"א כיון דההקדש בהתירא ע"י הבעלים רק המסירה לגזבר באיסורא וכיון שקדמו היאוש ל"ה באיסורא בא ליד גזבר] וקרא דקרבנו אתי למעט בהקדיש אחר יאוש דבזה ל"ש דהו' יאוש וש"ר דהש"ר הו' באיסורא והו' מה"ב וא"ל דא"כ א"צ קרא תיפוק לי' דהו' מה"ב יש לומר דהא ביאוש ואח"כ ש"ר קיי"ל דקניא משום דבהתירא

אתי לידי' א"כ ה"נ ל"ש למעט משום מה"ב אלא כיון דכתיב קרבנו שיהא קנוי לו וכיון דלו לא קנוי ל"ה קרבנו מאי אמרת עכ"פ להקדש קנוי בש"ר ע"ז אמרינן שוב הו' מה"ב וא"כ ניחא דפסק רבינו בגנב קרבן דחברי' דלאחר יאוש כשר משום דהמסירה לגזבר הו' ש"ר א"כ הוא יאוש ואח"כ ש"ר דבהתירא בא לידו ליד הקדש ע"כ קנוי להקדש וכשר גם לצאת בי' הגוזל דשוב אמרינן כיון דההקדש קנאו קנאו גם הגזלן [כמש"כ הראשונים פ"ב דקידושין ומה"ב לא הוי יען דעיקר ההקדש בהתירא אבל בגנב והקדיש לאחר יאוש ל"מ יאוש וש"ר משום דהו' מה"ב והיינו מדכ' קרבנו כנ"ל ודו"ק.

שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות. נראה לי לפרש דכתיב בקרא והבאתם את הגזול ואת הפיסח וכו' הקרבהו נא לפחתיך וכו' בריתי הי' אתו החיים והשלום כי מלאך ד' צבאות וכתב בחס"ו לפרש דבמה שהכניס להביא פיסח מה שאין ראוי' להקריב אפי' לפחה היינו משום שהי' ס"ל כהנים שלוחי דידן ואין מגיע להשי"ת אלא בשעת הקרבה נתח טוב וירך ואז אינו ניכר אי הי' בע"מ אותם גם לשר ופחה מקריבין כי יצא בו וכן גזול כיון שאינו מגיע לגבוה עד אחר כל המעשים א"כ כבר קנאו הוא ע"י שחיטה והפרשה וניתוח אך הטעם אינו כן כי הכהנים שליחא דרחמנא לקבל הקרבנות נמצא מביא גזול קודם שינוי מעשה וניתוח לשלוחו של גבוה וכן מביא פיסח וחולה לשלוחו של הקב"ה ולברר להם זה ע"ד הסברא שהכהנים שליחא דרחמנא נינהו שהרי אהרן הכהן בריתי הי' אתו ורבים השיב מעון והי' גדול וחשוב היתכן שיהי' הוא שלוחינו וע"כ מלאך ה' צבאות הוא פי' מלאך ושליח של ד' צבאות הוא ולא שלוחינו ומעתה הקרבהו נא לפחתיך ודפח"ח אולם יש לומר דפסול להקרבה אף אי שלוחי דידן אף שנעשה שינוי עכ"פ יאמר מזבח אוכל גזילות הגם דהוא כבר אחר השינוי ורשאי לאכול שאין עוד גזילה אבל עכ"פ איכא חילול השם שיאמרו מזבח אוכל גזילות ולא משום שנמסר לכהנים שהם שלוחי דשמיא אלא אף אי שלוחי דידן נינהו ושרי מן הדין אסור שלא יאמרו אוכל גזילות ובזיון הוא על מזבח.

והנה הר"ן ר"פ ע"פ אהי' דאמרו אם היית נוהג כך לא קיימת מצות סוכה דא"א לומר דע"י תק"ח יהא מפקיע מ"ע מה"ת ומה"ת באמת קיים מ"ע דסוכה דלא כתוס' סוכה דף ג' דלא קיים המצוה כלל כיון שתקנו דצריך שיעור סוכה והנה מהא מוכח דרק תק"ח הי' שלא יזרוק הדם אבל אם זרק מכפרת ולא אמרינן דעקרו המ"ע לגמרי דלא עשו תקנתא לשעתא אמנם קשה לי מירושלמי פ"ה דמע"ש היכא דיוצא מזה תקלה לדורות שיחשבו שיש שם כזית ויטמאו התרומה והא הכא נמי בזה שאמרו שאינה מכפרת ואסור לזרוק יצא תקלה שפעמים לא נודעה עד אחר זריקה ויחשבו שאינה מכפרת

ויביאו חולין לעזרה.

עיי' מגילה דף ו' אמר לפניו רבש"ע מי מודיעני אמר לו שם יזבחו זבחי צדק פירש"י כאשר אסור גזל בעולה כך לא יגזלו ממך כלום שאם יטול שו"פ בלא דמיהן נתקלקל הצביעה ולא יועיל כלום ותוס' כתבו וז"ל וגזל לא מהני בזבח וצריך פירוש דלא סגי להו בפירש"י ונראה דרש"י כתב בעולה והנה בעולה הא כשר אף דלא יצא לבעלים לשם חובה אבל זבח משמע גם חטאת ובחטאת לא פסול לבעלים כלל כמו שהעלה בחי' רע"א על דברת רבינו וע"ז כתבו תוס' דלפירש"י דנקט דאסור בעולה היינו דלכתחלה עכ"פ לא עלה לבעלים לשם חובה ותוס' כתבו דלא מהני אף דיעבד והיינו בזבח וכונתם על חטאת דפסול אף דיעבד.

שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות. ובזה מובן לי דברי השמ"ק ב"מ נ"ז דריבית אסור למזבח ולכאורה אטו ריבית תופס איסור אלא הכונה שלא יאמרו מזבח אוכל ריבית.

בכ"מ הביא בשם ירושלמי דרבים היינו שלשה ובאמת הוא בש"ס דידן גיטין נ"ו פלוגתא דאמוראים כמה רבים ר"נ אמר שלשה ור"ש עשרה.

על קו' הריטב"א איך יליף לולב מקרבן דמה"ב פסול הא קרבן שאני דבא לכפר נראה ליישב על נכון דמבואר בשבת דף ס"ג דבע"ז וגזל אין הפרגוד ננעל שהמחיצה מפסקת שאין הקב"ה פונה אליהם כלל א"כ אין נפ"מ בין קרבן למצוה הא עכ"פ צריכא שתהא מקובלת לפני המקום המצוה שעושה ולמה באה וכיון שהמחיצה מפסקת לבין אבינו שבשמים א"כ דמי למצוה כמו בקרבן דאין מקבלת כן נמי שאר מצוה הא אין מקובלת ולמה הוא באה לכן ילפינן דא"י. אמנם לפי"ז הי' נשמע דרק בגזל וע"ז מה"ב לא יצא כמו קרבן אבל בשאר אה"נ לא שייך א"כ מ"ט אמרו בכל מה"ב דלא יצא אך הנה בטו"א העלה בטעם דבאה"נ לא יצא משום דמה"ב לא יצא אלא כדי דלא ליהני מעשיו ולא יעשה איסור כלל ואמנם הקשה ע"ז מכמה דוכתא דמשמע משום דנפקא מקרא לא יצא אך להנ"ל ניחא דבוודאי בגזל דומיא קרבנו או בע"ז דלא יצא היינו משום דמה"ב אבל בשאר אה"נ באמת לא מצינו למילף מקרבן רק הא דאמרינן דלא יצא היינו כדי דלא ליהני מעשיו וממילא לא עביד איסורא כלל.

הלכה ח

הגונב עולת חבירו והקריבה סתם. והנה מבואר דרבינו מפרש כפירש"י שבלשון שני בב"ק דמקרבנו ממעט גזל קרבן דחברי' שלא יעלה לשם הגזלן אפי' לאחר יאוש דכל היכא דאיתא בגזא דרחמנא איתא אבל לשם בעלים יצא דלא נפסל הקרבן וכמש"כ גם דתוס' דף ס"ז. אך קשה לי טובא דרבינו בה' שקלים פסק דהגונב שקלי של חבירו ושקל

ע"י עצמו יצא ורק משנתרמה חייב חומש ויקשה הא הו' כגזל קרבן דחברי' ונתמעט מקרבנו ולא הגזול דלא ליהני אפי' יאוש וביותר יקשה דהנה זה שכתב רבינו דמקריב עולתו של חבירו סתם יצאו הבעלים הנה הדבר מבואר בירושלמי דשקלים אמשנה דא דפריך והא מקריב עולתו סתם נתכפרו בעלים ומשני וכו' וידוע שיקרב לשם גנב וא"כ בודאי קשה אמאי ס"ל דיצא הא אין קרבנו של חבירו נגזלת וכיון דלא יצא אמאי מעל וכן יקשה אמשנה דשקלים ופסק רבינו שם בנותן שקל לחבירו ונתרמה התרומה מעל כשקרב הבהמה כדקתני בסיפא ואירישא נמי קאי דאי לא קרבה לא הו' אלא מצוה וללה"נ אבל כשקרב נהנה שאין ממשכנין אותו כמ"ש הרע"ב וכדמשמע בירושלמי שם ויקשה הא לא מתקיים מצותו כלל דנתמעט מקרבנו ולא הגזול וכיון שנתרמה הוא בגזא דרחמנא בכ"מ שהוא ולא מהני אפי' יאוש.

והנה ראיתי במקנה הביא בשם דברי ירמי' שהקשה איך יצא בגזילה ותי' ע"י יאוש וקשה דבגזל קרבן דחברי' לא מהני יאוש לפי מה שפסק רבינו כמו שהוכחתי ונראה דהבין דאיירי דהשקל חולין ושקלו לעצמו והקדישו ולזה שפיר מהני יאוש אמנם אי איירי בגנב של חולין יש ליישב באופן אחר כיון דרק מעות גזל שפיר יכול להקדיש ולשלם מעות אחרים דמה לי מעות זה או זה ומקיים מצות השבה וקונה שפיר המעות שאין צריך להחזיר גוף המעות ודוקא לענין לקדש אשה במעות שגזל לא מהני כמבואר בב"ש סי' כ"ח משום דעכ"פ משועבד לו החפץ לתשלומין אבל בהקדש קיי"ל דמפקיע מידי שיעבוד. אך יש לומר דרבינו בפ"ג מה' שקלים כתב דמפריש שקלו ואבד והוא כרי"ו בירושל' דפליג אר"ל דפוטר מאחריות משום דהקדש ברשות הגבוה בכל מקום שהוא וע"כ טעמא דרי"ו דמחייב אף דהוא עצמו אית לי' בחולין דבהקדש אמרינן כל היכא דאיתא בי' גזא דרחמנא איתא ומני' קבלה ר"ל וע"כ משום דשקלים שאני דכתיב זה יתנו בעינן בא ליד גזבר כמוש"כ מבי"ט ולא הו' בי' גזא דרחמנא דמצות נתינה לא נתקיימה כ"ז שלא בא ליד גזבר וא"כ דלא שייך בשקלים כל היכא דאיתא בי' גזא דרחמנא איתא לכן שפיר מהני יאוש ויצא השוקל. והנה מהא דבסיפא השוקל שקלו מן ההקדש בדה"ב דמעל משקרב הבהמה לא קשיא הא אינו שלו דיש לומר באמת ע"י יאוש כיון דהגזבר מיאש פקע הקדושה כדאיתא בחולין דף קל"ט. אמנם לקמן בה' מעילה בארתי דבאמת לא יצא השוקל שקלו כמו שהכחתי מלשון רבינו ה' שקלים ודלא כהרע"ב.

הלכה ט

אין מביאין מנחות ונסכים לא מן הטבל וכו' מפני שהיא מה"ב. [דאסור בהנאה של כילוי כמש"כ בנובי"ת סי' קל"ה]. הנה ביבמות דף פ"ו פירש"י הא דחייבין על טבל

מיתה היינו כיון שחייבין מיתה על תרומה חייב נמי אטבלו משום תרומה שבתוכו ובתוס' שם הוק' א"כ כהן לא יהא חייב מיתה כיון דכל חיוב מיתה משום חלק התרומה שבו והתרומה הא הו' חלקו של כהן והנה ליישב פירש"י נראה דל"ק דהא בחולין דף ק"ל איתא דאין לך בהם אלא משעת הרמה ואילך וקודם הרמה הו' כולו של גבוה ולכן גם כהן חייב מיתה אבל קשה לתוס' בשמעתין דפסחים דף ל"ח דכ' דלכהן הו' טבל מצתכם דחלקו של כהן בתוכו וקשה טובא חדא דא"כ קשיא מחולין דאיתא בפירוש דאין לך בהן אלא משעת הרמה ואילך ועוד א"כ גם לדידהו יקשה כקו' תוס' ביבמות דלא יהא כהן חייב מיתה ועוד קשה לי מתוס' יבמות דף צ"ו שהוכיח דגם בתרומה שייך אמירה לגבוה כמסירה להדיוט דמי ולכן קאמר פירות אלו כשיתלשו והא תרומה א"צ מעכשיו והיינו כמש"כ הרשב"א בתשובה וכ"כ האבודרהם דכהנים מבי גזא דרחמנא קזכו. והא כיון דהוא חלקו של כהן ל"ש אמירה לגבוה דל"ה בגזא דרחמנא דהא הן נכסי כהן.

והנה רבינו בפ"ו ממעשר כתב דכהנים חייבין להפריש תרומה מתבואה שלהם מדכ' גם אתם הנה מוכח דסובר דאיסור טבל משום חלק התרומה שבו דהו' חלקו של כהן לכן הו' ס"ד דבכהן א"צ להפריש קמ"ל דצריכין להפרישה דאי איסור טבל הוא איסור בפ"ע לא משום חלק הכהן א"כ איך ס"ד כלל דכהנים יהא פטורים להפריש משלהם.

והנה דברי רבינו הם מספרי פ' קרח ובדל"צ לגאון נובי' הקשה מקידושין דף מ"א דפריך לר"ש דליתא בתרומה דנפשי' אתם גם אתם ל"ל ויקשה הא סתם ספרי ר"ש וצריך גם אתם דכהנים חייבין להפריש תרומה משלהם אך לפימש"כ ניחא די"ל דר"ש סובר דאיסור טבל הוא איסור בפ"ע וא"כ מסברא דכהנים חייבין להפריש ג"כ [והא דאיתא בספרי ר"ש עיקר הג"י רי"ש] וכן יש להוכיח מפסחים דף ל"ה לר"ש ממעט מצה של טבל דא"י יען דלא קרינן בי' בל תאכל חמץ אלא בל תאכל טבל וקשה הא איסור חמץ הו' איסור מוסיף לגבי כהן ובאיסור מוסיף אחע"א וא"כ ל"ל גם אתם לר"ש דכהנים חייבין להפריש הא נשמע מדרשא דהיקש דכל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו באוכל מצה לאפוקי הכי דישנו בבל תאכל טבל ואין בבל תאכל חמץ נשמע ממילא דגם בכהנים בתבואה שלהן איכא איסור טבל דאי ליכא איסור טבל א"כ הו' חמץ איסור מוסיף אע"כ דס"ל לר"ש מסברא דכהנים חייבין להפריש תרומה משלהן [ורק יש לדחות דאיכא איסור טבל בלא נוטל החלקו של לוי דזה האיסור בודאי שייך גם בכהן] כנ"ל. אמנם ליישב שלא יקשה לתוס' מהא דאין לך אלא משעת הרמה ואילך נראה כיון דחלק הכהן הו' רק כ"ש דמצות הפרשה חטה אחת פוטרת את הכרי רק מצות נתינה הוא דלא יצא

כמש"כ בתוס' רי"ד ספ"ב דקידושין וא"כ הכי פירושו אין לך אלא משעת הרמה דהיינו חלק הכהן אשר מתקיים בו מצות נתינה ל"ה אלא משעת הפרשה ואי משום דחטה אחת שיש לכהן חלק קודם הרמה. הנה זה אין בו שו"פ ולא שייך בו חיוב השבה וחיוב תשלומין ולפי"ז שפיר כ' תוס' דזה הכ"ש שמעכב דא"י לצאת בו באכל כזית מצומצם משום חלק הכהן שיש בו קודם הרמה זהו רק שע"י ישראל יוצא בו אבל הכהן שפיר יכול לצאת בו לכן צריך קרא דבלא תאכל חמץ דגם כהן א"י בו.

מפני שהיא מה"ב וכו'. נראה לי דרבינו לשיטתו שכ' בפ"ה מחומ"צ דאין יוצאין במצה של טבל משום דהו' מה"ב ואין מברכין ואין יוצאין בדבר איסור וכ"כ בה' ברכות וכבר ביאר דבריו בפי' המשנה פ"ג דנדרים וז"ל לפי שהאיסור גוף הדבר שלא יתקיים המצוה אלא בהיותו דבר מותר כגון שיאסר סוכה זו עליו שחזרה ישיבתה עבירה שיהי' עונה בה כמו מי שלא ימצא בליל פסח אלא מצה שהיא אסורה עליו באכילה כגון שתהי' טבל או הקדש שאסור עליו אכילתן לפי שהוא מצוה הבאה בעבירה עכ"ל הזהב והבאתי דבריו בספרי פ"א מהב"ח דף ט"ו ובטעמא דמילתא נראה כעת דבר חדש דשם בספרי הקשתי מגמ' דזבחים דצריך הגמ' דליתי עשה דקדשים וידחה ל"ת דפסולי קדשים הא הו' מה"ב לפי דעת רבינו באיסור חפצא ל"ש עדל"ת משום דהו' מה"ב ונראה ליישב דהנה משני רבא אין עשה דל"ת שבמקדש ובה' מעה"ק הקשיתי ע"ז אמאי לא נימא חטא בשביל שתזכה כדאיתא במנחות דף מ"ח וכעת נראה לי לפמש"כ בה' בהב"ח דהא דעשה דחל"ת אינו רשות אלא דחובה לקיים העשה ולדחות הל"ת ולפי"ז אי מטעם חטא בשביל שתזכה ל"ה אלא רשות אבל משום עדל"ת הו' חובה לדחות הל"ת כדי לקיים העשה וע"ז משני אין עשה דחל"ת שבמקדש ואינה חובה אבל רשות באמת איכא מצד חטא בשביל שתזכה ולכך ל"ש דהו' מה"ב דאדרבא אמרינן חטא בשביל שתזכה והו' עכ"פ רשות אלא דאינה חובה וכיון דעכ"פ ל"ה מה"ב שוב חובה לדחות הל"ת כדי לקיים העשה רק דאין דוחה ל"ת שבמקדש אף דפסולי קדשים איסור חפצא שייך שפיר חטא בשביל שתזכה דהא גם העשה הו' מצוה שבגוף הקדשים דתאכל כולו כמו שבארתי בפ"ו ממעה"ק.

ולפי"ז י"ל בכל עשה דחל"ת לענין רשות ל"צ כלל לילף מכלאים משום דעשה דחל"ת דבודאי רשאי לדחות הל"ת כיון דעשה עדיפא כמו שכ' הרמב"ן בפ' יתרו שייך חטא בשביל שתזכה והילפותא מכלאים בציצית דחובה איכא א"כ היכא דהו' איסור חפצא דל"ש חטא בשביל שתזכה דהא עשה דמצה אינה מוטלת על החפצא אלא על הגברא והאיסור הו' איסור חפצא וכיון דל"ש חטא בשביל שתזכה שיהא רשאי לדחות הל"ת

כדי לקיים העשה שוב ל"ש עשה דחל"ת שיהא חובה לדחות הל"ת. ואדרבא הו' מה"ב והן הן דברי רבינו שבפירוש המשנה הנ"ל וזהו שיטתו ב"ה חומ"צ וזהו שיטתו כאן דס"ל דאין מביאין מטבל משום דהו' מה"ב. ובהאי עניינא תמוה לי דבפסחים מביא הדרשא דשה ולא הבכור דאין להביא בכור לתמיד וקשה תיפוק לי דבכור נאכל ותמיד כליל איך יביא לבית הפסול כהך דבכור בהמת שביעית

הנה מוכח דרבינו ס"ל דמהב"ע דאורייתא ותמהו עליו דהא בפ"ח מלולב כתב דבאשירה ביו"ט שני יוצא בהן ע"כ משום דמהב"ע דרבנן וביו"ט שני שרי לגמרי ולכאורה י"ל דהטעם רק בקדשים ס"ל דמהב"ע מה"ת אבל בשאר מצות לא ילפינן חוץ מקדשים אך קשה לי מדברי רבינו בפי' המשנה בנדרים פ"ג שכ' בפירוש דבכל מצות איכא מהב"ע ומדאורייתא קאמר דהא טעמא יהיב למילתא הא דילפינן מקרא דכי תידור נדר לד' דנדר חל על דבר מצוה משום דהו' מהב"ע ומה"ט דאי' במצה של טבל משום דהו' מה"ב [וכונת פי' המשנה לכאורה נעלמה דהא היכא דשייך עדל"ת ל"ש דהו' מה"ב אבל נראה לי דכונתו למש"כ הב"י סי' י"א דהיכא דפעם אחת הו' אפשר בלי עבירה לכן אף היכא דהו' אי אפשר שוב אין עדל"ת וא"כ ניחא דהא דמצה של טבל אי הו' לי' מצה שאינה של טבל ל"ש עדל"ת לכן גם עתה שאין לו והו' א"א אין עדל"ת] לכך נראה דהעיקר דבאשירה ל"ש מה"ב מה"ת באמת דהא לא עביד עבירה רק מה שנהנה והא מצללה"נ רק בקרבנות ל"ש מצללה"נ דהא עפכ' לכתחלה מצללה"נ ולענין קרבן כיון דלכתחלה לה"נ שוב הו' קרבן פסול דלא נתקדשה כלל כמש"כ רבינו להדיא וזה הטעם ל"ש רק בקרבנות משא"כ במצה של טבל דל"ש דמצלה"נ באכילה וכן בנדר על סוכה הא בפירוש אסר עליו סוכה של מצוה לכך שפיר הוה מה"ב.

אולם י"ל דהעבירה הוא משום כיון דכ' ממשקה ישראל מן המותר לישראל א"כ אי עבר והביא זהו גופי' עבירה משא"כ באשירה העבירה רק מה שעובר אלא ידבק בידך מאומה כמש"כ בח"ס וכיון דמצללה"נ אין זה בכלל מאומה לכן רק לכתחלה דמדרבנן גם זה הו' מהב"ע כמש"כ רבינו בפי' המשנה בסוכה ולכן ביו"ט שני דהוא גופי' דרבנן אין פסול משום מה"ב.

גם יש לומר דאיכא עבירה מדלא מקיים בה מצות שריפה אבל זה ג"כ רק מדרבנן הו' מהב"ע וביו"ט שני שהוא רק מדרבנן כשר.

והנה בשבת דף ק"ה תנן הקורע על מתו יצא ידי קריעה ואיתא בירושלמי בעין קימי ר' בא הא מה דאת אמר תמן השוחט חטאת בשבת כיפר ומביא אחרת ואמר אף הכא לא יצא ידי קריעה אלא כר"ש דר"ש אמר עד שיהא צורך לו בגופו של דבר אמר לון

תמן הוא גרים לעצמו היכא את גרמת לו שאלו לא אסרת לו שיביא האיך הי' מתכפר לו הוי צורך מימר דר"ש הוא ונראה דהכונה כך דהירושלמי דייק מדקתני כל המקלקלין פטורין דמשמע דגם הא דפטור ברישא בקורע על מתו הוא ג"כ משום דמקלקל וע"כ דלא יצא ידי קריעה [ולא רצו לאוקמי במת דעלמא מדקתני על מתו] לכן הו' מקלקל וא"כ בשלמא מברייתא דשוחט חטאת בשבת כיפר ומביא אחרת ולא אמרינן דלא כיפר ויהא מקלקל ולא יצטרך להביא קרבן ודייק מזה דע"כ רישא ר"ש דאף דסיפא ר"י רישא ר"ש ופטור משום דאצל"ג ולא משום דהו' מקלקל דלא יצא ידי קריעה ותי' דש"ה דהוא גרם לעצמו דמצוה ל"ח תיקון ואף דיצא ידי קריעה ל"ח מצוה תיקון דבשלמא בחטאת שהוא גרם לעצמו שחטא וצריך כפרה א"כ בזה שהביא קרבן בשבת ועלה לו כפרה שפיר הו' מתקן שבזה נח דעתו שהביא כפרה ולא משום המצוה ומהא"ט אמרינן חייבי חטאות אין ממשכנין דלא משהא משום דרוצה בכפרה אבל כאן אף דיצא ידי קריעה אין זה תיקון דהיינו כיון דאת גרמת לו דהיינו שמן השמים גרם לו צער זה א"כ בזה שמפיק צערו ע"י קריעה ל"ה מתקן כסברת התוי"ט דכשם שמברכין עליהם על הטוב מברכין על הרעה שבא לו מן השמים וע"ז דחי הא את גרמת לו דאי לא אמרת לו שיבא לא הוי מתכפר לו הכונה דע"כ שם הא דהוי תיקון אין משום דכיפר על חטאת א"כ זהו עצמו הו' תיקון יען שנח דעתו על שעלה לו לכפרה דהא בקרבן אין הוא עצמו המקריב רק כהן הוא המקריב ול"ש דהו' תיקון לגבי כהן יען שנח דעת המתכפר אלא ע"כ הא דהו' תיקון היינו המצוה גופי' דהו' תיקון וכיון שהמצוה עצמו הו' תיקון ע"כ חייב המקריב קרבן לא המתכפר וזהו שאמר תמן את גרמת לו שיבא שאלו לא אמרת לו שיבוא לא הו' מתכפר לו דהיינו לולי הכהן שהקריב קרבנו ל"ה מתכפר לו א"כ ע"כ דמשום מצוה עצמו הו' תיקון ולכן חייב הכהן א"כ מוכח דיצא ועלתה לכפרה להחוטא ול"ה מקלקל דאי הו' אמרי' יען שחטא הכהן והקריב בעבירה הקרבן פסול ולא נתכפרו בעלים וא"כ הו' מקלקל ואמאי יתחייב הכהן על שגגתו וא"כ יקשה שוב ממש"כ רבינו דפטור משום מקלקל ול"א דהו' מתקן משום המצוה עצמה ע"כ דלא יצא לכן הו' מקלקל א"כ ע"כ לומר ר"ש הוא הכונה דרישא ר"ש דפוטר משום אצל"ג אבל מקלקל ל"ה דשפיר יצא ידי קריעה [ובשירי קרבן פי' בענין אחר ובגליון הירושלמי השיג עליו דבמשנה לא קתני חייב ועי' ח"ס שדחק ג"כ לפרש ועיין בתשו' הנדפס בישועת יעקב בסי' תצ"ד] ודו"ק.

והנה רבינו פ"ב משגגות כתב דהקריב חטאת יחיד חייב ואין זורק וקשה לי מירושלמי דשמעתין מוכח דרק אם כיפר חייב ואי אין זורק א"כ לא כיפר והו' מקלקל ולמה יתחייב חטאת אך הנה בפסחים דף ע"ג איתא דהתיקון משום שהוא מוציא מידי אמה"ח

לב"נ וקשה מירושלמי דסובר אם לא כיפר הו' מקלקל ועוד קשה לי הא כאן ששחט כדינא שטעה שסבור שדחי שבת א"כ הי' כונתו לזרוק הדם א"כ תיקון נמי להוציא מידי אמה"ח לישראל וא"צ כלל לטעם שמוציא מידי אמה"ח לב"נ דזה רק צריך שם דהשחיטה גופי' הי' לע"ז א"כ בשעת שחיטה אין תיקון לישראל אבל בחטאת יחיד בשעת שחיטה הו' תיקון גמור לישראל מידי אמה"ח א"כ אמאי אם לא כיפר פטור דהו' מקלקל הא תיקנו להוציא מידי אמה"ח לישראל וכך הוא בתוספתא פ"ב מפסחים הביא הכ"מ פ"ב משגגות ונראה דדעת הירושלמי דאם לא כיפר אגלאי מילתא למפרע דלא הי' עומד להיות ניתר לישראל וליכא תיקון אמה"ח לישראל ותיקון לגוי ס"ל לירושלמי דליכא דהא אסור ליתנו לב"נ וכן בחולין דף כ"ט מוכח דאף אם נפסל אחר שחיטה הו' כנפסלה בשחיטה גבי פרה אדומה אמנם רבינו ס"ל דל"א איגלאי מילתא למפרע והו' תיקון בשעת שחיטה אפי' לישראל וגם עתה שאסורה לישראל אבל עכ"פ שרי ליתנה לנכרי כיון דאין אסור בהנאה הו' תיקון לב"נ מידי אמה"ח כסוג' דפסחים. והיינו דכ' רבינו אינו זורק הדם והבשר מותר בהנאה משום דאי הו' אסור בהנאה ל"ה תיקון אף לב"נ דאסור ליתן לנכרי וגם צריך שריפה אבל כיון דמותר בהנאה לכן הו' תיקון.

ובהא ניחא ליישב קו' תוס' בשמעתין דהוק' לפירש"י דמפרש דהדר משינויא קמא דגם ברישא דקורע על מתו מוקמינן כר"ש והוק' תוס' ממנ"פ אי במת דעלמא איך קתני יצא ידי קריעה וכן איך קתני דחייב הא הו' מקלקל ואי במת דידי' הא הו' צל"ג דמצוה הו' צל"ג ואין לומר דהו' מקלקל דא"כ מ"ט דר"י וע"כ כמש"כ תוס' דהו' מתקן משום מצוה כיון שמתקן גם הבגד וכמש"כ במהרש"א לפרש קושייתם אבל לפמש"כ ניחא די"ל דלר"ש באמת לא יצא ידי קריעה דמה"ב הו' כדאיתא בירושלמי והיינו משום דאי נאמר דלא יצא ידי קריעה לא יצא והו' מקלקל מיתקן האיסור שבת דלא חילל שבת וס"ל דאפי' איסורא ליכא כדס"ל להירושלמי כמו שיתבאר להלן]. והא דקתני במשנה דיצא ידי קריעה היינו דס"ל דאף אי מקלקל עכ"פ איסורא דאורייתא איכא כמש"כ תוס' ב"ק דף ל"ד ולכן לא מיתקן האיסור והיכא דלא מיתקן האיסור ל"א דלא יצא משום דהו' מהב"ע.

והנה בהא דמסיק בשמעתין דהא ר"ש והא ר"י דלר"ש דס"ל אצל"ג פטור ע"כ קורע בחמתו מי שרי ופירש"י ע"כ לא חשיב זאת תיקון ומשני למירמא אימתא אאינשא ביתא הנה רבינו לא הביא הך דלמירמא אימתא אאינשי ביתו.

עוד יש להקשות דגם בקריעה על מתו כתב הטעם משום דשיכך צערו והנה בשמעתין מוכח דזה ל"ח תיקון משום דאסור לשכך חמתו וצערו דצריך לברך על הרע כעל הטוב

וכמש"כ בתויו"ט ורק הא דחייב מפרש בגמ' הטעם משום דמתקן לגבי בגד שיכול ללבשו דבלא קריעה אסור ללבשו עמהרש"ל ותויו"ט וא"כ יש לתמוה על רבינו שכ' הטעם דמשכך צערו.

ונראה דבשבת דף ע"ג אמר ר"פ זומר וא"צ לעצים פטור פירש"י ותוס' דקצירה ל"ה מלאכה רק אם צריך לעצים אבל אם א"צ לעצים ל"ה כלל מלאכה ודומיא לקורע שלא ע"מ לתפור דפטור לכו"ע ובתוס' רע"א הקשה מאי מדמי לקורע שלא ע"מ לתפור שם משום מקלקל אך הביא דעת הב"י סי' שי"ז הובא במג"א סק"י דבאמת פטור אף במקום תיקון כיון דל"ה ע"מ לתפור ותמה ע"ז הא מבואר בשמעתין דקורע על מתו דחייב יען דהו' תיקון אף דל"ה ע"מ לתפור וכן הקשה בס' מגן אבות על תוס' ונראה ליישב דהנה בקוצר וא"צ לעצים פליג בירושלמי ארב כהנא וסובר דחייב למ"ד אצל"ג חייב ול"א דל"ה מלאכה כלל לכך אני אומר בקורע ע"מ לתפור ג"כ תליא בפלוגתא דהנה הטעם דבאצל"ג פטור הוא משום דל"ה מלאכת מחשבת ול"ה דומיא דמשכן אמנם איסור תורה יש וכן צריך לומר לפמ"ש תוס' ב"ק דף ל"ד כ' דמקלקל איכא איסורא דאורייתא והיינו משום שבות דשבתון שבות הו' מ"ע דאורייתא כדמוכח בשבת דף קי"ז ועיי' בספר בן אורי שם ובהא ניחא לי הא דקתני במשנה הקורע ע"מ לתפור חייב משמע אבל שלא ע"מ לתפור פטור וקשה אי הטעם משום הו' מקלקל לאשמעינן בעלמא דמקלקל פטור שכן שייך בכל מלאכות להנ"ל י"ל דכל מקלקל הו' עכ"פ איסור תורה אבל בקורע שלא ע"מ לתפור א"כ א"צ כלל להמלאכה שהי' במשכן לכן פטור וליכא איסור תורה כלל כמש"כ תוס' דף צ"ד כהא"ג במקלקל בענין צריך לגופי' ולגופה כמו שהי' במשכן לפי"ז עיקר הטעם בקורע שלא ע"מ לתפור דפטור משום דהו' מקלקל א"כ ניחא בקורע ע"מ לתפור דהו' מתקן לגוף הבגד א"כ אף שלא ע"מ לתפור שפיר מחייב דהא דבשלא ע"מ לתפור דפטור עיקר הטעם משום דהו' מקלקל והכא הא הו' לתקן הבגד.

ולפי"ז ניחא הא דאיתא בסיפא דמשנה וכל המקלקלין פטורים ויקשה הא ברישא אין הטעם משום מקלקל א"כ מאי המשך דסיפא כאן אבל לפמש"כ ניחא דעיקר הטעם משום דהוה מקלקל לכן באצ"ל מותר לגמרי כיון דל"ה דומיא דמשכן דהוה בצריך לגופו ולגופה והא דבשמעתין מסיק דמשנתינו אתיא כר"ש דאצ"ל פטור נראה ליישב על נכון דהנה לקמן דף ק"ו פריך לר' אבהו ממשנה דכל המקלקלין פטורין ומשני הא מני ר"י והקשה רש"י דהא לעיל מוקמינן רישא דמשנה כר"ש ובמג"ש העלה דקשיא סתמא אסתמא דמשנתינו כל המקלקלין פטורין משמע אפי' בחובל ומבעיר ואפי' לצורך כלבו ועפרו ובב"ק קתני דשור לגדושו או חובל בחבירו פטור מן התשלומין

משום דקלב"מ הרי דמקלקל בחבורה והבערה חייב להנ"ל י"ל דהנה כל זה למ"ד אצל"ג פטור רק איסור דאורייתא איכא אבל למ"ד דאצל"ג חייב א"כ לדידי' אין לומר הטעם משום דמקלקל דעכ"פ אסור דאורייתא איכא אלא צ"ל בקורע שלא ע"מ לתפור ל"ה כלל בכלל מלאכה ולא משום דהוה מקלקל ונפ"מ הוא דאי אמרינן דהטעם דפטור משום דל"ה מלאכה כלל א"כ בקורע שלא ע"מ לתפור אין לחייב רק היכא דאיכא תיקון חדש אבל אי אמרינן דהטעם דפטור משום דהוה מקלקל א"כ אף דליכא תיקון חדש שמתקן הבגד ללובשו או במשכך כעסו למירמא אימתא אינשי ביתא רק דלא הוי מקלקל כגון שעשה לשכך צערו שוב ל"ה מקלקל וא"צ לטעם שיש תיקון לבגד שיכול ללבשו או למירמא אימתא אאינשי ביתו עוד נפ"מ דהנה הא דבארנו דאצל"ג או מקלקל עכ"פ איסור תורה יש הנה ר"י ע"כ לית לי' האי סברא ולדידי' במקלקל ליכא איסור עשה דשבתון שבות כדמוכח בשבת דף קנ"ה כמו שהוכיח בס' בן אורי א"כ לפי"ז הא בהא תליא דהא דירושלמי ס"ל למ"ד אצל"ג חייב אף בקוצר וא"צ לעצים חייב דאי אמרת דר"י מודה א"כ מה"ת הוא מותר לגמרי דאפי' איסור תורה ליכא לכן ס"ל לירושלמי דגם בכהא"ג חייב והא בקורע שלא ע"מ לתפור פטור היינו משום דהו' מקלקל אמנם תוס' ס"ל דאפי' אי ר"י מודה היינו רק לענין קרבן אבל איסור תורה איכא לכן ס"ל דשלא ע"מ לתפור הו' אצל"ג וחיובא ליכא אבל איסורא תורה איכא רק כיון דהו' גם מקלקל לכן פטור ומותר ולפי"ז הא דקורע ע"מ לשכך כעסו דחייב אי הו' משום דהו' תיקון לגבי בגד ולמירמא אימתא אאינשי ביתו תליא נמי בהא דאי אמרינן כירושלמי דהטעם בקורע שלא ע"מ לתפור פטור משום דהו' מקלקל א"כ בקורע ע"מ אף שלא על מתו דאין תיקון לבגד רק לשכך צערו עכ"פ מקלקל ל"ה וכן בקורע בחמתו לשכך חמתו אף דאין למירמא אימתא אאינשי ביתו שפיר חייב דעכ"פ מקלקל ל"ה וגמ' דפריך אימתי אמר ר"י במתקן במקלקל מי אמר וצריך לאוקמי בלמירמי אימתא אאינשי ביתו ובקורע על מת היינו על מתו ממש דמתקן דשרי ללבוש הבגד כמ"ש תוס' היינו משום דס"ל דקורע שלא ע"מ לתפור הטעם דר"י מודה דאצל"ג פטור כהא"ג אלא דאיסור תורה יש ובמקלקל אז מותר לגמרי וע"ז קאי הא דתנן כל המקלקלין פטורין כמש"כ לעיל א"כ אין חייב אלא באיכא תיקון חדש דאי משום דמשכך צערו נהי דל"ח מקלקל אבל כיון דתיקון דבר חדש נמי ליכא אכתי פטור משום דעכ"פ הו' קורע שלא ע"מ לתפור ופטור משום דל"ה מלאכה כלל לזה צריך לאוקמי דלמירמי אימתא אאינשי ביתו עביד ובהא ניחא דלא יקשה סתמא אסתמא דבשורף או חובל דהו' מלאכה גמורה אלא דבעינן שלא יהא מקלקל סגי בכונתו לשכך חמתו ורק בקורע דל"ה מלאכה כלל אם אין ע"מ לתפור

צריך שיהא דבר שיש בו תיקון כדי למירמי אימתא אאינשי ביתו או לתיקון הבגד.
ולפ"ז סלקא שמעתין שפיר לעיל מוקי רישא כר"ש ול"ה קשיא לי' דמסיפא משמע לכאורה הטעם דפטור משום דהו' מקלקל דקתני כל המקלקלין כמו שהקשתי דהא באמת המשנה אתיא כר"י דאצל"ג חייב ורק פטור משום דמקלקל כדמסיק לקמן לר' אבהו אבל למסקנא אמרינן אדרבא מדסיפא ר"י גם רישא ר"י דהיינו דגם ברישא הטעם משום מקלקל בלא עשה למירמי אימתא אאינשי ביתו ובמת אייריא במת דעלמא וחייב משום דעביד לשכך צערו ל"ה מקלקל וא"ש דפסק רבינו דחייב אף בלשכך צערו ולא הביא הך בלמירמי אימתא אאינשי ביתו דסובר כרי"ו דאצל"ג חייב דבקורע שלא ע"מ לתפור דפטור הוא משום דהו' מקלקל א"כ היכא דל"ה מקלקל שפיר חייב ובלשכך צערו עכ"פ מקלקל ל"ה והיינו כשיטת הירושלמי שבארנו דלית לי' הסברא דבקורע שלא ע"מ לתפור ל"ה מלאכה כלל והוא כמסקנת הגמ' לקמן דמוקי סיפא כר"י א"כ גם רישא כר"י כקו' רש"י לאמת וחייב משום דכיון דלשכך כעסו עביד ל"ה מקלקל וא"צ לטעם דעביד למירמי אימתא אאינשי ביתו וכן במת דידי' הטעם דחייב משום דמשכך צערו ול"ה עכ"פ מקלקל וא"ש.
רבינו בה' לולב לא הביא דרשא דולקחתם שתהא לקיחה ביד כל אחד ואחד והוא הלכה פסוקה בלי שום חולק ונראה ליישב דהנה בכפ"ת ה' לולב הגזול תמה על ילפותא זו דמהיכי תיתי נימא דלא בעי לקיחה לכל אחד ואחד וכי איצטריך קרא דבעינן תפילין לכל אחד ואחד ונראה ליישב דהנה בשו"ת מרי"א או"ח סי' קצ"א הביא קו' לדעת הטו"ז סי' תרנ"ה דלולב מקרי עשה דרבים ומשו"ה דוחה שבות דאמירה לעכו"ם [ודלא כמ"א סי' תמ"ו דעשה דרבים היינו דוקא כשיחיד מוציא רבים] איך יפרנס סוגיא דריש לולב הגזול דביו"ט שני פסול מטעם מצהבב"ע והא בברכות דף מ"ז אמרינן מצוה דרבים שאני דל"ש מהב"ע במצוה דרבים ומוכח עכ"ח דלא כטו"ז ונראה דהיינו דוקא אחר שכבר ידעינן מדרשא דולקחתם שתהא לקיחה ביד כל אחד ואחד אמרינן דלא הו' מצוה דרבים דקרא הוא גופי' קמ"ל דלא תימא דבעינן לקיחה לכל אחד ואחד אלא שרבים יוצאים בלולב ואתרוג אחד אף דבעינן לכם סגי שתהא שותפות לו באתרוג ועל חלק חבירו אמרינן דמקרי שפיר לכם ע"י שמסתמא מקנה לו חלקו ג"כ ואשמעינן קרא דבעינן לקיחה לכל אחד ואחד ואף שיש לו חלק באתרוג ל"מ עד שחבירו יתן לו חלקו במתנה בפירוש כמו דפסקינן להלכה בסי' תרמ"ט והיינו שכבר דרשינן מקרא דולקחתם וא"כ אי לאו קרא באמת הו' עשה דרבים דהרי הרבה יכולין לצאת באותו אתרוג וגלי קרא דבעי' לקוח לכל אחד א"כ לא הו' עשה דרבים כיון שאין יוצא רק אם הקנה לו חבירו

חלקו א"כ דיינין לכל אחד בפ"ע שא"י לצאת רק תמיד רק אחד ע"כ לא הו' עשה דרבים ומיושב קו' הכפ"ת וא"כ לפי"ז ניחא דאין צריך רבינו להביא דרשא דכבר זה מבואר בדבריו דאין יוצאין בשל חבירו רק אם נתן לו במתנה.

והנה הר"ן בסוכה גבי מתנה ע"מ להחזיר כתב דצריך להחזירו בו ביום וראיתי בוידבר משה שהקשה א"כ מאי קאמר אמתניתין דיום א' של חג שחל להיות בשבת ושכח להוציא לולב לרה"ר פטור מפני שהוציא ברשות וקאמר לא שנו דלא יצא בו אבל יצא בו חייב ופריך מדאגבי' נפיק בי' ואמאי לא משני דאירי במתנה ע"מ להחזיר ומשו"ה אפי' אגבי' עדיין טרוד בי' להחזירו דכל זמן שאיני מחזירו לא קיים המצוה ע"כ צ"ל דמחזירו למחר מהני לצאת בו ואינו טרוד להחזירו היום ולדעתי יש ליישב לפמש"כ במק"א בתשובה אחת דטעה בדמ"צ דפטור לא שייך רק היכי דהחיוב מוטל עליו ולא הי' אפשר באופן אחר לפי מחשבתו אבל במצה של טבל שאכל בשוגג לא שייך דהו' טעה בדבר מצוה דאטו מוטל עליו לאכול מצה של טבל אף דעתה א"א באופן אחר א"כ שייך רק עשה דוחה ל"ת אבל לא שייך משום טעה בדמ"צ דפטור ולא יהא מצוה הב"ע וה"נ הכי החיוב עליו לצאת דוקא באתרוג של חבירו אף דעכ"ח איירי בלית לי' אחר אבל כיון שאם הי' לו אתרוג לא הי' עליו חיוב ע"כ לא הו' טעה בדבר מצוה ע"כ שפיר פריך מדאגבי' יצא וצריך לתרץ בשהפכו א"כ לא יצא ומוטל עליו החיוב לקיים המצוה ושייך שפיר טעה בדמ"צ.

הנה בספר פנים יפות פ' שופטים בפסוק לא תטע לך אשירה כל עץ כ' וז"ל בילקוט איתא אפי' בית אפי' סוכה נראה הא דקאמר אפי' סוכה היינו סוכת מצוה בחג שהכהנים אוכלים לחם הפנים ושיורי מנחה חוץ לסוכה והטעם כיון שאסור לעשות סוכה בעזרה הם פטורים מן הסוכה וצ"ל מש"כ בילקוט פ' ראה חג הסוכות להדיוט מניין אפי' לגבוה ת"ל חג הסוכות לד' כדאיתא בביצה י"ט מביא אדם תודתו בחג הסוכות הוא רק בקק"ל נמצאו אנו למדים מדבריו בקדשים הנאכלים חוץ לעזרה צריך סוכה אבל בקדשים שנאכלים בעזרה לא בעי סוכה דאי אפשר לעשות סוכה בעזרה משום לא תטע לך וקשה לי דהא דפנות שרי לעשות ממתכות ולסכך הרי שרי בעשבים דמותר להכניס לעזרה וע"כ הכונה בילקוט דאסור לעשות סוכה של עץ בעזרה אבל לא לפטור הכהנים משום זה דהא יכולין לעשות סוכה ולסכך בעשבים וא"כ ניחא דילקוט פ' אמור דריש אפי' לגבוה לומר דאפי' כהנים צריכין לאכול בסוכה כשאוכלין קדשים והדבר מבואר בתוס' עירוכין ג' שכתבו וז"ל דמטעם הולכי דרכים ליכא למיפטרינהו אלא בשדות ולא בלשכות הבהמ"ק ושאר מקומות בהמ"ק וה"ה דמצי למינקט נמי לוים השומרים בכ"א

מקומות במקדש כדאיתא בפ"ק דתמיד והא במקום שאוכלין קדק"ד ע"כ יש לו קדושת עזרה ואסור לעשות שם סוכה בשל עץ אעכ"ח דמשכחת סוכה שאינו של עץ והנה ראיתי בוידבר משה שהקשה הרי אכילת קדשים קלים ג"כ מצוה כמוש"כ רש"י פסחים נ"ט ולמה יתחייב בסוכה הרי עוסק במצוה פטור מן המצוה [ולפמ"ש דגם קדשי קדשים חייבין בסוכה קשיא גם אקדשי קדשים וגם לדעת הפנים יפות דממעט סוכה של גבוה לאכילת קדק"ד משום דאסור ליטע סוכה תיפוק לי דפטור משום דעוסק במצוה פטור מן המצוה] וכתב לתרץ דהרי אכילת פת ביו"ט מצוה ואפ"ה חייב לאכול בסוכה א"כ גלי קרא דגם אכילת מצוה דוקא בסוכה ע"כ הה"ד לחמי תודה ולענ"ד כהא"ג לא שייך עוסק במצוה פטור מן המצוה דרק היכא דהמצוה אין משום האכילה ע"כ אף דנאמר הא דעוסק במצוה פטור מן המצוה הוא אפי' ביכול לקיים שניהם אבל רק כשהמצוה בא לו מצד אחר לא מצד אכילה גופי' אבל כשהמצוה הוא אכילה גופי' לא שייך דעוסק במצוה פטור דעל זה גופי' בא המצוה שיאכל בסוכה ורק הכי שייך לדון כשאוכל בקדשים קלים כלחמי תודה אי יוצא בו מצות אכילת סוכה בלילה ראשונה [ע"ד דאיתא בעלמא דנדר אין בא אלא מן החולין ואין עושין מצות חבילות ה"נ אין יכול לקיים מצות סוכה כהא"ג] רק דבאמת גם בזה יוצא דהא כהנים יוצאין במצה של תרומה וכבר תמה במר"ם שיק ע"ז הא כל דבר שבחובה אינו אלא מן החולין וכן יש להקשות משום דאין עושין מצות חבילות. והנה בסוכה מ"ג איתא יו"ט שחל להיות בשבת מוליכין את לולביהם לבהכנ"ס למחרת משכימין ובאין כל אחד ואחד מכיר את שלו ונוטלו לפי שאמרו חכמים אין אדם יוצא בלולבו של חבירו וכן במתניתין פ' לולב וערבה מוליכין את לולביהם להר הבית ומלמדין אותם לומר כל מי שיגיעו לולבו בידו הרי הוא לו במתנה והקשה בתיקון משה הנ"ל אמאי לא נימא דיתבטל ברוב דנהי דבממון לא שייך ביטול ברוב כדאיתא בביצה ל"ח הרי נתערב לו חיטין בשל חבירו יאכל הלה וחדי היינו לענין שצריך לשלם לו דמי שויו אבל ודאי לא הדרי בעינייהו היכי דאין ניכר בפ"ע ומאחר דאינו חייב לו רק דמים הו' כמו גזילה שקנאו בשינוי [וכן הוא בשמ"ק בב"ק קי"ג גבי אין פורטין מתנות המוכסין וכתב הראב"ד משום שהן גזולין ואין קונין ביאוש וכתב הרשב"א ואני תמה הלא כל הפרוטות אין ניכרין איזה של ראובן א"כ מתיאשין ממנו אף שאין מתיאשין מן הדמים א"כ מוכח דשייך ביטול ורק דמים חייב לו [ואף דראב"ד משמע דלא תי' כתי' רשב"א היינו משום דס"ל כתוס' שכתבו דעכ"פ דבר מגונה הוא אבל מעיקר הדין גם לראב"ד ותוס' שייך ביטול ואין חייב לו רק דמים] ותי' עפ"י הארצות חיים סי' י"א וז"ל דיש למצוא נפ"מ אם נתערב לו חוטי צמר גזול בצמר שלו דאם מטעם מהב"ע הי'

בטלים ויכול לעשות ציצית אבל מטעם לכם פשיטא דאסור דהא אינו בטיל ועכ"ח אף דאינו חייב לו אלא דמים לא מיקרי לכם דדעת הארצות חיים דגם היכא דאין חייב לו רק דמים כל זמן שלא פרעו לא מיקרי לכם וכמו שצידד לומר בכפ"ת בסוגי' דאוונכרי. ונראה דהנה דעת רשב"א ור"ן דבכלי חשוב לכל הדברים כשוה פרוטה לענין כפירה דבעינן כפירת פרוטה והקשה בחי' הרי"ם א"כ למה אמרו בפ"ג במכות דלא משכחת בטלו ולא בטלו בלאו דגזל משום דאף אם שרפו מ"מ חייב עליו בתשלומין ומקיים עשה דוהשיב דלענין תשלומין לא הו' פחות מפרוטה השבה כלל כמבו' בפ' הגוזל גבי ג' אגודות ומשכחת בכלי שאין שו"פ ותי' דבאמת עיקר השבה הוא להשיב הדבר שגזלו ממנו וחייב לקיים והשיב להחזיר לו הכלי דוקא רק דריבתה התורה לרבות שוה כסף ככסף משום דבאותן דמים יכול לקנות החפץ כאותו החפץ שגזל ממנו וא"כ השבת דמים כשאין החפץ בעין חשוב כמו הכלי כיון שיכול לקנות א"כ כשאינו שו"פ דאין הדמים השבה כלל מחויב לקנות כלי כמו שגזל ולהשיב לקיים והשיב יעיש"ה ולפי"ז התביעה שיש לו עליו הוא על החפץ וא"כ שפיר לא מיקרי לכם דהא אתרוג וצמר הוא חייב לו רק כשבא לפטור עצמו לפרעו יכול לקיים עשה דוהשיב בממון אבל כל זמן שלא קיים והשיב הנה הוא מחוייב לו החפץ דוקא וע"כ לא מיקרי לכם ואין יוצא בו כדברי הארצות חיים [ואולי באמת זהו כוונת הארצות חיים לפמש"כ הכפ"ת דלא מיקרי לכם כ"ז שחייב לו דמים היינו מטעם דהוא חייב לו החפץ לא דמים רק שיוכל לפטור עצמו בדמים] ודו"ק. ובזה ניחא תוס' מעילה שהקשו בפרוטה בכיס דנאמר דבטיל ותמה בש"ש הא ממון לא בטיל להנ"ל ניחא דלענין איסור מעילה שפיר יש לומר דנהי דממון לא בטיל היינו דחייב לו ממון אבל איסור הלך לו שפיר בטיל כמש"כ בתיקון משה הנ"ל.

ובזה נראה לפרש המשנה מפני שאמרו חכמים דא"י ביו"ט ראשון בלולבו של חבירו ותמוה הא מקראי ילפינן דבעינן לכם ואמאי נקט שאמרו חכמים דהנה דעת רבינו פ"א מגזילה דמי שחמס מחבירו חפץ ונתן דמיו קנאו ול"ש לומר אעל"מ כיון דגלי קרא דשינוי קונה אף כאן בדמים ודעת הראב"ד דלא קנאו עד שיאמר רוצה אני וחייב להשיב את הגזילה ואני אומר אף לדעת רבינו דקנאו ואין צריך להחזיר את החפץ אבל באתרוג כהא"ג לא מקרי לכם דרק עשה דהשבון לית לי' לרבינו אבל לכם לא מיקרי עד שיאמר רוצה אני דגמר ואקנה אבל אי לא אמר רוצה אני דלא גמר ומקני לא מקרי לכם ולפי"ז הכי קאמר התנא דכל אחד מכיר ונוטל את שלו דאין לומר הא בטיל ולא חייב לו אלא דמים דעכ"פ לא הו' לכם דמצות השבה איכא על החפץ ומייתא ראי' ממה דאמרו חכמים א"א יוצא בלולבו של חבירו אפי' נתן הדמים עד שיתנהו לו במתנה דהיינו שיאמר

רוצה אני משום דלא מיקרי לכם א"כ ה"נ דרק דמים חייב לו עכ"פ לכם לא מיקרי והנה ברייתא הלולב השאול והגזול א"י מכאן אמרו אין יוצא בלולבו של חבירו אא"כ נתנו לו במתנה וכאן לא שייך לפרש כנ"ל ונראה דכאן הכונה בפשטות עפמש"כ הטו"ז דלא אמרינן באתרוג דסתמא מקנה לו משום דניחא לעבוד מצוה בממונו כדאמרינן לענין ציצית משום דרק לענין ציצית דשאול כשר דל"ב לכם רק למעט גזול בזה סגי בסברא דמסתמא מקנה לו אבל בלולב דבעינן לכם ושאול פסול ל"מ הסברא דמסתמא מקנה לו דכאן דכתיב לכם בעינן שיקנהו לו בפירוש דכ"ז שלא הקניהו לו בפירוש אף בגזל לא יצא אבל כמו דנתמעט שאול כן זה לא עדיפא משאול וא"כ שפיר קאמר לולב השאול והגזול פסול א"כ כיון דממעט מלכם גם שאול מכאן אמרו חכמים דא"י בלולב של חבירו אף שיש סברא דסתמא הקנה לו לצאת עד שיתנהו לו במתנה בפירוש ודו"ק.

והנה בספר הנ"ל חקר אם מצוה כנטילת לולב מחשב כנוגע לענין עדות כיון דמצללה"נ והביא מב"ב מס"ת דחשוב נוגע ודחי דשם משום דיצטרך לקנות ס"ת רק הקשה א"כ אמאי חשוב נוגע הא אי ס"ת אינה שלהם א"י בקריאתו דמהבב"ע והנה בסי' ל"ז בסמ"ע מבואר דמהא"ט ביש לו ס"ת אחרת רשאי להעיד דלא חשוב נוגע דמצללה"נ נשמע דכל הטעם משום דאין לו ס"ת ויצטרך לקנות אחרת דאי משום דמצוה חשוב הנאה א"כ אמאי ביש לו ס"ת דמותר משום דמצללה"נ וא"כ לפי"ז מוכח דמצוה לא חשוב נוגע היכא דלא יצטרך לקנות אחרת דמצללה"נ ולענין קושיותו א"כ לא חשוב נוגע דממנ"פ אם ס"ת אין שלהם ואין העדות אמת א"כ לא יצא דהו' מהבב"ע הנה קריאת ס"ת הו' מצוה דרבים ובמצוה דרבים מוכח מברכות דלא אמרינן מצהבב"ע וכמו שהוכיח בשו"ת מרי"א הנ"ל אולם באמת יש לומר דמברכות אין ראי' דידוע קו' מג"א דהיכא דאיכא מצוה לא שייך לא תחנם ומאי פריך דהו' מצהבב"ע ולדעתי יש לומר דהיינו דמשני מצוה דרבים שאני ע"כ לא שייך לא תחנם דהא דמשחררו אין משום לעשות טובה לעבד אלא כדי לקיים מצוה דרבים אבל אי לא הו' מצוה דרבים הו' שייך עדיין לא תחנם דאין לומר משום משחררו ליכא חנינה לעבד דסתם מצוה לא אלים כ"כ דנאמר דמשום המצוה לא חשוב חנינה כדאמרינן בעלמא בנדרים ונדבות אין קריבין ביו"ט משום דצורך הדיוט בטיל לגבוה אבל למ"ד נדרים ונדבות קריבין ביו"ט לא בטיל צורך הדיוט לחלק גבוה ה"נ השיחרור שעושה ל"ב חנינות העבד לגבי המצוה וכשהוא מצוה דרבים אלים ושפיר בטיל לגבי' דו"ק.

ולא מן החדש וכו'. וכתב הכ"מ דקאי גם אנסכים כדאיתא פרק כל הקרבנות הציבור ובתיו"ט כ' דאדרבא מבואר להדיא במנחות דף ס"ז אם הביא נסכים קודם לביכורים

כשר דלא נאסר מעולם להדיוט [והא דאמרו אין מביאין קודם לעומר היינו ממין דגן ולא אביכורים דאילן] וכתב בתויו"ט דר"ט לא ס"ל כריב"נ ולא ידע ר"ט טעמא דמתני' משום ממשקה ישראל ואף דתוס' כתבו דר"ט ג"כ ידע טעמא דמשקה ישראל אפ"ה כיון דקשיא לי' מתניתין ע"כ ליתא לטעמא דמתניתין ולדינא ס"ל כסתם מתניתין דאפי' ביין קודם ור"נ רק לריב"נ קאמר דשרי ובבה"ז כתב על זה שהוא דוחק כיון דידע ר"ט הטעם דממשקה ישראל מאי סברא איכא לאסור בנסכים דכיון דשרי להדיוט.

ולי נראה ליישב על נכון דהנה בתוס' בד"ה לא אם אמרת כ' ונראה דר"ט ידע הא"ט וכו' ולהכי מהדר בהאי לישנא ודבריהם נפלאים והיטב אשר דיבר בטה"ק שכתב וז"ל פי' דבריהם דר"ט הי' סבור דהא דבעינן ממשקה ישראל פי' שבשביל אותו טעם עצמו שראתה חכמת התורה לאסור דבר זה לישראל מאותו טעם נאסר גם לגבוה ואם כן אין כאן רק איסור חדש ומאחר שלגבוה נמשך זמן איסור חדש עד הקרבת שתי הלחם א"כ מנ"ל שהוקש האיסור אחר הקרבת העומר וריב"נ פי' דהא דנאסר לגבוה כל מה שאסור זהו בעצמו הטעם שאסור לגבוה שמאחר שאסור להדיוט אינו ראוי' להקרבה לגבוה א"כ שוב אין ללמוד קודם שתי הלחם מקודם לעומר דקודם שתי הלחם אין בו רק איסור חדש הוא כמו פסול קדשים דבעינן שינה הכתוב לעכב ולקודם לעומר לא דמי דשם איכא נמי הפסול יען שאסור להדיוט וזה שדקדקו התוס' וכ' דלהכי מהדר לי' בהאי לישנא משום דלשונו של ריב"נ מבאר שזה דקיי"ל דבעינן ממשקה אינו ע"ד סימן רק הוא בעצמו האיסור ומעתה יש לומר לר"ט הה"ד נסכים פסולים אף דאין אסור להדיוט כיון דהאי ממשקה ישראל הכונה ליתן טעם דכמו שנאסר להדיוט נאסר נמי לגבוה א"כ יפורש הכי כמו שנאסר להדיוט חדש במינו דגן כן נאסר למזבח כל מינים שחיובין למזבח דהיינו פירות שחייבין בביכורים ג"כ אסור למזבח קודם לביכורים דגן וקודם לשתי הלחם ופירות קודם לביכורים. אמנם בבה"ז כתב דקאי רק אמנחות לא אנסכים כמש"כ פ"ז מתומ"ס אין מביאין מנחת נסכים אבל נסכים משמע דמביאין ותדע דהא מסיים רבינו הטעם משום מה"ב ובנסכים לא שייך הא"ט דהא יין של חדש לא נאסר מעולם ויפה השיג בצ"ק דזה קאי אערלה והסכים עם התוי"ט דזה רק לריב"נ אבל לר"ט אפי' אסור קודם לעומר אך הנה בשאג"א כתב ג"כ דאבל לא מן החדש קאי ג"כ רק אמנחות ולא אנסכים והבין ג"כ דהא שכתב רבינו דהו' מה"ב קאי גם אטבל ובנוב"י תניינא סי' צ"ו הקשה עליו דהוא כשגגה היצא מלפני השליט דזה קאי אערלה וכה"כ לא אטבל וחדש דזה אין עבירה רק משום ממשקה ישראל והנה לא ראה שגם הבה"ז כתב כדברי השאג"א [ועיי' ט"א מגילה דף כ"א כתב ג"כ דבביכורים בעינן ממשקה

ישראל ממשנה דמנחות דאין מביאין ביכורים ואם הביא פסול וסותר לדבריו שכתב בשאג"א דלא קאי אביכורים דבביכורים לא שייך ממשקה ישראל וליכא מה"ב] וליישב דבריהם ע"כ לומר דטבל אסור בהנאה של כילוי' ושייך גם בזה מה"ב כמוש"כ בנוב"י ואמנם בחדש אכתי תיקשי מאי מהבב"ע איכא ונראה דבאמת הא גופי' שהביאו למנחות הו' מה"ב לפמש"כ לעיל בפ"ב דהטעם דבעינן ממשקה ישראל מן המותר לישראל יען דהו' גנאי לגבוה דשייך הקרבהו לפחתיך א"כ כל מה שמביא קרבנות שאינו ממשקה ישראל הי' עבירה שמביא דבר שגנאי לגבוה והנה זה שייך בטבל ובחדש ג"כ עוד נראה לי טעמא אחרינא דהנה בפ"ח מה' מא"ס כתב רבינו דאסור לעשות סחורה בדברים אסורים מה"ת כמוש"כ במל"מ שם והנה מה שהקדיש לגבוה דבר האסור באכילה לא גרע מאיסור סחורה בדברים אסורים דמה לי מכרו להדיוט ומה לי מכרו לגבוה והו' שפיר מה"ב.

אמנם נראה בישוב קו' התוס' שהקשה אמה דאמר ריב"נ בהאי לישנא מה לקודם שתי הלחם הותר מכללן נרא' ליישב באופן נאות דהנה ר"ט דקאמר מה בין קודם לעומר לקודם שתי הלחם יש לפרש דהכי פריך דבודאי ידע גם הוא טעמא דממשקה ישראל אלא דסובר דליכא כלל איסור לישראל דלמ"ד האיר המזרח מתיר וליכא רק איסור עשה [או כפירוש התוס' איסור בעלמא ובש"א החדש הסביר דבריהם בטיב טעם דר"ל סובר האיר המזרח מתיר אבל כיון דהאיר המזרח איקלש איסורא ע"ד דאמרינן בזבחים קי"ב בקרב חצי המתיר איקלש האיסור ולא שייך משקה ישראל כיון דאיקלש האיסור זה שכ' איסור בעלמא] דלפי"ז המשנה איירי בט"ו ולא בט"ז דבט"ז באמת אם הביא כשר אבל ר"ט סובר דאפ"ה אם הביא פסול אף דאיקלש איסורא ולכן הקשה מ"ש קודם לעומר מקודם לשתי הלחם וריב"נ השיבו מה קודם לשתי הלחם דהותר מכללו.

הנה במרכבת המשנה האריך להוכיח דהאי נסכים שכתב רבינו הכונה מנחת נסכים כמש"כ רבינו בפ"ב ממעה"ק דסתם נסכים לאו היינו יין אלא הסולת והיין וילמוד סתום מן המפורש דלקמן פ"ז מה' תומ"ס כתב בביאר מנחת נסכים וכן ביכורים דהתם מיירי בחטין שעורין שיש במינן חדש ומשום חדש נגע בו ומשו"ה הזכירו רבינו בה' תומ"ס ולא הזכירו בה' ביכורים אבל דין קודם לשתי הלחם דמשום ביכורים דמזבח נגע בו הזכירו רבינו בפ"ב מה' ביכורים הו' אם הביא קודם לעצרת אין מקבלין הימנו.

מן הטבל ולא מן המדומע. לכאו' קשה לי דהנה בזבחים דף פ"ח מייתא הא דאין מביאין מנחות ונסכים מן המדומע ושם לא מייתי הא דאין מביאין מן הטבל ובפסחים דף מ"ח מייתי הא דאין מביאין מן הטבל ושם לא אייתי דאין מביאין מן המדומע והנה לכאו'

משמע דרק חדא שייך למיתני או דאין מביאין מן הטבל או דאין מביאין מן המדומע וא"כ יקשה על רבינו דנקט תרווייהו כאשר אבאר דהנה רש"י בזבחים מפרש מן המדומע שמעורב תרומה ואף דשרי לכהן הו' ממשקה ישראל דבעינן ראויין לכל ישראל ותוס' חולקין ומפרשין שמעורב בערלה וכה"כ והנה גם פירושם דחוק כמו שהקשה בט"א חגיגה דף כ"ג דהא קתני דאין מביאין מן הערלה ולכן אמינא ליישב דהנה ביבמות דף פ"ו מבואר בפירש"י דאיסור טבל היינו משום תרומה המעורב בו וזה נקרא מדומע כמבואר בפירש"י חגיגה שם לפי פירוש אחד שהביא שם ולפי"ז ניחא דאין מביאין מן המדומע דהיינו מן הטבל דלא הו' ממשקה ישראל דאין ראוי' אף לכהן וא"כ קשיא על רבינו דנקט אין מביאין מן הטבל ומן המדומע דהא האי מן המדומע היינו מן הטבל וכדקתני באידך ברייתא דפסחים ואיך כתב רבינו תרווייהו, עוד קשה לי דהנה התוס' בזבחים שם הקשה מחגיגה דאם אמר רביעית בתוכה הקדש דנאמן גם לתרומה ויקשה הא אין מביאין מן המדומע וא"כ לפי מה שפירשתי דין המדומע היינו מן הטבל לא קשה מחגיגה דשם איירי במדומע ממש אחר שהפריש חלק אחד בתוכה לתוכה א"כ שרי לכהן והו' שפיר ממשקה ישראל אבל רבינו דנקט בה' מ"מ חבית של תרומה שהפריש לתוכה רביעית יין של נסכים נאמן לתרומה א"כ לא איירי כלל ממדומע תרומה רק מתרומה עצמה וע"כ דלא בעי ממשקה ישראל רק מן המותר לכהנים א"כ יקשה למה אין מביאין מן המדומע כיון דאפי' מתרומה עצמה מביאין [וכן ל"ש לשיטתו לומר כתירוצו של טו"א חגיגה דשם דאיירי באמר לוג שאפריש יהא תרומה דאמרינן ברירה כיון דנקט חבית של תרומה משמע דכולה תרומה] לכן נראה לפרש עפ"י דאיתא בירושלמי פ"ד דדמאי אמשנה דתרומה שחזרה למקומה מה בין למקומה לשלא במקומה ומשני דלמקומה נעשה טבל גמור ואין עושה דימוע כלל דהדרא לטיבלא ובשו"ת יעב"ץ סי' קל"ה כתב שמשמע שמדאורייתא מדמתרת את השיריים באכילה ובשו"ת חס"ו שמ"ט העלה שהוא רק מדרבנן ולפי"ז ניחא דתרתי גוונא טבל איכא דמדומע ג"כ הוא טבל שאסור לכהנים אבל הוא רק מדרבנן אבל מתרומה יכול להביא דשפיר הו' ממשקה ישראל ולכן כתב רבינו בפי"א ממטמאי משכב דע"ה שהביא חבית של תרומה דנאמן גם על התרומה דהא תרומה הו' ממשקה ישראל ודו"ק.

ונראה להוכיח דלא אמרינן מדאורייתא הדרא לטיבלא מתוס' קידושין דף נ"ט שהקשו לרי"ו אמאי תנן אם תרם תרומתו תרומה והא תרומה נטלת במחשבה ואמאי לא אתי דיבור ומבטל למחשבה [ומרש"א כתב דלר"ל קשיא עכ"פ מ"ש סיפא מרישא] ותי' דבתרומה שאני דכתיב ונחשב לכם הו' כמעשה גמורה ואפי' תרם בעה"ב אין תרומתו

תרומה וצריך ביאור כיון דמדמה לקידושין לאחר ל' יום ע"כ דס"ל דנהי דתרומה נטלת במחשבה אבל כיון דעכ"פ צריך להפריש פ"א עדיין לא נגמר המעשה עד שיפריש דמי למקדש עד לאחר ל' וא"כ מאי תי' דנחשב כמעשה עכ"פ הא אי אפשר בלי מעשה הפרשה א"כ אמאי אם תרם בעה"ב אין תרומתו תרומה לכן נראה דשפיר משכחת דאהני מחשבה בלא מעשה הפרשה כגון שנתן עיניו בצפונה ואח"כ נתערב דהו' מדומע דעולה בק' ואחד ורשאי לאכול ויצא מידי טבלו מיד במחשבה ואין צריך לבוא לידי הפרשה שפיר אם תרם בעה"ב אין תרומתו תרומה דכבר הותר טבלו דמה"ת לא אמרינן דהדרא לטיבלא.

ואצ"ל מערלה. וכתב במל"מ יען שאסור בהנאה ובנובי"ת סי' קל"ג הקשה הא טבל ג"כ אסור בהנאה של כילוי והו' מה"ב וא"כ מאי כש"כ איכא ועוד קשה מגמרא דפסחים דמשמע דאסור רק משום דלא הו' ממשקה ישראל ונראה דהא דטבל אסור בהנאה של כילוי' לכאורה יש להביא ראי' מהא דפרק מפנין דתנן במשנה דאין מפנין את הטבל ע"כ דא"ר להאכיל לבהמה משום דאסור בהנאה של כילוי אך יש לדחות לפמש"כ הרשב"א היכא דחזי למחר לדידי' לא מהני הטעם דחזי לאחרינא היום דהדבר עומד להנאתו למחר וע"כ בטבל נמי דחזי לדידי' כשיפרש לא מהני מה דחזי לבהמה קודם שיפריש דהא עומד לדידי' דיהא חזי לדידי' גופי' אחר שיפריש ומה דחזי לאדם לא חשיב חזי לכלבים א"ר דהנאה של כילוי אסור מה"ת אמנם הנה ברשב"א שם כתב דזה תליא אם טבל הטביל לתרומה כתרומה דמיא דלמד' לאו כתרומה דמיא איכא למימר כיון דטהור איתי בי' אכילה אין אסור בטבל אלא אכילה ממש לא הנאה של כלוי' ולפי"ז יש ליישב דלא יקשה מפסחים דיש לומר דנקט הטעם ממשקה ישראל משום טבל וכמ"ד דלאו כתרומה דמיא ליכא איסור הנאה של כלוי וכן א"ש דברי רבינו שכתב כש"כ ערלה דבטבל אין אסור הנאה של כלוי' מה"ת למ"ד לאו כתרומה דמיא.

ואם הביא לא נתקדשו וכו' לקרבן וכו' להפסל. וכ' הכ"מ שהוא משנה במנחות דף ס"ח ולח"מ הוסיף שהוא תוספתא פ"ח דמנחות ויפלא א"כ אמאי שינה לשון המשנה דאמרו אם הביא פסול והוא כתב אם הביא לא נתקדשו ואמנם באמת הנה מבואר כלשון רבינו בגמ' ערוכה זבחים דף פ"ח אם הביא מנחות ונסכים מן המדומע פסול ואצ"ל מערלה ואם הביא לא קידש ואמר רב לא קידש ליקרב אלא ליפסל וזה מש"כ רבינו ולא מן המדומע ואצ"ל ערלה והנה רבינו הוסיף גם חדש כיון דבתוספתא תניא חדש עם מדומע אם הביא פסול וכיון דבמדומע מבואר בגמ' אם הביא לא קידש א"כ גם הא דתניא בתוספתא חדש עם מדומע אם הביא פסול הכוונה לא נתקדש ליקרב והנה מבואר מכאן

כדברי הש"א דאצ"ל ערלה לא קאי אחדש רק אטבל.

והנה בנובי"ת הרבה להקשות אהא דכ' רבינו ואצ"ל ערלה דהו' מה"ב ולא ראה שהוא גמ' ערוכה ומה דקשה על רבינו יקשה על גמ' וע"כ ככונת הש"א דהיינו תרומה אין אסור בהנאה ליכא מה"ב אלא בערלה ולכן אמר ואצ"ל ויבואר עוד אי"ה באריכות.

אך לכאורה יקשה על פירושינו דרבינו הוציא מזבחים אם הביא לא נתקדש ליקרב רק ליפסל ולא איירי מאם הקריב כבר א"כ הא דקאמר בחדש אם הביא לא נתקדש ליקרב רק ליפסל יקשה בחדש, אפשר להקריב אחר העומר ואמאי נתקדש ליפסל הא אפשר להקריב אח"כ דהא לפי דברי רבינו אם הביא הכונה אם הביא בכלי א"כ גם הא דתנן במשנה דאם הביא קודם לעומר פסול כונה אם הביא בכלי נתקדש ליפסל ומשמע אפי' ביום י"ו ואמאי הא אפשר להקריב אחר העומר בשלמא לר"ל דמוקי ביום ט"ו א"א להמתין עד למחר אחר שקידש בכלי דיפסול בלינה והיינו דאף דמח"ז הוא נתקדש בכלי נפסל בלינה אבל אי בי"ו איירי אמאי נפסל ואולי י"ל דקידוש כלי במח"ז נפסל וא"ר עוד להקדש בלילה דלילה לקדושה דקידוש כלי גרע כדמוכח יומא דף כ"א ודו"ק.

אך י"ל לפמש"כ בפ"ז מתומ"ס דרבינו בפי' המשנה כ' לכן אם הביא קודם לעומר פסול דנקצר באיסור וכונתו עפי' חקירת הש"א אי עבר וקצר דנאסר משום ל"ת כ"ת וסובר רבינו דנאסר משום ל"ת כ"ת א"כ שפיר אמר אם הביא נתקדש ליפסל וא"א להקריב עוד יען דעכ"פ נפסל ונאסר משום דנקצר קודם לעומר.

והנה רש"י פי' דמדומע ל"ה ממשקה ישראל דאסור לישראל ותוס' הוק' לכהנים שרי הוה ממשקה ישראל והנה במהרש"א חולין דף צ"א כ' הא דמליקה שרי למזבח משום דהוה ממשקה ישראל דשרי לכהנים וקשה לי לפי"ז ממנחות דף ה' דפריך לר"ל דסובר דמנחת עומר שנקמצה שלא לשמה קרב ואין נאכל לכהנים מברייתא דוקא עופות הותר מכללו משא"כ מנחה לר"ל הותר ג"כ מכללו בשלא לשמה וקשה לי שאני מליקה דהותר מכללו אף לכהנים והוה ממשקה ישראל שייך הותר מכללו אבל מנחה רק הותר למזבח ולא לכהנים ל"ה הותר מכללו.

והנה רש"י פי' דפריך אם איתא דאסור באכילה א"כ הותר מכללו אבל אי שרי באכילה ל"ה הותר מכללו ויקשה אף אי שרי באכילה הו' ג"כ הותר מכללו כמו משקה ורש"י לשיטתו דסובר אף דשרי לכהנים ל"ה ממשקה ישראל דלא שרי לכלל ישראל. אך י"ל דכונת רש"י כמש"כ בטה"ק אי הוה שרי באכילה ל"ה הותר מכללו היינו אי הוה שרי באכילה משום דאמרינן האיר המזרח ושרי אף לאכילה וליכא רק איסור עשה בעלמא קודם שקרב העומר אבל לתוס' יקשה.

אך י"ל אדרבא תוס' לשיטתו דכהא"ג שפיר הוה ממשקה ישראל לכן פירשו אי איתא שכשרה הוה הותר מכללו ולא מצי לפרש אי איתא דאסור באכילה דמשמע אי שרי באכילה ל"ה הותר מכללו כיון דלתוס' הא שרי לכהנים. והנה בט"ג בתשובה הקשה לתוס' דסברי כיון דשרי לכהנים הוה ממשקה ישראל א"כ מאי הקשה תוס' במנחות דף ס"ד דעומר ל"ה ממשקה ישראל הא כיון דלכהנים שרי משום עדל"ת שפיר הוה ההקרבה ממשקה ישראל ולדעתי לק"מ דהרי בדף ה' מבואר אף דלהקרבה כשר אפ"ה לאכילה אסור ויקשה בוודאי יבא עשה וידחה ל"ת ויהא שרי אף באכילה אלא וודאי דל"ש עדל"ת כיון דיהא שרי בו ביום אחר הקרבה העומר ואפשר לקיים שניהם וא"כ שפיר הוק' בדף ס"ח דל"ה ממשקה ישראל דביום י"ל ל"ש עדל"ת דימתין עד אחר הקרבה ודו"ק: אמנם קו' הט"ג לתוס' בלא"ה לא יקשה דרק היכא דשרי לכהנים כמו מדומע חשיב ממשקה ישראל אבל מה דשרי משום עדל"ת ל"ש ממשקה ישראל.

אבל נתקדשו להפסל ויהי' כקדשים שנפסלו. משמע שקדש קדושת הגוף ולכאו' קשה לענין מה קדשי קדושת הגוף דהא מנחות ונסכים קודם שקדשו בכלי יש להם פדיון כדאיתא מנחות ק' ופירש"י משום דלא קדשי קדושת הגוף רק קדושת דמים וכן פסק רבינו לקמן פ"ו ועוד אף שהקדשו בכלי הו' קדושת הגוף ולא ליקרב רק לפסול וכמוש"כ רבינו בפ"ג מפהמ"ק הי"ח הנה כל זה היכא דפסולו בקודש לדעת רש"י אחר שהוקדש ולתוס' אחר שנתקדש בכלי כדאיתא בזבחים פ"ד אבל כשהוא קודם שהוקדש אין המזבח וכ"ש מקדשין כלל קדושת הגוף וראיתי בשו"ת בית שערים סי' שמ"ח שעמד ע"ז ונראה לי לתרץ לפי מש"כ המל"מ לפרש דברי רבינו דבאמת מצללה"נ ולכתחלה מצלה"נ וכיון דלענין דיעבד כשר דמצללה"נ לכן שפיר קדוש קדושת הגוף ליפסל עכ"פ ולא להקריב ובהכי ניחא נמי דברי תוס' חולין ק"מ שנסתפקו בבהמת עיהנ"ד אי הקריבו אם הוא קרבן כשר ותמוה הא א"י להקדיש כלל כיון דאיה"נ הן כמו בשוה"נ דא"י להקדיש כדאיתא בב"ק דף מ"ה דאם הקדישו אינו קדוש כפירש"י משום דלאו ברשותי' דמארי קאי להקדישו עיי' חסו' סי' ק"פ להנ"ל ניחא כיון דממעט קרא דפסול לגבוה אפי' אי הקדישו כבר א"כ קדושתו אינו אלא כקדושת דמים לכן אינו יכול להקדישו כלל דקדושת דמים לא חל אמידי שא"ב כמוש"כ הריב"ש סי' שנ"ט אבל בבהמת עיהנ"ד דלא ממעט קרא בפירוש שפיר מסתפק תוס' אי עבר והקדישה דההקדש חל כיון דקדוש עכ"פ קדושת הגוף חל אמידי שא"ב ג"כ וכיון דחל מסתפק להו אי עבר והקריב אי כשר וא"ש.

הלכה י

ואם הביא (מנחות ונסכים) כשר וכו'. הנה בפי' המשנה כתב דקודם לעומר פסול משום דאסור לקצור אבל קודם לשתי הלחם רשאי לקצור ונראה שכתב רבינו כן בטעמא דאמרי בגמרא שהותרה מכללה ומפרש דקאי אקצירה ולכאורה הי' נראה לפרש עפ"י שהעלה בש"א אי עבר וקצר אסור משום ל"ת כ"ת והקשה א"כ מאי פריך מה בין קודם לעומר לקודם לשתי הלחם הא קודם לעומר אסור משום כ"ת וזה אפשר באמת כונת רבינו דאסור דלא הותרה מכללו הקצירה וממילא אסור משום כ"ת אולם יותר נראה דכונת רבינו עפמש"כ לעיל דבאמת ר"ט דתמה מה בין קודם לעומר הכי לא ידע ממשקה ישראל כקו' התוס' אך יש לומר דקאי למ"ד האיר המזרח מתיר א"כ ביום ט"ז אם הביא קודם לעומר אמאי פסול הא בט"ז הו' ממשקה ישראל דהאיר המזרח מתיר וליכא רק איסור בעלמא כמבואר בתוס' ה' ולפי"ז יש להבין מה השיב רנב"י דלא הותר מכללה הא בט"ז הותרה וצ"ל איסור בעלמא יש אבל רבינו לא ניחא לי' בהא ולכן מפרש דקודם לעומר פסול משום דעכ"פ איסור קצירה יש דנקצר בשעה שאסור לקצור דהקצירה הי' קודם לעומר ולכן פסול אבל הביא קודם לשתי הלחם דהקצירה הי' בהיתר לכן אם הביא כשר.

הנה תוס' מנחות פ"ד הקשו אין מביאין עומר מן המשומר הא ילפינן בת"כ דמן המשומר אסו' ולה' ממשקה ישראל ותי' בתוס' חדא דהקצירה ובצירה אסור מן המשומר אבל באכילה מותר ובהקדש שרי דקצירך בעינן ועוד כיון דעומר דחי שבת לראב"ש דחי נמי לאיסור קצירה וכן הקשו ל"ה ממשקה ישראל לר"ע דס"ל דמספיחין אסורין ותי' דכל עומר הא בא מן החדש דאסור להדיוט ומצותה בכך הנה מצאתי בירושלמי פ"ד דשקלים כדבריהם דפריך מאן תנא שומרי ספיחין נוטלים שכרן ר"ש הוא ופי' בק"ע דס"ל שדוחה שבת דוחה איסור קצירה ואח"כ בעי העומר מהו שיזרע בתחלה בשביעית עיי"ש מה דפריך ומשני דהו"ל כבא בטומאה דאין שירים נאכלין ואהני קומץ דידהו הרי מבואר בירושלמי כדברי התוס'.

ומביאין נסכים מן המוקצה. והנה בפסחים דף מ"ח פריך מהך ברייתא דמביאין נסכים מן המוקצה דדבר אחר גרם לו ליפסל ואי מוקצה דאורייתא מה לי דבר אחר גרם לו לפסול וקשה לי טובא הנה תוס' חולין דף ק"מ כ' דל"א ממשקה ישראל אלא בלא הי' לו שעה"כ ובמשל"מ תמה על דבריהם ממש"כ התוס' במנחות דאחר דגלי קרא מן הבקר נשמע דאין חילוק דגם בהי' לו שעה"כ בעינן ממשקה ישראל והעלה בברכ"י סי' קמ"א דהיכא דאיסור אחר גרם לו כציפורי עיה"נ והי' לו שעה"כ שפיר הו' ממשקה ישראל ורק

היכא דלא הי' לו שעה"כ ממעטינן ממשקה ישראל אף דאיסור אחר גרם לו [והסברא נכונה עפ"י מש"כ השעה"מ פ"א מחומ"צ בשם הראש יוסף דל"ח ישל"מ היכא דתלוי בזמן רק ביצה שנולדה ביו"ט דלא הי' שעה"כ שזה איסור מעיקרא והו' כאיסור חפצא והבן] מעתה קשה לי מ"פ הגמרא אי מוקצה דאורייתא מה לי דבר אחר גרם לו ליפסל הא שאני ושאני כיון דאיסור דבר אחר גרם לו והי' לו שעה"כ לא ממעטינן ממשקה ישראל אך הנה לפמש"כ בתשובה אחת ליישב קו' משל"מ דתוס' כ' רק בציפורי עיה"נ דלא משכחת רק בהי' לו שעה"כ בהא כ' תוס' דלא נתמעט ממשקה ישראל דהא הי' מעיקרא ממשקה ישראל אבל אי משכחת בלא הי' לו שעה"כ א"כ איסור זה נתמעט ממשקה ישראל אף היכא דהי' לו שעה"כ ושפיר כ' תוס' בטרפה כיון דמשכחת בלא הי' לו שעה"כ נתמעט אפי' היכא דהי' לו שעה"כ וכן בנעבד ולפי"ז י"ל במוקצה לנסכים משכחת בלא הי' לו שעה"כ כגון בנמשך היין מענבים בשבת דבדיעבד יין מגיתו כשר לנסכים והוא מוקצה ולא הי' לו שעה"כ א"כ נתמעט איסור זה ממשקה ישראל אף ביש לו שעה"כ וכן בבהמת מוקצה משכחת בנולד בשבת באפר וח' ימים הראשונים הא לא איחזי להקרבה והגיע יו"ט ביום השמיני ולא הי' לו שעה"כ מעולם.

והנה עוד יש ליישב לפמש"כ בטה"ק מנחות דף ה' בטעמא דראב"א דסובר אמח"ז לבו ביום דאסור ממשקה ישראל אין אסור בעצם והנה ר"פ פליג דיש מחו"ז לבו ביום א"כ סובר ממשקה ישראל הו' עצם האיסור א"כ י"ל אביי דפריך אי איתא דמוקצה דאורייתא מה לי דבר אחר גרם לו ליפסל י"ל דסובר כר"פ א"כ אף דהי' לו שעה"כ נתמעט ממשקה ישראל כיון דהוא עצם האיסור אין לחלק בין הי' לו שעה"כ ותוס' חולין י"ל דקאי למ"ד דאין מחו"ז לבו ביום דכיון דיהא שרי לישראל בו ביום הו' ממשקה ישראל ה"נ בהי' לו שעה"כ לישראל הו' ממשקה ישראל.

עוד בה שלישי' דהנה לכאורה יש להקשות מה פריך אביי ואי אמרת מוקצה דאורייתא מה לי דבר אחר גרם לו ליפסל הא שאני ושאני לפמש"כ המג"א סי' רס"ט לענין להאכיל לקטן דהיכא דזמן גרם מותר להאכיל לקטן כן הקשה לי מחו' הרב הגאון מו"ה שלום בער ז"ל רבדק"ק ס"ד ואמרתי ליישב דהנה החילוק שכ' מג"א בין איסור זמן גרם הוא משום דל"ה אלא איסור גברא ע"כ שריא ליתן לקטן משא"כ איסור תורה הו' איסור חפצא [עיין ר"ן נדרים דף ט"ו דהו' איסור גברא ואיסור חפצא] והנה אי מוקצה אסור מה"ת הנה הוא איסור חפצא אף דתלוי בזמן דהא באיה"נ העלה בשו"ת מהרי"א דלכו"ע הו' איסור חפצא ומוקצה לפמש"כ המג"א סי' שכ"ח הו' איסור הנאה ועוד יסוד איסור מוקצה מה"ת הוא מוקצה למצותו דילפי' מה חגיגה לד' אף חג לד' כמש"כ המאירי ויבואר להלן

וחגיגה הא הו' איסור חפצא דכל קודש לד' הו' איסור חפצא אמנם אי מוקצה דרבנן בוודאי ל"ה אלא איסור גברא ושפיר פריך אביי אי אמרת דאורייתא א"כ הו' איסור חפצא א"כ מה לי דבר אחר גרם לו ליפסל ומעתה אומר דחדא מתורצת בחברתה לפמש"כ לעיל דברי השעה"מ היכא דלא הי' לו שעה"כ מיקרי דשיל"מ דהו' איסור חפצא והכא ע"כ דאיירי בלא הי' לו שעה"כ כמש"כ תוס' בחולין ולכן אף דדבר אחר גרם לו ליפסל הו' איסור חפצא ושפיר פריך אי אמרת דאורייתא מה לי ד"א גרם לו ליפסל דהיכא דלא הי' לו שעה"כ אף דזמן גרם לו הו' איסור חפצא וא"כ ל"ק ממש"כ המג"א לחלק בין היכא דזמן גרם לו דשם הי' לו שעה"כ דהא לקטן ליכא איסור כלל אם מעצמו יאכל וישתה רק האיסור כשנתנו בידים שפיר יש לחלק בין היכא דזמן גרם לו האיסור וא"ש.

והנה בפסחים דף מ"ח פריך יכול לא יבוא מן המוקצה קמ"ל דמוקצה ד"א גרם לו לפסול ואי ס"ד עצי מוקצה דאורייתא מה לי ד"א גרם לו ליפסל והקשו בתוס' ריש ביצה אהא דקאמר רבה דביצה אסורה משום הכנה ופרש"י רבה לטעמי' דסובר מוקצה ויקשה כיון דרבה הדר בי' מדקאמרו יצא שבת דאיסור אחר גרם לו ונראה ליישב דהנה קשה לי טובא אמאי הדר רבה מהא דקאמר יצא שבת שדבר אחר גרם לו ליפסל דנשמע דמוקצה לאו דאורייתא ולכן הדר בי' ממה דמשני אפיק הבערה ועייל עצי מוקצה הא שפיר מצי לאוקמא בעצי מוקצה דמה"ת אסור היינו עצי מוקצה דסוכה דהוקצה למצותו דהוקש לחגיגה מקרא דחג לד' אבל מוקצה דנסכים לא משכחת בהוקצה למצותו דאורייתא דהרי נוי סוכה אין אלא דרבנן וכן שה מאפר לתמיד ג"כ רק מוקצה דרבנן אך י"ל דהנה במג"א סי' ק"ט הוכיח דמוקצה אסור בהנאה מדקאמר עייל עצי מוקצה דאסור משום הכנה מוכח דאסור בהנאה וכבר תמהו המפרשים דמבואר ברשב"א שבת דף כ"ז במוקצה שרי בהנאה רק הא דמוקי בעצי מוקצה היינו דאסור להשתמש בעצי מוקצה וחייב משום מלאכה [עיי' בס' ת"ש סי' שכ"ה] והנה לי קשה טפי דאי ס"ד דאסור בהנאה למה צריך לפרש ואזהרת מהיכא מל"ת כל מלאכה תיפוק לי' כיון דאסור בהנאה ואינו חזי למידי שוב חייב אהבערה ול"ש הואיל וא"צ כלל לומר אפיק הבערה דשפיר חייב משום הבערה ורק הו' לי' לשנויי דמשכחת בעצי מוקצה וע"כ לומר דמוקצה אין אסור בהנאה ולכן פריך ואזהרתי' מהיכא דאי משום הבערה פטור דהרי שייך הואיל וא"כ לפי"ז אי הו' איירי בעצי מוקצה דסוכה א"כ אסור בהנאה ושוב חייב משום הבערה וא"צ לשנויי דעייל עצי מוקצה.

אך אכתי קשה א"כ הא דמשני אפיק הבערה ועייל עצי אשירה או עצי הקדש למה צריך לומר אפיק הבערה הא כיון דאסור בהנאה שוב חייב אהבערה בפרט בהקדש דגם אפרן

אסור ואף בסוף ביעורו אסור ליהנות וא"כ בוודאי לא חזי מידי [ואף לתי' תוס' פסחים דף ה' דסבירא להו היכי דיכול ליהנות בסוף ביעורו מותר לשרפו ביו"ט דהא בהקדש דאפרן אסור אף בסוף ביעורו אסור ליהנות וחייב משום הבערה] ונראה ליישב דמאחר שכבר מסיק דאין חילוק למלאכת יו"ט ל"ש למחשב הבערה ולכן מוקי דלקי משום עצי אשירה או הקדש או מוקצה דאסור ע"י הכנה הו' מלאכה בפ"ע אלא דזה דוחק דהא הכא בס"ד דיש חילוק מלאכות ביו"ט קאי. אולם באמת קו' זו קשיא אפי' אי נאמר כרשב"א דמותר בהנאה אלא דאסור להשתמש בו ג"כ קשיא למה צריך לאסוקי דאפיק הבערה ועייל עצי מוקצה הא כיון דאסור להשתמש בהעצים א"כ ליכא הואיל וחייב שפיר אהבערה.

אמנם נראה ליישב דהנה בחי' המאירי ריש ביצה כתב דיש תרתי גוונא מוקצה דכל אוכל שאכילתו מוקצת מדעתו של אדם ושלא הי' דעתו על אותו דבר מערב יו"ט לאכול ביו"ט אסור לאוכלו ועיקר איסור זה יצא לנו בכולם מאחד הנקרא מוקצה למצותו כגון נוי סוכה מצוה שלא התנה עליהם ביה"ש ובאתרוג של מצוה לאכילה והדס להריח בו וכגון עצי סוכה אף להנאה ומוקצה זה יצא לנו ממה שנאמר בתורה חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים מהחג לד' מלמד שכשם שחל שם שמים על החגיגה חל ש"ש על עצי סוכה שעצי סוכה אסורין כל שבעה ואפי' נפלה בחוה"מ שאין משום סתירת אוהל אסורין עצי כל שבעה מתורת מוקצה ואם נפלה ביו"ט אסורין מתורת מוקצה למצותו ומתורת מוקצה לאיסורו ר"ל מחמת סתירת אוהל ומטעם זה נאסרו כל המוקצין כגון מוקצה מחמת חסרון כיס ומוקצה מחמת מיאוס דכל דמקצי' אינש דעתי' מיני' מוקצה מיקרי ויש עוד מוקצה שאדם מסיח דעתו ממנו לא מחמת איסור ולא מחמת מיאוס ולא מחמת סיבות אחרת אלא שהוא דבר שמן הסתם אין דעתו של אדם עליו אלא א"כ הכינו ושיגלה דעתו שלבו עליו והוא הנקרא מוקצה מחמת הכנה כגון תמרים העומדים לסחורה ושוורים העומדים לחרישה ותרנגולים העומדים לגדל ביצים וכיוצא באלו אם הכינם מערב יו"ט גילה דעתו שהוא רוצה למחר באכילת התמרים וכו' ועל הכנה זו נאמר והי' ביום השישי והכינו את אשר יביאו לא נאמר על הכנת מעשה שהרי על הכנת מעשה נאמר אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו אלא וודאי על הכנת דיבור נאמר ועיקר איסור מוקצה יצא לנו מקרא זה ומוקצה זה נקרא מוקצה מחמת הכנה וכן נולד הוא מטעם שמוקצה מדעת האדם שלא הי' הדבר בעולם והנה כ"ז אי מוקצה דרבנן אז נחלקם זה לשתי מיני מוקצה דאתיא משתי דרשות דהנה אי אמרינן מוקצה דאורייתא וילפינן מעצי סוכה שחל איסור מוקצה מחמת איסור כמו שחל מוקצה מחמת מצוה א"כ כיון שחל שם

מוקצה מחמת איסור שוב אסור להשתמש בו ביו"ט ומשמע כן מקרא דוהכינו דהנה על דבר שצריך מעשה לא קאי ע"כ דקאי על דבר שא"צ מעשה והא כיון דא"צ מעשה א"כ מעצמו מוכן הוא וא"צ הכנה אע"כ דמוקצה דאורייתא דילפינן ממוקצה מחמת מצוה דחל שם מוקצה עליו שלא לאוכלו ושלא להשתמש בו דזה ההנאה אסור במוקצה כמש"כ הרשב"א שפיר שייך לומר שיש בו הכנה אבל אם אין חל שם מוקצה עליו א"כ הרי מוכן ועומד הוא אע"כ דחל שם מוקצה עליו מה"ת כמו דחל שם מוקצה מחמת מצוה דהיינו לענין זה שיהא אסור על שבת ויו"ט משום דאין מוכן מעתה נבואה לביאור הסוג' דהנה פריך מהביא שה מאפר ומהא דמביאין נסכים מן המוקצה ותו הא אין חילוק מלאכת ביו"ט ותמוה כיון דמסיק דמוקצה דרבנן מאי רצה עוד להקשות מאין חילוק מלאכת ביו"ט [ועפ"ג סי' שכ"ה שכ' שמזה ראיות המג"א דאסור בהנאה ולכן שפיר פריך דאת"ל כיון דעכ"פ אסור מדרבנן עכ"פ לא חזי וכיון דלא חזי חייב משום הבערה וע"ז דחי ועוד חילוק מלאכות לשבת ואין חילוק מלאכות ביו"ט אך קשה לי לדבריו א"כ כדמסיק דמיירי בעצי אשירה יקשה א"כ תיפוק להו דחייב משום הבערה כיון דאסורים בהנאה ולמה צריך לומר אזהרתי' מלא תעשון כן לד' בו מלא ידבק בידך וכמו שהקשתי לעיל] אבל לפמש"כ א"ש דהנה בס"ד דאיירי בכל מוקצה שפיר פריך ומוקצה דאורייתא הכונה דלענין מאי חל שם מוקצה מחמת איסור כגון עצים הנתלשים ביו"ט לענין זה דלא יהא מוכן ביו"ט מה"ת ומשני אין מוקצה דאורייתא וע"ז פריך ואזהרתי' מהיכן מלא תעשה כל מלאכה ופריך מהא דמביאין שה מאפר לתמיד ומדמביאין נסכים מן המוקצה וע"ז קאמר ועוד הכונה דנהי דדחי דמוקצה לאו דאורייתא אבל מוקצה מחמת מצוה בוודאי דאורייתא וחל שם מוקצה לענין דל"ה מוכן ליו"ט וא"כ כשת"ל דאיירי במוקצה מחמת מצוה ולא נשמע באמת זאת מהך דמביאין נסכים ממוקצה כקושיתנו הנ"ל הא אכתי ל"ק משום דחילוק מלאכות לשבת ואין חילוק מלאכות ביו"ט.

יצא לנו במוקצה מחמת מצוה שפיר שייך דמוקצה ליו"ט דל"ה מוכן אבל בשאר מוקצה כיון דל"ה מוקצה דאורייתא לא ילפינן ממוקצה מחמת מצותו והו' מוכן דכיון דאינו מוקצה א"כ מוכן הוא אמנם לפי"ז אני אומר דיש גוונא דאינו מוקצה מחמת מצוה אפ"ה מה"ת הו' מוכן דהנה בסי' שי"ח ברמ"א הביא תשובת הרשב"א דאם גדל הפרי ביו"ט או בשבת אף שנתלש לחולה הרי הוא אסור לבריא משום מוקצה שנולד ונתגדל ביו"ט או בשבת ובמג"א הקשה א"כ לס"ד בביצה דאסור הביצה משום נולד גם התרנגולת אסורה משום שהוסיפה לגדל ביו"ט והוכיח מביצה דף ל"ח דאברים ינקי מהדדי מוכח ג"כ דלא נאסר משום מה דגדל ביו"ט וע"כ משום דנתבטל ואף דהו' דשיל"מ כיון שלא הי'

ניכר מעולם ולא הי' המעט שנתגדל ביו"ט ניכר בפ"ע בטיל ברוב [או דלאו משום ביטול הוא אלא דלא חל ע"ז המעט שאינו עומד בפ"ע שם איסור מוקצה וכ"כ אדאמוה"ג וצ"ל בספרו שבי"ד] לפי"ז אני אומר אי אמרינן דביצה נגמרה היום ביו"ט א"כ עיקר גידול הביצה והלידה שבא למציאות הכל ביו"ט הנה זה וודאי הי' אסור מה"ת משום דאינו מוכן כיון שלא הי' במציאות בעולם והברי' גופי' נתהו' ביו"ט ועדיפא משאר נולד שהי' בעולם במציאות אלא שלא יצא לאויר העולם או שנשתנה ממה שהי' אבל מה שהוא לא הי' במציאות כלל קודם יו"ט ונתהוה ונולד ביו"ט אסור דהו' דבר מסויים וזהו עיקרו של הביצה גמר שלה שפיר חל עליו שם מוקצה מחמת שאינו מוכן וא"כ כמו דנשמע מקרא דדבר שמוקצה למצוה אינו מוכן ואסרה תורה ליו"ט ה"נ דבר שלא הי' בעולם אינו מוכן ליו"ט דל"ש דמעצמו מוכן הוא כיון שלא הי' בעולם אמנם זה הו' שייך אי ביצה שנולדה ביו"ט נגמרה ג"כ ביו"ט אבל אי אמרינן דמאתמול גמרה אף דנאמר דגם הלידה מיקרי נולד עכ"פ הי' בעולם ל"ה נולד גמור כיון שהי' במציאות א"כ שוב מוכן הוא מצ"ע אף בנולד בשבת שאחר יו"ט או ביו"ט שאחר שבת א"כ מאתמול כשנגמרה הי' אתמול נולד גמור דהיינו שנתהו' כולו ביו"ט או בשבת רק דלא יצא לאויר העולם דחסר הלידה אבל היום שנולדה הו' שפיר אינו מוכן כיון דלגבי יום אתמול מיקרי אינו מוכן כיון שנתהו' ביום אתמול לכן ל"ה מוכן גם לגבי היום שנולדה דא"כ יו"ט מכין לשבת וקמל"ן דאין יו"ט מכין לשבת ואין שבת מכין ליו"ט במציאות הנה ל"ה מוכן מה"ת ורק יען דסובר דמאתמול גמרה לכן אין אסור אלא ביו"ט שאחר שבת.

ובהכי ניחא לי וארווח לן שמעתתא דריש ביצה דהא דפריך הגמ' לרבה יו"ט דעלמא תשתרי שבת דעלמא תשתרי והקשה בפנ"י גם לר"נ קשה שבת דעלמא תשתרי דהא בשבת סתם לן תנא כר"ש דלית לי' מוקצה ודלית לי' מוקצה לית לי' נולד וליכא לתרוצי גזירה שבת אטו יו"ט דהא בכל מוקצה לא גזרינן שבת אטו יו"ט וע"כ לומר מאחר דקו' ש"ס שבת דעלמא ע"כ דסמוך אברייתא דלקמן דקתני א' ביצה שנולדה בשבת ואחד ביצה שנולדה ביו"ט ולר"נ מצינן למימר דברייתא אליבא דר"י אתיא ובתרנגולת העומדת לגדל לחוד א"כ גם לרבה מצינן לאוקמא דלגדל עומדת דאז אסור אף בשבת משום נולד וברי'.

עוד הקשה הפנ"י לקמן בשמעתין פריך לר' יוסף דקאמר משום פירות הנושרין ולר"י דאמר משום משקין שזבו אמאי ספיקא אסורה דילמא סברי ג"כ כרבה אלא דתינח ביו"ט אחר השבת ובהא איירי ברייתא דספיקא אסורה אלא דבהא דסובר רבה דגזרינן יו"ט ושבת אטו יו"ט אחר השבת בהא לחודי' לא ס"ל כוותי' ומשוה"נ הצריכו לפרש מתניתין

במילי אוחרין.

ולפי"ז מיושב קו' הפנ"י בהא דפריך שבת דעלמא תשתרי דהיינו כיון דמאתמול נגמרה א"כ מה שנולד עתה ל"ח נולד וא"כ אף בתרנגולת העומדת לגדל ל"ח נולד לאסור מטעם הכנה אלא דבר שנתהוה מחדש והיינו אי הו' אמרינן דנולדה היום דהיום גמרה אבל מאחר דמאתמול גמרה הו' שפיר מוכן מערב שבת ואין לאסור משום הכנה [אף דצריכה שחיטה כבר כ' הרמב"ן דמשום זה ל"ח נולד דרק איסור שבת גרם ומצ"ע מוכן הוא] וא"כ ניחא דבשלמא לר"נ ל"ק שבת דעלמא תשתרי ובברייתא קתני אחד יו"ט ואחד שבת די"ל דאיירי בתרנגולת העומדת לגדל אבל לרבה אפי' בלגדל אין לאסור מטעם הכנה כיון שלא נתהו' ברי' חדשה מוכן הוא מצ"ע.

ורב יוסף משני דגזירה אטו פירות הנושרין ורי"ו משום משקין שזבו ויש להבין כיון דבאמת מאתמול נגמרה א"כ ל"ד לפירות הנושרין דמאתמול הו' כאלו נתלשה מחיבורה הרי הו' כמאן דמנח בדיקולא וכן איך שייך דדמיא למשקין שזבו וחדא גזירה הוא אטו סחיטה איך שייך בזה חדא גזירה כיון שכבר נגמרה וכמאן דמנח בדיקולא. וא"ש שיטת רש"י שכ' דרבה לטעמי' דסובר מוקצה הכונה כמו דרבה סובר במוקצה למצותו יען דחל עליו שם שאינו עומד הכן אסור ליו"ט משום הכנה מזה נשמע ה"ה דבר שנתהו' בשבת אין ביו"ט דג"כ ל"ש דעומד הכן והוא מעצמו מוכן אסור משום הכנה דנהי דרבה חזר ממוקצה היינו מסתם מוקצה דאמרינן דלא חל עליו שם מוקצה מחמת איסור דמעצמו מוכן הוא אף שאסור עלינו משום איסור לא חל עליו שם מוקצה מה"ת מכח מה שמקצה דעתו ממנו אבל במוקצה מחמת מצוה דבאמת חל עליו שם מוקצה ל"ה מוכן משום יו"ט ג"כ כיון דמצ"ע אינו מוכן.

וא"ש דקאמר וקסבר רבה דמאתמול הוא דנגמרה והכונה כך דהנה הראשונים פליגי בהא דאמרינן דאין שבת מכין ליו"ט ואין יו"ט מכין לשבת מ"ט הא אי נולד ביום זה עצמו הו' שרי משום דאמרינן יו"ט ושבת מכין לעצמו כדאיתא בעירובין דף ל"ד א"כ למה אין שבת ויו"ט מכינין זה לזה ולפימש"כ ניחא דבאמת אי הו' נגמר ביום זה הו' אסור דכה"ג ל"ש דמכין לעצמו כיון שנתהו' וגדלה היום [ול"ד להך דעירובין דשם ל"ה דבר חדש שבא לעולם א"כ יו"ט מכין לעצמו] אלא דלא נגמרה היום רק מאתמול לכן אסורה רק ביו"ט שאחר שבת או שבת אחר יו"ט והיינו דקאמר דמאתמול נגמרה הכונה לכן מוכרח רבה לאוקמי ביו"ט שאחר שבת דאי נגמרה היום הי' אסור בכל יו"ט ג"כ אבל כיון דמאתמול נגמרה לכן מוכרח לאוקמי ביו"ט שאחר שבת.

והנה בר"ן כ' דלכן נקט מאתמול נגמרה דאלו היום נגמרה הנה שריא דיו"ט ושבת מכין

לעצמו והקשה למה נקט גמרה ותי' דאי ל"ה גמרה אעפ"י שנתגדל לא מיתסרא דאי הכי ביו"ט אחר השבת איך שחטינן והלא כבר נתגדלה אלא דלא חשיבה לן הכנה אלא כי גמרה מפני שאז נתחדשה ברי' חדשה והנה נשמע מהר"ן דלא כרשב"א שאוסר הפרי משום שהוסיפו לגדל בשבת וכקו' מג"א א"כ גם בהמה תאסר יען שהוסיפה לגדל וע"כ דלא חשיבה לן הכנה [ופלא שמג"א לא הרגיש שהוא קו' הר"ן] אבל בביצה שנגמרה שפיר חשובה הכנה יען דנגמרה ונעשית ברי' חדשה אמנם לדעתי מהאי סברא גופי' יען שנעשית ברי' חדשה מהא"ט גופי' י"ל דבנולדה היום אי הו' אמרינן היום נגמרה הו' אסור דל"ש כהא"ג יו"ט מכין לעצמו כיון שנתהו' ברי' חדשה וא"כ שפיר י"ל דלכן נקט רבה מאתמול גמרה הכונה דאי הו' נגמרה היום אזי הו' נולד גמור דנתהו' היום ולא הו' הכנה אף שעדיין מחוסר כח הלידה והטעם בשר דאין זה דבר מסויים כ"כ שבשביל זה נאמר דמה שנגמרה ל"ח גמר וכיון דע"כ נחשב גמר אף שבשעת לידה יתהו' טעם חדש לכן להיפוך היכא דנולד ביו"ט ל"ח זה הלידה כ"כ שנאמר יען שנתהו' טעם חדש עי"ז לא יהא מוכן ועומד [והו' רק כמו שאר תרנגולת המוסיפה לגדל ביו"ט כחקירת ר"ן ומג"א שהבאתי] והא דנמצא במעי' תרנגולת מותר ול"ה הכנה ע"כ כתי' הרמב"ן יען דע"י מעשה זכינו בה וא"כ דלידה ל"ח הכנה שפיר פריך שבת דעלמא תשתרי אפי' בעומדת לגדל כיון שנגמרה מאתמול בחול ע"י הלידה לא חשיב לנו כ"כ שיהא נולד מתהו' דבר חדש אלא נחשב כמנח בדיקולא [ועיי' פנ"י שנסתפק בהא אי אמרינן דמנח בדיקולא דמיא ולפמש"כ תליא בשיטת פוסקים הנ"ל] אמנם רב יוסף ורי"ו דאמרי משום פירות הנושרים או משקין שזבו הנה הם סברי דל"ה כמנח בדיקולא אף שנגמרה מאתמול א"כ שפיר מדמין לפירות נושרין ולמשקין שזבו מעתה מיושב היטב קו' הפנ"י דפריך לדידהו אמאי ספיקא אסורה דא"ל דסברי כדרבה הכנה דאורייתא אלא דסברי דל"ג שבת דעלמא אטו שבת שאחר יו"ט דז"א דמאחר דאית להו דל"א כמנח בדיקולא א"כ הו' סברי כרבה דהכנה דאורייתא א"כ לא יקשה כלל לדידהו שבת דעלמא תשתרי דהא נולד בשבת ג"כ יש לאסור משום הכנה דלידה גורם ג"כ כח וטעם אחר שנתהו' דבר חדש ומסויים [דהא מהא"ט אסרי ומדמין לפירות נושרין ולמשקין שזבו] ואף אי סברי ג"כ דשבת ויו"ט מכין לעצמו היכא דהתחיל מע"ש ומעיו"ט הנה עכ"פ בעומדת לגדל ל"ש דהתחיל מאתמול כיון דמאתמול ל"ה עומדת לאכילה מכח גוף התרנגולת וא"כ לדידי' ל"ק מברייתא אמאי אין מטלטל די"ל בעומדת לגדל לכן בנולד היום דע"י הלידה הו' הכנה שנתהו' דבר חדש וע"י הכנה שהתחיל מאתמול אין להתיר כיון דהו' לגדל ולמה צריכין לגזירה דמשקין שזבו או פירות הנושרין וע"כ דלית להו כלל דרבה ולכן

שפיר פריך בגמרא אמאי ספיקא אסורה ודו"ק כי נכון.
ובהכי ניחא לן הא דכ' רבינו דמוקצה בשבת מותר וביו"ט אסור ובהכנה פסק דאסור והא בשמעתין מבואר דהא בהא תלי' ולפמש"כ נכון מאוד דלפמש"כ אף אי מוקצה דרבנן ובשבת מותר היינו במוקצה משום דאין דעת האדם עליו ול"ה מוכן מכח דעת האדם דבזה כ' רבינו דהכל מוכן אצל האדם וכן בנולד ס"ל דהו' מוכן אצל האדם ורק ביו"ט החמירו אבל במוקצה מחמת מצוה הא מוקצה מה"ת ונתמעט מקרא דוהכינו דהא כיון שהוקצה לדבר אחר למצוה אין בכלל והכינו ומינה בנולד גמור שנתהו' ביו"ט או בשבת אין מוכן מצ"ע ואסור משום דאינו מוכן אצל האדם רק בנולד בשבת או ביו"ט שרי דמאתמול נגמרה אבל ביו"ט ושבת הסמוכים זה אצל זה הו' הכנה ליום שלאחריו ושפיר פסק רבינו דביצה אסורה משום הכנה ועיין כי נכון. ודאתאן עלה הנה הרמב"ן במלחמות בפסחים דף מ"ז בסוג' דהואיל כתב הא דאין עושין צרכי שבת ביו"ט הוא משום הכנה ולכאורה תמוה הא איכא איסור מלאכה אי לאו דאמרינן הואיל ולמה כתב דרק איסור עשה דהכנה והנה תוס' עירובין שם כ' ג"כ דלכן עושין צרכי שבת ביו"ט דליכא משום הכנה באפי' ובישול ל"ש הכנה וקשה ג"כ הא איכא משום איסור מלאכה אמנם נראה דהנה תוס' בריש ביצה אחר שהביאו דטעם דרבה משום הואיל כתבו וז"ל ולדידן משום דבאפי' ובישול ל"ש הכנה ועמהרש"א ומהר"ם שנתקשו בדבריהם ובספר אמרי בינה כ' לפרש דבריהם כך דנהי דאמרינן הואיל הא עכ"פ כיון דהכנה דממילא אסור משום איסור הכנה א"כ מאי אהני הואיל אי מקלעי עכ"פ הו' הכנה דממילא ולי נראה דכהא"ג ל"ש הכנה דממילא דזה רק שייך במידי דאין נעשה להיום דהרי פשיטא אם בישל לצורך היום ונשאר מקצת דשרי דל"ש דיהא אסור משום הכנה דממילא וא"כ ע"י הואיל הא הו' כבישול לצורך היום וניתותר דל"ש איסור הכנה אמנם נראה כונתם עפ"י תוס' פסחים שכ' דלכך צרכי שבת נעשין ביו"ט דהרי עכ"פ יש לו שמחה במה שמכין לצורך שבת ונהנה בו וא"כ הו' כל צורך היום והנה ע"ז שפיר י"ל התינח למאן דלית לי' איסור הכנה אבל למאן דאית לי' הכנה דממילא א"כ נהי דיש לו הנאה היום בהכנה זו אבל עכ"פ איך תשתרי למחר הא לגבי יום מחרת הו' הכנה דממילא ושוב באמת אסור משום איסור מלאכה וע"ז כ' תוס' דליכא איסור הכנה באפי' ובישול ומעתה זהו סברת רמב"ן דלכאורה י"ל כסברת תוס' דיש לו הנאה מזה ולזה אמר דהא אסור עכ"פ משום הכנה דלא גרע מהכנה דממילא אלא דשוב אמרינן הואיל וא"כ ע"י הואיל נחשב כאלו בישלו לצורך היום אף שלא באו אורחים ל"ה אפי' כהכנה דממילא דהו' כבישול לצורך היום וניתותר ודו"ק.

הנה תוס' ריש ביצה הקשו לפירש"י דבאפי' ובישול שייך הכנה איך אופין ומבשלין מיו"ט לשבת וכי אתי תקנת דרבנן ועקר הכנה דאורייתא ונראה ליישב דבע"ז דף ה' ע"ב איתא הנח למועד דכולהו מיצר הוא ושמח לאח"ז ופירש"י דמיצר באותה שעה כגון שחיטה ותיקון סעודה והתירו משום שמחה דלאחר זמן לפי"ז י"ל דהיינו טעמא דצרכי שבת נעשין ביו"ט דאף דמיצר הוא באותה שעה שאופה ומבשל אבל אח"כ הוא שמח וא"כ אין ההכנה לצורך מחר דלעצמו הוא מוכן דכשנגמר האפי' ובישל הוא שמח מיד ומשום שמחה דלמחר דשבת שפיר מותר כיון דלפירש"י חדא קדושה הוא דיו"ט ג"כ אקרי שבת הו' כמו כל מיצר דמועד דשרי משום דשמח לאח"ז בתוך המועד לכן ל"ש משום הכנה רק משום חול איכא הכנה דמה ששמח למחר ל"מ כיון שהוא שמחה שלאחר המועד לכן צריך רש"י לומר כל צורך חול לא מיקרי הכנה.

הלכה יא

ואם מלח כ"ש וכו' כשר. והנה לכאורה יש להקשות הא דאיתא במנחות דף כ"א תקריב אפי' בשבת וקשה אמאי מליחה ידחה שבת דהא במליחה עובר משום עיבוד כשמלחו מליחה יפה כיון שאפי' אם מלח כ"ש כשר ובמליחה כ"ש ליכא משום עיבוד וא"כ אפשר לקיים מצות מליחה בשבת בכ"ד והנה לכאורה י"ל דהא דקרבן כשר היינו דאין מעכב הקרבת הקרבן אבל מצות מליחה לא קיים דמליחת קרבנות מ"ע ולכן דוחה שבת כדמוכח ביומא דף כ"א דדריש עתי אפי' בשבת אף דאין שילוח מעכב אבל המצוה עצמה דוחה שבת [ומוכח כן ממליחה גופי' דהא כל מליחה אין מעכב כמש"כ רבינו לקמן אם לא מלח כלל כשר וע"כ הא דדוחה שבת משום דנהי דאין מעכב הקרבן אבל מצות מליחה דוחה שבת] אלא דא"א לפרש כן דרבינו כתב בדין שאח"ז דאם לא מלח בבשר כשר וכיון דאי לא מלח כשר רק דהמצוה לא נתקיים נשמע דהא דמלח כ"ד כשר היינו דקיים מצות מליחה והדרה קו' לדוכתי'.

ולכן נראה ליישב דהנה בשעה"מ פ"ג מיו"ט הקשה דעיבוד הו' בשיעור מיל והרי מליחה דקרבן מעלהו מיד ואין כאן עיבוד ומאי צריך קרא דדוחה שבת ונראה ליישב עפ"י מש"כ הראב"ד בפ"ו דתמיד נקודה נפלאה לתת טעם אהא דתני' דקורין ק"ש אחר מליחת הקרבן תמיד וקודם הקטרה ולמה אין קורין קודם זריקה משום דמצוה מן המובחר שיצא דם האברים כל מה דאפשר ולכן בלא"ה צריך להמתין עד שיצא דמו ובאותו זמן קורין ק"ש ואף דאפשר דאין יציאת דמו מעכב אפ"ה מצוה מן המובחר הוא יעויש"ה א"כ ניחא כיון דצריך להשהות שיעור שיצא דמו והוא כשיעור מליחה בחולין דהיינו שיעור מיל כשיעור עיבוד לכן שפיר צריך קרא דשרי בשבת למלוח אף דמצוה להשהות עד שיבא

דמו וא"ל א"כ תיקשי להיפוך הא פשיטא דאין זה מעכב כמש"כ הרא"ש א"כ אמאי דחי באמת די"ל דהא באמת בדם שייך ג"כ ממשקה ישראל מן המותר לישראל וא"ר למזבח ורק בדם זריקה ע"כ מצותו בכך כדאיתא בחולין דף צ"א וא"כ הא כשמעלהו האש שם הנה יוצא הדם ודם שפורש אסור להדיוט וא"ר לגבוה כיון דל"ה ממשקה ישראל לכן כדי שלא נאכיל למזבח מה דאין ראוי לישראל דחי שבת אף דבדיעבד ליכא איסור כיון דעכ"פ לכתחלה א"ר דחי שבת אלא דאכתי קשה לי דראב"ד שם כתב דאביי דקאמר וכן לקדירה הוכיח כן מהא דתמיד כיון דממתינים עד שיצא הדם א"כ אי לא בעי מליחה כמו לקדירה אמאי הי' ממתינים יעיי"ש ולפי"ז רבינו דכ' וכן לצלי ע"כ דגרס בדברי אביי וכן לצלי א"כ מוכח דלשיטת רבינו א"צ להמתין שיבא הדם דאין קפיד אדיציאת דם האברים מדלא בעינן מליחה כשיעור לקדירה [וכן מבואר בר"ן ר"פ גיה"נ שהביא ראי' דלצלי אף דבעי מליחה אבל לא בעי שהי' ממנחות דאמרינן מולחו ומעלהו מיד וכן לצלי צולהו מיד הרי דהא בהא תלי' אי גרסינן לצלי ל"ב שהי' ורק אי בעינן מליחה לקדירה בעינן שהי' וכדברי הר"ן דממנחות אין ראי' דגרסינן וכן לקדירה ובאמת איירי בשהי' והא דקאמר מולחו ומעלהו לא מיד אלא נקט כן דמולחו משני צדדין אולם מר"ן משמע דרק בהא דקאמר וכן לקדירה איירי בשהי' אבל בקדשים באמת מעלהו מיד אבל לפמש"כ בשם הראב"ד ניחא יותר דבאמת אי גרסינן וכן לקדירה גם בקדשים בעינן שהי' אולם בר"ן שם מבואר שגם דעת הראב"ד כן דגריס וכן וצלי וסותר דבריו שבפירושו למס' תמיד]:

אך י"ל דהנה באמת רבינו לא הביא דרשא תקריב אפי' בשבת ובמשל"מ הקשה אמאי השמיטוהו רבינו להנ"ל ניחא די"ל דסובר לאביי דאמר דסגי במלחן לצלי ל"ש כלל מלאכת עיבוד דא"צ להמתין עד שיצא דמו לא דריש תקריב אפי' בשבת דא"צ קרא כיון דליכא מלאכה חייב למלוח בשבת כמו בחול.

אך לכאורה עכ"פ תיקשי איך יפרנס רבינו הברייתא דהא רבינו דכתב דמלח כ"ש כשר היינו כאותה ברייתא דמנחות ואפ"ה אמרו בברייתא תקריב אפי' בשבת יקשה ל"ל קרא כיון דליכא עיבוד בכ"ד אך י"ל דהאי כ"ש מפרש רבינו כפירש"י כל מין מלח והא דכ' הכ"מ דמתוספתא ות"כ משמע כרבינו הנה בס' שו"ת מוצל מאש כתב דהוא ט"ס וצ"ל שלא כדברי רבינו א"כ י"ל דלאו מהכא הוציא רבינו דמלח כ"ש כשר דבוודאי לאותה ברייתא דדריש תקריב אפי' בשבת בעינן מליחה לקדירה ורק הא דתניא מלח כ"ש היינו כל מין מלח אבל הא דכ' רבינו דסגי בכ"ש למד כן מהא דאיתא התם יכול יתן לדם מלח כ"ש וכמש"כ במשל"מ וא"כ באמת ליכא במליחת קרבנות משום עיבוד ולא דריש

דרשא דתקריב אפי' בשבת. וממילא נתיישב קו' השעה"מ דלאביי דס"ל לצלי באמת ס"ל דא"צ קרא תקריב אפי' בשבת ולכן השמיטהו רבינו.

והנה בשעה"מ כתב ליישב דהכונה דוחה שבת אין משום עיבוד אלא משום דמבעיר המלח אבל קשה לי דכ' דאברים ופדרים דוחה שבת אף דמבעיר האברים ואף דאין מעכב כפרה רק דמצוה איכא להקריב כן מליחה איכא מצוה למלוח ומה לי מבעיר האברים מה לי מבעיר המלח אף הבערת מלח ניתן לדחות.

והנה לכאורה י"ל דהו"א דא"ד משום דמבשל המלח על האור אך גם זה יש לדחות דהא בירושלמי פ"ב דשבת איתא דבשרא אגומרי חייב משום מבשל ג"כ א"כ שוב א"צ קרא כמו דדחי בישול האברים בשבת כן ניתן לדחות איסור בישול המלח [רק שיש לומר לפמש"כ הר"ן סוף ע"ז המלח גופי' מבשל אפי' במליחה לצלי א"כ שפיר צריך קרא דאפ"ה דחי שבת ויבואר לקמן] וא"ש.

והנה עוד הקשה בשעה"מ הא אין מכוון כלל לעיבוד וא"צ כלל לאותו עיבוד ול"ל קרא ותי' דברייתא סובר מלאכה שאצל"ג חייב וקשה לי דבשעה"מ פ"א מיו"ט כתב דלא חייב בשרא אגומרי משום מכבה דמלאכה שאצ"ל א"ח רק במכוון לכבות א"כ אכתי תיקשי הא אין מכוון כלל לעיבוד ול"ל קרא דדחי שבת. והנה במשל"מ פכ"ד משבת הביא הקו' הא אין עיבוד לאוכלין ותי' יען דכלי ל"ח אוכל ועוד משום פסולה ששורף עם העור ועיי' במשל"מ בפ"א מתומ"ס מה שהשיג ע"ז ושעה"מ כ' משום הראש שמקריבים עם האור וכן בשעירי יוהכ"פ דנאכלין חיים עם העור וכ"כ הרא"ה בס' בדה"ב ועוד תי' משום חלבים דאסור באכילה דל"ח אוכל חייב משום עיבוד ועיי"ש אך בנובי"ת סי' מ"ג כ' דמליחת חלבים ג"כ רק כרבנן. אמנם אי נאמר כקו' המשל"מ יש ליישב הא דהשמיטו רבינו די"ל גמרא קאי למ"ד יש עיבוד באוכלין דפלוגתא הוא בשבת ורבינו דפסק אין עיבוד באוכלין ליכא דיחוי שבת לכן לא הביא דרשא דתקריב דדוחה שבת. והנה בזה שכ' רבינו דמלח בכ"ש כשר נראה ראי' מזבחים דף ק"ו דאיתא שם אין בו כזית ומלח משלימו חייב בחוץ ומפרש בגמ' משום דאי פריש חייב להחזירו ומעתה התינח אי סגי בכ"ש י"ל דאיירי בלא הי' רק גרגיר אחד והשלימו לכזית ואי נפל חייב להחזירו אבל אי נאמר דבעי דוקא מליחה לקדירה ולצלי א"כ מסתמא הי' שם הרבה גרגרים מלח ואי נפל גרגיר אחד אין כאן כזית ולהחזירו א"ח כיון דיש הרבה גרגרים מלח עליו ומוכח דמלח כ"ש כשר.

והנה בשעה"מ הקשה מיבמות דף ל"ג אמאי לא מוקי דחייב זר במליחת קרבן בשבת דחייב משום מעבד ותי' דשם קאי לר' יוסי דמלאכה שאצל"ג פטור [ובנובי"ת סי' מ"ג

תי' דא"כ כבר נאסר משום איסור כניסה לי"א אמה שאין זר נכנס ולא חל איסור זרות אאיסור כניסה] והנה לפי דברי השעה"מ ניחא מה דיש להקשות אמאי לא קאמר דחייב משום צובע דשחיטה גם משום צובע די"ל בקדשים הא ל"ש דניחא לו דליתווס דמא בית השחיטה כדי שימצא קונים א"כ שוב הו' מלאכה שאצל"ג והא לר' יוסי מלאכה שאצל"ג פטור.

והנה בהא דאיתא בשמעתין תקריב אפי' בשבת. והקשה במשל"מ הא אין עיבוד באוכלין ותי' יען דכליל לגבוה ל"ה בר אכילה הנה כעת שזכינו שיצא לאור חי' רשב"א על מנחות הנה כתב שם על הספר הקושיא וגם התי' דברים כהווייתן אך בטה"ק הקשה הא עכ"פ בעינן מליחה לאורחא דבמליחה מועטת ל"ה עיבוד וכ"כ שכן הקשה בשעה"מ ה' יו"ט ונראה ליישב דהנה הרמב"ן וכ"כ החינוך דמצות מליחה הוא דרך כבוד למעלה שלא יהא פחותה משולחן הדיוט א"כ הו' צורך קרבן וצריך לכתחלה מלח כדי שיתן טעם כמו שדרשו לבונה ושפיר צריך קרא דדחי דהו"א דנהי דמצוה כדי שיתן טעם ל"ה אלא הכשר קרבן וכמש"כ הרשב"א ולכן צריך קרא דאפ"ה דחי מליחה גמורה דבעינן שיהא כמו לשלחן הדיוט.

אולם קשיא לי לפי דרכו של רשב"א דאם עולה דכליל למזבח ג"כ ל"ח אוכל א"כ הא דאיתא בשבת דף ע"ה דשוחט חייב משום צובע ואנן קיי"ל דא"ח משום צובע דאין צביעה לאוכלין כמש"כ בחכ"צ סי' צ"ב א"כ בעולה דלא חשוב אוכלין חייב משום צובע א"כ קשה לי טובא הא דאיתא בביצה דף י"ב שוחט עולת יחיד ביו"ט לוקה ומוקי כב"ש דלית לי' מתוך ויקשה הא ככו"ע אתיא דהא מלאכת צובע לא הותר בשחיטה להדיוט דל"ה צובע כלל ובעולה דהו' צובע ליכא מתוך דזה האיסור הא לא הותר לצורך הדיוט.

אך לכאורה י"ל הא דצריך בחולין לטעם דאין צביעה באוכלין יען דאיכא משום דהא ניחא לי' דליתווס בית השחיטה דמא אבל בקדשים דל"ש ניחא לי' דליתווס דמא א"כ מעיקרא ליכא כלל משום צובע אך אכתי תיקשי דלפמש"כ המפורשים הא דצריך לטעם למתווס בית השחיטה דמא דאל"כ הו' מלאכה שאצל"ג א"כ למ"ד משאצל"ג חייב אף בקדשים דלא ניחא לי' דלתווס דמא א"כ מצי אתיא גם כב"ה וכמ"ד דמלאכה שאצל"ג חייב.

ולפי"ז יש מכאן הוכחה דלא כשיטת הרשב"א דאף דעולה כליל לא נפיק מכלל אוכל ושייך בי' צביעה ולפי"ז מקום אתי ליישב קו' עצומה שהקשה הפ"מ לשיטת רבינו דמחייב אם הוציא דם משום מפרק אך זה שייך בצריך לדם והא דחולין א"צ לדם רק בקדשים חייב בשוחט משום מפרק ול"ש לומר מתוך כיון דבחולין א"צ לדם וא"כ קשיא

מאי קאמר הא מני ב"ש הוא הא אתיא ככו"ע דל"ש מתוך כיון דבשחיטת חולין א"ח משום מפרק דא"צ לדם להנ"ל ניחא דגם בשחיטת חולין שייך דחייב משום מפרק דהא צריך לדם כי היכא דלתווס בית השחיטה דמא וא"ל א"כ תיפוק לי' משום צובע די"ל דס"ל אין צביעה באוכלין וא"כ כיון דגם בחולין איכא משום מפרק שפיר שייך מתוך ולא אתיא אלא כב"ש והוא נכון מאוד.

ובזה אור לנו להבין פירש"י פסחים דף ס"ה דר"ע אמר שחיטה תוכיח דמשום מלאכה ודוחה שבת פירש"י מלאכה גם בחולין ופלא להנ"ל ניחא דהנה הי' אפשר לומר דבשחיטת חולין לא יהא כלל מלאכה דאנ"ש לא יהא חייב דהו' מקלקל כמו שהקשו תוס' חולין דף ח' ומשום מפרק לא מחייב דא"צ לדם ומשום צובע ליכא דאין צביעה באוכלין ורק בקדשים הו' מלאכה משום מפרק דצריך לדם וא"כ כיון דאין מלאכה בחולין רק בקדשים ל"ש לומר יוכיח דיש לומר שאני שחיטה דרק בקדשים הו' מלאכה אתי מצות הבאת הקרבן ודחי למלאכת שבת לכן כתב רש"י דהו' מלאכה בחולין דבאמת הא גם בחולין חייב אי משום נט"ש כמש"כ תוס' לתרץ באמת דמלאכת מחשבת אסרה תורה לכן חייב דלא חשיב מקלקל או דבאמת גם בחולין חייב משום מפרק דהא צריך לדמא כדי דלתווס בית השחיטה ואפ"ה שחיטת הק"פ דחי שבת שפיר קאמר שחיטה תוכיח דמשום מלאכה ודוחה שבת.

אך נראה ליישב שיטת הרשב"א דלא יקשה מעולת נדבה דהנה הא דעולת נדבה אין מביאין ביו"ט הוא משום דאין עשה דוחל"ת דכ' לכם ולא לגבוה ואהדרה לאיסורא קמא אף דבאמת הי' לנו לומר דידחה ללאו הבא מכלל עשה רק כיון דאין זמנו ביו"ט ואפשר למחר לא דחי אך יקשה לפמש"כ הרשב"א שבת דף כ"ד הא דאפשר למחר לא מיקרי אפשר אמאי לא ידחה יו"ט כמו כל קרבנות הקבועין זמנן דדחי יו"ט אף דהו' עשה ול"א ה"נ באין קבועין זמנן דמאי שנא כיון דלא מקרי אפשר אך י"ל בשלמא בקבועין זמן הותרה מלאכת יו"ט דמצותו בכך אבל באין קבועין זמן ל"ש דהותרה שוב לא דחי משום דיו"ט עשה ול"ת אך זה ניחא במלאכה דשייכה גם בהדיוט ל"א דהותרה כיון דאפשר למחר אבל אי איכא מלאכה דל"ש כלל בהדיוט כאיסור צביעה בשחיטה דאין צביעה באוכלין א"כ רק ע"י המצוה ההוא כליל לגבוה יש כאן איסור צביעה שפיר שייך הותרה גם ביו"ט כדמוכח ממילה דדחי שבת ויו"ט ולא דאפשר למחר לאחר שמונה כמו שהקשה באמת הש"א משום כיון דמקלקל בחבורה פטור רק דהו' מצוה הו' תיקון כהא"ג הותרה ול"א דאפשר למחר א"כ ה"ה כאן כיון דל"ה מלאכה רק משום המצוה הותרה ול"א דאפשר למחר וא"כ כיון דכאן ליכא רק איסור מלאכה משום הקרבן דלהדיוט אין

צביעה באוכלין ומשום נט"ש הא אמרינן מתוך וא"כ אמאי לקי ע"כ כב"ש דלית לי' מתוך ודו"ק.

אך לכאורה א"כ תיקשי למה צריך תקריב אפי' בשבת דהנה ברשב"א הקשה ל"ל קרא דמותר למלוח מ"ש מכל מלאכת הקרבן ותי' דהו"א דאין אלא הכשר קרבן אבל לפמש"כ יקשה דידחה מטעם דעשה דחי ל"ת וא"ל דהו' ל"ת דכרת דהא כל קרבנות דחי אף דהו' ל"ת דכרת דא"ל בקרבנות משום דמצותו בכך ואמרינן הותרה דאיתא במנחות דף ה' דשאני שבת דמצותו בסך וא"כ הא לפי מה שבארתי היכא דליכא מלאכה מצד עצמה אלא משום המצוה אמרינן דהותרה כדמוכח ממילה כנ"ל ע"כ ל"ל קרא דדחי שבת כיון דליכא מלאכה מצ"ע עשה דמליחת קרבן ראוי הוא שידחה למלאכת שבת אך י"ל לפימש"כ רבינו מלח כ"ד כשר ויכול לקיים העשה בלתי דחיות הלאו דבכ"ש ליכא עיבוד ועשה מקיים בכ"ש רק דצורך קרבן איכא שיהא מליחה עד שיתן בו טעם כמש"כ הרמב"ן דלא יהא גרע משולחן הדיוט ולכן לא הקשה הרשב"א רק מצורך קרבן וע"כ שפיר כתב דהו' רק הכשר קרבן.

ובהא ניחא נמי קו' הפנ"י דהקשה דהא בקדשים איכא משום מפרק ובחולין ליכא משום מפרק ל"ש מתוך כנ"ל לפמש"כ ניחא דא"כ דאין חייב אלא משום דהו' קדשים שוב לא ילקה דאתי עשה דקרבן ודחי לל"ת דיו"ט דאין לומר דהא אפשר למחר ל"ד לשאר קרבנות הקבועין זמן דז"א כיון דל"ה מלאכה כלל בחולין אמרינן דהותרה לגמרי ול"א דאפשר למחר ואמאי ילקה אע"כ דלית לי' מתוך וחייב משום נט"ש כמו בחולין.

והנה בחולין דף קי"א איתא דכחלא עלוי' בשרא שרי כבדא עלוי' בשרא אסור דדם אסור מה"ת והוק' תוס' הא דם שמלחו אין עובר ותי' דהיינו בסוף מליחה אבל בתחילת מליחה אין עובר [כמש"כ בשו"ת בית יעקב דהכונה דכ"ז שלא נתבשל כמאכל ב"ד אף שמבליע ומפליט ל"ה עדיין בישול ועובר עליו כן גם במליחה אף דמבליע ומפליט כל זמן שלא שהה שיעור מליחה ל"ח רותח ובזה דם שמלחו מה"ת] ואמנם הרשב"א תי' דרק בקדשים אין עובר אבל בחולין עובר א"כ לשיטתו מיד אינו עובר דעכ"פ הדם מרתיח מיד אף דהבשר אינו רותח עדיין אבל הדם שבו רותח הוא מיד כסברת האו"ה [כמו שהעלה בישועות יעקב סי' צ"א] רק בחולין אפי' בסוף גם כן עובר א"כ לפי"ז לשיטת רבינו דג"כ מחלק בין קדשים לחולין א"כ אינו מחלק בין תחילת מליחה לסוף מליחה ובהא יש ליישב מה שהק' השעה"מ הא כיון דבקדשים מעלהו מיד א"כ ליכא איסור עיבוד למה צריך קרא תקריב אפי' בשבת הא אין כאן עיבוד כלל להנ"ל ניחא דבאמת גם בתחילת מליחה איכא משום בישול דעכ"פ מרתיח וא"כ צריך קרא דהו"א דאסור

למלחו דהא עכ"פ המלח מבשל מיד [דבכל מליחה איכא נמי משום דמבשל כמש"כ הר"ן סוף ע"ז] ושפיר צריך קרא לרבות דדחי שבת דבתחילת מליחה איכא נמי משום מבשל [ואף דלרבינו איירי במליחה לצלי ע"כ גם זה חשוב מבשל כמו שחקר בצל"ח פסחים דף ע"ד במולח לצלי הו' צלי מחמת דבר אחר] ובהא ניחא ג"כ מה דהשיג פ"ח על הר"ן דבגמ' דשבת משמע דרק משום עיבוד חייב לא משום מבשל די"ל לפמש"כ בנובי"ת להקשות על פ"ח דמשבת אין ראי' דל"ח בישול בעלמא דבשבת בעינן בישול מחמת אור כמו במלאכת משכן ותי' דר"ן לית לי' חילוק הנ"ל אלא סובר דפטור יען דאין דרך בישול רק באור וא"כ במלח דדרכו למלוח אי הו' בישול גם בשבת יהא חייב ולכן יפה הקשה בפ"ח דבגמ' משמע דרק משום מעבד חייב ואמנם לפמש"כ י"ל בחולין ל"ח בישול אבל בקדשים דהו' בישול לענין דיצא מתורת דם הו' בישול גם לענין שבת דהא ע"כ יש חילוק בין דם קדשים לחולין דבדם קדשים מיד בתחילת מליחתו יצא מתורת דם דמבשל מיד בתחילת מליחתו משא"כ עיבוד דאינו אלא בסוף מליחתו בשיעור מיל זהו אף בשל חולין הו' עיבוד לכן נקטו דחייב משום עיבוד דשייך נמי בחולין.

אך קשה לי מהא דאיתא בפסחים דף ע"ז אמר רבה מולייתא שרייא כבולעו כך פולטו וקאמר לימא מסייע לי' דתנן בנותן כרעיו לתוכו והנה תוס' כ' דאיירי ע"כ במלחו דאל"כ יקשה הא הו' כבדא עלוי' בישרא אסור וא"כ קשה מאי דייק מהא דנותן כרעיו לתוכו הא שם דם שמלחו רק דרבנן וכאן במולייתא דחולין איירי ושם דם שמלחו אסור ומנ"ל להוכיח דמלייתא שריא [וא"ל הא אי בקדשים דם שמלחו דרבנן א"כ בלא"ה כבדא עלוי' בישרא שריא וא"צ לאוקמא במלחו דז"א דהא עכ"פ מדרבנן אסור וע"כ במלחו וכ"כ בישועת יעקב סי' ע"ב] ואם כן קשיא מה פריך מפסחים דדם שמלחו דרבנן אבל בחולין דם שמלחו אסור מה"ת גם מולייתא י"ל דאסור ולתרץ ע"כ נאמר לחלק דבתחילת מליחה הו' דאורייתא וקשיא לשיטת רשב"א דאין מחלק וכן יקשה מבישול גופי' דהא בקדשים דם שבישלו רק דרבנן א"כ לכן שפיר אמרינן כבולעו כך פולטו [לפמ"ש הישועות יעקב הנ"ל דמצי אייתי בלא מלחו] אבל במולייתא דהו' דאורייתא מנ"ל דאמרינן כבולעו כך פולטו וצ"ל ע"כ בתחילת צלייתו עכ"פ הוא מה"ת ואי ל"א כבולעו כך פולטו נאסר מיד בתחילת צלייתו וקשיא לשיטת הרשב"א [ובאמת ברשב"א בתוה"ב גבי דוק בי' מידי ואותבי אנחורי' משמע דס"ל לחלק בין תחילת צלייתו לסוף צלייתו.

אמנם הנה קשיא לי עוד דבצל"ח הקשה הא מליחה בפסח הו' צלי מחמת דבר אחר וצ"ל דתחילת מליחתו ל"ה כצלי מחמת ד"א א"כ ע"כ לחלק בין תחילת צלייתו וסוף צלייתו וקשיא לרשב"א. ולכן נראה ליישב דבפסח דאין בזריקה רק בשפיכה וא"כ דם

שמלחו ונתבשל הא ג"כ ראוי לשפיכה [ולחד גי' במנחות לרבה חייב גם בח"פ והכא לרבה קאי דמולייתא שריא] א"כ דם שמלחו בקדשים ג"כ עובר עליו כמו בחולין ושפיר דייק דמולייתא שריא ודו"ק.

הנה דעת רבינו בפ"ו ממא"ס דם שבישלו עובר עליו בכרת כדעת רש"י בחולין דף ק"ל [ואף דשם בחולין איירי כ' בכ"מ מדהשמיט הך דזעירי ע"כ דס"ל גם בקדשים חייב] ואמנם תוס' חולין הוק' מזבחים דף כ"א דסובר זעירי דדם שבישלו א"ע עליו והנה בשאגת ארי' החדש תמה מה קושיא הא רש"י במנחות מפרש דזעירי לא פטר רק בחטאות הפנימיות אבל בחטאת החיצוניות ובחולין חייב יען שכנגדו בח"ח ראוי ולרבא אפי' בח"פ חייב והלכה כרבא ונראה לבאר דבריהם דהנה בש"א הקשה קו' עצומה אהא דאמר ר"פ הלכך דם חמור שקרש חייב שכנגדו ראוי בח"ח כיון דרבא סובר ח"פ חייב שכנגדו ראוי בחטאת חיצוניות ה"ה בחמור והקשה הא משנה שלימה שנינו בכריתות דחייב בין בחי' בין בטמאה דם נחירה ודם עיקור וא"ל דנקט משום דקרש הא יליף מדרבא וקשה גם לר"ח חייב כמו בח"ח כמו דחולין חייב ועוד איך שייך לומר דוקא ח"פ פטור כשבישלו אבל בחולין חייב א"כ אטו משום דאקדשי' פקע איסור דם מיני' ואיסורא להיכן הלך ונראה ליישב דהכונה באמת כמו דבח"פ פטור גם בחולין פטור ורק בח"ח חייב יען שראוי בפנים וכן הוא בסמ"ג בשם רש"י דלמ"ד ח"פ פטור גם בחולין פטור וא"כ ליתי לי' הואיל רק לרבא איתי לי' הואיל ולכן נקט דם חמור שקרש חייב לרבותא לא מבעיא חולין יען שכנגדו חייב בח"ח אלא אפי' דם חמור אבל לר"ח פטור דם חולין שקרש כש"כ בדם חמור וא"ש ג"כ דל"ש אטו אקדשי' פקע איסור מיני' דבאמת גם בחולין שבישלו אין עובר [וכן משמע בפירש"י במנחות כאן בח"ח הא דקתני הקפה את הדם בחמה ואכלו חייב וה"ה בשל חולין והקשה בש"א הא לרש"י בחולין אפי' באור חייב וכ' שט"ס ברש"י ולפמש"כ א"ש דרש"י בחולין סובר באור פטור ולא הדר לגמרי מתי' הא' דהא בחמה והא באור] וא"כ מעתה יפה הקשו לפירש"י דע"כ מוכרח לפירש"י גם בחולין פטור לזעירי כיון דפטור בח"ח ג"כ.

ואמנם ליישב שיטת רש"י י"ל דלעולם בחולין חייב לזעירי דהנה יש להוכיח נגד סברא הנ"ל דהנה רשב"א כ' ליישב פירש"י דרק בקדשים א"ע אבל בחולין עובר ונראה לי כדבריו דהנה בש"א הקשה לר"ש דלית לי' אחע"א ל"ל קרא בזבחים דף מ"ה למעט דם מפגול ונותר הא בלא"ה אאחע"א וע"כ לתרץ דנפ"מ בבישלו דאין עובר עליו וכן העלה ביעב"ץ [והנה נעלם ממנו שכן הקשה תוס' בזבחים] וקשה לי דהנה עוד הקשה בש"א מבכורות דף ו' דיליף מבב"ח דחלב מותר ואין אסור משום דם שנעכר ונעשה חלב והא

בב"ח רק דרך בישול אסרה תורה ואז ליכא גם איסור דם וכן הקשה בנובי"ת סי' ל"ו אך הא לק"מ כיון דקאמר שם חלב מנ"ל דשריא דדם נעכר ונעשה חלב דאל"כ חלב לא גרע מדם שבישלו [ועחס' בחי' לחולין שהקשה באמת למה חלב אסור משום דם הא חלב א"ר לזריקה כלל וגרע מדם שבישלו דלכ"ע אין עובר והנה לדידי לק"מ כאשר יבואר אבל עכ"פ בוודאי לא גרע מדם שבישלו וע"כ דס"ל דם שבישלו עובר עליו. שוב ראיתי כי כ"כ בטה"ק במנחות שם] אלא אי קשיא הא קשיא דשם פריך הגמ' לר"ש טעמא דכ' את הגמל הא לא"ה חלב בהמה טמאה שריא הא כתיב הטמאים לרבות צירן ורוטבן ומשני מה"ד חלב חידוש הוא דאתיא מדם ושריא רחמנא אף חלב טמא מותר וקשה מאי חידושי' הא דם שבישלו מותר מכש"כ חלב שנשתנה לגמרי ואין לומר דקאי כמ"ד דם שבישלו אסור דהא כבר הוכיח בש"א מכח קו' הנ"ל דלר"ש דם שבישלו מותר דאל"ה הא אאחע"א א"כ מאי חידוש לר"ש [ועי' פלתי סי' ק' שהוכיח דר"ש ס"ל דם שבישלו מותר וא"כ קשה כנ"ל] ועוד אי כתי' הש"א דלכן אחע"א יען דבישלו א"ע דלא מיקרי עוד דם א"כ יקשה דל"ש כלל לומר דתורה ממעט דם מנותר כשבישלו דהא אז פקע שם דם מיני' ונראה דא"ש לפמש"כ הרשב"א דאף בקדשים אין עובר בחולין עובר א"כ בחלב דחולין הוא שפיר חידוש הוא דחלב שריא והא דממעט דם מנותר שפיר י"ל דכשבישלו א"ע חל איסור נותר דל"ש לומר דלא מקרי דם כיון דבחולין אף שבישלו שם דם עליו וא"כ יצא לנו ההיפוך מסברת הסמ"ג דאדרבא בחולין דם שבישלו עובר עליו אף אי בקדשים א"ע ומיושב שיטת רש"י דרק בחולין ס"ל דדם שבישלו עובר עליו דסובר גם בח"ח ובחולין עובר ואמנם לפי"ז נשאר עלינו ליישב קו' הש"א שהקשה לפי שיטת רשב"א מ"פ הגמרא לזעירי מהקפה דם ואכלו דחייב הא זהו בחולין ותי' לס"ד אין חילוק רק למסקנא בח"ח חייב ה"ה בחולין וא"כ הדרא קו' ש"א לדוכתא גם לר"ח דם חמור שקרש חייב משום שכנגדו ראוי בח"ח כמו בחולין א"כ מאי קאמר ר"פ לרבא עובר אדם שקרש הא לכ"ע בחולין עובר בדם שקרש.

ואולם נראה ליישב דהנה בש"א הקשה עוד לפירש"י א"כ הא דקאמר דא"צ קרא למעט דם שאין חייב למלחו מדכ' מעל מנחתך ולא מעל דמיך יען דדם שמלחו פקע שם דם מיני' הא בח"ח חייב במלחו א"כ חזינן דלא פקע שם דם מיני' א"כ הו"א דחייב למלחו והנה בטה"ק הקשה ג"כ אהא דזעירי לס"ד דם שבישלו א"ע בחולין יען דתליא קרא בכפרה הא חזינן דם בהמה טמאה וחי' דא"ר לכפרה ג"כ אסרה תורה ועוד הקשה בהקפה בחמה והדר דפסול להקרבה דהא כבר נדחה אמאי א"ע מ"ש מדם בהמה טמאה דא"ר לכפרה ועובר.

ונראה דהסברא כך בוודאי בדם בעיני' וכברייתו חייבה תורה אף בבהמה וחי' שכנגדה בטהורה בקדשים ראוי לכפרה דעכ"פ דם כזה ראוי לכפרה ורק בנקרש הא דאין ראוי לכפרה לפמש"כ ע"כ משום דם כזה לא אסרה תורה כיון דתלוי בכפרה ובזה א"ר לכפרה מזה מוכח שתורה לא הקפידה רק בדם כמו שהוא כברייתו אבל בנשתנה לא א"כ שוב כל שנשתנה אף ע"י מליחה עכ"פ הא אינו כברייתו אין עובר עליו דא"ר לזריקה דלזריקה בעינן דם כברייתו אבל דם חי' וטמאה הנה הוא דם כברייתו זהו אסרה תורה והיינו לס"ד וגמרא משני הא בח"ח הא בח"פ והכונה בח"פ א"ר לפנים בקרוש א"כ ע"כ הקפידה תורה בזריקה על דם צלול כברייתו שוב גם בח"ח אינו ראוי לזריקה ומטעם דבעינן כהווייתו וכן במלחו אף דצלול אין ראוי לזריקה דבודאי לא מסתבר לומר דבח"ח ראוי לכפרה ובח"פ א"ר אלא וודאי כיון דא"ר לכפרה בח"פ א"ר לכפרה בח"ח ואמנם לאיסורא אין אמרינן בח"ח דמצ"ע ראוי לכפרה יען דלאו בר זריקה הוא בח"פ בזה שפיר עובר על אכילתו וכן בחולין עובר אבל בח"פ דא"ר לזריקה מצ"ע פטור על אכילתו ג"כ. וא"כ מיושב שפיר קו' הש"א דא"צ קרא למעט דם ממליחה דהא עכ"פ לענין זריקה לאו דם הוא דבעי' דם כברייתו דבח"ח מצד עצמו הו' ראוי לזריקה כיון דבעינן שיהא ראוי לזריקה גם בח"פ א"כ שוב לאו דם כברייתו הוא לענין זריקה א"כ בודאי א"צ הדם מליחה לזריקה דהא א"ר לזריקה דיצא מכלל דם אבל לענין איסורא שפיר שם דם עליו כיון דמצ"ע הוא ראוי לזריקה.

ורבא סובר בח"פ ג"כ חייב ע"כ דסובר דנהי דלענין זריקה בעינן כברייתו אבל לענין איסורא כיון שראוי לזריקה בח"ח דראוי הוא לנתינה ע"ג מזבח החיצון שם דם עליו ומאי דא"ר לזריקה היינו משום דא"ר כשהוא קרוש לזריקה בח"פ א"כ קרא ע"כ איירי בצלול וכהווייתו אבל מלוח אין כהווייתו אין בר זריקה ומיושב קו' התוס' לפירש"י בבישול צלול יהא חייב לפמש"כ קרא רק איירי מכהווייתו וכיון שאם בישלו קרוש א"ר לזריקה בח"פ א"כ קרא איירי רק כשהוא כברייתו ונתמעט אפי' בישול דאינו כברייתו דכל שנתבשל לא הוי כברייתו אפי' הוא צלול כדמוכח בע"ז וע"ז בא ר"פ ואמר לרבה הא דאמרינן הואיל דם חמור שקרש חייב משום הואיל דראוי בח"ח דבשלמא לר"ח דרק בח"ח חייב וכן בשל חולין אבל בח"פ שמצ"ע א"ר פטור א"כ בחמור ל"ש לחייבו בקרוש דהא בעינן דם כברייתו דדם חמור דא"ר לזריקה חייב משום דקפיד קרא רק שיהא כברייתו וכמו שהוא ראוי לזריקה בשכנגדו בח"ח אבל בקרש שנשתנה וכשנגדו א"ר לזריקה אפי' בח"ח אף דמצ"ע ראוי לכפרה בח"ח אבל כיון דעכ"פ א"ר לזריקה כיון שא"ר בח"פ גם דם חמור אינו חייב דאינו כברייתו ודם כזה לא אסרה תורה אבל לר"פ

דגם בח"פ חייב משום שכנגדו ראוי לזריקה בח"ח א"כ ל"ב שיהי' כהווייתו לכן גם דם חמור שקרש חייב [והנה נפ"מ בח"ח שמצ"ע ראוי רק כשא"ר משום שכיוצא בזה בח"פ א"ר אם עבר וזרק הורצה ואם עלה לא תרד ול"ה כנשפך דמה דקיימ"ל בפ"ג מפהמ"ק דתרד אבל בח"פ מצ"ע א"ר לכן אם עבר וזרק לא הורצה ואם עלה הקרבן תרד כמו בנשפך דמה] ולפי"ז א"ש קו' תוס' מזבחים דרי"ו סובר כזעירי בח"פ אין עובר וצריך קרא למעט מנותר ופיגול והך דבכורות בחולין אייריי שעובר כמו בח"ח שפיר חידוש הו' דשרי.

וא"ל הא איתא בזבחים דף מ"ד פיגול בדבר הנעשה בפנים לא פיגול וא"כ בח"פ ל"ש פיגול כלל די"ל לפמש"כ לקמן בפי"ז מפסהמ"ק אם חישב בשחיטה לא פיגול וכן חישב בזריקה לא פיגול אבל חישב בשחיטה ובזריקה הזריקה קובעת לפיגול גם בח"פ כמבואר בדברי רבינו שם.

ומעתה יצא לנו ליישב שיטת רבינו דפסק דם שמלחו אינו עובר דקשה עליו קו' התוס' מנחות כמו שהק' לפירש"י ואמנם קו' התוס' ממנחות לק"מ כמ"ש בש"א ופלתי דרש"י מפרש סוג' דמנחות דחייב בח"ח ולרבא אפי' בח"פ ורק עיקר קו' תוס' דסמכו אמה שהוק' במנחות לפירש"י דמאי פריך בגמ' כיון שמלחו יצא מתורת דם הא אף שמלחו הוא עדיין דם צלול דחייב לשיטת רש"י ואין פטור אלא כשהוא קרוש שאינו ראוי לזריקה בח"פ וא"כ מתחילת מליחתו שאינו נקרש מיד לא נפיק מתורת דם שפיר ס"ד דלבעי מליחה ומ"פ כיון שמלחו יצא מתורת דם ולכן חולקין אפירש"י דאף דמלחו והוא צלול פטור אלא בנקרש בחמה פליגי בין ח"פ לח"ח ובפלתי כתב ליישב דבאמת זהו לס"ד דהכל פטור ע"כ ס"ל דיצא מתורת דם אבל למסקנא רק בנקרש ובח"פ פטור א"כ באמת ל"א האי סברא כיון שמלחו יצא מתורת דם וא"כ להא דמשני מהו דתימא משדו בי' משהו בעלמא למצוה אלא דס"ד דבעי מליחה גמורה כיון דלא נפיק מתורת דם ואמנם זהו לפירש"י אבל לרבינו דס"ל במשהו מקיים מצות מליחה וכתב המשל"מ דלמד כן מהא דאמרו מחשבו בי' משהו בעלמא למצוה מוכח דרבינו סבירא לי' דלא הדר בי' מהאי תירוצא א"כ הדרא קו' תוס' לדוכתי' כיון דראוי בח"פ כשהוא צלול א"כ כ"ד דבעינן מליחה ומ"פ דיצא מתורת דם ובש"א הק' עוד דהא שפיר ס"ד דבעי מליחה אפי' בקרוש דח"ח ואיך קאמר דיצא מתורת דם.

ואמנם לפמש"כ א"ש הכל דבוודאי לזריקה א"ר אפי' צלול דקרבן לא אייריי רק מדם לזריקה כשהוא בהווייתו ואפי' בח"ח א"ר לזריקה אלא לענין איסורא פליגי אי חייב בח"ח יען דמצ"ע ראוי הוא לכפרה וה"ה בחולין חייב ורבא סובר בח"פ ג"כ חייב דראוי

לזריקה בח"ח אבל לא דבאמת כשר לזריקה רק לומר כיון דמצ"ע ראוי לזריקה [ואם עלה לא ירד] שפיר הו' בכלל דם וא"כ ניחא דקאמר דיצא מתורת דם דהיינו למצות זריקה א"כ כיון דא"ר בח"פ לא איירי קרא רק מדם שהוא כהווייתו ושפיר משני דס"ד דעכ"פ משדי בי' משהו למצוה וא"ש שפיר שיטת רבינו וניחא דפסק דכשר בכל שהוא דגם למסקנא נשאר האי תירוצא ודו"ק.

והנה בפלתי הביא ראי' דם שבישלו עובר עליו דאל"כ מנ"ל טעכ"ע דדם הא יש היתר לאיסורא כמו שהקשה תוס' בפסחים לענין נזיר וא"ל כתי' התוס' בנזיר ג"כ יש היתר לאיסורו ויליף דם מיני' ז"א דנזיר המצל"א חמור ולכאורה תמוה הא גם בדם י"ל דהי' כלים בלועים מדם ומוכח טעכ"ע. אבל א"ש דהא בלועה רק ע"י בישול וע"י בישול יצא מתורת דם ול"ה צריך הגעלה אע"כ דדם שבישלו עובר ושפיר י"ל דהי' כלים בלועים מדם א"כ בלא"ה מוכח דדם שבישלו עובר מה"ת.

עוד נראה לי ליישב קו' הש"א על הרשב"א מ"פ מהקפה את הדם דאיירי בדם חולין דרבנן דלא תליא בכפרה דם שבישלו מה"ת אסור ונראה לפמש"כ להלן דזה תליא בפלוגתא אי בשר תאוה הי' אסור אי בשר נחירה הי' מותר דאי בשר תאוה הי' אסור שפיר י"ל דאפי' דם חולין בעינן ראוי לכפרה דהא לא הו' שרי לאכול בשר תאוה רק אם זרקו דמו על המזבח לכן אף כשנכנסו לארץ והותר בשר תאוה דם חולין נשאר בהתירא דעכ"פ הא מוכח מעיקרא דהתורה לא אסרה דם רק בראוי לכפרה אבל אי בשר תאוה לא נאסרה מעולם רק בשר נחירה הוא דהותר שפיר י"ל דבחולין דלא תליא בכפרה דם שבישלו עובר עליו ולפי"ז י"ל פרפרת ר"ש הא סובר ששא"ר ל"ש שחיטה ופליג אר"מ דס"ל ששא"ר שמה שחיטה וכתב ביעב"ץ דטעמא דר"מ דשפיר יליף מש"ח דא"ל חולין מקדשים לא ילפינן דהא גם בשר תאוה הו' צריך להביאו לפנים ואסור לשחטו בחוץ א"כ הו' חולין מחולין א"כ הי' סובר כמ"ד בשר תאוה הי' אסור אבל ר"ש סובר בשר תאוה לא נאסרה מעולם ולכן לא יליף מש"ח דחולין מקדשים לא ילפינן לכן שא"ר ל"ש שחיטה את"ד א"כ ר"ש לשיטתו סובר דם שבישלו עובר עליו בחולין רק בקדשים בעינן ראוי לכפרה א"כ ניחא הך דבכורות קאי לר"ש שפיר חלב חידוש הוא דל"ב ראוי לכפרה אבל גמ' דמנחות קאי למ"ד ששא"ר ש"ש א"כ ס"ל בשר תאוה הי' אסור א"כ אין לחלק בין דם חולין לדם קדשים דגם בדם חולין תליא בראוי לכפרה ושפיר פריך מהקפה את הדם וא"ש הכל.

ואמנם בגוף הקושיא דחלב דאתיא מדם כיון דנעכר ונעשה חלב לאו בר זריקה הוא א"כ ליכא כלל תורת דם ומאי חודושי'. הנה נראה ליישב דסברא דדם בעינן ראוי לכפרה הנה

זה שייך בדם שאחר שחיטה אבל דם שיצא מחיים לא בעי' ראוי לכפרה כדהוכיח בצל"ח ברכות דף ל"א מדם הקזה של קדשים דאסור בהנאה והא כתיב לכפר לכם דילפינן מלכם דשרי בהנאה אע"כ בדם הקזה דמחייב לא תליא בכפרה לכן שפיר חלב חידוש הוא כיון דמעיקרא דם הי' ואזלינן בתר מעיקרא כמש"כ המג"א סי' רי"ו ודו"ק.

הנה שיטת רש"י דם שבשלו עובר עליו ומפרש המשנה דקתני אינו עובר עליו בעוף שאין בדם הלב כזית ובשרו אין נאסר משום דלב שיע ולא בלע ותוס' הקשו הא במנחות מסיק הש"ס דדם שבישלו אינו עובר עליו ועוד טעמא דלב שיע ולא בלע לא קיימא בש"ס פסחים פ' כיצד צולין דמסיק שם דהטעם משום דכבולעו כך פולטו ונראה ליישב דהנה לכאו' קשה מה רצה רש"י בזה דמפרש דבשרו אין נאסר הא רש"י אין דרכו לפרש רק מה דצריך לפירוש המשנה לא להלכתא והנה בכו"פ סי' ע"ג וביותר בחי' הרי"ם כ' שכונת רש"י בזה ליישב מה דקשיא נהי דבדמו ליכא כזית אבל בבשר הלב יש כזית וכיון דבשר הלב נאסר על ידי דם והיתר נהפך לאיסור כדעת הר"ח לעיל פ' ג"ה א"כ לילקי נמי דהא יש כזית ולזה פירש"י דלב שיע ולא בלע אמנם אי לא אמרינן דלב שיע ולא בלע ע"כ ליכא לאוקמא רק בחי דאי במבושל הא נאסר גם בשר הלב ונהפך לאיסור א"כ אף אי מוקי בלב עוף הא איכא כזית א"כ ע"כ איסורא בחי והנה תוס' דסברו דדם שבישלו א"ע עליו וכדאמרינן במנחות הקשו א"כ אמאי מוקי בכריתות בלב עוף הא מצי לאוקמא בבהמה ובבישול דא"ע היינו דמשמע דאיירי בכל גוונא בין בחי ובין במבושל אמנם להנ"ל דרש"י לשיטתו שפיר סובר הש"ס דכריתות כס"ד דם שבישלו עובר וא"כ אי אייר גם במבושל ע"כ הא דא"ע דאיירי בעוף דאין בו כזית ובשר הלב שיע ולא בלע ואיירי בכל גוונא גם בבישול אמנם תוס' דסברו דלא אמרינן לב שיע א"כ אי בבישול אייר הא איכא כזית גם עוף דהיתר נהפך לאיסור ע"כ דגמרא דכריתות דמוקי בלב עוף היינו משום דמוקי בחי או בעוף או אפי' במבושל ובבהמה רק דדם שבישל אינו עובר וא"כ קו' התוס' שהקשו מהא דדם שבישלו א"ע תליא בקושייתם שהקשו דמפסחים נשמע דלא קיימא הטעם דלב שיע משום דאי הטעם דלב שיע ע"כ איירי בעוף במבושל ודם שבישל עובר עליו רק הכא ליכא כזית א"כ הכל רק חדא קושי' ולא תרי.

אמנם לי נראה ליישב דלא קשיא מפסחים וגם ממנחות דהנה שיטת הרשב"א דרק בקדשים דם שבישלו לאו דאורייתא אבל בחולין עובר עליו ויש להבין שיטת התוס' דסברי דגם בחולין דם שבישלו לאו דאורייתא אמאי הא רק בקדשים שייך הטעם דבעינן שראוי' לכפרה וחולין מקדשים לא ילפינן דתליא זה בפלוגתא דרי"ש ורע"ק אי בשר תאוה הא אסור להם במדבר דרי"ש סובר דבשר תאוה הי' אסור להם במדבר א"כ של

חולין הי' צריכין להביא לפני ד' וממילא שייך גם בחולין הטעם דבעינן ראוי לכפרה לכן א"ע כאשר אבאר דהנה ר"מ סובר ששא"ר ש"ש דיליף מש"ח ור"ש סובר דלש"ש דחולין מקדשים לא ילפינן ובהפלאה פ' אמור הקשה דנילף מבשר תאוה דהו' חולין ואפ"ה הא אסור אם שחטו בחוץ וש"ש וראיתי בחי' יעב"ץ לחולין שהעלה דבאמת בהא פליגי ר"מ ור"ש ר"מ סובר כרי"ש דבשר תאוה הי' אסור שפיר יליף מקדשים דהא גם חולין הי' וששא"ר ש"ש ור"ש סובר כרע"ק דבשר תאוה לא נאסר מעולם א"כ הו' חולין מקדשים ולא גמרינן וא"כ יש לומר ה"נ לרע"ק דבשר תאוה הי' מותר להם ע"כ בחולין דם שבישלו עובר עליו דלא בעינן ראוי לכפרה אבל לרי"ש דבשר תאוה הי' אסור להם א"כ מעיקרא איסור דם שנתנה תורה לישראל במדבר הי' תלוי משום דראוי לכפרה דהא חולין ג"כ צריך לבוא לפנים [ואף דלא הי' כקדשים גמורים דלא הי' קדוש בקדושת פה אפ"ה כיון דבעינן ראוי לבוא לפנים שפיר מצי ילפינן מקדשים ולפי"ז דם שבישלו גם בחולין לאו דאורייתא ומעתה יש לומר דרע"ק סובר שם בפסחים פכ"צ דנותן כרעיו ובמ"ע חוצה לו ופליג אריוה"ג דסובר דנותן כרעיו לתוכה דזה הו' כעין בישול ופי' הצל"ח הכוונה דנאסר משום דם א"כ לדידי' לא אמרינן כבולעו כך פולטו וא"כ קשה משנתינו דקתני הלב קורעו ע"כ משום דלב שיע ולא בלע נשמע דרע"ק דסובר דם שבישלו עובר עליו דבעינן כעין קדשים ע"כ סובר דהפירוש במשנתינו משום דלב שיע ולא בלע, א"כ נתיישב שיטת רש"י דמפרש משנתינו כמ"ד דם שבישלו עובר עליו דסתם משנה כר"מ אליבא דרע"ק כידוע ולדידי' ע"כ סובר דלב שיע ולא בלע.

והנה איתא בגמ' תרי לישנא בכחל אי לכתחלה אסור ולל"ב אסור לכתחלה ולרש"י אפי' בצלי ולתוס' בבישול אייריבין עם בשר בין בלא בשר רק דעם בשר צריך עכ"פ קריעה קצת ולל"ב אסור בין לבדו בין עם בשר ויש לתמוה בין לפירש"י ובין לתוס' במאי פליגי הני לישנא דלכאו' מסתברא כל"ב כדדייק א"ע עליו מכלל דאיסורא איכא ומאי שמשני איידי דסיפא הוא דחוק דהא תוס' הקשו דאכתי קשיא מברייתא א"ע עליו ושם לא שייך לשנוי איידי דהא לא קתני בסיפא א"ע ותי' תוס' איידי דנקט במשנה נקט נמי בברייתא וזה ודאי דחוק דבמתניתין ג"כ רק נקט אגב סיפא עוד הקשו דתוס' הקשו ממנ"פ אי מהני קריעה אחר בישול אמאי לא צריך קריעה לאחר בישול כמו קודם בישול עוד הקשו תוס' לשיטת ר"ת דגמ' מייתא ראי' כל"ק דרב מדקתני כחל שבישלו מותר והא ברייתא אייריבלא בשר א"כ ל"ה כל"ק דרב דאייריעם בשר גם יש לתמוה לשיטת ר"ת דמחלק בלא בשר לא ניכר טעם בשר בחלב כ"כ בין עם בשר דניכר טעם בב"ח מהיכא נלמד להתיר לטעם שלא ניכר כ"כ טעם בשר בחלב כיון שליכא ס' ונראה ליישב על נכון

דהנה פליגי רש"י מוקי סיפא כמ"ד דדם שבישלו עובר עליו והא דקתני א"ע היינו בעוף דליכא כזית ותוס' מפרשי דאיירי בין בחי ובין במבושל ובחי איירי בעוף ובחס"ו וכן בלב ארי' הקשו מאי דחקו לפרש כך כיון דמשנה לא אתי' בכל גוונא עדיפא לאוקמא במבושל ודם שבישלו עובר מדנוקי בין בחי ורק בעוף ולא בבהמה ולב ארי' הוסיף עליו דהא גם רישא דכחל לא איירי בחי א"כ גם סיפא ניחא יותר לפרש במבושל ובבהמה מדנוקי בחי ורק בעוף אמנם יש לומר דרש"י פי' א"ע בין באכילה ובין בבישול א"כ איירי מאיסור בישול ג"כ ואיסור בישול היינו רק בחי דאין בישול אחר בישול בב"ח כמש"כ בפמ"ג ה' בב"ח ובפרט למאי דנפרש דאיסור בישול מיד בתחילתו דלא קיי"ל כלוי דס"ל דחיוב על בישולו היינו כשיכול לאכול והוא כמאב"ד א"כ אדרבא רישא ג"כ איירי בין בחי ובין במבושל ולפ"ז דטעמא דל"ק דרב דמפרש א"ע היינו על בישולו דמבושל ג"כ איירי ובבישול עכ"ח דהיינו אסור מדרבנן עכ"פ לכתחלה אבל לענין אכילה מותר אפי' לכתחלה א"כ מדויק הלשון א"ע על בישולו ואה"נ דעביד איסורא לכתחלה ואף דבתחלת בישולו אין כאן חלב כלל אבל ללוי הא אין עובר על בישולו רק בגמר בישולו ואז כבר יש כאן חלב בעין אבל לענין אכילה שייך שפיר לומר דמותר דהאכילה הוא דיעבד ע"כ לא אסרו לאסור באכילה בדיעבד ורב מוסיף דלא לבד שא"ע על בישולו אלא שמותר נמי באכילה וע"כ משני דאיידי דקתני סיפא תני נמי רישא ומיושב קו' התוס' שהקשו ממנ"פ אי מועיל קריעה אמאי לא צריך קריעה כמו קודם בישול להנ"ל ניחא קודם בישול דאיכא נמי משום איסור בישול צריך קריעה אבל אחר בישול משום היתר אכילה אין צריך קריעה דבלא"ה נמי מותר באכילה בדיעבד אמנם לל"ב דרב יש לומר אף דס"ל דא"ע על בישולו אלא בגמר בישולו כדס"ל באמת ללוי בדף ק"ח ובגמר בישולו הא איכא כבר חלב בעין א"כ האיסור בגמר בישולו ואז אין חי א"כ אי איכא איסור בבישול שייך גם באכילה איסור וכמו דילפינן מל"ת כל תועבה לכן מפרש א"ע עליו אבל אסור דבין בבישול ובין באכילה איסורא מיהא איכא ואמנם לשיטת תוס' רק בלא בשר פליגי יען דבלא בשר אין ניכר טעם החלב משא"כ עם בשר ניכר טעם ולכאו' מנ"ל לחלק בזה ונראה דלמ"ד דילפינן איסור אכילה מל"ת כ"ת והיינו בניכר התועבה כמ"ש תוס' לקמן קט"ו ובלא בשר לא ניכר התועבה ע"כ גם לל"ב דרב רק היכא שניכר התועבה ומיושב קו' המר"ם דנקט שניכר בבשר ואח"כ כ' שניכר בחלב להנ"ל ניחא כיון דבב"ח אסור רק משום דרך בישול ובדרך בישול נעשה התועבה בשנים א"כ אי באנו לאוסרם צריך שיהי' ניכר התועבה בין בבשר בין בחלב ודו"ק.

מולחו ומעלהו ע"ג המזבח. הנה משמע דמעלהו מיד ולכאו' קשה דבגמ' אמרו וכן לקדירה והא לקדירה בעי שיעור שהי' מיל וראיתי בריטב"א חולין דף קי"א הקשה כן והעלה דלא קאי רק אשיעור מליחה כמה צריך למולחו אבל לא אשיעור שהי'.

אמנם בראב"ד פ"ה דתמיד כתב דבאמת צריך להמתין במליחת קדשים עד שיזוב כל דמו וכמו שכתבתי מזה במקום אחר. והנה בחו"ד סי' צ"א הקשה כמו דלגבי דם אמרינן אי מלחו יצא מתורת דם א"כ גבי אברים הא בעינן ריח ניחוח ואברים שצלאו ואח"כ העלהו אין בו משום ריח ניחוח וא"כ מליחה הו' כמו צלי א"כ אין בו משום ריח ניחוח והוכיח מזה כשיטת הפוסקים רק לגבי דם הו' כרותח מיד אבל הבשר גופי' ל"ה כרותח מיד ואמנם לראב"ד דצריך להמתין גבי אברים ג"כ קשה והנה י"ל לראב"ד באמת צריך לומר דגרסינן וכן לצלי אך בראב"ד בהשגות ה' מא"ס פליג ארבינו דמצריך לצלי מליחה א"כ ע"כ גריס וכן לקדירה א"כ קשה כנ"ל.

והנה ראיתי בהג"ה הב"ט על החו"ד שכתב דכיון דהטעם באברים שצלאו משום דאין בו ריח ניחוח ע"י מליחה שפיר הו' ריח ניחוח אף דהו' כרותח א"כ ניחא אף לראב"ד.

אמנם אכתי קשה לרבינו כיון דהוא סובר לצלי בעי מליחה א"כ לכאורה גריס וכן לצלי א"כ בלא"ה ל"ק קו' החו"ד א"כ מנ"ל דמעלהו מיד בשלמא אי הגי' לקדירה מוכח ע"כ דמעלהו מיד דאל"ה לה' ריח ניחוח וכקו' החו"ד אבל אי גרסינן וכן לצלי א"כ אין הוכחה ומנ"ל דמעלהו מיד ואולי י"ל אף דרבינו סובר לצלי בעי מליחה הגי' במנחות וכן לקדירה דהרי רש"י גריס וכן לקדירה אף דסובר בפסחים דף ע"ה דלצלי בעי מליחה.

הנה הוק' כיון דאין צביעה לאוכלין ה"ה דאין מליחה לאוכלין ונראה ליישב דזה תליא בהא דאיתא ב"ב פ"ט וב"מ ס"א דאסור להטמין משקלותיו במלח ופליגי בזה הרשב"ם מפרש מפני שהוא מכביד משקלותיו ור"ת הקשה דמשמע דבמוכר איירי דומיא דבמשורה שלא ירתיח ומפרש ר"ת מפני שהמלח שואב את הכובד וכן הוא בירושלמי שהמלח שואב את המשקל לפי"ז י"ל דבודאי אי מפרשינן דהמלח מכביד את המשקולת דטבע המלח להכביד א"כ במאכל אין דרך להכביד לכן אין מליחה באוכלין אבל כיון דבירושלמי איתא דהמלח שואב את הכובד א"כ זה שייך גם במאכל דשואב לחליחות לכן שייך מליחה גם לאוכלין ורבינו פ"ח מגניבה אין טומנין את המשקלות במלח כדי שיפחתו לכן פסק שפיר דיש מליחה לאוכלין.

והנה בשבת דף ק"מ איתא אמשנה דנותנין ביצה במסננת של חרדל תני קרחה לפי שאין עושין אותה אלא לגוון מהא נשמע דלגוון שרי דלא מיקרי צובע שרק נעשה למראה יפה והנה בסי' ש"מ איתא דשרי ליתן כרכום לקדירה דאין צבועה באוכלין ולכאורה תמוה

הא בשבת דף ע"ה משמע דיש צביעה לאוכלין וכבר הקשה כן בס' תו"ש ולפמש"כ ניחא דזה לא מיקרי צובע דאין עושין כן אלא למראה יפה כדמוכח מהך דשבת וכן יש להוכיח מהא דפירש"י במשנה דנותנין ביצה במסננת שכ' וז"ל ורבינו הלוי פירש סינונה של ביצה לתוך תבשיל הוא ולא לתוך חרדל ובמסננת של חרדל הוא דשרי משום שינוי ויורד לתוך הקערה שהוא כלי שני ומתלבן התבשיל וא"כ צריכין לפרש לרבינו הלוי דהיינו הא דמוקי בגמרא לפי שאין עושין אותה אלא לגוון הכוונה שאין לצבוע ממש אלא שתהיו מראה יפה.

ולכאורה יש להקשות לפירש"י בשם רבינו הלוי מהא דאי' בשבת דף ק"ט דאמר ר"א שריקא טויא שרי פעפוע ביעי אסור פירש"י דמחזי כמאן דבעי ומשדינהו בקדרה [והביאו במג"א סי' שנ"א סכ"ד] ויקשה הא מדברי רבינו הלוי נשמע דשרי למשדינהו לקדירה ואין לומר דלא מתיר אלא בכלי שני הא גם בדר"ח איירי בכלי שני דהא מתיר שריקא טויא וע"כ בכ"ש דחם בכלי ראשון אסור כפירש"י שם אך א"ש דרבינו הלוי איירי בטרופה בקערה מע"ש ואין עושה בשבת רק מה שנותן לקדירה לגוון וזה שרי בכ"ש אבל לעיל דאיירי בטורפה בשבת אף דדעתו ליתנה לכ"ש אף בשעת טרופה הא אין ניכר שמא קבעי לה ליתן לקדירה בכלי ראשון לכן אסור עכ"פ נשמע דלגוון בעלמא שרי בשבת.

בטו"ז סי' תקי"א העלה דאסור ליתן שמן במים ששופכין על הידים של הכהנים העולים לדוכן מפני שמולידין ריח בידים של הכהנים ובשו"ת חכ"צ סי' צ"ב השיג עליו מהא דקיי"ל אין צביעה באוכלין ובשו"ת יעב"ץ השיג עליו דודאי לענין מלאכה דבעינן דומיא דמשכן אמרינן אין צביעה באוכלין דלא הי' במשכן אבל לענין אולדי ריח דאסור מדרבנן גם באוכלין י"ל דאסור. [וכן מה שהביא בחכ"צ ראי' מהא דבני מלכים סכין שמן ורד ע"ג מכותיהן השיב בשו"ת יעב"ץ יען דלרפואה מכווני וריחיו ממילא הוה].

הלכה יב

הקריב בלא מלח כלל לוקה וכו'. הרי דחשוב קום ועשה ותמהו ממש"כ רבינו בפ"א מ"ה חגיגה דמי שבא בעזרה ולא הביא עמו קרבן עובר על לת' שנאמר ולא יראה פני ריקם ואין לוקין על לאו זה שהרי לא עשה מעשה ובשו"ת תועפת ראם או"ח כ' לחלק דאם עובר תיכף כמו בהעלאה קרבן בלא מלח חשוב קום ועשה אבל בראי' דאינו עובר תיכף דלכ"ע זמנו כל היום להביא קרבן וע"כ שפיר מה שאינו מביא אח"כ הו' שב וא"ת ולי נראה ולחלק דרק בראית פנים זהו הו' אין בו מעשה דהא לא נעשה שום פעולת איסור אם אין מביא קרבן אבל כאן הא נעשה פעולת איסור שנתעכל הבשר על האש

בלא מלח שפיר הו' מעשה דנמשך המעשה דהקטרה בידים שהעלה בלא מלח ועי' העלתו נתהוה פעולת איסור עיכול אברים על האש בלא מלח.

חוץ מן המנחה שהמלח מעכב בקמיצה וכו'. ותמה בכ"מ דפסק שלא כסתם משנה דתני לא מלח כשר והנה בתויו"ט כתב דזה במנחה כולה אבל הקומץ מעכב וכ' בטה"ק דעפי"ז נכונים גם דברי רבינו ולי תמוה טובא הא בדף כ' דריש מקרא דקרבן מנחתך דקרבן קומץ צריך מלח אבל מנחה עצמה אין צריך מלח משמע אפי' לכתחלה אין צריך מלח וא"כ איך אפשר לאוקים משנה במנחה וכן פירש"י שם כתנא דידן ס"ל דאמר לא מלח הקומץ כשר הרי דלתנא דמשנה אקומץ קאי.

והנה ראיתי דבר זה נפתח בגדולים והוא בבה"ב לרשב"א דף מ"ד דדעת הרא"ה בבדה"ב דאף מה שהוא לאכילת כהנים וחלק בעלים צריך מלח והרשב"א השיג עליו דאם לאכילת כהנים אמר שייך משולחן גבוה אבל באכילת בעלים מאי איכא למימר ועוד שהדבר מבואר בת"כ דקרבן טעון מלח ואין המנחה כולה טעונה מלח ומסיק ג"כ דכל שאין ממנה לאישים אין צריך מלח ואכילה ג"כ אין ממנה לאישים עכתו"ד הרי להדיא כמוש"כ וכן קשה לשיטה זו משמעתין דקתני דהו' רק תנאי ב"ד דאין חיוב לאכול במלח וצריך לומר לדעת הרא"ה דמשום למשחה דרך גדולה הוא דבעי מליחה גם לאכילה וכה"ג כתב רש"י מנחות דף נ"ח דבש הותר בשירי מנחה דאם רוצה ללוש שירי מנחה בדבש מותר משום למשחה דרך גדולה א"כ כן י"ל לענין מליחה ולכן רק תנאי ב"ד מותר למלוח בשל מלח הקדש לאכילת קדשים [ואגב אורחין אזכיר כי הרא"ה כ' הא דפסחים שעירי רגלים חיין נאכלין היינו ע"י מליחה ויש לפלפל טובא בדברי הברוך טעם ושעה"מ והוא מבואר אצלינו במק"א].

ולכן נראה ליישב דהנה רבינו בפי"א מפסהמ"ק כתב דמלח זר המנחה כשר וקשה זה נגד הגמרא שם דכי ס"ד זר קרב אצל מזבח וכה"ג הקשה בשו"ת חס"ו ח"ו ארמב"ן פ' ויקרא שכתב על קרבן מנחתך תקריב מלח דקאי אבעלים וכשר למלוח בזר וקשה עליו מסוג' הנ"ל והנה בחס"ו כתב לתרץ דברי הרמב"ן דבאמת הא אפשר למלוח למטה אלא דגמרא דייק לשון המשנה דקתני התם לא מלח לא הגיש והא הגשה קודם וע"כ לאשמעינן דהגשה באמת עשה א"כ הוא עומד בראשו של מזבח א"כ איך קתני לא מלח כהן אלא זר דכי זר קרב אצל מזבח וע"כ האי לא מלח היינו לא מלח כלל אבל באמת משכחת מליחה בזר לשיטה היכא דלא הגיש עייש"ה דפח"ח. ולי קשה הא שם קאי לר"ש דמפרש האי לא מלח כהן אלא זר אתיא משנה כר"ש דלא מלח כלל מעכב והרי ר"ש במנחות ס"א סובר דמנחת כהנים לא בעי לא הגשה לא תנופה א"כ מאי דחה רב

יוסף וכי תעלה על דעתך שזר קרב ע"ג מזבח הא כיון דלא בעי הגשה במנחת כהנים א"כ משכחת במלח למטה ולכן קתני לא מלח קודם היינו משום מנחת כהנים דלכ"ע ל"ב הגשה כדאיתא בדף ס"ב ע"כ נראה לפמש"כ בפ"ט מבאהמ"ק בהא שפסק רבינו בלל ויצק כהן פסול דסותר דברי עצמו שבפי"א מפהמ"ק וכתבתי שם במנחת כהנים דאין שם קמיצה בלל ויצק פסול ובשאר מנחות כשר דאין לך אלא מקמיצה ואילך כן יש לומר לענין מלח לבעלים אזהר דכשר וזה ניחא בשאר מנחות אבל מנחות כהנים דבעלים גופי' כהנים בודאי מלח זר פסול אבל בשאר מנחות כשר ולכן כתב גם רבינו בפי"א מפהמ"ק מלח זר כשר ולפי"ז יש לומר דגמרא דפריך וכי זר קרב אצל מזבח היינו משום דסובר הא דקתני לא מלח בלא הגיש משום מנחות כהנים דלר"ש ל"ב ובמנחת כהנים באמת לא מלח כהן אלא זר פסול דבעלים כהנים וזר מאי עביד התם אבל אח"כ באיבעית אימא הדר מהאי סברא ומוקי המשנה באמת לא מלח כהן אלא זר ובשאר מנחות של זר והא דקתני לא מלח קודם לא הגיש אין משום מנחת כהנים אלא משום מנחת נסכים דג"כ לא בעי הגשה וכיון דבעלים זרים המצוה בדידהו ולא קשה וכי זר קרב למזבח כיון דלא בעי הגשה משכחת במלח למטה וא"כ למסקנא באיבעית אימא מפרש משנה באמת לא מלח כהן אלא זר ובמנחת כהנים דל"ב הגשה ובעשה למטה וממילא הה"ד בשאר מנחות ובעבר ולא הגיש ומלח למטה אבל לא מלח כלל פסול ומעכב ודו"ק היטב.

הנה בלח"מ הקשה אמאי לא קחשיב נמי קטורת דלא בעי מליחה שוב ראיתי בראב"ד שכ' לימוד ע"ז דקתני שם יצא קטורת דלא בעי מלח הא כתיב ממולח טהור קודש מלח סדומית רובע הקב ואיכא למימר דבשעת הקטרה קאמר דרבנן סבירא להו דאפי' בשעת הקטרה טעון מלח דכתיב על קרבנך תקריב מלח וכ' עליו במסורת התלמוד שבזה מיושב שיטת רבינו דס"ל דמלח בהקטרה בעינן דהא כתיב ממולח טהור קודש רק שאינו בכלל הדברים שהוא מולח בראש המזבח.

הנה רבינו כתב דתקריב אפי' כ"ש ובכ"מ כ' דנלמד כך ממה דאמרו בגמ' ת"ל תקריב כ"ש ולכאורה תמוה דהאי כ"ש דאמרו בגמ' קאי אהא דקאמר שם מניין שאם לא מלח סדומית שמביא מלח אסתרוקנות ת"ל תקריב כ"ש ולומר דרבינו מפרש בזה דלא כפירש"י זהו דחוק לכן נראה דרבינו למד כך ממה שאיתא לעיל מני' מה"ד משדי בי' משהו למצוה בעלמא קמ"ל ונשמע מזה דסגי בכ"ש אלא דלפי"ז קשיא אמאי לא הביא רבינו דלכתחלה יביא מלח סדומית ובדיעבד כשר באסתרוקנית מדכ' תקריב אפי' כ"ש כל מיני מלח אח"ז ראיתי כי בשו"ת טוב טעם ודעת עמד בזה.

הקריב בלא מלח כלל לוקה וכו' והורצה חוץ מן המנחה וכו' שנאמר ולא תשבית מלח וכו'. והנה קשיא לי טובא הא קרא כתיב וכל קרבן מנחתך במלח תמלח א"כ זהו לאו שקדמו עשה ולאו שקדמו עשה הא קיימ"ל דלא לקי כמש"כ רבינו בפ"א מנערה ובתולה והנה ראיתי במלחמות במס' מכות שכ' וז"ל וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תשבית ואלו הקריב מנחה בלא מלח לוקה ואין חוזר ומולח ומגיש ויש להבין מה מהני חוזר ומלחה דקודם שמשלה בהן האור הא לא עבר על הלאו דאין כאן הקרבה ואחר שמשלה בהן האור ל"מ מליחה וצ"ל דסובר כל זמן שלא שלט האור ברובו אפשר לחזור ולמלחה.

והנה הרמב"ן שם בסוג' הקשה נהי דעל ביאת מקדש לקי משום דא"א לתקן האיסור דכבר עבר אבל מאונס ומליחת הקרבן דאפשר לתקנו כשיקיים העשה אמאי לקי מ"ש מניתק לעשה ומשני ש"ה דכ' אחר הלאו משמע שבא רק לתקן הלאו וע"ז פריך הניחא למ"ד קיימו ולא קיימו אבל למ"ד ביטלו ולא ביטלו ל"ש דבא לתקן הלאו ומשני דרי"ו סובר קיימו א"כ לר"ל באמת בניתק כהא"ג דאונס ומליחת קרבן לא לקי כמו בניתק בעשה ה"ה בקדמו עשה יע"ש א"כ מעתה יקשה לשיטת רבינו דס"ל באונס דלא לקי אף שקדמו עשה אמאי סובר דלקי.

והנה באמת תמהו דאמאי פסק רבינו כר"ל גבי אונס הא רבינו ס"ל בעלמא כרי"ו דביטלו ולא ביטלו אך לזה י"ל כמו שבארנו בה' מעה"ק דהנה ר"ל דסובר דתליא בביטלו ולא ביטלו סובר כאביי דאע"מ דאי ל"מ א"כ צריך לקיים העשה דהיינו לבטל המעשה ולתקן האיסור אע"כ דסובר כאביי דאע"מ ולכן סובר דלא לקי רק כשביטלו העשה אבל אם לא ביטלו לא לקי אף שלא קיים העשה והנה לפי"ז רי"ו דפליג וסובר קיימו ולא קיימו קאי ג"כ כאביי דאע"מ אפ"ה כיון שיש עשה צריך לקיים ולבטל המעשה וא"כ לפי האי סברא שפיר מחלק בין קדמו עשה לניתק לעשה אבל לרבא דאעל"מ א"כ בודאי רק אי קיימו העשה לא לקי אבל אי לא קיים העשה מיד לקי א"כ אין חילוק בין קדמו עשה דאף אי קדמו עשה אי קיים העשה אין לוקה ולכן כתב רבינו לא קיים העשה שמתה מאלי' אין לוקין אלא כופין להחזירה והיינו כרבא דאעל"מ ועכ"צ להחזירה לקיים העשה משא"כ בביאת מקדש דא"א לתקוני ול"ש אעל"מ חייב כיון שקדמו עשה וא"כ יקשה כאן ג"כ אעל"מ וא"כ אף דקדמו עשה לא לילקי דהא אפשר לתקן ולחזור ולמלחה דאעל"מ [והנה ברמב"ן הקשה כיון דרי"ו קאמר כל ימיו בעמוד והחזיר למה חזר מהא דקאמר דלוקין דקשיא לי' אונס הא שם כתיב כל ימיו בעמוד והחזיר אין הכונה לנתוקי לאוי אלא לומר דאף שקדמו עשה כיון דנמשך עבירה אין לוקין דאעל"מ וא"כ בשלה"ק דג"כ עבירה נמשכת דמשהה האם בביתו ואעל"מ א"כ אף אי שלח מעיקרא משמע והו' קדמו עשה

אפ"ה כיון דאעל"מ הו' ניתק ואין לוקין וא"כ שפיר חזר רי"ו דמעיקרא אמר כל שקדמו עשה לוקין משמע בין שה"ק בין אונס דעבירה נמשכת וכן במליחת קרבנות למ"ד דכשר בלא מלח הו' שפיר קדמו עשה ואפשר לתקוני ג"כ נמשכת העבירה ואפ"ה ס"ל דלוקין וקשיא מאונס ולכן חזר בו רי"ו והיינו דיש קדמו עשה דאין לוקין כגון מליחת קדשים אבל היכא דאין נמשכת ול"ש אעל"מ מזה באמת לא הדר בי' רי"ו דלא קשיא מאונס ורק חזר ממה שאמר כל שקדמו עשה עכ"פ קשיא לרבינו דס"ל דלוקין.]

וכן קשה עוד ממש"כ הרמב"ן במלחמות דמכבה גחלת מעל מזבח ג"כ אפשר לתקוני לחזור ולהדליקה אפ"ה ל"א דידליק ולא ילקה וא"כ קשה דלרבינו בפ"ג מתומ"ס כתב דמכבה גחלת לקי ואמאי הא קדמו עשה ואי עביד ל"מ ואפשר לתקוני ואמאי לקי.

אמנם נראה ליישב דהנה רבינו פסק במנחה לא מלח פסול ובמשנה איתא דלא מלח כשר וכבר ביאר בכ"מ דפסק כר"י וכר"ש דלא מלח מעכב ופסול ומעתה י"ל עד כאן לא כתב הרמב"ן דמליחה יש לה תקנה שיחזור וימלחנה למ"ד לא מלח כשר אבל למ"ד דלא מלח מעכב גם לרמב"ן אין יכול לתקוני כאשר אבאר דהנה הרמב"ן דכתב דאפשר לתקוני הנה לא אתי עלה מטעם אעל"מ רק אני העלתי דמטעם אעל"מ צריך לתקוני והנפ"מ הוא דהנה יש עבירות נמשכת ועבירות שאין נמשכת והנה עבירות שאין נמשכת אף דמתקן ומקיים העשה אין להנצל מאיסור אלא לבטל מעשיו כגון כיבה ברגע שכיבה עבר אף דחוזר ומדליק וביטל המעשה הנה האיסור כבר עבר ובזה לא מתוקן האיסור שכבר עבר אלא דמעשיו אפשר לבטל להדליקה ולקיים בה העשה דאש תוקד על המזבח ואמנם אי אעל"מ ל"ש רק היכא דע"י דל"מ יתוקן האיסור מכאן ולהבא דהיינו כמו באונס דכ' לא יוכל לשלחה כל ימיו א"כ עבירה נמשכת כל ימיו ואף דלא דרשינן בעמוד והחזור אבל עכ"פ הרי מקרא מפורש כל ימיו משמע איסור נמשכת וע"י דנאמר דל"מ לא ימשוך האיסור ומעתה ניחא הכל דרמב"ן כ' מכבה גחלת אפשר לתקן ע"י הדלקה היינו לבטל המעשה דלא יועילו מעשיו אבל להנצל מן העבירה א"כ לדידי' חשוב אפשר לתקן והו' כמו ניתק לעשה אבל לפמש"כ מטעם דאעל"מ כהא"ג לא חשוב אפשר לתקן ול"ח ניתק דרק כשעבירה נמשכת וע"י דל"מ ינצל מאיסור זהו מיקרי אפשר לתקן אבל באין עבירה נמשכת ולא ינצל מהעבירה ל"א דלא מהני א"כ לפי"ז ניחא בשלמא אונס עבירה נמשכת שייך אעל"מ לכן צריך לבטל מעשיו וממילא הו' ניתק כיון דע"כ יתקיים העשה דלו תהי' לאשה אבל במכבה גחלת דאין עבירה נמשכת אי עביד מהני ואינו חייב להדליקה משום דכשמדליק נתבטל ולא הועיל מעשיו אבל כיון שאין נמשכת א"ח להדליקה לכן אין העשה שקדמו נמשכת אחר שעבר על הלאו ושפיר לקי וא"ש דברי רבינו.

ובהא ניחא גם במליחת מנחות דהנה אף דבמליחת הקרבנות עבירה נמשכת דלא תשבית מלח עובר כל זמן שלא שלט בה האור ברובו אפ"ה לא הו' אפשר לתקוני דבודאי אי לא מלח כשר א"כ שייך אפשר לתקוני האיסור שלא יהא נמשך העבירה עוד ואעל"מ ועכ"צ למלוח ומתקיים העשה שקדמו והו' ניתק אבל לדעת רבינו דס"ל אם לא מלח פסול והיינו משום דמיד ששלט האור עבר על הלאו ואי אפשר לתקוני דל"ש לומר דכ"ז שלא נעשה גחלים אפשר לתקוני כיון דנפסל מיד כשמשלה בו האור א"כ א"א לתקוני לא למפרע ולא מכאן ולהבא דאין מצוה למלוח קרבן שנפסל [ובאמת פלא על הרמב"ן שכ' דאפשר לחזור ולמלוח דרמב"ן על התורה כתב מלח זר כשר וביאר בח"ס בתשובה ח"ו דמפרש כתי' הגמ' הא דתנן לא מלח כשר אלא זר א"כ לא נזכר במשנה כלל דמליחה אין מעכב וא"כ נפסל מיד כשמשלה בהן האור איך כתב דיחזור וימלח.]

והנה יש לחלק עוד בדרך אחר דהנה סברא זו שכתבתי דל"א אעל"מ רק כשיתוקן האיסור הוא דעת מהרי"ט אבל בשו"ת מהריט"ץ הוסיף לבאר דרק היכא דיתוקן האיסור למפרע בזה שייך אעל"מ כגון באונס שגירש שייך אעל"מ אבל בלא מלח אף למ"ד דכשר עכ"פ כיון שהקריב ומשלה בהן האור עבר על הלאו ואף אם יחזור וימלחנו אין עוקר האיסור למפרע ל"ש אעל"מ וא"כ עשה שקדמו לא הוי כניתק לעשה ושפיר לקי ובמכבה גחלת י"ל בפשיטות דל"ש אעל"מ דהא משכחת דנכבה ממילא כהא"ג אע"מ כמש"כ תוס' תמורה גבי צורם אוזן בכור כיון דאי נפל ממילא ע"כ הו' מום להתירו.

אלא לכאורה קשה לי קו' עצומה הא כתיב בקרא גם עשה אחר הלאו על כל קרבנך תקריב מלח א"כ הו' ניתק גמור בשלמא לדעת רבינו י"ל כיון דפסול ל"ש דהו' ניתק לעשה שיחזור וימלחנו דהא נפסל כשמשלה בהן האור אבל לרמב"ן דמהני חוזר וימלחנו א"כ הו' ניתק לעשה ואמאי כתב דהו' לאו שקדמו עשה.

והנה לרבינו דסובר דמנחה מעכב אם לא מלח א"כ עשה דעל כל קרבנך דקאי אשאר קרבנות ובדידהו לא מעכב א"כ לא מנתק עשה זו הלאו דלא תשבית מלח מעל מנחתך דאיירי במנחות א"כ בלא"ה ל"ה ניתק לעשה אבל לרמב"ן דסובר גם במנחה אם לא מלח כשר א"כ עשה דעל כל קרבנך תקריב מלח קאי על כל קרבנות אף על מנחות א"כ הו' ניתק לעשה.

אלא דלכאורה גם לרבינו קשה הא בשאר קרבנות גם לדעת רבינו כשר א"כ אמאי לקי הא הו' ניתק לעשה דהלאו דלא תשבית מלח קאי על כל קרבנות וסמיך לי' עשה דעל כל קרבנך תקריב א"כ הו' ניתק לעשה ואמאי לקי הא אפשר לנתק הלאו כשיחזור וימלחנו אך י"ל לפמש"כ רבינו בפ"א מתמורה דעשה שאין שוה ללאו לא מנתק הלאו א"כ עשה

דעל כל קרבנך קאי רק אשאר קרבנות דעשה זו למצוה ובמנחה הו' קדמו עשה דעל כל מנחתך ועשה זו מעכב במנחה א"כ ל"ד קרבנות למנחה והלאו כולל יותר מהעשה לכן ל"ה ניתק לעשה.

הלכה יג

המלח וכו' משל ציבור כמו העצים וכו'. (**ושלא נשתמש בהן הדיוט**). והנה בלח"מ העלה דרבינו סובר דגם ראב"ש מודה לת"ק דבעי משל ציבור דאין היקש למחצה ותמוה דא"כ גם לת"ק תיקשי הא אין היקש למחצה וכ' בח"ס סי' מ' דפליגי אי דבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בב"א וא"כ ת"ק סובר דאין מלמד ולא ילפינן ממלח ולכן היקש אתי רק לענין דבא משל ציבור דאי לענין שלא נשתמש בהן הדיוט הא אין דנין אפשר משאי אפשר במזבח הו' א"א כיון דמקדישין קודם הבנין אבל ראב"ש סובר דמלמד בב"א וידעינן ציבור ממלח וא"כ היקש ע"כ אתי ללמוד אף דהו' א"א דנין זה מזה וקשה לי הא באמת הו' בעיא דלא איפשטא אי חוזר ומלמד כדאי' פ' איזהו מקומן דף כ' א"כ איך פסק רבינו כתרווייהו א"כ הדרה קו' לדוכתי' מנ"ל תרווייהו כיון דהיקש אין מיותר אין דנין אפשר משאי אפשר כמו דפסק רבינו בפי"ג מה' או"ב דאין גר עד שימול ויטבול.

והנה בחס"ו כ' ראי' דהלכה כראב"ש מדאמרינן נפ"מ לענין חדתי ולא אמר לענין ציבור ע"כ דהלכה כראב"ש וקשה לי א"כ יהא מוכח דקיי"ל חוזר ומלמד ולמה לא איפשטא שם בזבחים. ועוד דהרי לעיל בשמעתין רצה לילף מלח מעצים ויקשה להיפוך הא גם דבר הלמד בהיקש הו' איבעיא אי חוזר ומלמד בב"א וכבר הוק' כן בתוס' וע"כ ליישב דהאי בנין אב ל"ה אלא גילוי מילתא דכיון דזה וזה נוהג בכל הזבחים וביאר בקרבן אהרן דאין זה מגוף הקרבן א"כ י"ל סברא אלימתא הוא ול"ה אלא כמו גילוי מילתא ובזה נכונים דברי תוס' שהוק' דלילף ממלח ופלא הא בזבחים הוק' איך יליף מלח מעצים דהו' דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בב"א וא"כ מה הוק' דנילף ממלח דהא הו' ג"כ דבר הלמד בגז"ש אין מלמד בב"א וע"כ כמש"כ דתוס' הוכיחו באמת מכח קו' הנ"ל דהאי בנ"א ל"ה אלא ג"מ א"כ שפיר הוק' דנילף ממלח בב"א דל"ה אלא ג"מ א"כ נסתרו דברי הח"ס.

ועוד קשה לי על דברת קדשו דכ' דכיון דלא צריך ההיקש ע"כ ילפינן אפשר משאי אפשר וקשה לי ממנחות דף כ"ז בעי או דילמא על העצים דומיא דעל המזבח מה התם על ממש ה"נ על ממש ויקשה לכאורה מאי בעי פשיטא דמקשינן למזבח וצ"ל דלא ילפינן אפשר משאי אפשר וההיקש אין מיותר דהרי צריך או לענין דבא משל ציבור או דבעינן חדתי אבל לח"ס דהא דילפינן חדתי ג"כ רק משום דמיותר ילפינן אפשר משאי אפשר וקשה

א"כ הא מיותר דנוקי ההיקש לילף אפשר משאי אפשר דבעינן על העצים ולא דנילף לענין חדתי אפשר משאי אפשר וצ"ל ע"כ דראב"ש סובר על ממש א"כ א"צ ההיקש למזבח רק דבעינן חדתי וא"כ קשיא דרבינו פסק בפ"ב מפהמ"ק דהו' ספיקא אי בעינן על ממש אי בעינן על העצים ממש א"כ יקשה למה פסק דבעינן חדתי דילפינן אפשר משא"א הא ההיקש צריך לאוקמא דבעינן על העצים דוקא דומיא דמזבח.

ולכן אומר ליישב דברי רבינו ע"ד אחר דהנה בח"ס שם עמד לחקור מהיכן פשיטא לן דמזבח שלא נשתמש הדיוט ותי' כיון דצריך להקדיש קודם בניינו א"כ אסור להשתמש בו ומינה דגם האבנים לא נשתמשו בהן להדיוט קודם בנין ושוב ילפינן עצים דלא נשתמש בהן הדיוט ומה"ט חפרו בבתולת קרקע שלא נשתמש הדיוט וגם משום ספק נגיעת ברזל.

ולי קשה טובא על דבריו א"כ הא דאיבעיא לן בע"ז דף מ"ו הר שנעבד אבניו מותרין למזבח נאמר ג"כ מה מזבח גופי' ל"ש שנעבד אחר שהקדישו [דאי לאסור מה שהוא של גבוה לגבוה אף ע"י שימוש ע"ז אף אי אדם אוסר דבר שאינו שלו ולגבוה אבל מה שהוא של הקדש אין נאסר לגבוה כמש"כ לקמן סברת ח"ס ביו"ד סי' של"ה] אף אבנים דוקא שלא נעבד מעיקרא לגבוה קודם הבנין אף בעודו מחוברן בהר ועוד דעכ"פ אי פשיטא לן דצריך שלא ישתמש בהן הדיוט א"כ כש"כ דבעינן שלא ישתמש בהן שימוש לע"ז קודם הבנין אף דהר אין נאסר עכ"פ ל"ג משימוש להדיוט [ודוחק לומר יען שנשתנה ועשאן אבנים דבזה ל"מ שינוי כמש"כ במג"א סי' קמ"ז היכא דנשתמש תחילה לגבוה].

פרק ו

הלכה א

כשם שמצוה להיות כל קרבן תמים וכו' הנסכים יהי' תמימים. וכ' הכ"מ שכן מוכח במנחות דרק פליגי ביין שעלה בו קמחין אי הו' תמימים אבל כ"ע דבעי תמימים וקשה לי דרבינו כתב כשם שמצוה שכל קרבן יהי' תמים ובקרבן גופי' תליא בפלוגתא אי תמים הוא מ"ע ורבינו בפ"א כתב דמ"ע שיהא תמים דכ' תמים יהי' וכ' הכ"מ שהוא בספרא ובאמת בגמ' בכורות מוכח דפליגי בהאי אי תמים יהי' אתי למ"ע דלמ"ד דדריש תמים כל מום לא יהי' בו א"כ תמים אין מיותר דאתי לומר דרק אם תמים יהי' לרצון אז איכא לאו דלא יתן בו ורק למ"ד דפליג וס"ל דבבע"מ ג"כ לקי משום מום לא יהי' בו שלא יתן בו מום א"כ תמים יהי' לרצון מיותר ע"כ אתי למ"ע א"כ בקרבן גופי' הא דהוי מ"ע תליא בפלוגתא ולאו כ"ע מודין בו.

ולא סולת שהתליעה. הנה בענין חיטים מתולעים כתב בשיורי כנה"ג דיש לחוש דע"י הרוק שבפיהם של התולעים מחמץ ובברכי יוסף סי' תנ"ג הביא שחלקו עליו מגמרא דמנחות דחיטים מתולעים פסולים רק למנחות אבל לא מחשש חימוץ ועיי' שדי חמד ה' חמץ ומצה סי' י"א ח"ג ועיי' חי' סי' תס"ו סק"ט שכ' דאף לדעת כנה"ג דאוסר בחיטין מתולעים מודה בקמח מתולעים דלא דמי לחיטים שהם גוף אחד ומכח חוזק הנשיכה חיישינן שנשאר איזה ליחות בהחטה מה שאין כן בקמח.

והנה בנובי"ת הביא דעת השואל דמאי דאמרינן גבי חיטין שירדו בעבים אי למנחות אמאי לא והא מתחמצין מהמטר אלא דקאי אתודה והמחבר הגאון ז"ל כ' דאין זה מוכרח דהרי לפירש"י שנבלעו חיטים ממי אקינוס י"ל שהי' החיטין תוך מרצופים ולא נתחמצו ולתוס' שירדו דרך נס א"כ מי זה שאמר שירדו עם מטר שמא ירדו רק חיטים לבד ובשדי חמד מערכת חמץ כ' בדבר היורד מן השמים ל"ש חימוץ אף דרואין שנתחמץ ל"ה חימוץ אלא סירחון דאין בו כח חימוץ.

הלכה ב

לא יביאו אלא חדשים. הנה תמהו כיון דפסק רבינו כמ"ד דעצים ואש משל ציבור א"כ איך פסק כמ"ד דעצים ואש שלא נשתמש בו הדיוט. ונראה ליישב דהנה בקידושין דף נ"ב פליגי ר' יודא ור' יוסי במקדש בחלקו דכתיב וזה יהא לך מן הקדשים מן האש לך לכל צרכיך ור' יוסי דריש מה אש לאכילה אף קדשים לאכילה והנה רש"י פי' דאש היינו חלקו של מזבח דנתנה לאכילה דהיינו לאכילת אש אף קדשים לאכילה ולא לשאר הנאת אמנם מפירוש משניות לרבינו נראה דמפרש סתמא לדמותו לכל אש דנתנה לאכילה דהנאת האש היינו לאכילה לבשל ולאפות בו וכ"כ הרע"ב ובתויו"ט תמה הא האש קאי לכל הנאת להדליק ולחמם ונראה ליישב דהנה בשבת דף ק"ו מבואר דהבערה הו' מקלקל אמנם הר"ת בספר הישר העלה דרק מבעיר לאכילה הו' מקלקל אבל מבעיר להדליק ולחמם ל"ה מקלקל דהתיקון בא מיד דהגוף נהנה מיד רק מבעיר לבשל דאין נהנה מיד דהבישול נעשה לאחר שנעשה אש [כמש"כ תוס' פסחים דף ה' דבתחלת הבערה ליכא צורך אונ"פ] ולפי"ז י"ל דהנאת האש היינו אכילה דאי שאר הנאות הנה נעשה קודם שנעשה אור ע"כ משמע לי' לדרוש מאש רק לאכילה דכשנעשה אור אופה ומבשל [והנה ברמב"ן פ' ויקהל נשמע דסבירא לי' דהנאת הדלקה וחימום עדיפא יען דהגוף נהנה א"כ לפי"ז א"ש קו' התויו"ט בפשיטות דבאמת בדרשה מה אש לאכילה נכלל גם הדלקה וחימום דהא הנאה זו עדיפא דהגוף נהנה מהאש עצמו א"כ בוודאי שייך לדרוש מה אש שהגוף נהנה ממנו גופי' אף חלקו לאכילה שהגוף נהנה ממנו עצמו

משא"כ שאר הנאת שמעלמא כקידושי אשה ל"ה בכלל ועמש"כ בארוכה בפ"א מהב"ח].
ומעתה לכאורה קשה איך דרשינן מה מזבח שלא נשתמש בו הדיוט אף עצים ואש שלא נשתמש בו הדיוט וקשה הא כיון דאכילת מזבח הוא כשנעשה כבר אש א"כ למה אם נשתמש בהעצים להדיוט פסול למערכה הא כבר אין העצים בעין בשלמא לרבי דסובר לעיל דעצים טעונין מלח א"כ העצים גופי' קרבן הו' א"כ הא דעצים שנשתמשו פסולין למערכה אין משום דכשנעשו אש אין ראוין לאכילת המזבח אלא דבעצים גופי' בעודן עצים אין ראוין לקרבן ואין ראוין למערכה אבל אנן הא לא קיי"ל כרבי דעצים בעינן מלח א"כ ל"ה קרבן בעודו בעין רק פעולת העצים הוא לאכילת מזבח א"כ מה איכפת לן אם בעודו עצים נשתמש בו הדיוט הא כבר אינו בעולם ולא גרע משאר שינוי דשרי אח"כ לגבוה [כמש"כ לעיל בפ"ו מה' ביהב"ח] אך א"ש דהנה ראב"ש סובר מה מזבח משל ציבור אף עצים ואש משל ציבור והנה אי ס"ד דעצים ל"ה קרבן א"כ מה צריך לכתוב עצים ואש דהא עצים דבעי משל ציבור היינו אש ולמה פרטו הכתוב בפ"ע וע"כ לומר דגם ראב"ש סובר דעצים איקרי קרבן ואף דלית לי' דרבי דבעי מלח אפ"ה קרבן הו' כדס"ל לת"ק דרבי דאדם מתנדב עצים מדכתיב וגורלות הפלנו על קרבן העצים א"כ גם לת"ק דרבי איקרי קרבן א"כ שפיר שייך לומר אף עצים ואש באים מן הציבור דהיינו בשעת הערכת העצים על המערכה צריכה שיהא משל ציבור ולכן פרט הכתוב אש בפ"ע דהיינו בדרך לא זו אף זו ל"מ עצים דהו' קרבן בעודו בעינא באים מן הציבור אלא אף אש דאין פעולתו אלא לאכילת מזבח ול"ה קרבן מצד עצמו בעינן שיהא באים משל ציבור וע"ז בא ראב"ש והוסיף מה מזבח שלא נשתמש בו הדיוט אף עצים ואש שלא נשתמש בו הדיוט דעל העצים ג"כ יש קפידא דכיון דהו' קרבן מצד עצמו צריך שיהא בשעת הערכה משל גבוה אבל לא שנשתמש בו הדיוט ופרט הכתוב אש בפ"ע דהיינו בנשתמש בו בעודו אש קודם שנתנו על המזבח ג"כ אין ראוי למזבח וא"כ לפי"ז מוכח דראב"ש לא פליג את"ק דס"ל דמקשינן דעצים ואש באים של ציבור דבוודאי אי אין באים מן הציבור דל"ה דומיא דקרבן ל"ש כלל לומר דבעינן שלא נשתמש בו הדיוט דמה קפידא יש אם נשתמש בעצים כיון שבשעה שמשתמש בו לגבוה בעודו אש כשר אין העצים בעין ע"כ דלא פליגי אלא דבא להוסיף דגם בעין שלא יהא נשתמש בו הדיוט והיינו דקאמר בפשיטות מאי בנייהו דע"כ ראב"ש לא פליג את"ק ומפרש דנפ"מ בנשתמש להדיוט וע"כ נדבו לציבור דלת"ק ראוין למערכה ולראב"ש לא ראוין למערכה אבל בהא דבעינן משל ציבור הא ע"כ לא פליג ושפיר פסק רבינו ג"כ דבעינן משל ציבור ובעינן שלא נשתמש הדיוט.

הלכה ג

המקדיש יין פסול וכו' או עצים פסולין וכו'. והנה בפ"א כ' רבינו מקדיש בהמה בע"מ משמע דבעוף לא לקי ולמה לא כתב דגם בעוף ס' הו' וכי תימא בעוף ליכא בע"מ דתמות וזכרות ליכא בעוף ז"א דבפ"ג מה' אלו כ' רבינו דמום גמור פסול בעוף ג"כ למזבח ואפ"ה משמע דלא לקי ולישנא דגמ' הכי משמע דקאמר או דילמא ליכא בבע"מ רק בבהמה אבל בעוף ליכא וא"כ למה כתב רבינו דס' רק ביין ומנחות ובעצים ולא כתב דגם בעופות הו' ס' והנה בפי"א דמנחות קתני במשנה דאין פדיון אלא בבהמה ולכאורה י"ל היינו טעמא דבע"מ ליכא אלא בבהמה לכן נפדה משא"כ בעוף אלא דיקשה א"כ אמאי לא פשט מהך משנה דלא לקי על בע"מ דאי לקי אמאי אין להם פדיון [ובטה"ק עמד באמת בזה ולפמש"כ הי' ניחא דליכא בע"מ רק בבהמה ועיין מעילה דף י"ב ובתוס' ד"ה גבי עופות] ונראה ליישב לפמש"כ המשל"מ בשם תוס' ביומא דמקדיש ומנסך יין פסולין אין לוקה גם על הקרבה משום בע"מ וא"כ י"ל דלכן לא נפשט בעין די"ל דלעולם לקי על הקדישו אלא כיון דלא לקי אהקטרה ונסיכה וקמיצה לכן אין נפדין אבל בע"מ דשאר קדושת דלא לקי אין נפדה.

או י"ל דלעולם לקי אלא דאין נפדה מטעם שכ' רבינו דבעי העמדה והערכה ולא נאמר אלא בבהמה אלא דיקשה א"כ רבינו דכ' בפרקין ה"ד דאין נפדה יקשה להיפוך למה צריך לטעם דבעי הע' והע' הא י"ל כיון דמסופקין כלל אם לקי אהקדישו וכ"ש אהקרבה ולכן אין נפדין דגם המשנה דקתני דאין פדיון אלא בבהמה היינו יען דבע"מ ליכא רק בבהמה.

והנה לקמן דף ק' איתא דס"ד טמא איקרי בע"מ וליפרוק ויקשה הרי במנחות ועופות אף שהם בע"מ אין נפדין א"כ אף דטמא איקרי בע"מ מאי עדיפותא ממנחות ועופות ובשלמא אי אמרינן דליכא בע"מ בעוף ומנחות א"כ הו"א דטמא עדיף מבע"מ דכמו בע"מ מהני בבהמה מהני טמא ג"כ לפדות בעוף ובמנחות אבל אי לקי על מנחות פסולין דהו' בע"מ ואפ"ה אין נפדין א"כ מאי קאמר בע"מ איקרי טמא לפדות הרי בע"מ דמנחות ועוף יוכיח דאין נפדה וצ"ע.

הלכה ד

הסולת והיין וכו'. עלח"מ מה שתמה וכן בכ"מ לא מצא מקור לרבינו במה שכתב דבעי העמדה והערכה ובשעה"מ תמה יותר דבגמ' מבואר הטעם משום דאית להו טהרה במקוה אמנם לי נראה דברי רבינו נכונים דהנה במנחות דף ק"א איתא במשנה העופות והלבונה והעצים וכלי שרת שנטמאו אין להם פדיון שלא נאמרה פדיון אלא בבהמה לבד פירש"י בהמת בע"מ וקשה לי א"כ לא קאי זה אעופות דאין מום בעוף וא"ה איך כלל

התנא זאת עם עצים ולבונה וכ"ש שנאמרה בהם טעמים אחרים בגמ' ולכן אומר שמכאן יצא לו לרבינו מה שכ' שלפי פירושו הכל נכון דהנה רבינו בפי' המשנה מבואר להדיא דרבינו סובר דממעט נסכים ג"כ מהפדיון יען דאין פדיון אלא לבהמת בע"מ וטעמו הוא בגמ' קאמר שמואל דאם הי' טהורין ג"כ נפדין המנחות קודם שקידשה בכלי ופריך בגמ' מתיב ר"ה ב"מ העופות והעצים והלבונה וכ"ש שנטמאו אין להם פדיון שלא נאמר פדיון אלא בבהמה בשלמא עופות קדה"ג ולא נאמר אלא בבהמה אלא עצים ולבונה ליפרקו והכונה כפירש"י כיון שאין קדה"ג א"כ ל"ש למעטו מטעם דלא נאמר אלא בבהמה דהא אין קדה"ג אלא לאו דטהורין בעלמא אין נפדין והני נמי אע"ג דנטמאו כטהורין דמיא כ"ש יש טהרה במקוה לא לעולם אימא לך שהוא רק בעלמא נפדין והני רק משום דלא שכיחי הוא והנה תוס' הוק' מה אמר כטהורין הרי טהורין ממש הן כיון דלא ניתקנו עדיין לא מתכשרי ונראה דזה הוקשו לו גם לרבינו ולכן מפרש פי' אחר כאשר יבואר דאיתא אח"כ אמר ר"פ אי הו' שמיעא לי' לשמואל דמתפיס תמימין לבדה"ב אין פודין אלא למזבח אע"ג דק"ד נינהו הואיל וטהורין הם הו' הדר בי' ודחי בגמ' דשמיע לי' אלא דג"כ הטעם דלכן אין נפדין יען דלא שכיחי דאפי' בדוקין שבעין פסלו ואיתא אח"כ דר"כ ור"א ור' אלעזר כולן סוברין דטהורין אין נפדין דסברי כר"פ דא"י מידי מזבח לעולם כיון שראוין למזבח ומנחות ראוין למזבח והנה לפי"ז י"ל הא דפריך בגמ' לעיל אלא לאו דטהורין בעלמא אין נפדין הכונה ג"כ מאותו טעם דא"י מידי מזבח לעולם ולפי"ז יקשה מה קאמר בגמ' אי בעלמא אין נפדין הני נמי אע"ג דנטמאו כטהורין דמיא ומה דמיון הוא דאכתי לא דמי דבודאי עצים ולבונה קודם שתיקנו בכ"ש אם התפיסם לבדק הבית לא קדשו [ולקמן אוכיח דאף אחר שקידש ובכ"ש ותיקנום ג"כ ל"ש דאין נפדין אם התפיסם לבדה"ב] ולכן נראה לפרש כך דאחר שקידשם בכ"ש איירי דקודם שקידשם בכ"ש ותיקנם אין נטמא כלל כקו' תוס' באמת וכאן איירי בקידשם בכ"ש אלא דאפ"ה כיון דאין הטומאה רק ע"י חיבת קודש שתיקנם כטהורין דמיא לכן אין נפדין וכן כ"ש יען דיש טהרה במקוה בטהורין דמיא ומיושב קו' תוס' לכן אמר כטהורין יען דאיירי בתיקנו ונטמאו אלא דהוה כטהורין.

ואולם א"כ תיקשה קו' לח"מ כיון דאיירי רק בקידשו בכלי א"כ היינו רישא דמנחות ולמה חילוק בשתים לא מחכמה שאלת זאת דהכונה כך ברישא קתני המנחות שניטמאו עד שלא קידשה בכלי יש לו פדיון הכונה היינו אפי' בקידשה אח"כ בכלי יש לה פדיון כיון שנטמא קודם אבל בטהורין קודם שקידשה בכלי פליגי לשמואל נפדה לאידך אמוראי לא נפדה כאשר יתבאר משקידשה בכלי אין נפדה הכונה אם נטמא אחר

שקידשה בכלי אבל עצים ולבונה משנטמאו אין להם פדיון אבל רק אם קידשה אח"כ בכלי אבל אם לא קידשה גם אח"כ בכלי שלא תיקנו להכשירו פשיטא דיש פדיון ולפי"ז שפיר לא דמי רישא לסיפא ומחלק בין רישא לסיפא.

ועפי"ז יתורץ מה דקשה טובא לפרנס קו' הגמ' אלא לאו דטהורין בעלמא ר"ל במנחות אין נפדין הני נמי כטהורין דמיא ולכאורה אין לו מובן מה קסבר אי סובר בעצים ולבונה קודם שנתקדשו בטהורין נפדה א"כ יכול להקשות פשוט גם בנטמא כטהורין דמיא אמאי אין נפדה ואי סובר דלשמואל דבשאר מנחות קודם שנתקדשה נפדה אבל בעצים בטהורין אין נפדה א"כ מה קו' דכטהורין דמיא הרי בעצים ולבונה בטהורין אין לו פדיון אך לפמש"כ יבואר דבודאי עצים ולבונה קודם שתיקנו ויש לומר דאין נפדה דבשלמא במנחות יש טעם יען דהוה מתפיס תמימים אבל בטהורין דעצים ולבונה קודם שקידשו ל"ש דהוה כמתפיס תמימים דרק שנינו יינות וסלתות אין יוצאין מידי מזבח כמש"כ רבינו פ"ה מערכין וכן מסתבר כיון דמחוסר תיקון ל"ש דאין יוצא מידי מזבח ואי בתקנו א"כ פשיטא דאין לו פדיון ורק הכי קמקשה אי סובר מנחות טהורין קודם שקידשו אין נפדין יען דהוה כמתפיס א"כ ה"ה בעצים שנטמאו ואח"כ תיקנו בכ"ש אין נפדין כיון דכטהורין חשובי א"כ אחר התיקון חזיא למזבח (דהרי בנטמא קודם אף שקידשו אח"כ דל"ה טומאה גמורה אבל גם טהרה גמורה ל"ח כיון שקידשה אח"כ בכלי ומיושב קו' תוס' דקאמר כטהורין כיון שקידשה אח"כ בכלי טמאים רק חשיבי כטהורין יען דרק ע"י חיבת קודש שהכשירה אח"כ נטמאו אבל בהכשירו תחילה ואח"כ נטמאו טמאים גמורים הוה) מדינא א"כ לכן ג"כ אין לו פדיון אבל אי טהורין בעלמא במנחות נפדין ולית לך סברא דאין יוצא מידי מזבח א"כ גם בעצים שנטמאו אף שנתקדשו אח"כ בכלי אמאי אין נפדין דאף אי חשיבי כטהורין אמאי אין נפדין אבל אי במנחות אין נפדין ע"כ משום דהוה מתפיס תמימים כך נמי בעצים אם קידשו אחר שנטמאו בכלי דחשיבי כטהורין אין נפדין מטעם דהוה ג"כ כמתפיס תמימים כיון דבאמת מחזי חזי.

ושוב כיון דהוה בכלל מתפיס תמימים שוב אין לו פדיון אף דל"ח להקרבה דע"פ הוא טמא ומטעם דבעינן העמדה והערכה והא בהא תליא אי אמרינן טהורין נפדין ול"ח כמתפיס תמימים א"כ ל"ש למעט מטעם העמדה והערכה דהרי אין קדה"ג ומדוקדק לשון הגמ' דקאמר בשלמא עופות קדה"ג ולא נאמר פדיון אלא בבהמה והיינו דהעמדה והערכה רק בבהמה אבל עצים ליפרקו דאין קדה"ג כיון דל"ה בכלל מתפיס תמימים דכמו דמנחות טהורין נפדין דל"ה בכלל מתפיס תמימים ה"ה עצים שנטמאו אף שאח"כ הקדשו בכלי ל"ה קדה"ג דנאמר דאין יוצא מידי מזבח ושיהא צריך העמדה והערכה

לפדותו אבל אי בעלמא מנחות אין נפדין דהוה כמתפיס תמימים א"כ חשוב כקדה"ג כן נמי בעצים שנטמאו ואח"כ הקדישו כיון דכטהורין דמיא קדוש קדה"ג ואין נפדה אף דל"ח להקרבה דהרי מ"מ טמא הוה משום דבעי העמדה והערכה וכדברי רבינו ומיושב קו' שעה"מ וע"ז משני שמואל דלעולם מנחות נפדה אבל עצים שנטמאו ונתקדשו אח"כ בכלי אין נפדין יען דלא שכיחי וכיון דגמ' מסיק דר"פ ורב כהנא ור"א כולהו סברי דאין נפדין והיינו כסברת המקשן שוב אנו חוזרין לסברא דגם עצים שנטמאו ונתקדשו אח"כ בכלי אין נפדין משום דכטהורין חשוב ואין לו פדיון דבעי ג"כ העמדה והערכה דג"כ חשוב כקדה"ג יען דאין יוצא מידי מזבח לעולם ודו"ק.

ומיושב הקו' שהקשתי דלכך פריך ממנחות ולא מעצים טהורין משום דאי טהורין ולא נתקדשו בכלי בודאי נפדין דגרע ממנחות דל"ש כלל דהוה כמתפיס תמימים כיון דחסר תיקון אבל נטמא ונתקדש אפשר דאין נדחה ואי טהורין שנתקדשו ונתקנו דאין נפדין בודאי ג"כ אין יכול להקשות דנטמאו ואח"כ נתקדשו ונתקנו גרועי טפי לכן רק פריך ממנחות ודו"ק.

ובזה מדוקדק לשון המשנה דברישא קאמר שנטמאו קודם שקידשה בכלי יש להם פדיון הו"א יש להם פדיון קודם שנתקדשה וע"כ דהפדיון לאחר שנתקדשו אבל בסיפא נקט משנטמא אין פדיון ולא אמר שנטמא אין פדיון דאז הו"א אפי' אם פדיון קודם שהקדישו ותיקנו לכן אמר משנטמאו אין לו פדיון דלכאורה משמע דר"ל משנטמא אין לו פדיון אבל מעיקרא קודם שנטמא יש לו פדיון לפמש"כ קאמר משנטמא אין לו פדיון ר"ל אחר שנתקדש אח"כ בכלי ודו"ק.

ומעתה בוא וראה בחכמת לשונו של רבינו שכתב בד"א שנטמאו אחר שנתקדשו בכלי אבל אם קודם שנתקדשו בכלי נטמא נפדין (משמע דמפרש המשנה כך אם נטמאו) ולא כתב כמו במשנה נטמאו עד שלא נתקדשו נפדין דרבינו אייריבאם הפדיון ג"כ קודם שנתקדשו וא"כ אז שפיר שווין דנפדין כיון דלא נתקדשו בכלי אין כאן קדושה בעצים ולבונה דהרי ליכא חילוק כלל עוד שיהא ראוי ליתפס למזבח אף אם אחר שנטמאו נתקדשו אם אין שווין באמת מנחות ולבונה ועצים דמנחות נפדין כיון דהוה הקדישן קודם למומן ל"ב העמדה והערכה (ולפי"ז יש לחקור בבהמה שהקדיש לבדה"ב ונפל בו מום אם חשוב הקדישן קודם למומן יען דאין יוצא מידי מזבח או דחשוב מומן קודם להקדישו ונפדין ולא בענין העמדה והערכה ולדעתי כן הוא בנפדין וראי' לזה מרבינו וראב"ד פט"ו ממעה"ק גבי קדושה לא פקעה בכדי ועייש"ה) דכיון דשוב אין ראוי למזבח שוב ל"ב העמדה והערכה.

המנחות והנסכים וכו' דבעי העמדה והערכה. ויש לתמוה למה שבק הטעם דאיתא במשנה דאין פדיון אלא בבהמה. ונראה ליישב דהנה בס' קרן אורה הקשה טובא בשמעתין הא דקאמר דס"ד דבע"מ איקרי טמא טמא נמי איקרי בע"מ וכי נפל בי' מום ליפרק הני נמי ליפרק קמ"ל דלאו כהאי טמא קרי' רחמנא לבע"מ דמכלי שרת לא אשכחן דמיפרק ותמוה הא אף אי הו' בע"מ הא איתא במשנה דאין פדיון אלא בבהמה ועוד למה צריך לטעמא דמכלי שרת לא אשכחן דמיפרק ונראה ליישב דהכי פירושו אי הו' אמרינן דטמא כבע"מ אז באמת לאותה צד ל"ה אמרינן האי כללא דלא נאמר פדיון אלא בבהמה דהא"ט קאמר התנא רק יען דאשמעינן כבר ברישא דאין לו פדיון משום דלאו כי האי טמא קריא לבע"מ אלא דאכתי הו"א אי נפל בהו מום באמת יהא לו פדיון קמ"ל דמכלי שרת לא אשכחן דמיפרק לכן אשמעינן בסיפא האי כללא דאין פדיון אלא בבהמה אף דקדוש קדוה"ג יש לו פדיון דא"ל מאי שנא בהמה דשפיר יש לחלק בין בהמה דאין קדוש בכ"ש ואיה"נ אי איקדש בכ"ש גם בהמה אין לו פדיון דהיינו אי נפל בו מום אחר שחיטה כהאי דזבחים דף כ"ה אין לו פדיון וכן בכל הני דאיקדש בכ"ש אין לו פדיון [ובס' ק"א הנ"ל הקשה אפירש"י הא אין הטעם בבהמה משום דאיקדש בכ"ש אלא מטעם דבעי העוה"ע לפמש"כ ניחא בנפל בו מום אחר שחיטה הא ל"ב העוה"ע אלא הא דל"מ פדיון משום דקדש בכ"ש] אך כ"ז לשמואל דס"ל טהורין נפדין וקשיא משהקדיש בכ"ש פשיטא דכמו דטהורין אין לו פדיון כן בטמאים או בנפל בו מום אין לו פדיון וצריך לומר דס"ד דאקרי בע"מ קמ"ל דלא איקרי טמא אבל לר' אושיעא דס"ל טהורין אין נפדין רק טמאים א"כ ל"ק כלל משהוקדש בכלי פשיטא דהא ע"כ צריך התנא למיתני החילוק בין הוקדש בכלי ללא הוקדש א"כ א"צ כלל לומר הא"ט דמכ"ש לא אשכחן דמיפרק אפי' בבהמה אלא דהטעם דהוקדש בכלי אין לו פדיון משום דבעי העוה"ע וזה לא שייך במנחות ונסכים ושפיר כתב רבינו הא"ט דבעי העוה"ע וכיון דאתינן להאי טעמא לכן גם בעופות ועצים ולבונה אמרינן הא"ט דאין לו פדיון דבעי העו"ה וא"צ לטעמא דאמרו בגמ' דעופות הו' קדוה"ג דא"צ קדושת כלי ובעצים ובלבונה משום דהו' כטהורים דכל זה צריך רק לתרוצי דשמואל אבל לדידן ל"א הא"ט כלל אפי' בנפל בו מום כגון עצים שהתליע ובעופות שנחסר אבר ג"כ אין לו פדיון משום דבעי העוה"ע ול"ש העוה"ע אלא בבהמה ע"כ אין פדיון אלא בבהמה ונתיישבו דברי רבינו דנקט הא"ט דבעי העוה"ע.

והא דקשיא אכתי למה לא כלל התנא הכל בבבא אחת המנחות והנסכים והעופות והעצים אין לו פדיון דאין פדיון אלא בבהמה דשייך העוה"ע בארתי לעיל.

הלכה ה

שנתקדשו בכלי. הנה רש"י פי' דמכלי שרת לא אשכח דמיפרק מצאתי דבר זה מבואר בירושלמי סוטה פ"ו ה"ג דפריך אם לא דמיא אפי' משקידשה ומשני דמיא לכל שנשחט דתנינן תמן אם משנשחט נודע לו הדם ישפך והבשר יצא לבית השריפה וכ"כ שם במראה פנים דהיינו כפירש"י הנ"ל דקדושת כלי דמיא לנשחטה.

וכל הנסכים שנטמאו עושה להן מערכה בפ"ע ושורפן. והנה הן דברי שמואל אבל הא בברייתא זבחים דף צ"ב איתא הדם והשמן והמנחות והנסכים שנטמאו עושה להן מערכה בפ"ע ושורפן והנה בתוספתא סוף תמורה איתא היין והשמן א"כ צריך לומר דכל זה בכלל הנסכים וא"כ יש לתמוה שלא כתב הדם אלא דיש להקשות א"כ קשה מהא דתנן בזבחים דף ע"ח נתערב בדם פסולין ישפך לאמה וכן איתא שם דף פ"א והנה אפשר לחלק בין דם שנטמא לבין דם שנפסל דדם שנטמא אם זרק הורצה דמן מרצה משו"ה לא פקעה קדושה ממנו ומשו"ה נשרף בקודש משא"כ בנפסל או אם עלה לא ירד אבל אינו מרצה כדאיתא בזבחים פ"ב כל הדמין פסולים שנתנן ע"ג המזבח לא הורצה הציץ אלא על הטמא.

ובשו"ת למטה יהודה כתב דלכן לא הביא רק הנסכים שנטמאו דאיהו סובר דכל משקי דבי מטבחיא טהורין כמו שביאר טעמו בפי' המשנה עדיות פ"ח כל מה שבא במשנה מזכרון טומאת הדם קדשים וודאי אמרו קודם עדות זה שהעיד בה ר' יוסי דמשקי בי מטבחיא טהורין ולפי"ז יתכן מאן דתני משקי בי מדבחיא דגם יין ושמן אין מטמאין בעזרה או נאמר דל"ש שריפה אלא דבר הנותן לאישים אבל דבר הנותן לספלים הו"א דל"ב שריפה בקודש כיון שאם הי' כדרך מצותן יורד לשיתין ולא נשאר בעזרה להכי מסתברא כיון דכן כ' רש"י גבי פיסולי בשר קדק"ל דבירושלים במקום אכילתו שם שריפתן לכן קמ"ל דשאני נסכים דאמר בסוכה בשם ראב"צ אחת לשישים שנה ושורפין אותו בקדושה. אמנם רבינו פוסק דלא כראב"צ ופוסק נסכים שנטמאו עושה להם מערכה בפ"ע ושורפן וכו' וא"ש מה דלא תני יין ושמן במילתא דשמואל דפשיטא לי' דדומה לכל קדשים פסולין דנשרפין בעזרה כיון דשמן קומצו ומותר ונאכל לכהנים ויין מזלפו ע"ג האישים ושמואל לטעמי' ופשיטא דכי נפסלו נשרפין בקודש ואלו משו"ה נסכים שורפן בפ"ע להורות דאינן מכשרים דכשרים יורדין לשיתין את"ד.

והנה במש"כ רבינו הנסכים שנטמאו עושה להן מערכה בפ"ע ונ"ל טעמא דמילתא לפמש"כ בפ"א דשרי ליהנות בקדשים שנפסלו בשעת ביעורן רק בשמן שהן בעין בשעת שריפה אסור ליהנות לכן עושה מערכה בפ"ע דאסור ליהנות בשריפה.

והנה יש לי עיון דבפי"ט מפהמ"ק כ' רבינו דמשקין של ערלה וכה"כ נקברין דאין דרכן בשריפה וכדאיתא בסוף תמורה ויקשה למה משקה ערלה לא יהא בשריפה כמו נסכים שנטמאו.

נסכים שנטמאו עושה להם מערכה וכו' במזבח. והקשה בלח"מ דמנ"ל דעושה מערכה במזבח וכ' יען דקתני בפ"ע משמע במזבח ויש לתמוה הא פירש"י שפיר דלכן נקט בפ"ע שצריך שיהא שרופתן ניכרת ולכן אין שורפין אותו על ביה"ב שבעזרה ונראה דרבינו למד כן מתוספתא דאיתא בסוף תמורה כיצד שופכין ויין ושמן היו נותנין אותן ע"ג מדורה כמו שהן ומשמע דאותו מדורה הי' במזבח וא"ש.

הלכה ו

מי החג שנטמאו והשיקן וכו' ואח"כ הקדישן הרי אלומתנסכין וכו'. והנה בצל"ח פסחים דף ל"ג תמה טובא שדברי רבינו נפלאים שנתן טעם דהואיל ונדחו ידחו ובגמ' משמע מטעם דמעלה עשו ועוד בגמ' איתא נטמאו ואח"כ הקדישן ואח"כ השיקן טמאים ורבינו לא הביא דין זה כלל והאריך שם בנפלאות דבהאי גונא שנטמאו והקדישן ואח"כ השיקן תלוי בדחוי מעיקרא דלרבינו ל"ה דיחוי ולכן מצד עיקר הדין מהני להו השקה רק משום מעלה עשו ולכן לא הביא רבינו דין זה דמדינא שרי ולענין מעלה זה נשמע מדברי עצמו שכ' דאף אם זרעו לא מהני זריעה להקדש אבל בהקדישו תחילה דהוה נראה וחזר ונדחה א"ח ונראה ופסול מצד הדין ול"נ להוסיף דהנה בגמ' איתא דבעי אי רק בקדושת כלי עשו מעלה או אף בקדושת פה ומסקנת הגמ' אף בקדושת פה עשו מעלה ולפי"ז י"ל בוודאי אי רק בקדושת כלי איירי או רק משום מעלה דאין לומר מטעם דיחוי דא"כ מה לי קדושת כלי מה לי קדושת פה אבל למסקנא משום קדושת פה שפיר י"ל דתלה אי יש דיחוי או אין דיחוי ואם הקדים ואח"כ נטמאו אם הוא אפי' בקדושת פה שייך דהטעם משום הואיל ונדחה ומדברי רבינו משמע אפי' הקדישן בלא כ"ש ג"כ טמאין ואפי' בקדושת פה לכן רק הביא בהקדישן תחילה דנראה ונדחה אבל נטמאו ואח"כ הקדישן א"צ להביא משום דאי מדינא ל"ש יען דדיחוי מעיקרא ל"ה דיחוי ואי משום דמעלה עשו זה מוכח מדין זרעים שכ' רבינו להלן.

והנה בצל"ח הקשה בהא שכ' הכ"מ בה' תרומות דלרבינו לא חילק בין דרכן והקדישן יען דסובר דאיירי לענין נסכים ומטעם קדושת פה והקשה ע"ז א"כ אמאי לא הביא רבינו דין זה לענין נסכים והנה לפי"ז יהא מוכח דרבינו לית לי' דעשו מעלה כקדושת פה.

אולם מהא אין סתירה די"ל דגמ' רק דחי דאין ראי' משם משום די"ל קדושת פה כהא"ג דא"ר לקדושת כלי באמת לא עשו מעלה אבל במים כיון דראוי לקידש כלי אף שקידש

בפה עשו שפיר מעלה ואולם אי נאמר בכל גוונא לא עשו מעלה בקדושת פה א"כ יש ליישב דברי רבינו דלא הביא נטמאו ונתקדשו ואח"כ השיקן כיון דבקדושת פה איירי ולא עשו מעלה ומטעם דיחוי ג"כ ל"ש משום דסובר דיחוי מעיקרא הוה דיחוי אבל לדעת רבינו דל"ה דיחוי כהא"ג טהור אלא דאין זה מספיק א"כ אמאי לא כתב רבינו דהו"א כשר לנסכים וע"כ דעכ"פ מעלה יש וע"כ דרבינו סובר בקדושת פה עשו ג"כ מעלה. [ודע דלפי מה דאיתא בגמ' שקידשו בכ"ש אחר שנטמאו יש סתירה על הצל"ח בסוג' דחסה"כ דרצה לחדש דכמו דחיבת הקודש מכשיר עצים ולבונה כך מכשיר לכ"ש לקבל טומאה ממשקין דא"כ כאן לפי דבריו נטמאו הכלים וע"כ לענין זה ל"א דמכשירו לקבל טומאה דזה רק באכילת אדם או באכילת מזבח לא בכלי וכמו שדחה בצל"ח שם] והבן.

הלכה ז

משקה זתים וענבים מפקיד פקיד. וראיתי בספר מנחת חינוך שהקשה דמכאן מבואר דרבינו ס"ל דמשקה זתים וענבים מפקיד פקיד ואפ"ה ס"ל בה' שבת דסוחט זתים וענבים חייב משום מפרק וכן בחולב אף דחלב מפקיד פקיד כפירש"י ואפ"ה חייב משום מפרק וא"כ קשה הא דאיתא דף ה' דבעי אי דם בתולים מפקיד פקיד ואף צריך לדם שרי והא לדעת רבינו אף במפקיד פקיד דא"ח משום חבורה חייב משום מפרק. עוד הקשה במנ"ח משבת דף קל"ג דאמר האי אימנא דלא מייץ סכנתא מפרש מ"ד מפקיד פקיד קמ"ל דחבורי מחבר ויקשה אף אי מפקיד פקיד איכא משום מפרק וכבר קדמוהו אאמוה"ג זצ"ל בכל זה בס' שי"ח ובפתיחה כוללת ותי' דל"ד לחולב ביד דהוה בדרך מפרק ביד אבל מציצה רק בפה הוה מפרק כלאחר יד ואני אומר לפי דרך זה גם קו' קמייתא ניחא דבודאי בחולב ביד דמפרק כאורחי' אף דמפקיד פקיד החלב חייב משום מפרק כמו בזתים וענבים אבל בהאי דכתובות דפירש"י מפקיד פקיד שפותח הפתח ודם ממילא יוצא דהיינו דהטבע דוחה אותו כיון שפתח הפתח לכן הוה ג"כ כמפרק לאחר יד אבל אי חבורי מחבר שפיר חייב משום חובל.

והנה בשבת דף ק"מ איתא אמר שמואל סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדירה אבל לא לתוך הקערה דהו' לי' משקה הבא לאוכל וכאוכל דמי וע"ז אמר ר"ח מדברי רבינו נלמוד דחולב אדם לתוך הקדירה ולא לתוך הקערה והביא הריא"ף דברי בה"ג שכ' דהאי מימרא לענין יו"ט איתמר ולא בשבת דהא קיי"ל במתניתא אין סוחטין את הפירות להוציא מהן את המשקין ואם יצאו מעצמן אסורין ואוקימנא בזתים וענבים דבין למשקין ובין לאוכלין היוצא מהן אסורין ולפיכך לא מיתוקמא האי מימרא דשמואל אלא ביו"ט והביא דעת הר"ח דסובר דמימרא דשמואל שפיר איירי בשבת ורק רב חסדא דדייקינן

מני' דחולב לתוך הקדירה לא מתקיים רק ביו"ט רק דסובר דלית הלכתא כשמואל ולא כרב חסדא משום דהלכה כרי"ו דסובר סוחט כבשין ושלקות לגופן אבל למימיהן אסורין ואם סחטו למימיהן בין לקדירה בין לקערה הכל אסור דהא סחיטת ענבים בין לקדירה בין לקערה למימיהן הוא צריך ואמר רי"ו שהסוחט כבשין למימיהן כסוחט ענבים וחייב חטאת והריא"ף דחה דבריו דהאי דאמר רי"ו למימיהן חייב חטאת כעין מימרא דשמואל דלמימיהן פטור אבל אסור וכיון דלשמואל הא קאמר רק לקערה ולא לקדירה ה"נ הא לדרי"ו חייב חטאת לקערה הוא ולא לקדירה משום דכיון דהוא סוחט לתוך האוכל אינו כסוחט משקין אלא כמפרר אוכל לתוך אוכל שהוא מותר.

ול"נ ליישב שיטת הבה"ג והר"ח דהנה קשה לי לרי"ו דסובר בפסחים דף כ"ו דאין לוקין על שלא כדה"נ ומייתי ר"ז ראי' מהא דתניא דאין לוקין משום ערלה אלא על היוצא מזתים וענבים וע"כ משום דהו' שלא כדה"נ ואביי דחי משום דזיעה בעלמא הוא ותוס' הקשו מחולין דף ק"כ דיליף פרי פרי מביכורים דמשקין אין כמותן רק בתירוש ויצהר והכא משמע דזיעה בעלמא הוא וא"צ קרא ותי' דהילפותא פירי פירי מביכורים הוא למילף דיוצא מזתים וענבים הו' פירי ולא לפטור שאר פירות אלא דמסברא גם יוצא מזתים וענבים ל"ה פירי אלא זיעה בעלמא וקשה לי על דבריהם דהנה רי"ו סובר בפסחים דף ל"ג דמשקין דזתים וענבים מפקיד פקיד וא"כ לפי"ז ל"ש לומר דזיעה בעלמא הוא [וכן מוכח בנדרים דף נ"ז נדר מענבים מותר ביין וכתב הרא"ש משום דמפקיד פקיד] דבשלמא שאר פירות שייך לומר דהו' רק זיעה דבשאר פירות בודאי המשקין רק בליעי א"כ היוצא מהן ל"ה רק זיעה כמש"כ תוס' חולין דף קי"א דמה שיוצא ע"י איצצתא ל"ה אלא זיעה לכן נראה דהנכון בכונתו כמש"כ הפנ"י דמהכא ילפינן דל"ה בשאר פירות אלא זיעה בעלמא מדילפי' פרי פרי מביכורים דתורה חילקה בין יוצא מענבים ליוצא משאר פירות משום דבשאר פירות הו' זיעה בעלמא ור"ז הו' סבור דהטעם כדרי"ו משום דהו' שלכדה"נ ולפימ"ש יובן יותר דגלי קרא רק ביוצאין מענבים דמפקד פקיד הו' משקה אבל ביוצאין מפירות דמבלע בליעי גלי קרא דל"ה אלא זיעה ומעתה קשה לי לפמש"כ רשב"א חולין דף י"ד בשם רמב"ן דע"כ לא גזר משום סחיטה דא"כ לאוכלין נמי דהא עומד לסחיטה אלא מטעם נולד ובעומד לאוכלין דל"ה משקה ל"ה נולד דמעיקרא אוכל והשתא אוכל א"כ בשלמא בשאר פירות מבלעי בליעי ולכן היוצא מהן אין אלא זיעה בעלמא ול"ח משקה לכן י"ל כיון דמכניסו לאוכל ל"ה משקה ול"ה נולד אבל בענבים דמפקיד פקיד והו' משקה א"כ גם לאוכלין הו' נולד וא"כ מאי סברא איכא לחלק בין לאוכלין בין למשקין ואף דרי"ו לית לי' דהו' זיעה בעלמא אלא משום

דבשאר פירות דהו' שלכדה"נ ובענבים הו' כדה"נ הנה לענין ענבים עכ"פ בודאי משקה הו' אף לרי"ו כיון דמפקיד פקיד ובשאר פירות אף דלית לי' דהו' זיעה בעלמא דגרע טפי משלכדה"נ כמש"כ פנ"י בקונטרס חדש הנה צריך לומר ג"כ דל"ה משקה דיוצאין משאר פירות דהיינו דמשום משקה אין מחייב רק משום הפירי ולכן שפיר סובר דהו' שלכדה"נ דנהנה מהפרי שלכדה"נ משא"כ ביוצאין מענבים דחייב משום משקה ל"ש לומר דנהנה מהפרי שלכדה"נ דאין החיוב משום דנהנה מהפרי אלא דהמשקין גופי' אסרה תורה [וכמש"כ בח"ס בחי' לסוג' דשלכדה"נ] א"כ לפי"ז גם לרי"ו יש לחלק ולומר בשלמא ביוצאין משאר פירות דמשקה מבלע בליעי ל"ה משקה אלא בכונתו למשקה אבל בכונתו לאכילה ל"ה היוצא ממנו משקה אבל ביוצאין מענבים כיון דחשוב משקה לחייב משום משקה לא משום הפרי דלכן הו' כדה"נ א"כ אף דהכניסו לאכילה כיון דמצ"ע חשוב משקה אמאי מותר דל"ש לומר דהו' כמפרר אוכל מתוך אוכל דמחשבתו לאכילה לא מצי להפקיע שם משקה מיני' כיון דאפי' בעודו כנוס כבר חשוב משקה וא"כ הו' נולד אף בהכניסו לאכילה דל"ש סברת הרמב"ן הנ"ל. ומיושב קו' תוס' דלא יקשה מברייתא דקתני לרי"ו בענבים אין חילוק בין כניסין לאוכלין או למשקין דהיינו משום נולד ולא משום גזירה דסחיטה.

ולפי"ז י"ל דהנה בצל"ח הקשה על בה"ג שהביא הריא"ף שכ' דאיסור משקין היוצאין ממנו בין לאוכלין בין למשקין ויקשה הא בגמ' איירי רק מהכניסו לאכילה או לשתי' אבל לא איירי ממשקין היוצאין ממנו אם הוא לאכילה או למשקין ולפמ"ש י"ל לרי"ו דמחלק בענבים בין למשקין בין לאוכלין סובר דאף זה שהכניסו לאכילה מעיקרא לא סגי כיון דמפקיד פקיד רק אם אחר שיצא ממנו נמשך לקדירה דומיא דמחלקינן לקמן בין מכניסו לקדירה או לקערה [וא"כ במכניסו למשקין אסור אף לקדירה] ושפיר י"ל כיון דגם עתה שיצא כבר דעתו לאכילה לכן אף דמפקיד פקיד והוה משקה כיון דמכניסו עתה לאכילה ל"ה נולד ולפי"ז י"ל כך דבאמת בברייתא תני דגם לרי"ו בענבים ואוכלין אסור י"ל דאסור משום נולד דלא כרמב"ן ונפ"מ אם משני לקדירה שרי ורי"ו דקאמר דפליג גם בענבים היינו דליכא גזירת סחיטה דאי הו' שייך גזירה דסחיטה הו' אסר אף שמשני לקדירה כיון דמשקה הו' דמפקד פקיד א"כ אף שסחטו לקדירה אסור כמו בהכניסן למשקין דאסור אף שסחטו לקדירה כיון דמפקיד פקיד ומשקה הו' א"כ שייך משום דש דל"ה אוכל לכן קאמר דפליג רי"ו אבל לרבנן לא חיישינן כלל שיבוא לשחוט דהנה בשבת דף ע"ד סובר ר"י בפוצע חלזון חייב משום דש ורבנן סברי אין דישה אלא בגידולי קרקע והנה רבינו סובר שוחט חייב משום מפרק דם וכ' הה"מ דרבינו סובר דבהמה הו' ג"כ ג"ק וא"כ

לפי"ז י"ל דנסבין חברי' ר"י הוא כמו דר"י חייש משום שיבוא לסחוט ה"נ חייש שיבוא לשחוט דגם שחיטה הטעם משום מפרק וכשגזרו על משקין שזבו גזרו ג"כ לאסור אם נשחטה בשבת בשוגג שמא יבוא לשחוט ואמנם מדרבנן ל"ק משום דלרבנן לא גזרינן שמא יבוא לשחוט דלדידהו בבהמה ל"ש משום מפרק אינה בכלל גזירה דמשקין שזבו [והא דלא גזרו בשחיטה ג"כ לאסור משום שמא שיבוא לשחוט ועביד איסורא דנטנ"ש עכ"פ דלזה שפיר י"ל כסברת תוס' כיון דאינה מלאכה קלה ל"ח שיבוא לשחוט ורק לר"י דאינה גזירה בפ"ע אלא דהוא בכלל גזירות משקין שזבו משום מלאכת מפרק שפיר גזרינן שמא יבוא לשחוט ודו"ק].

והנה בהא ניחא הא דאיתא בריש ביצה דפריך ריו"ו דהכא אמר ריו"ו דלאוכלין מותר ע"כ באוכלא דאיפרת הוא ול"ג משום משקין שזבו ובמשנה דכלכלה סובר ריו"ו דאסור בראשון ומסיק מוחלפת השיטה והקשה מהרש"א אי מוחלפת הך דסחיטה א"כ קשיא דרבנן אדרבנן דכאן סברי דולא לאוכלין ובמשנה דכלכלה סברי דאסור בראשון ולהנ"ל ניחא דל"ק מדרבנן אדרבנן די"ל לרבנן ל"ש כלל בביצה גזירה דמשקין שזבו דהא לרבנן דאין דישה אלא בגידולי קרקע אינה ביצה בכלל גזירת משקין שזבו כיון שאין דישה בבע"ח ורק אי ר"י מחלק בין הכניסן למשקין להכניסן לאוכלין שפיר קשיא מכלכלה דהא לדידי' דיש דישה בבע"ח א"כ שייכה שפיר גזירה דמשקין שזבו גם בתרנגולת ושפיר מסיק מוחלפת השיטה וממילא לא קשיא כלל דבביצה ל"ש גזירה שמא יסחוט רק הא דביצה אסור הוא משום גזירה דפירות הנושרין דתלישה שייכה גם בבע"ח כדאיתא בשבת בתלש עובר ממעי אמה [וכמש"כ תוס' בכורות דף כ"ה דלא כרמב"ן שבת דף ק"ז] ורק לרי"ו שייך משום משקין שזבו דמחייב משום מפרק אף בדבר שאין ג"ק.

וא"ש נמי מה שהקשה הח"ס על הרמב"ן די"ל רק לרב כתב הרמב"ן די"ל הא דרי"ו מחלק בין הכניסן לאוכלין או למשקין הוא מטעם נולד דרב מצי סבור דמשקין מבלע בליעי א"כ איכא משום נולד אבל לרי"ו דסובר משקין מפקד פקיד ל"ש כלל משום נולד דהא גם בעודו כנוס בענבים הוא משקה רק מעיקרא מיכסי ועתה מיגלי וזה ל"ח נולד כמש"כ תוס' ריש ביצה ולכן רק הטעם דאסור משום שיבוא לסחוט דשייך סחיטה גם אי מפקיד פקיד כמש"כ רש"י שבת דף צ"ה וא"כ א"ש דהך דביצה דמוכח משום סחיטה אסור משקין שזבו דלר' יוחנן דסובר דמשקין מפקיד פקיד ע"כ הטעם משום גזירה דסחיטה די"ל דל"ש דמשקין היוצאין מענבים משום נולד כיון דגם בעודו כנוס בענבים הו' משקה רק מעיקרא מיכסי ועתה מיגלי.

ובזה נראה לי ליישב דברי הריא"ף דפסק כרי"ו דבפירות משקין היוצא מהן אם הכניסן

לאוכלין מותר והקשה בח"ס בחי' שבת הא הטעם דס"ל כיחידאה היינו משום דרי"ו מסיק בריש ביצה מוחלפת השיטה משום רומיא דכלכלה ומחלק בין הכניסן לאוכלין והלכה כרבים וא"כ כיון דאנן קיי"ל דביוצא מענבים אסור אף בהכניסן לאוכלין א"כ אין קושיא מהך דכלכלה וא"כ רק רי"ו הוא דמחלק בין הכניסן לאוכלין וא"כ למה פסק הריא"ף כיחידאה.

ולפמש"כ ניחא דנהי דאנן קיימ"ל דגם בהכניס לאוכלין אסורין היינו משום נולד כיון דמשקין מפקיד פקיד אף בהכניסן לאוכלין הו' משקה ושפיר הו' נולד ולא משום דגזירה דסחיטה ונפ"מ דאם משנן לתוך הקדירה דל"ה נולד מותר א"כ עדיין קשיא מהך דכלכלה דהא ביצה בתרנגולת העומדת לאכילה אין לאסור משום נולד רק משום גזירה דמשקין שזבו והא לרי"ו בהכניסן לאוכלין לא גזרינן משום משקין שזבו וא"כ ע"כ לומר מוחלפת השיטה דרבנן הוא דסברי לחלק בין הכניסן לאוכלין להכניסן למשקין ולדידהו ל"ק מביצה דהא לרבנן אין דישה רק בגידולי קרקע רק אסור ע"כ מטעם פירות הנושרין דלרבנן מודה ר"ש דהטעם משום פירות הנושרין ורק לר"י דסובר דיש דישה אף שאין ג"ק לדידי' סובר רי"ו דא"צ לגזירה דיעלה ויתלוש אלא משום דאתי לידי סחיטה ולכן פריך שפיר מכלכלה [אבל לרבנן ל"ק כלל מכלכלה די"ל משום דיעלה ויתלוש גזרו דזה שייך גם בבע"ח] והכל הי' בכלל גזירה דמשקין שזבו וא"צ לומר דגזרו משום פירות הנושרין. וא"כ לפי"ז שפיר פסק רבינו דבשאר פירות אין אסור היוצא מהן אם הכניסן לאוכלין דע"כ לומר מוחלפת השיטה והלכה כחכמים.

אך לכאורה הא כבר הוכיחו תוס' שבת דף ע"ג מדחייב אחולב משום מפרק ע"כ דבהמה חשיב ג"ק ולכ"ע חייב [אולם מהך דעירובין משמע דבעוף ל"ח ג"ק] לכן נראה דהנה תוס' הקשו מב"מ גבי פועל אין אוכל בעושה במלאכת חולב משום שאין ג"ק, נראה ליישב דהנה חובל חייב משום מפרק ומעתה י"ל דפליגי רבי יודא ורבנן בהאי סברא דהנה רי"ו לית לי' ברירה כמבואר בחולין דף י"ד דלדידי' ע"כ בהמה לאכילה עומדת וא"כ ל"ש משום איסור סחיטה דהו' רק כמפרר אוכל כמש"כ בחי' לב ארי' א"כ לדידי' ע"כ גם במידי דלאו ג"ק שייך משום דש לכן חייב בחולב משום מפרק אבל רבנן מצי סברי דלגדל עומדת א"כ י"ל כיון דבשבת דלגדל עומדת דא"ר לשחיטה הו' כמו ג"ק לכן חייב שפיר אחולב משום מפרק אבל בהך דב"מ דאיירי בחול א"כ לשחיטה עומדת גם לרבנן לכן ל"ה בהמה בכלל ג"ק וא"כ כאן דאיירי בתרנגולת העומדת לאכילה שפיר י"ל לרבנן ל"ה משום דש אלא משום פירות הנושרין וא"ש.

והנה בהא דסוחט כבשין לגופן דמותר או דעכ"פ ליכא אלא איסורא בעלמא כתבו

תוס' שבת דף ע"ג משום דבאיסור דש שאצל"ג לכו"ע פטור אולם בירושלמי מבואר דאף שאצל"ג למשקין חייב למ"ד אצל"ג א"כ יקשה מהא דכבשים ונראה די"ל בכבשים שסוחט לגופן אין בכלל סחיטה כלל דהו' רק כפוצע הכבשים והפירות וכן מצאתי בחיה"ר סוף מכילתין שהביא כן בשם חד מקמאי והביא ראי' מחולין דף י"ד דקאמר דהטעם דהכניסן לאוכלין דפטור משום דאוכלא דאיפרת הוא.

והנה שם דף קמ"ד ע"ב איתא אלא היינו טעמא כדרב חסדא דפוסל את המקוה מאי לאו דאחשבינהו ה"נ כיון דאחשבינהו הו' להו משקה ר"פ אמר משום דהו' דבר שאין עושין מקוה לכתחלה וכל דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחלה פוסל את המקוה בשינוי מראה ותמוה דא"כ לר"פ נשאר קו' הגמ' אדר"נ דפסק דהלכתא כשל בית מנשיא וכיון דנחית ליישב דברי ר"נ לא הי' לו להביא כלל דר"פ דלדידי' אין מיושב לכן נר' לפרש דגם לר"פ ניחא דהנה בסברא דאחשבינהו יש שתי סברות דאחשבינהו בשעת שחיטה ועוד דאחשבינהו בשעה שנותן להמקוה וה"נ לגבי שבת יש שתי סברות דאחשבינהו בשעת סחיטה ויש סברא דאחשבינהו בשעה שנותן לתוכו כמש"כ הטו"ז סי' ש"ך ונפ"מ בכהא"ג שכ' תוס' לעיל דף קמ"ג בד"ה שמשך דסחטן תחילה ושוב הכניסן ויצאו מעצמן וא"כ גם לר"פ הטעם משום דאחשבינהו רק דלר"פ צריך להוסיף דרק חייב אם אחשבינהו מתחילה לכך כמו במקוה דפוסל דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחלה וכל דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחלה ה"נ נאסרה רק באחשבינהו מתחילה למשקין ודו"ק.

והנה עוד איתא בשמעתין מתיב רבינא טמא מת שסחט זתים וענבים כביצה מכונת טהור הא יותר מכביצה טמא ואי אמרת משקה הבא לאוכל כאוכל במאי מתכשר הוא מותיב לה והוא מפרק לה בסוחט לתוך הקערה והוא תמוה דמה שייך בכהא"ג הוא מותיב והוא מפרק כיון דכל הקושיא דידי' משום דס"ד דאיירי בכל גונא אף באין סוחט לתוך הקערה מאי שייך לומר דמפרק לה בסוחט לתוך הקערה דהא לא ניחא לי' מעיקרא לאוקמא לצדדין רק דאיירי בכל גונא אך א"ש דהנה רש"י פי' דכביצה מכונת טהור משום דאין האוכל מטמא בפחות מכביצה ותוס' כ' ע"ז דהתינח למ"ד דמפקד פקיד אבל למ"ד דמבלע בליע א"כ נטמאה דנגע בגוף הפרי וצריך לאוקמא בענבים שלא הוכשרו ואימת קמכשרי לכי סחיט להו והו' פחות מכשיעור יעויין במהרש"א ולפי"ז י"ל בס"ד הו' פשיטא לי' דאיירי בכל גוונא אף בסוחט לתוך המאכל משום דקתני כביצה מכונת טהור דס"ל כמ"ד מבלע בליעי ולכן כביצה מכונת טהור משמע הא בכה"ג ביותר מכביצה טמא וניחא דלא פריך לה מסיפא דמבואר כן להדיא דביותר מכביצה טמא

אע"כ משום דרק מרישא משמע לי' דאיירי בכל גונא וכמ"ד מבלע בליעי וע"ז קאמר הוא מותיב לה והוא מפרק לה היינו דעתה מחדש דאתיא כמ"ד מפקיד פקיד ובלא הוכשר עוד ושפיר י"ל דאיירי דוקא בסוחט לתוך הקערה ושפיר קמ"ל רבותא כמ"ד מפקיד פקיד ודו"ק.

במה שכתב רבינו לעיל מי החג שנטמאו והשיקן נטהרו וכמו שיתבאר בטהרות אם טיהרן ואח"כ נטמאו הואיל ונדחו ידחו והנה מה שתמהו עליו מהא דבפ"ב דפסחים מבואר דהטעם הו' מכח מעלה ורבינו נקט מכח דיחוי וכבר הקשה כן בצל"ח ובחכש"ל סי' תרמ"ז הקשה עוד הרי קיימ"ל כל שבידו לא הוי דיחוי וכיון דבידו להשיקן למה יחשב דיחוי אך עוד ק"ל כיון דקאמר רבינו מי החג שנטמאו משמע דכבר חל החג א"כ אף בלא הקדישן יהי' נראה ונדחה דהרי התם בלולב ליכא הקדש ואף דמוכח מרש"י שם דדוקא בתר דאגדי' הו' נראה ונדחה או דחוי מעיקרא אבל בלא אגדי' לא נחשב דחוי מ"מ הרי קאמר שם הש"ס דאגד הזמנה בעלמא הוא ולאו כלום הוא ומ"מ כיון דעשה הזמנה הוי דחוי ג"כ ה"נ כיון דקראן רבינו מי החג משמע דמלאן לשם חג ג"כ ניהו דלא הקדשן נמי יהא נראה ונדחה ואפשר דרבינו מחלק בין אם עשה מעשה ושינוי בגופו דניכר מגופו דהוי למצוה אז ניהו דהזמנה לאו מילתא הוא מ"מ הו' דיחוי אבל בימי החג שאף שמלאן לשם החג אין השינוי ניכר מגופו אם הו' לשם חג לכך לא נחשב דחוי ובזה אפשר ליישב קו' הצל"ח די"ל בודאי לפי מאי דקיי"ל הזמנה לאו מילתא הוא לכן אף דמלאן לשם חג לא נחשב נדחה רק היכא דהשינוי ניכר בגופו אבל למ"ד הזמנה מילתא הוא ודאי אף דאינו ניכר מגופו כיון דהוי מילתא הוי דחוי כמו בלולב אגוד ולכך ר' ירמי' בש"ס שם דס"ל דהטעם בזה מכח מעלה ס"ל כמ"ד הזמנה מילתא היא א"כ קשה לי' אם הוי טעמא מכח דחוי א"כ אף בטהרן ואח"כ הקדישן הו' דחוי כיון דמלאן לשם חג דקראן מי החג ובע"כ דס"ל דזה לא הוי דחוי מכח דבידו לתקן א"כ בהקדישן ואח"כ טיהרן נמי הוי כן ובע"כ הוי הטעם מכח דמעלה עשו בקדשים אך לדידן דקיי"ל דהזמנה לאו מילתא הוא י"ל דהטעם מכח דחוי וקודם הקדישן לא נחשב דחוי כלל אבל בהקדישן הו' דחוי אף דבידו לתקן י"ל דע"כ לא אמרינן דבידו לא הו' דחוי רק אם בידו לתקן בלי צורך לומר דהראשון נתבטל והוי כפנים חדשות באו לכאן רק נוכל לומר דהוא הוא אותו שבתחלה בזה נחשב בידו לתקן כיון דהו' בידו לתקן אבל בזה באם שנטמאו כיון דאוכלין אין להם טהרה במקוה והיתר הזריעה הוי מטעם ביטול דהו' כאלו נתבטלו ונעשו מחובר לקרקע א"כ אלו שנטהרו נחשב כפ"ח א"כ ל"ש בידו לתקן דלפי מה שהי' תחלה בשעה שנטמאו אין בידו לתקן רק לומר פ"ח בא לכאן וזה

לא נחשב בידו לתקן א"כ הראשונים נדחו וכיון דסוף סוף אלו מכח הראשונים קאתו נחשב דחוי וקודם שהקדישן כיון דהזמנה לאו מילתא לא נחשב דחוי כלל.

הלכה ח

וכן העצים והלבונה אעפ"י שאינן אוכלין הרי הן מתטמאין וכו'. והנה בלח"מ ובמשל"מ הקשו דמשמע מדבריו שרק איסור דרבנן איכא ובפי"ח ממעה"ק משמע שהוא מה"ת וכתב הלח"מ שבאמת גם כאן דעתו שהוא מה"ת והוא מעלה דאורייתא ולדעתי גם לדבריו יקשה מפי"ח מפהמ"ק דכתב רבינו שם רק באכל לבונה טמאה לוקה ולא כתב עצים ואי כאן דאורייתא אמאי ל"ח עצים ולכן נראה דרבינו סובר לחלק בין קדשו בכלי לבין קדושת פה דהא בפ"ו מפהמ"ק כ' אכל כזית מלבונת המנחה שנטמאת אחר שנתקדשה בכלי לוקה והוא בודאי מה"ת מקבל טומאה כיון שנתקדשה בכלי תחילה אך זה רק בלבונה שבעי קידוש דכלי אבל עצים ל"ב קידוש בכלי והא דנקט בזבחים דף ל"ד קידשה בכלי בעצים ולבונה משמע דשייך גם בעצים קידשה בכלי זהו רק לרבי וכמש"כ תוס' מנחות דף כ"א אבל לדידן דעצים ל"ה קרבן לא בעי כלי ורבינו לית לי' דרבי כמבואר בפ"ה מה' אלו אך בתוס' מנחות דף ק"א כ' דא"א לאוקמא דהך דמנחות כרבי דהרי איירי שם דליכא מתירין לעצים ולר"י דקרב קומץ בעצים יש לו מתירין ואולם קו' תוס' יש ליישב דמצי אתיא כרבי וגם לר"י ל"ח עצים יש לו מתירין דהרי תוס' מנחות דף כ' כתבו איך שייך לרבי עצים נקמצות לעצמו הא כולו למזבח ותי' דנקמצות וזה קרבו לעצמו ושירים לעצמו כמו מנחת כהנים לר"ש במנחות דף ע"ו והנה בזבחים דף מ"ב חשיב מה דלא יש לו מתירין למזבח וחשוב מנחת כהנים דכליל ושם פליג ר"ש בסיפא לענין לוג של מצורע ואין חולק אמנחת כהן כיון דעכ"פ כולו כליל ל"ח ישל"מ אך בתוס' זבחים דף מ"ג ד"ה והלבונה ובמנחות דף כ"א ד"ה יצאו כ' דלרבי בעצים פטור על הקומץ וחייב על השירים דחשיב ישל"מ וא"כ הדרא קו' לדוכתי' דא"א לאוקמא הך דמנחות כרבי אולם עדיין אפשר ליישב עד"ז דהרי במנחות דף כ' פליגי תרי תנאי ארבי רבנן דאמרו יצאו עצים שאין אחרי עבודה ור"י שמע לבן ברוקה דאמר יצאו עצים שאין מטמאין ולפי"ז י"ל הך דמנחות קאי אליבא דחכמים דלדידהו מטמאין ואפ"ה לענין פיגול לאו קרבן גמור הוא וכמש"כ התוס' בזבחים דף מ"ג ד"ה והלבונה דלרבנן בעצי מערכה נהי דמשום טומאה איכא משום פיגול ליכא דלאו קרבן גמור הוא. אמנם רבינו יסבור כרי"ש כמש"כ הכ"מ בפ"ה מה' אלו וא"כ לכן ליכא משום טומאה בעצים כלל דהרי קאמרו יצאו עצים ובזה יתיישב קו' תוס' במנחות שם איך קאמר יצאו עצים מהך דוהבשר לרבות עצים ולבונה דבאמת יסבור רי"ש דלא מטמאו עצים ואולם בלח"מ פ"ה

מה' אלו השיג על הכ"מ במה שכ' דרבינו כרי"ש דא"כ אמאי קטורת צריך מלח וא"כ הדרא קו' לדוכתא הך דמנחות אמאן תרמי'.

העצים והלבונה. והנה בכ"מ העלה דמוכח דדעת רבינו דחה"ק רק דרבנן ואמנם קשה דבפי"ט מפהמ"ק מבואר דס"ל דחה"ק מדאורייתא וכבר עמדו תוס' ע"ז דבכמה דוכתין משמע דהוא דאורייתא ובמנ"ח כ' ליישב דהנה מבואר בגמ' והבשר לרבות עצים ולבונה וכו' וגם מבואר בחולין ופ"ו דפסחים חיבה"ק מכשיר בבשר אף שלא הוכשר חה"ק מכשיר והנה יש ב' ענינים בחה"ק א' אף דאין אוכל כלל כגון עצים ולבונה דאינו מקבל טומאה בכ"מ כיון דאינו אוכל ומשקה מ"מ גבי קודש מרבה הפסוק והבשר דמקבל טומאה ועוד יש אוכלין דמקבל טומאה בכ"מ רק צריך הכשר מים ג"כ חה"ק מכשיר.

ונראה דזה מסתברא שפיר דהתורה ריבתה והבשר לרבות עצים ולבונה דאינו אוכל כלל ובכה"ת כולה אוכלים ומשקים חשובים ומקבלין טומאה לפי חשיבתו כן טומאתו דהתורה גזרה דוקא אוכלים ומשקים חשובין ומקבלין טומאה אבל דברים שאינן אוכלין אין מקבלין טומאה והכא רבתה תורה מוהבשר והוק' תוס' בזבחים ובחולין דלמא מרבה קרא בשר שלא הוכשר ולא דברים שאינן אוכלין ולפי"ד ל"ק דחה"ק שייך בדבר שאינו אוכל ומשקה ובכ"מ אינו מקבל טומאה מפני הגריעות דאינו אוכל ומשקה אחז"ל מצד הסברא דחה"ק משוי לי' כאלו הוא אוכל ודבר חשיב אבל אוכלים בלא הכשר דהם אוכלין אלא דאין מקבלין טומאה דגזה"כ שצריכין הכשר מים א"כ מה חשיבות יש בזה דלקודש אי יקבל טומאה אף בלא מים לכן יותר מסתבר דמרבינן עצים ולבונה דבר שאין אוכל דע"י חיבת הקודש חשיב כאלו הוא אוכל ומיושב קו' התוס' שהקשו למה משקה בית מטבחיא טהור לימא חה"ק מכשיר להיות אוכל כמו עצים ולבונה דשאני משקה דהוא חשיב ומ"מ גזה"כ דמשקה בית מטבחיא דכן א"כ מה חשיבות יש לקודש דיקבל טומאה ואין זה חשיבות כלל דיהי' קרוב למקבל טומאה בהא פליגי ר"ל ורי"ו בפ"ב דחולין דר"ל ס"ל גם בהא חיה"ק מכשיר אבל רי"ו לא ס"ל כן רק דהוא מדרבנן ורבינו ס"ל כרי"ו כמש"כ בפ"י מהט"א א"כ ניחא דברי רבינו דכאן לענין לבונה שיהא נחשב כאוכל שיקבל טומאה כשיבוא עליו מים בזה שפיר חבה"ק משוי לי' אוכלא מה"ת את"ד.

הלכה ט

ואלו הן היינות הפסולים לגבי המזבח. והנה בב"י או"ח סי' רע"ב תמה על רבינו שלא הזכיר יין חיוריין דפסול לנסכים כדאיתא ב"ב דף צ"ז ובספר שושן עדות פ"ו מעדיות כ' ליישב עפ"י שו"ת תשב"ץ א' סי' פ"ה שכ' וז"ל שלשון חיוריין מוכיח כן מדלא קאמר חיור

דחיוריין משמע שנתלבן בגריעות ועיי"ש והעולה מדבריו דחיור משמעותו לבן גמור ומתחילת ברייתו משא"כ חיוריין משמעותו שמתחלה הי' אדום ואח"כ נתלבן ולפי"ז י"ל דהא דרבא פשט לאיסורא דלכתחלה לא יבוא היינו מחמת שנשתנה ללבן אבל בדיעבד כשר ובמנחות איתא דרבא גופי' אמר הך טעמא דאל תרא יין כי יתאדם אליבא דרבי דפוסל יין שנתיישן יותר משנה וא"כ קשיא לי' לרבינו הא רבנן פליגי עלי' דרבי וע"כ לומר דרבנן רק פליגי בב' שנים אבל בישן כמה שנים מודין חכמים דפסול עכ"פ לכתחלה דהיינו חיוריין א"כ ל"ק אמאי לא כ' הך דיין חיוריין דהא באמת העתיקו בפ"ז שכ' ואם הביא יין ישן מכמה שנים כשר רק דיעבד דהיינו יין חיוריין את"ד. [ועמש"כ בפ"ז באופן אחר.]

אמנם מה שלא העתיק רבינו הך דינא דיין חיור ויין כושי כ' בשושן עדות ליישב כיון שבתולדתו כך הוא בזה ל"ש לפסול משום מום כיון שהוא משובח והוא כך בתולדתו וסובר רבינו דהך ברייתא שפוסל יין הכושי ויין הבורק שהוא הלבן בתולדתו אתיא כר"י בפסחים דף ק"ח דצריך שיהא בו טעם ומראה יין אבל להת"ק דפליג עלי' דר"י ס"ל דלא בעינן מראה יין לדידי' באמת כשר יין הבורק שהוא לבן בתולדתו ואפי' לכתחלה וכן ביין הכושי כיון שהם יינות משובחים בטעמים וריחם לא נאמר ופסק רבינו שם כרבנן ממילא ליתא להך ברייתא דהכא ע"כ לא הביא כל זה יעיי"ש.

וכן יין צמוקין. הנה יין צמוקין ראיתי בזה מבוכה בפוסקי' המג"א סי' תר"י סובר צמוקין היינו ע"י שנותנין עליו מים, והוכיח מזה דמים שנפל ליין קודם תסיסה אין מחמץ דתסיסה משנה ובח"צ סי' ק"ס כתב דיין צמוקים היינו בלי מים רק ע"י כבישה תקשה מאי קמ"ל דכשר דס"ד דהו' כמו המעושן והמבושל ופסול קמ"ל דיין צמוקין כשר אבל ע"י תסיסה לא נשתנה ומה דהוכיח המג"א מהא דמי גשמים יורדים בשעה שהם מחוברין על הענבים וכן על השיבלים ואפ"ה קאמר בדף מ' דהו' מ"פ לד' דבשעת חיבור וצמיחה משתנה בודאי בידי שמים ומתהפכים לחלק חטה ויין שאגור בקליפי ענבים עי' מג"א סי' ש"ח סק"א אבל בידי אדם לא מהני.

ולדעתי אי צמוקין הוא בלי מים תלוי באשלי רברבי דהנה בסי' רע"ב מבואר דעת ריא"ף ורבינו דיין צמוקין אם יוצא לחלוחית קצת ע"י כבישה שרי לשרותן במים, ולקדש עליהם והביא ראי' מהא דיין צמוקים כשר לנסכים עריא"ף פ' ערבי פסחים [ראיתי חידוש בטור משמע דריא"ף ורא"ש שווין דבין אם מכמשי בגופניהן ול"ש נצטמקו ע"י חמה אם יש לחלוחית קצת כשמצערין שרי לשרינהו במים ובריב"ש סי' ט' הבין דריא"ף סובר דוקא מכמשי בגופנייהו אבל יבשין בחמה לא] והנה לדעתי זה תלוי בב' פירושים במנחות

פ"ו לענין שמן דתנן הגרגרים שנשרו במים שנכבשין פסול, ופירש"י שם חד פי' שנשרו במים ושהו בהן הרבה או שנכבשו, ולחד פירוש זתים שאין מוציאין שמן אלא ע"י שרייה או כבישה, והנה אי הכוונה ע"י כבישה בשמן פסול י"ל דס"ד גם בצמוקין פסול ולכן אשמעינן דכשר אבל אי גם בשמן כשר אי יוצא על ידי כבישה ולא פסול אלא בנשרו במים אם כן המי צמוקים כשר היינו אף על ידי שריי' במים ובתנאי שיצא דבר מעט אבל לפירש"י דבשמן פסול ביוצא ע"י כבישה א"כ י"ל דאשמעינן בצמוקין ביין ביוצא ע"י כבישה כשר כחכ"צ ובתנאי שלא יצטרך מים, ומדברי רבינו משמע כפי' הא' דכתב להלן הגרגרים שנשרו במים או של זתים כבושין הרי דהא כבושין לא קאי אגרגרים אלא אזתים ממש וכן הוא בברייתא דף פ"ו רק איירי בכבושין אבל לא איירי מזתים שנכמשו שצריך כבישה אלא איירי מזתים טובים שנכבשו והיינו כבישה במים ורישא דגרגרים שנשרו היינו זתים כמושין שנשרו במים. ואח"כ רבותא יותר אף זתים שכבשן במים או שלוקין פסול, וא"ל דכוונה זתים כבושין היינו זתים טובים שכבשן במכבש בלא מים פסול דז"א דהרי כל השמנים מוציאין ע"י כתישה בשלמא בזתים רעים בגרגרים דכתב רש"י שפסול ע"י שכבשן ועצרן במכבש דאין הפסול משום העצירה אלא יען שהם זתים רעים ויבישין אבל רבינו דאיירי מזתים גמורים ע"כ הכוונה שנכבשין היינו במים.

ולפי"ז בזתים שנכמשו אבל ביוצא ע"י כבישה ועצירה כשר ולא פסול אלא בכבוש במים וא"כ מינה דצמוקין דכשר היינו דאף ע"י מים רק שיהא לחלוחית קצת אבל יוצא ע"י עצירה יין גמור פשיטא דכשר לנסכים דלא כחכ"צ, דצריך לאשמעינן דל"ד למבושל דהרי בשמן מבושל פסול דהיינו שלוקין וגרגרים יבישין שיוצא ע"י כתישה כשר ומוכח כדברי המג"א והבן.

ולענין מה דמחלק בחכ"צ בין ירד גשמים על שיבלים דבי"ש לדעתי גם תסיסה מקרי בי"ש דזה בטבע, אך ממג"א נראה שגם ע"י בישול סובר דנשתנה ע"ז יש להשיב כדברי החכ"צ דדוקא בי"ש, ולענין מה דהביא ראי' משיבלים הנה לכאורה י"ל אגב מדלייהו לא בלעי וכעין שכתב המעיל צדקה סי' תר"ז אבל באמת בארתי בגליון המג"א זה כמה שנים דכשיש עוקצין למעלה כדרך גידולן מתעכב שם הגשמים ובלעי ועי' בגליון מג"א בסי' תר"ב ותר"ז מש"כ מזה הערות נכונות.

הלכה י

יין שנתגלה פסול. והנה ב"ב דף צ"ח איתא דאף סינון ל"מ לגבוה וקשה לי מהא דע"ז מ"ז מאי לחלילין הרי כיון דעבר המיאוס שרי לגבוה ואמנם י"ל דאין הטעם יען דהי' מאוס אלא דהגילוי בעצמו פסול וכן מוכח בסי' רע"ב שהביא הטור בשם הרי"ץ יין שנתגלה

פסול בזה"ז לקידוש ומבואר בב"ח דיליף זה מהא דר"נ דסינון אין מועיל וע"כ דשינוי מועיל דאל"כ אין ראי' משום די"ל דלכן פסול לגבוה יען דהי' פ"א אין ראוי ומאוס.
ויותר י"ל דזה כוונת רבינו שכ' הדלה גפן על תאינה וכו' יין שלא נשתנה וסובר כיון דהי' בו מיאוס דנתגלה שוב הו' יין שנשתנה לכן לא מועיל סינון אלא דא"כ קשה על הרי"ץ אך יליף מכאן לפסול לקידוש דהכא הטעם שנשתנה.
יין שנתגלה פסול לגבי מזבח. עלח"מ ולכאורה קשה למה הביא דין זה דהא בזה"ז דשייך דין גילוי ליכא קרבנות ולעתיד לא יהא דין גילוי דכ' לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי והסמ"ג באמת השמיטו וי"ל לפמש"כ הכ"מ פ"ב מה' ביאת מקדש דרבינו איירי מדינים אשר נוהגין בזה"ז אם ירצו להקריב יע"ש לענין כהנים שאסורים לשתות יין וא"כ שפיר נפ"מ בזה"ז מדין גילוי אי כשר לנסכים וכן הביא דין זה במקומו לענין ניסוך המים.

הלכה יא

סולת שהתליעה רובה או התליעה רוב החטים וכו' התליע רוב חטה אחת ה"ז ספק.
עבכ"מ מה שפי' בגמ' ופירושו נכון אמנם פי' של רבינו לפי דברי הכ"מ נתלעה רוב חטה אחת אף שמעורב בסאה שלימין פסולה תמוה טובא למה לא נאמר דבטילה ונראה דבודאי אם התליע חטה אחת שנתערבה בסאה דבטילה אבל הכא איירי שהי' החטה באותה שעה מעיקרא ואח"כ נתלעה הו' כנולד בתערובות דלא בטיל הגם שיש לחלק כיון דהחטה הי' עומד בפני עצמו ואפשר לבררו אפ"ה י"ל דדמי לנולד בתערובת דלא בטיל.
והנה הטעם דרבינו לא מיאן בפי' הכ"מ משום דפשיטא ברוב חטים מתולעים אף שהן רק במיעוטן דפסולין כדאיתא כה"ג חולין דף ע' דפשיטא לי' דכה"ג דיצא רוב במיעוט אברין דאזלינן בתר רוב ולא בעינן רוב אבר ה"ה דל"ב רוב כל חיטה והנה שם איתא ביצא חצי ורוב אבר אחד משלים הוא בספק וכן פסק רבינו בפ"ד בבכורות ולפי"ז גם כאן שייך בעיא זו דהא דבעינן רוב סאה מתולעת א"כ ברוב חטה אחת משלים לרוב א"כ איכא למבעי כמו שם באבר ולפי"ז י"ל דגם כאן כונת רבינו כך דרוב חטה אחת המתולעת משלים לרוב ויש לעיין בזבחים דף פ"ז דבעי אי יש חיבור בעולין דאי אין חיבור ל"מ רוב א"כ גם כאן אולי הכונה אפי' על אותו חטה אם פסולה ולא בנתערב מיירי והספק אי כיון דמיפרת לא נפסלה ברוב מתולעת וא"כ יקשה לפי הכ"מ דלפי פירושו משמע ברוב עכ"פ החטה אחת נפסלת יקשה הרי אין חיבור בעולין. [ועיין בב"י סי' פ"ד הביא בשם אגודה ראי' מהך דסולת שהתליע פסולין למנחות מכלל דלהדיוט שרי דאין נאסר משום התולעים שקורין מילוונ"ן.]

והנה הקשו דרבינו לא הביא הדין דיין קוסס דפסול ע"ג המזבח וכן הך דיין כושי ויין בורק וראיתי בשירי קרבן פ"ח דסוטה שכ' ליישב דרבינו ס"ל דברייתא קמייתא אתיא כרבי דאמר במנחות פ' כל הקרבנות דיין ישן לא יביא ואם הביא כשר ומסיק רבא דטעמו דלא הוה יין חשוב אלא אדום ולית הלכתא כרבנן דמכשרינן יין ישן והא דלא הביאו יין קוסס ומאוס ושל שמרים ושריחו רע דאלו נכללו במש"כ בה' י' הרי הוא אומר זבח ונסכים מה זבח שלא נשתנה אף נסכים שלא נשתנו וכל אלו כבר נשתנו.

והנה בהא דדריש דזבח לא נשתנה קשה מע"ז דף ל"ו מה מים שלא נשתנו מבואר דרק מה שנשתנה ע"י אור מקרי נשתנה אבל מה שלא נשתנה ע"י אור לא מיקרי נשתנה א"כ איך כ' שהוא בכלל יין שלא נשתנו הא שאני נשתנה ע"י בישול דהוה שינוי ע"י אחר.

הלכה יג

חטים שלקטן מגללי הבקר וכו'. והנה בישועות יעקב הק' על דברי הרוקח דקיי"ל מחמץ אחר מחמץ חייב ומחמץ מנחה פסולה פטור א"כ י"ל לעולם נתחמץ וא"ר למנחה אלא דאי יש פסול אחר דהקרבהו לפחתיך פטור אי חימצה אבל אי ליכא פסול אחר חייב אחימוץ אחר חימוץ ולדעתי לק"מ דממנ"פ אי לענין אי רשאי להקדישו קבעי א"כ עדיין חולין הוא ל"ש מחמץ אחר מחמץ חייב דא"ח משעת מחמץ בעוד חולין ואי לאחר שהקדישו בכלי קבעי אי רשאי להקריבו הנה אי נתחמץ קודם ההקדש א"כ למנחה אין כ"ש מקדש את הפסולין א"כ ל"ש משום מחמץ דכיון דכ"ש אין מקדש את הפסולין לא נתקדשה קדה"ג א"ח כלל משום מחמץ ועוד אי איתא דנתחמץ פשיטא דאיכא כחישותא דכל חיטין אחר החימוץ אין אותו הקמח ראויין לחימוץ מחמת כחישותא דידי' א"כ מאי בעי אי משום כחישותא בודאי היינו כחישותא דהא אפי' לענין איסור חשוב עיכול אף דבחיטין שלמים ל"ח עיכול כמש"כ תוס' שם היינו אי ל"ח נתחמץ אבל אי אמרינן דנתחמצה היינו נמי עיכולה דא"ר עוד לחימוץ.

אך לפי"ז גם קו' הנובי"ת סי' ס"ח שהוא קאמר קו' המרדכי דילמא איירי לענין שתהל"ח או תודה דבא מחמץ דלהנ"ל אי כבר נתחמצה א"כ פשיטא דהיינו עיכולה וגם לשתהל"ח א"ר עוד ושפיר דייק הרוקח דע"כ לא נתחמצה בגללי בקר.

חטים שלקטן מגללי בקר וזרעם הרי אלו ספק אם עברה מיאוסן וכו'. ובחכ"צ כתב דהן אמת דהו' איבעיא בש"ס מנחות אך ק"ל למה לא חילק בין זרען ואח"כ הקדישן או הקדישן תחלה וממנ"פ אם מיאוס גרע מטומאה א"כ אם בטומאה לא מהני זריעה מכ"ש במיאוס ובע"כ האיבעיא של הש"ס אם זרען ואח"כ הקדישן אבל אם הקדישן תחילה לא מהני זריעה כיון דנדחו כמו דלא מהני לטומאה וקו"ח הוא ואם ס"ל דמיאוס

עדיף מטומאה א"כ בע"כ אי בעיא של הש"ס בהקדישן תחלה ואח"כ זרען אבל בזרען תחלה הוי קו"ח מה טומאה מהני זריעה מכ"ש ומיאוס והוי לי' לבאר דבזרען תחילה אין ספק ופשיטא דכשרים וממנ"פ הו"ל לפרש אי דבהקדישן תחלה פשיטא דפסולים או להיפוך דבלא הקדישן תחלה פשיטא דכשרים ואפשר לרבינו גופא הוי ספק אי מאוס גרע מטומאה או עדיף מטומאה והרי הוא עצמו מסופק במה הוי בעיא הש"ס לפיכך סתם דבכל ענין הוי ספק יעיי"ש שהניח בצ"ע.

הלכה יד

או שמן שהוציאו מזתים שלא בשלו אלא עדיין הם פגים וכו'. ובכ"מ כתב דרבינו הי' גורס ואם הביא כשר כגי' ר"ת והיינו כר"ש דהוי שמן ובס' קרן אורה הקשה דהא בפ"א מטו"א ה"ה כתב משקה היוצא מזתים וענבים עד שלא הביאו שליש אינו מכשיר דל"ה אלא מי פירות והוא מדברי ירושלמי פ"א דמעשרות אלמא דלאו שמן הוא כלל והיכא כ' כאן אם הביא כשר ואם נאמר שמפרש דר"י קאמר אנפוקנין הוא שמן זית שלא הביא שליש לא קאי אמתניתין אלא אברייתא דאם הביא פסול מפני שהוא שרץ ועלה קאמר ר"י דהוא מזית שלא הביא שליש אבל מתני' דאם הביא כשר היינו אפי' לאחר שהביא שליש כל שלא נתבשל כל צרכו א"כ מ"פ הש"ס ברייתא אמתניתין לימא דמתניתין מיירי אחר שהביא שליש דהוי שמן ובריייתא מיירי קודם שהביא שליש דלאו שמן הוא אלא שרץ ולמה לי' לאוקמא כתנאי וכו' וא"כ הני תרי פסקי סתרי אהדדי דהכא פסק דהו' שמן ולענין הכשר פסק דלא הוי אלא כמי פירות.

הלכה טו

שאינן באין אלא מן החדש. והנה בפ"ז מתומ"ס כתב רבינו דאם הביא מן העלי' כשר ובעומר כתב דפסול וכ' הלח"מ דמפרש דרק בעומר פליגי אבל בשתהל"ח גם לסתם משנה כשר בדיעבד והנה ראי' ברורה לדבריו מדהביא כאן לשון המשנה כצורתה דאין מביאין מן הישן אע"כ דהמשנה נוכל ג"כ לפרש רק לכתחלה אבל בדיעבד כשר לשתהל"ח.

ואמנם ל"נ ליישב סתירת דברי רבינו דהנה בטה"ק עמד על פירש"י שכ' מן העלי' מן חטים ישנים וזה קאי אשתהל"ח ולא פי' כן בעומר ולכן נראה דהנה בת"כ דריש תקריב מן העלי' וכתב בק"א דהיינו חדשה שכבר נקצרה אבל לא מן הישן כדי דלא תיקשה ממשנה דתנן דאין מביאין מן הישן וכ"כ בפ' אמור לפרש הא דדריש מתביאו לרבות מן העלי' שכונה אחדשה שהניחו בעלי' ולפי"ז י"ל דהקשה לרש"י הא דקאמר דפליג אברייתא דדריש מן העלי' הא איכא לפרושי הברייתא ג"כ אחדשה שהניחו בעלי'

ובשלמא בעומר ל"ק לי' דבעומר לתנא דמשנה פסול מן העלי' אף שהוא חדשה דבעינן קצירך ואם נתנו בעלי' אינו קצירך וגרע מאם לקח מן העומרים דמרבה בדף ע"ב מתקריב א"כ ע"כ בעומר פליג אברייתא אבל בשתהל"ח דילמא מודה תנא דמשנה דמן העלי' כשר כיון שהיא חדשה וע"ז פירש"י מחטין ישנים דידוע הי' לגמ' דברייתא מישנים איירי וכמש"כ בק"א דברייתא ע"כ אישנים קאי אבל בחדשה מן העלי' כשר גם לתנא דמשנה ובטה"ק נדחק הרבה ולפמש"כ ניחא.

מעתה י"ל דרבינו דכ' בפ"ז דמן העלי' כשר לשתהל"ח היינו חדשה שקצרה והניחו בעלי' וזה כשר גם לתנא דמשנה אבל בעומר דגם מן העלי' פסול לתנא דמשנה פסק בזה שפיר כתנא דמשנה וכאן העתיק המשנה כצורתה ולא מן הישן היינו ישן ממש מדאישתקד דס"ל גם לרבינו דפסול לשתהל"ח וכתנא דמשנתינו ובזה אזדא לה קו' הכ"מ שם והבן.

פרק ז

הלכה א

לא כל דבר שאינו פסול מביא אותו לכתחלה וכו' וע"ז נאמר וארור נוכל וזובח משחת וכו'. הנה ברמב"ן פ' אמור על קרא ושמרתם ועשיתם אותם אני ד' כתב וז"ל וטעם ושמרתם מצותי בכאן יזהר את ישראל לשמור המצות שיזהרו בקרבנות במומין ובמחוסר הזמן קודם שבעה מיום שנשחטה האם ולעשות הזבחים והתודה ולשחטם לרצון ויכלול כל המצות ביחוד וכבר הזכיר למעלה בחוקים ובמשפטים ושמרתם את חקותי ואת כל משפטי ואמר לא תחללו את שם קדשי להיות בכם נוכל וזובח משחת כמו שאמר בבני אהרן ולא יחללו את שם קדשי שיזהיר בקרבנות מן הטומאה או מן המומין עכ"ל הנה מתחילת דבריו דקאי גם על מחו"ז א"כ גם לא תחללו קאי אמקריב מחו"ז כמו במומין ועל זה קאי קרא דנוכל וזובח משחת כל דבר שפסול לקרבנות בכלל ארור וכמו שכ' רבינו כאן א"כ קשה מה שכתב רבינו בפ"ג ויראה לי דלא לקי אמחו"ז, ואולי יש לומר דאדרבא בזה יתכנו דברי רבינו שכתב ויראה לי ותמהו עליו [עיי' מש"כ לעיל שם] להנ"ל יש לומר דכתב דנראה לי דלא לקי אע"ג דנכלל בלאו דלא יחלל את שם קדשי ואפ"ה לא לקי.

לא כל דבר שאינו פסול מביא אותו לכתחלה וכו' וע"ז נאמר ארור נוכל וכו'. הנה ברמב"ן הנ"ל כתב דע"ז נאמר ולא יחללו שם קדשי וקשה לי מגמרא דהנזיקין דקאמר דשדא בי' מומא וסבור רבנן לקרובי משום שלום מלכות אמר להו זכרי' בן אבקילס יאמרו בעלי מומין קרבין לגבי מזבח ולהנ"ל מאי טעמא דרבנן הא אזהר הכתוב ולא

יחללו את שם קדשי להיות בכם נוכל וזובח משחת ואיך משום שלום מלכות יעבור על לאו דלא יחללו הא נהרגין על קידוש השם, ואולי יש לומר בשל נכרים ליכא חילול השם יען דלא שייך ארור נוכל וזובח משחת דהא משל נכרים מקריב.

הלכה ג

כל העצים וכו' משל זית ולא משל גפן משום ישוב ארץ ישראל. הנה בפ"ב דתמיד תנן כל העצים כשרים למערכה חוץ משל גפן ושל זית ומפרש ראב"י משום ישוב ארץ ישראל ובשו"ת יעב"ץ סי' ע"ו הקשה תפ"ל דעובר בבל תשחית והוכיח מזה דלמצוה שרי הנה כבר עמד ע"ז בבאר שבע ותי' דלצורך מצוה גדולה כהאי שרי וכ' בס' נר מצוה דהטעם דאף דאפשר למערכה בעצי היער מ"מ מצוה מן המובחר להדר ולפאר ולעטר המזבח משופרי שופרי כיון שעל ידו הי' סליחתינו כדהאי דתנן בפ' לולב וערבה דף מ"ה בשעת פטירתן מה הן אומרים יופי לך מזבח ופירש"י היופי הזה אנו עושין לך מזבח שאתה מכפר עלינו וכיון דמשום כבוד הי' עושין כן אין כאן משום בל תשחית דאדם דן קו"ח מעצמו וגמר קודש מחול אם לכבוד המלכים והנשיאים היו שורפין מיטתן וכלי תשמישין ולא היו חוששין משום בל תשחית כיון דלכבוד עושין כן לכבוד שמים לא כש"כ דדוחה לאו דב"ת והביא שם להקשות ממד"ר פ' תרומה למה עצי שיטים למד הקב"ה דרך ארץ לדורות שאם יבקש אדם לבנות ביתו מאילן עושה פירות אומרים לו ומה מלך מלכי המלכים שהכל שלו כשאמר לעשות משכן אמר לא תביא אלא מאילן שאינו עושה פירות אתה על אחת כו"כ הרי דלצורך מצוה ג"כ איכא ב"ת להנ"ל ניחא דלכבוד המזבח שאני.

והנה במל"מ תמה הא לקצוץ בענפים ליכא איסור והכא לא הי' כורתין רק הענפים וכתב עליו בספר נר מצוה הנ"ל דמדברי תוס' ברכות דף ל"ו מוכח דאפי' בענפים איכא ב"ת דעלה דמתניתין דמייתי התם מאימתי אין קוצצין את האילנות בשביעית כ' וא"ת בלא שביעית נמי תפ"ל דאסור משום ב"ת ותי' דלא טעין קבא א"נ במעולה בדמים ומיהו משום שביעית איכא דלאכלה אמר רחמנא ולא לסחורה ולא להפסיד מוכח גם בענפים איכא איסור וכן מוכח מב"ב דף כ"ו בהני דיקלא אמיצרי דפרדיסא דרב יוסף הוי אתי ציפורי יתבי בדיקלא ונחתי בפרדיסא ומפסידי לי' א"ל זיל קיץ ואמר אנא לא קייצנא והא הכא לא הי' הציפורים מפסדי פרדיסא דר"י אלא שהי' יתבי בחריות של דקל ובענפיו א"כ מאי מייתי מדרב דאמר דאסור למקצי' אלא ודאי דגם בענפיו איכא איסור.

ולי נראה דלא קשה קו' הנ"מ הנ"ל מהמדרש דלכאו' א"כ תיקשי אגמרא דבב"ק צ"א דמסיק רבינא ואם הי' מעולה בדמים מותר פירש"י שדמיו יקרים לקורות הבניין יותר

משבח הפירות שרי והא הכא בודאי למעשה המשכן הי' מעולה בדמים ואפ"ה קפיד ועביד קו"ח דלא יביא אלא מאותן שאין עושין פירות וליישב נאמר דהא בפסחים נ"ד איתא דקוצצי אילנות ישנות א"ר סי' ברכה וע"כ בדמיו איירי דאל"ה תיפוק לי' משום ב"ת וא"כ כוונת המדרש ג"כ דנלמד קו"ח מהקב"ה אלא משום דאין רואה סימן ברכה והנה זה שייך במידי דעושה לקיום כמו משכן ובית. אבל לשרפו על המזבח שאית בי' מצוה דליכא בל תשחית לא שייך לומר דאין רואה סימן ברכה כיון דכלה והלך אי לאו משום ישוב ארץ ישראל הי' מותר לכתחלה.

עוד י"ל עפ"י משל"מ הנ"ל דבענפים ליכא בל תשחית ובנ"מ הנ"ל הוכיח מב"ב דאסור אף בענפים כנ"ל לפי"ז יש לומר דהיכא דבאמת קיץ אילנא גופא אף לצורך מצוה אסור וזהו דעביד במדרש קו"ח שלא ליקצוץ אילן אף למצוה. אולם באמת מהך דב"ב אין ראי' דשם איירי דאיכא פירות בענפים אבל היכא דלית בי' פירות שרי שפיר לקצוץ ענפים.

והנה ביו"ד סי' כ"ח איתא דאם שוה כמו העוף מותר לשרוף הבגד כדי לכסות העוף ותמה בפ"ח ובפ"ת הא כיון דאיכא תקנה לקבל הדם בבגד א"כ למה התירו לשרוף הבגד משום לכסות הדם ונראה דתליא זה במש"כ לעיל בפרקים הקודמים דבכל חפץ יש קנין שויו וקנין גוף החפץ א"כ לענין ב"ת יש ג"כ חקירה זו אי הא דב"ת עובר גם בבגד אם הוא משום השויו דמפסיד שוה כסף שלו אי משום דמפסיד החפץ מצד עצמו והנה מהא דזבחים צ"ד דקורע בגדי כהונה כדי לטהר הבגד יש להוכיח דאין האיסור משום הפסד הבגד גופי' אלא משום השויו ולכן לצורך לטהרו מותר וכן יש להוכיח ממה שהבאתי בספרי דף ל' דבע"ז דכתיב לא ידבק בידך כל שמפחית דמיו אין עובר משום לא ידבק אף דלענין שבת אינו כן דפיחת דמים לא מיקרי מקלקל רק מקלקל גוף הדבר שאינו עומד עוד לדבר לצרכי היינו גוף החפץ וא"כ לפי"ז יש לומר כך דהטעם דלכסות רשאי לשרוף הבגד היא משום דאם לא ישרוף הבגד כדי לכסות נמצא דמפסיד העוף דהא אין רשאי לשחוט עד שיהא לו עפר ובינו לבינו ימות העוף וא"כ אין כאן הפסד ממון מאי אמרת הא עכ"פ מפסיד הבגד מצד עצמו הנה הוא לצורך מצוה ואי דאפשר לקיים המצוה ע"י שיבליע בהבגד הדם ולכסות אח"כ בעפר הנה כיון שבאמת מצד עצמו ליכא בבגד משום בל תשחית רק שבכל זה בלי צורך כלל בודאי אין לאבד שום דבר ע"ז סגי להתיר לצורך מצוה.

והנה בתב"ש סי' כ"ח כתב לפרש הא דהעוף שוה כהבגד היינו דשוה לו לאכילתו והבאתי דבריו בספרי מעשה למלך דף ע"ג והקשיתי עליו הא משום מצוה דכיסוי ג"כ לא הו' דרך השחתה א"כ לא שייך בל תשחית והעלתי דזה תליא אי אמרינן מצלה"נ

דאי מצלה"נ הו' כהנאת הגוף א"כ לא מיחשב בל תשחית כשיש צורך מצוה אבל אי לא לה"נ ל"ה כהנאת הגוף איכא בל תשחית אף דאיכא צורך מצוה אמנם להנ"ל גם לתב"ש יש לומר כיון דבאמת יכול להבליע הדם בהבגד א"כ משום מצוה לא הוי שרי רק יען דהוי צורך אכילה כמו הבגד א"כ אין צריך להמתין רק ישחוט מיד כדי שיהא לו לאכול וישרוף הבגד ויכסה.

הלכה ד

וכיצד הי' עושין וכו' נר חצי השדה. עיי' לחם משנה ולי נראה שהרי רבינו לעיל בפ"ו הי"ב כ' ארץ שלא נרה ולא עבדה לא יביא לכתחלה הרי דבעי נרה ועבדה ולכן נרא' שדעת רבינו כן דלכאורה קשה דבר"ה דף י"ג איתא עומר שהקריבו כשנכנסו ישראל לארץ מהיכן הקריבו משהביא שליש ויקשה הרי עכ"פ בעי שיהא מארץ שנרה שנה אחת ואיך ידעו וע"כ זה לכתחילה ולפי"ז יקשה עדיין א"כ בשנה שני' כשנכנסו לארץ איך לקחו עומר הרי גם אז לא הי' להם שדה שידעו שנרה שנה אחת מקודם וע"כ דבאמת גם באותו שנה הביאו משדה שלא היתה נרה שנה אחת דהיינו שלא עמדה בלא זריעה ורק בשנה שאח"ז הי' להם שדה שהיתה נרה וזה שכ' רבינו נר חצי השדה בשנה ראשונה וזרע חצי והיינו בשנה ראשונה שנכנסו לארץ הניח חצי בורה וחצי זרע דבשנה ראשונה כיון דלא ידעו אם יש כאן שדה שנרה שנה שקדמה ע"כ הוכרח להם להביא רק משדה שלא נרה רק הניחו חצי נרה על שנה שאחרי' ואח"כ כתב אם היתה שדה שגם אין עבודה הי' חורש ושונה ואח"כ זורע ולא יקשה קו' הלח"מ דהרי באמת לישנא דגמ' אין משמע כפירש"י דהי' שנה אחת כולה נרה רק משמע שנר חצי וזרע חצי מיד והיינו בשנה ראשונה שנכנסו לארץ דלא הי' אפשר בענין אחר וכן בלא זריעה דבעינן נרה וחרשה בשנה ראשונה וחורש שנית בשנה שני' הכל רק באפשר אבל בעת שנכנסו לארץ דלא מצאו שדה שהי' ידוע להם שנרה ע"כ הי' חורש שנית ולא הניח שנה נרה כיון דלא אפשר.

ועוד י"ל בכה"ג דהיינו בשנה ראשונה שבאו לארץ חפשו אחר שדה שראו שהיתה בורה ובשדה כזו זרעו חצי והניח חצי' נרה דבל"ס הי' שדות הרבה שלא הי' זרועים כשבאו לארץ ובאותה שדה כתב רבינו הניח חצי בור וחצי זרעו ומדוקדק לישנא דגמ' דקתני שנה ראשונה חצי ניר וחצי זרעו והיינו בהיתה עבודה שראו שנחרש אשתקד בשנה כזו ניר חצי וזרעו חצי אבל באינה עבודה דהיינו כשמצאו שדה זרועה רק לא עבודה חרשו וזרעו ולא יקשה הא בעינן נרה שנה דאיירי בכהא"ג שהיתה נרה ובורה משבאו לארץ.

קודם לפסח שבעים יום וכו'. הנה רבינו מפרש כן לכל מנחות אבל הרע"ב מפרש דרק לעומר ושתהל"ח הוא כן וקשה לי דבמנחות דף ע"ה קאמר דשאר מנחות אין נקחת אלא סולת דאין לוקחין חטין דאין עניות במקום עשירות עיין פי' הראב"ד על הת"כ פ' אמור וא"כ למה קתני במשנה שהוא עושה סולת מרובה דמה איכפת לן כיון שאין לוקחין אלא סולת חוץ מעומר ולחה"פ.

אך רבינו לא הביא דין זה דלא יביא אלא סולת ואולי ס"ל דלא קיי"ל כן כדמשמע במנחות דף פ"א דממעט דלא יביא מחיטין דלוקחין בכסף מעשר משמע בעלמא לוקחין.

והנה רש"י פי' שלא יביא אלא חלות ואולי ה"ה סולת ורק ממעט חטין מוכח דבעלמא ממעות חולין מביאין חיטין אך י"ל ביחיד מביא חטין ועושה סולת דלא ממעט אלא מנחת נסכים של ציבור ושתהל"ח משום דאין עניות בציבור.

ובראב"ד בפ"י לת"כ פי' דממעט שלא יביא מהלקוחות כבר לצורך מעשר אלא יביא חטין חולין לצורך תודה עכ"פ מוכח דל"ב דוקא חלות וא"כ מוכח ג"כ דנלקחות חטין וצ"ל ג"כ דרק ביחיד כן. אך קשה לי דרבינו בפ"א מפרה כ' מדכתב ולקחת אליך פרה ממעט שלא יהא בשעת לקיחה עגל וקשה דכאן איתא סולת ואפית שיביא סולת מניין שאפי' חטין ת"ל ולקחת מ"מ וקשה דנדרש ג"כ מדכ' ולקחת הוא לעכב שיהא סולת בשעת לקיחה ולא חטין כמו שדרש שם שיהא פרה בשעת לקיחה.

עוד קשה לי בדף פ"ו מסיק הגמ' דלכן א"צ כתית למנחות מפני החסרון ויקשה חדא דלמה לענין סולת אמרינן לעיל במנחות דלא שכיח ואינה תדירה צריך דוקא סולת רק ללחה"פ מותר לקנות חטין וכאן אמרינן דמותר ליקח כתית למנחות מפני שהמנחות מרובות.

ועוד דלעיל דריש מולקחת דללחה"פ מותר להביא חטין מפני החסרון ולמה לא נדרש גם כאן מויקחו אליך שמן זית זך דאפי' אינו כתית כשר למנורה. ועוד קשה דלעיל אמרי' מפני החסרון שנאמר וישק את בעירם וביאר בנובי"ת דהא דבמק"א ילפי' מקרא ופינו את הבית דמהכא הו"א רק בציבור חס ומשם ילפינן אפי' איחיד חס ואי הו' כתיב התם הו"א רק היכא דל"ה במקום מצוה ומכאן ילפינן אפי' במקום מצוה מן המובחר שיביא סולת אפ"ה מפני הפסד הקילה תורה. ולפי"ז לא נשמע רק בציבור אפי' במקום מצוה אבל אכתי מנ"ל ביחיד במקום מצוה וא"כ קשיא דהכא קאמר מפני החסרון ואפי' יחיד המביא מנחה א"צ כתית אף דמובחר להביא כתית אפ"ה חס רחמנא וכן יקשה מכאן אמש"כ רבינו בפ' פרה הנ"ל דמויקחו ילפינן שבשעת לקיחה יהא פרה א"כ גם כאן נדרוש שבשעת לקיחה יהא שייך כתית ולא שיקחו זית ויעשנה שמן למנורה.

הלכה י

אין כשר למנורה אלא ראשון וכו' אבל למנחות כולן כשרין. והקשה הרא"ם הביאו בלח"מ כיון דראשון כשר למנורה כש"כ למנחה ותי' דלאכילה עדיף השני שהוא מתוק והק' בלח"מ דבמשנה עביד קו"ח מנחות ממנורה שיהא שמן זית זך ולדבריו קו"ח שבא ליד קולא הוא כיון דלאכילה בעינן מתוק ונראה ליישב עפ"י מש"כ בתפארת ישראל במשניות לפרש הקו"ח מה אם המנורה שאינה לאכילה טעונה זך המנחות שהן לאכילה לא כש"כ הוא וכתב וז"ל דר"ל לאכילת מזבח דכ' בי' ריח ניחוח מדמקריבין ממנו הקומץ דאי לאכילת כהנים מאי קו"ח איכא הכא הא ודאי לגבוה צריך מובחר טפי ותו דהרי מנחת נסכים וכהנים לא הי' בהן אכילת כהנים כלל יעי"ש ומעתה ניחא דמשנה עביד קו"ח אאכילת גבוה דל"ש דבעינן מתוק ושפיר עביד קו"ח לגבוה דהיינו למנחת נסכים דאין לאכילה רק לגבוה דתיבעי זך אבל בשאר מנחות פסול הראשון כיון שיש בהן אכילת כהנים מפני שהשני מתוק ואף דאית בהו נמי אכילת גבוה אזלינן בתר אכילת כהנים שהן עיקר המנחה רק כיון דפסלינן הראשון למנחות שיש בהן אכילה שוב אף למנחות שאין בהן אכילת כהנים פסול ג"כ דכל המנחות דינן שוין והמשנה דרצה לעשות קו"ח למנחת כהנים ונסכים שאין רק לגבוה דאי לא הי' לנו פירכא על הקו"ח ע"כ היינו מחלקים בין מנחה שאין נאכלת למנחה הנאכלת אבל כיון דדחי במשנה הקו"ח מדכ' זך כתית למאור ולא למנחה שוב אדרבא אמרינן כיון דלמנחה שיש בה אכילה הראשון פסול שאין מתוק לכן אף לשאר מנחות פסול כיון דליכא קו"ח שיהא דוקא זך במנחה שאין לאכילה ודו"ק.

והנה בלח"מ הביא קו' הרא"ם דק"ו אם למנורה כשר כש"כ למנחות ותי' דמנחות לאכילה בעינן מתוק יותר הו"א דפסול ולח"מ וכן בטה"ק תמהו דבמשנה במנחות פ"ח איתא להיפוך קו"ח לאכילה דבעינן זך ול"נ דהכונה קו"ח דליבעי גם זך דהיינו למנחות ליבעי שיהא גם זך שלא ילקח ממנו שמן הראשון הזך ואם לקח ממנו יפסול גם למנחות ת"ל זך למאור דוקא בעינן זך ואולם בגוף קו' הרא"ם לק"מ דכן הדרך תחילה עושה במשנה קו"ח דליבעי זך גם במנחות וקאמר דגלי קרא דוקא במאור בעינן זך שוב שייך לומר א"כ לעכב יפסול למנחות וכ"ת דנדרוש קו"ח דאי דרשת קו"ח א"כ לעכב דוקא זך וע"כ דלא דרשת קו"ח א"כ הוא דיפסול לגמרי וע"ד זה מצינו כמה פעמים בש"ס ואך קשיא לי דקא עביד קו"ח למנחות דלאכילה לבעינן זך דא"כ מנחות כהן דכליל דל"ש קו"ח לא ליבעי זך וכי תימא דלא מסתבר דחילקה תורה בין שמן מנחות ישראל לשמן

מנחות כהן אכתי תיקשי למ"ד מתנדבין שמן ולאישים אזיל א"כ לאותו מ"ד לא נצטרך שמן זך ולמנחות בעינן זך.

הלכה יא

ומאחר שכולן כשרין וכו' למה נמנו כדי לידע יפה שאין למעלה ממנו וכו'. וכ"כ רבינו בפי' המשנה ושוין למנחות ואין יתרון לזה על זה אלא למי שרוצה מצוה מן המובחר לפי שכולן שלישי שבשלישי כשר למנחות אבל הרוצה היפה והטוב כבר ידוע מעלתן בשבחן דהיינו שידע המין היפה והנה ראיתי בטה"ק שהבין שכוונתו לומר דאף דשני שבראשון והראשון שבשני שוין אפ"ה למצוה מן המובחר להביא מראשון שבשני.

והנה רש"י פי' שוין למנחות אם רוצה ליתן הראשון שבשני למנחות הרי הוא כשני שבראשון אם יש לו משניהם ופי' בטה"ק שכונה דס"ד דשני שבראשון עדיף יען דלאכילה עדיף שני כמש"כ הרא"ם קמ"ל דאפ"ה שוה ראשון שבשני לשני שבראשון ותוס' כ' אבל למנורה שוין דאין זך אלא נקי והראשון לעולם נקי ופי' בטה"ק שכונה כיון דבעינן מבחר נדריך א"כ למה יהא שוין דעדיף ראשון שבשני כיון דחזינן דכשר למנורה ע"כ דעדיף ע"ז תי' דאין עדיף אלא דלמנורה תליא זך אבל למנחות דלאכילה אין ראשון שבשני חשיב יותר וכתב ע"ז בטה"ק דמדברי רבינו משמע דלמצוה מן המובחר ראשון שבשני עדיף והנה בתוס' כתבו פירוש קונטרס עיקר כדפרישית מרישא שמעינן ראשון למנורה ושאר למנחות וביאר בטה"ק דכונתם דמפירושם משמע דבא לאשמעי' דלמנחות מובחר הב' שבא' כמו הא' שבב' וע"ז כתב דל"צ לאשמעינן מאחר שכבר תני ראשון למנורה ושאר למנחות משמע בפי' דלמנחות כך משובח הב' כמו הא' דאל"ה מאחר דבעינן מובחר נדריך האיך פסק ותני והשאר למנחות משמע אפי' לכתחלה רשאי להביא מב' שבא' אע"כ דלמנחות דלאכילה אין מעלה בא' שבב' וא"כ למה צריך לאשמעינן דהב' שבא' שוה לא' שבב' אע"כ דאיפכא צריך לאשמעינן דא' שבב' כמו הב' שבא' כפי' רש"י.

והנה כאשר הבין מדברי פי' המשנה דלרבינו באמת עדיף ראשון שבב' מב' שבא' ומצוה מן המובחר א"כ חולק אפירש"י ותוס' ואולם לדעתי פי' המשנה קאי אג' שמנים וכמ"ש בחיבורו כאן וכן משמע מלשונו שכ' שכולן שלישי שבשלישי כשר למנחות אבל הרוצה היפה והטוב וכו' משמע דקאי שידע איזה שלישי שבשלישי דשלישי ראשון עדיף משלישי ב' וג' וכ"כ הרע"ב שוין למנחות קאמר משום דקיי"ל דבעינן מובחר נדריך קמ"ל דראשון שבב' וב' שבא' שוין ומאיזה שירצה יביא וכ' ברע"ב אם יש לו מג' שבא' ומראשון שבשני יביא מנחתו מראשון שבשני שהוא מובחר והיינו כיון דקתני אח"כ

שלישי שבא' ושני שבב' וראשון שבשלישי שוין הרי דהא דאמרינן מצוה מן המובחר קאי רק אחלוקת שעושה התנא אבל שני שבא' וראשון שבב' ואף מצוה מן המובחר ליכא וכן בין ג' שבא' וב' שבב' וא' שבשלישי שוין, אלא דיש לעיין לפמש"כ הלח"מ בפ"ח ממעה"ק דתמיד רק קפידא להביא מעולה שבמין מב' שבראשון שהמין מעולה וכן יביא מראשון שבג' משיביא מג' שבא' או מב' שבב' ולפמש"כ הטה"ק בכונת פי' המשנה דבאמת הכונה שיביא מצוה מן המובחר א' שבב' אבל כבר הוכחנו דאין הכונה כן וצריך לחלק דזה ל"ח מעולה שבמין דהכל שוין ואין חילוק בין ב' שבא' לא' שבשני רק בשור ואיל שייך מעולה שבמין.

הרי נאמר בתורה והבל הביא וכו' ומחלביהן. הנה במק"א כתבתי דהאי מ"ד סובר דעולה הקריבו ב"נ כדמוכח סוף זבחים קט"ז וכעת ראיתי כי כן העלה בפלתי סי' כ"ג וכתב ליישב בזה דלכן סובר רבינו מפרכסת אסור לב"נ יען דפסק דעולה הקריבו ב"נ יעוש"ה.

ולי נראה ליישב על נכון דהנה לכאורה קשה כיון דבב"נ בנחירה תליא ע"כ שחיטתן נבילה דלאו בר זביחה הוא ואיך הי' שייך קרבן בדידהו דקרבן צריך שחיטה.

ואומר דהנה הא דכ' הרא"ש דמי שאין בר זביחה שחיטתו נבילה נראה דהטעם דהנה רשב"א הקשה בחולין ר"פ א"ט האיך משכחת שחיטה כשרה הא מיד כששחט נעשה נבילה ורש"י תי' דרך שחיטה בכך וזה תינח אי רק טרפה אבל אי הו' נבילה מחיים וכי מתה עומד ושוחט וא"ל דמתעסק בשחיטה הוא א"כ מ"פ במליקה וכי עומד ומולק דהא מתעסק במליקה הוא עכת"ד. וליישב אמרתי דלרי"ו דישנה לשחיטה מתוע"ס א"כ שייך שפיר דמתעסק בשחיטה הוא ולא חל עליו שם נבילה, ולא יקשה ממליקה דבמליקה ל"א מתחילה ועד סוף אבל אי אינה לבסוף א"כ נקב שנעשה ע"י תחילת שחיטה כאלו הי' נקוב מתחילה א"כ בסוף שחיטה איך מתכשר וכי מתה עומד ושוחט כמו במליקה וא"כ לר"ל דהו' רק לבסוף ע"כ נאמר דנקובת ושט מחיים רק טרפה. והנה לפי"ז לרי"ו דנקיבת ושט נבילה א"כ בנכרי ששחט ע"כ ג"כ נבילה דא"ל דמתעסק בשחיטה דזה שייך בישראל דצריך לשחוט אבל נכרי דא"צ שחיטה לא שייך דמתעסק בשחיטה א"כ כיון דנעשה נקב בתחילת שחיטה לא מתכשר בסוף שחיטה דכי מתה עומד ושוחט לכך הו' נבילה וא"כ לר"ל דנקובה רק טריפה שפיר שחיטת נכרי כשר וא"ש בקדשים דגם נכרי בשחיטה דוקא א"כ שפיר מתעסק בשחיטה מיקרי ול"ה נבילה והוא נכון.

ומעתה א"ש דהנה רבינו פסק נקובת ושט נבילה והקשו עליו מג"מ דחולין דנבילה דמטמא לא קתני מוכח דנקובת ושט לאו נבילה עוד הקשה בראש יוסף דר"ל משני כאן

בשחט במקום חתך ופריך הגמ' הא אמר ר"ל כמאן דמנח בדיקלא ואיך שייך בו שחיטה הא ליכא רק סימן אחד ויקשה בלא"ה כיון דכבר הי' נקוב א"כ אי נקובת ושט נבילה איך יהא מהני שחיטה וכי מתה עומד ושוחט. ונראה דהנה ראש יוסף הקשה רי"ו משני כאן קודם חזרה ויפלא הא רי"ו לית לי' דר"ל כמאן דמנח בדיקלא י"ל כאן בשחט במקום חתך כאן בשחט שלא במקום חתך וכה"ג הקשה הרמב"ן במלחמות לפמש"כ ניחא דבסוגי' איירי רבא ור"ל דסבר דאין אלא לבסוף לדידהו ע"כ רק טרפה הו' אבל רי"ו דסובר ישנה מתוע"ס א"כ אף דלית לי' דר"ל בהא דכמנחא בדיקלא לא מצי לתרוצי כאן במקום חתך דכיון דהוא נבילה מחיים לא מהני לה שחיטה וע"כ לתרץ דאיירי קודם חזרה ובזה ניחא גם קו' הרמב"ן יעיי"ש.

ובזה יש ליישב מה שהקשתי במק"א בפ"ג ממעה"ק א"כ כהן לאו בר זביחה איך שוחט קרבנות וכן לר"ע במדבר בשר נחירה הותר איך שחטו קרבנות להנ"ל ניחא בקדשים דבעי שחיטה ל"ה נבילה דמתעסק בשחיטה רק בחולין דל"ב שחיטה אף דשחט הו' נבילה משום נקובת ושט דל"ש מתעסק בשחיטה הוא כיון דל"ב שחיטה ונכון.

ומעתה ניחא דפסק במפרכסת אסור משום דראב"י קאי לר"ל ואליבי' מסיק דאסור דל"ש מי איכא מידי דגם ברייתא יסבור כר"ל דאינה אלא לבסוף א"כ ע"כ נקובת ושט טרפה וכיון דרק טרפה הו' א"כ שחיטת נכרי ל"ה נבלה אלא טרפה א"כ ל"ש נכרי בנחירה סגי במיתה תליא דגם נכרי ששחט שחיטתן הו' שחיטה א"כ נכרי ג"כ בר זביחה א"כ אין טעם לחלק בין ישראל לנכרי אבל רבינו דפסק נקיבת ושט נבילה דפסק ישנה מתוע"ס א"כ בנכרי שחיטתו נבילה דל"ש דמתעסק בשחיטה א"כ יש טעם לחלק בין ישראל לנכרי דבנחירה תליא דלאו בר זביחה דאפי' שחט ל"ה זביחה א"כ באיכא טעמא ל"א מי איכא מידי ושפיר אסור לישראל וא"ש ודו"ק.

והנה בהאי ענינא קשיא לכאורה לר"ע במדבר בנחירה סגי איך הותר קיבה לנכרי הא כיון דבנחירה סגי במיתה תליא הקיבה הו' אמה"ח גם לישראל דיעב"ע כ' ליישב קו' פמ"ג לכן מוכח לישראל בשחיטה יצא מידי אמה"ח מדשרי קיבה לכהן וא"כ אכתי יקשה אי בשר נחירה שרי איך הותר קיבה וכן יקשה לס"ד במנחות דכהנים הותר בנבילה א"כ לאו בר זביחה ובמיתה תליא איך מותרין בקיבה. [עיין מה שהארכתי לעיל בקו' העולם זו.]

והנה מה שהקשתי מדר"ע י"ל דבאמת לר"ע לא מחלקינן בין נכרי ובריתא דנכרי שרי במפרכסת כר"ע דא"ל נכרי בנחירה תליא במיתה דהרי ישראל במדבר דסגי בנחירה אפ"ה הותר להם הקיבה ול"א במיתה תליא ה"ה בנכרי ולכן לר"ע מפרכסת שרי ורבינו

פסק כרי"ש בפ"ד משחיטה דבשר נחירה לא הי' מותר א"כ שפיר י"ל דבנחירה סגי במיתה תליא מילתא והו' אמה"ח ול"א מי איכא מידי כיון דיש סברא לחלק ולכן פסק דמפרכסת אסור ודו"ק.

אבל קו' השני' מכהן אי מותר בנבילה איך הותר בקיבה קשה ונראה די"ל בזה פרפרת נכון דהנה רי"ו במנחות סובר דנבילה וטריפה לא יאכלו כהנים אלי' עתיד לדרשה ורבינא אמר ס"ד דיען דמליקה הותר לגבייהו נבילה וטריפה ג"כ הותר לכך קמ"ל דלא יאכלו כהנים וא"כ י"ל דרבינו סובר כברייתא דשרי נכרי במפרכסת משום מי איכא מידי דל"א נכרי דבנחירה סגי לכן במיתה תליא משום דגם נכרי שחיטתו ל"ה נבילה כאמור א"כ גם בכהן אף דסגי בנחירה שחיטתו בודאי כשרה שוב ל"ש במיתה תליא ושפיר קאמר דס"ד דהותר לכהנים דלא יקשה מקיבה דשרי לכהנים דבאמת גם לב"נ שרי.

אבל רי"ו לשיטתו דסובר נקובת ושט נבילה כמו שהוכחנו א"כ שחיטת נכרי נבילה ושפיר במיתה תליא והו' אמה"ח א"כ לא מצי דריש כרבינא דס"ד דיהא שרי בנבילה דא"כ איך הותר להם הקיבה הא אמה"ח וע"כ דכהנים אסורים בנבילה ע"כ מוכרח לומר אלי' עתיד לדורשה.

וכן הוא אומר כל חלב לד'. וקשה הא דקיי"ל חטה אחת פוטרת את הכרי א"כ מה שייך לומר דצריך להפריש מחלב לד' ומפריש מרעה על הטובה איסורא קעביד הא חטה אחת שאינה שו"פ ג"כ לאו אורח ארעא לאתויי למקום כדאמרינן כה"ג בכריתות דמדינא הי' שיהי' עשירית האיפה בפרוטה נכי רביעא אלא דלאו אורח ארעא א"כ מה לי אי הו' אותו חטה מן היפה או מן הרעה.

ונראה ליישב דהנה בבית מאיר אה"ע סי' קס"ט הקשה לשיטת רש"י דאיסור טבל מפאת התרומה המעורבת בה א"כ איך חייב מיתה על טבל הא ל"ה אלא ח"ש ותי' דצריכין לדחוק ולומר דהך דאמר שמואל חטה אחת פוטרת את הכרי היינו בחטה שהי' גדולה כשתי כליות של שור הגדול כדאיתא בכתובות דף קי"א יעייש"ה אם כן לפי זה שפיר ניחא דבעינן מן היפה דאותו חטה עכ"פ צריך שיהא מן היפה מן הגדולים כשתי כליות. [אלא דקשה דבגמ' אמרו דחטה אחת לא מינכרא נפילתה והא אי גדולה ככליות מינכרא נפילתה שפיר].

אולם באמת דחוק לומר כן ולכן נראה ליישב קו' הב"מ דהא בארנו לעיל בפ"ה דתרומה שחזרה למקומה הדרה לטבלה וא"כ אטו נאמר דאי הפרש חטה אחת והדרה למקומה דהדרה לטבלה דלא לקי דהו' כ"ש ע"כ כיון דעכ"פ גרם שם טבל לקי ה"נ י"ל לענין חיוב מיתה כיון דטבלה חייב מיתה כאלו יש בו תרומה כשיעור אמנם אדרבא יקשה לאידך

גיסא דתרומה הו' איסור אחר המתחדש ע"י קריאת שם א"כ איך חטה אחת פוטרת הכרי הא אין הקדש חל אפחות מפרוטה כדאיתא בגיטין דף י"ב ע"ש פירש"י ותוס' רק שיש לחלק כמש"כ תוס' כריתות דף כ"ב דבהקדש קדה"ג חל אפחות מפרוטה ג"כ.

אולם אכתי תיקשי הא ר"ל ס"ל דח"ש מותר מה"ת א"כ איך משכחת לומר דחטה אחת פוטר את הכרי כיון דרשאי זר לאכול איך יהא חל עליו שם תרומה לפטור השיריים בשלמא למש"כ הבית מאיר דאיירי בחטה כעין כליות ניחא אבל לפימש"כ לעיל דדחוק לאוקמא כן קשה אולם אי נאמר דתרומה מצ"ע קדושה בעודה בטבלה ולא ע"י שקורא עליו שם חדש ניחא דאף דח"ש מותר ורשאי זר לאכלו חל עליו קדושת תרומה להתיר השירים כיון שאין אלא מברר הקודש מן החולין.

אמנם קשה לי אדברי רבינו דמ"ע הוא להביא מן המשובח מש"ס בכורות דף י"ח רחל שילדה וכו' ר"ט אומר בורר היפה ר"ע אומר משמנין ביניהן ובדף י"ח במשנה שתי רחלין ילדו זכר ונקיבה אחד לו ואחד לכהן ר"ט אומר הכהן בורר לו היפה ר"ע אומר משמנין ביניהן דכהן נוטל כחוש משום דמספיקא הממע"ה וקשה לפי דברי רבינו דמ"ע ליתן המשובח א"כ מ"ט דרע"ק דכהן נוטל בכחוש דהיכא דאיכא מ"ע ל"ש הממע"ה כמש"כ השמ"ק ב"ק דף י"א דהיכא דאיכא מצוה אזלינן גם בממונא בתר רובא.

אך נראה דא"ש דהנה רבינו בפירוש המשנה מפרש דאיצטרך סיפא דהו' עולה על הדעת שאותה שלא ביכרה היא היא שילדה הכחוש שכך הוא ידוע ושר"ט אין חולק ע"ז הודיענו שאפי' בזה אומר ר"ט כהן בורר לו היפה לפי"ז דבכור שהוא כחוש א"כ מעיקרא לא הי' לו זכות בולד זה לכשיולד רק בולד כחוש ואי ל"ה מתערב הו' מסתמא כחוש לכן עתה שנתערב עם היפה שפיר אמרינן הממע"ה.

ואמנם לכאו' דברי רבינו בפירושו תמוה דבגמרא משמע כפירש"י דבכור משובח י"ל דתוס' הקשו מהא דאמרו בשבת דעבדו לי עגלא תלתא שלישי לבטן וכ' דתלתא לבטן לאו היינו שלישי אלא לשון חשיבות ורבינו מפרש עגלא תלתא לבטן כפשטי' ע"כ מפרש הכא אסיפא דבכור כחוש והשלישי לכן הוא המשובח יותר.

והנה בשו"ת חסד לאברהם יו"ד סי' ס"א הקשה על דברי רבינו מהא דאמרינן בב"מ דף כ"ב באמר לשליח צא ותרום ותרם מן היפות דאם אמר לו כלך אצל יפות תרומתו תרומה ואם לאו אין תרומתו תרומה והתו' שם הקשו דמ"ש ממה ששנינו בפ"ד דתרומות באומר לשלוחו צא ותרום דאם אין דעת בעה"ב פיחת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה ותי' כיון דדרך הרבה ב"א לתרום בעין יפה יכול לומר בהכי אמדתיך ולהנ"ל תיקשי אם בשיעורא דרבנן בעין יפה שאין עליו חובה רק מד"ס יכול לומר בהכי אמדתיך קו"ח

בזה שתרם מן היפה שהדבר חובה עליו מקרא דכל חלב לד' דיכול לומר בהכי אמדתיך וביחוד בהפרשת תרומה דכ' קרא תרומת ד' מכל חלבו דהו' מ"ע וכ' דהוא צע"ג רק העלה שם ליישב קו' התוס' דשם במשנה דתרומות תני סיפא ואם נתכוין להוסיף אין תרומתו תרומה ובירושלמי בעי קומו רי"ו תמן תנינן תן חתיכה לאורחים והוא אמר טלו ב' והם נטלו ג' כולם מעלו וכאן אתמר הכן א"ל התם מחתיכה הראשונה נסתיימה שליחות בעה"ב ברם הכא על כל חטה וחטה נסתיימה שליחות בעה"ב ופי' הר"ש דקשיא לי' דהתם ל"ח מעביר ע"ד בעה"ב שלא ימעול רק האחרון רק כמוסיף ע"ד ושליחות הראשון קיים א"כ גם בזה הי' לנו לומר שזהו שהוסיף לוקח בעין יפה שתרומתו תרומה שקיים שליחות בשיעור שהי' רוצה הבעה"ב לתרום ומה שהוסיף ע"ד יהי' חולין וע"ז משני דשאני הכא שהכל מעורב א"כ יהי' מדומע וכולו מקולקל ולכן אמרינן דבטל שליחותו לגמרי ואין תרומתו תרומה ונראה דזה יתכן בידע אבל בלא ידע א"כ אי נאמר דבטלה שליחותו הא יהי' הכל מדומע מסתמא נתרצה לזה שאם יתרום יותר שיהא המותר חולין ולא איכפת לי' במה שיהי' מדומע ואין מקום לבטל כל התרומה והואיל וע"כ צריכין לומר דהתרומה שתרם זה הוי תרומה אלא שאנו דנין על המותר שפיר אמרינן דכולו תרומה דע"כ הבעה"ב נתרצה לזה שאם יתרום בעין יפה יהא תרומה דמה בצע לו שיהא מדומע לא מעייל אינש נפשי' לספיקא וזה לא יתכן בתורם מן היפה דשפיר י"ל דדעת הבעה"ב ל"ה לתרום מן היפה ומה שלא פירש לו הוא משום דלא איכפת לי' בזה אם יתרום שלא כרצונו בטל שליחותו ואין תרומתו תרומה כלל ואין כאן מדומע כלל עיי"ש.

אמנם לי נראה דיש ליישב דברי התוס' דרק בשיעור תרומה שייך לומר בהכי אמדתיך וכך הוא חלקו של כהן ולא אפסדו ממונא אבל בתורם מן היפה ס"ל דל"ש לומר דזהו חלקו של כהן דחלקו של כהן הוא באמת בכל מין ומין לבדו בין ברע בין ביפה וכמוש"כ במק"א ולכן ס"ד לומר דהוה גזל ביד כהן ושוב ל"א דבהכי אמדתיך אף דהוה מצוה כיון דאית בזה הפסד ממון מחלקו של בעה"ב.

עוד נראה ליישב קושיותי דלעיל דהנה בתרומה הא איכא מ"ע נתינה לכהן ואי חטה אחת פוטרת ע"כ דבזה נמי איכא מ"ע דנתינה [אף שכ' הראשונים דבאמת לקיים הנתינה צריך אחד מ"מ היינו דזה שיעור שלם אבל אי לא הפריש רק חטה אחת אם אוכל זר החטה מבטל המ"ע דנתינה לכהן] ע"כ שפיר מפטר בזה הכרי דאם יאכלנו הזר מבטל מ"ע דנתינה לכהן.

והנה במ"ע לכו"ע ח"ש לאו דאורייתא דהלממ"ס אמרה בכזית ובפחות מכזית ליכא מצוה והקשה בשו"ת שו"מ סי' ת"ג כיון דאכילה משמע כזית א"כ הלכה עוקרת כל

המקרא אמאי לא קחשיב בסוטה דף ט"ז גם זאת דמצינו בד' דברים הלכה עוקרת המקרא ונ"ל לפי המכילתא דכתיב בכל אשר אמרתי אליכם תשמרו א"כ חייב לקיים גם בח"ש המ"ע מצד מ"ע דשימור והוא דבר חדש וא"ל הא שימור דעשה עשה ואי ליכא שיעור אכילה גם עשה דתשמרו ליכא י"ל דבשו"ת שו"מ ח"ב סי' כ' דהאי עשה דתשמרו דהוה כללית הו' כמו לאו אף למ"ד דהשמר דעשה עשה יע"ש שכ' ליישב בזה קו' השעה"מ ה' תפילין דמאי אולמי האי עשה מהאי עשה א"כ א"ש דכיון דהו' לאו ולכך אסור בח"ש וחייב לאכול הח"ש ול"ה עוקרת.

אולם קשה לי ארבינו מהא דאיתא בעירובין דף מ"א דמפרש עולא דטעמא דב"ה משום דמבטל רשות כשתחשך דדמיא להא דכלך אצל יפות ואפי' בדלא שויא שליח משום דניחותא דמצוה שאני וכמו שכתב לפרש בקצות החושן סי' רס"ב וקשה מאי דומיא בשלמא בתרומה דאיכא מצות עשה להפריש מן היפה כמש"כ רבינו לכן שפיר אמרינן דמצוה שאני אבל בעירובין דליכא מצוה רק הצלה מאיסור שיהא רשאי לטלטל בהא לא שייך לומר ניחותא דמצוה שאני כמש"כ הרשב"א מנחות ק"ג לחלק דלא שייך מצלה"נ לענין עירוב דלא הו' אלא הצלת איסור.

אמנם נראה דבאמת איתא שם גי' רב ניסים גאון דגריס אמר רבא דטעמא דב"ה משום דדמיא לכלך אצל יפות ורבא לטעמי' דס"ל בב"מ יאוש של"מ הו' יאוש דבכל דוכתי' דניחא לי' אמרינן איגלאי מילתא דלמפרע דניחא לי' ולא משום ניחותא דמצוה ודלא כקצות החושן ובזה נדחה מה שחידש בקצה"ח דאם שכח לבטל מחמת אונס עד אחר שש דמשום ניחותא דמצוה אמרינן מעיקרא ניחא לי' דלפמש"כ זה לא חשיב ניחותא דמצוה דרק בכלך אצל יפות דהו' מ"ע להפריש מן היפה בזה מהני ניחותא דמצוה אבל כדי שלא לעבור בב"י ל"ח ניחותא דמצוה במה דאין עובר בב"י ומצות עשה דתשביתו הא אין מקיים בזה ואף אי איכא מ"ע דתשביתו לא שייך בזה ניחותא דמצוה דהא אי אית לי' חמץ איכא מ"ע דתשביתו אבל אי אין לו חמץ אין עליו חיוב מ"ע דתשביתו כמו שעמד ע"ז במנחת חינוך והבאתי בפ"א מהב"ח א"כ ל"ד למ"ע דלתרום מן היפה וקצה"ח כתב רק דמשום דמפרש גמרא דעירובין שמדמה לכלך אצל יפות ג"כ מה"ט דניחותא דמצוה אבל כפמש"כ דהגי' שם רבא אמר דהו' כלך אצל יפות משום דסובר יאוש של"מ הו' כמדעת ממילא נסתר דינו של קצה"ח וכבר השיג עליו הנתיבות מטעם אחר.

אך אי קשיא הא קשיא אפי' למאי דגרסינן רבא איך מדמה להא דכלך אצל יפות דהא שם לא הי' חסרון ממון כלל דזהו חלקו של כהן מעיקרא וכמו שיבואר עוד בארוכה משא"כ בביטל רשות דהו' חסרון ממון מנ"ל דמהני ניחותא דידי' למפרע אך יש לומר דאפ"ה

רבא לשיטתו סובר דיאוש של"מ הו' כמדעת אף דהו' חסרון ממון, [וכמו שבארתי בפ"ב מבהב"ח דהא דבמציאה אמרינן דהו' חב לאחרינא היינו הבעלים] ניחא שפיר.

יקדיש מן היפה שבנכסיו וכן הוא אומר כל חלב לד'. כאן מקום אתי להציג ליישב מה שהקשו המפרשים במנחות מ"ה דסד"א כיון דהותר מליקה הותרה נמי נבילה לכהנים מש"ס חולין ק"כ דעביד צריכותא דחלב לא אתיא מנבילה דחלב הותר מכללה בחי' והא נבילה נמי ג"כ הותר מכללה לכהנים א"כ מדאיצטריך קרא בחלב מוכח דנבילה אסורה לכהנים ויש לומר דהספרנו כתב דחלב דאסור להדיוט משום שהוא המובחר וצריך למעט בהנאתו ע"כ אמרה תורה להביאו לגבוה ובחי' הותרה החלב אף שהוא שיפרא דשיפרא והמובחר ע"כ שפיר נוכל לומר דהותרה מכללה דהיינו דהאיסור שנאסר המובחר להדיוט הותרה בחי' ואז יכולין שפיר למילף מנבילה אי ג"כ הותרה לכהנים אבל אי אמרינן להיפוך כיון דחזיא לגבוה אסורה להדיוט ובחי' דאין ראוי לגבוה נשאר בהתירא לא שייך בזה לומר שהותר מכלל שום קולא ולא אתיא שוב מנבילה דנהי דנבילה הותרה מכללה גבי כהנים אבל האיסור נבילה להדיוט הוא דכך שורת הדין נותן לכן גם בהומחה אסור אבל בחלב דהותר מכללה בחי' ממה שאסור בבהמה לא מצד שורת הדין שיש בזה איסור להדיוט מצד עצמו אלא כיון דעומד לגבוה אסור להדיוט לכן אין סברא לאסור בבהמה דכשהומחה אין עומד לגבוה לכן גם להדיוט שרי והסברא נראה לפמש"כ תוס' חולין ז' דגנאי הוא לצדיק שנכשל בדבר איסור משא"כ כשזמן גרמא לא שייך גנאי כן יש לומר בדבר שאיסור מצד עצמו אף לכשישתנה והומחה באיסור עומד דאכילתו גנאי הוא וכדאמרינן בבכורות דבאכילת נבילה וטריפה נפשו חותה מאכילת איסור אבל בחלב דרק אסור משום דעומד לגבוה אין באכילתו אכילת גנאי ובעינא אסרה התורה אבל בהומחה דאין עומד לגבוה מותר ולא אתיא חלב מנבילה אף אי נבילה הותרה מכללה ודו"ק.